

2 400 40 MADE IN SWEDEN

1911
10
10/10

NO 1
10/10

R. 9640

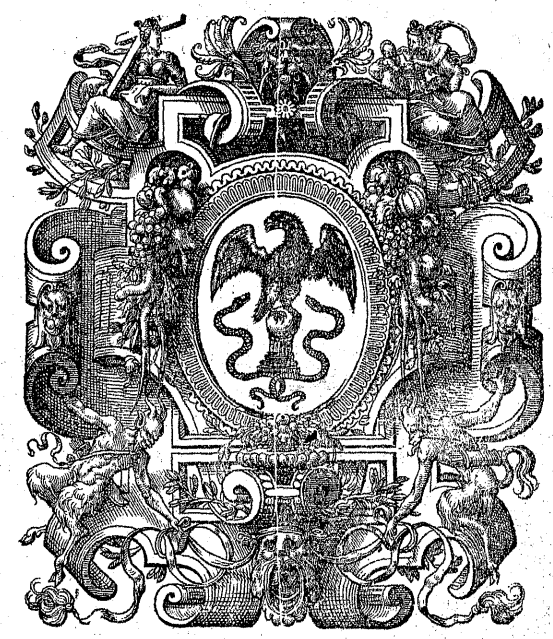
RESPONSA ET CONSILIA, DO.

PETRI REBVEFFI MONTISPESSVLANI,
IVRIS VTRIVSQVE DOCT. ET COMITIS,
necnon Iuris Pontificij Parisiis publici
professoris, in supremo Senatu
Patroni meritissimi:

*Quibus de variis materiis in iure incidentibus, præcipue verò de materia
beneficiali consultus, omnibus ex facto prudentissime respondit.
De la libreria del Colegio Real Mayor de Granada.
Opus nunc recens natum perarduum & perdifficili, omnibusque
(pragmaticis præcipue) in foro iudiciali, curiaque
Romana versari cupientibus perutile.
Cum INDICE rerum & verborum copiosissimo.*

J
N
U
I
R
I
V
T
E,

E
T
F
O
R
T
U
N
A.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. C. N. 10

LUGDVNI,
Apud Guliel. Rouillium, sub scuto Veneto.

M. D. LXXXVII.

Cum Privilegio Cæsareæ maiestatis, & Regis Gallorum Christianissimi.

ILLVSTRISSIMO ET CLARISS.

VIRO D. DIONYSIO DEHEERE IN

supremo Parisiensi Senatu Consiliario,

Gulielmus Rouillius

S. P. D.

H non intelligendi solum, sed etiam dicendi grauisimus auctor & magister Plato tantum contendere in Reipub. iubet, quantum probare nostris ciuibus possumus, causamque iustā non attingenda Reip. statuit cum persuadere posse diffideret: vim nec patriā neque parenti adferre fas esse ratus. Alia tamen (Senator ornatissime) Marci Tullij probanda sententia, neque despiciente populo, neque integra re ne consulendū quidē an non sit capeffenda Resp. nedum ab eius ministerio discedendum. Quem ego ut vehementer auctorem sequor: cum nostra Resp. nō bonos ciues & fortes desideret, qui armis cum salutariter, tum gloriose utantur nec vacua unquā fuerit ab iis qui rei militaris partes defenderent, eiusque commemoratione ad spem immortalitatis raperent: Ita me totum ad alteram Reipub. partem, quam in sapientia laude & studio iure idem auctor collocavit, contuli, & auctoritatis, consilij, ingenique egentem magis (parū enim valent arma foris nisi sint consilia domi), quantum per me stetit locupletari studui, adeo ut quā operā multi & graues viri in scribendo consumpserunt, eam ego in eorum laude qui doctrina studia coluerunt senescente ab obliuione hominum atque a silentio vindicanda hoc in otio nostro rependerim, deberique hoc à me tantis hominum ingenijs semper putavi, ut quorum viuam adhuc memoriam teneremus, eam redderem si possem immortalem. Cumque meus labor ita hactenus in hoc negotio castè integre, versatus non ignobilem fructum sit consequutus: Nunc denum viri doctissimi Petri Rebuffi, nostri iustis de causis amantissimi, oportunitatem mortis beneuolentia misericordiaque persequendam censui, qui perpetua felicitate vsus cessit è vita suo potius quam suorum ciuium tempore, alienissimoque Reip. exstinctus. Tamen ita vixit ut amplissimis rebus functus tanquam in portum otij moderati atque honesti confugiens cum oratio iam canesceret haberetque suam quandam maturitatem & quasi senectutem plurima doctissime cōscripserit, qua desiderium tam triste auctoritatis & prudentiæ suæ quod nobis relicturus erat leuarent, quorumque aspectu omnem qua nos angeret de eius morte curam confessuram iudicauit. Quorum cum maxima pars qua penes nos erat iam in hominū manus peruenisset statimus eadem cura hac Consilia & Responfa, opus unum absolutissimum typis commendare: ne ut olim Apelles veneris caput & summa pectoris politissima arte perfecit, reliquā partem corporis inchoatam reliquit. Ita noster Rebuffus in capite Iurisconsulti laborasse, reliquum autem corpus imperfectum & rude reliquisse diceretur. Sed ut in nauigando tēpestati obsequi artis est, etiam si portum tenere nequeas, cum vero id possis mutata uelificatione assequi, siulium est eum cum periculo tenere cursum quem ceperis, potius quam eo commutato quo uelis tandem peruenire: Sic cum iam statutum nobis esset hoc opus in manus hominum emittere, sese tanquam scopulos, locorum

angustias, iactationesque fluctuum in hac nostra navigatione obtulerunt, corrosa margines, in quas plurima quae aut auctoris memoriam inter scribendum fugerant, aut scriptor neglexerat erant relata, rudes nullisque distinctionibus ornati characteres, adeo ut non nisi docti alicuius, exercitatieque Iuriconsulti auxilio vincendas illas Syrdas, illasque fretorum praeferendas angustias, animaduenterim: hanc ob rem coacti sumus proposita navigationis cursum deflectere & retardare donec opere ab huiusmodi mendis purgato in integrumque restituto, nauem tutam saluasque merces nunc tandem in portum deferimus, opera pretium tamen me facturum indicauisti sub nomine alicuius patroni idonei diuulgarem, de quo sanè ego cum cogitarem, tu mihi idque non leuibus de causis primus occurristi Pythagora ille sapientia studiosus, qui in mercatu, in ludorum Graecia celebritate habitò, cui similem vitam hominum uideri dixit, non lucro & quæstu duceris, sed plausu lucroque neglecto ingenium uisendi causa uenisti, studioseque, perspicis quid agatur, & quomodo, id est ceteris omnibus pro nihilo habitis scientiarum nobilitatem studiose intueris, quae me res primum impulit, ea est, quod nulli melius Iuriconsulti supellex uniuersa conuenire uisa est quam ei qui propter summam & singularem iuris, actionum, controuersiarumque omnium scientiam iuris peritissimus, & propter raram quandam in explicando iure civili, diuinamque dictionem eloquentissimus uno omnium ore predicatur. At quanti uiri? maximi uidelicet, quotquot nostri temporis aut sunt aut fuerunt (ut uerè Poeta lepidissimus,) quotquot post aliis erunt in annis oratores, id est Philosophi, Iuriconsulti, artiumque reliquarum peritissimi: sic enim ipse Quintilianus oratoris nomen intelligendum docuit. Eum autem talem esse qualem nos asserimus nisi tibi satis notum iudicarem haud mihi longa oratione esset demonstrandum. Vnde mirum uidetur in tanta cuiusque generis locorum copia, qui ab hoc diuino uiro tractati explicatique sunt nos adhuc infantes & pene rudes esse, hanc tamen querelam longius hoc loco persequi desino, ne quis fortè mecum iudicio damni iniuria litem contestetur, quod tamen te patrono mihi uerendum non esset qui tam longè ab istorum infantia abes, quantum illi à Rebuffi prudentia. Ut autem unde deflexit eo reuertatur oratio Tibi mi Senator amplissimè huius uiri egregij in amplissimo campo feliciter suscepti labores dicandi, quia nulli aptius aut honestius (ut modo dixi) committitur iuriconsultus quàm iuriconsulto. Deinde ut à te ipso sumerem aliquid ad me reficiendum teque remunerandum, si non pari at grato animo, illud enim Hesiodi ἀρτίω τῷ μέτρῳ καὶ λαφύον mecum reputans cum rem ipsam nō dum possum uoluntatem emetiar. Seremus igitur (ut ait Orator) tanquam in inculto & derelicto solo, quod ita diligenter colemus, ut impendijs etiam augere possimus largitatem tui muneris, modo idem noster animus efficere possit quod ager. Postremò ut tu qui omnibus qui in tuum patrocinium ut in diuersorium tutissimū confugiunt cauere soles, mihi quoque hisceque laboribus caueas quod potes & utrumque tuearis: tu enim in praclarissimo Parisiensi Senatu, in iure civili Senatoria toga aliisque muneribus flores, tu miserorum solatium atque refugium, tu doctissimorum uirorum & principum amicitias nobilitatus, tu ille Scauolla Oraculum ciuitatis. Quamobrem ut hunc librum ea qua qua tibi sunt incundissima, benignitate accipias, & patrocinium eius una cum auctore suo ultro suscipias, omnibusq; modis quibus honestè poteris tibi commendatum habeas, maiorem in modum obtestor. Deus Opt. Max. totius uitae tuae cursum dirigat ac moderetur ad nominis sui gloriae, patriae utilitatem, denique ad salutem corporis & animi sempiternam. Lugduni anno M. D. LXXXVII. mense Ianuarij.

INDEX RESPONSORVM

QVAE HOC VOLVGINE D. PETRI

REBUFFI CONTINENTVR, VBI

prior numerus Responsum, alter

verò paginam denotat.

Quomodo quis à suo sit ordinandus Episcopo. Resp. 1. pag. 1	
An litera tonsura rectè concipiatur. 2. 2	
De prouisionibus, & Papa dispensationibus. 3. 3	
De indulto Imperatori concessò, quoad Episcopatus & alias dignitates. 4. 4	
An collatio facta per Do. Legatū Auenionensem sit potior collatione D. Cardin. Lotharingi. 5. 8	
De indulto Reuerend. à Lotharingia Cardinalli concessò. 6. 8	
De his qua in literis legationis exprimuntur. 7. 15	
De indulto Cardinalium, ut nullus intra sex menses beneficia illorum conferat. 8. 17	
An se extendat dispensatio ad prabendae Ecclesiae maioris. 9. 18	
De dispensatione religiosi ad duo beneficia, & an possit in Abbatem eligi. 10. 19	
An ualeat dispensatio, si quis dixerit se utriusque iuris Baccalaurèum, cū iuris ratiū unū sit. 11. 20	
An requiratur dispensatio ad dicendum officium Romanum. 12. 20	
De Episcopatu Appamiarum, an uacet, de qua nominatione Regia. 13. 22	
Episcopus solutus an sit legibus monachatus. 14. 25	
De indulto concessò Senatoribus, & an graduatis & nominatis preferantur. 15. 28	
Nominatus per Regem in uim indulti an teneatur acceptare beneficium primum ualoris ducentarum librarum. 16. 32	
De dispensatione paenitentiarj. 17. 33	
De legitimated. 18. 35	
De nominato uel graduato. 19. 35	
Cum duo litigant de prioratu, uter eorum praesentare possit uel conferre. 20. 36	
Collatio facta graduato à Papa omisis medijs, an ualeat. 21. 38	
Permutatio fraudulenta an noceat graduatis & nominatis. 22. 39	
De presentatione. 23. 43	

De quatuor nominatis, & quod antiquior nō preferatur. 24. 43	
Si Ecclesia regularis reducta fuerit in secularem nominatus secularis recipietur. 25. 45	
Nominato caco antiquiori an prouideri possit 26. 47.	
Nominatus duo beneficia an acceptare possit ex Cencordatis Louanij. 27. 49	
Papa collationē potest nominatus sumere quocūq; ordine omisso, etiamsi nō gradatim fiat. 28. 51	
Nominatus in uim gradus potest beneficia in mē sibus graduatorū acceptare & requirere. 29. 52	
De requisitionis instrumento factò à Secretario Episcopi, & an probet, & multa suspicionis praesumptiones contra illud. 30. 53	
Theologus ducetos habēs florenas in beneficijs & re ditibus, an p̄bēdā Theologalē habere possit. 31. 54	
De duobus vicarijs cōferētibz & recusatibus cō ferre graduato, quanam collatio ualeat. 32. 55	
De Parochiali Ecclesia uacante. 33. 56	
De graduato simplici. 34. 57	
Quomodo incertitudo uitiet collationem. 35. 59	
De duobus nominatis. 36. 61	
Subrogatio colligatorū p̄ regulā hic exp̄s̄ā. 37. 65	
De procuratore ad resignandum constituto. 38. 65	
De praentione. 39. 68	
Plura super mandatorum responsa. 40. 69	
De prouiso à Papa, an & quando mandatario preferatur. 41. 73	
De mandati materia, in qua quinque quaestiones utiles discutuntur. 42. 75	
De priore & sup̄priore. 43. 80	
De executorialibus literis in mandatis. 44. 80	
Procuratores constituti à mandatario. 45. 81	
Apostolicus an preferatur an mandatario post mandati presentationem. 46. 82	
De Regis rogatione, deq; Apostolico mōdato. 47. 82	
De beneficiis in curia uacantibus. 48. 84	
Beneficium in curia resignatum, in curia uacare dicitur. 49. 86	

Officium Camerarij Lugduni vacans.	50.89	De resignatione beneficij causa permutationis faciendae.	91.149
De electione prioris, & ad quem spectet.	51.90	De prouisione per Papam facta.	92.150
Confirmationis materia, & an signatura creditur.	52.90. & 91	De conuentione pro Abbatibus & prioratibus resignandis.	93.152
An collatio excommunicato facta valida sit.	53.92	De renuntiatione symoniaca.	94.155
Vacans cellaria beate Marie.	54.93	Extrauagantes materiae. Et primo, an quis ex consilio teneatur.	95.156
Mandatum insinuatum.	55.94	De iure emphyteotico Ecclesia.	96.159
Quae forma in mandatis sit praestituta.	56.96	De iniuriis.	97.161
An concordatum reuocari possit.	57.99	De donatione fraudulenta.	98.163
De trium missarum fundatione.	58.101	De iure retractus.	99.166
De collatione, & priuatione per crimen simoniae & stellionatus.	59.102	De contractu ficto & simulato.	100.168
De collatione triplici, & quae illarum valeat.	60.105	De probatione, & quo & quando recipiatur.	101.170
Dispensatus ad quodcumque regulare, censetur etiam dispensatus ad beneficium alterius monasterij, si non sit eiusdem ordinis.	61.109	Filij vendicantes necesse patris petere poterunt alimentum ab eo, qui patri causam mortis dedit.	102.170
De tribus sacerdotibus super una eademque re relatis.	62.110	An alimenta debita benedicto possint capi & saisiri pro debitis.	103.171
Symonia commissa a nominato, tradente literas nominationis, cum pactis hic inclusis.	63.112	De reductione ecclesiae regularis in secularem.	104.171
De eo qui accusatur simoniam commississe.	64.115	De collectis & subuentionibus pro Ecclesiis regularibus in seculares redactis.	105.175
An peti possit debitum post triginta annos.	65.115	De beneficiorum unione, & quae dubia ex ea oriuntur.	106.176
De electione Abbatiae monialium.	66.116	De reformationibus.	107.177
De professione.	67.117	De reformationibus iterum.	108.178
De professione monachorum.	68.118	De rebus Ecclesiae non alienandis.	109.180
De parentum blanditiis, & vi intruso ad monasterium, deque testium super eo depositione.	69.123	De rebus Ecclesiae non alienandis iterum.	110.181
De beneficij vacantis prouisione.	70.127	De emphyteosi vinearum.	111.183
De commenda, aut beneficio in commenda dato.	71.128	De in emphyteosim datione, per priorem commendatarium.	112.187
De ordinarij collatione per resignationem.	72.130	De donatione in elemosynam.	113.188
De collatione ordinarij, non expresso modo vacandi.	73.131	De matrimonio.	114.190
De Regis nominationibus, & quando sint expedienda.	75.133	De matrimonij conuentionibus.	115.193
Subdiaconus dispensatus ad matrimonium.	76.134	De monasterio dicata.	116.198
An commendatarius possit beneficia conferre.	77.134	Per quae uerba matrimonij contrahatur.	117.199
De presentatione.	78.135	De matrimonio prohibito.	118.201
De presentatione, alia questio.	79.136	De diuortio duplici de causa interponendo.	119.202
De procuratore constituto a matre ad lites motas & mouendas, an pro filio censeatur esse procurator.	80.137	De matrimonio.	120.202
De presentatione alia questio.	81.138	De matrimonio, & an deferatur pro eo iuramentum.	121.203
De renuntiatione.	82.139	De legitimatione.	122.204
De resignatione dolo facta.	83.140	De legitimatione nobilis ex utroque parente.	123.206
De mortuo post resignationem.	84.141	De decima Papali seu Regali, & de quibus non sit soluenda.	124.207
Iterum de resignatione, quando vacauit beneficium.	85.141	De decima Papali seu Regali secundo.	125.209
De substituto beneficio.	86.143	De prouiso an sit curatus, an vicarius perpetuus.	126.211
De procuratore ad resignandum constituto.	87.144	De decima decima.	127.212
De bigamo.	88.145	De decimis tempore indulti.	128.213
De electione.	89.146	De decimarum praescriptione.	129.213
De duplici resignatione.	90.147		De deci

De decima & eius sequela.	130.213	De donatione in genere.	168.293
De decima porcorum & succulorum.	131.214	De materia successionum.	169.294
De eadem decima contra Alciatum.	132.214	De pacto apposito in contractu matrimonij ad succedendum.	170.295
De decimis quarum incapaces sunt laici.	133.216	De Rege a quodam heredem instituto, multisque legatis grauato.	171.297
De prebendarum fructibus.	134.218	De substitutione.	172.298
De ecclesiarum reparationibus.	135.219	De multis & variis substitutionibus, & quam perplexa reddant testamenta.	173.300
De praescriptionibus.	136.220	Quinque dubia ex testamento soluentur.	174.302
De donatione intuitu matrimonij facta.	137.221	De substitutione matri facta.	175.306
De testamento non solemniter.	138.223	De compendiosa substitutione.	176.309
De testamento.	139.224	Aresti notabilis executio.	177.317
De testamento continente donationem antidotaalem.	140.226	De substitutione in genere.	178.318
De nobili ingresso religionem.	141.227	De ea quae paterna renuntiavit hereditati.	179.321
Varia iuris allegationes pro capitulo ecclesiae de Romanis in Delphinatu.	142.229	De testamentis.	180.323
De Cura Sancti Germani.	143.232	De testamentis iterum.	181.325
De tutelis.	144.137	De substitutionibus.	182.326
De testimonio famuli.	145.239	Consultatio contra certum arestum Tholosanum, habita aduersus concubinarios publicos, atque adeo contra personas ecclesiasticas, per Episcopum Montalbanensem, ut in isto negotio pro clero Tholosano Syndicum constitutum, cum duodecim curiae parlamenti aduocatis expedita, cuius dominus Riant erat relator, a quo hanc etiam consultationem in ordinem redegit.	183.335
De reunionem pradiorum in prouincia a Rege facta, quae tamen per arestum fuit reprobata.	146.241	Contra cessionem &c. Odoardus de solutionibus.	184.340
Contradictiones in materia reunionis pro dominis a Rege deputatis, contra dominum de Courbieres, & de Gramboys.	147.248	Responsa tangencia materiam de pacificis possessoribus.	185.341
De Comitatu Dreux,	148.263	De pacificis possessoribus iterum.	186.343
De Rege Portugaliae.	149.271	De ardua & difficili consultatione pro Magalonenfis Ecclesiae praeposito.	187.345
De ea, quae tutela officio abutens, res minoris vendidit, & an ex ea tenetur reditu.	150.273	De beneficio per triennium possessore.	188.349
Facti species mutui sub usuris semisibus.	151.274	An exiatus decreto de pacificis possessoribus, iuuentur.	189.349
De praeside in prouincia prouinciae. item Regis prohibitio, ne haereticis frumenta darentur, qui quidem demum mortui sunt fame.	152.276	Limitatio siue restrictio super tit. de pacific. possessoribus.	190.351
De iure retractus, & quis tanquam proximior venire dicitur.	153.177	De pacific. possessoribus.	191.352
In hoc mutuo traditis annulis ut venderentur, an dici possint annuli venditi.	154.278	De presentatione seu nominatione.	192.354
De compromisso.	155.279	Pro libertate ecclesiastica.	193.356
De seruitutibus.	156.280	De iurisdictione.	194.358
De conducto.	157.281	De beneficij collatione.	195.360
De crimine falsi.	158.282	De oppositione super Apostolica impetratione.	196.361
De donatione causa dotis, retento usufructu.	159.283	De dotis constitutione.	197.362
De renta constituta, aut potius reditu constituto.	160.284	De libris haereticorum.	198.363
De douerio.	161.284	De indulgentiis.	199.364
Donatio a matre facta filiis absentibus.	162.286	De indulgentiarum publicatione.	200.365
De iure Regis circa exteros.	163.287		
De donatione.	164.288		
De pacificis possessoribus.	165.290		
De donatione causa mortis.	166.291		
De omnium bonorum donatione.	167.292		

F I N I S.

Summa Privilegij Imperatorij.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris semper Augusti publico edicto cautum est Gulielmo Rouillio ciui & typographo Lugdunensi, & sancitum, nequis cuiuscunque status, gradus, ordinis & conditionis, siue sit chalcographus, vel bibliopola, siue alius quilibet, quacunq; sacri Romani Imperij & ditionis eius fines patent, hæc Responsa & Consilia, D. Petri Rebuffi Montispeffulani, Iuris vtriusque Doct. &c. nisi ipsius Gulielmi Rouillij aut hæredum eius permisso, intra decennium eadem, aut alia minori forma excudat, aut excudenda curet, vendat ipse, aut cuiquam diuendenda mandat, aut denique excusa ab aliis intra eiusdem Maximiliani & Imperij fines vendenda Importet, seu quouis modo distrahat manifestè vel occultè, vel quouis alio prætextu: alioqui sibi multam decem marcharum aut puri irrogatam sciat, quarum dimidia fisco Imperiali fraudis vindici, residua verò pars ipsi Gulielmo Rouillio, aut eius hæredibus, aut ab illis mandatum habentibus, cedit, præter librorum amissionem: quos per se idem Rouillius, vel per suos, vbiunque locorum nactus fuerit, adiumento magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inque suam potestatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipsi edicto manu subscripsit, & sigillum apponi iussit Cæsarea Maiestas, vt latius patet in ipso diplomate dato Pragæ decima quarta die mensis Iunij, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto. Subsign.

MAXIMILIANVS.

Ad mandatum sacrae Cæs. M. proprium.

A. Estemberger.

Extraict du priuilege du Roy de France & de Pologne.

Par grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille marchand libraire de Lyon, d'imprimer ou faire imprimer, une fois ou plusieurs ce present liure intitulé, Responfa & Consilia, D. Petri Rebuffi Montispeffulani, iuris vtriusque Doct. &c. lequel liure il a recouuré avec grand fraiz, mises & despences: & pource est faicte defence de par ledit Seigneur à tous autres Marchands, Libraires, Imprimeurs & personnes quelconques, de non imprimer, vendre, n'y distribuer en ses pays, terres & seigneuries ledit liure, si ce n'est par le consentement dudit Rouille: & ce iusques au temps & terme de dix ans, à compter du iour & date que sera parachuee la premiere impression: sur peine d'amende arbitraire, & de confiscations des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puisse pretendre cause d'ignorance du present priuilege, ledit Seigneur veut & entend que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement dudit liure serue pour toute notification. Car tel est son plaisir, nonobstant oppositions & appellations quelconques, comme plus à plein est contenu & declairé par lesdictes lettres du priuilege, sur ce donnees à Lyon le vingt-uniesme Ianuier, mil cinq cens septante cinq, & de son regne le premier.

Par le Roy, à vostre relation,

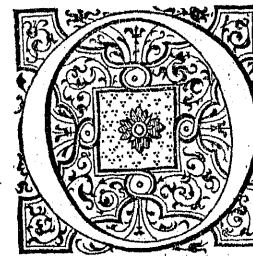
Signé, MORE.

Et sceelé du grand seauen sire iaune à simple queue.

RESPONSA
ET CONSILIA, DO.
PETRI REBUFFI MONTISPESSVL.
IURIS VTRIVSQUE DOCT. ET COMITIS,
necnon Iuris Pontificij Parisiis publici professoris, & in supremo Senatu patroni meritiissimi.

RESPONSVM I.
Quomodo quis à suo sit ordinandus Episcopo.

ORDNATVS ab alieno Episcopo, non gaudet priuilegio clericali, & sic nõ potest obtinere beneficia, quod probatur sic. Certum est in iure neminem posse ab alieno Episcopo tonsuram, vel alios ordines sumere, sine consensu sui Episcopi. ca. illud 71. distinct. vbi sunt hæc verba: Osius Episcopus dixit, & hoc vniuersi cõstituimus, vt quicumque ex aliena parrochia voluerit alienum ministrum, sine consensu Episcopi sui, & voluntate, ordinare, non sit rata eius ordinatio. Idem dicitur in c. primatus, & c. seq. ibid. hoc etiam prohibetur in c. j. & per totũ. de temp. ordinat. & maximè in lib. vj. Episcopum suum declarat. c. cum nullus, ibid. esse Episcopum originis, beneficij, vel domicilij. Ergo si quis fuerit ab alio promotus, promotio non valet: saltem vt beneficia obtinere possit. Nam licet canones antiqui corrigantur, quoad promotionem sine titulo factam. c. neminem. & c. sanctorum. lxx. distin. vt hodie ordinatio non fiat irrita, tamen de tonsura & aliter ordinato, hoc non inuenitur correctum. Ergo ius antiquum remanebit. argum. l. præcipimus. C. de appellat. Nam antequam possit iste promotus ab alieno Episcopo beneficia habere, requiritur vt secum dispenseetur, & prohibet Papa ne pœnuentiarj, vel alij cum his dispenseat. c. j. de temp. ordin. in vj. ergo si dispensatio requiratur, inhabilis est ille ab alieno Episcopo promotus ad beneficia ante dispensationem, alioqui non requireretur dispensatio.

Et sic malè & perperam sentit Guido Papa in suis decisio. Delphinali. decis. 449. Laicus, dicens laicum posse tonsuram accipere, quia laicus non dicitur habere Episcopum, quod quidè est falsum.

per d. c. cum nullus. vbi laicus habet Episcopum originis, vt ei sacra administret, chrismata conficiat, absoluat eum in cassibus Episcopalibus, & alia faciat quæ ad Episcopum pertinent: alioqui sequeretur quod ipse Episcopus nullam haberet iurisdictionem in laicos super sacramentis, vel alijs causis Ecelesiasticis quod est à iure alienum c. quod clericis. de foro compet.

Nec etiã valet ratio D. Guidonis Papæ, vt non sit canõn, qui istam tonsuram annullet, nam si vidisset text. in d. cap. illud. 71. distinct. & per totam distinct. hoc non dixisset, & quod iste sic ab alieno promotus Episcopo gaudeat priuilegio clericali, sic vidit iudicari in materia beneficij, in recedentia Chassan. Consiliarius, in suprema curia Parisiensi, vt asserit in consuetud. Burgund. in titu. des iustices. §. sexto. in gl. sont creux & augmentez. in fin. Ibi etiam plus dicit: ordinatum à Suffraganæo debere probare de consensu Episcopi in cuius diocesi fuit ordinatus, cum non sit ordinatus. vt notat Felin. in c. cum in iure perit. de officio del. verfic. super quo tibi, & Panor. in verbo sed quia hic sumus, in materia probationis.

Adhæc c. primum. c. nullus. de temp. ordin. in 6. prohibent vt nullus promoveatur ab alieno Episcopo, & iura supra allegata generaliter prohibent, ergo loquitur tam de secularibus quam de religiosis: & maximè quia iura prohibitiua plus ligant. Nam negatiua totum negat l. si quis ita stipulatus ff. de verb. obligat. & text. est ad hoc expressus in c. fi. de temp. ordin. in 6. qui loquitur in tonsura, vt non detur ab alieno Episcopo, ergo nec seculari, nec regulari.

In hoc tantum defertur religiosis, vt Episcopus illos ordinare possit, in cuius diocesi est monasterium. d. c. cum nullus. quia monachatione constituitur domicilium. Bar. in l. j. ff. ad municip. & sic religiosi possunt ordinari ab Episcopo, in cuius diocesi monasterium situm est. Idèd quia monasterium. S. Michaëlis est situm in diocesi Virdinensi, & non erat situm in Episcopatu Tullenfi, cuius erat iste vicarius, ergo nõ potuit alienum promo-

uere. Alia scripsi plene in formula literarum dimissoriarum, in praxi beneficiarum, quae videri poterunt ne plura ingeram.

Non dubito etiam quin isti canonici regulares, praefecti ecclesiis parochialibus, teneantur reddere rationem Abbati, & monasterio de his quae receperunt & ita loquitur text. in c. in Lateranensis in fi. de praeb. & c. cum & plantare. §. in ecclesiis. de privileg. c. sane. 16. q. 2. sicut tutor vel alius administrator, qui recipit fructus alienos. l. prima. §. officio ff. de tutel. & rationi. distrah.

Itaque cum isti praeficiantur a monasterio, & detur eis potestas recipiendi fructus nomine monasterij, ergo rationem reddent. c. de monachis vbi Decius de praebend.

Item probatur a tempore immemoriali, decimas & fructus loci de alto monte fuisse receptos a monasterio, & licet ibi praefectus ad seruendum curae esset, tamen omnes fructus & redditus deferrebat ad monasterium, vt probatur ex libro veteri posito in archinis monasterij, qui probat, vt dicitur in c. j. de probat. Et quamuis non probaretur nisi possessio monasterij, a tanto tempore, hoc sufficeret & posset se iuuare praescriptione. c. de quart. & per totum de praescript.

Vltimo, nunquid congrua saltem portio, istis canonicis deseruientibus ecclesiis parochialibus assignari debeat, quod videbatur: nam qui seminatur spiritualia, dignus est, vt metat temporalia, vt diuus testatur Paulus, c. cum ex officij de praescript. & Ecclesiasticis vtilitatibus desudantes, Ecclesiastica digna sunt remuneratione gaudere. ca. Ecclesiasticis. xij. quaest. ij. & ista portio congrua non potest tolli, sicut nec alimenta. l. cum hi. ff. de transact.

Tamen existimarem istis congrua portionem non assignandam, quia haec portio inuenta est procuratis & vicarijs perpetuis, non valentibus commode viuere. c. j. de praeb. in vj. clem. j. de iure patron. sed isti canonici non sunt curati, nec perpetui vicarij, ideo non poterunt petere congruam portionem; & quando petunt illam ad monasterium reuocari debent, & portio monachalis eis assignari debet, sicut alijs religiosis, quia sub obedientia sunt Abbatibus, a qua eis recedere non licet.

Item, quando monasterium subiit onera terrarum, & soluit ea quae incubunt ecclesiae, non debetur congrua portio deseruienti ecclesiae, Gulielmus de Montelaud. in c. j. col. ij. de praeb. in vj. sed monasterium soluit decimas & alia onera pro ecclesia, ergo non debetur congrua portio deseruienti ecclesiae de alto monte.

Et sic concluditur, istum canonicum regularem, qui deseruit ecclesiae & parochiae de alto monte, vel alijs ecclesijs similibus deseruiens non esse curatos, nec quidem vicarios perpetuos, sed temporales, & ad nutum Abbatis remoueri posse. Ideo nec decimas, nec alios fructus pertinentes ad Abbatem, & monasterium de alto monte percipere poterunt, nisi nomine Abbatis & conuentus, nec congruam portionem curatis, vel perpetuis vicarijs debitam, ab Abbate petere poterunt, sed portionem monachalem

solitam in monasterio dari, vel alijs arbitrio boni viri contenti esse debent. Et sic subscripsi. Parisijs anno 1556. in mense Iulio.

RESP. III.

An litera tonsura recte concipiuntur.

Haec litera tonsurae non videntur recte concepta. Nam quamuis Abbatibus permissum sit conferre tonsuram suis religiosis. c. j. & ij. lxix. distin. & in monasterio vt ibi. tamen requiritur quod Abbas sit benedictus & sacerdos. vt patet in d. c. & c. cu contingat. de arate & qualitat. de quibus qualitatibus non apparet.

Item hanc tonsuram possunt Abbates conferre iuxta formam datam ecclesiae, in d. c. cum contingat. sed forma ecclesiae est vt non nisi septem annis completis detur alicui tonsura. c. fi. de tempor. ordinand. in vj. alioqui non valet. vt docet Card. in c. de his. in princip. xxvij. distin. Ideo formam hanc adhibent Episcopi, vt inquirant de arate promouendi cum testibus, & hoc in literis attestetur, quod non faciunt haec litera.

Praeterea forma Ecclesiae est vt illiteratus non conferatur tonsura. cap. fin. & cap. praecipimus. xxxiiij. distin. & c. illiteratos. xxxvj. distin. Ideo examinandus est qui tonsuram suscipit, vt appareat an sit de legitimo matrimonio natus, alioqui tonsuram sumere non potest nisi secum dispensetur expressè, nec potest inferior Episcopo dispensare, nisi super hoc habeat expressum privilegium de quo non apparet. cap. j. de filiis presbyter. in vj.

Nec obest quod per ingressum religionis censetur legitimus & tollitur macula, verum est quoad ordines vt eos sumere possit. c. presbyterorum. lvj. distin. c. j. de filiis presbyter. Sed non poterit beneficia obtinere sine dispensatione. c. j. & fi. eod. & c. j. illo tit. in vj. verum hic non apparet de legitimatione nec dispensatione; ergo beneficium obtinere non poterit.

Insuper adhibendi sunt duo testes ad probandum actum sic esse factum, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. c. licet vniuersis. de testib. c. relatum. de testam. non enim creditur literis Episcopi etiam sigillaris, nisi adsint testes. c. post cessionem. de probat. sic, & multominus creditur his literis tonsurae tanquam priuatis, & sic non fidem facientibus.

Etiam instrumentum professionis non videtur probare, quando sine testibus conscriptum est, vt diximus de tonsura, nec enim creditur instrumentum nisi duo adsint testes. l. generali. vbi glo. C. de tabular. lib. x. c. j. vbi doct. de fide instrum.

Adhuc scriptura tonsurae est contraria professioni. Nam in tonsura dicitur quod Abbas religioso contulit tonsuram, & tamen non erat religiosus, quia apparet de professione postea facta, & quis ante professionem non dicitur religiosus, cum ad saeculum redire possit. ca. consulti. de statu monach. & per totum. Ergo istae scripturae contrariae

non

non probant l. scripturae C. de fide instrum. Et sic imputandum est illi qui tales contrarias scripturas produxit. c. imputari. de fide instrum.

Praeterea in professione recipienda debet Abbas consilium sui capituli requirere vt Io. Andre. & Panor. docent in c. ad apostolicam, in fin. de regularib. sed non apparet hic: nam quod omnes tangit ab omnibus debet approbari per regul. iuris.

Item non apparet in qua arate professus fuerit, & professio ante decimum quartum annum facta non obligat, c. ad nostram. de regula. ideo de hoc, instrumentum loqui debebat.

Huc accedit quod in professione mentio fieri debet de tribus votis, alias expressio vnus non valet. ca. cum ad monasterium, de statu monach. sed hic parcheminier promittit stabilitatem, morum conuersionem, & obedientiam, sed omittit votum castitatis & paupertatis, ideo professio non valet, bene tamen valuisset si dixisset voueo regulam S. Benedicti, vel Martini seu alterius sed hic non dicit voueo, vt est in tit. de voto & voti redempt. quamobrem non valet ista professio.

RESP. III.

De prouisionibus, & Papa dispensationibus.

Prouisionibus & dispensationibus Ramoneri Guiramadi & Laurerij de Catalana visis, arbitror Ramonerum Guiramandum nullum ius habere in praepositura quod ex sequentibus constabit, & primo ex tonsura quae literis probanda est. l. si qua per calumniam & ibi Iacob. Butr. C. de Episcopo, & cleric. Gui. Pap. q. 582. Reperitur, alioqui frustra iuberetur ordinatio vt literas ab ordinante acciperet. c. legum. ij. q. j. sed hic Guiramandi non probat per literas, ergo non est tonsuratus: nam paria sunt non esse & non apparere l. duo sunt Titij. ff. de testa. tutel. sed non apparet de tonsura, ergo non est tonsuratus d. Guiramandi, & sic non capax ad beneficia. c. cum adeo de rescript. c. ex literis de transact.

Et si dicatur tonsuram probari testibus posse. Nam parem vim habent testes & instrumenta l. in exercendis. C. de fide instrum. hoc est verum nisi in quibus casibus requiritur scriptura, vt in l. contractus. C. illo tit. & in hoc actu requiritur vt superioris dictum fuit ergo non est tonsuratus.

Et quando vellet per testes probare, requireretur vt Guiramandus probaret scripturam esse factam & demum amissam per l. testium in fi. C. de testib. l. si solennibus. de fide instrum. Guido Pap. q. 474. De materia. quod non probat Guiramandus, ergo non est tonsuratus.

Item hoc casu nullo modo admitti debet ad probandum per testes, quia sua tonsura fuit probata falsa, & non esse in Registro episcopi ergo testes non possunt contra Registrum probare. Imo si admitterentur testes hoc casu esset praebere materiam falsum fabricandi, & delinquendi, quod iura abhorrent in l. iuris iuratum. §. si pacificat. ff. de pact. l. conuenire. de pact. dotal. & testes deponerent vi-

disse hanc tonsuram falsam, ergo testes reiiciendi sunt.

Itaque cum praedictae literae tonsurae non valeant. d. Guiramandus non est clericus. Nam licet episcopus super defectu natalium dispensare possit ad tonsuram, & ad ordines minores, non tamen ad maiores nec ad parochiales ecclesias aut dignitates. c. j. de filiis presbyterorum in vj. non tamen poterit episcopus dispensare cum filio suo in odium illius peccati, sicut non poterit filius etiam legitimus habere ecclesiam, in qua pater ministravit. c. ad extirpandas de filiis presbyter. alioqui induceretur episcopus ad delinquendum. Et dispensatio debet fieri cum causa, & ipse fauore filij sine aliqua causa dispensaret. cum episcopi sint caeci circa nepotes. gloss. in ca. peruenit. j. quaest. iij. Et potestas episcopi vix potest extendi, quando est illegitimus ex coniugata, ex episcopo & religioso, & ex se genito: sed simpliciter cum bastardo episcopus potest, sed non cum illo qui habet impedimentum quadruplex, etiam si inueniretur dispensatum esse, quod non constat.

Et sic dispositio Papae fundata super eo quod Guiramandus clericali charactere insignitus erat, est subreptitia & nulla nec prodest, cum dispensatio sit odiosa & restringenda. ca. j. in fin. de filiis presbyter. in vj.

Item non potest Papae dispensatio prodesse, quia non dispensat super defectu natalium. Nam putabat Papa eum legitimatum a se, & sic habilem ad beneficia & ad alia, & recte clericali charactere insignitum: quod tamen verum non erat; ergo ista Papae dispensatio est subreptitia, & sic nulla. c. fi. de filiis presbytero. in vj.

Consequens est vt etiam non valeant maiores ordines recepti a dicto Guiramando, tum quod episcopus non habebat potestatem ad hoc dispensandum. c. j. de filiis presbyter. in vj. tum etiam quia non reperitur dispensatum secum. Ergo nec tonsura, nec ordines maiores, nec minores illi profunt.

Non refragatur, quod praesumatur tonsura per literas sacerdotij & ordinum maiorum, vt docet Panor. in c. nisi de probat. hoc verum quali quali praesumptione, & quando diurnitas temporis adesset, tamen illa praesumptio non est sufficiens, ad plenam tonsurae probationem, maxime hoc casu quia fuit episcopus deceptus, per has tonsurae falsas literas. Igitur est praesumptio pro episcopo, quod viderit literas videlicet illas falsas quas nuper ostendit d. Guiramandus: & illis inductus contulit ordines maiores ad quos non erat dispensatus praedictus Guiramandus, & sic ex dictis literis sacerdotij non est praesumptio ad tonsuram, nisi quod falso episcopus ordinans fuit deceptus.

Etiam in dispensatione Papae non secum dispensatur ad ecclesias maiores post Pontificalem, imo hoc restringitur ibi non tamen maiores vel principales, sed praepositura est maior post Pontificalem in ecclesia dignitarum. Ergo ad illam non censetur dispensatus.

Nec facit quod Legatus Auenionensis conferendo illam hoc dispensauerit cum d. Guiramandi,

quia non potuit contra prohibitionē Papæ. Nam Papa tacitè prohibuit, postquam ipse noluit secū dispensare, contra cuius prohibitionem legatus Auenionēnsis non potuit, & quia nullus legatus potest dispensare vt filius etiam legitimus habeat ibi beneficium, in quo pater ministravit. c. dilectus. de fil. presbiterorum.

Nec quidem voluit legatus dispēcare, si illi expressum fuisset Papam noluisse cum isto Guiramando illegitimè de maioribus dignitatibus dispēcare. Nam procul dubiò nō est verisimile quod ipse legatus Auenionēnsis fecisset. quod ipse Papa noluisse, & quod longè est à verisimili est falsitatis imago, vt not. in ca. quia verisimile. de præsumptionib. & sic dispensatio legati est subreptitia cum D. Guiramandus hoc ei non expresserit, & ideo nulla.

In alio vtraque dispensatio non potest prodesse. Nam eito quod vtraque valeret non obstantibus præmissis tamen nulla valebit isto casu, eò quod pater D. Guiramandi proximè ministravit in eadem ecclesia. c. ad extirpandas. de filiis presbiterorum vt docet Staphile in tract. de Literis gratiæ titul. de statu & qualitat. benef. versic. j. quod sit illegitimus, plus dicens quod præfectus est pater alicui ecclesiæ non potest filius illegitimus in illa ecclesia obtinere beneficium. c. adhuc de filiis presbiter. sed pater erat episcopus, ergo filius eius illegitimus, vt in illa ecclesia vbi pater erat episcopus, omninò præficeretur requirebatur expressio in dispensatione Papæ ad plura, & istud vitium non est expressum, ergo dispensatio vtraque & Papæ & legati subreptitia & nulla.

Etiam in dispensationibus ad quæcunque propatiente defectum natalium de stylo curiæ Romanæ non datur etiam à Papa ad dignitates maiores & principales vt docet Staphile. in tract. de liter. gratiæ. titul. de modo & forma impetræ. vers. hinc est. Ideo non potuit legatus derogare huic stylo. Rationem dicit Staphile. ne ista dispensatio pariat iniquitatem contra eum qui omnino est inhabilis, vt omnibus præficiatur, ac eos regat quibus subesse debebat.

Itē illa clausula posita in signatura etiā si canonicatus & præbenda, dignitates tamen maiores, intelligitur de dignitatibus maioribus post pontificalem de stylo curiæ Romanæ & nō de episcopatu c. si. de præbend. qui debet omninò exprimi cum sit culmen dignitatis. c. penul. de præbend. & non venit dignitatis nomine glos. in c. ij. de præbe. lib. vj.

Nec inuenitur in dispensatione Papæ q̄ voluerit dispensare eū defectu nataliū ad maiores ordines, nec ad maiores dignitates, sed ad duo vel tria beneficia, si D. Guiramandus erat nobilis vel graduatus: sed Papa in dispositione & in concessione, nunquā apposuit clausulam non obstante defectu nataliū. quæ clausula erat necessaria, vt Felin. & alij docent in c. nonnulli de rescript. Ideo noluit Papa dispensare cum dicto defectu, sed si Guiramandus sit legitimus vult secum ad duo dispensare, & ita sic habet signatura Papæ, & sic Papæ dispensatio

prodest vt censetur dispensatus ad plura beneficia, sed non ad defectum natalium, quia nihil est expressum de defectu natalium in dispositione signatura.

Præterea non erat dispensatum cum D. Guiramando quod duo obtineret beneficia in eadē ecclesia, quæ est incompatibilitas maxima, vt probatur in c. literas de concess. præbend. Et ipse habebat canonicatum in ecclesia Dignēsi. Igitur non potest habere ibi præposituram, nec fuit dispensatum à Papa vt duo beneficia sub eodem tecto obtineret, nec etiam à legato, ergo non potest obtinere dictam præposituram.

Et sic concludēdo patet D. Guiramandi non tonfuratū, nec quidem dispēcatū de defectu natalium & sic perperam sumplisse ordines, etiam maiores & d. præposituram, & sic incapacem & inhabilem ad eam, & ad quæcunque beneficia, & D. de Castellana rectè prouisum, & ius in d. præpositura Dignēsi obtinere. Ideo his scriptis sic anno 1555. à natiuitate in mēse Ianuario iudicauit sacrum magnum regis consiliū pro D. de Castellana.

RESP. 1111.

De indulto Imperatori concesso, quoad episcopatus & alias dignitates.

Nuocato Dei Opti. Maximi, Virginisque Mariæ præsidio. Inuictissimus Imperator Carolus quintus priuilegio à sanctissimo Papa donatus est isto, videlicet, vt nulli in certis suis terris de Abbatia, seu Prioratu prouideri possit, nisi intentione & consensu eius prius habitus. Quod si secus etiam à Papa factum fuerit, prouisionem nullius esse momēti decernitur. Vnde cum D. Ioannes de Palude in fauorem magistri Ioannis Lalemand constituisset suos procuratores ad resignandum in curia Roma. prioratum, beatæ Mariæ de Lauthenans, quē iam resignauerat, sed bullas volebat obtinere de Lalemand sine intentione & consensu Imperatoris, qui consentit, vt licitè resignari posset prioratus in fauorem D. Ioannis Haneton, in cuius fauorem D. Lalemand resignauit, eique fuit à Papa prouisum, postea idē de Palude iterum resignauit in fauorem D. Anontij de Gorreuod administratore Perrot. dato, & habito etiā Imperatoris consensu: quæritur quis istorum ius habeat in prædicto prioratu de Lauthenans.

Breui respondeo D. Ioannem Haneton iure prouisum, & eum obtinere tã in possessorio quàm in petitorio debere, quia est ei prius prouisum, & in beneficiis attendimus tempus datæ. c. cam te. de rescrip. capit. cum cui. de præbendis. libr. vj. nam qui prior est tempore potior est iure. per reg. iuris. sed longo tempore prouisum fuit à sanctissimo Papa huic D. Haneton ante alios, ergo is est aliis præferendus.

Secundò duo sunt ex quibus humanorum affectu cōstat effectus, teste Aristotele, videlicet, voluntas,

Duplex resignatio.

Tempus datæ attenditur.

Duo requiruntur ad irrefrenandum dominium cuiusvis rei.

luntas, & potestas, quorum alterum si desit, nihil est quod explicari queat. c. cum in cunctis. §. inferiora. ibi qui velint & possint. de electio. & hoc docet Bal. in l. cum te. col. j. C. de dona. ante nupt. & in c. cum contingat. nu. x. col. iij. de iureiurand. & dicit Iuriscō. quod in omnibus rebus, quæ dominium transferunt, concurrat oportet affectus ab vtraque parte contrahentium, nam nisi animus vtriusque consentit, perducit ad effectum id quod inchoatur non potest. l. in omnibus rebus. ff. de act. & obligat. sed ista duo interuenerunt in resignatione & prouisione facta D. Haneton, ergo illa prouisio est potior.

Primò, interuenit voluntas resignantis, vt patet per procuratoriū D. Ioannis de Palude, vbi constituit procuratores suos ad resignandum in fauorem D. Lalemand, qui resignauerunt, vt patet per signaturā D. Lalemand, & per bullam D. Haneton, ergo resignantis voluntas adest, quam obrem conqueri non debet, si iuxta suam voluntatē completum sit mandatum, & si nunc resilire velit, dici ei potest, sicut prece subueniri tibi desideras. de quo in l. ij. C. de iuris & fac. ign.

Præterea, voluntas Papæ adest, qui prouidere voluit isti D. Haneton, vt patet per bullam illius, maximè ibi specialem gratiam facere volētes, & c.

Adhuc concurrat voluntas inelyti Imperatoris, vt patet etiā per literas suæ nominationis, vulgò *le placet*, ergo sequitur quod voluntas adest.

Item potestas non desuit, tam in Papa quàm in Imperatore, & nullus inficiari potestatem illorum potest. c. preposuit. de concessi. præb. l. de precatio. ff. ad legem Rhodiā de iactu. & instar sacrilegij est disputare de potestate istorum. l. penu. C. de crimine sacrilegij ista duo interuenerunt in resignatione & prouisione D. Haneton, ergo illa est valida, quæ videtur sufficere, sed vt liquidò appareat alios nullum potestatis ius habere, etiam coloratum, prosequar collationes & prouisiones singulorum, & primò dicam de Ioanne de Palude.

Prima resignatione facta resignanti nulli ius superest.

Tertiò, Ioannes de Palude nullum omninò potest post suam primam resignationem prætere ius in d. prioratu quem resignauit, quia resignantibus iura sua, amplius non est dandus regressus. l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædil. edic. Et quæ periculosum in diuinis rebus sit, vt quis cedat iuri suo, & potestati, scriptura sacra declarat, cum Esau primatus suos inde perdidit, nec recipere postmodum potuit, quod semel amisit. c. quàm periculosum. vj. q. j. idē per resignationem hic de Palude perdidit ius, q̄ in d. prioratu habebat. cap. quod in dubijs, & c. in præsentia. de renuntiatione. etiam amisit possessionem, ob id non habuit post dictam resignationem nisi quandam detentionem. glo. & Doc. in c. inter. in verbo assignari. de præben. d. de Rota decif. xxij. fuit in nou. Igitur hic resignans iterum resignando non potuit plus iuris, quàm habebat transferre. l. traditio. ff. de acqui. rer. do. Bart. in l. si vniuersa. C. de lega. nemp̄ qui nihil habet, nihil dare potest. c. quod autem. de iure patr. & sic de Palude aliam resignationem facere non poterat, etiam in fauorem primi. vt concludit Gomez.

in reg. de publ. resig. q. xvij. post Cassad. in. ix. decif. rubrica de concessio. præben. multominus in fauorem alterius resignare potuit.

Quartò dicit quis de Palude resignans retinuit regressum, & fructus pro pensione, ergo istis non fuit priuatus. Respondeo regressum nullum resignantem retinuisse, saltem non apparet per procuratorium ab eo factum ad resignandum, verum est quod hoc recitatur in literis Imperatoris, sed illa recitatio nō obest veritati quia stari debet procuratorio resignantis. Ideo D. Lalemand potuit resignare, cū fuerit ei collatus prioratus, quia quilibet potest disponere liberè de re sua. l. in re mādāta. C. mād. etiam beneficiū sibi collatum potest quis resignare, quod nullis etiam laboribus & expensis acquisiuit. c. super hoc. de renū. igitur. D. Lalemand post Papæ prouisionem potuit resignare d. prioratum de Lauthenans quē etiā resignauit & sic valet & tenet resignatio in fauorem D. Haneton facta.

Recitatio vel narratio facta in literis resignantis nō præiudicat veritati.

Quintò, quāuis resignans pro pensione reseruauerit sibi fructus, tamen ea reseruatō non potuit impedire D. Lalemand quominus resignare posset sed resignans prædictus de Palude poterit recipere fructus d. prioratus, quamuis Hanetō illum possideat, quia res transfuit cum suo onere. l. alienatio. ff. de contrah. emp.

Reseruatō fructuū pro pensione facta à resignante non obest resignatio quin ipse plenum ius habeat.

Sextò Gorreuod nullum ius potest ex sua prouisione prætere, tum quia d. prioratus de Lauthenans non vacabat, & beneficij nō vacantis nulla est prouisio. vt in rub. de concessio. præb. & ecclesiæ non vacat. Imò requiritur regulariter quod vacet de iure & de facto. c. ij. ibid. Agid. de Bellamer. consil. xix. in causa col. iij. vers. ij. Dom. consil. lxxxvj. in causa. in princ. alias punitur, qui in viuorum beneficium præficitur. c. j. ibid.

Vacatio & de iure & de facto requiritur an requiam beneficium vacans possit impetrari.

Septimò non valet prouisio D. Gorreuod, quia est subreptitia & obreptitia, ob id nulla. ca. si motu proprio. de præbend. in sexto. cap. super literis. de rescriptis. vbi Felinus, & in hoc est subreptitia, quia Imperatori tacuit quod Do. de Palude iam resignauerat, quod si expressisset, Imperator nunquam consensisset, saltem non est verisimile, quod voluisset à D. Haneton auferre, qui est ei consiliarius, & vir magni nominis & scientiæ, idē quod est longè à verisimili, est falsitatis imago. Bal. in c. quia verisimile. de præsumptio. saltem non ita facile consensisset. c. postulasti. in fi. de rescrip. etatem imperatori etiam tacuit, ob id subreptitia sua impetratio. c. super inordinata. de præb. simul verum valorem non expressit, ideo illa gratia est nulla gl. in clem. j. de præb. & Doct. in c. ad aures. de rescrip.

Subreptitia & obreptitia prouisio.

Octauò D. Gorreuod, non solum tacuit veritatem imò etiam expressit falsum, dicens quod D. Haneton detinuit, & adhuc detinebat indebitè, & tamen apparet cōtrarium, quod iustè possidet, & sic viuētis beneficium impetrauit, etiam expressit quod non habito consensu Imperatoris, quod est falsum, quia D. Haneton fuerat prouisum ex cōsensu Imperatoris, vt e. literis cōstat *du placet*. Etiam non expressit de Palude, resignans quōd iam resignauerat in fauorem D. Lalemand, quod si expressisset non obtinuisset, quia Papa non solet

prouidere de beneficio, de quo iam iure prouidit, & cum prauidicio alterius, c. quamuis, de rescript. in vj. nec videtur collationem quam fecit D. de Lalemand tollere velle, c. super eo, de offic. deleg. c. audita, de rescript. spoliat. Oldrad. consil. cccxxiij. Idem Papa solet ponere in suis prouisionibus, dummodo tempore prouisionis ius non fuerit alicui quaesitum. Ioan. Andr. & Perus. in c. si postquam, de praebend. in vj. & sic descripsit in bulla D. Gorreuo, ergo deficit voluntas Papae, vnde gratia est nulla, sed per primam prouisionem erat ius quaesitum D. Lalemand, ergo noluit Papa alteri de Gorreuo prouidere, imò si Papa dixisset non obstante prima collatione, intelligeretur de inualida, non de valida. teste Felin. in ea, causam. col. xj. de rescript.

Stellionatus criminis tenetur qui pluries sui beneficium resignat.

Nonò illud planè addendum est quod resignans iterum resignando deliquit, & crimine stellionatus tenetur, arg. text. in l. iij. §. maximè, ff. de crim. stelli. Ibi sic dicitur, maximè autem in his locum habet, si quis fortè rem alij obligatam dissimulata obligatione per calliditatem alij distraxerit, vel permutauerit, vel in solutum dederit, & debet procurator fisci contra illum de Palude insistere, vt puniatur, etiam ratione variationis, quae est prohibita maximè clericis, clem. vnica de renuntiat.

In periurium incidit qui bis idem beneficium resignat.

Decimò, iste secundò resignans ex multiplici capite notà periurij euadere non potest, tum quod iurauerit non reuocare procuratores directè vel indirectè, seu reuocari facere quouis quaesito colore, vel ingenio, sub pœna periurij, & ducentorum ducatorum auri de camera, vt constat in procuratorio D. Joa. de Palude, postquam ergo reuocauit est periurus, glo. sing. in cap. fin. de procurat. in vj. quam doct. ibi probant. & in c. ex parte decani, de rescript. Imò cum quis constituit procuratorem ad resignandum beneficium, cum iuramento de non reuocando, non potest postea illum reuocare secundum vnâ opinionem, quia in spiritualibus non cadit interesse, teste Innoc. in c. dilecto, de praebend. vt referunt. do. de Rota decis. ciiij. nota quod vbi adquis in antiq. & Anton. de Petruca in tract. de virib. iura. in xix. effectu. vbi hoc casu dicit non esse locum poenitentiae, maximè in actibus in quibus adeunus est superior, vt est in hoc casu. teste Roch. Carrio in tracta. iuris patron. in verb. honorificum, quest. xij. & Ias. in l. si non fortem, col. iij. de condic. indebi. ff.

Classimò nò alias nec aliter, nec alio modo, quomodo veniat intelligenda.

Item quia D. de Palude iurauit perpetuè se ratum habiturum, quod gestum erit per procuratorem, vel procuratores suos, & tamen non habet ratum iterum renunciando ergo & secundò est periurus. Est etiam periurus, quia iurauit in secunda resignatione se non adhibuisse dolum, qui est calliditas, & fallacia ad decipiendum aliquem, l. j. §. dolum, ff. de dolo, quis maior dolus iuueniri facile potest, quam subdole auferre velle ius acquisitum in prioratu resignatario. D. Haneton ex prima resignatione?

Vndecimò, non refragatur quod resignans resignauit prioratum non aliter, nec alio modo, nisi vt acquireretur D. Lalemand, non fuit acquisitus

illi dictus prioratus, ergo ipse resignans referuauit sibi semper ius, per tex. in l. cum nò sit alij acquisit. l. si me. in princ. ff. de acqui. posses. vbi nò perditur possessio si alteri non quaeratur, & idem text. in c. odim. j. iuncta glo. in verb. traditam, de rescript. spoliat. vbi tradita res sub conditione, si conditio non existat, pro non tradita habetur. Respondeo, fatcor illâ clausulam nò aliter, nec alio modo esse praesam, nec valere in contrarium actum, allegatur glo. & Bald. in l. si liquidem. C. de exceptio. sic cõsultit Ias. etiam in resignatione. consil. lxxxvj. in causa. col. pen. in iij. vol. & in consil. clxij. in causa. col. iij. nu. 5. in ij. vol. & in l. ij. nu. 142. C. de iure emphyteor. sed si bene consideretur primum procuratorium nihil fuit contra illud factum, quia resignans de Palude resignauit in fauorem de Lalemand retentis sibi fructibus pro pensione, propria etiam autoritate ab eo percipiendis, & leuandis in suos vsus, & non aliter nec alio modo, & quia Papa sic prouidit D. de Lalemand retentis fructibus pro pensione, ergo illa clausula non aliter nihil operatur, quia adimpleta est conditio, cum Papa sit insequutus voluntatem resignantis, & sic non potest resignans ob hoc conqueri cum adimpleta sit voluntas in procuratorio expressa.

Secunda resignatio nò valet nisi fuerit facta mōtio prima.

Duodecimò, non valet secunda resignatio nisi fuerit reuocata prima, & illa reuocatio oportet quod perueniat ad notitiam collatoris, vel procuratoris. Clem. vna. de renuntiat. Felin. & alij. in ca. ex parte decani, de rescript. sed hinc non fuit aliqua reuocatio facta, ideo nò valet. secūd. ateste Dom. consil. lxxxvj. in causa.

Dolus in impetratio neueniat p- uisionem.

Decimotertio, non intendit Papa conferre, vbi dolus interuenit, vt ipse declarauit in regul. cancel. xxxviij. vnde solet apponere in bulla attentè quoque prouideas quod in renuntiatione praedicta dolus, vis, & c. non interueniat, sed nò potuit maior dolus interuenire, quâ secundò resignare illud, in quo nihil habebat, ergo intentio Papae cõferendi secundò deficit, & sine intentione & voluntate nihil fieri potest, vt superius probatum extitit quae in prouisione de Gorreuo facta desunt.

Decimoquarto, in regula Papae Pauli moder. regu. xlvj. est expressè decisum his verbis, & si ipsum resignantem vel cedentem pluries super vno & eodem beneficio in fauorem diuersarum personarum successiue consentire contigerit, voluit sanctitas sua, quod primus cõsensu tenere debeat, & alij posteriores cõsensu, ac litera illorum praetextu etiam sub priori data expedita, pro tempore nullius sint roboris vel momenti. Ecce quod secunda resignatio est nullius roboris, ergo non potest parere possessionem, nec titulum, iudices igitur non possunt in vim illius secundae resignationis adiudicare D. Gorreuo possessionem nec aliquod ius, alioquin robor haberet sua prouisio, quod est in reg. cancel. prohibitum.

Quocumq; dispositio- nes factae vi secunda resignationis sunt nullae.

Decimoquinto, in reg. xxxiij. in fin. dicitur sic, collationes quoque & quouis aliae dispositiones de illis tanquam per resignationem vacantibus factae, & inde sequuta nullius sint roboris, vel momenti, igitur quacumque dispositiones factae de illo

Resignanti- bus obstat exceptio prime resignationis.

Casus concessi Imperatori sup beneficiis suo Imperio sitis.

illo prioratu post primam resignationem sunt nullae, ergo secunda resignatio, & inde sequuta sunt nulla, & sic possessio capta: ergo ea iuari non potest.

Decimosexto, resignanti obstat exceptio resignationis spontaneae, c. super hoc, de renuntiat. & maximè nocet in possessorio etiam ad recuperandam possessionem. c. accepta. de rescript. spoliat. sic etiam nocebit ei, qui in ius illius praesens succedit, per l. haeredem. & l. qui in ius. ff. de reg. iur.

Decimoseptimo, in indulto Imperatori cõcesso sunt descripti sequentes casus, primus est quod nullus possit praefici ad Abbatiales dignitates, aut quorumcunque monasteriorum etiam ad prioratus, nisi habitis prius intentione & consensu Imperatoris.

Secundus casus est quod de aliis dignitatibus, secularibus principalibus & regularibus non prouideatur nisi oriundis in locis subiectis Imperatori, aut sibi gratis & acceptis. Illa dictio aut, ibi accipitur copulatiue, vt sapius in iure l. saepe. ff. de verb. signific. volens dicere Papa, quod non possit prouideri etiam ab eo de principalibus dignitatibus secularibus, vel regularibus, nisi habita intentione & consensu Imperatoris, nam si de prioratibus inferioribus noluit prouideri sine consensu Imperatoris, fortius in dignitatibus maioribus, per auth. multò magis. C. de sacr. sanct. eccl. nec possit disquiri an illi essent grati & accepti, nisi de consensu Imperatoris praeficerentur, & sic tria requiruntur in secundo casu, & quod sit principalis dignitas secularis vel regularis, puta Archiepiscopatus, aut Episcopatus, & quod ille cui prouidetur sit oriundus, tertio quod de consensu Imperatoris fuerit prouisum.

Signatura obtema sine beneplacito Imperatoris non obstat quin postea vali de bulla leuatur, dum illam bullam praeserit dicti Imperatoris consensu.

Tertius casus est, quod gratia, expectatiua, reservationes seu mandata de prouidendo non debent concedi alienigenis, vel extraneis, nec illis in vim istorum prouideri debet, nisi forsitan consensus Imperatoris suffragetur, & sic in omnibus istis consensu Imperatoris requiritur qui habitus est à D. Ioanne Haneton.

Decimo octauo, obiicitur D. Lalemand non habuisse consensum Imperatoris ad acceptandum prioratum de Lauthenans, ergo non potuit illum acceptare, nec postea resignare. Respondeo contrarium patere in literis consensu Imperatoris, in quibus narratur quod D. Ioannes de Palude constituerat procuratores ad resignandum in fauorem Ioannis de Lalemand prioratum de Lauthenans, qui D. Lalemand nolebat super resignatione obtinere bullas sine literis nominationis Imperatoris, & sic abundè exprimit D. Lalemand, quod iam resignatione erat admisa à Papa per signaturam, sed bullas nolebat leuare sine consensu Imperatoris, qui consensit vt D. Haneton fieret resignatio, ergo resignatio facta ipsi valet: nam quod in vna persona statuitur, & in duabus locum habet. l. singularia. ff. si certum petat. vnde cum Imperator consenserit, vt Haneton possit acceptare, intelligitur tam ex resignatione de Lalemand, siue ex alio quocumque iure, & sic Haneton consensit.

Decimonono, D. Lalemand duo petebat alternatiue, primò cõsensum Imperatoris, vt ipse posset in dicto prioratu praefici. Secundo si fortè Imperator propter aetatem nollet consentire vt ipse praeficeretur, saltem consentiat quod dicta resignationes fiant in fauorem D. Ioannis Haneton: ecce igitur quod supplicatur Imperatori, vt resignationes in plurali resignationis, & sic tam resignatio de Lalemand, quam etiam de Palude fiant & cedant in vtilitatem D. Haneton, & postea Imperator videns Ioan. de Palude nullum ius habere, concessit D. Haneton, vt possit acceptare resignatione d'iceluy, videlicet Lalemand, pour en iouyr, &c. & postea se refert ad tenore bullarum: videlicet, quod vtatur secundum tenorem bullae, quam obtinebit à Papa, ergo in vim bullae resignationis de Lalemand vti poterit D. Haneton prioratu de Lauthenans.

Alternatiua in petendo beneplacitum Imperatoris adhibita.

Vigesimo, non me mouet quod consensus Imperatoris fuerit, vt primo fieret resignatio D. Haneton, ergo in contrarium facta D. Lalemand vitatur. Respondeo, hoc fuit expressum vt praedixi in literis Imperatoris, etiam quia illa ordinis omisio non vitiat actum. l. ij. in fin. ff. de vulg. quia ambae istae resignationes ad vnum effectum tendunt, ideo ex persona media nò vitatur prouisio D. Haneton facta. Nam aut tenuit prouisio facta D. Lalemand, & tunc non est dubium quin potuerit resignare, aut non tenuit, & tunc quia Papa vacantem inuenit, eò quod Lalemand resignauit, & sic nò acceptauit collationem sibi factam, ob id illum conferre Papa potuit per illam clausulam quouis modo etiam si hoc non fuisset expressum Imperatori, qui hoc cõsensu voluisse. arg. l. Titius. §. si. ff. de lib. & posth.

Ex omisio ne ordinis persona media non vitiat prouisionem.

Vigesimo primo, interdicta sunt annalia. l. j. in fin. ff. de interdic. Ideo D. Gorreuo post annum non potest prosequi possessorium, etiam si ius habuisset, quod nullum tamè habuit, vt dictu extitit.

Clausula aut quouis alio modo vacet.

Vigesimo secundo, de Gorreuo suscepit tonsuram ab Episcopo Nicopolitano vacante sede, quo tempore ad capitulum pertinebat administratio spiritualium. c. pen. & vlt. ne sede vacante, in vj. & sic capitulum poterat licentiam praestare Episcopo conferendi tonsuram. c. cum nullus. §. episcopo. de temporib. ord. in vj. Non autem alius, & ideo decanus ecclesiae sancti Petri non potuit hanc facultatem praestare, nisi ei data esset potestas à capitulo. c. pen. de supplend. neg. praela. in vj.

Vacante sede episcopi administratio spiritualium deuoluitur ad capitulum.

Vigesimo tertio, dictus Episcopus dicit se administratorem, sed debet de hoc imprimis constare, quia nò sufficit dicere nisi probetur. l. j. ff. si quidrupes paup. fecisse dica. & oportet quod à Papa sit constitutus. c. vlt. de supplend. neg. praelat. in vj.

Episcopus dicit se esse administratorem hoc probare debet.

Vigesimo quarto, non facit fidem illa litera tonsurae de Gorreuo, quia est signata ab eo qui non erat persona publica, nempe is non erat notarius, nec secretarius id temporis, quo eam conscripsit. Ideo est potius scriptura priuata, quâ publica quae sola in probat. l. instrumeta. C. de probat. c. ij. de fide instrum. & per supradicta liquidò apparet D. Hanetò iure à Papa fuisse prouisum & solū habere ius in prioratu de Lauthenans, & sic concludo. Datum Parisijs hoc anno 1548. mensis Martio.

Scriptura priuata nò facit fidem.

RESP. V.

An collatio facta per dominum Legatum Auenionensem, sit potior collatione D. Cardinalis Lotharingi.

LEGATUS Auenionensis contulit prioratum sancti Marcellini, cuius collatio spectabat ad Cardinalem Lotharingum, qui obtinet indultum, vt nullus possit inter sex menses sua conferre beneficia. Quæsitum est an collatio facta per D. Legatum Auenionensem valeat, vel collatio domini Cardinalis Lotharingi facta Ioâni Duple, & breui existimare collatione D. Cardinalis Lotharingi potior. Nam quâuis legatus Auenionensis obtinuerit potestatem generalem conferendi, tam in Prouincia quàm in Delphinatu, tamen illi potestati derogatum est per indultum concessum Do. Cardinali Lotharingi, quia certum est quod specialis potestas data ei, derogat generali potestati legati, cap. i. & cap. pastoralis. §. fin. de rescript. & generi per speciem derogatur. Regula generi de reg. iur. in sexto.

Maximè quia indultum exprimit vt nullus possit conferre beneficia Domini Cardinalis Lotharingi etiam legatus à latere. Ideo ista prohibitio impedit quominus legatus potuerit conferre, & si contulerit nullius momenti est sua collatio. Reclamante Do. Abbate Cluniacensi, & hoc per verba indulti probatur ibi, quem legatus etiam de latere, etiam Cardinales quoscunque, etiam motu simili & ex certa scientia, & de Apostolica potestatis plenitudine, ac eum quibusuis prægnantibus efficacissimis & insolitis clausulis, ac irritantibus & aliis decretis, &c. Et sic ista clausula derogat potestati legati Auenionensis, quæ etiam est repetita in alio loco circa finem, ibi ac etiam per nos & successores nostros, ac quoscunque alios etiam dictæ sedis legatos de latere, &c. Etiam per clausulam non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis: necnon quibusuis literis facultatibus, & concessionibus sub quibuscunque formis & expressionibus verborum &c. Per hæc verba etiam censetur derogatum potestati Domini Legati Auenionensis, etiam si in potestate sua essent clausulæ derogatoriæ: quia in genere facta est illarum mentio. vt Bart. & Imola scribunt in l. si quis, in princ. de leg. iij. & text. in c. cum aliquibus de rescript. in vj.

Etiam est alia clausula in non obstantibus, ibi, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes motu proprio & certa scientia similibus, quoad præmissa specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque, &c. per quas clausulas apparet derogationem sufficienter expressam ad derogandum bullæ Do. Legati Auenionensis factam etiam cum derogatoriis derogatoriarum.

Item Papa in indulto sibi tantum referuauit vt possit per resignationem in manibus suis. factam vacantia beneficia conferre, ergo aliis prohibuit.

arg. l. cum Prætor. ff. de iudic. c. nonne. de præsumptionibus. & quia exceptio firmat prohibitionem & regulam in aliis casibus. l. prima. ff. de reg. iur. Ergo ista referuatio Papæ facta vt resignata in manibus suis possit conferre beneficia, facit vt alij conferre non possint, & sic nec legatus Auenionensis, nec alij.

Præterea Papa potest derogare illis quæ fuerunt etiam statuta in concilio generali. c. significasti. de electio. multò fortius poterit derogare potestati data legato Auenionensi, etiam si fuerit data de consilio fratrum, vt prætenditur: nec per illa verba de consilio fratrum impeditur Papa illi derogare potestati, quia maiore sibi retinet quàm det. c. dudum. de præbend. in vj. & ideo ex potestate sibi retenta derogauit concessioni. Do. Legati Auenionensis.

Item si le Mandataire & le Conseillier nommé du Roy, n'ont accepté le premier benefice qui a vacqué apres le moys, contant de l'insinuation de leurs lettres, ne pourront auoir aucun autre benefice, mais sont exclus par leur negligence. [Item si Mandatarius & Consiliarius Regis nominatus primum beneficium, non acceptauerint, quod post mensum ab insinuatione literarum eorundem vacauit, aliud obtinere beneficium non poterunt, sed per propriam negligentiam exclusi sunt.] vt probat text. in c. si clericus. de præb. in vj. Parquoy l'ordinaire pourra conferre les benefices apres vacans, [Quare ordinarius beneficia postea vacantia conferre poterit] personis idoneis, sans aucun empeschement. Donné à Paris ce 28. de Mars 1552. auant Pasques. [sine aliquo obstaculo. Datum Parisiis xxvij. die Martij 1552. ante Pascha.]

RESP. VI.

De indulto, Reuerendiss. à Lotharingia Cardinali, concessio.

REUERENDISSIMUS D. Cardinalis à Lotharingia amplissimum obtinet indultum, videlicet vt nulli etiam legato de latere, nec quidē summo Pontifici, nisi per resignationem liceat beneficia ad eius collationem, seu etiam dispositionem spectantia conferre, nec aliàs providere. Dubitatur an Reuerend. D. Legatus à latere qui amplissimam etiam de beneficiis habet prouidendi potestatem, cum derogationibus amplissimis possit de beneficiis quorum prouisio spectat ad dominum Reuerendiss. Cardinalem à Lotharingia providere.

Respondet Legatum de latere de his beneficiis, quorum dispositio ad præfatum Cardinalem spectat, non posse providere: tum ratione priuilegij dati D. Cardinali Lotharingo (vult enim sancta mater Ecclesia suis priuilegiis quosdam munire, & extra generalia decreta quædam speciali beneficio indulgere. c. vlt. §. item hiero. xxv. quæst. j.) & quia Papa indulsit eidem Cardinali Lotharingo, vt nullus conferre possit etiam Legatus à latere: ergo

re, ergo voluntati Papæ standum est. ca. porro. de priuileg. maximè in beneficiis in quibus habet plenariam potestatem. c. ij. de præbend. in vj. clem. j. vt lite pendens. & quod præcipitur imperatur, & quod imperatur necesse est fieri, si nõ fiat poenam habet. c. fin. xiiij. q. j. præcipit Papa vt nullus ista conferat beneficia, ergo nullus conferre illa debet.

Tum quia Papa in indulto se adstringit, vt nec quidem ipse conferat præterquam per resignationem, ergo nullus alius potest, etiam Legatus à latere, etiam per resignationem providere, quia exceptio firmat regulam. l. j. ff. de reg. iur. sed Papa excipit se posse conferre per resignationem tantum, ergo nullus alius poterit etiam per resignationem.

Ad hæc annullantur collationes in contrarium factæ in indulto, ergo si legatus à latere, vel alius contulerit, collationes sunt nullæ & irritæ, quia hoc etiam in indulto est expressum, ibi ac etiam per nos & successores nostros, ac quoscunque alios etiam dictæ sedis Legatos, etiam de latere, ac nuntios nunc, & pro tempore deputatos, quamuis etiam speciali facultate fungentes de beneficiis prædictis nullatenus prouideant, ac disponant in super sit irritum & inane, si secus super præmissis à quocunque, quauis autoritate, etiam per nos, & dictos Legatos, & nuntios scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Nec refragatur, quod Papa his indultis derogauit in concessione potestatis facta Reuerendiss. Legato à latere, ergo Legatus prouidere poterit. Respondet, Papa nõ derogauit nec derogare voluit.

Primo non derogauit indulto Cardinali Lotharingo, quia hoc non expressit in facultate data D. Legato à latere, ergo non derogauit nec derogatio quantumcunque generalis non comprehendit Cardinales nisi de illis sit expressa facta mentio. text. in c. vno. §. omnem. vbi doct. de scismatic. lib. vj. c. ij. de cleric. non residen. & ibi interpretes, & Panorm. in repet. §. qui vero. c. extirpanda. col. viij. num. 25. de præbend. & dispositio generalis non comprehendit maiora expressis. ca. sedes. de rescript. ergo in derogationibus potestatis D. Legati non comprehenduntur indulta D. Cardinalium: quia de his non est expressa facta mentio, vt decebat, nec de aliis similibus: ergo illa derogationes positæ in bulla D. Legati non continebunt Cardinales de quibus non est actum, nec quidem cogitatum.

Nec me mouet, si dicatur expressam fuisse mentionem in bulla D. Legati ibi ac quibusuis priuilegiis & indultis generalibus vel specialibus &c. Respondet, Papam fecisse mentionem de indultis monasteriorum & ordinum, sed non de indultis Cardinalium, vt est expressum ibi indultis generalibus vel specialibus ordinibus quibuscunque etiam Cisterciens. & Cluniacens. quomodo libet concessis confirmatis & innouatis, &c. ergo indulto D. Cardinalis Lotharingi noluit derogare, nec derogauit, quia nullam de eo fecit mentionem, & sic consuluit Calder. cons. xj. habet ordo tit. de priuileg. dicens non derogari priuilegio nisi fiat mentio de Cardinali protectore & nulla clausula

illi derogat, nisi Cardinalem nominet.

Præterea voluit Papa in indulto D. Cardinalis Lotharingi vt nullo modo derogari possit huic indulto, ibi decernentes præsentibus literas de nullitatis vitio aut intentionis defectu notari seu illis derogari non posse, ergo Papa per potestatem datam D. Legato non derogauit prædicto indulto.

Nec obstat si diceretur derogationem in potestate D. Legati esse valde generalem, dicentem cuiuscunque tenoris existat, etiam si de verbo ad verbum de indulto huiusmodi expressa esset facienda mentio. Respondet, illam clausulam non sufficere ad derogandum indulto D. Cardinalis Lotharingi per l. si nihil §. in legatis ff. de lega. j. & not. Barto. in l. si quis in principio ff. de legat. iij. & Feli. in c. nonnulli de rescript. vbi si sit aliqua clausula specialis posita in primo actu oportet quod de illa fiat mentio, alias derogatum non est illi sed non est facta mentio in facultate D. Legati de clausulis in indulto contentis, & quod illi indulto non possit derogari & de aliis clausulis necessarijs: ergo non censetur derogatum.

Nam in indulto D. Cardinalis Lotharingi est quod non possit derogari per quascunque clausulas, ibi ac cū quibusuis prægnantibus efficacissimis & insolitis clausulis ac irritantibus, & aliis decretis emanassent, seu emanarent, &c. Ergo etiam de ista clausula erat facienda specialis mentio, si Papa voluisset huic indulto derogare, & facere mentionem de Cardinalatu, & ista omisit in facultate data D. Legato, ergo noluit derogare his indultis Cardinalium, maximè indulto istius D. Lotharingi, sic consuluit Card. cons. l. j. dominus Gregorius vbi firmat quod dispositio habet specialem clausulam derogatoriam, non tollitur per sequentem derogatoriam, nisi appareat in secunda disponentem specialiter poenituisse de ea, sed non potest apparere quod Papam specialiter poenituit nisi specialiter reminiscatur primi indulti, ergo &c. Feli. in c. accedens num. iij. de præscrip.

Item Papa dicit in principio indulti magnitudine meritorum dignum, quin potius debitum reputauimus, postquam Papa hoc putat esse debitum D. Cardinalis Lotharingi, illi fiet iniuria si eidem debitum auferretur. Ideo Papa noluit eidem auferre, quia dicit regula iuris neminem posse mutare consilium in alterius iniuriam. Imo dicit Papa in c. priuilegia xxv. q. ij. priuilegia ecclesiarum & sacerdotum intemerata & inuolara cunctis decretis manere temporibus &c. & cap. priuilegia. ij. ibidem.

Nam quod semel placuit amplius displicere nõ debet. per regu. inris in vj. & quod semel Papa approbavit amplius non reprobare intendit, vt iurisconsultus ait in l. Pomponius j. ff. de nego. gest. in arenam. C. de inoffic. testa. & quæ de labijs Papæ processerunt nõ vult irrita facere iuxta verbum Domini. Nec variare Papa intendit, imò non est præsumendum de mutatione voluntatis Papæ, si non appareat: igitur concludendo dicemus nullum, nec quidem legatum, beneficia ad collationem, vel prouisionem Reuerendissimi D. Cardinalis Lotharingi

tharungi spectantia conferre, vel aliter prouidere posse, quod si quis in contrarium prouiderit, collatio & prouisio facta est nulla, nisi à Papa facta fuerit per resignationem: & ita subscripti hoc anno 1553. in mense Iulio. Alia multa super hoc scriptisem nisi uidissem consilium Ias. qui in indiuiduo consuluit, super indulto D. Cardi. Rothomagensis ad quem vos nunc reuocatio, est consilium cxxj. visio themate, in iij. vol.

Indultum nominationis Curia Parisiensis.

AVLVS EPISCOPVS, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem, ea, quæ à prædecessoribus suis Romanis pontificibus, personis benemeritis, præsertim supremarum Catholicorum regum curiarum, in iusticia ministranda, operosa diligentia studiis, omni tempore impediuntibus, gratiosè concessa dicuntur approbare, & innouare, & desuper disponere prout in domino conspicit salubriter expedire. Sanè charissimus in Christo filius noister Franciscus Francorum rex Christianissimus suo & dilectorum filiorum modernorum, Cancellarij, Præsidentium, & Consiliarij suarum supremarum Curiarum Parlamentum Parisiensis nominibus, Nobis nuper exponi fecit. Quod licet dudum felicis recordationis Eugenius Papa IIII. prædecessor noster procurante claræ memoriæ Carolo Francorum Rege tunc in humanis agere, literas Apostolicas in forma gratiarum expectatiuarum, seu mandatorum de prouidendo, tunc & pro tempore existentibus regni Franciæ Cancellario, neq; non Præsidentibus & Consiliariis Curia Parlamentum Parisiensis quorum nonnulli laici esse consueuerunt: ac per eosdem laicos loco suis nominandis parentibus, familiaribus, & aliis tunc expressis de eiusdem Curia corpore & gremio existentibus personis, de omnium & singulorum Episcoporum, Abbatum, & capitulorum, & aliorum ordinarij collatorum, dicti regni collationes, & alias quascumque dispositiones. Ita ut Cancellario, Præsidenti, Consiliario clerico, seu personæ per Cancellarium Præsidentem, aut Consiliarium, seu aliam personam dictæ Curia laicam. Et ad obtinenda beneficia ecclesiastica non capacè nominatam, ad eiusdem Caroli, & pro tempore existentis Regi nominationem vni ex eisdem ordinariis collatoribus, per suas patentes literas, de personâ huiusmodi faciendam. De vno beneficio ecclesiastico seculari, vel cuiusvis etiam Cluniacensis ordinis regulari, semel in Cancellarij, Præsidentis, Consiliarij, seu personæ nominandæ, & ordinarij collatoris huiusmodi vita duntaxat per eundem ordinarij collatoris collatoris prouideri deberet: autoritate Apostolica perpetuò concesserit certis executoribus qui in dictorum ordinarij collatorum negligentiam personis, ut præfertur, nominatis de beneficiis huiusmodi prouidere possent desuper deputatis. Tamen pro eo quod Cancellarius, Præsidentes, Consiliarij & personæ Curia huiusmodi qui pro tempore fuerint, literis

& gratis illis uti & illarum effectum prosequi forsitan prætermiserunt, à nonnullis de viribus literarum prædictarum hastratur. Quare præfatus Franciscus Rex suo ac eorundem modernorum Cancellarij, Præsidentium, & Consiliarij nominibus prædictis, nobis humiliter supplicari fecit: ut ne Cancellarius, Præsidentes, ac Consiliarij & personæ Curia huiusmodi qui in reddendis iuribus in regno prædicto continuò intenti existunt, dictarum literarum frustrantur effectu. In præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignemur. Nos modernos Cancellarium, Præsidentes, & Consiliarios præfatos ac eorum singulos à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati literas Eugenij prædecessoris huiusmodi. Cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis. Etiam ad hoc ut Cancellarius, Præsidentes, & Consiliarij Curia Parlamentum Parisiensis huiusmodi, nunc, & pro tempore existentes beneficia ecclesiastica, secularia vel regularia sub dictis gratis compræhensa assequi, & illis de eisdem beneficiis illorum pro tempore occurrente vacatione per eosdem ordinarios collatores aut Iudices per nos infra deputatos prouidere liberè possint. Ita tamen quod propterea personis madata (iuxta formam capituli mandatum & duarum sequentium Decretalium) pro tempore habentibus præiudicium aliquod non afferatur, nec prætextu nominationum in vim præsentium faciendarum, à prosecutione mandatorum huiusmodi excludantur, autoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innouamus eisdem modernis & pro tempore existentibus Cancellario, Præsidentibus, Consiliariis & personis ut beneficia ecclesiastica, secularia vel regularia supra valorem ducentarum librarum turonensium gratiarum expectatiuarum, seu literarum mandati, de prouidendo, ac nominationum, per præfatum Franciscum & pro tempore præsentem Francorum regem faciendarum huiusmodi vigore acceptare, seu requirere minimè teneantur, indulgemus. Decernentes Eugenij prædecessoris, huiusmodi ac præfatos literas, sub quibusvis reuocationibus, aut suspensionibus, quascumque similiū vel dissimiliū gratiarum minimè compræhensas. Sed semper ab illis exceptas existere. Et quotiens illas reuocare contigerit, totiens in pristinum statum restitutas fore & esse. Sicque per quoscumque iudices, & causarum palam huiusmodi auditores, sublata eis quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & autoritate, iudicari & diffiniri debere. Irritum quoque & inane si secus super his à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attemptari. Quocirca dilectis filiis sancti Maglorij Parisiensi & sancti Victoris prope & extra muros Parisienses monasteriorum

Abbatibus,

Abbatibus, ac Cancellario ecclesiæ Parisiensis per Apostolica scripta mandamus: quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præfatos literas, & in eis contenta quæcumque vbi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte præfati Francisci & pro tempore existentis Francorum regis, ac Cancellarij, Præsidentium, & Consiliarij etiam pro tempore existentium: prædictorum desuper fuerint requisiti solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciunt autoritate nostra præfatos, & in eis contenta huiusmodi firmiter obseruari: ac singulos quos ipsæ præfatos literæ concernunt illos pacificè gaudere. Non permittentes eos desuper per quoscumque contra eandem præsentium tenorem quomodolibet molestari. Contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas ecclesiasticas, appellacione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis: non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis quos præfatus Eugenius prædecessor in dictis suis literis voluit non obtinere. Aut si aliquibus communitur vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ absoluionis, approbationis, confirmationis, innouationis, indulti, decreti & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursum. Datum extra muros Nicienensium anno incarnationis Dominicæ M. D. XXXVIIII. tertio decimo Calendas Iulij, Pontificatus nostri: anno quarto. Sic signatum supra plicam N. Polliaci. Et in dorso est scriptum. Registrata in secretaria Apostolica Rotulo. 2. 2. Collatio facta est cum originali. Sic signatum: Du Tilliet. Collatio facta est, & in fine subscriptum est. Extractum à registris ordinationum regiarum. In Curia Parlamentum registratarum. Sic signatum Berruyer.

Pro copia & collatione, per me Notarium subscriptum factum. Gouchezon Mauries.

RANCOIS, parla grace de Dieu Roy de France, à nostre amé & cousin le Cardinal de Carpi, Abbé commandataire de l'abbaye de Coulons, Diocese de Chartres, Salut & dilection. Comme pour consideration du grand soin, cure & sollicitude, & des grâds peines & labours qu'il conuient à nostre amé & f. al Chancelier prendre, & auoir continuellement: tant pour le regard, charge & superintendance de toute la iustice establie en nostre Royaume, & en tous & chacuns les pays de nostre obéissance, que des autres choses dependans d'icelles & de sondict office de Chancelier. Et que nos amés & feaux Præsidents, Maîtres des Requestes de nostre hostel, Conseillers, Aduocats, & Procureur general, Greffiers & Notaires de nostre Cour de Parlement de Paris,

qui est la premiere, capitale & principale Cour & iurisdiction souveraine de nostre Royaume, & chacun d'eux en leur regard, charge & office, ont & supportent iournellement, tant pour l'administration de iustice, bien, protection, & entretenement de la chose publique, que conseruation des droicts, franchises & libertés de l'Eglise Gallicane, premier & principal estat d'icelle chose publique. Eussions à grande & instante priere & requeste obtenu de nostre saint pere le Pape Paul troiesme de ce nom, au voyage que sa Sainteté & nous, & pareillement l'Empereur nostre beau frere, auons fait l'Esté dernier en la ville de Nice, pour le bien de la paix de toute Chrestienté, Indult, faculté, & privilege de nommer tant nostredict Chancelier que chacun desdicts Præsidents, Maîtres desdictes requestes de nostredict hostel, Conseillers en nostredicte Cour de Parlement de Paris, que de nosdicts Aduocats & Procureur general, Greffiers & Notaires d'icelle Cour ou autres, qu'ils voudroyent presenter ou nommer à tel ses patrons & collateurs de nostre Royaume, que bon leur semblera, pour estre pourueu à nostre nomination du premier benefice secular ou regulier, de quelque qualité qu'il soit, vacant par mort en leur nomination, patronage, collation, ou autre disposition. Sans toutes-foi qu'ils soyent tenu l'accepter si bon ne leur semble, s'il n'est de la valeur de deux cens livres de reuenue annuel & au dessus, toutes charges desdictes & supportees avec la clause de decret, irritant toute autre collation faicte au preiudice dudict nommé. Et ce pour une fois seulement en la vie de chacun desdicts collateurs & patrons, & en la vie de nostredict Chancelier, & de chacun d'iceux Præsidents, Maîtres desdictes requestes, Conseillers, Aduocats & Procureur general, Greffiers & Notaires de nostredicte Cour. Voulant nostredict saint pere le Pape iceux nommez, par nous estre preferrez à tous autres, mesmement aux gradués, simples, & nommez en quelque mois que es he la vacation desdicts benefices: & generallement à tous autres de quelque qualité qu'ils soyent, ou puissent estre, sauf & excepté les mandataires Apostoliques, receus en nostre Royaume selon la forme sur ce introduicte & obseruee, demeurans en leur prerogatives acoustumees. Suuant lequel indult ait nostredicte cour de nostre congé & permission faict certain roolle, duquel chacun des dessusdicts si seroit nommé & presenté, ou autre pour luy, à tel patron, & collateur qu'ils auoyent voulu choisir & eslire. Et soit ainsi que nostre amé & feal maistre François Tavel Conseiller lay en nostredicte Cour de Parlement, ait nommé en son lieu maistre Claude Briconnet: escolier estudiant à Paris aux benefices de vostre nomination, presentation, ou collation, à cause de nostredicte Abbaye de Coulons. Sçauoir faisons que nous suuant ledict indult, faculté, & privilege de ce à nous octroyé par nostredict saint Pere, & desirans iceluy sortir effect: Pour auons nommé & presenté, nommons & presentons par ces presentes, ledict maistre Claude Briconnet clerc, vous prians & neantmoins mandans qu'en obtemperant par vous au vouloir, intention & ordonnance de nostredict saint pere, & audict privilege à nous octroyé par sadicte sainteté, vous ayez à le pourueoir du premier benefice secular, ou regulier, de quel

de quelque qualité qu'il soit, qui vacquera par mort à vofredicte presentation, nomination, collation ou autre difpofition à caufe de vofredicte Abbaye de Cou-lons, apres la fignification ou notification qui vous fera faite de cesdictes presentes. Sans toutes-fois (comme dict est) que ledict Briconnet soit tenu, si bon ne luy semble l'accepter, sinon qu'il soit de la valeur de deux cent liures de reuenu annuel & au dessus, toutes charges desdictes & supportees. Car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le vingt-septiesme iour de Iuliet, l'an de grace 1539. Et de nostre Regne le vingt-cinquiesme. Ainsi signé par le Roy Robertet, & scellé sur simple queue en cire iaune.

TRANSLATIO.

FRANCISCUS, Dei gratia Frácorum Rex, dilecto & cōsobrino nostro Cardinali de Carpy, Abbati & Abbatie de Coulons cōmendatario, Diocesis Carnutorum, Salutem & dilectionem. Cū summi illius studii, curæ & solitudinis ratione habita, grauisimique laboris, quæ dilectus & fidelis noster Cancellarius continuè impendit, tam propter iustitiæ in regno nostro aliisque locis nostræ Coronæ subiacentibus respectum, curam & supereminentiā, quàm ob alia multa, quæ sunt precedentium tanquam accessoria, necnon in ipsius Cancellarij muneris fauorem, quòdque nostri dilecti & fideles Præsides, libellorum nostrorum magistri, Cōsiliarij, Aduocati, Procurator noster, Scribæ publici, Notariique in hac nostra Parlamenti Parisiensis curia, quæ omnium prima & summa huius regni curia est, atque iurisdicção, ac eorum singuli in suo munere studiosè obeundo multos quotidie labores sumant & tolerant, tam iustitiæ administrandæ, Reipublicæ protegendæ causa, quàm vt iura, immunitates & libertates ecclesiæ Gallicanæ conseruentur: Cū inquam, à sanctissimo nostro patre Papa Paulo huius nominis tertio in eo itinere, quod Sanctitas sua, nôsq; & Imperator sororius noster proxima æstate in urbem Niciam fecimus, quò totius orbis Christiani paci consuleretur, suppliciter illud atque instantè petentes impetrassemus, vt nobis plena potestas ac priuilegium nominandi concederetur, tam nostrum Cancellarium, singulos d. Præsides, libellorum nostrorum Præfectos, Consiliarios in nostra Parlamenti Parisiensis curia, quàm dictos Aduocatos, Procuratorem nostrum, Scribas publicos, Notariosque in eadem curia, aliisque qui eos in patronos & collatores huius regni suos, quos velint, nominent, vel etiam præsentent, quò eis ad nostram nominationem de primo beneficio, siue seculari siue regulari, qualescunque sit, & per mortem, in eorum nominatione, patronatu, collatione vel alia dispositione vacat, prouideatur. Quod tamen acceptare, si nolint, non tenebuntur, nisi ducentarum librarum, vel amplius, in annum reditum æquet summam, omnibus oneribus remotis, cum clausula decretali, infirmando aliam omnem collationem in præiudicium dicti nominati factam: idq; semel duntaxat, singulis eorum collatoribus & patronis viuentibus. Atque in vita nostri dicti Can-

cellarij, & singulorum d. Præsidentum, libellorum Magistrorum, Consiliariorum, Aduocatorum, Procuratoris nostri, Scribarum publicorum, & Notariorum nostræ d. curiæ. Voluit sanctissimus pater noster Papa, eos, qui à nobis nominati fuerint, ceteris omnibus, atque adeò graduatis simplicibus, & nominatis, quocunque mensē vacatio dictorum beneficiorum existat & generaliter cuiuscumque conditionis hominibus, longè anteponi, exceptis mandataris Apostolicis, in regnū nostrum secundum formam de eo præscriptam & obseruatam intromissis, ac suis prærogatiuis solitis vtentibus: cuius indulti tenorem insequendo, nostra d. curia ex nostra licentia & voluntate certum quoddam album atque registrum confecit, in quo singuli eorum, quorum mentionem fecimus, aut alius eorundem nomine se nominaret vel præsentaret, quem patronum & collatorem eligere voluerit. Cūque dilectus noster & fidelis magister Franciscus Tauellus, Consiliarius laicus in nostra d. Parlamenti curia, in suum locum magistrum Claudium Briconnetum scholasticum, Parisiis literis incumbentem, ad beneficia vestra nominationis, presentationis vel collationis, d. Abbatie de Coulons occasione, nominauerit. Notum facimus, quod ex edicto, indulto, facultate & priuilegio super hoc nobis à sanctissimo Patre nostro concessio, percipientes illud sortiri effectum: vobis nominauimus & præsentauimus, nominamus & præsentamus per has presentes d. magistrum Claudium Briconnetum scholasticum, vos orantes, ac nihilominus iniungentes, vti voluntati, intentioni & mandato sanctissimi Patris nostri, & d. priuilegio nobis per suam Sanctitatem concessio, obtemperantes, & de aliquo beneficio seculari, aut regulari, qualescunque sit, facta harum notificatione, prouideatis, quod per mortem in vestra prædicta presentatione, nominatione, collatione, vel alia dispositione propter d. Abbatiam vestram de Coulons vacabit: quod tamen (vt dictum est) prædictus Briconnetus vltra suum placitum acceptare non tenebitur, nisi in anuam pensionem ducentarum librarum, & amplius, summam conficiat, oneribus omnibus deductis. Ita etenim nobis placet. Datum Parisiis xxvii. Iulij die, Anno Domini m. ccccc. xxxix. Regni autē nostri xxv. Sic signatum à Rege, Robertet: ac signum his ex simplici cannabi, croceique coloris cera appositum.

HENRY par la grace de Dieu Roy de France, à nostre amy & feal l'Abbé de l'Abbaye de Coulons, diocèse de Chartres, Salut & dilection. Comme en ensuyuant l'indult, priuilege & faculté octroyee par nostre saint pere le Pape Paul troisieme de ce nom, à la grande & instante priere de feu nostre trescher seigneur, & Pere le Roy, que Dieu absolue. A nostre amy & feal Chancelier, nos Præsidents, maistres des requestes de nostre hostel, Conseillers, Aduocats, & Procureur general, Greffiers, & Notaires, de nostre cour de Parlement de Paris, & chacun d'eux de soy presenter, & nom-

mer ou autres qu'ils voudroient presenter, & nommer en leur lieu. A tel des patrons & collateurs de nostre dict Royaulme que bon leur sembleroit, pour estre pourueus à nostre nomination du premier benefice de la valeur de deux cens liures de reuenu annuel, & au dessus, toutes charges desdictes & supportees: nostre amy & feal Conseiller lay en nostre dict cour de parlement, maistre Francois Tauel, ayt par cy deuant nommé en son lieu, maistre Claude Briconnet clerc, au benefice de vostre nomination, presentation, ou collation, à caufe de vofredicte Abbaye de Cou-lons. Et nostre dict feu seigneur & pere par ses lettres patentes données à Paris le 27. iour de Iuliet l'ā 1539. cy attachees sous le contr. seal de nostre Chancellerie, ait nommé & présenté iceluy maistre Claude Briconnet, à nostre amy cousin le Cardinal de Carpy, lors Abbé de ladicte Abbaye pour pourueoir iceluy Briconnet, du premier benefice seculier ou regulier de quelque qualité qu'il soit, qui vacqueroit par mort à ladicte presentation, nomination, collation ou autre disposition, à caufe de ladicte Abbaye de Coulons. Lesquelles lettres auoient este insinues & notifiées à nostre dict cousin le Cardinal de Carpy, ou ses vicaires de ladicte Abbaye de Coulons Et auoit nostre dict cousin, le Cardinal de Carpy resigné ladicte Abbaye, s'as auoir pouruen ledict Briconnet à aucun benefice. Pource est il que nous vous prions & neaumoins mandons que en obtemperant, par vous, au vouloir & intention de nostre dict saint Pere, & auidict priuilege & lettres de nominatio, de nostre dict feu Seigneur & Pere, vous ayés à prouoir ledict Briconnet. Lequel à ceste fin entant que besoin seroit vous auons derechef nommé & présenté, nommons & presentons par ces presentes: Pour iceluy Briconnet prouoir du premier benefice seculier ou regulier de quelque qualité qu'il soit qui vacquera par mort à vofredicte presentation, nominatio, collation, ou autre disposition à caufe de vofredicte Abbaye de Coulons, sans toutesfois que ledict Briconnet soit tenu, si bon ne luy semble, l'accepter: sinon qu'il soit de la valeur de deux cēs liures de reuenu annuel, toutes charges desdictes & supportees: car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le 29. iour de Iuin, l'an de grace 1549. Et de nostre Regne le troisieme. Ainsi signé par le Roy Bouchet, & scellé sur simple queue de cire iaune.

TRANSLATIO.

HENRICVS Dei gratia Francorum Rex, dilecto ac fideli nostro Abbati Abbatie de Coulons, diocesis Carnutenfis, Salutem. Cū ex indulto, facultate & priuilegio à Sanctis. nostro patre Papa Paulo huius nominis tertio, per instantes charissimi quondam Domini preces, nostri genitoris clarissimi. memoria Regis, (quem Deus clementer intueatur) concessio, dilecto ac fideli nostro Cancellario, nostris Præsidentibus, libellorum nostrorum Præfectis, Consiliariis, Aduocatis, Procuratori nostro, Scribis publicis, Notariisque in nostra parlamenti Parisiensis Curia, & eorum singulis, vt plenam nominandi & se præsentandi potestatem habeant, aliisque, qui eos in patronos & collatores suos, quos velint in hoc Regno, dicant, vel etiam præsentent, vt ad nostram nominationem primi beneficij, ducento-

rum francorum vel amplius summam in annum reditum æquantis, possessione fruantur: deductis & toleratis omnibus oneribus: dilectus noster & fidelis D. Franciscus Tauellus, Consiliarius laicus in d. nostri Parlamenti Curia, in suum antea cooptauerat locum, ad beneficia vestra nominationis: presentationis, siue collationis d. Abbatie de Coulons occasione, magistrum Claudium Briconnetum scholasticum. Adhæc noster quondam dilectissimus dominus & genitor suo diplomate dato Parisiis xxvi. die Iulij, anno 1539. huic nostræ constitutioni, sub originali nostræ Cancellariæ sigillo, affixo, nominauit & præsentauit d. magistrum Claudium Briconnetum familiari & consobrino nostro Cardinali de Carpy, d. Abbatie tunc Abbati, vt eidem de primo beneficio, siue seculari, siue regulari, qualescunque sit, per mortem in d. presentatione, nominatione, collatione, vel alia dispositione vacaturo, d. Abbatie de Coulons respectu, prouideret. Quæ sanè literæ Regiæ fuissent d. consobrino nostro Cardinali, eiusve vicariis d. Abbatie de Coulons insinuatæ & notificatæ, verum d. consobrinus noster d. Abbatiam, nulla beneficij prouisione pro Briconneto facta, resignauerat. Quam ob causam vos oramus, & nihilominus iniungimus, vti voluntati & intentioni Sanctissimi nostri patris obtemperantes, nec nõ priuilegio, & literis nominationis à nostro quondam dilectissimo Domino & genitore concessis, d. Briconneto prouideatis. Quem in hunc finem, si necesse fuerit, vobis de integro nominauimus & præsentauimus, inominamus atque præsentamus per presentes literas, vt ei de primo tam seculari, quàm regulari, qualescunque sit beneficio consularis, quod per mortem post dictam præsentationem vestram, nominationem, collationem, vel aliam dispositionem quamlibet, dictæ Abbatie de Coulons causa factam, vacabit. Quod tamen dictus Briconnetus vltra suum placitum recipere non tenebitur, si in reditū annuum ducentarum librarum valore non conficiat, subductis nihilominus & receptis omnibus oneribus, ita etenim nobis placet. Datum Parisiis, xxix. Iunij, anno Domini m. d. xlix. Regni autem nostri iii. Sic signatum à Rege, Bouchet, & his signum ex simplici cannabi croceique coloris cera annexum.

ATous ceulx qui ces presentes lettres verront, Jean de Tonteuille Cheualier, seigneur de Villebon, le Gastiné, Blanville, Brystandon, Eretigni, & Vientes, Capitaine & Bailly de Rouan, Conseiller du Roy nostre Sire, Gentilhomme ordinaire de sa chambre, Capitaine de cinquante hommes d'armes des ordonnances du Roy nostre Sire, & garde de la preuosté de Paris, salut. Scauoir faisons que par deuant Claude Borean, & Ieā Borean notaires iurez du Roy nostre dict Sire en son Chastelet de Paris, furent presens en leurs personnes noble homme & sage Monsieur M. François Tauel Conseiller du Roy en sa Cour de Parlement à Paris, & Claude Briconnet clerc escolier au college de Bourgogne, en l'vniuersité de Paris. Lesquels, & chacun d'eulx, tant conioinctement que diuisement, ont fait

Et conſtitué par ceſdites preſentes leurs Procureurs generaux & ſpéciaux, Meſſieurs M. Guillaume Briçonnet Archidiaque de Reims, & François filz de ſa- me Prieur de Triel, & chanoine de Chartres, auſquelz & chaſcun d'eulx ont donné, par ceſdites preſentes & donnent plain pouuoir, uiſſance auſhorité & m. d. m. t. ſpecial de inſinuer, monſtrer exhiber, ſignifier & faire ſcauoir au reuerend Abbé de l'Abbaye & monaſtere de Coulons, au dioceſe de Chartres ſes vicaires ou commis, les lettres patentes l'ediſt, nomination, & uouloir du Roy noſtre dieu & Seigneur à luy adreſſés, datées du 27. iour de Iuliet dernier paſſé Et d'icelles leur en bail le copie ſigner, à ce que le bon plaifir dudit reuerend Abbé de Coulons ſes vicaires, ou commis, ſoit de pouuoir ledit Claude Briçonnet du premier benefice ſeculier ou regulier dependant d'icelle Abbaye, qui uacquera par mort ſuyuant l'ineur des lettres de l'indult de noſtre ſainct pere le Pape, & de ſdites lettres patentes du Roy noſtre dieu & Seigneur ualât la ſomme de deux cens liures tournois par an & au deſſus, toutes charges de ſdites, & en ce faiſant lui faire toutes les proteſtations en tel cas requiſes. Et de ladicte proteſtation, inſinuation, proteſtation, & choſes deſſus dictes enſemble de la reſpoſe que feront leſdits uenerends ſes vicaires ou commis, requerrir & demâder lettres. Et generalemēt de faire es choſes deſſus dictes & dependantes d'iceluy, ainſi & pareillement que leſdits conſtituans ſeroient & faire pourroient, ſi preſens en leurs perſones y eſtoient, iacoit que le cas requit mandement plus ſpecial. Prometans leſdits conſtituans en bonne foy auoir aggreuable, tout ce que par leurs dits procureurs, & chaſcun d'eulx ſera ſaiſt, en ce que dict eſt & qui en deſpend. En teſmoing de ce nous à la relation deſdits Notaires, auons fait mettre le ſeal de ladicte preuoſt de Paris, à ceſdites preſentes. Qui paſſées furent l'an 1539. le Mercredi treizeſme iour d'Avuſt. Ainſi ſigné, C. Boreau, & Iean Boreau Notaires.

TRANSLATIO.

Vniuerſis præſentes literas inſpecturis, Ioannes de Tuteuille Equeſtris ordinis, Dominus de Villebon, le Gaſtiue, Blanuille, Bryſtaudon, Fretigny, & Vientes, præfectus & Prætor Rothomagenſium, Conſiliarius Regius, Cubiculoque Regio deſtinatus nobilis: quinquaginta capitaneus, & præfecturæ Pariſienſis tutelarius, Salutem. Notum facimus, quod coram Claudio Boreau & Ioanne Boreau Notariis iuratis, & à Rege in ſua Curia Pariſienſi confirmatis, in perſona comparuerunt nobilis & ſapiens dominus Franciſcus Tauellus, Regis Conſiliarius in ſua Parlamenti Pariſienſis Curia, & Claudius Briçonnetus ſcholæ collegij Burgundiæ in euſdem ciuitatis vniuerſitate. Qui, & eorum ſinguli, tam coniunctim quàm diuiſim, per has literas ſuos Procuratores generales & ſpeciales conſtituerunt, Dominos M. Guiliehmum Briçonnetum Archidiaconum Remenſem, & Franciſcum filium de ſa- me Priorem de Triel, & Canonicum Camutorum. Quibus & eorum ſingulis per dictas literas dederunt, & dant plenam poteſtatem, authoritatē & ſpeciale mandatum vti reuerēdo Abbati Abbatie & monaſte-

rij de Coulons, in dioceſi Camutorum, euſve vicariis vel deputatis conſtitutionem Regiam, ad eos directam, die Iulij xxvij. poſtremō factam, in qua edictum, nominatio & Regis voluntas declaratur, inſinuent, exhibeant & notum faciant: illſque euſdem exemplar ſignatum præbeant. Quo reuerendus Abbas de Coulons, euſve vicarij vel deputati velint d. Claudio Briçonneto de primo beneficio, tam ſeculari quàm regulari, ab Abbatia priuſ dicta dependente, quod per mortem vacuū exiſtet proſpicere (prout tenor literarum indulti à Sanctiſſimo noſtro patre Papa conceſſi, Regiæque conſtitutionis præſcriptum poſtulant) quod ducentarum librarum & amplius ſummam in annuam penſionem, omnibus oneribus remotis, conſiciat. Inſuper vt omnibus proteſtationibus coram eis vti poſſint, in tali ſpecie neceſſariis. Vtque præſentationis, inſinuationis, proteſtationis, & prædicatorum, nec non reſponſi quod d. reuerendus Abbas, euſve vicarij, ſeu deputati facient, exemplar requirant. Et generaliter in iis & ab iſdem dependentibus faciant, quod conſtituentes facerent & facere poſſent, ſi præſentes res ſuas agerent: quamuis etiam tale quid eſſet, quod mandatum magis ſpeciale expeteret. Promittentes ſincerè d. conſtituentes ſe ratum habituros, quicquid per d. Procuratores ſuos, & ab eorundem ſingulis in eo quod dictum eſt, & ab eodem dependet, factum fuerit. In cuius teſtimonium nos ex relatione d. Notariorum ſigillum præfecturæ Pariſienſis hiſce literis apponi fecimus, quæ anno Domini m. d. x. x. i. x. Mercurij tertio Auguſti die, expeditæ fuerunt. Sic ſignatum, C. Boreau, & Ioannes Boreau, Notarij.

Declaratio Regis quod concordata non ſeruantur in prouincia, nec in Britannia. Et quod reſeruationes, & alia hinc ſtatuta, ibidem locum habebunt: & quod nullus cum ſimplici ſignatura recipiet poſſeſſionē.

Enricus, Dei gratia Francorum Rex, vniuerſis præſentes literas inſpecturis, Salutem, &c. Cum poſtquam nos, deſuncto clar. mem. Franciſco Rege Chriſtianiſſimo genitore noſtro: cui per feliciſſimam recordationis Leonem decimum, & Clementem ſeptimum, ſeu alios Romanos Pontifices, nonnulla nominandi ad eccleſias cathedrales, & monaſteria, ſeu alia beneficia eccleſiaſtica certo modo qualificata, in regno Franciæ, ac certis aliis dominiis, nec non Ducatu Britannia & prouincia Prouinciæ conſiſtentia, extra Romanam Curiam pro tempore vacantiâ, priuilegia, & indulta ad eius vitam certis modo & forma conceſſa fuerant apud ſanctiſſimum do. noſtrum Paulū tertium Pontificem maximum, ad præſens regnantem, pro ſimilibus priuilegiis, & indultis inſtaremus. Et à ſanctitate ſua illa nobis, prout dicto genitori noſtro, conceſſa erant, noſtra vita durante, pariter concedi petierimus. Pro parte euſdem Sanctiſſimi do. noſtri

tam

tam noſtris apud ſanctitatem ſuam agentibus, quàm nobis per eius nuntios ſignificatum, vt cum in dictis Ducatu Britannia & prouincia Prouinciæ nonnulla in diminutionem & præiudicium eccleſiaſtica libertatis & authoritatis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ attentata eſſe & continuo attentari reperirentur, pro noſtra erga dictam ſedem deuotione attentata, huiusmodi impedire & prohibere. Ac vt ſua ſanctitas dictaque ſedes in euſdem Ducatu & Prouincia pleno iure & authoritate vti & frui valeat, prouideri faceremus: vnde re omni particulari, in ſcriptis nobis tradita, & ad noſtram notiſſimam deducta, tam ex iuris debito quàm volentes ſanctitatem ſuam dictamque ſedem Apoſtolicam, non minori (quam in priuilegiis & indultis nobis concedendis prædictis beneuolam, & gratam nobis eſſe ſperamus) gratitudinē & beneuolentia proſequi, in præmiſſis taliter prouidendum duximus. Sit ergo notum, quod nos pro obedientia filiali qua ſanctitatem ſuam proſequimur ex certa noſtra ſcientia, plenaria poteſtate & authoritate Regia tenore præſentium diximus & declarauimus, dicimus & declaramus noſtram præcipuam voluntatem, & intentionem fuiſſe, quod idem ſanctiſſimus D. noſter, eaque ſancta ſedes gaudeant & vtantur in euſdem noſtris dominiis Prouinciæ & Britannia illis moribus & authoritatibus & præminentibus quibus prædeceſſores ſui Romani Pontifices: ipſeque ſanctiſſimus D. noſter retractis temporibus, ante attentata huiusmodi gauſi ſunt, atque vſi. Ipſeque gauſus & vſus eſt, ac vti & gaudere quomodolibet poterant. Quarum quidem authoritatum & præminentiarum præcipuas præſertim ad maiorem elucidationem duximus inferius inferendas. In primis quod in dictis Ducatu & Prouincia reſeruationes menſium Apoſtolicorum, & omnes aliæ tam generales, vigore regularum, quàm ſpeciales & cæteræ conſtitutiones Cancellariæ recipiatur. Quod prouiſiones Apoſtolicæ de beneficiis in dictis menſibus vacantibus admittantur: & prout de iure etiam cum ordinariis concurrant, in eorum menſibus. Quod regressus coadiutoria, mandata de prouidendo expectatiua, & ſimiles gratiæ etiã præuentiuæ recipiantur. Quod aſignationes penſionum ſuper beneficiis eccleſiaſticis, & literæ Apoſtolicæ deſuper expeditæ etiam recipiantur. Quod cęſuræ à Romana Curia tam vigore literarum, ſuper aſignatione huiusmodi expeditarum, quæ ſententiarum in dicta curia latorum ac executionum deſuper decretarum admittantur, & timeantur. Similiter interdicta Apoſtolica. Quod deuotio cauſarum ſpiritualium & beneficiarum præſertim in petitorio ad dictam Romanam Curiam nullo modo impediatur. Nec propterea aliquis etiam ex colligantibus, aut notariis exequentibus citationes & inhibitiones deſuper à dicta Curia emanatas in partibus moleſtetur. Quod Conſilia & Parlamentum Britannia & Prouinciæ ſe non intromittant in cognitione cauſarum eccleſiaſtica fori. Nec aliquomodo libertatem eccleſiaſticam impediatur, etiam per viam appella-

tionis præſertim ſuper literis Apoſtolicis, & ſententiis in dicta Curia latis. Quod non derur poſſeſſio beneficiorum in quouis loco vacantium in vim ſupplicationum, aut ſumptorum vel tranſumptorum, abſque literis Apoſtolicis ſub plumbo expeditis. Declarantes quod vigore Cõcordatorum nihil fiat in Ducatu Britannia, aut prouincia Prouinciæ. Cum in Concordatis comprehendantur. Et ſi dictus Ducatus vniuersus fuerit Regiæ coronæ mandantes noſtris dilectis ac fidelibus noſtrarum Curiarum Parliamentis, Prouinciæ & Britannia, requeſtarum Magiſtris, Conſilio, & Cancellariæ euſdem Britannia, nec non Senefchallicis, Aduocatis Locutenentibus, aliſque noſtris officiariis earundem patriarum Prouinciæ & Britannia, & earum cuiuslibet reſpectiuè prout ad eum pertinet. Quatenus ipſi noſtras præſentes declarationem, & voluntatē receptas, & admiſſas manuteneant, cuſtodiant, & obſeruent, ac manuteneri, cuſtodiri & obſeruari. Ac vocatis & adhibitis Aduocatis & Procuratoribus noſtris ſcalibus, in eorum authenticis & publicis libris & regiſtris ſcribi, & annotari faciant. Eiſque prædictum ſanctiſſimum Do. noſtrum Papam ſanctamque ſedem Apoſtolicam, ac eius officiarios, commiſſarios & deputatos, plenè & pacificè gaudere, & vti permittant: abſque eo quod illis aliquam deſuper moleſtam, perturbatiōem, vllūmve impedimentum inferant & ſi quæ poſt præſertam approbationem & regiſtrationem contra præmiſſa facta ſint, vel fuerint è veſtigio, & abſque dilatione amoueant, eademque præmiſſa plenè & integre expedita in priſtinum & debitum ſtarum reſtituant, ſeu reſtitui faciant. Sic enim fieri nobis placet. In cuius teſtimonium præſentibus literis noſtrum ſigillum appendi iuſſimus. Datum Pariſiis die decima quarta menſis Iunii, anno Domini 1549. regni autem noſtri III.

RESP. VII.

De his que in literis legationis exprimentur.

Iſcitaris (Reuerende Domine) quid contineatur iſta clauſula in legationis literis appoſita. Nec non omnia & ſingula alia faciendi, gerendi & exercendi, quæ alij Legati de latere vbicunque exiſtentes & deſtinati, tam de iure quàm de conſuetudine facere & exequi poſſunt & conſueuerunt, prout in literis Apoſtolicis deſuper conſectis plenius continetur.

Super his verbis continetur arbitror quod Legatus poſſit exercere omnia alia non expreſſa quæ ius ei permittit, ac ea quæ legati alij conſueuerunt exercere. Et Papa etiam concedere in literis poſſit ſuis, prout continetur plenius in literis Apoſtolicis, aliorum Legatorum, &c. Verum quæ ſint illa quædam ex iure, dicam: & tua prudentia alia ſupplebit.

Primò, conceditur expreſſè vt legatus conferat beneficia quandocumque vacantiâ de iure intelli-

gitur etiam si collatio sit deuoluta ad Papam, c. peaul. de praben. vbi Panor. & alij, glo. in c. j. de offi. lega. lib. vj. glo. & doct. in clem. si de beneficio. de praben. Potest etiam legatus conferre beneficia sua legationis tam in Prouincia, quam extra Prouinciam, Quia hoc est voluntariae iurisdictionis. glo. in c. nouit. de offi. lega.

Resignationes omnes simplices admittere potest in fauorem, non quae symoniam inducunt, super qua non potest dispensare glo. in c. ex parte j. vbi doct. de offi. delega. c. pactiones. & c. cum pridem. de pact. Nisi hoc a Papa fuerit expresse concessum.

Itē in literis legationis Papa expresse concedit quod reuerendissimus Do. Legatus à Lotharinga per se vel Locumtenentem suū per eum suo arbitrio ad hoc deputandum, possit resignationes recipere; alioqui committere non possit, vt dicitur in c. penul. in fi. de offic. lega. in vj.

Adhuc legatus concurrat cum quolibet ordinario suae prouinciae & est locus praerogationis: de qua si non appareat, nec de possessione prius accepta propter praerogatiuam & praeminentiam legati praualebit legati collatio. c. si a sede. de praben. in vj. glo. & doct. in d. c. j. de offic. legat. in vj.

Honorandus est de iure legatus in prouincia sibi decreta sicut summus Pontifex, c. si. xcij. dist. l. sed si hac. §. ff. de ius vocan. Et ibi Ias. & si quis legationem, id est legatum impedierit, non vnus, sed multorum vtilitatem auerit. Et sicut multis nocet, ita à multis est arguendus & honorum sollicitate priuandus. Et quia Dei causam impedit, & statum turbat ecclesiae ab eius liminibus arceatur, c. si quis. xcij. dist.

Potest etiam legatus adiri tam per appellationem, quam etiam in prima instantia per viam vt nostri dicunt querere. c. j. de offic. legat. vbi doct. declarant, & Ioan. Brunel. in tract. de dignit. Legat. conclus. xj.

Non potest Legatus si ei expresse concessum non fuerit, à Papa dispensare super gradibus consanguinitatis, vel affinitatis vel publicae iustitiae ab humana lege prohibitis, c. quod dilectio & c. quia circa de consang. quia prohibitio est facta à Concilio, in c. non debet de consang. Et Legatus contra Concilia dispensare non potest, glo. not. in c. dilectus. j. de praben. in glo. penul. Fel. in c. non nulli. col. iij. de referip.

Sed causas matrimoniales committere potest. c. j. de consang. cum ipse iurisdictionem habeat ordinariam in sua prouincia. c. ij. de offi. lega. in vj.

Reseruare potest beneficia etiam in fauorem vnus certae personae. c. cum dilectus, de iure patro. Tamen non potest vna reservatione pendente in vna ecclesia alteram facere. c. praesenti, de offi. leg. lib. vj. Et sic non potest simul reservare duo beneficia vnus collatoris: sed finita vna reservatione alteram concedere. Et quando dicatur pendere declarant ibidem glo. & doct.

Expectatiuus Papae non potest suspendere vel reuocare quia est eo inferior, nec alias gratias pra-

uentiuas, quia inferior non tollit ea quae superior concedit. clem. ne Romani. de elect.

Vnire poterit beneficia: sed non episcopatus. c. sicut vnire. de excessi. Prælat. & Philip. Perus. in c. pen. de offi. lega. in vj. Do. de Rota. decis. lvij. legatus in no. & decis. cxvij. ibidem.

Etiā putarem Legatum posse derogare statutis ecclesiarum, ad effectum prouisionis & suae potestatis. Nam cui iurisdictionis concessa est, omnia facere potest sine quibus iurisdictionis explicari non possit. l. ij. ff. de iurisd. omnium iudic. Alioqui potestas esset ei inutilis.

Legatus etiam potest concedere indulgentias. glo. & doct. in c. si. de offi. lega. Specul. in tit. de leg. §. superest. vers. potest etiam indulgentias. Et regulariter potest quadraginta dies concedere vel cum deducatur Basilica annum concedere potest, c. cum ex eo, de poeniten. & remissi. Cardinales concedunt dies non ultra nisi maior potestas fuerit data à Papa.

Super statuto autem faciendo super matrimonio, vt non contrahatur sine consensu parentum, hoc statutum fieri non potest, quia in hoc iura ciuilia arrecta sunt. Requiritur consensus patrum. Nam sufficit solus coniungendorum consensus. c. sufficit. xxvij. q. ij. quia matrimonia libera esse debent. c. gemma, de sponsa. Ob id non debent ab alieno dependere arbitrio: vt ibi. Nec potest episcopus contra ius canonicum statuere, c. institutionis. xxv. q. ij. tum quod est inferior eo qui condidit, tum etiam quia iurauit seruare illud. c. ego & vlt. de iureiur.

Poterit tamen episcopus statuere vt singuli curati in suis ecclesiis moneant parochianos ne sine parentum consilio aut consensu contrahant matrimonia, vt honor. & reuerentia parentibus seruetur, & ne odium inter parentes & filios oratur: & vt mores boni seruentur. Ac ne iuuenes filij & filiae in his matrimoniis decipiantur. Et haec monitio prodesse poterit.

Ista fufius probarem, sed iura in scrinio tui petitoris, vt scio, habes: ideo illa omitto. Alia ex tuo supplebis ingenio Reuerende Pater.

Respondeo, quantum attinet ad primam quaestionem, quod valet prouisio facta per Dominum Legatum Auenionensem si coram eo resignatum fuerit beneficium, seu prioratus praesentis, quia constitutus duos fecit gradus. In primo constituit procuratorem ad resignandum: pure & simpliciter. In fauorem tamen fratris Guillelmi de Montibus, coram Papa, vel alio potestatem habente: sed quia non agitur de prouisione Papae, ob id oportet ad secundum gradum deuenire.

Secundus est gradus, quatenus reuerendus Do. Legatus non haberet potestatem recipiendi resignationes, in fauorem constitutus volebat; vt pure coram Legato resignatio fieret: & quod Procurator rogaret Do. Legatum, vt dignaretur prouidere dicto Guillelmo de montibus. Ista clausula rogationis non sapit symoniam. c. tua. vbi etiam doct. de Symo. quia non tenebatur Legatus conferre illi pro quo constitutus rogabat, vt doctores afferunt.

asserunt. In d. c. tua licet is qui rogat peccet si rogat pro indigno, c. tuam. iuncta glo. de aetate & qualitate. glo. in c. ordinationes. j. q. j. igitur si Reuerendissimus Do. Legatus contulerit ei pro quo rogatus fuerat, valebit sua collatio.

Secunda est quaestio, an Legatus resignationes beneficiorum recipere potuerit, non obstante Cardinalium indulto, & non posse asseritur, quia regulariter in indulto dicitur, quod nullus possit quoquomodo intra sex menses de beneficiis ad Cardinales spectantibus conferre. Nec quidem Papa nisi per resignationem. Ob id legatus hoc non potest, & legatus Franciae nunquam recepit tales resignationes, & si reciperet non reciperentur in curiis Franciae in fauorem D. Cardinalium, quibus Papa statim à creatione sua eis hoc priuilegium indulxit.

RESPON. VIII.

De indulto Cardinalium, vt nullus intra sex menses beneficia illorum conferat.

Cardinalium indultum, non tollit summi pontificis praerogationem.

Papa sibi se ferat maiorem potestatem quam dat.

Exemptio concessa monialibus, ne teneatur ad procuratorem, tollitur per R. Pontificis si eis mittat legatum.

Collationem iam factam, potest infringere Papa.

Indultum datum est, vt nullus conferat beneficia pertinentia ad collationem Cardinalium, intra sex menses, etiam ipse Papa, quare an si Papa conferat valeat collatio? videtur quod non potest quis venire contra contractum suum, etiam Princeps, alias nullus cum eo contrahere vellet. c. j. de proba. & plenè scripti in praefata, ad rub. de colla. in concordia. Contrarium videtur verius, cum nemo etiam priuatus sibi possit legem dicere à qua recedere non liceat. l. si quis. in principio testam. ff. de leg. iij.

Item licet Papa concesserit potestatem conferendi tamen maior potestas remansit penes eum, & sic conferre potuit, tex. formalis in c. dudum. §. nos igitur. de praben. in vj. ibi dicit Archi. fons scaturiens est maior quam inde procedens: & ille tex. decidit hunc casum.

Item si Papa concesserit exemptionem monasterio monialium vt non teneatur ad procuratorem, & postea misit Legatum, & voluit vt à quibuscunque posset exigere non obstantibus quibuscunque priuilegiis tunc tenebantur moniales, illi procuratorem soluere: quia priuilegium censetur reuocatum. Panor. in c. cum instaria. col. ij. de censib. sic & quando Papa confert post suum priuilegium.

Item eius est nolle qui potest & velle. l. eius. ff. de reg. iur. & eius est reuocare, qui potest dare, l. si puella. ff. de sponsal.

Item Papa concessit collationem omnibus collationibus, & eam reuocat; licet per viam legis concesserit, quam reuocare potest, sicut lex. c. j. de constit. in vj. multò fortius & priuilegium concessum vt nullus etiam Papa possit conferre beneficia.

Item Papa in beneficialibus habet plenissimam potestatem. c. proposuit. de concessio. praeb. & sic potest etiam collationem factam infringere. Fel. in c. quae in ecclesiarum. nu. 41. de constit. & scribere, non obstante collatione alteri facta. Fel. in c.

causam quae de rescript. col. xj. nu. 9.

Itē in omnibus ceteris excepta autoritas superioris videlicet Papae, venientes, de iureiurando.

Alias sequeretur quod Papa posset sibi tollere ius superioritatis, quod non est dicendum. Fel. in c. nouit. nu. 8. de iudic. & quod Princeps possit reuocare suum priuilegium. est lex in c. veniens. de praescript. c. j. de rescript. glo. vlt. in c. decet. de regul. iur. in vj.

Debet tamen specialiter priori voluntati derogare. d. l. si quis in princ. ff. de leg. iij. doc. in primo de rescrip. quamuis Fel. teneat contra in beneficialibus. in c. quae in ecclesiarum. nu. 41. de constit. & censetur esse specialis derogatio quando est apposita illa clausula non obstantibus quibuscunque, etiam si de illis expressa mentio facienda esset, quae solet in literis Papae apponi, & non obstante indulto. Guido Papae. in deci. Delphinal. q. cxxvij. in camera Dec. consil. clxv.

Vel clausula cuius tenor vel tenores pro expressis haberi volumus. l. omnes. & ibi glo. C. de praescript. triginta annor. scripsi in forma manda. Apostolici in glo. pro expressis alioqui si necesse haberet Papa specialiter exprimere, & non recordaretur non posse derogare quod esset absurdum vt scribit Roman. consil. ccccxxxvj. quod indultum. nu. 21. col. penul.

Etiā quia est ambiciosum cum super beneficiis concessum sit. c. quamuis. de praben. in vj. & est in lucro vt dicitur in c. dudum illo titul. Deci. consil. ccccxx.

Nec obest quod quando priuilegium transit in contractum non potest reuocari. l. quod semel. ff. de decre. ab ordi. faciend. Innoc. in c. nouit. de iudic. scripsi in praefata. ad rub. de colla.

Respondeo quod adhuc posset Papa in beneficialibus in quibus habet plenam potestatem, & quia recipiens habet causam lucratiuam ex qua sponte concessum est sine aliqua remuneratione: tunc poterit etiam reuocari. Paul. in l. digna vox. C. de legib. pulchre Areti. in c. nouit. nu. 29. & seq. de iudic. vbi declarat tunc transire in contractum quando conceditur ob aliquod factum, vel dationem praeritam vel futuram implendam ex parte eius cui conceditur, vel impletam: quod non est in hoc indulto, sed merum priuilegium, ergo reuocari potest, quia non transit in contractum.

Imò dicit Bald. in l. qui se patris. nu. 13. C. vnde liberi, quod Princeps potest reuocare priuilegium, etiam sine causa quamuis sit ius alteri quaesitum per l. qui fundos. C. de omni agro desert. lib. xj. sequitur Fel. in c. quae in ecclesiarum. nunc. 51. de constit.

Postquam ergo in totum reuocare potest priuilegium, a fortiori & pro parte videlicet alteri conferendo: nec possit abdicare à se quin posset conferre, nisi dignitati renuntiaret. vt in c. j. de renuntia. in vj. & salua correctione melius sentientis: scripsi tamen postquam Papa concessit non tam facile illi derogari debet, sed Cardinales expectabunt praedecefforem qui omnia ista tanquam abusua tollit.

Papa non potest sibi tollere ius superioritatis.

Specialis derogatio necessaria est in R. Pontifice ad solendam suam priorem voluntatem, vel ad hanc clausula cuius tenor etc.

Registra ad hoc vt dispositio R. Pontificis dicitur transmissa in contractum.

Priuilegium etiam sine causa princeps reuocat.

Priuilegium in totum & a parte tolli potest.

RESP. IX.

An se extendat dispensatio ad prae-bendas Ecclesiae Maioris.

Dispensatio se extendit etiam ad prae-bendas ecclesiae maioris.

Varo an per hanc dispensationem cœleatur Michaël de Lerano dispensatus ad consequendum canonicatum & prae-bendam in Ecclesia Maiori Appamiarū, & breui respōdeo, quod sic, & hoc probatur per dictam dispensationem, sibi aut etiam in Maiori Appamiarum ordinis sancti Augustini, ecce quod voluit Papa dispensare d. de Lerano etiam ad ea quae sunt ordinis sancti Augustini, & sic ad prae-bendas regulares dictae ecclesiae, quae est ordinis sancti Augustini, quia beneficia secularia non habent ordinem, ergo ad illa non intendit dictus de Lerano dispensare. Hostien. in summa. de regul. §. j. & ij.

Item indefinita aequipollet vniuersali. c. vt circa de elec. in vj. sed P. pa indefinitè dispensauit, vt posset in ecclesia Maiori obtinere, quae-cunque beneficia, ac si dixisset quaecunque, vt etiam dicit glo. in Clemen. j. in verbo, quamuis. de prae-bend. & ibi doct. & sic, & canonicatum, & prae-bendam obtinere poterit illius virtute dispensationis.

Item exceptio firmat regulam in casibus non exceptis. l. j. ff. de regul. iur. glo. in rub. de regul. iur. in vj. vbi Din. sed Papa excepit vt non ministraret cum patre, ergo extra patrem potest ministrare, & in officio quo pater, sed non in vita patris, voluit tamen Papa quod eo ministerio quo ministraret pater, sed simul non.

Item potest probari, nam Papa derogat statutis ecclesiae beatae Mariae, quoad canonicatus & prae-bendas & etiam statutis ecclesiae Maioris Appamiarum ergo voluit dispensare, vt dictus de Lerano haberet canonicatus & prae-bendas in dictis ecclesiis, alioqui non derogasset dictis statutis, quoad canonicatus, quos nominatim expressit, & verba Papae non debent esse superflua, sed debent de hoc operari, vt censetur dispensatus ad obtinendum canonicatum, & prae-bendam in ecclesia. c. si Papa. de priuileg. in vj.

Item quando mandatur prouideri in ecclesia Cathedrali, seu maiori: tunc veniunt etiam prae-bendae ex verisimili Pontificis intentione. Calder. in consil. xxxj. an impetrans rub. de prae-ben. quem sequitur Socin. in consil. cclx. in causa. col. penult. ver. ij. dico in ij. vol. sic quando dispensatur in ecclesia maiori censetur etiam dispensatus ad prae-bendas illius ecclesiae, & maxime quia est facta supra mentio in proxima clausula de canonicatu & prae-benda, & quia est eadem ratio impetrationis & dispensationis, & illa expressio, quae in impetrationibus requiritur, habet etiam locum in dispensationibus. Domi. & alij, in c. non potest, in fi. de prae-b. Fel. in c. in nostra Correl. viij. de refer.

Præterea per dictam dispensationem, apparere Papam voluisse tres casus dispensationis facere; primus est quod Papa dispensauit cum dicto de Lerano vt canonicatum & prae-bendam in eccle-

sia beatae Mariae de Campo obtinere possit, ecce primum casum, super quo non extat dubium, quia est satis expressus, sup hoc, & in certis non est locus cōiecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig.

Secundus casus est quod Papa videns in praedicta ecclesia de Campo esse quaedam beneficia regularia, & quaedam per clericos seculares teneri solita, & istum de Lerano esse secularem, voluit vt beneficia per clericos seculares teneri solita obtinere & retinere possit in praedicta ecclesia tantum videlicet beatae Mariae, & sic expressit: & quod haberet beneficium prae-bendam nuncupatum, alia ergo non poterat habere si alio nomine nuncuparetur, cum dispensatio sit stricti iuris. c. j. in fi. de prae-bend. in vj. & hoc fit in secundo casu expressum: & quamuis non dixerit, tantum sufficit quod dixerit in praedicta ecclesia, ad hoc vt non extendatur ad sequentia: nam postquam hoc vult in praedicta ecclesia, ergo in alia non. arg. c. nonne. de praesump. ca. qualis. xv. distin. l. cum prator. ff. de iudic. oportet extendere ad aliam ecclesiam & sic ad Maiorem contra Papae expressionem.

Tertius dispensationis casus super quo dubitatur est, quod Papa dispensauit cum isto de Lerano vt possit obtinere canonicatum & prae-bendam in ecclesia Maiori Appamiarū ordinis S. Augustini non obstante quod eius genitor sit canonicus, & si canonicatum expressit genitoris vt exprimeret suam voluntatem esse; quod etiam velle ipsum de Lerano esse canonicū in praedicta ecclesia Maiori, & hoc probat dictio etiam quae est implicatiua & includit diuersam speciem ad expressis, c. tanta. de symo. cle. gratis. de senten. excō. Domi. cōsil. lxij. in nomine, col. iij. vbi etiam firmat implicare maiora expressis, & sic non est nunc dubiū quin Papa voluerit dispensare cū isto de Lerano ad canonicatum & prae-bendam ecclesiae Maioris Appamiarū.

Nec refragatur illa clausula ibi per clericos seculares teneri solitū, vbi videtur dispensatus tantum ad beneficia solita, per seculares regi, fateor in praedicta ecclesia de Lerano, quia hoc expressit Papa vnde non est opus alius coniecturis: nam quamuis clausula in principio, vel sine posita ad alia debeat referri. l. talis scriptura, & l. si seruus. §. si. ff. de leg. j. c. secundo requiris. de appella. hoc tamen nō procedit quādo ex dispositione aliud apparet vt hic, quia tunc non refertur, cum a verbis dispositionis recedere non debeamus. l. non aliter. ff. de leg. ij. Corne. consil. cccv. in hac col. ij. vōl. j. & per hoc facit pulcher. tex. in c. ecclesia ij. ibi non debet ad contentum & alia quae non sunt de forma referri. de elect. si Papa dixisset per clericos seculares teneri solitum nō dixisset in praedicta ecclesia, tunc voluisset ad alia referri secus quando expressit, in dicta ecclesia beatae Mariae.

Itē quādo vna clausula ponitur inter diuersa nō refertur ad alia. c. inquisitioni. de appella. Praepos. in d. c. secundo requiris, col. ij. Alex. consil. xcvi. diligenter. nu. 8. & cōsil. ccxxvj. ponderatis. in vj. vol. sed ista clausula p seculares clericos ponitur inter diuersa, videlicet inter ecclesiam B. Mariae, & ecclesiam Appamiarū, quae sunt diuersa: ergo ad ambas referri

Dispensatio est stricti iuris, nec extenditur ultra casus expressos.

Spurius dispensatus, nō obstante quod pater eius esset canonicus in ecclesia cathedrali qd importet illa dispensatio.

Dispensatio ad secularia beneficia obtinenda in vna ecclesia nō impedit qd cōseatur dispensatus, in alia ecclesia etiam Cathedrali ad beneficia regularia.

Clausula inter diuersa posita non potest ad ambo illa diuersa referri.

Clausula posita ad qualificandum unum casum, non extenditur ad alium.

Resignatio beneficii valet quantum resignans nondum illius possessionem esse adeptus.

RESP. X.

De dispensatione Religiosi ad duo beneficia, & an possit in Abbatem eligi.

Religiosus dispensatus ad duo beneficia an possit eligi in Abbatem, & si eligatur an valeat sua electio, videtur quod sit ineligibilis per c. dudum. 2. de electio.

Item si eligatur quod electio sit nulla, sicut de collatione dicitur in c. ordinarij. §. in conferendis. de offic. ordi. in vj.

Præterea probatur in cle. si plures. de prae-bend. vbi gl. dicit collationem beneficii factam habenti duo non valere: ergo nec electio.

Contrarium videtur verius nam tunc dicitur quis ineligibilis quando habet plures dignitates, personatus, vel beneficia curata tēpore electionis. per d. c. dudum. in ij. quod loquitur de duabus ecclesiis parochialibus & est odiosum, ideo non debet extendi ad habentes alia beneficia ibidem expressa, per tex. in c. cum iandudum. ibi si inuenitis praedictū habere plures alias dignitates, atque prae-bendas de prae-bendis, ibi copulatiuè loquitur, & ibi Card. in iij. opposit. dicit quod non efficitur quis ineligibilis licet habeat plures prae-bendas, vel alia beneficia non curata. & quod d. Clem. si plures non habeat locum in non curatis: cōsuluit Anchar. consil. lix. col. j. imò dicit Card. in d. Cle. si plures. quod collatio tertij tunc non valet quando fit ab ordinario ad hoc vt possit tria retinere, sed per adeptionem tertij duo prima vacabunt, ergo collatio tertij valuit. text. in extra. execrabilis. §. porro. ibi illo tantum retento. quod vltimo receperunt de prae-b. & sic. d. §. in conferendis in fi. dū di-

Collatio beneficii facta ei qui iam duo obtinebat est nulla.

Clem. si plures, non habet locū in non curatis beneficiis.

referri non debet, sed tantū ad ecclesiam B. Mariae. Item quādo clausula est posita ad qualificandum vnum casum seu capitulū, tum ad alia non refertur, nisi ad illum tantum casum. l. filium. in princ. ff. quando dies lega. cedit. Bart. in l. fin. de rebus dub. Alexan. consil. xlvij. visis col. penult. in primo vol. & consil. clvij. abundè col. ij. & consil. ccxxvj. ponderatis in vj. vol. Ias. consil. xij. in capitulis. in iij. volum. & consil. cxxxij. statuto. col. ij. volu. iij. sed ista clausula per clericos seculares est posita ad qualificandum casum in ecclesia beatae Mariae, ergo non extenditur ad alios casus.

Item potuit Bertrandus Girandet etiam possessione non adēpta resignare, quia per collationem acquiritur ius in beneficialibus sine possessione. c. si tibi absenti. de prae-bend. in vj. quod potuit postea resignare, & sic permutatio facta per de Lerano cum Girandet valebat postquam Leranus erat habilis, & collatio facta causa permutationis facit tutum. vt docet glo. in §. item quod omnia. in verb. faciendae. de colla. in pragm. scripti in glo. v. in fin. §. primi. de mand. Apost. in concord. & sic excludit d. de Lerano in vim suae dispensationis potuisse obtinere canonicatum, & prae-bendam in ecclesia maiori Appamiarum, quamuis tunc esset secularis: quamobrem his subscripsi.

Imò dicit Anton. de Butrio. In dicto ca. dudum. ij. in verb. secundo casu. num. 40. de electio. & ibidem Cardin. in versic. tandem. in tertio oppositio. quod si electus resignet post electionem non debet impediri confirmatio quia eidem amplius non potest ob stare pluralitas, sed electio indigni tunc non valet quando est in crimine enormi indigno vel scandaloso, secus si leue fuisset crimen, & sic iste electus poterit protestari se dimissurum duo beneficia, antequam possessionē Abbatiae adipiscatur: & hoc quando tenebat illa duo beneficia, cum dispensatione: secus si sine, quia tunc non valebit resignatio post electionem. Collectan. ibidem col. ij.

Item in dicta extra. execrabilis datur mensis ad renuntandum beneficiis primis à die adeptae pacificae possessionis vltimi, per d. Cle. si plures. ergo ante mensem non vacabunt priora: nam prima duo beneficia quae habet cum dispensatione habentur loco vnus: ergo cum est electus ad tertium electio tenet, & duo prima tunc demum vacabūt, quando pacificam possessionem vltimi habuerit, vt in d. Clem. si plures. dicitur. in d. §. cum verò. c. cum in cunctis. de electio.

Ad hæc §. in conferendis non habet locum in Abbatia, probat ibi text. & beneficiis talibus. ergo in aliis non habebit locum: nam Abbatia nō venit appellatione dignitatum, vel beneficiorum. glo. in c. ij. de prae-bend. in vj. quia dicitur in primo dignitatis gradu, sicut episcopis & de Abbatibus pronuntiat, in consistorio principis sicut de episcopibus teste Lappo. Allega. lxxxiiij. incipit. & Oldra. consil. xiiij. cum quaeritur col. ij. dicit de consuetudine obseruari quod Abbates retineant beneficia priora vsque ad benedictionem, ergo electio de illo facta valuit. & hoc probat c. presbiteros xvj. q. j. ibi, si Abbates loco permanere decreuerint clericatus. Illatenus permittantur habere militiam.

Itē in §. si. de manda. Apost. quādo concordat. dicitur qd promoti ad dignitates & monasteria debent si velint retinere beneficia quae habent, exprimere verum valorem: ergo electio & promotio tenebat. Et per hoc concludo quod religiosus obtinens duo beneficia non curata, nec duas dignitates, potuit eligi, & sua electio non fuit nulla, & sic ipse cōsentire potuit electioni de se factae, cum superioris auctoritate & per illū consensum praestitū non vacant priora beneficia, ante administrationem & adeptam possessionem Abbatiae pacificam.

Collatio facta habenti iam duo beneficia quomodo intel. ligatur nullam esse collationem si ei tertium beneficium cōferatur.

Electio illius Abbatis qui plura tenet beneficia valet.

Electio etiam post electionem resignare potest beneficia quibus tenebatur renuntiare.

Electus antequam possessionē Abbatiae capiat protestatur se dimissurum duo beneficia.

Resignatio quorum beneficiorum admittatur faciēda per electū.

Mensis datur ad resignationem primi beneficii vacantis, p adeptionem pacificam secundū.

Abbas est in primo dignitatis gradu quare Abbatia nō comprehenditur inter alias dignitates nisi exprimat sicut de episcopo.

Electio Abbatis habentis plura beneficia valet.

RESP. XI.

An valeat dispensatio si quis dixerit se vtriusque iuris Baccalaureum, cum iuris tantum vnus sit.

Dispensatio non vitatur in qua falso asserit se vtriusque iuris baccalaureum cum vnus tantum esset.

An dispensatio Papæ reddatur vitiosa eò quod impetrans expressit se vtriusque iuris Baccalaureum, licet non sit nisi in altero. Breui respõdeo quod nõ; quia falsa causa nõ vitiat dispensationem, quãdo Papa esset aliàs concessurus. l. cũ tale, §. falsam causam, ff. de condit. & demõstra. Paul. & alij in c. quia circa, de consangu. & affini, sed sine dubio Papa dispensasset cum Baccalaureo alterius iuris tantum, quia sola literarum pericia inducit eum ad dispensandum non gradus. cap. de multa. in fin. de præbend. ergo tantum vnus gradus induxisset ad dispensandum, sicut duo similes.

Expressio beneficii in minori quãtitate, quã esset non vitiat dispensationem.

Secundò quãdocunq;e Papa reddidisset se difficilem ad concedendum, vel ad non concedendum, tunc obreptio vel subreptio vitiat, aliàs non. arg. c. super literis de rescri. Ideò si impetrans expresserit minorem quantitatẽ beneficii non vitatur impetratio, arg. l. scio. ff. de integrit. restitut. Dec. consil. cccxviij. vijs in fin. Socin. consil. cxv. fundata. col. j. in iij. vol. Et an Papa concessisset vel denegasset colligitur maxime ex duabus cõiecturis, prima versatur circa consuetudinẽ concedentis, si aliàs nõ uerit cõcedere in simili casu, Lappus alleg. lxxxix. factum: quia consuetudo patrisfam. debet inspici. l. vel vniuersorum. ff. de pign. action. cum similib. sed Papa nõquam recusauit, nec recusar has dispensationes, etiam non Baccalaurei; ergo multo fortius non recusasset isti Baccalaureo alterius iuris. Secunda cõiectura circa stylum Curie Romanæ, c. ex literis de constit. sed stylus notorius Curie Romæ. est quod in istis dispensationibus Papa ostendit se liberalem. c. sedes. de rescrip. Fel. in c. super literis in vers. exprimenda. de rescrip. & sic quod dispenser etiam cum non graduatis, & sic multo fortius pro graduato in altero.

Papa an alias concessurus erat an non ducit coniecturæ.

Falsum in literis expressum nõ vitiat nisi alias Papa non fuisset concessurus.

Non refragatur quod consuluit Ancha. consil. cxxxviij. de natura. vbi falsum in literis expressum, maxime dispensationum vitiat: quia hoc est verum quãdo cõcedens aliàs non erat concessurus, vt si dicat beneficiũ curatum simplex, tunc apparet Papam fuisse deceptum, secus quãdo alias erat concessurus. text. solennis. in c. dudum vers. considerantes. de præbend. in vj. facit c. si pro clericis. ibid. vt in casu nostro, vbi esset concessurus.

Expressio in literis qualis debet fieri.

Nec obest quod omnia debent exprimi etiam si concedendum non redderetur difficilior, verum est quãdo in iure est expressum, quod illa exprimat, alias secus. Domi. in c. dudum. col. pen. de præbend. in vj. per c. si motu proprio. illo tit. & cap. si proponente. de rescrip. vbi quãtuncunq;e modicum beneficium est exprimendum, quia à iure quis tenetur: secus hic, nam non tenebatur exprimere se Baccalaureum, nisi ad facilius inducendum

Papam ad dispensandum: ergo cum circa alios solitus sit dispensare, sine hac qualitate multo magis & cum isto cũ hac qualitate Baccalaureatus alterius iuris.

Item illud debemus dicere quod est verisimile, quod concedens fecisset si de hoc interrogatus fuisset. l. Titulus. §. Lucius. ff. de liber. & posthum. gl. in l. tale pactum. in fin. de pactis. sed est plus quã verisimile quod Papa cum isto Baccalaureo alterius iuris tantum dispensasset, ergo illud tenere debemus, & sic mandatum est validum, nec Papa dicitur fundare intentionem suam super illo expresso Baccalaureatu. Nam hoc attestatur in forma mandati, ibi non ad ipsius instantiam, sed de nostra mera liberalitate: ergo non potuit fundare se super expressione, cum fundamentum suum sit circa liberalitatem faciendum.

Nec obest quod in literis gratiæ omnis falsitas præsumitur expressa cum dolo. Innoc. in ca. accedens. de crimin. fals. quia intelligitur in dubio, sed quando talis falsitas est quæ non inducebat ad id concedendum non præsumitur dolosa, vt hic. Fel. in c. super literis. col. iij. nu. §. de rescript.

Vltimò etiam dico insinuationẽ mandati etiam validam quoad Abbatem, licet non appareat de vicariatu eius cui fuit præsentatum, cum sit facta in Abbacia, & in domo Abbatis: nam vicarius præsumitur is qui in domo Abbatis remanet, & etiam non inuenio vicario, etiam alij poterit fieri. Clem. causam, de elect. & sic cum insinuatio fiebat ei tantum vicario, si se negauit talem, imò eam sic acceptauit non contradicendo, debet valere prout multa scripsi in tracta. de nominatio. in xiiij. quæst. & sic conclusio dispensationem & mandatum ac insinuationem valere.

Falsitas in literis Apostolicis quãdo cum dolo præsumatur expressa.

Insinuatio mandati facta etiã nõ vicario, dũ sit facta in domo Abbatis sufficit.

RESP. XII.

An requiratur dispensatio ad dicendum officium Romanum.

Non licet propria autoritate sine dispensatione beneficiato vel presbytero dicere officium suum ad vsum Romanum, sed tenetur quilibet presbyter secundum vsum suę diocesis missas dicere. c. de his. xij. distin. & per Clem. fin. de celeb. missa, per locum à speciali. nam ibi cõceditur domesticis Cardinalium, vt possint dicere illud officium quod diceret Cardinalis, & in eo se aptare suo domino, ergo in alio casu non.

Adhæc quilibet tenetur seruare statuta loci & consuetudines loci in quo degit. c. illa. xij. dist. c. ij. de obseruat. ieiunior. vbi per doct. dicitur,

Si fueris Romæ Romano viuere more.

Igitur qui in vno degit Episcopatu extra Romam debet officium in illa diocesi præstitutum dicere.

Item non seruans statutum sui superioris peccat mortaliter. c. j. de constit. cap. vlt. illo tit. in vj. c. qui resistit. xj. quæst. iij. sed is qui non dicit ad vsum per suum Episcopum præstitutum non seruat præceptum Episcopi, & sic peccat alioqui in vanum statutum

Officiũ Romanum nõ licet presbitero vel beneficiato dicere sine dispensatione.

Officiũ debet dici ad vsum præstitutum à suo episcopo.

tutum esset officium in qualibet diocesi si pro libito quisque accipere potest officium quod veller. Nec obstat quod Papa potest præuenire ordinarios omnes, fateor: sed ego non possum recipere vsum Romanum, nisi Papa illud mihi concedat, & hoc si sim alterius diocesis: quia sicut beneficium non possum recipere sine collatione. cap. j. de reg. iur. in vj. ita nec vsum Romanum sine confessione Romani pontificis.

Papa prouidit cuidam puero, in vndecimo suæ ætatis anno de præbenda & canonicatu in ecclesia cathedrali Baiocensi, eidem tamen puero prohibuit ne in ipsa Ecclesia vt canonicus residere ante duodecimum ætatis annum quaeritur a finito vndecimo possit hic residere, vel an expectandus sit duodecimus annus completus?

Super hoc facto dicerem voluntatis Papæ esse quæstionem quæ tam ex iure quã etiam ex suis regulis colligenda erit & maxime ex sequentibus.

Primò iure certum est quod prohibitio, totum prohibet. l. si mulier. in prin. ff. quod metus caus. gl. in l. hoc genus. ff. de cond. & demonstr. l. si quis ita stipulatus. ff. de verb. oblig. sed Papa prohibuit ne hic puer resideret ante duodecimum annum, ergo totum prohibuit duodecimum.

Secundò, si consideremus rationem quæ mouit Papam ad hoc prohibendum huius erit quæstionis decisio: cur enim Papa ei cui prouidit de canonicatu prohibuit ne in ecclesia resideret? Certò arbitròr fecisse scandali vitandi gratia, ne scandalum inferret hic puer populo, & Ecclesiæ dedecus hoc maxime tempore turbulento. Nam propter scandalum clericus etiam idoneus prohibetur administrare in beneficio suo. c. rua. de cleric. agrot. à fortiori ratione vitandi scandali causa, hic puer prohibetur ministrare in Ecclesia cathedrali, ante illud templum completum.

Tertiò, fieret contra voluntatem Papæ, qui voluit vt ante duodecimum annum non resideret vt canonicus, resideret autem ante duodecimum, si in ipso anno duodecimo resideret: quia quando hæc dictio ante respicit terminum habentem tractum & durationem vt annus, tunc debet intelligi de perfecto. l. stipulationes non diuiduntur. §. j. ff. de verb. oblig. Bart. & alij allegant in l. ij. in fi. ff. de reb. credit. Ideo Papa voluit ne resideret ante duodecimum annum, videlicet perfectum.

Quartò, probatur in regul. Papæ moderni xix. vbi ante xiiij. ætatis suæ annum completum non potest quis obtinere canonicatum, nec præbendam in Ecclesia cathedrali: ergo de completo intelligitur, & non de incepto, & sic Papa in prouisione ipsius pueri videtur ad suas regulas rationem habuisse.

Quintò, declarat idem Iulius Pontifex voluntatem suam in regula liij. quod si ipse concedat dispensationẽ super defectu ætatis, de duobus annis tantum, dabit; vnde si intelligeremus istum puerum

debere residere anno duodecimo, esset dispensatus de tribus annis, videlicet de xij. xiiij. & xiiij. cum ante xiiij. completum non possit recipi. Igitur intelligendo de duodecimo anno completo erit ad duos annos dispensatus insequendo reg. cancel. Iulij Papæ iij. videlicet ad xiiij. & xiiij. & sic dispensatio erit conformis voluntati Papæ, & si Papa interrogaretur verisimilitudo est cum responsum secundum suam regulam & declarationem, alioqui erat necessaria expressio illius regulæ, & de ea fieri deberet expressa mētio, & ad verbum recitatio in prouisione in d. regula xix. scribitur: quæ si non est facta in prouisione istius pueri non proderit. Igitur voluit Papa intelligere vt iste puer resideret anno decimo tertio, & deinceps dispensando, cum eo de duobus annis iuxta suam voluntatem & legem latam, in dicta regula liij.

Sextò, non me mouet. l. ad rempublicam. ff. de munerib. ibi annus cõceptus xxv. habetur pro completo: quia is qui peregit annum xiiij. est in maturatione ætate, & parum distat ab ætate legitima, ob idem non est mirum si annus cõceptus ibi habeatur pro completo fauore Reip. & proximitatis: cum ea quæ incõtinenti sunt inesse videantur. l. lecta. ff. si cert. perat. & hic annus duodecimus longe distat à legitima ætate: ergo non potest haberi pro completo, etiam non est causa. Imo est & scandalum & dedecus Ecclesiæ, si recipiatur. Ideò dicerem ante duodecimum annum completum nullum debere in Ecclesia residere tanquam canonicum.

Vltimò, non video hic fauorem cultus domini, sed potius destructionem & dedecus Ecclesiæ, nempe is qui in ætate legitima esset canonicus celebraret in hebdomada sibi præstituta, sicut alij canonici Euangelium legeret, responsores, lectiones & alia cantaret, ac consuleret in capitulo, quæ in toto episcopatu agenda forent, & alia tractaret Ecclesiæ negotia, vt in c. dilecto. de præbend. scribitur. & in c. nouit. & per totum de his quæ fiunt à prælatis, quæ non potest facere hic iuuenis. Nam impubere nihil scire intelligitur. l. fin. ff. de iur. & fact. ignor. scripsi in tracta. de pacifi. possess. in iij. limita. num. 174. quomodo hic sit fauor cultus diuini non video. Nam ipse puer teneretur dicere per se horas canonicas ratione beneficii. Nam propter officium datur beneficium. c. fin. de præb. in vj. ergo non erit maior cultus diuini in Ecclesia quando ipse puer residebit, quã si non resideret. Igitur non debet moueri hic fauor cultus diuini, nempe si non essent alij canonici sacerdotes qui supplere possent, non fierent res sacræ, in illa Ecclesia Cathedrali, ab istis pueris, & sic omnino cessaret cultus diuini per illos. Quare ex prædictis concludo illum puerum iuxta Papæ voluntatem non recipiendum esse, vt in choro stallum habeat, & in capitulo locum, donec cõpleuerit duodecimum annum, & ita subscripsimus. Datum Parisiis anno 1554. in die sancti Marci.

De Epi

RESP. XIII.

De Episcopatu Appamiarum, an vacet, deque nominatione Regia.

Par le decés du Reuerendissime Cardinal d'Albret, l'an mille cinq cens & vint, & le dixiesme de Decembre vac

que l'euésché de Pamies, apres laquelle vacatio les chanoines de la susdicte Eglise se assemblerent, pour faire election de nouveau prelat, & de fait estirent mesire Bernard de Lordat. Lequel apres auoir esté esleu, presta son election à M. l'Archeuesque de Tholose, come à son Metropolitan à tout le moins à ses vicaires pour lors y estans, pour icelle confirmer, & procedarent lesdicts vicaires à ladicte confirmation, à bien grande diligence. Car le dixiesme de Decembre mourut (comme il a esté dict) le Reuerendiss. Cardinal au lieu de Castelgeloux, distant dudict Pamies trante grand lieues de Gascogne, & le xv. ou xvj. fut faicte l'election dudict de Lordat, la confirmation le dixhuitiesme, à laquelle confirmation ne fut appellé le procureur du Roy, qui de ce aduertit ensemble des abbys commis à l'election tant de la partie de l'esleu, que des eslisans pretendant ladicte prouince. Lesdicts eslisans auoir procedé à l'election sans pouuoir. Parce que par les sainctz Concordatz la nominatio appartenoit au Roy, & les elections estoient supprimees, fors que des expressement, sur ce priuilegies, supposant lesdicts Chanoyes estre du nombre desdicts priuilegiés, appella comme d'abus, tant de l'election que confirmation.

Appel comme d'abus de l'electio de l'euésché de Pamies.

Le Roy cependant aduertit du trespas dudict d'Albret, nomma à nostre S. Pere le Pape mesire Jean de Puis son Ambassadeur pour lors à Rome, lequel (suivant la teneur des Concordatz.) à la susdicte nomination du Roy fut proueu de ladicte euésché, par nostre S. pere le Pape, & les bulls desprechees print possession d'icelle par les procur. urs. à ce constitués, & impetra lettres du Roy pour oster la main mise & tout autre empeschement, laquelle auoit esté mise & apposee à ladicte euésché, pendant la vacation, ainsi qu'à toutes autres euéschés de ce Royaume on a accoustumé de faire la prouision Apostolique, ensemble la prouision du Roy furent mises en execution par les Iuges. à ce delegués par nostre saint pere, & commissaires deputés par le Roy. Assauoir, la prouision Apostolique par mesire Bernard de Ioglad Official, Archidiaque d'Aulx, la commission de main leuee du Roy, par monsieur Roberti conseiller de Tholose. Desquels, ensemble de leur procedure, fut appellé & formé opposition aux inhibitions, & par ce la matiere introduite au grand Conseil entre les susdicts de Puis, & de Lordat, ensemble le procureur du Roy, joint audict de Puis, & appellant comme d'abus: les matieres bien auant poursuiuies par toutes parties & respectiuement.

Nominatio du Roy à l'euésché de Pamies presétee au Pape, & puis executée.

Et estant les procès en estat de iuger, suivant la vacation de l'euésché de Rieux, laquelle vacqua par le decés de maistre Pierre Loys, le Roy donna l'euésché à un frere d'un quidam, lequel mourut incontinant apres ledict don. Neantmoins le Roy la donna à ce quidam susdict, pour en prouoir tel de ses parens qu'il

voudroit, idoine & de la qualité requise. Dequoy aduertit le susdict de Lordat, trouua (moyenant la somme de quatorze, ou quinze mille liures qu'il donna à ce quidam) moyen de faire despescher le placet à la susdicte euésché de Rieux, en faueur du susdict de Puis sa partie. Et par ce moien amortist le procès entre eux me, à raison de ladicte euésché de Pamies neantmoins appaise le procureur du Roy & feist en sorte que ledict de Rieux passa procurator pour consentir que ledict de Lordat fut diffinitiuement maintenu & sans de spens à ladicte euésché. Suivant laquelle s'ensuiuit l'arrest par lequel fut maintenu diffinitiuement (comme dict est) ledict de Lordat. De ce dessus resulât les doubtes: c'est assauoir, Si ladicte euésché de Pamies est vacante par la promotio dudict de Puis à l'euésché de Rieux: item, attendu que personne n'a esté proueu depuis ledict de Puis par le Roy, si lon doit prendre placet du Roy, & suiuât ledict placet prendre titre ad nominatione Regis, ou bien si le droit est deuolu à nostre saint pere, & que, iure deuoluto, on doine prendre titre sans nomination du Roy.

Simonie commise pour vne euésché.

Item si ledict Arrest (attendu qu'il est donné de consensu, combien qu'en iceluy soit dict, veuës les pieces) peut empeschier ledict titre & nuire à celuy qui sera nommé.

Item en quelle sorte doit estre despesché le titre, s'il doit estre despesché, par mortem, & promotionem domini Ioannis de Puis, aut alio quouis modo.

Item si la possession de dix ans apres la sentence, pourra en rien reuindicier audict nommé, & si ledict de Lordat, se pourra aider du Decret de pacificis possessoribus.

TRANSLATIO.

De Episcopatu Appamiarum, an vacet, deque nominatione Regia.

Per mortem Reuerendissimi Cardinalis de Albret, anno millesimo quingentesimo & vigesimo, decimo Decembris die vacauit Episcopatus Appamiarum. Post quam vacationem Canonici predictæ Ecclesiæ conuenerunt, vt noui prælati electionem facerent. Et de facto elegerunt dominum Bernardum de Lordat, qui postquam electus fuisset, mutuauit domino Archiepiscopo Tholosano, tanquam suo metropolitano electionem suam, saltem vicariis suis, tunc presentibus vt eandem confirmarent, & quam maxima diligentia predicti vicarij ad illam confirmationem procefferunt. Nam decimo Decembris die (vt dictum est) Reuerendissimus Cardinalis in loco castri Geloux triginta magnis miliarium Vasconicis à d. Appamiis distantis obiit: decimo quinto verò vel decimo sexto facta fuit dict. Lordat electio: confirmatio autem, decimo octauo. Ad quam confirmationem Procurator Regius vocatus non fuit, qui de hoc comonefactus, tam de abusu ex parte electi in electione commissio, quam eligentium dictam præminentiam sibi prætendentium, predicti eligetes postquam sine potestate aliqua processissent, eò quod per sacra Concordata nominatus ad Regem spectaret, & electiones suppressæ essent, exceptis super eo expressè priuilegiatis, quorum

Appellatio, vt de abusu electionis Episcopatus Appamiarum.

ex nu

Nominatio Regis pro Episcopatu Appamiarum Pape presæta, & post executioni mandata.

ex numero d. Canonici se esse supponebant, appellauit, vt de abusu tam super electione quam confirmacione facto. Rex, interea de obitu d. de Albret certior factus, sanctissimo patri nostro Pape nominauit dominum Ioannem de Puis suum tunc temporis Romæ Legatum, cui secundum Concordatorum tenorem ad dictam nominationem Regis per sanctissimum patrem nostrum Papam de d. Episcopatu fuit prouisum, & bullis expeditis, per procuratores ad hoc constitutos eiusdem possessionem cepit: literasque à Rege impetrauit, vt ab apprehensione omnique impedimento desisterent, quæ tempore vacationis in d. Episcopatu facta fuerat: vt in omnibus aliis huius Regni Episcopatibus fieri consueuit. Itaque prouisio Apostolica, atque Regis, à iudicibus ad hoc delegatis, per sanctissimum patrem nostrum, & Commissarios per Regem deputatos, sunt executioni mandata. Prouisio nempe Apostolica per dominum Bernardum de Ioglad Officialem, Archidiaconum de Ans, commissio verò Regis de possessione deficienda, per dominum Robertum, Consiliarium Tholosanum. A quibus, & eorundem proceduris appellatum fuit, atque inhibitionibus oppositio firmata, materiaque per hoc in supremam curiam introducta, inter d. de Puis & Lordat, vnà cum Procuratore Regio, coniuncto de Puis, & appellante, vt de abusu, materiis per omnes partes & respectiue multum productis.

Simoniam pro Episcopatu commissam.

Processu iam ad sententiã vergente, secundum vacationem Episcopatus Riuenfis, qui per mortem magistri Petri Ludouici vacauit, Rex Episcopatum fratri cuiusdam ignoti donauit, qui statim post factam donationem obiit. Nihilominus Rex dignoto eundem hac conditione donauit, vt suorum parentum alicui, quem vellet, idoneo prouideret. Quod predictus Lordat intelligens, inuenit (mediante quatuordecim vel quindecim millium librarum summa, quam predicto homini ignoto dedit) modum, quo diploma pro d. Episcopatu Riuenfi in sua parisi d. de Puis fauorem expediret. Atque eo medio processum inter eos causa d. Episcopatus Appamiarum agitata extinxit: Procuratorem nihilominus Regium pacauit, atque ita rem gessit, quod d. Riuenfis procuracionem constituerit, vt d. Lordat diffinitiuè & sine expensis in possessione predicti Episcopatus conferretur, qua perfecta, arestum subsequutum est, per quod diffinitiuè (vt dictum est) d. Lordat in eiusdem possessione fuit constabilis.

Super præmissis hæc difficultates oriuntur. Nempe, an dictus Episcopatus Appamiarum sit per promotionem d. de Puis Episcopo Riuenfi vacans. Item, cum nemini post d. de Puis per Regem prouisum fuerit, an diploma accipiendum sit, & secundum illud capiendus titulus ad nominationem Regis, an verò, si ius ad sanctissimum patrem nostrum deuolutum sit, iure deuoluto, titulus sine nominatione Regis capiendus sit.

Item an dictum arestum (postquam de consensu datum sit, quamuis in eodem dictum fuerit, vtilis chartis) dictum titulum impedire, & nomi-

nato nocere possit. Item quomodo titulus expediendus sit, an expediri debeat per mortem & per promotionem domini Ioannis de Puis, aut alio quouis modo. Item an decem annorum possessio possit sententiam in nullo d. nominato præiudicare poterit, & an d. Lordat se iuuare possit decreto de pacificis possessoribus.

In hoc facto sex video precipuas imminere quaestiones. Prima est, an Episcopatus Appamiensis vacet vel non. Secunda, si vacet, quo genere vacationis. Tertia, quomodo possit, si vacet, impetrari. Quarta, an opus sit Regia nominatione. Quinta, an arestum latum in vtilitatem d. Lordat noccat quominus impetrari possit d. Episcopatus. Sexta, an d. Lordat qui possedit d. Episcopatum per decem annos possit iuuari Decret. de pacific. possess.

Confirmatio electi improbata, quæ facta erat sine causa cognitione.

Inuocato diuino numine breui dico dictum Episcopatum vacare, tum quia accelerata fuit confirmatio, ideo non valuit, c. fin. de elec. in vj. nam cause cognitio in confirmatione (saltem ex officio) debet interuenire. c. cum nobis. & c. venerabilem. de elec. itaque debet confirmans ex officio, tanquam ex negotio inquisitionis procedere, & omnem adhibere diligentiam vt tam forma electionis, quam merita electi, & omnes circumstantiæ examinentur. text. in §. facta. de elec. in pragm. vbi glo. dicit debere inquirere de irregularitate & legitimatione, de eligentibus, & an sit facta in concordia, de zelo, de merito, & an electio redûdet in perturbationem Regni vel patriæ sed hoc non fecit confirmans, ergo confirmatio non valuit.

Item probatur arg. à sufficienti partium enumeratione sic, quia aut electores non habuerunt priuilegium electionis, aut habuerunt: si non habuerunt, non potuerunt eligere, & si elegerint illa electio est nulla. §. j. in veris. decernentes. de Regia ad præla. no. & de quo operatur illud priuilegium tradit. de Ripa. in li. ij. resposorum. c. xvij. facultas.

Confirmatio electi nimis accelerata.

Si verò electores habuerunt priuilegiu, adhuc confirmatio, & sic electio non valet, quia est accelerata & quamuis fuisset optima, tamen quia de Lordat commisit simoniam, ideo per illam simoniam censetur vacare: vt dicitur in ij. quaest.

Item posito quod valuisset electio etiam per Concordata, tamen quia redundabat in regni & patriæ perturbationem non potest sustineri, quia Episcopatus Appamiarum est situs in partibus limitrophis regni, ideo nullus recipi potuit ad eum sine regis permisso. per text. & ibi glo. & doct. in li. j. C. de fund. limitrophis. lib. xj. nam istud priuilegiu semper censetur exceptum, per text. in authent. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi. oporteat. Bened. in reper. c. Raynutius. in verb. & vxorem. nu. 405. de testam. & tunc rex cum habeat interesse, poterit se opponere, & debet audiri, teste Innoc. in cap. super his. col. iij. num. 13. de accusat. quem sequitur Panor. ibi. & in c. cum terra. col. ij. & c. quod licet. de elect. doct. in c. reatiua. lxij. dist. sed rex non fuit auditus, quia eius procurator consentit, ergo non valuit, vt plenè scripti in Concord. in §. pen. rub. de nomin. reg.

Episcopatus limitrophus de sui natura requirit consensum Regis vt quis ibidem in episcopatum presiciatur.

Secunda

Episcopus vacans per Symoniam.

Secunda quaestio est. quo genere vacet, & dico quod per inhabilitatem & incapacitatem ipsius Lordat, utpote quia est (ut praesupponitur) symoniacus. Et symoniacus est ipso iure priuatus. c. in sinuatum. de symon. vbi text. utitur verbo, ad moueas, quod denotat executionem, & sic factam priuationem. cap. Abbate sancti, in princip. ibi petit eidem monasterio adiudicari, & vos exinde amoueri, de re iudic. in vj. Anton. Butr. in c. fin. de post. col. ij. probatur in extra. cum detestabile. de symo. in communib. vbi symoniacus tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum post commissam symoniam: ergo erat priuatus, quia priuandus lucratur fructus vsque ad sententiam priuationis. glo. sing. in authen. de incestis nuptiis. §. j. in verbo imminere. colla. ij. & facit in c. non secundum leges. de haeretic. in vj. & est priuatus non solum beneficio in quo commisit symoniam, sed etiam aliis, sicut de periurio concludit Felin. in cap. tua nos. de iureiurando. & sic non fuisset approbatus per Papam. & d. de Pinu translatus, tunc censetur per mortem ipsius vacare dictum Episcopatum.

Non refragatur si dicatur quod vacauit per mortem des Puis ad Episcopatum de Rieux, quia per adoptionem secundi beneficii in comparabilis vacat primum. c. de multa. de praeben. extra. execrabilis, illo tit. extra. Io. xxij. Respondeo quod licet ista vera sint in beneficiis minoribus, non tamen in Episcopatibus, quia per adeptionem beneficii incompatibilis, non vacat Episcopatus. text. in c. cum nostris. vbi doct. de concess. praebend. nec per adeptionem secundi Episcopatus vacat primus, sine licentia Papae. Sed utroque priuari per Papam debet religionis ratione. c. tanto. de translat. episc. & ibi Anton. Butr. hoc expressim dicit. in fi. Nam per electionem & confirmationem, vel per prouisionem factam per Papam est contractum matrimonium, inter electum vel promissum, & ecclesiam quod matrimonium spirituale dissolui non potest sine Papae facultate. cap. inter corporalia. de translat. episc. itaque des Puis Episcopatum Appamiarum dimittere sine Papae licentia non potuit, & ideo si Papa non coefferit nec transtulerit ad episcopatum Riuensem vacauit Episcopatus Appamiarum, per mortem de Pinu, si haec translatio facta fuerit de Papae licentia, dando ius isti Lordat per celsionem de Pinu, illa translatio (tanquam facta de inhabili) id est, de symonico non valet: & sic semper Episcopatus Appamiarum vacauit per incapacitatem.

Tertia quaestio quomodo possit impetrari postquam vacat. Respondeo si celsio iuris fuerit facta per de Pinu in fauorem Lordat, coram summo pontifice, & is transtulerit dict. de Pinu ad Episcopatum Riuesem, & Lordat ad Episcopatum Appamiarum, deberet impetrari per incapacitatem istius Lordat, & aliis quouis modo.

Si vero tantum concesserit coram Parlamento, ut sententia sine Arrestum ferretur pro Domino Lordat, tunc deberet impetrari per mortem de Pinu, qui sine licentia Papae non potuit Episcopatum dimittere, ideo tutius esset exprimere, siue per

Episcopus primus non vacat per adeptionem secundi episcopatus.

Matrimonium spirituale quod est inter electum & ecclesiam, non potest dissolui sine Papae licentia. Translatio episcopi facta in fauorem inhabilis est nulla.

Episcopus quomodo possit impetrari.

Episcopus sine licentia Papae dimitti non potest.

mortem de Pinu, siue per incapacitatem Lordat, siue aliis quouis modo.

Quarto, an sit opus regia nominatione? Respondeo, non: tum quod rex non nominauit intra sex vel nouem menses sibi praestitutos, in §. j. de regia nominatione: ideo ius deuolutum est ad Papam, & sic iure deuoluto Papa prouidebit, cap. ne pro defectu. de elect. c. ij. de concess. praebend.

Nec obstat quod Rex potest nominare quomodocumque vacat Episcopatus, per dictum §. j. ibi vacantibus. vbi indefinitè loquitur, & sic quomodocumque vacet, etiam per celsionem. Respondeo verum esse (ut ibi scripsi) Regem prouidere posse quomodocumque vacare, dum tantummodo nominaret intra sex vel nouem menses, intra quos non nominauit: ergo non potest nunc nominare, cum ius sit ad Papam deuolutum: nec poterit purgare moram. gloss. & doct. in dicto cap. ij. de concess. praebend.

Nec refragatur quod isti sex, vel nouem menses, debeant computari à die notitiae vacationis, per cap. quia diuersitatem. de concess. praebend. & ita tenuit Ioan. Dayma. in Concord. rub. de nomi. Regia. in verb. à die vacationis. & ideo quia nunc venit ad notitiam Regis nunc poterit nominare.

Respondeo non esse verum, quia in Concord. dicitur computari tempus à die vacationis: ergo non queremus notitiam, postquam enim text. hoc expressit illi standum est. Nam in claris non est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obligat. sed in illo text. est clarum & expressum computari à die vacationis, ergo ab illo die computabitur, quia non aliter recedendum est à verbis nisi constet de mente. l. non aliter. ff. de lega. iij. sed hic non constat de contraria mente: ergo verbis text. stabimus. & pro ista sententia est text. formalis. in c. statutum. de praebend. in vj. vbi dicit mensem datum summo Pontifici computari à die quo vacauerint beneficia: ergo dixit glo. ab omnibus approbata in illo casu non requiri notitiam, quia tempus tunc introducitur, & datur in fauorem ecclesiarum, ne diu vacent: ideo sic computabitur, nam possent vacare Ecclesiae Franciae diu si tempus à die notitiae computaretur, & huic sententiae videtur inhærere Panorm. in repet. cap. cum esset. col. vlt. de testam. facit c. placuit. xvj. quest. iij. & nunquam Papa per deuolutionem posset conferre, quia rex diceret se ignorasse vacationem: quare stabimus textui sic dicenti.

Nec obest cap. quia diuersitatem, quippe qui loquitur quando simpliciter dicitur intra sex menses, vel tale tempus prouideatur, nam tunc computatur illud tempus à die notitiae: & ita intelliguntur iura contraria: sed quando text. vel constitutio dicit intra sex menses debere aliquid fieri à die conuentionis vel contractus, seu vacationis, tunc non inspiciemus aliam notitiam: & ita loquitur §. primus. de regia. ad praelat. non faciend. qui de cepit Ioan. Dayma, eò quod non ponderauit illud verbum: nam expressum facit cessare tacitum. l. cum filio. §. filio. ff. de vulgar. & ita conuenit Papa cum rege, cui contractui standum est, & quamuis durum sit, ta

Regia nominatione, an sit opus in hoc episcopatu.

Nominatio non facta intra sex menses, deuoluitur nominatio & plena dispositio episcopatus ad Papam.

Menses Regi praestituti à quo tempore computantur.

Narratiua verba in sententia apposita non praescribunt veritati.

Decreto de pacifico possessore, an possit gaudere incapax.

Sex menses in nominatione regia computatur à die vacationis.

Monachus factus episcopus non ideo est solutus legibus monachatus, aut regulae.

nit, tamen tenendum. l. prospexit. ff. qui & à quib. itaque in principio poterat Rex refragari, & aliter conuenire secundum ius, id est, ut à die scientiae, tantum computaretur. id est tempus, sed postquam ita consensit ita & nos consentire debemus, ut abunde scripti in dicto §. j. de nomi. regia contra Io. Dayma. quem ibi reprehendi.

Quinto, an arrestum prolatum in utilitatem d. Lordat noceat ne impetratio fieri possit. Respondeo, quod non: quia quauis sententia inducat probationem, nam res iudicata pro veritate habetur. l. res iudicata. ff. de reg. iur. l. ingenium. de statu ho. & tantum operatur sententia ad probandum, quantum operantur testes ad iustitiam. Bald. his verbis utitur. in l. j. col. vlt. C. de falsa causa adiecta lega. tamen in petitorio non sufficit ostendere sententiam pro se latam in Palatio contra alios, sed in possessorio sufficeret ad colorandum titulum, quia non est verisimile quod Palatium pro aliquo iudicasset nisi de iure suo docuisset. Hoc expressim tradit Aegid. Bellamera in decis. ccccclxxvij. spoliatus & Felin. in c. cum venerabilis. col. xij. de excep. refert Hyppoli. in rub. de proba. fol. xx. ergo illud arrestum non nocet.

Nec probant illa verba narratiua visis libello, liris cõtestatione & aliis. &c. tum quia pars altera non erat praesens, & quia istis solemnitatibus partes renuntiare non poterant. Bar. in l. prolata. C. de senten. & inter. omnium iudic. demum quod sententia lata super causa beneficiali non transit in rem iudicatam quoad iudicem. Domi. in c. j. de litis contesta. in vj. licet secus quoad praetudicium partis. glo. sing. in c. j. de concessio. praebend. quàm ibi doct. probant.

Vltimo, an d. Lordat possessor decennalis gaudeat decreto de pacifico possessore. Respondeo, quod non, quia inhabilis non auatur illo decreto, ut dixi abunde in tracta. de pacifico possessore. l. iij. quia possessio longi temporis non reddit habilem incapacem. c. causam & c. accedentes. de praescrip. Ioan. Andr. per illum tex. in c. ij. de praebend. in vj. quia inhabilitas non praescribitur, ut ibi plenissime dixi: hic non repetam, sed claudam.

RESP. XIII.

Episcopus solutus an sit legibus monachatus.

AN monachus factus Episcopus, solutus sit legibus substantialibus monachatus, & regulae? an desinat esse monachus, & videtur quod non: primo à nomine si arguere liceat, ut iurisc. in sim. l. ij. §. mutui datio. ff. si certa. peta. doc. in c. j. de iudic. dicemus monachum dici à monos quod est vnus, & achos quod est tristis, quod vnus tristis in monasterio esse debeat. c. placuit. ij. & c. si cupis. xvj. q. j. glo. in l. decernimus. C. de Episco. & cler. & monachus proprie dicitur solitarius, quia debet hominum vitare consuetudinem, & non docentis, sed plangentis officium, habet. c. monachus ibidem, & debet toris (ut aiunt) neruis ad hoc attendere, ut status eius cum suo no-

mine cõcordet: nam ut piscis sine aqua caret vita, ita monachus sine clauistro. d. c. placuit. ergo si habeat nomen Episcopi post Episcopatum, igitur & effectum habere debet. l. à nullo. C. de fer. c. cor Episcopi. lxxvij. dist. & sic postquam est monachus post Episcopatum, ergo legibus monasterij non est solutus.

Secundo ea quae sunt de substantia regulae tolli non possunt: unde Papa de monacho non monachum facere potest: sed quod monachus habeat proprium, & quod non sit subiectus regulae facere non potest. doc. in c. cum ad monasterium, per illum tex. de statu. regu. ergo Episcopatus non soluet istum monachum à substantialibus regulae.

Tertio monachus est mortuus mundo, viuit autem Deo, & sic quoad actus civiles mortui censentur. c. placuit. ij. q. vij. vbi glo. l. Deo nobis. C. de Episc. & cleric. licet quoad actus naturales non sint mortui. glo. in auth. idem est. C. de bonis quae liber.

Ergo non possunt reuiuiscere per Episcopatum, quia res semel extincta amplius reuiuiscere non potest. l. qui res. §. arcam. ff. de solut.

Quarto si Abbas exemptus praefecit monachum suum hospitali, potest eum reuocare inuitum, & sine Episcopi consensu: nec per talem promotionem fuit absolutus à iugo claustralium nec uolle nec uelle habeat. c. si religiosus. de elect. in vj. sic expressim consuluit Federic. consil. cxxxij. casus talis est, quidam Abbas, &c. Idem uideretur dicendum si praeficiatur ad aliam dignitatem, uidelicet Episcopalem, seu aliam quancunque.

Quinto dicit Bar. in l. penult. in fi. ff. de stipula. seruo. & in l. si quis. §. interdum. de usufruct. quod si monacho est commissum regimen alicuius ecclesiae ab Abbate suo, illud quod monachus quaerit aliunde quàm ex re ecclesiae, quod illud acquirat principali monasterio, cuius est monachus, & sub cuius obedientia durat, & semper remanet monachus.

Sexto, expressè dicit Guillelm. & ibi Bonifacius post eum in Cle. ne in agro. §. turfus. in fi. de statu monachorum, quod monachus factus Episcopus non portat rochetum (ut verbis suis utar) super scapulare suum, etiam si esset Cardinalis: nec potest portare alium colorem quàm antea, nec habitum dimittere proprium, c. penul. §. fi. de vita & honesta. cleric. Bertach. in tract. de Episco. in ij. lib. q. xxxix. ergo non est solutus per Episcopatum.

Septimo monachus testari non potest, quia nihil habet. authen. ingressi. C. de sacrosanc. eccle. c. quia xix. q. iij. etiam si fuerit factus Abbas quia non desinit esse monachus. c. si de symo. vbi doc quod procedit etiam in monacho facto Cardinali, secundum Bald. in authen. licentiam. C. de Episco. & cleric. dicentem quod nulla dignitas monachum liberat à substantialibus regulae: nam dignitas facit quem ascendere, sed liberari à substantialibus regulae & descendere in deteriore statum minime. c. statutum, xvij. q. j. sic consuluit Bertrand. consil. roo. visis propositis. in princ. vol. j. sed vide primam editionem Marti. Lauden. in tractat. de Card. q. lix. Imo si efficiatur Papa non liberatur à

Monachus factus hospitali reuocatur ad iuratum abbatem.

Monachus quando acquirat, cui acquirat.

Monachus non portat rochetum.

Dignitas facit ascendere, sed non liberari monachum à substantialibus regulae.

potestate, allegatur glo. in c. quam fit. xviiij. q. ij. quod parum tamen probat, & hoc casu putarem eum liberari quia absurdum esset, illum esse in potestate, sub cuius potestate omnes alij sunt. c. cuncta. ix. q. iij.

Octauo, facit cle. in plerisq. de elec. vbi religioſus prohibetur fieri Episcopus, & quauis fuerit effectus Episcopus, dicitur sub religionis, ac monasterij sui praelato semper erit, sic degat humilis, iaceatque prostratus. Igitur est ibi text. quod per Episcopalem dignitatem monachus non est solutus regula monachali. In contrarium facit tex. in c. statutum. xviiij. q. j. vbi monachus factus Episcopus admittitur ad successionem, vel legitimus haeres, & quia si restitutus succedit (vt probat Bar. in tracta. minorita. in fi. per l. j. de integrum restituit. quamuis in hoc regno non reciperetur) acquirit ipsi monasterio dictam hereditatem.

Monachus factus episcopus admittitur ad successionem.

Monachus episcopus quod querit id querit episcopatus, non monasterio.

Monachus episcopus solutus censetur, ab obedientia.

Secundo monachus factus Episcopus quicquid querit post promotionem querit Episcopatus non monasterio primo c. cum olim, in ij. & ibi Anchar. no. x. de priuileg. ergo est solutus primo monasterio.

Tertio, dicit glo. in d. c. statutum. xviiij. q. j. quod monachus factus Episcopus absoluitur ab obedientia, quia est factus de filio pater, item a monachali regula, in ieiunijs, vigilijs & modo cantandi, & silentio, cum tubam praecantis habere debeat. c. fit rector. xliij. distin.

Quarto, Episcopatus liberat a patria potestate, athen. sed Episcopalis dignitas. C. de Episco. & cleric. ergo & monachum liberabit a regulis monasterij, quia patria potestas ratione quadam naturali introducta est a iure ciuili. vt in §. j. de patria potestate. in Insti. nor. doct. per §. j. itaq. in athen. de heredi. & fal. colla. j.

Monachus abbas alterius monasterij absoluitur a iugo primi. doc. in c. nullus, & cas. Abbate. de electio. in vj. Cle. j. illo titulo. ergo & multo fortius quando est factus Episcopus. Et ideo Per. Ancha. in Cle. fi. de electio. reprobat glo. in c. quam fit. xviiij. q. ij. dicentem per Papatum monachum non liberari. nam hoc est falsum, vt etiam plene probat Barba. in tract. de praestan. Card. in j. q. primae partis. in fi. vt superius dixi.

Pecunia habere potest monachus.

Monachus dispensatur ut nuberet.

Quinto, monachus factus Abbas alterius monasterij absoluitur a iugo primi. doc. in c. nullus, & cas. Abbate. de electio. in vj. Cle. j. illo titulo. ergo & multo fortius quando est factus Episcopus. Et ideo Per. Ancha. in Cle. fi. de electio. reprobat glo. in c. quam fit. xviiij. q. ij. dicentem per Papatum monachum non liberari. nam hoc est falsum, vt etiam plene probat Barba. in tract. de praestan. Card. in j. q. primae partis. in fi. vt superius dixi.

Sexto, monachus potest peculium habere de licentia Abbatis. c. cum ad monasterium Panor. in c. cum edoceri. col. ij. de rescrip. ergo & multo fortius Papa poterit hoc concedere concedendo Episcopatum.

Septimo, Papa dispensat in continentia quando sequeretur pax vnus regni pro utilitate maxima regni vnde in Francia dispensauit cum filio Regis monacho, vt nuberet, pater in Histor. Gallia, & quod hoc possit firmat Archi. in c. sunt quidam. xxv. q. j. & refert Propo. in ca. non dicatis, col. iij. in xi. q. j. lo. And. in reg. actus legitimi. & in reg. semel Deo. de reg. in vj. in Mercurial. Anto. & communiter doct. in d. c. cum ad monasterium, post rheologos Thomam & alios in iij. senten. sic etiam poterit absolueri monachum a iugo monachali, quando Episcopatum & constituendo

eum patrem: facit ideo non subditum.

Breui dicendum esse, monachum factum Episcopum solutum esse a regula monastica quatenus contraria est dignitati Episcopali, sed quatenus est conueniens non: & ideo adhuc testari non potest, quia monachus est. teste in additio. ad Specul. in titul. de statu. monach. q. xxij. vide tex. in d. c. statutum. xviiij. q. j. qui dicit vt monachus quem electio canonica a iugo regulae monasticae professis absoluit, id est, ab onere & labore professionis monasterij, & ideo ieiunare sexta feria, secundum regulas monasterij, vel vigilijs interesse non tenetur: sed non dicitur prorsus absolutum monachum esse propter Episcopatum.

Monachus factus episcopus in quibus sit liberatus a regula monasterij & in quibus non.

Et ideo bona qualita post Episcopatum adeptum querit ecclesia Episcopali, teste Specul. in d. titul. de statu. monach. q. xxij. per d. c. j. xviiij. q. j. & sic solus Papa super substantialibus regulae dispensat, non alius: & hoc in casu generalis necessitatis, teste Propo. in d. c. non dicatis. col. iij. xij. q. vj. & ideo Papa assumendo monachum ad Episcopatum, videtur secum dispensare, quae dispensatio extenditur ad necessaria consequentia glo. sing. in c. quia in tantum. de praebend. Fel. in c. postulastis. de rescrip.

Dispensationem quo ad substantialia regulae solus Papa concedit.

Non obstant notata in d. c. cum ad monasterium, vbi Papa non potest dispensare super substantialibus. Respondeo verum esse indulgendo id: gratiose concedendo, & sine causa, sed cum causa sic, cum omnia sint ei necessaria per illud verbum quodcumque solueris, glo. in c. non est de voto. c. sunt quidam xxv. q. j. Et cum monachi sint mortui mundo, Papa non viuificat eos mundo, cum remaneat, quoad se, adhuc mortui, in his quae sunt accessoria, ad dispensationem, prohibitionem specialem, ex magna causa relaxat. c. de illo. vbi Praepos. xxxij. dist.

Dispensatio regulae substantialibus non fit sine causa.

Non obest quod vna res non debet diuerso iure censeri. leum qui. ff. de vfuca. verum est regulariter tamen in multis casibus diuerso iure censetur: probatur in l. ij. ff. ad Macedo. vbi filius a loco patris a. habetur. probatur in l. si seruo. ff. de heredi. insti. & in casibus viij. quos collegit Rochus Curtius in repe. c. fi. in glo. vilis. de consuetud. probatur de filiosa. adepto Episcopatum, vt in quibusdam sit patri subiectus, in his quae compatiuntur cum dignitate, in alijs sit solutus patria potestate. no. doct. in d. athen. sed Episcopalis dignitas, & in l. fi. C. de Decurio. lib. x. aded quod monachus factus episcopus non excusatur a vita monachali, tex. in c. quia tua. xij. q. j. vbi Praepo. in j. not. facit glo. in c. de monachis. xvj. q. j. & ideo non excusatur a voto paupertatis. d. c. quia: eod quod nihil habet proprij, sed tanquam Episcopus erit dispensator communium bonorum ecclesiae. Praepos. in d. c. non dicatis. col. iij.

Diuerso iure quomodo eadem res censetur.

Item sicut patria potestas est indiuisibilis, nec potest in duplici statu contrario esse. l. j. §. j. C. de Latina liberta. tollend. Et ideo patet quoad vnum actum, non potest filium emancipare, Bal. in l. senium. C. qui testa. facere possunt: licet Bar. contrarium tenuerit, quem reprobat ibi doc. in l. j. §. filij. ff. ad

In monachis quodlibet beneficium est incompatible cum alio.

Clausula ex certa scientia non operatur dispensationem in monacho ad plura beneficia.

ff. ad Trebel. facit. l. si tibi. ff. de adop. l. si duobus. & l. si pariter. de libera. causa. vbi non potest quis esse pro parte in potestate dominij, & pro parte non: sic videtur quod etiam non possit monachus, quo ad aliqua esse in potestate, & quo ad alia non. Respondeo, per dispensationem hominis hoc fieri non posse, vt iuribus praedictis, secus per dispensationem iuris, per l. communium. de natura liber. & l. cum multa. de bonis quae liber. hoc nominatim, docet Barba. in tracta. de praestan. Card. q. j. partis primae. in fi. & sic concludendo ius potest facere monachum, quo ad quaedam, solutum a iugo monachali: & quo ad alia erit monachus, & ita fit quando est Episcopus.

Secunda quaestio est si monachus sit factus Episcopus, & postea eidem per sedem Apostolicam conferatur Abbatia alterius ordinis, non facta mentione, quod a primordio erat monachus antequam ad Episcopatum assumeretur, an talis prouisio sit valida vel non.

Et videtur prouisionem valere, quia concludimus Episcopum liberatum a regulis monasticis, igitur poterit ei prouidere de Abbatia, & de alijs beneficijs, non facta monachatus mentione, quia quo ad ista omnino censetur solutus: nam postquam Papa contulerat Episcopatum memor erat & sciebat: ob id certus non amplius certiorandus est, per reg. cum qui. de reg. iur. in vj.

Secundo, etiam probatur nempe cum Papa plenitudinem potestatis habeat. c. proposuit. de concessio. praeb. & maxime in beneficalibus in quibus plenaria dispositio est, apud eum. c. ij. de praebend. in vj. cle. j. vt lite penden. ergo potuit eum promouere ad Abbatiam, etiam si Episcopus antea esset.

Tertio, probatur quod monachus potest eligi in Abbatem sui ordinis. c. si religiosus. & c. nullus. de elec. in vj. non alterius ordinis. cle. j. de electio. multo fortius Papa poterit eum iam Episcopum promouere in Abbatem etiam alterius ordinis.

Quarto, monachus non debet esse deterioris in hoc conditionis, quam alius, non monachus, quia vbi spiritus Dei est, ibi libertas, & qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege, quia lex non est imposita iusto, vt ait diuus Paulus. & in c. licet de regular. sed monachus ducitur lege spiritus: igitur ex hoc non debet deterioris fieri conditionis, quam alius non monachus. In contrarium videtur prouisionem subrepticam & sic nullam.

Primo, in monachis quodlibet beneficium est incompatible ad aliud. c. cum singula. de praebend. in vj. imo nisi primum dimittat eo ipso efficitur ineligibilis, & ab vtroque penitus repellitur, vt ibi dicitur: ergo multo fortius Episcopatus erat incompatible, cum Abbatia. cle. quia regular. in fi. de supple. negli. praela. Ioan. And. in regul. quae a iure. de regul. iur. in vj. in Mercurial. & sic non valuit collatio Abbatiae isti monacho Episcopo, nec prouisio etiam a Papa.

Secundo, licet Papa ex certa scientia si conferat videatur dispensare. l. Barbarius Philippus. ff. de offic. Praeto. l. quidam. de re iudic. tamen hic

non interuenit scientia Papae quia monachatum non expressit in prouisione, & verisimile est, quod si Papa sciuisset illum monachum, quod non dedisset ei Abbatiam cum Episcopatu, cum pauperes esse debeant non sic plura habere maiora beneficia.

Tertio, praecipit sancta synodus vt quicumque de Pontificali dignitate habitusque ad monachorum vitam & poenitentiae descenderit locum, nequaquam ad Pontificatum resurgat. c. hoc nequaquam. vij. q. j. postquam ergo prohibitio maior est in monacho, quam in alio: ergo maior debuit fieri expressio, & illius qualitas.

Quarto, quod qualitas monachatus sit exprimens patet, quia difficilior fuisset Papa ad concedendum religioso quam seculari: ergo hoc debuit exprimi per tex. in d. c. postulastis. de rescrip. vbi Fel. col. iij. plene docet Panor. & alij in c. super literis. de rescrip.

Monachus qualitas exprimens est exprimens da.

Quinto, confirmatio simpliciter de beneficio a Papa facta monacho non valet, nisi fuerit ex certa scientia Papae, vt asserit Panor. in c. nisi essent. in fi. de praebend. & Card. in cle. vna. in verb. reuocari. de supple. negli. praela. multo fortius dicemus in monacho iam effecto Episcopo. vt si postea conferatur Abbatia simpliciter, quod non valet prouisio si non sit ex certa scientia Papae, videlicet sciens & exprimens eum esse monachum, & non potest monachus creari iudex delegatus, nisi ex certa scientia Papae cle. & si principales. de rescrip. quae certa scientia probatur quando in literis est expressa. glo. in c. statutum. in princ. in verb. literarum. de rescrip. in vj. quod non est hic, ergo, & c.

Monachus non potest esse iudex delegatus nisi per clausulam ex certa scientia concedatur.

Sexto, hoc probatur maxime, quia prohibetur quis eligi & promoueri in Abbatem alterius ordinis. cle. j. de elec. ergo si Papa sciuisset istum esse religiosum alterius ordinis, facile non contentisset contra iura. c. quam fit. xvij. q. ij. c. inter quatuor. de maior. c. nullus. c. si religiosus. de elec. in vj. quia rationi non conuenit vt homines disparis professionis in simul coniungantur. d. cle. j. & sic Papa contra rationem non fecisset sine causa, qua oportebat exprimere. per glo. in c. non est de voto.

Monachus non potest eligi in abbatem alterius ordinis.

Septimo, hoc prohibetur in Concordatis, in §. monasterijs. de nom. reg. quod Rex non possit nominare religiosum alterius ordinis: igitur si Papa sciuisset istum esse alterius ordinis, nunquam illi prouidisset contra Concordata veniendo. Imo. in rub. de firma & irreuoca. Concord. stabilitate annullat omnia in contrarium facta etiam ab ipso: igitur est nulla prouisio huius Abbatiae tanquam subrepticam.

Nominatio regis debet esse de religioso eiusdem ordinis.

Non refragantur praedicta, primo quod esset Episcopus, quia esto sane quod sit Episcopus, verum tamen est monachus, vt in praecedenti quaestione conclusimus: nec est memor Papa illorum quae fecit. c. ex parte. j. de offic. delega. ideo debet exprimi etiam in secunda dispensatione prima. c. ij. de filijs presbyter. in vj. sic & in secunda prouisione debet fieri mentio primae. c. ad aures. & c. si proponente. vbi doct. de rescrip. sic & in hac prouisione. Nec obest quod Papa plenariam habeat dispensationem.

Deceptus Papa dicitur in his qua requirunt absolute tam potestate Pa. Voluntas & potestas sunt effectus humanorum actuum.

Pluralitas beneficiorum est damnosa in monachis.

rationem, quam fatemur, sed dicimus quod noluit conferre, & fuit deceptus eo quod non fuit ei expressa qualitas monachatus. vt dicit in simili Bal. in c. c. u. l. m. de re iudic. ideo Iurifcon. ait in l. j. §. si quis adita. ibi possit si uolet. ff. ad Tertul. nam duo sunt ex quibus humanorum actuum constat effectus, videlicet voluntas, & potestas quorum alterum si desit nihil est quod explicari possit. teste Bal. in c. cum cotingat. nu. 10. col. iij. de iureiuran. & in l. cum te. col. j. C. de dona. ante nup. igitur cum Papae non sit expressa qualitas monachatus non est verisimile quod uoluerit conferre Abbatiam huic monacho Episcopo: ergo ex defectu voluntatis non ualet dicta prouisio.

Nec in hoc monachus est deterioris conditionis, quam alius, quia si secularis haberet qualitatem aliquam: utpote illegitimitate illam exprimere deberet, ut plene concludit Feli. in c. in nostra. de rescrip. ergo & monachus illam qualitatem exprimere debet, & maxime in pluralitate beneficiorum. quae ipsi maxime est damnosa, cum dissolutionis ac euagationis contineat materiam. c. cum teneamur. de praebend. quae religiosis praeter ceteris est auferenda. d. c. cum singula. Et sic concludo prouisionem factam de Abbatia monacho effecto Episcopo, non expressa qualitate monachatus subreptitiam esse, & sic nullam, cum etiam non expresserit alia superius scripta.

RESP. XV.

De indulto concesso Senatoribus, & an graduatis & nominatis preferantur.

Graduatus nominatus in suis mensibus praefertur Senatori nominato secundum indultum regium.

Indultum concessum est Senatoribus Parisiensibus & privilegium vt Rex eos & singulos eorum collatoribus nominare possit, quibus collatores tenentur conferre beneficium ducentarum librarum. Ita tamen quod mandataris prauidicium aliquod non afferatur. Dubitatur, an graduatis & ab vniuersitatibus nominatis praefertur debeant? Breuiter respondeo quod non. Imo nominati vel graduati vniuersitatum in mensibus illis deputatis, dictis Senatoribus praefertur, & hoc demonstrari potest ex sequentibus.

Primo tempore prior iure est potior, regula iuris. Prior enim est concessio nominationum graduatorum, ergo & potior.

Secundo ratione originis. Ortae enim fuerunt vniuersitatum nominationes, & illarum materia a consilio vniuersali, & ea maxime ratione fuit (vt omnibus est obuium) vt docentis releuaretur necessitas, & via pateret discipulis ad doctrinam. c. quia de Magist. & in praef. ad rub. de collat. in Concordat. plene describitur, scilicet quia pauperes in collatione beneficiorum diuitibus sunt praefertendi, c. si pro clericis. c. si pauper. de praebend. in vj. sed nominari pauperes sunt, nullum communius habentes officium, nec beneficium, ergo praefertur debent consiliariis habentibus stipendia, ac patrimonium, & alia beneficia.

Nominationes vniuersitatum ortae sunt ex consilio generali.

Tertio, ratio naturalis tendit ad conseruationem non ad destructionem, Inde est quod nominationes concessae sunt vniuersitatibus Regni Franciae, vt praedictas vniuersitates teneantur & fruantur. §. item placuit. de collat. in pragmat. quae tamē cadent in irritum si isti praefertantur. Nempē si hi Consiliarij nunc praefertantur, postea alij per consequentiam praefertantur: & sic nunquam erit prouisum graduatis & nominatis.

Quarto, Praefes Prouinciae prouidere debet, ne tenuis vitae homines praetextu aduentus officiorum, vnicolumine, vel breui supellectile ad aliorum vfus translatis, iniuriis vexentur. Illicitas. §. illicita. versic. ne tenuis. ff. de offic. Praesid. prouidebit. ergo magnum consilium ne nominati pauperes, vnicolumine priuetur, id est suis nominationibus, quae sunt illis vnica lumina, quia illis nullo modo prouideri speratur, quam per nominationes. Et quod hoc auferre est, eis auferre palladium & procellum, vt dicit glo. in d. §. ne tenuis quod non debet fieri.

Quinto, ob recompensationem datum tolli non potest etiam praetextu ingratitudinis. l. si pater. §. si. ff. de donat. sed haec priuilegia data sunt graduatis in compensationem laboris & bonorum in studio impensorum. aut. habita. §. ne filius pro pat. vbi doct. ergo ab eis auferri non possunt.

Sexto, si praefertantur peruerteretur & immutaretur status ecclesiae Gallicanae, quia per concordata est prouisum tam Theologis, quam alijs graduatis, de beneficijs vacantibus in tempore illis constituto. Et si praefertantur Consiliarij ipsi possent habere praebendam Theologalem, & parochiales ecclesias villae muratae. Et sic ecclesia non haberet Theologum, nec alium qui resideret & praedicaret. Nec est ratio, quod alij alijs praefertantur, cum omnes sint nominati. Et quando peruertitur status ecclesiae vel Regni etiam Papa derogare non potest. glo. & doc. in c. proposit. de concess. praeb. Nec Papa cum Rege, quia monstrum in regno generare non debent: ergo hoc monstrum non debet in regno ali.

Septimo, in proemio Concordat. Rex deformitatem tollit in suo Regno per quam literarum studiosi, & disciplinis liberalibus incumbentes sacerdotia adipisci nequirent, aut qui adipisci cuperent literarum studium abiicere, aut certe deponere cogentur. Sed si Consiliarij praefertantur illis nominatis, quae maior deformitas esse posset? ergo praefertur non debent insequendo Regis voluntatem.

Octauo, argumento sumpto a sufficienti partium enumeratione, quod est in iure validum. §. omnium inst. de act. vbi Angel. Nam aut uolunt praefertur ex iure quod habent ex bulla & privilegio Eugenij & non possunt, quia de illo privilegio non apparet. Et si quis in aliquo documento alterius fecerit mentionem, nulla ex hac memoria fiat exactio. auth. si quis. C. de edend. Aut uolunt habere ius ex ista concessione Pauli & non possunt, quia innouatur, & approbatur tantum bulla Eugenij, si illa nihil dat: ergo nec ista. Nempē in principio

Compensationis gratia datum nisi quā reuocatur.

Status ecclesiae vel regni non potest perneri per Papam etiam si simul regis auctoritas interueniret.

Eugenij bulla circa nominationem regiam de Senatori. sciendam non extat.

Austen. si quis in aliquo. C. de edend. accommodata ad indultum Pauli 3. referes se ad bullam Eugenij de indulto concesso Senatoribus. Rescriptum perinde ualere. Expectatiue sunt in regno sublata.

Appatio Papae tollitur fieri sine prauidio alterius.

Resitutio ad bona confiscata amittitur quo ad ea quae tertio non sunt acquisita.

Priuelegia sublata per praescriptionem innouari non debent nisi uocatis uocandis.

principio indulti dicitur approbare & innouare. Et in medio literas Eugenij praedecessoris huiusmodi cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis approbamus, confirmamus, & innouamus. Nihil ergo noui uult concedere: sed illae literae erant subreptitiae, & obreptitiae, & a mala origine extractae cum noluerint eas producere.

Nono, hoc rescriptum est secundum formam de perinde ualere, quod patet ibi, a nonnullis de uiribus literarum praedictarum haeratur. Et ibi literarum praedictarum frustrentur effectu, quia non tollit interim ius acquisitum tertio, c. quamuis. de rescrip. in vj. Domi. cōsil. xj. & cōsil. cxxvij. & Philip. Probus. in c. fi. de consuetud. in vj. sed ius est acquisitum nominatis per Concordata. ergo illis non derogatur per has literas Pauli.

Decimo, Eugenius concessit suas literas in forma gratiarum expectatiuarum, seu mandatorum, sed expectatiuae sunt in regno sublatae per Concordata, & per Concilium Basiliense, ergo & illae literae Eugenij, igitur non poterant confirmari & approbari cum nullae essent. Si uero in forma mandati sint concessae non possunt grauare ordinarium iam grauatum. in rub. de mand. in Concordat. ergo Papa hoc excepit, quia uoluit, vbi essent mandata, quod in illis non haberet locum ista concessio Eugenij.

Vndecimo, quando Papa confirmat & approbat actum intelligitur semper saluo iure alterius. tex. in c. super eo. de offic. delegat. Bald. in l. j. col. j. ff. de cons. princip. Si igitur Papa approbauerit priuilegium Eugenij, hoc sine prauidicio nominatorum ab vniuersitatibus & graduatorum, approbasse censetur.

Duodecimo, re titutio quando a Principe conceditur, vt quis ad sua bona confiscata restituatur, intelligitur sine prauidicio tertij. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posth. doct. in c. iura quatuor. de maiorit. & obedient. Sed ista est quadam restitutio: nam consiliarij re tituantur ad gratiam Eugenij perditam: ergo sine prauidicio nominatorum & graduatorum, vt plene Dec. in d. c. super eo scribit, vt non prauidicetur etiam in iure ad omne.

Decimotertio, utilitas publica priuatae praefertur debet. l. utilitas. C. de primipil. lib. xij. & si fuerit duplex utilitas, illa quae est magis communis est praefertenda. Bart. & alij in l. j. ff. solut. matrim. Sed utilitas publica graduatorum totius regni est maior quam vnus Curiae: ergo illa praefertur debet, alias esset iura peruertere.

Decimoquarto, priuilegia sublata per praescriptionem innouari non debent. c. cum dilecta, vbi Panor. de cōfirmat. vtili. saltem non debeat innouari, nisi auditis quorum interesse potest, vt ibi sed interesse potest collatorum, & graduatorum: ergo illi sunt uocandi & audiendi, saltem nunc in magno Concilio, & approbatio est subreptitia, quia praescriptio non est expressa a quo tempore, quia multi fuerunt Pontifices illius nominis. Non obstant allegata in contrarium primo, quod in indulto Senatorum non excipiuntur nisi man-

datarij: ergo nominat & graduati comprehenduntur, quia exceptio firmat regulam in casibus alijs.

Respondeo, multis modis. Primo, quod exceptio non comprehendit ea quae non sunt de genere regulae. Bart. Dec. & alij. in l. j. ff. de regul. iur. Et ideo insert Petrus de Anchar. in ca. j. de offic. vic. in vj. & de regul. iur. in vj. in rub. quod si Episcopus dederit vicario potestatem faciendi omnia quae potest Episcopus excepta collatione, non tamen intelligitur vicarium omnia posse quae sunt Episcopo referuata specialiter, quia non sunt de genere regulae: sequuntur canonistae in c. quoniam cōtra. de probat. Sed ista exceptio nominatorum & graduatorum non est de genere regulae: ergo non comprehenditur. Nempē summus Pontifex concedendo indultum Senatoribus uoluit quod executores deputati possunt eis liberè prouidere: ita tamen quod prauidicium aliquod non afferatur mandataris. Ergo uoluit vt prauidicium afferretur nominatis, vel alijs Cardinalibus habentibus indultum: certe non ualet consequentia. Nam Papa expressè referuauit illud, quod eum tangit, videlicet mandataris, sed noluit propterea prauidicare alijs, scilicet nominatis.

Item regula iuris est aequa, quod in dubio Papa uel Rex non uideatur uelle prauidicare iuri tertij. c. quamuis. de rescrip. in vj. & supra dictum extitit.

Item excipiendo mandataris uidetur excipere uelle etiam eos in quibus est fortior, vel pur ratio. §. porro quae sunt prima causa beneficij amittit, sed fortior est ratio in nominatis quā in mandataris ut supra dixi propter uultu. e. publicā & alia. Igitur. & c.

Praeterea exceptio mandataris tanquam descriptos in Concordatis, per hoc uolens ostendere, quod non intendebat derogare Concordatis, & sic nec nominatis & graduatis, qui ius ex Concordatis habent, nempē ita conuentum fuerat, vt illis Concordatis non derogaretur. Et excipiens vnum ex pacificatis uidetur etiam aliud excipere. c. de multa. de praebend. hic excepit vnum: ergo & alios pacificatos excepisse dicendum est.

Item plus est dispoere generaliter, quam regulariter. rex. in c. uerabilem, vbi Panor. col. j. de elect. & ca. fi. vt lite non contest. Card. Alex. in c. sy. odum. xvij. distin. sed quando Papa scribit generaliter, nulla facta exceptione, non includit iura Galliae & Concordatorum, vt notum est: ergo nec per illam exceptionem intendit ea tollere & includere.

Item exceptio non firmat regulam in casibus qui sub regula non includuntur. l. generali. §. v. xori. vbi Bart. ff. de usufr. legat. Nempē sub legato generali eorum quae in domo sunt non ueniunt uenalia. §. idem quaesit. ibidē. & l. si chorus. §. j. & l. si ita legatum. de legat. iij. vnde exceptio ibi facta de argento, licet confirmet regulam non tamen ampliat illam vt res uenalis includatur, quae aliās non comprehenderetur. Bart. in l. Lucius. §. pluribus. per illum tex. ad Trebel. Et sic exceptio non facit quod extendatur ad ea quae aliās non facta exceptione sub regula comprehensa non essent. Aretinus cōsil. viij. abundē. in fi. sed sine hac exceptione

Exceptio non comprehendit ea quae non sunt de genere regulae.

Indultum Senatoribus concessum ut praefertatur ceteris non extenditur ad gradatos nominatos.

Mandataris excipit de Papa uel Rex, in indulto concesso Senatoribus uideatur etiam alios excipere in quibus est eadem uel maior ratio.

Generale scriptum in ap. n. de rogat. specialis & sic nec Concordatus.

Exceptio non firmat regulam in casibus qui sub regula non comprehenduntur.

non comprehenduntur graduati, vt notum est: ergo nec cum exceptione.

Item noluit Papa cum Rege nominatis, & graduatis derogare, nempe hoc dixerunt in rub. de firma. & irreuoca. Concord. stabili. in Concor. vbi sic inquit: concordiam illam inuolabiliter obferuari desideramus. Illa verò contractus & obligationis inter nos, & sedem Apostolicam prædictam ex vna, & præfatam Regem & regnū suum ex altera partibus, legitime inuiti vim, & robur obtinere, nec illi & præsentibus in aliqua sui parte, per quascunque literas, & gratias per nos, & successores nostros desuper concedendas derogari, clausulæque, cum eardem derogatione præsentium tenore latissime extendenda, ad quam eadem præsentibus literæ, & earum tenor pro expressis habeantur, in quibusuis supplicationibus pro tempore signatis appositis, nihil penitus operari possint, & illius vigore in literis Apostolicis, super ipsius supplicationibus consuectis, quicquam, per quod præsentibus, aut alicui particulæ de contentis, in eis derogaretur, seu derogari videretur, narrari non possit. Cum si narretur nullum effectum, nec emolumentum consequatur, contra prædictam Concordatorum firmam stabilitatem, & irreuocabilem firmitatem.

Item paulo post dicunt, nec non irritum & inane quicquid fecus super his, vel eorum aliquo, à quoquam quauis autoritate, etiam per nos & successores nostros præfatos scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus.

In illo tex. sunt sequentia notanda. Primò, quod Concordatum fuit inter Papā & Regem inuicem, vt inuolabiliter conuena in eis obseruarentur: id est sine violatione & corruptione aliqua, exponit glo. in §. item sacramenta. de pace tenenda & firm. iuram. in v. sibus feud. Adeo vt hoc verbum tollat dispensationem in contrarium. glo. & doc. in auth. sacramenta. C. si aduersus vendit. vt in contrarium non valeat derogatio, quia aliàs inuolabiliter non obseruarentur.

Secundò, disposuerunt quod vim contractus & obligationis habeant dicta Concordata, sed quando constitutiones transeunt in contractum reuocari non possunt. Bart. in l. hi qui. C. de excuf. muner. lib. x. Rom. consil. cclij. quæritur. col. iij. Rebuffi plenè in præfa. ad rub. de collat. igitur contractui facto in commodum graduatorū non potest derogari sine voluntate & facto eorū: quia id quod nostrum est sine facto nostro tolli non potest. Id quod nostrum. de regul. iur.

Tertio, inter Papam & sedem Apostolicam ex vna, & Regem, & regnum partibus ex altera fuere dicta Concordata: ergo vnus sine altero derogare illis non potest, sicut facta venditione altera pars non potest ab ea rescire. l. j. & sequen. C. quando liceat ab emp. disced. et si sint plures partes omnium, tamen consensus requiritur: sic & in derogatione Concordatorum requirebatur consensus sedis Apostolicæ, ac regni.

Quartò, conuentum fuit vt non derogetur in aliqua sui parte Concordatis, per quascunque li-

Concordata sunt per vna contractus stabili in ter Papā, Regem, & regnicolus. Clausula derogationis apposta in concordatis quā vim habent.

Concordatis non potest derogari nisi contrario sensu omnium qui super his sunt consensus adhibuerit Concordatis non derogatur prætextu quarumcunque gratiarum, seu literarū Apostolicarum.

teras & gratias à Romanis Pontificibus, vel à Rege concedendas, vt patet in d. tit. de firma. & irreuocab. si expressè non potest derogari Concordatis: ergo nec tacitè, per aliquam exceptionem, vel aliàs, nempe quòd plus operetur expressum quàm tacitum. l. cum quid. ff. si cert. petat.

Quintò, clausula derogationis Cōcordatorū annullat, & nihil penitus operari vult in contrarium. Imò quod nihil narrari possit, quod ad derogationem operetur, & certum est quod tunc etiā in aliis actibus non posset derogari, nisi fieret mentio huius clausulæ. l. si quis in princip. ff. de leg. iij. sed hic nulla est facta mentio: ergo nō censetur derogari.

Sextò, omnia irritat in contrariū artēta, etiam ignoranter. Et sic cū istæ decisiones sint lucidæ & claræ, non debent timere iudices, secundum Concordata, contra quascunque alias literas & indulta iudicare, & maximè contra istas literas subreptitias & obreptitias.

Septimò, quando non valet principale, nec valet approbatio nec confirmatio. tex. in l. obligationes quæ. ff. de actio. & obli. vbi dicitur expressè quod obligationes, quæ non propriis viribus existunt, neque officio iudicis, neque prætoris imperio, neque legis potestate firmari possunt: sed prima concessio Eugenij non valebat, quia secundam non habuisset: ergo illi dari non debet.

Octauò, quādo approbatio est facta simpliciter, & confirmatio nō valet. l. apud. §. idē Iulianus. ff. ad Trebel. sed ista confirmatio, imò verius approbatio fuit facta simpliciter, sine certa scientia, sed ad relationem, vt dicitur in princip. Nobis nuper exponi fecit, quod licet dudum felicis recordationis Eugenij Papa, & c.

Nonò, approbatio & confirmatio præsupponit aliquid prius esse. Bal. in l. nominationes. in fi. C. de appel. sed nulla bulla Eugenij inuenitur: ergo non valebit confirmatio, etiam si esset quod non reperiretur. Confirmatio autē non extendit indultum ad casum, qui non includebatur in literis primis. arg. l. Aurelius. §. testamēto. ff. de liber. leg. quia natura cōfirmationis, & approbationis est robur addere cōfirmato, nō ipsum extēdere. Bal. in l. si aduersus. in fi. C. si aduersus rem iud. consuluit Alex. consil. cxxij. viso. in iij. vol. sed literæ Eugenij volebant vt prouideretur tantum consiliariis nō habentibus aliquod beneficium, quod patet in bulla Pauli tertij, ibi de vno beneficio tantum ecclesiastico seculari, & c. ergo aliis non poterit prouideri habentibus aliud beneficium: patet etiam ibi oportune prouidere, & quia tanquā expectatiuæ conceduntur quæ non solent concedi habenti beneficium, etiam nunquam fuit cogitatum, quod laicis & coniugatis daretur hæc nominatio, & nescio vnde tantus ortus est abusus. per l. meminert. C. vnde vi.

Et sic declaratio Regis nō valet, tū quòd vnus, non possit declarare voluntatē alterius. Nēpè Papa concessit dictum indultū, & nunc Rex declarat quod Papa intellexit consiliarios præferri graduatis, certum est quod declaratio facti alieni non valet. per l. idem Pomponius. §. si. ff. de rei vendic. vbi doct.

Derogatio in clausula apposta annullat omnia in contrarium facta, ni expressa fuerit mentio illius clausulæ.

Confirmatio non valet approbatio huius quæ nulli est nihil proficit.

Approbatio non tenet facta ad relationem cuiusdam simpliciter nisi cum certa scientia.

Confirmatio natura est robur addere confirmato non ipsum extendere. Bulla Eugenij indultus duntaxat senatoribus. viris ecclesiasticis, nullum aliud beneficium habentibus, non verò reuocari.

Declaratio regis si per indulto senatoribus concessio nihil valet.

vbi doct. vnde non potest iudex mētem libelli vel testium declarare. teste Bal. in Lea. qua. C. comminat. & epistol. & l. si vt proprius in fi. de execut. rei iudic. Deci. in c. cum venient col. ij. de iudic. quia solus scrutator mentis est Deus. c. nūquid Cain. de pœnit. distinc. j. c. tua nos. de symo. igitur quiscunque videre potest, hanc declarationem non valere quia eius est interpretari, cuius est condere. l. ita fidei. ff. de iure fisci. Bal. consil. cclxxj. iste vol. ij. & in additio. ad Barba. in c. cum venissent de iudic. sed Papa concessit ad petitionem regis, ergo Papæ erat declarare, & non regis, & hoc est tam ritum vt omnibus pateat.

Secundò, quod esset declaratio contraria constitutioni Concordatorum & decisionum iam factarum, & quando declaratio naturam verborum offendit, & est contraria decisioni non valet. l. item veniunt. §. apranda. ff. de petit. heredi. gl. & Bal. in l. si vt proponis C. de execut. rei iud. sed ista declaratio omninò est contraria concordatis, ac iuri & verbis indulti, ergo nullius momenti erit.

Tertio, quia non est verisimile quod vno verbo velint concordata cum consilio facta tollere, & sic eneuare arg. l. si quando. C. de inof. testam. & graduatis & nominatis velle præiudicare non est verisimile. cum in dicta rubr. de firma. & irreuocab. concord. stabilit. fuerit dictum, non possit hoc fieri.

Quartò, per importunitatem fuisse obtentā declarationem quilibet videre potest, & rescriptum per importunitatem obtentum non prodest. l. j. C. de petit. bonor. subl. li. x. Et præsumitur per importunitatem obtentum, quando per curiales & magnates princeps intertatur. l. j. C. de fund. limit. li. xj. vbi Bar. & Rebuffi dicunt rescriptum à curialibus impetratum, quando affert alicui præiudicium esse ipso iure nullum.

Quintò quando Papi aliquid facit contra suam pronuntiationem præsumitur circumuentus. tex. notab. in c. cum olim de re iudic. vbi Bal. dicit esse not. dignum quod si rex frācorum contra suā pronuntiationem aliquid concedat tacito de pronuntiatione, concessio & declaratio est ipso iure nulla vt ibi per eos, sed hæc declaratio est omninò contra Concordata, ergo nullius est efficacia & mirandum est cur etiam allegent.

Sextò, declaratio non facit vtile quod est inutile. Oldrad. consil. clxvij. ante omnia. Sed supra probaui inutile esse rescriptū, ergo & declaratio.

Septimò, etiam noluerunt, quia non expresserunt, & clausula generalis non obstantibus nō sufficit, nec potest tollere priuilegia in corpore iuris clausa. gl. in l. ij. §. legatis. ff. de iudic. sed ista priuilegia graduatorum sunt clausa in corpore iuris. Ergo illis noluerunt derogare Papa & rex, imo quando concessum est alicuius priuilegium. & illud insertum est in libro statutorum ciuitatis, vel curiæ tunc quantumcunque princeps annullat, & casset omnia priuilegia non videtur cassare istud insertum in libro statutorum. Cepol. cautel. xlviij. Sed hæc priuilegia Cōcordatorum, sunt inserta in libro curiæ & registrata ibi. Ergo illis non dero-

Declaratio contraria decisioni Concordatorum nulla est.

Verisimile non est Papam vultisse se vno verbo tollere Concordata.

Importunitatem declarat declarationem non prodest.

Circumuentus Papa presumitur quando agit contra suam pronuntiationem.

Clausula generalis non obstantibus non potest tollere priuilegia in corpore iuris clausa.

gatur per clausulam non obstantibus. Et maximè vniuersitas Patificensis habet priuilegium, vt nunquam comprehendatur sub literis quantumcunque generalibus odiosis, de quo mentio est, vt dixi in scholasticorum priuilegio: penult. igitur ista declaratio non poterit obesse graduatis & nominatis.

Octauò, si duæ partes contrahant, & ex illo contractu acquiratur ecclesiæ vel alteri, si postea reuocetur contractus non tamen præiudicatur alteri, quominus acquiratur l. quoties. C. de dona. quæ sub mod. Iason & alij in l. qui Roma. §. Flauius. ff. de verbor. oblig. & ista est communis opinio contra Bart. ibi secundum quam fuit prolatum arrestum teste Bened. In repet. c. Raynutius in verbo si absque. ij. nu. 123. & sequi. in substituto. fidei commissi de testam. igitur ex concordatis fuit acquisitum ius graduatis, quod non potest tolli etiam si contrahentes vellent.

Nonò, minimè mutanda sunt quæ semper certam habuerunt interpretationem. l. minimè. ff. de legi. sed semper etiam ante Concordatum ista fuit interpretatio Gallorum, quod priuilegia nominatorum, & graduatorum & qualificatorū exciperentur, & si à Papa non essent excepta tamen curiæ supremae hoc faciebant, nec fuit visum à sæculo quod graduatis sit derogatum, ergo hic non derogabitur ex ista importunarum literarum impetratione.

Decimò, fortior est potestas legatorum à latere quàm istius priuilegij senatorum, quia & à iure, & à Papa emanat. vt patet in rub. de offic. legat. & indultum tantum à Papa, sed si detur potestas legatis conferendi, etiam in mensibus graduatorū, intelligitur saluis priuilegiis graduatorum & semper curiæ supremae, hæctenus exceperunt tamen in legato de Boyss, quàm de Prato & etiam nouissimi legati. Ergo & hæc interpretatio fieri debet si nolimus omnia Gallia iura pervertere, imò etiam in indultis Cardinalium fuerant excepta, ergo & nunc excipi debent.

Vndecimò, subreptitia videtur dicta concessio quia regula Cancellariæ vult vt bullæ in forma rationi congruit expediri debeant intra sex menses à die coronationis computandos, sed istæ non fuerunt expeditæ post duos annos, ergo non valent: nempe nulla facta est derogatio regulis Cancellariæ, & rescriptum vel alia concessio non valet, nisi derogetur regulis Cancellariæ expressè & mētio illarum fiat. Domi. in c. si propter. col. v. de rescrip. in vj. Fel. in c. nonnulli. versic. no. tercio. col. x. eo tit. plenè D. Gomez. in proœmio Regulae cancell. q. v. & vj.

Duodecimò in indulto Papa vult non obstante quæ sunt expressa in indulto Eugenij, ergo illud est producendū, nempe sic dicit non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis & omnibus illis que præfatus Eugenius prædecessor in dictis suis literis voluit non obstat: ecce enim quòd constitutionibus Apostolicis & ordinationibus voluit derogare, ergo non aliis nec tamen per hoc censetur derogatum cōcordatis, quia non sunt constitutiones Apostolicæ.

Graduatis ius est in tantum acquisitum per concordata, vt in posterū tolli non possit.

Interpretatio curiæ supremae semper fuit, quod priuilegiis qualificatorū semper exciperentur in omnibus literis Apostolicis.

Excipiuntur graduati & nominati in indulto legati de latere, atq; singulorum Cardinalium indulto.

Bulle in formæ rationi congruit expediri debent intra sex menses à die coronationis computando.

Clausula non obstantibus apposta respectu certarū ordinationis Eugenij non in te ratione Concordatorum.

Responsa & Consilia

32

Tollere & ad longum & incertu tempus dif ferre aequi- paramur.

Vltimo, fortè dicitur quod per hoc indultum fenatorum non tollitur ius nominatorum, sed dif fertur, dico etiam differri nõ posse in suis mensibus vacantia beneficia, cum tollere, & ad longum & incertum tempus differre æquiparentur, in c. si super. de offic. deleg. in vj. l. quoties. C. de precibus imperat. offeren. & maximè quando clausula non obitantiu non est apposita in literis, & non est appositum verbum impediri valeat, vel differri. Nam tunc non differretur effectus gratiæ, vt concludit Domi. per text. ibi. & glo. in c. si propter. col. v. de rescrip. in vj. quem sequitur Cald. consilij. de rescrip. & Felin. in c. nonnulli. col. xj. versic. nota. tertio. de rescrip. sed in his indultis non est apposita hæc clausula, non in hoc de nouo concessio, vt patet nec in rescripto Eugenij quarti, quia non apparet, & de his quæ non sunt & non apparent, idè est iudicium. l. duo sunt Titij. ff. de testam. tutel. ergo in mensibus graduatorum non poterit prouideri consiliariis, nec in mensibus deputatis nominatis, sed debebit eis prouideri in aliis mensibus liberis & nulli affectis. & de his non esset dubium si ageretur contra quemdam priuatum, sed agitur hic contra curiam, ob id nescio quid dicam nisi vt ipsi ministrent primi iustitiam de seipsis.

RESP. XVI.

Nominatus per regem in vim indulti, an teneatur acceptare beneficium si primum, & valoris ducentarum librarum.

Nominatus fenator in vim indulti Regis teneatur acceptare primum beneficium vacaturu si illud sit ducentarum librarum.

Vbitatio præcipua est, an nominatus per regem in vim indulti Papæ teneatur acceptare beneficium valoris ducentarum librarum, & breui omisis multus quæ ob festinum nuntij discessum scribere potuissent, puto quod sic, & hoc probatur in indulto, vbi dicitur, quod nominati non teneantur acceptare beneficia infra valorem ducentarum librarum tironensium: ergo si sit valoris ducentarum librarum vel supra, tenebitur, sumendo argumentum à contrario, quod etiam in rescriptis est validum, per glo. sing. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. in verb. igitur. ff. mada. quam. no. Corse. singul. Item in nominatione regis dicitur: Sans toutesfois (comme dist. est) que ledictz nommè soit tenu accepter, senon qu'il soit de la valeur de deux cens liures de reuenu annuel. Et an distus. [Vt nihilominus (sicut dictum est) prædictus nominatus non teneatur id acceptare, infra valorem ducentarum librarum in annum reditum, vel supra.] vbi factis declaratur ista opinio. Item probatur per literas nominationis regis, in quibus dicitur, Pour estre pourueu de nostre nomination, du premier benefice. [Vt prouideatur per nostram nominatione de primo beneficio.] & ibi, Mados que vous ayez à le prouoir du premier benefice. [Iubemus vt ei de primo beneficio prouideatis.] Igitur si primum debetur, & omisit negligenter illud petere, est exclusus sua nominatione, sicut mandatarius. cap. si clericus. de præben. in sexto.

ibi petere negligenter omittat, aliam postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere: nec tu de ipsa sibi poteris prouidere, cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta postquam gratia & regis nominatio est extincta non poterit aliud beneficium acceptare. probatur etiam quia mandatur de primo prouideri: & hoc pro regula, excipit tamen rex quod non teneatur acceptare, nisi sit valoris ducentarum librarum, ergo regula remanet in non exceptis. l. j. ff. de regul. iur. probatur, ibi: Sans toutesfois qu'ils soyent tenu d'accepter (si bon ne leur semble) s'il n'est de la valeur de deux cens liures de reuenu: [sic tamen, quod ea non teneantur acceptare (si eis non videatur) infra valorem ducentarum librarum in annum reditum.] Ergo, s'il est de la valeur de deux cens liures, il sera tenu de l'accepter. [si sit valoris ducentarum librarum, id acceptare tenebitur.] quod non fecit, vnde sibi imputare debet & sua culpa ac negligentia debet esse sibi nocua iuxta iuris dispositionem: nec obstat quod regula decreti sit apposita in regis nominatione: ergo Episcopus Caturcensis debebat conferre d. nominato. Respondeo contrarium esse verum, nam clausula decreti apposita intelligitur si impetrans vti velit. Ioan. Mo. ach. in c. statutum. de præben. in vj. glo. in §. quod si quis. in verb. irritum. de collat. in Pragm. & in Concorda.

Nam clausula decreti est apposita in nominationibus vniuersitatum, in §. si quis verò. de colla. in Concorda. & tamen si nominatus non petat beneficium collatio non erit irrita, quia vbi actus est nullus ratione personæ non est absurdum, quod possit per illam ratificari. l. filio. ff. de iniusto rupto. col. vj. de rebus eccles. non alienandis. gl. in cl. j. de regula. sed collatio facta in præiudicium nominati est nulla, fauore nominati a rege, si ipse illam prosequatur, non si fuerit negligens, quia sua negligentia non debet ei prodesse. Item non valet processus si iuramentum calumniæ non præstetur. intelligitur si pars hoc petierit. l. secunda. §. verum. C. de iureiurand. propter calumniam dando. Rota, decis. ccccviij. & sequ. t. & quamuis lex mandet præstare fideiussores alioqui annullat actum, si fideiussio non fuerit petita actus non erit nullus, Paul. in l. si vniuersa. C. de precib. impe. offer. per l. peto. §. fratre. ibi si cautio non fuerit postulata. ff. de lega. ij. las. plura adducit in d. l. vniuersa. si ergo hic nominatus non petierit sibi intra sex menses de primo prouideri beneficio prima collatio valebit alteri facta, & secundum non poterit acceptare beneficium.

Nec refragatur quod nesciuit vacationem beneficij, quia id quod notorium erat, non potuit, nec debuit ignorare: nam ad id sciendum habebat sex menses. iuxta. c. nulla. de concessio. præben. si intra tempus illud non acceptauerit nec requisit, imputetur ei quia Episcopus Caturcensis non tenebatur ei conferre si ipse non requirebat, nam poterat esse mortuus, vel ad diuersam professionem, vt potè militiam transiisse. ob id debebat declarare

Clausula decreti irritantis appositam in nominatione Regis intelligitur si impetrans acceptauerit. Clausula decreti appositam in nominationibus quomodo sit intelligenda.

Iuramentum calumnie est præstandum si pars hoc requirat.

Fideiussor ad validitatem actus necessario adhibendus. Intelligitur si fuerit petitus.

Ignorantia vacationis beneficij nihil prodest nominato.

Clausula quæ duxerit acceptandum in mandatis est utilis si ma.

Mandatarius non acceptans primum beneficium, sed ad secundum aspirans non iri habet.

Valor beneficij attenditur a loco in quo situm est illud beneficium.

rare si volebat dictu beneficium maximè cum non teneatur acceptare, nisi vsq; ad certum valorem.

Nec obest c. j. de concess. præben. in vj. vbi si nõ acceptauerit primu poterit acceptare secundum. Respondeo hoc verum quando in mandato erat clausula quod duxerit acceptandum: sed in indulto Papæ & in regia nominatione, non est dictum, vt de primo prouideatur, quod non teneatur acceptare, nisi ad talem summam: ergo si sit illius summæ tenebitur acceptare vt prædictum extiit.

Item, iste nominatus acceptare beneficium debebat & acceptare dicitur petendo sibi conferri. gl. in verb. post acceptationem. in d. c. j. de concessio. præben. in vj. Rota. decis. 432. in no. igitur factis constat quod tenebatur petere acceptando, cum debeat acceptare.

Item est verisimile quod si episcopus Caturcensis contulisset eidem nominato primu beneficium vacans, illud non acceptasset, quia affectabar semper habere maius, vt patet ex sua acceptatione secundi beneficij, iuxta. c. scribam. de præsumpt. facit quod plenè scribit Decius in reg. qui in alterius. 2. not. ff. de reg. iur. Igitur potest isti nominato a rege dici, quod potuit noluit, & quod voluit adimplere nequibit, iuxta l. multum. C. si quis alteri vel sibi. c. cum super. de offic. delega. quia non poterit nunc obtinere beneficium secundum, postquam in primo fuit negligens.

Præterea, valor debet considerari, prout est in loco beneficij no. Ancha. in Clem. vna. quæ. vj. de concess. præben. facit l. viuum. in fin. ff. si certum peta. & quod valor in loco debeat attendi consulti Oldra. consil. clxviij. quia actus cuius expeditio in certum locu cõfertur in illo loco cõfertur celebratus. l. hæres. §. vlt. ff. de iud. l. cõtraxisse. de acti. & obligat. sed in loco beneficij inuenietur quod beneficium excedit ducentas libras, igitur illud requirere & acceptare debebat, quod non fecit: igitur merito exclusus.

Vltimo (ne per mendicata eamus suffragia) est tex. formalis in Clem. vna. de concess. præben. ibi antequam ex ter prima conditio beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris, priusquam suam impetrans, super valore huiusmodi valorem declaret, conferri liberè poterit per ordinarium, ecce ibi text. tollentem dubitationem huius questionis, & per hæc patet dictum nominatum a rege exclusum, eò quod non acceptauit primum beneficium valoris ducentarum librarum, & sic non poterit acceptare secundum beneficium, & si acceptet non valet acceptatio, cum sit ipso iure sua nominatione priuatus.

RESP. XVII.

De dispensatione penitentiarij.

De penitentiario an & quando possit dispensare.

Vator dubia ardua proposita videntur, primum est, an penitentiarius possit dispensare, & super quibus. Secundò an dispensatio facta nobili, qui nõ expressit nobilitatem subreptitia censetur. Tertio an credatur isti de

mandato viuæ vocis oraculo impartito. Quarto an dispensatio facta super matrimonio contracto cum prohibita extendatur ad bona donata in primo matrimonio, adeò quod confirmato matrimonio censeantur pacta & donationes factæ confirmata: adeò quod valeant.

Primum dubium est an penitentiarius possit dispensare? & videtur quod nõ, quia inferior non tollit legem superioris. Clem. ne Romani. de elect.

Secundò, clausæ datæ sunt Petro & successoribus per illa verba quodcumque ligaueris, & sic non aliis, & ideo non penitentiarius.

Tertio, penitentiarius iuxta nomen suum penitentiam in confessione imponere, sed dispensare non potest super irregularitate clericorum, vt irregularis habilitetur ad celebrandum, vel ad beneficia. teste Præposit. in c. mirror. col. vlti. 50. distin. ergo nec hoc in casu.

Cõtrarium est verius. Curia enim Romana solet habere maiorè penitentiarium qui est Cardinalis, & hic absoluit in casibus penitentialibus, etiam arduis & reseruat Papæ, & eius officium nõ expirat per mortem Papæ. Clem. ne Romani. §. eo tamen prouiso. de electio. & ibi hoc expressè asserit Card. & alij. Itaque cum hi contrahentes iniustum matrimonium peccauerint, penitentiarij erat absoluerè. Idè absoluit, verum quia videbat causam cur matrimonium omninò dissolui non debebat, ideo dispensauit ex potestate à Papa data, vt in dictis literis continetur & habetur. in taxa. cancella. apostol. quod dispensationes conceduntur per penitentiariu in tertio & quarto gradibus consanguinitatis, vel affinitatis, quando contrahentes in isto casu partes se attinèt in tertio consanguinitatis gradu. Ergo penitentiarius Papæ auctoritate dispensare potuit.

Nec refragantur in contrarium adducta quia ipse hoc casu non est inferior cum auctoritate Papæ faciat, Papa facere videtur, & maximè quia ex speciali mandato Papæ fecit, vnde dicit text. in c. j. in fin. de tempor. ord. in vj. sine speciali licentia penitentiarium Papæ dispensare non posse, & Præposit. in d. c. mirror. dicit penitentiarium non posse super irregularitate dispensare, nisi super hoc speciale habeat mandatum, sed hic speciale habuit mandatu, vt patet in literis: ergo dispensare potuit. Nam licet penitentiarij possint absoluerè excommunicatos, non tamen possunt dispensare cum celebrante scienter post excommunicationem, per ea quæ doct. dicunt in c. proposuisti. de cler. excõ. mi. quia forum penitentiare licet tollat delictum, non tamen tollit sequelam delicti, quando super illa sequela ius requirit dispensationem. Panor. in c. de his. de accusat. & c. fin. de purgat. canon. hoc expressum, docet Præposit. in c. Euphemium. in §. col. ij. in ij. quæst. iij.

Secundæ questionis respondet Barba, in c. ad aures. de rescript. dicens literas sine hac expressione nobilitatis nullas, tam literas ad beneficia, quam ad lites probat, per c. significantibus. de offic. deleg. Secundò, illa quæ retrahunt concedentem ad concedendum sunt exprimenda. c. postulasti. ibi si de leui

Penitentiarius non habilitat irregularè ad tenendū beneficia vel ad celebrandum.

Penitentiarius dispensat ad nuptias in 3. & 4. gradu affinitatis & consanguinitatis.

Dispensatio inferioris contra legem superioris quando valeat.

Penitentiarius licet tollat delictum non tamen eius sequelam.

Dispensatio prætextu nobilitatis facta an sit nulla quando non fuerat expressè nobilitas.

de leui non concessissemus. de rescript.

Tertio, de diuitiis fieri debet mentio, & de patrimonio. d. c. postulasti. quia is qui habet patrimonium promoueri potest, is vero qui non habet, non. c. episcopus. & c. cum secundum. de prebend.

Nobilitas non est necessario expressenda ad dispensationem obsequendam.

Contrarium firmiter communitur doct. in d. c. ad aures. videlicet non esse faciendam mentionem nobilitatis, nec in literis ad lites, nec ad beneficia, quia de his quae inducunt concedentem ad concedendum facilius, non est facienda mentio. c. in nostra. vbi Felin. de rescript. sed nobilitas inducit Papam ad facilius dispensandum. c. de multa. in fi. de prebend. & c. venerabilis. ergo, & c.

Secundo, nullibi cauetur quod sit facienda nobilitatis mentio, ergo hoc non dici debet, vt dicunt doct. per illum text. in c. super literis. de rescript.

Tertio, maxime vbi agitur in foro animae non est ista expressio facienda, quia sicut apud Deum non est acceptio personarum, ita nec apud eius ministros, maxime apud poenitentarios. cap. nouit. de iudic.

Quarto, non inuenitur iure cautum, quod annulletur rescriptum a poenitentario impetratum, ob istius expressiois defectum, & in dubio, nullum reddere actum non debemus, nisi a iure inueniamus. §. fin. autem. in auth. de non eligend. secundo nuben. Ibi non est aliqua lex tale quid dicens. colla. j. glo. in c. fin. de iure. patro.

Quinto, non refragatur d. c. significatibus, quia ibi vidua diues dicebat se pauperem, vt priuilegia pauperum viduarum haberet, ideo ibi rescriptum non valet, quia vbi impetratio fundatur in paupertate, & ibi non est paupertas, non valet rescriptum. c. si pauper clericus. de prebend. in vj. secus est in casu isto.

Diuitiarum mentio non est necessaria in impetratione nisi in literis cum secunda Apostoli.

Sexto, etiam de diuitiis in hoc casu non debet fieri mentio vt not. doc. in d. c. postulasti. sed bene quando vult impetrare literas, cum secundum apostolum, vt sibi prouideatur tanquam pauperi, quia non est pauper qui sufficiens patrimonium habet, secus in aliis regulariter casibus, quia diuitiae inducunt potius ad concedendum hoc rescriptum, quam ad denegandum, quia per diuites ecclesiae reguntur, & tuentur, & per pauperes spoliantur. gl. in c. constitutus. de appellatio. Felin. in d. ca. ad aures. nec sequitur est facienda mentio diuitiarum, ergo nobilitatis, quia multi sunt nobiles, qui carent diuitiis, & diuites qui nullam habent nobilitatem. Ergo de hac nobilitate mentionem facere non tenebatur, vt plenè scripti in gl. concordata. in forma manda. in glo. pro expressis.

Poenitentiarium creditur dici se dispensare ex speciali mandato Papae vel eius vicarius vocis oracula.

Tertium est dubium an credatur isti poenitentario dicenti se de speciali & expresso mandato Papae dispensasse, quod datum est ei vicarius vocis oraculo. Respondeo breui ex stylo curiae Romanae, qui pro iure habetur. c. ex literis. de constituto. & c. quam graui. de crimin. fal. creditur magno poenitentario, si dicat aliquid, de reseruat. soli Rom. pontifici sibi esse commissum a Papa vicarius vocis oraculo, vt in ea absoluat & dispense, vt scr. Ioan. a Graffis in arbore iudicio. in versu. vltimus flos. per text. in c. nobilissimus. xvij. distinct. vbi creditur

Cardinali. Idem tenuit Bald. in ca. cum in iure peritus. de offic. deleg. vbi dicit stari dicto Cardinali in sibi commissis per Papam. Idem tenuit in iurisdictioni. colum. ij. C. de testib. Salic. & Paul. in l. vnica. C. de manda. princ. & Rom. consil. lix. ad discutiendum. in iij. dubio. & Petr. Paul. Paris. in consil. cxxxij. prima facie columna. iij. numero. in 4. vol.

Autoritas & testimonium unius quando sufficit.

Nec obest, decretalis licet vniuersis. in fin. de testi. ibi quia licet quaedam sint causae, quae plures quam duos exigant testes, nulla est tamen causa, quae vnus testimonio (quamuis legitimo) terminetur. & in c. cum a nobis. ibid. dicitur ne vnus iudicis quantacumque fuerit auctoritatis verbo credatur, etiam si praedicali refulgeat dignitate. c. licet ex quadam. ibidem. & l. vna. de manda. princip. nec alia iura obstant, quia illis respondeo, non credi vni in praedictum alterius, etiam si fuerit Cardinalis. vt asserit. glo. in c. sicut nobis. in fin. de senten. excomm. vbi Panorm. & alij inferunt, quod si Cardinalis, etiam de latere dicat Papam sibi aliquid commississe; quod respicit damnum seu praedictum tertij, ei non adhibetur fides, nisi literas commissionis ostenderet. Felin. in cap. post cessionem. col. iij. num. 12. de probat. Aufer. in decis. Tholof. quaest. cccclxij. Boer. in tract. de offi. & potest. leg. in §. praelud. & Gomez. in tract. breu. nu. 10.

Sed in his quae principaliter non praedictant alijs, imò potius comodum subditorum respiciunt, plenam fidem faciunt, puta quod habeat potestatem dispensandi, vel absoluendi, vel concedendi indulgentias, & iste est casus noster, & istud tenet Angel. in l. quacumque. §. fin. ff. de public. & consil. clxxxij. mandatum. & maxime quia ista assertio Cardinalis est facta in curia Romana. In qua residet Papa, qui vicarius vocis oraculo dictam commissionem fecisse dicitur, quo casu data praesentia Papae in eodem loco, procul dubio standum est assertioni dicti Cardinalis poenitentarij: vt tenet expressè Ias. in conti. c. iij. circa. in j. volu. vbi allegat multa quae videri possunt.

Assertioni poenitentarij standum est.

Quarta quaestio est an si matrimonium per incestum contractum, per dispensationem confirmetur, donationes factae ac alia pacta matrimonialia valeant? Et an princeps bona retinere possit, & breui respondeo valere donationes, nec bona esse confiscata in effectu, nisi sententia fuerit super eodem crimine promulgata. vt est text. in c. cum secundum leges. de haeret. in vj. quia etiam legitimatio trahitur retro in his, quae sibi fauorabilia sunt, & alijs non praedictant, quia nondum alijs erat acquisitum ius aliquod formatum, & incommutabile. l. fin. ff. de natal. restit. Ias. in §. & quid si tantum. l. Gallus. ff. de lib. & posthum. num. 86. sed in casu isto non erat aliquod ius formatum antequam iudex ecclesiasticus proferret sententiam, per d. c. cum secundum leges. Ergo ante sententiam nihil est confiscatum. Igitur per matrimonium nunc contractum per dispensationem, cessabit omnis confiscatio, & hoc Boer. tangit. quaest. cclxiiij. potest probari etiam per c. ad abolendam. de haeret. vbi bona haeretici sunt ipso iure confiscata, tamen si continuò

Dispensatio super matrimonio incestuoso trahitur ad donationes nuptiales & alia pacta matrimonialia.

Haereticus si suum postquam suis deprehensus redierit ad ecclesiam beneficia sua retinebit nec bona eius confiscantur.

continuò post deprehensionem erroris ad fidem veritatem recurrerit, & errorè suum ad arbitrium Episcopi regionis publicae consenserit abiurare, & satisfactionem congruam exhibere, bona & beneficia retinebit, vt ibidem dicitur, & Boer. quaest. cccxlj. & quaest. cccxlj. multò fortius in hoc casu, alioqui iniquum esset quod matrimonio confirmato, donationes & alia pacta nulla essent, & facit l. qui in prouincia. in fin. ff. de ritu nuptiar.

RESP. XVIII.

De legitimo.

Illegitimus per Papam legitimus, si iuret se esse legitimum non incidit in periculum.

Rima quaestio an hic canonicus incurrit verum periculum non videtur necessaria, quia postquam est a Papa absolutus iam non oportet disputare num in signatura indultum erat dicto canonico ne teneretur praestare iuramentum, & si praestitit dicens se legitimum, intelligendo autoritate Papae factum, non videtur periturus: nam legitimatus potest vocari legitimus, & efficitur legitimus per legitimationem. Probatur in rubr. quibus mod. naturales efficiantur legitimi. iuncto §. si quis verò. & §. sic igitur. ibi nihil a legitimis filiis differentes. collat. r. & §. reliqui. & §. sequent. in authent. quib. mod. natural. efficiant. sui. colla. vij. & legitimam sobolem posse dici legitimam consuluit Dec. consil. cclvij. in casu Domini. sed hic canonicus ad maiorem cautelam sit absolutus de his omnibus, ideo superfedeo.

Secunda quaestio, an sine scrupulo conscientiae possit beneficia retinere, & puto quod sic, nec debet in hoc timere culpam vbi non est, nempe ex potestate Papae prouisus est ac dispensatus a praestando tale iuramentum ecclesiae, vt in signatura est expressum. Ergo potuit dicendo se legitimum intelligere de legitimo per dispensationem: at iuramentum debet intelligi secundum intentionem proferentis, c. qui peierat. xxij. q. v.

Iuramentum est intelligendum secundum intentionem iurantis.

Nec tenetur si macula sit occulta eam propalare, nec prodere seipsum. Imo. Angel. de Clauis. in summa Angel. in verb. confessio delicti, docet quod quando factum non est notorium, neque flagrat in iuria, tunc non tenetur etiam a iudice interrogatus respondere. argum. cap. quilibet. j. de accusa. etiam si iurasset dicere veritatem, quia non est in hoc obediendum praelato volenti vt occulta ei reuelentur, quia hoc est contra charitatem. Panorm. in c. cum super. de confessis. Ideo si dicit d. Angel. quod iste non debet dicere mendacium, sed debet vti verbis duplicibus & simulatis, sicut fecit dicendo se legitimum per dispensationem. Ideo conscientiam debet deponere & scrupulum conscientiae, cum non proueniat a bono: nam postquam est absolutus, si periculum reatum incurrisset, tunc non debet maculam dicere nec reuelare, nec sana conscientia potest fructus cum humilitate recipere, quia vndeque homines nascantur si parentum vita non sectentur, honesti & salui erunt. Ang. in cap. vnde cumque. l. vj. distinct. & nasci de adulterio

non est culpa eius qui nascitur, sed illius qui generat. c. nasci. l. vj. dist. & ibi. in c. cumque. de vitis erubesc. parentum. Ex his patet nullum conscientiae in hoc scrupulum esse faciendum, si tamen velit deinceps etiam in alijs tutus esse impetret signaturam, vel in impetratu faciat apponere, quod deinceps non teneatur in aliquibus impetrationibus, nec in alijs quibuscumque actibus facere mentionem suae maculae, viso quod est legitimatus, & deinceps non tenebitur mentionem facere: & ita mihi visum est.

Legitimus debet impetrare signaturam quam distinetur ne teneatur facere mentionem suae maculae.

RESP. XIX.

De nominato vel graduato.

S

I nominatus vel graduatus accipiet beneficium, in mensibus sibi deputatis vacans, & collationem obtineat, si lite pendente componat super illo beneficio, dato sibi modico beneficio, vel pensione, an is nominatus vel graduatus sit a suis nominationibus & gradu exclusus? Breui respondeo, cum priuatum si beneficium super quo litigabat erat valoris ducentorum florenorum auri de camera: quia componendo & transigendo per eum stat quominus illud habeat. Ergo illi est imputandum. regu. in iure ciuili. ff. de regul. iur.

Sicut in emptore dicitur qui compromittit super re emptam vt postea de euictione agere non possit: quia nulla necessitate agente, id fecit. l. si dictum. §. si compromisso. ff. de euict. & ibi Alexan. in addit. ad Bart. & consil. iij. viso processu. col. j. in tertio vol.

Iuris enim praesumptio est quod illi beneficium collatum eidem debeatur. Cum quod tempore praestituto dictis graduatis & nominatis vacasset, vt dicitur in §. praefat. ordinarij. de collat. in Concord. Tum etiam quia si ordinarius vidisset non esse sibi debitum ille non contulisset, ideo in hoc dubio debebat expectare sententiam, per quam hoc declaratum fuisset, an sibi debitum esset, & postea prouocare non tenebatur. l. propter. §. fin. ff. de Senatusc. Sillan. si sententiam non expectauerit sibi imputare debet. Nec debet negligentiam suam in non prosequendo ad alienam iniuriam referre, l. imperatores. ff. de transact.

Idem dicimus in mandatario qui si negligat primum beneficium vacans requirere vel requisitum non prosequatur vel componat, aliud habere ratione mandati non poterit, quia per negligentiam extincta est gratia. c. si clericus. de prebend. lib. vj. Et suo mandato renuntiare videtur. Clem. gratia. de rescript. Sic & hic graduatus vel nominatus dimittendo beneficium acceptatum, pro pensione videtur renuntiare suis nominationibus, si beneficium tantum erat, sic vt superius dictum est.

Maximè, cum Concordata prohibeant eum qui ducentos florenos obtinet in beneficijs, alia in vim nominationum vel gradus obtinere beneficia, quia repletus censetur. in §. volumus. de collat.

Idem dicendum est si praebenda seruando & residen

reſidendo valebat ducentis florenis. Sed non eſt tantum emolumentum non reſidendo, nempe in hoc caſu dicit text. in d. §. volumus. quod inſpici debet quantum valeat præbenda reſidendo. Vnde ſi valeat ducentis florenis, & nominatus ſuper ea compoſuerit ſuis eſt priuatus nominationibus vt ibi ſcripſi.

Non refragatur quod dubius eſt euentus litis. I. quod debent. ff. de pecul. & potuit nominatus per ſententiam amittere beneficium. Ergo ſibi imputari non debet. Reſpondeo dubium eſſe litis euentum. Tamen quia poſſet ſic fieri fraus componendo, & poſtea nominati ſequentia ſemper proſequerentur beneficia, & ſi colluderent in præiudicium ſequentium nominatorum: ideo illis fraudibus eſt obuiandum l. in fundo. ff. de rei vendica. & quando expectatur ſententia non eſt præſumptio fraudis, ſed pro ſententia eſt præſumendum. quod iuſte fuit condemnatus. l. j. ff. de re iudic. c. in præſentia. de renuntia. & ſic poterit alia beneficia requirere & oſtendere ſententiam etiam recedentia, quæ hoc caſu ſufficiet.

Non obest, quia ius illius nominati erat controuerſum & ipſe erat pauper, & non poterat proſequi contra diuitem quia potentioribus pares eſſe non poſſumus. l. iij. ff. de alien. iud. & Eccleſiaſt. iij. cap. ſcribitur. Noli reſiſtere contra faciem potentis, ne coneris contra iſtum fulminis. Reſpondeo difficultas non excuſat aliquem, ſed impoſſibilitas. Ideo pauper cui eſt difficile ſoluere decem aureos non liberatur, ſed impoſſibilitas bene excuſat. l. continuus. §. illud. ff. de verbo. obligat. l. impoſſibile. de regu. iur. l. cum hæres. §. j. ff. de ſtarulib. Ergo quamuis eſſet difficile huic nominato proſequi non erat tamen ei impoſſibile. Ideo ſi compoſuerit renuntiare videtur ſuis nominationibus & gradu. Vix enim eſt vt non videatur alienare.

Item in hoc videtur duplex renuntia. Vna tacita quando non eſt proſequutus. Altera eſt expreſſa quando pro alio beneficio vel penſione reſignauit ius quod habebat. Et ſic videtur eſſe quadam permutatio per c. ſin. de permutat. Ob id debet ſibi imputari qui ſic permutauit cum modico beneficio. Et dicitur remittentibus ius ſuum amplius non eſt dandus reſreſſus. l. quæritur. §. ſi venditor. ff. de ædil. edict. c. quam periculoſum. vij. q. j.

Etiam quis conſeruit obtinere & poſſidere quod per alium obtinet & poſſidet. l. prima. §. videor. ff. de vi & vi arma. Sed is qui reſignauit alteri obtinet per illum cui reſignauit: ergo obtinere cõſeruit.

Nam perueniſſe ad te rectè dicitur quod per alium ad te peruenit. l. ſecunda. §. peruenit. ff. de hæred. vel acti. vendit. l. perueniſſe. de verborum ſignific.

Et ſic concludendo is qui beneficium valoris ducentorum florenorum acceperat, & collationem habuit ſi compoſuit recipiendo beneficium vel penſionem eſt ſuis priuatus nominationibus, & gradu, nec poterit alia beneficia in vim gradus obtinere. Subſcripſi hoc anno 1553. in menſe Octobris.

RESP. XX.

Cum duo litigant de prioratu vter eorum præſentare poſſit vel conferre.

Acuit Eccleſia parrochialis ſancti Petri de Varenis, in menſe Octobris deputato graduatis ſimplicibus, cuius præſentatio ſpectat ad priorem ſanctorum Germani Brionenſis, & Saturnini du Boys Heduenſis diœceſis, qui prioratus litigabatur inter magiſtrum Philibertum de Dion, & Iacobum de Glux: tamen Philibertus de Dion erat in poſſeſſione prioratus, quam obrem eius vicarius ad dictam Eccleſiam de Varenis præſentauit Lancelotum Chapeau nominatū & graduatum, ac ritè qualificatum Epifcopo Heduenſi qui reſcuiſit illū inſtituere. Ideo dictus Chapeau iure deuoluto obtinuit prouiſionem ab Archiepiſcopo, item eodem die ſaltem pridie dict. de Dion prior ſaltem in poſſeſſione dicti prioratus exiſtens præſentauit fratrem Ioannem Mathoux, religioſum in dicto prioratu profeſſum d. Heduenſi Epifcopo, qui etiam reſcuiſit inſtituere, ſed ſuperior inſtituit: poſtea frater Iacobus de Glux litigans ſuper dicto prioratu, præſentauit fratrem Franciſcum Iacquet religioſum, non graduatum, vicario Epifcopi Heduenſis, qui fuit per dictum vicarium inſtitutus.

Quæritur quis iſtorum ius habeat in d. beneficio de Varenis. Breui reſpondeo quod Lancelotus Chapeau graduatus, quia beneficia omnia vacantia in menſibus affectis graduatis conferri debent iſtis graduatis. §. præſentatio ordinarij. de collat. in Concord. ſed hic menſis eſt deputatus graduatis, vt patet in rubr. de regia facultate. primū menſem graduatis debitum nominandi, ergo debuit conferri, & collatum fuit d. Chapeau, tanquam graduato, ergo ſua prouiſio valet.

Secundo, etiam probatur in §. teneantur. de coll. in Concord. quod collatio facta non graduato non eſt irrita non proſequente nominato vel graduato, vel non debitè qualificato, ergo à cõtrario ſenſu proſequente nominato vel graduato, ritè qualificato collatio eſt irrita, ſed hic graduatus eſt debitè qualificatus: præſumitur igitur præſentatio facta de alijs, quam nominatis, vel graduatis nulla: quã obrem Ioannes Mathoux Peletier, Iacquet ac alij non graduati nullum poſſunt prætere ius in dicto beneficio, quandiu. d. de Chapeau graduatus proſequetur, vel alius habens ius ab eo.

Tertiò, quando ſunt duo patroni litigantes eis qui eſt in poſſeſſione poteſt præſentare. c. conſultationibus. de iure patron. doct. in c. cum eccleſia. de cauſa poſſeſſ. c. querelam. de elect. quia bona fidei poſſeſſor facit fructus ſuos. l. bona fidei. ff. de acquir. rerum. dom. §. ſi quis à non domino inſtituit. de rerum diuiſ. glo. in c. grauis. de reſtitut. ſpohat. ſed præſentatio eſt fructus iuris patronatus. Alexã. conſil. lxxv. viſis num. 12. in iij. vol. poſt Panorm. & alios. in c. ex literis. & c. conſultationibus. de iure patr. ergo præſentatio ſpectabat ad poſſeſſionem.

Rochus

Præſentatio eſt fru. iuris patronatus.

Parrochia lis eccleſia non poteſt obtineri à monacho ſi ne diſpenſatione.

Præſentatio plura & deuolutoſiones & p. uſiones.

De vnione probari debet ab eo ſi eam allegat.

Eccleſia tanquã vnita nõ præſcribitur quando eſt collat.

Lite poſt dicit ſuper prioratu qui poſſidet præſentatio debet & ſi iura exercere.

Vnionem factam nulla eſt faciendã collatio.

Rochus in tracta. de iure patro. in verbo competens. q. xix. vbi cõcludit præſentatū à poſſeſſore præferri ei qui eſt præſentatus à vero patrono, nõ poſſeſſore, ſed hic d. Philibertus de Dion erat in poſſeſſione, quia manus Regia, & omne impedimentum erat remotum in illius utilitatem, ergo poſſeſſio erat, ideo potuit iure præſentare poſſeſſione durante.

Quartò, iſta eccleſia de Varenis eſt vt præſentatur eccleſia parrochialis, ſed certum eſt, quod collatio parrochialis eccleſiæ facta monacho, ſeu Canonico regulari, vel præſentatio non valet ſine diſpenſatione. c. ij. de ſtat. mo. tum propter abdicationē proprietatis, & propriè voluntatis, tum quia ſtare debent ſolitarij in monaſterio. de Rota. decif. cclxij. in religioſo. in no. quia religioſus eſt mortuus mundo. c. placuit, & c. monachus. xvj. q. j. & quando ad parrochialem aſſumitur reſuſcitatur, quæ reſuſcitatio eſt miraculoſa: ideo opus eſt diſpenſatione ſuperioris quæ fieri non debet ſine cauſa utilitatis, vel neceſſitatis. arg. l. qui res. §. aream. ff. de ſolut. ſic decidunt d. de Rota. decif. cccclxxxij. collatio. in no. & Egidius decifio. dccxiiij. collatio. ideo collatio facta illis religioſis, vel præſentatio de dicta eccleſia parrochiali de Varenis non valet ſine diſpenſatione.

Quintò, reſpondetur fundamento Ioan. de Mathoux dicentis eam annexam: nam qui eam allegat vnionem eam probare debet. no. in c. expoſuiſti, & c. vacante. de præben. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de proba. & ſi ſit vnita, aut eſt vnita per Papam, aut per inferiorem: ſi per Papam eam oſtendere oportet: ſi per inferiorem oportet probare non ſolum vnionem, ſed & cõſenſum Prioris, ſeu collatoris ad quem ſpectabat collatio, ſeu præſentatio eccleſiæ de Varenis. text. & ibi doct. in cle. vlt. de reb. eccleſ. no. alie. ſed cõſenſus Prioris ſancti Germani & Saturnini non probatur: ergo vnio etiam probata non valet, & quamuis probetur beneficium ſpectare ad collationē, vel præſentationem regularium, non per hoc dicitur regulare vel vnium. Fel. in c. in noſtra. col. vlt. de reſcript. Ioan. de Selua. in tracta. de benef. in iij. parte. q. xj. num. 50. quod probatur in rub. de capellis mona. per totū.

Non obest ſi dicatur quod eccleſia de Varenis fuit poſſeſſa per duos priores: ergo vnio fuit præſcripta, nam ſicut poteſt præſcribi eccleſia vt proprietatis. c. auditis. de præſcrip. c. cura. de iure patro. ita poteſt præſcribi, quod vna eccleſia cõſeruetur alteri vnita, licet non ſit. Petr. de Peruſi. in tracta. de vnione eccleſiarum. q. iij. circa finem. & tunc neceſſe eſt ad vnionem, vt quis probet poſſeſſiſſe illam eccleſiam ſine collatione, tanquam vnita per triginta vel quadraginta annos, alioqui ſi collata ſit ei eccleſia non præſcribit eam, tanquã vnitam etiam per mille annos poſſidendo, tum quia mala fide poſſidet, tum etiam quia petendo collationē, iam non poſſidet tanquam vnitam: ergo nõ præſcribit Io. de Lignia. in c. ſicut vnire. de exceſſib. præla. ſed dicti Priores eccleſiam de Varenis non poſſederunt ſine collatione: ergo eam non præſcriperunt tanquam annexam.

Nec refragatur quod ſi fiat præſentatio, vel collatio per vicarium & Epifcopum eodem die, & non appareat, vter prius præſentauerit, vel contulerit quod propter maiorem prerogatiuã præferatur præſentatus ab Epifcopo. c. dudum de præbend. in vj. Reſpondeo quobus modis primò hoc eſſe verum, quando amba collationes a quo iure procederent, ſecus ſi vna ſecundum ius, altera contra ius, quia illi quæ eſt facta ſecundum ius præferitur, etiam ſi facta à vicario, quia is habebat poteſtatem conferendi ſecundum ius & non contra ius, inſtar procuratoris. l. ſi procurator. ff. de condi. indebi. & ſic iſta præſentatio facta per vicarium dict. de Dion erat ſecundum Concordata quæ volunt vt graduatus præſentetur ad beneficia vacantia, ſuis menſibus. ſi vicarius ſatiſfecit dictis Concordatis: ergo ritè fecit & præſentatio per Priorem facta nõ valet, quia eſt facta contra Concordata, & ſic eſt irrita, vt ſupra dixi, & iſta plenius ſcribuntur, in tracta. de pacific. poſſeſſ. nu. 297. verſ. quarto. Secundo vicarius conſeruit, vel præſentat autoritate Concordata. vt patet in §. teneantur. de colla. in Concordata. vbi vicario datur etiam poteſtas: ergo is vicarius autoritate Concordatorum potuit præſentare qualificatū. vt habetur in tracta. nominatio. q. xvij. num. 24.

Tertiò, non requirebatur præſentatio, nam eo ipſo quod patronus præſentat inhabilem, vt potè non graduatum, deuoluta eſt poteſtas ad ſuperiorem, qui potuit conferre ſine aliqua præſentatione, & contulit d. Chapeau ad præſentationem vicarij: ergo dicta collatio valet, etiam ſi vicarius inutiliter præſentaret poſt conſtituentis præſentationem, quia quando non requiritur præſentatio, & interuenit minus legitima actus valet. glo. ſing. in l. viuum. ff. ſi certum pet. & in §. multis. in verb. trãſitu inſti. de libert. plenè Hyppolitus. in l. vnus. §. ſi. ff. de quaſitio. & ſic valet collatio, ſeu prouiſio facta d. Chapeau tanquam graduato.

Item non refragatur quod d. Chapeau non ſit graduatus ſimplex, ſed nominatus: ergo ipſi non debetur beneficium vacans in menſibus affectis graduatis, ſimplicibus. Reſpondeo, quod in §. præſentatio graduati. de colla. in Concordata. ſtatuitur, quod beneficia vacantia in menſibus ſequentibus publicationem conferantur graduatis, & idem dicitur de menſe Octobris, vt graduatis debeant conferri beneficia. idem in §. ſtatuiſſimus. primo. ibidem illi text. non dicunt quod ſimplicibus graduatis conferantur: ergo graduatis nominatis conferri poſſunt beneficia, etiam vacantia in menſibus graduatorum, quia omnes nominati ſunt graduati: ergo ratione gradus beneficia eis conferri debent. Nec obſtat quod non ſint ſimplices, quia beneficia ſimplicium graduatorum ſunt etiam affecta graduatis nominatis & è contrario. glo. in verb. irrita. in §. teneantur. de colla. in Concordata. & nominatio. nes non debent eſſe detrimentum graduato, quia inducuntur ad augmentum, videlicet vt prouideatur eiſdem, tam in menſibus nominatorum, quam graduatorum: ergo non operabuntur diminutionem, vt tantum eis poſſit prouideri in menſibus

Collatio facta ab epifcopo & vicario eodem die quæ valet.

Præſentatio de in habili facta prouidetur patrono & deuoluitur collatio plena ad ſuperiorem.

Graduati nominati veniunt etiam in menſibus graduatorum ſimplicium.

Collatio facta graduato à Papa, omiſſis medijs, an valeat.

Prima quaestio est, si nominatus requisierit primum ordinarium, & postea adierit Papam omiſſis Archiepiscopo, & alijs collatoribus medijs, an valeat prima collatio. Et breui respondeo valere, quia nunquam Papa statuit aliquid, quin sit supra statutum per eum: ipse enim plenitudinem potestati habet. c. propofuit. de concessio. praebend. & nunquam videtur potestatem concessisse, quin maiorem retineat. c. dudum. de praebend. in vj. §. nos igitur, & sic potestatem conferendi habuit, etiã alijs medijs existens.

Secundò, Papa est omnium ordinarius. c. per principalem, & c. cuncta per mundum. ix. q. iij. & cum omni praelato concurrat in potestate, & iurisdictione, teste Ioan. Mona. in c. si eo tempore, & ibi Probus in additionibus. de elec. in vj. Bal. in c. j. no. j. qui feudum dare possunt. & in c. j. quis dicatur Dux. ac in proce. decre. col. j. vnde dicit idẽ Bal. in c. dilecti. ij. de appella. quod Papa cõcurrit cum omni praelato in eadem iurisdictione, in maiori autem & in propria Papali, per se stat, quae nõ minuitur per concursum alterius iurisdictionis, sicut mare per concursum fluminum: sic igitur Papa concurrens cum omnibus in eadem iurisdictione potuit conferre, sicut Archiepiscopus, vel alius praelatus.

Tertiò, sicut omiſſo medio de iure ad eum appellari potest. c. ad Romanam. & c. quortens. ij. q. v. c. si duobus. de appella. sic conferre omiſſo medio poterit, licet in titulo. de friuol. appella. sit hodie in Concorda. immutatum in appellatione, non tamen in collatione.

Quartò, introductum in fauorem nominatorum & graduatorum est, quod deuoluatur ad superiorem proximum, vt facilius collationes obtinere possint. d. §. si quis verò, vbi scripsi: ergo illi fauori renuntiare possunt. c. si diligenti. de foro compe. l. si quis in conscribendo. C. de Episcop. & cleric. l. penul. C. de pac. & sic iste nominatus qui adiuu Papam omiſſis medijs renuntiauit medijs quod potuit: licet istud videatur perplexum, & nõ satis constans: & quod non mutatur cur stare prohibetur. l. precipimus. C. de appella. nam Papa in spiritualibus, & beneficijs est omnis & super omnia Bal. in l. Barbarius, in si. ff. de offi. prator. l. as. in l. rescripta. col. ij. C. de diuers. rescript. & sic potest concurrendo cõferre omiſſo medio: nempe postquam est concurrens ipse semper est medium & ante, & in medio, & postea semper iure alij nõ acquisito conferre poterit.

Quintò Papa retinuit sibi in §. declarantes. de manda. Apostol. ius prauectionis, videlicet vt iure prauectionis possit conferre beneficia vacantia in mensibus graduatorum, vel nominatorum qualitercunq; qualificata essent, sed prauectio est, quando quis vadit ad Papam potius, quam ad Archiepi

Papa solus ultra sex menses potest dare in commendam.

Concussio, Papa cum omnibus d. narijs.

Cõcordata reseruant Papa prauectionem.

Papa tripli ci iure confert.

Inuicta. cu deuolutio nes.

Qui acceptrauit primum beneficium an possit secundũ habere.

Papa omi si medio confert.

Nominatus semel beneficium acceptas nõ potest aliud acceptare quin sententia de primo lata sit.

Prauectio nõ retinuit Papa.

Archiepiscopum: ergo hoc potest Papa facere saltem est concursus.

Sextò, in §. si quis verò ponit ordinem, & non comprehendit Cardinales, nisi eos expressisset, vt ibi dixi à fortiori, nec Papa ibi cõprehenditur, quia persona loquens semper videtur excepta & maiora expressis non comprehenduntur. c. sedes. de rescript. & scripsi in d. §. si quis vero.

Septimò quamuis prohibitio sit generalis, tamen Papa non comprehenditur. c. nemo deinceps. vbi doc. de elec. in vj. vbi prohibetur, vt nemo cõmendare possit ecclesiam parrochiam, vltra sex menses, tamen doc. ibi dicunt Papam exceptum sic. & in d. §. si quis vero.

Vltimò non refragatur. text. in rubr. de firma. Concorda. stabili. vbi Papa vult seipsum non posse cõtra qualificationes praedictas venire. Respondeo Papam nolle, & non posse venire contra qualificationes & statuta in Concordatis, sed in Concordatis est statutum quod iure prauectionis possit, vt supra dixi cõferendo nominato omiſſo medio, non facit contra statuta Cõcordatorum: ergo sua collatio valet & praferri alijs debet, cum sit iuxta qualificationes, non contra. & de legato fuit decisum propter concurrentiam quam habet vt possit conferre prout scripsi in d. §. si quis verò, à fortiori in Papa istud procedit, & sine dubio. Nam Papa confert ratione concursus non deuolutionis, & sic nõ obest d. §. si quis verò. vbi dicit donec ad Papam sit deuolutio: nam postquã ad immediatum erat facta deuolutio, & ipse cõ immediato concurrat: ergo poterit conferre, & pauci hoc intelligunt. Nam Papa duplici saltem iure cõfert: primò ratione prauectionis: secundò ratione deuolutionis post tempus ordinarij praestitutum: tertio ratione concursus, quia cum quolibet ordinario concurrat: ergo sicut Archiepiscopus cõferre potest, ita & Papa, & sicut Episcopus, ita & summus Episcopus, quod est notandum.

Secunda quaestio est, quis nominatus acceptauerit vnam praebendam vacantem in mense qualificationum, & postea secundam vacantem acceptet, facta resignatione primae, an possit istã secundam habere. Respondeo quod non, quia aut habet & tunc non potest habere aliam, maximè in eadẽ ecclesia. c. sanctorum. lxx. dist. aut non habet, quia resignauit ac si eam haberet: quia per eum stat quominus habeat, & regu. iuris est quod per me stat mihi est imputandum. l. in iure ciuili. ff. de reg. iur. etiam si non resignauerit, nisi ius praetensum, quod idem est, quia censetur quoad hoc prouisus: aut non resignauit, sed succubuit, & tunc illam secundam prosequi poterit, quia non potest ei imputari, quod consequi non potuit: & quia istam quaestionem plenè tractauit glo. prag. sanct. ideo ad illam debet haberi recursus: quae est in §. item quo ad dictas. in verb. nominatorum. de colla. in prag. sanct. dicens quod nominatus qui semel beneficium acceptauit in vim nominationis, non potest aliud acceptare: quia ex quo elegit vnum non potest variare. l. serui electione. ff. de leg. j. l. apud. ff. de optio. lega. si tamen istud beneficium consequi

non potuit, variare poterit. c. j. §. penult. de concessio. praebend. cauat tamen, vt per sententiam succumbat, & sine collusione, alias sibi obesset. c. audiuimus. de collus. deteg. ideo si compromitteret, vel componeret sibi imputabitur, nec poterit aliud beneficium acceptare. c. ad audientiam. de rescript. c. non potest. §. ij. de praebend. in vj. l. si dictum. §. si cõpromifero. ff. de euictio. imò si dicat quod prima praebenda non cadebat in gratiam suam, non creditur sibi, quia ex quo acceptauit praesumitur contra eum, glo. ibi. Cum igitur hic nominatus resignauerit ius quod in illa prima praebenda habebat non potest mutare consilium in iniuriam alterius. per regul. iur. nemo potest mutare consilium in alterius iniuriam, videlicet, in prauidicium secundum nominati, & secundam acceptare, sed contentus sua prima esse debet.

Non obest, quod hic nominatus reuocauerit resignationem, quia illa reuocatio facta fuit, postquam erat admissa, & ideo non valet per cle. vnicam. de renuntia. & c. ex parte. de rescript. vbi Fel. plenè, & habetur ac si reuocatio facta non fuisset, quia solum facta est in fraudem, vt sibi non noceret in alia, quod non potest eidem seruire.

Nec me mouet, quod primus acceptans succubuit. Respondeo illum succubuisse eò quod non est primam consequutus ob id semper praesumitur quod ius habuerit maximè, quia omnia acta ac documenta suae causae resignatario tradidit, quamobrem puto concludendum valere collationem à Papa omiſſis medijs, & quod is qui primam acceptauit praebendam, quam postea resignauit aliam habere non possit, in eadem ecclesia, & in prauidicium secundum nominati, sed illa prima sibi computabitur. Datũ Parisijs, anno 1543. die xxvj. Ianuarij.

RESP. XXI.

Permutatio fraudulenta, an noceat graduatis & nominatis.

Excepto facto, recusavi consulere, quia mihi primo aspectu videbatur collatione ordinarij & summi Pontificis valere: at eũ diutius cogitasset libròsq; super hoc reuoluissim inueni collationem graduati meliorem, & in possessore, & petitorio obtinere debere: quod sic probatur. Certũ est quod beneficia vacantia causa permutationis fraudulenta debentur nominatis vel graduatis. c. vno. de rerum permut. in vj. glo. in §. item quod omnia. in verbo permutationis. de colla. in prag. & in §. volumus. illo titulo. in Concorda. sic consuluit Ancha. consil. cccclxxvij. in causa. sed hæc permutatio est fraudulenta: ergo, & c. Quod sit fraudulenta ex tribus probatur. Primò ratione sanguinis: vt potest quia auunculus permittit cum suo nepote, & sic carnalitatē sequens affectum non rationis iudicium. c. grauc. de praebend. de Rota decl. cccclxj. nota praesumitur. in anti.

Secunda coniectura, quia permutatum est

Consilium mutare es non potest in alterius iniuriam.

Renuntiationis reuocatio nulla est quia iam erat expedita.

Permutatio fraudulenta in fraudem nominatorum & non valeat.

graduatis deputatis. per l. legata inutiliter. ff. de leg. j. & quando duo iura currunt in personam vnus ille habet vim duarum personarum. l. si consul. ff. de dopt. etiam quando plura iura vni competunt vno sublato aliud remanet illatum. l. si domus. & ibi. Barr. ff. de serui. vrba. praedio. glo. in verb. dispensationes. §. si quis verò. de colla. in Concorda. sed duo iura competunt nominatis secundum ius nominationum, & gradus: ergo vno sublato videlicet me nominati, remanet gradus. Imo si suis priuatur nominationibus, adhuc vni poterit gradu. vt est in tracta. nominatio. in q. vlt. nu. 4. Igitur nominati in mensibus graduatorũ possunt acceptare beneficia & requirere, & eisdem debentur.

Præterea non obstat. §. volumus. de collat. in Concorda. vbi beneficia regularia debentur regularibus, sed ecclesia de Varenis est regularis: ergo regularibus debetur, & non d. Chapeau seculari. Respondeo, hoc esset verum, quando probaretur eam esse regularem, sed supra dixi quod non potest teneri per regulares, cõ sit ecclesia parrochialis, cuius sunt incapaces religiosi, vt etiã sequitur.

Nec obstat, quod fuerit possessa per regulares per quadraginta annos, ergo praescripta, vt regularibus tantum debeat. c. cum de beneficio. de praeb. in vj. Respondeo antequam illa qualitas possit praescribi, videlicet, vt regularis ecclesia efficiatur secularis, vel è cõtrario, & sit solita regi per regulares requiruntur sequentia. Primò requiritur bona fides: ideo si contra praecceptum Papae in fundatione forsan appositum, vel contra prohibitionem regulares eam possederint, non praescribuntur. Fel. in c. in nostra. col. penul. de rescript. Io. de Selua. in tracta. de benefic. in iij. parte. q. xj. nu. 49. gl. in §. j. de firma. & irreuoc. Cõcorda. stabilita.

Secundò, requiritur quod is qui possedit beneficium sit institutus, vel alio modo prouisus. d. c. eũ de beneficio: ibi institutus: alioqui si de facto teneret beneficium non praescriberetur qualitas sine titulo. Ancha. consil. clxij. in quaestione.

Tertiò, requiritur quod collator eo animo cõferat, vt imprimat alium statũ in beneficio, & ideo in collatione debet dicere regulari, cõfero tibi regulari ecclesiã de Varenis regularem, vel è contrario, licet non sit regularis alioqui si daretur in commendam, vel diceretur dependere à monasterio, vel diceretur ecclesia parrochialis, vel cum dispensatione possideretur, tunc non praescriberetur illa qualitas, per mille annos. do. Perus. & alij. in d. c. cum de beneficio.

Quartò, requiritur possessio quadraginta annorum, post collationem factam de illo beneficio seculari, regulari. d. c. cum de beneficio, sed ista ecclesia de Varenis fuit possessa per religiosos, tantum parrochialis, vt patet ex eorum collationibus, & ex dispensationibus, & sic mala fide: ergo non potest dici solita Regi, per regulares, ad hoc vt regularibus debeat. vt scripsi in §. volumus. de colla. in Concorda. & sic d. Chapeau secularis graduatus potuit eam requirere & acceptare, ac illi omne ius competit: salua correctione melius sentientis, ita subscripsi.

Ecclesia regulari quando praescribitur quo requiruntur.

Prescriptio in beneficijs nõ habet locũ nisi praecedente titulo.

Regularis ecclesia data in commendam seculari vel eũ dispensatione nõ quã mutat suũ statum.

Permuta-
tionis frau-
dulenta con-
iectura.

beneficium pingue cum tenui, tunc etiam fraus
presumitur. ca. fin. de renuntia. in vj. Calder. in ca.
quaestum. de rerum permuta. ex noua enim libe-
ralitate presumitur fraus. l. omnes. §. totius. ff. qua
in fraud. credit. licet sola inaequalitas beneficio-
rum non vitiat. de Rota. decif. cxxix. nota quod
non vitiat. in antiq. & decif. ccclxj.

Tertia coniectura, quia tempore infirmitatis. c.
ij. de renuntia. in vj. Anchar. d. consil. ccclxxxvij.
in casu. col. j.

Quarta coniectura ex multiplicitate resigna-
tionum, vt scripsi in §. volumus. in gl. vt. in Con-
corda. Francia.

Quinta coniectura quando est valde senex.
glo. in d. c. ij. interest enim a senex potius manumiti,
quam a iuvene. l. si is qui. ff. de fideicom. liberta.
glo. in d. c. ij.

Sexta, quando renuntiatio fit clam. Barba. con-
sil. lx. praclare. col. iij. in iij. vol.

Septima, ratione temporis fraus fieri intelligen-
tur. tex. in l. omnes. §. si. ff. qua in fraudem credito.
quia tempore destinato graduatis haec renuntia-
tio, & permutatio facta fuit, vt excluderet, non
graduatos & nominatos.

Item, si propter vnam coniecturam non fit in-
dicandum, tamen quando sunt plures sic: sed hic
sunt sex, vt videmus, sufficit quod tales sint con-
fecturae, quae iudicem mouere possint ad sic iudi-
candum, vt asserunt d. de Rota. decif. cxxix. nota,
quod non vitiat. in antiq. quis.

Item si quis habeat expectatiuam ad Episcopa-
tum, renuntiatio postea in fraudem facta non va-
lebit. Berach. in tracta. de Episcopo. in j. parte ter-
tij libri. q. lxiiij.

Praterea, probata tam fraudulenta permuta-
tione beneficium debitum est graduato, quia
tempore illis destinato vacauit. per §. statutus
primum. de colla. in Concorda.

Item paria sunt non facere, & minus legitime
facere. l. quotiens. ff. qui satisd. cogant. sed si nulla
permutatio facta esset deberetur graduato bene-
ficium, sic quando facta est inutilis permutatio.

Nec obstat, quod Papa potuit conferre & de-
rogare regulae Cancellariae, de xx. diebus: quia
respondeo quod Papa noluit conferre: nam fuit
circumuentus, quod sic probatur per text. in titul.
de manda. Apostoli. in §. declarantes, vbi Papa re-
tinet sibi iure prauectionis posse conferre benefi-
cia, etiam qualificatis debita, sed in hoc casu non
confert iure prauectionis, quia collatio erat facta
ab ordinario: ergo iure prauectionis non potuit
conferre. Nec contulit ideo nulliter, cum alio iure
non possit haec beneficia conferre nisi graduatis.
per §. j. de firma. & irreuoca. Concorda. Itabitate.

Item ista collatio per Papam facta censetur fa-
cta cum clausula perinde valere, quae non tollit
ius tertio acquisitum, sed erat acquisitum ius gra-
duatis ex fraudulenta resignatione: ergo Papa
non potuit conferre, nec voluit in praedictum. c.
quamuis. de rescrip. in vj. Imo Papa solet in suis
scribere collationibus, dummodo ius alicui acqui-
situm non fuerit.

Papa non-
nisi per pra-
uectionem
potest bene-
ficium asse-
rum gra-
duatis ali-
quam gra-
duato con-
ferre.

Item Papa noluit derogare graduatis, quibus
erat iam ius acquisitum praetextu fraudulenta
permutationis saltem non apparet ex suis literis:
ergo quamuis liceat Papam iuste adire, intellige
tamen, nisi suspicio fraudis sit. l. penult. §. si adierit.
ff. de lega. praestand. hic ergo erat fraus: ideo Papa
iuste adiri non potuit.

Istud enim non fuit expressum Papae, quod
reuera iuste exprimendum erat: nempe quod in
fraudem graduatorum fieret, & quod pingue be-
neficium permutaretur, cum tenui, nec alia con-
iectura fuerunt expressa. Consequens est vt Pa-
pa noluerit conferre, per nota. in c. in nostra. de
rescrip. Imò fortius nisi coram Papa primo fuisset
ista resignatio facta, etiam non valuisset, prout
concludit Oldrad. consil. cccxxiij. factum, quod
esset magis dubitabile.

Non obstat, quod rescriptum potest valere pro
parte. c. si eo tempore. de rescrip. in vj. si ergo non
valeat collatio Papae, saltem valebit derogatio re-
gular: dico contrarium, quia fraudi non videtur de-
rogare: nam postquam fraudulenta erat permuta-
tio, ergo non valebit collatio per ordinarium. Igitur
nihil proderit derogatio regulae, cum collatio non
valeat, & inspicere debet initium. arg. l. iij. §. si quis. ff.
de minor.

Praterea, permutatio in fraudem illorum qui
debent vocari non valet, vt pulchre concludit Cal-
deri. consil. ij. de rerum permuta. sic etiam non va-
lebit in fraudem nominatorum, vel graduatorum,
& ita expressè in hoc casu tenet Auriol. & Pro-
bus in c. ij. de renuntia. in vj.

Nec obstat, quod d. ca. ij. loquatur de renun-
tiatione simplici non de permutatione, quia respon-
deo, quod in permutatione fraudulenta etiam ha-
bebit locum. per tex. in c. vno. & ibi glo. expressè
docet. de rerum permuta. & quia est eadem ra-
tio: imò si per statuta caueatur, quod canonici
possint inuicem permutare non obitante consue-
tudine optandi. le qua. in c. ij. de consue. in vj. non
tamen poterit permutare fraudulenter. ita sing.
consuluit Barba. consil. lx. praclare. col. ij. in iij.
vol. quia statutum illud debet reduci ad terminos
iuris communis. l. si ferui. C. de noxal. & l. fin. §. in
computatione. de iure delibera. sic & Concorda.
postquam igitur fraudulenta permutatio non ex-
cludit optatem: ergo nec graduatum vel nomina-
tum, qui pinguis ius habent, quia quaedam ambi-
tio notatur in expectante. ca. quamuis primo. de
praebend. in vj. quae non habet locum in nomina-
to, vel qualificato.

Imo consuluit Oldra. consil. cccxxiij. factum
non valere resignationem factam in Curia Ro-
mana per auunculum valde senem, eò quod non
fuit expressum de senectute & debilitate, & anti-
quitate, per multa quae adducit, quae ibi licet vide-
remus quando Papa ignorat vitium siue frau-
dem non videtur actum coram illo ignorante vale-
re. l. feruus. ff. de bono. possessio. l. j. C. qui admitti.
nec videtur quis renuntiare iuri quod ignorat, vel
ratum habere. l. mater. ff. de inoff. testa. & quando
res furcia redit in potestatem domini ignorantis
non

Canonici
quando in-
uicem pos-
sunt permutare.

Resignatio
requirit
expressam
mentionem
senectutis
& debilitatis
resignantis.

Vacantia
in curia co-
fert solus
Papa dum
sine fraude
vacant, a-
lias ordina-
rius.
Expectan-
tium men-
tio fieri de-
bet in impe-
tratione.

non purgatur vitium. l. sequitur. §. qui autem. ff. de
vsuca. imò dignus est poena qui circumuenit con-
scientiam Papae, vel Principis. l. si. C. de his qui à
non do. ma. licet ad ipsum spectet conferre bene-
ficia vacantia in Curia, & id tantum quando sine
fraude vacant, alioqui poterit Episcopus confer-
re, quamuis in Curia vacent: sic concludit Oldra.
consil. cccxxiij. col. iij. in fi.

Item non tenet impetratio quando de expe-
ctantibus non fuit facta mentio. c. ex parte. de offic.
delega. sed hic non fuit facta mentio de graduatis,
qui fortius habent ius, quam isti expectantes Apo-
stolici: ergo non solum de facto est facienda men-
tio, sed etiam de modo faciendi, vt valeat d. im-
petratio. l. precibus. C. de impube. l. cum hi. §. mo-
dus. ff. de transact. glo. & Innoc. in c. dilectus filius
Abbas. de rescript.

Item duae rationes sunt in d. c. ij. Prima, vt ob-
uietur fraudibus, secunda ne expectans Apostoli-
cus gratia defraudetur, licet cesset vna ratio tamen
adhuc habebit locum legis dispositio. §. affinitas.
insti. de nup. & in proximis terminis, sic consuluit
Barba. consil. xj. scripsit col. xv. nu. 16. in j. volu. &
ideò licet non emanata fuerit haec resignatio in
praedictum alterius, tamen quia facta in
fraudem non valebit, alias sequeretur quod ius
pareret viam fraudibus, quod non est verum. l.
conuenire. ff. de pact. dotal. & quod dolo renuntias
reportaret commodum, quod non debet esse. c. ex
tenore. de rescript. nam hic permutat, vt prius
graduatum isto beneficio, quod nunquam fortè
habebit, licet aliud possit habere, tamen sua inter-
est hoc pingue habere.

Coniectura
fraudis non
adhibere in
resignatio-
ne.

Euitantur coniecturae fraudis, quando senex
erat resignans, & beneficium habebat curam onero-
sam, cum non erat tam senex, tunc dicemus resi-
gnationem non presumi fraudulentam.

Secundò, quia locus beneficij non erat tutus
propter aliquos inimicos ibidem habitantes, nec
tunc euitatur etiam inaequalitas beneficij. c. cum
dilecti. in fi. de dolo.

Tertiò, quando aër non erat ei salubris, quia
nimis calidus in aetate. ca. ad supplicationem. de
renuntia. Barho. Cepol. in xv. praesumptio. tracta-
tus sui simulatio. & de serui. rustico. praedio. rub.
de aère.

Quartò, quando erat situm beneficium tenue
in patria, longè pingue: quia propter affectionem
patriae, & parentum hoc fecisse videtur.

Quintò, quando illud beneficium tenue fuit
possessum per illos de sanguine, vel fundari: nam
affectio presumitur eò, quia fuit maiorum. l. si in
emptione. ff. de minor.

Sextò, quando beneficium tenue est in ciuitate,
pingue tunc, quia beati qui habitant vrbes. l. ij. ff.
de nundinis.

Septimò, quando tenue beneficium erat digni-
tas, & permutans volebat habere dignitatem, vt
posset esse iudex delegatus. iuxta ca. statutum. in
princ. de rescrip. in vj.

Alia coniectura, quòd renuntiat pingue pro
tenui, quia non est verisimile quod beneficium tot

& tantis laboribus acquisitum, videatur renuntiare
pro tenui. c. super hoc. de renuntia. nemo enim
presumitur iactare suum. l. cum de indebito. ff. de
proba. & ex hoc solo presumitur fraus. Cardi. in
c. quaestum. de rerum permuta. maximè cum per-
sona domestica, & in domo sua. vt consiluit Anchi.
consil. ccclxxxv. licet pridie circa finem, nisi esset
in patria minus deiectionabili, vel sana, aut in patria
permutantis, tunc fraus excluderetur. Ancha. consil.
ccclxxxvij. in casu col. ij. & seq.

Alia coniectura si senex resignet, & moriatur
ante xx. dies, quia senectus per se morbus est, &
etiam senex est proximus morti. arg. l. computa-
tionem in alimentis. ff. ad legem falcid. & facilius ad-
mittenda resignatio aëri, quam senis. Archi. in ca.
nihil. vij. q. j. & valde senex aequiparatur infirmo.
c. j. de cleric. aëro. lib. vj. maximè, quando facta re-
signatione moritur in mense qualificationum: nam
non est presumendum, quod hic inueteratus se-
nex, cuius auaritia iuuenescerebat, beneficium resi-
gnasset, nisi se proximum morti cognosceret, ha-
bereturque pro mortuo qui est de proximo mo-
riturus: & habet quandoque retro ad tempus in-
firmitatis. l. huic scriptura. ff. ad legem Aquil. An-
cha. consil. cccxxx. fuisset. col. ij.

Senex resi-
gnans presu-
mitur in
fraudem re-
nuntiare.

Alia coniectura, quando consanguineo fit col-
latio, & in fauorem illius fit resignatio. Tunc enim
resignans quando recipit fructus post resignatio-
nem tenetur eos restituere cum nullo iure perci-
piat etiam nomine illius, fauore cuius fuit resigna-
tum: secus si tantum constituerit procuratores ad
resignandum, quia ante notificationem resignatio-
nis facta fructus facit suos, etiam in conscientiam,
quia potest presumere quod superior noluit re-
signationem admittere, vel procurator non resi-
gnauit, aut pars non curauit. arg. l. sed & secus. §. si
absenti. ff. pro soc. Probus in additio. ad monach. in
d. c. ij. hu. jo.

Resignans
perceptiens
fructus post
resignatio-
nem eos re-
stituere te-
netur.

Et tunc censetur fraudulenta, quando in men-
sibus graduatorum, vel iuxta fit permutatio pin-
guis beneficij ad tenue. tex. in ca. fin. de renuntia. in
vj. tex. & ibi ponderat Bald. in l. spadonum. §. si. ff.
de excusa. tutor. & quando fit valetudinario. qui
gravi infirmitate detinetur. l. filia mea. ff. solu. ma-
tri. & dicitur graui infirmitate detineri, quando ex
ea moritur, vel quando per medicos, & comuni-
titer alios reputatur ex illo morbo moriturus.
Alberic. in d. l. filia.

Item additur alia coniectura, quando patronus
vel consanguineus permutat cum consanguineo,
iuxta menses praetitos qualificatis, & hoc
quando moritur alter permutantium in mensibus
qualificationum. nota. in d. c. fi.

Quando dicitur fieri in fraudem, facillè colligi
non potest, nisi ex coniecturis. l. quia autem. §. non
simpliciter. ibi, si modo nulla collationis suspicio
religionem Pratoris instruxerit. ff. si quis omnia
causa testat.

Quae sunt coniecturae? Respondeo: prima est,
quando infirmus in mensibus graduatorum, vel
nominatorum resignat in Curia, in fauorem ali-
cuius: nam tunc si non fiat mentio in quo vacauit

non valebit illa collatio : quia etiam in tempore
fraus fieri intelligitur. l. omnes. §. si. ff. quæ in fraud.
credito. & ista grauis infirmitas debet allegari, &
probari, & tempore resignationis, & constitutionis
procuratoris, alioqui non prodest. Ancha. cõsi.
ccclxxxviii. in casu. col. ij. digere: si verò ab ordi-
nario conferatur dicitur in fraudem fieri, si ex illa
infirmitate moriatur ante xx. dies per regul. Cau-
cella. xvij.

Renuntiatio simplex dicitur fraudulenta, quan-
do quis resignat beneficium tenue durante infir-
mitate alicuius. d. c. si te præbendam: nam si socius
omnium bonorum, spe successione sibi deferenda
dæ societati renuntiat, in fraudem dicitur facere. l.
actione. §. diximus. ff. pro socio. & si pater adopti-
uus emancipet filium vt fratres collatione priuet,
id etiam in fraudem facere videtur. l. j. §. his quo-
rum. & l. si filium. in fi. ij. respon. ff. de colla. bono.
fic. conclusit Thomas Fastol. in decis. Rotæ. cau-
sa. vj. in vlt. dubio.

Item, qui adoptat præueniendo tempus confis-
cationis bonorum, cum iam acculatio immine-
ret nihil facit. l. cum ratio. §. ex bonis. ff. de bonis
damna. l. vt. de his qui sibi mortem conscuerunt.
donatio siquidem facta propter delictum futu-
rum non valet. l. post contractum. ff. de dona. l. j. C.
de iure fisci. Idem in muliere præueniente divor-
tium, manumittendo seruum, vt adulterij substra-
hat quæstionem. l. sed si maritus. ff. qui & à quib.
ma. liber. non fiunt.

Item, quando postea confertur eidem benefi-
cium. d. c. ij. vel nepoti, aut consanguineo, vel alte-
ri qui det pensionem resignanti.

Item non excluditur optio per permutationem
nisi ad vtilitatem ecclesiæ fiat. teste Barba. consil.
lx. præclare col. vlti. in iij. volu. est tamen dubia
hæc decisio.

Item, præsumitur ad excludendum expectan-
tem, quando inimicus resignat beneficium tenue,
etiam si non speret aliud glo. in d. c. fi.

Secundò quæro, an beneficium de nouo posses-
sum per sex menses, vel aliud modicum tem-
pus, sit in nominationibus exprimendum. Respon-
deo, quod sic dūmodo tempore nominationum
possideat siue possederit.

Tertiæ quæstioni etiam facilimè respondetur,
quod quis tenetur exprimere beneficium quod
possidet tempore nominationum, siue possederit
longo tempore, siue non, siue possederit annum,
siue minus: tum quia in Concorda. tantum requi-
ritur vt beneficium possessum exprimat, non
distinguens de tempore, tum etiã quia ratio Con-
corda. locum habet siue possederit per annum,
siue minus: vt pote, vt vniuersitates instruantur, an
ille qui impetrat nominationes habeat vsque ad
ducentos florenos auri de camera, sed ille qui de
recenti possidet beneficium habet id vltra ducen-
tos: ergo oportebit illud beneficium exprimere.

Non obstat, quia potest molestari intra annum
super possessorio, quia fac esse, attamen non con-

sideratur ille euentus. l. inter stipulantē. §. sacram.
ff. de verbo. obligat. nam de iure potest quis in be-
neficio perpetuò molestari. regula. beneficium. de
reg. iur. in vj. c. cura. de iure patro. glo. in verbo
triennio. de pacific. possessio. in pragm. & etiam in
hoc regno Franciæ quis potest molestari intra
triennium: ergo ante triennium beneficium pos-
sessum quis non teneretur exprimere si conside-
raretur quod quis posset molestari.

Nec refragatur glo. in verb. pacificè. de pacific.
possessio. in prag. vbi dicit quod multi non reputant
beneficiari pacificè possidere nisi per annū posse-
derit, sine lite cū infra annū possit inquietari super
possessorio retinēda in casu furti & nouitatis,
& beneficium sequestrari ex stylo Franciæ per iu-
ra, ibi allegata. Respondeo, quod ibi citat opinio-
nem aliquorum, quam non approbat, vel ibi. quo-
ad titul. de pacific. possessio. non quoad nominatio-
nes, vel dic vt statim dicitur. per glo. in ca. com-
missa. de elec. in vj. vbi oportet quod quis aliquan-
diu possederit antequam dicatur pacificè posside-
re, quia hoc est verum in casu illius. c. & c. licet can-
non. de elec. in vj. nam posset quis ordinari, &
postea auferretur sibi beneficium & cogere-
tur mendicare in opprobrium totius cleri. c. diaconi.
in v. xcij. dist. secus est in impetratione nomina-
tionum, quia si impetrat nominationes, & in eis
exprimit beneficia, quæ nunc possidet si ascēdant
vsque ad ducentos aureos vniuersitas reculabit,
expectet ergo an beneficium euincatur, & postea
nominaciones impetrabit, si verò non ascēdant
vsque ad summam taxatam impetrabit, & obti-
nebit nominationes: igitur expressio in nomina-
tionibus nullius aut parui est momenti, secus in
promotione, vel in adeptione secundi beneficij.

Ad tertium dubium dum quæritur, an de be-
neficio super quo quis obtinet recedentiam tan-
tum tenetur in nominationibus facere mentio-
nem, & breui respondeo quod non, quia is qui ob-
tinet recedentiam non dicitur possidere simpli-
citer, sed sub manu Regiæ, quia in hoc regno be-
neficia sequestrantur. vt not. per illum text. posse-
fieri. in c. ij. de dolo. & per totum titul. de seque-
stra. posse. & fructuum: ideo is qui non possidet
beneficium non tenetur de illo facere mentio-
nem: nam missus in possessionem ex reali ex pri-
mò decreto, elapso anno tantum possidet. arg. l.
penul. §. penul. C. de præscript. xxx. anno. & anno
elapso incipit vsucapere. vt ibidem no. & Guido
Papæ. in tracta. de primo & secundo decreto. col.
iij. vers. in reali verò.

Fallit, quando staret per eum qui habet recre-
dentiam quominus possideret, vt pote quia non
prosequitur litem super pleno possessorio post
habitam recedentiam: hoc expressè tenet glo. in §.
item quod vniuersitates. in verb. possidebunt. de
colla. in prag. quia paria sunt possidere, vel stare
quominus possideatur. arg. c. commissa. de elec. in
vj. turpius est tamen in vtroque casu exprimere ne
processibus inuoluaris.

RESP.

RESP. XXXIII.

De presentatione.

Piscopus Viuariensis ad Ecclesiam
parrochiam beatæ Mariæ de Ca-
preolis vacantem in mense Octo-
bris, instituit Guilielmum Raynan-
dum non graduatum, nec qualifi-
catum, facta prius presentatione per patronum ec-
clesiasticum decimaquinta Octobris quo die etiã
Papa contulit Ludouico de Bellomonte, & vterq;
accepit possessionem Raynandus die decima septi-
ma dicti mensis Octobris, de Bellomonte die
vigesima septima eiusdem mensis, die verò decima
sexta Stephanus Beraudus graduatus, & ritè qua-
lificatus requisit patronum vt eundem præsen-
taret, qui recusauit: ideo dictus Beraudus iure de-
uoluto ab episcopo Viuariensi collationem obti-
nit, superque possessorio causa coram Senescallo
Bellicadi agitata fuit, vsque ad recedentiam in-
clusu, quam Raynandus adiudicauit, dubitatur
an rectè iudicauerit: & inuocato diuino præsidio
male iudicatum per Senescallum Bellicadum, seu
eius locutenentem & bene appellatum mihi in-
fra scripto visum est, primò præsupponendo quod
presentatio & institutio facta per ordinariū d. Gu-
lielmo Raynando nõ qualificato tenebat, non pro-
sequente nominato, vt in §. si quis verò. de collat.
in Concord. ergo Papa non poterat iure conferre
quia locus erat repletus nec vacabat beneficium:
quia erat iam collatum: igitur collatio Papæ postea
non potuit fieri.

Secundò, est certum quod collatio facta non
graduato est nulla ipso iure prosequente nomina-
to. glo. in tit. de collat. in Concord. in §. si quis verò.
vbi plenè sunt allegationes. postquam ergo colla-
tio facta Raynando tenebat in præiudicium Apo-
stolici, Apostolicus eam impugnare non poterit:
sed quia est nulla in fauorem nominati, ergo no-
minatus vel graduatus eam nullam dicere pote-
rit. arg. l. si mater. C. de inoffic. testa. vbi si mater in
puerperio. decedat posthumus censetur institu-
tus pro virili cum filiis aliis, ideo tenet testamētum
quoad omnes filios, si verò instituti fuerint extra-
nei nullam erit testamentum in fauorem istius pos-
thumi, sic & collatio ordinarij erit nulla in fau-
orem graduati Beraudi in cuius fauorem hoc est
introducendum, & non in fauorem extraneorum, id
est à Papa prouisorum: per quos non debet iniqua
conditio asserri graduato.

Tertiò, in hoc casu habet locum illa regula, si
vico vincētem te à fortiori vincam te, de qua in c.
pen. de concess. præbend. in vj. Bald. consil. cclvij.
quia. vol. ij. nam graduatus per supradicta vincit
Raynaudum primò institutum, quia collatio seu
institutio d. Raynandi non qualificati est nulla, in
fauorem dicti graduati, & eo prosequente nullita-
tem, & Raynandi vincit Apostolicum, videlicet,
Ludouicum de Bellomonte, per supra adducta:
ergo Beraudus graduatus vincet vtrumque, tam
Raynaudum quam Ludouicum, per regulam cui
licet quod est plus, licet quod est minus: & quia

Euentus molestationis super possessorio non consideratur quia etiam modico tempore possessum beneficium tenetur exprimere.

Pacifico possessio per annum.

Presentatio facta ad beneficium affectu graduatis de non graduatis.

Beneficium an sit in nominationibus exprimendum si habuerit recedentiam.

Possidet vel facit quominus possideatur paria sunt.

d. Beraudus vincens Raynaudum, subrogauit in
ius Raynandi, & sic postea d. Beraudus excludit
Apostolicum. glo. in l. vsucapio. C. de pignor. sic
Decius consil. xxvij. fuit. nu. 4. in iij. vol. & dixi in
xvij. quæst. tracta. nomi. nu. 8. & seq.

Quartò, certum est quod collatio Papæ facta
iure præuentionis excludit graduatum & nomina-
tum. §. declarantes. de mand. Apostol. in Concord.
& ibi plenè dixi, sed hæc collatio facta fuit per con-
cursum non per præuentionem: ideo habet locum
c. si à sede. de præb. in vj. quia attenditur quis prius
adeptus fuerit possessionem, sed Raynaudus adep-
tus est possessionem, ergo excludit Apostolicum,
& postea excluditur à graduato Beraudo: nec po-
test dici Papam præuenisse ordinariū, sed con-
currisse cum eodem, qui concursus non debet nocere
graduatis:

Quintò, Papa non intendit cõferre beneficium
iam collatum, quod probatur ex bulla d. de Bello-
monte, dum dicitur conferimus beneficium vacas
per mortem Raynandi, sed non vacabat, quia ordi-
narij contulerat: ergo Papa non intendebat
conferre, & sic illa collatio præter intentionem
Papæ non valet. cap. ad aures. & ca. mandatum. de
rescript. & c. fin. de præben. imò diceret non obsta-
te collatione alteri facta de inualida intelligeretur
Feli. in c. causam. de rescript. & sic ista collatio non
debet vltra suam intentionem operari, quia actus
agentium non operantur vltra eorum intentionem
l. non omnis. ff. si certum peta.

Vltimò, quando Papa confert beneficia affecta
graduatis seu qualificatis iure præuentionis debet
facere de hoc mentionem, aliàs collatio erit subre-
ptitia. Collecta in c. relatum. col. j. in fin. de præbè.
dixi in glo. ac etiam in §. declarantes. de mandat.
Apostol. in Concord. imò collatio facta per Papam,
etiam ex causa permutationis de beneficio iam af-
fecto alteri nõ valet, nisi de reservatione facta fue-
rit mentio, vt consuluit Agid. Bellamera consil.
xxxij. quod si. col. v. in d. conclu. facit regula can-
cella. xxx. & quod consuluit Oldr. consil. cccxxiij.
factum tale & per hoc concludo male iudicatum,
per d. Seneschallum: & bene appellatum & refor-
mando sententiam illius nedum recedentiam ad-
iudicari debere d. Beraudo graduato, sed etiam
plenum possessorium ac etiam petitorij si coram
iudicibus Ecclesiasticis ageretur, & in fidem præ-
missorum me subscripsi hoc anno 1537. die 23. Iulij.

RESP. XXXIII.

De quatuor nominatis, & quod antiquior non præferatur.

Acavit præbenda in diocesi sancti
Flori, anno 1541. & in mense Ia-
nuario affecto nominatis, quam re-
quisierunt & acceptarunt quatuor
nominati, videlicet, Fabri anti-
quior, Bronchi sequens, Demum Naucaze, vltimò
Morgue qui eodem ordine nominati sunt: quali-
sum est quis istorum obtineat ius in præbenda: &

Concursum Pape cum ordinario non nocet graduatis.

Papa iure præuentionis beneficia qualificatorum cõferes debet horum mentionem facere.

Socius omnium bonorum societati renuntias spe successione sibi deferenda.

Adoptans imminente confiscatione bonorum.

Resignanti si beneficium resignatum iterum conferatur fraus præsumitur.

Nominatus tenetur exprimere beneficium in sua nominatione. etiam quod nondum au- no possedit.

videtur quod Fabri tanquam antiquior, per §. statuimus primum. de collat. in Concord. vbi antiquiori conferri debet beneficium in mensibus deputatis nominatis vacans. nam qui prior est tempore, potior est iure. per reg. iuris. & in rescriptis tempore data attenditur. c. eam te. de rescript. ca. si eo tempore. illo tit. in vj.

Contrarium concluditur in hoc casu & dico. d. Bronchi ius obtinere, in d. præbenda: nempe quando primus nominatus est inhabilis, idem est ac si nullus esset nominatus, & sic sequens admittitur. argum. l. pen. §. quibus. ff. de success. edict. l. j. §. si duo. ff. de bonor. poss. secundum tabul. nam nominatum eum accipere debemus qui ritè nominatus est. l. iij. §. condemnatum. ff. de re iudic. facit l. quotiens. qui satisda. cogan. sed hic Fabri non erat nominatus ad beneficia Episcopi sancti Flori, & nominationes suæ tantum dirigebantur capitulo: ergo non astringit Episcopum, quia non intendit Papa, nec vniuersitas grauare eum, cui non diriguntur mandata aut nominationes. c. fin. de præbend. in vj. ideo nominationes Fabri cum non essent directæ nisi capitulo sancti Flori non astringebant Episcopum ad conferendum illi: ergo d. Faber non est quo ad hoc nominatus, & sic sequens gradus succedit, sublati primo. per l. j. de bonor. poss. secundum tabul.

Nam quod nullum est nullum debet operari effectum. l. non dubium. C. de legib. cap. ex tenore. vbi glo. & doct. de rescript.

Item hic de Bronchi est antiquior respectu Naucaze & Morgue, ergo erit potior. per dictum §. statuimus. de collat. in Concord.

Nec refragatur quod eius nominationes diriguntur tantum Episcopo sancti Flori, & collationes spectant ad Episcopum cum consensu & consilio capituli: ergo Episcopus tantum est ligatus. Respondeo per text. in c. vno. §. j. ne sede vacante. in vj. nu. 4. vbi dicit Philipp. Francus, quod quado collatio spectat ad Episcopum vel Prælatum cum consilio & consensu capituli, tunc conferetur spectare ad ipsum Episcopum solum, vt pater ex hoc text. & hæc sunt verba illius: ob id nominationes de Bronchi rectè sunt directæ Episcopo, nam capitulo dirigi non debebant: & ista est communis conclusio D. de Rora. in rubr. de præbend. decif. x. quaritur an impetrans. vbi si Papa mader prouideri de beneficio spectante ad collationem Abbatis, poterit prouideri de beneficio quod habet conferre cum consensu Episcopi. Hoc etiam probat And. Domi. & Franc. in d. c. cum in illis. in fin. de præbend. glo. in verb. decem. in fin. §. non tamen. de collat. in Pragm. Igitur postquam nominationes d. de Bronchi dirigebantur Episcopo, & ipse erat antiquior nominatus, ideo affectum est illi beneficium, & sic d. præbenda erat illi affecta.

Item lata est differentia quando collatio spectat ad Episcopum & capitulum communiter, & tunc nominatioes vni directæ non afficerent alterum. cap. cum in illis. in fin. de præbend. in sexto. cap. cum ecclesia. de elect. diuersum est, quando collatio spectat ad Episcopum cum capitulo, quia tunc

Nominationes vel mandata non extenduntur ultra quam dirigantur.

Nominationes directæ Episcopo concludunt etiam collationes que sunt cum capitulo consensu.

Nominationes non compræbentur beneficia collatorum quibus non diriguntur.

solus Episcopus confert, & illi debent dirigi nominationes, & insinuari. per d. c. fin. de præbend. in vj. nam collatoribus & patronis ecclesiasticis nominationes tantum diriguntur, & hi grauari possunt. §. præfati primo. ibi collatores ordinarij & patroni ecclesiastici. de collat. in Concord. vbi qui non nominantur consentire tamen debere videntur: ergo non debent illis nominationes dirigi. quia aliud est conferre, aliud collationi consentire. l. aliud. ff. de reg. iur. hoc scribit Ioan. Andr. & doct. in c. collatione. de appell. in vj. & Ioan. de Selua. in tract. de benefic. in ij. parte. quæst. xj. Felin. plenè in c. eam te. col. xij. versu si Papa. de rescript. plus dicens quod non videtur collatio spectare ad te & me communiter, licet in eius collatione habeam te consulere, allegat Panorm. in c. non potest. in fin. de re iudic. nec dicitur spectare communiter duobus, id quod vnus facit cum consensu alterius, secundum eum: ideo collatio spectat ad Episcopum, vnde nominationes rectè fuerunt Episcopo directæ & grauando Episcopum videtur grauasse etiam de collatione, quam faciebat cum consilio & assensu capituli per prædicta.

Item quamuis necessarium esset dirigere capitulo etiam nominationes d. Bronchi, sunt directæ & Episcopo & capitulo. Primò, Episcopis atque Abbatibus, secundò capitulo & canonicis ecclesiarum collegiatarum. Tertio dirigit capitulis ipsorum Episcoporum & Abbatum, ibi dum dicit, & cuiuslibet ipsorum vicario seu vicariis, capitulo, seu capitulis nemo inficiari poterit quum per ista verba etiam directæ sint nominationes singulis capitulis ipsorum collatorum, sed cum hoc non sit necesse non probo aliter quia satis ex inspectioe nominationum de Bronchi apparet.

Nec obesse potest d. de Bronchi quædam præsentia acceptatio alterius præbendæ cuiusdam ecclesiæ. Respondeo quia eam non obtinuit nec obtinet, & quia fuit vacans in mense graduatorum, & graduatus vel nominatus non est incapax ad aliam præbendam in mense nominatorum vacante nisi duas obtineret. per text. in §. volumus. de collat. in Concord.

Vnde cum ex transactione collationes faciendæ erant ab Episcopo cum consilio tamen & consensu capituli, sufficit Episcopum sic consuluisse d. de Bronchi, qui per collationem ius validum obtinuit: ergo alij obtinere non potuerunt, quia duo non possunt obtinere ius validum in vno, cum non possit beneficium esse duorum. cap. cum non ignores. de præbend.

Itaque per mortem illius Bronchi vacauit beneficium, & sic cum mortuus fuerit in mense Iulio affecto nominatis, antiquiori debebatur qui est Naucaze, & d. Naucaze per d. Bronchi obitum obtinuit collationem illius iuris, ergo is est potior nunc: tum quia antiquior, tum quia ritè qualificatus & successit in locum d. Bronchi, etiam quia antea nihil obstabat d. Naucaze, nisi quia Bronchi eum præcedebat nunc, cum sit mortuus, & is ipse habeat ius illius: habet ergo potentius ius & omnibus alijs est præferendus. Nec potest ei obiici quod

Collatio alicui concessa cum consilio alterius non includit plures collatores.

Capitulum vices Episcopi gerens eis tenetur conferre quibus tenebatur Episcopus.

Insinuatio nominationis facta non vicario.

Capitulum nominis absente vel negligente Episcopo conferre potest. Collatori non creditur nisi de collatione extet instrumentum.

Separatus debet esse scriptura collationis facta a capitulo & absente Episcopi.

Nominatus præbendam vniam habens non est incapax ad secundam.

Nominatus impetrans beneficium vacans per mortem sui potioris in mense nominatorum decedit.

quod fuerit prouisus qui nihil ab illo collatore obtinuit, nec ab alijs obtinet, vsque ad ducentos florenos auri de camera.

Nec potest d. Naucaze obesse Fabri nominato, quia non est directæ ipsi Episcopo nominatio ad quem spectabat collatio vt superius dictum extitit: ergo non potuit Episcopus per illum grauari.

Nec obest quod capitulum potest conferre in absentia Episcopi & vicarij, vt patet in transactione. Resp. capitulum posse tunc conferre supplendo vices Episcopi, & illi qui supplet vices non possunt nominationes vel madata dirigi, sed ipse q. vices supplet, tenetur conferre his quibus tenebatur prior collator tex. in cle. vnic. de supplend. negli. præla. & §. si quis verò de coll. in Concorda. vbi plenè scripti. & ideo capitulum primò non potest conferre, sed recusante Episcopo vel absente tantum conferre poterit.

Item Morge non potest præterire aliquid ius, tum quia iunior nominatus, quam d. Naucaze etiam idem in nominato Riuert. & quia insinuatio facta fuit cuidam Claudio tanquam vicario & tamen non constat illum fuisse vicarium, & qui dicit aliquem esse talem hoc debet probare. l. non ignorat. C. qui accusa. non possunt.

Item collatio facta Clamier nullius est momenti, tum quia facta à capitulo, quod non potuit conferre, nisi negligente vel absente Episcopo: sed hic de his non apparet, & de qualitate illa imprimis faciendæ est probatio. l. cum actum. ff. de nego. gest.

Nec creditur collationi capituli etiam si ibi diceret per c. nuper de testib. quia de hoc debebat fieri instrumentum, secus de requisitione episcopi, alioqui ipsi in proprio facto testificarentur quod nemini licet. l. omnibus. C. de testib.

Et quia collationis instrumentum fit ad probandam collationem non absentia Episcopi, ideo scriptura separata de Episcopi absentia fieri debebat si cut debet fieri scriptura separata de causa cognitione, & altera de decreto. teste Spec. in tit. de proc. in §. j. vers. quid si solum. & Alex. conf. clxij. alijs in fin. v. vol. etiam in collatione dicitur vt asseritur ergo illud assertum Clamier probari debet.

Et quamuis collatio valeret tamen non potuit Clamier plus iuris habere quàm Morgue, in cuius locum successit, sed Morgue nullum ius habuit vt patet, ergo nec ipse Clamier, quia per reg. iuris nemo potest plus iuris transferre quàm habeat. l. traditio. ff. de acqu. rerum dō. ex prædictis concluditur d. Naucaze tam ex suo capite, quam ex subrogatione. d. Bronchi totum ius ad d. præbendam obtinere, alijs exclusis, quod satis est superius probatum & in alijs scriptis d. Naucaze his ergo subscripsi hoc anno 1, j. 48. in mense Augusto.

Nominatus subrogatus in aliterius nominatione locum.

RESP. XXV.

Si ecclesia regularis redacta fuerit in seculari, nominatus secularis recipietur.

Acuit beneficium in mense Ianuario nominatis deputato, legatus contulit non nominato, postea idem legatus, decima quinta Ianuarij contulit magistro Petro Borie nominato.

& ritè qualificato seculari, demum antiquior nominatus regularis requirit vicarium capituli sede vacante, & in recusatione obtinet collationem ab archiepo iure deuoluto, quaritur quis istorum habeat ius: breui videtur quod d. Borie: quia legatus potuit eidem conferre saluis modificationibus regni, etiam si non fuerit facta gradatim requisitio, quia cōcurrerit cum quolibet ordinario. c. si à sede de præbend. in vj. & non derogatur legato nisi in qualificationibus: ergo eas insequendo poterit conferre, & licet contulisset primo non nominato, potuit postea conferre nominato. vt dixi in glo. dispositiones. §. si quis verò. de colla.

Legatus cōcurrit cum omnibus ordinarijs.

Secundò, seculari debetur beneficium seculari re per §. volumus. de colla. sed istud de quo prætenditur est seculari, ergo &c. quod sit seculari patet, quia Ecclesia Tutellenfis licet olim esset regularis, tamen est redacta in seculari, cum beneficijs dependentibus ab ea per Papam, qui ad hoc habet potestatem, voluit & potuit, ergo & hoc beneficium, de quo prætenditur dependet à d. ecclesia Tutellenfi.

Regulare vel seculari beneficium præsumitur secundum tempus ultimi possessoris.

Item tale præsumitur beneficium in quali statu reperitur tempore vacationis. l. item apud. §. si quis virgines. ff. de iniur. sed istud reperitur tempore mortis vltim. possessoris possessum per seculares: ergo præsumitur seculari, & sic debitum seculari nominato.

Nec refragatur. c. cum de beneficio. de præben. in vj. vbi requiruntur quadraginta anni, quia hoc est verum, quoad præscriptionem, sed hic loquitur quoad præsumptionem an sit seculari vel regulari, & possessio vltimi possessoris inducit præsumptionem fortem vt secularis nominatus possit illud acceptare & habere: per no. in cap. cum ecclesia. de causa possess. scripti in §. volumus. de collat. in Concord. & c. consultationibus. de iure patron. vbi si quis fuerit in possessione presentandi licet non fuerit patronus valebit tamen presentatio facta per eum ratione possessionis, quia possessor bonæ fidei facit fructus suos, & presentatio inter fructus connumeratur. gloss. in cap. cum olim. de maior.

Tertio, legatus potuit conferre isti seculari cum nullus secularis eo antiquior requirerit, & quāuis d. regularis sit antiquior tamen debetur eidem beneficia secularia. per d. §. volumus. de colla. in Concorda. vbi plenè scripti.

Quarto, collatio prima facta per legatum non qualificato nullius est momenti. §. si quis verò de colla. in Concord. sed hic nominatus iure profectur: ergo legati collatio non valet.

Quinto, maior est inhabilitas omiffæ qualificationis quàm alterius qualificationis. arg. no. in c. cum nostris. per Pauor. de concessio. præbend. & c. si de ara. & qualita.

Sexto, insinuatio facta post vacationem beneficij est valida, quando alius qualificatus non adest, vt dixi in gl. vacationem. §. præfati que graduati. de collat. in Concorda: ergo non potest impugnari per non qualificatum.

Nec obstat quod in ecclesia Tullenfi sunt regulares

Cathedra-
lis ecclesia
nō ex eo di-
citur regula-
ris quod
quidam in
ea canonici
sint regula-
res.

regulares canonici & seculares: quia fac esse, ta-
men si aliqui regulares velint remanere nō tamen
ob hoc impediunt quin illa Ecclesia sit in secula-
rem redacta & maior pars attenditur, sed est ma-
ior pars canonicorum secularium: ergo illa atten-
detur per c. cum omnes. de constitut. & ita conclu-
ditur d. de Borie aliis preferendum.

Vltimò, quid si legatus resignationem factam
in mensibus graduatorum vel nominatorum, aut
aliis admittere nolit: vt pote quia est Episcopus &
suos habet nominatos propitios, quibus vult pro-
uidere si vacet per mortem, vel habet famulos no-
minatos & graduatos, quibus vult conferre, vel
aliis prouidere vult: vel non vult dispensare regu-
læ de viginti diebus, vt per mortem suis conferat
quōmodo succurreretur. glo. in dicto §. quid si quis.
in verb. pontificem. dicit quod nominatus tunc
obtinere collationem iure deuoluto tacita quali-
ficatione dicendo, quod beneficium tanto tempo-
re vacauit, quod eius collatio est ad sedē Aposto-
licā deuoluta, vel quod collator malè prouidit aut
incapaci, & tunc valet collatio, sed loquitur in Pa-
pa nihil dicit de legato. Idem ego dicerem ex æqui-
tate beneficium esse affectum deferenti resignatio-
nem, ita quod si Legatus nolit admittere resigna-
tionem vel derogare regulæ, quod is facta diligen-
tia de habendo collationem ab eodem, poterit po-
stea ire ad Papam: & ista collatio Papæ licet sit
vltima, quia fortè is cuius resignationem defere-
bam sit mortuus, tamen eò quia erat affectum pri-
mo deferenti resignationem, ideo alteri non potuit
conferri, hoc ex sequentibus.

Primò, vt obuietur fraudibus & malitiis qui-
bus maximè est obuiandum. l. in fraudem. ff. de rei
vendic. c. sedes. de rescript. & maximè debet ob-
uiare sacratissimus Senatus, qui abusus reformat in
hoc regno: adeò malitiis obuiant iura vt aduersus
malitiam possit quis se defendere, etiam cum ca-
lumnia. glo. sing. in c. cupientes. in verb. malignan-
tium. de elect. in vj. text. in l. cum pater. in §. Titio.
ibi. nec dolo videtur fecisse, cum fraudem exclu-
serit. ff. de lega. ij. Imò si decem mutuaſti quæ tibi
secreto restitui itetum petis, potero iurare me nihil
habuisse, quin soluerim. Anton. de Burrio. in c. j.
de mutuis petito. multa adducit Hyppol. singul.
clxxvij. malitiis. multò fortius poterit suprema cur-
ria illis malitiis obuiare.

Abusus in
hoc regno
reformat se-
natus.

Legatus de
latere te-
netur suale
gatione sun-
gi.

Secundò, videtur legatus quasi contrahere reci-
piendo legationem & iuramentum in Francia qui
videtur promittere se executurum suam potesta-
tem, ergo tenetur ex quasi contractu expedire, vt
promittit. arg. l. vnica. ibi promissa restituant. C. de
sufrag. & bonum esset quando in Francia reci-
piuntur quod sub ista modificatione reciperentur
videlicet vt omnibus & primò venientibus con-
ferant.

Reseruatō
nem exose in
Gallia.

Tertiò, aliàs daretur materia delinquendi & re-
seruandi omnia beneficia regni contra titul. de re-
seruatio. quas reseruaciones Gallii tam exosas ha-
bēt vt nullam velint extra corpus iuris admittere:
sed si ista legatus cōferret omnia beneficia venien-
tium ad eum suis consanguineis & famulis, quæ

res esset pessimi exempli, vt solent quidam prohi-
dolor facere.

Quartò, multi ad inopiam deuenirent qui ad
eum maximo sumptu currerent, & ipse postea re-
seruaret illud beneficium & diceret.

Dum tu secl'aris apros ego retia seruo.
Interest enim Reipublicæ vt subiecti sint locuple-
tes. §. fin. inst. quib. ma. licet vel non. & ne beneficio
Papæ decipiantur. l. prima. C. de his qui veniam
ata. impetra.

Quintò, interest Reipub. ne quis re sua malè
vtatur, vt scribitur in §. de his qui sunt sui vel. sed
legatus sic faciendo malè vtretur potestate sibi
dat. ergo senatus debet reformare, alioqui primus
abusus in principio erit maximus in fine, si non ex-
tirpetur antequam alij sic vtantur.

Sextò prohibentur prelati ad quæstum trahere
suam prelaturam. c. irrefragabili. §. prouideant. de
offic. ordinat. & super his vidi prouideri per me-
tuèdissimum senatum: sic etiam poterit super aliis
abusibus legati, alioqui omnia beneficia regni ad
quæstum famulorum legati traherentur: nā vnū
pingue beneficium nolunt, nisi suis conferre, & sic
omnes ad se venientes decipiunt.

Quæstio pre-
latura re-
probatur.

Septimò, constitutio reformatur quando infert
grauamen notorium suis subditis. ca. fin. de rebus
eccles. non alien. c. cum omnes. de constit. sed ista
gesta per legatum inferunt notabile grauamen suis
subditis: ergo sunt reuocanda: nam in bonis bene-
ficiis semper datarius dicit prouidisse, licet non
prouiderit.

Octauò, turbaretur status vniuersalis Franciæ,
quia nullus extra famulos legati possit habere be-
neficium in legatione: & quando turbatur status
vniuersalis potest etiam summus pontifex refor-
mar: à fortiori & legatus, & quod summus ponti-
fex possit glo. est ab omnibus approbata. in c. pro-
posuit. de concessio. præben. & in c. si Papa. xl. di. ii.
sic & legatus super his reformari debet.

Reforma-
tur summus
pontifex quò
d turbatur
status vni-
uersalis.

Nonò, contrarium faciendo venit contra men-
tem Papæ, qui ei bona fide commisit legationem:
nam Papa constituit eum legatū ad conferendum
beneficia legationis, non expressis personis. Igitur
noluit quod ipse reseruaret suis famulis, cum re-
seruaciones in hoc regno sint prohibitiæ. in rub. de
reseruati. in Concordia.

Legatus cō-
stituitur ad
conferendi
incertis pa-
sonis.

Decimò, acceptionē in Euangelio prohibitam.
& in cap. nouit. de iudic. Papa approbare noluit:
ergò noluit vt beneficia petentibus idoneis cōfer-
rentur, & ideo putarem dicendum quod si legatus
nollet conferre primò requirente, vel regulæ de
viginti derogare, videtur illud beneficium sibi re-
seruare, vel suis, & quasi contractum frangere.
nā sic receptus censetur in Francia vt legitime suo
desungatur munere & officio, ob id si post requi-
sitionem beneficia per eum conferantur, famulis
suis, eodē die præsumitur facta potius illa requisitio,
& ita collatio annullabitur: & is qui requisitum
à legato, cui legatus conferre recusauit, si postea
obtineat à Papa collationem, præferri debet etiam
primò prouiso per legatum, per supradicta & alia
quæ dum operæpretium fuerit adducam.

Reseruatō
contra con-
cordata
quādo præ-
sumatur fū-
ctā à legatō.

Dicet

Famulis le-
gatorū de
latere non
debet extra
pro prouide-
ri.

Dicet quis, non ergo prouidetur famulis lega-
torum, nec consanguineis? cui respondeo, melius
esse non prouidere quàm si eisdem ex raptō, vel
cum præiudicio alterius prouideretur, quod fieret
si supra dicta sustinerentur. Nec refragatur quod
non tenetur quis facere gratiam: nam nō est mera
gratia resignationes recipere. cap. vno. de rerum
permut. in vj. imo causa existente peccat prælatus
non dispensando licet subditi non habeant ius co-
gendi. arg. ij. quæst. v. c. quando. ita expressè tenet
Syluester in verb. dispensatio. quæst. j. glo. in cap.
domino. v. distin. Barba. consi. xl. colu. iij. in iij. vol.
Perus. in cap. licet. 3. not. de elect. in vj. & maximè
quia in sua receptione promisit iure sua vt colla-
tione, & sic est receptus, ideo ex illa prouisione, &
sic ex illo quasi contractu, tenetur omnibus re-
gnicolis, & ista iuris esse arbitror.

RESP. XXVI.

Nominato ceco antiquiori, an pro-
uideri possit.

Idem Domine afflictionem meam
quoniam erectus est inimicus. Hie-
rem. treno. c. j. quod pulchrè factō
nostro accommodari potest, in quo
tota dubitatio est an Do. Claudius
Magnolis nominatus debeat propter magnam vi-
sus debilitatem suis priuari nominationibus: adeò
vt ob id fiat incapax ad acceptandū & habendum
Canonicatum & præbendam villæ Annoniaci, &
respondeo ob illam sui visus diminutionem suis
non priuari nominationibus, nec ob hoc factus
fuit incapax ad dictam præbendam. Imo accepta-
tio facta per procuratorem d. Magnolis valet &
tenet: ad quod probandū primò facit quod Deus
dixit: Affixi te, non affligam te vltra, si Deus
Opt. Max. nolit afflictum affligere, ergo nec nos
hoc facere debemus: nam dicitur Leuitici xxv. ca.
Nolite confingere contribulos vestros, sed timebit
vnusquisque Deum suum: cui iuri diuino confor-
me est ius Canonicum, dicens: Afflictionem affli-
cto non esse dandam. ca. pen. de cleric. aegrotan. &
in c. cum percussio. in fin. vij. quæst. j. in hæc verba
dici non debet à nobis addi flagellari afflictio:
conuenit etiam huic sententiæ ius civile. in l. tam
dementis. C. de episc. audien. imo modum penæ
dissimulant & remittunt. in l. diuus. ff. de offi. præsi.
c. iudicas. ij. quæst. ix. ergo & iudices affligere affli-
ctum non debent, quod facerent si possessionem
beneficij per d. Magnolis acceptati, alteri adiudi-
carent, & possit tunc dicere d. Magnolis preuen-
erunt me inimici mei in die afflictionis meæ, & fa-
ctus est Dominus protector meus. Psalm. xvij. &
alibi: Affixisti populos & expulisti eos de suis
possessionibus, & domibus sicut vult facere iste
Claudius Arzalerij, qui debet timere id quod scri-
bitur Job xx. cap. Deurabit eum ignis qui non
succenditur & affligetur relictus in tabernaculo
suo, id est, in inferno affligentes affligentur.

Afflictio nō
est dada af-
flictio.

Secundò, factum legitime non debet retractari

licet perueniat ad casum à quo incipere nō potuit,
per regulam iuris factum legitime sed gradus &
nominationes legitime fuerunt factæ & concessæ.
d. Magnolis: ergo non debent retractari ex dimi-
nutione visus post nominationes contingente, ma-
ximè in præbenda quam potest seruire cantando
in choro consulendo in capitulo sicut alij.

Tertiò, malè & perperam à parte aduersa dicitur
quod d. Magnolis est cæcus quia cæcus non est
qui parum videt, quidquid enim crescere potest
nondum perfectum est, perfectio enim est perfe-
ctibilium quies. Baldus in consilio scilimatis. in
fin. posito in rubric. si quis aliquem testamen. pro-
hibuer. C. sed d. Magnolis adhuc videt ergo non
est cæcus.

Surdaster
qui parum
exaudit po-
test actus
civiles exer-
cere.

Quartò, licet secus non possit facere testamen-
tum. §. item surdus. Institut. quib. non est permiff.
facere testam. tamē surdaster qui parum exaudit,
potest & alios actus facere. l. disceris. C. qui testa.
facere possunt: sic & qui modicum videt, poterit
habere beneficium simplex, maximè præbendam
ecclesiæ collegiatæ, quæ non requirit curam: nec
sonat in nomen rectoriæ, vt dicitur in c. super in-
ordinata. de præben.

Quintò, priuatio non infligitur nisi in calibus à
iure expressis. gloss. sing. in cap. fin. de iure patron.
§. fin. autem. in authen. de non eligend. secund. nu-
ben. collat. secunda. ibi nulla est lex tale quid di-
cens: sic nec inhabilitas, quia omnes de iure sunt
idonei & habiles, nisi à iure reperiantur inhabiles.
cap. cum in cunctis. & ibi not. de elect. Hostien. in
summa de præben. text. in cap. fin. de præsumpt.
gloss. in elem. prima de offic. delega. sed non repe-
ritur in iure quod is cui est diminutus visus lato
quodam sit incapax: ergo nec d. Magnolis potest
dici ad hanc præbendam incapax, cum in iure nō
inueniatur decisum.

Sextò, qui profus oculorum aciem amisit ex-
cusatur à muneribus, non dicit quod sit adhuc in-
habilis. l. j. C. qui morbo se excusant, sed hic Ma-
gnolis non amisit profus, ergo non debet re-
putari inhabilis, nec dici cæcus, qui etiam parum
videt.

Excusatur
à muneribus
qui pr-
fus aciem
oculorum ami-
sit nec est
inhabilis.

Septimò, caligabant oculi Iacob propter ni-
miam senectutem, Genes. xlvij. & oculi Abia
propheta, & tamen non ob id inhabiles dicti fue-
runt, licet videre non possent. iij. Reg. cap. xiiij.
Idem in Isaac. dicitur: Genes. xxvij. cap. in princ. &
idem in Heli. j. Reg. cap. iij. & Thobias non est
contristatus contra Deum quod plaga cæcietatis
euenit ei, sed immobilis in Dei tremore & timore
permanit, agens gratias Deo omnibus diebus
vitæ suæ. Thobias ij. ca. ergo idem dicere debemus
in d. Magnolis vt incapax non possit ab homini-
bus dici, qui à Deo non est dictus: vt patet in aliis
supra expressis: & sicut d. Thobias est restitutus
visus, ita Deo fauente restitueretur d. Magnoli.

Octauò, posito (quod Deus aduertat) & non
concesso, quod omninò fuisset d. Magnolis cæcus,
oportet tamen quod illud constet iudici. l. j. §. item
illud. ff. ad Senatuscon. Silan.

Iudici de-
bet consta-
re cæcus
antequam
quis cæcus
iudicetur
esse.

Et quamuis probata olim fuisset cæcitas, quæ
si Deo

si Deo placuerit, nunquam probabitur, tamen hodie adhuc adiudicari deberet d. præbendæ recedentia d. Magnoli, quia cæcus semel ex infirmitate non præsumitur semper cæcus. Bart. in l. secunda. in fin. ff. de bonor. possessio. furio. infant. competen. vbi dicit quod cæcus de præterito propter aliquod accidens præsumitur in præsentem, cum potuerit curari cæcitas, & sic non est dubitandum quin debeat eidem adiudicari recedentia, & plenum possessorium: vt dicitur in sequentibus: quia nunquam fuit probata nec probabitur si Deo placuerit cæcitas, sed forè visus debilitas sic.

Nonò, probatur quod si quis oculos eminentes habeat, ac parum videat ius ciuile eum morbosum, non dicit l. qui clauum. §. si quis natura. ff. de ædilit. edict. nec mutuum aliquem qui grauius loquitur, sed qui omninò sine voce est. l. mutuum. ff. illo ritu. sic nec dicitur d. Magnolis cæcus cum non sit prorsus: nam negotia collegij rectè disponit, sine aliquo duce, quod non posset facere si cæcus esset.

Decimò, Alexandrum Episcopum diuinitus esse factum quamuis ab infantia cæcus esset, legitimus in supplemento chronic. li. ix. anno 371. quod quidem refert Benedic. in repetit. cap. Raynutius. in verbo in extremis. nu. 12. de testa. & certum est quod in Episcopatu maior idoneitas requiritur, quam in præbenda. vt patet in ca. cum in cunctis. de elect. cap. nisi. de renuntiat. & per Berta. in tract. de Episcopo. Ipsi namque Episcopi Dei oculi dicuntur. c. omnes. vj. quæst. j. si diuinitus in Episcopum electus fuit cæcus multo fortius in vim nominationis poterit prouideri d. Magnolis quamuis esset cæcus.

Vndecimò, facit l. cæcus. ff. de iudic. vbi cæcus iudicandi officio fungitur. Intelligunt ibi doct. quando erat iudex ante cæcitatem eam iudicandi potestatem retinet sed post cæcitatem eam habere non potest. per l. primam §. quamuis. ff. de posthu. sic nec d. Magnolis post suam cæcitatem habere poterit. Respondeo, non esse cæcum, vt iam dictum extitit: tamen adhuc non prohiberetur, per text. in dicto §. quamuis. ibi, dum dicit sed melius est vt retinere dicamus quidem iam acceptum magistratum, posse aspirare autem ad nouum penitus prohiberi: sed in hoc casu non aspirat ad nouum magistratum, vel beneficium cum iam esset ei affectum per Concordata. §. præfati. primo & secundo, de collat. quia iam erat nominatus anno vigesimo, & erat ei ius ad rem acquisitum, vt dictum est in tractat. nominat. quæst. iij. ergo ad ius nouum non aspirat, sed tantum cupit retinere illud quod est ei acquisitum per suas nominationes, & illud profecti.

Duodecimò, facit dictum solenne Barto. in d. l. cæcus. quod omnes approbant, quod licet omninò cæcus non possit de nouo habere iurisdictionem, tamen poterit succedere patri habenti eam & eam retinere, nec priuatur spe illa succedendi patri per cæcitatem multominus priuabitur hic Magnolis iure ad rem, quod obtinet per suas nominationes, quod est fortius quam spes.

Decimo tertio, probat hoc Panor. in consilio. xlvij. Nicolaus in primo volu. vbi concludit cæcitatem non priuare administratione habita, nec spe quaesita ante cæcitatem, quia filius viuente patre non habet ius petendi legitimam in bonis patris. l. prima. §. si impuberi. ff. de collat. bonor. Bart. ibidem. in §. nec castrense. sed habet tantum spem. l. in suis. ff. de liber. & posthum. §. sui institu. de hered. qualitat. & non perdit eam, ergo etiam nominatus cæcus non perdit illam spem habendi beneficia, ex nominationibus ortam, & illud ius ad rem quod habet, etiam si omninò esset cæcus quod non est in d. Claudio Magnolis, sed tantum est visus debilitatus, ergo non debet beneficium, per Concordata affectum amittere.

Decimo quarto, non refragatur quod non poterit ecclesiæ seruire. d. Magnolis ergo nec beneficium habere: quia propter officium datur beneficium. ca. fin. de rescript. in sexto. Respondeo, quod poterit seruire per alium, sicut absens causa studij. cap. licet. de præbend. & cap. vnic. de cleric. non residen. & non minus debet esse impedimentum Dei, id est ipsa cæcitas, quam studium, vel alia infirmitas per ibi dictam nam sicut iudex cæcus potest legere & scribere per alium, Bart. in dicta l. cæcus & illiteratus. l. certi iuris. C. de iudic. & l. prima C. de testat. ex libello recitand. sic & d. Magnolis poterit deservire per alium, in quibus non poterit sufficere, quando durabit infirmitas que Deo proptio non est perpetua, sed ad breuissimum tempus tantum duratura.

Decimo quinto, facit §. præfati que ordinarij. de collat. in Concordat. vbi collatores tenentur conferre graduatis & nominatis beneficia, in mensibus eisdem deputatis vacantia: qui gradus, & nominationis literas, cum studij tempore debite præsentauerint: sed hic Magnolis præsentauit & insinuauit suas literas duplicatasque dedit dicto priori Annoniaci, & suum nomen & cognomen præsentauit, per viginti annos serè: ergo ei debetur illa præbenda. facit §. teneantur. ibidem. vbi collatio non est irrita si nominatus non fecerit diligentias ibidem descriptas: si igitur nominatus illas diligentias fecerit, collatio erit irrita, sicut est illa que est facta de Clauso, & etiam Arzalerij: nec obstat quod non sit habilis, quia super dixi eum habilem, nam ius non facit eum inhabilem, ergo nec nos hoc facere debemus etiam initio inspecto. l. iij. §. scio. ff. de minor.

Decimo sexto, non refragatur quod in Leuitico scribitur, Homo de semine tuo, per similitas, qui habuerit maculam nõ offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius, vt si cæcus fuerit: quia respondeo cæcus quippe dicitur qui supernæ lucis contemplationem ignorat, qui presentem vitam tenebris pressus, dum lucem venturam nequaquam diligendo aspicit. text. in capitul. hinc etenim. xlix. distinct. quod non est in d. Magnoli: imo rectè gubernauit, & gubernat collegium Heduense cui est præpositus: ergo & præbendam regere poterit, quæ non requirit tam exactam curam.

Decimo

RESP. XXVII.

Nominatus duo beneficia an acceptare possit ex Concordatis Louanij.

Luino inuocato præsidio dubiū est, an nominatus possit acceptare duo beneficia non obstante transactione facta his verbis.

Item que d'oresnauant vn nommé de Louain, de quelque estat, ou condition qu'il soit ne pourra du viuant, & durant la Prelature du collateur, ou collatrice ordinaire, accepter qu'vn benefice vacant à sa disposition. N'estoit que tous les moys fussent à sa disposition, que lors lesdicts nommés pourront accepter vn benefice dedans dix ans, & iceulz expirés vn autre. [Item, quod posthac nominatus Louanienfis, cuiuscunque conditionis fuerit, non poterit acceptare nisi vnum beneficium, sub dispositione vnius Prælati, & in eius vita, vel collatoris ordinarij, excepto quod si omnes mentes essent in eorundem dispositione, dicti nominati poterunt tunc acceptare vnum beneficium, intra decem annos, & iis elapsis etiam aliud.]

Primò, præsupposito facto, quod collator de quo agitur, non habet liberos omnes anni menses ad prouidendum, sed Papa habet quatuor menses, intra quos nulli licet prouidere, qui Papa tantum prouidet iure quibus, vel si sit quis nominatus in illis mensibus præferitur si acceptauerit ante Papæ provisione, quo præmissio vacauit beneficium in mensis Papæ assignato nominatis, acceptati illud, ordinarius confert, Papa prouidet, quis istorum præferatur: breui respondeo, quod nominatus, quia est habilis, tam ad beneficia vacantia in dispositione Papæ, quam in dispositione ordinarij, vt patet per Concordata Louanij, siue per Leoninam constitutionem: ergo hic nominatus potuit acceptare istud beneficium.

Secundò, nominatus prius acceptauit quam alius: ergo data inspicienda & tenenda erit. c. eam te. de rescript. c. si eo tempore. & ca. duobus. illo titul. in vj.

Tertio, hoc probatur à contrario sensu. capituli transactionis dum dicitur.

[Ne pourra du viuant du collateur accepter qu'vn benefice vacant à sa disposition. [Non poterit acceptare, nisi vnum beneficium, sub dispositione collatoris, & in eius vita.] Ergo si non sit in dispositione ordinarij poterit acceptare duo, nempè argumentum à contrario sensu est validum, etiam in statutis & dispositionibus. l. j. vbi plenè Iac. ff. de offic. eius. c. cū Apostolica. de his que fiunt à Præla. & expressum probat Corse. in sing. incipien. argumentum, vbi etiam dicit in pactis conuentionibus & stipulationibus habere locum, per linter focerum. §. cum iter. ff. de pac. dotal. Barba. consil. l. xj. col. v. in j. vol.

Quarto, in dispositione negatiua semper concluditur dispositio affirmatiua. Bart. in l. j. §. si. ff. ad Senatufcon. Titul. Alex. consil. cxij. pro decisione. col. j. in iij. vol. vbi dicunt. In hoc statuto extan-

Transactio seu concordatum Louanij in Concordatis beneficiorum.

Nominatus Louanij an possit acceptare duo beneficia.

Negatiua dispositio continet affirmatiua.

E

Vacatio præsumitur eo tempore quo facta fuit collatio.

Cæcus potest seruire per substitutum sicut absens causa studij.

Tonsura præbati debet ad beneficium obtinendum.

Titulus prædecessoris probari debet si ille prædecessor non fuerit possessor triennalis.

Procurator constitutus ad acceptandum & resignandum.

Cæcitas in quibus præiudicet nec ne.

tibus masculis,vel agnatis foeminae non succedant, esse duo praecipua, vnum negatiuum, quod foeminae excludantur, secundum affirmatiuum, quod masculi succedant.

Sic dicemus in hoc praedicto capitulo, vbi est praecipuum negatiuum, quod nominatus non possit acceptare nisi vnum beneficium, sub dispositione vnus Praelati, & in eius vita, secundum est permissiuum inclusum, quod nominatus possit acceptare duo beneficia si non sint sub dispositione illius Praelati & collatoris ordinarij, sed beneficium praesens non est sub dispositione collatoris, sed in dispositione Papae: ergo nominatus potest illud acceptare vigore illius transactionis & capituli.

Statutum quod includitur non dicitur extendi.

Dispositio verbum in beneficia libris quid importat.

Vnde pulchre dicit Bal. in l. quod verum. ff. de legib. quod non dicitur statutum extendi in quantum includit, quia causa fauoris est persona quae includitur, & verisimile est statuentes sensisse hoc argumentum inclusiuum per l. tale pactum. §. si. ff. de pac. & est proprius intellectus statuti, secundum Bald. ergo dicemus hunc intellectum tenendum.

Quintò, ponderantur verba, d. cap. à sa dispositione [sub dispositione sua.] dispositionis enim verbum pro collatione, institutione, & qualibet alia prouisione accipitur. glo. & doct. in cle. vnic. de supple. negli. praela. est enim verbum generalissimum, teste Bal. consil. ccccj. dixi in glo. quamuis aliam dispositionem, in §. praefati que ordinarij, de colla. in Concorda. sed hoc beneficium non est in dispositione ordinarij collatoris: ergo non comprehenditur in d. c. loquente, à sa dispositione. [sub dispositione sua.]

Sextò, si non liceat acceptare beneficium pertinens ad dispositionem collatoris, nisi vnum: ergo si ad suam dispositionem non pertineat, licebit duo nominato acceptare per supradicta, in argumento à contrario.

Gravari quando dicitur ordinarius.

Septimò, non dicitur gravari ordinarius quando Papa confert in suo mense: nam Papa poterat conferre cui libet in suo mense: ergo potuisset conferre isti nominato, vel alteri, & sic coterendo non est gravamen ordinario, quia collatio spectat ad alium collatorem, arg. l. balista. & quae ibi no. ff. ad Trebel. facit c. & si Christus. de iureiurand. vbi sermo duplicatus videtur probatus maiori cum deliberatione, probat Corse. in tracta. de potestate. regia. q. xvj. vers. xj.

Canina inuidia collatoris.

Imò esset quaedam canina inuidia. de qua in titulo de lege Fufia cani. tollend. si collator, qui non potest conferre beneficium prohibeat etiam conferri nominato per alium, & sic quod non potest habere, adhuc velit prohibere ne nominati habeant.

Octauò, exceptio firmat regulam, in non exceptis. l. j. ff. de reg. iur. tom. And. & Dimus in rub. de reg. iur. in vj. sed excipitur quod nominatus possit duo habere beneficia, quando collatio & dispositio omnium beneficiorum esset libera collatori,

& post decem annos quo fuit grauatus, & quando non erit libera omnium beneficiorum non poterit eundem requirere collatorem, nisi in vno: ergo non prohibet requirere Papam qui non contraxit, nec transiit, & transactio facta inter aliquas personas non extenditur ad alias personas. l. imperatores. ff. de transac. ideo ista transactio non extenditur, vt non possit habere duo beneficia sub aliorum dispositione sicuti dicemus de mandatario, qui non potest obtinere in vim mandati, nisi vnum beneficium ab vno collatore. c. mandatum, & seq. de rescrip. non prohibetur tamen ab alio acceptare iure, vt potest si nominationes haberet.

Concordia episcopi non extenditur ad Papam.

Mandatum eius non potest nisi in vno beneficium ab eodem collatore d. n. r. e.

Nonò, non refragatur quod gratia nominati expirauerit per acceptationem vnus beneficij. per cl. gratia. de rescript. quia gratia est in forma pauperum, & ad certum beneficium, quod (salua pace) non est verum, nam Leonina bulla permittit nominatis duo acceptare beneficia: ergo per vnus acceptationem non expirat gratia nominatorum: nam derogatum est illi Clemētinā gratia cum Papa voluerit duo conferenda nominato beneficia, sed illa Leonina est restricta ad vnum beneficium vacans, cum vacabat sub dispositione collatoris. Nec est taxatio facta nominato de non beneficio, nisi in illo casu: ergo in alio non procedit. l. cū prator. ff. de iudic. c. non. de praesumptio.

Decimò, satis probatur mens transigentium ex exceptione: nam exceptiones declarant regulam. l. nam quod liquide. ff. de penu. lega. Deci. in l. j. ff. de reg. iur. sed exceptio est quod nominato prouideri possit de duobus beneficiis, quando collator habet plenam ac liberam dispositionem omnium mensium, hoc tamen post decem annos, ne statim grauetur. Igitur satis declaratur, quod non vult comprehendere nominatum, nec excludere quominus possit habere duo beneficia, quando vnum beneficium non erit in sua dispositione, vt est in hoc casu.

Vndecimò, bis repetitur in transactione, à sa dispositione [sub dispositione sua.] ista geminatio, ergo declarabit, vt intelligatur non posse prouideri nominato, quando dispositio spectat ad alium collatorem, arg. l. balista. & quae ibi no. ff. ad Trebel. facit c. & si Christus. de iureiurand. vbi sermo duplicatus videtur probatus maiori cum deliberatione, probat Corse. in tracta. de potestate. regia. q. xvj. vers. xj.

Duodecimò, non obstat clausula prohibitiua, quod viuente testatore non potest habere beneficia duo, nisi in vno casu, scilicet post decem annos, & quando habet liberam collationem, sed hic viuente collatore habet, ergo, &c. Respondeo quod viuente collatore non licet nominato duplex acceptare beneficium spectans ad dispositionem illius collatoris, à quo vnum habuit, ne in duobus grauetur. in c. literis, & c. mandatum. de rescrip. sed non prohibetur (vt superius dictum est) quando dispositio non pertinet ad collatorem, imò vnus exclusio, alterius est inclusio, vt praedixi, & plene scripsi in glo. gratificare. §. statuius primo. de colla. in Concorda. Francisc.

Vltimò, si pars possit contra nominatum probare

bare compensationem factam esse, licet non fuerit scripta, quia tantum valet pactum siue transactio, siue scriptura, quam cum scriptura. l. pactum. i. j. C. de pac. l. cum te. de transac. & quia parem vim habent testes & instrumenta. l. in exercendi. C. de fide instr. poterit pars probare per testes dictam transactionem, & ante prosecutionem appellationis debet requirere nominatum, vt suam transactionem seruet, offerens ex parte sua adimplere quod promisit, quod si nominatus recuset, iuste appellatio prosequi poterit: & ita mihi videtur, salua Senatus autoritate, coram quo haec causa tractari debet, à quibus & doctus & intentius intelligetur raptim scriptum ob nuntij festinationem Paris. anno 1545. die xij. Maij.

RESP. XXVIII.

Papa collationem potest nominatus sumere, quocumque ordine omisso, etiamsi non gradatim fiat, & declaratur. §. si quis verò. de collat. in Concorda.

Nominatus quis à Papa etià ordine omisso praefertur prouisis ab ordinario.

En le temps d'estude de maistre Guillaume Bernard, & aussi Nicole Grimeaut Raufi & leurs degrés, & le fait pose, semble au subscript, que maistre Guillaume Bernard a le plus apparent droit. [Considerans tempus studij magistri Guillelmi Bernardi, & Nicolai Grimeaut Raufij, eorundemque gradus, facti specie exposita, infra scripto videtur, magistrum Guillelmum Bernard meliore iure fundatum esse.] Tum primò quod est prouisus à Papa, & propter maiorem Papae prerogatiua prouisus ab eo in dubio praefertur. c. si à sede. de praebend. tum etiam, quia reperitur melius ceteris qualificatus, vt inferius ostendetur.

Nominatus gradatim capit collationem ab inferioribus à Papa.

Legatus absque aliquo ordine confert nominatis.

Nec refragatur §. si quis verò. de colla. in Concorda. vbi nominatus debet gradatim accipere collationem, quod est verum ab aliis inferioribus à Papa, secus si à Papa, qui ius praerogationis habet. §. declarantes. de manda. Apostol. in Concorda. scripsi in §. statuius primo. in verbo, gratificare. de colla. in Concorda.

Et in legato fuit in magno Regis consilio iudicatum eum posse conferre graduatis qualificatis, omisso medio anno 1540. die 17. Augusti pro magistro Petro de Polestron, contra Ioannem Pichon, & alios per rationes quas scripsi hinc inde in tract. nomina. q. xvij. nu. 16. vbi etiam allegaui alia Aresta huic rei accommoda, sic multò fortius in Papa iudicandum erit.

Item potuit Papa conferre isti Bernardo, postquam nulli erat collatio facta, nec alicui ius quaesitum, aut si nullus erat qualificatus, sed apparet neutrum qualificatum, videlicet nec Grimeaut, nec Raufi: igitur iure potuit Papa conferre, cum semper maiorem sibi retineat potestatem, quam concedat. c. dudum. de praebend. in vj.

Touchant ledict Grimeaut, ne peut auoir droit à ledict pr. bende. car. [Praedictus verò Grimeaut non

potest ius aliquod praetendere ad dictam praebendam: nam] non est ritè qualificatus: primò enim sumpsit gradum in artibus ante triennium cum dimidio, & sic non valet, quia contra statuta vniuersitatis, non gaudet priuilegijs, pro non graduato habetur §. monemus, vbi etiam scripsi de colla. in Concorda. vbi in glo. praefata tempora, allego in addi. Arestum super hoc interuenisse, in hoc summo Senatu.

Graduatus ante tempus per vniuersitatem statutum non gaudet priuilegijs graduati.

Item fuit promotus dictus Grimeaut, anno millesimo quingentesimo vigesimo primo, ante Pascha, & in instrumento non est aliqua dies scripta, & sic non valet instrumentum, iuxta glo. triam. in l. generali. C. de tabula. lib. x. vbi dies non est inserta.

Instrumentum gradus sine die conceptum non valet.

Item etiam valet, tamē non studuerat triennium cum dimidio, quia anno millesimo quingentesimo vigesimo tertio, & die 29. Ianuarij vniuersitas attestatur eum studuisse quinquennium, & xxj. sumpsit gradum, ergo ante gradum non studuerat nisi triennium. Igitur illi non potest gradus professe, cum contra statuta vniuersitatis promotus fuerit & minus properè, vt in simili dicitur l. j. C. de exccu. rei iudic.

Studij tempus obentiu post gradum declarat promotionem per saltum.

Item tempus dicti Grimeaut non valet, quia dicitur eum studuisse in artibus, & postea in grammatica rexisse. Nam Senatus aliàs improbavit tempus studij sic concessum, vt abundè scripsi in tracta. nominat. q. xj. nu. 16.

Tempus studij male conceptum.

Ne fait rien si lon vouloit dire que ledict Bernard. [Non obstat, si dicatur quod dictus Bernardus] eodem morbo laborat. Car à cela a response, que à son temps d'estude est. [Ad hoc enim respondetur, studij sui tempore] q. etià exercuit actus vniuersitatis. Par ainsi se peut excuser, & mesmement à cause du statut de l'vniuersité. [Quare excusari potest, & in primis propter statutum Vniuersitatis] quod vult vt comprehendantur illi, qui actus facultatis exercuerunt, vt alibi fustis dicam.

Tempus actus vniuersitatis impensum conueneratur pro nominationibus.

Item touchant de Raufi apres onze mois de sa requisition est alle prendre collation, il semble qu'elle n'est valide car. [Quantum ad Raufium spectat, qui post xj. menses suae requisitionis collationem petiit, videtur quod non sit valida: nam.] non habuit superior, nisi sex menses à die deuolutionis, par le [per] c. ij. de concess. praebend. Et par ainsi il y auoit onze mois. [Itaque vndecim erant menses,] & sic ius erat deuolutum ad Archiepiscopum: & ideo non potuit Episcopus amplius conferre post deuolutionem. Et ita etiam iudicatum fuit in Senatu, vt dico, in d. §. si quis verò. de collat. in Concorda.

A quo tempore deuolutio fiat.

Nec refragatur quod deuolutio sit introducta in fauorem nominati. d. §. si quis verò, vbi dixi ideo si nominatus voluit ante sex menses adire superiorem non erat ius deuolutum. Respondeo, hoc esse intelligendum, quando vnus esset nominatus tantum, vel graduatus qui requisisset beneficium à primo collatore, tunc possent forte praedicta procedere, sed quando plures sunt graduati, vel nominati, qui requirunt à primo collatore sibi beneficium conferri, tunc si vnus eorum adeat superiorè, ab illo tempore ius ad superiorem

Deuolutio in mensibus graduatorum quomodo intelligatur in favore nominatorum esse.

deuolutum est, per d. §. si quis verò, quia deuolutio est introducta in fauorem omnium graduatorum non vnus tantum: idèd quando sunt plures, & vnus adit superiorem, ab illo tempore ius deuoluetur, alias vnus nominatus omnes alios silteteret, & iura quæ sunt communia fuerunt singularia. contra. c. cum omnes. de constitu. & ideo cum iste Rauifius distulerit habere collationem post sex menses, à die primæ collationis à superiore factæ, & recusationis, debebat adire alium superiorem non proximum, à quo ius erat deuolutum, & super hoc nullum interuenisse Arrestum arbitror, sed duæ causæ in simili materia in hoc Senatu pendunt, & postea sic iudicatur sunt, vt à die recusationis facta à primo collatore deuolutio fiat ad secundum, qui habet sex menses ad conferendum, si tamen nominatus antiquior veniret intra sex menses & requireret à primo valeret collatio primi, licet secundus recusatus fuerit, quia ius deuolutum est ad superiorem, quoad requirentem, & non quoad alium.

Deuolutio non ad immediatè superiorè fit sed mediati.

Nominatus quando possit plures adire primum collatorem.

Secundam præbendam requirere & acceptare potest nominatus si primam non est consequutus quod scire debet cum processione.

Item in hoc casu, quando sunt plures, cessat ratio posita in d. §. si quis verò, quia nominatus poterat adire iterum primum collatorem, sed quando vnus graduatus iuit post recusationem primi collatoris ad superiorè, iam non potest adiri primus collator ab ipso qui iam ad superiorè iuerat quantum ad ipsum, quia deuolutum est ius ab eo: ergo non valeret collatio facta ipsi, vt dixi in q. xvij. tracta. nomi. nu. 9. ex prædictis: ergo satis clarè constat dictum Bernardum præcipuum ius in d. præbenda habere, non obstantibus in contrarium deductis.

Nominatus, vel graduatus, qui acceptauit vnâ præbendam, an possit alteram acceptare? breui respondeo quod sic, si illam non habeat, vt potè quia fuit alteri adiudicata, licet ipse ius suum alteri resignauerit, quia si illud ius fuerat euetum alteram acceptare potest, sicut dicitur de mandatorio. per glo. & doc. in c. si pro te. de rescript. in vj. potest secundum beneficium acceptare etiam ante euetionem, sub protestatione tamen quod si obtinuerit primum, non intendit habere secundum, vt scripsi in §. volumus. in glo. non possit. de colla. in Concorda. & me subscripsi. Datum Paris. anno 1542. die 16. Decembris.

R E S P. XXIX.

Nominatus in vim gradus potest beneficia in mensibus graduatorum acceptare, & requirere.

Nominatus gradus duplex ius habet quia & in mensibus graduatorum simplicium & nominatus.

Mo facto superius expresso arbitrator nominatum in mensibus graduatorum simplicium posse acceptare beneficium, & sibi conferri petere, tum quod sit graduatus, cui ratione gradus debetur beneficium vacans in mensibus graduatorum, vt scripsi in glo. graduatis. §. præterea. de colla. in Concorda. tum etiam

quod inducta ad augmentum non debent operari diminutionem. l. legata. ff. de lega. j. sed nominationes sunt introductæ ad augmentum gradus, & concessæ, vt videlicet nominatus possit, tanquam graduatus habere beneficia, quia est graduatus etiam vt saltem tanquam nominatus habeat, si collatores illum nō gratificarent in mensibus graduatorum tanquam antiquior, saltem obrinebit beneficium in vim nominationum.

Itè qui duplex ius habet duplici iure vt potest, nempe episcopus si sit Canonicus in ecclesia cathedrali poterit tanquam Canonicus conferre, & postea tanquam Episcopus. c. penul. de concessio. præbend. c. à collatione. de appella. in vj. sic & nominatus duplici iure vt poterit, videlicet gradu in mensibus graduatorum, & nominationibus in mensibus nominatorum, alioqui gradus esset illis fere inutilis, quod non est dicendum: nam quando duo iura vni competunt, vno sublato alterum remanet illæsum. l. quotiens duplici. ff. de reg. iur. scripsi in §. si quis verò. in ver. dispositiones. de colla. in Concorda. sed nominato competunt duo, iura videlicet gradus & nominationis: ergo utroque vt poterit, & vno sublato in mensibus nominatorum poterit altero, videlicet nominationibus vt, & sic concludo, aliis nunc omisissis, propter discessum nuntij instantem.

Secunda quæstio, an nominatus possit insinuare vt graduatus, & vt nominatus? Respondeo non esse prohibitum, istud tamen facere non debet, quia cum nominationes coniunctæ sint gradui. §. præterea. & §. præfati. de colla. in Concorda. non debet nominatus eas diuidere & insinuare vt nominatus, & vt graduatus, & non est nisi perniciofa subtilitas, quæ ad perniciem eorū qui ea vtuntur reueritur. l. fancimus. C. ad Trebel. & hæc subtilitates à iudicibus nō admittuntur, imo repelli debent, vt dicit Iuriscons. in l. sicut. §. si debitori. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. soluit. c. dilecti. de iudic. Ideo concludo insinuationem magistri Couldree coniunctim factam esse validam, quia insinuando simpliciter videtur in omnem casum insinuasit: nam cum duplex ius habeat, vt dictum est, ita videtur illo duplici iure insinuasit, & expressa nocent, quando exprimeret se insinuare vno iure: per l. expressa. ff. de regul. iur. & non expressa non nocent. vt ibi.

An nominatus tenetur in nominatione primæ, & in gradu & nominatus insinuat.

Insinuationis nominatus comprehendit nominationem gradus.

Collatio est idonea graduati gratificationem.

Tertia, vter iure sit potior, an Couldree cui est facta gratificatio, an Bernardus? Respondeo Couldree, quia collatores ordinarij in mensibus graduatorum possunt gratificare illum debite qualificatum, quem volunt. §. statuimus primo. de colla. in Concorda. sed capitulum gratificauit istum de Couldree: ergo habet potentius ius: nam Bernardus alio qualificato existeret, non potest venire, nempe collatio postquam erat valida facta Couldree non potuit iure fieri Bernardo, & sic ratione illius collationis nihil iuris prætere potest, si non reprobet gradum, insinuationem, vel alias qualificationes primi de Couldree, & sic ob repentinum nuntij discessum, breui concludo. Actum Paris. anno 1544. die 28. Maij.

R E S P. XXX.

De requisitionis instrumento facto à Secretario Episcopi, & an probet, & multa suspensionis præsumptiones contra illud.

Rapa contulit beneficium die ij. Ianuarij, ordinarij die sequenti, ad tollendum præsumptionem Papæ producitur instrumentum requisitionis factæ à nominati procuratore hora nocturna, quod procurator Episcopi habebat in manibus suis: fuit factum hoc requisitionis instrumentum à notario seu secretario Episcopi & domestici Episcopi. In eo testes inscripti sunt, & is qui requisit ab Episcopo non profecit habere collationem à superiore, sed sumptibus suis Episcopus profecit processum, & procurator qui reperitur scriptus in insinuatione dicit se illo anno non insinuasit quæritur, an ista requisitio, pèsit Papam præuenire stante lege Regni, quod sola præueniat requisitio. Respondeo instrumentum requisitionis non probare requisitionem esse factam, sed esse suspectam ex multis coniecturis & præsumptionibus sequentibus, ac insinuationis instrumentum.

Requisitionis instrumentum à secretario Episcopi factum minus ex causis suspectum.

Episcopi literis non creditur contra impetrandam apostolicam.

Prima præsumptio contra requisitionis instrumentum est, quia factum est à secretario, & notario Episcopi, vnde literis Episcopi non creditur contra impetrandam Apostolicam, in quibus Episcopus asserit se contulisse prius, quam Papa, propter fraudem quæritur, quia sæpè imo frequenter accidit quod quidam Episcopi vel eorum vicarij anticipant datam contra Apostolicos impetrantes. c. post concessionem, vbi Hosti. & alij de probatio. hoc expressè refert Rota. decif. xxij. fuit dubitatum in nouis, & fraus & dolo non debent alicui patrocinari vt maliciis eorum obuictur. ca. fedes, & c. ex tenore. c. plerunq. de rescript. l. in fundo. ff. de rei vendic.

Item certum est quod nulli in causa propria creditur. l. vnic. C. ne quis in sua caus. iudicet. & l. omnibus. de testib.

Sed in hoc casu Episcopus attestatur in actu proprio, videlicet se requisitum ante collationem Papæ: ergo ei credi non debet, quia collationem (fortè suam) fecit fratri suo, vel alteri consanguineo, vel alteri famulo, vt eum compensaret, & vt illum alteri personæ extraneæ præferret, & hodie prælati machinatur omnes fraudes quas possunt, contra Apostolicos impetrantes: verba sunt hæc, in d. decif. xxij. in fi. & idè dicitur in decif. cccxlviij. voluerunt, ibidem, licet credatur literis Episcopi sigillatis, circa eius officium, non tamen contra Apostolicum. domini de Rota, decif. dccj. nota quod non creditur: in antiq. & literis Episcopi que possunt tradi ad occasionè nocèdi successoribus, vel tertio, non creditur, vt consuluit Bald. consil. cccxix. super primo puncto. in iij. vol. Imo etiam Cardinali non creditur in alterius præiudicium. c. cum à nobis. de testib. gl. in c. sicut. de sentent. excommu. Panorm. in c. quod super. de fide instrum.

Caramali non creditur in præiudicium tertij.

Aufre. decif. cccclxij. multò minus isti instrumento facto à domesticis Episcopi, & ita consuluit Bertrand. consil. cclxv. etiam in ij. vol. in ij. editione, & consil. cxxxij. viso processu, ibidem.

Secunda præsumptio quod testes domestici Episcopi inscripti sunt in illo instrumento requisitionis, & idonei non videntur testes quibus impetrari potest vt testes fiant. l. idonei. ff. de testib. etiam iure ciuili domestici testimonij fides improbat. l. etiam. C. illo titul. quia domestici solent obedire domino per fas & nefas, nec curant nisi vt domino placeant. teste Bal. in c. in literis de testib. nam humani moris est illum vereri cuius iudicio & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur. c. visis. xvj. q. ij. & ideo isti testes nihil probant, nec illi instrumento credi debet.

Domesticis quando creditur.

Tertia præsumptio est, quia hora nocturna: nam qui male agit odit lucem, ne eius opera perueniant in lucem, vt est in Euangelio. & in c. consuluit. de offic. delega. nec valent electiones clandestinæ. c. quia propter. in fi. de electio. & collationes clandestinæ & nocturnæ sunt suspectæ. c. vno. §. porro. vt Ecclesiastic. benef. glo. in d. c. consuluit: nam tenebræ aptæ sunt ad fabricandum falsum. glo. ibi per l. primū. §. tria lumina. ff. de ventre inspic. magna ergo ista est cum aliis præsumptio.

Nocturnus actus est suspectus.

Quarta præsumptio fraudis & culpæ eo quod Episcopus poterat adhibere alios testes, quam domesticos, si fuisset vera requisitio, & quia non adhibuit, est fraudis, & falsitatis suspicio, teste Soci. decif. xvij. supradicta. col. ij. in j. vol. secus si non fuerit culpa, quia tunc creditur testibus domesticis. per text. in l. consensu. §. super plagis. C. de repud.

Quinta, præsumptio est eo quod Episcopus habebat instrumentum procuratoris nominati ad acceptandum & resignandum apud se, ideo est præsumptio à solitis, quod nominatus pactus fuerit secum de resignando illud beneficium, certo dato vel retento. vt in l. transactio. C. de transact. nempe eò quod post maleficium commissum inuenitur alienantem possidere rem quam alienauit, præsumitur fraus. l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. solu. doct. in l. omnes. §. Lutus. quæ in fraud. credito. hic probatur quod instrumentum procuratoris nominati, quod Episcopus habebat, quod hodie illi habent: ergo præsumptio est conuentionis & concordie factæ cum nominato, & fraudis aduersus Apostolicum.

Procuratorium apud episcopum remanens indicat magnam suspicionem.

Sexta, quod post refutationem non aditus fuit superior, præsumitur enim quod illa requisitio tantum fuit excogitata vt præueniret Papam, & sic quod inuenta sit, & verè non facta alioqui, is cui fuisset facta recusatio adiuisset superiorem. vt in §. si quis verò. de colla. in Concorda. quippe dolo præsumitur in eo qui extra iudicium appellat, & appellationem non sequitur cum possit. c. cum dilecti, de dolo. etiam præsumitur fraus contra eum qui litem instituit eamque vsque ad finem profecit detrectat. §. omnem. in auth. de litigios. colla. viij. authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex, sic dicemus in ista inuenta requisitione,

Requisitione beneficii facta & recusatione sequuta si non adsequatur requirere apud superiorè præsumitur fraus.

vt præsumatur falsa eò quod eã deuolutione non est profectus requirens, cui erat facta refutatio.

Episcopus suo nomine profectus collatione à se facta.

Septima, quod Episcopus profectus collationem à se factam suis sumptibus: nam præsumitur venire ad suam utilitatem, & sic ei instrumentum factum à domesticis suis non debet credi. c. constitutus primo. vbi doc. de testib. vbi factum à domesticis videtur de voluntate domini, sic & hoc instrumentum requisitionis vt præueniret Papam.

Conferens postquam recusauerat.

Octaua, quando post refutationem idem ordine contulit illi quem refutauerat præsumitur quod visa collatione aduersarij, excogitata statim fuerit requisitio, quia non præsumitur velle variare, cum maximè in viris ecclesiasticis variatio sit prohibita cle. vnic. de renuntia.

Nona est, quod ex his præsentibus ad præteritum præsumitur per lex persona. C. de proba. ca. scribã. de præsumptio. videlicet quod ex his præsumptionibus præsumitur cõfectam falso requisitionem, cui credendum non erit: in præiudicium impetrantis Apostolici.

Domi facta dolo facta esse censetur.

Decima quod requisitio ipsa sit facta etiam ab Episcopi famulis & domesticis: nempe vt omnia melius ad fraudandum Apostolicum conciperentur. Inter domesticos omnia tractata & cõfecta, & fabricata fuerunt, vt superius probauit: nam quando aliquod est permissum, & fit clam vel à domesticis, tunc fraus præsumitur. l. si. ff. de ritu nuptia. l. non existimo. ff. de administra. tuto. & illa personæ quæ excusantur à iuris ignorantia si faciant actum clam, non excusantur. glo. sing. in l. j. C. de interdic. ma. secundum Roma. consil. dcxxiij. regula est, sed ista requisitio erat permissa: ergo fieri palam poterat & non excusantur illi qui eam clanculum fecerunt.

Vndecima, quod procurator qui inscriptus est se insinuasse testatus est contrarium, videlicet se nõ insinuasit illo anno: ideo instrumentum redditur suspectum. l. j. §. si. ff. quem admo. testa. aperian. maximè iunctis prædictis, quod à domesticis factum est instrumentum & aliis supradictis.

Duodecima à solitis arguimus & præsumptio magna est l. si quis donaturus. ff. de usufruc. l. certi conditio. §. si quis nummos. si certum petat. c. cum ni. de consti. sed Episcopi & collatores solent has fraudes committere. Igitur præsumitur quod commiserunt & fabricauerunt hanc præsentem requisitionem, vt Apostolicum impetransem fraudarent, & isti omnes qui hæc faciunt sunt fures & latrones & falsarij, & tenentur ad interesse & expensas nominatis, quos sic vexauerunt, ob id potest dici (vt dicebat Bal.) quod ibi anima istorum?

Falsi materia est si creditur in instrumentis domesticis.

Vltima est, quod si credatur facile his, instrumentis à collatoribus seu eorum domesticis cõfectis penè omnes ingredientur ad beneficia falso titulo, & habentes verum titulum expelluntur, & sic dabitur materia falsum fabricandi collatoribus, quod non est faciendum: imo totis neruis pugnant aduersus falsarios leges & canones. vt patet in l. vbi & per totum. C. ad legem Cornel. de falsc. & ff. ac in decreta. vnde non potest negari dictum instrumentum, tam requisitionis, quam insinua-

tionis esse suspectam, & sic non esse illis standum, & sic concludo & prædictis subscripsi Paris. anno 1544. die 10. Maij.

RESP. XXXI.

Theologus ducentos habens florenos in beneficiis & redditibus, an præbendam theologalem habere possit.

Prima quaestio est, an Theologus habens beneficia vsque ad ducentos florenos auri de camera possit præbendam theologalem assequi, si alius non sit repletus eam profectus: & breui respondeo, quod non, quia nullus graduatus qualificatus potest in vim nominationum, aut gradus, postquam habet vsque ad prædictum valorem petere, nec consequi beneficium. §. volumus. de colla. in Concorda. sed appellatione beneficij venit etiam præbenda. glo. in c. j. de reg. iur. in vj. Feli. in c. postulasti. col. vij. de rescrip. ergo nec præbendam in vim gradus poterit consequi iste Theologus iam repletus.

Theologus repletus potest accipere præbendam theologalem.

Item nullus Theologus præbendam theologalem petere vel consequi potest, nisi prætextu gradus, vt potè quia est doctor, licentiatius aut baccalaureus formatus, imo baccalaureus simplex non est habilis ad istam præbendam alio qualificato existente. §. j. de colla. in Concorda. sed is qui habet ducentos florenos non potest beneficium in vim gradus consequi: ergo nec præbendam theologalem quæ debetur ratione gradus.

Baccalaureus simplex nisi sit formatus non potest obtinere præbendam theologalem.

Item professio & desiderium Theologi, inuicem discrepant: nam cum sit Theologus, & sic modico contentus esse debeat instar Christi, vincitur tamen cupiditate habendi plura beneficia, & ambitione. contra l. professio. C. de munerib. patri. lib. x. & cum vnum officium quis vix dignè valeat adimplere. c. j. de consue. tamen stipendia plurimorum sibi vindicare satagit contra. c. quia nonnulli. de cleric. non residen.

Præterea Concordata volunt provideri pauperibus graduatis, vt in proemio patet, sed is qui habet beneficium, vsque ad quadringentas libras non est pauper. c. postulasti. de rescrip. ergo illi non debetur ratione sui gradus præbenda theologalis, nec est intentionis Papæ quod personæ pluribus redditibus abundantes, pauperes clericos super beneficiis inquietent. c. ad aures. de rescrip.

Conferens idoneis si data potestas domesticis non intelligitur quod habet beneficium.

Ad hæc non est idoneus ad aliud beneficium qui iam habet vnum. c. is cui. de præbend. in vj. vbi Perus. in ij. no. dicit quod habens potestatem conferendi idoneis, non potest conferre habenti beneficium, cum non sit idoneus, per illum text. ergo non potuit ordinarius conferre illi Theologo iam repleto, cum in §. prælatique ordinarij. de colla. in Concorda. astringatur collatores ad conferendum idoneis, scripsi in §. statuius primo. in verb. gratificare. de collat. in Concorda.

Nec

RESP. XXXII.

De duobus vicariis conferentibus & recusantibus conferre graduato, quenam collatio valeat.

Acans beneficium in mense Octobris graduatus requirit à vicario vt eidem prouideat, qui remittit graduatum ad alterum vicarium alter vicarius requisitus dicit fecisse quod in eo erat, graduatus iure deuoluto collationem habuit, vicarius etiam primo requisitus contulit, vtra collatio valeat?

Breui respondeo collationem primo graduato requirenti factam præcipuam: quod probatur arg. à sufficienti partium enumeratione, primus enim vicarius de Pratis requisitus, prius cõferre, & gratificare poterat, quoniã fuit requisitus sed noluit: quia ad alium bonifilium vicariũ remissit, & quando iudex remittit ad alium causam, non potest postea illam causam tractare. c. cum appellationibus. de appellat. in vj. ibi, quia tamen iudex ipse quantum in se fuit à se iurisdictionem abdicauit eandem appellationi deferens minus iusta totius causæ decisio in superioris est potestate transfusa, & ibi gloss. dicit quod iudex non poterit cognoscere nisi causa à superiore fuerit ad priorem iudicem remissa, sic & iste prior vicarius de Pratis remittendo ad alium videretur tacitè renuntiasse collationi faciendæ, & detulisse ad alium vicarium, & sic primus vicarius disposuit, aliter quàm sit statutum in §. prælatique ordinarij de collat. in Concorda. quia non contulit vt ibi est statutum, ergo sua collatio non valet postea facta.

Index semel abdicans se iurisdictione non potest eandem recipere.

Ista enim sunt contraria remittere ad alium, & conferre velle, ideo non potuit conferre nisi alter vicarius iterum ad eum remississet, vt gl. no. dicit in d. c. cū appellationibus, in verb. refutari. sed quoad eum à vicario de Pratis non fuit remissa collatio.

Vicarij non remittens ad alium vicarij nihil potest retinere quoad illam collationem.

Itemque non potuit postea conferre, cum quia tacitè remittendo renuntiauerat & sic ius totum erat deuolutum per renuntiatione tacitam ad alterum vicariũ, ideo postea conferendo nihil egit, quia iam erat potestate exutus conferendi, cum paria sint expressè renunciare vel tacitè. l. cū quid. ff. si cert. petat. ideo potest dici quod potuit, sed gratificare & conferre noluit, remittendo ad alium, & quod voluit postea conferre, adimplere nequiuit. l. multum. C. si quis alteri vel sibi. c. super. de offi. deleg.

Item secundus vicarius vocatus bonifilium requisitus potuit in initio dum fuit requisitus conferre & gratificare si voluisset, quia ad eum erat omne negotium remissum, sed quod etiam potuit noluit & quod voluit adimplere nequiuit. d. c. cum super. nam ipse requisitus dixit se fecisse, quod in se erat, ideo videndum est aut ipse verè contulerat, aut non contulerat, si iam contulerat graduato, nõ poterat alteri conferre, & ideo quia non apparet quod contulisset, de his quæ non sunt & non apparent idem est iudicium. l. duo. ff. de testib. tunc. vnde dicitur quod collatio facta post illam colla-

Nec refragatur §. statuius primus. de collat. in Concord. vbi fauetur theologis. Respondeo, verum est quoad approbationem vt alius præferatur doctoribus aliarum facultatum, sed quod possunt habere præbendam theologalem, quoniã sunt Ebrij multitudine beneficiorum, iuxta doctrinam diui Pauli ad Corinth. xj. non. Imo potius restringeretur pluralitas in theologo, vt non debeat ambire nec petere, sed permittat esurientem repleti, sicut ipse est repletus.

Theologus quoniam iurisdictionem theologalem accepit, & super ea cõpromisit an possit aliam acceptare.

Graduato nominato coponatur beneficium quodcuque accepit nisi sententia exclusus sit.

Empitor qui compromisit cum tertio litigante non potest de euictione agere contra venditorem.

Hæres quæ dicit hereditatem nihil omnino retinet iura tam actiue, quam passiue.

Collator qui contulit nõ qualificato, potest secundo conferre qualificato.

tionem non valet, quia locus erat repletus per suam primam collationem.

Per mendacium ius conferendi perditur.

Aut non erat ab illo vicario bonifilio facta aliqua collatio, & tunc quia est mentitus, nec est bonifilius, etiam postea non potuit conferre, quia per mendacium priuatus est potestate conferendi, & deuoluta est collatio ad superiorem. vt plenè scripsi in §. si quis verò. in verb. disposuerat. in fin. de coll. in Concorda. Igitur post deuolutionem conferre non potuit, nec is nec eius collega, qui iam ad eum remiserat, & ita fuit iudicatum in hoc senatu pro domino Carolo Garnier, contra Alexandrum Termeau anno 1543. die 14. Augusti, alias ordinarius semper imponeret isti requirenti, & eum liberè deciperet, quod iura maximè abhorrent, & maliciis hominum obuiant. l. in fundo. ff. de rei vendic. c. sedes. de rescrip. scripsi in d. §. si quis verò. in glo. dispositiones. in additio. no. de collat.

Graduatus an expectata teneatur responsum vicarij collatoris.

Nec refragatur quod primo requisitus vicarius de Pratis dixerat remittendo ad alium, postea faciam vobis responsum, & sic volebat conferre. Respondeo, ista verba vicarij de Pratis declarant intentionem suam, eam videlicet quod non intendit conferre, eo quod dixit vobis respondebo: ergo conferre volebat, sed respondere, & istam responsonem non tenebatur graduatus expectare postquam bonifilius vicarius dixerat fecisse, quod in se erat, ideo tantum remouere volebat graduatum, & decipere verbis eum ad hoc vt beneficium illud relinqueret, nam aliud est velle respondere, aliud conferre: si hic vicarius dixisset, si alter vicarius non cõferat ego prouidebo, tunc reuerti tenebatur graduatus, sed non ad audiendum responsum.

Maximè quia alter vicarius dixerat se fecisse, quod in se erat, & sic prouidisse, quia tota potestas ad istum vltimū erat deuoluta, & ab eo ad Archiepiscopum præsertim: quia istæ deuolutiones fiunt in fauorem nominatorum & graduatorum. §. si quis verò. de collat. in Concorda. vbi scripsi. Postquam ergo graduatus fuit ad Archiepiscopum post debitam requisitionem, ergo ista collatio graduati præferri alius debet.

Non obstat quod dicit vicarius fecisse quod in se erat, ergo non intelligitur de alio de Pratis. Respondeo, quia postquam ad eum remissum fuerat, collatio certè ad alium vicarium non poterat deuolui: ius collationis, sed ad superiorem: quia aliter disposuerat quàm dictum sit. in Concordat. in d. §. præfati que ordinarij, & ista remissio Caphe ad hæredem non erat nisi quædam proditio facta contra graduatum, vt solet fieri, ad priuandum eum iure suo.

Vicarium remissit ad alium vicarium non potest illa remissione reuocare.

Nec obest, si dicatur quod de Pratis vicarius primus, postea conferendo quod noluerat, reuocauit. Respondeo quod non potuit reuocare etiam re integra, vt dicit Ioan. Andr. & Dom. in d. c. cum appellat. in vj. plus ibi Perus. asserens quod si vicarius detulit appellationi Episcopus non poterit reuocare, cum idem sit tribunal. c. ij. de consuet. in vj. cap. Romana. de appellat. Ibidem ergo Episcopus postea etiam conferendo nihil egit, quia non potuit deuolutionem à vicario factam reuocare, &

imputetur episcopo qui talem vicarium elegit. §. fin. pro socio. in Institut.

Nec me mouet ista verba feci quod in me erat posse intelligi etiam in alio actu, quàm collationis. Respondeo, imo debent necessario intelligi de collatione, quia vicarij erat conferre, postquam erat præpositus illi officio alioqui Episcopus incideret in pœnam si non conferret. c. de multa. de præben. in quam, non debet pati vicarius, vel Domini procurator, vt incidat. l. si procurator. ff. de condit. in debiti, aliàs præsumeretur delictum vicarij, quod non debemus præsumere. l. meritò. ff. pro socio. & responso debet intelligi secundum interrogacionem. l. si defensor. ff. de interrog. actio. sed petitio graduati erat vt conferret: ergo respondeo ad id referretur, dicendo: *l'ay fait ce qu'estoit en moy.* [feci quod in me erat.]

Et in dubio verba debent intelligi contra istum vicarium proferentem, qui legem apertius exprimere poterat. l. veteribus. ff. de pact. & ex communi vsu ista intelligi solent à collatoribus probata: sed de collatione quod sit iam facta collatio, qui communis vsus attenditur. vt per doct. in proœm. ff. noui, & in proœm. decreta: & sic graduatus iustè post hanc responsonem adiuit Archiepiscopum, & debent super hoc ex bono & æquo statuere iudices, aliàs fraus contra hos graduatos exercebitur nec vicarius faceret quod in se esset si differret conferre. quia in §. teneantur. de collat. in Concorda. dicitur quod Episcopi absentes teneantur relinquere vicarios, vt illis nominationes & qualificationes insinuentur: & ipsi conferant, quod si non conferrent esset venire contra legem, & sic delictum committerent. l. non dubium. C. de legib. & tales incurrerent pœnas positas. in d. §. fin. de collat. in Cõcor. & duodecim pœnas in ordinarios venientes contra statuta in Cõcordatis, cumulari, & in tract. Nom. quæst. xix. Item vicarius dicit se de præterito fecisse: ergo alius non poterat facere. Vnde superest quod nec primus vicarius de Pratis prius requisitus, nec secundus bonifilius, potuerunt postquam ab initio noluerunt, & ita concludo salua correctione melius sentientium.

RESP. XXXIII.

Parochialis Ecclesia vacans.

Parochialis ecclesia beate Mariæ de miseris vacauit in mense Iulio affecto nominatis, patronus præsentauit Thomam Hebert in artibus magistrum sufficientem, & idoneum, ac benè meritum & insinuatum Episcopo Lingonenfi qui eundem Hebert instituit & illi tanquam graduato insinuato contulit d. Ecclesiam parochialem, anno 1530. die 14. Iulij. Verum quia hic Hebert non reperitur nominatus, nec insinuatus, sed tantum graduatus, ideo magister Iacobus de Lafferte nominatus, sed per saltum: quia ante quinque annos requisitum dictum patronum, die xxj. eiusdem mensis Iulij, qui recusauit, ob id iure deuoluto ab Archiepiscopo Senonensi collationem

Feci quod in me erat quomodo beat. intelligi.

Graduatus simplex in mensibus graduatorum nominatorum iustè acceptat.

Irrite collationes facte non rite qualificatis non præbent ius præuentionis Pape.

Graduatus simplex in mense nominatorum deficientis nominatis præfertur reliquis.

Vicarij declaratio non præiudicat prelato.

tionem obtinuit die xxij. dicti mensis, postea Ioannes Hollier nominatus, sed non rite requisitum vicarium patroni, vt eundem præsentaret. die xvij. Iulij & antequam obtineret institutionem quidam Thebaldus de Brielles à Papa impetrauit, quocumque modo vacaret die pen. Iulij, in cuius locum fuit subrogatus magister Philibertus Sachard licentiatus iuris, & demum fuit die vltima Iulij d. Ioannes Hollier. Nunc dubitatur quis istorum ius in beneficio consequatur, & paucis agèda dico Thomam Hebert ius in d. Ecclesia obtinere, quia in collationibus attenditur prioritas. c. eam te. de rescript. c. sicut tempore. illo tit. in vj.

Item clausula posita est in §. teneantur. de collat. in Concorda. quod collatio facta non qualificato, non est irrita si nominatus & rite qualificatus non prosequatur, sed in specie mihi proposita nominatus non prosequitur imo vnus nominatorum habet omne ius aliorum: ergo collatio prima valet.

Præterea ita demum potest cõferre Papa quando præuenit ordinarium. §. declarantes. de mandat. Apostol. sed in hoc casu non præuenit: quia erat iam facta institutio de Hebert, & collatio facta d. Lafferte, ac altera præsentatio de Hollier, ergo Papa non potuit iure conferre, quia infauorè tantum qualificatorum est introductum, vt si prosequantur collationes factas, non qualificatis, eas irritas faciât §. si quis verò. de collat. in Concorda. ergo Apostolicus illas collationes irritas non poterit dicere, ratione qualificationis deficientis, quia in fauorem illius hoc non est introductum.

Huc accedit quod collatio facta magistro artium ecclesiæ parochialis villæ muratæ valet. §. statuiimus. ij. de colla. & ibi dixi: igitur collatio facta d. Hebert, seu institutio valet, ergo non potest impugnari per Apostolicum, qui non impetrauit tanquam magis qualificatus.

Non refragatur quod d. Hebert non sit nominatus, & beneficium vacauit in mense nominatorum, quia respondeo quod tertia pars beneficiorum est affecta nominatis & graduatis. §. præfati que graduati. & ibi dixi de colla. in Concord. Ideo nominatis non existentibus valet collatio facta graduatis. vt tenui in gl. irrita. in §. teneantur. d. tit. de coll. & hic Hebert est graduatus, & sic capax parochialis ecclesiæ villæ muratæ.

Non obstat quod voluntas & potestas deficit, quia respondeo, contrarium esse verum, de voluntate patet, quod graduatum voluit præsentare, & collator instituere, vt est expressum, tibi tanquam graduato, potestas etiam patroni & episcopi non impugnantur & si nominatum voluisset præsentare hoc dixisset sicut dixit graduatum. c. ad audientiam. de deci. & assumere coniecturas contra verba expressa est in vanum contendere, quia in certis non est opus coniecturis. l. cõtinuus. §. j. ff. de verb. obliga. nec discendū est à verbis nisi constet de mente. l. non aliter. ff. de lega. j.

Item declaratio vicarij videlicet quod Abbas præsentauerat nominatum, non potest præiudicare præsentationi Abbatis, cum solus Deus sit scrutator voluntatis & non homo. c. erubescant. xxxij.

dist. & c. nunquid de pœnit. dist. j. ideo non potuit vicarius Abbatis declarare quod. Abbas intendebat præsentare nominatum, cum in verbis præsentationis verbum nullum esset appositum.

Nec obstat quod collatio facta ex falsa causa est nulla, licet ex vera causa deducta possit valere. Panormitanus per illum textum. in capital. ex parte. Castrensis de concessio. præbend. Romæ. consil. ccccxlvj. primus, quia hic non apparet falsam fuisse causam, nam voluit præsentare magistrum artium & idoneum, is talis reperitur: ergo non est falsitas cause vt præsupponitur, nec error in nominatione quia nunquam fuit vocatus nominatus d. Hebert, nec per patronum, nec per instituentem, ergo, & c. etiam error circa qualitatem personæ non vitiat. l. alioqui. §. j. ff. de contrah. empt. & in summa. xxix. quæst. j. ideo esset erratum hic, circa qualitatem personæ, si putaretur nominatus: & etiam ille error non vitietur, quia conferre putabat, & sufficit quod talis reperitur, & sic concludo Apostolicum non posse annullare collationem factam d. Hebert cum sit valida, quoad eum, & cum Ioannes Hollier sit subrogatus in ius ipsius Hebert & Lafferte, ipse potius ius dicitur habere.

Error in qualitate nominatorum non vitiat.

RESP. XXXIII.

De graduato simplici.

Graduatus simplex, facta eidem collatione per ordinarium, de beneficio vacante in mensibus graduatis deputatis, illud post sex menses resignauit, & facta fuit collatio cuidam consanguineo episcopi, non graduato: an valeat collatio ratione collusionis? & videtur quod non, quia quod vna via prohibetur non debet alia permitti, regula cum quid. de regu. iur. in sexto. cum similibus.

Graduatus an beneficium quod in vim gradus acceptauit resignare possit non graduato.

Contrarium tamen videtur verius, quia graduatus non debet esse deterioris conditionis quàm alius, & hoc certum est & notorium, sed esset deterioris conditionis si non posset cessante fraude resignare beneficium quod obtinuit in vim nominationum, vel ius ad illud, ergo poterat, & huius sententiæ est glo. in §. quod si quis ex dictis in verb. censetur. de collat. in Pragm.

Nec ob hoc quod resignat non graduato probatur collusio vel fraus prius facta, nisi aliter probetur, & qui eam allegat eam probare debet. l. quoties. §. qui dolo. ff. de probatio. & longinquitas temporis collusionem tollere videtur, videlicet, post sex menses resignauit. glo. in l. si ventri. §. fin. ff. de priuileg. credit. c. fin. de renuntiat. in vj. & quamuis vna coniectura fraudis & collusionis reperiretur, tamen non sufficeret, sed plures requiruntur, ex quibus iudex possit animum suum ad iudicandum informare. c. in præsentia. de renunt. & glo. in verb. vacantia. versic. notandum. §. volumus. in additio. nouis. de collat. in Concord.

Collusionis multa oportet esse coniecturas. Clem. ne in agro an habeat locum in prioratibus conuentualibus datus in commendam.

Secundò an Clem. in agro. §. ceterum. de statu monach. habeat locum in prioratibus conuentualibus datus in commendam, & dicerem quod sic. per

alios prouisos, quod non est permittendum sed malitis obuiandum. c. sedes. de rescript.

Item nominatorum & graduatorum interest scire ex cuius persona vacet, vt liquidari possit quofure beneficium vacauerit ad hoc vt graduatus, & nominatus acceptare, & requirere possit beneficia eis affecta. in §. prefati que ordinarij. de collat. in Concordia & de his multa scripsi in glo. Concord. in verbo etiam in forma. mandat. & in tract. nominatio. dcccxxviii. num. 25. & sequen. ideo hic alia non addam.

Item collatio est sibi contraria nempe conferre vicarius Guyno licet absenti per literarum traditionem quomodo potuit? & tradere literas si erat absens quomodo est absens si tradiderit ei literas? Ideo ista contrarietas vitiat collationem. per l. scriptura. vbi doct. C. de fide instrum. & c. imputari. illo titu. quæ iura licet in duobus instrumentis loquantur, tamen ibi ea extendunt, & multo fortius ad vnum instrumentum sibi ipsi contrarium.

Quantum ad secundum non obstat quod literæ temporis studij non sunt sigillatæ sigillo vniuersitatis. Nam hoc est de consuetudine & stylo vniuersitatis Parisiensis, quæ non recepit Concordatum ad hoc vt attestatur gloss. in Concor. in §. prefati que graduati. de colla.

Nec dicitur falsum tempus studij licet vnum dicat quod magister Franciscus de Terfac studuit vsque ad decimam diem Septembris Paris. & alia literæ dicant talem studuisse à principio mensis Octobris quia debent concordari à principio mensis, post decimam diem, sicut in l. secunda. §. fin. ff. de reb. credit. vbi testes concordantur qui deposuerunt post nuptias, & ante vt intelligatur ante nuptias finitas, post nuptias videlicet inchoatas, sic in principio mensis Decēbris incipiendo post decimam diem illius mensis, nam dicitur principium mensis respectu signi quod incipit in medio mense, vel à principio, id est post principium sicut à prandio post prandium, nam dictio à excludit in l. datio. ff. de actio. empr.

Etiā sufficit studuisse, & verum est aliquem studuisse tempus præstitutum in Concordatis, licet dicat studuisse Parisi vsque ad decimam diem, intelligatur computato itinere, quo potest ire vsque ad ciuitatem Tholosanam, & quod in principio mensis illic fuit, nec dicitur falsum quod est immutatio veritatis. §. primo. in authentic. de instrument. cautela. & fide. collatio. 6.

Quod ad attestacionem nobilitatis sufficit quod sit facta in loco iudicij ordinarij iudicis licet non sit facta in loco natiuitatis in quo non redditur ius, vt dixi in §. cum verò. de collat. in Concor.

Item sufficit habere collationem intra tempus intra quod potest si conferre, vt dico in §. si quis verò. de colla. in Concord.

Et quod iste de Terfac poterat etiam iterum adire capitulum intra sex menses propter ius deuolutum ad superiorem, postquam nominatus hoc volebat, & velle presumitur postquam iterum adiuit capitulum, & iterum & tertio potuisset adire intra dictos post sex menses: ergo non

Contrarietas in collatione.

Literæ temporis studij Parisi. etiā sine sigillo vniuersitatis valent.

Nobilitatis attestatio vbi fieri debet.

Deuolutio intra sex menses non deuoluitur ad superiorem nisi voluerit nominari & graduari.

erat deuolutum ius ad superiorem, vt dico in §. si quis verò. de colla. & in tracta. nominatio.

Contre [Contra] Torciat tria obstant, primò quod nominationes non fuerunt concessæ tempore quadragesimæ, quod est peremptorium. Secundum quod procurator non est constitutus ad insinuandum quod etiā est peremptorium. §. teneatur. de coll. in Conco. & in tract. nominatio. quæst. xiiij. Insinuatio non est facta capitulo vel in loco capituli quod debet fieri. c. si capitulo. de concessio. præbend. in vj.

Aliud peremptorium quod literæ temporis studij non sunt factæ ab vniuersitate, in qua studuit, contra §. prefati. de colla. in Concord.

Item attestatio nobilitatis non est facta coram iudice ordinario, quod maximè requiritur. in §. cum verò. de colla. in Concord.

Literæ tonsuræ Claudij Suac sunt nullæ, quia sine anno qui tamen necessarius est. l. generali. vbi gloss. C. de tabula. lib. x.

Item defectus insinuacionis temporis studij dicti Claudij vitiat. §. teneantur. de collat. in Concord.

Attestatio temporis studij Aureliæ facta non valet, quia vna vniuersitas non potest attestari de altera, & de tempore studij alterius. d. §. prefati.

Prima insinuatio non valet, tum quia est facta vni canonico & debet fieri capitulo cōgregato. c. si capitulo. vbi gloss. de concess. præbend. in vj.

Tum quod non sit in loco capituli facta, vt ibi dicitur.

Adhæc etiam quod non insinuauerit literas temporis studij Parisi. & illæ literæ facientes mentionem de tempore studij Parisiensis sufficiunt nisi ipsæ exhibeantur & insinuatae fuissent authent. si quis. C. de edendo.

Item non insinuauit literas nobilitatis ob id non potest dici nobilis, quod etiam est necessarium in d. §. teneantur.

Secunda insinuatio eodem errore labitur, nec valet procuratorium d. Suac, quia non constituit procuratorem ad insinuandum quod est necessarium, in §. teneantur de collatio. in Concordia.

Item non obstat collatio postea facta dicto de Terfac anno 1536. ad reddendum eam incapacem quia tempore acceptationis erat capax, quod sufficit §. volumus de collation. in Concord. nam non acceptauit illud beneficium, vel est dispensatus ad tenendum etiam illud.

Item contra Ludouicum Baille probatur ignobilis & præbendæ istæ ex statuto ecclesie solis nobilibus debentur.

Item probare oportet quod beneficium de Lioffat ascendit vsque ad ducentos florenos auri de camera, cum aliis tribus quæ dicitur habere.

Item oportet quod constet de potestate administratoris, quia qui dicit se talem, oportet quod probet. l. non ignorat. C. qui accusare non possunt.

Item non valet tempus studij d. Baille, quia certificat de studio facto in aliis vniuersitatibus, quod non valet, imo debet insinuasse literas studij cuiuslibet vniuersitatis, vt supra dictum extitit.

Item non apparet, quod duplum siue copiam exhibuerit

Exceptiones peremptoria contra nominatum graduatum.

exhibuerit quod est præcipuum. d. §. teneantur.

Item insinuatio facta vni canonico non valet, vt supra dixi.

Item vicarius debet esse constitutus ad conferendum beneficia etiam deuoluta, vt dixi plenè in prax. beneficii.

RESPON. XXXVI.

De duobus nominatis.

Actum tale. Duo erant nominati in ecclesia Magalon. & vnus graduatus tantum, vacauit beneficium in mense graduatorum & nominatorum. Primus nominatus acceptauit, acceptauit & secundus cum protestationibus solitis appositis. per glo. in c. ij. de rescript. lib. vj. quia collatio ad canonicos spectabat. ideo in vnum conuenerunt canonici, & insimul congregati præsentate primo nominato contulerunt graduato simplici, & primo nominato quoddam paruum beneficium, quod acceptauit nominatus & accepit possessionem illius & arrentauit. Nunc secundus nominatus prosequitur ius suum, quaritur de tribus, an collatio illi graduato facta valeat?

Secundò, an præsentate primi nominati possit renuntiationem inducere in præiudicium secundi prosequentis?

Tertiò, an si postea prosequente secundo velit primus redire ad prosequendum primum contra secundo loco nominatum, debeat audiri?

Inuocato Domini auxilio, & beatae Mariæ, ac sancti Sebastiani, cuius hodie festum colitur, videtur primò dicendum quod collatio sit valida. per tex. in c. tibi qui. in ff. de rescript. vbi si sint duo habentes gratiam à Romano Pontifice, videlicet primus & secundus. Et primus fuerit in negligentia valet collatio facta alteri, potius quam primo: ergo idem erit dicendum in casu nostro, cum primus fuerit negligens collatio alteri facta valet.

Secundò, probatur per text. in c. si clericus. de præbend. lib. vj. vbi si aliquis habeat mandatum, de prouidendo & presentauerit, si tamen fuerit negligens collatio alteri facta tenet.

Tertiò probatur, nam iste primus nominatus acceptando beneficium acquisierat sibi ius ad rem, quod potest alteri renuntiare. Cum iuri pro se introducto quilibet possit renuntiare. l. si quis in conscribendo. C. de Episcopis & cleric. & l. si quis. C. de pac. c. si diligenti. de for. competen. ergo accipiens aliud beneficium videtur illi graduato renuntiare, quare videtur quod secundus nullum ius habeat.

His tamen non obstantibus, contrarium est verum quod collatio est ipso iure nulla, probatur sic collatio facta de beneficio affecto alteri quam illi in cuius fauorem est affectum, est nulla. in c. tibi qui. de rescript. lib. vj. in c. si capitulo. de concess. præbend. lib. vj. Sed post acceptationem & requiritionem collationis ab ordinario factas per nominatum, vel graduatum beneficium est affectum.

Requisitio sola parit ius ad beneficium ita quod requirit illud potest resignare.

Collatio de beneficio affecto nominatis, non valet & nulla est si fiat alteri.

per tex. in Concord. §. si quis. ibi sint ipso iure irritæ collationes. de elect. & glo. in pragmatic. sanct. in §. item quod omnia. in verb. scilicet. & Ioan. de Selua, in tracta. de benefic. in iij. parte. q. xj. nu. 42. ergo collatio nulla.

Secundò probo, quod collatio sit nulla: nam vbicumque in aliquo actu est clausula irritantis decreti, tunc si contrarium fiat, illud factum est nullum. per glo. in clem. j. de immunit. ecclesie. legistæ in l. omnium. de testam. & in l. omnes populi. de iustit. & iur. Panor. & alij in c. cæterum. de rescrip. & in c. dilecto. de præbend. tex. & ibi no. in c. j. de concess. præbend. lib. vj. Petrus de Anchar. in repetit. c. primi versic. sed hic incidenter quaro. de constit. & ioan. de Anania. in c. quia frustra. de vsur. Card. & Barb. in clem. j. de elect. sed in dicto Concordato est apposita clausula irritans: ergo collatio post acceptationem facta est nulla, vltius probatur quod ista collatio fuerit nulla, ex alio capite: nam beneficia vacantia in ecclesia Magalon. vigore statutorum conferuntur per præpositum, vel debent conferri cum consilio priorum, sed nos habemus, quod quando actus debet expediri cum consilio alicuius, si illud consilium dimittitur, actus est nullus. per c. dilecta. de rescrip. & glo. in c. non est. de consuetud. lib. vj. text. in authent. de non alienand. §. quod autem. l. impuberibus. ff. de suspect. tutorib. Bar. in l. j. §. si plures. ff. de exercit. actio. Panor. in c. ad Apostolicam. de regu. Specul. & ibi Ioan. Andr. in additio. ad cum. in tit. de requisit. consil. late Felin. in c. ex parte. de constit. Sed in casu nostro præpositus debebat conferre cum consilio, & tamen non erat præpositus: ergo collatio nulla. Et non obstat si dicatur quod non poterat haberi, nam dico quod imo: primo debebant eligere præpositum, & eo electo deuenissent ad collationem: iuxta statuta prædictæ ecclesie quod non fuit: ergo malè.

Non obstat primum dum dicebatur, quod collatio facta alteri, quam illi cui debet fieri propter negligentiam valet: nam illi tex. in c. tibi. & in c. si clericus. de præbend. lib. vj. intelliguntur, quando non erat alius qui haberet similem gratiam: scilicet si esset secundus, vel bene valet in præiudicium negligentis, & non alterius. ita text. in c. tibi qui. de rescrip. lib. vj. nam illa notabilis negligentia primi non potest secundo præiudicare, secundum Domini & Phil. in d. c. tibi. & c. si clericus. de præbend. glo. j. in c. capitulum, & ibi Panor. & Fel. de rescrip. ita tenent Ioan. de Selua in tracta. de benefic. in iij. parte. q. xv. Cosma Guimier, in glo. verb. scilicet. §. item quod omnia. de coll. in pragn. & quando dicatur negligens, dicit Ioan. de Selua in iij. parte. q. xxxiiij. & Felin. & alij in c. capitulum. doc. in c. si clericus. de præbend. lib. vj. vbique ergo dicunt, tam glo. quam scribentes, quod est in arbitrio iudicis quando dicatur negligens, vel secundum eos dicitur negligens, quando primus expectat, quod alteri conferatur præbenda, & in casu nostro: nam ipso præsentate, & nõ contradicente fuit de illo beneficio acceptato facta tali graduato collatio: ergo est maxima negligentia. Imo fortius di-

Clausula irritans reddit collationes in contrarium factas nullas.

Collatio facta à nõ habente potestatem.

Negligentia antiquioris nominati non præiudicat posteriori nominato.

Negligentia antiquioris nominati quomodo diiudicetur

cunt Panor. & Felin. in c. capitulum. alleg. quod negligēs dicitur, etiam si non habet competitorē secundo expectantem. Et etiam dicit quod negligentia tollit ius affectuum ad præbendam. per d. c. si clericus: & secundus diligens debet præferri primo, vt asserunt Panor. & Felin. in d. c. capitulum, vltērius dicit Felin. in c. ceterū. col. vij. versic. non est nullum. in fi. de rescript. & ibi Imol. quod secundum rescriptum præualeat primo, si primus fuerit negligens: ergo cum hic fuerit negligens accipiendo aliud beneficium, & dimittēdo acceptatum illi graduato, ius est quæsitum: secundo nominato, ita quod dicit glo. in tit. de colla. in prag. in §. quod si quis in verbo irritum quando primus nominatus renuntiavit, vel est negligens fingitur tanquam si non esset qualificatus: sed si non esset qualificatus ius secundo deberetur: ergo etiam quando fuit negligens.

Renunciare beneficio non possumus nisi si illius collatione obtenta.

Theologus non potest permutare suam præbendam theologale, cum non Theologo.

Non obstat tertium quando dicitur quod potest priuilegio introducto renuntiare, verum est habita collatione, & sic iurē: secus ante collationem, cum non habuerit ius, & sic non potuerit renuntiare: sed non in præiudicium secundi. Imo secundus illo repudiante vel negligente, venit vt dicit d. c. tibi. imo dicit glo. in §. & ordinat. versic. & quotiens. in verb. alio. in tit. de colla. in prag. Quod si Theologus vellet permutare præbendam theologalem non Theologo quod non valeret permutatio: idem ergo videtur in isto casu: nam si iste primus impetrans velit allegare permutacionem fecisse cum isto graduato, dico quod non valet, quia sequeretur maxima fraus in præiudicium collatorū: nam Theologus semper permutaret præbendas theologales cum aliis: & sic collatores non haberent aliquam ad cōferendum, ita etiam facerent primo loco nominati: nam semper acceptarent pingua beneficia, & permutarent cum paruis: & postea alio vacante acceptarent cum ipsis non esset prouisum, vsque ad ducentos florenos de camera, vt dicitur in Concordat. in tit. de elect. & sic secundo loco nominati nunquam possent habere aliqua beneficia vigore nominacionum, sed semper primus: ideo ne dolus & fraus patrocinentur alicui. iuxta c. sedes. cum similib. de rescript. non potest fieri præiudicium secundo nominato, prosequente ius, & supra fuit probatum: & sic ex præmissis concludo collationē factam alteri quam secundo nominato nullam & inefficacem.

Renunciatio beneficii inducitur si presentio eo qui ius ad illud habet conferatur alteri.

Ad secundum quo queritur an presentia primi nominati quando conferebatur beneficium quod acceptauerat inducat renuntiationem, ita quod secundus non possit prosequi ius suum: & videtur quod sic, nam habens beneficium potest illi renuntiare per totum titulum. de renuntiat. idem ergo in isto primo, qui videtur posse renuntiare suo iuri in præiudicium secundi. Breuiter dicas quod presentia inducit consensum & sic tacitam renuntiationem per tex. in l. Lucius. ff. de manumiss. testam. vbi si testator reliquit suo seruo libertatem, si filio testatoris rationes reddiderit. Postquam ille filius fuerit egressus pubertatem, si curatores impuberis, non expectato tempore con-

uenerunt seruum, qui reddidit rationes presentie filio. ibi dicitur, quod tunc cōditio est impleta, ergo presentia inducit consensum: facit l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. vbi cōfessio facta parte absente non valet, sed si fuerit presentis, vel procurator tunc valet, quia censetur acceptare, & sic consentire. facit tex. in l. si dictum. §. si presentie. ff. de cuius. vbi si presentie promissore denuntiauerim procuratori valet denuntiatio.

Vltērius adduco tex. expressum, in l. fideiusor. in ij. §. primo. ff. de pignori. vbi est casus multū notabilis: quod si pater persuasit suo filio emancipato, vt filius scriberet, & domum propriam, & non patris daret in hypothecam creditori, si filius hoc scripserit cōsensum ei obligationi dedisse manifestū est scribendo illā scedulam, & sic cōsentire.

Item adducitur tex. in l. Paulus. ff. quibus mod. pignus, vel hypothec. soluit. vbi si creditor qui pignus habebat cōsenserit, vt alteri pignus detur, videtur remississe. Idē ergo est in casu nostro: nā iste consentiendo quod graduatus habeat beneficium, videtur remittere ius quod in illo poterat habere. Adducitur tex. in l. ij. §. voluntatem. ff. solut. matri. vbi filia presentis videtur consentire patri repetenti dotem. facit tex. in regul. qui tacet consentire videtur, de reg. iur. in vj. & alia iura multa quæ dicunt presentem, & tacitum haberi pro cōsentiente, & maximē quando actus est sibi præiudicialis. per tex. in l. de etate. §. qui tacuit. ff. de interrog. actio. idem quando poteram contradicendo impedire, per glo. in l. Titia prima. §. Lucia. ff. de leg. ij. per l. Caius. ff. de pignorat. actio. sed in casu nostro primo nominatus erat presentis, & non contradicens, certē ista presentia inducit tacitam renuntiationem, quæ tantum operatur sicut expressa. l. item quia. de pact. l. ij. de reb. credit. in glo. Felin. in c. capitulum. in versic. literæ priores. de rescript. si expressē renunciauerit, secundo loco nominatus haberet locum. Ita & nunc quando tacitē renuntiauit puta propter presentiam: & quod presentis videatur consentire. glo. & in d. regul. qui tacet. & Bar. in l. ij. §. si. ff. solut. matri. & in l. quæ dotis. & ibi Alex. Iaf. Vincen. & Bar. in l. Caius. Felin. in c. cum omnes. col. vj. de constit. c. nōne. de præsump. in c. non potest. de re iudic. glo. & doc. in c. vno. §. si de inuestitur. inter dom. & vassal. lis oriatur. doc. in l. j. de filiis familias, & quæadmod. pater pro his teneatur. lib. x. C. & non eundo per mendicata suffragia, de hoc est tex. in c. si quis sacerdotū. lxxxj. distinc. vbi acceptando secundum videtur primo renuntiare. ita Ioan. de Selua. q. j. d. parte. & tract. de benefic. & sic per supradicta concludo presentiam dicti primi nominati tacentis, quando beneficium alteri cōferebatur, haberi pro renuntiatione: & sic habetur pro excluso.

Quando verō queritur, an in præiudicium? & dicatis quod non. per tex. in c. tibi. & ratio videtur esse quia si primo nominato cōcederetur, renuntiare in præiudicium secundi nominati, nunquam secundus vti posset sua gratia, quia semper primus renuntiaret, & sic fieret fraus legi, quod prohibetur per tex. & ibi no. per Din. in regul. fi. de regul. tur. lib.

Renuntio ab antiquioris nominato non potest fieri in præiudicium aliorum nominatorum.

iur. lib. vj. item concessio semper intelligitur citra præiudicium tertij, in c. cum olim. de consuetud. facit tex. in c. multiplici. de decim. & c. quāuis. de rescrip. lib. vj. vbi gratia facta vni semper intelligitur sine præiudicio alterius. Item non valet dispensatio in præiudicium tertij, secundum Anto. in c. ac si clerici. §. de adulter. col. xij. de iudic. facit tex. in c. mandatum. de rescrip. vbi non est intentio Roma. Pontificis grauari ecclesiam in magnum præiudicium, sed minus quod potest facit. text. & ibi doct. in c. super eo. de offic. deleg. quod semper verba Papæ debent intelligi vt tanto minus laudantur ius commune, quantum possunt: facit quod dicit Barto. in l. ij. ff. de decurio. vbi si vnus doctor sit priuatus de collegio & alius accepit locū illius, modo si ille doctor priuatus recuperat locū suum nō præiudicatur alteri, sed erit nouissimus. tex. in l. quoties. de precib. imperat. offerend. Sic dico in casu nostro, cum iste renuntiauerit non potuit præiudicare secundo, per iura allegata, sed iuri suo simpliciter: & sic concludo per alia multa quæ hic possent allegari. idem tenet Ioan. de Selua. in tracta. de beneficiis, in ij. parte. q. lx. & ita tenent D. de Rota. in decis. cccxxix. in no.

Nominatus primus qui semel resignauit an possit pœnitere.

Tertio, an secundo prosequente nominatus primus possit ad primum beneficium redire, & videtur quod sic: nam regulariter quis potest pœnitere nisi in delictis. l. si pecuniam. ff. de condic. caus. dat. l. qui ea mente. ff. de furt.

Secundō facit glo. in c. gratia. de rescript. lib. vj. vbi postquam quis elegit beneficium potest pœnitere & ad aliud redire.

Tertio quis non potest renuntiare sine autoritate superioris. in c. admonet. de renuntiat. & in c. quod in dubiis. eodem tit. ergo nec iste primus nominatus.

Resignare decet in manibus ordinarij.

Quarto, allegatur casus rotundus. in c. si beneficia. de rescript. lib. vj. qui dicit quod liberē reuertantur beneficiati ad beneficia quæ omiserunt, & sic iste primus potest redire ad beneficiū primum acceptatum, quod omisit.

Contrarium est verum quod non possit redire, quia remittentibus ius suum, non datur regressus. in l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædil. edict. glo. in c. in causis. de elect. & vij. q. j. c. eos. & in c. sic illic. xxij. q. iij. sed iste primo nominatus remisit ius suum accipiendo & acceptando aliud beneficium sibi collatum: ergo non datur regressus.

Secundō probatur, contrarius repelli debet siue contraria proponens. l. Titio. ff. de conditio. & demonstr. & l. j. C. de furt. cum similib. sed iste primo nominatus acceptauit & arentauit suo nomine beneficium sibi collatum, licet illud non acceptasset vigore nominationum, & adhuc obtinet pacificē, quia tantum iuit ad superiorem causā habendi collationem, primo loco acceptatam: & sic est contrarius renuntiaudo, & postea petendo collationem. Et ideo tanquam contrarius debet expelli, & pro ista opinione est tex. in c. gratia tuæ. renuntiare videris, si aliud beneficium es pacificē adeptus: sed ipse est adeptus aliud, vt patet: ergo renuntiauit primo, quare volendo vtrunque pro-

sequi contraria proponit: ideo non debet audiri.

Item probatur quia illusio & variatio est prohibita, maximē in personis ecclesiasticis maximē religiosis. in clem. j. de renuntiat. sed hęc esset maxima variatio: nam secundo nominato volente prosequi beneficium, quod primus nominatus possit dimittere beneficium suum pacificum, & postea aliud prosequi, non videtur ratione variationis, cū semel habuit, & etiam illuderet & fraudaret secundo loco nominatum sumptibus & expēsis: nam ex eo quod videt secundo loco nominatū velle prosequi beneficium, in casu negligentia omisium, & fecisse multas expēsas in habendo collationē, & alia, nunc vult eum illudere & fraudare, quare videtur quod omnia iura fraudibus obuiat. c. sedes. de rescript. & c. ex tenore. illo tit. c. ex literis. de dol. & contumac. & l. si legatarius. cum simili. ff. de dol.

Collusio in iuris ecclesiasticis reprobata.

Vltimō probatur, paria sunt remittere & dare. in l. quinetiam. ff. de calumniat. text. in c. veniens primo. de testib. extra. vbi symonia committitur, ita in remissione, sicut in datione, & idem in c. talia. viij. q. iij. facit tex. in l. si fundū sub cōditione. §. Titio. ff. de leg. j. l. si mulier. de condit. ob caus. sed donatio nō potest reuocari nisi in aliquib⁹ casibus positus, per tex. in c. si. de donat. & l. si. de reuocand. donat. C. idem ergo in renuntiatione & remissione, quam primo nominatus fecit, non potest reuocare, cum dare & auferre sit puerile.

Renuntiaatio est irrenuocabilis.

Vltimō allegatur text. in c. cum in multis. de rescript. lib. vj. vbi dicitur quod postquam imperator rescripti expressit nomina circandorum in primo rescripto, non potest ratione fraudis variare: ita in casu nostro: nam postquam primus nominatus habuit collationem alterius, & illud beneficium pacificē possidet & possedit per sex vel septem menses, certē maxima fraus esset quod nunc omitteret, & ad primum reuertetur.

Non obstant nunc in contrarium adducta ad primum dum dicitur quod quis potest pœnitere: verum est re integra antequam alteri sit ius quæsitum: sed hęc est ius secundo quæsitum ex collatione habita per superiorem: ergo non potest pœnitere. per tex. in l. ij. & l. quem pœnitet. ff. de cessio. bonor. doc. in d. l. si pecuniam.

Non obstat secundum dum dicebatur per glo. in c. gratia. de rescrip. lib. vj. quæ dicit quē possē pœnitere: sed glo. dicit re integra: & ita intelligunt communiter omnes docti. ibid. Et res dicitur integra quando alteri non est facta collatio, secundum docti. in cap. si clericus. de præbend. lib. vj. Sed hęc est facta collatio, tam graduato quam secundo nominato. Ergo non est re integra, ergo talis primo nominatus non poterit pœnitere secundum docti. in d. l. si pecuniam. & Guido. Papæ. quæst. xlix. Prælat. & istud per tex. in l. mandatum. cum similibus. C. mand. vbi mandatum re integra morte mandantis expirat. Et dicit glo. quod res dicitur integra quando non sunt facta aliqua præparamenta. Idem dicit tex. in l. j. quando licet ab empt. disced. Nam re integra ab emptione licitū est discedere, & res dicitur integra (dicit gl.)

Integra res in beneficiis obtinendis quando dicatur.

quando pretium non est solutum, vel aliquid factum. Item Iurisdicção morte mādantis expirat re in regra, secundum Aufser. q. cclxiii. in decis. capell. Tholos. sed re non integra non, idem in casu nostro: nam potest pœnitere re integra, sed hic nō est res integra ergo pœnitere non poterit: non obstat tertium dum dicebatur quod non potest quis renuntiare beneficio sine autoritate superioris per ca. ad monet. & ca. quod in dubiis. verum quidem est in expressa renuntiatione: secus in tacita quæ resultat per acquisitionem alterius beneficii: & ita tenet gl. communiter approbata. in c. ex ore, in verbo renuntiasse de his quæ fiunt à maiore parte capitul. & ita tenet Barb. in clem. gratiæ. in notabilibus. de rescript. & facit in simili quod dicit rex. in l. fi. §. sed quia. C. de iureiurand. propter calum. d. vbi iuramentum calumniæ non potest remitti expressè, sed bene tacitè. vt ibi dicit glo. ergo idem in isto casu, vel possumus dicere quod iuri quod quis habet in re non potest sine autoritate superioris renuntiare, sed bene iuri ad rem: ita debet intelligi illa clem. secundum Barba. in c. P. & G. de offic. deleg. & in c. cum dilectus. de consuetud. & in rub. de rebus ecclesiæ non alienand. & doct. in d. clem. gratiæ, & ita tenent do. de Rota. decis. cccxxviiij. in antiq. sed hic non habebat nisi ius ad rem: ergo sine autoritate superioris potuit renuntiare.

*Renuntia-
tio tacita
procedit e-
tiam si non
fiat in ma-
nibus ordi-
narij.*

*Renuntia-
tio iuris in
re requirit
superioris
authorita-
tem non iu-
ris ad rem.*

*Renuntias
primo be-
neficio, qd
errore du-
ctus secun-
dum sibi de-
beri puta-
bat potest
non obstan-
te renuntia-
tione redi-
re ad pri-
mum.*

*Renuntians
suo benefi-
cio ad illud
redire non
potest.*

Non obstat. c. si beneficia. de præbend. lib. vj. quia ille text. intelligitur quod quis potest redire ad sua beneficia, quādo habebat ius in re, & etiam ibi agebatur de damno vitando, in casu autem nostro de lucro captando, id est, de habendo beneficium, quod nunquam habuit, sed ibi loquitur etiam de illo qui habebat beneficium: & errore ductus renuntiavit existimans secundum sibi deberi: sed in casu nostro primus nominatus beneficiabat & tractabat de lucro: quare non potest redire, vt dicit ille tex. qui ita intelligitur, per Ioan. de Selua in tract. de benefic. in iij. parte. q. xxviiij. & doct. in d. c. si clericus. Quare cōcludo talem primo nominatū non posse nūc redire ad primū beneficium, quod renuntiavit, & etiam quia non potest esse pluralis, cum habeat vnum beneficium. in c. de multa. & extrauag. execrabilis, cum similib. de præbend. & sic concludo saluo iudicio cuiuslibet melius sentientis, iuxta dictum iurisconsulti in l. Claudius in fin. ff. qui potior. in pignor. habeant.

Viso factō superiore dicendum est antiquiorem nominatum esse præferendum prouiso à Papa, tum quia beneficium erat ei affectū per Concordata, quia in mēse deputato nominatis vacauerat, vt pote in mēse Ianuario, tum etiam quia prius collatum fuit huic nominato: & regulariter prior collatio præfertur alteri. c. eum cui. de præbend. in vj. c. duobus & c. tibi. de rescrip. eod. lib. nam qui prior est tempore potior est iure per regul. iuris.

Adhæc iste antiquior nominatus fuit electus, & in loco solito, & facta conuocatione omnium canonicorum vt moris est, & non fuit facta singulariter, sed à collegio, & communiter vt fieri debet, c. in Genesi. de elect. ideo valere debet, nec potuit postea Papa conferre præbendam, Petro Eyquen, quia nō vacabat. Nam iam erat collata antiquiori nominato. Ergo prouisio postea facta de beneficio non vacante nulla est. c. j. & ij. de concess. præbend. nec voluit Papa præiudicare antiquiori nominato: quia in dubio non videtur velle præiudicare iuri tertij. c. quamuis. de rescript. in vj. ca. super eo. de offic. delega. Imo quando Papa diceret non obstante quacunque collatione tibi Petro conferimus: intelligeretur de collatione inualida, restè Felin. in c. causam quæ. de rescript. sed Papa confereudo dicit in bulla se conferre Petro, si ius non fuerit alicui quæsitum, sed ius iam erat acquisitum antiquiori, per Concordata, & per capituli collationem: ergo Papa noluit isti Petro conferre, & sic sua non valet prouisio.

Nec obest quod electio debet fieri à maiori & saniori parte, aliàs non valet, c. quia. c. ecclesiam. ij. de electio. sed hæc non est facta à maiori parte: ergo nulla. Respondeo, illa iura procedere in electione prælaturæ, sed non in beneficiis debitis nominatis, quia illa electio verius dicitur collatio, quàm electio.

Ideo in hoc Franciæ regno in quo per Concordata quicunque collatores tenentur providere nominatis, & antiquioribus. §. præfatique ordinarij. iuncto §. statuimus. de collatio. in Concord. cum omnes & singuli teneantur providere nominatis, & in hoc sequi voluntatem Papæ, & Regis, non requiritur maior pars, sed si minor pars elegerit, vel contulerit valebit collatio, & electio etiam à minori parte facta: quia illa minor pars erat executrix voluntatis Papæ, & Regis: ideo ipsi executores Concordatorum conferentes antiquiori nominato iure potuerunt providere: & quod factum est ab illis valet & tenet. Et ita censuit Senatus Parisiensis pro magistro du Four contra Guibaud & Cheruin, super præbenda sancti Martini extra muros Rupellæ, quæ fuit adiudicata antiquiori, licet à minori parte esset electus, vt scripsi in d. §. statuimus.

Item cum agatur de executione Concordatorum quilibet videtur assumptus, vt facilius fiat executio: igitur quod vnus cepit, etiam alter potest perficere. Bal. in c. eam te. de rescript. vbi etiam Panor. & Felin. docent quod si capitulum debet recipere aliquem, & nolit recipere quilibet poterit eum recipere, & valebit receptio, etiam si singulariter facta fuerit. Panor. & alij in c. si capitulum illo titul. in vj. sed ista electio, seu collatio facta fuit à tribus canonicis, ergo est valida. cum omnes & singuli tenerentur nominatis providere, & ita concludo.

RESP.

RESP. XXXVII.

*Subrogatio colligatorum per regulam
hic expressam.*

Actum tale proponitur, dominus Ioānes monachus impetrauit beneficium à Papa post mensem, à die obitus fratris sui, qui litigabat cum quodam, & is frater obtinuerat recedentiam, contra illum, deinde post duos menses colligans impetrauit illud beneficium, & de eo prouisus fuit, quæsitum est, vtra impetratio valeat, & vter in beneficio ius obtineat? breui respondeo, impetrationem Ioannis monachi valere, & ius ad eum pertinere, quod patet: nam in his prouisionibus beneficiorum attenditur tempus datæ. c. eam te. de rescriptis. c. si eo tempore. illo titul. in vj. sed d. dominus Ioannes in tempore est prior: ergo aliis præfertur, etiam per reg. qui prior est tempore potior est iure.

Quantum verò attinet ad regulam Cancellariæ, de subrogandis colligantibus, quæ vult quod si colligans sit subrogatus intra mensem præferatur aliis, facit pro d. domino Ioanne: quia aduersarius eius colligans non fuit subrogatus intra mensem, ergo non est locus regulæ.

Item etiam regula vult vt aliorum impetrationes sint nullæ factæ intra mensem, sed impetratio d. Ioannis non est facta intra mensem, sed postea: ergo est valida, sumendo argumentum à contrario, vt patet ex c. cum Apostolica: de his quæ fiunt à prælat. nam impetratio facta ab alio, quàm à colligante, intra mensem est nulla, si colligans intra mensem impetrauerit, quæ omnia hic cessant. primò, d. Ioānes monachus impetrauit post mensem, ideo collatio eius valida est.

Item d. colligans non impetrauit intra mensem, & sic non habet locum regula: ideo ius commune succedit, vt prima prouisio valeat, & sic prouisio d. domini Ioannis, & aliæ nullæ sunt: quia postquam prima valet, non vacat beneficium, ob id non potest conferri alteri, vt constat ex c. primo, & per totum titul. de concess. præbend. & ecclesiæ non vacantis.

Imò etiam impetratio d. Ioannis esset valida facta intra mensem, si derogatum esset regulæ, vt scripsi in d. regula. in prax. beneficio. quod factum esse creditur: quia Papa voluit vt omnimodò sua prouisio valeret, & derogasse videtur quando sciuit. l. quidam. ff. de re iudicat.

Nec refragatur quod ille mensis deberet computari, à die scientiæ. c. quia diuersitatem. de concess. præbend. Respondeo cōtrarium esse verum, quia in d. regula non agitur de scientia, vel ignorantia, sed impetrationes annullat factas intra mensem ab alio quàm à colligante: ergo ille mensis currit à die obitus, præsertim quando tempus præstituit & in fauorem alicuius, tunc non requiritur scientia. c. oblatæ. in fin. de appellatio. sed in ista regula præstitutus est mensis in fauorem colligantis, vt notoriè patet: ergo à die obitus

currit, quidquid dicat Gomefius, in d. regula. q. x. scripsi in §. j. de nominat. regis, in verbo à die vacationis, in Concord. Et ita concludo d. Ioannis monachi prouisionem firmam, & validam esse, omne ius illi competere impetrationemque, seu subrogationem colligantis post duos menses factam nullam esse, nullumque ius colliganti præbere: & ita subscripsi Parisiis, anno 1556. in mense Septemb.

RESP. XXXVIII.

De procuratore ad resignandum constituto.

Vidam constituit procuratores ad resignandum Prioratum suum in manibus Rom. Pōtificis, nulla Regis facta mentione, nec nominationis Regiæ, in fauorem tamen nepotis non aliter nec alias procurator resignauit, prout erat in procuratorio descriptum, & Papa admisit resignationem, & contulit dictum Prioratum nepoti qui postea obtinuit nominationem à Rege & secundam resignationem à primo resignante hoc tamen subicit, quod iam fuisset resignatio expedita sine Regis beneplacito. In vim cuius fit alia prouisio, huic primo resignatorio: demum Rex certificatus de prima resignatione facta absque suo beneplacito, & nominatione contemptum suum prosequens nominauit secundum, cui est per Papam prouisum ad Regis nominationem.

Ex hoc factō sequentes resulant quæstiones: prima, an qui primo resignauit possit iterum resignare.

Secunda, si prius resignauerit absque Regis nominatione, an iterum possit resignare habita Regis nominatione: & an hoc debeat exprimi in secunda resignatione.

Tertia est, an si neutra valeat resignatio, resignans remanere possit in dicto Prioratu in vim illius clausulæ non aliter, nec aliàs.

Quarta, vter istorum ius habeat in dicto Prioratu, an primus an secundus nominatus à rege.

Inuocato prius Dei Optimi Maximi auxilio: prima quæstio breui decidetur tanquam facilis.

Certum est qui semel resignauit, iterum resignare non posse quia variare non potest. clem. j. de renuntiat. c. ex transmissa, & c. in præsentia. de renuntiat. & quia priuatio præsupponit habitum. l. decem. ff. de verb. oblig. sed is qui resignauit non habet beneficium: ergo illud non potest resignare: nam per primam resignationem quis est priuatus iure & possessione. tex. in c. inter cuncta. glo. j. de præbend. Innocen. in c. super hoc. de renuntiat. col. iij. de Rota decis. xxiiij. & decis. cccclij. si opponatur, in no. Panor. in c. sollicitè. col. iij. de restit. spoliat. nam in amittenda possessione affectio eius qui possidet intuenda est. l. iij. §. in amittenda. ff. de acquir. possess. & in l. si quis vi. §. differentia. ibidem, vbi Alex. col. ij. ideo non restituitur qui post renuntiationem spoliatur. c. sollicitè. de rest. spoliat. vbi Panor. & alij. Cassad. in decis. iij. fuit dubitatum. rub.

*An secun-
da nomina-
tio Regia
valeat, &
an debeat
prima ex-
primi & de
clausu. non
aliter.*

*Qui semel
resignauit
iterum re-
signare non
potest.*

de restit. spoliar. vnde quàm periculosum sit in diuinis rebus, vt quis cedat iuri suo & potestate scriptura sacra declarat. Cum Esau primarius suos inde perdidit, nec recipere postmodum potuit, quod semel celsit. ca. quàm periculosum. vij. q. j. & remittentibus actiones suas amplius non est dandus regressus. l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædilit. edict. igitur postquam is qui resignauit nihil iuris in beneficio habet, non potuit secundo resignare.

Ex quo inferitur quod non potuit resignans plus iuris quàm habuerit transferre per istam secundam resignationem. per l. traditio. ff. de acquir. rer. domi. nam qui nil habet nihil dare potest. ca. Daibertum. j. q. vij. vnde quia iam resignauerat & resignatio à Papa fuerat admittita non poterat iterum resignare & circumuenire Regem, ex ista secunda resignatione: ideo dicit Bald. quod si Rex Francorum contra suam pronuntiationem aliquid concedit tacito de pronuntiatione concessio est ipso iure nulla. in c. cum olim, per illum tex. de re iudic. sed pronuntiatione sua Concordatorum erat quod resignatio Prioratuum & Episcopatum ac aliorum, ubi nominatorum non valeret non præcedente Regis nominatione. §. j. de nominatio. Reg. in Concord. Tamen contra illam pronuntiationem primus resignatarius iam prouisus sine nominatione, iterum procurat sibi resignari, vt nominatione extorquere fraudulenter posset, quod fecit, sed non ei prodesse debet dolus & fraus ac astutia. c. ex tenore. de rescript.

Qui sine Regis nominatione resignauit an cum nominatione resignare possit.

Secunda quæstio etiam breuè deciditur quod si semel quis resignauerit sine Regis nominatione, non potest resignare iterum cum Regis nominatione, nisi saltem prima resignatio sit expressa, tum quod nil habebat, tum quia Rex erat ex prima prouisione contemptus. Ob id si bona fide nominauit, non videtur remittere illum contemptum. Ignoratum: nam certum est, quod non valet prouisio etiam summi Pontificis, nisi sit facta mentio iuris patronatus licorum, Felin. in c. in nostra. de rescript. c. cum Bertoldus. de re iudic. c. cum dilectus. de iure patro. sic nulla fuit facta mentio: ergo non valet.

Vnde dici potest parti quod potuit videlicet exprimendo Regi primam resignationem noluit, & quod voluit implere nequiuit. l. multum. C. si quis alteri vel sibi. c. cum super de offic. delega. potuit enim iure nominationem à Rege habere si expressisset, sed noluit exprimere, ob id illa nominatio subrepta non debet illi prodesse.

Item differe, etia est inter modum vacandi per resignationem, & alium modum. ca. susceptum. de rescript. in vj. ca. cum in illis. §. cum autem. de præbend. illo lib. Cum igitur Rex nominauerit ad Prioratum vacantem per resignationem, non censetur nominasse, si alio modo vacabat: ergo prima nominatio non valet, quia non est verus vacandi modus expressus.

Nam si patronus præsentauerit ad beneficium vacans per priuationem, si alio vacet modo non videtur præsentasse: ideo poterit iterum præsen-

tare, quia in illo casu non præsentauit: & multiplex est modus vacandi d. ca. cum in illis: ideo quando Rex nominauit primo ad prioratum vacantem per resignationem non intendebat nominare, si alio modo vacaret, vt apparet ex secunda nominatione, & quia hoc non expresserat, & ita fuit iudicatum in magno consilio. In causa Abbatie de villa lingua contra illum qui habuerat nominationem per resignationem. Et postea resignans mortuus fuerat intra viginti dies, nam quamuis Papa prouidisset resignatario ad nominationem Regis per resignationem, vel alias quomodocunque, tamen per mortem, iterum Rex nominauit, & ille obtinuit in magno consilio, vt scripsi in Concord. §. j. in glo. dispensio. sic & hic: nam Rex nominauit ad beneficium vacaturum per resignationem quæ fuerat iam admittita per Papam: & sic non vacabat amplius per resignationem, sed per contemptum, & nominationis regie omissionem d. §. j. de nominatio. Reg. & vacabat in curia ob id Rex nominauit tantum in vacatione per resignationem, ergo in alio casu non: nam qui de vno dicit de alio negat. l. cum prætor. ff. de re iudic. ca. noane. de iudic. ideo postea nominando, secundo iam cum vera expressio e vacationis rectè nominauit: & ista vltima est sic expedit, ergo potior.

Tertia est quæstio postquam neutra valebat resignatio: an resignans qui sub illa clausula non aliter, &c. resignauit, possit retinere Prioratum, quod sic videtur, quia ista verba non aliter conditionis vim habent: & faciunt vt nil videatur actum in contrarium. l. non aliter. ff. de legat. iij. Bald. in authen. ingressi, nume. 7. C. de sacrosanct. ecclesiis expressè l. consil. clxij. in causa col. iij. in secundo volumine, & consil. lxxxvj. in c. causa. in fin. volumine iij. igitur postquam non valet resignatio resignans semper habet titulum & possessionem.

Resignans sub clausula non aliter &c. quando possit retinere beneficium.

Contrarium est verum, nam qui donat quod non potest tanquam indignus priuatur illi re. tex. in l. quidam. §. si. cum l. se. j. ff. de donat. sed hic resignans donauit, sine Regis nominatione quod non poterat, ideo tanquam indignus est priuatus, & suo facto, probat text. in clemen. vnic. de rer. permut. vbi dicitur ne illudatur concessione iuris vt actibus: ergo dicit glo. ibi si in fraudem expectantium fiat permutatio, cum illi non vtantur concessione iuris, sed ius fraudent non valebit & poterit conferri beneficium aliis quàm permutantibus, sic & hic: nam iste resignans non est vltus concessione iuris quod concedit, vt præcedente Regis nominatione cessio fieri debeat si facta sit in contrarium valet in præiudicium resignantis, qui non est iuris coactione vltus, sed fraudulenter procedit.

Donans non potest tanquam indignus priuatur illi re.

Item illa clausula non aliter nec alias, non impedit ius Regium, quominus possit prouidere cum beneficio vacauerit, vt plenè probat in tractat. regal. priuileg. xxxij. ob id illa clausula non releuabit resignantem à dolo & fraude, vt ibi dicitur.

Clausula non aliter &c. non impedit iurium.

Dolus

Procuratorum ad resignandum prioratum electuum sine regis mentione fraudem continet.

Dolus & fraus apparent ex primo procuratorio in quo resignans constituit procuratores ad resignandum, in fauorem, non facta regis mentione. Ergo volebat cum sua priuare nominatione, ideo ratione huius doli & fraudis non potest retinere beneficium quod dolo resignauit, nam dolus non bebet alicui prodesse. c. sedes. & c. ex tenore de rescript. nec obstat si dicatur resignantem ignorare an nominatio Regis interuenire debeat, & ignorans pœnâ subire non debet. l. si. ff. de decret. ab ord. faciend. Respondeo, ignorans si nihil gesserit non debet puniri sed si aliquid fecerit puniri ex illo facto debet. tex. iunct. glo. in verbo ignorans in l. ex maleficiis. ff. de actio. & oblig. sed iste resignans & resignatarius fecerunt & expederunt resignationem, sine regis nominatione. Ergo tanquam indigni priuati sunt iure etiam si illa non vtantur quia vsi sunt expediendo.

Ad hæc quod ignorans leges regni communes est in lata culpa. gl. & ibi l. in l. quod te. ff. si cert. petat. ideo isti non possunt ignorantia se tueri cum ista iura sint in regno communia.

Preterea est decisio Rotæ expressa. xxij. fuit dubitatum in no. vbi resignantes beneficia causa permutationis non possunt post resignationem ad sua redire beneficia, quia non dicuntur sua, nam per resignationem omni iure priuati sunt vt fuit dictum. Et sic non habet locum. capitul. si beneficium. de præbend. in vj. in resignante teste Panorm. & Felin. in c. cum venerabilis. de exceptio. multò minus iste resignans ad prioratum resignatum redire poterit.

Renuntiatione beneficii recepta a superiore non habet locum penitentia.

Item dicit Do. in c. 2. de renūciat. li. vj. quod vbi renuntiatio beneficii est à superiore recepta nunquam habet locum penitentia, quia quod semel placuit amplius displicere non potest, sic consiluit Barba. consil. xliij. sempiterna. col. iij. hic fuit recepta à Papa, ergo frustra quæritur an resignans ad prioratum redire debeat.

Insuper nil est factum contra voluntatem resignantis, quia Papa prouidit insequendo procuratorium illius & illi in cuius fauorem procuratorium factum erat, ergo per illam clausulam non aliter & non potest actus annullari, quia non fuit aliter factum, quàm ipse resignans voluit per suum procuratorium, in quo si expressisset cum regis beneplacito iustam causam habuisset conquerendi, si aliter factum fuisset, & sic non potest iuari illa clausula non aliter nec alias &c. eò quod non fuit alias factum quàm ipse disposuit: sed ipsi imputari debet cur non adiecit cū regis beneplacito.

Præter nominatorum ius habeat an primus an secundus. Nominatis pluribus à Rege is præfertur qui verum vacandi modum narrauit.

Vltima quæstio vter istorum nominatorum an primus an secundus ius habeat, in prioratu. Respondeo vltimum potiorum esse iure quia ius obtinuit primo nominatio sua præcedit prouisionem Papæ vt facere debet. §. j. ibi præcedente regis nominatione de nominatio. Reg. in Concord. & omnia ibidem requisita.

Secundo in ij. nominatione est expressus verus modus vacandi & culpa primi resignantis, videlicet quia resignauit absque nominatione regis, etiam regis contemptus est expressus, dum dici-

tur sine nostro beneplacito, & nominatione. Ergo nil ei deest.

Tertio ad nominationem regis sic expressam Papa prouidit vnde prouisio iusta est insequenda §. j. & §. monasteriis. de nominati. Reg. in Concord.

Item prima prouisio Papæ nullius erat momenti, quia facta sine Regis nominatione & de hac non est dubium non valuisse vt habetur in §. primo de Reg. nominatio.

Secunda etiam valere non potest, quia est subreptitia eò quod resignatarius non expressit verum vacandi modum, & quod facta fuisset prouisio absque Regis nominatione, vnde Rex postea nominando & Papa conferendo non purgant vitium ignoratum. l. mater. ff. de inoffic. testam. & l. seruus. de bonor. possess. sic consiluit Oldrad. consil. cccxxiij. factum. col. iij. & seq. vbi decidit resignationem fraudulentam vt est ista in curia factam non valere, imo dignus est pœna qui circumuenit Papæ & Regis conscientias. l. fin. C. de his qui à non dom. manu. Bald. in l. fin. C. sentent. rescind. non posse. & Bellamera consil. xxxij. pro introductione. col. penul.

Vitium impetrationis purgari non potest nisi verum narretur.

Non refragatur quod Papa per clausulas generales bullæ videatur sustulisse illam subreptionem. Respondeo dispositio quantumcunque generalis non comprehendit Reges, & alios magnos principes. c. h. de offic. deleg. lib. vj. & c. ne aliqui de priuileg. ibid. quia vbi aliqua sunt spiritali nota digna, si non exprimentur videntur neglecta. Item apud §. hoc edictum. ff. de iniur. & hodie extat regul. cancellar. xl. Innocentius vbi nunquam cessatur iripatronatus regio derogatum, nisi hoc sit expressè nominatum. ideo glo. ibi dicit quod si aliter fiat, Rex potest resistere prouisioni Papæ. Allegat Innocent. in c. sicut. de elect. & Panorm. in c. primo & cap. cum terra. & c. cum inter vniuers. ibid.

Clausula generales Bullæ non tollit subreptionem quoad principes, vel reges nisi specificetur.

Item ista resignatio fuit fraudulenta quod patet, nam facta sine regis nominatione, & resignatio fraudulenta non valet. c. si. de renūciat. in vj. sed in præiudicium resignantis valebit. vnde in hoc senatu fuit iudicatum anno 1539. pro d. Francisco de Bourges. Contra Bricon in vigilia assumptionis beate Mariæ. Nam hic Bricon obtinuerat collationem ab ordinario factam per resignationem, & postea idem Bricon obtinuerat prouisionem à Papa per resignationem, cum derogatione regulæ de viginti diebus: verum quia resignans mortuus fuerat intra viginti dies posteaquam fuisset admittita à Papa tamen quia erat fraudulenta & Papa nihil poterat conferre quia iam facta erat collatio ab ordinario & nihil expressum erat de illa collatione, ob id fuit contra illum iudicatum. Sic multò fortius in istamam prima resignatio erat iam facta, & resignans (vt dixi) omni iure exutus, ergo non poterat iterum resignare, nec Papa conferre vel Rex nominare.

Resignatio fraudulenta non valet nisi in præiudicium resignantis.

Non obstat si dicatur quod beneficium post primam resignationem vacabat: ergo rex potuit nominare, & Papa prouidere. Respondeo verum esse illud beneficium vacare: sed quia erat in curia re-

ſignatum vacabat in curia: & ſic alio modo quam erat expreſſum, per gloſſ. & doct. in clem. prima. vt lite pendente, & extrauag. ex debito. de election. in communibus. Rota deciſ. xxij. fuit dubitatum in no. & prouiſio facta de beneficio in curia vacante non valet niſi hoc exprimat. ca. ij. vbi doct. de præb. in vj. & in c. ſi tibi. ibid. & Guid. conſil. xlvij. ac Barb. conſil. xl. vt inferius dicitur.

Nec me mouet quod quis poteſt pluribus iuari titulis. c. poſt electionem. de conceſ. præbend. & ſic plures prouiſiones obtinere: verum eſt quãdo ſunt valida, ſed hic neutra prouiſio valet, vt fuit dictum, quia non eſt expreſſum in vltima id quod debebat exprimi à iure. in cap. in noſtra, de reſcriptis.

Non me mouet quod ius quaſitum non erat alicui tempore primæ nominationis Regis ergo ius acquiritur iſti reſignatario. Reſpondeo ſi expreſſiſſet ea quæ erant exprimenda, potuiſſet ex nominatione Regis prima ius conſequi: ſed quia non eſt iuris conceſſione vſus. d. clem. vna. de rer. permut. id eſt nil iuris eſt ei acquiſitum, nec ex prima prouiſione nulla, nec ex ſecunda in qua verus vacandi modus non eſt expreſſus, ſed fraudulenter extorta eſt Regis nominatio.

Nec facit ſi dicatur quod collatio ordinarij, licet non præcedat patroni conſenſus valet ſi non conquærat. c. decernimus. xvj. q. vij. iuncto ca. illud. de iure patr. Reſpondeo, patet hic Regem conquæri, eo quod nominauit ſecundum. Ob id iſte ſecundus Regis contemptum proſequitur. Et ſicut non valet collatio ordinarij contempto patrono ſi poſtea ipſe præſentet. d. c. decernimus. & cap. illud. vbi doct. ſic nec iſta prima nominatio valet, poſtquam Rex iterum nominauerit.

Item minus conuenit illud quod dicitur quod iſta ſecunda prouiſio facta reſignatario debet valere, poſtquam Regis nominatio eam præceſſit? Reſpondeo, aut quis vult vt valeat tanquam per ratiſhabitionem & non valet, quia nominatio præcedere debet: & vbi aliquid præcedere debet ſi non præcedat non valet actus. Etiam ſi poſtea ratiſhabito interuenit. tex. in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquir. hæred. & ſic non poteſt valere Regis nominatio tanquam ratam habeat nominationem factam & expeditam, quia hoc non eſt eadem expreſſum.

Item quia ſubreptitia & nominatio præcedere debet non ſubſequi: & quia non fit de beneficio libero. per c. ſi tibi abſenti. de præbend. in vj. nam aut beneficium reſignatario abſenti collatum fuit acceptatum: & tunc fuit culpa acceptare prouiſionem nullam: & ſi hoc modo accepſſet poſſeſſionem, poterat dici intruſus & ſic illo iure priuatus. c. cum iam dudum. de præbend. Si verò reſignatarius non acceptauerit prioratum ex prima prouiſione, tunc ille prioratus ante acceptationem vacabat in curia. doct. in d. c. ſi tibi. & in ca. ij. de præbend. libr. vj. ob id faciendâ erat mentio huius vacationis.

Et ſi dicatur ſi vacabat in curia, ergo Papa ſine Regis nominatione conferre poterat, igitur valere

debet Papæ prouiſio. Reſpondeo, vacantia in curia per obitum cãtum ſunt Papæ reſeruata. in §. j. de reg. nominatio: ſed alio modo vacantia in curia non ſunt Papæ reſeruata: ideo quia non vacabat in curia per obitum, ſed per reſignationem Papæ ſine Regis nominatione prouidere non poterat.

Itaque concludendo dico neutram valere reſignationem, nec primam Regis nominationem, ſed valuiſſe ſecundam, in qua verus vacandi modus eſt expreſſus, & hiſ ſubſcripti anno 1549. in menſe Octobris.

RESP. XXXIX.

De præuentione.

Dubia ſequentia oriuntur ſuper facto propoſito. Primum an Papa poſſit ante acceptationem nominati à Rege iure præuentionis prouidere & apud me nõ eſt dubium, interim Papam potuiſſe cõferre, qui cõtulit magiſtro Antonio Regourd. Et ſic potentius ius in beneficio habuit S. Huberti, prout viſũ fuit Senatui Tholoſano, vt conſtat per areſtũ in vtilitatem ipſius Regourd prolaturũ, & ſic amplius de eo quærẽdũ non eſt, alioqui iniuriam faceret iudicio reuerendiſſimæ Synodi, ſi quis ſemel iudicata ac rectè diſpoſita reuoluere contenderet. l. nemo. C. de ſumma trinitate.

Secundum dubium eſt, ſi reuerendiſſimus Cardinalis Freneſius vacante ſede conſtitutus vicarius, à ſede Apoſtolica, in Episcopatu Cathurcenſi potuerit conferre ante publicationem ſui indulti. Non dicam quid in hac quæſtione iuris ſit, ſed nos hociure vt in Francia, vt etiam legatus à latere Papæ, in hoc Franciæ regno, vt ſua legatione non ſoleat, antequã à Rege illi permiſſum fuerit, & illa poteſtas & permiſſio fuerit in parlamento publicata, & ita ſemper vidi obſeruari in hac quæſtione. Et plura ſuper hoc extant reſta. Ratio eſt quia ante publicationem lex non ligat. tex. in auth. vt facta noua conſtit. collation. v. & Ioan. Andr. in fin. Sexti: ſic nec alia litera ante earum notitiam. l. iij. vbi gloſſ. in verb. ignorans. ff. de actioni. & obligat.

Sed dubium non paruum eſt ſi Rex concedat vt indultũ habeatur pro publicato, non obſtãtib? areſtis & aliis quibuſcunque in contrarium factis, an tollat ius quaſitum aliis per collationem aut prouiſionem interim factam, & certum eſt non tollere. Nam Papa ſi ſcribat velle valere collationem vel actum, non obſtante quacunque collatione & prouiſione intelligitur de inualida vt docet Felin. & alij in c. cauſam quæ. col. xj. de reſcript. & Alex. conſil. xxij. viſo proceſſu. col. iij. in v. vol. quia non intẽdit Papa tollere ius tertij. c. ſuper eod. de offic. deleg. c. quamuis, de reſcript. in vj. multo minus Rex nec Imperator. l. ij. §. meritò. ff. ne quid in loco publi. fiat, & de hoc ſcripſi in forma nouæ prouiſio. in verb. dummodo. in praxi benefic.

Sicut ergo Papa non ſolet collationem validam tollere, ita nec reſcribere ſic & multo minus Rex, vt non obſtantibus collationibus publicatio habeatur

beat pro facta, & intelligentur iſtæ litera vt à tempore literarum in futurum hoc procedat, ſed de præterito non habebit locum, quia nõ poſſunt maiorem vim habere iſtæ litera quã habet lex, ſed lex reſpicit futura non præterita. l. leges & conſtitutiones. ff. de legib. c. fin. de conſtit. Ergo iſtæ litera à Rege conceſſæ, vt d. Cardinalis ſe iuuare poſſit indulto, ac ſi eſſet publicatum, non reſpicient præterita, ſed deinceps, ſcilicet à die publicationis, & comprobationis harum literarum & ſic rationem habebunt futurorum vt aliquod pondus habeat indultum.

Vnde absurdum eſt, ſi areſtum reſcinderetur per has literas. Nam certi ſunt modi per quos reſcinduntur areſta vt potè per ſupplicationem. aurent. qua ſupplicatio. C. de precib. Imperat. offer. & per literas ciuiles vt dixi in primo tomo commentar. ad conſtitutio. regi. & alios ibi tractauimodos, ſed iſte modus non eſt de illis, ergo non comprehenditur in literis iſtis, & ſic per has literas non poterit d. Regourd qui iam habet areſtum comprehendere minũſque præiudicium ei fieri.

Ideo ſi d. Regourd vocetur ad comprobationem reſcripti, & interinationem, debet apponere & dicere literas eſſe inciuiles & irrationabiles, quia tollunt ius tertij, & non poſſunt ad præterita extendi, nec de illis Rex cogitauit, nec poſſunt tollere areſta curiæ Parlamenti: & alia quæ aduocatus ſupplere poterit, quæ relinquo ob nuntij ſeſtinatũ diſceſſum. Sed multa tradidi in ſecũd. tom. cõmẽt. ad conſtit. reg. tit. de reſcript. in q. xj. in præfa.

Item non videtur valere citationem factam in loco beneficij ſequeſtrati in valuis, quia ibi partes non reſidebant nec reſidere tenebantur, donec ſuper illo beneficio litigatur, ſed ſequeſtri recipiunt interim fruẽtus. Et quando citatio domi vel in eccleſia fieri poteſt, oportet prius diſquirere citãdum an inueniatur vel eius procurator, & poſtea citare in domicilio c. cauſam. vbi gloſſ. & doct. de dolo. ſed hic Regourd non fuit in quiſitus, quia habebat domiciliũ ergo non valet citatio. Nam doct. ibi dicunt prius quem citãdum in domo habitacionis, quã in eccleſia. Imo quando quis in eccleſia citari poteſt, vt potè quando non habet domiciliũ, eo caſu debet ſeruari deciſio. clem. cauſam. de elect. vt prius in domo fiat notificatio, quæ non fuit facta, & ſic dicta citatio non valet nec defectus potuit dari propter illam. vt docet Socin. in tract. de citatio. artic. xvij. quæſt. v.

Præterea nominatus à Rege ſi non acceptauerit & requiſierit primum beneficium intra ſex meſes, eſt priuatus ſuæ nominationis fruẽtu. per c. ſi clericus. de præb. in vj. quia eſt negligens & negligentia cuiilibet eſt damnosa. c. tibi qui. de reſcr. in vj. l. diuus. ff. de offic. præſid. Panor. & Felin. in ca. capitulum. de reſcript. & tunc dicitur negligens quando intra ſex meſ. nõ requiſierit ſibi conferri. gloſſ. in §. item quod omnia. in verb. ſcilicet. de coll. in pragmat. dixi in §. declarantes. in gloſſ. proſequentes. de mandat. Apoſtol. in Concord. & non poterit poſtea ille nominatus aliud beneficium habere, in vim illius nominationis: cum iam ſit illa nomina-

tione priuatus, & non reſuſcitatur ius iam extinctum. l. qui res. §. aream. ff. de ſolutio.

Postremo etiam poteſt Papa præuenire nominatos per indultum curiæ. Nam manus Papæ non ligantur per quacunque indulta & priuilegia ſua, vel ſuorum prædeceſſorum, quominus illis derogare poſſit, quia maiorem ſibi retinet poteſtatem. c. dudum. de præbend. libr. vj. c. innotuit. de electio. nec legem dicere poteſt à qua non liceat recedere. l. ſi quis in princip. ff. de legat. iij. c. fin. de reſcript. in vj. niſi per viam contractus. c. j. de probation. ideo potuit Papa beneficium S. Huberti ante requiſitionem nominati à Rege cõferre, contulit d. Rebour. igitur collatio & prouiſio Papæ eſt potior: ſed nominatus, qui non fuerit negligens, expectabit aliud & quia prædicta vera ſunt: ideo ſubſcripti. Datum Pariſi. anno 1556. in menſe Martio.

RESP. XL.

Plura ſuper materia mandatorum reſponſa.

Rimæ quæſtioni & ſextæ reſpondeo, quod poteſt Papa dirigere ſecundum mandatum, negligente primo mandatario, recitante vel non proſequentem mandatum ſuum eidem collatori, etiam non habenti niſi collationem decem beneficiõrum, tum propter verba mandati in quibus dicitur ſi vobis pro alio non ſcripſerimus, qui ſimile mandatum aut ſimilem gratiam proſequatur. Ergo ſumendo argumentum à contrario, ſi ſcripſerimus pro alio qui non proſequatur, attamen iſti ſecundo conferatis: ſed negligens non proſequitur, nec poteſt proſequi. c. tibi qui. de reſcript. in vj. Ergo non impeditur ſecundum mandatarium: quia paria ſunt non eſſe, & non proſequi doct. in c. literis. de reſcript. ſcripſi in §. fin. de colla. in Concord.

Item in rub. de mand. Apoſtolicis, in Concord. dicitur, quod quilibet Romanus pontifex poteſt dare literas mandati hoc modo, videlicet, vt vnũ collatorem habentem collationem decem beneficiõrum in vno, habentem autem collationem quinquaginta & vltra, in duobus beneficiis, duntaxat grauare poſſit. Non ponderatur in illo text. conceſſio literarum, ſed grauamen. Sed non grauatur ordinarius per mandatum primum, quando mandatarium eſt negligens: ergo poterit grauari per aliud mandatum, poſtquam non reperitur grauatus per primum.

Item ex ſola impetratione literarum mandati non dicitur grauari ordinarius. per text. in clem. j. de reſcript. vbi ex ſola impetratione non dicitur quis alium grauare, niſi vtatur ſua impetratione. glo. ibi Felin. & alij. in cap. ex tenore, de reſcript. ſic nec dicitur grauatus quando mandatarium fuerit negligens. vt ſcripſi in glo. duobus. verſi. ſecundo. §. j. de mand. Apoſtolicis.

Item impetrãdo reſcriptũ cõtra trãſactionẽ iurãtam non incidit quis in pœnam. l. ſi quis. C. de trãſact. niſi fuerit viſus reſcripto. Paul. Iaſ. & alij in d. l. ſi quis. gl. in verb. fecerit. c. diſpẽdia. de reſc. in vj. Imò

Secundum mandatum an poſſit dirigi collatori, habenti collationem decem tantum beneficiõrum.

Mandatario primo negligente poteſt ſecundus eidem prælato ſecundum dirigere mandatum.

Grauamen non conceſſio literarũ ſpectatur in mandatis.

Reſcripti impetratio non attenditur niſi fuerit viſus.

Imò si quis prohibeatur impetrare sub pœna, si impetrat non punitur nisi vtatur rescripto conueniendo. c. cæterum. in fin. ibi aduersarium suum laborare coligit, de rescript. Card. consil. xxv. in causa. col. ij. refert Iason in d. l. si quis maior. facit l. libertus. ij. ff. de in ius vocand. verba enim cum effectu intelligi debent. l. j. ff. quod quisque iuris. Et sic possunt impetrari plura mādāta directa vni, etiam non habenti nisi collationem decem beneficiorum, siue eiusdem data, siue non: sed si semel vni fuerit prouisum, aliis nihil debetur.

Idem dicemus in illo impetrante qui sua culpa est exclusus, vel negligentia suo primo mandato, vt secundum possit impetrari: quia lex non distinguit in quoquam, nec iste est effectus inhabilis ad secundum, si non est vsus primo, & priuatus sua culpa beneficio aliud poterit impetrare. Extrau. execrabilis. de præben. in Extrauag. Ioann. xxij. Et de hac plene scripsi in tract. nominat. quæst. vlt. num. 5. & illud quod est dispositum in duobus habet etiam locum in vno. l. singularia. ff. si certum petat.

Idem in tertio mandatario dicemus quando vni ex duobus non est prouisum, vt tertio prouideri debeat: per text. in d. clem. j. & ibi glo. in verbo vexare. quam notant, ibi doct. de rescript. vbi dicitur quod nō dicitur quis vexare alium ex sola impetratione literarum, ita in isto casu non dicitur grauari capitulum sancti Vrnsini, vel alius collator ex impetratione trium mandatorum, nisi illis fuerit prouisum.

Secundò, probatur in rub. de mandat. Apostolicis, in priu. vbi dicit quod collator in duobus beneficiis grauari potest: sed in hoc casu non est grauatus in duobus beneficiis, quia exterius nullum habuit: ergo tertius impetrans poterit habere.

Tertio, etiam non prodest collatori si cōtulisset isti extero, quia erat inhabilis in hoc regno glo. in verb. exterorum. in procem. Pragmat. sanct. ergo non debuit conferre: quare si contulerit inhabili imputetur illi. Nec proest si dicatur quod executor contulit, quia collator ab hac collatione debebat reclamare, et si non reclamaucrit nihil debet obesse isti tertio.

Quartò, sicut graduatus vel nominatus præferatur mandatario, si non prosequatur suum mandatum: in rub. de mand. Apostolicis, versi. declarantes, prosequentes huiusmodi mandata, &c. & facit locum nedum graduato, sed etiam ordinario: quia in quocunque rescripto, etiam si priuatur clausula decreti, intelligitur si impetrās vti velis. Io. Monac. & alij in c. statutum. de præbend. & dixi supra. sic etiam in casu nostro postquam secundus mandatarius exterius non est prosequutus mandatum, potest tertius prosequi.

Nec dicitur secundum mandatum illud quod erat nullum, vt potest impetratum per exterum hoc tacito: ergo potest secundum impetrari, isto non obstante, quia mandatum nullum impedimentum non debet præstare. regul. non præstat. de reg. iur. in vj. Et literæ, quæ non valent non dicuntur priores, sed nullæ. glo. in v. erb. de facto. c. cum nostris.

Impetrans priuatus suo mandato an alterum impetrare possit.

Tertio potest & quartum mandatum impetrari & quomodo valebunt.

Inhabilitas collatio non computatur quin iterum possit grauari ordinarius.

Secundum non dicitur mandatum sed primum, si aliud primum fuerit et nullum.

de concess. præben. not. in c. ex tenore. de rescript. text. elegans in c. factus. vij. quæst. j. in fin. iam non secundus ille sed nullus est. Et sic soluitur secunda quæstio, quod mandatarius negligens petere beneficium primum sibi debitum, & vacans post mensem à die præsentationis mandati, non potest aliud beneficium in vim mādāti petere, &c. sed succedit secundus mandatarius, vt ibidem dicitur, vel ipse aliud poterit mandatum impetrare.

Tertia quæstio sic soluitur, quod non potest ordinarius prætextu mandati illi mandatario negligenti postea conferre beneficium. c. si clericus. ibi. nec tu de ipsa sibi poteris prouidere. de præb. in vj. Et si contulerit non dicitur grauatus, quia nō contulit in vim mandati: ergo non est vno mandato grauatus, grauari enim dicitur quis quando oneratur, premitur & molestat. l. quoniam in prioribus. C. de inof. testam. vbi grauamē vocat onus: sed quādo liberè, & sine coactione secus: quia igitur liberè ordinarius conferit illi non dicitur grauari, & tenebitur secundo mandatario conferre in vim mādāti. Nam postquā ille primus iam erat exclusus nō dicitur primus, sed nullus, ergo habetur ac si nullum beneficium contulisset, verum tamen hic mandatarius negligens, non est factus inhabilis ad beneficia. Nam iure ordinario Episcopus poterit eisdem conferre, sed non in vim sui mandati, ad hoc vt dicatur grauatus si alter mandatarius velit postea beneficium habere in vim mandati, cui non facit præiudicium collatio, primo negligenti facta.

Item lucrari dicitur quis quando explet suam voluntatem glo. in l. penul. ff. de condi. cau. d. r. ergo non dicitur grauari. Et tres tutelæ affectatæ non præstant vacationem, nec grauare dicuntur. Item tria, iuncta glo. de suspect. tut. in institut.

Nam portat leuiter, quod portat quisque libenter, alioqui componeret ordinarius cum isto mandatario iam excluso, & fraudaret alium verum mandatarium, & auferret panes filiorum & daret canibus.

Adhæc grauari dicitur quando auferatur collatio libera ordinario quæ est in fructu. glo. singul. in c. cum olim. de maior. quia non potest Episcopus suis prouidere. c. abbate. de rescript. sed ipse qui liberè confert illi mandatario excluso non perdit collationem: ergo non est grauatus, nec ex delicto, vel culpa sua, commodum reportare debet. vt scripsi in glo. grauare. de mandat. Apostol. in Concord. vbi alia scripsi.

Quarta quæstio deciditur per text. & doctor. in c. dudum. de præbend. in vj. vbi beneficium vacans per resignationem simplicem debetur mandatario nisi fuerit fraudulenta. cap. susceptum. de rescript. in sexto. ca. vno. de rerum permat. illo lib. scripsi in tractatu nomination. quæst. xv. num. 51. Et quot modis probetur fraus dixi in glo. vacantia. §. volumus de collat. in Concord. Declarauit tamen Papa vt non debeantur vacantia per resignationem, quod est conforme. d. §. volumus. vbi beneficia vacantia per resignationem in mēsis graduatorum & nominatorum non debentur nominatis & graduatis: ergo etiam non debentur mandatariis, quia

Mandatario negligenti non potest beneficium in vim mādāti conferri.

Mandatarius non est factus inhabilis ob suam negligentiam, quin secundum adhuc mandatum possit obtinere.

Grauari quando dicitur ordinarius.

Beneficium per resignationem vacans an debetur mandatario. Fraudulenta resignatio.

Resignatio beneficium debet mandatarario declarari Papa.

Mandatario non venienti facta collatio non computatur sed iure ordinario fieri censetur.

Grauatus non tenetur dare non petenti.

quia liberè conferri ab ordinariis non possunt. Nam is qui resignare vult non resignabit nisi conferatur tal. N. igitur nullo modo potest deberi, etiam mandatario, vacans beneficium per resignationem.

Quintò, si Episcopus conferat non petenti mandatario an dicatur grauatus, adeo vt alteri non teneatur conferre? Respondeo, isti mandatario non petenti prouidere non debebat. cap. si clericus. ibi petere negligenter omittat: de præben. in sexto. Et quando confert imputatur ei & videtur conferre iure ordinario & liberè. Nam mandatarius petere debet sibi conferri & prosequi, alius non tenetur ei conferre ordinarius, vt in Concord. in §. declarantes, in verb. prosequentes.

Item malitiis hominum esse obuiandum. l. in fundo. ff. de rei vendic. sed si grauatus esset sic Episcopus, iste procuraret vacationem beneficij modici, & postea conferret mandatario, vt illum excluderet. Et sic nulli mandatario prouideretur, & daretur materia delinquendi, quod iura abhorrent. l. conuenire. ff. de pact. dotal.

Item, excedit fines mandati conferendo ei qui non prosequitur, cum mandatum dicat prosequatur. Et tamen fines mandati sunt seruandi, alius non valet, quod in contrarium sit. c. cum dilecta. de rescri. l. diligenter, ff. mand. & Cardin. in c. mandatum. quæst. ij. de rescript.

Item, si non petenti conferret, posset mortuo conferre, vel coniugato, vel alteri inhabili, & ideo ipse conferens puniri posset, ex sua collatione. c. cum in cunctis. §. penult. de election. & c. graue. de præbend. scripsi in repetit. l. diuus. ff. ad senatus cōs. Silania.

Præterea grauatus non tenetur præstare non petenti. l. item illa. ff. de constitu. pecun. l. tales. §. prius. de condit. & demonst.

Adhæc grauatus suo facto sibi imputet. Specul. in titul. de inquisitio. §. vlt. verfic. item pone Abbas. Ista possent esse vera, si de aliqua fraude appareret, alioqui si Episcopus sine fraude conferret, mandatario volenti & acceptanti, grauatus diceretur.

Sextò, an liceat dirigere aliud mandatum loco mandatarij negligentis & recusantis acceptare. Et respondeo quod sic, quia ordinarius non est grauatus ante receptionem. text. in c. mandatum. ibi, cum super receptione duorum grauandi ecclesiam antedictam non fuit intentio mandatoris. de rescript. ergo si primus recusauerit non est receptus. Igitur alius poterit impetrare siue impetrato vti, vt superius dictum extitit.

Item Cardin. in d. c. mandatum is. vj. quæst. sic dicit, quod quando primus neglexit vti suis literis, tunc non impediuntur secunda, etiam si in eis fuerit clausula, si pro alio non scripserimus: quia non intelligitur pro eo scriptum, qui facit contrarium eius, pro eo scriptum est. Innocenti. & alij doctor. ibi.

Item non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum. regul. non præstat. de regul. iur. in vj. igitur primum mandatum quod non habuit effectum non præstabit impedimentum, se-

cundo impetranti.

Item literæ quæ non valent non dicuntur priores, sed nullæ. glo. in verb. de facto. in cap. cum nostris. de concess. præbend. sic & mandatum prius quod non habuit effectum, non dicitur prius, sed nullum. Felin. in c. ex tenore. de rescript. & c. tua. col. iij. de iure iurand.

Imò primum mandatum quod non fuit prosequutum dicitur extinctum. text. in c. si clericus. ibi cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta de præb. in vj. Cum igitur primum mandatum sit extinctum potest impetrari secundum, & isti secundo, qui est effectus primus, per primi negligentiam tenebitur collator prætextu mandati prouidere.

Alia quæstio est, an censeatur per mandatum derogatum statuto ecclesie quo cauetur, quod certa parrochiales ecclesie, seu earum perpetuæ vicariæ canonicis antiquioribus. d. ecclesie conferri debeant, & non aliis iuxta eorum receptionem. Respondeo in hoc statutis derogatum, & non obstantibus dictis statutis, mandatario, beneficium tale vacans, seu Ecclesia parrochialis debebitur: quia si Papa faciat mandatarium canonicum, ad effectum obrinendi dignitates, & alia beneficia, in d. Ecclesia multò magis vult tollere antiquitatem, cum de iure communi mandatarius omnibus antea receptis præferatur. c. cum cui. de præb. in vj. c. hi qui. ibid. vbi sunt hæc verba. hi qui auctoritate Apostolica in aliqua Ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in præbendarum confectione cæteris anteferri, legatorum vel aliorum quorumcunque, auctoritate receptis antea in ead. qui text. videtur tollere difficultatem. Et sic de iure communi licet debeat antiquiori, tamen is qui venit auctoritate Apostolica censeatur, quoad hoc antiquior, saltem vt antiquiori præferri debeat. §. declarantes. de manda. Apostolicis. Nam Princeps fidei facit aliquem maiorem & antiquiorem qui non est. l. j. C. de his qui veniam atat. impet. sic & hic videtur facere mandatarium antiquiorem, vt omnibus præferatur antea receptis, cum sit de iure communi posterior.

Secundò, etiam probatur in clausulis derogationis mandatorum, vbi Papa vult quod si statuto ecclesie, aut priuilegio caueatur expressè quod nulli de illius dignitate, personatu, administratione, vel officio prouideri possit, nisi cum effectu illi canonice existat. Canonicatus huiusmodi, cum dicti iuris plenitudine, nisi isti mandatario debetur, cui etiam beneficia quæcunque, in vim illius creationis in canonicum debentur.

Item postea vult Papa in eodem mandato mandatarium admitti debere ad primum beneficium quodcunque fuerit: ergo in genere de huiusmodi qualitate antiquitatis cogitasse videtur. per verbū quodcunque. vt not. doctor. in simili. in l. age cum Geminiano. C. de transact. in transactioe generali.

Item iuuat alia clausula ibi non obstantibus constitut. & ordinat. Apostolicis vestra vel alterius Ecclesie iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis statutis, & consuetu.

An per mādāta derogatum censetur derogatum statutis ecclesie cui mandatum dicitur dirigitur.

Antiquior censetur qui venit apostolica auctoritate.

Clausula derogationis statutorum ecclesie.

fuetudinibus contrariis quibuscunque, &c. Nam per istam clausulam vult mandatarium admitti debere non obstantibus contrariis statutis. Sed illa statuta de conferendo antiquiori canonico sunt contraria mandatario: ergo illis derogavit per istam clausulam, vt dico in forma mandat. in his clausulis.

Præterea vult recipi non obstantibus quibuscunque statutis: ergo & de illis voluit intelligere. Nam dictio quibuscunque nil excipit. text. in ca. solita. circa fin. de maiorit. & obed. Iason consil. cxviii. contra donationem. col. iij. in iij. volum.

Adhæc prodest alia clausula non obstante qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali. cuiuscunque tenoris existat. Ecce clausulam valde generalem, per quam Papa vult derogare omnibus indultis datis per eum: ergo & illi derogabitur statuto volenti antiquiorem præferri eidem. Barto. in extra. ad reprimend. in glo. non obstantibus. quomod. in læfæ Maies. crimi. proced. Alexand. consil. clv. visis col. j. in ij. volum. vbi allegat. text. in l. ij. ibi vel quasi. libet alias. C. de quadrienn. præscript. facit tex. cum glo. in c. quamuis. in verb. quasi. libet. de elect. in vj. Alex. consil. xxx. ponderatis. num. 14. in v. volum.

Item postea dicitur per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri: ecce ergo quod Papa non vult per statutum vt differatur prouisio faciendæ mandatario, quæ valde differretur si mandatarius alteram expectare teneretur. vt dico in glof. differri. in forma mandat.

Nec refragatur. c. vlti. de consuetudin. in vj. vbi per mādaturum non reprobatur consuetudo optandi, verum est nisi per has clausulas generales hinc positas.

Item quia per optionem non tollitur, nec differtur effectus mandati, quia beneficium non optatum mandatario debetur, ideo permittitur: secus in casu nostro, vbi effectus mandati impediretur, vel saltem multum differretur: & ideo ista non est propriè optio, cum nil dimittatur ab ipsis antiquioribus canonicis.

Præterea apparet Papam voluisse istum mandatarium præferri etiam antiquiori canonico, per bullam suæ declarationis quæ licet non fuerit necessaria, tamen multum facit ad declarandam voluntatem Papæ.

Ad aliam quæstionem respondeo, & videtur quod valeat præsentatio tum primò, quia fuit facta maiori parti canonicorum coniuncta vtraque præsentatione: tum secundo quia fuit facta in loco vbi capitula solent teneri: & quamuis extra locum capituli, tamen locus non est de substantia quando alibi inueniuntur canonici congregati, etiam si in Ecclesia esset. per not. in c. bonæ. primo de elect.

Item cum bis soleant congregari in hebdomada, d. mandatarius bis etiam præsentauit: ergo illa duplex præsentatio valere debet. vt dixi in tracta. nominat. quæst. xiiij. num. 74. & quia ibi tractabant actus capitulares, ergo & istum actum recipere

Optandi etiam consuetudo tollitur per clausulam derogatoriā in mādatur.

Præsentatio mandati facta maiori parti extra capitulum an valeat.

poterant. Nec potest dici facta singulariter congregatio, cum in loco vbi solent teneri capitula. iuxta not. in c. in Genesi de elect. Adhæc cum forma non est magnæ importantiæ non annullat actum, vt est ista. l. j. in ff. de ventre in spic. Iason in l. vniuersas. C. de precibus imperat. offer.

Præterea præsentatio mandati fit vt in notitiam veniat collatoris, sed in notitiam capituli potuit venire per has geminatas præsentationes, ergo valuit, & ligauit manus totius capituli. Nec obstat glof. in c. si capitulo. de concess. præbend. in vj. vbi debet requiri superior capituli vt congreget capitulum: quia intelligi debet quando non erat congregatum, sed hic inueniebatur congregatum, ergo non oportebat requirere vt congregaret, postquam erat congregatum, nam frustra fuisset requisito facta.

Nec refragatur responsio illorum quod non fuerint in loco capitulari quia contrarium patet; etiam alio modo responsio illa non nocet, nam sequeretur quod esset in potestate illorum mandatarios priuare suis mandatis, sic respondendo ideo illorum responsiones non debent præiudicare mandatario, aliàs sic semper dicerent.

Nec obest quod non fuit facta insinuatio seu præsentatio bullæ declarationis. Respondeo, quia non erat necessaria cum sine ea beneficium fuisset mandatario affectum, & non inuenitur iure cautum, quod aliæ literæ extra mandatum debeant præsentari. vt scripsi in glof. præsentat. in forma mandati. in addit. Et sic concludo mandatum valere, & per illum statutis contrariis Ecclesiæ derogatum, ac præsentationem factam valere.

Vltimò requisitio graduati etiam inhabilis & promoti per saltum afficit beneficium, adeo vt Papa dicatur præuentus, & hoc per ordinationem Ludouici 12. artic. xiiij. de publicatis anno 1511. quæ loquitur generaliter de graduatis & mandatariis qui requisierunt, ergo sola requisitio sufficit, etiam si iure facta non sit.

Item præuenire est antè ire ex allusione vocabuli quæ communiter bona est. l. j. ff. de acquirend. possess. l. ij. §. mutui datio. ff. si cert. peta. sed ante iuit ad ordinarium, ergo Papa iure præuentionis non conferet. Nam verbum præuenire & requirere facti sunt, & in facto consistunt. Et requisitio istius inhabilis proderit habili. arg. l. posthumus. §. j. ff. de inofficio. testam. vbi rescisso illius cuius non interest prodest illis quorum interest. scripsi in §. si quis verò. in verb. desponsauerit. in versicul. iij. de collation. in Concordat. sic insinuatio quandoque vnus prodest alteri. leg. cum quidam. §. simili. C. de iure dot. abundantius scripsi in tractat. nomina. quæst. xvij. num. 18. quæst. xiiij.

Et sic collatio etiam facta inhabili graduato præuenit Papam & multò fortius quàm requisitio, quia collatio facta non graduato valet non requirente graduato. §. teneantur. de collation. vbi scripsi sic & multò fortius, si fuerit facta graduato inhabili: alia multa inibi scripsi quæ hic non repetam: sed breui hæc conclusi propter modicam salarij solutionem.

Præsentatio mandati fit solum ad notitiam collatoris.

Locus capitularis desideratur in insinuatione.

Requisitio graduati etiam inhabilis afficit beneficium vt dicitur Papa præuentus.

Præuenire quid sit

Inhabilis requisitio prodest habili.

Mandatario male presentatum, an iterum possit presentari.

Vltima quæstio est, an si mandatarius non iure insinuauerit suum mandatum, & post mensem vacauerit beneficium quod requirit, & prosequutus fuit, si succubuerit, an iterum possit presentare, & aliud beneficium habere: & breui respondeo non posse iterum presentare iure, post vacationem beneficij, ante tamen vacationem poterat: nam quotiens vitiosè presentatum est, pro non presentato habetur. l. quotiens. ff. qui satisd. cog. an. tamen postquam vacauit beneficium quod prosequutus est, & illud amisit videtur negligenter se habuisse in primo, ob id aliud obtinere non poterit, cum mandatum sit in primo extinctum. c. si clericus. de præbend. in vj. alioqui si liberum esset presentare post amissum beneficium, mandatararò annullarentur: ideo imputare sibi debet qui ius non est insequutus, disponens, quomodo presentatio mandatario fieri debet. vt in c. si capitulo. de præben. in vj. & dixi in tract. nominationum. in xiiij. quæstione.

RESP. XLI.

De prouiso à Papa, an, & quando mandatario preferatur.

Prouisus à Papa an mandatario preferatur.

Vper primo facto cōcurro in hæc sententiam, quod prouisus à Papa preferatur mandatario, tum quod ipse Papa sibi referuauit posse cōferre beneficia quæcunque etiam sub dictis mandatis comprehensa contulit, & sic valuit collatio. §. declarantes. rub. de manda. Apostolicis. in Concord. & de iure nō est dubiū quod potest. vt in c. dudum. de præbend. in vj. tum etiam quia (vt pretenditur) mandatarius collationem obtinuit à suo executore, qui non potuit conferre, nisi recusante, diffidente aut negligente ordinario, in forma literarū executio. mandat. Apostol. patet. Quamobrem collatio facta per dictum executorem non valet, quia ad hoc potestatem non habebat, & sic fines mandati excessit conferendo ante recufationem: vt supra dictum extitit, etiam quia Papa conferendo videtur reuocare potestatem in illo beneficio. arg. c. pastoralis. §. j. de offic. deleg. & in consil. seq. fultus probatur.

Capitulum an possit duobus mandatis & episcopo similiter.

Secundo dubio respondeo, quod si Episcopus habeat collationes quinquaginta beneficiorum separatim à capitulo potest duobus mandatis grauari, si capitulum habeat collationem quinquaginta beneficiorum, etiam separatim ab Episcopo poterit grauari, aliis duobus mandatis, quia vnusquisque collator habens quinquaginta collationes potest sic grauari. §. j. rub. de manda. Apostolicis in Concord. & ideo si Episcopus non contulerit nisi vni mandatario, potuit grauari per secundum mandatum impetratum per Romipetam.

Capitulum & praelatus quando censentur vna & eadem persona.

Nec refragatur quod Prælati & capitulum censentur vnum corpus. c. nouit. de his quæ sunt à præl. & vna persona, seu vnus collator non potest grauari vltra duo beneficia, etiam si habeant plures collationes, quia respondeo, quod in bonis

communibus prælato & capitulo, & in collationibus speciètibz ad collationem vtriusque simul hoc posset procedere: secus quando prælatus habet collationem separatam à capitulo, & capitulum habet etiam collationes separatas ab Episcopo, quia tunc pro duobus habetur. arg. c. edoceri, cum ibi notat. de rescrip. Et sic possunt grauari sicut duo collatores, vt inquit Hostien. in summa de his quæ sunt à præl. §. j. Notatur in c. cum ecclesiam. de elect. in mol. in c. ea noscitur, in glo. de his quæ sunt à præl. ideo procurator Regis nō habet de quo appellet: nam ordinariū remedium facit cessare extraordinarium, sed Episcopus habet remedium ordinariū, videlicet quia potest conferre alteri, quàm mandatario, quando fuit grauatus duobus mandatis: ergo non debemus recurrere ad appellationem, tanquam ab abusu, & sic ad extraordinarium remedium. Causa pendet in hoc Sacratu per appellationem factam per Episcopum Andegauen. & fuit posita, in consil. & est decisa postea secundum ea quæ superius scripsi.

Pro responsione cuiusdam dubij resultantis ex præmissa alia consultatione nostra, vbi fuit conclusum collationem factam ab ordinario alteri quàm mandatario intra sex menses valuisse, si mandatarius intra sex menses nō requirit beneficium, obstat cle. vna. de concess. præben. vbi beneficium affectum non potest alteri conferri, & si cōferatur non valet collatio. Idem dicitur in c. statutum. de præben. in vj. vbi si ordinarius intra mensem beneficium in curia vacans contulerit, nil agit nec sua valebit collatio, sic nec collatio ordinarij valere debet intra sex menses.

Respondeo illa iura procedere quando Papa præstituit certum tempus mandatario, vel expectanti Apostolico, videlicet vt expectans intra mensem acceptet, tunc vt aliquid operetur appositio mensis & temporis, ordinarius non poterit durante tempore cōferre, etsi interim cōferat nō valebit collatio, & ita intelligitur d. cle. vna. & text. in d. c. statutum: ita dicunt dom. de Rota decisi. cxvij. & decisi. cxxl. & decisi. ccccl. nota quod in antiq. glo. in §. item voluit, in verbo dirigendum, de collat. in pragmat. & sic intelliguntur illæ duæ decisi. Rotæ incipient. cum ad collationem, vna est dcccxxxiiij. in antiq. altera in decisi. vlt. rub. de præben.

Secus est quando non est tempus præstitutum, vt in mandatariis, in hoc regno, tunc si negligenter omittant petere excluduntur, vt in c. si clericus. de præben. in vj. & dicuntur negligentes si non petant intra sex menses. glo. in §. item quod omnia. in verb. scilicet. de colla. in pragma. Feli. in c. capitulum. col. iij. versic. fallit. j. & colum. v. & vj. de rescrip. Ioan. de Selua. in tract. de benefic. in iij. parte. q. xij. in fi. & q. xv. & xxxiiij. & ita est hic mandatarius, qui non petiit beneficium sibi intra sex menses conferri. Ergo postea non potest petere, quia ille ordinarius à quo peteret, non posset sibi conferre, nec executor antequam deuolutum esset ius ad Papam.

Nec refragatur quod executori Apostolico non est præstitutum certum tempus, intra quod

Collatio facta secundo mandatario intra sex menses non prosequente primo valet.

Mandatarius est negligens qui non petiit intra sex menses.

Executor quando intra certum tempus non ferre teneatur.

debeat conferre, ſicut aliis collatoribus. cap. ij. de conceſſ. præben. glo. in cle. ſi de beneficio. de præben. Peruſ. in c. gratia. de reſcript. in ſi. reſpondeo verum eſſe quando executor poteſt providere de beneficio ſpectante ad cuiuſcunq; collationem: ſecus ſi certa perſona grauat, vt in mandatis Franciæ: nam tunc non poterit conferre, niſi tempore quo grauatus potuit, vel quando collatio ad Papam deuoluta eſt. d. cle. ſi de beneficio. de præben. hoc expreſſim docet glo. in verb. reſpectiue. in §. viſum. de collat. in pragmat. vbi plus dicit quod dum mandatur prouideri certæ perſonæ ſi illa negligit petere beneficium, habet locū. c. nulla. ſecus ſi executor tantum ſit negligens, ſicut eſt in hoc caſu mihi propoſito, vbi mandatarium non requiſiuit beneficium intra ſex meſes, & ſic fuit negligens.

Claufula anteferri.

Et ſic quando in mandato eſt præſtitutum certum tempus non poteſt ordinarius conferre, ſed Papa reuocare gratiam poteſt, vt in c. quædam. de præben. in vj. quod ſic debet intelligi, & c. auctoritate. de conceſſ. præben. intelligitur, quando Papa concedit ſecundam gratiam, cum clauſula anteferri, quod poteſt, vt ibidem dicitur, quia non eſt præſtitum ius illi qui clauſulam acceptandi habet, antequam acceptet: ideo Papa poterit interim vel conferre, vel gratiam cum clauſula anteferri concedere, & ſic intelliguntur prædicta iura: ſed in mandatis Franciæ non eſt ſtatutum tempus: igitur collatio ordinarij interim valet, vt probat d. clem. vnica. de conceſſ. præben. in principio, & Peruſ. in c. executor. col. ij. illo t. u. in vj.

Collatio ordinarij de beneficio præben. in præſentatione non valet.

Item in præſentatione ſi non fiat intra tempus patronis præſtitutum à iure valet interim collatio ordinarij, licet nullam proſequente patrono, cum dicat. tex. in c. decernimus, xvj. q. vij. & hoc tenet Panorm. & alij, in ca. illud. de iure patron. Roch. Curtius in tract. iuris patronatus. in verb. honorificum. q. j.

Graduato nominato proſequente, collatio alteri quam nominato facta eſt irrita.

In nominatus etiam collatio facta alteri quam nominato in tempore illis præſtituto irrita eſt. §. quod ſi quis cuiuſcunq; de colla. in prag. tamen glo. intelligit ibi ſi nominatus velit, & proſequatur, quia inuito non conferitur beneficium, per reg. iuris, & in Concord. in d. §. ſi quis verò. de collat. Collationes ſunt ipſo iure nullæ, intelligitur ſi nominatus proſequatur, aliaſ collatio non eſt irrita. §. teneantur. de collat. in Concor. quia illa clauſula decreti intelligitur ſi mandatarium, vel nominatus vti velit, cum ſit appoſita in eius fauorem, vt ibi dixi etiam, quia non eſt appoſitum tempus acceptandi, & declarat. tex. in §. ſi illo tit. de collat. ibi proſequentibus: ergo & in mandatarium, idem erit dicendum, cum non ſit diuerſum ius, nec habeant certum tempus ad acceptandum, ſicut nec graduati, nec nominati, vt collatio ab ordinario interim facta valet.

Nec obest quod ſi mandatarium veniſſet intra ſex meſes quod potuiſſet annullare collationem ordinarij: ergo & impetrans Apoſtolicam, cum non debeat eſſe minoris efficacie, quam mandatarium. Reſpondeo clauſulam decreti eſſe appoſitam in

fauorem mandatarij, ob id ſi mandatarium proſequutus fuiſſet intra ſex meſes collationem ordinarij nullam reddidiſſet, quia hoc in fauorem illius introductum eſt, cui fauori renuntiare poteſt. c. ſi diligenti. de foro competen. Sed in fauorem prouiſi à Papa non eſt inductum, vt collatio ab ordinario facta nulla dicatur, ob id cum collatio ordinarij valet, niſi mandatarium conqueratur non potuit Papa conferre, quia iam erat prouiſum ſicut dicitur de nominatis, quod interim collatio facta valet niſi nominatus conqueratur, vt ſupra dictum extitit, & illud beneficium eſt affectum, quando is cuius intereſt proſequitur non alius, vt pote à Papa prouiſus, & ſic intelligitur. c. ſi capitulo. de conceſſ. præben. quod dicit affectum eſſe mandatarium beneficium.

Nec obſtat quod iſta renuntiatione expreſſa, vel tacita mandatarij poſſet conualidare collationem ordinarij, durante ſemelſtri tempore, quo potuit requirere, quia illud eſſet aperire viam fraudibus videlicet quod præuentiones Papæ nunquam locum haberent, contra illos, quia videntes ſe præuentiones renuntiarent, expreſſe, vel tacite. Reſpondeo, imo via tollitur fraudibus, quia ſi collatio non valeret intra ſex meſes, nunquam valeret, & ſemper eſſet in facultate mandatarij venire, & ſic annullare collationes, etiam poſt decem annos, quod eſſet fraudibus viam aperire, & diſpendioſa beneficiorum vacationi fauere. contra c. quàm ſit. de elect. in vj. nempe ſi mandatarium audiretur poſt ſex meſes: ita poſt annum, & aliud longius tempus, & collationes ſic eſſent in pendulo, quod non eſt aliàs ſecundum opinionem ſuperius deſcriptâ.

Nec mandatarium tollit præuentiones, quia ſi ante ordinarij collatio facta eſſet à Papa valeret contra omnes. §. declarantes. de manda. Apoſtolicis, ſed poſtquam ordinarij contulit Papa eſt præuentus. Ideo conferre iure non poteſt, igitur collatio ordinarij valet: & ſic cum prædicta opinione ſuperius deſcripta perſiſtimus, vt mandatarium non requirente ſibi beneficium conferri, intra ſex meſes, ſi interim ordinarij conferat ante Papam, vt valet ordinarij collatio, & ſubſcripſimus.

Secundò an valet collatio facta ab Epifcopo antiquiori nominato, poſtquam ſemel contulerat iuniori nominato? Reſpondeo quod ſi cui prius fuit facta collatio, licet non ſit antiquior, tamen quia iſta collatio tenuit nominato antiquiore non proſequente. §. teneantur. de colla. in Concor. vel proſequente, & non iure, quia paria ſunt non proſequi, & non iure proſequi. arg. l. quoties. ff. qui ſatiſd. co. ga. ſed antiquior & antiquiſſimus non iure proſequuntur, vt pote, quia non habent collationem, ab eo qui potuit illis conferre. Nam poſtquam ordinarij primo collator contulerat nominato etiam inhabili non poterat variare conferendo etiam habili, vel antiquiori, tum quia erat deuoluta poteſtas ad ſuperiorem, tum etiam quia eodem iure non poterat bis conferre. Cum primo nominato conferendo ſunctus eſſet officio ſuo. glo. in §. quod ſi quis. in verb. eo ipſo. de collat. in pragmat. & glo. in verbo diſpoſitiones. §. ſi quis verò. de collat. in Concord.

Prouiſus à Papa non redditur in tã collationem contra ſuam præſentationem ſi dicitur.

Atteſtatio nobilitatis facta à quinque teſtibus valet, licet teſtes omnes non deponant de vtriuſque parentis nobilitate.

Vltimum dubium eſt, an valet atteſtatio nobilitatis facta per quinque teſtes, ſi omnes non deponant de vtriuſque parentis nobilitate? Reſpondeo valere, per §. cum verò. de collat. in Concord. vbi dicitur quod probatio nobilitatis debet fieri per quatuor teſtes in iudicio deponentes, ſed in hac atteſtatione ſunt quinque teſtes, ergo ſufficit & puto quod tex. ob hoc requiſiuit quatuor teſtes, vt duo deponere poſſent de nobilitate patris, & alij duo teſtes de nobilitate matris, cū in ore duorum, & c. & hoc modo probatur nobilitas graduati, per quatuor teſtes, & omnes teſtes conueniunt ad probationem nobilitatis graduati, & ſic debemus intelligere tex. vt minus deroget iuri communi, quàm fieri poſſit: & ſic ſecunda atteſtatio facta ab ordinario loci ſiue ſit iudex regius, ſiue non, valet: cum in Concord. non exprimitur. Et non eſt inconueniens, quod ſi habeat duas atteſtationes, quod iuuatur vtraq; ſi vtrâq; inſinuauerit collatori, ſicut poteſt quis duobus iuuari titulis, aliàs poterit ſe iuuaré tantū illa atteſtatione, quâ inſinuauerit, vt ſi ſecundam tantum inſinuauerit illa poſſit ſe iuuaré, vt plenè ſcripſi. in d. §. cum verò. de collat. in Concord. in glo. ibi videri poſſunt, quæ ſcripſi.

Nominatio ſumpta in vniuerſitate in qua quis ſtuduit valet.

Item nominationes impetratæ ab vniuerſitate Piſtantiæ. tẽpore quo ibi reſidebat valent, & gradus, quia non requiritur, quod ibi ſumatur gradus, vbi quis maiori tempore ſtuderit, vel nominationes impetrentur, cum Concordatum ad hoc non aſtringat, & vbi Concordatum non aſtringit, nec nos aſtringere debemus & vbi lex non dicit nec nos. l. de pretio. ff. de publicia.

RESP. XLII.

De mandati materia, in qua quinque quaſtiones vtiliter diſcutiuntur.

De materia mandati quinque quaſtiones an comprehendantur in mandato canonici ſinguli & dignitates.

Magister Ioannes Arnolſus impetravit mandatum directum capitulo ſinguliſq; canonicis eccleſiæ Bituricensis, quod fuit inſinuatum per procuratorem capitulo canonicisque dictæ eccleſiæ, vacauit vicaria poſt meſem à præſentatione computandum, quæ vicaria tantum ſpectat ad collationem vnius canonici ratione ſui canonicatus & præbendæ, quæ non fuit acceptata per mandatarium. Demum vacauit alterum beneficium, cuius collatio ſpectat ad decanum habentem collationes decem beneficiorum ratione ſuæ dignitatis. Item aliud, cuius collatio ſpectat ad præpoſitum habentem etiam collationem decem beneficiorum. Deinde vacauit præbenda perti-

Ordinarij bis eandem re conferre non poſſunt.

nens ad collationem capituli dictæ eccleſiæ, quæ fuit acceptata & requiſita per mandatarium: tunc dubitatur de ſequentibus.

Primò, an mandatum ſit iuxta formam Concordatorum impetratum.

Secundò, an inſinuatio valet.

Tertiò, an beneficium vacans ſub collatione ſingulorum canonicorum debeat etiamſi non habeant collationes decem beneficiorum.

Quartò, an debeat beneficium quod ſpectat ad collationem dignitatis decanatus, vel alterius dignitatis, ſi eidem expreſſim non ſit directum.

Quintò, an præbenda nouiſſimè vacans mandatarium debeat.

Prima & ſecunda ſimul quaſtioni, breui reſpondeo valere inſinuationem cum ſit facta capitulo, & canonicis prout in mandato continetur: nam indefinita æquipollet vniuerſali. c. vt circa. de elect. glo. hoc videtur tenere, in §. ſtatuit. in verbo ſpectat. de collat. in pragmat. & qui ſe refert ad ſcripturam, videtur ac ſi illam expreſſiſſet ſcripturam. Iam prætor. §. j. ff. de re iudic. ſed ipſe inſinuauit capitulo & canonicis, prout in mandato continetur, & in mandato erat capitulo, & ſingulis canonicis, igitur valet inſinuatio.

Item tantum valet expreſſum ſicut tacitum. Iam quid. ff. ſi cert. perat. & è contrario: ſed quando inſinuatur capitulo, & canonicis tantum. Idem eſt dicere ſicut ſi dixiſſet ſingulis canonicis: nam capitulum denotat omnes canonicos. Panorm. & alij. in c. Rodolphus. de reſcrip. ob id qui voluiſſet inſinuare capitulo ſufficiebat dicere ſimplici capitulo: ſed adiecit canonicis vt denotaret quod capitulo in genere inſinuat & canonicis ſigillatim ſiue ſingulis canonicis, & ſic hæc inſinuatio valet, ac ſi expreſſum eſſet capitulo & ſingulis canonicis.

Tertiò dubitatur an beneficium ſpectans ad collationem ſingulorum canonicorum debeat? Reſpondeo quod non, ſi quilibet canonicus non habeat collationes decem beneficiorum, quia aliàs in hoc regno grauari non poſſunt. §. j. de mand. Apoſtolicis: ſed ſinguli canonici, vt præſentantur, non habent niſi collationem vnius vicariæ: ergo non comprehenduntur etiam de iure. glo. in cle. j. in verb. incerta. de præben. ne tenuis vita homines vnicuique lumine priuentur. l. licitas. §. ne tenuis. ff. de offic. præſi. Felſ. in c. j. nu. 9. & in noſtra correla. xxiiij. de reſcrip.

Vel niſi conferrent nomine capituli, vel præſentarent vt hebdomadarij in illa hebdomada, quia tunc cum nomine capituli hoc faciunt capitulum feciſſe videtur, vt ſcripſi plenè in forma mandati. in glo. ſinguliſque canonicis. in Concord. Franciæ.

Nec refragatur, c. ſi de præben. in vj. vbi quando mandatum eſt directum capitulo, ſinguliſque canonicis communiter vel diuiſim, tunc comprehendit ſingulos canonicos. Reſpondeo eſſe verū, de iure tamen Concordatorum eſt taxatum, vt non poſſit grauari aliquis collator, ſi non habeat collationem decem beneficiorum. §. j. de mandat. Apoſtolicis. in Concord. & ibi declaratur in glo.

Beneficium ſpectans ad canonicorum collationem an mandatarium debeat.

quinquaginta : ergo ſinguli canonici non erant grauati per hoc mandatum niſi decem haberent collationes beneficiorum, vt eſt etiam in pragmat. ſanct. in §. non tamen intendit. & ſ. item & voluit. de colla. in pragmat. & in ordinat. Reg. rub. de mandat. Apoſtol. Quamobrem vicarij ſpectantes ad collationes ſingulorum canonicorum non erant tertio iſti affecta ratione ſui mandati: ergo eas vel aliquam acceptare non tenebatur.

Beneficia ad ſingulos ſpectantia an in mandatis conſiderentur.

Quarta quaerſtio eſt, an comprahendantur beneficia ſpectantia ad collationem ſingulorum ratione canonicatus, ſeu dignitatis. Reſpondeo quod non, quando dignitas non erat expreſſa in mandato, & ſic mandatum non erat illi dignitati directum. c. ſi. de praben. in vj. ibi ad beneficia tamen ratione dignitatum, perſonatum, vel officiorum quae nonnulli ex eiſdem canonicis obtinent, in ipſa Eccleſia ad eorundem collationem ſpectantia mandatum huiusmodi minimè ſe extendit, ſed in hoc mandato non eſt expreſſa dignitas, ſed tantum canonicatus: ergo beneficia quae conferuntur ratione canonicatus comprahenduntur, non alia quae ratione dignitatum conferuntur: nam expreſſe requiritur quod mandatum illi dignitati dirigatur, glo. in §. ſtatuit. in verſo ſpectat. de collat. in pragma. Nam quamuis dirigatur mandatum capitulo ratione illius dignitatis, non eſt de capitulo, ſed ratione canonicatus, quia habentes dignitatem in Eccleſia de iure non ſunt de capitulo, niſi alias ſint canonici. Panorm. in primo notab. in c. dilecti. de maior. & in tertio notab. c. auditis. de elec. Dec. in c. eam te. notab. ij. de reſcri. facit. c. dilecto. de prabend. vbi ſit mentio de Archidiacono & capitulo, ſi Archidiaconus inſiſtus fuiſſet in capitulo non fieret ibidem mentio ſpecialis, vel fruſtra fieret. glo. in §. primo. in verbo collegium. de elec. in pragma. & ſic eſt diuerſa ratio inter prabendas & dignitates, per praedicta, quia licet qui libet iure ſuo conferat, tamen capitulum eſt grauatum, & non dignitates, quae non ſunt de capitulo, vt ſupra dixi. & in tract. de nominat. q. viij. num. 33. Ideo ſolent mandata dirigi ſingulis perſonis, vt ſingulas dignitates comprahendant. glo. in verbo ſpectat. in ſi. §. ſtatuit. de colla. in pragma. ſed iſtud mandatum non eſt directum niſi capitulo & canonicis: ergo non comprahendit dignitates. pulchre Felin. in c. eam te coll. ix. verſic. mandatum. de reſcript. ergo dictus mandatarius non debuit requirere beneficia ſpectantia ad collationem canonicorum diuiſim, ſi non erant decem collationes, minus beneficia ſpectantia ad collationem decani, vel prapſitorum, etiam ſi haberet decem beneficia in ſua collatione, quia mandatum non erat eiſdem directum, & mandata ſunt ſtricti iuris. c. quamuis. de prabend. in vj. Ioan. Vanquell. in ca. mandatum. in fin. ergo non extenditur.

Item non debet grauari ſi cui mandatum non fuit directum. c. eam te. de reſcrip. ſed non fuit directum dignitatibus: ergo dignitas non debet grauari: nam expreſſit canonicos dicendo ſinguliſque canonicis: ergo de dignitatibus noluit intelligere,

aliàs expreſſiſſet, ſicut canonicos expreſſit. ca. ad audientiam. de decim.

Item, quia non fuit inſinuatum, & praſentatum dignitatibus, ſed tantum capitulo & canonicis: ergo non afficientur beneficia ſpectantia ad collationes dignitatum.

Nec obſtat quod glo. notat. in d. c. vlt. in ſi. de praben. in vj. vbi etiam ſupplet dignitatem, quia illa glo. communiter reprobat, & licet clauſula in fine poſita ad omnia referatur. l. talis ſcriptura. ff. de lega. primo. tamen ſi ex diſpoſitione legis aliter appareat non referatur, ſed legis diſpoſitio erit ſeruanda. l. non aliter. ff. de lega. iij. Corn. conſil. cccv. in hac col. ij. volum. ij. vel quando eſt facta diuiſio per paragraphos glo. in c. ſi. de poſtul. praelat. in vj. ſed in dicto ca. ſi. aliter apparet: nam dicitur tunc de beneficiis quae ad ipſorum collationem pertinent ratione huiusmodi prabendatum: ergo ratione dignitatum non, quia de vno exprimit, ergo de alio negat. l. cum prator. ff. de iudic. c. nonne. de praſump. & ibi eſt facta diuiſio per paragraphos, vt dixi.

Item quando redderetur abſurdum non referretur clauſula vltima ad omnia tex. in c. Eccleſia. ij. de elec. c. cum dilecti. de donat. ſaſo. in l. prima. C. de liber. prater. ſed abſurdum eſſet quod in d. c. ſi. ad omnia referantur: nam grauaretur qui non eſſet expreſſus. Et ſic ſi quem Papa noluit grauare grauaretur, & mandata quae ſunt ſtricti iuris extenderentur contra iura, quod non eſt dicendum, quia abſurdum.

Itē quādo mandatum dirigeretur canonicis grauaretur prelatus qui eſſet in Eccleſia canonicus. c. poſtulatiſtis. de cōcef. prab. c. a. collatione. de appel. in vj. & omnis alta dignitas, quod non eſt dicendum, vt not. in dicto c. eam te. de reſcript. Imo ſi grauaret canonicos non videtur grauare Archidiaconos, vel alias dignitates, ſicut ſi eximat canonicos, non videtur eos eximere, niſi quatenus concernit canonicatus illius Eccleſiae non aliàs. c. cum cappella. de priuileg.

Item, quando vult Papa grauare dignitatem eam exprimit. c. poſt electionem, & ibi Imol. de conceſ. praben. ſaltem dicendo ſingulis perſonis, vt ibidem dicitur, quod in ipſo mandato non fuit factum: ergo non cenſetur grauatus habens dignitatem, niſi in mandato ſit illa dignitas expreſſa, nec ſufficit etiam exprimeret ſingulis canonicis, iſtius ſententiae fuerunt Domi. de Rota. deciſi. ccccclxxxij.

Nota in conceſ. in antiq. vbi multa iura ad hoc propoſitum facientia adducunt. idem Ioan. Andr. in nouell. dicit glo. ſuam debere negatiuè legi. ibi prabendatum non dignitatum, vel officiorum. idem tenet Coſma Guimier, in ſua glo. in verbo collegium. in §. primo. de elec. in pragma. & clarij, in verbo ſpectat. §. ſtatuit. de collat. ibidem. idem tenent Guilliel. de monte Lauduno. Domi. Ioan. Vanquell. & Imol. relatus per eos in dicto c. ſi. per c. eam te. de reſcrip. & Peruſ. videtur ſequi quamuis diſtinguat.

Item Papa non intendit grauare vnam dignitatem,

Mādatum capitulo directum non extenditur ad dignitates niſi exprimantur.

tatem ſed totum capitulum, quia eidem capitulo direxit, & mandatum capitulo directum non officit ſingulis. c. cum in illis. §. ſi. de prabend. in ſexto. Et licet collatio pertineat ad decanum vel prapſitum, tamen ipſi non dicuntur concedere tantum capitulum, vel autoritate, ſeu vice capituli, aliud ſingularum perſonarum. l. ij. & l. ſicut. §. primo. ff. quod cuiuſque vniuerſi no. l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. de in ius vocand. Ideo quod faciunt ratione ſingulorum non continetur in mandato.

Item ponderanda ſunt iſta verba huiusmodi prabendatum poſita in dicto c. ſi. nam demonſtrant ad prabendas tantum referri, cum dictio huiusmodi demonſtret ad prabendas tantum extendi, & non ad dignitates, quia ratione prabendatum, & canonicatum ſunt de capitulo, vt ſupra dictum extirrit, ſicut c. is cui. de praben. in vj.

Item prapſitus non vocatur canonicus, c. literas. ibi prapſitus quondam ſimplex canonicus, & c. de conceſ. prabend. nec ratione ſua prabenda conferret: ergo, & c.

Communio inter Episcopum & canonicos non inter Episcopum & dignitates.

Item communio eſt inter Episcopum & capitulum, id eſt canonicos eiſdem Eccleſiae. c. requiſiti. de teſtam. non verò inter Episcopum, & alias dignitates eccleſiae, & Episcopum & canonicum faciunt vnum corpus, ita quod Episcopus eſt caput, canonici membra. c. nouit. c. quanto, de his quae ſunt à prael. nil dicitur de Archidiacono, vel de aliis habentibus dignitatem in Eccleſia: ergo illi ſub capitulo non comprahenduntur: quare concludo quod beneficia ad collationem decani, vel prapſiti ſpectantia, ratione ſuarum dignitatum, non comprahenduntur in iſto mandato. ideo iuſtè potuit prabendam acceptare, quae eſt eidem debita & affecta ratione ſui mandati.

Mādatum valet etiā ſi non ſit expreſſa prabēda & canonicatus. Et, an recuſante patre non praſentante executor poſſit conferre.

Parieſium breuitatem inſequens primo quaerſtioni mihi propoſita quae eſt talis, an mādatum Abbatiffae directum impetratum per clericum ſaecularem, in quo non eſt facta mentio canonicatu & prabenda valeat. Reſpondeo quod ſi, ſi alijum defectum non habeat, quia in mandato non debent apponi verba ſuperflua, nec illa quae nihil operarentur. arg. l. ſi quando. ff. de leg. primo. nam quodlibet verbum in mandato, vel alia diſpoſitione debet eſſe cum ministerio operandi, Bald. in rub. C. de contrah. emp. q. ix. ſed nihil operaretur deſcribere clauſulam de canonicatu & prabenda, cum Abbatiffa nō conferat canonicatus, nec prabendas: ergo illa omiſſio non vitiat, quia non eſt verifiſimile quod Papa velit grauare mandatarios, vt ſuperflua exprimant, cum illa tollat in procemio Decretalium & ſexti: & Imperator reiciat in procemio inſti. & in prima conſti. C. vnde deciſit glo. in forma mandatorum, in verbo veſtra. in Concord. quod ſi mandatum dirigatur Abbati non habenti collationem niſi in ſua Eccleſia, non erit neceſſario apponenda illa clauſula, vel alterius Eccleſiae, quia eſſet ſuperflua. Sic nec in hoc mandato erat neceſſe apponere illam clauſulam de canonicatu, & prabenda. & c.

nec de creatione in canonicum ad effectum ſi nulla in dicto monaſterio ſit dignitas, quae ſoleat conferri canonicis, poſtquam ibidem nulli ſunt canonici, & in mandatis regularium, iſta non ſunt eadem ratione exprimenda, vt eſt glo. in forma literarum executorialium, in verbo conueniens: vbi alia dicuntur.

Nec refragatur quod non ſit expreſſa dignitas, quia fac eſſe, tamen beneficij appellatione venit etiam dignitas. glo. in c. primo. de regul. iur. in vj. & cle. auditor. de reſcript. vel quia nulla erat ibidem dignitas, & ſic fuit pronuntiatum areſtum in magno conſilio praſente dicto Cancellario, & pluribus magiſtris libellorum, ac conſiliariis magni conſilij in cauſa praben. Agenen. pro Arnaldo Gabriellagues contra Petrum Gineſte canonicum Agenen. hoc anno 1536. in menſe Ianuario relato d. Portaleſio nunc conſiliario Tholoſano, quod modicus defectus non vitiat dummodo non fuerit neceſſarius, & ſic non contrauenit declaratoria Regis alias publicata, de qua ſcripſi in dicta forma mandati.

Nec obſtat, quod ſi ſeruata forma non fuerit actus eſt nullus. l. cum ij. §. ſi prator. ff. de tranſact. l. prima. de liber. & poſth. quia verum eſt forma neceſſaria, ſed ſuperfluitas non eſt forma, ſed tantum verba neceſſaria: vt videtur not. Felin. in ca. cum dilecta. de reſcrip. nam forma in dubio referri debet ad qualitates perſonarum. l. plenum. §. equitij. ff. de vſu & habit. Bart. in l. ſi non fortem. §. libertus. de condic. indeb. ſic iuxta qualitatē perſonarum mandata impetrentur, & hoc dicitur in Concord. In fine literarum execut. manda. vbi ſic dicitur, pro regularibus autem ſimilis forma illis conueniens detur, & ſic videtur voluiſſe Papa & Rex, quod conueniens forma ſeruetur, & ſic inſpecta qualitate perſonarum: nam forma poſita in Concord. eſt data ſaecularibus: & quando dirigitur ad ſaeculares, ſed nō pro regularibus, vel quando dirigitur ad regulares, pro ſaecularibus niſi conueniant: & iſta eſt conueniens: ergo & quia à ſtylo Romanae curiae non deuiat, qui maximè eſt ſequendus. c. ex literis. de conſi. c. quā graui, de crimi. falſi.

Secundum dubium eſt, an patrono cui dirigitur mandatum recuſante praſentare poſſit executor prouidere, vel tantum praſentare debeat? Et reſpondeo, quod executor formam ſui mādati ſequi debet. c. cui de non ſacerdotali. de prabend. in vj. ſed in literis executorialibus mandatur quod ſi Abbatiffa & conuentus conferre, & aſſignare, ſeu praſentare recuſauerint, ſeu diſtulerint, aut ad hoc faciendum negligentis fuerint, beneficiū cum omnibus iuribus, per executores conferri & aſſignari, & de illo prouideri: & ſic executor iuxta formam ſibi datam conferre potuit: nam ſolum praſentando non contuliſſet eidem. c. ſi capitulo. de conceſ. praben. in vj. Innocen. Panor. & alij in d. c. ſuper eo, quia in hoc caſu potius executor dicitur quā iudex, & ne mandatum ſit ſine effectu, ſi non poſſet plenè prouidere ſecus eſt in reſcripto iuſtitiae, de quo in d. c. ſuper eo. Imol. ibi. Et quia

Executor mādati apoſtolici quomodo debet procedere.

conferre Ecclesiam est fauor diuini cultus, ne diu Ecclesie vacent: ideo est ampliandus. c. ex parte. de constit. & sic fuit iudicatum in Senatu Diuino. quia non mandatur in forma executorialium, quod presentet. Ideo formam mandati non debuit transgredi, & quia presentando, si instituens recusat, vix posset executor postea conferre, quia fructus esset officio suo presentando. c. in literis. de offic. deleg.

Item presentando non dedisset beneficium cum omnibus iuribus: nam potuisset Episcopus presentatum recusare: & in literis executorialibus mandatur prouideri cum omnibus iuribus, ergo presentatus non potuit recusari.

Præterea esset magnus circuitus: ideo ad euitandum illum circuitum concludo executorem potuisse conferre, & collationem suam valere, maxime quia Episcopus iam alium instituerat. arg. cle. auditor. de rescrip. vbi auditor in curia deputatus, vt cognosceret cui esset de iure debitum beneficium, postquam pronuntiauerit alicui debitum poterit illud conferre absque alia commissione, vt euitetur circuitus: nam iura multa concedunt, vt circuitus vitetur. de quibus, in l. cum fundus. §. seru. ff. si cert. petat. & in l. dominus. de codic. in deb.

Non obstat. c. super eo. de offic. delega. vbi non est intentionis Papa, vt præiudicium generetur Episcopo instituenti: ideo presentandus est illi qui instituendus fuerit. Respondeo ibi loquitur quando Papa committit causam inter partes, quia tunc non intendit alicui præiudicium facere, secus si Papa faciat alicui gratiam motu proprio, vel de plenitudine potestatis, quia tunc executor poterit conferre, & alia facere, cum sit datus ad prouidendum.

Tertium dubium est an litera perinde valere possint quando mandatum non est impetratum iuxta formam: Et respondeo quod non, quia in Concord. in titul. de mand. Apostolicis. in §. conuentum fuit inter Papam & Regem quod Papa possit grauare Ecclesiam, in mandatis iuxta formam descriptam. in Concord. ergo contra illam formam non potest: nam frustra fuisset scripta forma si non obseruaretur, nec obuiaretur litibus. contra text. ibi dicentem esse introductam, vt litibus obuietur.

Item sicut vna pars non potest à contractu altera inuita discedere. l. j. & seq. C. quando liceat ab emp. disced. l. sicut. de acti. & oblig. ita nec hic potuit altera pars, ab ista forma recedere, & sicut vna pars non posset immutare totam formam, ita nec partem, vt patet in rub. de forma & irreuocab. Concord. stabil. vbi aliunde scriptum: & quia est bonum argumentum totius ad partem. I. quæ de tota. ff. de rei vend. c. pastoralis. §. item cum totum. de offic. deleg. & sic concedendo ista rescripta perinde valere: nunquam obseruaretur forma, ideo non obitante dicto rescripto perinde valere mandatum contra formam in Concord. descriptam impetratum est nullius momenti.

Dubia proposita per aduersarium extinguenda sunt. Primum quod Petrus Berthier notarius Apostolicus erat excommunicatus tempore insinuationis mandati, & tamen scripsit instrumenta præ-

sentationis mandati & requisitionis factæ per Laurentium Bernard mandatarium, seu eius procuratorem, ob id non valet, nec presentatio mandati, nec requisitio.

Ad hoc responderetur, quod d. Bernard ignorabat cum esset Romæ excommunicationem d. Berthier notarij, & verisimile est, quamuis vt præiudicatur esset notoria in ciuitate Hedueli, tamen non erat notoria Romæ, vbi degebat d. Bernard, & in dubio ignorantia præsumitur, per l. verius. ff. de proba. maxime de his quæ in loco loquuntur sunt, c. quanto, vbi not. de præsump. & quamuis sciuisset quod non, tamen instrumenta confecta per d. Berthier etiam excommunicatum, non minus valerent, per glo. & doct. in c. decernimus. de sentent. excommunicat. in vj. Et valerent instrumenta facta ab excommunicato, nisi per sententiam sit condemnatus, vt instrumenta conficere non possit. Asserit Innoc. & Ioan. Andr. in c. pia. de excep. c. nullus, c. cxliiij. vbi Archid. Nam in extrajudicialibus, secundum eos, ista excommunicatio, non est magni momenti ad annullandum instrumenta confecta per excommunicatos, quandiu tolerantur, maxime in Francia, vbi in curiis secularibus non solet recipi excommunicationis exceptio. ex sententia Ioan. Fab. in §. si. de curat. in iusti.

Imo excommunicatus impetrans beneficium nomine alieno, videlicet alicuius non excommunicati ritè facit, & valet eius impetratio. glo. in c. col. sulti. de procurat. facit l. quæ situm. ff. de in ius vocand. de Rota decis. ix. vtrū rub. de rescrip. & per hæc satis est. Respondeo ad primum dubium, videlicet quod excommunicatus Berthier instrumenta requisitionis & insinuationis conficere potuit, quia per sententiam non erat condemnatus, vt non posset conficere instrumenta: ergo interim poterat facere.

Ad secundum dubium vbi pars dicit non valere mandatum eo quod in illo non est expressum officium, & mandata debent esse generalia. Respondeo quod in illo monasterio monialium non est aliquod officium Ecclesiasticum: ergo non fuit necessaria expressio officij, quia superflua exprimi non debet, vt scripsi in glo. vestra. in forma mandati Apostolici. in Concord. & aliàs consului.

Nec refragatur, quod non sit secundum formam, quia imo est, cum non sit aliquod officium in dicto monasterio monialium, quod viris conueniat. Etiam certa forma mandatorum pro secularibus, quando dirigitur regularibus non est data, in Concord. nec alibi: ideo non potest dici omissa forma, quia omisio præsupponit esse. ca. ad dissoluendum. de despons. impub. & sufficit quod conueniat forma Concordatorum, & non potest dici, quin sit conueniens in quibus potest esse.

Item officium antequam debeat mandatario requiritur quod sit officium Ecclesiasticum quod cognoscitur si sequentia in eo sunt: primum, si conferens sit persona Ecclesiastica, quia laicus non potest de iure communi beneficia conferre. ca. si quis deinceps. & ca. si quis nullus. xvj. q. vij. & ibi glo. in summa.

Impetratio excommunicati pro non excommunicato valet.

Quando in mandato non est expressum officium an valet.

Officium Ecclesiasticum quomodo cognoscatur.

Secundò requiritur quod persona cui assignatur, sit persona Ecclesiastica, quia officium Ecclesiasticum, & beneficium soli clerico confertur. c. cum adeo de rescrip. c. ex literis de transac. vbi eo quod mandatur prouideri clerico, intelligitur de officio Ecclesiastico. c. si. de præbend. in vj. clem. vt hi qui. de ætat. Ancha. in clemen. per literas. de præbend. ideo Papa mandauit prouideri isti Bernardo clerico: ergo voluit vt illi prouideretur de officio Ecclesiastico, & non de officio matricularia, quod non est Ecclesiasticum, cum sit solitum laicis conferri, vt apparet in persona cuiusdam lathomi laici qui solebat illud possidere, quod non potuisset facere si fuisset officium Ecclesiasticum. arg. c. cum causam. de præscript.

Tertiò, requiritur quod illud officium habeat aliquid spiritualitatis annexum, aliàs non dicitur officium Ecclesiasticum, & non debetur mandatario, nisi propter diuinum officium detur. c. final. de rescrip. Barba. in c. in nostra. num. 74. cum sequ. de rescrip. sed istud nihil spiritualitatis habet annexum, ergo mandatario non debetur, nec poterat illud acceptare, vel requirere sibi conferri.

Quartò cognoscitur officium ex modo prouidendi quia si Ecclesiasticum sit pure & sine conditione conferri debet. c. ex parte. primo de offic. deleg. c. si quis dator. & seq. c. & si quis obiecerit primo. q. iij. Ancha. in regul. j. col. j. de regul. iur. in vj. patet ergo ex modo prouidendi, quod est quoddam officium alienabile. Nam in eius collatione fuit dictum, promittis quod dictum officium non resignabis neque alienabis absque voluntate nostra, vt de ipso ad nutum valeamus disponere. Primum prohibet ne resignetur quod non potest fieri in beneficio Ecclesiastico. Hostiens. in summa de renunti. cum dependeat à voluntate superioris. c. ad monet. de renuntiati. Item prohibetur alienari, certum est quod beneficia citra symoniam labem non possunt vendi, vel alienari. per tot. titul. de symon. ergo hoc officium non est Ecclesiasticum, quia hoc non fuisset expressum.

Quintò, cognoscuntur beneficia Ecclesiastica, eo quod sunt perpetua, id est, ad vitam eius cui conferuntur. c. præcepta. lv. distinct. & istud officium est ad nutum, ergo non est beneficium Ecclesiasticum.

Sextò, officium seu beneficium Ecclesiasticum ad tempus vel sub conditione conferri non potest. c. si gratiosè. de rescrip. in vj. alioqui est symonia. c. cum pridem. de pact. c. quam pio. j. quæ. ij. Barbat. in clem. causam. col. lj. cum sequ. de electio. sed istud officium datum est sub conditione quod non permutetur nec alienetur: ergo non est beneficium Ecclesiasticum: & sic mandatarium non debuit nec potuit illud acceptare, cum sibi non deberetur vt scripsi in tract. nominat. quæ. xv. num. xj. versicul. v. non comprehenditur.

Item quod non sit officium Ecclesiasticum probatur ex registro, vbi alia beneficia Ecclesiastica sunt descripta, & istud non est inscriptum, ergo

non est officium Ecclesiasticum: quia sicut per registerum collationum probatur aliquem non habuisse collationem. Felin. in c. illud. coll. iij. de præscript. ita probatur negatiua. Bald. in l. actor. C. de probation.

Item dictum officium etiam si esset Ecclesiasticum, quod non est, tamen non vacauit post mensem à die presentationis mandati: & sic non erat affectum d. Bernard mandatario, cum beneficia non sint affecta mandataris, nisi post mensem à die presentationis mandati, vt patet in d. forma mandati, ergo non potuit d. Bernard illud officium acceptare, etiam si fuisset Ecclesiasticum. Et sic concluditur quod non solum recedentia, sed etiam plenum possessorium, per supremam curiam debet d. Bernard mandatario adiudicari, non obstantibus deductis per aduersarium, & sic puto iuris esse, & subscripsi hoc anno 1540. die 5. Aprilis ante Pascha.

Vltimò, per supradicta non videtur affectum officium, quod vocant *de Chandelle*, mandatario, si non sit annexum beneficio Ecclesiastico, & non fuerit collatum tanquam tale per 40. annos. c. cum de beneficio. de præbend. in vj. tum quia non erat officium Ecclesiasticum perpetuum de quo mandatur prouideri in mandato, & officia que ad tempus dantur non debentur mandataris nec nominatis. c. præcepta. 55. dist. Doctor. in c. quia saepe. de præb. in vj. dixi in tracta. nominati. q. xv. tum quia officium quod cadit in laicum non comprehenditur sub mandato glof. & ibi doctor. in c. cum M. in verb. receperunt. de constit. quia postquam scribitur pro clerico præsumitur mandari de beneficio vel officio Ecclesiastico. c. final. de præbend. ni vj. glof. in §. volumus. in verb. beneficia Ecclesiastica. de collat. in Concord. d.

Item tunc demum dicitur beneficium Ecclesiasticum vel officium deberi mandatario quando habet aliquid spiritualitatis annexum. Barba. in c. in nostra. num. 74. cum sequ. de rescrip. dixi in tracta. de pacific. possess. num. 287. sed hoc officium non habet quidquam spiritualitatis: ergo non erat mandatario affectum.

Ad hæc non potest dici officium Ecclesiasticum vel beneficium ante Episcopi approbationem. glo. in §. declarantes. in verb. cætera. de mand. Apostolicis. in Concord. Felin. in c. ex parte. supr. de rescrip. col. j. *Et par ainsi ledict office de Chandelles lequel pouuoit estre conféré ausi bien à un lay qu'à un cleric, & qui n'a point de spiritualité, & qui n'est fondé de l'uesque ou du Pape n'est affecté au mandataire frere Loys nepueu religieux, & ainsi pouuoit accepter le prieur de Maillhec: & s'parie aduerse d'ice estre fondé, le doit prouuer.* [Itaque dictum officium de Chandelle, quod tam laico quam clerico conferri poterat, & quod quidquam spiritualitatis non habet, neque ab Episcopo vel Papa est fundatum, non est affectum mandatario, fratri Ludouico nepoti religioso, atque ita id acceptare potuit prior illa de Maillhec, & si pars aduersa se fundatum esse dicat, id probare debet.]

Litere de perinde valere post mandatum nullum impetrata non valent.

Instrumentum insinuationis mandati conscriptum per notarium excommunicatum an sit viciost.

RESPON. XLIII.

De Priore & Subpriore.

Priori an officium subprioris debeat in vim mada si.

Vidam religiosus prior monasterij impetrauit mādatum directum Abbatī, & conuentui illius ordinis, cuius est prior, insinuaūitque dictum suum mandatum, ac post mensem à die insinuationis vacauit beneficium, seu officium subprioris: quæritur, an isti mandatario debeat? Videtur quod sic, quia quodlibet beneficium ac officium est affectum: ergo & istud, & maximè quia mandatum est, vt esse debet in genere generalissimo. vt patet in forma mandat. in Concord.

Item officium est perpetuum, ergo debetur. c. præcepta. 50. distinct. & regulariter omnia beneficia mandatariis debentur. vt patet in §. declarantes. de mandat. Apostolicis. in Concord. vide Cardinal. consil. 96. videtur & consil. cxlij.

Præbende due sub eodē recto non possunt obtineri.

Contraria pars vera est, quia in dubio quando Papa mandat prouideri vni canonico in Ecclesia nostræ dominæ de primo beneficio, non censetur mandare isti prouideri de alio canonicatu & præbenda si prius vacet: quia duas præbendas sub eodem recto tenere non potest. c. literas. de concess. præbend. doctor. in clem. fin. de præbend. c. neminem. lxx. distinct.

Itē dispētat^o vt duo beneficia sub eodē recto obtinere possit, non potest habere cantoriam & succentoriam, prioratum & subprioratum, & alia inuicem repugnantia, nec possunt in vno residere subiecto repugnantia. l. vbi repugnantia. de regul. iur. q. quis sit cator & succentor repugnat, & quod quis sit prior & subprior repugnat: quia subprior vel succentor est institutus, vt absente priore vel cantore fungatur vice illius: vnde cum ista duo iura concurrerent in vno, Ecclesia detrimentum pateretur maximum, & tolletur fundatio quæ ad hoc creauit officia vt absentiam maiorum supplerent minores.

Repugnantia beneficia in vna & eadem persona.

Item rationi quodammodo naturali repugnat quod quis primum teneat locum, & alium post eum & quod quis sit miles auxiliarius & primus, vel quod sit triarius & primus & secundus.

Item non potest quis esse Rex & locum tenens eius vel rector & vice rector. doctor. in l. sed et si. in fin. ff. de iniur. vocand.

Item Papa legislator, nec Deus ipse vult actum repugnantem producere. c. si Paulus. xxxij. quæst. v. Angel. consil. clxxxvij. hic punctus prima fronte refert Decius in l. vbi repugnantia. ff. de regul. iur.

RESP. XLIIII.

De executorialibus literis in mandatis.

An mandatum & litera executorialis debeant presentari.

Vper illa quæstione an ambæ literæ sint presentandæ vltra ea quæ scriptæ in forma mand. in verb. presentes. in Concord. dico executoriales literas non esse ex iurium necessitate presentandas. hoc probat text. formalis. in ca. duobus. ibi. priusquam alius eis ad quos spectat ca-

nonicorum receptio & collatio præbendarum suas presentauerit literas. de rescript. in vj. & sic eis ad quos spectat collatio & receptio presentari debent literæ, sed ad executores non spectat canonicorum receptio, ergo illi non debet fieri presentatio, nec literæ executoriales presentari.

Nec refragatur text. in c. si capitulo. de concess. præbend. in vj. ibi per solam illorum presentationem: ergo vtræque literæ presentandæ sunt, ille text. non vult hoc dicere sed dicit quod si scripta Papæ fuerint directa capitulo per illorum scriptorum presentationem, affectum est beneficium absque executoris insinuatione: & sic nihil dicit de literis executorialibus, sed de scriptis Papæ, scilicet mandati.

Item quando diceret per presentationem illorum scilicet mandati & executorialium beneficium esse affectum: ergo absque insinuatione ambarū literarum non erit affectum: non sequitur nec concludit quod ambæ literæ sint presentandæ: sed si fuerint presentatæ afficitur beneficium: primò vacaturum, & argum. à cōtrario non valebat, cum cōtrariū tamen aliquando in iure reperiatur maxime. in d. c. duobus. sed per presentationē illorū scriptorū Papæ iure definit cui sit adiudicanda beneficij collatio.

Præterea cum istud dubium sit in iure nos stabimus declarationi Concordatorum & ordinarum regiarum quæ semper loquuntur in presentatione literarum mandati, vt in simili notant doctor. in c. Raynutius de testamēt. quando est in iure ciuili dubium, nos iuri canonico istamus si hoc declaret, sic & hic maximè in Francia, & quamuis inuenirentur iura volentia tam mandatum, quam literas executoriales presentandas esse intelligitur referendo singula singulis. c. cum singula. de præb. in vj. videlicet quod literæ mandati sunt presentandæ collatori, executoriales executori, vel vt dixi in d. glos. presentes.

Item certū est quod illis debet fieri presentatio quibus literæ diriguntur. cap. si quando ibi dirigimus. & c. cum adeo. & c. constitutus. de rescript. & hoc est vt ille non possit pretendere ignorantiam voluntatis Papæ & mandati, & vt prouideat mandatario iuxta Papæ mandatum. d. c. si quando. & c. cum adeo.

Sed literæ executoriales non diriguntur collatori, ergo non debēt eidem presentari alioqui frustra, quia necessaria tantum insinuari debent. Et quod non dirigantur, probatur in ca. ex insinuatione. de rescript. alias sequeretur absurdum, quod si non essent executoriales, quod non valeret mandatum quod est contra iura: nam olim dabantur literæ monitoriæ & demum præceptorie. c. capitulum. de rescript. quibus si ordinarius obtemperabat nullæ erant executoriales: ergo nullæ presentabantur olim, & sic nec nunc debent presentari postquam iura non inuenimus immutata: nam quod non mutatur cur stare prohibetur. l. præcipimus. C. de appella.

Item executoriales sunt inuentæ vt executor negligente ordinario vel nolente conferre confert: ergo presentatio est faciendā executori non verò

Instruatur litera executoriales non collatori.

verò collatori cum non possit cogere seipsum, & eadem non diriguntur executoriales.

Nec refragatur quod si executoriales non fuerint presentatæ affectum non est beneficium nisi in tribus casibus.

Primus, quando decernit irritum. c. si soli. de concess. præbend. in vj.

Secundus, quando executor insinuat potestatem, & interdicit ordinario.

Tertius casus quando est receptus in canonicum beneficium in vim mandati est affectum. vt d. c. si soli. ergo literæ executoriales non sunt presentandæ.

Item literæ executoriales nō afficiunt nisi quando executor insinuat potestatem, & interdicit ordinario ne conferat. d. c. si soli. & sic non per literarum executorialium presentationem, & ibi loquitur de executoro dato ad compellendum ordinario, non de dato negligente ordinario, vt est in hac forma. vide c. tibi qui. de rescript. in vj.

Item siue fiat mentio, siue non in literis mandati de executorialibus nulla eorum debet fieri presentatio, tum quia iure non cauetur, tum etiam quia si mentio in literis mandati fieret de executorialibus potius venirent presentandæ per authenticum, si quis in aliquo. C. de edend. quamuis glo. in verb. ipsorum. in d. c. si capitulo teneat cōtra, cui respondeo, & alia dixi in glos. Concord. in forma mandati in verb. presentes.

RESP. XLV.

Procuratores constituti à mandatario.

Mandatarius constituit procuratores ad presentandum mandatum, requirendum primum beneficium vacaturum, & ad acceptandum. Vacarunt per mortem vnus duo beneficia, quæstum fuit, an possit procurator minus acceptare: Breui respondeo non posse, postquā in mandato est appositā clausula motus proprii tunc electio est in potestate mandatarij, vt eligat maius. c. si pluribus. de præb. in vj. ideo non potuit procurator minus optare.

Itaque cum mandatarius potuisset eligere maius, verisimile est quod illud elegeret, quia qui videt vtilius, & sumit deteriora: absit illi radius luminis absque mora vt refert Accurs. in §. ceterum. quod cum eo in insti. dicens stultum esse, qui hoc facit. Ideò Domini voluntas erat, vt procurator eligeret primum vtilius sibi, & procurator fecit contrarium. Ideò non potuit nocere mandatario veniendo contra suam voluntatem.

Item in optione requiritur speciale mandatum, cum agatur de alienatione alterutrius non optat, & in alienatione requiritur speciale mandatum. l. si procurator. ff. de condi. indeb. sic & in optione quia optando minus videtur tacite resignare melius, & ipse procurator non habebat hanc potestatem resignandi: ideo nec optandi minus.

Non refragatur quod procurator habuerit potestatem acceptandi, & sic potuit acceptare minus, quia imputari debet ei qui talem elegit, & de se queri debet. arg. §. fin. pro socio. in insti. Respondeo, acceptare quidem potuit sed non optare: nam acceptatio in vno habet locum, optio in duobus vel pluribus. l. j. & l. si Pamphilo. ff. de optio. lega. & Laurent. Valla hoc etiam tradit, ideo si non vacasset vnum beneficium procurator illud acceptare potuisset, sed quando duo vacarunt non potuit vnum optare sine speciali mandato.

Præterea optio est quædam voluntatis declaratio, videlicet quod dominus vult illud, sed declaratio voluntatis non potest fieri sine speciali mandato. c. fin. de procur. in vj. l. Theopompus à contrario. ff. de dote prælega. Bartol. & Angel. in l. inter. §. j. ff. de verb. obliga. & solus Deus est declarator voluntatis & scrutator. c. erubescant. xxxij. distinct. maximè cum variæ sint hominum voluntates. l. quia. ff. ad Trebel. c. quia diuersitatem, de concessio. præbend. ergo voluntas vnus non est alterius: igitur non potuit procurator optare.

Athæc procuratorium non se extendebat ad illud beneficium minus acceptatum per procuratorem quia mandatum dirigitur decano & capitulo singulisque canonicis & personis. Plus ergo grauatur decanus & capitulum quàm singuli canonici. Igitur debet attendi ordo literæ, vt debitum fuerit beneficium, quod vacauit prius sub dispositione decani & capituli, quàm illud quod vacauit sub dispositione singulorum canonicorum. c. mandato. de præbend. in vj.

Vnde cum per mortē vni⁹ vacauerint duo beneficia quod spectat ad dispositionem decani & capituli, alterum quod spectat ad dispositionem vnus canonici debetur prius mandatario illud quod pertinebat ad prouisionem decani & capituli. c. fin. de præb. ibid. & per d. c. mandato. ideo non potuit procurator aliud quod non debebatur mandatario accipere & nocere non debuit d. mandatario si contradixerit simulatque certioratus fuerit, quia non acceptauit primum quod ei debebatur, & sic contra mandati fines fecit, ob id nullum esse vt videtur quod egit, cum fines mandati diligenter seruandi sint. l. diligenter. ff. mandat. c. cum dilecta. de rescript. ideo cum decanus, & capitulum seciundum ordinem mandati prius sint grauari, primum beneficium dicitur illud quod vacauit ad dispositionem illorum, ergo illud debebat requirere, & nō aliud ad quod potestatem non habebat.

Item procurator tenetur de dolo & culpa. l. à procuratore. C. mada. sed hic dolum adhibuit acceptando minus, & hoc patet, quia ei fuit collatum maius, & sic apparet fraus vt in c. fi. de re iuncta. lib. vj. ex his apparet nullam acceptationem fuisse procuratoris, illumque non nocuisse mandatario, ideo ipse optare poterit maius beneficium.

Vltimò, non poterit obesse mandatario quod eadem præbenda vacauerat antea & executor mādati eidem prouiderat mandatario, qui non est illam collationem prosequutus, ergo videtur negligens & sic repellendus. per c. si clericus. de præbend. lib. vj.

lib. vj. Respondeo illum textum loqui quando mādarius post vacationem beneficii illud non petit intra sex menses postea illud petere non poterit. vt glos. in §. item quod omnia. in verb. scilicet. in pragmat. fan. tit. de collat. docet. Sed hic mādarius obrinuit collationem à suo executore intra sex menses ob id non potest dici negligens, & maximè quia est intra annum, ideo beneficium illud poterit prosequi, & si non debeat ex prima vacatione quia erat resignatio, debeat ei ex secunda vacatione, videlicet per mortem & sic vtroque iure tueri se poterit & vtraque prouisione. per ca. post electionem. de concess. præbend. Actum Parisiis, hoc mense Jul. 1555.

RESP. XLVI.

Apostolicus an præferatur mādario post mandati præsentationem

Agitur de prouisione facta iure præuentionis per Papam, de beneficio vacante post præsentationem mandati, & non obstante indulto Cardinali concessio, an præferri debeat prouisus à Papa mādario? vel ei cui fuit collatum à Cardinale habente indultum, vt intra sex menses etiam Papa conferre non possit, vel vtrique: & breui respondeo prouisum à Papa præferendum vtrique. Primò, probatur in mādario vt prouisus à Papa præferatur quia Papam beneficia sub mandatis comprehensa non est dubium iure conferre posse. c. quamuis. ij. de præbend. lib. vj. quia mandando vt primum beneficium mādario conferatur maiorem Papa sibi retinuit potestatem, quàm concesserit. c. dudum. de præb. in vj. virtute cuius potestatis potuit illud beneficium etiam in mandatis comprehensum conferre, & hoc etiam est declaratum in Concordato Franciæ. in §. declarantes. de mandatis Apostolicis. vbi expressè hoc sibi Papa retinet: ergo in hoc regno non est de hoc dubitandum quin iure præuentionis beneficia etiam sub mandatis comprehensa Papa etiam conferre possit.

Non refragatur quod Papa concesserit Cardinali vt etiam ipse Papa non possit conferre intra sex menses: ergo ipse quoque Papa non potuit. Respondeo, nemo potest sibi legem imponere à qua non liceat recedere. l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. iij. nisi per viam contractus. l. licet. C. de action. & oblig. Ideò potuit Papa non obstante indulto conferre ratione illius maioris potestatis, quam apud se retinebat. d. c. dudum. Et quia indultum reuocare potest in totum, ergo & in parte conferendo videlicet beneficium, quia vltimum derogat primo c. j. de rescript. c. leniens. de rescriptio. aliàs sequeretur eum esse Papam, & non habere potestatem, quod est absurdum. c. cuncta per mundum. ix. quæst. iij. c. venientes. de iur. iur. glos. in reg. decet. de regul. iur. in vj. Felin. in c. nouit. de iud. num. 8.

Item posito & non concessio quod Papa per viam contractus concessisset ista indulta Cardina-

libus adhuc posset conferre iure præuentionis beneficia mādariis debita, quia ea sibi reseruauit in indultis & vacantia per resignationem, ergo non est dubium quin possit ea conferre, quod sibi reseruauerit constat in indulto. & in §. declarantes. de mandat. Apostoli. vbi iure præuentionis voluit posse conferri beneficia sub mandatis comprehensa, & in indulto noluit ea comprehendere. Itaque ista beneficia mādariorū non sunt comprehensa in indultis: ergo Papa potuit ea conferre, contulit beneficium curato de Franchailla iure præuentionis, magistro Nicolao Pincenoire: igitur illa prouisio est valida, & alij nullum ius in ea postea habere potuerunt, mādarius non, quia beneficium iam erat iure collatum, & sic non vacabat nec potuit Cardinalis in vim indulti etiam illud conferre, cum non vacaret ob id concludendum puto beneficium esse debitum Nicolao Pincenoire Apostolico reiectis omnibus alijs, nempe ipse per regulam si vinco vinceret à fortiori vincam te. c. penult. de concess. præb. lib. vj. qui est apostolicus vincit mādarium, & mādarius vincit prouisum ab ordinario, ergo apostolicus vincit vtrumque. Nec obest si dicatur Rossello prouisum ab ordinario præferendum, quia Papa non poterat conferre: sed supra dictum fuit Papam iure præuentionis potuisse conferre, & maximè quia beneficia mādariorū sunt indultis excepta, & sic mādarius proculdubio vinceret istum Rossel, & Rossel nullo modo posset vincere in hoc beneficio Apostolicum, & ita concludo Apostolicum Pincenoire omnibus præferendum. Actum Parisi. anno 1555. in mense Iulio.

RESPON. XLVII.

De Regiæ rogatione, de que Apostolico mandato.

Christianissimus Rex Fraciæ in suo iucundo aduentu destinauit literas canonicis Sancti Romani commendatitias per quas Rex rogabat canonicos, vt de prima prouiderent præbenda Iacobo de Breueriis, demum Papa concessit mandatum Apostolicum domino bono Broe vtriusque iuris doctori directum his canonicis in forma, post verò præsentationem & mensuram elapsam vacauit præbenda, quæ fuit collata domino de Breueriis: queritur an illi debeatur, vel d. Broe. Respondeo breui Iacobum de Breueriis nullum ius obtinere ex collatione illi facta, quia certum est quod hi pro quibus auctoritate Apostolica mandatur sunt omnibus præferendi. c. hi qui. de præbend. in vj.

Item per literas mandati erat affectum primum beneficium vacans mādario. c. tibi qui. & c. duobus. de rescript. in vj. c. si capitulo. de concess. præb. ergo alteri conferre quàm mādario non poterat.

Sed literæ regiæ erant literæ rogatoriæ non affectantes beneficium: ideò collatio facta alteri, cui est beneficium affectum & debitum valer. c. dilectus. ij. de præbend.

Præterea in indiuiduo iudicauerunt dom. de Rot. in titul.

in tit. de præbend. decif. xv. quod apostolicus præfertur habenti primarias preces à Rege vel Imperatore, quia Imperator vel Rex illud ius habent ab auctoritate Apostolica alioqui esset illud ius nullum. vt docet Specul. in tit. de præb. §. restat. circa fin. ideò conuentum fuit. in Concord. in §. declarantes. de mandat. Apostolicis, quod mādarij omnibus præferrentur. Et Regis consensum super hoc interuenit, qui etiam adhibitus est vt mādarij præferantur nominatis, per literas rogatoriæ quæ non afficiunt.

De cantoria collatione.

Mu le fait comme dessus posé, semble aux soubcripts que les chapelles & vicaries perperueles, qui n'ont vacqué par mort estoient affectées & deues aux mādaires, car aux mādaires n'est excepté que, dignitas electiua, ergo omnia illa beneficia debentur, s'ilz ont esté negligés de les accepter, & demander, ils ont perdu leurs mandats: mesmement que, perperua cappella vel cappellania in mandato exprimitur: & pource la châtellerie qui a vacqué depuis n'est deue ausdicts mādaires, ains l'ordinaire la peut conferer, & la collation faicte par ledict chapitre est bonne & valable.

Et ne fait rien, que lesdictes vicaries & chapelle estoient affectées aux habitans de l'Eglise: car cela s'entend quand la vacation, est libera, & que l'ordinaire & chapitre les peut conferer sans aucune contraincte. Mais au cas de present aduenant la vacation estoit necess. ire les conferer aux mādaires, & par ains les habitans estoient exclus, car aux mādaires est derogé aux constitutions, statuts, & costumes de l'Eglise, là où ilz sont adressés. Parquoy ne peut estre alleguee cõtre les mādaires, ladicte custume ni statuts de ladicte Eglise, comme tollus par ladicte derogation.

Aussi n'estoit tenu le chapitre de conferer lesdictes chapelles ausdicts mādaires, s'ilz ne les demandoient: car le chapitre ignore si lesdicts mādaires sont viuant ou mort, ou s'ilz veulent lesdictes chapelles: parquoy n'est tenu de les conferer si les mādaires ne les ont requis. Car lesdicts mādaires sont tenus demander les benefices, s'ilz les veulent obtenir.

Et quant à ce que diuerses collations se pourront trouuer euidẽ data, si l'vne est per resignationem, altera per mortem, la collation per resignationem præsumitur prius expedita: & de ce y a arrest à la Cour. Or si toutes les deux collations sont faictes par mort, l'heure feroit quelque chose: & l'on dict qu'il fust ainsi ingé à la Cour, l'an 1554.

Touchant à ce que ladicte chanterrie a esté conferee à un chanoine de ladicte Eglise, qui ne peut auoir deux Chanonies à la mesme Eglise: parquoy faudra que ledict chanoine accepte ladicte chanterrie, protestant de laisser sa chanonie, quando adeptus fuerit possessionem pacificam, de ladicte chanterrie autrement ne vacquera sa chanonie ayant esgard à ladicte protestation, & pourra toujours deseruir sa chanonie iusques à ce qu'il en aye obtenu ladicte pacifique possession de la châtellerie, & alors pourra resigner & se demettre de sa dicte chanonie & præbende.

Quant au mandat de Gautier, il n'est selon la forme, & est defectueux aux clauses substantielles. Car non est creatus canonicus ad effectum obtinendi dignitatem. Parquoy ne pourroit auoir ni accepter dignité à l'Eglise, là où est adressé son mandat: & aussi que la clause, non obitāt &c. de certo canonicorum numero: n'est escripte ausdict mandats, ne autres clauses necessaires. Parquoy ledict mandat ne vaut rien, & n'est tenu l'ordinaire luy conferer aucun benefice. car ledict mandat n'est general, comme il faut qu'il soit au royaume de France, & ne luy pourroit estre deue dignité en l'Eglise pource qu'il n'est, canonicus in Ecclesia, & per consequens: ne autre benefice.

Quant aussi à la clause, etiam si pro alio scriperimus, non vitiat mandatum, nec primum, nec secundum, sed per eam ostenditur voluntas Papæ, quæ talis est vt velit prouideri mādario, etiam si pro vno alio scriperit, & mandatum alteri concesserit. Parquoy, siue antea concesserit, siue non, mandatum non vitiat nec primum nec secundum quia non est contra formam mandati, & l'ordonnance n'annulle lesdicts mandats.

Et quant à la clause, communiter vel diuifim: suffist qu'elle soit mise in decisione & dispositione mandati, combien qu'elle ne soit escripte au commencement du mandat. Car faut ponderer les clauses de la decision du mandat, & non les clauses de la narration, ainsi que j'ay escript à la forme ausdict mandats aux Concordats.

Or quant à la questiõ, si les deux mādaires peuuent accepter benefices appartenans à la collation de l'Euesque, ou du chapitre, il est certain que si les mandats sont adressés à deux collateurs, comme ces deux, les mādaires seront tenus accepter & requerir les premiers benefices qui vacqueront, siue collatio pertineat ad Episcopum siue ad capitulum coniunctim seu diuifim. Parquoy lesdicts mādaires estoient tenus requerir les deux chapelles, lesquelles s'ilz n'ont requis ils sont negligens, & les mandats seront extimés, & ne pourront autres benefices accepter. per c. si clericus. de præb. in vj.

TRANSLATIO.

De cantoria collatione.

Vlla narratione facti, prout expositum est supra scripto videtur perperuas capellas & vicarias per mortem non vacantes, mādariis esse affectas ac debitas: nihil etenim est in mandatis præter electiuam dignitatem exemptum: ergo omnia illa beneficia debentur. Si verò negligentia eadem tum petere, tum acceptare omiserint, nullum eorundem mandata fortiter effectum: eò magis, quod perperua capella vel capellania in mandato exprimitur. Quamobrem cantoria dignitas quæ postea vacauit, dictis mādariis nequaquam debetur, sed ordinarius eam potuit conferre, & collatio per d. capitulum facta, erit valida.

Non obstat, quod d. vicariæ & capellæ erant habitatoribus Ecclesiæ affectæ. Nam hoc ita intelligi debet, cum vacatio est libera, atque ab ordinario & capitulo sine vlla necessitate conferri possunt. Præterea verò facti specie, cum iam vacatio locum haberet,

beret, illas mandataris conferri debere; necesse fuit, ut hac ratione habiles excludi possent. Per mandata etenim tam constitutionibus & statutis, quam Ecclesie visitatis moribus, ad quam diriguntur, derogatum est. Qua de causa in praedictum mandatariorum neque statuta, neque d. Ecclesie consuetudo; tanquam derogatione iam sublata & extincta, villo modo allegari poterunt.

His accedit, quod capitulum d. Capellas mandataris non postulantibus conferri non tenebatur. Ignorat etenim utrum mandataris sint superstites, an vero eandem requirant. Quare illas non tenetur conferre, cum mandataris eas non petierint. Beneficia namque petere mandataris debent, si eorundem proventibus gaudere velint.

Quod autem diuersae collationes eiusdem datae reperiantur, sciendum est: si vna per resignationem facta fuerit, altera per mortem, collatio per resignationem prius expedita praesumitur. Et de hoc est in curia suprema auctum pronunciatum. Verum si ambae collationes per mortem factae fuerint, temporis consideratio haberet ponderis aliquid. Atque ita fertur iudicatum in curia anno 1534.

Si vero Cantorie dignitas sit cuidam canonico d. Ecclesie collata, qui duobus eiusdem Ecclesie canonicatibus gaudere non possit, necesse erit ut d. canonicus Cantoriam acceptet, protestans se velle relinquere suum canonicatum, quando d. Cantorie adeptus fuerit possessionem pacificam: alioquin suus canonicatus protestationis respectu non vacabit, eoque semper frui tatisper poterit, donec d. Cantorie possessionem pacificam obtinuerit: tunc demum suum canonicatum poterit resignare, alitque fruendum concedere.

Quod ad Gauterij mandatum spectat, nullae formae reserua est, atque in clausulis substantialibus deficit: non enim est creatus canonicus ad affectum obtinendi dignitatem. Quare neque dignitatem Ecclesie aliquam (ad quam mandatum suum dirigitur) habere, vel acceptare poterit: tum etiam quod ea clausula (Non obstantibus certo canonicorum numero) d. mandato non sit inserta, neque alia insuper clausulae necessariae. Tale igitur mandatum non subsistit, neque ordinarius aliquod ei beneficium conferre tenetur. Non enim d. mandatum generale est, uti in regno Franciae debet esse, neque Ecclesiae dignitas ei posset esse debita, aut per consequens aliquod beneficium in Ecclesia, cuius non est canonicus.

Clausula vero (Etiam si pro alio scripserimus) mandatum non vitiat, nec primum, nec secundum, sed per eam ostenditur voluntas Papae, quae talis est: ut veli prouideri mandataris, etiam si pro vno alio scripserit, & mandatum alteri concesserit. Quare si antea concesserit, siue non, mandatum non vitiat, nec primum, nec secundum, quia non est contra formam mandati, neque huiusmodi mandata constitutio extinguit.

Quod autem concernit clausulam (Communitate vel diuisim) sufficit quod in decisione & dispositione mandati inferatur, quamuis in principio eiusdem non habeatur. Nam clausulae decisionis

mandati consideranda sunt, non vero narrationis, ut in Concordatis declarauit ad formam d. mandati.

Verum ad quaestionem quod attinet, an duo mandataris beneficia ad Episcopum vel capitulum collationem spectantia acceptare possint, certum est quod si mandata sint ad duos collatores directa, (ut in his duobus videre licet) mandataris prima beneficia vacatura acceptare & petere debent, siue collatio pertineat ad Episcopum siue ad capitulum, coniunctim seu diuisim. Quare d. mandataris ambas capellas petere tenebantur: quas cum non petierint, culpa obnoxii sunt, & mandata erunt extincta, neque ad alia beneficia admittentur. c. si clericus. de praeb. in vj.

RESP. XLVIII.

De beneficiis in curia vacantibus.

Resignatarius praebendae & canonicatus Ecclesiae Auxitan. de nuptiis vocatus, collatione sibi per resignationem a Papa facta, & expeditis bullis ante tamen possessionem adeptam, in itinere quo proficiscebatur ad possessionem capiendam, mortuus est, per cuius mortem Auxitani Archiepiscopi vicarius illam contulit Episcopo Valentino, demum quidam a Papa impetrauit postea ante sex menses Archiepiscopus vacatione sciens, cuidam de Rangouffe contulit, qui etiam a Papa impetrauit, cum derogationibus statutorum Ecclesiae Auxitan. postea Episcopus Valentia. resignat ius quod conferretur dict. de Rangouffe: ex hoc facto oriuntur dubia sequentia. Primum an praebenda & canonicatus vacauerint in partibus vel curia?

Et breui respondeo, quod in partibus, tum quia extra curiam mortuus fuit. d. resignatarius ultra decem diebus a curia & eius qui moritur in curia vel intra duas dietas, beneficium dicitur vacare in curia. c. ij. & c. praesenti. de praeb. in vj. quod non est in hoc facto praetense, ergo in curia vacasse non dicitur per mortem. d. de nuptiis.

Nec obest quod beneficia resignata in curia vacare dicuntur. glossa in clement. j. ut lite pendente. Respondeo, per resignationem primo in curia factam ibi vacauit, sed fuit promissum a Papa, ergo amplius non vacabat in curia, & si collatio per Papam non tenuit: vacat in curia teste Panormitano & aliis in cap. inter dilectos. de excessibus. praetor. Respondeo, hic tenuit collatio, licet possessio non fuerit capta quae non requiritur. Etiam illa reserua non recipitur in Francia, ut si Papa inhabili contulerit semper vacet in curia, & hoc patet per rubric. de reserua. in Concordat. vbi omnes prohibentur reseruaciones in Francia quae non sunt in corpore iuris clausae.

Secunda quaestio est, an Archiepiscopus praebendam illam potuit conferre, & potuisse certum est cum non sit ei prohibitum: & omnia beneficia in suo Episcopatu, seu Archiepiscopatu vacantia potest Episcopus, vel Archiepiscopus conferre. c. omnes basilicae. xvj. q. vij. c. sic quidam. c. regenda.

& c.

Vacare beneficium in curia quomodo dicitur.

Papa non potest conferre praebendam in trimestri ad eligendum.

& c. nouerint. x. q. j. Sed reuerendissimo Cardinali Turnonio non erat prohibitum, ut illum praebendam conferret, ergo illum conferre potuit.

Tertia quaestio, an impetratio facta per du Perier valeat, & respondeo nullo modo sustineri posse, tum quod iam dicta praebenda erat collata Episcopo Valen. & collatio iam facta impedit aliam fieri collationem. c. considerauimus. de electio. Tum etiam quia collatio a Papa facta erat ante deuolutionem: ideo non valet: nam concludunt doc. in c. statutum. & c. ij. de praeb. in vj. vbi dicunt, quod si ordinarius conferat beneficium vacans in curia ante mensem, licet postea Papa non conferat tamen non valet illa collatio. Tum ne collatio sit in pendenti, scilicet si Papa conferat non valet collatio ordinarij: nam beneficia in perpetuum conferri debent, non ad tempus. c. praepcepta. lv. distinct. glo. in c. veniens. de filiis presbyter. Tum quia collatio est actus legitimus qui non recipit conditionem, nec in pendenti esse potest. glo. & doc. in c. ij. de elect. in vj.

Item libertas data seruo alieno non consentiente domino valere ex autoritate curiae non potest, quamuis postea manumissor domino haeres extiterit. l. si seruo. ff. qui & a quibus. Multo fortius nec ista collatio, quia libertas est magis fauorabilis. facit l. j. §. si filius. ff. de suis & legit. vbi licet filius captus succedere non possit. Impedit tamen nepotem succedere, quousque certum sit filium succedere non posse. facit l. si maritus. ij. de adulter. l. si. C. qui admitti.

Praeterea potestas superueniens non confirmat actum inualidum, unde si non habens iurisdictionem procedit non valet actus, licet pendente processu superueniat iurisdictionis. glossa & doc. in l. j. in verbo patientiam. C. qui pro sua iuris.

Item in quolibet actu requiritur, ut initium valeat. c. dudum. primo. de elec. Bart. & alij. in l. si filius qui. ff. pro emptore. Alioquin quod nullum est non potest tractu temporis conualescere. l. quod in initio. ff. de regul. iur.

Praeterea in Papa quod intra trimestrem datum ad eligendum si conferat quod sua collatio non valeat concludit Boeri. dicens ita iudicatum fuisse Burdeg. in decis. Burdeg. q. lxx. quaeritur per text. in c. videtur. xxxv. q. vj. dicentem quod contra interdictionem & ordinem factum est ratum non haberi, tam diuina quam humanae legis proclamat autoritas: sic consuluit Ludouic. Roma. consil. ccccxxxij. dubitatur. primo versu. secundo quaeritur. nu. 16.

Adhuc in casu nostro hoc maxime est attendendum, ut collatio Papae non valeat ex defectu voluntatis. Papa enim noluit illam praebendam conferre dum dicit dummodo ad nos collatio hac vice pertineat: ergo si non spectet noluit conferre: sed non spectabat ad eum, ut inferius apparebit: igitur noluit conferre.

Etiam quando Papa aliquid facit contra conventionem suam censetur circumuentus. ca. cum olim, vbi Bal. de re iud. sed hic Papa indulget reuerendissimo Cardinali Turnonio, ne aliquis con-

ferret intra sex menses beneficia spectantia ad suam collationem, etiam ipse Papa voluit non posse conferre antea nisi per resignationem, ergo ipse noluit conferre, contra suam conventionem, & conferendo fuit circumuentus, & illa collatio non prodest du Perier, impetranti.

Item patet Papam conferre noluisse, quia suae conventionis, & indulti non habuit mentionem, sed tantum quod praebenda vacauit in curia, quod est falsum, ut supra fuit probatum, igitur ista collatio Papae non valet.

Insuper vbi potestas per prius magis competit vni quam alteri: ita quod in certis casibus de vno deuoluitur ad reliquum, ad hoc ut superior possit sua uti potestate, oportet constare actum deuolutionis esse. c. si citatus, in verbo constiterit. de rescrip. c. si contra vnum. de offic. deleg. in vj. Ancha. consil. cccxcix. Felin. in c. cum ex officij. in fin. de praescrip. prius competit collatio etiam ex indulto reuerendissimo Dom. Cardin. Turnonio, quam Papa. Igitur oportuit constare deuolutionem esse factam antequam Papa conferre posset, sed non potuit constare ante lapsos sex menses in indulto datos: igitur collatio antea facta non valet.

Item beneficium collatum absentium nullus conferre potest antequam ille resignauerit, vel dixerit se nolle acceptare. c. si tibi absentem. de praeb. in vj. unde cum hac praebenda Auxitan. esset collata domino Episcopo Valen. Papa interim noluit eam conferre, quia iuri alieno derogare non voluit. c. quamuis. de rescrip. in vj. Et quia protestatus est se nolle conferre, nisi collatio ad eum hac vice pertineat, sed non pertinebat, ergo noluit conferre.

Nec me mouet quod in illo c. si tibi absentem. doc. dicant Papam posse conferre ante acceptationem. actio sancta, tamen sua collatio non valet si non fecerit mentionem expressam primae collationis non acceptatae, ut tibi asserit Philip. Fracus. col. iij. nu. 10. & alij doc. ibi. Sed Papa nullam fecit mentionem istius collationis factae Domino Episcopo Valen. in collatione facta du Perier: ergo impetratio du Perier non valet.

Item ista praebenda non erat libera, donec is cui erat facta collatio declarasset se nolle per d. c. si tibi absentem. Ibi ipse tamen Episcopus, vel quicumque alius de ipso beneficio, nisi consentire recuset in personam alterius ordinare nequibit, quod si fecerit eius ordinatio facta de beneficio non libero viribus non subsistit. Sed hic d. Episcopus Valen. recusauit acceptare, quod ius fuit acquisitum d. de Rangouffa: ergo d. Archiepiscopus illi potuit conferre, unde superest illam collationem valere.

Item bulla du Perier est subreptitia & obreptitia, quia expressit vacasse in curia, quod est falsum.

Item non expressit beneficium spectare ad collationem Cardinalis Turnonij, quod si expressisset non obtinuisset collationem, vel non ita de leui, ut dicit tex. in c. postulat. de rescrip. Ideo subreptio in beneficiis annullat rescriptum ipso iure. ca. ad aures. & c. in nostra. vbi Felin. & c. si proponente. de rescript. ideo ratione subreptionis nullius est momenti prouisio facta du Perier.

Absenti collatum beneficium Papa conferre potest ante acceptationem.

Non obest clausula, & quouismodo in dicta bulla, quia postquam impetratio non valet, nec illa clausula accessoria ad bullam per l. non dubium. C. de legib. Nam accessorium sequitur naturam sui principalis regul. accessorium: & quia ubi est necessaria expressa mentio alicuius qualitaris illa clausula non prodest, vt doc. scribunt in c. susceptam. de rescrip. Sed hic requirebatur tam expressio primæ collationis quàm indulti, quæ non fuit facta igitur nulla est prouisio d. du Perier.

Nec retragatur quod d. Rangoufe nō erat tēpore collationis prima professus, esto sanē, fuit enim à Papa dispensatus in sua prouisione, & postea illi collatio ab ordinario facta ad renuntiationem d. Valen. Episcopi: & paria sunt aliquem de iure habilem, vel per dispensationem. Dec. consil. dxlij. præsupposita col. ij. & in Concord. in glo. idoneis. § pre arique ordinarij.

Non obstant illa quæ obiciuntur in d. Episcopum quod non est dispensatus dico esse dispensatum à Papa Clemente: & quamuis sufficienter non esset dispensatus, non agitur de iure suo solo, sed de iure d. de Rangoufe, cui facta collatio ab Archiepiscopo, intra sex menses intra quos etiam Papa non poterat conferre sua beneficia, vt probatum superius fuit. Postquam igitur non agitur de illo solo iure non tenetur d. de Rangoufe probare capacitatem d. Episcopi, sed du Perier debet probare ius de Rangoufe non valere: nam impugnanti incumbit probatio. l. actor. C. de probat. l. ij. illo titul. ff. nam si verum loqui velimus nos dicemus collationem factā à vicario absenti suspendisse, ne interim alius posset: ideo prouisio facta à Papa d. du Perier non valebat, nec etiam collatio d. Cardinalis Turnonij, ante declarationem & recusationem Episcopi Valen. ideo recusatione facta ab Episcopo, collatio facta à d. Archiepiscopo d. Rangoufe valet, & valet, ideo ex persona sua ius habet & non ex renuntiatione, seu recusatione Episcopi, ob id non tenetur probare capacitatem Episcopi, sed recusationem & renuntiationem. per d. c. si tibi absenti. vbi etiam doc. vnde in vanum laborat d. du Perier probando contra d. Valen. Episcopū, quia oportet probare cōtra de Rangoufe, & non contra Episcopū & incapitas Episcopi, si esset non poterit nocere d. de Rangoufe. Et in propriis terminis scripsit Philip. Franc. in d. c. si tibi absenti, col. penul. vers. secundo quærit hic Lappus. de præben. in vj. vbi etiam tenet quod si absens velit renunciare, poterit iterum ordinarius conferre alteri, vt fuit factum in persona d. de Rangoufe, non obstante collatione Papæ: & sic collatio facta ante sex menses nulla non potest validari, nec recō. in lescere, c. auditis. de elec. c. postulatibus. de cler. excōmun. Quia in collationibus attendimus initium, c. si eo tempore. de rescrip. in vj. c. ij. de his quæ fiunt à præl. c. cura. de iure patrona. etiam si facta fuisset postea ad Papam deuolutio. & hoc tenet doc. in d. c. statutum. & Card. consil. ciij. post reditum. & consil. seq. & Oldrad. consil. xij. plures & consil. cccvj. quamuis & consil. seq. Bertrand. consil. xxxvij. præsupponitur. in ij. parte

primæ editio. & Card. in c. dilectus. ij. in x. q. de præben. & in cle. j. §. fecus. col. ij. vers. faciunt hæc ad quæstionem. de concess. præben. de Rota, decif. dcccxxxij. cum ad collationem Bertach. in trac. de Episcopo. lib. iij. parte ij. q. xxvj. plene Felin. in c. cum ex officij. in noua conclusione. nu. 36. de præscrip. & ibi Petr. Paul. Parisiensis, licet Panor. ibi contrarium teneat, quem reprobant communiter doct.

In hoc tamen nullus contradicit, imo omnes conueniunt non valere collationem ante deuolutionem factam, quando ordinarius prouidit ante deuolutionem, sed hic reuerendissimus D. Cardinalis Turnonius prouidit ad recusationem & renuntiationem d. Valen. Episcopi: ergo illa collatio valet, & tenet, vnde concludo collationem factam d. du Perier nullam & inefficacem, collationem verò d. de Rangoufe validam, & his subscripti anno 1546. in mense Febuario.

RESP. XLIX.

Beneficium in curia resignatum in curia vacare dicitur.

ertum est quod beneficium in curia resignatum in curia dicitur vacare gl. & doc. in cle. j. vt lite pēden. siue resignetur causa permutacionis, siue ex alia causa, vt ibidem not. Bal. in l. Titius. §. Romæ. ff. de excusat. tutor. Archid. & alij in c. ij. de præben. in vj. Roma. consil. cccxlj. quo ad primum. col. j.

Item beneficia in curia vacantia nullus præter Papam conferre potest. c. ij. de præben. in vj. etiam legatus, vt ibi scribitur, nisi super hoc habeat potestatem, quæ raro concedi solet.

Item quando beneficium confertur absenti antequam absens acceptet beneficium, illud dicitur vacare, sed non est liberum, nec potest conferri antequam absens declaret voluntatem suam, c. si tibi absenti. de præben. in vj. vbi Domi. & alij post glo. ibi, & quando absens recusat non dicitur de nouo vacare, glo. in verb. comprehens. in additio. §. declarantes. de mand. Apostolicis, & doc. in d. c. si tibi.

Igitur cum beneficium fuerit resignatum per Hurten. de la Roche in fauorem Claudij de la Roche, & collatio per summum Pontificem illi facta, postea hic Claudius resignauit in fauorem Abelis, qui nunquam acceptauit, cum alia duo haberet beneficia, & quando iste Abel non acceptauit, nec declarauit se nolle beneficium vacabat, sed non erat liberum, quia Episcopus non poterat illud conferre. Cum igitur iste Abel mortuus sit, antequam declarauerit voluntatem, beneficium semper remansit vacans in curia. Ideo Episcopus non potuit conferre, tum quod non conferat beneficia in curia vacantia, vt est dictum, tum etiam quia vacauerat vltra annum: & ideo ius erat deuolutum ad Papam. c. ij. de concess. præben.

Nec obstat si dicatur quod iste Abel moriendo de

Beneficium in curia resignatum in curia vacare dicitur, sed non potest conferri ante declarationem, vel receptionem.

Vacatio annuum in curia.

do declarare videtur noluisse beneficium, & sic Episcopus potuit conferre. Respondeo Episcopū potuisse conferre si primo contulisset. vt in d. c. si tibi absenti dicitur: verum quia Papa isti Abeli contulerat, & coram eo vacabat, non poterat Episcopus conferre, & quod vacaret in curia ita expressè tenet Domi. in c. ij. in fi. de præben. in vj. quæ sequitur Barba. consil. xl. illud. col. vj. in ij. volum. ergo Episcopus illud non potuit conferre.

Item non vacauit per obitū Abelis, sed ex prima vacatione, ideo non potuit conferri tanquam vacans per obitum, quia illo modo non vacabat & conferens expresso vno modo vacandi non videtur alio modo conferre, c. susceptum. de rescrip. in vj. c. cum in illis. §. j. de præben. ibidem.

Item, in d. c. si tibi absenti, dicitur absenti: quod non est tuū antequam acceptes, ergo interim vacat, si vacet coram illo vacabit coram quo facta est resignatio, quæ fuit facta coram Papa: ergo ab illo debuit impetrari & conferri. Guido Papæ. consil. xlvij. si appareat.

Vacans in curia beneficium post mensem poterit conferri per ordinarium se esset liberum tale beneficium, alias non. Item quamuis dicatur, quod quando Papa non contulit beneficium vacans intra mensem, ordinarius potest conferre, c. statutum. de præben. in vj. hoc est verum quando illud beneficium erat vacans & liberum, sed quando non erat liberum, vt in isto casu à die quo absens Abel, declarauit se nolle, vel mortuus fuit, non poterat Episcopus conferre, nisi post mensem, ergo si antè contulerit non valet collatio, quia non currit tempus Papæ in hoc beneficio non libero sicut nec ordinario, vt in d. c. si tibi.

De beneficio in curia resignato & absenti collato.

Resignatio transfert etiam possessionem.

Item, il est certain que le Cardinal resignant, par ladicte resignacion faite en faueur de l'vrai euesque de Reims, ne pouuoit resigner en faueur de Coulin. car [Item certò constat Cardinalem resignantem, propter iam dictam resignationem factam in fauorem Archiepiscopi Remensis, nō potuisse resignare in fauorem dicti Coulin: quia] resignans perdit ius quod habet. c. ij. in præsentia, de renunciat. etiam perdit possessionem, dicit glossa in c. inter. in verbo, assignari. de præben. quia remittentibus actiones suas amplius non est dandus regressus. c. quàm periculolum. vij. q. j. l. quæritur, in fi. ff. de adil. edict.

Item par ladicte resignacion qu'il a faite en faueur dudit Coulin, [Item per dictam resignationem quam fecit in fauorem dicti Coulin,] non poterat plus iuris transferre, quā haberet, per regul. nemo potest plus iuris transferre quàm habeat, & l. traditio. de acquir. rer. dom. Mais a esté prouué que ledict resignant n'y auoit aucun droit. [Sed probatum est dictum resignantem in eo nihil iuris habuisse,] post resignationem iam factā, ergo ledict Coulin, en faueur duquel a esté faite ladicte seconde resignacion, [nec d. Coulin, in cuius fauorem secunda resignatio facta est.]

Item la resignacion se void ne peut valloir, faite en faueur dudit Coulin, tant pource qu'il est inhabille, q' aussi quād il seroit habille [Item secūda resignatio facta in fauorē d. Coulin, valere non potuit, tum quod sit inhabilis, tum, etiam si habilis esset:] quia

secunda resignatio fraudulenta non potest valere, tam ratione variationis prohibita maxime clericis cle. j. de renuntiat. que aussi [quàm etiam] ratione subreptionis.

Item, parce que [propterea quod] si Papa sciuisset factam resignationem & collationem alteri non contulisset, & conferendo isti Coulin non videtur tollere collationem factam alteri, vt expressè concludit Oldrad. consil. cccxxij. quia vitium ignoratum tollere non potest, arg. c. primi. de constit. in vj. & l. mater. ff. de officio. testam. Et par ainsi la collation faite audit Coulin, non faisant mention de la premiere resignacion ne vaut rien: [Quare collatio facta d. Coulin, nullam faciens prioris resignationis mentionem non valet:] quia Papa non intēdit ius certij, primi resignarij tollere, c. quamuis. de rescrip. in vj. vnde si Papa vniat Ecclesiam collatam absenti, debet hoc facere absque præiudicio absentis. Et post vnionem poterit absens collationem sibi factam ratam habere. Petr. de Perus. in tract. de vnion. Eccles. c. v. col. ij.

Item ledict Archeuesque premier resignataire pouuoit accepter ledict benefice. [Item dictus Archiepiscopus prior resignarij poterat, acceptare dictum beneficium.] ante mortē. per c. si tibi absenti. de præben. in vj. Donques ledict Lenoncourt resignant ne le pouuoit iterum resigner: [quare d. Lenoncourt resignans iterum illud resignare non potuit.]

Item si beneficium conferatur vni, & postea alij, & isti secundo tradatur possessio, comme au cas de present, [vt in casu præsentis,] tamen præfertur primus. per c. capitulum. de rescrip. & c. si tibi. & c. duobus. eod. in vj. Nec habet locū in beneficiabilibus. l. quotiens. C. de rei vend. glo. & doct. in d. c. si tibi. l. son in d. l. quotiens. col. iij. Et par ainsi seroit tousiours presere. la collation faite audit Archeuesque de Reims. [Itaque collatio facta dicto Archiepiscopo Remensi semper præferretur.]

Item par a premiere resignacion faite. [Item per priorem resignationem factam] in fauorem dicti Archiepiscopi in curia Romana, appert que le prieur a vacqué. [apparet prioratum vacasse] in curia Romana: nam certum est, quod beneficium in curia resignatum, dicitur in curia vacare. glo. per omnes doct. approbata in clem. j. in verb. collatio, vt lit. pendens. Et pro ea est text. in extrauag. ex debito. de elec. in communib. siue resignetur causa permutacionis, siue aliàs. de Rota, deci. xxij. fuit dubitatum, in nouis. Archidia. & alij, in c. ij. de præben. in vj. Rom. in consil. cccxlj. quod primū, col. ij. & de hoc nullus dubitat.

Item inspicitur locus vbi actus celebratur, non vnde sunt personæ celebrantes actum, ideo si clericus Anglicus renunciat beneficio Romæ per procuratorem, in curia Romana dicitur vacare, non in Anglia, vbi sunt personæ. ista sunt verba Bald. in l. Titius. §. Romæ. ff. de excusat. tut. Et par ainsi sans doute le prieur de saint Pourçain, resigné à Rome, en la faueur dudit Archeuesque, vaquoit à Rome, [Prioratus itaque S. Porciani, resignatus Romæ in fauorē d. Archiepiscopi, procul dubio

Lex quotiens. C. de rei vendic. non habet locum in beneficiabilibus.

Romae vacabat.] & in curia Romana.

Item nesci: rien disputer de l'habilité, ou inhabilité dudit Archevesque: car posé que ledit Archevesque fut inhabile (que non) encores vacqueroit. [Item nec disputandum de habitate aut inhabilitate d. Archiepiscopi: cum etiamsi inhabilis esset (qui non est) tamen vacaret.] in curia per not. in capit. inter dilectos. de excess. pralat. vbi si collatio facta per Papam non tenuit per indignitatem personae, potestas conferendi redit ad Papam. Et par ainsi le Legat ne l'a peu conferer, comme vacant: [Quare Legatus illud non confert instar vacantis] in curia, saltem ante mensem post mortem primi resignatarii.

Beneficium in curia vacans an possit conferri.

Item, qui est tout le fondement de la matiere, le beneficium resigné [Item, quod est totius materiae fundamentum, beneficium resignatum] in curia, vacabat in curia, eo quod non fuit acceptatum. Et quando beneficium confertur absentino dicitur suum antequam acceptet. c. si tibi. de praeben. in vj. Et par consequent, ledit prieuré estoit vacquant. [Et consequenter dictus prioratus vacavit] antequam acceptaretur, par l' Archevesque de Reims, [ab Archiepiscopo Remensi.]

Item ledit prieuré estoit vacquant, [Item dictus prioratus vacabat,] sed non erat liberu, antequam Archiepiscopus acceptaret, resignare, vel declararet se nolle, per d. c. si tibi absentino. Or [at] ante mortem Archiepiscopi, non fuit facta declaratio. Ergo semper vacavit, sed non liberè: quia non potuit ante mortem eius conferri.

Item, car dicit le texte. [Item quoniam dicit textus] in d. c. si tibi, ipse tamen Episcopus, vel quicumque alius de ipso beneficio, nisi consentire recuses, in personam alterius ordinare nequit, quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio non libero viribus non subsistit. Imò dicit Philippus Francus ibi, quod. Papae collatio non valet, si non faciat mentionem primae collationis non acceptatae.

Item par ce appert que par la mort dudit Archevesque, ledit prieuré saint Pourcain, vacant, [Item hinc constat quod dictus prioratus S. Porciani, vacans per mortem dicti Archiepiscopi] in curia, fuit effectum liberum, ita quod Papa liberè potuit conferre cui voluit intra mensem à die mortis & non alius. Et l'a conferé audit saint Aubin. [Et contulit dicto sancto Aubino.] Et sic, la collation est tresbonne. [collatio est valida.]

Item quia beneficia in curia vacantia nullus conferre potest extra Papam, etiam Legatus intra mensem. c. ij. & iij. de praeben. in vj. extrauag. j. de praeb. in communib. Et par ainsi la collation faite à Doc. ne au Camus ne vaut rien: [Collatio itaque facta illi Doc. aut Camus est inualida:] quia facta ante mensem à die mortis. contra c. statutum. de praeben. in vj.

Item, car par disposition de droit, [quoniam dispositione iuris] beneficium non acceptatum, & in curia resignatum, in curia vacat. Dominic. in d. c. ij. in fin. de praeben. in vj. quem sequitur Guido Papa consil. xlvij. si appareat. & Barb. consil. xl. illud. col. vj. in ij. vol. Ioan. de Selua, in tract. de be-

neficiis, in iij. parte. quaest. lxxij. in fin.

Item par ces moyens ledit prieuré saint Pourcain resigné, [Item his de causis dictus prioratus sancti Porciani resignatus,] in curia, vacavit semper ante acceptationem vel recufationem, sed à tempore recufationis liberum factum fuit, quae recufatio per mortem dicti Archiepiscopi fuit declarata. Et par ainsi du jour de la mort dudit Archevesque de Reims est compté le mois de l'Ordinaire, ou du Legat: car devant nul ne le pouvoit conferer. [Quapropter à die mortis dicti Archiepiscopi Remensis computatur mensis Ordinarij, aut Legati: quoniam ante nullus conferre potuit.] Et sic, la collation faite [collatio facta] ante mensem à die mortis computandum, ne vaut rien, comme faite. [non valet, vti facta] pramature, ainsi que tiennent les docteurs [vt aiunt doctores] in d. c. ij. de praeb. in vj. vbi dicunt non valere collationem Ordinarij factam intra mensem, etiamsi Papa non conferret intra mensem. Or le Pape l'a conferé audit saint Aubin. [At Papa contulit S. Aubino] intra mensem à die mortis de l' Archevesque. [Archiepiscopi.] Ergo n'y a point de doute que la collation du Legat faite, ne à Doc. ne au Camus ne vaut rien. [collatio facta illi Doc. aut Camus à Legato procul dubio viribus non subsistit.]

Item pour les causes susdites ne prospereront les collations aux parties aduerses: car ces collations sont nulles. [Item collationes aduersariis propter superioris relatas causas nihil proderunt: quia sunt nullae.] Etiam ne se peuvent aider de la clause, [nec quicquam pro illis facit clausula] & quouis modo vacet: car [quia] postquam principale est nullum, ergo & accessorium. l. non dubium. C. de legib. quia postquam persona est prohibita conferre, ergo quomodocunque. Imò in d. c. ij. expressè prohibetur, & in casu singulari permittitur collatio beneficiorum in curia vacantium, c. statutum, & c. Apostolica. de praeb. in vj. donques [igitur] in aliis casibus non permittitur.

Item le Camus se perforce de monstrer, que [Item Camus maxime conatur ostendere, quod] alio genere vacationis vacavit, videlicet per inhabilitatem de Lenoncourt, laquelle ne preuue, ne se prouueira aussi. Et posé aussi (que nò) que [Lenoncourtij,] quae non probat, nec probare poterit. Et licet ita esset (quamuis non sit) quod illo genere vacationis vacasset, videlicet, quia potestas esset deuoluta ad Papam per lapsum anni, à ce cas le Legat ne l'auroit peu conferer. [nec hoc casu Legatus conferre potuisset:] quia non potest conferre beneficia ad Papam deuoluta, nisi eadem expressè sit concessum. doct. in c. ij. de concess. praeb.

Item ledit prieuré n'a peu remuer de [Item non potuit dictus prioratus variare in] genere vacationis: car pource qu'il estoit vacquant [quoniam cum vacaret] per resignationem in curia factam, in fauorem Archiepiscopi, non potuit alio genere vacare. per c. susceptum. de rescriptis. in vj. quoy que dient les parties aduerses. [non obstante quidquid aduersarij proferant.]

RESP.

RESP. L.

Officium Camerarij Lugduni vacans.

De electio. facta à minori parte ut nò possit à priore ap probari nec pro ea concludi.

Acante officio Camerarij in Ecclesia Lugdunensi die xiiij. canonici processerunt ad electionem, & elegerunt duos, videlicet quinque elegerunt magistrum Ioan. de Riuiro canonici illius Ecclesiae, quatuor alij canonici magistrum Henricum de Albone, canonicum & prepositum illius Ecclesiae, & Archidiaconus cõclutit pro illo, demum die xv. de Chalmasel iure deuoluto obtinuit ab Archiepiscopo collationem. Postea die xvj. fuit facta alia electio à quinque canonicis cum Archidiacono, in qua fuit electus Renatus Dalbon, nulla renuntiatione facta ab aliis electis, deinde à Papa fuit xx. die prouisum tã per resignationem, quã & inualidã electionem, aut alias quouis modo vacet, magistro Ioanni de Stagno, quæritur quænam illarum prouisionum valeat.

Primò nò valet electio facta de magistro Henrico Dalbone, tum quia facta à minori parte, & quando suffragia se in duos diuidunt, illa electio valet quæ est à maiori parte facta, c. dudum primo. de elec. illa ergo quæ fuit facta de Henrico fuit de minori parte, tum quod Archidiaconus conclusiuam vocem habebat, & non electiuam simpliciter. Igitur debebat concludere à maiori parte. per c. cum in iure. de elec. vbi electus potest consentire electioni de se facta, oportet tamen quod vox sua vnã, cum aliis qui eum elegerint cõstituat maiorem partem, secus si ad paritatem duntaxat perducit vota quæ sunt verba Pano. ibi col. pen. sic Archidiaconus nò poterat concludere ad minorem partem, quia ad æqualitatem tantum tendebat sua cõclusio.

Item electio & alij actus capituli debent fieri à maiori & saniori parte copulatiue, aliàs non valet, quod factu erit ab illis. c. ij. & c. si vbi Panor. & alij de his quæ fiunt à maiore parte capituli. c. Ecclesia. de elec. cum ergo ista duo requirantur, & non interuenierint in electione dicti Henrici Dalbone: ergo non valet, nempe ex quatuor dicitur vnum non esse clericum, qui non potuit eligere cum laicus eligere non possit. c. Massana, & c. sacrosancta. de elec. & si fuerit clericus, quia militaria arma exerceuit, de privilegio clericorum subsidium aliquod habere nò debet. c. in audieria. in fi. de sent. excõmun. ergo etiam si suffragium & vox Archidiaconi valeret, adhuc esset de minori parte facta.

Item collatio facta iure deuoluto ab Archiepiscopo Lugdunensi d. de Chalmasel, non valet, quia est facta à non habente potestatem conferendi quod imprimis attendendum est. c. ij. in princ. de concess. praeb. in vj. eò quod capitulum exemptum est ab Archiepiscopo, & deuolutiones exemptorum immediatè deuoluuntur ad Papam, & non ad Archiepiscopum, nisi in regularibus exceptis, c. vnic. de supplend. ne gli. prel. Et sic iste de Chalmasel nil iuris habet ex sua collatione, quia iam erat prouisum. Etiam quia Archiepiscopus conferendi potestatem in his non habebat, & quia iam erat prouisum per electionem.

Alia electio facta die xvj. d. Renato Dalbon est nulla, tum quia iam prouisum erat, tum etiã electione semel facta sine renuntiatione Henrici Dal-

Electioe semel facta non potest alia fieri nisi expressè renuntiatum, fuerit prius.

bon, & d. Riuiro non poterat alia fieri electio de alio. c. si electio. vbi doc. de elec. in vj. saltè prima nò cassata. c. cõsiderauimus. de elec. nã si velint dicere elegisse indignum Henricum Dalbon: ergo erant priuati potestare eligendi. Et sic iterum eligere non poterant. c. cõ in cunctis. in fi. de elec. vel si cõferebãt nò poterat secunda collatio post primã valere. c. inter. in fi. de excessib. pralato. Panor. in c. auditis. in fi. de elec. Igitur ista secunda electio facta de Renato nullius est momenti.

Item quãuis non possit appellari vt impediatur electio. glo. & doc. in c. quia propter. de elec. potest tamen appellari si nò fiat canonicè, c. cum nobis. de elec. Et quia in hoc secundo casu nò poterat fieri canonicè (vt supra dictu extitit) ergo iustè appellatum fuit: & natura huius appellationis tanquam ab abusu est, vt non valeat postea facta, etiã si appellatio nò valeret. Et hoc propter authoritatè regiam ita cautum est in ordinatione curiae publi. anno 1535. die 4. Ianuarij, artic. xv. & nunc est, in rub. des appellations comme d'abus.

Præterea non poterat Archidiaconus recipere notariu laicu ad actum electionis extraneu, in secunda electione, maxime si cõsentientibus aliquibus canonicis: nam doc. in c. quia propter. de elec. dicitur extraneu notariu rogari nò posse ad electionem. Et si cõficiat instrumentu, de electione non valet, hoc expressim docet Bertach. in trac. de Episc. lib. iij. in j. parte. q. xxx. igitur nò valuit ista secunda electio.

Superest igitur dicere electionem factã de d. Riuiro magis apparentem: tum quia à maiori parte facta fuit, vt supra dictu extitit: & quia de canonico, quod est requisitum. de cõsuetudine Ecclesiaru regni Fræcie, vt canonicis cõferatur dignitates, tũ quia est dignus, vt potè, quia nò habet aliã dignitatè in eadem Ecclesia, sicut Henricus Dalbon. Et quodlibet beneficium in eadẽ Ecclesia est incõpatible cũ altero. tex. in c. literas. de cõcess. praeb. & collatio facta habenti plura beneficia nò vna dispensatione non valet, c. ordinarij. §. si. de offic. ordinarij. in vj. nec apparet istud. d. Henricu Dalbon ostendisse dispensationem; ergo non valuit, sua collatio, & hoc quoad titulos præcedentes dico, sed si habeatur ratio ad impetrationem Apostolicã, dic vt inferius, etiã electio ista prius facta est quã alia ergo ius acquisitum ex illis, c. cõ nostris, & c. literas. de concess. praeb.

Tamè propriè & iure dicerè dignitatè siue officiu Camerariatus deberi impetranti Apostolico, videlicet d. Ioã. de Stagno, eò quod prædictæ electiones fuere & acceleratæ, & per ambitionem factæ & hora intemptiua: & quia in prima quinque sunt ex parte vna, & quinque ex parte altera cõputato Archidiacono, ob id neutra iure potest dici facta à maiori & saniori parte, quod requiritur, vt supra probatu extitit. Igitur Papa qui plenitudinè potestatis in beneficalib⁹ habet c. ij. de praeb. in vj. prouidit rectè: sua ergo prouisio iure alias præcedit & prouisus ab eo potior apud me est ex prædictis. Quare cõcludo electionem d. de Riuiro factam quoad titulos ordinariorum extra Papam apparentiorem esse: sed conferendo eam cum prouisione Papæ à Papa prouisum puto præferendũ omnibus: & ita subscripti anno 1544. die 7. Iulij.

Collatio facta habenti plura beneficia non valet nisi vna dispensatione.

RESP. L I.

De electione prioris & ad quem spectet.

Lectio prioris in Ecclesia conuenticuali regulari, vel ſeculari collegiata ſpectat ad conuentum, ſeu capitulum, vel collegium. c. j. de elec. & c. ij. de ſtatu. monach. & c. congregatis. xvj. q. vlt. glo. in c. quaquam. de elec. in vj. & regulariter quis debet per electionem aſſumi ad prioratum conuentualem. clem. ij. vbi Imol. not. de reſcript.

Item non valet coſuetudo, quod electio ſpectas ad Eccleſiam conuentualem debeat per viam nominationis expediri. c. cu terra. de elec. vbi Anto. de Butr. dicit non valere ſtatutum Eccleſiae per quod diſponitur quod non poſſit prouideri Eccleſiae niſi per viam nominationis, vel poſtulationis, quia Eccleſiae tribus modis prouideri poſſit. c. bonae primo. de poſtul. prela. ſed in Concordatis valet cum fit eiſdem iuribus derogatum, & per viam conſtitutionis. c. ij. de in integ. reſtitut. c. cum Eccleſia Vultarana. de elec. in vj. Alex. confi. cvj. perſpectis. col. penul. verſic. nono probatur in ſecundo volu. tamen decifio Concordatorum cum fit iuri contraria debet reſtringi: & ſic in ſuis propriis terminis intelligi.

Præterea generalis poteſtas data per Papam alicui vt poſſit addere, minuire, mutare & corrigere ſtatuta Eccleſiae non extenditur ad electionem, vt poſſint electionem prioris in Eccleſiis regularibus mutare: ſic conſuluit Alex. cofi. cvj. perſpectis. col. ij. vol. ij. ſic ergo. §. monaſterii. non videtur auferre electionem hiſ qui non conſueuerunt petere conſirmationem ſolemniſter, vt dicitur in tex.

Et ponderanda ſunt verba tex. in §. monaſterii. de elec. in Concord. in quo tria requiruntur.

Primo quod per electionem uſumatur, alioqui aſſumptus reuocari poſſit. c. cum ad monaſterium. §. tales. de ſtatu. monach. ſecus ſi per collationem. c. ij. de ſtatu. monach.

Secundo, quod prioratus ſit verè electiuus, ergo ſi per præſumptiones probaretur non haberet locum iſte tex. etiam ſi ex fundatione appareret, quod eſſet verè electiuus, non haberet locum iſte tex. niſi conſueuerit forma ſeruari. c. quia propter. vide Bal. in l. ſi. C. de falſ. cauſ. adiec leg.

Tertio, quod in electione forma. c. quia propter. ſeruari conſueuerit, quæ ſeruari non debet, niſi in prælaturis & prioratibus, in quibus Eccleſia eſt viduata paſtore. glo. & doc. ibi, de Rota decif. cccclij. ex hoc vbi hanc opinionem dicit Euangelicam, & hoc propter magna pericula quæ imminent illis Eccleſiis. Ideo tex. loquitur cum miniſterio, quod ſi in illis prælaturis non conſueuerit ſeruari forma, c. quia propter. non compræhenderetur hic per hoc verbum, & ſi conſueuerit forma ſeruari, etiã in aliis inferioribus dignitatibus, voluit hic compræhendi, ſed ad tollendum dubium illius, c. quia propter addidit verbum conſueuerit.

Quarto, quod electionis conſirmationes ſolemniſter peti conſueuerint, & verbum conſueue-

runt in duobus ad minimum verificatur. glo. vlt. in l. ij. C. de Epifcopal. audien. & in ca. cum Eccleſia Sutrina. in verbo non habebit locum tex. quia de hiſ quæ non ſunt & non apparent idem eſt iudicium. l. duo. ff. de teſtam. tutel.

Item ſi probetur quod prior habet alium ſupra ſe, non dicitur tunc Eccleſia viduata: ergo in illo non habebit locum, d. c. quia, vt patet ex decifione. gl. in ca. cupientes. in verbo regularium. de elec. in vj. alia ab uide ſcripſi. in d. §. monaſterii in Cõcor.

RESP. L II.

Conſirmationis materia.

DE conſirmatione contra electum priorem in Eccleſia Iſolduni opponuntur crimina, dantis dilationis: contra dictor peti electum reſpõdere quibusdam factis, ſeu additionibus ſecundis, electus dicit proceſſum eſſe in ſtatu iudicandi definitiuè, quæritur, quid iuris.

Primo ſummaria eſt materia conſirmationis. cle. diſpendioſam, de iudic.

Secundo eſt vacatio diſpendioſa, & animabus periculoſa: ideo electio facta quàm citius fieri poſſit debet præſentari. c. quàm ſit. de elec. lib. vj.

Tertio, quia intra meſem debet opponi cõtra electum, alioqui adhuc datur viginti dies, poſt aliud tempus non datur. c. j. de elec. lib. vj.

Quarto iudex debet dilationum materiã amputare. l. ij. C. de tempor. appel. c. finem. de dolo. & prorogationem litium tollere. cle. diſpẽdioſam. de iudic. c. diſpendia. de reſcrip. lib. vj.

Quinto ex ſtylo curiæ Bituricæ. Eccleſiæ non debet dari niſi vnica dilatio in conſirmationibus, vt patet in rub. de conſirmat.

Sexto maleficiis & ſubterfugiis hominũ eſt obuiandũ. c. ſedes. de reſcri. l. in fundo. ff. de rei v̄dic.

Contrariũ eſt verũ in electionis conſirmatione, in qua duo copulatiuè requiruntur, citatio & diſcuſſio. c. ſi. & ibi ponderat Philip. Francus. de elec. lib. vj. alioqui conſirmatio eſt nulla, vt ibi, ſi repẽte fuerit facta, & dicitur repente fieri quando non auditur opponẽs & quando ſit antequã fuerit inquirũ de forma electionis poſita, in c. quia propter. de elec. De meritis elec. an ſit legitime ætatis, an ſit præditus, & ſciẽtia ornatus, ac in ordinibus cõſtitutus. c. cum incũctis. de elec. & melius in pragm. ſanct. in tit. de elec. §. deinde. & §. facta autẽ. vbi dicit quod etiam ex officio non apparente cõtradictore debet iſta inquirere ſuperior cõfirmans, & omnes circumſtantias debite examinare, videlicet de qualitatibus extrinſecis, quia de intrinſecis non, cum præſumantur glo. in c. ſi forte. de elec. lib. vj.

Iſte effectus conſirmationis debet impediri quoſque negotiũ ſit bene examinatũ. c. cum olim. de cauſ. poſſeſſ. arg. c. quia Epifcopus. xxij. diſtin. §. ſi quis autẽ. in auth. quomod. opor. Epifcopos. coll. j. & §. ſi quis autẽ electũ. in auth. de ſanctif. Epif. coll. ix. Panor. & alij in c. q̄ ſicut. de elec. & c. cu olim. de dolo. via Pius in trac. de elec. in iij. parte. c. xliv.

Item

Conſirmatio electionis quæritur.

Dilationes in conſirmatione danda.

Item ſi contradictor non fuit admiſſus ad probandum vel iuſto impedimento detentus non poſſuerit poſt conſirmationem poteſt opponere. c. qui matrim. accuſ. poſſ. bonum eſt autem argumentum de matrimonio carnali, ad ſpirituale. c. inter corporalia. de tranſlat. Epifcoporum. facit. c. nulli. de elec. in vj. & pro hoc eſt gloſſ. & doctor. in c. j. de conceſſ. præbend.

Item quod dandus ſit terminus ad probandum in cauſa conſirmationis tenuit Bald. in l. ij. C. de ſeruit. & aqua. refert & ſequitur Bertachin. in tracta. de Epifcop. in iij. parte ſecundæ princ. lib. iij.

Nec obſtat quod cauſa ſit ſummaria, quia intelligi debet quoad dilationes, non quoad probationes. Bald. in l. præſcriptione. col. ix. verſic. quarto quæro. C. ſi cont. ius per text. in c. qualiter. in ij. §. debet. de accuſ. Bart. in l. iudices. C. de iudic. & l. j. ff. de teſtam. milit. Barb. plenè in rubric. de probat. coll. xxv. & Hippoli. in rubri. cad. circa finem. pro hoc eſt text. in clem. ſapẽ. de verbor. ſignific. vbi iudex cauſas ſummarias breui debet expedire, & dilationum materiã amputare, & licet quantò citius poterit expedire. & ibi dicit Cardinal. non tamẽ vt celeritas inordinata interueniat: nam probationes non ſunt anguſtandæ. l. quoniam. & ibi Bartol. C. de hæret. Ioan. Andr. in c. fraternitatis. de teſtib. Bald. in authent. qui ſemel. C. de probat.

Et ſic eſt reſponſum contrario illi, quod iudex materiã dilationum amputare debet, hoc eſt verum fruſtratoriam, ſed non neceſſariam. glo. & doctor. in d. clem. ſepẽ. & ſcripſi in tract. de ſentẽ. execut. arti. ix. vbi plenè materiã iſtam ſummariam tractauit, ibi videri poſſit.

Item ſententiæ cum deliberatione & non ſubito debent proferri. l. ij. C. de ſentent. ex breuic. recitand. ibi non ſubitas, ſed deliberatione habita poſt negotium ponderatas: & ſicut ſe habet nouerca ad priuignos: ſic præcipitatio ad iuſtitiam. cle. paſtoralis. §. verum. de re iudic. & in erroris labyrinthum incidit qui iudicat priuſquam intelligat. c. ſciendum. xxix. diſtin. virtus enim lenta eſt, & omnium percontatrix, iniquitas omnia præcipitat. c. inter hæc. de penit. diſtin. iij. ideò ſententia lata per Iudicem cui de mane mittitur proceſſus, & in veſperis fert ſententiam non valet. doctor. in c. ponderet. §. diſtinc. laſ. in l. ij. C. de edend. nec ſequendum eſt conſilium etiam docti viri ex incontinenti datum. Anton. de Butrio. in c. ſi pro debilitate. de offic. deleg. col. penult. ſequitur Dec. in c. cum venerabilis. col. v. de except. ideò dicit Specul. in titu. de libel. concep. §. ſequitur. verſic. ſit etiam.

Cum fueris ſapiens, attende tempus & horam

Non patitur ſtultus ſemper ad eſſe moram.

Quod ſi eſſet verum noceret omnibus conſiliis Paſi. qui ex tempore reſpondere ſolent: ſed impuſetur poſtulantibus & cõſilium tale recipientibus. Nec obſtat quod vacatio eſt diſpendioſa, quia eſto ſanè: non tamen ob hoc debet conſirmari, non conſirmandus, & ſine cauſæ cognitione. vt d. c. fin.

Nec obſtat cap. j. quia loquitur in eo qui debet expectari, ſed hic loquimur, in eo qui vult probare, cui non debet negari. vt not. doctor. in d. ca. j. de

elect. & c. vt circa. ibid.

Item ex ſtylo curiæ datur vnica dilatio ad inquirendum, ſed facta inquisitione datur alia dilatio ad referendum omnia facta, quando ea partibus publicari debent: & poſtea, alia dilatio ad audiendum ius datur. poſtea in verſic. ſaluo arti. fin. dicit iudicem debere ſic procedere, ſaluo de audiendo dictum petentem maiorem dilationem, ſi in aſſignatione ſibi data, aliquid dicere, proponere, aut probare voluerit, antequam negotium diffiniatur, & illud habetur in rub. de conſirmationib. ſed hic contradictor vult adhuc probare & proponere: ergo ei danda eſt dilatio. Nam non debet ſic præcipitari, vt ſuperius dixi. Et ſic concludo dilationem dandam.

RESPON. L II.

An ſignatura credatur.

Prima quæſtio eſt, an ſignaturæ credatur. Secunda, ſi aliud contineat bulla, aliud ſignatura, cui credatur. Tertia, an Papa poſſit faciendõ bullam, adimere à ſignatura, & an videatur ſi contrariæ reperiantur.

Prima quæſtio eſt facilis, quod non credatur ſimplici ſignaturæ, quoad hoc vt ſecundum illam ſolam iudicari debeat, vt eſt in pluribus regulis cancellariæ. Nam ſignatura dicitur quædam abbreviaturã quæ poſtea in bulla extenditur: & quemadmodum ſcriptura non redacta in protocollo notarij, nec habens formam instrumenti non facit fidem quouſque fuerit de iudicis mandato in mundum & ad longum redacta. vt eſt: tex. in l. contractus. & ibi Paul. C. de fide instrument. vbi plus dicit, quod ſi pars primò producat protocollo vel imbreuiaturã, non ſufficit quia non eſt ſcriptura munda, ſed requiritur vltima, in qua negotium concluditur, ſic & in ſignatura & in bulla dicemus, vt primò bulla ſit producenda, & ſi dubitetur de ea ad ſignaturã tanquam ad matricem ſcripturam recurrimus.

Secundò ſi fuerit approbata per expertos ad hoc: qui deponant eam bonam & non falſam, ſed ſecundum vſum aliarum expeditam creditur. Ita vidi ſeruari, in practica quando dubitatur de viribus ſignaturæ. l. instrumenta: ibi ſi non aliis quoſque adminiculis adiuuentur. C. de probat. vbi creditur ſcripturæ priuatæ ſi inuenerit aliis adminiculis, ſic & ſignaturæ. Practica ergo eſt in Francia quod ſi non poſſum habere bullam obſtante aliquo impedimento impetro literas regias, vt liceat verificare & approbare ſignaturam vel interdum habere ſumptum bullæ, quod tantum eſt ac ſi bullam haberem, ſed in quibus caſibus? dixi in Concord. rubr. de protoga. dila. in fin.

Item partes non poſſunt facere quod in iudicio ſtetur ſimplici ſignaturæ, quæ dicitur ſcriptura priuata, non faciens fidem niſi in cancellaria, vt ſuper ea ſumatur, per officiales curiæ forma quæ dat eſſe rei, & conſeruat eam in eſſe, abſurdum enim foret, ſi hoc eſſet per partes remiſſibile. l. nemo. ff.

Designaturã an ei credatur, & aliæ quæſtiones.

Signatura verificatio per literas regias.

Potestas data a Papa corrigendi ſtatuta non ſe extendit ad electionem.

Elucidatio ad §. monaſterii. de nominatio. Regia in Concord.

de lega. primo. Philip. Probus. in c. tibi qui. nume. xiiij. verſic. ex quibus. de reſcript. in vj. allegat ſimile de excōmunicacione, ſicut enim excōmunicatio partium conuentione tolli non poteſt, niſi abſolutio ſequatur. c. cum deſideres. de ſent. excommuni. Ioan. Monach. in c. quicumque. col. ij. illo tit. in vj. Tamen ſi illa ſignatura fuerit probata per librum regiſtri ſignaturarum faciet plenam fidem, non per ſe ſed per librum regiſtri, qui facit fidem, ſicut notarij protocollum. Paul. in l. contractus. C. de fide inſtrument. & in authentic. de tabell. colla. iij. & ſic indiſtincte ſignatura cōfirmata, & extracta ex libro regiſtri ſignaturarum probat. Imo ſi partes ſint concordēs quod illi credatur qui ad iudicem iucri. in l. j. §. vnde. ff. de noui oper. nuntiat. idēd ſolet credi ſignaturæ ſi pars non opponat, & ita vidi in iudicio ſeruari.

Secunda quaeritio eſt, ſi ſola ſignatura aliud contineat, quā bulla, & illud quod eſt reſolutiuum bullæ, ſtatutū bullæ niſi ſignatura per librum regiſtri fuerit approbata: & tunc ſtabitur ſignaturæ potius, quā bullæ, vt ſi ſignatura contineat (vt aliquando vidi) ſignaturam de Prato, vbi in fine ſcribebantur hæc verba prouiſo, quod beneficium non ſit de collatione Episcopi Piſtauieſis, an valeat: vidi quod non, & fuit reprobata per ſenatum, quia per ſignaturam conſtat de mente conferētis.

Tertia, an poſſit legatus adimere in bulla quod eſt in ſignatura. Reſpondeo, ſi non ſit reſolutiuum bullæ, quia tunc non poteſt tolli nec addi, ſecus in circumſtantiis & expreſſionibus: alia videri poſſunt multa quæ ſcripſi in regul. cancell.

Item quis dicatur ſuperior immediatus in inſtitutione? non eſt dubium quod in cuius loco ſitum eſt beneficium clem. vnic. de ſupplend. neglig. prælator.

Sed ſi Episcopus Aurelianenſis conferat beneficium, hic Pariſi pleno iure quod vacat in menſibus graduatorum, ſi Aurelianenſis Episcopus recuſet conferre, ad quem fiet deuolutio? num ad Archiepiscopum conferentis, vel ad Episcopum Pariſi. breui reſpondeo quod ad Episcopum Pariſi. in cuius diœceſi ſitum eſt beneficium, quia omnes Baſilicæ Episcopatus ſunt ſub eius cura & collatione. c. omnes. xvj. quæſt. vij. tum etiam quia Papa primo adimendo illi collationem non videtur adimere ſecūdo. arg. l. boues. §. hoc ſermone. ff. de rit. nupt. tum etiam quia gloſ. expreſſa in d. clem. vna in verbo locorum. dicit locorum, ergo non perſonarum: ſi ergo prælatuſ alterius diœceſis habet prioratū quem conferre negligit in diœceſi Bonoſi, Episcopus Bonoſienſis ſupplebit. probat hoc c. ij. de ſupplend. neglig. prælator. ibi in tuo Episcopatu, nec diſtinguit hæc gloſ. vnde ſunt collatores, facit etiam quod hic tex. vult quod ad proximum & immediatum ſuperiorem deuoluatur: ſed proximus & proximior eſt in cuius diœceſi ſitum eſt beneficium, quā alius: ergo ad ipſum deuoluetur.

Nec refragatur quod in caſu delicti deuoluatur ad proximiorē conferentis. clem. ſi de beneficio. de præben. ſed is qui confert alteri quā gra-

duato delinquit, ergo deuoluetur ad proximum ſuperiorem conferentis. Reſpondeo quod in maioribus beneficiis eſt ſtatutum quod fiat deuolutio ad Papam. c. quanquam. de elect. in vj. & hic dicitur quod ſi alius contulerit ad proximum ſuperiorem fiat deuolutio, quod eſt notandum.

RESP. LIII.

An collatio excommunicato facta valeat.

Condemnatus fuit quidam à conſeruatore priuilegiorum ad reſtituendum iumentum, vel pro eo ad æſtimationē duodecim librarum à qua ſententia appellauit, cui appellanti præſtatuit iudex certum terminum ad proſequendum intra quem terminum non eſt proſecutus ob id iudex pronuntiauit appellacionem deſertam. Et demum monuit dictum condemnatum in viam ſententiæ vt intra certum tempus ſolucret quod ſi recuſauerit ſuſpenderit eum à diuinis: Si verò indurato corde perſiſteret per alios octo dies eum excommunicauit, à qua inſtitutione appellauit condemnatus. Sed ea non obſtante ſunt denuntiatus à curato, & interim iſti condemnato confertur beneficium. an valeat collatio, quia iſtam appellacionem non fuit proſequutus nec proſequi poteſt. Reſpondeo, Dei optimi maximi inuocato præſidio, collationem iſti condemnato factam non valere, tum quia eſt excommunicatus, & collatio facta excommunicato non valet. c. poſtulaſtis. de cleric. excommunicat. miniſt. tum etiam quia iudex poſt deſertionem liberè ſua auctoritate vtitur. c. reprehendiſis. de appella. Igitur poſt deſertionē primæ appellacionis: iudex liberè potuit illum condemnatum monere & cogere ad ſoluendum, nempe deſerta appellacione, ſtatim ſit executio, etiam alia appellacione non obſtante. l. quoniam prima. vbi doct. C. de appell. igitur bene fecit cōſeruator poſt deſertionem ſi iſtum condemnatum monuerit, & demum excommunicauerit ſententiā primam exequendo.

Item appellatio non debet tueri aliquem in ſua iniquitate. c. præterea primo de appell. Sed ſi condemnatus poſſet ſic poſt deſertionem appellare, ecluderetur ſententia iudicis, & tueretur in ſua iniquitate appellatus, quod non eſt tolerandum, imò poſtquam eſt deſerta appellatio: iudex poteſt ſine aliqua contradictione compellere condemnatum ad ſoluendum. c. perſonas. ibi, tu illum extunc iudicio tuo ſuper his quæ in quaſtione vertuntur, ſine contradictione aliqua ſtare compellas. de appella. vbi Dec. expreſſe tenet. etiam ſi appellatum fuerit. num. vj. ibi videri poteſt ſic dicens: ſimiliter ampliatur iſta conſuſio etiam ſi ſecunda appellatio interpoſita fuiſſet: nam non proſequendo primam cadit à cauſa, vt hic. & c. cum ſit inf. eod. & ſic eo ipſo ſi ius quaſitum appellato, quod per ſecundam appellacionem ab eo auferri non poteſt. c. ab eo. de elect. lib. vj. hæc Dec. Igitur iudex condemnatum cogere potuit ad ſoluendum & recuſantem excommunicare.

Item.

Collatio
excommunicato
facta
non valet.

Appellatio
quando ſuſ-
pendat iur-
dicium.

Appellatio
onus deſer-
tio quid
peretur.

Excommu-
nicationis
notificatio
quando re-
quiritur.

Item pulchrè dicit Bald. in l. furti. §. j. col. ij. ff. de his qui not. inſam. quod magis nocet deſertio appellacionis, quā diffinitiuā per illum text. quia deſertio appellacionis fingit retro, ſed ſententia diffinitiuā non fingit retro, igitur deſertio ſecundæ appellacionis fingit retro, ac ſi nunquam fuiſſet appellatum: & ſic erit excommunicatus à tempore in literis præſtituto ſcilicet contumacia, ergo non valuit poſtea collatio facta iſti condemnato.

Præterea paria ſunt non appellare, vel appellare & nō proſequi. c. ſi à iudice. in fin. vbi not. de appell. in vj. & quamuis ſi condemnatus appellauerit à monitione nō valuit appellatio, vt ſupra dictum fuit: & ſi valuerit tamē poſtea per deſertionem habetur ac ſi nunquam fuiſſet appellatum imò poſtquam appellatio eſt deſerta totum eſt perditum ipſo iure, quia retro fingitur nihil actum. arg. l. Nerarius. ff. de manumiff. teſta. l. in lege Aquilia ſi debetur. ad leg. Aquil. Bald. in cap. quod ad conſultationem. col. iij. de re iudic.

Item deſerens appellacionem quam emiſerat, non poteſt iterum appellare. c. perſonas. vbi omnes doct. de appella. ſed hic deſeruerat primam ſuam appellacionem, ergo iterum non poterat appellare, ſaltem ſine nouo grauamine, ſed non grauabatur exequendo ſententiā, ergo appellare non poterat: igitur excommunicatio lata poſt iſtam appellacionem, non valuit, & collatio poſtea illi facta non tenuit.

Nec refragatur. c. præterea. in ij. de appell. vbi ſi quis excommunicatus fuerit ſub conditione niſi ſoluerit ſi appellat, illa appellatio ſuſpenderit excommunicationem: ergo & in caſu iſto reſpondeo verum eſſe quando illam appellacionem eſſet proſequutus alioqui paria ſunt non appellare, & non proſequi, etiam quia appellatio non valebat, cum tam eſſet deſerta: ergo etiam appellare non poterat qui iudex liberè exequi poterat poſt deſertionem, & ille text. intelligi debet de appellacione valida vt ſuſpenderit ſecus in alia. argum. l. ſi ſe non obulit. §. condemnatum. ff. de re iudic.

Nec obſtat quod iudex non pronuntiauit ſecundam appellacionem deſertam. Reſpondeo non eſſe opus quod iudex pronuntiet appellacionem eſſe deſertam per text. in d. c. perſonas. ibi extunc. & ibi hoc firmat Decius de appellat. allegando Angel. Idem tenere. in l. ſi contra. C. de appell. & Peruf. in c. ex ratione. col. antepen. illo tit.

Minuſque obſtat quod excommunicatio non fuerit notificata iſti quia in his quæ geruntur ratione priuati officij, non eſt differentia inter occultum & publicum excommunicatum, ſed in his tantum quæ geruntur ratione publici officij, c. ad probandum. vbi Dec. de re iudic. c. paſtoralis. §. verum. de appell. Agid. Bellamera deciſi. lxxvj. ſecretum. & quando dicatur fieri ratione publici officij declarant gloſ. & doct. in c. cum dilectus. de conſuetud. Feder. conſil. ccxxxj. in aliqua. in fin. ſed iſta collatio facta condemnato inſpecta perſona condemnati dicitur ratione priuati officij: ergo eſt nulla, tanquam excommunicato facta vt ſupra dictum extitit: & hoc expreſſe ſcribit Felin. in c. Rodul-

phus. col. penult. de reſcript.

Item nobiſcum facit rubr. de excommunicat. non vitand. in Concorda. vbi ſufficit etiam ad vitandum aliquem eſſe denuntiatum, vt iſte erat. Et in his quæ tangunt fauorem excommunicati non eſt differentia inter occultum & notorium excommunicatum. vt glo. firmat in rub. de excommunicat. in verb. ſuffragari. in pragmat. hic agitur de fauore excommunicati, ſcilicet, an valeat collatio illi facta: igitur non valet.

Vltimò non obſtat quod excommunicatio non liget abſentem, & ignorantem vt hic præſentitur: quia reſpondeo non poſſe dici ignorantem cum fuerit monitus in præſentia, & quia fuit denuntiatum & publicatum quamuis quoad pœnam irregularitatis iuſte ignorans non aſtringatur. gloſ. in c. quanto. ij. quæſt. v. c. Apoſtolicæ. de excep. c. illud. de cler. excommunicat. miniſt. Roma. c. of. ccxxxvj. circa. Anchar. in c. j. not. vj. de conceſſ. præben. in vj. Sed hic agitur tantum de collatione & non de pœna irregularitatis.

Concludendum igitur eſt collationem factam iſti excommunicato quamuis appellatæ, & nō releuaſſet non valere, poſſeſſionemque beneficii ad iudicandam Magiſtro Petro Dureau, tanquam verum titulum habenti: & his ſubſcriptis.

RESP. LIIII.

Vacans cellaria beatae Mariae.

Vm per mortem F. Antonij de Orſteria vacaret cellaria monaſterij beatae Mariae de Baſcondour. Abbas dict. monaſterij illam cellariam Iſuardo Rame conſulit qui cantoriam in d. monaſterio pacificè obtinebat, quam tamen dimiſit & reſignauit intra ſeptem dies. Poſtea d. Claudius Amæ illam cellariam tanquam vacantem à reuerendiſſimo legato Auenionenſi, ſeu eius vicario impetrauit, & eidem fuit collata: quaeritur quis iſtorum habeat ius in d. cellaria. Et breui reſpondeo quod Iſuardus cui primo fuit collata ab eo qui habet poteſtatem: & in his prioritas data attenditur. c. eam te. de reſcript. c. duobus. illo tit. in vj. c. eum cui. de præben. in vj. ſed iſte eſt prior cui fuit facta collatio: ergo eſt alius præferendus.

Nec refragatur quod d. Rame iam obtinebat cantoriam in d. monaſterio quæ eſt officium. Et non poteſt religioſus duo obtinere officia. c. cum ſingula. de præben. in vj. ſed per adiectionem ſecundi vacat primum, ſicut in aliis, vt ibidem dicitur. & in c. de multa. de præben. idēd cantoria vacabat per adiectionem cellariæ, non verò cellaria: igitur impetrari non potuit cellaria, tanquam vacans ſed cantoria ſic.

Nec obſtat d. c. cum ſingula, vbi religioſus ſtatim tenetur omnino dimittere primum quod niſi fecerit, extunc eo ipſo efficiatur ineligibleis, & tanquam ambitioſus, ab vtroque penitus repellatur: ſed iſte Iſuardus non ſtatim dimiſit: ergo ab vtroque repellitur.

Reſpon

Excommu-
nicatus no-
torius vel
occultus.

Monachus
impetrando
officium an
faciat vaca-
re aliud pri-
mum quod
habeat p.
adiectione
ſecundi.

Interpretatio
§. ſi quis
vero, de col-
lat. in Con-
cord.

Deuolutio
eſt impetranda
à ſuperiore reſpe-
ctu loci in
quo ſitum eſt
beneficium.

Statim dimissio quomo do capiatur in beneficiis statim dimittendis.

Respondeo quod iste Iſuardus statim dicitur dimissio, cum dimiserit poſt ſex vel ſeptem dies, à die collationis ſibi factæ, quia licet illa dictio ſtatim variis modis accipiatur, vt per gloſ. & Bartol. in l. obligari. §. tutor. ff. de author. tutor. & in iſtit. §. tutor. piene Lucas in l. diu. C. de ſuſceptor. lib. x. vbi dicit dictionem ſtatim pro arbitrio iudicis relinqui. l. j. ff. de iure delib. videlicet vt intelligatur cum aliquo temporis temperamento. l. ratum. ff. de ſolut. ergo licet dicat text. ſtatim dimittere tenetur, dicitur ſtatim dimiſſiſſe qui retinuit paruo tempore. l. promiſſor. ff. de conſtit. pecun. quia in mora modici temporis non eſt magnum præiudicium. l. ſi debitori. ff. de iudic. etiam pœna commiſſa poteſt purgari intra tres præſente dies. l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cautio. & emphyteota poteſt ceteri ſatisfactione purgare moram. c. potuit. de loca. Multò fortius potuit hic Iſuardus poſt ſex vel ſeptem dies reſignare d. cantoriam, & de iure & de facto dimittere. Nam de iure non tenetur quis dimittere primum niſi à die adeptæ pacificæ poſſeſſionis. c. commiſſa. de elect. in vj. gloſ. in extrauag. execrabilis. §. qui verò. in verb. poſſeſſionem. vbi in gloſ. ſequi dicitur. vbi potuit percipere fructus ex ſecundo, ſed ex tam paruo tempore non potuit recipere fructus ſecundi: ergo primum aliàs non vacabat. c. ſi tibi conſeſſo. de præb. in vj. nec debemus iſta ſtriçtè intelligere verba, vt ſciamus quem inhabilem, nam dolum requirit. d. extrauag. execrabilis. quod non poteſt hic notari.

Item non poteſt dici quod iſte Iſuardus non fecerit quia patet eum reſignaffe ante octo dies à die collationis cellariæ ſibi factæ, per ſiqui non facit. de regul. iur. ff. & primo Eſdræ. c. iij. dicitur videte ne negligentè hoc impleatis: quæ quidem negligentia non poteſt notari in iſto Iſuardo. Ex prædictis concludo d. Iſuardum habere ius in d. cellaria & quamuis cantoriam non dimiſerit per ſeptem dies nulla poteſt prætendi cellariæ vacatio: & ſic non poterat impetrari ex illo capite, & quia res eſt clara & valitudine aduerſa preſſus ſum: ideo his contentus me ſubſcripſi.

RESP. LV.

Mandatum inſinuatum.

Rour monſtrer le bon droit de meſſire Eſtienne Tallant religieux profès en l'abbaye de ſainct Nicolas de Miſeray, au diocèſe de Bourges, dit qu'il a impetré un mandat du Pape Clement au premier benefice qui vacquera à la diſpoſition de l'Abbé de la diçte Abbaye. Lequel mandat a deuement inſinué, & apres le mois de ſon inſinuation: & aduenant la vacation du premier benefice a accepté ledit benefice. & requis le vicairé dudit Abbé, lequel ſa préſenté, & l'Archeueſque de Bourges l'a inſtitué au benefice de ſainct Martin.

[Ad acquitatem demonſtrandam. qua dominus Stephanus Tallant religioſus nititur, profeſſus ex Abbazia ſancti Nicolai de Miſeray in diocèſi Bituricenſi, dicit ſe mandatum à Papa Clemente

Mandatum contra prouifis & à legato & ab ordinario.

impetraſſe ad primum beneficium vacaturum ſecundum diſpoſitionem Abbatis dictæ Abbatiz. Quod mandatum ritè inſinuaui, & poſt ſuæ inſinuationis menſem, & principium vacationis primi beneficii, dictum beneficium acceptauit, requirens vicarium dicti Abbatis, qui eum præſetauit, quem & beneficio ſancti Martini Bituricenſis Archiepiſcopus inueſtiuit.]

Par quoy eſt certain & no. oire que ledit benefice luy eſt deu: car le premier benefice vacquant eſt deu & affecté audit mandataire, lequel n. peut eſtre conſeré à autruy. [Quapropter certum & notorium eſt hoc ei beneficium debitum eſſe. Nam primum beneficium vacans eſt dicto mandatario affectum, quod alij conferri non poteſt] aliàs la collation eſt nulle, [collatio eſſet nulla.] cap. ſi capitulo. de conſeſſ. præbend. in ſexto.

Item quand il y a un mandataire, auſi ne peut eſtre conſeré aux nommés, ne gradués, auſi qu'eſt déclaré au tiltre [Item, exiſtente mandatario, illud ne nominatis quidè, aut graduatis conferri poteſt, vt titu.] de mandatis Apoſtolicis in Cōcor. §. declarantes. de c. ſiſum eſt. Et par auſi la collation ſaiçte à maistre Jacques Dangeſt ſuy diçant nommé, ne vaut rien: & auſi que le benefice n'eſt conſeré aux mois des nommés, ains à un autre mois non affecté auſdits nommés, ne gradués, mais eſt toujours affecté aux mandataires [Atque ita collatio domino Iacobo Dangeſt facta, qui ſe nominatum dicebat, non valet. Neque etiam beneficium in menſe nominatorum vacauit, ſed in alio nominatis aut graduatis non affecto, mandataris verò affectum ſemper remanſit.

Item auſi que ledit Dangeſt n'eſt deuement qualifié, auſi qu'eſt appert par ſes lettres qu'il a produites. [Ad hæc prædictus Dangeſt non iſt eſt, qui ritè ſit qualificatus, vt ex literis apparet ab eo productis.]

Item, pour ce qu'il a un autre benefice curé, & n'eſt diſpenſé. [Item quia aliud ad huc beneficium curatum eſt, & diſpenſatum non fuit] ad duo curata: ideo ordinarius, non facta prius fide diſpenſationis, non debuit conferre. c. ordinarij. §. in conferendis. de offic. ordinarij. in vj.

Item, touchant de maistre Antoine du Prat, diçant auoir collation du Legat, eſt tout notoire que le Legat n'a peu conſeré ledit benefice, car n'appert de ſa legation: & encores qu'il apparut, [Item quantum attingit ad magiſtrum Antonium du Prat, qui ſe collationem à legato habere affirmat, notorium eſt quod legatus beneficium non potuit conferre, quia de eius legatione non conſtat: & etiam ſi conſtat] non potuit conferre in præiudicium mandatarij, quia Papa ſibi tantum reſeruaui, vt poſſet conferre: ergo alius non poteſt. in §. declarantes. de mandat. Apoſtol. in Concorda. & quia inferior legem ſuperioris non tollit. clem. ne Romani. de electo. & ita expreſſè tenent Archidia. & Philip. in c. ſi poſtquam. de præbend. in vj. etiam quia legatus non poteſt derogare Concordatis, quæ volunt vt mandatarij omnibus etiam graduatis & nominatis præferantur.

Item, ledit du Prat n'eſt religieux, & par auſi incapable

capable à tenir ledit benefice, [Item prædictus du Prat non eſt religioſus, atque ita incapabilis ad obtinendum dictū beneficium,] de quo eſt quaſtio. Car eſt regulier, [Nam regularis eſt,] & regularia regularibus, ſeculariaque ſecularibus debent conferri. §. volumus. de collat. in Concord.

Item par auſi appert que ledit benefice eſt deu audit meſſire Eſtienne mandataire: car le mandat eſt fait ſelon le ſtyle de Rome, & eſt ſelon les Concordats, car par les diçts Concordats n'eſt inſcrite aucune forme pour les reguliers: mais eſt dict par iceux Concordats. [Ex hoc itaque apparet, quod prius dictum beneficiū domino Stephano mandatario debeat. Nam mādatū ſecūdum ſtylum ciuitatis Romanæ & Concordata factum eſt. Concordatis etenim nulla eſt forma pro regularibus inſerta, ſed in illis illis detur: & poſtquam non eſt contra formam, ſufficit in regularibus.

Mandatum ad regularia.

Item, apparet quod hoc mandatum eſt ſimile mandato poſito in Concordatis, tum quia habet executores & clauſulas ſubſtantiales, ſicut mandatum deſcriptum in diçtis Concordatis, & ſufficit quod ſit in effectu ſimile. Bald. & Iaſon in l. qui liberis. ff. de vulg. & in gloſ. Concordatorum dicitur, quod non requiritur omnimoda ſimilitudo.

Item ledit mandat [Item prædictum mandatum] eſt conueniens regularibus, & par auſi eſt bon & valable, & ſelon le Concordat qui requiert [atque ita validum eſt, & ſecundum Concordata, quæ requirunt] quod pro regularibus ſimilis forma illis conueniens detur. Et ibi ponuntur multæ differentiz inter mandata ſecularium & regularium, in verbo, conueniens. Doncques ne faut regarder la forme des ſeculiers pour iuger les mandats des reguliers nuls: [igitur forma ſecularium non debet conſiderari, ad hoc vt mandata regularium nulla iudicentur:] neque neceſſe erit, quod omnia quæ in mandatis ſecularium requiruntur, ſint neceſſaria in mandatis regularis, ſed requiritur ſimilis forma quoad affectum.

Item neſaiçt rien ſi l'on veut dire que la clauſe [Item non obſtat ſi dicatur quod illa clauſula] eſt que cura imminet animarum, n'eſt inſerée audit mandat: car [prædicto mandato non ſit inſerta: nam] illa clauſula non eſt niſi quædam additio ſeu declaratio ad clauſulam ſubſtantialem, præcedentem, in qua eſt factis expreſſum de cura, dum dicitur in dicto mandato: beneficium eccleſiaſticum cum cura, vel ſine cura, per eoidem canonicos obtineri ſolium conferas, etiam ſi prioratus, præpoſitura, præpoſitatus dignitas, perſonatus, adminiſtratio, vel officium fuerit, dummodo &c. Car [nam] iſta clauſula (Ei que &c.) non eſt neceſſaria, quia rei iam declarate fruſtrā adicitur demonſtratio. l. j. ff. de dot. præleg. appert qu'il eſt aſſés deſſus déclaré: [conſtat ſuprà ſatis declaratum eſſe:] ergo non fuit opus iterum repetere: ſed hoc facit aliquando Papa cauſa maioris expreſſionis, & dubitationis tollendæ: tamen ſi poſtea in aliis mandatis non apponantur, non lædunt. l. qui mutuam. ff. mandat.

Et auſi à la forme des ſeculiers eſt neceſſaire. [Ad formam quoque ſecularium neceſſaria eſt] iſta clauſula, Etiam, &c. quia in ea dicitur, Canoniatum & præbendam, aut dignitatem, perſonatum, adminiſtrationem, vel officium, aut aliud beneficium eccleſiaſticum, cum cura, vel ſine cura, &c. Et n'eſt ſaiçte mention ſi la dignité a cure. Pource eſt neceſſaire de l'exprimer à la fin: & pource eſt mis ceſte clauſe, [Neque aliqua dignitatis cum cura mentio facta eſt. Quapropter neceſſarium eſt vt in fine exprimat: & ideo poſita eſt iſta clauſula,] Etiam ſi dignitati, perſonati, adminiſtrationi vel officio huiusmodi cura imminet animarum. Mais au mandat dudit Tallant, eſt autre choſe, [Sed in mandato dicti Tallant, eſt aliud,] ſi bene inſpiciatur vt rumque mandatum.

Item ne ſaiçt rien ſi l'on veut impugner le mādat, pource que la clauſe, [Item non obſtat, quod mandatum impugnetur velint per illam clauſulam,] Dummodo electiuè, vel electiua, & dignitas conuenientialis non exiſtat: Ideò quod illa verba, Diçta y a bonne reſponce, [nam ad hoc facile reſpondetur,] quod licet non eſſent neceſſaria, tamen non vitiant, auſi qu'il a eſté prouué deſſus. Et ceſte clauſe ſe doit entendre, [vt ſuprà probatum eſt: clauſula verò iſta intelligi debet,] quod omnia beneficia debentur mandataris dummodo dignitas conuenientialis non ſit electiua, pource que auſdits Concordats les dignités electiues conuenientelles appartenent à la nomination du Roy [quia in d. Concordatis dignitates electiuarum conuenientiales ſpectant ad Regis nominationem,] in §. monaſterij, de nomination. Regia. Et par auſi le Pape les a voulu excepter. Et ce mot [Quare Papa eas voluit excipere. Et hæc dictio] conuenientialis, n'eſt ſimon vno d. clauſion, laquelle ne vitie point. Et le mandat, de quoy eſt queſtion, eſt general. Car n'excepte ſimon la dignité electiue & conuenientelle, à cauſe de la copulatiue, [tantum declaratio eſt, quæ non vitiat. Mādatum verò, de quo quaſtio vertitur, generale eſt. Nihil enim præter dignitatem electiuam & conuenientialem excipit, propter copulatiuam.] Et conuenientialis. Autre choſe ſeroit ſi au mandat eſtoit mis, [aliud eſſet, ſi in mandato haberetur,] vel conuenientialis, quia tunc exciperetur dignitas tam collatiua, quam electiua conuenientialis. Et par auſi le mandat ne ſeroit general, comme eſt le mandat dudit Tallant. Autre choſe eſt, quand le mandat ſeroit reſtraint, [Mandatum itaque non eſt generale, prout mandatum eſt dicti Tallant. Alia verò res eſt, quando mandatum reſtrictum eſſet] per iſta verba: dummodo prioratus ſeu alia dignitas conuenientialis, vel officium clauſtrale non exiſtat. certes vne telle clauſe, pource qu'elle eſt fort reſtrictiue du mandat, doit vitier le mandat. Mais nous ſommes en autres termes, auſquels plairra aduertir, [Talis certè clauſula, quæ multum reſtrictiua mandati eſt, debet mandatum vitare. Sed in aliis verſamur terminis, quos conſiderare non dedignaberis,] ne quoddam areſtum allegatum mihi noceat, car il n'y a conformité quelconque, avec le cas dudit arreſt. [quia

Claſula dummodo electiua & conuenientialis dignitas non ſit in mandato, ad regularia poſita non vitiat mandatum.

quia nulla eius conformitas est cum casu arefii prædicti.]

Item au grand conseil present monsieur le Chancelier, plusieurs maîtres des requestes, & grand nombre des Conseillers, a esté conclud & déclaré. [Item in suprema curia, presentibus domino Cancellario, plurimis libellorum præfectis, & multis Consiliariis, conclusum & declaratum est] in causa præbendæ Agenensis, pro Arnaldo Gabrielagues dicit du Gabré [nominato du Gabré] mandatario, contra magistrum Petrum Guefste canonicum Agenensem anno 1536. in mense Ianuario, quod modicus defectus non vitiat mandatum: & non obstante defectum plenum possessorem fuit dicto mandatario adiudicatum, licet dictus mandatarius esset secularis, & forma ad verbum sit in Concordatis inserta. *Par plus forte raison doit estre aduigé ledict benefice audict mandataire, lequel à l'impetration a gardé le style de Rome, & du Concordat, car il n'y en a aucun pour les reguliers: mais suffit qu'il soit semblable aux seculiers, comme est la presente forme du mandat audict T. allant.* [Multò magis debet beneficium prædictum adiudicari dicto mandatario, qui in impetratione non tantum Romæ stylum, sed & Concordatorum obseruauit, nam pro regularibus nullum extat: sed sufficit quod sit secularibus simile, prout est forma mandati dicti T. allant.]

Mandatum an expiret morte mandantis.

Item ne fait rien que le mandat [Item nil repugnat quod mandatum] morte mandantis expirauerit, *car cela s'entend quand le mandataire n'auroit insinué,* [nam hoc intelligitur, quando mandatarius non insinuasset,] nec deuenisset ad aliquem actum tendentem ad affectum mandati. c. si super gratia. de offic. deleg. in vj. & c. si cui. de præbend. eod. lib. & hoc expressè decidit glof. in §. item voluit. in verb. mandatum, de collat. in Concordat. *ioimét aussi qu'il a esté accordé* [quamuis etiam accordatum fuerit] per viam contractus, quod Papa possit concedere tempore sui Pontificatus vnum, vel duo mandata, prout ibi declaratur. Quod quidem debet intelligi, quòd possit concedere cum effectu. cap. relatum, de cleric. non resident. Non esset cum effectu cōcedere, nisi prouideretur mandataris etiam post mortem Papæ, quia per mortem vnius ex contrahentibus non tollitur contractus, imò transit ad hæredes. §. ex conditionali. Instit. de verbor. obligat. Ergò hoc mandatum, in regno hoc Franciæ maximè, non expirat: quia non est gratia faciendæ, sed facta. glof. in verbo, sui Pontificatus, de mandat. Apostol. in Concord. *Et pource que les mandats s'y octroyent* [Tum etiam quia mandata conceduntur] in fauorem regnicolarum, vt in proœmio Cōcordatorum patet: quod non esset, si morte Papæ expirarent. Imò res nummaria Galliæ exhauriretur tot impetrationibus mandatorum, contra mentem Regis declaratam, in proœmio Concordat.

Item aussi la clause adioustee [Clausula insuper apposta] in fine mandati, volumus autem &c. *ne peut nuire: car ceste clause est mise* [non potest nocere: ea enim clausula posita est] in non obstante &c. *par quoy* [ideò] verba poni debent in iis non obstantibus

pro qualitate facti & personæ & pource, [& idcirco] si illegitimus impetrauerit mandatum, debet poni, non obstante quod de legitimo matrimonio natus non fueris, & alia non obstantia necessitaria: & licet superflua essent, non vitiant mandatum, vt supra dictum extitit. *Et par ainsi concluant dit ledict Tallant que la recreance luy doit estre aduigee, comme ayant le plus cler & apparent & meilleur titre, & ainsi le demande avec dispens, dommages & intersts* [Quare dictus Tallant concludens dicit, quod fiduciaria possessio sibi debeat adiudicari, vt euidentiore & meliore titulo fundatus, atque ita petitio, cum damnis & expensis fit.]

RESP. LV I.

Quæ forma in mandatis sit præstituta.

Res difficultates maxima in hoc processu inter fratrem Nicolaum Picquet, & magistrum Dionysium Carré agitato. Quartum prima quaestio est: an mandatum religiosi Nicolai Picquet dicatur esse factum iuxta formam in Concordatis conscriptam? Respondeo in mandatis regularium non esse certam formam præstitutam, in Concordatis, sed tantum secularibus. Ideo oportet quòd forma mandatorum regularium sit similis: & conueniat formæ mandatorum secularium. Et dicitur conuenire quòd mandatum regularis partes habet substantiales alterius mandati secularis. Primum quòd sit ibi solutio, vt est in hoc mandato, in princ. Iulius, &c. Secundò narratio quæ est ibi religionis zelus, &c. Tertio dispositio ibi, ac volentes, &c. Quarto non obstante ponuntur ibi: non obstantibus constitutionibus, &c. Quintò, quòd sit data: sed in isto mandato istæ quinque partes adfunt: ergo est simile & conueniens formæ mandati secularium. Ideo valet, nec potest dici contra formam esse vbi aliqua non est.

Non obest, quòd clausula pro expressis habentes non sit apposta in hoc mandato. Respondeo, quia non erat necessaria. Cum d. Picquet nullum haberet beneficium, nec officium. Imò si fuisset inserta superuacua fuisset, & superflua non sunt conscribenda in mandato, vt pluribus articulis fuit dictum, vt dico in forma mandati in Concordat.

Et quauis ratione formæ non seruata in secularibus esset dubium, tamen in regularibus non. Nam Papa scit illos religiosos non debere plura obtinere beneficia. c. cum singula. de præben. in vj. Ideo omisit illam clausulam nolens istum religiosum gaudere posse hoc mandato, si aliud haberet beneficium, sed seculares non sunt ita incapaces pluralitatis, sicut religiosi, vt probant doc. in c. de multa. de præben. Alia scripsi in glo. Cōcord. huic quaestioni valde accommodata, quæ ibi videri poterunt in dicta forma mandati.

Secunda quaestio est, an insinuatio vacante sede Abbatiali facta priori claustrali & conuentui valeat? Respondeo existimarem valere per c. eam te. de rescript.

Nam

Nam vacante sede capitulū gerit vices Episcopi c. j. Ne sede vacante. & conuentus vice Abbatis, vt ibi, & c. cum olim. de maior. & obediens. Sed si fuisset insinuatio & præsentatio mandati facta vicario Episcopi vel abbatis, gerens vices valeret: ergo & in hoc casu valet: maximè quia per mortem Abbas videtur abesse, c. si delegatus. de offic. deleg. in vj. & l. mulieris. in fin. de verbo. signi. ff. & absente Abbate valet præsentatio facta priori claustrali: ergo & hoc casu.

Nec obest glo. in §. item voluit. in verbo absentia. de colla. in pragma. quæ vult valere insinuationem si Abbas tempore insinuationis erat de capitulo, aliàs contra, sed fallitur, quia siue sit de capitulo, siue non permissum est præsentare capitulo & conuentui, sede vacante: ergo illa permissio frustratoria esset. & d. c. eam te. narrat factum, vt doc. ibi asserunt, & ista est cōmunis sententia, ibi quòd præsentatio facta capitulo ligat prælatui successorem siue esset de capitulo siue non.

Alioqui si non esset aliquis abbas intra annum vel duos annos mandataris, sic amitteret mandatum suum, non valens præsentare illud alicui, nec beneficium requirere.

Et quamuis insinuatio non possit fieri illi qui non potest conferre beneficia quæ spectant ad collationem Episcopi, c. ij. ne sede vacante. tamen poterit conferre beneficia, quorum collatio est necessaria, vt illa quæ mādataris, vel nominato fieri debet. Panor. & alij in d. c. ij. Ideo præsentatio mādati fieri potuit conuentui vacante sede: cum ipse conuentus potuisset requiri vacante sede, si beneficium vacasset post mensem à die præsentationis mandati: & quamuis de iure videatur esse aliquod dubium: tamè hodie extat lex regia, in tit. *des gradués simples*. artic. ix. vbi statutum est valere insinuationem factam priori claustrali, vel subpriori absente abbate, igitur stabimus constitutioni Regiæ: & si dicat quis loqui in graduatis & nominatis, tamen idem in mandataris statuit idem Rex in tit. *des mandats*, artic. viij. seruandum illum ix. articulum etiam in mandataris, & sic in hoc regno nullum dubium erit post legem Regiæ, quòd valeat præsentatio mandati facta conuentui, mortuo abbate, vel capitulo mortuo Episcopo: & sic postquam erat facta legitime, non erat necessariò iterum faciendæ successoris, vt scripsi in tracta. de nomina. q. xiiij.

Etiam si dicatur collationem valere ab abbate factam, & à prælato post præsentationem factam vicario: sed communis sententia est in cōtrarium. Maxime quia in mandatis est clausula decreti discernētis, irritum & inane quidquid in contrarium factum fuerit, quæ clausula ligat etiam ignorantes, c. dudum. de præben. in vj. & maximè quia per præsentationem affectum erat beneficium mandataris. Ob id alteri conferri non potuit. c. si capitulo. de concess. præben. in vj. sed prælatus ignorās non debet affici pœnis iuris.

Ideo dicimus Abbatem & Episcopum non ligare ignorantem, quoad pœnas iuris quæ imponuntur non obedientibus, quas posui in trac. no-

minat. q. nisi enim quis sciat non afficitur pœna. l. ex maleficus. ff. de actio. quia ignorantes non tenent pœna. l. si. de decre. ab ord. fact. sed bene ligantur ordinarij, vt non valeat collatio alteri facta quàm mandataris: & sic per præsentationem priori claustrali & conuentui factam affectum fuit beneficiū dicto Picquet mandataris, igitur collatio alteri facta non valet.

Tertia quaestio est, eò quod beneficium modici valoris fuit resignatum, an debeat mandataris? Respondeo siue fraude de iure deberi mādataris, vt c. si. de renuntia. lib. vj. sed cum fraude non, vt ibi. Sed in hoc Regno Franciæ habemus declaratum, in §. volumus. de colla. in Concor. vbi beneficia vacantia causa resignationis non debentur graduatis, nec nominatis: sic nec mandataris, cum non inueniatur diuersa ratio imò præferuntur tam de iure quàm etiam per Concord. graduatis: ergo declaratio in graduatis facta, etiam locum in mandataris habebit, & si creditores interrogati fuissent hoc dixissent, vt est verisimile ad euitandas ordinariarum fraudes, alioqui semper sustinebuntur collatores in sua malitia & fraude.

Coniecturæ fraudis sunt hæc, quòd ratio nulla hoc verisimile reddit, vt quisquam beneficium multis fortè expensis & laboribus acquisitum quo sustentari debet facile sine magna causa spontè sua resignet: ideo superuacuum esse non credimus causam resignationis diligenter conquiri. c. super hoc. de renuntia. ideo debet resignans interrogari iuramento medio, etiam officio iudicis, qua de causa mortis ipse resignauit, & si deinceps alia beneficia maiora, & vberiora affectet.

Secundò, quòd intra sex menses non accepit possessionem beneficijs, cui fuit oblatū, vt clandestina esset resignatio, & clam dicitur fieri illud, quando nō potest deuenire in notitiam eius cuius interfit. l. clam possidere. vbi doc. ff. de acquir. possess. Deci. in l. quo tutela. §. clam. ff. de regu. iur. sed ista est similis: ideo non debet obesse mandataris simulata, hæc & fraudulenta resignatio.

Tertio quando beneficium pingue est collatū resignanti, d. c. si. vel aliud melius, suo beneficio resignato, aut ei promissum.

Quartò quòd durate infirmitate beneficiati habentis pingue beneficiū modicū: sic est resignatū. Quintò quando per famulum, vel domesticum collatoris: quia inter domesticos præsumitur fraus & scientia.

Sextò quando huic resignanti data est pensio à collatore, vel aliud, quòd resignaret modicum beneficium ad excludendum mādatarium, sed omnes istæ coniecturæ ferè sunt in hac resignatione. licet duæ vel tres sufficiant: & quia hoc est solitum ab ordinarijs fieri: & bonum est argumētum à solitis. l. certi conditio. §. si nūmos. ff. si cert. peta. Itaque concludendo, vt mandataris per calumniam & fraudem ordinarij non priuetur suo mandato, non potest prædicta resignatio in fraudem illius facta dicto mandataris obesse: ideo beneficiū vacans per obitum illi debetur: maximè cum sit declaratum à Leone Pontifice Maximo, vt bene-

ficia tantum per obitum vacantia mandatariis debeantur ad euitandas fraudes ordinariorum: vt scripsi in tract. nomina. q. xv. nume. 50. vbi allego arrestum ad hoc accommodum interuenisse cui etiam ego subscribo. Datum anno 1553. in mense Decembri.

VISO mandato magistri Antonij Regnier puto illud esse debite expeditum: & secundum formam Concordat. Nempe partes quatuor vel quinque, quæ in aliis mandatis esse solent, in hoc mandato Regnier reperiuntur: per quas apparet esse secundum formam in hoc regno Franciæ visitatam: & quamuis multæ clausulæ desint, videlicet ad canonicatus & præbendas, tamen non minus subsistit, quia dum mandatum dirigitur abbati, vel priori & conuentui: & ibi non sunt aliquæ præbendæ & forma aliqua non est pro illis præstituta, in Concordatis: sed similis forma & conueniens seruari debet, vt dicitur in dictis Concordatis post formam literarum executorialium: Nec etiam in Concordatis adhibetur aliqua forma clericis secularibus qui dirigunt mandata sua regularibus ad beneficia secularia. Sicut est mandatum d. Regnier, ideo sufficit, quod sit simile & conueniens illis quibus dirigitur vt scripsi, in Concorda. nec superflua adiicienda sunt in mandato, vnde puto hoc mandatum esse recte expeditum: & non repugnans formæ communi Franciæ, sed conueniens.

Et sic cum mandatum fuerit recte & rite expeditum debetur d. Regnier beneficium sancti Pôrij de Baugi diocesis Heduenfis, quod dicitur vacasse per mortem vltimi possessoris: nam per declarationem Leonis Pontificis Maximi beneficia per obitum tantum vacantia, propter fraudes vitandas debentur mandatariis, quæ declaratio fuit facta anno 1504. Kalen. Octobris 13. Facit c. fin. de renuntia. lib. vj. Vnde non obest d. Regnier, quia beneficium de Chambilli vacauerit per resignationem & sic erat debitum d. Regnier mandatario, quia iam erat collatum per dominum Legatum Verallum: & sic non erat vacans, & beneficia non vacantia mandatariis habere non potest, c. primo, & per totum. de concess. præben.

Nec obest, c. dudum. de præben. lib. vj. vbi beneficium vacans per resignationem debetur mandatario, quod ibi prima præbenda erat reseruata non potuit Legatus tollere. Sed in hoc Regno non fuerunt aliquæ expressæ reseruaciones: quia sunt prohibite in Concorda. in tit. de reserua. Ob id ibi debebatur mandatario ratione reseruacionis, etiam quia ibi mandatum erat concessum post potestatem concessam Legato: & vltima derogant prioribus, l. si nihil. §. si. ff. de lega. j. sed in hoc facto mandatum d. Regnier est commissum ante potestatem datam, domino Legato Verallo: ergo per nouissimam potestatem Papa voluit vt dominus Legatus posset admittere resignationes. Non obstantibus quibuscumque mandatariis, quibus non fieret præiudicium: quia beneficium postea vacans per obitum debebitur mandatario: & ibi non apparet de potestate amplissima legati, sicut de potestate do-

mini Legati Veralli. Et hæc sententia fuit confirmata arresto Senatus in vna præbenda Caruoten. resignata, coram Legato, quæ fuit resignataria adiudicata: & reiectus fuit mandatarius anno 1537. in vigilia Pentecostes. vt scripsi in tract. nomina. in xv. q. nu. 51. hodie verò non est dubitandum in regno, quia delegatus fuit receptus, & eius potestas publicata & approbata.

Etiam quia aliam legem in regno habemus: videlicet Concordatum per quod, in §. volumus. de coll. statuitur vt beneficia vacantia per resignationem non debeantur nominatis, nec graduatis, sic mandatariis Apostolicis, & ita recepit Senatus, vt dixi: igitur illi declarationi tanquam necessaria standum erit.

Nec obest quod quia dictus Regnier acceptauit aliud beneficium, videlicet de Chambilli, quod non fuit sibi cuiusdam: ergo sibi debetur: & non beneficium Baugi. Respondeo quado est notorium beneficium non esse debitum mandatario, nec nominato: tunc non est expectanda sententia, vt docet gl. in §. item quoad dictas in verbo nominatorum. de collat. in Pragm. quia debet quis bonam fidem agnoscere. l. quotiens. §. denique. ff. de administ. tut. Oldrad. consi. cccij. in scriptis num. 8. Sed notorium erat beneficium de Chambilli esse resignatum, coram d. Legato Verallo, & resignationem admittam. Et sic non vacare ob id d. Regnier agnouit bonam fidem, & noluit illud prosequi. Videns sic resignatum & expeditum: sed postea apparet per sententiam esse recedentiam concessam alteri.

Etiam alia beneficia quæ allegantur vacasse non erant sub præsentatione do. Prioris de Marfigi, & si esset quod non vacauerunt ante mandati præsentationem, & ante mensē post præsentationem, & sic non erant debita mandatario, & si sint modici valoris mandatarius non tenetur acceptare nisi excedat valorem decem librarum Turonen. vt declarauit Marti. Papa, anno 1426. die prima Septembris, vt scripsi in §. declarantes, in verbo compræhensa, versic. vij. de mandat. Apostol. in Concord.

Ex quibus apparet beneficium de Baugi deberi domino Regnier mandatario, tam de iure communi quam de iure Gallorum, & sic per Concordata: & per declarationem tam Papæ quam Senatus. Et subscripsi anno 1553. die 6. Octobris.

ADVERTENDUM est, quia hoc mandatum dirigitur Episcopo & capitulo, & sic collatio beneficii debet fieri spectantis ad Episcopum & capitulum simul: cum non dicatur singulis, &c. Nec facit clausula infra posita communiter & diuissim, quia cum non dirigant diuissim canonicis non poterunt grauari in dispositione. c. cum in illis. in fin. & c. mandatum. de præben. in vj.

Secundò est aduertendum, quia mandatum non videtur secundum formam & stylum curiæ Romanæ: nam quando dirigitur Episcopo & capitulo non dicit Ecclesiæ: Ideo non est secundum formam hoc tenuit Prouincial. fol. lxxvij. Et scribo in verbo Ecclesiæ, in forma mandati.

Tertiò

Tertiò omittitur in forma mandati hinc est, quod nos cupientes, &c. Et sic non est iuxta formam Concordat. Et postea dicitur in forma mandati, vt eidem, &c. In sua forma dicitur, vt præfatorum.

Item dictio olim postea est apposta in hoc mandato, ibi iuxta illius quæ olim, &c. Et est superflua: nam sufficiebat per felicitis recordationis, &c.

Item in mandato est tantum Ecclesiæ vestræ, & sic non est generale, quia debebat dicere Ecclesiæ vestræ, vel alterius Ecclesiæ, vt in forma mandati Concordatorum patet. Nam sunt multæ Ecclesiæ collegiatae sub collatione Episcopi Carnotensis, quæ sunt omiffa: ideo non valet mandatum.

Item non valet mandatum, quia est speciale ad canonicatus & præbendas, seu dignitates, administrationes, vel officia. Et omisit alia beneficia curata, & non curata, & parrochiales Ecclesias, ac vicarias perpetuas, ac capellas siue perpetuas capellanas, &c. vt patet in dicto mandato: & in forma mandati Concordatorum est ista clausula, quæ in hoc mandato est omiffa: aut alio beneficio cum cura, vel sine cura, etiam si parrochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella siue perpetua capellania fuerit, &c.

Item alia clausula principalis est in hoc mandato omiffa, ibi ad vestram collationem nominationem, seu præsentationem, & aliam quacumque dispositionem, &c. quæ est necessaria, & est data pro forma, ideo omitti non debet.

Item in verbis decisoriis omittitur quæ præfatus Huguetus etiam ex, &c. quod non debebat omitti cum sit in decisoriis, vt dico in d. forma.

Item peruertitur ordo: nam post illud verbum, se de nostra mera liberalitate apponitur canonicatus dictæ Ecclesiæ, &c. Et in forma mandati in Concordata. est discretioni vestræ, &c. Mutatio ordinis substantialis vitiat vt scripsi, in §. si quis verò. in verbo ordinem. de colla.

Item est additum illud verbum post canonicatum & præbendam, cum dicti iuris plenitudine quod est contra formam Concordatorum, & quia est in decisoriis.

Item omittitur in his decisoriis, vestræ vel alteri Ecclesiæ.

Item alia clausula, aut aliud beneficium ecclesiasticum, cum cura vel sine cura: etiam si parrochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella, vel perpetua capellania fuerit: & sic non est generale, & sic non valet.

Item ex alio redditur contra formam: nam dicitur vel diuissim pertinentes pertinentia, seu pertinens: cum in forma Concordatorum non sit.

Item addit vnā exceptionem, quæ non est in forma Concordatorum: ibi & dignitas ipsa post Pontificalem minor non existat: & sic non est in genere generalissimo: cum nihil de hoc excipiat in forma Concordatorum.

Item postea dicitur si quem, si quos, vel si quod: sed in forma Concordati est si quem: & sic debet esse vt compræhendatur vnus canonicatus solus, &c.

Item non excipitur extra Romanam curiam,

sicut in forma Concordatorum: nam in dubio semper solet Papa excipere: & est de stylo.

Item non appositum cum plenitudine iuris canonici quod est in forma Concordatorum.

Item postea non sequitur formam: dum dicit in canonicum vestræ vel alterius: nam hoc omittit, nam nolebat esse canonicus alterius Ecclesiæ, quando principalis: ideo non valet mandatum, cum sit speciale.

Item postea dicit stallum in choro, &c. Vbi debet dicere stallum in choro, &c. Et ablatiui absolute positi important conditionem. Lab emptione, vbi doct. ff. de pact. & in forma Concordatorum est præceptum.

Item omittitur postea quodcumque fuerit, vt denotet se nolle habere capellanas, &c.

Item clausula de certo numero canonicorum est omiffa, quæ est necessaria, & videantur multi alij defectus dicti mandati, quia infiniti sunt.

RESP. LVII.

An concordatum reuocari possit.

In hoc processu moto inter dominum Ioannem de Rosseau actorem, & Oliuarium de Hocbert reum, sequentes oriuntur quæstiones. Prima est, an reperiat aliquod esse inter partes placitum, seu Concordatum. Secundò si sit an factum dicatur ab eo qui potestatem habeat, vel an saltem sit raturum habitum. Tertio an valeat dictum Concordatum. Quarto an reuocatio facta per dictum Hocbert tollat dictum Concordatum. Quintò an reuocatione nulla existente possit dictus Hocbert, cogi ad complementum dictæ conuentionis. Vltimò quomodo cogi possit, cum ius de nouo obtinuerit per Regis nominationem ad abbatiam sanctæ Magdalenes, diocesis Carnotensis.

In primis quærendum est, si dicatur de testamento militis: an factum sit testamentum. §. plane. de testa. mili. in insti. etiam si agatur de homicidio, prius constare debet quem occisum esse. l. j. §. item illud. ff. de Senatusconf. Sylla.

At in hoc processu satis constat conuentionem initam esse inter dictas partes: nec est negata à dicto Hocbert in processu moto coram Officiali Lugdunensi, contra Guillelmum Veteris notarium, qui ad hoc in ius vocatus fuit, vt expediret instrumentum conuentionis, & procuratorij ad resignandum, & d. de Hocbert se adiunxit huic processui, impediens ne notarius expediret ista instrumenta, eo quia erant reuocata, & nil prodesse poterant d. du Rosseau, vt d. Hocbert dicebat: & sic patet conuentionem fuisse, & hoc etiam in actu reuocationis constat etiam d. Hocbert, vt inferius dicitur sursum.

Secunda quæstio, an sit factum ab eo, qui hoc poterat: iuxta l. si quæramus. ff. de testa. & breui dicere factum saltem per ratihibitionem: nam non disputo, an Buuot procurator fuerit: necne, quia ipse conuenit quatenus placeret d. de Hocbert: ergo si illi non placet, non valet conuentio, videndum

De Concordato an & quando reuocari possit.

est, an placuerit d. de Hocbert: & illi placuisse probatur: per expeditionē Romæ factā & approbatā à Papa, apparet etiam per confessionem d. de Hocbert factam in reuocatione procuratorum.

Nec solet Papa approbare contractum, nisi ab vtraque parte sit conclusum. c. nisi. de præbend. & quomodo potuisset probare contractum factum à Buuot, sub beneplacito de Hocbert, si ipse de Hocbert non approbasset: certè contractum, non conclusum non confirmasset Papa.

Nec obstat, quod dicatur esse in verbis narratiuis, quæ non probant. clem. j. de proba. Respondeo hoc verum in præiudicium tertij, vt est in tit. de subla. cle. literis, & narratiua, seu enuntiatiua sunt, quæ aliquid narrant præter substantiã actus. doct. in c. si Papa. de priuil. lib. vj. sed hinc non sunt narratiua, sed vera confessio, vt inferius dicitur.

Tertio, an valeat Concordatum, videtur non valere, per c. cum pridem. de pact. eo quod prauū & symoniacum continet prauitatem.

Contrarium est verum, tum quia à Papa approbatum, & factum sub beneplacito illius, non inducit symoniam. Panor. & alij, in rub. de symon. in his quæ sunt symoniaca, quia prohibita sunt, vt est hic, & in d. c. cum pridem eo reprobatur, quia non fuit approbatum, vt constat in illo text. Non tamē nobis mediātibus cōueniunt, & ibi nos eam non duximus admittendam, hinc autem fuit mediante Papa, id est sub beneplacito illius factum, ideo nimis est scrupulosus, vel de potestate Papæ dubitare videtur, quia conuentionem super beneficiis factam reprobare vult tanquam inquam si à Papa approbata sit.

Nam exprimere quod inest in spiritualibus nõ inducit symoniam. glo. & doct. in c. ad audientiam. ij. de rescrip. & in c. significasti. de elect. sed hic du Rosseau expressit se, si opus fuerit depositurum, & traditurum pecunias, ad quas per sententiã fuerit condemnatus d. Hocbert, antequam posset prosequi abbatiam.

Item certum est, quod resignatarius qui petit subrogari post sententiã recedentiæ, etiam cōtra suum resignantem, non subrogabitur, nisi soluat omnes expēsas, & fructus quos resignans restituere debet. Ioan. Monach. & alij in c. si hi. vt lite pendens. in l. quia res transit cum suo onere. l. alienatio. ff. de contrahen. empt. ita iudicauit Senatus anno 1540. die 12. Aprilis, vt scripsi in §. declarantes. in verbo successores. de mandat. Apostol. in Concordia.

Quarto, an reuocatio facta per d. de Hocbert post approbationem conuentorum factam à Papa valeat: Respondeo non valere, quia res non est integra, permutatio enim est contractus innominatus, qui re integra semper reuocari potest. l. j. ff. de rer. permuta. Sed post implementum ex vna parte, permutatio altero inuito non retractatur, vt ibi: nec requiritur consummatio, vt quidam volunt, sed factum, vel traditio ex altera parte. l. prima, ibi Permutatio autem, ex re tradita initium obligationi præbet. ff. de rer. permuta. facit l. mancipiorum. de optio. lega. Sed du Rosseau iam procura-

torium tradiderat: & se obtulerat facturum id, ad quod tenebatur, idē cogitur altera pars ad implementū, permutationē, seu cōuentionem: nisi altera pars, quæ impleuit velit repetere, quod dedit. d. l. j. l. naturalis. §. j. ff. de præscrip. verb. c. cum vniuersorum. de rer. permuta.

Videamus an impleta sit ex parte vnius. Respondeo sic ex parte du Rousseau, qui se obtulit, & dedit procuratorium ad resignandum, & liberauit d. de Hocbert ab obligatione, qua tenebatur, quod est implementū. l. ob causam. ff. de præscrip. verb. & dare beneficium ex prima conuentione, quod reuocans debebat offerre, aliàs est in mala fide: & quia placuit summo Pontifici approbare hanc conuentionem, idē impleta est.

Nempē, si quis vendat rem quanti æstimauerit Titius, si Titius æstimauerit, valet venditio, & tenentur partes illi conuentioni stare. l. si. de contra. empti. C. facit l. j. ff. de leg. ij. Idem in matrimonio factō si placeat patri. c. super eo. de condit. apposi.

Et hoc in beneficiis docet text. in d. c. cum vniuersorum. de rer. permutat. & Aufre. decif. cclx. Vnde dicit Papinia. quod si quis liberatus fuerit iudicis officio non vetus obligatio restaurabitur, sed promissā præstabitur, vt eodem modo sequatur. l. ob eam causam. de præscrip. verbis.

Et falsum est, quod dicitur, quod post approbationem conuentorum quis potest reuocare. per text. not. in ca. venerabilis. de confirma. vit. vbi Collecta. & Bellamera dicunt, dum Papa narrat totum factum, & illud confirmat, de cetero non oportet ostendere literas principales: ergo non oportet hinc ostendere procuratoria super quibus Papa approbavit conuentionem. facit c. quidam. de renuntia. vbi si is qui petit facultatem cedendi, compellitur cedere. glo. in verbo ad cedendum. de renuntia. in clem.

Item contractus iste suspenditur, donec Papæ placuerit, post Papæ placitum, non potest amplius reuocari. l. potior. §. j. ff. qui potio. in pigno. habeat. c. præterea. ij. de appel. c. si pro te. de rescrip. in vj. vbi videtur decisio. ergo hæc conuentio post Papæ approbationem nõ potest ab altera parte reuocari, siue sit contractus nominatus, siue innominatus. Nam conuentio quæ lege confirmatur producit actionem, l. legitima. ff. de pact. sed contractus innominatus post vnius partis implementum approbatur à lege. l. naturalis, & c. per totum. ff. de præscrip. verbis. ergo iste du Rosseau ex sua parte impleuit saltem se obtulit, & licet oblatio in contractibus innominatis non sufficiat, vt docet glo. in l. iuris gentium. in verb. facias. ff. de pact. tamen quando factum est promissum, eo quod statim non potest compleri sufficit oblatio, vt dicit ibi Ias. & ita est in casu isto: nam ad factum tenebatur d. Rosseau: ergo oblatio cum altero implemento valuit.

Et post præsentationem postulationis non possunt partes rescilire, ne illudatur auctoritati Papæ. c. bonæ. ij. de postula. prælat. Multo fortius is, qui à Papa petit conuentorum approbationem, & postea resignare recusat: nam totum negotium est inter

inter partes transactum sub Papæ beneplacito, si illi placuerit. Non licet partibus reuocare, vt consilium Calde. in consil. v. tit. de elect. quia variatio & illusio est prohibita maxime clericis. clem. vna. de renuntia. imo dicit rex. in c. vt nostrum. de appel. & in c. vnic. de Ecclesi. benefi. quod postquã partes miserunt nuntium ad Papam, non possunt amplius se intrmittere, dicit Ioan. de Selua, in tracta. de benefi. in iij. parte. q. xvj.

Nec refragatur lex non vtique existimatur cōfiteri de intentione aduersarij, cum quo agitur, qui exceptione vitur. ff. de except. & regu. exceptionem. de regul. iur. in vj. & quod inducta ad vnum effectum, non debent operari contrarium. l. legata. ff. de lega. j. Nam hoc intelligitur, quado quis simpliciter excipit, vt doct. ibi dicunt, sed si confiteatur, tunc illa confessio nocet text. in c. præterea. ij. de transact. c. cum venerabilis. de excep. in fi. Boët. q. ccvij. c. venerabilem. circa fi. ubi fuit quoque à prædecessore nostro excommunicationis vinculo innodatus, quod postmodum recognouit, dum per nuntium istum absolutionis beneficium postulauit. de elect. sed hic Docbert confessus fuit in instrumento reuocationem: ergo illa confessione iuari pars poterit: nam priuatio præsupponit habitum. l. decem. ff. de verbo. oblig.

Nec me mouet lex legata inutiliter, quod inducta ad vnum effectum non debent contrarium effectum operari. l. legata. ff. de lega. j. hoc est verū, quando est vnus actus tatum, sed hinc sunt plures, & quilibet suum operatur effectum.

Nec actus agentium debent operari vltra corū voluntatem. l. non omnis. ff. si cert. pet. Sed hinc respondeo reuocationem simplicem non operari cōstitutionē procuratoris, etsi Docbert dixisset, etsi quæ procuratoria ad resignandum fecerim, ea reuoco, non fuisset probata ex hoc procuratoris constituto: sed ipse in reuocatione confitetur se procuratores constituisse, & c. illa confessio operatur secundum intentionem confitentem, videlicet, quod ille constituerit, sicut dicit text. in c. præterea. ij. de transact.

Et clausula reuocationis operatur reuocationem, & sola clausula reuocationis non operaretur institutionem procuratoris: & ita debet intelligi illud dictū inducta ad vnum effectū, & c. Imo dicit Bal. in l. j. C. de iure aure anulo, quod omnis dispensatio præsupponit veritatem in contrarium esse: vnde qui producit instrumentum legitimationis, ex hoc probat se illegitimè natum.

Nec obest tex. in aughen. dos data. C. de donat. ante nupt. vbi qui differt facere quod debet, non potest petere quod ei debetur, si faceret debitum ex parte sua. l. si non fuerit. ff. de iureiuram. Sed du Rosseau distulit, ego respondeo non distulisse nisi ad preces, d. Docbert: & fecit quod potuit, vt patet per suam requisitionem.

Quinto non dubito posse d. Docbert cogi ad cedendum iuxta promissum suum, & sic ad complementum conuentionis & concordie confirmata per Papam.

Sed quomodo cum per mortem sui colligantur

tis Faber habeat ius nouum, per nouam nominationem Regiam: respondeo teneri cedere ius, quod habebat id temporis, quo conuentio facta est, & non teneri cedere illud ius, quod postea habuit tex. in l. si ita. ff. de auro & argen. lega. facit tex. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. ideo postea in magno consilio Regis, vbi recedentiæ arrestum, latum fuit, videbitur, an dictus Faber habeat ius, an d. Gobert: & si Faber tunc obtinebit Docbert ex iure illius Fabri, si verò antea ius potentius habebat, tunc Rosseau ex iure cello obtinebit, facit. l. necessarii. ff. de peric. & commod. rei tenend.

RESP. LVIII.

De trium fundatione Missarum.

Eu le testament de feu maistre Pierre Chappuis, semble que la fondation de trois Messes, n'est benefice: car n'est spiritualisee, & n'est que legatum piium, & commission desdictes trois Messes. Parquoy ladicte commission ne se peut donner, ni conferer, par l'Archeuesque de Lyon, & ausi en suivant le vouloir dudit fondateur, lequel l'a prohibe: laquel e prohibition ne vaudroit si ledict fondateur eust fonde une chapelle spiritualisee & approuuee de l'Esque, ou autre benefice, par le chapitre sicquidam. & c. regenda. x. quæst. j. mais ceci n'est benefice, & par consequent le deuolutaire n'y a aucun droit. Car par le testament appert, que la niepce dudit fondateur, pouuoit commettre à dire lesdictes trois messes, une fois tant seulement, & nommer vn, & elle a commis vn sien fils, lequel n'estoit prestre, parquoy la commission ne vaut rien, & la société des prestres en l'Eglise S. Pierre d'Anse, perpetuellement celebreront lesdictes trois Messes, en suivant la volonte dudit Chappuis. Et autre ne pourra commettre d'oresenauant, car il est prohibe au testament que les commissaires desdictes Messes ne pourront permuter.

Parquoy s'ensuit, que la resignation de Felian de Combes ne vaudra, & ne peut preiudicier à ladicte société des prestres, & ven que le fils de ladicte niepce n'est prestre ne peut auoir ladicte commission, de dire lesdictes trois Messes: doncques ladicte société saint Pierre d'Anse les doit dire, & toutes collations & resignations sur ce sont nulles, & ne donnent aucunement droit.

Et ne faut dire que l'heritier y puisse prouuoir, car ne peut, sinon que la niepce y prouoye, mais ladicte niepce y a proueu, doncques ledict heritier est exclus. Et il n'y a à present que la société des prestres, qui puisse dire ni commettre lesdictes trois Messes fondees par ledict Chappuis, & tous autres litigants n'ont aucun droit: car la permission & nomination, que donne le fondateur à ladicte niepce n'est patronage, & ne se peut reigler comme droit de patronage, ains come droit de permission & nomination seulement.

Or quand il y auroit vn prestre parent dudit testateur, lors ladicte niepce le pourroit nommer, en suivant le bon vouloir dudit testateur. & ne falloit presen-

tation à l'Archeuesque, car n'est patronage, mais une simple commission, pour commettre celui qui dira les dits trois messes.

TRANSLATIO.

De trium fundatione Missarum.

An Missarum fundatio sit beneficium.

Vlso testamento quondam magistri Petri Chappini, videtur quod trium fundatio Missarum non sit beneficium: nam spiritualis factum non est, & tantum est legatum pium, & trium Missarum predictarum commissio. Quare hæc commissio non potest per Archiepiscopum Lugdunensem dari, vel conferri, etiam secundum voluntatem d. fundatoris, qui id prohibuit. Quæ prohibitio non valeret, si dictus fundator capellam fundasset spiritualis factam, & ab Episcopo approbatam, vel aliud beneficium, cap. sic quidam, & ca. regenda. x. q. j. sed istud beneficij nomen non meretur, & par consequens deuolutarius nullum in eodem ius habet. Nam ex testamento constat neprem dicti fundatoris potuisse vnum committere & nominare, vt tres Missas predictas semel tantum diceret, ipsa verò filium suum commisit, non presbyterum. Quapropter dicta commissio non valet. Verum presbyterorum societas in Ecclesia sancti Petri d'Anse dictas Missas tres perpetuo celebrabit, secundum dicti Chappini intentionem, & alius in posterum committere non poterit. Nam testamento prohibitum est, quod commissarij dictarum Missarum nihil immutare possint.

Ex hoc igitur sequitur quod resignatio Feliani de Combes non valebit, neque præiudicium aliquod societati presbyterorum adferre potest. Et cum filius predictæ neptis presbyter non sit dicta commissio ad eum referri non potest, vt tres Missas predictas celebret. Quare dicta societas sancti Petri d'Anse illas dicere debet, & omnes super hoc collationes & resignationes datæ, sunt nullæ, & nullum ius tribuunt.

Neque etiam dicendum est, hæredem posse aliquem ad hoc prouidere: nam non potest, nisi neptis in eo prouideat: sed dicta neptis ad hoc prouidit, exclusus igitur est dictus hæres. Impresbentiarum verò nullus est, præter societatem presbyterorum, qui dictas Missas tres per prædictum Chappinum fundatas, dicere vel committere possit, & omnes litigatores alij, ad hoc ius nullum habent. Permissio etenim & nominatio, quæ fundator predictæ nepti concedit, patronatus non est, neque secundum regulas iuris patronatus potest disponi, sed vt ius permissionis & nominationis solummodò haberi debet. Atqui si presbyter parens dicti testatoris haberetur, tunc dicta neptis eum nominare posset, secundum iustam dicti testatoris intentionem, & præsentatio ab Archiepiscopo non requireretur: nam patronatus non est, sed simplex commissio ad illum, qui tres Missas predictas celebrabit, committendum.

RESP. LIX.

De collatione, & priuatione per crimen symonia & stellionatus.

Vper casu proposito duo eliciuntur dubia. Primum, an condemnatus super crimine stellionatus sit priuatus beneficio?

Secundum, an facta collatio symoniaco valeat?

Tertium, an possit impetrari ante declarationem? Et Diuino inuocato auxilio, primum dubium capiendū, videtur quod sit priuatus, per regulam infamibus. de regul. iur. lib. vj. vbi infamis non potest habere dignitatem, & sic nec beneficia. Secundò, probatur in c. nulli. de reb. Ecclesiarum non alienand. in fi. Tertio ponderatur text. in Liubemus. ij. §. œconomus, ibi commissi sibi œconomatus administratione priuatur. C. de sacrosanct. ecclesiis. ecce ergo quomodo vendens res Ecclesiarum tanquã suas incidit in crimen stellionatus, & priuatur illo officio: ergo & in casu nostro.

Contrarium arbitror quod imò non sit priuatus, præsuppono quod expressè pœna non est statuta de iure canonico, licet possit intelligi. d. ca. nulli applicari. & §. œconomus, secundum Ioan. Berber. in viator. iur. in rubr. de crimi. stellio. in fin. & cum non sit expressa eam relinquo arbitrio iudicis. l. prima. ff. de effracto. l. prima. §. ait prætor. ff. de iur. delib.

Secundò probatur, quia nullum crimen priuaturum beneficiatum ipso iure suo beneficio, nisi crimen hæresis & symonia. Innocent. in c. cum nostris. & ibi doctor. de concess. præbend. Petr. de Anch. consil. ccxcij. vltra alia. doctor. in cap. quo iure. col. penult. & vlt. vij. distinct. Anchar. & alij. in c. studeat. §. distinct. Felin. in c. ij. col. iij. de rescript. c. querelam. col. ij. de iure iur. probatur in c. clericis. ibi priuatur. ne cleric. vel monach. c. ex literis. de excessib. prælat. vbi homicida non est priuatus, qui est detestabilior isto: ergo nec iste. Imò fortius dicit Præpositus. in d. c. studeat. §. distinct. quod licet homicida esset per sententiam condemnatus de illo homicidio, tamen adhuc non esset beneficio priuatus, nisi per sententiam priuatur. per d. iura. & c. fraternitatis. de cleric. excommunic. minist. text. in c. cum nostris. in fin. de concess. præb. vbi Rom. Pontifex non vult conferre beneficium de iure vacans ante resignationem. Idem mandat illum priuatum compelli ad resignandum, & postea conferre: nam pœna priuationis non inducitur nisi in casibus à iure expressis. l. si seruum. §. prætor. ff. de acquir. hæredit. §. cum igitur. ibi non est lex tale quid dicens. in auth. de non elig. secund. nubent. coll. ij. glof. in c. fin. de iur. patron. Felin. in d. c. querelam. sed pœna non est de iure expressa: ergo non erit priuatus ipso iure. Alex. consil. c. iij. videtur col. penult. & consil. c. xxiij. in princ. v.olum. j. glo. in clement. ij. in verb. suspensus. de vit. & honest. cleric. Nec obstant supra adducta, & maxime c. nulli. & §. œconomus. quia ille §. vtitur verbo futuri temporis,

Alienatio rerum ecclesie non priuatur que suo beneficio.

Priuatione beneficii ipso iure in iustis, nisi in duobus criminibus.

Non promotus ante annum, an sit inhabilis ad alia beneficia.

poris, videlicet priuatur per sententiam, quæ inducit priuationem. l. in criminali. C. de iurisdictione omnium iudic.

Sed hic non alienauit bona Ecclesiarum, duobus tantum locauit: nec est præterea infamis. vt not. doctor. in c. testimonium. de testib.

Ad secundum, an collatio facta symoniaco sit nulla: & omisis argumentis. Respondeo quod sic. ita not. Feder. consil. §. Calder. consil. xx. pendente. de præbend. & consil. iij. fuit formata. de accusat. c. fin. de temporib. ordinand. Panormit. & alij in c. cum nostris. vlt. de concess. præbend. Felin. in d. c. querelam. col. ij. & seq. Panormit. in c. cum in cunctis. §. cleric. de electio. quia est facta indigno & inhabili ad executionem officij. cap. final. de temporibus ordinand. Innocent. in cap. constitutionem. de appellat. quia,

Turpius ciuici. ur. quàm non admittitur hospes.

in cap. quemadmodum. de iure iur. si haberet, expelleretur: ergo non debet admitti. Nam regula iuris est, quod collatio incapaci facta non valet. c. postulasti. de cler. excommunicat. minist. not. Aufrer. in decisio. capel. Tholos. quæst. xvij. iterum & c. si aliquis iurauit. & c.

Vacans per symoniam beneficium impetrari potest, etiam ante declarationem.

Tertium dubium est, an beneficium vacans per symoniam possit impetrari ante declarationem? & dico quod sic. hoc not. glof. in regul. cancel. Innocent. viij. regul. xxvij. circa finem. versic. aliqui curiosi citant. glof. in clem. ij. in verb. finita. vt lit. pendente. Aufrer. in decisio. capel. Tolos. q. ccccxxvij. dicit se vidisse de facto.

Imò non solum beneficii ipso iure vacans potest impetrari, sed etiam non vacans, si tamè illo est priuandus propter crimen depositionis & priuatione dignum, vt in homicidio. Et hoc cum clausula si constitit. plenè not. Thom. Ferrar. cautel. xliij. canonicè: poterit tamen secundum eum homicida ante primam sententiam renuntiare bona fide, si ignorat impetrationem, alias secus. Aufrer. in d. q. ccccxxxvij. Anton. de Butr. consil. xliij. aggrediar secundum: secus etiam si esset ipso iure priuatus, quia tunc non renuntiat cum enim nullum ius habeat, non potest transferre. l. traditio. ff. de acq. rer. domin. l. si vniuersa. & ibi Bart. C. de leg.

Sic est in practica in symoniaco: vt, factò ad plenum narrato, si vocatorum, & vocatis vocadis reperias dictam Ecclesiam vacare, conferre procures tali.

Respondendo primo quæsitò an possidens parochialem Ecclesiam, si non fuerit promotus intra annum, sit ad alia inhabilis, & videtur quod sic per c. de multa. de præbend. & extrauag. excrebilibus. versic. qui verò deinceps. illo tit. in extrauagan. Ioan. xxi. ibi dum dicit: ad habendum quodcumque beneficium ecclesiasticum inhabiles reputarentur.

Secundò qui committit symoniam, priuatus est suo beneficio in quo symoniam commisit, & est inhabilis ad alia. d. §. symoniacè. & ibi not. de elect. in pragmat. c. per inquisitionem. & ibi doctor. de elect. & hodie exprimitur in tit. de elect. §. symoniacè in pragmat. ibi, & ad eas obtinendas, quas nefario ingressu adepti sunt, perpetuo reddantur inhabiles

ergo & hic non promotus per annum.

Tertio videtur text. formalis in c. commissar. ibi, ad quem te ineligibilem reddidisti. de electio. libro vj.

Contrarium verius esse arbitror. per text. in c. licet canon. versic. quod si infra. de elect. lib. vj. vbi si intra annum habens Ecclesiam parochialem non fuerit promotus, Ecclesia sibi commissa est priuatus de committenda Ecclesia nil dicit: ergo non dicam, vt in simili dicit text. in l. si seruum. §. prætor ait. ibi non dixit prætor. ff. de acqui. hæred. facit text. in c. cum in cunctis. §. inferiora. ibi & ab isto remouentur officio, de elect. Bellè etiam facit clem. j. §. ceterum. ibi prædictis prioratibus sint priuati. de stat. monach.

Item suadet, pœnæ sunt molienda, & restringenda, & non amplianda. l. interpretatione. ff. de pœn. l. cum quidam. de liber. & posthu. sed Decretalis licet non apponit pœnam inhabilitatis: ergo non debet imponi: quia pœna irregularitatis, seu inhabilitatis nunquam contrahitur, nisi si expressè à iure caueatur. c. is qui. de sent. excommunic. lib. vj. Oldrad. consil. ccij. quidam monachus.

Præterea qui vnum prohibet, aliud videtur concedere. l. cum prætor. ff. de iudic. c. nonne. de præsumpt. sed c. commissaria prohibet conferri illud quo fuit per non promotionem priuatus, ne lex sit ludibrio: ergo alia permittit.

Vltimò non debet quis puniri in quo non deliquit, sed tantum in quo deliquit. c. postulasti. & ibi dixi in vlt. not. de cler. excommunic. minist. sed non deliquit in beneficiis habendis: ergo ad ea non debet reddi inhabilis, cum deliquerit solum super habitis, non procurans se facere promoueri intra annum.

Nec obstant in contrarium allegata, videlicet primum & secundum, quia ibi expressè redduntur inhabiles ad alia beneficia, hic non.

Nec obstat c. commissaria, quia potest intelligi ineligibilem te reddidisti videlicet ad illud beneficium quod obtinebas, vt postea declarat text. ne statutum ipsum ludibrio fiat, & ne lex verbis & non rebus censeatur imposita, non poterit iterum conferri illud beneficium quo fuit priuatus per non promotionem: sed aliud sic.

Vel potest dici quod in tex. d. c. commissaria. non sunt illa verba, licet Guiller. de Monteland dicat aliquos habere: tamen non fuit receptum.

Supradicta tamen satisfaciunt: & per hoc patet quod non promotus intra annum est suo beneficio curato priuatus quod non potest eidem postea conferri: sed alia beneficia sic.

Secundò quaritur an adeptus possessionem vigore tituli inualidi possit se iuuare illa possessione: si alium validum titulum post annum adipiscatur & illa possessio iuuare eum ita possit titulo illo postea adepto ad hoc, vt possit obtinere super possessorio in materia beneficii, qua tractatur coram iudice laico: videtur quod non, quia iniusta possessio non iuuat. l. si duo ff. vii possider. sed hæc possessio adepta ex collatione vicarij præsentis est iniusta: ergo non est valida.

Possessio acquisita ex titulo inualido iuuat.

Secundò vitiosus ingressus ad beneficia repro-
batur. cap. j. de eo qui mittit. in possess. caus. rei ser-
uand. & per totum tit. si ista possessio esset bona,
vitiosus ingressus daretur ad beneficia: ergo &c.

Tertiò, ex actu nullo nil sequitur. l. si vt propo-
nis. in prima C. quom. & quand. iudex. l. quotiens.
ff. qui fatid. cog. sed titulus vicarij præten-
si est nullus & inualidus: ergo non poterit parere possessionem
bonam, ad hoc vt ille debeat ratione illius in
interdicto vti possideris obtinere.

His non obstantibus contrarium affirmo ve-
rum. Tum primò, per l. ij. ff. vti possidet, cuius ver-
ba sunt hæc: Iusta enim an iniusta aduersus cæte-
ros possessio sit in hoc interdicto nil refert: qualif-
cunque enim possessor, hoc ipso quod possessor
est, plus iuris habet quam ipse qui non possidet: &
sic in hoc interdicto non requiritur iuste possideat
quis, an iniuste per supra dicta. & glof. in verb. titu-
lum. in c. licet. de probatio.

Imò fortius, si quis habet possessionem vi, clam,
aut precario. Illa possessio prodest ei, ad hoc vt ma-
nuteneri debeat in sua possessione, aduersus illos à
quibus non habet vitiosam possessionem. At hic
Anselon non habet vitiosam possessionem sed ius-
tam: videlicet vigore cuiusdam collationis factæ
à vicario: ergo illa possessio debet ei prodesse, e-
tiam si esset vitiosa, cum non sit respectu aduersa-
riorum, & istud sufficeret ad obtinendum, attam-
en adducam alia.

Item sine causa apprehendi potest possessio, &
ex iniusta: & is qui eam apprehenderit illa posses-
sione se iuuabit. c. in literis. de restitutio. spolia. l. iij.
§. ex contrario. ff. de acquir. possess. licet sit pericu-
losum. secundum doctor. ibi: ergo & multò for-
tius ex titulo, licet non possit probari verus, vt hic
d. Anselon, qui ex vero titulo, est adeptus posses-
sionem licet non possit probare vicarium.

Tertiò, facit d. l. j. §. hoc interdictum. in omnibus
etiam possessionibus quæ sunt soli, sine dubio lo-
cum habebit dummodo possideri possint. ff. vti
possidet. Sed ista possideri possunt, ergò hoc habe-
bit locum vt eidem possessio proficit.

Præterea colonus, inquilinus, emphyteotæ & v-
sfructuario qui habent naturalem possessionem
glo. & doct. in l. naturaliter. & l. si id. §. primo. ff. de
acquir. possess. l. cum diuidendo. §. neque colonis.
ff. comm. diuid. l. prima. §. deicitur. & l. colonus. ff.
de vi & vi armat. l. si vt certo. §. si duobus. com-
mod. l. prima si ager vectiga. & l. si finita. §. si de ve-
ctigalibus. & ibi not. de damno infect. l. prima. in
fin. & l. fin. ff. vti possidet. & remedium legum re-
giarum Berber. in iij. parte. in practica legum re-
giar. Ergo & isti Anselon qui habet & naturalem &
civilem dabitur. Et per hoc patet responsum quod
iniusta possessio non sufficit in beneficialibus, quia
verum esset quando esset penitus iniusta & non
colorata. Et dicitur non colorata quando titularis
ingreditur possessionem beneficij, propter superio-
ris auctoritatem. Innoc. in cap. bonæ. in primo. de
postul. prælat. c. in literis. de restitutio. spoliario. vel
quando sine titulo ingreditur, vt in regul. prima.
de reg. iur. lib. vj. secus si cum titulo vt hic Anselon.

*Vicariarum
vicarij con-
ferentis non
probato, ta-
men prouisi-
us ab eo, ius-
tam potuit
adipisci pos-
sionem.*

*Possessio
quæ dica-
tur colora-
ta.*

Ægid. de Bellamera in consil. x. factum est tale Io-
annes, in §. dubio. vers. tertia ratio.

Non obstat quod collatio facta à vicario gene-
rali non est colorata, cum non habeat potestatem
cōferendi. c. fin. de offi. vicar. lib. vj. verù est quoad
obtinendum in petitorio si alius ostēdit meliorem
titulum, sed si ista possessio iuuatur bono titulo su-
peruenienti etiam postea est bona ad obtinendum
in possessorio. c. cum nostris. de concess. præbend.
vbi possessio dicitur colorata quando prætenditur
aliqua causa ob quam quis dicit se iuste tenere gl.
in verb. coloratum. de pacific. possessor. in pragm.
Ergò hic Anselon dicitur habere coloratam: quia
præten- dit alium titulum.

Vterius non obstat quod titulus datus à non
habente potestatem, habetur pro non titulo. l. si
sponsus. ff. de donat. inter vir. & vxor. Quia hoc est
verum quoad decretum de pacific. possessor. & ad
obtinendum nisi doceret de alio titulo: sed post-
quam d. Anselon ostendit alium titulum: ergo illa
possessio illum iuuare debet, & hæc est opinio glo.
in d. verb. coloratum. in fin. quod possessori inco-
lorato si superueniat titulus coloratus, non requi-
ritur alia possessio virtute tituli colorati allegat. l.
certè. §. penult. ff. de precar. c. penult. de supplend.
neglig. prælat. c. ex parte. de concess. præbend. facit
l. non solum. §. quod vulgò. ff. de vfu cap. §. inter-
dum. instit. de rer. diuis. & sic sufficeret nobis sola
auctoritas. glof. licet alia supra adducta deficerent.

Nec obstat quod ad beneficia non debet dari
vitiosus ingressus. Fateor nec dicitur vitiosus qui
habet titulum, sicut hic habet. vt not. in c. j. de eo
qui mittitur in possess. caus. rei seruand. vel hic agi-
mus de retinendo, non de ingressu qui vitiosus
prohibetur.

Item ex nullo non potest sequi aliquid. Respon-
deo, hunc titulum vicarij præten- sum non esse pe-
nitens nullum, & ex actu nullo, aliquando produci-
tur effectus bonus, saltem declaratio voluntatis.
Dec. & alij in c. cum cessante. de appellat. dixi in
repetiti. l. quod iussit. not. in iij. Fallè. nu. cxxxij.
cum seq. ff. de re iudicat.

Vltimò est text. formalis, si bene ponderetur,
in c. post electionem. de concess. præbend. vbi ille
qui est in possessione beneficij potest se tueri ex
duabus collationibus, seu ex duobus titulis: & per
ademptionem secundi tituli non renuntiat primo:
ergo hic Anselon poterit possessionem suam pri-
mam quam adeptus est, ex pluribus titulis iuuare,
nec primæ videtur renuntiare. regul. nullus pluri-
bus. de regul. iur. lib. vj. Felinus in cap. in nostra.
col. ij. de rescript. Ioan. de Selua. in tractat. de bene-
fic. in iij. parte. quæst. xix.

Non obstat d. c. eum. & regul. j. de regul. iur. lib.
vj. quia loquitur quoad obtinendum in petitorio,
secus in possessorio. Nam ex illo titulo inualido
non potest habere beneficium, vt verus rector, sed
bene vt verus possessor etiam in beneficialibus:
nam licet beneficium non possit effici ipsius cleri-
ci nisi præcedat titulus legitimus, possessio tamen
transiret sine eo. per text. not. in l. j. §. si vir. ff. de ac-
quir. possess. vbi potest acquiri possessio rei, licet
dominij

*Possessio in
beneficiali-
bus, etiam
si iniusta
sit titulus
prodest.*

dominij acquisitio interdicitur à iure, quamuis
donatio inter virum & vxorem prohibeatur, ta-
men si traditur, possessio illa acquiritur, quæ est
sufficiens ad agendum in possessorio, etiam in be-
neficialibus, per text. in c. in literis. & ibi Panormi.
in iij. not. de restit. spoliat. dicit not. quod in bene-
ficialibus potest possessio haberi sine canonica in-
stitutione hoc etiam plenè declarat Panormita. ibi
col. vj. vers. huic diximus assignas rationem: quia
possessio est quid facti quæ nõ impeditur ex prohi-
bitione iuris. & pro hoc est tex. formalis in c. si. iij. q.
j. vbi etiam violenter potest acquiri possessio bene-
ficij, & si deiciatur potest petere restitutionem
possessionis. Nam ex quo datur capacitas in possi-
dente, acquiritur possessio ex solo facto. glof. & ibi
Archidiano. in summa. xiiij. quæst. j. sed inuenitur
capacitas in hoc Anselon ratione dispensationis
Pæpæ cum eo dispensantis ad regularia: ergo de-
bet in possessorio obtinere: idem consiluit Guid.
Pap. consil. lxxj. pro decisione. col. vj. vers. sic. sexto
præsuppono Achar. consil. x. videtur. col. vlt.

Probatur sic, possessio potest retineri sine titulo
c. licet. in ij. de præbend. lib. vj. à fortiori & cum ti-
tulo: sed hic Anselon ex nouo titulo valido, vult
retinere primam possessionem acquisitam vigore
primi tituli inualidi, quod potest & iudex post-
quam coram eo possidetur super possessorio debet
considerare naturam possessoriij retinendæ posses-
sionis quod non requirit titulum: ergo si habuit ex
hoc titulo etiam inualido, videlicet à quodam vic-
ario, tamen quia iudex inuenit illum habere po-
tius ius ratione tituli postea sequentis: ergo debet
eum manutenere, nec debet considerare petito-
rium super quo non agitur. Ex quibus concludo
manutenendum dictum Anselon & in fidem pro-
missorum me subscripsi.

RESP. LX.

De collatione triplici & quanam illarum valeat.

*De triplici
collatione
quæ valeat
Officium
regulare an
coniunctim
an diuisim
spectet ad
Abbatem
& capitulum.*

N Ecclesia Rionensi vacante officio
regulati, capitulum requirit vicarium
Abbatis, vt cũ ex capitulo, vt moris
est, cōferat: vicarius dicit collationē
ad Abbatem pertinere, & quod non
est informat, an collatio spectet ad vtrumque: vi-
delicet, & ad Abbatem & ad capitulum simul vel di-
uisim: ideò vult habere tempus ad deliberandum
super hoc, videlicet vsque ad diem crastinum:
quod videns capitulum tanquam interesset vica-
rius nollet, vni contulit: altera die vicarius Episco-
pi alteri, eadem die, legatus alteri, hic dubitatur de
multis. Primò, ad quem spectet collatio bene-
ficiorum de iure communi. Secundò, quæ istarum
collationum sit valida. Tertiò, an capitulum re-
quirens Abbatem potuit restringere terminum
sex mensium ad conferendum & ante finem ter-
mini conferre. Quartò, an professio recepta per re-
ligiosum sit valida.

Requisitus vt aliqua pro qualitate ingenij scri-
berem, quia mos boni consulti esse debet vt pri-

mò ponantur argumenta contraria, & opinioniones
partis aduersæ citentur. Secundò quod illè impu-
gentur per iura & rationes. Tertiò quod ponatur
vera conclusio. Quartò quod soluantur contraria.
Socin. in c. si diligenti. col. ij. in vltim. not. per illum
text. de foro competent. sic procedam. Primò po-
nam rationes facientes pro parte aduersæ. Secundò
rationes facientes pro parte altera. Tertiò respon-
debo ad rationes in contrarium adductas.

Et primò videtur quod collatio spectet de iure
communi ad prælatum. c. omnes basilicæ. xvj. qu.
vij. vbi omnes basilicæ sunt in potestate Episco-
pi, in cuius territorio sunt: ergo & in potestate Ab-
batis sub cuius territorio erunt.

Secundò, facit c. nullam. xvij. quæst. ij. vbi tota
vis & potestas monasterij residet in Abbate, alio-
qui ibi dicitur nulla auctoritas remanebit si mo-
nachorum potestati cœperit subiacere.

Tertiò, facit c. fin. de reg. lib. vj. vbi monacho-
rum creatio spectat ad solum Abbatem: ergo &
beneficiorum collatio.

Quartò, bellè dicit text. in c. fin. de institution.
vbi dicit quod collatio præbendarum in Ecclesia
Petracensi pertinet ad Abbatem.

Et hanc opinionem quod ad Episcopum solum
spectet de iure communi tenuit Hostiensis in c. cum
Ecclesia Vulterana de elect.

Contrarium est verum quia de iure communi
collatio præbendarum spectat ad prælatum & ca-
pitulum simul. c. à collatione. & ibi Ioannes Andr.
Dom. & Philip. de appellat. lib. vj. siue Episcopus
interueniat vt prælatus, siue vt canonicus.

Ratio est quia prælatus est caput, fratres mem-
bra, vnde non decet caput in negotiis Ecclesiæ o-
missis membris vti. c. nouit. de his quæ sunt à præ-
lat. sine consens. capitul.

Et licet variæ sint opinioniones, ista tamen inualuit,
quod collatio præbendarum Ecclesiæ cathedralis
spectat ad Episcopum & capitulum simul, vel ad
Episcopum cum consensu capituli. glof. in ca. cum
Ecclesia Vulterana. de electi. & in c. si. de supplend.
negligent. prælator. c. irrefragabili. de offic. ordin.
§. j. xxj. distinct. quando constat de bonis commu-
nibus Ecclesiæ esse institutas, aut dubitatur. doct.
in d. c. cum Ecclesia. Ægid. de Bellamera. decisio.
lxix. palatium. Federicus de Senis. consil. xxxij.
quæritur ad quem.

De beneficiis vetò inferioris Ecclesiæ spectat
dispositio ad Abbatem, seu alium prælatum & ca-
pitulum coniunctim quia sicut aliorum bonorum
administrationem habent insimul. c. nouit. de his
quæ sunt à prælat. sine consens. capitul. clem. ne in
agro. §. Abbat. de statu monacho. ita & beneficio-
rum collationem Host. & alij. in c. si. de institution.
Panorm. in d. c. cum Ecclesia. col. penult. Ægidi. de
Bellamera. decis. dccxvij. collationes præbendarum
quod tamen fallit nisi contraria esset consuetudo
quæ in promissione beneficiorum iuri communi
præfertur. d. c. cum Ecclesia. & ca. ea noscitur. de
his quæ sunt à prælat. sine consens. capitul. c. Ab-
bate sanè. de verbor. signific. sed in d. Ecclesia vt
præmittitur consuetum est vti iure communi,
etiam

etiam ex conſuetudine Eccleſiæ c. ſin. de præbend. lib. vj. & ſic prima conſuſio eſt quod ad Abbatem & capitulum ſpectat in d. Eccleſia Rionenſi collatio beneficiorum, ſecundū conſuetudinē ibid.

Item quādo quis facit actum iure ſuo, vt quando confert cum Abbate ſeu eligit, eſſe dicitur in quaſi poſſeſſione illius actus. c. cum Eccleſia Sutrina. de cauſ. poſſeſſ. & ibi latè doct. Barto. in l. j. §. interdicto. ff. de itin. act. priu. & dixi latè in ſtylo Bituricen. artic. xxxv. rubr. *des adiournemens*. in verb. *poſſeſſions*. ſed in d. Eccleſia Abbas & capitulum ſimul contulerunt, vt probatur per duas collationes vtiſimas, ergo ad eos ſimul ſpectabit collatio: & de hoc parum dubitatur.

Non obſtat d. c. omnes baſilicæ, quia loquitur in Epifcopo qui de iure communi habet fundatam intentionem in ſua diœceſi, ſecus in Abbate licet quidam aduocatus contrarium diceret.

Nec obſtat c. nullam. quia loquitur de creatione monachorum, quæ ſpectat ad ſolum Abbatem. Panormi. in d. c. ea noſcitur. & in c. j. & c. cum Eccleſia. de elect. gloſ. in c. j. xvij. quæſt. ij. gloſ. in clem. j. de ſupplend. neglig. prælat. cum conſilio conuentus. Panormitan. inc. ad Apoſtolicam. in ſin. de regularib.

Niſi conſuetudo ſit in contrarium. cap. ſina. de regularib. lib. vj. quæ eſt attendenda vt ibid.

Nec obſtat. c. ſin. quia ibi de iure ſpeciali, & ſic intelligit Panorm. in d. c. cum Eccleſia. ex quibus concluditur in d. caſu noſtro, tam de iure communi, quàm ex obſeruantia illius collatione beneficiorum, in d. Eccleſia Rionenſi, ſpectare ad Abbatem & capitulum ſimul.

Secunda quæſtio eſt, quænam iſtarum trium collationum valeat: videtur quod prima, quia in collationibus attenditur tempus datæ. c. eam te. de reſcript. c. ſi eo tempore. illo tit. lib. vj. ergo prima per capitulum facta erit valida.

Secundò ſic probatur per ca. ſi à ſede. de præb. lib. vj. vbi quando factæ ſunt duæ collationes eodē die, & à legato & ab ordinario, valet collatio facta ab ordinario quando erat in poſſeſſione is qui habuit collationem ab eo. Sed is qui habet hęc primam collationem ab eo habet duplex vinculuſ, videlicet temporis prioritatem, quod per ſe ſufficit (vt dixi) & poſſeſſionem quæ etiam per ſe ſufficeret: ergo aliis eſt præferendus quia duo vincula ſunt fortiora vno. c. vno de treuga.

Tertiò facit c. j. in principi. ne ſed. vacant. lib. vj. vbi mortuo vel ſuſpenſo Epifcopo capitulum poterit conferre, quando collatio ſpectat ad vtrumque. & idem dicit. ibi glo. ſi vacet alio modo ſedes, ſed in caſu mihi propoſito Abbas erat abſens: ergo idem erat quoad effectum: & quod idem ſit quando prælatuſ eſt abſens. text. in c. ſi Epifcopuſ de ſupplen. neglig. prælat. lib. vj. hic erat abſens, ergo potuit capitulum conferre, ſi potuit, ergo iure: quia illud poſſumus quod de iure poſſumus. l. nepos Proculo. ff. de verb. ſignif.

Quartò receditur à regulis iuris quando mora eſt periculum allatura. l. de pupillo. §. ſi quis rituos. ff. de noui oper. nuntiat. c. licet. de fer. l. j. §. ſed

excipiuntur. & ibi Iaſ. ff. illo tit. vnde ſine confirmatione adminiſtrat electuſ, quando periculum eſt in mora. c. nihil. de elect. Purpur. in l. ij. col. ij. ff. de iuriſd. omn. iudic.

Item de nocte vel tempore feriato iudex procedit quando periculum eſt in mora, vel iuriſdictione tempore peritura, licet regulariter contra ſe fedebunt. in auth. de iudicib. coll. vj. c. conſuluit. de offic. deleg. l. j. §. dies. iuncta gloſſa. ff. quand. appelland. ſit. doct. in l. more Romano. ff. de fer. alia multa cumulat Roma. in l. ſi verò. §. de viro. col. xxxvj. fallen. xl. ff. ſolut. matrim. Iaſ. in l. vinum. ij. no. ſi certum petat. Hyppolit. in ſua præct. crimin. in §. conſtante. col. ij. cum ſeq. & l. qui eadem. col. ij. ff. ad leg. Cornel. de ſicar.

Sed in caſu iſto periculum erat in mora, vt patet, quia die ſubſequenti ſuit collatum beneficium per legatum: ergo potuit capitulum conferre ſine Abbate, alioqui priuabatur poteſtate conferendi.

Quintò facit c. vnum. in ſin. ne ſed. vacant. lib. vj. vbi ſi prælatuſ fuerit abſens, capitulum ſine illo poterit conferre. facit l. ſi longiuſ. §. ſin. ff. de iudic. dicens filium familias in poteſtate patris exiſtente agere poſſe abſente patre, ſic etiam potuit capitulum abſente Abbate & maximè requiſito (vt hęc ſuit) in locum eius conferre.

Sextò, propter mixturam ſiue communitatem non debet quiſ priuari iure ſuo vnde legatuſ non confert beneficium ſpectans ad præſentationem clericuſ & laici ſimul. c. vno. de iur. patro. lib. vj. argum. l. ſi communem. ff. quemadmod. ſeruit. amittant. & c. ſacris. de ſepultur. Panorm. & alij in c. dilectuſ. & c. ſin. de iur. patronat. ſed hęc capitulum priuaretur collatione, ſi voluiſſet expectare Abbatem, vt patet ex collatione legati facta ſequenti die: ergo bene potuit conferre.

Septimò, non debet quiſ ex alterius odio prægrauari. l. ſi quis ſuo. §. j. C. de inoffic. teſtam. l. non debet quiſ. ff. de regul. iur. & regul. non debet aliquiſ. illo tit. lib. vj.

Octauò, ius quæſitum non poteſt tolli per alterum. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pact. l. ſeruus. C. de pact. & ibi cumulat.

Vltimò id quod noſtrum eſt non poteſt ſine facto noſtro à nobis auferri. l. id quod noſtrum. ff. de regul. iur. ergo collatio non potuit auferri capitulo per dilationem Epifcopi.

Hiſ tamen non obſtantibus teneo collationem legati valere, & neutram aliarum ſiue à capitulo, ſiue ab Abbate factam valere. Quod probatur per text. in c. vno. ne ſed. vac. lib. vj. in principi. vbi ſi collatio ſpectat ad capitulum & prælatum valet collatio facta per capitulum mortuo prælato vel ſuſpenſo: ergo à contrario ſenſu, ſi prælatuſ non ſit mortuuſ vel ſuſpenſuſ, non valet. Et in caſu mihi propoſito non erat ſuſpenſuſ nec mortuuſ: ergo nõ valet collatio per capitulum facta ſine Abbate.

Præterea, vbicumque collatio pertinet ad aliquem cum conſilio æternuſ, non valet collatio conſilio non habito. d. c. vno. & c. noui de hiſ quæ ſunt à prælat. nec valet inſtitutio facta per prælatum à patrono non facta præſentatione. c. decerni-

mus. xvj.

Collatio ſpectans ad prælatum & capitulum coniuſtum non poteſt fieri, à ſub capitulo niſi in duob' ſibus.

mus. vj. quæſt. vij. multò fortiuſ in caſu noſtro non valet collatio facta per capitulum ſine prælato. Panorm. in diſputat. incipient. Augerio. in ij. dubio. Dec. in c. cauſam matrimonij. in gl. ij. de offi. deleg.

Item quando duæ copulariæ requiruntur non ſufficit alteram adimplere, ſed requiritur concurſuſ vtriuſque. c. ij. & c. inter ceteras. de reſcript. c. penult. de regul. lib. vj. l. ſi quis ita ſtipularuſ fuerit. ff. de verb. oblig. l. ſi hæredi plures. de condit. inſtit. ſed in caſu mihi propoſito collatio ſpectat copulariæ ad vtrumque: ergo non ſufficit quod fuerit facta per alterum, imò eſt nulla. inde dicit Roma. ſingul. cccclxxxix. ſtatutum quod ſi ſtatuto cautum ſit turbantem alium puniri pœna centum & reſtituere poſſeſſionem ablatam, ſi non abſtulit poſſeſſionem, ſed tantum turbauerit non punitur pœna ſtatuti. per gloſ. ſingul. in l. mancipia. C. de ſeru. fugitiu. & ex hoc dicit lucratum fuiſſe ſex florenos & quædam alia.

Præterea quando aliquiſ actus competit duobuſ ſimul, non in ſolidum & vnus ſine altero faciat illum actum non valet. c. cauſam matrimonij. & c. prudentiam. & c. vno delegatorum. de offic. deleg. l. duo ex tribuſ. ff. de re iudic. vbi quando ſunt duo delegati dati ſimul, vnus ſine altero nõ poteſt ferre ſententiam: & ſi ferat non valet. vt ibi Socin. conſil. xl. ex actis geſtis. col. j. in j. vol. Panorm. conſil. xxxvij. caſuſ in effectu. in ij. vol. & idem in arbitriſ. l. ſi in treſ. ff. de arbitriſ.

Idem in procuratoribuſ non datuſ in ſolidum. c. ſi duo. de procurator. lib. vj. l. pluribuſ. ff. de procurator. c. non iniuſte. illo tit. Bart. in l. ſi plures. ff. de curator. bon. dand.

Idem in duobuſ executoribuſ teſtamenti. c. ij. de teſtam. lib. vj. Panorm. conſil. xxxvij. caſuſ in effectu. in ij. volum. Auſrer. in deciſio. capellæ Tholoſ. quæſt. cclxxxj. item an tribuſ.

Idem in duobuſ habentibuſ cõſtituere aliquem officialem. c. ad hæc. in ſin. de offic. Archidiacon.

Idem ſi Papa mandauit Epifcopo & capitulo quod inueſtrent Titium de præbenda ſi capitulum inueſtit abſente Epifcopo non valet. Bart. Brix. in quaſt. vne. col. penul. vt reſert. Doct. & Philippuſ in c. vno. in ſin. ne ſede vacant. lib. vj. ſic nec in iſto caſu valet collatio facta ab vno.

Item vnus ex dominuſ ſeruitutem imponere non poteſt. l. ij. ff. de ſeruitut. ſic nec vnus conferre.

Item in re communi melior eſt conditio prohibentis. l. in re communi. ff. de ſeruit. vrb. prædio. ergo & in hoc caſu melior erit conditio prælati prohibentis conferre ante ſex meſeſ.

Idem ergo erit in caſu noſtro, quando collatio ſpectabat ad capitulum & prælatum ſimul, vt non valuerit collatio facta ſine altero, vt cõcludit Ioan. Andr. & alij in c. poſtulaſtiſ. de conceſſ. præbend. Federic. conſil. j. vbi concludit non valere etiam ſi Abbas vel prælatuſ habuiſſet ſecum duos vel treſ de capitulo, niſi habuerit maiorem partem non valet collatio facta à prælato, minus facta à capitulo. Ioan. de Selua in tract. benefic. in ij. part. quæſt. lxxj. quia quod omneſ tangit ab omnibuſ debet approbari. regul. quod omneſ. de regul. iur. lib. vj.

Inſuper quando creatio canonicorum ſpectat ad Epifcopum & capitulum ſimul, ſi vnus in vnum conſentiat, alter in alterum, neuter erit admittendus: quia oportet quod concurrat conſenſuſ Epifcopi & capituli ſeu maioris partis ipſiuſ. Panorm. in c. cum Eccleſia Vulterana. in ſi. de electio. multò fortiuſ in caſu mihi propoſito: neuter debet admitti, nec inſtitutus à capitulo, nec inſtitutus ab Abbate: ergo habens collationem à legato præfertur, tum propter prerogatiuam, tum quia concurrat cum quolibet ordinario. d. c. ſi à ſede: nam poſtquam prima non valet, vt ſuprà dixi, potuit legatuſ conferre: igitur non valet ſecunda ab Abbate facta.

Supereſt ad in cõtrarium adducta reſpondere: & ad primum reſpondeo quod in collationibuſ attenditur tempuſ datæ, intellige quando ſunt validæ, vel quando prima eſt valida, & alia non. Secuſ eſt quando non ſunt validæ, vt hęc, quia ex actu nullo nulluſ effectuſ ſequi debet. l. non dubium. C. de legib. l. quotienſ. ff. qui ſatiſd. cog. & ibi multa cumulat Iaſ. in l. j. §. j. col. iij. ff. ſolu. matrimo. & l. iij. §. condemnatum. ff. de re iudic. ergo iſtæ collationeſ nullæ tam à capitulo, quàm à prælato factæ nullum producent effectum, & ſic nullam prioritatem.

Idem reſpondeo ad cap. ſi à ſede, vbi ille debet præferri qui eſt in poſſeſſione, intellige quando canonicè erat facta collatio ab omnibuſ habentibuſ poteſtatem conferendi, & fuit facta etiam licet omnibuſ. Alioquin ſi vna collatio ſit nulla licet is habuerit poſſeſſionem nil ei proderit. Ita tenet diſt. Brunelluſ in tract. de dignit. leg. in xxij. conſul. in iij. declar. quod ſi collatio ſit duobuſ ab eodem collatore, eadem hora licet vltimuſ habuerit poſſeſſionem, præferretur primuſ qui habuerit collationem canonicam, ſecunduſ, licet habuerit poſſeſſionem, nil ei prodeſt, cum collatio eiſ ſit nulla.

Nec obſtat d. c. vnum. ne ſed. vac. quia loquitur quando mortuuſ erat Abbas vel ſuſpenſuſ, & ſic non poterat haberi, hęc non erat mortuuſ nec ſuſpenſuſ: & ſic non valuit collatio.

Nec obſtat quod idem eſſet quādo eſſet abſens, quia debet intelligi de longa abſentia, ſecus de breui. l. ſi longiuſ. ff. de iudic. & ita intelligitur d. c. ſi Epifcopuſ. vbi erat captuſ vt ſchiſmaticuſ. hoc etiam probatur in d. c. vltim. de teſtam. lib. vj. vbi quando ſunt duo executores & vnus eſt mortuuſ vel in remotis agit, vel aliter eſt impedituſ poterit alter exequi ne voluntas teſtatoris impediatur. Tamen quando non multum diſtabat, dicit ibi gloſ. ſociuſ vbi impedimentum erat modicum debet expectari, ſecundum Philip. & alioſ hęc. Sed hęc erat impedimentum modicum, vnuiſ dici ſcilicet: ergo non debebat expectari prælatuſ ſeu eiſ vicariuſ, qui non petit niſi vnuiſ diei dilationem.

Quartum argumentum non obſtat dum dicitur recedi à reguliſ iuriſ quando periculum eſt in mora, hoc debet intelligi quando aliter ſuccurri non poterat. ita intelligit Purpurat. in d. l. ij. col. iij. ff. de iuriſd. omni. iudic. ſed hęc poterat aliter ſuccurri, cum haberent ſex meſeſ ad confereandum,

& ſic

Et si altera die potuissent simul conferre, & tamen praeuenissent legatum in possessione iuxta c. si a sede. & is qui habuisset ab ordinario eodem die & collationem & possessionem fuisse ritè & canonicè institutus: & estò quod non praeuenisset, non ob hoc debebat puniri nam ex delicto quis puniri debet: per totum tit. de pœn. sed nulli delictum committit qui confert intra sex menses: ergo non debet puniri. c. de multa. de pœb. & isti sex menses dantur tam vicinis collatoribus Papæ quàm aliis: ergo etiam vicinis collatoribus legati dabitur. Imò videtur esse quædam temeritas velle accelerare collationem, vt legatus non conferat: & sic eum velle priuare potestate conferendi iure concessa vt possit praeuenire ordinarios.

Non obstat quod interim potuisset conferri per legatum, quia patet contra & fac esse, id tamen non imputatur alteri, nisi dolosè hoc fecerit, nec censetur dolosè facere, quia nullus videtur dolo facere qui vtitur iure suo. regul. nullus. ff. de regul. iuris. nisi ad eum collatio deuolueretur. c. postulat. in fin. & ibi Imol. col. iij. de concessio. pœbend.

Imò etiam si prælatus latitat, qui habet cum capitulo eligere vel conferre, antè non poterit sine prælato. Ita tenet Imol. in c. postulat. col. iij. & seq. de concess. pœbend. dicens, idem si capitulum non vult eligere, quod prælatus circa finem termini poterit, antè non: vt in quæst. sequ. dicam: sed in casu nostro non latitauit, sed distulit per vnum diem, ergo collatio ante facta non valet nec poterit iure fieri.

Non obstat aliud, quod propter mixturam non debet quis iure suo priuari, quia si bene consideretur, non priuantur ratione mixturæ, sed collationis factæ à superiore, videlicet à Romano Pontifice, seu eius legato qui concurrunt cum quolibet ordinario. d. c. si à sede. Consequens est vt non debeat considerari ista collatio quoad priuationem: nam non priuantur potestate conferendi, nisi pro illa vice ab eo qui habet potestatem conferendi: & tunc legatus facit iure suo: ergo non debent conquiri si vicarius distulit ad vnum diem, etiam si ad duos menses distulisset, volens fortè inquirere de persona illius cui volebat conferre. Nam tempore indigemus vt aliquid maturius agamus. c. ponderet. so. distinct.

Item interpellatio facta vni ex correis debendi nocet alteri. l. ex duobus. ij. ff. de duob. reis. l. fin. C. illo tit. sic & nuntiatio facta vni ex his qui habent domum communem nocet alteri. l. de pupillo. §. si plurium. ff. de nou. oper. nuntiar. sic potuit ob dilationem vnus legatus conferre: & illa dilatio vnus noceret alteri: nam vnus alteri nocere potest quando vtitur iure suo. l. fluminum. §. fin. ff. de damn. infect. sed in casu mihi proposito prælatus vt debatur iure suo, cum haberet sex menses ad conferendum: ergo potuit conferre.

Præterea quando collatio spectat ad duos coniunctim, exhibitio mandati vel nominationis ligat alterum cui non est facta. glof. & doctor. in c. si capitulo. de concess. pœbend. lib. vj. glof. in §. statuit. in verb. spectat. de collat. in pragmat. sic & in hoc

Collatione communem ad duos spectante exhibitio mandati facta vni ligat alterum.

casu dilatio vnus nocere debet alteri quominus debeat conferre.

Non obstat quod quis non debet alterius odio prægrauari. Respondeo, non grauat caputulum ex odio prælatus nolentis conferre: sed legatus vtitur iure suo conferendo: nam pars potest differre cum habeat sex menses, vt dixi supra: ergo non grauat.

Nec obstat quod ius quæsitum non potest alius tollere: sed hic non erat quæsitum sed quærendum: & in quærendis vnus alteri præiudicat. l. quæ autem. ff. quæ in fraud. creditor. & prælatus in quærendis præiudicat Ecclesiæ. glof. vltim. in §. final. xvj. quæst. vj. not. in cap. potuit. de locat. & tutor vel curator in quærendis pupillo vel adulto præiudicat. Felin. in l. pactum curatoris. C. de pact. per text. in l. final. de acquirend. possess. latè in l. seruus. & ibi cum laui. C. de pact. Barba. consil. lxxvj. afferam. in iij. volum. quia non est par ratio amittere debita, & lucra non capere. l. final. C. de codicill. Federic. consil. ix. casus talis est res aliqua.

Nec obstat regula id quod nostrum est non potest auferri sine facto nostro, nec potest etiam hoc in casu collationem spectatam ad capitulum cum Episcopo tollere Episcopus vel Abbas, vt nunquam posset conferre, quia iam collatio est sibi quæsitæ, sed poterit differre. Nam illud ius conferendi non est quæsitum irreuocabiliter cum Papa possit praeuenire vel legatus: ergo non dicitur tolli ius quæsitum, licet legatus conferat. Barba. consil. lxxvj. afferam. col. viij. in iij. volumine. ex istis patet collationem factam per capitulum sine prælato non valere, nec per prælatus sine capitulo: ergo collatio facta per legatum valebit.

Tertiò, an capitulum potuerit restringere & abbreviare terminum sex mensium, & requirere ac vocare Abbatem vt intersit electioni & collationi intra certum tempus? videtur quod sic ex causa. argum. l. ij. ff. de re iudic. vbi iudex ex causa dimittit dilationem à iure datam: ergo & ille qui habet cum alio conferre ne à legato praeueniatur.

Sex mensium terminus an abbreviari possit.

Secundò alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri. regul. non debet alteri. ff. de regul. iuris: sed si non posset altera pars vocare alteram & statuere tempus, afferretur conditio iniqua expectando alterum: ergo alter poterit tempus præstituire alteri.

Tertiò est textus formalis in cap. cum de veteri. de election. vbi tempus eligendi datum arctatur vsque ad consumptionem vnus candelæ: ergo & capitulum potuit restringere tempus semestre vt collationem non perderet.

Contrarium est verum, quia indultum à iure beneficium nemini est auferendum. regul. indultum. de regulis iuris libro sexto. sed à iure indultum est beneficium sex mensium ad conferendum: ergo non potuit conferri per capitulum requirendo Abbatem.

Item quia illud tempus est indultum favore volentis conferre: ergo per alterum non poterit tolli. argum. c. si diligenti. de for. competent. c. ad Apostolicam. de regul.

Secundò

Secundò hoc probatur per text. & glo. & ibi Panor. & alios in c. cum nobis. de elect. vbi licet prior vel alius antiquior possit conuocare collegiū. l. ij. C. de decurio. lib. x. c. j. de maior. tamen nõ poterit terminum sex mensium datum ad eligendum vel conferendum abbreviare. Innocen. & alij in c. Ecclesia. & in c. in causis. de elect.

Item non potest superior, putà Archiepiscopus, ad quem deuoluitur collatio, minuire illud semestre, de quo in c. ij. de concess. pœb. vel trimestre. in c. ne pro defectu. de elect. licet possit prorogare per totum id tempus, quo ad eum spectaret prouisio, iure deuoluto. Ioan. Andr. in ca. cum olim. de maiorit. & obediens. Hostien. in ca. cum sit Romana. de appell. Roma. in l. ij. ff. de re iudic. Georg. Natà in repet. clem. sapè. in prin. col. xlvij. de verbor. signific. Imò nec Episcopus potest tempus datum ad præsentandum, de quo in c. vno. de iur. patro. lib. vj. abbreviare, patrono reclamante: quia vbicumque lapsò termino legis incurritur aliqua pœna non potest ille terminus abbreviari. Bart. in d. l. ij. per glo. iuncto tex. in c. j. in verb. tertiam. de milite vassal. cle. j. in verb. tertio. de vit. & honest. sed patronus lapsò illo termino sibi præstituto, amittit ius præsentandi pro illa vice: ergo istud tempus inducitur pœnæ non poterit abbreviari. Felin. in c. cum Bertoldus. col. iij. de re iudic. dicens se ita consuluisse. & Rochus in tracta. de iure patron. in verb. honorificum. q. xxij. multò minus poterit in casu nostro capitulum abbreviare id temporis dati à iure.

Nec obstat, quod alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri: quia iusta conditio beate potest inferri, vt dicit ibi glo. in d. regul. non debet. Et dicitur iusta quando inferitur per Principem, cum hoc faciat iure permittente: & sic non inferitur per partem, vel per abbatem, sed per legatum, qui potuit hoc conferre. Non obstat c. cum in veteri, quia intelligitur quod potest minui per Papam, vel per alium, si canonici, aut alij collatores consentiant, vt ibi Imol. in nou. & idem si à duplo maiori parte capituli hoc fiat, allas contra. Et sic concluditur quod non potuit capitulum præstituire, ita breue tempus, ad conferendum prælato.

Professio per religiosum recepta, an valeat.

Quartò, an professio recepta per religiosum valeat, quod sic probatur, quia professio potest fieri in manibus priuatæ personæ. c. vidua. 26. q. j. Specul. in tit. de stat. monach. q. xix. & in manibus simplicis monachi poterit fieri. tex. in c. consuluit. & seq. cum glo. & c. fi. & ibi glo. qui clerici vel vouen.

Imò etiam professio à nemine recepta valet c. vidua. & ibi glo. de regul. ca. quod interrogasti. xxvij. distinct. c. vidua. xxvij. q. j. & tacita valet c. j. & c. constitutionem. de regul. lib. vj. Cardinal. in cle. ne in agro. §. sane. in ij. de statu monach. vbi dicit quod tacita non sufficit nisi fiat sciente eo qui potest incorporare religioni, sed valet quoad Deū.

Quintò, non valet collatio facta non professo, c. nullus. de elect. lib. vj. glo. in c. ex eo. & c. indemnitate. illo tit. tex. & ibi Bonifac. in clem. ne in agro. §. sane. in ij. de regul. Philippus Perusius. in c. non solum. colum. vlt. de regul. lib. vj. Ioan. de Sel-

ua. in tracta. de benefic. in iij. parte. q. lj.

Sextò, quæro an monachus possit esse notarius: breui respondeo quod non. in c. sicut. ne cleric. vel monach. imò monachus indistinctè non potest instrumeta conficere, sed prius facta poterit perficere. glo. in c. vt officium. §. j. in verb. præmissa. de hæretic. lib. vj. Specul. in tit. de statu monach. q. xxvij. Bart. & Ias. in l. j. §. huius studij. ff. de iustit. & iur. Bertach. in tract. de Episcopo. lib. iij. in prima parte q. xxx.

Monachus an possit esse notarius.

RESPON. LXI.

Dispensatus ad quodcumque regulare, censetur etiam dispensatus ad beneficium alterius monasterij, si non sit eiusdem ordinis.

Vo in hac bulla inueniuntur, videlicet Papæ prouisio facta F. Iohanni Eschinard, canonico monasterij sancti Hilarij de Cella, ordinis sancti Augustini, de parochiali Ecclesia sancti Sigirani, Bituricensis diocesis, etiam vna cum eadem capellania, quam de Eschinard obtinebat: aut sine illa, cum quocumque alio regulari beneficio Ecclesiastico.

Secundò est dispensatio, videlicet tecū dispensamus, vt parochialem Ecclesiam prædictam possis tenere, cum prædicta capella, vel sine illa, quodcumque etiam aliud regulare, & loco dimissi & dimissorum, &c.

Primò enim Papa prouidet religioso habenti capellam, qui licet de iure esset ad aliud beneficium quodcumque incapax. c. cum singula. de pœbend. in vj. vbi religiosus habens quodcumque beneficium est incapax ad aliud: tamen Papa eidem confert Ecclesiam parochialem, & vult vt illam retineat cum capella, vel absque capella cū quocumque alio regulari, sensus est quod Papa velit istum religiosum habere Ecclesiam parochialem cum capella, vt commodius sustentari valeat: ergo ista ratio est generalis respiciens personam d. Iohann. Eschinard: & quando dispensatio sit ad vtilitatem personæ est magis amplianda quatenus vtilitatem personæ tangit: quia ad hoc tendit Papæ intentio. c. de multa. in fi. de pœbend. Gemi. consil. xvij. pro declaratione.

Religioso & communi habenti iam capellam conferatur ecclesia parochialis per dispensationem clemensiana per loco dimissi & dimissorum, &c.

Item fauore literarum & gradus hoc conceditur, quia d. Eschinard in decretis Baccalaureus existit: & hoc ea ratione Papa dicit se concedere, vt in bulla patet, ibi virtus literarumque scientia nos inducant, vt illa tibi fauorabiliter concedamus, quæ tuis commoditatibus fore conspicimus opportuna, quod probatur etiam in dicto ca. de multa. in fin. de pœbend.

Item in dicta bulla prouisionis d. Eschinard derogatum est constitutioni Bonifacij Papæ octauo, & aliis Apostolicis constitutionibus contrariis, & sic non obstat c. cum singula. §. prohibemus. de pœbend. in vj. cum illi sit per Papam derogatum, quia illa est constitutio Bonifacij.

Item dicit per te pro tempore obtento, & quo-

K

libet tempore obtineat, & ideo sicut Papa vult quod quolibet tempore obtineat, sic dispensatus. Ita & quolibet loco, maximè propter illud verbū quodlibet, & quia bonum est argumentum de tempore ad locum clem. ad nostram. de censib. vbi. glo. & doct. in l. vnum. ff. si cert. pet.

Dispensatio ad quodcuque regulare an exten datur ad regulare alie gius monasterij, quam est impetrans.

Præterea cum quocunque alio regulari, dubitatur an censeatur dispensatus ad habendum regulare, etiam in alio monasterio, & puto quod sic, per istam clausulam generalem. Cum quocunque alio: nam si Papa voluisset intelligere tantum de beneficio illius ordinis, & monasterij, dixisset de alio regulari, & tunc intellexisset de simili eiusdem monasterij, per ca. sedes. de rescript. l. si fugitiui. C. de seru. fugiti. sed addidit & quocunque alio regulari: ergo nihil excepit, siue obtineat in prædicto monasterio, siue in alio, dummodo sit eius ordinis, quod in simili probatur.

Item hæc verba cuiuscunque status & conditionis comprehendunt homines diuersi generis & professionis. per glo. singul. in l. promittendo. ff. de iure dot. quam probat Barba. in consil. xxiiij. sapientissimus. col. iij. in ij. vol. & Alex. consil. cxxiiij. nu. xvj. in iij. vol. sic & istud verbum quodcuque regulare intelligitur de omni regulari eiusdem ordinis, licet diuersi monasterij.

Non refragatur quod illa dictio quodcuque intelligatur de habili. l. j. C. de sacrosanct. ecclesiis. l. j. vbi coueniantur, qui cer. loc. dar. & l. j. ff. de eo quod cert. loc. Respondeo verba generalia recipere restrictionem quoad inhabilitatem iurisdictionis vel naturalem, ut potè infantia aut ætatis. per l. si. C. de testam. milit. glo. in l. promittendo. ff. de iur. dori. l. j. C. de fid. instrum. lib. x. l. as. in l. j. §. nuntiatio. col. v. nu. 7. ff. de noui oper. nuntiat. Sed ista inhabilitas religiosi non prouenit de iure naturali vel gentium. Ergo non restringitur de quocunque regulari beneficio illius ordinis, licet sit alterius monasterij: unde si quis acquirat feudum pro se & suis quibuscunque hæreditibus, illa vniuersalis quibuscunque non restringitur ad habiles, sed veniunt etiam extranei. Bal. in l. j. in xlviij. q. ff. de rei. diuisi. & in c. imperiali. de prohib. seu. alienat. per Federic. l. as. in l. j. §. nuntiatio. col. iij. ff. de noui oper. nuntiat.

Feudum acquisitum a se & quibuscunque hæreditibus extendi poterit ad extraneos.

Item si aliquis adquisierit emphyteosim pro se & suis quibuscunque successoribus, comprehenditur etiam singularis successor, licet aliàs non comprehendatur. Alex. & l. as. in l. quædam. §. nihil. per illum tex. ff. de eden. quia dictio quibuscunque est geminata: ob id debet de aliquo operari. l. babilis. ff. ad Trebellia. glo. in l. cum poena. ff. de arbit. l. as. in l. fideiusso. §. prætor. qui fatid. cog.

Item dicit Bar. in l. generali. §. vxori. ff. de v. s. leg. quod licet in legato generali res venales non comprehendantur per illum text. tamen si testator quascunque res legauerit, etiam res includentur venales. per l. Iulianus. ff. de leg. iij. Roma. consil. xlviij. ex supra. in iij. q. vbi etiã concludit, quod si staturo distante vxor luctari debeat dotem in omni casu etiam existentibus liberis lucrabitur dotem, vt consuluuit Francisc. consil. lxxxv. habita.

Item quando religiosus petit sibi de beneficio alterius monasterij prouideri, si ex narratione appareat eum religiosum alterius monasterij tamen translatio veniet quando beneficium est eiusdem ordinis, aliàs non, vt in regula cancell. lxxvj. scilicet si alterius ordinis esset. glo. ibi per c. cum causam. de elect. & c. in noua. xvj. q. vij. sic etiam religiosus petendo dispensationem ad quocunque regulare, videtur etiam petiisse translationem, & sibi concessam fuisse ad monasterium aliud eiusdem ordinis.

Translatio de vno monasterio ad aliud quoad intelligitur.

Item dispensat quod possit dimittere Ecclesiam parrochiale & capellam, & loco parrochialis similem parrochiale habere non dicit in quo loco, sed intelligitur, quod vbiunque possit obtinere Ecclesiam, sic & regulare in quocunque loco & monasterio eiusdem ordinis: nam vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. l. de pretio. ff. de public. in rem actio. & vbi lex generaliter loquitur generaliter intelligitur. l. j. §. & generaliter. ff. de legat. præstand.

Nec facit aliquid quod sit alterius monasterij, nam sufficit quod sit eiusdem religionis, & habitus, vt dicit glo. in cle. j. in verb. habitus. de elect. vbi dicit sufficere si sint eiusdem religionis, licet esset diuerso colore indulti.

Habitus uersimiliter monachos in inducit ordinis diuersitatem.

RESP. LXII.

De tribus sententiis super vna eademque re relatis.

Processus fuit innotus anno 1501. inter Abbatem & conuentum sanctæ Mariæ de Bologna actorem, contra Abbatem & conuentum sancti Vlmarij, eiusdem oppidi de Bologna super processibus faciendis, monitione fuerunt rei ab officiali Norinensi vt haberent eos comitari & assistere in processibus, qui quidè rei obtulerunt, ad euitandum processum, se velle eos comitari, dummodo ordinem prædicti actores non perturbent prout ipsi consueuerunt facere.

Demum etiã fuit processus motus super campanarum pulsatione & benedictione cereorum, ac quibusdam aliis, & tres sententiæ conformes interuenerunt: & post illas tres sententiæ quarta in qua fuit condemnatus Abbas actor, & aliæ fuerunt compensatæ expensæ à qua sententia iterum Abbas appellauit: quæro an debeat recipi eius appellatio. Respondeo quod non, tam de iure communi, quã de iure speciali regni: primò extrat rib. C. ne liceat tertio prouocare. & tex. in clem. j. de re iudic. alioqui nunquam esset litium finis: & tamen Reipub. interest finem litibus imponere. l. prope randum. C. de iudic. & præsumitur calumnia quando quis post sententiam appellat. d. cle. j. de re iudic. & terminato negotio nulli actio super sumptum petitione præstari debet. l. terminato. C. de fructib. & lit. expen. nefas enim est litem alteram consurgere ex litis primæ materia, vt ibi dicit tex.

An sit tertio prouocari

Nec obstant in contrariū adducta primò quòd in quarta

in quarta instantia nõ fuit opposita exceptio trium sententiarum: ergo in quinta non poterit opponi. Respondeo, quod exceptio quæ semper grauat, potest semper opponi, & interim processus est validus. Bald. in l. j. C. ne liceat tertio prouoc. Barb. in d. clem. j. col. vj.

Nullitas sententiæ allegari potest.

Secundò non obstat quod licet contra tres sententias non possit quis appellare. c. sua nobis. de appel. tamen nullitatem allegare poterit, dicta clem. j. de re iudic. sicut partes istæ nunc allegant. Quibus respondeo, quod quando quis post sententias tres conformes vult allegare nullitatem, potest quando sententiæ plenariæ executioni demandatæ fuerint, dicta cle. j. sed hic non fuerunt executioni demandatæ, ergo non debent audiri partes.

Nullitas sententiæ per viam appellationis expediti non potest.

Item partes debent agere de nullitate, non vero prætextu appellationis. tex. in d. cle. j. ibi ad agendum de nullitate ipsarum, & c. Sed istæ partes appellauerunt, ergo malæ. Et si velint nullitatem deducere non admittentur, imo calumnia præsumitur, quando quis de nullitate excipit, post tres sententias conformes. dicta clem. j. & sic iudex quartus poruit in omnes expensas condemnare, ratione istius calumniæ præsumptæ: nempe appellatio semper suspenderet iudicatum: & sic executio fieri non posset. Tertio non refragatur quod sententiæ latæ super diuersis articulis non debent exequi, nec dicuntur conformes. d. l. vnica. & Alexan. consil. lxxvij. in causa vol. ij. Respondeo verum esse, si illi articuli non conuenirent, sed si plures essent articuli, & super omnibus conuenientes essent sententiæ, adhuc non posset appellari. glo. & doct. in d. cle. j. sed hic in his quinque sententiis articuli omnes sunt ter conformiter decisi: ergo non possunt iterum suscitari. Imò si partes dixerint dico sententiam nullam: & si qua est appello, tunc nullitas venit principaliter, nec poterit post tres sententias agere de nullitate. Anch. & Barbat. in dicta clem. prima.

Quartò non obest, quod sententia quarta non potuit valere, quia sententia contra sententiam non valet. l. j. C. quando prouocari non est necesse. Respondeo illum text. intelligendum quando prima sententia transuerat in rem iudicatam, sed hic fuit appellatum. Item quando illa sententia contraria fuisset data, sine instatia absque libello, & litis contestatione. Bal. & Alex. in l. si diuersis. C. de trasfac. Bar. in d. l. j. l. as. & alij in l. nam postea. §. si damnetur. ff. de iure iur. scripsi in repetitione. l. quod iussit. in ij. notab. nu. 170. ff. de re iudic. sed hic omnia solemnia in quarta sententia interuenerunt: ergo valuit in præiudicium non opponentium, & valuerit vel non, non potest de hoc cognosci.

Quintò non potest obesse quod in quarta sententia iudices confirmauerunt sententiam primam, & tamen cõdemnauerunt in expensis, vbi primus eas compensauerat. Respondeo non esse inconueniens vt iudex appellationis confirmet sententiam. in vno, & in alio infirmer, c. Raynutius, & c. Raynaldus. de testa. etiam is qui non est iudex in principali condemnare in expensis potest. clem. j. de

rescrip. sed isti iudices quintæ instantiæ videbant tres sententias conformes, noluerunt eas annullare, sed eas cõfirmauerunt, & appellantes videlicet abbatem & conuentum beatae Mariæ in expensis condemnauerunt, quod potuerunt, & propter hoc non debent in hac sexta sententia recipi.

Sextò, antequam audiri debeat proponens nullitatem debet permittere vt exequantur in primis sententiæ, vel saltem debet referre, quod non impedit executionem, doct. in dicta clem. j. sed hic non obtulerunt partes: ergo non debent audiri, etiam super nullitate, sed debent condemnari in expensis. §. si quis verò. de friuol. appel. in Concor.

Confirmatio trium sententiarum quo dicitur.

Septimò, consuluit Barba. consil. x. Clementissimi in j. vol. quod licet aliquid indubitatum sit in summis, vel quantitibus nihilominus habebit locum dispositio. dicta clem. quoad id. in quo conueniunt, & sequitur Cardinal. in dicta clem. sed in expensis conueniunt, ergo quoad hoc, non retractabitur, alioqui sententiæ nunquam dici possent conformes, quia frequentius videmus sententiam continere diuersa capitula. Barba. d. consil. x. in fi. Aymo. Cranette. consil. clxxxiiij. Fuit pronuntiatum in Senatu anno 1542. die 25. Septembris abusuè impetratum & concessum post interlocutoriam confirmatam.

Et anno 1543. in mense Decembris contra Cardinalem Ferrariensem, quod appellans post tres sententias conformes allegans nullitatem sententiæ, ratione citationis, non fuit receptus & fuit ad emendam condemnatus.

Aduertendum est ad primam impetrationem Iacobi de Vitri, quæ videtur subreptitia, eò quod Papæ narrauit prioratus sancti Martini, & beatae Mariæ fructus non excedere summam viginti quatuor ducatorum auri de camera, & tamen maioris sunt valoris. Nam licet in hoc regno Franciæ sufficiat in impetrationibus exprimere valorem consuetum viginti quatuor ducatorum, non tamen in dispensationibus quæ sunt odiosæ, & Papa mouetur ad dispensandum propter renuitatem fructuum, & aliàs non dispensaret, vel non ita de leui. c. postulat. in fin. de rescrip. ideò videtur dispensationem esse subreptitiam: & quia cessat consuetudo Franciæ ne soluatur annata in impetratione, sed in dispensatione, non soluitur, etiam consuetudo est, vt quodlibet beneficium sic exprimi debeat ad viginti quatuor ducatos, sed non de pluribus beneficiis nisi soluetur per illam regulam pro expressis habitis.

Item, dispensationes non sunt sufficientes ad Abbatia de Ebronno, nec ipse Abbas potest tenere prioratus cum dicta Abbatia, nec ad hoc se extendit aliqua dispensatio, & vltima impetratio prioratus sancti Petri non valeret cum sit ei collatus tantum iuxta dispensationis, vel dispensationum tenorem: & tenores dispensationum non faciunt mentionem de Abbatia, & aliud est prioratus, aliud autem Abbatia.

Ideò, si in prouisione facta de Abbatia, non fuerit dispensatus de aliis prioratibus retinendis, vna cum Abbatia, dicti prioratus de Riuis & de Salis

vacant: & poterunt impetrari eo quod ille non est dispensatus ad illos tenendum. Imò per extrauag. execrab. erit inhabilis factus postquam illos tenuit sine dispensatione legitima, & sic non valeret impetratio vltima.

Et quamuis ritè esset dispensatus, vt retinere posset prioratus, vnà cum abbacia, tamen non est dispensatus, vt vnà cum abbacia alios in locum illo- rum recipere possit: quia prouisio abbacie vult vt retinere possit vnà cum abbacia: ergo non dimittit eum prioratum & alium in locum dimissi fortè maiorem recipere, quod non intellexit Papa, etiam non esset vnà cum abbacia, si illos dimitteret, & in locum illorum alios reciperet.

Et licet Papa voluerit dispensare, vt in locum dimissi, alium prioratum recipere posset hoc erat videns istos prioratus non esse magni oneris, & ponderis: sed cum abbacia, non dedit hanc facultatem dimittendi, alioquin Papa dixisset: & ista sunt strictè interpretanda. c. j. & ij. de filiis presbyter. in vj.

Nec obstat clausula, vt prius, quia intelligitur quod possit recipere vt prius recepit, quia vacabat per ademptionem abbacie, ideo Papa concessit vt recipere & retinere illos quemadmodum prius, possit, sed non dixit, vt possit dimittit, vt prius: nec illud est addendum, & sic prouisio facta iuxta tenores dispensationum non valet, quia ad hoc non est dispensatus.

Tamen quæ sequuntur dubium quoddam super hac re facere videntur: & primò, quia beneficia vacantia per resignationem, vel alias, quam per mortem non debentur nominatis curiæ, vt est in literis regis expressum ibi, *qui vacauerunt per mort.* [Quæ per mortem vacabunt.]

Secundò, collatio & prouisio à Papa erat facta: ergo nihil vacabat.

Tertiò, quando vacaret per inhabilitatem non deberetur in vim nominationis, sed opus esset noua impetratione.

Quarto, collatio vltima facta à Papa valet, licet aliter non esset aliquomodo dispensatus, multò magis si sit dispensatus, & postquam expressit se habere quatuor: & idem si motu proprio, vt Imo. & alij videntur tenere in d. ele. si plures. §. in confer. in tit. de offi. ordinar. ergo de ordinario intelligit, non de Papa, & sic collatio Papæ semper valet si non sit subreptitia, quia non se ligat nisi de eo expressè loquatur. c. si tibi absent. & c. dudum. de præben. in vj.

Nota sequentia antequam hic titulus habeat. Primò, quod ciuitas locus aut dominus deliquerit, seu culpam vel causam commiserit in iudicem ecclesiasticum, vel personam, seu rem ecclesiasticam, ibi nisi ex causa vel culpa.

Secundò, quod ista causa seu culpa tangat iudicem ecclesiasticum, alioquin si seculari multa imponeretur ob id dicitur hic ecclesiasticum interdicitur.

Tertiò, quod hæc culpa proueniat à domino illius loci, seu rectoris vel officialium.

Quartò, si culpa ex priuata persona emanauit

Pro titulo de interdicitis non leui er pondis.

rit oportet quod prius excommunicentur & publice nuntietur à iudice ecclesiastico, & in ecclesia publicetur.

Quintò quod domini locorum requirantur, vt ex templo illum excommunicatum expellant.

Sextò, quod domini requisiti intra biduum non eiciant cum effectu, scilicet vt si semel ab ecclesia expulsus fuerit iterum non ingrediatur.

Septimò, quod illam personam excommunicatam non compulerint ad satisfaciendum, quia si eam compulerint cum effectu videlicet eam incarcerando tunc non subiicietur interdicto, alioquin secus.

Octauò, quod si post interdictum persona satisfecerit, sine alia absolutione vel reconciliatione mox diuina reassumi poterunt.

Ratio statuitur etiam in hoc text. quia multa scandala consueuerunt euenire, ex hac indistincta interdictionum promulgatione, ob id prohibet ne ciuitas aut locus propter culpam priuata personæ interdicto subiiciatur, sed propter culpam ipsorum locorum, si fortè locus sit rebellis Papæ, vel ipsius legatum non recipiat interdicto supponi poterit.

RESP. LXIII.

Symonia commissa à nominato, tradente literas nominationis, cum pactis hic inclusis.

Magister Ioannes de Rominhac tradidit literas nominationum, gradus, & alias qualificatis ad beneficia necessarias, magistris, Petro & Hugoni de Lomenya canonicis conuentione facta, quod d. Rominhac restituerentur, quando uolet, & toties, quoties requireret, sub hac conditione. *En ce que durant le temps que ledict Lomenye gardera lesdictes pieces, s'il gaigne aucun benefice, ou autre bien pour & au nom dudict Rominhac, sera tenu, comme luy a promis, luy en bailler la moitié, sans ce toutes fois que ledict Rominhac soit tenu fournir aucune chose: & neantmoins luy a baillé iceluy Rominhac procurator.* [Quod tēpore illo, quo d. Lomenya prædictas literas seruabit, si aliquod beneficium, vel alia bona pro d. Rominhaco lucretur, tenebitur, vt eidem promisit, ei medietatem reddere, sic vt non teneatur d. Rominhacus pro eo quicquam tribuere, nihilominus ei d. Rominhacus dedit procuratoriam] ad lites, & ad acceptandum, requirendum, petendum quæcunque beneficia, & transigendum, componendum, & permutandum cum quocunque beneficio, & cum quacunque persona, & pro nomine dicti Rominhaci, & generaliter omnia alia quæ in præmissis, & circa ea erunt necessaria, & opportuna, vacauit postea Archidiaconatus de Buberfaco, quod acceptauit & requisit de Rominhac, obtinuitque illius collationem: nunc opponitur dictam collationem non valere, eò quod erat symoniacus ratione præcedentis pacti, quaritur quid iuris: breui respondeo, dictum Rominhac ratione talis pacti non in

Nominatus committens symoniam in literarum nominationis.

non incidisse in symoniam actualem, nec ob hoc erat excommunicatus, & valuit collatio illi facta, & inde sequuta.

Symonia quando dicitur committi.

Primò (vt à diuinis exordiat) Giezu gratiam sanitatis Regis Naamam Syri vendidit, & leprosus factus sanus exiit 4. Reg. cap. 5. in fi. & sic venditio facta fuit non sola pactio, vbi probatur: nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes, & c. ergo sola pactio non fuit in consideratione. Item probatur Matth. c. xxj. vbi Dominus noster Iesus Christus, ementes & vendentes de templo eiecit, & sic non illos qui tantum vendere proposuerant, sed qui iam vendebant & mensas strauerant, vt ibidem videre est. Et Iudas simul atque conuenit de vendendo Dominum Iesum Christum non statim periit, sed postea quæ vendidit: mox laqueo suspenfus fuit. Math. xxvij. cap. probantur hæc in c. qui studet. j. q. j. & Esa. xxxij. cap. Beatus qui excutit manus suas ab omni munere, requiritur ergo minus in actuali symonia, antequam committatur, quod non inuenitur hic: ergo non est symonia actualis, facit c. sunt nonnulli. j. q. j.

Secundò, probatur hæc ratione, qui vendit scienter rem alienam, tanquam suam & tradit fur est. §. furtiuæ. insti. de vsuca. sed is qui spiritualia vendit alienam rem vendit, vt potè quia non est dominus illius, vt ait diuus Paulus j. Corinth. c. iij. sic nos existimet. c. ij. de donat. sed d. Rominhac nil vendidit, ergo in symoniam non incidit vt inferius plenius explicabitur.

Tertiò, cum Symon Magus obtulisset pecuniã Apostolis meruit audire à diuo Petro suam condemnationem hanc videlicet, pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri, & subdit penitentia. Itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum si fortè remittatur tibi hæc cogitatio. Ecce igitur quod ratione condemnationis erat symonia, sed ante cõdemnationem non. Actuum viij. c. & c. qui studet. ibi damnationis sententiam. j. q. j. & dicit Floren. in ij. parte. summæ, tit. de symon. c. iij. §. iij. quod istud c. qui studet debet intelligi cum effectu, quia verba cum effectu sunt intelligenda l. j. ff. quod quisque iur. ca. relat. de cleric. nò resident.

Quartò, probant iura canonica primò ca. de hoc. de symon. vbi qui promisit ante electionem prioratum alicui, si is recipiat prioratum symoniacus est, vt probatur ibi ob causam illa promissa recepisse: ergo à contrario licet conuenisset & nil recepisset, sed eum pacti penituisse non fuisset actualis symoniacus, nec puniendus in foro seculi.

Quintò, hæc conuentionio est conditionalis, si gaigne aucun benefice, ou autre bien, au nom dudict Rominhac, [si aliquod beneficium, vel alia bona pro d. Rominhaco lucretur.] & cõditio nil ponit. l. iij. §. si quis sic accepit. ff. de statutib. & per tot. tit. de condit. & demonst.

Sextò, si exprimat id quod quis facere tenetur, de iure non est symonia. doct. in c. j. & per tot. de symon. sed procurator restituere domino, id quod acquirit nomine domini tenetur, vt apparet in toto tit. de procur. Igitur si expressus sit, & con-

uentum quod si lucratus fuerit beneficium, vel aliam rem vt teneatur restituere, hoc non inducit symoniam.

Septimò, non obest quod de Lomenya non debeat nisi dimidiam partem tradere, ergo aliam dimidiam partem vult ei dare pro expensis. Respondeo hoc non dicunt partes, sed si de Lomenya acquisiuerit beneficium nomine d. Rominhac, quod teneatur eidem restituere saltem dimidiam partem, non exprimit partes quod d. Lomenya retineat dimidiam, ob id potest intelligi quod d. Rominhac cõstituit de Lomenya procuratorem ad transigendum & componendum, dummodo dimidia pars beneficii quod acceptabit, nò obstante quacunque compositione remaneat penes de Rominhac: & hæc conuentionio non est illicita, nempe in eo casu quo non haberet nisi dimidiam non vult constituens onerari expensis: & istæ conuentiones possunt sine expensis fieri. Ideo hæc compositio necessariò non probat symoniam, quia potest sic à Papa probari: & ideo constituendo eum sic non videtur induxisse symoniam, sed dedisse potestatem componendi vsque ad dimidiam.

Octauò, istam potestatem componendi videtur dedisse prout de iure poterat fieri, quia in dubio quis videtur contrahere velle vel testari prout de iure. l. si duo. ff. de acquir. hæred. l. quæro. §. inter locatorem. locat.

Ideo iste Rominhac dando potestatem componendi d. de Lomenya dubitauit, quod ipse totum beneficium resignaret. Ob id voluit & expressit quod dimidiam partem habeat, nec expressit se velle habere dimidiam partem à d. de Lomenya, vel ab alio, quare non videtur procuratio symoniaca, quia poterit conuentionio & compositio postea faciendæ à Papa approbari, & non erit symonia, Panorm. & alij in c. constitutus. de transact. c. nisi. de præben. & c. non satis. de symo. & postquam partes alia iura adducunt in hanc partem his contentus omittam.

Non refragantur in contrarium adducta, primò quod propter immanitatem huius criminis alia crimina pro nihilo reputantur. c. per tuas. versicu. ille quidem. de symo. Ergo debet condemnari symoniacus. Respondeo immanitatem criminis facere, vt in hoc crimine multa sint specialia, ca. tanta est labe. cum simil. de symo. tamen in primis oportet crimine commissum esse. l. j. §. itè illud. ff. de Senat. cõsult. Syllania. & postea de immanitate criminis quæretur, sed hic nò apparet de symonia, ergo de immanitate ipsius quæri non debet.

Secundò, nò obstat quod omnis pactio & conuentionio in spiritualibus obtinendis cessare debet. c. fi. & c. quam pio. j. q. ij. Respondeo quod est, tamè si interuenit non dicit quod omnis pactio inducat symoniam, licet sit illicita, & peccet is qui cõtra ius facit, non tamè erit excommunicatus, vel alias inhabilis aut symoniacus actu: maximè in hoc casu, vt superius dixi: & quamuis induceret symoniam, non induceret in hoc casu nisi symoniam mentalem, vt inferius explicabitur.

Tertiò, non obest c. c. essent. de symo. vbi post

Pactio simplex an inducat symoniam.

promissionem beneficij dominus de Rominhac cui facta fuerat promissio petebat illud beneficium, ob id Papa ei imponit perpetuum silentium, licet ipse promouisset negotium apud Papam, & sic ibi non erat sola promissio: sed ex parte eius cui erat facta promissio erat negotium factum, & postea petebat Ecclesiam, quod non potest, quia pactum non valet tanquam illicitum & symoniacum, sed in hoc casu de Rominhac ex pacto nihil petit, imo reuocatur quatenus saperet symoniam, igitur pactum eadem nocere non debet.

Quarto, si beneficium iam vacabat in pactione nullum verbum de beneficio: ergo super eo non censetur pactum factum, quia potuit de Rominhac illud beneficium prosequi postquam acceptauerat: & si de Lomenya acceptasset aliud nomen, de Rominhac volebat quod illud prosequeretur, nec conuentio ad beneficium illud referri potest, quia verbum, *gaigne* [lucretur] futurum, & non praeteritum significat tempus.

Et si dicatur quod non poterat acceptare aliud, falsum est: poterit enim sub conditione, si mihi Archidiaconatus non debeat, accepto, istud per glo. vlt. in c. ij. de rescript. in vj. & glo. expressa in §. item quod ad dictas. in verb. nominatorum. de colla. in pragm.

Quinto, non me mouet, quod paria sint, facere & promittere. c. super hoc. de renuntia. quia hoc intelligitur postquam est peruentum postea ad effectum, vt in d. c. cum essent, & superius dixi, & quando promittitur pro certo beneficio, vt inferius etiam dicam, & hoc videtur concludere decis. vlt. rub. de constit. Cassadorus.

Sexto, text. formales allegati in contrarium nil faciunt: primo, c. nobis. de symo. vbi promissio pecuniarum ab amicis facta nocet ei qui ignorat pactum. Respondet verum esse, quia in vim pacti electio facta fuit de illo ob id electio illa symoniaca est reprobanda, sed non afficitur persona, nec incidit in aliam poenam, nec ibi fuit simplex promissio, sicut in casu isto, sed postea electio insequendo illud primum pactum.

Et in c. ij. de confessis, non erat pactum simplex, sed vt canonicus praestiterat consensum electioni recepta obligatione quingentorum Sarracenorum: & sic erat actualis symonia, quae non est hic: & sic expressè contra adducentem faciunt.

Septimo, iura in contrarium allegata debent intelligi in actuali symonia, quae non est in casu mihi proposito, nempe licet symonia sola deliberatione, & voluntate committatur, tamen non puniatur iudicio Ecclesiae, quae non iudicat de occultis, nisi ad effectum procedat, teste Io. Ana. in rub. de symo. & Florenti. in ij. parte summæ tit. j. rub. de symo. c. v. §. j. per c. fi. de symo. & quae sola voluntate committuntur, per solam poenitentiam remittuntur, d. c. fi. glo. in c. vnico. de cleric. non residen. in vj. hoc etiam firmat Card. Alexand. in summa j. q. j. col. ij. vt voluntas debeat intelligi cum effectu, vt pars

videlicet, progrediatur ad pactum & ad actum, id est, ad id quod reductum est in pactum, quod non inuenitur hic.

Etiam omnes constitutiones & extrauagantes, poenales de symonia loquentes, non habent locum in symonia metali, quia in poenis benignior interpretatio facienda est. per regu. in poenis, de reg. iur. in vj. Panor. & alij in d. c. si facit. c. cōsulere. in verb. voluerunt, de symo. vbi glo. dicit dūmodo processum fuerit ad actum vendendi, vel emendi, quia sola voluntas hominem non facit symoniacum licet peccet, & sic non erit iste Rominhac excommunicatus, vt praetenditur licet peccauerit, si in mente habebat quod dimidia pars beneficiorum requisitorum remaneret apud de Lomenya pro expensis, & prosecutione processus: nam tunc esset mera symonia metalis, quae non afficeret excommunicatione d. Rominhac.

Octauo, verba prohibitionis symoniacae, non accommodantur, nec conueniunt soli voluntati: ergo etiam dispositio non conueniet. l. j. §. est autem. ff. de exercit. actio.

Maximè quia sola voluntas in symoniacis est prohibita, vt in beneficalibus, stans in suis terminis, si non progrediatur ad actum, non facit quæ symoniacum. c. vbi cūq. vbi doct. j. q. j. & hoc casu nostro conuenit. Ideo Card. Alex. in d. summa. j. q. j. dicit hoc casu peccatum esse, sed propriè non committi symoniam. c. tua nobis. de symo. ideo Panor. in c. nemo. ibidem addit opere subsequente esse symoniam non sola voluntate. facit. l. ij. ff. de his qui not. infam. vbi qui locauit operas suas, vt prodiret artis ludicrae causa, neque prodiit, non notatur ex infamia.

Vltimo, sola conuentio de dando si omnino, veniat ad effectum non facit symoniacum, quamuis illa conuentio & pactio sit illicita: & peccat quis, sed non est symoniacus, nisi perueniat ad faciendum id quod in pactum deuentum est. probat c. cū pridè. de pac. vbi fuit conuentum dari tres marchas argenti pro expensis P. & idè liti cederet, illam pactionem Papa vocat prauam, & vult quod cedat illi beneficio, super quo conuenit. Itaque si conuentio fieret super certo beneficio diceretur symonia, vt ibi, si verò super incerto non c. cū clericis. de pact. & alia iura de promissione loquentia debent intelligi, quando promissio deducta est ad effectum, vel quando promissi pro certo beneficio aliquid, c. sicut. ij. vbi est bonus text. de symo. & Panor. in c. constitutus. de tractat. dicit posse dici speciem symoniae, in aliquo casu, & tamè non erit symonia: verum tamè licet esset quedam species symoniae in hoc casu, non tamè symonia est, saltè actualis, & extrauagans cū detestabile. de symo. excommunicat illos qui quomodolibet dando, vel recipiendo, symoniam commiserint, aut mediatores extiterint, seu procurauerint, quod non fecit hic de Rominhac: ergo ex praedictis patet d. de Rominhac esse habilem ad dictum Archidiaconatum, nec symoniacum dici posse, & sic collationem illi factam valere per praedicta alia iura, quae quia plenè partes deduxerunt, missa facio, huiusque subscripsi.

Symonia metali
punitur
constitutio
na vel
extrauagante.

RESP. LXIIII.

De eo qui accusatur symoniam commississe.

Vando quis est accusatus commississe symoniam in vno beneficio obtinendo per permutationem cum alio factam, aut aliàs, & de eadem est conuictus & condemnatus vtrum beneficia omnia quae antea possidebat vacent etià si Missam celebraverit, & in ea irregularitate post annum, & multo tempore remanserit, aut etiam dicta beneficia obtenta ante symoniam fuerint ab alio impetrata, & si per hoc ius impetranti quaeratur.

Vtrum accusatus de symonia, pendente accusatione & etiam post sententiam, possit resignare beneficia per eum ante symoniam commissam possessa in fauorem in manibus Romani Pontificis non obstante (vt permissum est) quod dicta beneficia fuerint ab alio impetrata, & alius praemisissis.

Vtrum possit impetrare à summo Pontifice dispensationem de obtinendis beneficiis, iam per eum in fauorem resignatis & aliis.

Vtrum quis possit impetrare à summo Pontifice dispensationem de retinendis beneficiis, per eum ante commissam symoniam, obtentis & obtinendis.

Vtrum beneficium obtentum per symoniam vacet ipso iure, & facto an opus sit declaratione, & si ille qui tale obtinuit beneficium pendente accusatione resignet illud beneficium, in manibus summi Pontificis in fauorem alicuius: an valeat ista resignatio, etiam si alteri ius esset questum beneficio. Caetera supplebit discretio vestra in hac materia.

Super prima quaestione, ne poena delictum excedat, non videtur priuatus symoniacus, nisi eo beneficio in quo symoniam commisit. argum. c. si compromissari. de elec. in vj. & sic illa beneficia non possunt impetrari ante priuationem, cum non vacent & si fuerint impetrata impetratio non valebit.

Ad secundam quaestione, respondeo quod postquam beneficia ante symoniam adepta non vacent, poterit illa resignare, & resignatio valebit, tam ante sententiam, quam post, cum de illis non agatur, etiam si fuerint impetrata per alium, quia impetratio facta de beneficio non vacante, non obest possidenti quominus beneficium resignare possit.

Sed si ipse symoniacus resignauerit illa beneficia in quibus non commisit symoniam post resignationem, non poterit impetrare dispensationem vt ea retineat: quia ea non habet cum iam resignauerit, & collata sint alteri, ante tamen resignationem & collationem poterit impetrari dispensatio à Papa, vt ea retinere possit.

Item beneficium symoniaci in quo symonia praetenditur ipso iure vacat à die commissi criminis, nec est opus aliqua declaratione, sed ab eo die impetratio valebit, & idèd symoniacus non poterit illud resignare. Actum Parisi anno 1554. in mensè Augusti.

RESP. LXV.

An peti possit debitum post triginta annos.

M. Eu le procès & doute meu entre damoiselle Marguerite Boire demanderesse, & maître Jean Gayand, Secrétaire du Roy nostre sire: il semble que la demand. resse se peut defendre à l'opposition qu'on luy fait que le debte est prescript, veu que ne l'a demandé dedens trente ans. Car par style du petit seel de Montpellier, exception de prescription n'a lieu. Parquoy veu que ledict obligé & execution se fait en vertu de la Cour du petit seel, & que ladite Cour ne recon les executions des prescriptios, ne doit auis le iuge d'appel ladite exception recevoir. [Visto processu & dubio moto inter domiam Margaretam Boire defensatricem, & magistrum Ioannem Gayandum Secretarium Regis domini nostri: videtur equitati consentaneum, defensatricem se posse defendere contra oppositionem, quae ei fit, quod debitum praescriptum sit, quoniam intra triginta annos illud non petit: nam stylo parui sigilli Montispeffulani exceptio praescriptionis locum non habet. Quare cum dictus obligatus, & executio fiant virtute curiae sigilli, & quod dicit curia executiones praescriptionis non recipiat, non debet etiam iudex appellacionis d. exceptione recipere.] per tex. in authent. vt cum de appellat. cognosc. col. viij. in princ. vbi iudex appellacionis debet iudicare secundum leges & statuta vigentia tempore primae sententiae. Idem est declaratum in stylo Parlamenti, in rubr. de commissis. §. item quaero, vbi casus iste expressè deciditur, dicens, quod si causa fuerit inchoata in patria, & postea aduocata ad curiam, curia debet sequi styllum primae curiae: & istud, cum sit notorium, non indiget alia probatione. Bonum est tamen, si pars producat styllum, & obseruatione illius curiae parui sigilli Montispeffulani. Et auis. [Atque etiam] quod debitum non praescribitur cum mala fide, vt decidunt Panormi. & omnes canonistae. in c. fin. de prescript. combien que Bartolletienne le contraire, [quamuis Bartolletium teneat.] in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. Sed omnis turba in contrariam labitur sententiam vt referunt doctor. Panormi. Felin. & alij in d. c. si. & Ioan. Franc. Balb. in tract. de prescript. in ij. parte ij. partis. q. xij. attamen haec sententia sic conciliari possunt. Nam viuente eo qui scit se debere, nulla currere potest praescriptio cum mala fide: & ita intelligatur opinio canonist. Si verò mortuo debitore non fuit petitum debitum ab haerede per triginta annos: tunc non poterit amplius peti, & ita intelligatur opinio Bartoli & eorum qui sequuntur eum.

Et ista conciliatio est valde aequa. Igitur cum à morte debitoris non fuerint elapsi triginta anni, nec quidem viginti, non potest hoc debitum à d. Margareta petitum, praescriptum esse. Et sic non obstante oppositione praescriptionis reus Gayandus est condemnandus: & ista iuris esse video quibus subscripsi.

Praescriptio non obicitur iuris obligatoris sigillatis sigillo Montispeffulani.

RESP. LXVI.

De electione Abbatia Monialium.

M En les bulles de nostre saint Pere le Pape, tant de Marguerite des Marius, que de Marie de Torci semble que la premiere prouision du Pape faicte à ladicte Marguerite est valable. Car [Vitis bullis sancti patris nostri Papæ, non solummodò de Margareta des Marius, sed etiam de Maria de Torci, videt quod prima Papæ prouision d. Margareta facta, sit valida. Nam] ex prima prouisione iure facta acquiritur ius, c. eam te. cum ibi notat. de rescript. c. si tibi absenti. de præbend.

Abbatia prouision facta dnabus monialibus, que prouisionem.

Parquoy la prouision apres faicte à ladicte Marie, ne peut valloir: car le vouloir & pouuoir du Pape sont à ladicte prouision de Marguerite: le vouloir du Pape appert, quand il dict, [Quare prouision postea dict. Mariæ facta, non potest valere: nam voluntas & potestas Papæ d. prouisioni Margaretae applicantur: de voluntate verò constat, quando dicitur.] Dummodò tempore datæ præsentium non sit eidem monasterio de Abbatissa prouisum. Or le vouloir du Pape est, que ladicte Marguerite soit pourueue de ladicte Abbaye, si l'on n'y auoit pourueu: mais ledict iour l'on n'y auoit encores pourueu. Parquoy l. Pape a entendu de pourueoir à ladicte Marguerite, de la puissance, [Sed Papæ voluntas est, quod d. Margareta sit de dicta Abbatia prouisa, si ei prouisum nō sit, sed die prædicto ei nōdum prouisum erat. Quare Papa intellexit prouideri d. Margaretae de potestate,] non dubitatur, cum in beneficiis plenariam habeat potestatem. c. ij. de præbend. in vj. clem. j. vt lite pendit. Et pour ce que [Atque ob id quod] voluntas & potestas interuenerunt, en ladicte prouision faicte à Marguerite, faut dire qu'elle est valable, [in prouisione facta Margaretae, dicendum est quòd sit valida.]

Item aussi ne fait rien, que le consentement soit interuenu apres les trois mois: car le consentement est venu non pas par maniere d'election, mais d'approbation & ratification de la prouision du Pape: & par ainsi a peu estre doué apres les trois mois. Car encores que. [Item non obstat, quod consensus post tres menses interuenerit: nam consensus non per modum electionis interpositus est, sed approbationis & ratificationis prouisionis Papæ, atque ita post tres menses ei prouideri potuit. Nam etiam si] electio non possit fieri post tres menses. c. ne pro defectu. de elect. tamen facta prouisione per Papam, n'est reponu: que le consentement, qu'est approbatif de la prouision, [nihil præter consensum reprobatur, quod prouisionem approbat,] non possit interuenire: car le Pape se doubtoit que les religieuses de ladicte abbaye: [nam Papa dubitabat, quod Moniales d. Abbatia] habent istam Margaretam odiosam. Et pour ce a dict. [Atque ideò dixit.] Et medicatis dilectarum in Christo filiarum conuentus eiusdem monasterij ad hoc expressus accedat cōsensu. Or le consentement est interuenu: [Sed consensus interuenit:] ergo habito consensu mo-

nialiū, gratia est purificata, autāt que s'il n'y eust esté aucune condition. [ac si nulla cōditio apposta fuisset.]

Aussi n'y fut rien si l'on vouloit dire, que [Neque refragatur etiam si dicatur, quod] copulatiuè debet interuenire consensus, tempore datæ prouisionis: car cela ne se peut soutenir, veu que le Pape scauoit bien: [nam hoc sustineri non potest quandoquidem Papa bene sciebat] quod nullus tempore prouisionis accedebat consensu. Ideò volebat, quod postea interueniret, ainsi qu'il est interuenu, [vt interuenit.]

Et n'y fait rien la seconde prouision avec la nomination du Roy, car elle ne vaut pour ce que le Pape l'a conseré à la seconde, qu'est Marie de Torci, [Nihil etiam repugnat secunda prouision cum nominatione Regis: nam nullius effectus est, eò quòd Papa eam secundæ, nempe Mariæ de Torci, contulerit.] si non sit monasterio canonicè prouisum: sed erat iam canonicè prouisum per Papam, & n'y falloit que le consentement des religieuses, lequel est apres interuenu, [& consensus tantum Monialium requireretur, qui postea interuenit:] ergo isti Mariæ non potuit ius acquiri, nec Papa voluit dare.

Et n'empesche que le consentement n'estoit interuenu durant la seconde prouision, & ainsi la seconde doit estre preferree, par le [Neque aduersatur quod consensus non interuenerat tempore secunda prouisionis, & sic secunda debet præferri, per] c. si pro te. de rescript. in vj. car à cela faut respondre auoir lieu seulement à une impetration. [nam ad hoc respondendum est, solummodò locum habere in impetratione] de beneficio ad vacaturā, secus in impetratione beneficii vacantis, car, [nam] statim acquiritur ius ad beneficium vacans, quod non est in vacaturō. d. c. si pro te.

Aussi ne fait si l'on veut dire, comme auant que nostre saint Pere y pourueut prouision auoit esté faicte par les religieuses en la faueur de Marie de Torci: car par icelle prouision. [Non obstat etiam si dicatur quod antequam sanctissimus noster Pater prouidisset, procuratio per Moniales in fauorem Mariæ de Torci facta fuerat. Nam per illam procuracionem] non erat canonicè prouisum. Et par ainsi le Pape y a vou u pourueoir, & y a pourueu. [Atque ita Papa in hoc voluit prouidere, & prouidit.]

Ne contredit aussi que les religieuses, qui ont premierement consenti à Marie, n'ont peu varier. Car le contraire est la verité. Bien est vray, que si elles eussent esté, la puissance de varier leur eust esté ostee par ladicte election. Mais quand elles ont consenti en la personne de Marie, elles ne scauoient le Pape auoir pourueu à Marguerite: car autrement n'eussent consenti: & aussi disent ce consentement estre par force & violence, & par ainsi non valable. [Non refragatur etiam, quod Moniales, quæ consensum primò Mariæ dederant, variare non potuerint: nam contrarium verum est. Concedendum quidem est, quod si elegerint, potestas variandi per d. electionem ipsi fuisset ablata: sed quando pro persona Mariæ consensum dederunt, Papam Margaretae prouidisse ignorabant: nam cōsensum alioqui non præstitissent: tum etiā consensum hunc vi factum dicunt,

Electio & procuratio ad consentendum electioni multo differunt.

cu nt, atque ita inualidum. [quia quæ metus causa gesta sunt, rata non habet prætor. l. j. & per titulum. quod met. caus.]

Et ne peut on dire, que le consentement des religieuses faicte par Marie de Torci soit equipollent à une election: car il y a grande difference de eslire & de constituer procureur à consentir, ainsi que ont faicte les religieuses, lesquelles ont faicte prouision pour consentir en a faueur de ladicte Marie deuant le Pape. Or par icelle prouision n'est faicte canonica, prouision: d'ocques le Pape y a pourueu [Neque etiam dici potest, quod consensus Monialium per Mariam de Torci factus æquipollent electioni: nam multum differt, eligere, & procuratorem ad consentendum constituere, vt Moniales fecerunt, quæ procuracionem dederant ad consentiendum coram Papa in fauorem Mariæ: sed per illam procuracionem canonica prouision facta non est: ergo Papa in hoc prouidit.]

Ne peut aussi preiudicier que la prouision faicte de ladicte Marguerite soit conditionelle: car cela ne se peut soutenir. [Non aduersatur etiam quod prouision d. Margaretae facta, sit conditionalis: nam hoc sustineri non potest.] Nam dictio, dummodò, non facit conditionem, sed obligat ad sic faciendum. Bald. in c. dudum. ij. col. de elect. Et pource estoit obligee ladicte Marguerite auoir le consentement, lequel elle a eu: & posé encores que ladicte prouision de Marguerite fust conditionelle, aussi bien est la prouision de Marie, & l. Pape peut pourueoir. [Atque ideò dict. Margareta obligata erat ad habendum consensum, quem etiam habuit, & posito quod d. prouision Margaretae conditionalis esset, etiam est prouision Mariæ, & Papa potuerat prouidere.] pure & sub conditione. c. si gratiosè. & ibi gloss. & doctor. de rescript. in vj. Et par ainsi quand le consentement est interuenu pour ladicte Marguerite le consentement s'est tiré [Itaque quando consensus pro d. Margareta interuenit, iste consensus est tractus] retrò ad diem impetrationis & prouisionis factæ, quia quo extrema reperitur habilia, quæ in fictione translatua considerantur. Bartol. in l. si is qui. ff. de vlti. c. & n'a attendu le Pape pendant le consentement, le conseré à un autre. [& Papa non expectauit consensum suspenso, illud alteri conferre,] cum ius iam esset acquisitum Margaretae, c. si tibi absenti. de præbend. in vj. & ainsi l'a exprimé à la bulle de ladicte Marie. [atque ita bulla d. Mariæ expressit,] si non fuerit canonicè prouisum: & partant semble, ven les choses cy dessus dictes, que ladicte Marguerite a le droit de l'abbaye, & non Marie [idcirco videtur considerando res prius dictas, d. Margaretam iure fundatam pro Abbatia obtinenda, non verò Mariam.]

Aussi ne fait, si l'on vouloit dire, que la prouision de Marguerite, est subreptice, [nihil etiam obest, si dicatur prouisionem Margaretae esse subrepticam,] quia de electione est faciendā mentio. c. quanto. lxij. dist. in. Panormit. in c. nostri. & c. transfusam de elect. car cela est vray, mais n'a esté faicte en une election. [nam hoc verum est, sed nulla facta est electio.] glossa in §. visum. in verbo

non valeant. de collat. in pragmat. & combien que ce consentement des religieuses soit equipollent à postulation, [& quamuis ille consensus monialium æquipollent postulationi,] non tamen de postulatione (cum per eam ius non quærat) est faciendā mentio. c. bonæ. in ij. & ibi Panorm. in ij. not. ab. de postulat. prælator. Partant la prouision de Marguerite demeure toujours valable, & ainsi a esté iugé au grand Conseil. [Quare prouision Margaretae semper manet valida, atque ita in suprema curia iudicatum est.]

RESP. LXVII.

De professione.

M En le susdit faicte & les doubles des bulles & autres pieces semble que la prouision de dame Jeanne Bertrande du monastere de la Seauue, Benoiste de l'ordre de Cisteaux, est bonne: car elle est faicte entre les mains du vicair de l'Abbe de Cisteaux, ainsi qu'il appert par le vicariat inseré à l'instrument de la profession, lequel a esté fait foy. [Visto facto supra dicto, & exemplari bullarum, aliisque chartis, videtur professionem dominæ Ioannæ Bertrandæ monasterij Saulnæ benedictæ ex ordine Cisterciensis debere valere: nam facta est interueniente vicario Abbatis Cisterciensis, vt per vicariatum instrumentum professionis insertum apparet qui in hoc fidem facit,] quia transcribitur ad verbum à notariis, & inseritur in actum professionis. Considerer aussi le laps du temps, qu'est de plus de dix ans: & que ladicte dame Bertrande est abbesse du dit monastere: & aussi la ratification du superieur immediat, Abbé du monastere de Maufades, qu'aratiſſe ladicte profession, & approuuee. [Considerato etiam lapsu temporis, qui plus quàm decem annorum est: & quod d. domina Bertranda sit d. monasterij Abbatissa, respectu quoque ratificationis habito superioris immediati, Abbatis monasterij de Maufades, qui d. professionem ratam habuit, atque approbauit.]

Professio monialis in manibus Abbatis.

Item ven qu'il n'y a statut ne fondation audict monastere de la Seauue benoiste, que l'Abbesse doine estre de noble lignee, encores que le monastere aye esté gouverné autrefois par nobles, pourra estre gouverné, regi & administré par ladicte dame Jeanne Bertrande: car ia estoit noble faicte par la noblesse donnée à monsieur son pere, & à sa posterité nee & à naistre. Et encores que cela ne fust, pour ce qu'il n'y a constitution prohibitiue, ceux la qui ne sont de noble lignee, ne seront exclus à ladicte Abbaye. [Item considerando quod non sit statutum aliquod, neque fundatio in d. monasterio Saulnæ benedictæ, quod Abbatissa debeat ex nobili stemmate esse: in super, quia monasterium aliàs per nobiles gubernatum fuit, poterit per d. dominam Ioannā Bertrandam etiam regi & administrari: nam nobilis iam facta fuerat per nobilitatem domino patri suo, suæque posteritati natæ ac nascituræ datam: & quamuis hoc ita non esset, quia constitutio de hoc prohibitiua non est, illi etiam

Monialis non nobilis prouisa de Abbatia.

illi etiam non de nobili stemmate procreati, à prædicta Abbazia non excludentur.]

Touchant d'avoir quelque faute aux titres de la dite dame Bertrande au procès fulminé, n'y en a point ocuiaire, ni autre qui se puisse à present debatre apres trois ans. [Quantum ad defectum titularum d. dominæ Bertrandæ in processu inchoato spectat, de eo non apparet, nec etiam de alio, qui iam posset post tres annos obiici, quia possessor pacificus non potest post triennium molestari, & si molestetur, *pourra impetier lettres royales*, [poterit impetrare literas regales] de pacificis possess. & toutes ces allegations, [et omnes istæ allegationes,] quæ non reddunt inhabilem aliquem, sopitæ sunt per triennalem possessionem.

Aussi de ce que ladicte dame se doute, que si noble dame Marguerite de la Roe [de hoc etiam quod d. domina dubitat, si nobilis domina Margareta de la Roe] moriatur, an censetur mori in possessione Abbatiæ, ad eod quod Abbazia per ei mortem vacare censetur: & *semble que non: car ladicte dame de la Roe*. [et videtur quod non: nam d. domina de la Roe] non est in possessione nomine suo, sed tanquam vices gerens Abbatisse dictæ Bertrandæ, *ainsi qu'appert par le vicariat à ladicte Marguerite baillé & par elle accepté.* [ut per vicarium d. dominæ Margareta datum, & per eandem acceptatum apparet.]

Veu aussi que nostre S. pere le Pape a retenu l'administration à ladicte dame Marguerite. Si doncques ladicte Marguerite a admistré ensuiuant la retention & concession de nostre S. Pere le Pape. ne mourra en possession de toute l'Abbaye: car suffit que ladicte dame Bertrande aye fait autres actes appartenans à l'Abbesse, qui n'estoyent retenus à ladicte Marguerite, comme arrentemens & autres actes de roullumez faire par les Abbesse. Et à ce doit l'on aduiser: car si ladicte Bertrande n'auoit fait aucuns actes, cependant que ladicte Marguerite est en vie, faut qu'elle admistré comme vraye Abbesse [Considerando etiam, quod sanctissimus noster pater Papa retinuit administrationem pro d. domina Margareta. Si igitur d. Margareta secundum formam retentionis & concessionis sanctissimi patris nostri Papæ administravit, non in possessione totius Abbatiæ manebit: nam sufficit d. dominam Bertrandam alios fecisse actus ad Abbaziam spectantes, qui pro dicta Margareta non reseruati erant, ut rentarum constitutiones, & alij actus per Abbatisas perfici soliti. Arque hoc in primis considerandum est: nam si dicta Bertranda nullus actus eiusmodi fecit tempore quo dicta Margareta superstes est, necesse erit ut administraret tanquam vera Abbatisa.]

Item touchant le seigneur de Sainct Didier pretendant auoir la garde de ladicte Abbaye [Item quantum ad dominum S. Didimi spectat, præterdit se habere tutelam dictæ Abbatiæ] tempore vacationis, *ne pourra auoir aucune garde à ladicte Abbaye apres la mort de ladicte Marguerite: car l'Abbaye ne vacquera par sa mort, veu que dame Bertrande en est pourueue, & à elle a esté, & est conferee ladicte Abbaye, & possed. e plus de dix ans. Par ainsi ne vacque-*

Possessio
triennalis
abbatisse.

ra par la mort de ladicte Marguerite: & si apres la mort de ladicte dame Marguerite vouloit ledit seigneur demander la garde, lui faut respondre qu'elle ne vacque: & s'il vient par forme de iustice, se faut opposer: & si le commissaire ne veut admettre l'opposition, faudra appeller &c. [post mortem verò dictæ Margareta tutelam d. Abbatiæ nullam pretendere poterit: nam per mortem suam Abbazia non vacabit, quandoquidem domina Bertranda prouisa est, & illi d. Abbazia collata, atque ab eadem plus quàm decem annis possessa. Quare per mortem dictæ Margareta non vacabit: & si dictus dominus post dictæ dominæ Margareta mortem tutelam dictæ Abbatiæ petere vellet, ei respondendum erit quod non vacet: si verò per iudicem admitti velit, aduersandum ei est: sed si commissarius oppositionem admittere nolit, appellandum erit, &c.]

RESP. LXVIII.

De professione monachorum.

Nobiles pater & mater de la Riuiere, plures habentes filios obtulerunt vnum minorem natu, Iacobum de la Riuiere inuitum & reclamantem monasterio de Pontignis, in quo habitum nouitiorum inuitus suscepit, prout antea declarauerat se nolle monachum fieri. Postquam biennium in decimotertio, vel quarto anno constitutus professionem regularem etiam metu parentum coactus emisit post protestationem quod monachus fieri nolleret, ac postea beneficium regulare illi ab auunculo resignatum fuit, & causa resignationis collatum ad quod beneficium post professionem hic Iacobus professus accessit retinuitque illud decem annis semper protestando se cum commodè posset discessurum, & ibi interdum metu parentum degens, habitum frequentius tamen nullum gerebat. Post patris decessum partem honorum petiit, sed mater & fratres dixerunt monachum non posse succedere ob id minas illi duras intulerunt: vnde fuit transigere coactus cum fratribus quod illi singulis annis fauore studij centum libras Turonens. darent: postmodum miserunt eum in ciuitatem Parisien. & ad collegium Cisterciens. in quo aliquanto tempore remansit, dein habitum reliquit & fugit demum apprehensus reductus fuit in aliud monasteriũ à quo etiam aufugit: demum quàm citò commodè potuit impetrauit rescriptum à Papa vt si de metu constaret declararet eum non obligatum religioni, nec in genere, nec in specie.

Ex facto præmissis sequentia oriuntur dubia Primò, an nobilis Iacobus de la Riuiere habuerit animum & voluntatem profitendi regularem obseruantiam.

Secundò, an professio expressa facta per eum valeat & illum obligauerit religioni.

Tertiò, an gestando habitum longo tempore, & fructus prioratus percipiendo, transigendo cum fratribus & se fratrem nominando, ratam habuerit pro

rit professionem.

Quartò, an metus qui interuenit dicatur iustus necne.

Quintò, an aliquando cessauerit metus, & si quando purgatus fuerit.

Sextò, dicemus de rescripto Papæ quomodo intelligi debeat.

Vltimò, de contrarietate testium tam Iacobi quàm fratrum.

Præmittendum in primis existimò duo esse (vt Philosophus ait) ex quibus humanorum actus constat effectus, videlicet voluntas & potestas quorum alterum si desit nihil est quod explicari queat. refert Bald. in c. cum contingat. de iureiur.

Itaque sine animo & voluntate iniuria non fit. l. si non conuitij. ff. de iniur. nec homicidij tenetur quis, sine animo committendi. l. j. C. de ficar. & professio tam facti quàm animi est. in c. porrectum. de regula. arg. l. pro hærede. ff. de acq. hæredit. id eod dicerem dominum Iacobum non habuisse voluntatem ad faciendum professionem quæ voluntas verbis & factis declaratur. l. de quibus. ff. de legib. c. dilecti. de appellat. quam hic Iacobus verbo & fact. declarauit: primò se nolle fieri monachum ante professionem, in professione, & post professionem declarauit: & nemo presumitur dixisse quod mente non cogitauit. l. Labeo. ff. de supel. leg. & aufugit quando eum ad monasterium ducere volebant, & à monasterio, & ante & post professionem, ad eod vt semper voluntatem & sic factis & verbis profitendi contrariam ostenderit. In voto autem tria requiruntur, deliberatio, propositum & promissio teste Ioan. And. in cap. literaturam. de voto. quæ hic non interuenierunt: id eod dico non fuisse in dicto Iacobo consensum, cum nihil consensui tam contrarium sit quàm vis atque metus, quem comprobare contra bonos mores est. l. nihil consensui. de regul. iur. ff. ergo iudex non debet approbare actum metu factum cum sit contra bonos mores, & vbi metus vel coactio intercedit, non habet locum consensus. c. cum locum. de sponsalibus.

Secunda successit quæstio videlicet professionem expressam dicti Iacobi non valere, nec obligare illum religioni: quia abest animus, & sine consensu obligatio non contrahitur. l. ex consensu. ff. de actio. & obligatio. §. j. illo tit. in instit. & id eod non obligatur furiosus quia non consentit. l. furiosus. ff. de actio. & oblig.

Etiam vbi voluntas & libertas requiritur vt in electione & professione si vnum cessauerit, non valebit electio nec professio. text. singul. in cap. vbi periculum. §. caterum. de election. in vj. secundum Barba. consil. liiij. illud colum. vj. in j. volu. & in c. vno. colum. vj. de lit. contesta. & in rubr. de testament. colum. v.

Adhæc quia ante tempus professio facta fuit, ob id non obligat. c. j. c. ad nostram. c. significatum. de regul. quia id temporis impubes nō habet plenum intellectum. c. j. de regula. lib. vj. l. j. C. de falsa moneta. l. si. ff. de iur. & fact. ignor. nam tunc post tempus completum moereri debebat ab Abbate an perseveraret vellet. c. illud. xx. quæst. j. non fuit mo-

nitus, licet ipse videret dictum Iacobum fugere à monasterio: id eod Papa in c. consulti. de regula. ait vt intentio profitentis cognoscatur propositum suum ab initio protestetur, quod fecit dictus Iacobus & ante & in professione.

Præterea, metu & vi adactus est dictus Iacobus monasterio & religioni, licet in concilio Maguntino prohibeatur vt nullus tondatur nisi in legitima ætate, & spontanea voluntate. c. j. & c. sicut j. de regu. & quod metu gestum est ratum non habet Prætor. Imò si dos metu promissa sit non nasci obligationem ait Iuriconsultus in l. si mulier. ff. quod met. causa. Et sicut hi qui monasteria elegerunt à monasteriis egredi non debent, ita hi qui inuiti sunt intromissi non nisi volentes teneantur, quia quod non petunt non obseruant: id eod que tales considerandi sunt magis peccata committere quàm plangere. c. sicut. xx. q. j. facit cap. presens. xx. quæst. iij. vbi voluntaria seruitia expetit Deus non coacta: quare fratres non debent talem coactè professum priuare hæreditate paterna seu materna vt ibi scribitur: cum ergo dicitur propositum monachi proprio arbitrio & voluntate susceptum intelligitur quod si propria voluntate susceptum non fuerit obseruari non cogitur. c. dos. in fin. xx. quæstione j.

Vnde cum sponte professio fieri debeat. dicti cap. j. de regula. & hoc verbum sponte excludit omnem metum. Angelus in l. qui in aliena. §. fin. ff. de acquirend. hæredita. refert Barba. consil. lx. illud. numer. x. in j. volum. facit l. j. ff. de feriis. & authentic. sacramenta puberum. C. si aduers. venditio. l. j. §. si quis. vltim. ff. de quæstion. vbi Hypopolit. & qualis qualis metus fuerit annullat actum. facit c. cum scimus in fin. de regula. ibi si ad hoc induci nequiverit non est vllatenus compellendus: quia tunc liberum sibi erit eum admittere &c. Postquam est liberum, ergo ex mera voluntate, vt exponit gloss. in clement. vt hi qui de ætate & qualitate. & sine alicuius contradictione. c. irrefragabili. de officio ordinari. & nulla petita licentia. clem. dudum. §. si verò idem. de sepult. scripti in §. præfati que ordinari. de collat. in Concord.

Itaque professionis scriptura metu, fraude, vel vi extorta à Iacobo non valet nec vllum præiudicium dicto Iacobo asserre potest: neque nocumentum, neque vllam infamiam, aut calumniam, vel suis bonis sequestrationem: vnde prohibet sacerdotibus & prælatis ne ista coacta seruitia exigant. c. j. in v. quæst. vj.

Adhæc protestatio dicti Iacobi præcedens professionem, & in professione annullat actum sequentem, ad eod vt professione sine consensu facta non valuerit. l. qui in aliena. in fin. ff. de acquirend. hæredit. & sic in matrimonio consuluit Baldus in consil. clxv. casus est. col. vltim. in ij. volumi. sic est dicendum in professione cum matrimonium quoddam dicatur spirituale, quod æquiparatur alteri. c. inter corporalia. de translatio. Episcop. & sicut matrimonium metu contractum non valet, sic nec professio. gloss. & doctor. in c. Abbas. quod met. caus. Dec. expressè. consil. ccxix. viso puncto.

Tertia

Tertia questio erit & paulò difficilior, an ista professio rata sit habita: nam dissensus in consensum transire potest, & quod displicuit postea placere potest. c. final. de raptu. Puta tamen nullam rati habitationem interuenisse: nam text. in cap. j. de regula. libr. vj. dicit hanc professionem haberi ratam duobus modis, primò expressè, secundò tacitè, expressè non habuit eam ratam dictus Iacobus saltem non apparet ex processu, imò semper protestatus est se nolle esse monachum, vt apparet per plures testes super hoc auditos: & postquam apparet de protestationibus d. Iacobi, certè noluit eam coactam professionem ratam habere.

Etiã nunquam dictus Iacobus tacitè ratificauit, quia expressè protestatus fuit: idèd in certis non est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbor. obligat. & à certis pro incertis recedendum non est. c. iudicantes. xxx. quæst. vltim. postquam expressa fuit protestatio dicti Iacobi se nolle monachum fieri: ergo non est recurrendum ad coniecturas, an habuerit tacitè ratam professionem, cum ipse declarauerit pluries se velle exire quando ei commodè licebit fortè dicet quis? post protestationem gestasse habitum per decem & vltra annos, fructus beneficij regularis percipisse, cum fratribus transigisse, ac prosequutum fuisse processum tam Ecclesiæ parochialis de Quinci, quàm etiam alios actus fecisse tanquam religiosus, ac se nominasse fratrem ac religiosum: ergo ratam habuit professionem, saltem ex temporis longinquitate. l. si filiusfamilias. Cod. de peti. heredit.

Respondeo, si non fuisset aliqua vel vna tantum protestatio fortè hoc procedere potuisset, sed hic sunt declarationes & protestationes infinitæ, quæ tollunt istam tacitam professionem dicti. §. cum ita. & dum quis protestatus est tempore professionis semel se nolle in religione remanere, poterit etiam post annum exire: & si voluerit remanere adhuc annum habebit teste Vincentio quem doctores referunt in cap. ex parte. de regula. etiam post plures annos egredi poterit. docet Caldericus consilio j. quod metus causa. & Barba. consil. lx. in j. volumi. maximè quando protestatus semper quolibet anno fuit nunquam obligaretur: etiam per centum annos, quia tunc non est coniecturæ locus, vbi certum est nolle remanere in monasterio.

Nam eo animo coactio quo continebatur in religione, eo animo ista fecit: necesse enim erat illi vt hoc faceret, alioqui fame periisset: etiam obedire patri, matri, & fratribus cogebatur, & fructus recipere prioratus, alioqui media peremptus fuisset quia ei denegabantur alimenta.

Nec obest quod gessit habitum vltra annum, & sic approbasse: vel tacitam fecisse professionem censetur. clement. fin. de regula. Respondeo requiri sequentia antequam professio tacita fiat, & sic ratificatio.

Primò, quod quis voluntariè acceperit habitum illumque sic gestauerit. c. j. de regula. c. j. quod metus causa.

Secundò quod per annum completum & continuu gestauerit. l. final. §. quotiens ff. de publica. vbi veterana mancipia vocat quæ in vrbe anno continuo seruerunt, nouitia quæ nondum anno: vbi Bartolus dicit non coniungi tempora, vnde si quis in monasterio remansit sex mensibus, postea discessit, & iterum resedit aliis sex mensibus, non coniunguntur tempora, ad hæc vt annus sit completus, quia annus fuit interpollatus non continuus, quia fortè tempore ætatis ibidem remansit per duo semestria & adhuc asperitatem regulæ temporis Aduentus & Quadragesimæ non tetrauit nec hyemis vel si tentauerit prius, nunc fortè non fuit memor primi semestris. Idem firmat Lappus allega. lxvij. in Dei nomine. col. ij. & Alexand. consil. iij. visis colum. j. in v. volumi. Ioannes Andreas & alij in dicto cap. ex parte. de regula. Ias. & Decius in l. si idem. ff. de iurisdic. omnium iudicum. Tamen si in fine anni aliquis exiuerit à monasterio, & postea reuertatur, non debet ei dari annus integer: cum iam sit certus, sed hoc tertium tempus arbitrarium erit. glos. in reg. eum qui certus. de regul. iur. in vj. Speculat. in tit. de statu monachor. quæst. xxxvij. & sequitur Alexand. consil. xxxiiij. viso puncto. col. ij. in iij. volumi. nam qui seruauit duobus mediis diebus non dicitur seruauisse vno die. l. ij. ff. de operib. libertorum. Scripsi in l. ij. ff. de verbor. signif. tamen is qui reuertitur debet dicere se redire animo profitendi, & asperitatem regulæ tentandi: nec valeret si parentes eum reducerent nisi interrogaretur, quia nescitur voluntas ingredientis quæ exquirenda est.

Tempus extra monasterium non debet computari in anno professionis. text. notabi. in l. seruus qui testamento. §. penult. ff. de statuliber. cum ergo Iacobus ferè semper extra monasterium, & in suo prioratu habitauerit anno resedisse in monasterio non dicitur, eò quòd ingressus fuerat inuitus, & coactus, alioqui si liberè ingressus fuisset contrarium dicerem.

Plura etiam coaceruata nõ sunt propriè vnum, l. vbi. ff. de verb. obliga. & ibi Bart. & Curii. in d. l. si idem. & sic diuersa tempora non censentur facere vnum annum ad habendum professionem coactam ratam, & sic consuluit Barba. consil. lx. illud. num. 12. & 13. in j. volu. vbi de clerico scribit qui metu factus diaconus erat. Si postea gesserit habitum prothonotariatus non censetur habere ratum ordinè diaconatus, nisi Euangelium legeret & in Missa decantaret vel alios actus diaconales: nam totiens exeundo & dimittendo habitum, videtur noluisse profiteri, & non posse pati asperitatem regulæ: ideo opus erit nouo proposito, vt docet Lappus d. allega. lxvij. vol. ij. vbi plus dicit istos religiosos debuisse appellare istum Iacobum, quando videbant eum non aptum religioni, & semper fugere & per vim & violentiam ibi teneri.

Requiritur etiam quod in monasterio gestauerit habitum & resederit. d. §. quotiens. c. j. ibi in monasterio. de regul. in vj. & clem. f. illo tit. ibi in religione dicit. Nam domi vel in beneficio existens non potest regulæ asperitatem tentare, quia ibi te-

ne

net eam quam vult: ideo non potest esse probatus ad regulam. c. ad Apostolicam de regul. Cum igitur Iacobus non steterit in monasterio non approbavit regulam quam est expertus. Bar. in d. c. quotiens glo. in c. fi. in verbo, vt in domo. qui clerici, vel vouentes: ideo qui primo anno remansit in domo. abbatis, qui laute eum tractauit si profiteatur in sequenti anno, non est expertus regulæ austeritatem, vt alibi dico.

Nec obstat c. sicut. ij. de regul. vbi manere extra monasterium non venit in excusationem, sed in augmentum maioris transgressionis, quia ibi loquitur de infirmitate qui petiit habitum & fecit voluntariè professionem, in qua persistit, hic verò metu professus est.

Nec refragatur. ad nostram, de regula. vbi intra triduum debebat egredi. Respondeo de eo qui voluntariè est ingressus loqui, sed sine deliberatione, ideo habet triduum in quo possit delibere, hic verò nõ consentit, nec quidè potest professionem.

Nec me mouet quod citus debebat egredi nõ expectare quatuordecim annos. Respondeo tuerat semper metus, vt infra dicitur & iurisdic. ait. Eum igitur quicum armis venit possumus armis repellere, sed hoc confestim non ex interuallo. l. ij. §. eum igitur. ff. de vi & vi armat. Confestim accipit idem Vlpia. vbi primum potuit, id est pratoris copiam habuit huic rei sedentis. l. ij. §. confestim. ff. ad Tertul. ideo in continenti debet intelligi arbitrio boni viri ex qualitate rei. Nam vbi requiritur magnus apparatus, qui fortè non potest fieri in sex mensibus, tunc in continenti dicitur quando sit secundum quod commodè fieri potest, ex qualitate personæ & rei. c. quàm sit. de electio. lib. vj. sed hic requirebatur apparatus magnus contra vim atrocem, & rescripti imperatio ac testes: ideo non debet imputari lapsus tanti temporis, d. Iacobo, maximè propter protestationes sæpius factas, & quia durabat metus.

Etiã professio non fit nominando se fratrem, c. porrectum. de regula. l. nõ nudis. C. de probatio. & maximè quia coactè hoc fiebat, vt docent testes, & hoc scribit Domi. consil. xv. reuerende.

Quartò, an metus illatus d. Iacobo videatur iustus vel lenis, modica enim coactio non excludit votum. c. si qui clerici. vel vouent. & lenitas nõ prodest ad reliquendum religionem. c. statuiimus. xix. q. iij. hoc enim potius fatuitati adscribi debet quàm malitiæ vel dolo. c. cum dilectus. de his quæ vi metusve causa fiunt. Respondeo iustum fuisse metum ex depositionibus testium apparet, quia pater iurauit eundem Iacobum facere monachum à pueris siue nollet siue vellet, alioqui filium intra carceres mori faceret & collum pueri rumperet, & sic est metus mortis à patre milite & austero illatus filio tenello, qui nondum compleuerat decimum quartum annum, & tunc leuior metus sufficit. l. vnus. in verbo vel teneræ ætatis. ff. de quæstio. & allegat. Barba. ad hoc consilio lx. nu. 8. vol. j. etiam quia pater & mater à pueris d. Iacobo suaserunt, vt monachus fieret, & præceperunt ac negotium mandauerunt famulis & ancillis vt eum verbera-

rent si monachum se nolle esse diceret, quod sæpius factum fuit: ideo metus verberum satis superque probatus fuit, tam ante professionem, quàm post: quia metus iustus est. l. ij. in fin. ff. quod met. caus. Et hic metus per protestationem probatur. c. j. vbi glos. & docto. quod met. causa. glo. in c. fi. xij. q. ij. & aliis modis. vt per docto. in l. metum. C. cod. Bart. in l. pen. ff. de condic. ob turpem caus. scripti in ij. tomo Commentar. ad constit. Regias, tit. de rescis. contract. Cruciatu corporis in glo. *crante*, quod sæpius in monasterium rude est, attractus etiam probatus est. de quo in c. j. quod met. causa. l. si per vim. & l. si donationis. C. illo tit. l. interpositas. C. de transactio.

Imò dicit glos. singularis. in c. præsens. in verb. patrem. xx. q. j. sufficere timorem reuerentialem ad impediendum professionem. per text. in l. j. §. quæ oneranda. ff. quarum rerum actio non detur. & l. penult. de furt. c. cū virum. de regula. huius est sententia Alexand. in l. si cum dotem. §. eo autè tempore. col. iij. ff. solut. matrim. & Ias. in §. quadrupli. nu. 62. col. vij. de actio. in instit. & in authen. ingressi. nu. 1. C. de sacrosanct. eccles. vbi scribit puellas sic monasterio traditas posse illud deserere. declarat Hyppolit. in l. vna. nu. 43. de raptu. virgi. & sing. cccxlviij. matrimonij, quia Deus non vult coacta, sed voluntaria seruitia. d. c. præsens. xx. q. iij. & quia professio exigit voluntariam & spontaneam voluntatem, vt superius dictum fuit, alias quãdo dicitur iustus metus relinquitur arbitrio iudicis. l. iij. in fi. ff. ex quibus caus. maior. glo. & doct. in c. cum dilectus. quod met. caus. & d. c. interpositas. C. de transactio. Decius consil. cccix. viso puncto col. j. sed hic iustissimus fuit.

Quinta questio est, an aliquando cessauerit metus & quando. Respondeo non ad huc cessasse, nec fortè nunc cessat: primò in vita patris non cessauit, nec purgatus fuit, quia mina mortis & verberum à patre eidem Iacobo illata erant, vt potè quod filij collum verteret, & glos. in ca. præsens. xx. q. iij. dicit reuerentialem metum sufficere.

In vita matris non fuit metus purgatus, quia pater & mater commiserant à pueris ancillis, & famulis, vt d. Iacobum verberarent, si nollet fieri monachus & fuit hoc sæpius factum.

Item dum fuit extra monasterium reducere fecit illum mater in monasterium, cum austeritate & minata fuit, vt eum ad caudam equi trahere faceret ad monasterium si amplius egredederetur.

Imò, quod plus est, fecit ei Iacobo filio suo negare alimenta, non solum in domo ipsius matris, verum etiam omnibus subiectis prohibuit, ne d. Iacobum reciperent, neve alerent, & eos qui eum aluerunt in carcere detruxit, testes super hoc deponunt: & si probetur semel illatum fuisse metum semper præsumitur durare. Bart. in l. penult. ff. de condic. ob turpem caus. Cynus & Angel. in l. ad inuidiam. C. quod met. caus. vbi etiam Bald. scribit semper durare metum quotiens is officialis viuuit, si semel intulerit metum idem consuluit Ias. consil. clxv. viso in ij. volu.

Fortius est quod ipsa mater appellauit quando

L

iudex filio ſuo conceſſerat, vt non grauaretur pudore carceris, ſed cuſtodiretur apud apparitorem; quæ appellatio denotat matrem habuiſſe graue odium & malitiam contra filium ſuum Iacobum, vt cum priuaret ſucceſſione non ſolum ſua, ſed etiam patris ſui, illa ipſa mater priuauit d. Iacobum ſuis bonis donâdo ea fratribus d. Iacobi quod graue fatiſ videtur. Nam qui alimenta negat necare videtur. l. necare. ff. de liber. agnoſcen. imo quando quis non alit filium ſuum & illum exponit, priuatur iure parentum. l. ij. C. de infant. expoſit. probat Gerard. ſingul. xx. & dominus qui nō alit ſeruum languidum ius quod in illo habet perdit, & ille liber efficitur. §. ſed ſcimus. C. de lat. libert. tollend.

Etiam non ceſſat metus in vita fratrum, quorum cauſa vt maiorem partē bonorum obtinerent, Iacobum in monaſterium detrulerunt, & illum occidere voluerunt enſe euaginato, ac ſapius eum durē ad monaſterium duxerunt, & durante militantis potentia ac cauſa ſemper dicitur durare metus. l. ij. C. quod met. cauſa. Innocen. & alij. in c. ij. de regula. Calder. cōſi. j. quod met. cauſa. & Alex. conſil. j. nu. 17. in ij. volu. & ſemper metus inſtat ſi cauſa ex qua inferebatur ſubſiſtat. Bart. in l. ij. C. quod met. cauſa. Barba. conſil. xliij. illud. col. iij. in j. vol. & conſil. vlt. & col. xxj. nu. 4. in ij. volu. vnde docet Dec. conſil. cccix. viſo puncto col. iij. non videri purgatum metum in muliere, quæ per metum addiſta eſt monaſterio, licet per plures annos illic remaſerit, vbi etiam conſulit in reuocantione Episcopatus facta metu Regis, licet poſtea quinquæ annis elapſum eſſet aduocari poſſe.

Item paria ſunt compelli, aut timere ne quis compellatur. l. nouiſſimē. ibi quid enim ſi compulſus, aut metu ne compelleretur authoritatem accommodauit. ff. quod falſo tuto. autho. Anchar. conſil. clix. rationes. col. ij. verſ. in j. hoc probō. Corſe. in ſing. incipien. metus, & per hoc reſpond. ad fructus perceptos, & ad tranſactiones & ad omnes acceptilationes quas d. Iacobus fecit ibi nominans ſe religioſum, quia ad hoc poterit compelli, vt faceret: ideo actus metu videtur geſtus, quando quis potuiſſet compelli ad illum actum ſic faciendum. Barba. d. conſil. xliij. illud. vol. j. fact. l. ſi donationis. C. quod met. cauſa. & omnes iſtæ acceptilationes deferebantur ad parentes & fratres ob id eas non recepiſſent & nō arius etiam eas non diſtaſſet, nec feciſſet.

Imo dicerem hodie metum non ceſſare, ſi d. Iacobus eſſet adhuc in religione quia durat potentia fratrum qui perſequuntur d. Iacobum, vt ad religionem reducatur, & ſunt milites & potentes, ergo ſi illi nunc perſequuntur extra monaſterium, fortius ſi in monaſterio eſſet media, ac alia mala illum cogere ad ibidem remanendum. Ideo conſuluit Aret. conſil. xxiiij. incipiente, quatuor. col. iij. metum reuerentialem eſſe in fratre maiore ſicut in patre maximē poſt minas, & Carol. Ruinus cōſil. xvij. viſa. nu. 2. 4. in j. vol. & conſil. cxl. circa in iij. vol. Vnde dicit text. ſing. in c. ſi. xx. q. iij. quod ſi religioſi dolo induxerint aliquem ad ingrediendum monaſterium, vt ipſi bona haberēt in odium

ipſorum priuantur bonis illis. Panor. approbat in c. in noſtra. col. iij. de ſepul. & Corſe. in ſingul. incipien. religio. ideo fratres debent priuari bonis, vt docet etiam Capol. cautel. cxcix. ſape abbates.

Nec me mouet quod ipſe Iacobus in monaſterio cantare cœpit & ridere, & alia quæ monaſterij ſunt facere, ideo approbare videtur monaſticam regulam. c. quem progenitores. xx. q. j. Reſpōdeo, non eſt verum. Nam in matrimonio inuita non dicitur conſentire matrimonio, quamuis poſt metum oſculata fuerit maritum, niſerit, & cantauerit cum eo, & alia ſigna iucunditatis præbuerit, quia ſimulando ea faciebat, & non ceſſabat metus, vt doctor. aſſerunt in c. ſuper hoc. de renuntiatione. reſert Carol. Ruinus conſil. cxxij. matrimonij. col. ij. in iij. vol. & ſic non fuit purgatus metus quoad iſtum Iacobum.

Sexta quæſtio, an Iacobus potuerit iure nubere, cum in reſcripto Papa non permittat d. Iacobo, vt nubat, ſed ſcribit ſic, ſi repereris, ita eſſe (vt narratur) eundem Iacobum præmiſſorum occasione religioſi in genere, vel in ſpecie minimē obligari, & ad regularem obſeruationem non teneri authoritate noſtra nunties: ſed in ſeculo id omnes etiam ſacros & preſbyteratus ordines promoueri, vt preſbyterum ſecularium remanere, nec non beneficia cum cura & ſine cura ſe inuicem incompatibilia obtinere liberē & licitē poſſit, alio ſibi non obſtante canonico impedimento.

Reſpondeo, Papa in hoc reſcripto duo ſcribit, vnum de iuſtitia, alterum concedit gratiam. Primum mandat Officiali, vt ſi inuenit metum illatum in profeſſione, declaret illum Iacobum non obligatum religioſi, ſi non ſit religioſi obligatus, ergo nubere potuit, quia omnis, qui non prohibetur, nubere poteſt. Hoſti. in ſumma de ſponſal. & ma. & licet Papa non permiferit expreſſe, tamen quia religioſi declarat eum non eſſe obligatum, ergo tacitē: & ſic potuit d. Iacobus ſuo iure vxorem ducere glo. & doct. in c. vno. de voto, hoc expreſſe docet Lappus allega. lxxvij. in deci. col. iij. Secundum quod eſt gratiæ, Papa in ſuo reſcripto concedit, vt in ſeculo viuat, etiam in ſeculo viuere d. Iacobus: & non dicit, vt ſeculariter viuere poſſit. Certē ius canonicum ſeculariter viuere recipit interdum pro diſſolutē. c. diſt. l. lxxxj. diſt. glo. in c. conſulti. de regul. ſed is qui vxorem habet, non dicitur diſſolute ſed caſtē viuere cum ſua vxore. §. ſi quis verō effuſa, in authen. quib. mod. natu. efficiant. ſui. colla. vij.

Item Papa concedit & declarat, vt idem Iacobus fieri preſbyter poſſit ſecularis, & ſecularia beneficia etiam incompatibilia obtinere, verbum poteſt inducit liberam voluntatem. l. ſape. ff. de offic. proconſul. Bart. in l. Gallus. ff. de liber. & poſthum. ideo non quidquid poteſtari Iacobi datur, ſubiicitur eius neceſſitati. l. non quicquid. ff. de iud. & quod ad augmentum inductum eſt, non debet diminutionem operari. l. legata. ff. de legat. j. ideo ille ipſe Iacobus potuiſſet preſbyter effici ſecularis, & in eius arbitrio hoc erat relictum etiam ſine Papa permiſſu.

Imò non

Imò non valeret reſcriptum, nec gratia Papæ, quod non obſtante matrimonio iure contracto d. Iacobus reduceretur ad monaſterium, quia eſſet contra ius diuinum, canonicum, & ciuile, quæ iura ad hoc tendunt vt nihil fiat in præiudicium abſentis non vocati. c. j. de cauſa poſſe. dixi in tracta. de citatio. in tertio tomo. comment. in conſtit. Reg. & quia matrimonium cōſummatum & iure contractum eſt de iure diuino. c. debitum. de biga. ergo non eſt in facultate hominis illud diſſoluere, quod Deus coniunxit, vt docet Paul. Pariſ. conſil. lxx. col. pen. in iij. vol.

Nec me conturbat ſummā eſſe rationem, quæ facit pro religione. l. ſunt perſonæ. ff. de religioſ. hoc verum quando religio eſt, ſed hinc non eſt, ſed volunt cogere Iacobum ad eam faciendam, quod non eſt iuſtum, etiam matrimonium ita fauorabile eſt, ſicut religio & monachatus. §. ſed & hoc præſenti. in authen. de ſanctif. Episcop. colla. ix. ca. in præſentia. de proba. agitur de fauore matrimonij & filiorum: ideo monaſterium non vtetur priuilegio contra priuilegiata. ca. ſi. de re iud. Bart. in authen. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. & Papa ſcribit in c. ex tenore. de foro competen. nos non eſſe adeo debitorum pupillis, & viduis, vt aliis iniuſtitiam facere pro iis debeamus, & ſcriberis. Exod. ca. xxij. Pauperis in iudicio nō miſereberis.

Vltimò, pauca de cōtrarietate teſtium dicemus, teſtes enim Iacobi dicunt ipſum metu compulſum fuiſſe tam ante quàm in profeſſione, quàm etiam poſt profeſſionem, teſtes verò appellantium dicunt non vidiffe, nec audiuiſſe metum illi Iacobo illatum, ſed libero vultu profeſſum.

Reſpondeo regulam tritam eſſe magis, credi teſtibus duobus deponētibus de metu quàm mille deponentibus de voluntate ſpontanea, glo. & doct. in c. ſuper hoc. de renuntia. Corſe. in ſing. incipiente teſtes. & c. mille teſtes, & c. & Barba. conſil. lxx. illud. col. v. nu. 5. in j. volu.

Ratio eſt quia hi deponunt de eo, quod ſenſu corporis percipi poteſt, videlicet de verbis, de minis. Illi autem qui deponunt de animo ſpontaneo deponunt de eo quod non percipitur ſenſu corporis: ideo illis non creditur. l. ſolam, & l. teſtiū. C. de teſtib. & dicunt doct. teſtes debere cauere ne ſic deponant. Nam licet ipſi teſtes non viderint verbera, vel non audiuerint d. Iacobi proteſtationes, non ſequitur quod alij audire nō potuerint, & ſic probant. l. neque. C. de proba.

Etiam teſtes appellantium deponunt vidiffe Iacobum ſemper geſtaſſe habitum, teſtes verò Iacobi dicunt in domo patris tantum vidiffe geſtaſſe, & in monaſterio, & ſic debent concordari: nam cōtrarij teſtes viderunt illum ipſum Iacobum de la Riuere ſemper in monaſterio, & in domo patris geſtaſſe, alibi non, quia iſti erant famuli patris, & fratrum vel monachi qui illum extra non viderunt: & illa diſtictio ſemper & nunquam ſic poſſuat intelligi. c. nunquam. de confeſ. diſt. v. & doct. in proemio decretalium. de concordia teſtium. vide text. in e. periculoſe, de poenit. diſt. j. & c. cum tu. de teſtib. & in l. ij. ff. ſi cert. perat. ſcripſi alia in

tracta. de reproba. teſtib. in verb. concordia. & ita fuit iudicatum.

RESP. LXXIX.

De parentum blanditijs & vi intruſo ad monaſterium, de que teſtium ſuper eo deſiſtione.

Obilis & reuerendus D. Antonius de Querqui Morinenſis diocēſis, nunc vero Episcopus d. Morinenſis & ſuaſionibus parentum inductus in ſexto vel ſeptimo ſuæ ætatis anno, monaſterium S. Ricarij, ordinis ſancti Benedicti ingreſſus fuit, ibique habitum geſtari nouitios regulares ſolitos accepit, quamuis religionis iugo ſubiici non intenderet: & vixit cū Abbate parentum amiciffimo, lautē tractatus per duos ſerē annos, non tamen ibi viuens ſecundum regulæ aſtutiam, nec in loco monachis deſtinato, nec monachali portione, nec in dormitorio quieſcebat, ſed intra Abbatis cubiculum, poſtea ad ſcholas miſſus habitum dimiſit. At tandem parentes in decimo tertio anno ætatis ſuæ, ſeu circa, ad monaſterium illum reduxerunt, vt ibi profeſſionem faceret: quam (coactē tamen) fecit, & ante legitimum ætatem: quæ profeſſione facta, quod eundem Antonium in religione retinerent, procurarunt, vt de Abbacia de Valloris Cisterciēſis ordinis eidem prouideretur, de qua eidem à Papa prouifum fuit, illamque aliquanto tempore poſſedit: ſed ſtatim mortuo parente habitum regulare dimiſit, & ſeculare accepit, & demum à Papa literas impetrauit officiali Ambienſi directas, vt ſi de his conſtaret, eundem d. Antonium declararet non obligatum religioſi, nec in genere, nec in ſpecie, quæ literæ fuerunt oſtenſæ d. Officiali, qui de cauſa cognouit, & fratres d. Antonij declararunt coram eo ſe velle ſtare ſententiæ dicendæ per Officialem, ſub obligatione bonorū ſuorū, quæ poſtea Officialis protulit, & declarauit d. de Querqui non obligatum religioſi, nec in genere, nec in ſpecie, à qua ſententia non fuit appellatum. Quæſitum eſt primò, an d. nobilis Antonius de Querqui animū habuerit profitendi? Secundò, an eius profeſſio valeat? Tertio, an profeſſionem ratam habuerit? Quarto, an iuſtus fuerit metus? Quinto, de reſcripto Papæ quomodo ſit intelligendum? Vltimò, an fratres, vel illorū ſucceſſores poſſunt venire contra ſententiā latam ab Officiali Episcopati Ambienſis, quæ quidem quæſtiones ſic examinabuntur, vt tandem iis reſpondeatur.

Primò, quæſitur an d. nobilis Antonius de Querqui habuerit animum profitendi? Breuiter reſpōdeo, non habuiſſe: nam Philoſophus Ariſtoteles ait, duo eſſe ex quibus humanorum actuum conſtat effectus, videlicet voluntas & poteſtas, quorum alterum ſi deſit nihil eſt quod explicari poſſit, vt reſert Bald. in cap. cum contingat, de iure iurand. Qui quidem animus verbis, factis que declaratur. l. de quibus. ff. de legib. c. dilecti, de appellat. verbis

quidem declarauit d. de Querqui se nolle religiosum fieri: & quod nunquam esset religiosus, & hoc tam ante professionem, quam in professione & post: quod ante professionem declarasset, deponunt quintus testis, & septimus: & ipse non presumitur dixisse quod mente non cogitauit. l. Labeo. ff. de suppellect. leg. quod etiā factis declarauit: quia in professione plorabat, quod deponit primus, & tertius testis: nec potuit lacrymas cohibere in mensa post professionem, sed abiit plorans, vt quartus, quintusque testis dicit.

Vnde, cū tria requirantur in voto, videlicet deliberatio, propositum, & promissio, teste Io. Andr. in c. literaturam. de voto. quæ nō interuenerūt in hac professione, ideo consensus abfuit, & nihil est tam contrarium consensui, quam vis & metus, quem comprobare contra bonos mores est. l. nihil consensui. ff. de reg. iur. ergo iudex non debet approbare actum, & professionem metu factam, cum sit contra bonos mores coactio, & vbi metus interuenit non habet locum consensus. ca. cum locum. de sponsal.

Ex quo apparet professionem expressam per d. de Querqui factam, non valere: nec illum religioni obligare, tum quia abfuit animus profiteri: & sine consensu obligatio non contrahitur. l. ex consensu. ff. de actio. & obligat. §. j. illo tituli in institut.

Etiā vbi voluntas & libertas requiruntur, vt in electione, & professione, si vnum defuerit, nō valebit actus. tex. not. in c. vbi peric. §. ceterum. de elect. lib. vj. secund. Barb. in consil. liij. illud. col. vj. in j. volu. & in c. vno. col. vj. de lictis contesta. & in rub. de testamen. At in hac professione, & voluntas & libertas defuerunt, ergo non valet.

Nempè, ante tempus iuris professio facta non obligat: videlicet ante decimum quartum annum. c. j. c. ad nostram. & c. significatum. de regul. quia impuberes nihil sciunt, nec scire intelliguntur. l. si. ff. de iuris & facti ignorantia, & quidquid vident ignorant. l. j. C. de falsa monet. & hic de Querqui professionem fecit in decimo tertio anno, vt deponunt primus, & tertius testis, & nesciebat quid ageret, vt dicunt tertius testis, quartus & quintus: & quando quis est professus ante tempus moneri ab Abbate postea debet, an perseuerare in religione velit. c. illud. xx. q. j. quod non fuit factum in persona d. de Querqui.

Item, metu patris profiteri coactus fuit qui erat vir miles, austerus, & omnes timebant eum, ob id & impubes filius eum timere debebat: & in concilio Maguntino prohibitum fuit, vt nullus tonderetur nisi in ætate legitima, & spontanea voluntate. c. j. & c. sicut primo. de regular. & quod metu gestum est, non habet ratum Prætor. j. ff. quod metus caus. etsi dos metu promissa sit non nasci obligationem ait Iuriscons. in l. si mulier. ff. quod met. caus.

Nempè, sicut ij qui monasteria elegerunt, à monasteriis egredi non permittuntur, ita hi qui iniuri sunt inromissi non nisi volentes teneantur: quia quod non petunt, non obseruant: ideoque tales

considerandi sunt magis peccata committere, quam plangere. c. sicut. xx. q. j. facit c. præfens. ibidem q. iij. vbi voluntaria seruitia expetit Deus nō coacta: quare fratres non debent illum coactè professum, hæreditate priuare paterna, seu materna, vt ibi scribitur: cum ergo dicitur propositum monachi proprio arbitrio, & voluntate susceptum intelligitur, quod si propria voluntate susceptum non fuerit obseruare non cogitur. c. eos. in fin. xx. q. iij.

Vnde cum sponte professio fieri debeat. d. ca. j. de regul. & hoc verbum spontè excludat omnem metum, teste Angel. in l. qui in aliena. §. fin. de acquirend. hæred. refert Barb. consil. lx. illud. nu. io. in j. volu. facit l. j. ff. de feriis. & authent. sacrament. puber. C. si aduer. vendit. l. j. §. si quis. vbi Hyppoli. ff. de quæst. & qualis qualis fuerit metus, vbi spontè fieri debet, annullat actum. c. cum scimus. in fin. de regular. ibi si ad hoc induci nequiverunt, non est vllatenus compellendus, quia cum tunc liberum sibi erit admittere, & c. & postquam est liberum, ergo ex mera voluntate, vt exponit gloss. in clemen. vt hi qui de ætate, & qualis. & sine alicuius contradic. c. irrefragabili, de officio ordinarij, & nulla petita licentia. clem. dudum. §. si verò idem, de sepult. scripti in §. præfati quoque ordinarij. de collat. in Concord.

Item professionis scriptura metu, fraude vel vi extorta à d. de Querqui non valet, nec vllum præiudicium ei asserre potest, neque nocumentum, vel vllam infamiam, aut calumniam, vel suis bonis sequestrationem: vnde prohibet textus ibi prælatis & sacerdotibus ne ista coacta seruitia exigant. c. j. xv. q. vj.

Ad hæc protestatio de die à d. Querqui facta ante professionem, & in professione annullat ipsam professionem, adeò vt professio sine consensu facta non valeat, cum protestatus fuerit se nolle religiosum fieri. l. qui in aliena. in fin. ff. de acquirend. hæred. sic in matrim. consuluit Bald. in consil. clxv. casus est. col. vlt. in ij. vol. sic dicendum est in professione, quæ dicitur quoddam matrimonium spirituale, quod alteri æquiparatur. cap. inter. de transl. Episc. & sicut matrimonium metu contractum non valet, sic nec professio metu facta. gloss. & doct. in ca. Abbas, quod metus caus. Dec. consil. ccxix. viso puncto. vbi expressè super hoc consuluit.

Tertia quæstio est, an hic nobilis Antonius de Querqui habuerit ratam professionem, suscipiendo Abbatiam sancti Ricarij, quod sic videbatur: nam dissensus in consuetudinem transire potest, & quod aliquando displicuit postea tamen placere potest. c. fin. de rapr. arbitror tamen non per hoc ratihabitionem professionis interuenisse, quia ratihabitio duobus modis fit expressè aut tacitè. c. j. de regul. lib. vj. expressè non habebit hic de Querqui ratam professionem, saltem non apparet in processu, imò dixit se nolle esse religiosum: ergo illa protestatio declarat se non approbasse professionem.

Item nec tacitè ratificauit, quia expressè dixit se nolle esse religiosum, & in certis non est locus

locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verborum obligat. & à certis pro incertis recedendum non est. c. iudicantem. xxx. q. vlt.

Nec refragatur quod fructus Abbatie recepit, & ei fuit prouisum tanquam religioso in titulum: respondeo postquam professio corruit, ergo & ea quæ eam sequuntur: nam accessorum naturam principalis sequitur. l. cum principa. ff. de regul. iur.

Item, quando quis est protestatus tempore professionis se nolle fieri religiosum, poterit etiam post annum exire à religione, & si velit remanere adhuc annum habebit, teste Vincen. quem referunt doctor. in cap. ex parte. de regul. imò & post plures annos, vt docet Calder. consil. j. quod metus causa. & Barbar. consil. lx. in j. volu.

Nam eo animo coacto quo religionem ingressus fuit, & professionem fecit, Abbatiam recepit; alioquin pater perire eum fame sinisset, cum alimenta denegasset. l. necare. ff. de liber. agnosc. & sic ad vitandam famem coactus fuit dictam Abbatiam sancti Ricarij accipere, vt ex fructibus illius viueret, quandiu superstes pater foret.

Nec obest quod d. nobilis de Querqui qui gestauit habitum vltra annum, & sic videtur fecisse tacitam professionem. clemen. fin. de regul. Respondeo requiri sequentia antequam professio tacita fiat.

Primò, requiritur quod quis voluntariè suscepit habitum, illumque sic gestauerit. c. j. de regu. & c. j. quod metus caus. Sed d. de Querqui metu accepit habitum, & gestauit: ergo professio tacita dici non potest.

Secundò, requiritur quod habitum gestauerit per annum continuuum, & completiuum. l. fin. §. quotiens. ff. de publ. & vestig. vbi Bart. (quem alij sequuntur) scribit non coniungi tempora: vnde si quis in monasterio remansit sex mensibus, & postea discessit & demum reuersus degit ibidem aliis sex mensibus, & vltra, non coniungentur tempora ad hoc, vt annus sit completus: quia fuit interpollatus & non continuus: nam forte ætatis tempore, in d. monasterio remansit per duo semestria, & adhuc asperitatem temporis hyemalis ibi non est expertus, vel in illis semestribus non fuit tempus Quadragesimæ, & sic non fuit expertus ieiunia, nec regulæ austeritatem, ideo non censetur tacitè professus, vt docet Lappus Abbas, alleg. lxxvij. in Dei nomine. col. ij. & Alexan. consil. iij. vis. col. j. in v. volu. Ioan. And. & alij in d. ca. ex parte. de regula. Ias. & Dec. in l. si idem. ff. de iurisd. omnium iud. quia plura coaceruata non sunt proprie vnum. l. vbi. ff. de verborum oblig. & ibi. Bart. d. l. si idem. de iurisd. omn. iud. Barba. consil. lx. illud. num. 12. vol. j.

Si tamen aliquis in fine anni egrediat de monasterio, & postea reuertatur non debet ei dari annus integer, sed hoc tempus erit arbitrium, cum iam certus esse possit. gloss. in reg. cum qui certus est. de regul. iur. in vj. Specul. in tituli. de stat. monac. q. xxxvij. quem sequitur Alex. consil. xxxiij. viso puncto. colum. ij. in iij. volu. & Deci. consil.

ccxix. viso puncto. colum. iij. consuluit in muliere non purgari metum, quæ quidem mulier per metum erat ad monasterium deducta, licet per plures annos illic remanserit: nam tempus quo quis remanet extra monasterium nō debet in professionis anno computari, quamuis gerat habitum. l. seruus qui testam. §. penult. ff. de itat. liber.

Nam paria sunt compelli, & timere ne quis compellatur. l. nouissimè. ff. quod falso tutor. Anchar. consil. clx. rationes. colum. ij. versu. iij. hoc prob. & Corser. in singul. incipiente metus. Ideo omnes actus facti per d. Anton. Querqui sunt facti tempore quo poterat per patrem compelli, ergo illi actus non inducunt ratihabitionem professionis nullæ.

Præterea d. de Querqui nunquam regulæ austeritatem expertus fuit, quod tamen est necessarium. ca. ad Apostolicam. de regul. nam semper vixit cum Abbate, & in eius domo cubauit, & illic lautè tractatus fuit: vt deponunt primus testis, secundus, tertius, & alij ferè, dicentes illum se prohibito habuisse in dicto monasterio, in quo alebat duos vel tres canes, & vocabatur Abbas paruus quæ demōstrant simulationem esse, causa habendi Abbatiam, non verò profitendi.

Tertiò, requiritur quod quis in monasterio gestauerit habitum, & ibi habitauerit. d. l. fin. §. quotiens. de public. c. j. ibi in monast. de regul. in vj. & clemen. fin. illo tituli. ibi in religione: quia in domo vel alibi existens, non potest regulæ austeritatem experiri, cum ibi vitam quam vult, exerceat: ideo ad regulam probatus esse non potest. ca. ad Apostolic. de regul. ergo hic de Querqui cum in domo Abbatis remanserit, non fuit expertus regulam monasterij, vt etiam deponunt omnes ferè testes, qui etiam deponunt facta professione d. de Querqui decessisse de monasterio, & interdum gestasse habitum, interdum non: & sic relinquendo habitum, videtur noluisse profiteri, nec professionem ratam habere, vt docet Lappus allegat. lxxvij. col. ij.

Sed an iustus iste dicatur metus? & glossa. in ca. præfens. in verbo patrem. xx. q. j. dicit sufficere timorem reuerentialem ad impediendum professionem. per textum in l. j. §. quæ oneranda. ff. quarum rerum actio non detur, & l. penult. de furt. c. cum virum. de regul. huius est sententiæ Alex. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. colum. iij. ff. soluto matrim. & Iason. in §. quadrupli. num. 62. col. vij. de actionibus. in instit. & in authen. ingressi. in j. col. C. de sacrosanct. eccles. vbi scribit puellas sic monasterio traditas posse illud deserre, quod declarat Hyppoli. in l. j. nu. 43. C. de rapr. virgin. & sing. cccxlvij. matrimonium, quia Deus non vult coacta, sed voluntaria seruitia. d. c. præfens. xx. q. iij. & quia professio exigit voluntariam & spontaneam voluntatem, vt superius dictum fuit: aliàs, an iustus dicatur metus relinquatur arbitrio boni viri. l. iij. in fin. ff. ex quibus caus. maior. doctor. in ca. dilectus. de his quæ vi metus. & l. interpositas. C. de transact.

Alia est quæstio, de rescripto impetrato per

d. de Querqui, in quo Papa mandat officiali Ambienfi, vt si repererit (vt est narratum) eundem Antoninum declarat minimè in genere, vel in specie obligari, & ad regularem obseruantiam non teneri, sed in seculo, ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines promoueri, vt presbyterum secularium remanere, necnon beneficia cum cura, & sine cura se inuicem compatibilia retinere liberè & licitè possit.

Ex quo rescripto duo Papa concedit, vnum de iustitia, alterum concernit gratiam: in primo mandat officiali, vt si inuenit metum illarum in professione, vel aliàs, nullam professionem declarat, & illum non obligatum religioni in genere, videlicet vt hac relicta, aliam non teneatur ingredi: vel in specie, vt non sit obligatus illi religioni sancti Ricarij, in qua professus fuit, & officialis illum declarauit, sed saltem poterit aliam ingredi religionem, & sic valet & tenet sententia prolata secundum formam rescripti. cap. cum dilecta. de rescript.

In secundo, gratia est vt in seculo viuat, quam vixerit in monasterio, & quod beneficia secularia habuerit licet fuerit religiosus, sed hæc sententia declarans, cum non obligatum religioni, facit vt amplius religiosus non sit: nec quidem statutis religionis obligatus. glo. in l. si non fortem. §. hæredi. ff. de condict. indebit.

Quæ sententia, postquam ab ea non fuit appellatum transiit in rem iudicatam, cap. quod ad consultat. de re iudic. quæ quidem res iudicata finem controuersiarum imponit. l. j. ff. de re iudicat.

Vltima est quæstio, an fratres, vel alij successores possint venire contra sententiam d. officialis Ambienfis & ab ea appellare: quod videbatur, quia sententia lata contra vnum alteri non nocet. l. sæpe. ff. de re iudic. & l. j. ff. de except. rei iudicat. Contrarium tamen dicerem hoc casu: nam fratres d. Antonij fuere vocati, an aliquid vellent dicere in hoc processu, qui declarauerunt velle se stare sententiæ, quam super hoc proferret d. Officialis, & ita promiserunt illi sententiæ proferendæ non contrauenire, nec appellare, sub obligatione omnium bonorum, vt constat per instrumentum.

His iactis, certum est partes posse conuenire, vt certa feratur sententia. l. si conuenerit. ff. de re iudic. & iudex debet proferre sententiam secundum voluntatem partium, & valebit illa sententia, vt ibi: quia iudex ad hoc tendit & partes ad concordiam reducat. l. j. §. inde. ff. de noui oper. nunti. & imputari debet illis qui sic promiserunt, & conuenerunt. l. diem proferre. §. itari. ff. de arbit. ideo isti sententiæ stare debent fratres, quia fuerunt vocati, antequam proferatur: & sic sententia valet contra eos. clementi. pastoral. de re iudic.

Item, valet etiam sententia ratione conuentio-

nis factæ à d. fratribus d. Antonij de Querqui, quia promiserunt ita illi stare sententiæ, vt quamuis sententia nullius esset momenti, tamen approbata per partes valeret saltem vt pactum, allegatur gloss. in l. i. j. C. comm. vtriusque iudicij. Doctor. in ca. significasti. de for. comp. & quamuis acceptatio inutilis sit, tamen tacita pactio id actum videtur ne periret. Paulus in l. si vnus. in fin. ff. de pact. & tenentur partes ad seruandum, id quod in sententia dictum extitit licet ipsa nulla esset sententia, quia ita placuit fratribus, & partibus. Bald. in l. j. C. qui pro sua iurisd. Socin. consil. xl. ex actis. ij. q. volumine primo.

Ad hæc quando partes conuenerunt stare sententiæ, quæcunque fuerit, duos habet effectus hæc conuentio: primus est, vt non possint venire contra, secundus vt non possint appellare. text. & ibi. gloss. & Docto. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. Bart. & Iason in d. l. si conuenerit. in fine. Lanfranc. in repetit. c. quouiam. in verbo interloquit. col. xxvj. de probat.

Et maximè quando esset expressa appellatiois reuocatio, vt hoc in casu. Bald. in ca. j. col. ij. de offic. delega. refert Catel. Cotta. in ij. parte memorial. in verbo appellari non licet. in ij.

Nec obstat quod sententiæ iniquæ non tenentur stare partes, sed ad arbitrium boni viri reduci debent. l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. hoc est verum, sed hic iniqua non prætenditur sententia, nec possunt partes eam iniquam allegare, quia non ita est, & promiserunt se non contrauenire, nec ab illa sententiæ appellare, vt per illorum constat instrumentum.

Etiam intra decem dies venire debebant, vt docet Anch. in c. à iudicib. ij. q. vj.

Nec me mouet, si quis dicat fratres non petere sententiæ rescissionem, sed filij fratrum, vel successores. Respondeo, sicut fratres non recipiuntur, petentes illius sententiæ rescissionem, vel appellantes, quia promiserunt, & ita conuentum fuit, sic non poterunt filij hæredes, vel causam habentes ab eisdem fratribus: nam exceptio rei iudicatæ nocebit ei, qui in dominium successit eius qui in iudicio expertus est. Papini. in l. exceptio. & l. si mater. §. si egero. ff. de except. rei iudic. Isti filij & eorum successores habent causam à prædecessoribus, ergo isti non poterunt venire contra sententiam ab Officiali Ambienfi latam.

Ex prædictis apparet sententiam domi. Officialis Ambienfis validam & efficacem esse, & ideo fratres vel successores d. Antonij de Querqui non possunt iure impugnare dictam sententiam, nec contra illam venire, nec quidem per appellacionem, quia ita promiserunt & obligauerunt bona sua, ideo hæredes & causam ab eis habentes, si contrauenirent de facto tenerentur ad interesse. Ita concludo. Actum Paris. anno 1557. in mensè Augusti,

R E S P.

R E S P. L X X.

De beneficij vacantis prouisione.

D

Vbia sequentia fiunt super processu fratris Leonis de Bonafos: cui nono seu circa suæ ætatis anno Papa prouidit de infirmaria monasterij sancti Benedicti Petragoricensis diocesis. Mandando Episcopo Petragoricensi, vt istum Bonafos iuuenem reciperet, ac profiteri faceret quod Episcopus fecit, vt testis vnus deponit: licet illa professio amissa sit, probatque aliter hodie non possit. Quod videns d. etus Bonafos anno 1539. & 4. Calend. Ianuarij, narrauit Papæ amissionem dictæ professionis.

Idè Papa decreuit dictum de Bonafos, verum & indubitatum monachum dicti ordinis, ordinem ipsum expressè professum existere, & pro tali haberi, & reputari perinde ac si de sui expressè professionis emissionem per patentes literas, aut instrumentum publicum, vel alias legitimè probaretur & constaret, & ad expressè professionis iure emissionis huiusmodi, aliud quam per presentes nostras literas probationis alterius adminiculum non requiri, illasque ad plenè probandum vbi que sufficere. Nunc dubitatur an hic de Bonafos censetur esse professus: & quomodo professio probari possit, etsi ante has Papæ literas fuerit adeptus gradum & nominationes, an valeant & dispensationes adeptæ pendente processu.

Christi Dei inuocato suffragio arbitror dictum Bonafos verè esse professum, non dubitatur de tacita professione quæ fit (si quis remaneat in vno monasterio tanquam religiosus per annum) vt dicatur professus. c. ij. & per totum de regula. Pañormit. in c. vidua. & c. ad nostram. ibid. de expressa etiam satis inferius constat.

Etiam licet prima professio non possit probari de his enim quæ non sunt & quæ non apparent idem est iudicium. l. duo sunt. ff. de testament. tute. Respondeo probatur verè per vnum testem, & per famam & iuramentum d. de Bonafos, & per alia iudicia & præsumptiones quæ probatio valet. per gloss. in verbo legitimis. l. ij. de excusat. tutor. ff. gloss. & doctor. in l. admoñendum. ff. de iureiur. & maximè quia semper remansit dict. de Bonafos religiosus prout adhuc remanet ferendo habitum religiosorum, professorum. Idè ex præsentis præsumimus in præteritum, quod de præterito fuerit professus. c. scribam. de præsumpt. & talis quis præsumitur, in quali habitu reperitur. c. si iudex laicus. de sent. excommunic. in vj. sed d. Bonafos reperitur in habitu religiosorum: ergo religiosus professus præsumitur. Et dicunt doct. clericatum posse probari per vnum testem. Bald. & Felin. in c. licet vnuerfis. de testib. Guido Pap. decis. Delphin. cccclxxxij. quos Iason sequitur in repetit. l. admoñendi. col. lxxj. nume. 198. ff. de iureiur. hic videtur de professione d. Bonafos lapsu temporis considerato. Attamè habet vnum testem, habet etiam famam professionis, iuramentum in habitu religiosorum professorum reperitur etiam Episcopo

mandatum vt illum professorem reciperet quod præsumitur fecisse Episcopus: etiam per decem annos imò per viginti reputatus professus fuit: idè professus præsumitur & omnia ex tanto tempore præsumuntur solemniter acta. l. si filium. C. de petit. hæredit. vbi iussus patris præsumitur ex longa detentione hæreditatis.

Item ex longinquitate temporis decem annorum vel ex maiori tempore omnia præsumuntur rectè & solemniter celebrata. l. sciendum. ff. de verb. oblig. & d. l. si filiusfamilias. Sed hic à nono anno vsq; ad trigessimum nonum stetit Bonafos in monasterio habitus & reputatus professus: ergo illud sufficit: nam dicit gl. in l. seruitutes in magna. ff. de seruit. quod si quis probet lōgo tempore possidisse, & alleget titulum licet illum non probet: ille titulus præsumitur ex longa possessione. glo. in l. j. in fin. in verb. quàm diu. ff. de aqua plu. arc. d. Capol. in tractat. de serui. vrb. præd. c. j. & Socin. in tract. fallen. regu. cccclxxxij. itaque ex prædictis constat professionem primam satis esse probatam, saltem in aduersam partem probatio infirmatur & ipse contrarium probare teneatur.

Nec est verisimile qd patres visitatores qui monasteria visitat singulis trienniis reliquissent istum de Bonafos sic intrusum in sua infirmaria, sine professione. sic expressè consuluit Socin. consil. cclxx. consideratis in ij. volu. vbi expressè deciditur ista quæstio quod professio præsumatur ex longinquitate temporis, etiam in moniali: & videatur illud consilium in hac materia valere accommodum.

Item posito & non concessio quod anno 1539. d. Bonafos non esset professus saltem ab illo tempore negari non potest cum sit expressè professus. Papa enim in suo rescripto decreuit, eum verè professum existere: & ex eo tempore saltem est professus: ergo non debet dubitari de sua expressa professione. Nec dubitat quis Papam posse aliquem religiosum maximè professum facere, & illum sic declarare: nam tanta est sua potestas vt solo verbo faciat prælarum. Angel. in l. j. per illum C. de sentent. passis. doctor. in c. proposuit. de concess. præb. maior est enim autoritas Papæ quàm iudicis hoc notum est: sed si iudex declararet ille censetur esse professus, & sua professio probari posset, per illam sententiam. l. si non fortem. §. hæredi. vbi gl. not. ff. de condict. indebit. & Iason multa super ea scribit, vt saltem à declaratione Papæ professus fuerit & expressè.

Ad hæc vult Papa vt possit probari professio, per hoc indultum, non aliter: ergo tenetur probare d. Bonafos suam professionem, quam per bullam Papæ. Papa enim sicut consuetudo potest probationem infirmam validam facere. c. ij. de probat. c. cum dilectus. de fide instru. & sic potest facere Papæ quod iste Bonafos sit expressè professus; & quod illa professio probetur per hanc Papæ concessionem: & de hoc nemini est dubium, illi saltem qui Papæ potestatem denigrare non vult.

Non refragatur quod nō creditur Papæ de his quæ dicit in sua bulla. per clem. literis. de probat. Respondeo illū tex. loqui in verbis narratiis Papæ.

Nempe ſi Papa diceret tibi Bonafos expreſſe profeſſo prouidemus: non crederetur de profeſſione quod eſſet expreſſe profeſſus per illa verba expreſſe profeſſo: ſed in diſpoſitiuis creditur bullæ Papæ. Alioqui fruſtra impetrarentur omnes Papæ prouiſiones: & deterior eſſet autoritas Papæ quàm aliorum: ideo illi credendum eſt, in diſpoſitiuis, & poſtquam prima eſt perdita profeſſio, & perdita præſumitur poſtquam de ea non apparet. l. teſtium. C. de teſtib. Papa vult illum de Bonafos releuare probatione, & vult vt perinde habeatur profeſſus, ac ſi verè profeſſio prima probari poſſet: & quod nullo modo teneatur aliam profeſſionem probare. Nam etiam ſi quis allegaret inſtrumentum perditum falſum adhuc ſi illud perditum dicit iurare poteſt ſe illud non habere & illi credetur. l. final. C. de fide inſtrum. multò fortius in iſto profeſſionis inſtrumento, vt iuramento de Bonafos ſtari debeat de amiſſione ſuæ profeſſionis. Ex his ergo patet probationem tam primam quàm ſecundam ſatis ad hoc probatas, vt obtinere debeat aſſentum ad ſuam vtilitatem pro prioratu de Peruſo, de quo agitur in ſacro magno Regis conſilio.

Ex prædictis inferitur gradum & nominationes d. de Bonafos, impetratum autem Papæ indultum valere, quia poteſt qui nominationes impetrare ante profeſſionem, cum nullo iure cautum ſit quod religioſus debeat eſſe profeſſus ante nominationes. & c. nullus. de elect. in vj. loquitur in Abbatia & prælatura, vt in illis non debeat eligi niſi expreſſe ſit profeſſus: ſed non prohibet mandata vel nominationes ad beneficia impetrari ante profeſſionem, imò eſt text. in contrarium. in c. ei cui. de præbend. lib. vj. Imol. & alij in clem. fin. de reſcript. & hodie habemus ius nouiſſimum Gallorum. in §. volumus. de colla. in Concorda. vbi tempus vacationis inſpicitur & perſonæ condecencia tempore vacationis: vt ibi ſcripti, & ſic valent tam literæ gradus, quàm nominationum, tum ipſe iam eſſet profeſſus, vt ſuprà probatum fuit: & quia non requiritur profeſſio, in tempore impetrationis: ſed ſufficit quod tempore vacationis beneficij profeſſus fuerit.

Et per prædicta patet ſufficere obtinere diſpenſationem antequam quis pacificè habeat beneficium: dummodo fiat mentio illius beneficij, quod quis habet: & Papa dicat in diſpenſatione licet quod poſſis illud retinere, vna cum obtentis, & ad hoc diſpenſamus: ideo hic Bonafos eſt diſpenſatus ad tria.

Proſequutus eſt quartum in quo ſuccubuit, videlicet, ſuper prioratu de Mayriguanes, nonne poterit retinere alia tria: non dubito de hoc quia de tertio eſt diſpenſatus, & antequam ea obtineret, & nunquam pacificè obtinuit niſi duo & nunc tria: & de iure per adeptionem pacificam ſecundum perditur primum: & per adeptionem tertij vacant duo prima pacifica. clem. ſi plures. de præbend. ſed hic de Bonafos non habebat nec habuit tertium pacificum, ſed ſemper fuit in lite: ergo poterat antea & ſic tempore litis obtinere diſpenſationem, &

ſe facere habilem ad obtinendum beneficium litigioſum: nam & ſi obrinuiſſet quartum ante diſpenſationem obtentam, non de quarto vacaret niſi primum poſtquam eſt ad tria diſpenſatus, vt docent interpretes in d. clem. ſi plures. Alioqui ſine diſpenſatione non valeret collatio vltimi. per c. ordinarij. de offic. ordinarij. in vj. ſed quia eſt diſpenſatus ad quartum, non erat opus quod dimitteret inſirmariam. Verum eam dimiſit: vnde nunc nullum eſt dubium quin prioratum de Peruſo obtinere poſſit in vim etiam primæ diſpenſationis ad tria, quia non habet niſi duo poſt dimiſſionem, & obtinendo illud de Peruſo obrinetur tantum tria ad quæ diſpenſatus conſertur: & quando quis eſt diſpenſatus ad quartum, & loco dimiſi vel dimiſſorum, aliud, vel alia habere poſſit: poteſt obtinere beneficia, ad quæ eſt diſpenſatus. c. non poteſt. de præbend. in vj. & iſte de Bonafos eſt diſpenſatus ad quartum: ergo illud obtinere etiã poſſet: aliter de Papæ poteſtate dubitarem, de qua tum in his beneficijs maxime, tum in hac parte poteſtatem. c. xx. de præbend. lib. vj. non eſt dubitandum, & de hac diſpenſa. ſcripti plenè in praxi benefic. quoad expreſſionem factam, de portione monachali, in Eccleſia Sigaci: licet ſit in alio monaſterio, ille error non nocet, ſed corrigi poteſt: quia eſt error facti, qui etiam peritiſſimos fallit. l. final. ff. pro ſuo. & conſertur error menſularij: ideo non nocet. l. ſi librarius. ff. de regul. iur. & ratione illius clauſulæ poſitæ in ſignatura, quod verior expreſſio fieri poſſit, in bulla facile corrigetur: vnde ex prædictis oppoſita contra d. de Bonafos non obſtunt, & ideo his me ſubſcripti hoc anno 1553. in menſe Octobris: & ita iudicauit ſacrum magnum conſilium in vtilitatem d. Bonafos.

RESPON. LXXI.

De commenda, aut beneficio in commendam dato.

HX factò præmiſſo ſequentes oriuntur quæſtiones. Prima eſt, an inferior Epifcopo poſſit Eccleſiã commendare. Secunda, an durante illo tempore Epifcopus poſſit eam Eccleſiam commēdatam conferre. Tertia, an conferendo videatur commendam reuocare. Quarta, an is qui habet præſtare collationi aſcenſum, teneatur pro illo aſcenſu præſtando conſtituere vicarium generalem, ſicut is qui conſert.

Ad primam quæſtionem reſpondeo, quod inferior Epifcopo non videtur prohibitus commendare Eccleſiam ad tempus, videlicet vſque ad ſex meſes: imò videtur permiſſum à contrario. in c. nemo deinceps. de elect. in vj. quod expreſſe docet Panormit. per illum text. in c. ſi conſtituerit. in j. notab. de accuſat. dicens inferiorem à Papa non poſſe perpetuò commendare, ſed ad tempus ſic. De capitulo ſede vacante quod poſſit vſque ad ſex meſes commendare. firmant Panor. & Felin. in c. cum olim. xj. q. de maior. & obed. & Ioan. Franciſc. in tract.

De
commēda

Commēda
dare in
peruſum
poteſt
ſi
Pa
pa. ad
temp
pus
ſex
me
ſes
quib
bet
ordinarij
poteſt.

in tract. de officio & poteſtate capituli ſede vacante. in 2. parte quæſt. iij. Ergo & alius qui beneficia conferre poteſt. Nèpè illud videtur permiſſum quod non eſt prohibitum. c. nam concupiſcentiam. de conſtit. l. præcipimus. C. de appell. Sed non reperitur prohibitum quod inferior ab Epifcopo commendet beneficium per ſex meſes, ergo conſertur permiſſum. Maxime quia iſta commenda temporalis ſit, vt interim inueniatur idoneus. Igitur poterit fieri ab eo qui beneficij prouiſionem habet: quia quilibet eſt rei ſuæ moderator. l. in re mandata. C. mandata. & deponere rem ſuam poteſt & commendare apud quem vult & quando vult. glo. in d. c. nemo.

Commēda
to beneficio
interim
poteſt
ordinarij
conferre
idem
beneficium.

Secunda quæſtio eſt, an poſſit Epifcopus vel alius ordinarius durante illa commēda beneficium illud commendatum conferre. Reſpondeo quod ſic per id quod Felin. ſcribit in c. cum olim. col. iij. quæſt. xj. de maior. & obed. vbi concludit Epifcopum poſſe conferre beneficium datum in commendam capitulo ſede vacante, etiam non vocato commendatario. Et ſic talis commenda non præiudicat Epifcopo, ita firmat d. Buza in tract. commend. quæſt. xj. & Gomeſi. quæſt. v. in regul. de trienniali poſſeſſ. Nam iſta commenda intelligitur fieri donec Eccleſiæ ſit prouiſum. Panorm. in d. c. cum olim. ob id potuit præpoſitus conferre non obſtante commenda facta per ſuum vicarium, & collatio facta à præpoſito valuit: nempe dicit glo. magna in d. cap. nemo quod finito etiam ſeſtrem poſſet eam commendare alicui cuſtodendam, donec ſuperior prouideat.

Commēda
beneficij
coſſa, q. o.
modo illud
beneficium
dicatur
vacare.

Non refragatur quod durante commenda non dicitur beneficium vacare, quia eſt canonicus titulus. glo. & ibi expreſſe Ioan. Monach. in d. c. nemo. Ergo non poteſt conferri, reſpondeo quod non dicitur Eccleſia interim vacare, quia commēdatarius habet adminiſtrationem ad tempus, qui eam regit. Et ſic quoad hoc non dicitur vacare, ſed quoad effectum iuris bene dicitur vacare, vt ei prouideri poſſit. Nèpè quandiū prouiſum non eſt Eccleſiæ ſemper Eccleſia dicitur vacare ſecundum Hoſtien. in c. ne pro defectu. de elect. per glo. in clem. j. vt lite pendente. Refert Ludou. Rom. conſil. ccl. in caſu. col. j. & ſeq. vbi expreſſe hoc tenet, & videatur.

Non obſtat quod non currat tempus illis ad quos interim ſpectat collatio, cum non dicatur vacare, vt dicit Io. Monach. in d. c. nemo. Reſpondeo, hoc putarem eſſe verum in illis collatoribus, qui habent conferre, poſt illum qui commendauit. Nam ille qui commendauit ſi poſt quatuor meſes commendauerit ad ſex meſes ſuperior non conferet ante ſex meſes commēda finitos: ſed is qui commendauit interim conferre poterit, vt videtur innuere glo. in d. c. nemo dicens caueat vt intra ſex meſes fiat, & c.

Item non eſt verſimile quod ordinarius commendando velit priuare ſe collatione ſua, quia illa commenda ſit, vt interim inueniatur idoneus, ſi iuuentus ſit, vt illi collatio fieri poſſit. doct. in d. c. nemo. ſicut poteſt fieri vno viuente eo, qui titulum habet. clem. fin. de rebus Eccleſiæ non alienand.

ita & commenda durante prouiſione.

Præterea durante deposito non prohibetur qui rem depositam donare, ſic nec conferre. Ita conſuluit Rom. conſil. ccl. in caſu. col. j. vbi expreſſe dicit. Aut Eccleſia eſt commendata in ipſius Eccleſiæ vtilitatem, & tunc commendatarius poteſt quancumque remoueri & licitè conferri, tum quod commenda non eſt aliud quàm depositum ſed depositum ad deponentis voluntatem liberè reuocari poteſt, etiam ſi in contractu dictum ſit, quod duret depositum vſque ad obitum. l. j. §. ſi depoſuero. ff. depoſiti. c. bona. fides illo titulo. ergo & commenda.

Secundò probatur in c. obitum. & c. Catinensis. l. xj. diſtin. & c. conſtitutum. vij. quæſt. j. in quibus apparet manifeſtè non refragante commenda eccleſiæ in ipſius vtilitatem facta poſſe liberè procedi per capitulum ad electionem, & ſic ad prouiſionem, quando verò commenda ſit ad vtilitatem commendatarij tunc eatenus durat commendatarij vtilitas, non dicitur eccleſia vacare. Ita vt alteri collatio licitè fieri poſſit, ſed non eſt verſimile quod temporalis commenda fiat, niſi ad eccleſiæ vtilitatem. Igitur reuocari poterit.

Et ſic commenda facta ad tempus poteſt etiam ex cauſa reuocari quamuis ad vtilitatem perſonæ facta ſit. text. in c. ſi conſtituerit. vbi. glo. in verbo. commendata de accuſ. glo. in c. qui plures. xxj. q. i.

Sine cauſa verò reuocari non poteſt, cum ſit quidam titulus canonicus & ad tempus datus. glo. & doct. in c. nemo. de elect. niſi etiam eſſet cauſa ex qua facta fuerat. arg. c. magna. de voto. ſi igitur epifcopus in ſua commenda, vel eius vicarius dicat commendamus donec aliter de idoneo fuerit prouiſum, poterit quancumque prouidere, inſpicienda ſunt igitur commēda verbatim tamen per prædicta, quia præſumitur potius in eccleſiæ vtilitatem quàm perſonæ facta, reuocari poterit & conferri durante commenda. Tutius eſt tamen permittere vt is cui eſt commendatum vtatur per totum tempus ſuum, & ſic quod collatio fiat ſine præiudicio commendatarij, ſicut vno. d. cl. fi. de reb. eccleſiæ non alienand. & per hæc eſt ſoluta tertia quæſtio.

Commēda
an poſſit
reuocari.

Quarta quæſtio ſic decidetur, quod is qui præſtat conſenſum collationi non tenetur conſtituere vicarium generalem ad præſtandum illi conſenſum, ſicut is qui conſert. c. fi. de offic. vicar. in vj. vbi loquitur de vicario ad conferendum, non in alio, ergo in vicario eius qui habet conſentire non habet locum, nam diuerſum eſt conferre & præbere aſſenſum. c. vno. §. j. ne ſed. vacan. in vj. & plus iuris habet is qui conſert, quàm qui conſentit: igitur ſtatutum in vno videlicet in collatione, vt vicarius generalis eſſe debeat, non habebit locum in alio, videlicet præbente conſenſum, vt is qui debet præſtare conſenſum collationi faciendæ teneatur conſtituere vicarium generalem, ſicut is qui conſert, quia hoc non inuenitur ſtatutum. l. diſſentientis. C. de repud. nec eſt lex tale quid dicens. text. in §. ſin autem abſuerit. in authen. de non eligend. ſecundò nuben. coll. j.

Vicarius
an requiritur
ad
preſtandum
conſenſum
collationi
faciendæ.

Conferre,
preſentare
& præſtare
conſenſum
collationi,
diſſerunt.

Nec refragatur quod etiã is qui præſentat teneatur

tur saltem constituere procuratorem generalem, cum potestate presentandi, teste Panorm. in c. fi. de concess. præben. ergo & is qui præbet consensum. Respondeo licet plus iuris habeat episcopus ex sua collatione, quam patronus, c. dilectus de offic. leg. tamen appellatione collationis venit presentatio in rubric. vt ecclesiastica benefic. sine diminut. & gloss. in cl. vna. de rerum permutat. quod secus est in consensu qui appellatione collationis non venit.

Item vbi requiritur consensus potest etiam ante actum, & in ipso & post actum præstari. l. vit. C. ad Mace. c. auditis. de elect. c. cura. vbi Panorm. de iure patro. Bart. in l. tam is. §. j. in fi. ff. de donat. caus. mort. Bal. in l. fi. §. sin autem. C. de bonis quæ lib. Et ista est communis conclusio teste Alberto Bruno. in tract. de forma & solem. actus. rubr. de implemento & obseruantia formæ. versic. & circa consensum. Ergo consensus non regitur sicut collatio, quia antequam quis conferat oportet, quod sit vicarius generalis. Et non posset haberi rata collatio facta ab eo qui non habet potestatem, quia, quod nullum est non potest ratificari. per regulam iuris sed consensus præstari posset. Superest igitur quod illa solemnitas quæ est in constituendo vicarium generale ad conferendum cesset in presentando consensum. Et sic valet rati habitio capituli Vticensis facta, de persona d. Francisci Orandi vicarij generalis constituti à præposito. Et ista, salua correctione melius sentientis, mihi vera videntur: quibus subscripsi, valetudine aduersa nunc detentus, alia adducere non valui.

RESP. LXXII.

De ordinarij collatione per resignationem.

De collatione facta per ordinarium per resignationem an si vacet ante viginti dies possit per interim iterum conferre.

Vper dubio an ordinarius beneficium quod contulit per resignationem possit per obitum postea conferre, si vacet ante viginti dies. Dubitatio est quod non, quia variatio est prohibita maximè collatoribus. Cle. vnic. de renuntiat. Item non potest quis vnum beneficium duobus conferre. c. tua. de præben. quia esset diuidere beneficium, quod non permittitur. c. maioribus. de præben. Adhæc prima collatio impedit secundam. c. post electionem. de concess. præben.

Contrarium est verum quia ordinarius potest toties quoties vacat beneficium illud conferre c. ordinarij de offic. ordin. in vj. c. ij. de concess. præben. Igitur si beneficium vacet per resignationem, causa permutationis vel alias coram eo, ipse poterit illud beneficium sic vacans conferre, si postea vacet per obitum, vt potè quia resignans non vixit per xx. dies tunc poterit iterum conferre, quia iterum vacat, per illam regulam Cancellariæ xvij. Innocen.

Præterea quando plura iura vni competunt vno sublato alterum illæsum remanet. text. in l. si domus. vbi Bart. ff. de seruit. vrb. præd. l. quotiens duplici. de regul. iur. Sed plura iura competunt ordi-

nario, videlicet vt conferat quando vacat, per resignationem, per non promotionem, vel alio modo etsi contulerit per resignationem, & sic sublato fit illud ius, alterum tamen illæsum permanebit scilicet vt per obitum vacans possit conferre.

Item quando duo iura concurrunt in vna persona habet vim duarum personarum, l. si consul. ff. de adopt. l. Papinianus, §. sed nec impuberis, de inoffic. testam. sed in persona ordinarij concurrunt duo iura, videlicet vt conferat, & per resignationem vacans & per obitum: ergo ille ordinarius habebit vim duarum personarum, & sicut duo ordinarij possent illud beneficium sic vacans conferre, sic & ipse.

Nec refragatur quod variatio sit prohibita, verum est iure non permittente & quando in malum tenderet, sed in bonum non, imo magna prudentia est si reuocaueris, id quod malè egeris. c. magna. xxij. q. iij.

Nec obest quod prima collatio impedit secundam. Resp. verum esse, si prima valeret, sed prima fuit nulla quando resignans non vixit per xx. dies. & beneficium vacauit per obitum, igitur illud beneficium de nouo vacans poterit ordinarius conferre, non obstante sua collatione prima quæ est effecta nulla ac si illam non fecisset per dictam regulam Cancellariæ.

Imo si ordinarius non conferret beneficium vacans per obitum, relinqueret illud: sic vacans puniendus esset. per c. de multa. de præben. Igitur ordinarius sic conferendo bene fecit, & iure, & is qui habet collationem per obitum habet verum ius.

Nec obstat quod non potest conferre duobus; verum est vno tempore, & beneficium sic vacans, sed quoties vacabit. toties vni conferet. Et sic conferendo non est diuidere beneficium, vt scripsi in §. j. in glo. vna. de colla. in Concord.

Præterea regula Cancellariæ sic dicit. Item voluit, quod si quis in infirmitate constitutus resignauerit aliquod beneficium, vbicunque sit etiã si in Romana curia. Ita in registris curiæ est recepta, sed ista dictio etiam implicet. l. ij. C. de testib. cū simul. quasi velit dicere siue vacet in curia Romana, siue coram ordinario, siue coram delegato, & vbicunque. ita scripsi. in tract. nominatio. q. xvij. nu. 5. & seq. & sic illa regula habebit locum, etiam coram ordinario.

Item regula Cancellariæ Papæ Pauli: tertij addidit in sua regula quamuis autoritate conferatur. Et sic habetur facilis declaratio quod quacunque autoritate, siue ordinaria, siue apostolica beneficium conferatur, semper dicitur vacare per obitum, & conferri potest, videatur regula Pauli ad hunc effectum. Et quod illa regula habeat locum in ordinario fuit iudicatum in supremo senatu Parisiensi pro magistro Francisco de Bourges, contra Briconn. anno 1539. in vigilia Assumptionis Beatæ Mariæ. Et sic est concludendum ordinarium potuisse conferre alteri, quam primo, & ille cui contulit per obitum habet verum & canonicum titulum, debetq; in pleno possessorio manuteneri, ob id subscripsi.

RESPON

RESP. LXXIII.

De collatione ordinarij, non expresso modo vacandi.

De collatione ordinarij non expresso modo vacandi.

Acti quæstio ita se habet. Episcopus contulit sic beneficium, cum ad presentem certo modo de iure & de facto vacet & vacare noscatur, seu ad nos deuoluta collatio existat tibi præmissis, aut alias quouismodo vacans vel ad nos deuolutum conferimus, &c. Queritur an ordinarij collatio valeat? Breui respondeo: quod sic, quia de substantia collationis vel electionis non est exprimere modos vacationis, sed potest Episcopus conferre beneficium si vacat. gloss. nota. in cap. secundo de elect. in sexto quam approbant ibi doct. & Dec. in regul. actus legitimi. num. 12. ff. de regul. iur. Felin. in c. cum contingat. num. 17. de offic. deleg.

Vacationis modus non est de substantia exprimens in collatione.

Item potest beneficium conferri expresso modo vacandi, vt expressim decidit Lappus alleg. quem refert & sequitur Nicol. de Milis, in reperiario, in verb. beneficium. quæst. lvj. incipiente beneficium potest conferri. Et sic fuit in hoc casu collatum, ob id valet collatio.

Præterea vacare dicitur beneficium de iure, & de facto per mortem. Hostien. in summa de concess. præben. §. quot modis. quia mors omnia soluit. §. deinceps. in authen. de nupt. col. iij. Et sic cum Episcopus dicat quod beneficium vacat de iure & de facto, videtur dixisse vacare per obitum, cum tunc & de facto & de iure vacet, & sic videtur expressisse modum vacandi quod sufficit.

Non obstat text. in cap. secundo de electio. in sexto, vbi non valet electio, nec collatio incerta, quia respondeo quando esset incertitudo circa personam, vt confero tali, aut tali, vel illi, qui primò doctor efficietur, aut aliàs, & tunc non valeret, sed in casu proposito non est aliqua incertitudo personæ: nec est aliqua dubitatio de vacatione. Nempe collator dicit vacare noscatur, & sic de vacatione est certus, quod sufficit. vt declarant doct. in dicto cap. secundo, & Lappus d. allegat. scripsi abundantius in gloss. innodatus. in forma mand. in Concord.

Item literæ in forma de perinde valere, extendi possunt ad hoc, nempe vult Papa vt collatio facta ab ordinario, perinde valeat ac si expressus fuisset verus vacandi modus. doct. in c. quamuis de rescript. in vj.

Adhæc obstante indulto R. domino Cardinali Papa non intendebat, nec volebat conferre, imo fuit circumscriptus, vt dicit in simili Bal. in c. cum olim de re iudic. Et sic non valet collatio Papæ, vnde valet collatio ordinarij, quæ per Papam fuit confirmata, per illam clausulam perinde valere. Quare concludo collationem ordinarij valere

non obstantibus deductis in contrarium. Et ita subscripsi.

Semle aux souscripts la collation, [videtur subscriptis collationem,] factam Raymundo de Monte Valenti non valere, tum quod sit subreptitia & obreptitia. Et subreptio in beneficiis viciat ipso iure prouisionem. c. ad audientiam. 2. & Panorm. in cap. ceterum. & cap. super literis. de rescript.

De subreptitijs collationibus seu prouisionibus.

Nempe in literis sua prouisionis ipse Raymondus asserit se esse in decimo suæ ætatis anno constitutum, hoc tamen falso, cum tempore impetrationis non haberet nouem annos, vt patet per instrumentum matrimonij in quo continetur, quo anno matrimonium contractum fuit, quia ante matrimonium non poterat legitime nasci. Et tempore impetrationis beneficij non erant decem anni elapsi à die contracti matrimonij. Ergo hic Raymondus non potuit esse in decimo anno constitutus.

Et idè ista falsitas expressa in literis viciat omnino Papæ prouisionem. d. c. super literis. nam mendax peccator cauere debet impetratis. c. sedes. & c. ex tenore. de rescript.

Imò subreptio dolosa viciat omnia in literis contenta, & dolus præsumitur ex suggestione falsi. cap. super literis. vbi Panorm. in primo not. de rescript.

Nec obest quod in literis dicatur in decimo anno seu circa, quia illa dictio circa, breue tēpus significat. c. continebatur. & c. attestaciones. de despons. impuber. vbi glo. dicit non posse extendi ultra sex menses. & Hostien. ibi tres dies significare firmat: sed esse arbitrariū firmat Archid. in c. j. col. ij. post glo. ibi de offic. ordin. in vj. sed iudex de tempore breuissimo arbitrari debet, & de paucis diebus. Guid. Papæ. singul. ccccxxxvj. in decif. circa. &c. Sic consuluit expressè Alex. consil. lxxx. quoniam. col. v. nu. 15. in v. volum. & consil. lxxxij. in causa. in fin. in vij. vol.

Nam ista dictio circa incertum tēpus significat, vt dictum testis sic deponentis non valeat, plenè scribit Guid. Pap. in decif. cxc. libello. Panorm. in c. fi. ij. not. de desponsa. impub. Alexan. consil. xxix. clarissimè. col. v. nu. 12. in vij. vol. Angel. consil. cxxvij. visis petitione & responsione.

Item cum ætas vera sit exprimens in rescripto doc. in c. super inordinata. de præben. Nam difficilius concedit Papa iuniori quam maiori, & illa quæ difficiliorem reddunt pontificem sunt exprimens, alioqui gratia est nulla. c. postulasti. ibi de leui non concessissemus. de rescript.

Igitur hic falsam ætatem expressit, cum non haberet annum nouum dicit se esse in decimo, seu circa. Certè tam illa falsa expressio, quam subreptio viciant gratiam, ob id vacauit beneficium per mortem, ideo ordinarius iure contulit.

RESP.

De commendatario.

Commendatarius an intra annum promoueri tensatur.

Vbiis sequentibus sic puto respondendum. Si secularis habeat prioratum cui cura imminet animarum in commendam tenetur promoueri, etiam intra annum, per cle. ne in agro. §. ceterum. de statu monach. vbi dicit qui prioratus habuerint vel commissi eis aut collati fuerint: sed illi quibus sit commenda habeat illos prioratus, ergo tenentur promoueri, etiam quia illis commissi sunt. Et ita loquitur etiam c. licet canon. de elect. vbi dicit cui commisi fuerit ecclesia parochialis conuincitur etiam per commendam, ergo tenetur promoueri.

Item is qui habet, in titulum tenetur promoueri. d. c. licet. fortius & is qui habet in commendam, cum fortius ius habeat is qui titulum habet. c. nemo. de elect. in vj. Et tamen is qui habet titulum priuatus si non promouetur intra annum, fortius & is qui non tantum iuris habet.

Præterea quamuis Papa dispenset vt secularis habeat prioratum regularem, tamen dispensare non videtur ad alia accessoria non consequentia nec necessaria, secus si sint accessoria necessaria. per glo. in c. quia in tantum. de præben. Fel. in c. positulasti. col. xij. & seq. de rescrip.

Item si Papa dispenset cum minore vt habeat beneficium curatum videtur secum dispensare vt non teneatur promoueri intra annum, quia hoc est necessarium: sed quando erit ætatis legitimæ tenebitur promoueri, alias priuatur. c. cum ex eo. vbi doct. de elect. in vj. Bo. ius. vital. in cl. in agro. §. ceterum. col. vl. de statu monach. sic & licet Papa videatur cum isto seculari dispensasse, vt possit habere prioratum regularem, tamen voluit vt ipse obtineret illum prioratum, secundum ius, & prout ius disponit, & sic quod intra annum promoueretur vt alij.

Vicariatus tenor quomodo sit capiendus.

Secunda quæstio est an per ista verba censetur constitutus vicarius generalis ad conferendum, vt si episcopus dicat nostrum procuratorem & vicarium generalem fecimus & constituimus, ac damus potestatem conferendi omnia, & singula beneficia, dignitates, &c. Respondeo istam constitutionem valere per text. in c. fi. de offic. vica. in vj. vbi duo sunt requisita: primum, quod vicarius sit generalis, vt est iste, declarat Panor. & alij in c. ex parte. j. col. ij. de offic. deleg.

Secundum, quod specialiter sit ei data potestas conferendi. Nam quamuis esset generaliter constitutus, tamen beneficia conferre non posset, cum in generali concessione non veniant ea quæ verisimiliter quis non esset concessurus, nec etiam donatio. d. c. fi. sed collatio est donatio ergo illa non venit. c. relatum. de præben.

Non refragatur quod non sit constitutus in spiritualibus & temporalibus. Et sic non valet per ea quæ consuluit Socin. consil. cclx. in causa manu-

ten. col. xj. in ij. vol. quia respondeo quod sufficit vt sit generaliter constitutus, & tunc censetur & in temporalibus & in spiritualibus constitutus, quia tantum operatur genus in suo genere, quantum species in sua specie. l. si duo ff. de administ. tutor. Et sic est dicere generalem constituo vicarium, ac si diceretur, & in temporalibus & spiritualibus volens dicere, quod si constitueret vicarium in spiritualibus cui daret potestatem conferendi, quod non valeret, quia non est generaliter constitutus. facit quod not. Panor. in c. si. de concess. præben. quod patronus si abesse debeat poterit constituere procuratorem generalem cum potestate presentandi. Et poterit is procurator generalis presentare & conferre, etiam si non sit datus ad spiritualia quæ laicus non potest habere. c. causam quæ. de præscri. sic dicemus in isto vicario vt censetur esse generaliter constitutus, licet non sit expressum in spiritualibus & temporalibus.

Tertia quæstio est an ista clausula in mandato regulari apposita dummodo electiuus electiuus, electiuus & prioratus, vel alia dignitas conuenientialis non existat vitiet mandatum. Respondeo quod sic, quia non seruatur forma in Concordatis descripta, in qua non excipitur nisi electiuus beneficium, hic vltra excipitur videlicet conuenientiale, ergo prima non est seruata. Et quia hoc mandatum non est generale, vt debet esse. Nam non excipitur nisi electiuus in Concord. Et hic excipitur prioratus & dignitas conuenientialis. Et sic fuit reprobaturum in hoc senatu mandatum, & in mente curie resentum non valere deinceps mandata, quæ illas clausulas habebant.

Nec obest quod in ecclesia non sit aliquis prioratus vel dignitas conuenientialis, quia facesse, postquam non erat aliqua conuenientialis non debebat exprimi quod erat superfluum. Nam sic exprimendo mandatum, non est secundum formam, ergo non valet, nec est generale ob id reprobaturum, vt scripsi in forma mandati in Concord.

Quartò, queritur si valeat insinuatio mandati, etiam si non fuerint insinuatæ literæ executoriales, respondeo insinuationem valere, quia non reperitur iure cautum, quod literæ executoriales sint presentandæ quando mandatum est de providendo, secus si de compellendo, vt plene scripsi in glo. presentes. in form. mand. & non credo arrestum fuisse latum in contrarium, nisi alia ratio in processu fuisset descripta: sed non ea solum ratione quod mandatarius executoriales literas non presentasset. Nempe ob hoc non vitiat mandati presentatio, vt etiam firmat Gomez. in tract. mand. in forma. §. plenè de hac insinuatione scripsi in tract. nominatio. q. xliij.

Quintò collatio mandatario facta ab executore post sex menses, & sic postquam deuolutio erat facta ad alium Episcopum non grauatur non valet, quia is ad quem erat deuoluta collatio, non erat grauatus. clem. si de beneficio. de præben. ergo non poterat conferri beneficium sub sua collatione.

Item

Classis in mandatis appropinquata modo dicitur quod non vitiat mandatum.

Falsa qualitas beneficii facta in impetratio ne aliquando non vitiat.

Resignans præbendam reuertens sibi fructibus præbende.

In sinuato mandati non valet si fuerint insinuatæ literæ executoriales.

Executor non potest conferre post sex menses iuramento dati.

De Regiis nominationibus, & quando sunt expedienda.

Ex nominauit ad prioratum de Carlario diocesis Lemouicensis d. Antonium Mouhon, qui intra annum non expeditur suam nominationem, ob id ex edicto Regio non potest post sex menses iuari illa nominatione. Iterum Rex nominauit eundem de Mouhon ad eundem prioratum, & fuerunt bullæ expeditæ postea eo die quo bullæ Romæ fuerunt expeditæ Rex nominauit Franciscum de las Tours, vter istorum ius habeat: breui respondeo, fratrem Antonium Mouhon qui est primus, & in beneficiis ius ex data metimur. c. eam te. de rescript. ca. si eo tempore. c. duobus. illo titu. in vj. sed hic Mouhon est primus tam in prima prouisione quam in secunda, ergo præferri debet aliis quibuscunque.

Nec refragatur quod non est facta mentio in secunda prouisione de prima Regis nominatione, seu du placet: ergo secunda prouisio est subreptitia. Respondeo vbiunque primæ literæ sunt nullæ, vel elidi per exceptionem possunt non impediunt impetrationem secundarum, & secundæ valent non facta mentione priorum. c. ex tenore. & c. in nostra. vbi glo. & Dec. de rescript. sed primum placet erat nullum ex Regis Edicto: ergo de eo non erat facienda mentio, quia non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum, per regul. iur.

Item non est facienda mentio de eo quod induceret principem ad facilius concedendum, sed de eo quod difficilius. c. ad lites. ca. postulasti & c. super literis. de rescrip. Fel. in c. in nostra. ibidem. sed Princeps facilius concessisset, secundò placet ei cui prius concessit, quia variare abhorret: ergo de illo non erat facienda mentio, diuersum foret si alium nominasset: in secundo placet, tunc facienda esset mentio primi beneplaciti, quia tunc variat, & non intendit ius alterius tollere. c. quamuis. de rescript. in vj.

Præterea nullum ius præterendere potest d. Franciscus de las Tours, quia non vacabat beneficium

Mendacium in impetratione quod beneficium non excedit summam xxxij. ducatorum non vitiat prouisionem.

Nominatio regis debet expediri intra sex menses.

Secunda prouisio non requirit exceptionem primæ quæ fuerat nulla.

tempore quo impetrauit : nam si non valebat resignatio resignans habebat semper beneficium. ca. quod in dubiis. & c. fi. de renunt. Maxime quando adiuicetur illa clausula non aliter, nec alias, nec alio modo, vt quando fit resignatio in fauorem, tunc illa resignatio est conditionalis: & faciunt illa verba, vt nil videatur actum nisi seruetur id de quo conuentum est. allegat Bald. in l. si quidem. C. de excep. las. in consi. cl. xij. in causa. col. iij. nume. 5. in ij. vol. sed ista resignatio in fauorem Mouhon facta erat si non valebat, nil actum videbatur de dicta resignatione: ergo impetrans nil iuris habere videtur: etiam si d. Mouhon ius non haberet, qui tamen plenum ius habet.

Nec potest prærerendi aliqua intrusio in eo qui habet titulum, ab eo qui ius conferendi habet: vt est Papa. Felin. in ca. in nostra. de rescript. sed d. Mouhon habebat primam collationem à Papa, etiam cum beneplacito Regis, ergo titulum habebat, licet non esset facta mentio de illo Regis beneplacito: & quamuis collatio facta spreto patrono sit nulla. c. decernimus. xvj. q. vj. tamen hoc est verum si patronus cõqueratur. c. illud. de iure patron. igitur si prouisus interim accipiat possessionem ex illa prouisione non erit intrusus, quia titulum habet.

Igitur non requirebatur productio reuocationis primæ expeditionis, quia potest quis pluribus iuarii titulis. c. post electionem. de concess. præben. ob id nil facit reuocatio, quia prima expeditio etiam nulla nil nocet sequenti prouisione, cum beneplacito Regis facta, vnde mihi videtur non esse super his insistendum, & potest renuntiare illi reuocationi, si bonum sibi videatur postquam est primus in secunda prouisione.

Et per prædicta d. Mouhon verus dicitur prouisus & canonicè cum etiam sit dispensatus de atate & aliis, vt in sua bulla legi potest, quare concludo ad eum spectare prioratum, de quo agitur, & alterum impetrandem nil iuris habere. Ideo hoc anno 1545. subscripsi in mense Ianuario Paris.

RESP. LXXVI.

Subdiaconus dispensatus ad matrimonium contrahendum.

Alia est questio de Subdiacono dispensato ad matrimonium.

Apa dispensauit vt Subdiaconus matrimonium contraheret, quia nobilis ex antiqua familia & nobilitate propter conseruationem familiaræ: & quia suasionibus genitoris hoc fuit factum, quaeritum fuit an talis dispensatio non obstante voto valeat. Respondeo quod sic, nam Martinus Papa in subdiaconatu dispensauit. c. lector. xxxiij. distinct. vbi glo. & doct.

Item ordo Subdiaconatus non connumeratur in sacris ordinibus. c. à multis. de atate. & qualita.

Item in voto continentie Papa disponit, quod qui vouit simpliciter castitatem si postea contrahat valeat matrimonium. c. rursus. qui clerici vel vouen. & illi qui vouit simpliciter castitatem

Votum castitatis in Subdiacono an impediatur dispensatio in matrimonium.

datur facultas matrimonium contrahendi, quando de incontinentia timetur. c. veniens qui cler. vel vouen. sic & in voto solemniter potest dispellere cum omne votum æqualiter obliget apud Deum. d. c. rursus. & quamuis votum sit iuris diuini ipsa tamen solemnitas est iuris postiuui. cap. j. de voto. & postquam Papa disponit quod qui vouit contrahere possit. d. c. veniens. à fortiori poterit Papa dispensare, cum vno: & sic cum hoc nobili Frãscisco de la Porte ex causis prædictis: nam existens in sacris non est prohibitus nubere, de iure diuino & Græci adhuc contrahunt. ca. Nycena. xxxj. dist. & in veteri lege sacerdotes vxores habebat. c. tenere. ibi ergo super his quæ postea fuerunt inducta Papa dispensabit, nec continentia est de substantia ordinis. Innocen. in c. placet. de conuert. coniugat. ca. cum olim. eodem.

RESP. LXXVII.

An commendatarius possit beneficia conferre.

Am ob subitum nuntij discessum, quam aliis obrutus negotiis breui agere cogor: ideo primæ quaestioni respondeo, qua quaeritur an Abbas commendatarius beneficia conferre possit: & videtur sine dubio quod possit, quia commendatarius Abbatie censetur verus Abbas. Barb. consil. ij. sapienter. col. vlt. in ij. volumi. nam commenda censetur canonicus titulus. c. dudum. ij. de elect. scripsi in tract. de pacifi. posses. in num. 36. cum seq. in Concordat. Franciæ quando commenda est ad vitam, secus si ad tempus. cap. nemo deinceps. de elect. in vj. & quod Abbas possit conferre. probat tex. in c. fin. de institut. nisi consuetudo vel fundatio contrarium habeat. Panor. in cap. cum Ecclesia Vulterana. nu. 9. de elect. & in ca. ex noscitur. de his quæ sunt à præl. Ioan. de Selua in tract. de benefic. in ij. parte. q. xxij. & hoc potest facere sine cõsensu monachorum. c. nullam. xvij. q. ij. nisi in fundatione contrarium cautum sit, vel ex consuetudine aliud fuerit seruatum.

Item secunda quaestio non videtur habere magnam difficultatem quin prædictus Abbas possit conferre beneficia, licet cõstituerit vicarium, quia in totum potest eum destituere: ergo & in partè, vt in simili dicitur. in c. pastoralis. §. item cum totum. de offic. deleg. & conferendo videtur reuocare potestatem datam vicario in illo casu quod potest facere, quia maiorem potestatem sibi retinet quam concedat. c. dudum. de præben. in vj.

Tertia quaestio est si in Abbatia sint tria vel quatuor secularia & octo regularia an debeant iungi, vt faciant decem, & Abbas postea possit grauari? Respondeo quod sic, quia qui habet decem beneficia ad collationem suam, potest grauari vno mandato. §. j. de colla. in Concord. sed ille qui habet secularia & regularia simul dicitur habere decem: ergo grauari poterit, quia regularia dicuntur beneficia, etiam secularia, quare poterit grauari, vt scripsi in glof. Concorda. in verbo quinquaginta.

Commendatarius an possit beneficia conferre.

Vicarius situs an abbatem possit conferre.

Ad id an possit rigi ei quod quidam de com. habet beneficia sed quæ sunt secularia & regularia.

quinquaginta. & in verbo duobus. d. §. j.

Quarta quaestio est an mandatario debeatur beneficium vacans ad collationem istius Abbatis commendatarij spectans: & nemo dubitaret quin debeatur si tamè beneficium vacauerit post mensem à die præsentationis, & insinuationis sui mandati, antè non debetur, etiam si vacet per resignationem, vel alias, vt habetur in forma mandati Apostolici: & ibi plenius scripsi in glosis, quæ possunt videri, si hæc non satisfaciant.

RESP. LXXVIII.

De præsentatione.

His verbis fundationis sequentibus, videlicet præbenda conferretur duobus præbendariis clericis, seu presbyteris de genere & parentela dictorum fundatorum, si eis bonum videatur, & c. videtur Ioannem de la Pierre ex genere fundatoris procreatum rectè institutum, quia conueniunt verba fundationis illi, ergo & eius dispositio. per tex. in l. iij. §. totiens. de damnò infect. ff. & aliis extraneis non conueniunt verba fundationis, ergo in ipsis nequeunt sibi locum vendicare verba fundationis. dicit tex. in c. indemnitate. §. supra dicta. de elect. in vj. nam patronus potest in creatione beneficij apponere onus vt præferret ille qui est de genere. per c. cum directus. de consuetud. & c. Abbate. de verbo. signifi. Gemina. per illum tex. in c. cum in Ecclesia vlt. not. de præbend. in vj. Card. consi. xj. quædam societas. refert & sequitur Felin. in tract. quando literæ Apostolicæ. versic. corroborari.

Imò fortius, dicit glo. in c. hortamur. lxxj. distinct. quod laicus etiam citra fundationem non debet præsentare extraneum, quando reperitur idoneus: sed hic reperiebatur idoneus Ioannes de Petra, ergo alius non potuit præsentari: & hoc sequitur, ibi Alex. refert Curtius, in suo tract. iuris patrona. in verbo honorificum. q. xvij. dicit etiam glo. in c. neminem. lxx. distinct. quod potius sunt instituendi illi clerici, de quorum bonis est fundata Ecclesia, quam extranei, ergo Ioannes de Petra erit præferendus, cum ex bonis suorum prædecessorum fuerit fundatum illud beneficium, vnde dicit Curtius in d. tract. de iure patronat. in verbo honorificum. q. xvij. quod si duo sunt præsentari & vnus illorum sit de familia, quod ille debet præferri licet alter sit magis idoneus. not. in c. constitutis. de appel. & sic non potest obici isti Ioanni de Petra quod non sit maior octo annis, quia habens septem annos est capax primæ consuræ. c. fi. de temporib. ordinand. in vj. ergo etiam erit capax beneficij simplicis. c. super inordinata. de præben. & sic erit capax ad istud beneficium, cum non sit curatum, sed simplex & quoddam legatum pium.

Nec obstant verba fundationis posita ibi conferretur duobus præbendariis clericis, seu presbyteris de genere & parentela dictorū fundatorū si eis bonū videatur, quia multipliciter possunt intelligi. Primò quod conferatur duobus si bonum videatur.

Commendatarius mandatario grauari.

Præsentatio vnus de familia secundum fundationem.

Septennium sufficit ad beneficium simplex obtinendum.

Fundatio vnus præbende vt duobus conferatur.

tur, vel vni ne diuidatur præbenda. per c. maioribus. de præbend. sed parum conuenit hic intellectus, cum fundatio exigat duos, quia vnus vix esset par oneri imposto.

Secundò, potest intelligi quod præbenda conferatur duobus clericis de genere si bonū eis præsentatis videatur, scilicet si hi de genere velint acceptare præsentationem factam per fundatores.

Tertio, potest intelligi, quod illi duo præsentandi sint de genere, si bonum videatur patronis, alioqui saltem requiritur quod vnus tantum sit de genere si inueniatur.

Quartò, potest intelligi quod conferatur clericis, seu presbyteris, si bonum eis videatur, videlicet conferre vel præsentare, presbyteros aut clericos simplices.

Quintò, quod conferatur illis de genere & parentela, si bonum videatur, videlicet quod sint de genere, vel parentela: nam illi dicuntur de genere qui ex linea masculina descendunt. l. j. in fi. ff. de iure immunita. & l. j. de probat. Barba. in repetitio. l. cū acutissimi. col. 50. C. de fideicommiss. ideo dicitur in fundatione conferatur illis de genere, id est agnatis descendentibus ex linea masculina, verum quia poterant deficere, ideo dicit de genere & parentela: nam parentela cum à verbo parente descendat vtrumque sexum significat, videlicet tam agnatos quam cognatos: & sic vult dicere quod conferatur agnatis vel cognatis si bonum videatur, videlicet conferre vel agnatis vel cognatis, & ita eligere ex linea masculina vel femina, reliquit in dispositione fundatoris, & patroni, & iste videtur verus sensus.

Vltimò, potest intelligi si bonum eis videatur, quod sint de parentela vel non: & hic intellectus ex verbis fundationis reprobatur, dum dicitur in fundatione conferretur duobus præbendariis clericis, seu presbyteris de genere: ergo aliis non existentibus de genere, vel parentela non potest conferri, quia de illis de genere dicit: ergo de extraneis negat debere intelligi, cum de vno præcipiat de alio negare videatur. c. nonne. de præsumpt. l. cum prætor. ff. de iudic.

Item non est verisimile quod quis statim se corrigat. l. non ad ea. ff. de condict. & demonstr. & hic dicit illos de parentela præsentandos: ergo statim non dicit si bonum videatur, quia nemo vnquam carnem suam odio præsumitur habere. ca. non existimemus. xij. q. ij.

Præterea videtur importat arbitrium boni viri. Bart. in extr. ad reprimendum. quomodo in l. lase maicst. crim. in glo. videbitur: nam in dubio verba debent intelligi secundum arbitrium boni viri, & non secundum liberam voluntatem. Alex. consi. lvij. in fi. vol. iij. sed bono viro non videretur bonum, vt consanguineus quādiu est idoneus repellereur & alius extraneus admitteretur, hoc non inuenit bonum sanctus Augustinus, vt asserit. in c. quicunque. xvij. q. iij. nec est bonum fumere panem filiorum ex fundatione, & dare canibus & exteris, vt habetur in Euangelio: nam ceteris partibus quis suos debet præferre consanguineos. glo.

Genus & parentela quomodo accipienda.

Præsentandi ius duobus competens.

notab. in c. j. de cohabit. cleric. & c. omnino. xxxj. distinct. ca. studeat. 50. distinct. ex his ergo patet Ioannem de la Pierre esse præferendum aliis præsentatis. Nec obstat quod alterius vicibus debet fieri præsentatio, & potest esse quod præsentatus à tutore Ioanne de la Ligne ritè est præsentatus, & institutus fortè, quia d. de la Ligne erat in tutore præsentandi, quod potest cognosci si alter ultimò præsentauit, etsi noluerit præsentare, etiam eidem computatur, quia paria sunt posse præsentare, aut nolle. regul. in iure ciuili. ff. de reguliur. ac si præsentasset, quia quando per me stat mihi est imputandum.

Nec obstat præsentatio facta per Katerinam de persona Claudij Maysonetes: quia etiam non est de genere: ergo non valuit, quare potuit variare etiam post institutionem, quoniam sua prima præsentatio erat nulla, ut potè facta contra fundationem, secus quando præsentatio non esset nulla, tunc post institutionem non potest patronus laicus variare. c. cum autem. cap. quod autem. & cap. pastoralis. & ibidem doct. de iure patron. facit tex. in c. cum Bertoldus. de re iudica. vbi præsentatus post institutionem primi præfertur, & iura permittunt facilius variationem, quando actus est nullus, quam si sit validus. per cap. nosti. de elect. Ioan. Andr. in d. c. quod autem. & c. cum autem.

Et sic postquam is qui est de genere debet præsentari siue sit clericus siue presbyter: & is Ioannes de Petra est clericus licet non sit maior viij. annorum, tamen est habilis, postquam est tonsuratus: & hoc non dicitur beneficium curatum, sed simplex, ad quod est habilis tonsuratus, ut supra dixi: & per hoc concludo Ioannem de Petra obtinere debere tam in possessorio, quam in petitorio. Et in fidem præmissorum me subscripsi salua correctione melius sentientis.

RESP. LXXIX.

De præsentatione alia quæstio.

Patronorum duo supra sentationes & totidem institutiones deinde Pape prouiso, postremò etiam deuolutum.

*I*l fait presuppôse qu'est que des cinq patrons layz les trois sans appeller les deux, ont presenté Jean. Les deux sans appeller les trois ont presenté Pierre, & tous deux ont esté institués par l'Euesque. Apres laquelle institution le presenté à la mateur partie, a nouvelle prouision de nostre saint Pere le Pape, apres laquelle & le temps de quatre mois donné aux patrons layz expiré un quidam a deuolu de l'Euesque. [Facto. præsupposito, quod est de quinque patronis laicis, tres non appellando duos, præsentauerunt Ioannem. Duo verò, non appellando tres, præsentauerunt Petrum, & ambo per Episcopum instituti fuerunt. Postquam institutionem præsentatus à maiori parte, nouam prouisionem habent à sanctissimo

Patre nostro Papa: post hanc verò, & tempus quatuor mensium elapsum, patronis laicis datù, quidam deuolutum ab Episcopo habuit] *La quæstio est* [Quæstio est] quis sit iure præferendus: & *semble que* [Et videtur quod] prouisus à Papa ad maiore patronorum præsentationem: nam præsentatus à maiori parte, & postea institutus, est præferendus. ca. quoniam. ca. vlt. de iure patronat. sed hic est à maiori parte præsentatus, ergo omnibus præferendus.

Item de iure Papa potest derogare iuri patronatus laicorum. doct. in ca. ij. de præbend. in vj. Felin. in c. in nostra. de rescript. c. cum Bertoldus. col. v. de re iudic. tamen non vult derogare, ut patet in regul. cancel. & etiam in hoc regno consuetudo obest ei, vnde collatio ab eo facta intra quatuor menses, prosequente patrono annullatur. c. decernimus. xvj. q. vij. ergo si patroni non conquerantur valebit collatio etiam Episcopi. Panor. in ca. cum ex officij, in fi. de præscrip. Aufre. in decif. Thol. q. cvij. de Rota decif. dxxvij. nota infra tempus, in antiquior.

Igitur in hoc casu non est dubitandum quin collatio facta à Papa insequens maioris partis patronorum consensum valeat, cum quod ab ordinario valuisset, tum etiam quod contulerit ad vitandum controuersias patronorum, & hoc expresso in sua prouisione, iuxta cap. j. & ij. de iure patronat.

Nec refragatur quod intra tempus da iura laicis Papa non debuerat conferre, verum est alteri, quam præsentato, sed præsentato à maiori parte potuit, cum Episcopus potuerit, ut supra dictum extitit, & in fauorem patronorum hoc est institutum. c. iij. de iure patron. ergo si patroni, seu maior pars consenserit valebit prouisio, quia quod maior pars efficit perinde habetur, ac si omnes egerint. l. quod maior. ff. ad municipal. Si omnes præsentassent non esset dubium, nec etiam si maior pars per prædicta.

Item Papa concurret cum quolibet ordinario. cap. ij. de præbend. in vj. & cap. si à sede ibidem: ergo potuit conferre siue in vim nouæ prouisionis, siue in vim literarum perinde valere: & poterunt bullæ nouæ prouisionis expediri ponendo clausulam, attèto, quod hic est præsentatus à maiori parte patronorum, ad vitandum discordiam, & rixas patronorum: & ut celerius prouideatur Ecclesiæ, isti conferimus, ac gratificando eidem prouidemus volentes istum à minori parte præsentatum anteferri de nostra certa scientia & potestatis plenitudine, volentes etiam quod ista prouisio valeat perinde ac si ab omnibus patronis consentientibus, isti facta fuisset: & alia clausula foliat. Et pergerem pluribus probare, nisi inuenirem hunc præsentatum à maiori parte, esse omni iure fundatum, & liquidò constare, ob id tanquam sit notorium. Tantum subscripsi.

RESP

RESP. LXXX.

De procuratore constituto à matre ad lites motas & mouendas metu an pro filio censeatur esse procurator.

*P*roposita mihi fuit talis quæstio, mater in causa quadam constituit procuratorem suum ad lites motas & mouendas, & ad præsentandum quæcunque rescripta, ac literas imperatas, vel impetrandas: nunc filius impetrat rescriptum nomine matris quod tradit procuratori, qui bona fide ductus præsentat nomine matris. Primò quæro an censeatur constitutus ad hoc. Secundò si eas præsentauerit nomine matris, si postea mater non ratificet, & contra d. procuratorem agatur possit nominare filium cuius mandato præsentauit. Tertio an excusetur si filius cuius mandato præsentauit refundat expensas & damna. Quarto an illa præsentatio literarum noceat constituenti.

Ad primum quæsitum videtur quod censeatur constitutus per illam clausulam generalem quæcunque literas impetratas, vel impetrandas, cum loquatur generaliter debet generaliter intelligi. l. j. §. generaliter. ff. de legat. præstand.

Secundò, videtur constitutus ad omnia rescripta impetranda, ergo ad istud potissimè cum sit nomine matris.

Tertio, cum filius & pater sint vna persona. l. fi. C. de impub. & pars viscerum matris.

Quarto, tantum valet mandatum generale cum libera quantum speciale. l. procurator cui libera. ff. de procurat.

Contrarium arbitror, quod non censeatur nisi constitutus ad præsentandum literas impetratas à se, & non ab alio, tum primò, quia actus agentium non debet operari vltra intentionem. l. non omnis. ff. si certum perat.

Tum secundò quia mandatum non extenditur ad illa de quibus non est dictum in constitutione: nec cogitatum. l. cum Aquiliana. ff. de transf. act. l. mater. ff. de inofficio. testam.

Tertio, mater non potuit constituere procuratorem pro filio, cum non habeat in potestate. §. fixmina. inst. de adopt.

Imò licet coniuncta persona possit agere pro coniuncta. l. sed & hæc. ff. de procurat. tamen non potest constituere procuratorem pro ea, quia mandato domini & non alterius constituitur. l. j. ff. de procurat. etiam iudicis. Bar. & alij in l. j. quod falso tutor. auth. Ita expressè tenet Rota decisio. dclxxvij. in antiquis: ergo mater non potuit constituere procuratorem ad præsentandum rescripta impetranda per filium.

Nec obstat quod verba generalia sunt generaliter intelligenda, verum est in quantum continent, sed non vltra in illis contenta. not. in l. a procuratore. C. mand. sed constituendo generaliter in causa mea non videoor constituere in tua, & sic nec mater constituendo videtur cogitasse de literis

impetrandis contra seipsam per filium.

Nec obstat quod nomine matris fuerint impetrata, quia non obstat si non ratificentur, quia licet coniuncta persona possit agere pro coniuncta. l. exigendi. C. de procurat. tamen requiritur quod postea coniuncta persona hæc ratum habeat. Specul. in titul. de appel. iij. §. j. post princ. & Bart. in l. iij. §. j. ff. iudic. solu. Hostien. & alij in c. ex parte decani. de rescrip. Iason & alij in d. l. exigendi. sed in casu proposito mater non habet ratam illam impetrationem minùsque ab eis sequuta, ergo non eidem obstat, nec poterit coniunctus agere contra voluntatem eius pro quo agit. l. Pompo. ff. de procurat. A lex. in d. l. exigendi.

Nec obstat quod censeatur portio viscerum matris, quia esto sanè non ob hoc poterit matri præiudicare impetrando.

Nec me mouet quod tantum valeat generale mandatum cum libera, quantum speciale hoc intelligitur, quantum ad administrationem rerum domini, secus in his quæ sunt extra administrationem ut si dominum faciat incidere in penam. gl. not. in l. si quis iniquum. §. si quis procurator. ff. quod quisque. & ibi Alb. & Iason. & sic præsentando literas impetratas à filio nomine matris, cum ad hoc non dicatur constitutus dicitur falsus procurator: nam dicitur falsus licet habeat mandatum, sed non speciale ad illam causam requirentem illud. Bal. & alij in c. nonnulli. de rescrip. Iason d. l. si quis iniquum. §. si procurator. col. ij. & l. licet. C. de procurat.

Consequens est vt malè fecerit præsentando literas, de quibus non habebat mandatum, & illud dicitur in c. auditis. de procurat. ideo secundo quæritur an pro hoc delicto possit nominare filium, vt pro eo suscipiat defensionem, videtur quod non, quia in delictis nõ datur garantum, nec defensio, quia non habet necesse parere. c. Iulianus. xj. q. iij.

Contrarium est verum, quia etiam in delictis potest quis nominare dominum non vt eum defendat, sed vt à domino possit instrui de suis defensionibus. auth. qua in prouincia. vbi de coniu. agi oport.

Imò in leuibus excusatur mandatarius qui necesse habuit parere. l. liber homo. in ij. ff. ad leg. Aquil. velle enim non creditur qui obsequitur imperio patris vel domini. l. velle. ff. de regul. iur.

Et sic respondeo tertie quæstioni quod excusatur procurator in hoc casu si filius velit refundere expensas, & damna primò per regulam qua cauetur, quod quando mandatur illud quod erat simpliciter licitum, licet in illo casu illicitum esset, tamen excusatur mandatarius. glo. singul. in l. in rem. §. tignum. ff. de rei vendic. Bart. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur.

Item falsus tutor tenetur ad damna & interesse. l. nouissimè. ff. quod falso tuto. idem in rub. illius tituli. dicit Alber. in procuratore. ex mente illius edicti, tamen si dolo non fecerit non tenetur. l. j. & l. nouissimè. sed hic non fecit dolo: ergo non tenetur.

Coniuncta persona quomodo proconiuncta agat.

Item quando sunt plures vno solvente alij liberantur, d. l. nouissimè, in fin. sed hic filius imperans vult solvere: ergo eo solvente procurator liberabitur.

Procuratoris falsi gestis an noceant constituti.

Quartò, quæro an gesta ab ipso procuratore noceant constituti. Breui respondeo, quod non, per tex. in l. licet. C. de procurat. vbi processus factus cum falso procuratore non valet. facit l. si is qui. ff. de eo qui pro tutor. Etiam si fuerit legitimum mandatum per iudicem. Bal. in l. j. per illum rex. §. idem Pompo. ff. quod falso tutor. & Alber. in l. interdum illo titul. quia mandato domini non per sententiam constituitur. l. j. ff. de procurat. etiam si iudex diceret se ratum habiturum, quod fiet cum tali procuratore etiam domino non præiudicat. l. cum procurator. ff. de noui oper. nuntiat.

Imò etiam si verè esset constitutus, tamen non posset facere renuntiationes damnosæ, vel domino præiudiciables, cum domini vtilitatem procurare debeat. Bart. in l. procurator cui libera. ff. de procurat. Bal. in l. si procurator. C. illo titul.

Item quia renuntiatio est species donationis & dilapidationis, quæ non censetur data etiam cum libera. l. filiusfamil. ff. de donat. & ibi Bart. sic consiluit Alex. consil. cxv. attentis. in v. volu.

Et licet in aliquibus possit præiudicare domino, tamen non quoad totam causam. Bart. & Ias. in l. vna. §. si procurator. ff. si quis ius dicenti non obtemper. sed hic renuntiauit possessorio: ergo non præiudicat. maximè quia Princeps eidè constituenti concessit, vt in possessorio adhuc posset venire, non obstante renuntiatione possessoriæ. Nam de iure hoc posset per docto. Anto. & Panor. in c. pastoralis. col. vj. de caus. possess. vbi dicunt quod in eadem instantia debet quis plurius suspendere possessorium, ante conclusionem in causa, saltem semel, renuntians possessorio, potest venire ad petitorium, & postea iterum ad possessorium, non obstante renuntiatione, & in hoc omnes conueniunt, ideo hic licet ipsamet renuntiauerit possessorio, poterit tamen iterum redire: & sic d. procurator debebat per partem admitti, vt dicunt, & postea de iure venire non obstante etiam Principis rescripto.

RESP. LXXXI.

De presentatione alia quæstio.

Acans beneficium de Machault ad presentationem Abbatis sancti Dionysij Remis spectans, defuncti tamè Archiepiscopus Remensis, in cuius diocesi consistebat beneficium pleno iure ante sex menses contulit, postea Papa, demum fuit Abbas creatus, & fuit facta presentatio per quemdam præsentum vicarium, & institutio, quam collatio valeat? Respondeo, arbitraret prouisionem Papæ præualere, tum quia voluit, & potuit, voluit quidem prouidere, vt apparet per suam prouisionem, potuit etiam, quia collationes omnium beneficiorum ad eum spectant. c. ij. & c. dudum. de præbend. in vj.

Prima collatio Episcopi ante sex menses datos patrono non valet. ca. decernimus. xvj. q. vij. quia facta ante deuolutionem, & sic antequam haberet ius conferendi. c. nulla. & c. ex parte. de concessio. præbend. vnde collatio facta ante deuolutionem nullius est momenti, vt firmat Felin. & alij in cap. cum ex officij. de præscrip. licet Panor. teneat ibi contra, sed primam opinionem tenuit Panor. in disputatio. incipiente Augerio, & ista est communis sententia, quam doctor. tradunt in c. statutum. de præbend. in vj.

Et sic cum ista ordinarij collatio non valeat, valebit Papæ prouisio, etiam nõ facta illius mentione. Licet Papa in non obstante soleat alterius inualidæ collationis facere mentionem, vt patet in bulla & doct. loquuntur. in c. causam. vbi Felin. de rescript. scripsi in praxi benefi. in forma. signa. & bulla.

Non refragatur collationem ordinarij spere patrono & eo non reclamante valere. Respondeo, hic reclamauit, quia vicarius eius presentauit, & sic illa presentatio est voluntatis patroni declaratio: ideo annullat collationem ordinarij.

Et si nulla sit presentatio, tamen collatio non valebat in præiudiciũ Papæ, qui semper intra sex menses prouidere poterat, quia semper plus iuris retinet quàm donet. c. dudum. de præbend. in vj. hoc probatur in c. nemo. de elect. in vj. vbi statuit neminem posse commendare beneficium, vltra sex menses. Papa tamen excluditur, quia ipse potest commendare & perpetuò, & ad tempus. ca. si gratiosè. de rescript. in vj. iuncta glof.

Nec obest quod Papa erat præuentus per collationem ordinarij. Respondeo, non attenditur hic præuentio sicut in beneficiis debitis mandataris & graduatis. per §. declarantes. de manda. Aposto. in Concord. quia in illis Papa præuentionem sibi retinuit, & non prælationem, secus est in aliis beneficiis, in quibus Papa & præuentionem & prælationem habet, sed hic agitur de prælatione, an præferatur collatio ordinarij collationi Papæ & certè sic propter prærogatiuam conferentis. c. si à sede. de præbend. in vj. quia non poterat Episcopus id temporis conferre, & Papa sic, & de prælatione fuit iudicatum in hoc Senatu anno 1540. die 18. Februarij inter Ioannem de l'Orme appellanem, & Ioannem d'Orleans intimatum, vt dixi in d. §. declarantes. in verb. iure præuentionis. in Concord. de mandat. Apostol.

Et pro hac sententia facit ca. si tibi absentis. de præbend. in vj. vbi post collationem absentis factã, alius etiam legatus non potest alteri conferre, Papa tamen poterit vt firmat Perus. & alij multò fortius potuit conferre hic non obstante collatione inualida facta per ordinarij.

Nec potest dici sua prouisio subreptitia, eò quod non fecit istius collationis mentionem, quia de collatione nulla & inualida faciendã non est mentio. c. ex tenore. & c. causam. vbi doc. de rescri.

Etiam facta est mentio istius collationis in verbis generalibus bullæ, & in non obstante.

Et quamuis Episcopus habeat collationem beneficiorum

beneficiorum suæ diocesis. ca. omnes Basilica. xvj. quæst. vij. tamen non in præiudicium patronorum & aliorum collatorum, si qui sint & maximè in præiudicium Papæ.

Item Episcopus est in mala fide, quia sciens esse sub presentatione Abbatis confert, apparet in illis verbis suæ collationis cuius parrochialis presentatio ad Abbatem sancti Dyonisij pertinet: ergo tanquam mala fide facta non valet. c. vigilanti. & c. fin. de præscrip.

Et si dicatur quod nullus erat Abbas, quia defunctus. Respondeo debebat expectare sex menses intra quos eligi, & præfici poterat Abbas, & indultum à iure beneficium nemini est auferendum regula indultum & Episcopus Remens. conferendo auferit beneficium iuris; videlicet semestre datum Abbati ad presentandum, & quia vacante Abbati sede Episcopus non potest beneficia conferre, sicut nec Episcopali sede vacante: vbi pleatè omnes doctor.

Et si dicatur quod collatio ordinarij est fauorabilis, fateor: sed collatio Papæ est fauorabilissima, à qua emanat collatio ordinarij tanquam à fonte. c. cuncta per mundum. ix. quæst. iij. & propter vnumquodque tale & illud magis, authent. multò magis. C. de sacros. eccl. ipse Papa dedit aliis collationes per viam legis, quam reuocare sicut legem potest. doctor. in c. j. de constit.

Nec sequitur, presentatio impedit præuentionem, & plus iuris habet collatio, ergo & collatio. Respondeo, fateor vtramque validam impedire Papæ & aliam prouisionem, sed presentatio vel collatio inualida non impedit Papæ prouisionem, ac si facta non esset. d. c. dudum. de præbend. in sexto. c. cum nostris. c. post electionem. de concess. præb.

Vltimò, certum est collationem non valere reclamante patrono, sed Papa plus iuris habet quàm patronus, quia potest conferre eo inuito c. cum dilectus, de iure patro. ergo si collatio non valeat in præiudicium patroni si ipse presentet, sic nec valebit in præiudicium Papæ si cõferat Papa. Igitur si Papa conferat valebit sua collatio, alioqui si per collationem ordinarij Papa conferre non posset illi fieret fraus, quia semper fieret collatio seuingeretur facta, & sequeretur Papam non habere maiorem potestatem quàm haberet alij prælati, quod est falsissimum & hæreticum dicere, vnde concludo collationem Papæ præualere. Hoc anno 1552.

RESP. LXXXII.

De renuntiatione.

Accusatus priuatus an p̄dēre ap̄pellatione possit resignare.

Accusatus super crimine Sodomitico pendente appellatione à quadam interlocutoria appellat, non obstante appellatione priuarur beneficiis per sententiam à qua appellat, vel consanguineus pro eo. Interim resignat beneficium in manibus Papæ ad cuius resignationem Papa Titio confert, demum ordinarij, vter istorum prouisus habeat ius in beneficio? Et videtur

quod prouisus per Papam: quia æquiparantur ista pendente accusatione renuntiare, vel post appellationem emissam. l. qui à latronibus. §. si. vbi Imol. iuncta l. si quis post. ff. de testam. sed pendente accusatione poterat renuntiare. c. per tuas. j. in fi. de Symo. ergo & pendente appellatione. Nam possum facere pendente appellatione quod pendente priori iudicio poteram. l. postquam. §. imperator. ff. vt leg. no. caue. vbi Bart. vide Barbar. consil. xj. col. xv. vers. capio. j. vol. j.

Sodomitie accusat' an possit resignare in suuorem.

Item appellatio extinguit iudicatum. l. j. in fi. ff. ad Turpil. Ita quod si condemnatus fuerit furti vel aliis famosis actionibus appellauerit, pendente iudicio nondum inter famosos habetur. l. furti. §. j. ff. de his qui not. in fa. & testamentum appellatione pendente factum non rescinditur. l. si quis filio. §. hi autem. ff. de iniusto. vel saltem suscipitur. c. venientes. de iurciurand. Felin. & alij in rub. de appell. in glo. in verb. interponi. de causis. in pragma.

Sententia sine executione non priuat beneficium.

Item per istam sententiam priuationis non erat sine executione priuatus iure, nec possessione, quia sola sententia non priuat sine executione. c. grauem. de excess. prælat. ergo potuit resignare, facit glo. in c. nisi. de renunt. & in crimine apostasie, q. non sit priuatus. est tex. in c. cler. de excess. præla.

Item non valet collatio ordinarij quia antequam conferre posset debebat citare condemnatum, & executionem sententia in illum facere. l. ab executione. C. quor. appell. non recip. imò dicit Bald. in l. ij. col. xv. versic. sed hic quaritur. C. de seruit. & aqua. quod canonicus priuatus per sententiam non perdit ipso iure stallum in choro, & locum in capitulo, sed oportet quod distalleretur per superiorem. Felin. in c. inquisitionis. nu. 7. de accus.

Item ista sententia est lata contra absentem, que præsumitur lata ex contumacia potius quàm propter malam causam. Bald. in l. j. not. iij. C. de peric. & commod. rei vend. Felin. in c. cum Bertoldus. col. vij. de re iudi. Et talis sententia ex contumacia dicitur lata ex ficto, non ex vero maleficio. Bald. in l. si filio. in fin. ff. solut. matrim.

Item spoliatus post appellationem restituitur. c. si consiterit. de accus. ergo si non fuisset nisi priuatus verbaliter, & resignasset valuisset resignatio.

Impetratio an requirat expressiõnem priuationis fieri.

Item non refragatur quod non est facta mentio Papæ de priuatione, quia non requirebatur. Nam Papa postquam ad resignationem istius contulit, contulisset melius si hoc expressum fuisset, & quæ inducunt Papam ad facilius concedendum, nõ debent necessariò exprimi. Felin. in c. in nostra. de rescript. dixi in glo. pro expressis. in forma mand. & licet impetratio propter ambitionem non valuisset nisi hoc expressum fuisset, secus in hac resignatione. arg. c. quamuis. de præb. in vj.

Item, appellatione pendente non est aliquid innouandum. Dec. consil. cxvij. vide Guid. singul. dlxxxij. Hyppoly. consil. ciij. nume. 50. Bald. in Marguar. in verb. appellatio. q. x. & in c. fin. versic. vltimus. col. pen. quo tempor. miles inuestit. pete. deb. Perus. in c. dilectis. xij. not. de appel. Et sic fuit iudicatum pro resignatario in magno consilio, in vtilitatem dicti Episcopi Vicensis.

RESP. LXXXIII.

De resignatione dolo facta.

De renun-
tatione se-
cundo expe-
dit a per no-
tarium ut
non valeat
& minor
restituatur
ex resigna-
tione dolo
facta.

Isa facti narratione, & duplici resi-
gnatione praebeunda ecclesiae He-
duensis, dico nil obstare Claudio
Castelli quominus possit dicere se
verum canonicum d. Ecclesiae He-
duensis. Et imprimis non potest nocere resignatio
prima falso facta in fauorem Antonij des Places.
Nempè Ioannes des Places notarius apostolicus
postquam primam resignationem partibus expe-
dierat, non poterat secundam expedire, vt per
Bart. las. & alios. in l. si quis ex argentiis. §. pretor.
versic. prohibet. ff. de eden. Rom. consil. lxxxiij.
imò ex hoc quòd iste Ioannes des Places expedierat
secundam resignationem, tanquam falsarius est
puniendus. vt in ordi. no. patet. art. clxxxix. nempè
notarius non poterat iterum expedire instrumen-
tum, etiam si primus resignans iterum voluisset
resignare, quod iam resignauerat quia per resigna-
tionem quis perdit & titulum & possessionem. c.
inter. vbi glo. & doc. de praeb. Ideo falsa ista resigna-
tio non est resignatio, sicut nec iustitia falsa, nec
denarius falsus. glo. in c. vera. xlv. distinet. & in l. ij.
C. de haereti. & sic nil prodest.

Secunda resignatio non valet, tum ratione mi-
noris aetatis facta: nam cum inter omnes constet
fragile esse & infirmum huiusmodi aetatis consi-
lium, & multis captionibus suppositum, multif-
que insidiis expositum, ideo auxilium eis prator
pollicetur. in l. j. ff. de minor. & Hostien. in summa
de in integr. restitut. enumerat casus in quibus mi-
nori denegatur restitutio inter quos non compu-
tat quod in resignatione beneficij dolo facta non
restituatur. Ideo restituatur, & quod in hoc casu
restituatur, etiam si fuisset maior, quia ignorabat
se habere beneficium, & iuri quod quis ignorat si-
bi competere non potest renunciare, nec valet re-
nunciatio. l. marer. ff. de inoffic. testam. c. veniens.
de iur. iur. plenè Hyppoli. in repet. rubr. de fideiuss.
num. 36. & seq. vbi concludit renuntiationem, ma-
ximè minoris militis & rustici non valere, si igno-
rent ius illi vel beneficium competere, vt est in
facto praetense, vbi minor erat infcius se habere
beneficium, vtpote quod patronus teneret bullas,
ob id non valuit renuntiatio nec procuratoris ad
resignandum constitutio.

Item resignatio per dolum facta excludens con-
sensum non valet teste Panor. & alii in c. cum di-
lectus. in fin. de his quae vi metusue caus. fi. Sed in
facto isto dolus excludit omnino consensum
pueri, ergo non valet.

Nec obest quod in beneficialibus minor reputa-
tur maior. c. si. de iudici. in vj. verum est quando est
maior. xiiij. annis vt ibi dicitur. in §. si verò. sed hic
non attingebat xij. ergo & c. etiam quoad hoc vt
minor possit se defendere pro maiore habetur,
sed quoad resignationem dolo faciendam etiam
non habetur pro maiore, quia maiori etiam suc-
curreretur, vt praedixi.

Praeterea quòd ista renuntiatio etiam si a maio-

Renunciare
iuri quod
ignoramus
nobis com-
petere in be-
neficio non
possumus.

resset facta non valeret. probat text. in c. j. xv. q.
vj. sic dicens si quandoque à sacerdotibus & aucto-
ribus ecclesiae quaedam scripturae quoquomodo
per metum aut fraudem, aut per vim extortae fue-
rint, vel vt se liberare possint, quocumque ab eis
cõscriptae aut roboratae fuerint ingenio ad nullum
eis praedictum vel nocumentum valere cense-
mus, ecce quòd scripturae extortae per fraudem
nullum faciunt praedictum, ergo non oberit d.
Claudio Castelli praetensa resignatio in fraudem
extortae. à d. Ioan. des Places.

Et ideo d. Castelli in vim prouisionis suae poterit
capere possessionem de nouo, non obstante regula
Cancellariae quae vult vt intra sex menses debeat
accipi possessio, quia non seruatur in Francia imò
sufficit resignatario accipere possessionem benefi-
cij ante mortem resignantis, sed eo mortuo. non:
vt in d. regula xxxiiij. habetur: sed oportet quod
accipiat intra sex menses: ita intelligunt d. regulam.

Nec oberit quod veniat post annum, imò post
duos annos, quia etiam post tres annos venire pos-
set, nempè ignorantia non currit tempus vel im-
pedito. c. quia diuersitate. de conceil. praeb. hic
Castelli erat ignarus quod haberet beneficium &
erat impeditus petere cum bullas non haberet, nec
prouisionem, vnde concludit Domi. & alij in c. cõ-
missa. de elect. in vj. quod si pater vel patronus re-
tinerit bullas sui filij aut nepotis, non excluditur
filius aut nepos à suo beneficio, etiam si non fuerit
promotus intra annum quia pater & patronus po-
taerant acquirere beneficium, sed amittere non,
quia id quod nostrum est siac factò nostro à nobis
auelli non potest. reg. id quod nostrum. ff. de reg. iur.

Et si par conclusion ledit des Places, n'a coloré
titre en aucune sorte, ainsi est nul: car apres la premiere
resignation ne valloit la seconde ven que le resignant
n'y auoit rien à ladite prebende, ainsi la seconde re-
signation ne peut valloir: car [Et sic concludendo
praedictus des Places nullo modo coloratum titu-
lum habet, sed est nullus. Nam post primam resi-
gnationem non valuit secunda, quandoquidem
resignans nihil iuris ad d. praebendam habebat. Sec-
unda etiam resignatio valere non potest, nam] ab
ignorante se habere beneficium, & à minore xiiij.
annis, & per dolum. Et par ce ne peut alleguer en-
cores qu'euise possede trois ans, sin de non recevoir.
Mais faudra audire Castelli prendre possession, & se
rendre complaignant contre ledit des Places proueu,
& faire informations de tout, & requerrir les gens du
Roy de s'adjoindre avec ledit Castelli, qui facilement
le feront, [Atque ideo allegare non potest, quam-
uis tribus annis possedisset, modum finalem de
non recipiendo, sed necessarium erit praedictum
Castelli capere possessionem & se querelam con-
tra dictum des Places instituere, de omnibus in-
formationes faciendo & requirendo Regis mini-
stros vt se cum d. Castelli adiungant, qui id facile
perficient,] visis crimine falsi & dolo aperto. Nec
potuit iniuste pater suo filio acquirere beneficium,
& alium spoliare. Et sic la prouision d'Antoine des
Places n'est bonne ne valable. [prouisio Antonij des
Places non est valida.] Ita concludo.

RESP.

De regu-
la statu-
resignat-
rii accip-
re posses-
sionem
intra sex
mensi.

Post resi-
gnationem
facta colla-
tione à Pa-
pa si mori-
atur in
possessione.
Resignans
quando va-
leat colla-
tio ordina-
rii & ultra
teneat.

Regula Cã-
cellariae 34.
Si resignans
moriatur
in possessione
ne & c. est
intelligenda
si moriatur
post sex mē-
ses à die re-
signationis.

RESP. LXXXIII.

De mortuo post resignationem,

Agister Sebastianus Andreas resi-
gnauit beneficium in fauorem Ioan-
nis Andreæ fratris, coram summo
Pontifice, quod fuit eidem collatum.
Et antequam is Ioannes Andreas
haberet bullas mortuus est resignans, intra tamen
sex menses, ordinarius confert tanquam vacans
per mortem, Ioannes Andreas resignatarius obti-
net bullas intra sex menses, ac possessionem capit.
Quæritur vter ius habeat, an hic resignatarius,
an ab ordinario prouisus. Et breui respõdeo, Ioan-
nem Andream resignatarium esse potiorum, tum quòd
prius fuerit prouisus quàm alius, & in his benefi-
cialibus data attenditur. c. eam te. de rescrip. c. eum
cui. de praeb. in vj. tum etiam quia beneficium non
vacabat, quando ordinarius contulit. Ideò non po-
tuit illud conferre. vt patet in rub. de conceil. praeb.
& ecclesiae non vacatis. Iam dudum enim erat à Papa
prouisus Ioanni Andreæ. Ergo non potuit ordi-
narius conferre.

Non refragatur regul. Cancell. quod si resi-
gnans moriatur in possessione, beneficium conse-
tur vacare per mortem, sed hic Sebastianus mor-
tuus est in possessione. Ergo, & c. Respondeo illam
regulam intelligi debere quando resignans mori-
tur in possessione post sex menses, quando vacauit
in curia Romana sed hic mortuus fuit ante sex
menses, ergo non habet locum regula, vt benefi-
cium dicatur vacare per mortem sed per resigna-
tionem vt ibi patet.

Nec obest quòd beneficij possessio tantum fuit
capta à resignatario intra sex menses, sed non alia
publicatio. Respondeo sufficere possessionem esse
captam, quia regul. D. Pauli Papae moder. dicit pu-
blicatae fuerint vel possessio petita alternatiuè. Et
sic alterum sufficit. c. inter ceteros. de rescript. l.
saep. ff. de verb. signific. Et satis dicitur publicasse
capiendo possessionem in loco beneficij, & bullas
suas fulminando: vt hic Ioannes Andreas fecit.
Et sic concludo beneficium vacasse per resignatio-
nem, non per mortem, & ideo ordinarius non po-
tuit iure conferre post Papae prouisionem. Et ita
concludo. Datum Parisiis die secundo Iunij,
anno 1545.

RESP. LXXXV.

Iterum de resignatione, quando vacauit
beneficium.

Vidam constituit procuratores ad
resignandum suum beneficium in fa-
uorem Titij coram Papa, vel alio po-
testatem habente & non aliter, & c.
Procurator resignauit simpliciter coram legato, &
collatum est beneficium Titio, an prouisio legati
ualeat? Breui putarem valere, quia per resignatio-
nem vacauit beneficium, per totum titu. de renun.
& c. susceptum. de rescript. in vj. Ergo legatus be-

neficio vacans conferre potuit, & in quolibet
actu requiritur voluntas & potestas. c. extirpanda.
§. qui verò. & c. super inordinata. & c. graue. Ibi
voluerint & potuerint de praebend. apparet de vo-
luntate legati per literas suae prouisionis. Constat
etiam de potestate data legato in regno Francia:
ergo non erit hastrandum quominus sua valeret
prouisio.

Non refragatur quod facta contra mandatum
resignatio, vel alius actus non valet. cap. cum dile-
cta. de rescript. cap. per tuas. de arbitr. l. diligenter.
ff. mandati.

Respondeo, resignationem non fuisse contra
mandatum, licet procurator coram legato non resi-
gnauerit in fauorem Titij, tamen non resignauit
in fauorem alterius quàm mandatum erat, aliàs
resignanti non noceret d. resignatio per d. c. cum
dilecta. & Curt. not. in d. l. diligenter. Imò videtur
resignasse secundum mandatis voluntatem, post-
quam is obtinuit beneficij prouisionem, in cuius
fauorem resignatio fiebat. arg. l. ij. §. voluntatem.
vbi etiam voluntas tacita sufficit. ff. solut. ma-
tri. & mandatum valet quatenus rogatus fuit. l. ro-
gatus. ff. mandati. sed rogatus fuit procurator vt
resignaret in fauorem Titij, resignauit simpliciter,
& fuit prouisus Titio, & sic valet prouisio, &
sufficit.

Et quia hæc resignatio in effectu est facta, se-
cundum mandatum, per æquipollens impleri po-
test. l. fin. ff. mandati. l. si quis mihi bona. §. sed si
mandauit. vbi doct. ff. de acquir. haered. Alexand.
consil. xxv. viso. in fi. vol. ij. Bart. & alij in l. Gallus.
§. & quid sit tantum. col. j. & sequent. ff. de liber. &
posthum. vbi dicunt sufficere aliquid impleri per
æquipollens quando per hæc effectus obtinetur &
æquipollens dicitur, quando ex illo idem resultat
effectus, licet quo ad verba differat. l. qui liberis.
vbi doct. ff. de vulga. Carol. Ruinus consil. cxj.
quamuis in fi. vol. iij. quis dicit hic mandatum re-
signantis non esse impletum, postquam illi de quo
est ipse loquutus prouisus exitit.

Et per hoc est valde ad hæc accommodus text.
in l. iam tamen. §. in hac re. ff. iudicat. solui. vbi fi-
deiussor iudicatum solui si suscepit diuisionem,
quæ ei mandata non erat, & obtinuerit, litis sum-
ptus consequetur quasi iuxta mandatum, & si
non mandatum fuerit valebit ista resignatio facta
simpliciter, quia in vtilitatem resignatarij tendit,
& ad implendam voluntatem resignantis qui vo-
luit vt Titius beneficium consequeretur, & con-
sequitur per prouisionem legati, ergo non est quòd
possit conqueri.

Nempè dicitur seruare mandatum in effectu,
qui facit illud quod est mandato vicinum. per d.
§. in hac. & glof. not. in c. licet. vij. quæst. j. Idè
procurator ad eligendum poterit postulare. c. in
causis. de elect. glof. ij. in c. nullus. lxj. dist. & glof.
in verb. clementior. in c. Innocens. xxij. quæst. iij.
quia faciens id quod non multum differt à man-
dato, non dicitur fines mandati excedere. Ideo va-
let quod factum est ab illo. c. causam quæ. vbi ple-
nè Felin. & alij de re iudic. & procuratorem posse
proro

prorogare mandatum ad id quod est prope mandatum. asserit. glos. in cap. cum olim. de offic. deleg. per cap. post translationem. de renuntiatione. Ias. consil. c. ij. magnificus. col. penult. in secundo volum.

Et quamuis contra mandatum fuit si non conqueratur mandans vix est vt alius conquiri possit. per dictam l. diligenter. Nam procurator qui excedit fines mandati Domino sciente & non contradicente illi praeiudicat. dicto cap. cum olim. j. vbi glos. not. de officio deleg. Alexand. consil. lxxxiiij. supra in v. vol. glos. & doct. in d. c. per tuas. de arbit. abunde Ias. in l. si procurator. j. not. C. de procurat.

Etiam vbi mandatori expedit id quod factum est, mandati erit actio. l. si quis pro eo. ff. manda. sed expedit resignanti vt prouisum sit ei in cuius fauorem fuit datum mandatum: ergo ipse etiam resignans non possit venire contra: multo minus alius quem non tangit hoc mandatum, & quis vltra mandatum facere potest, quando primus actus alias expediti non possit. l. ij. ff. de iurisd. omn. iud. Lucas de Penna in l. per hac. col. iij. C. de eroga. mi. litar. anno. lib. xij. Sed actus non potuisset coram legato expediti sine resignatione simplici. Ergo fieri coram eo potuit, facit quod consuluit Dynus consil. xlvi. in quaest. col. j.

Sicut dicimus de collatione ordinarij facta non qualificata de beneficio in mensibus nominatis vacante vt valeat, si nominatus vel graduatus non conqueratur, §. si quis verò. & §. statuiimus. j. de col. in Concord. & qua ibi scripsi.

Imò videtur procurator laudandus, qui omisit fauorem & sic vitium, & sic adeptus est viam simplicem, & tamen idem obtinuit, quod coram Papa obtinisset si in fauorem resignasset: & hoc expressè docet Petrus Paul. Paris. in hac propria. q. in consil. xv. circa num. xiiij. cum sequentibus. in iij. volum. hoc etiam scripsi in praxi benefic. in iij. parte tituli. de resigna. conditio. num. xxij. cum seq. vbi duos casus constituit.

Nec potest quis ius resignantis allegare, & quod resignatio non fuerit facta secundum mandatum, sed repelli debet: sicut si quis vellet prosequi contemptum patroni, non potest nisi sit patronus. c. illud, de iure patro. c. decernimus. x. q. vij. sic non potest non qualificatus collationem factam in mensibus statutis graduatis & nominatis irritare, nec ius nominatorum adducere. §. teneatur. & §. si quis verò. de col. in Concord.

Euam si Canonici sit conceptus in electione, ipse potest illum prosequi, sed alius non, nec quidem electus à minori parte, vt infringatur illa electio maioris partis, c. bona. de electio. c. cum omnes. de consil.

Probatum etiam: nam si resignaui causa permutationis beneficium meum vt tibi conferatur, & collatum fuit, si postea ego non petam tuum vel moriar antequam resignes, valet resignatio, quia per te non stat quominus ex tua parte impleas. l. j. ff. de rerum permut. vnde si quis impetret illud beneficium non debet audiri, quia interest tantum

resignantis. c. vno. de rerum permutat. lib. vj. vbi Dec. scripsi. in praxi benefic. in iij. parte. tituli. de permutat. nu. xxvij. & seq.

Et collatio facta permutantibus coram ordinario valet, etiam si procurator fuerit constitutus ad resignandum in fauorem permutantis, licet ipse procurator resignauerit non adiecto fauore, sed simpliciter. cle. vna. de rerum permutat.

Item mandatum factum, vt is in fauorem Titij resignaret, non aliter nec alijs, coram Papa vel alio potestatem habente intelligitur vt procurator coram Papa renuntiet in fauorem eius, coram quo hac renuntiatio fieri potest, & coram ordinario vel legato simpliciter, quia coram his nulla potest adiacere conditio nec fauor. c. ex parte. j. vbi glos. & doct. de offi. delega. c. si. de pact.

Adhuc consuluit Paulus Castren. consil. clxxxiiij. videtur dicendum. vol. j. quod vbi lex vel statutum aliquid statuunt non pertinens ad modum vel formam, sed ad actus expeditionem, talis expressio non inducit formam, ex quo inferit quod si mandatur iudici, vt infra certum tempus causam finiat, valebit sententia, etiam post tempus lata, quia ex tempore non datur iudici modus, vel forma procedendi: sed videtur prouideri vt causa expediatur. l. si in lege. ff. locati. l. properandum. C. de iudi. Felin. in c. ex parte. col. vj. vers. sextus & vltimus. de constit. Refert & sequitur. Alber. Brunus in tracta. de forma & solenni. actus. rubri. quid & quando aliquid traditum censetur. de forma. vers. Ista ergo non sunt de forma, & sic concluditur istam resignationem factam per procuratorem simpliciter postquam est prouisum illi pro quo erat apposta clausula in fauorem valere & nullum posse opponere contra istam prouisionem sic factum maxime si resignans non opponeret. Datum. Parisius hoc anno 1554.

Prima quaestio, an secunda resignatio valeat post primam admissam, maxime si primus resignatarius non est vsus prima resignatione, & iure suo intra duos annos? Respondeo, secundam resignationem nullius esse momenti, quia non potuit Martinus secundò resignare cum nullum ius haberet: nam per primam resignationem, resignans erat priuatus & iure & possessione. c. inter. vbi gl. & doct. de preb. Calder. consil. iij. de renuntia. & qui ius suum cessit vni non potest alteri illud cedere. l. non quocunque. §. qui Caium. ff. de legat. j. vbi Bart. Ias. & Alexand. consil. xvij. viso. col. j. in v. volum.

Nec refragatur quod primus resignatarius petierit subrogationem, nec titulo aduersarij vsus fuerit intra duos annos. Respondeo, nam postquam erat in instantia & possessione aliam non debebat accipere, nec petere subrogationem, sed poterat se iuuare titulo sui resignantis, semper etiam post tres annos postquam est in lite & in instantia: nam quis potest iuari pluribus titulis. c. post electionem. de concess. preb. Ideo iste Ioannes Rochette, postquam est in instantia poterit se iuuare semper titulo sui resignantis, cum à iure non inueniatur prohibitum, sed permissum.

Et sic

RESP. LXXXVI.

De substituto beneficio.

Reverend. D. Episcopus Baionensis constituit vicarium generale, cum potestate substituendi, hic vicarius in aduersa valetudine existens substituit quendam in manibus cuius sua resignauit beneficia, & eis substitus ea contulit consanguineo substituente: qui resignans decessit ante viginti dies, & Papa alteri contulit per mortem, quaesitum est. Primò, an iste vicarius substituere potuerit? Secundò, an substitutus conferre substituente beneficia potuerit? Tertio, an collatio istius substituti valeat? Quarto, an collatio nullius sit effectus, eò quòd resignans non vixit viginti dies? Vltimò, an collatio Papae praeferatur collationi factae à substituto, vel ab Episcopo post mortem resignantis?

Prima quaestio facilis est, vt iste vicarius cui data est potestas substituendi substituere possit, secus si substituendi potestatem non habebat. c. clericos. & ibi doctor. de offic. vicar. & Iuris consil. ait in l. ab executore. in fin. ff. de appellat. constat procuratorem alium facere non posse: sic nec vicarius alium constituet nisi ad hac potestatem habuerit. c. j. de procurat. in vj. vnde cum iste vicarius habuerit potestatem substituendi, substituere iuxta sibi datam voluntatem potuit.

Secunda quaestio est, an substitutus potuerit conferre beneficia substituente infirmi? etiam constat posse, quinimò hoc non reperitur prohibitum: nam concupiscentiam nesciam peccatum esse nisi lex prohiberet. c. nam concupiscentiam. de constitut. Et postquam potest vicarius conferre omnia beneficia, quorum collatio spectat ad Episcopum, ex generalitate vicariatus. c. fin. de offic. vicar. in vj. sic & substituatur ab eo qui est secum eadem potestate substitutus: nam & substitutum posse conferre beneficia, firmant doctores in d. cap. final. multò fortius beneficia substituente, quia illa confert nomine episcopi non substituente. Et censetur constitutus vicarius ab Episcopo non à substituente ministerio substituente, sicut de procurat. dicitur in c. j. c. is qui. vbi doct. de procur. li. vj. Domini. de Rota. decisione cxlvj. substitutus. & decisione. ccccxiij. si aliquis. in nouis. Parui enim refert an ipse Episcopus elegerit, an is cui Episcopus negotium dedit. l. item coru. §. j. ff. quod cuiusque vniuersi. nomin. Ideò non interest in hoc casu, an substitutus fuerit ab ipso Episcopo immediatè constitutus, vel ab ipso substituente, cui potestas data fuit substituendi. Et sic dissoluitur tertia quaestio, vt ista collatio facta per istum substitutum de beneficio vacante, per resignationem coram eo facta, valeat, cum ad hoc potestatem habuerit, vt constat in vicariatu, vbi potestas data fuit illi vicario recipiendi resignationes & beneficia resignata conferendi, alijs non posset. c. quaesitum. de rerum permutat. de Rota decisio. xliij. not. quod vicarius. in. antiq. Feli. in cap. auditis. num. xij. de praescript.

Et sic poterit d. Rochette resignatarius se iuuare d. resignatione prima tam in possessorio, quam in petitorio, cum nullo iure exclusus fuerit vsque ad mortem resignantis: nam per reg. Cancel. xxxiiij. si resignans moriatur in possessione, per obitum illius fingitur illud beneficium vacare, ergo ante mortem non vacabat. Imò si mortuus fuisset resignatarius vacasset beneficium per illius mortem, & non postea per mortem resignantis, & sic erit expedita secunda quaestio.

Tertia quaestio est, quid possit obici secundo resignatario Ioanni Dolet. Respondeo, nullum habere ius, nec maius consequi potuisse quam habuerit resignans: nepe non potest quis plus iuris transferre quam habeat. l. traditio. ff. de acquiren. rerum domin. l. si vniuersa. vbi Bart. C. de lega. Sed nullum ius habebat Martinus resignans quia resignauerat, ergo nec resignatarius.

Item subreptitia est secunda prouisio illius Ioannis Dolet, quia in ea non est expressum quod d. Martinus antè resignauerat, quòd si expressisset, non est verisimile quod Papa illi prouidisset, vel non ita de leui. vt scribitur in c. postulatis. in fi. de rescript. nec voluisset Papa tollere ius acquisitionem per primam resignationem. c. quamuis. de rescript. in vj. Etiam Papa dicit in resignatione facta d. Dolet si non fuerit alteri ius acquisitum, ergo si alteri erat ius quaesitum, Papa noluit conferre, & quando ipse prouidet, non obstante collatione alteri facta, intelligitur de collatione inualida, teste Feli. in c. causam. de rescript. sed per primam resignationem erat ius acquisitum: ergo Papa noluit in secunda prouisione facta Dolet derogare primae factae d. Martino.

Quarta quaestio est, an poterit d. Rochette se iuuare illa clausula quouismodo vacet, & certum est posse, quia clausulae multae sunt inscriptae ad utilitatem impetrantis, ergo illis vti poterit. c. susceptum. de rescript. in vj.

Quinta quaestio plus facti habet, quam iuris, videlicet an Hymbelot prouisus ante Rochette debeat obtinere? super hoc non est expressum de titulis illorum, videlicet, Martini & Hymbelot: nam si Martinus qui dicitur pacificus possessor habebat verum titulum. d. Rochette, ius illius est assequutus: ergo ille erit potior.

Si verò is Martinus non habebat ius, sed alius annalis possessor, tunc d. Hymbelot prouisus per mortem huius annalis possessoris erit potior. Ideo iudex ista distinguere debet, quia non constat nobis de his ob id superfedemus, quia opus erat videre titulos illorum vt congruum possimus dare responsum. vt dicit l. vt congruum. C. de transact.

Vltimò parum valeret impetratio rescripti si neutri, quia iam acquisitum est ius, aut Rochette aut Hymbelot per illorum prouisiones. Ideo esset impetratio alia superflua: & sic subscripsimus. Paris. anno 1554. in mense Iulio.

præscript. plenè scripti in praxi benefi. num. ciiij. & sequen.

Quartum dubium est, cum non vixerit per viginti dies is cui per substitutum vicarij prouisum est, an collatio sit nulla per regulam Cancell. de viginti diebus? & putarem nullam esse non obstante collatione facta per substitutum. Nam sicut collatio annullaretur si facta esset per Episcopum, per d. Cancellariæ regulam, sic per substitutum, vt docet regula Pauli. iij. ibi quamuis autoritate conferatur: deò vacauit per mortem, cum prouisus non vixerit per dies viginti integros vt reg. docet.

Vnde potuit Episcopus mortuo resignante, ante viginti dies conferre illa beneficia nunc vacantia per mortem. Nam quando duo iura concurrunt in vnam personam, illa habet vim duarum personarum. l. prima, & secunda, ff. de offic. prætor. l. si consul. de adopt. sed Episcopus beneficium vacans per resignationem contulit, verumtamen quia de nouo vacat per mortem resignantis, per regulam Cancellariæ, ergo de nouo conferre ordinarius illa beneficia potuit. vt abundè scripsi in praxi beneficior. in d. regul. Cancell. de xx. diebus.

Vltimò an collatio à Papa facta præferatur? Respondeo, si collatio ordinarij priùs facta erat, prouisus eo, ius potius obtineret ratione prioritatis date. c. eam te. de rescrip. & c. eum cui. de præben. libr. vj.

Verum, quia dubitatur occasione aresti, quòd ratione variationis vult vt idem ordinarius, qui contulit resignationem simplicem, non possit conferre per mortem, & variare, cum variatio clericis maximè sit prohibita. Clemen. vna. de renunt. ob id collatio Papæ esset optima, qui noluit arestum præiudicare, nec potuit. Ideò si Papa contulerit vacans per mortem, illa collatio erit optima, & sine dubitatione, vt abundè scripsi in d. reg. de xx. diebus. in glò. xij. quæ ibi videri poterit.

Et si quis annullauerit has duas prouisiones, videlicet, Papæ & ordinarij, certo iure beneficium est illi ad iudicandum, vt est omnibus notum, cum collatio facta à substituto vicarij fuerit reddita nulla per resignantis mortem: ideò Papa potuit conferre, & illa collatio est ceteris præferenda, propter etiam prerogatiuam. c. si à sede, de præb. in vj. & ita subscripsi Paris. anno 1556, in mense Iunij.

RESP. LXXXVII.

De procuratore ad resignandum constituto.

Magister Robertus de la Rue, constituit procuratorem ad resignandum suum beneficium in fauorem Ioannis de la Rue nepotis sui, retenta sibi pensione sexaginta librarum, purè coram legato, qui contulit d. Ioanni de la Rue: sed non reseruauit sibi pensionem, postea mortuus est resignans, & beneficium fuit collatum do-

mino Theobaldo Thibault, tanquam vacans per mortem, vter illorum ius in beneficio habeat? Cum ista materia parè sit ab interpretibus tractata, vt perfectè intelligatur, sequentes faciunt casus. Primus, est constitutus procurator ad resignandum in fauorem Titij, & non aliter, si resignet simpliciter coram ordinario, vel legato, & fuerit collatum beneficium Titio, tunc valebit resignatio & collatio. Cle. vna. de rer. permut. quia in effectu mandatum est adimpletum, quod sufficit. l. fin. ff. mandati. etiam sufficit iuxta mandatum facere. l. iam tamen. §. in hac. in fi. ff. iud. sol. vnde si mandati totus effectus insequutus fuerit valebit prouisio, vt in l. si quis mihi bona. §. sed si mandauit. ff. de acquir. hæred. vbi doct.

Secundus casus, si constitutus procurator ad resignandum in fauorem, & non aliàs resignauerit simpliciter, aliquid omittens de mandato non valebit resignatio, quia non est adimpletum mandatum, vt Paulus sic ait in l. diligenter. Igitur fines mandati custodiendi sunt, nam qui expressit, aliud quid facere videtur, & si susceptum non impleuerit tenetur, ff. mandat. Vnde si constitutus procurator ad resignandum in fauorem Titij retenta pensione, & non aliter, nec aliàs resignauerit simpliciter, quamuis beneficium collatum fuerit Titio, si pensio non fuerit reseruata, non valebit resignatio, nec collatio, quia forma mandati non est seruata, nec videtur impletum mandatum, qui pensionem non retinuit resignanti, ob id nullum est, quod à procuratore factum fuit. d. l. diligenter. & c. cū dilecta. de rescrip. Nec potuit procurator maiorem habere potestatem quam ipse dominus, quia sibi maiorem retinet. c. dudum. de præbend. in vj. sed si dominus resignasset sic retenta sibi pensione, & legatus non retinisset collatio valere minimè debet, sic quando procurator resignauit & pensionem non retinuit, vt consuluit P. Anchar. conf. xxvij. rationes col. ij.

Nec refragatur quod resignans nõ cõqueritur, ergo valere debet. Respondeo, quando actus esset validus argumentum bonum esset: sed quando mandatum non est adimpletum, actus est nullus. Ideo actum nullum potest impugnare is cui collatio facta est per mortem: quia postquam prima collatio est nulla, ergo beneficium vacauit per mortem, & sic collatio facta per mortem valuit. & tex. in d. l. diligenter. dicit nullam exceptionem submouere posse eum qui mandauit, si veniat contra id quod factum est sine mandato: ergo dicemus nullam exceptionem obesse illi cui per mortem collatum fuit, qua possit quis defendere factum in vim mandati. Et sic collatio à Legato facta in vim mandati defendi non potest, eò quòd non est pensio retenta iuxta mandatum.

Tertius casus, si constitutus procurator, vt sub conditione resignaret, & in fauorem tamè resignauerit purè coram legato, & postea à Papa approbata fuit resignatio, & pensio reseruata, & mandati effectus sequutus fuerit, valebit resignatio. l. fin. ff. manda. vnde si constitutus ad resignandum in fauorem Titij retenta pensione, resignauerit coram legato

RESP. LXXXVIII.

De bigamo.

Hic contraxit matrimonium cum vnica & virgine, qua morua suscepit concubinam, ex qua procreauit liberos an sit bigamus? Respondeo quòd non. Primo probò ex definitione bigamie quam Hostien. in summa de bigamis tradidit: nam bigamia est irregularitas ex defectu proueniens sacramenti. c. acutus. xxvj. distinet. c. nuper. & c. debitum. de bigamis. vbi ergo deficit sacramenti significatio, videlicet erunt duo in carne vna, illa vnitas quæ est in matrimonio deficit per bigamiam, & hoc prouenit ratione matrimonij: ergo requiritur contractum esse matrimonium. d. c. nuper. de bigam. eò quòd in matrimonio violatur vnitas matrimonij quod non fit habendo ancillam: nempe Abram habuit vxorem & ancillam simul. Genes. xvj. c. & quauis id temporis non fuisset indulta bigamia, tamè postea ex scripturis veteris testamenti inuenta fuit. vt probat Ioan. Montaigne. in tract. de bigamia. q. j.

Item si ab ipso nomine arguamus. vt Doct. in c. j. de iud. & in l. ij. §. appellata. ff. si cert. petat. bigamia dicitur, quasi duplex matrimonium. Græcè enim *bigamos* matrimonij significat. *bigamos* maritus vocatur, & vxor *bigama*. Sed qui habuit vnã vxorem cum ancilla non est bis gametis, nec bis gamos, id est, non contraxit duplex matrimonij: ergo non subibit penam bigami, quia si nomen non habet, ergo nec effectum. l. à nullo. C. de fer.

Adhac vbi non est matrimonium ibi non est sacramentum, & sic non est defectus sacramenti, nec defectus significationis illius vnitatis quam præfiguratur matrimonium. c. debitum. de bigam. postquam non est sacramentum dissolui non potest. c. ad dissoluendum, de desponsat. impub. l. decem. ff. de verb. oblig. cessante causa dispositionis & ipsa dispositio cessabit. c. cum cessante. de appell. l. quod dictum. ff. de pact.

Item non refragatur quod hic diuisit carnem suam in plures: ergo est bigamus. Respondeo non sufficere quod diuiserit carnem suam in plures, sed requiritur quod hoc faciat contrahendo matrimonium non autem coeundo: fornicatio autem est res execrabilis, ergo non potest inducere alicuius rei sacræ significationem. Ancha. in d. ca. quia circa. not. primum.

Nec obstat d. c. quia circa. vbi Papa scribit Archiepiscopo Lugdunensi, dicens: poteris dispensare, ergo requiritur dispensatio. Respondeo is qui concubinam habet est suspensus. c. si. xxxij. distiu. scripti in titul. de publ. concubin. in Concord. ideo opus est dispensatione, vt absoluat ab illo crimine fornicationis, & data absolutione illius criminis dispensatur cum illo vt possit exequi, ac exercere sacerdotale officium, sed alia dispensatio promouendi non requiritur, & ita debet intelligi ille tex. Vel etiam potest intelligi, quod si post coniugem habuit concubinam, id est coniugem sine solemn-

legato simpliciter, & demum coram Papa fuerit pensio constituta resignanti, valebit & tenebit tam resignatio simplex, quam etiam pensionis constitutio, dummodo Papæ hæc narrata fuerint, & ita iudicauit Senatus Parisiensis pro magistro Iacobo Myetes, contra Symonem le Bourgeois, pro Ecclesia de Bargis, Anno Domini 1556. die 23. Decembris: nam ibi agitur de collatione facta post sex menses, & sic omnia erant antea expedita, tam prouisio coram Legato, quam pensionis constitutio, coram Papa.

Quartus casus, constitutus procurator ad resignandum in fauorem, vel simpliciter, si simpliciter resignauerit valet resignatio, & in cõsequens prouisio: quia ad hoc est constitutus: & altera ratio est in electione eius in cuius potestate est. l. ij. ff. de eo quod certo loco: ideo potuit eligere constitutus procurator, quam viam vellet, vel in fauorem, vel simpliciter, cum ad hoc constitutus fuerit: nam quando ista verba ponuntur, debent intelligi in fauorem, vt resignet procurator coram Papa, simpliciter verò coram ordinario.

Quintus casus, si procurator constitutus ad resignandum in fauorem & non aliter, & coram Legato sic resignauerit, valebit collatio, si facta fuerit in fauorem eius, cui procuratorium factum erat: quia adimpleuit procurator mandati formam: ideo valet. d. l. diligenter. sed hoc non debebat Legatus admittere, videns esse symoniacum. per c. ex parte primum. de offic. deleg. cum omnis pactio debeat à beneficiis abesse. c. fin. de pact.

Item, vbi est ista clausula, non aliter, nec aliàs resignatio fieri possit, vel alius actus, tunc inest ibi forma, & ideo in contrarium non valet actus, nec putes possunt illi renuntiare actui, vt docet Bart. in l. fin. & ibi patrius meus Rebuffus. C. de vendend. reb. emtat. lib. xj. Ludouic. Rom. cõsil. ccccij. in propuit. Felio. in c. cum dilecta. col. vij. in vers. septimum signum. de rescrip.

Etiam quia non poterat procurator resignare nisi impleta duplici conditione, videlicet in fauorem resignarij Titij, & retenta pensione resignanti, si alterum omiserit actus est nullus. l. Marius. & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonst. & vbi est decretum annullatiuū ibi est forma, teste Bald. in l. j. ff. de lib. & posthum.

Ex prædictis patet collationem factam magistro Theobaldo Thibault ab ordinario validam esse, usque per eam obtinuisse in beneficio, & magistrum Ioannem de la Rue nullum ius consequutum, ex prouisione nulla, facta per Legatum, qui non potuit prouidere contra mandatum resignantis, & non retenta sibi pensione, & arestum dicti de Baugis prouidit intelligitur quando erat ei prouisio facta, & pensio retenta, vt apparet ex lapsu temporis sex mensium, & ex aliis causis quæ potuerunt mouere curiam: ideò exemplis non est iudicandum, & ita subscripsi, anno 1556. in mense Iulio.

Bigamus an sit qui suscepit concubinam post vxorē, & an beneficij, prius sit per suspensionē concubinæ.

tate, conjugali tamen affectu, tunc etiam dispensatio requireretur, vt loquitur tex. in c. si quis post xxxij. dist. iuncto c. omnibus, & seq. xxxij. dist. nam sapius ius canonicum concubinam vocat vxorem dictam sine solemnitate, vt ibi, & tunc ille esset verus bigamus, & dispensatio requireretur, aliàs non, vt prædixi: & pro hoc est tex. in c. fraternitatis, cum seq. xxxij. dist. & d. c. quia circa. de bigam. Hostien. in summa de biga. §. quare bigamus. verfic. conformitas. Ioan. Montaigne in d. tract. de biga. in ij. q. in fi. & q. v. in iij. effectu biga. verfic. quinto refert. & sic arbitror prædicta iuris esse quibus subscripsi anno 1545. in mente Iunio Parisiis.

RESP. LXXXIX.

De electione.

Electio canonicifaceta à maiori parte canonicorum.

lectionem facta de persona D. Simonis de Narbona esse potiorum existimo, tum quia à maiori & saniori parte facta extitit, vt potè ab octo canonicis. Altera verò facta D. Henrico de Antamar à septem, & iure cautum est, quod electio facta à maiori & saniori parte est valida. c. coram. c. quia. c. Ecclesia. de elect. cum in cunctis Ecclesiis quod pluribus & sanioribus fratribus visum fuerit incunctanter debeat obseruari. c. j. de his quæ fiunt à maio. parte capit. maior dicitur ratione numeri, quia sunt octo habita ratione suffragij, seu vocis vicarij, qui tanquam canonicus certè suffragium habet. Et maior pars dicitur ratione minoris, licet non sit pars maior totius. Gemina. in c. quorundam. de elect. in vj. arg. sumpto à speciali, quia sibi requiratur maior pars respectu totius in religiosis: ergo in aliis sufficit maior pars respectu alterius: nec obest c. Ecclesia primam. de elect. vbi fuit annullata electio, quod non esset facta à maiori & saniori parte totius, quod verum est in electione prælati, scus est in electione canonicorum, vt inferius probabitur: etiam hic fuit maior pars respectu totius, videlicet de quindecim canonicis octo elegerunt de Narbona, septem verò de Antamar.

Item tanquam vicarius Archiepiscopi primum dedit suffragium, & tanquam canonicus, in fine aliud quod potest fieri. c. si quis iusto. §. penult. de elect. in vj. vbi quis potest vnum habere suffragium tanquam canonicus: & tanquam procurator aliud. Sic etiam vicarius Episcopi habere poterit. c. postulat. de concess. præben. c. à collatione. de appella. in vj. vbi quis duas voces habere potest tanquam prælatus & tanquam canonicus. Bald. in ca. cum olim. de re iudic. sic & iste vicarius Archiepiscopi duo suffragia dare potuit.

Item electio facta d. de Narbona est facta à maiori & saniori parte, sanior enim pars consistit in autoritate eligentium, zeli & meriti autoritas consideratur in dignitatibus eligentium in prouectiori ætate & gradu. c. Ecclesia. i. iuncto ca. dudum. & c. in Genesi. de elect. Autoritas eligentium d.

de Narbona maior est, nempe vicarius Episcopi habet dignitatem. cle. et si principalis. de rescript. Secundò prætor etiam dicitur habere maiorem præeminentiam quàm simplex canonicus. vt doc. interpretantur. in c. cum accessissent. de constit. & in c. j. de consuetud. in vj. item succentor etiam est in autoritate magna: est enim doctor iuris, & succentor in Ecclesia, & sic ratione tam gradus, quàm ætatis & dignitatis constituere dicuntur sanioerem partem: ergo ista electio ab istis facta dicitur maior & sanior.

Item etiam in his electionibus canonicorum, non requiritur maior & sanior pars, sed sufficit maior pars, & pars maior dicitur etiam in paribus, quado vna pars in autoritate excedit aliam, c. in canonicis. xix. dist. Bald. in c. Ecclesia. ij. in fi. de elect. Alex. cõsil. xcij. per spect. nu. 7. in vj. vol.

Nec obstat quod vicarius aliàs non dedit suffragium duplex. Respondeo, concludendo dare videbatur, licet non expresserit: nam solebat tanquam canonicus dare vocem, postea in fine concluderebat, & concludendo vocem alteram dabat. & facit c. cum in iure. de elect. etiam dum casus alicuius legis non venit per mille annos lex non tollitur, si postea casus eueniat. Bar. & alij in proemio. §. & antea. & quod per non visum non amiserit suffragium probat. l. si quis alia. in fin. ff. quem admod. seruit. amit. & l. iter sepulchro. ibidem Doct. in l. falso. C. de diuersis rescript. & in proem. instit. Si ergo iste casus nõ euenierit, non potest dici quod amiserit suffragium, seu vocem: & ideo illud dare potuit in hac electione: & sic vt vicarius & vt canonicus: & concludendo ad alteram partem, etiam datur suffragium vt dictum fuit.

Itaque electio à minori parte facta nullum tribuit ius c. quorundam. in fi. de elect. in vj. ideo nullum ius prætere de potest. d. de Antamar ratione electionis in eum factæ.

Nec obest quod succentor non potuerit variare, quia non potest fieri secunda electio prima non cassata. c. considerauimus. & c. auditis. de elec. Respondeo hoc verum postquam est facta electio, secundum c. in causis. de elect. sed hic facta non erat electio: & ideo re integra succentor variare potuit, & res dicitur integra quadiu eligentes sunt in loco electionis, & nõ est conclusa electio, nec publicata. ca. publicato. vbi Doct. de elect. & Hostien. in summa de elec. c. qualiter. verfic. nullo protus. de Viasio. in tract. de elect. in iij. parte. ca. xxx. facit c. perpetuo. de elec. in vj. sed hic d. succentor videns suffragium datum pro fratre nil prodesse, antequam electio completa esset, & electores discessissent à loco electionis, elegit d. de Narbona quod potuit per prædicta.

Non me mouet quod vno contextu fieri electio debet, cle. ne Romani. §. porro. vbi Bonifa. de elec. sed ista non est sic facta. Respondeo, imò hic vno contextu factam dicemus, nempe quia est longa differentia inter electiones prælatorum, in quibus seruari debet forma. c. quia propter. de electio. & electiones canonicorum, in his enim non requiritur vt seruetur forma, d. c. quia propter. quæ

Unit in electione promittit vsque ad conclusionem.

Electio forma scilicet dum c. quia propter seruat in prælatis non in canonicis.

quæ habet locum in prælatis, in quibus Ecclesia est viduata pastore, sed in electionibus canonicorum valebit electio, licet canonici non consentiant simul, quod non valeret in electione prælatorum. c. in Genesi. de elect. glof. in §. & cum humanè, in verbo conueniant. de elect. in Pragm. nec aliqua forma nisi consueta seruanda est in his canonicatum electionibus, nec seruanda sunt iura omnia quæ in electionibus prælatorum loquuntur, vt tradunt Doc. in c. quia propter. de elect.

Item quando infirmi nolunt constituere procuratores, & sunt in ciuitate etiam in electionibus Episcoporum ad eos mitti potest, vt tenet expressè Mandago. in tract. de elect. in prima parte. c. xxv. & Doct. per illum text. in c. si quis iusto. in fine. de elect. in vj. vbi glo. dicit capitulum posse etiam extraneum pro absente admittere, & sibi præiudicat capitulum: sic & potuit capitulum duos vel tres deputare ad querendum suffragia absentium, vt de contemptu postea agere non possint, cum non solum in electionibus agatur de contemptu. d. ca. quod sicut. de elec. sed etiam in collationibus. cap. cum in Ecclesia. de præben. in vj. ob id vt valetudinarij de contemptu agere non possent capitulum ad eos misit, vt patet in instrumento electionis, quod potuerit: vt superius dictum extitit.

Nec refragatur quod actus factus à collegio debeat simul fieri. l. ij. de decurio. lib. x. C. ca. cum omnes. de cõstit. Bar. in l. omnes populi. ij. q. princ. verfic. iij. dixi omnes. ff. de iust. & iure. verum est, & hic etiam fuit in capitulo actus electionis simul expeditus, nec canonici eligentes discesserunt ante electionem conclusam. Etiam consuetudinem in contrarium valere in patronis scribit Feder. consil. cij. nobilis quidam col. ij. & plenè Roch. Curt. in tract. iuris patron. in verbo honorificè. quæstio. lx.

Nec obstat quod non fuerit seruata forma. ca. quia propter. de elec. quia respondeo, illa forma non seruatur necessariò nisi in prælatis, sed in electionibus canonicorum nullam ex prædictis formam eligentes seruare tenentur, sed cõsuetam, & maximè in collationibus vt ibi Panorm. & alij tenent, quia non est conueniens, vt vbi de modico præiudicio agitur, videlicet de præbenda & canonicatu, quod ibi seruetur tanta solemnitas, præsertim cum superior nõ deficiat qui poterit occurrere difficultatibus. c. vbi periculum. de elec. in vj. & ita scribunt Doc. in d. c. quia propter. Itaque cum nulla forma posita, in d. c. quia propter. sit in his electionibus canonicatum seruanda, nõ inuenimus istam electionem à iure improbatam, & sic valere, quam fortè impugnaretur si de Episcopi electione ageretur. Et sic resolutæ sunt petite quæstiones, prima si potuerit, vt vicarius, vti suffragio, & eligere ex parte sua tanquam canonicus, quod sic fuit superius probatum.

Secunda, an succentor ante conclusam electionem & perfectam potuit redire ad aliam partem, etiam minorem, nec attendatur præiudicium alterius, quia nemini facit iniuriam, qui suo iure vtitur. l. fluminum, in fin. & l. Proculus. ff. de damno

inf. cum ergo d. succentor vtatur iure suo eligendo non attenditur præiudicium alterius.

Tertia est etiam soluta quæstio quod suffragia infirmorum valent, & licet ipsi potuissent mittere procuratores si capitulum misit ad eos, vt erat consuetum valet, nec potest aliquis cõqueri postquam capitulum hoc approbavit & fecit.

Quarta quæstio est quod maior pars dicitur respectu numeri, vt superius dictum extitit: & in ista electione de Narbona facta, est maior numerus & personarum & autoritatis, ideo valet.

Quinta adeptio possessionis in beneficialibus nil facit, nisi in casibus à iure expressis. c. si tibi absentis. iuncto c. si à sede. de præben. in vj.

Sexta est, quod electio d. de Narbona est facta à maiori & saniori parte, vt superius satis est declaratum: sed tamen bonum erit adhuc de nouo illam præbendam impetrare, vel per rescriptum si neutri, & signaturam obtinere: nam si postea videant esse bullam expediendam, expedient, non aliàs, vel per nouam prouisionem poterit ipse de Narbona impetrare.

Vltima quæstio est quod postquam capitulum legitime congregatum conclusit vnum, non potest postea illud retractare, nisi totum capitulum hoc retractet, quia omnis res per quascunque causas nascitur, per eandem dissoluitur. c. j. de reg. iur. c. cum omnes. & ca. cum accessissent. de const. vbi Doc. Et ideo vnus poterit cõtradecere & impedire ne fiat contra ordinationem & statutum capituli, postquam est conclusum à capitulo, nisi postea totum capitulum contrarium statueret. c. j. & vlt. de his quæ fiunt à maiori parte capituli, vbi etiam Doc. & sic respondere de fructibus, vt dicunt, non debet, nisi contrario statuto: & si contrarium fieret posset quilibet de capitulo appellare, nec hoc impediret materiam principalem, quia aliò tendit. Et ita in prædictis cõcludo, & me subscripsi hoc anno 1545. die 1. Iunii Parisiis.

Renocatio illius quod semel fuit à capitulo conclusum quid requiratur.

RESP. XC.

De duplici resignatione.

Agister Antonius de Andrea resignauit beneficium quod possidebat, sancti Iuliani de Peyrolas, in manibus summi Pontificis, in fauorem tantum magistri Gulielmi Fabri, quam resignationem Papa admisit conferendo dicto Fabri, collationis cuius vigore adeptus est possessionem: & possessio est publicata d. de Andrea resignanti. Demum d. de Andrea percepit fructus dicti beneficij: qui iterum resignauit infcio primo resignatario in curia Roma. dictum beneficium sancti Iuliani, in fauorem magistri Stephani de Cumbis, qui recepit fructus per annum & ultra: nõc primus resignatarius vult agere possessorio contra istum secundum turbantem. Queritur an possit de Cancellaria. vide text. in ca. adhæc. de rescript. & in cap. dura. de crimi. fal. Diuino auxilio inuocato videtur quod non, quia

Duplex resignatio facta fuit, vtra valeat si renocatio fuerit intromata camere & non Cancellaria.

interdicta annalia sunt l.j. ff. de interd. ergo post annum non competunt.

Item extat ordinatio Regia, quæ expressè prohibet, ne post annū impetrentur istæ literæ querimoniarum, siue factiæ, in casu nouitatis, in ordinatio. no. uissimis. art. lxj.

In contrariū faciūt sequentia, cōtra d. de Cōbis. Primò, quia beneficium non potest obtineri si ne canonica institutione, regul. j. de regul. iur. in vj. quoad titulū, neque quoad possessionē. dicit glo. in verb. inquirant. §. ordinarij, de pacific. possell. in pragma. quia possessio causam proprietatis habet annexam, l. ij. ff. de interd.

Secundò, ista possessio, seu verius intrusio d. de Combis est clandestina: ideo non iuuat. l. si duo. ff. vti possid. nam clam dicitur ille à me possidere, qui me absente intrat possessionē. l. clam possidere. ff. de acquir. possell. glo. in l. vna. in verbo nec clam. C. vii. possid. sed certum est, quod d. de Combis accepit possessionem clam absente d. Fabri, ergo non debet ei prodesse.

Tertiò, à sufficienti partium enumeratione, aut de Combis habet istam possessionem quam præterdit à me Fabro, & est clandestina, vt supra dictum est, aut ab alio, videlicet à de Andrea resignante habet, & tunc nil penitus domino Fabro præiudicij generari debet: ne ex aliena malignitate alienum damnum emergat, est text. solemn. in l. si. C. de acquir. possell. imò talis de Andrea dolo relinquens possessionem, dicitur ibi proditor, quia prodit dictum Fabri, cui semel resignauerat, quare tanquam proditor puniri debet.

Quartò, facit ordinatio Regia quæ habet exceptionem ibi. *Simon qui il apparust esdictes matieres benefeciales, se defendeur n' auoir vltre apparet, pour iustifi. r sa possession.* [nisi constaret in dictis materijs beneficialibus quòd defensor non habebat apparentem titulum ad iustificandum suam possessionem.] Requirit ergo ordinatio duo: primò, quòd titulus non sit apparens, sicut hic: nam est nullus, & quòd nullum est, non dicitur apparere. c. si à sede. de præbend. in vj. secundò requiritur quòd ille titulus non possit iustificare illam possessionem, id est iustam facere, sed certum est quòd ista collatio est nulla, vt infra dicitur, ergo non potuit iustificare possessionem, igitur ordinatio Regia non potest illi suffragari.

Quintò, certum est quòd iste titulus est nullus, & inutilis, primò quia factus ex falsa causa secundæ resignationis nulla, & regulariter quolibet dispositio surgens ab alio, vt à causa, illius existentiam præsupponit: ita quòd sublata causa, vel non vera, effectus non inducitur, vel infertur, l. et si legibus. C. si contra ius. Anchar. consil. ccvij. iudex. col. iij. & sic collatio facta ex falsa causa inductiua substantiæ est nulla, vt ibi & per Feli. in c. quod super. col. j. & seq. de fid. instrum.

Sextò, collatio est subreptitia, quia Papæ in secundæ resignatione non est facta mentio primæ, quæ si fuisset expressa Papa non contulisset, vel non ita de leui. c. postulat. de rescri. & subreptio in beneficialibus ipso iure vitiat titulū, adeò quòd

non dicitur titulus, sed nullus. c. ad aures. & c. in nostra. de rescrip. ob id secunda collatio facta de Combis est subreptitia & nulla.

Septimò, resignans per primam resignationem amiserat tam ius, quàm possessionem. glo. in verbo assignari. in c. inter. de præbend. Calder. consil. iij. an renuntians sub titul. de renuntiat. ergo non potuit iterum resignare, & ius quòd non habebat transferre in alium, videlicet de Combis. arg. l. traditio. ff. de acquir. rerum domin. nam qui ius suum cedit vni non potest illud ius alteri cedere. l. non quocunq. §. qui Caium. ff. de lega. j. vbi Bart. & Iaf. & Alex. consil. xiiij. in vj. vol.

Octauò, d. de Combis non potest illud beneficium habere ex resignatione, quia resignans nullum ius habebat, nec alio iure, quia beneficium non vacabat: ideo non poterit se iuuare illa clausula, & alias quouis modo vacet, cum non vacaret tempore secundæ collationis, quia erat collatum iure Guilelmo Fabri.

Nonò, per regulam Cancellariæ xxxiiij. quando resignans in possessione moritur, beneficium censetur vacare per obitum: ergo ante obitum non vacabat, igitur non potuit conferri, & collatio est nulla.

Decimò, Papa non intendit ius ex collatione quæsitum vni tollere alteri conferendo. c. quamuis. de rescrip. in vj. etiam si dicat non obstante prima collatione conferimus secundo, quia intelligitur de inualida. Feli. in c. causam. de rescrip.

Vndecimò, si quis vendat vni & tradat, licet alteri postea vendiderit, non valer secundæ venditio. l. quoties. C. de rei vendic. ergo ista secundæ resignatio etiam non valebit.

Imò stellionatus pœna tenetur resignans duobus. cum non sit alia pœna statuta à iure canonico, vt videtur tenere Berber. in viato. iuris in rub. de crimine stellionat. in si. qua pœna secund. im. cum est vt priuatur beneficijs, si quæ habeat resignans. per glo. in c. nulli. in fi. de rebus Ecclesiæ, non alienand. l. iubemus. §. economus. C. de sacrosanc. ecclesijs. sicut quando quis donat duobus. l. iij. ff. de crimi. stellio. vbi Bar. quòd est verum quando donauit secundo simpliciter, secus si fuerit interrogatus, & dixerit se non donasse, vel non resignasse, quia tunc falsi pœna teneretur. l. si à debitore. ff. ad leg. Cornel. de fals. versic. quæro an vendens.

Duodecimò, dolus resignantis non debet sibi prodesse, cum dolus non debeat alicui patrocinari. c. ex tenore. de rescrip. sed eidem prodesset resignando quia fortè venderet beneficium secundo. Ergo, &c.

Decimotertio, illusio & variatio maximè est prohibita viris Ecclesiasticis. cle. vna. de renuntia. vbi Imol. dicit in primo notat. quòd licet secularibus liceat variare re vni vendita, alteri tradendo l. quoties. C. de rei vendic. tamen hoc non est licitum clericis, ideo primus erit semper potior, sic & multò fortius in hac prima resignatione.

Decimoquarto, daretur via malitijs & calumnijs, nam resignans semper resignaret duobus, quòd summopere iura abhorrent dicentia malitijs esse obuiandum.

obuiandum. c. sedes. de rescrip. l. in fundo. ff. de rei vendic. & res est pessimi exempli ob id reprobanda. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnis. l. exempli. C. de probat.

Decimoquinto, cum in beneficialibus ista interdicta habeant causam proprietatis mixtam. l. ij. ff. de interd. facile quando non apparet de titulo valido potest recognosci etiam post annum cum beneficia, quantum ad titulū, sint impræscriptibilia. Doc. in c. cura. de iure patrona. glo. in verbo triennio. de pacificis possell. in pragm.

Decimo sexto, in patria iuris scripti intra triennium solent ista intentari interdicta de consuetudine, & sic consilium iudicabit ex legibus & consuetudine illius loci, in quo debebat iudicari. §. j. in authen. vt cum de appell. cognos. colla. viij.

Decimo septimo, non possunt postulantes post presentationem postulationis recedere à postulatione. cap. bonæ. ij. de postul. prælat. multò fortius post renuntiationem admissam per Papam, alias dicit text. partes nobis frequenter illuderent & iudiciū nostrū ex eorum pendere arbitrio videretur.

Decimo octauo, qui petit cedendi licentiam si eam obtinuerit cedere compellitur. c. quidam. de elec. multò fortius qui resignauit compelli debet, vt resignationi per se factæ acquiescat: & sic non poterit secundo resignare.

Vltimò licet non possit appellari in aliqua causa, tamen superior debet emendare quòd malè factum extitit. glo. in verbo oneramus. in cle. j. de iure patronat. sic & sacrum magnum consiliū emendabit quòd malè factum extitit per de Andrea, possessionem beneficij Stephano Fabri adiudicando, & ita iudicauit sacrum magnum consilium adiudicando beneficium dicto Fabri: & sic tres sunt decisæ quæstiones.

Prima quæstio, an valeat collatio facta in Cancellaria post reuocationem inthimatam camera: quòd sic, quia vnus reuocatio non extenditur ad alium. d. clem. vna. de renuntia.

Secunda, an valeat collatio facta quando eodem die fuit facta cum reuocatione & eius inthimatione: & supra fuit decisum valere, si non probetur prius inthimatam reuocationem.

Tertia, si valeat collatio quando fuit facta ante præstitum consensum procuratoris, si reuocatio non fuerit inthimata procuratori valere, etiam conclusimus superius.

RESP. XCI.

De resignatione beneficij, causa permutationis faciendæ.

Vm Titius Sempronius & Meuius colligarent inter se, super aliquo beneficio curato, Sempronius & Meuius cōcordauerūt forma sequenti, videlicet quòd Meuius resignaret ius suum ipsi Sempronio, causa tamen permutationis, cum quadam capellania quam habebat ipse Sempronius, faciendæ: & id tamen postquam ipse

Sempronius obtineret aduersus Titium in dicto beneficio curato: & ita accidit, quòd ipse Sempronius obtinuit aduersus Titium, & vsus est, prout vitur pacificè illo beneficio antea litigioso.

Tandem pro adimplemento præfati Concordati, Sempronius constituit procuratorem ad resignandum causa permutationis, vt præmissum est, cum d. Meuius dictā suam capellaniam coram ordinario collatore, aut summo pontifice. Meuius tunc cum debuisset accipere collationem illius capellaniæ ab Archiepiscopo Bituricensi accepit à capitulo Bituricensi: & sic à non habente potestatem. Postmodum Meuius permutauit illam capellaniam, cum quodam Caio, qui similiter accepit collationē à prædicto capitulo die tertia Aprilis anno 1507. ante Pascha, exinde obtinuit signaturam sub certo modo per deuolutionem die sextæ mensis Augusti, immediatè sequen. & vsus est Caius ea capellania pacificè per annū & vltra. Post annum Caius fuit inquietatus: primò, ab habente ius deuolutum ab Archiepiscopo: secundò, ab habente signaturam: tertio, ab habente collationem à prædicto Archiepiscopo, per resignationem causa permutationis cum quodam alio beneficio, per dictum Sempronium factam, qui aliàs resignauit, vt prædictum est in secundo articulo, illam & eandem capellaniam.

Queritur an signatura Caij retrahatur ad validandam collationem, quam habuit de dicta capellania, à capitulo non habente potestatem conferendi, cum præcedat in data titulos prætendentium ius in dicta capellania: & cum possederit per annum & vltra capellaniam ipse Caius, an poterit formari querimonia iudiciaria contra eundem: & vtrum possit impedire sequēstrum. Et cum vexetur dolo & fraude ipsius Sempronij (qui bis eandem capellaniam resignauit duobus) queritur an possit & ei liceat informare procuratorem Regium super dictis duabus resignationibus vergentibus in maximum detrimentum ipsius Caij.

Primo dubio respondeo, quòd prædicta signatura retrahitur propter expressam intentionem Papæ apponentis clausulam perinde valere in fine signaturæ, quæ hoc importat, vt perinde valeat ac si fuisset collatio habita ab habente potestatem. Dominic. de Rota decis. cccclxxxij. si Papa. glo. in extrauag. ad reprim. in verb. perinde, quomodo in læsa maiest. crimi. procedat.

Ad secundum dubium dico non posse agi interdicto retinendæ, aut alio contra istum possessorem annalem, quia interdicta non dantur vltra annum. l. j. §. si. ff. de interd. l. j. ff. de vi & vi armat. quia officium Prætoris vltra annum non extenditur. §. j. inst. de perpetu. & temporal. actio.

Vltimò dico, ex resignatione vltimo facta non queritur aliquod ei ius, quia iam per primam resignationem, etiam corā laico factam non est renuntians priuatus suo iure. c. quod in dubijs. de renuntiat. ergo non potuit transferre ius quòd non habuit. l. traditio. ff. de acquir. rer. domi. Bar. in l. si vniuersa. C. de lega. ideo dicit text. in c. post electionū.

Permutatio beneficiarum in qua alter compermutatū capit collationē à non habente potestatem, unde ortus inter illū & quosdam alios qui ab habente potestatem obtinuerant.

Signatura retrahitur p clausulam perinde valere.

de concess. præbend. Quod beneficium non vacans non potuit conferri: sed hic non erat vacans, ergo non potuit conferri, & sic nullum ius datur ex secunda signatura prætensa.

Item talis renuntians notatur crimine stellionatus. c. nulli. de rebus Ecclesiæ non alienand. l. i. ubi dicitur, in i. §. œconomus. C. de sacrosan. ecclesiis: licet non sit hoc crimen bene de iure canonico declaratum. vt nor. Ioan. Berber. in viator. iur. rub. de crimine stellionat. Tamen huic potest applicari quia alienat, quod ad se non spectat & sic inter est Reipublicæ ne crimina remaneant impunita. c. vt famæ. de sentent. excommunicat. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. ideo poterit procurator, aut promotor iungere se cum prosequente pro crimine puniendo.

RESP. XCII.

De provisione per Papam facta.

Emble aux souscripts que la provision faite par nostre saint pere le Pape (in commendā) à Jean Riuoyre, ensuiuant la resignation de Claude Riuoyre, n'est valable: car

Intra scriptus videtur, quod provisio facta per sanctissimum patrem nostrum Papam Ioanni Riuoyre, secundum formam resignationis Claudij Riuoyre, sit valida: nam] deficit voluntas Papæ, ainsi qu'il appert par la signature, à laquelle y a ces mots: [vt per resignationem apparet, in qua hæc verba habentur:] videlicet commendamus iuxta dispensationem prædictarum tenorem duntaxat, & sic Papa noluit commendare nisi sit dispensatus: & secundum suas dispensationes, sed iste Riuoyre non est dispensatus, ergo commenda illi facta non valet.

Certum est quod in omni actu requiritur voluntas & potestas: quorum alterum si desit nihil est quod explicari queat, vt docet Philosophus Aristot. & Bal. in l. cum te. col. j. C. de dona. ante nupt. per tex. in c. qui extirpanda. §. qui verò. de præben. & in Euangelio dicitur: Si vis potes me mundare. Voluntas ergo requiritur: poterat quidem Papa commendare si voluisset: sed noluit apponere illam clausulam iuxta, &c. quia non vult commendare dignitates regulares: maximè maiores, post Pontificales secularibus: nec istud solet concedere Papa Iulius, ideo ad consuetudinem concedentis recurrendum est, si aliàs noluerit concedere in simili casu. Nec isti Riuoyre concessisset, vel cum difficultate. c. postulasti. in fi. ibi. de leui. de rescrip. Consuetudo enim patris inspicit debet. l. vel vniuersorum. ff. de pignora. acti. Lappus allega. lxxxix. factum. versic. item est sciendum. Et hodie Papa beneficia regularia quæ non fuerunt commendata non commendat seculari, maximè maiores dignitates post Pontificales regulares: ne diuersitas sit habitus in vna Ecclesia. clement. j. de elect.

Item illæ dictiones iuxta & secundum idem

important, vt docet Panorm. in cap. Abbate sancti Syluani. in fin. de verbo. significat. videlicet conditionem: vnde si sententia dicit: nos sequentes formam statuti condemnamus: si nullum sit statutum, & sententia erit nulla. l. qui testamento. ff. de excusat. tutor. Bald. in cap. cum caussa. colum. j. de re iudic. & prouisio, seu commissio facta iuxta priuilegia nil prodest, si de illo non appareat. glo. in cap. j. de fide instrument. Panorm. in cap. inter. colum. viij. illo titulo. ideo prouisio Papæ facta Riuoyre, iuxta dispensationum prædictarum tenorem duntaxat est nulla, si non appareat dictum Riuoyre rectè ad hoc dispensatum: sed contrarium apparet: ergo prouisio illi facta nulla & inualida est.

Ad hæc illa dictio duntaxat etiam restringit & limitat. l. pratium. l. impensa. & l. in lege. ff. de verbor. significat. l. non est ferendus, vbi Docto. de transactio. Bartol. in l. vna. ff. si quis ius dicens. non obtempera. Vnde cum Papa hinc commendauerit talem dignitatem, iuxta tenorem dispensationum duntaxat, voluit illi providere si dispensationes concedant, vt dictam dignitatem habeat, sed suæ dispensationes hoc non concedunt vt patet: ergo etiam Papa noluit de nouo commendare, quia non se retulisset ad dispensationes, si de nouo voluisset dicto Riuoyre providere.

Item in dispensatione quando loquitur de regularibus declarat Papa ad quæ beneficia vult dictum Riuoyre dispensare: sic dicens regularia verò beneficia huiusmodi prioratus, præposituræ, præpositus dignitates etiam conuentuales, &c. non exprimit ibi, etiam si maiores sint, post Pontificalem, quæ non comprehenduntur, nisi exprimentur, cap. fin. de præben. vbi etiam Docto. Ergo dispensationes, dicti Riuoyre non extenduntur ad dignitates regulares maiores, post Pontificalem.

Præterea in dicta dispositione non dicitur dignitates, etiam si Cathedralis, vel Metropolitana sit Ecclesia: & nunquam debentur beneficia Ecclesiæ Cathedralis propter illius honorem. Ad illa etiam non censetur esse quis dispensatus, nisi hoc expressum sit. cap. quamuis. de præben. vbi amplissimè doctores, & maximè, quia dispensationes sunt odiosæ, & sic non extenduntur. cap. j. & ij. de filiis presbyter. lib. vj. Ideo non extenduntur ad dignitates regulares, in Cathedralibus, & maiores post Pontificalem: de quibus Papa non intendit providere: si non exprimat, vt dicitur in d. ca. fi. de præben.

Et sic constat commendam d. Riuoyre factam nullam esse, tum ratione defectus voluntatis Papæ, tum obreptionis: & ideo vacabat dignitas Ecclesiæ Bellicensis, vnde potuit iure nouo impetrari tanquam vacans: & sic impetratio & prouisio facta de illa per Episcopum Baluoregensem in fauorem Ioannis Grauil valet & tenet, quia fuit per Papam admissa.

Non obstat quod in bulla non sit reposita illa clausula iuxta tenore. &c. ergo Papa videtur voluisse

luisse commendare sine illa clausula iuxta tenorem. &c. Respondeo non esse verum, nam sicut instrumentum ex prothocollo extrahitur, conficitur ita bulla ex signatura. text. in authen. Tabellio. colla. iij. Vnde quando minuta à Vicecancellario est magis largè vel spontè sumpta, quàm à Papa fuerit concessa per signaturam non valet, & tunc ad originale, id est ad ipsam signaturam, est recurrendum, vt docet Anto. Butri. consil. ij. vifis col. j. consil. xlix. vifis. & scripsi in praxi beneficii in sine signa. Et quia hinc pretenditur magis generalem esse bullam, ideo potest cogi d. Riuoyre vt producat signaturam vel sumptum illius quia eam oportet cõferre cū bulla: & si nolit eam producere, bulla reputabitur suspecta, cui non creditur. per l. fin. C. de fide instrum. & plenū possessorium adiudicabitur d. Ioanni Grauil. Vnde in hoc Senatu fuit iudicatum pro signatura contra bullam, nempe in signatura Papa prouiderat de beneficio sub his verbis prouiso quod non esset de prouisione Episcopi Pictauiensis. Expedita fuit bulla sine illa clausula prouiso. &c. & probatum beneficium esse de collatione Episcopi Pictauiensis. Ideo adiudicatum fuit ei plenum possessorium qui per deuolutionem illud impetrauerit, quia signaturæ statum quoad contenta in ea. Et non potest addi bullæ præter signaturam, nisi ea quæ sunt de natura & consuetudine clausularum & styli: sed in hoc stylus curiæ Romanæ repugnat: nam Papa sine expressa mentione nunquam prouidet de Cathedralibus, nec de dignitatibus maioribus post Pontificalem, insequendo ius, & maximè seculari, quod prouideat de regulari dignitate post pontificalem hoc est alienum, ideo stylus Papæ moderni debet attendi qui semper reculauit & reculat conferre regularia secularibus, nisi dispensatis per prædecessores.

Ex quibus apparet bullam d. Riuoyre nullam & subreptitiam ac obreptitiam. Imò cā d. Lanili falsam dicere potest, non quod falsò scripta sit, nec & ab aliis quàm à commissis per Papam, sed in hoc falsa est quia immutata est veritas, & falsum est mutatio veritatis. §. j. in Authen. veritas mutata. quia Papa commendat simpliciter. Ideo est falsa per omissionem, & in hac falsitate alleganda non fit inscriptio falsi. Sicut quando agitur ad pœnam, & verè bulla est falsa: vt in c. grauil. de crimi. fal. sed ex collatione bullæ & signaturæ, apparet falsitatem esse in omittendo, idè bulla nulla erit, & non valebit prouisio: sed impetrans bullam, quia non apparet eum esse in culpa, non solet puniri ratione illius falsi: sed solum amittit effectum bullæ, & utilitatem: secus in alio falso vbi ipse impetrans esset fraudis conscius etiam vtendo bulla verè falsa.

Vltimò, non obest quod impetrans d. dignitatem, videlicet Ioannes Grauil non mouit litem intra annum, ergo non debet in possessorio recipi. Respondeo, imò ipse mouit litem ante annum à die suæ impetrationis, etiam in ordina. Regi. titulo des matieres possessoires. Et qu'il ne sera receu complainte apres l'an, sinon qu'il apparust esdictes matieres beneficielles le defendeur n'auoir titre apparent

pour iustificer sa possession, mais ledict Riuoyre n'a iuste titre, car est nul: parquoy s'ensuit que ledict Grauil est receuable en sadiete possession, encores qu'il vint apres l'an, ce que non. [& quod nulla recipitur querimonia post annū nisi appareret in dictis materiis beneficalibus, defensorem non habere titulum solidum ad suam possessionem iustificandam: sed dictus Riuoyre iustum titulum non habet, nam nullus est. Itaque sequitur quod dictus Grauil est acceptabilis in dictam suam possessionem, etsi veniret post annum, quod non.]

Concluant que ledict Grauil, comme ayant le plus apparent titre & valable doit estre maintenu & gardé en la possession, & saisine de la dignité du Belley. Et doit estre ledict Riuoyre condamné es despens dommages & intersts. Donné à Paris ce mois d'Octobre 1552.] Concludendo quod d. Grauil tanquam solidiorem & validiorem habens titulum, in possessione est retinendus, & saisina dignitatis du Belley, & quod dictus Riuoyre ad omnes sumptus, damna & expensas damnandus est. Datum Parisiis hoc mense Octobris 1552.]

VISO prædicto facto, videtur prius Ioannem Camoti nullū ius habuisse ex prouisione facta per ruerendissimum D. Legatum Auenionensē, quia erat subreptitia, ideo nulla. c. ad aures. c. postulasti. & c. in nostra. de rescrip. Clemen. j. de præben. nam cum dixerit se in 16. ætatis suæ anno constitutum, & tamen nō erat nisi in ætate tredecim annorum, mentitus fuit in sua ætate. Ob id reuerend. D. Legatus noluit secum dispensare, in illa ætate quam ignorauit, & plus nocet falsum commissum quam omissum. c. super literis. de rescrip. & ibi Doct. maximè, quia in regula Cancellariæ Papæ moderni liij. cauetur quod dispensatio nō detur minori nisi de duobus annis. Et sic reuerend. Legatus noluit, etiam si potuerit secum dispensare de tanta ætate.

Vnde apparet quod Petrus de Castellana qui illud beneficium impetrauit rectè impetrauit, quia per subreptionem Ioannis Camoti vacabat d. Archidiaconatus & in impetratione sua habet quod vacabat per resignationē aut aliàs quomodocumque vacauerit. Verum quia per triennium tacuit, ob id illud ius fuit debilitatum per triennium, per regul. Cancel. de pacific. possesso. & per decretum in Concordatis positum.

Item resignatio facta postea per Ioannē Camoti nō valuit quia nullum ius habebat in d. beneficio, ratione subreptionis, etiam quia dolo pretenditur facta, vt in facto continetur, & non potuit plus iuris trāsferri in resignatarium quàm ipse resignatarium habuit. l. tradito. ff. de acquir. rer. do. Igitur Petrus Bocqueri nullum ius potuit habere, tum quod resignans non haberet, tum etiam quod inhabilis, quia apostata. vt in c. j. & in rub. de apost. per Doct. & Felin. in c. sciscitatus col. ij. de rescrip. etiam quia ius erat acquisitum D. Petro. de Castellana & duo non possunt habere verum ius in vno beneficio, & vnum beneficium. c. cum non ignores. de præben.

Præterea secunda resignatio facta per domi. Ioannem Camori non valet in fauorem Gulielmi Seigur quia nullum ius habebat resignans, tam per subreptionem, vt diximus, quam per primam resignationem per quam erat exutus iure & possessione, per text. & ibi. glos. j. in c. inter. de præben. & quia prætenditur symoniaca. Et ideo dictus Gulielmus Seigur nil iuris potest præterdere. Maxime quia durante triennio dictus Castellana habebat semper ius, ergo alius non potuit habere. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acquir. possessio. c. inter dilectos. de fide instrum.

Itaque puto Gasparem de Ponte habere potius ius quia beneficium vacabat non per matrimonium, vt prætenditur: sed ex vacationibus quas supra dixi. Ideo D. legatus contulit eidem Gaspari quocumque vacarent tempore, & quia vacantia inueniuntur tempore prouisionis legati: ob id prouisio facta illi Gaspari valet.

Etiā non nocebit resignatio facta per Petrum de Castellana huic Gaspari, qui licet esset exclusus tempore triennij, quia non egerat, tamen habuit ius quod postea fuit resignatum in fauorem d. Gasparis. Et illi per Papam prouisum.

Vnde concludendo d. Gasparem de Ponte potentius habere ius in d. Archidiaconatu, Canoniatu, & præbenda Malsiliensi. Et ita subscripsi Parisiis hoc anno 1552. in mense Februario.

RESP. XCIII.

De conuentione pro Abbatibus & prioribus resignandis.

Conuenerunt & seruare conuentionem promiserunt, ac inde se obligauerunt reuerēdis. Cardinales à Medonta, & reuerēdiss. D. Stephanus Ponchier Archiepiscopus Turonensis, & D. Stephanus Lalemant, vt quilibet eorum daret procuratoria bona & valida ad resignandum abbatibus & prioribus, de quibus actum inter eos fuit; & in eorum fauorem, sub beneplacito tamen sedis Apostolicæ & Regis & non aliās. &c. Et uoluerunt conuentionem vim permutationis habere: & demum pro complemento conuentionis & concordia vnus alteri procuratorio nomine promissum bona fide dedit & tradidit & procuratorium suum expediri fecit. Et post prouisionem sibi factam in vim dictæ resignationis Do. Ponchier, reuocauit procuratorium illi datum & iam expeditum, demum iterum resignauit dictum prioratum iam collatum d. Lalemant, & postea mortuus est. Quæritur primò, quis contractus dicatur inter istos dominos factus. Secundò, an reuocatio procuratorij facta à Domino Ponchier valeat. Tertio, an promissio dicti Lalemant facta teneat. Quarto, an secunda resignatio per Ponchier facta possit subsistere. Quintò, an ius habere secundus resignans ex ea possit. Sextò an d. Lalemant possit retinere Abbatiam, quam obtinebat, & simul prioratum sibi collatum dispensatione ha-

bita, quibus discussis apparebit quis ius suum prosequi poterit.

Primæ ergo quæstioni respondeo. Apparet permutationem inter istos dominos celebratam esse. Primò, quia ita conuentum est inter eos, vt ista conuentio & concordia obtineat vim permutationis. Ergo dubitari non oportet veram & iustam esse permutationem, cum contractus ex conuentione contrahentium legem accipiant. l. j. §. conueniat. ff. de po. l. contractus. de regu. iur. Etiam Papa eam approbavit, qui habet plenariam potestatem in his beneficiis. c. ij. de præben. in vj. cuius natura est vt de communi partium voluntate fiat. c. j. de rerum permutat. & quod liceat discedere antequam sit ex vna parte impleta: sed res ab altera parte traditum initium obligationi præbet, ad eò vt si alter nolit rem tradere vel implere, ex parte sua agendum sit vt res nostra tradita reddatur. Et conditioni locus est quasi re non sequuta. l. j. in fi. ff. de rerum permutat. vel vt cogatur quis ex sua parte implere. l. naturalis. §. j. ff. de præscrip. verb. In permutatione quoque beneficiorum requiritur quod huic inde beneficia resignentur, & illorum fiat collatio iuxta conuentionem. c. inter. de præb. & c. vno. de rerum permutat. libr. vj. vel quod non stet per alterum ex permutantibus vt ibi nota.

Item in hac facti specie conuentum erat vt traderet vnusquisque procuratorium bonum & validum sufficiensque ad cedendum & renuntian- dum respectiue eorum abbatibus, & prioratui sub conuentionibus ibidem conscriptis. Et tam prædictus D. Lalemant tradidit, quam etiam D. Ponchier & d. Cardinalis à Medoue. & sic completa fuit permutatio quoad partes. Et sic reuocabilis vt in secunda quæstione dicitur. Imò posset cogi dictus Ponchier si uiuere. per l. rebus. C. de rerum permutat. Ergo non potuit venire contra.

Secunda quæstio est, an reuocatio procuratorij à Domino Ponchier facta valeat, & liquidò constet non valere, tum quia ita se obligauerunt & promiserunt partes hinc inde se seruaturas conuentiones, & quando procurator est constitutus in contractu dicunt non posse reuocari, quia constitutio procuratoris est pars contractus. l. fundi partem. ff. de contra. empt. & ibi Bal. & in rub. de summa Trinit. col. iij. in decret. Guid. Papæ. singul. cclxxij. procurator. de Ripa ia l. obligatione. de pignor. & quia quem de euietione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de excep. Si prioratus fuisset cuiusdam ageretur contra Ponchier, ergo ipse non potest agere nec reuocare potest quis post factam collationem. c. ex parte Decani. vbi Felin. de rescript. ideo potest dici quod scribit Gordianus Imperator. in l. ij. C. de iur. & facti ignor. si renuntiaſti serà prece tibi subueniri desideras: & quia de iure Canonico non licet pœnitere nisi ex defectu fidei non seruata ab altera parte. teste Bal. in rub. C. de re. permutat. allegat. c. cum inter. de elect. sed fides seruata fuit ab omnibus, quia omnes dederunt procuratorium iuxta illorum conuentionem, ergo dictus Ponchier non poterat reuocare, quia fides seruata ei fuerat;

fuerat, etiam de iure ciuili vbi in permutatione interuenit stipulatio non est locus pœnitentiæ, quia statim oritur actio. l. ex placito. C. de rer. permutat. sed in instrumēto compositionis inter eos facta est q̄ dictæ partes promiserunt, ac sese mutuo obligauerunt & obligat. &c. Ergo orta est inter eas actio. vt docet Bar. & Iaf. per illū text. in l. lecta. ff. si cert. pta. & sic non poterat fieri aliqua reuocatio.

Maximè quia collatio iam erat facta à Papa d. Lalemant prima die Martij, & reuocatio fuit facta eiusdem mensis tertia die. Ergo non potest permutatio reuocari quando est adimpleta ex parte vnus. d. l. j. ff. de rerum permutat. Vnde reuocatio facta per Do. Ponchier post collationem Do. Stephano Lalemant facta nullius esse momēti, nullus est qui nesciat. vt in simili dicit Iuriscōf. in l. nemo. ff. de duob. reis. Quia perfecto cōtractu nō licet discedere, nisi vtraque parte consentiente. l. j. & ij. C. quando liceat ab empt. disced. & permutatio vice m emptoris obtinet. l. ij. C. de rer. permutat.

igitur oportebat partes de nouo consentire dissolutioni permutationis, sicut consenserant in constructione illius. Nihil enim tā naturale est, quam vnumquodque dissoluere eo iure quo colligatum est. l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. Et omnis res per quascunque causas nascitur per eas & dissoluitur. c. j. de regul. iur. sed dictus Lalemant non consensit dissolutioni permutationis, ergo impleta non poterat dissolui eo inuito, & dicit Papa permutatio, cum inter contractus bonæ fidei numeretur cum alio quam cum domino, vel cum eo qui loco domini habebatur, non valet celebrari. cap. cum venerabilis. versic. adhæc. de exceptio.

Item postquam Papa approbavit conuentionem partium, & iuxta conuentionem illarum contulit prioratum d. Lalemant & renuntiatio est ab eo admittā, nunquam habet locum pœnitentiæ: quia omnia non sunt integra, vt docet Domi. Gemina. in c. ij. de renuntia. lib. vj. argument. l. si pecuniam ff. de condit. cau. da. & cau. non sequi. nam quod semel placuit amplius displicere non potest per regulā iuris. Et quod approbavi nō possum reprobare. l. Pomponius de nego. gest. sic cōtulit Barba. cons. xliij. sempiterna. col. iij. volum. ij. alioqui quotidie illuderetur Papæ cōtra. c. bonæ. de postul. præla. imò text. in c. quidam & ibi doct. de renuntia. dicunt procuratorem ad resignandum nō posse reuocari, postquā obtenta fuit ceddilicentia. probat gl. & Doct. in d. clem. vna. de renuntia. sed in hac facti specie non solum cedendi licentia obtenta fuit, sed resignatio & admissio & prouisio; ergo non fuit liberum Domino Ponchier reuocare procuratorem in contractu, maxime constitutum. Et Papa approbandò conuentionem videtur voluisse amplius non posse reuocari.

Item est decisio Rota xxij. fuit dubitatum in nouis vbi resignantes sua beneficia causa permutationis, non possunt post resignationem ad sua redire beneficia, quia per resignationem omni iure priuati sunt, nec habet locum c. si beneficia. de præben. in vj. nisi in remittente, non in resignan-

te, vt docent Panor. Feli. & alij in c. cum venerabilis. de except. nam quod semel repudiatum est minimè reintegrare concedimus, ait Imperator in l. si. C. de condit. infer. Et fati absurdum est redire ad id quod renūtiandum putauit. l. si quis iururandum. C. de reb. credi. c. in causis. de elect. Do. Ponchier resignauit & sua resignatio fuit admittā à Papa & omnia alia sunt cōpleta quoad procuratoria, ergo d. Ponchier non valuit procuratorem reuocare.

Nec refragatur si dicatur d. Lalemant non resignasse suam abbatiam vt tenebatur. Respondeo, non stetit per eum, dedit enim procuratorium ad cedendum iuxta conuentionem suam, & imputetur Domino Ponchier quare non procurauit vt sibi expediretur abbatia Vallis Cernarij à Cardinali de Mendoue possessam. Et abbatiam sancti Bertrandi postquā habebat procuratoria hoc erat eadem liberum, sicut de Lalemant, quia eodem die fuit eidem Ponchier traditum procuratorium, quo dicto Lalemant.

Item non tenebatur dictus Lalemant nisi alternatiuè vnum vel alterum facere, videlicet tradere procuratoriū ad cedendum aut nominationem Regis sibi factam de dicta abbatia sancti Bertrandi, cum procuratorio ad resignandum illustrissimo Domino Cardinali Lotharingia, tradidit enim procuratorium Secretario Do. Ponchier, quod Dominus Ponchier acceptauit ac longo tempore tenuit, & postea reuocauit suum procuratorium & in alternatiuis electio est debitoris. l. iij. ff. de eo quod cer. loco. sed debebat Do. Ponchier requirere d. Lalemant vt procuraret illa fieri quæ in conuentione erant conscripta, antequam reuocaret, qui suasionibus motus & sine causa reuocauit, quod illi prodesse non potest, & nullo modo valet reuocatio procuratoris per d. Ponchier post prouisionem facta.

Tertia quæstio, an prouisio facta Do. Lalemant ad resignationem procuratoris. Do. Ponchier valeat. Breui respondeo, eam esse validam & efficacem, quia in ea Papæ voluntas & potestas cōcurrunt. De potestate Papæ in bulla constat ibi specialem gratiam facere volentes. & c. si noluisse non cōtulisset, de potestate apparet in c. ij. de præb. in vj. & in Clem. j. vt lite penden. & dicit Philosophus Arist. duo esse ex quibus cōstat humanorū actuum effectus, videlicet voluntatem & potestatem, quorum alterum si deest nihil est quod explicari queat. Bal. in c. cum contingat. col. iij. de iur. iurand.

Etiā voluntas resignantis adest, vt patet ex suo procuratorio, resignatio, consensus, & expeditio. Quid igitur superstit, aliud non video.

Adhæc prioratus per resignationem vacabat, & beneficia vacantia Papa conferre potest. c. ij. & per totum de concess. præben. & contulit D. Lalemant, ergo nil ei obstat potest, quominus sua prouisio valeat.

Nec obstat præsentia reuocatio à Domino Ponchier facta, quia tardè fuit facta videlicet post collationem: vt dictum fuit in præcedenti quæstione.

Quarta est quaestio, an secunda resignatio facta per Dominum Ponchier sustineri possit. Et breui respondeo non posse, quia per primam resignationem erat exutus D. Ponchier resignans & iure & possessione. c. inter. cum gl. de preb. Inno. in c. super hoc. col. iij. de renuntia. & resignanti non est amplius dandus regressus. l. quæritur. §. auditor. ff. de ædil. edict. c. quam periculosum. v. Nec potest resignare quod non habet. §. ser. capi. dimini. in insti. Priuatio enim præsupponit habitum. l. decem. de verbo. oblig. ff.

Vnde non valuit resignatio secunda facta in fauorem Do. Jacobi Hurauld, postquam resignans nil iuris habebat, non poterat plus iuris transferre quam ipse haberet. l. traditio. ff. de acquir. rer. dom.

Et sic deciditur quaestio quinta. Videlicet, secundum resignatarium, videlicet Iacobum Hurauld nil iuris habere in d. prioratu de Sezuna, quia Papa admittendo secundam resignationem dicit se prouidere de dicto prioratu de Sezuna, si alteri ius non erat quaesitum: sed alteri ius erat quaesitum, ergo Papa noluit isti Hurauld conferre: & sic ex prouisione sibi facta à Papa non potest se iuuare, cum non haberit voluntatem prouidendi postquam prouiderat d. Lalemant.

Adhæc ista secunda resignatio est nulla, & prouiso in vim illius facta: nam est subreptitia & obreptitia, quia si Papa sciuit istum prioratum resignatum, & alteri iam collatum nunquam (vt verisimile) secundam resignationem admisisset, nec voluisset tollere ius quod primus D. de Lalemant ex collatione prima habebat. vt docet Oldrad. consi. cccxxiij. factum tale. nu. 3. cum seq. Ideo ista secunda collatio & prouiso facta per resignationem non valet, quia iam d. prioratu erat prouisum Do. Lalemant, à quo non potest auferri ius sine facto suo: nam quod nostrum est sine facto nostro à nobis auelli non potest, per regulam iuris. Et etiam ista secunda collatio fraudulenta tum in fraudem d. Lalemant facta, tum etiam dum resignans erat detentus valetudine aduersa, in qua iterum resignauit, ex quo probatur fraus. c. fin. de renuntia. lib. vj. l. filia. ff. solu. mar. Et suasionibus præsumitur allectus ad hoc faciendum, alioqui hoc non fecisset. Ratio est, quia resignans secundò incidit in crimen stellionatus: sicut qui duobus donat. l. iij. ff. de crimi. stellio. glo. in c. nullo. in fi. & ibi doct. C. de reb. alien. non alien. hoc expressè docet Verb. in via iuris. in titulo de crimine stellio. in fi. Et hoc procedit in clericis, præsertim in Episcopis quibus maximè est illusio & variatio prohibita. cle. vna. de renuntia. Ideo non erat verisimile quod sponte voluisset incidere in crimen secundò resignando, & sic variare nisi maximis aduersus esset suasionibus, maximè tempore aduersæ valetudinis, in qua debet quis de animæ salute præcipuè cogitare.

Non refragatur clausula non aliàs aliter, nec alio modo. Hæc autem clausula vim conditionis habet, adeò vt nil videatur actum, quod in contrariu factum est. l. non aliter. ff. de vsu & habi. l. non aliter. de leg. iij. glo. & Bald. in l. siquidem. C. de excep. idè Bald.

in authen. ingressi. nu. 7. C. de sacrosan. eccles.

Idem in dictione non aliàs, in l. non aliàs. ff. de iudi. & in l. Pomponius. j. ff. famil. circif.

Maximè quia hæc clausula bis sunt repetita in quolibet procuratorio. Primò, post illa verba sub neplacito sedis apostolicæ & Regis ipsæ partes enerunt de permutando sua beneficia reseruatione aliàs &c. Secundò, dicunt se constituendo procuratores, ad cedendum & resignandum suas abbatias & prioratus in fauorem alterutrius & non aliter, nec aliàs: ideo ista verba geminata demonstrant voluntatem præcisam partium. iuxta l. Balista. & ibi Doct. ff. ad Trebell. vt partes nolint resignare nisi quilibet illarum consequatur id de quo est conuentum.

Respondeo istam clausulam conseruare ius partium, quando aliquid est factum contra conuentionem illarum. Vnde consuluit Ias. consil. lxxxvj. in causa. col. pen. num. 15. & sequen. in iij. volu. non valere resignationem Episcopatus factam per procuratorem habentem potestatem resignandi specialè, postquam vidisset literas patentes legitimæ priuationis ipsius coadiutoris & non alter, nec alio modo nisi resignet, antequam viderit literas priuationis, quia facta est contra formam mandati, & sic nullius momenti. c. cum dilecta. de rescript. Ideo si collatio fuisset facta alteri quam compermutantibus non valuisset. c. vno. de rerum permuta. lib. vj. & in cle. eo. glof. in c. olim. in primo. in verbo traditam, de restitu. spoliat. sed cum hic fuerit facta Do. Lalemant compermutanti, ob id valere debet.

At in hac facti specie nihil est factum contra pactum, quia non aliter resignatio fieri poterat nisi ex beneplacito Papæ & Regis, apparet beneplacitum Papæ interuenisse, quia contulit d. Lalemant ex bulla, constat de voluntate Papæ, ibi, specialem gratiam facere volentes, &c. nec de Regis disensu apparet.

Item apparet secundum esse completum videlicet quia quilibet tradidit procuratorium ad resignandum suam Abbatiam, vel prioratum respectiuè alterutri, & fuit datum competens spatium resignandi, vt pote à die 7. Februarij vsq; ad diem tertiam Martij quo tempore intermedio quilibet poterat expedire, & procurare resignationem sibi fieri: si hoc non fecerit, imputet sibi is qui non fecit, vigilantibus enim & non negligentibus iura subuenire solent. l. pupillus. ff. quæ in fraud. credi.

Imputari enim is sibi debet cuius culpa sibi damnum accessit. l. si mulier. ff. quod met. cau. c. j. qui matri. accus. pof. c. sepe. & c. studeat. §. distin.

Potuit enim d. Ponchier acquirere Abbatiam Vallis Cernarij si voluisset, quia habebat procuratoriū bonū, & sufficiens ad hoc, sed noluit: ergo illi erat imputandū, sed fortè videns se habere Archiepiscopatum nolebat concubinam obtinere cum vxore, & non potest liberalitas nolenti acquiri. l. hoc iure. §. non potest. ff. de donat. nam inuito non acquiritur beneficiū. reg. iur. inuito. de re. iur. ff.

Si q. Ponchier viueret quauis posset petere vt sibi liceret obtinere Abbatiam Vallis Cernarij, quam si non

RESP. XCIIII.

De renuntiatione symoniaca.

Actum tale. Quidam renuntiauit suo beneficio in fauorem Ioannis cum pacto, quod Ioannes teneretur soluere debita renuntiantis an sit symonia: & breuiter dico esse symoniam veram. per text. in c. consulere. cum similibus de symonia: nam omnis pactio in rebus ecclesiasticis debet cessare. in c. fi. & c. cū clerici. de pact. Item non potest aliquid dari nomine expensarum, quia præsumitur in fraudem datum. per text. in c. cum pridem. & ibi Panor. de pact. Ideo si quis velit renuntiare beneficio, non debet deducere in pactum quod conferatur certæ personæ: sed debet purè & spontè renuntiare in manibus superioris. Et si apponatur pactum quod alteri conferatur non valet renuntiatione, nec collatio alteri facta. vt est glo. in c. ordinationes. j. q. j. & glof. & Doct. in c. ex parte. in j. de offic. delega. si tamen non dederetur in pactum: sed renuntians habet spem quod certæ personæ conferatur, non est symonia, secundum text. in c. dilecto. de præben. Imò fortius est symonia, si renuntio beneficium meum vt tu nepoti meo renuntiestuum, secundum Ioannem in c. j. de rerum permut. lib. vj. & Doct. ibi. & idem tenet Aufser. in decis. capell. Tholos. quæst. cccxxxvij. à fortiori. Ergo si renuntio vt soluas debita mea: nam multis modis committitur symonia. Primò, à manu vt pecunia, in c. sunt nonnulli. cum similib. j. q. j. siue fuerit data renuntiantis, siue suis debitoribus, vt hæc: nam liberando à debitoribus renuntiantem, videtur breui manu tradidisse pecuniam renuntiantis, & ille renuntians suis debitoribus. vt not. in l. singularia. ff. si cert. per. Secundò, symonia committitur ab obsequio vt seruitus indebitè impensa, ideo si Episcopus promittat conferre beneficium alicui, si ei vult inferuire symonia est, secus si non sit aliquod pactum secundum text. & ibi Panor. in c. cum essent. de symo. Tertiò, à lingua, ideo si dominus temporalis rogat Episcopum pro amico illius domini temporalis, & Episcopus propter hoc confert. symoniacus est, si non aliàs facturus erat, & talis sit indignus. j. q. vj. c. sicut is qui. j. q. j. c. ordinationes. Panor. in c. tua nos. de symo. Quartò, committitur symonia, si Episcopus concedit alicui beneficium propter consanguinitatem, aliàs non concessurus. in c. j. vt ecclesiastic. benefic. idem Angel. de Clauas. in verb. symonia. in v. not. Poena symoniaci est, quia illa ecclesia debet priuari, per text. in c. cum clerici. ibi spoliatis de pact. & Abbas in c. insinuat. de symo. & c. inquisitionis, de accusa. & etiam aliis pœnis positus per Angel. de Clauas. in verbo symonia. vj. ideo illud beneficium super quo est facta symonia, potest impetrari per alium, quia vacat, vt videtur inferre Felin. in c. ex parte. in j. de rescrip.

si non posset obtinere: tunc posset ad suum redire prioratum, cum autoritate tamen superioris, vt Doct. dicunt in d. ca. si beneficia. & in dicto cap. cum venerabilis. de except. sed hoc hæredes petere non possunt, quia hoc non transit ad hæredes: nec ista spiritalia ad hæredes deuoluuntur.

Nec resignatarius secundus potest hoc allegare quia nil iuris habet. Et si haberet non habet ex persona resignantis qui iam exutus erat omni iure, ideo is resignatarius non potest allegare ius quod etiam obstaret ipsi resignanti si viueret.

Primò, cum haberet procuratoria noluit ea expedire: si saltem apparet quod non ea expedire fecit. Secundò, ipse reuocauit suum procuratorium, & sic per eum stetit quominus obtineret id quod erat conuentum, quia dominus Cardinalis videns reuocationem domini Ponchier, reuocauit ex parte sua: sed ipse fuit in causa, ob id debet sibi adscribi, & non alteri. per regul. iur. imputari mihi debet quod per me stat.

Adhæc si hodie viueret posset cogere, dominum Cardinale & Lalemant ad implendum inter eos conuenta, sicut ipse impleuerat. per c. cum vniuersorum. de rerum permuta. sed hodie nullus alius est, qui hoc petere possit eo defuncto, imò si ipse vellet hodie repetere dictum prioratum de Sezuna, exceptione conuentionis excluderetur, quia per ipsum stat quominus habeat id de quo fuit conuentum inter partes, per l. si cum feudum. ff. de pact. & pulchre dicit Iurisconsul. in l. quod si nolit. §. in factum. ff. de ædil. ed. sic iniquum est eum, posteaquam venditor agnouit recipiendo mancipium, eise id in causa redhibitionis, tunc queri vtrum debuerit redhiberi, an non debuerit. Sed hæc actio exigit vt sit redhibitus, sic debebat esse euictus prioratus vel Abbatia, aut faltem aliqua denegatio facta, aliàs posset dici huic Ponchier præpopere agis. vt in l. j. C. de execut. rei iudi. cum satisfactum sit ab aliis, & tu das causam cum reuoces quod alij implere cupiunt. Ideo nullo modo potuit fieri reuocatio ante faltem requisitionem.

Sexta quaestio, an dominus Lalemant possit retinere Abbatiam sancti Bertrandi, si illi erat prouisum, vel procurare vt eidem prouideatur, postquam à procuratore Do. Ponchier non erat resignata, nec ab alio. Respondeo, posse procurare vt eidem prouideatur, eò quod d. Cardinalis Medutinus dixit se non impedire: sed se velle remanere in Abbatia sua Vallis Cernarij. Ergo si fuisset collata Do. Ponchier vacasset per mortem illius. Et sic cum illi deberetur, iuste eam impetrauit dictus Lalemant, & gaudeat bona fortuna, quia postquam Ponchier non expediuit procuratorium, d. de Lalemant semper remansit in sua Abbatia, quia non intelligitur dimissum quod nondum ablatum est. l. nec vtilem. ff. ex quib. cau. maior. c. inter. de præben.

Quare concludendo, dico dictum Lalemant iuste fuisse prouisum de dicto prioratu de Sezuna, & etiam de Abbatia sancti Bertrandi. Et subscripsi anno 1553. primo Oabris.

Renuntias beneficio vt quis soluat sua creditorib; symoniam committit.

Symonia multis modis committitur.

RESP.

RESP. XCV.

Incipiunt materia Extravagantes.

Et primò, an quis ex consilio teneatur.

De consilio quando quis teneatur.

Asus est talis. Quidam dominus Stephanus Paludet presbyter, repertus casu in domo cuiusdam Aduocati fuit consultus de quodam procuratorio ad resignandum, causa permutationis, beneficium regulare in manibus potestatem habeatis conferendi, qualiter esset expediendum, an via permutationis, an pure & simpliciter, qui primò respondet, non debere expediri aliqua via, quia erat contra conscientiam, alterius enim iurata factum non parti volenti expedire. Postea videns dictam partem velle omnino negotium expedire, consuluit melius esse procuratorium exequi via simplicis resignationis, si possit fieri, quam via permutationis: sed hoc negavit pars dicens esse iustum & licitum, & hoc consulebar aduocatus, cum constitutus procuratorem supposuisset suum nomen loco sui consobrini. Ideo d. Paludet; quod & fuit factum, nunc consultum est & secundum datum consilium detinet beneficium, & fortè inlebitè, quæritur an hic dictus Paludet consulens teneatur ad aliquam restitutionem. Et primò, inuocato diuino suffragio, quia culpa est se immiscere rei ad se non pertinenti, l. culpa, ff. de regul. iur. & regul. non est sine culpa, de regul. iur. lib. vj. & quis non debet mittere falcem in messem alienam, c. nouit. de iudic. cum similib. & quia hæc est materia Theologalis, ideo ad legistam non spectat, cum de materia conscientie agatur: sed vt votis d. Paludet satisfaciam, aliqua ponam, cum vnus consilium tantum non sit habendum: sed plurimum, l. cum filio, ibi ex consil. Labeo ff. de vulg. c. proposuisti. de probat. Quia facilius inuenitur quod à pluribus queritur, c. prudentiam, de offic. deleg. l. si. circa fi. C. de fideicom. hoc ergo poterunt. D. mei in Theologia corrigere, quorum correctioni me submitto. Et videtur quod teneatur ad restitutionem. Primò, probatur iure civili. l. si pignore. §. qui ferramenta. ff. de furt. vbi sunt formalia verba, qui ferramenta sciens commodauerit ad effringendum ostium, vel armarium, vel scalam sciens commodauerit ad ascendendum, licet nullum eius consilium principaliter ad furtum faciendum interuenerit, tamen furti actione teneatur. Ergo à fortiori tenebitur si consilium principaliter interuenerit, sicut in casu nostro.

Item facit text. in l. si quis vxori res mariti subtrahenti, opem consiliumve accommodauerit, furti tenebitur illo titul.

Item facit §. interdum quoque furti teneatur qui & ipse furtum non fecit, qualis est is cuius ope & consilio furtum factum est, in l. de obligat. quæ ex delict.

Rèdè facit text. in l. non solum. §. Attilicinius autem ait. ff. de iniur. cuius verba infero, vt quili-

bet possit intueri. Attilicinius autem ait, & si per suaserim alicui noleati, vt mihi ad iniuriam faciendam obediret, posset iniuriarum mecum agi. ibi dicit Bar. quod consulens teneatur sicut principalis.

Tum potest adduci text. in l. quod si cum scires eum facultatibus tui, tui lucri gratia affirmasti mihi idoneum esse: meritò aduersus te cum mei decipiendi gratia alium falsò laudasti, de dolo iudicium dandum est. ff. de dolo. Ergo & in nostro casu hic consulens tenebitur.

Secundò, probo iure Canonico quia consiliarius malus excommunicatur. c. tanta. lxxxvj. distinc. Item efficitur consulens homicidium aut mutilationem irregularis. in c. sicut dignum. §. si. de homicid. c. ad audientiam. & ibi Socin. illo tit. c. si quis viduam. so. distinc. Panor. in c. clericis. ne cleric. vel monachi. Extendens etiam si consuleret in sententia sanguinis, quia erit etiam irregularis. & in d. c. ad audientiam. per c. sententiam. & Ludouic. Montald. in reprob. no. senten. Pilati in iij. artic.

Tertio, agentes & consentientes pari pena puniuntur. c. j. de offic. deleg. & ibi plene Doct. cum aliis similibus, quæ omnia causis breuitatis. Et quando quis dicatur consulere ponit C. pol. consil. xxxvij. incipien. requisitus. colum. ij. & sequenti.

Item iure diuino probatur Ecclesiastic. xxvij. c. in fi. Facienti nequissimum consilium super ipsum deuoluetur, & non cognoscat vnde veniet illi. Secundò etiam probatur Psalm. lvi. Si fratri tuo mala persuades occidis. de pœnitent. distinc. j. c. noli. filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Item dicitur consilium malignantium obsedit me. Psalm. Tertio mors Christi imputatur Iudæis, quem tamen manibus propriis non interfecerunt; nã dicebāt, Nobis non licet interficere quemquam. Ioan. xvij. sed ideo eis imputatur, quia lingua & consilio Christum interfecerunt, dicentes Crucifige. c. periculosè. de pœnitent. distinc. j. Ex his ergo, & aliis multis quæ adduci possēt ex Thoma in secunda secunde. q. liij. ar. iij. Quartò potest dici quod consulens teneatur. Et saye xxx. c. dicitur vā filij desertores, dicit Dominus, vt faceretis consilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum. Job. xxj. consilium impiorum longè fit à me, superueniet eis inundatio & dolores diuident fori sui.

Tamen contrarium concludo quod hic Paludet ex isto consilio præstito non teneatur. Primò, probatur quia nullus consilium sequi teneatur, imò explorare & deliberare debet apud seipsum, an expediat sibi quod consulitur. l. ij. §. fin. ff. mand. l. quidam decedens. §. j. cum aliis similibus. ff. de administratio. tutor. cap. cum olim de arbitr. in c. quod præcipitur. xiiij. q. j. glo. in c. nullus ex consilio. de regul. iur. libr. vj. Ideo postquam iste qui impetrauit beneficium non tenebatur illud consilium dicti Paludet sequi, ergo non teneatur consulens.

Secundò

Secundò, nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non sit, teneatur. l. consilij. ff. de regul. iur. in d. regul. nullus. sed hoc consilium nõ erat fraudulentum, patet quia primò consulit quod abstineret ab impetratione: ergo non petebat fraudem, item quia ex eo nihil emolumenti consequutus est, vt infra dicam.

Tertio, nemo teneatur de consilio, quando consilium non præcessit delictum aut actum. glo. in l. si verò non remunerandi. §. post creditam. ff. mand. quam allegat Bal. & sequitur in l. j. & ibi Iaf. C. de seru. fugitiu. & in l. ob hæc verba. col. j. ff. de his qui not. infam. Dec. in d. regul. consilij. versicu. secundò notandum est. & in ca. j. col. vij. de offic. deleg. sed in hoc casu iam fuerat procuratorium datum mercatori, siue banquerio ad expediendum: ergo hoc consilium non præcessit actum.

Quartò probatur, quia quando principalis est absolutus, etiam intelligitur liberatus ille qui ex consilio tenebatur. Innocent. Panor. Ioan. de Anania, & Felin. in ca. sicut dignum. de homicid. Dec. in d. regul. consilij. & in consil. vij. viso pundo. col. ij. sed hic fuit intentatus processus contra principalem, & ignoratur quomodo se habuit res: ideo accessorium sequitur naturam sui principalis. regul. accessorium. de regul. iur. lib. vj. & ibi hoc tenet Petrus de Anch. item bona fides non patitur vt bis idem exigatur, vel solvatur. l. bona fides. ff. deposit. si principalis aliquo modo soluit, vel conuenit liberatur consulens. ponit Angel. de Clauas. in sua summa. & Syluest. de Prier. in sua summa. in verb. restitutio. in iij. sed hic verisimiliter præstitur quod principalis conuenit, quia aliàs beneficium non habuisset: ergo, & c.

Item fortè potest dici quod postquam ille Paludet beneficiatus tenebatur suo consobrino de canonicatu, quod etiam non tenebatur pars ad restitutionem. per glo. singul. in c. dominus. iij. q. ij. & in c. cupientes. in verb. malignantium. de elect. lib. vj. & per illam glo. tenet Innocent. in c. olim. in primo. de restit. spoliat. & Floren. in l. itaque. ff. ad leg. Aquil. quam legit cum l. si seruus. quod si non possum recuperare rem meã à te possum æquivalentem furtiue accipere etiã in foro conscientie, quia malitiis est obuiandum, etiam per fraudem. hoc probat per multa Hyppol. in singul. clxxxvij. malitiis. sed quia de hoc non sum requisitus omitto: sed hic non accepit furtiue, sed autoritate summi Pontificis: ergo multò minus debet teneri consulens si pars non teneatur.

Postremò, datur regula per legistas quod consulens omnino facturo non punitur, nec teneatur: & ita intelligitur text. in d. l. solum. §. Attilicinius. ibi nolenti. de iniur. supra pro contrario, alleg. glo. in d. regul. consilij. & in regul. nullus, aut saltem mitius punitur quam delinquens. ca. sicut dignum. §. qui verò in fin. ibi non ita seuerè. de homicid. tex. in §. interdum. in fi. in l. de oblig. quæ ex delict. glo. in l. j. §. persuadere. & seq. ff. de seru. corrup. glo. in l. sepe. de verbor. signific. Roma. singul. dcclxij. in contractibus. Matth. no. xcviij. Car. & Imol. in cle. j. de pœnis. Ioan. Andr. & alij in c. feclicis. illo titul.

lib. vj. Imol. in clem. j. col. ij. de for. competen. Iaf. multa allegat in l. j. col. iij. C. de seru. fugitiu.

Sed quando præstatur consilium circa id quod non cadit in delictum tunc non teneatur quis ex consilio, nisi fuerit fraudis euentus. d. regul. nullus ex consil. Doc. cano. ibi. & in c. j. de offi. deleg. Brunel. in ca. j. xix. conclus. de homicid. Bolenc. in repet. l. capitalium. §. famosos. fol. xxxij. ff. de pœnis.

At in casu mihi præsupposito iam volens habere beneficium venerat ad domum aduocati, ad consilium habendum ab aduocato, & non ab isto Paludet qui etiam iam habuerat consilium, vt via simplicis resignationis hæc expediret: & sine isto certum est, quod erat facturus: ergo sequitur quod non teneatur, & quod hæc lex civilis volens quod si erat omnino facturus non teneatur, sit seruanda in foro conscientie: patet quia regula datur, quod quando lex civilis est iusta habet locum etiam in foro conscientie. glo. in c. quæ in Ecclesiarum. de constit. Ioan. Andr. in c. ij. de verbor. signific. lib. vj. sed lex civilis non grauat consulentem, etiam in delictis, nisi ille cui consulitur aliter non esset facturus, vt supra probaui: ergo stabimus legi tanquam iusta.

Præterea licet lex civilis solum tractet de corpore, tamen lex canonica etiam tractat de anima. glo. in c. cum contingat. de iure iur. glo. & Doct. in c. peccatum non dimittitur. cum similibus. de regul. iur. lib. vj. sed lex canonica etiam non punit consulentem, nisi ille cui consulitur non esset aliàs facturus. vt glo. alleg. in d. regu. nullus: ergo stabimus legi. ita canon. in ca. j. de officio deleg. maxime Felin.

Item, in hoc etiam cõcordant Theologi, quod ex delicto is qui opem præstiterit teneatur. in d. §. interdum. in fi. hoc tenet Angel. in summa. in verb. consilium. §. j. Syluest. de Prierio, & omnes Summistæ. in eo verb. in vij. q. ergo si in hoc concordant Theologi ista opinio est tuta in foro conscientie, quod non teneatur: idem tenet Ioann. Montolon in promptuar. iur. in verb. consiliarij. versic. facienti.

Rationem ponit Bal. in consil. ccl. in quaestione. col. ij. in j. volum. quia principalis non est sequutus consilium, sed animi sui motum, qui hoc volebat experiri: ideo principalis cum erat aliàs facturus erat in pleno dolo, igitur non potest dici quod consulens augmentauerit malitiam, quia quod plenum est non indiget augmento. Bald. in d. consil. bene coniecturare possumus quod etiam sine consilio istius perduxisset ad actum dictam renuntiationem, cum illam tradidisset mercatori ad expediendum ante consilium, ergo consulens non teneatur: & istud seruat aquiras secundum Bal. vbi supra & latè deducit Leonardus de Vtino in sermo. xxxvij. Quadrages. & glo. in c. feclicis. §. illud. de pœnitent. lib. vj. vbi quando consilium nihil addit nisi in atrocioribus non est puniendum. Dec. in d. c. j. col. ij. & cõmuniter conueniunt tam Theologi, legistæ, quam canonistæ, vt, quando consilium non sonat in delictum, vt hic, quod quis non teneatur, si non fraudulenter facit, vel quando

aliàs erat facturus: & tunc dicitur fraudulenter facere, quando aliquod commodum obtinet. l. quod si cum scires. ff. de dolo. & etiam aliis modis, sed hic nullum commodum habuit, ergo nec fraudulenter fecit, imò dissuasit quantum potuit ab initio: sed videns partem nolle illi credere consuluit, vt supra dictum est: item quia erat aliàs facturus. Idè in conscientia non tenetur. Philip. in d. regul. nullus ex consilio. Quare còcludo d. Paludet non teneri ad aliquam restitutionem per supradicta: & per hæc patet satis responsum esse ad supra allegata. In testimonium præmissorum me subsignavi signo meo consueto.

Casus talis mortuo Abbate beatae Mariæ Aurbazina: & vacante sede propter lites inter duos prætendentes ius Abbatia, monachi capitulariter ad sonum campanæ congregati & aere alieno oppressi, maxime propter admortificationem arrentauerunt fructus & emolumenta balliagi de Charbumbues dependentis ex Abbatia, nunc Abbas vult alteri arrentare: & factum per religiosos improbare, an possit?

Inuocato diuino auxilio, qui in præmissis veritatem & ingenium aperiat, videtur quòd Abbas de nouo confirmatus non teneatur stare locationi. per tex. in c. si. ne prælat. vices suas. in l. emptorem. C. locati. vbi successor non tenetur stare locationi: ergo nec Abbas.

Secundò, probatur per text. in ca. quia sæpe. de elec. lib. vj. & ca. præsent. de offic. ordinar. eod. lib. in clem. statutum. de elect.

Tertiò, probatur per regulam negatiuam positam in rub. ne sede vacan. vbi expressè prohibetur quòd sede vacante, nil innouetur: ergo vacante sede non potuerunt religiosi innouare tradendo fructus ad firmam.

His & aliis multis quæ possent allegari non obstantibus contrarium arbitror verum, & hoc per tex. in c. csi. olim. de maior. & obedi. & ibi not. vbi datur talis regula mortuo prælato capitulum succedit in iurisdictione & administratione ac in omni Episcopali potestate tam in temporalibus quam in spiritualibus, si capitulum hoc modo succedit: ergo potuit locare fructus, quemadmodum faciebat prælatus. in c. vestra. de locato.

Secundò probatur sic, capitulum sede vacante potest alienare fructus & res Episcopatus quæ seruando seruari non possunt sine alterius autoritate, sicut dicitur de tutore. l. lex quæ tutores. C. de administ. tutor. l. tutor qui reperiuntur. C. de administ. tutor. ergo ista locatio fructuum facta per capitulum valet & tenet, cum locatio ad modicum tempus non dicatur alienatio. per c. nulli. de rebus Ecclesiæ non alienand. nec erit in potestate prælati superuenientis postea. reuocare, sicut nec pupilli secundum Doc. in d. l. lex quæ tutores. & quod tutor & prælatus æquiparentur, de hoc sunt glo. Primò glo. in c. inquirendum. de pecul. cleric. in c. ex præsent. de pignor. in ca. licet Hely. de symo. quas allegat Barba. in trac. de præstan. Cardinal. in ij. q. Basel. primæ partis. & glo. vltra eum. in clem. dispendiosam. de iudic. Ideo iura loquentia in vno

æquiparatorum habent locum in alio. in c. multis. de atar. & qual. in c. de multa. in fi. de præbend. in c. si postquam. eodem titul. lib. vj. & hoc est per iura vulgaria, quæ non sunt alleganda. clem. sæpe in verbo computet. de verbor. signific.

Tertiò, probatur per tex. qui in hoc est formalis in l. magis puto. §. ne passim. de reb. eor. ff. vbi tutor antequam veniat ad venditionem rerum debet prius videre an possit pecuniã habere ex fructibus còductis, vel in spe reddituum, atque obuentionum: ergo potest locare fructus, & si locauerit an postea possit pupillus reuocare certè tex. in l. si pupillorum. §. si. ff. de reb. eor. dicit, quòd si tutor obligauit rem pupilli pro pecunia, quæ est conuersa in vtilitatem pupilli, si pupillus vult illam obligationem reuocare repellitur exceptione doli, sic est dicendum in nostro casu: nam capitulum, videns non posse soluere admortificationem sine locatione prædiorum locauit domino Ioanni de Selua, nunc si prælatus vult reuocare exceptione doli potest repelli, cum ista pecunia fuerit conuersa in vtilitatem Ecclesiæ, quia fuit liberata aere alieno. facit tex. in l. si fundus. §. si. ff. de reb. eor. vbi si tutor vendat rem pupilli sine decreto, & sic nõ tenebat, & pecuniam in vtilitatem pupilli conuertat, non potest pupillus illam alienationem reuocare, nisi offerat pretium emptori suæ rei: ergo si esset alienatio cum decreto non audiretur pupillus, etiam offerens pretium, sic nec in prælato: nam non debet audiri volēs reuocare locationem debito modo factam per capitulum, & ad vtilitatem Ecclesiæ: maxime cum nõ sit nisi ad vnum annum, quia in mora modici temporis non est maximum præiudicium. l. si debitori. de iudic. ff. & si d. prælatus fuisset illo tempore oportuisset eum soluere. Ergo monachi soluendo ex redditibus Abbatia rectè fecerunt: nec debent ex bono opere lapidari insequendo dictum Domini nostri.

Item capitulum sede vacante potest statuta facere. vt tenet Ioan. Andr. in c. j. de maior. & obedi. lib. vj. in nouell. sicut Episcopi: nam Episcopi possunt facere statuta etiam duratura in tempus successoris. c. si quis. de maior. & obedi. & ca. j. locat. & c. j. de consecrat. dist. iij. sic & successor, scilicet capitulum, quia successor & prædecessor pro eadem persona reputantur. c. dilecti. de for. competen. c. j. de solut. c. innotuit. de elec. in antiq. §. j. de iureiur. à mortien. præst. sed capitulum est successor, nam ad illud deuoluitur iurisdictione & administratio Episcopi, tam in temporalibus quàm in spiritualibus. c. si Episcopus. de supplend. neglig. præla. lib. vj. ergo si statuta potest facere, à fortiori potuit assensare: & illa assensatio debet valere, ac si esset facta per Episcopum, nec potest illam reuocare.

Itè probatur per text. in c. j. de solut. vbi successor tenetur soluere debita prædecessoris pro necessitate Ecclesiæ contracta. Ergo prælatus Aurbazina tenetur illa exoluere, cum sint contracta pro necessitate Ecclesiæ: nam aliàs omnia bona monasterij & prælati ad manum Regis fuissent capta, & ista etiam not. in c. j. de testam. vt dicit Panor. & alij in d. c. j. quòd nõ requiritur probatio versionis in vtilita

in vtilitatem Ecclesiæ, sed solum quod pro necessitate Ecclesiæ fuit contractum.

Item probatur per c. Episcopi. & c. seq. de rebus Ecclesiæ non alienand. vbi successor potest reuocare malè alienata per prædecessorem: ergo non bene alienata, vt not. ibi Doc. sed hinc solù tractatio de locatione modica facta est ad vtilitatem Ecclesiæ: ergo non poterit eã Episcopus vel prælatus reuocare. ita tenet glo. singulari sine secundum Bald. in Marguar. in verb. successor. in v. q. in c. si. ne præla. vices suas. vbi expressè dicit quòd successor tenetur stare contractui prædecessoris quando in vtilitatem Ecclesiæ còuertitur, sicut hic: nam est conuersa in admortificationem. Ergo concludendo dico quòd prælatus Ambazina locationem per religiosos factam non potest reuocare. Alia multa essent apponenda, sed præ temporis breuitate hæc non potui scribere.

Non obstat c. si. ne prælat. vices suas. quia intelligitur quando contractus non est in vtilitatem Ecclesiæ factus, secus si in vtilitatem, vt ibi dicit glo. approbata per Doc.

Non obstat l. emptorem. quia loquitur in singulari successore, vt ibi eam intelligunt scribentes, secus in vniuersali.

Non obstat c. quia sæpe. vbi fructus debent referuari futuro successori verum est solutis debitis. vt ibi dicit tex. & in c. præsent. de offi. ordinar. & in clem. statutum. nam deductis expensis debent fructus referuari, sed istæ erant expensæ exoluendæ: ergo solutæ per monachos non debent improbari.

RESP. XCVI.

De iure emphyteotico Ecclesiæ.

De iure emphyteotico Ecclesiæ.

Inuocato Dei suffragio, videntur dubia de questione agitanda per Do. Cotat vicarium Ecclesiæ Bituricensis, cõtra Antonium Douleron emphyteotarium elicienda sequentia.

Primum est, ex quo idem Douleron, nec aliquis alius eius nomine soluit canonem, labuntur sex anni & vltra, an res emphyteotica ceciderit in commissum.

Secundum, supposito pro constanti quod de iure res affecta est vitio commissi vtrum debeantur ab eo die arreragia.

Tertium dubium, vtrum non solum soluet arreragia, verum etiam omnes fructus quos dictus Douleron à dicto tempore lapsi cõmissi percepit, aut percipere potuit de re ipsa emphyteotica.

Quartum dubium, an tenebitur ipse Cotat ad melioramenta rei emphyteoticae.

Quintum dubium, an liceat ipsi Cotat ingredi propria autoritate viso pacto: & si non propria qua via sit procedendū, pro breuiori litium termino.

Sextum dubium est, an litigium quod interuenit inter ipsos d. Cotat & Douleron, seu eius cõplices impediuerit huiusmodi commissum fieri.

Septimum est dubium, an oblationes factæ aliquorum arreragiorum impediuerint huiusmodi

commissi cursum, attento quòd deliberationem eius impediuerint.

Et membratim bene de iure respondendum: & quoad primum dubium quo queritur an res ceciderit in commissum, obitante non solutione canonis, per tempus sex annorum, & vltra: istud de iure videtur clarum, quod sic etiam ob cessationem canonis soluendi per duos annos, quia res est Ecclesiæ, decisio est formalis in c. litera. de dilatio. glo. in l. ij. C. de iur. emphyt. cum similibus.

Adde quòd in hoc puncto non debuit de rigore expectari biennium ratione iuramenti in contractu appositi, quia tunc ratione periurij priuatur iure emphyteotico, non expectato biennio vel triennio. ita not. Bal. in c. querelam. per text. & ibi glo. de iureiur. quod sequitur Felin. ibi. col. vlt. sequitur pro singulari. laf. in d. l. ij. col. xvj. versic. non quæro quid in eo: laf. in l. si quis maior. col. iij. versic. nota bene quia. C. de transac. tamen vt censeo istud non obtinere posset locum in casu quaestionato, ex eo, quòd cessatio non fuit facta tempore iurantis, sed eius hæredis, ad quem non videtur talis effectus iuramenti prætere dubium, quòd licet pactum interueniret vltra legem, videlicet triennij: tamen non nocet, quoniam lapsio biennio non potuerit peti declaratio commissi, & ipsum commissum patratum sit per ea quæ not. per Barr. in d. l. ij. col. v. vbi dicit quod per conuentionem penalem non nouatur contractus emphyteoticiarius à iure ciuili inductus. Petrus de Anchar. in c. j. de constit. lib. vj. in fi.

Quoad secundum dubium vtrum debeatur arreragia, & à quo die peti possint, videtur de iure quòd ipsa arreragia siue canon peti possint à die commissi finiti. ita Bal. in additio. ad Specul. in tit. de locato. versic. emphyteota Ecclesiæ. col. ij. in fi. post Specul. ibi. versic. xj. queritur. & dicit ibi Bal. quòd etiã emphyteota vult renũtiare nihilominus adhuc tenebitur soluere canonem iustum. primū, tenuit amplè Guid. decif. clxxj. & ibi additio.

Et decidendo tertium dubium quo queritur, an non solum arreragia, verum omnes fructus qui ex re ipsa per dictum Douleron percepti fuerint à dicto commissio, & qui percipi potuerunt debeantur? Dic breuiter, ommissa disputatione quoad fructus restituendos dicto Cotat domino directo, à die commissi tenetur, istud firmat Angel. in §. si verò. de non alienand. rebus Ecclesiæ. col. j. quia malè fidei possessor effectus est ab illo die, ergo tenetur per l. si fundum. C. de rei vendic. & §. si autem. & §. si verò. d. titu. de rebus Ecclesiæ. nõ alienand. istud tenet in terminis Specul. d. titu. de locat. versic. decimo. queritur assignans rationem. Quia emphyteota comparatur usufructuario: idè tenet Bal. in l. vna. §. j. col. iij. C. de caduc. tollend. Alberic. in l. codicillis. in prin. ff. de usufruct. legat. glo. in c. j. in verb. meliorem. de inuest. de re alien. fact. Sozi. cons. clxxvij. col. iij. in ij. volu. versic. Postremò istam opinionem tenuit firmissimè Felin. in c. de quarta. de præscript. versic. faciunt. Postremò not. in xxxij. col. j. tenuit etiam Guid. Papæ. decif. clxxj. Reperio.

Arreragia emphyteotica qui cessauit per sex annos, à quo tempore petantur.

Monachi pendente lite inter duos de Abbatia arrentauerunt partem abbatia, quod factum à monachis queritur, an possit reuocari per abbatem.

Capitulum succedit in iurisdictione & administratione mortuo prælato.

Confirmantur præmissa, usufructuarius tenetur restituere omnes fructus à tempore finiti usufructus. l. si pater. C. de usufr. ergo & emphyteota. & ita respondent Alberic. & Ias. in d. l. ij. col. v. Bal. & alij in authen. incestus. C. de incest. nupt. & in d. l. si pater. ita Albert. Bruus confi. cxij. colum. ij. & seq. consil.

Et ex his resultat quòd literæ Regiæ potius nocumento forent quàm suffragio, cum dicant areragia solùm restitui debere, & compelli dictum Douleron emphyteotam ad illa restituendum.

Quoad quartum quo quæritur, an dictus Cotat domini directus tenebitur ad *emphyteota*, siue melioramenta facta per emphyteotam, breuiter resoluunt Doc. quod non ex quo sua culpa ob non solutionem canonis priuatur text. in d. l. ij. in verb. meliorationis, quem ad hoc ponderant. ibi Docto. Bald. Ias. & Bart. in l. colonus. ff. de locato. glo. & Doc. in l. qui rem. C. de sacrosanc. Ecclesiis, & nullus disceptat in emphyteota Ecclesiæ. istam tenet Guid. Pap. decis. clxx. ista est formalis decisio. Bal. consil. cc. lxxj. parte v. vbi dicit quòd propter non solutum canonem res emphyteotica reuertitur ad Ecclesiam cum melioramentis. text. videtur formalis in d. authen. qui rem. C. de sacrosanc. Ecclesiis, qui expressè de emphyteota Ecclesiæ loquitur. Et sic concludemus literas Regiæ, quæ dicunt meliorationes esse restituendas præiudicare d. Cotat, & ita fuit decisum. vt citat Guid. Pap. decis. ccccxxxvij. & consil. cxxxix. per d. authen. qui rem. & ibi latè deducit Iacob. & Decius.

Et quod melioramenta ipse Douleron non possit in posterum tollere. hoc tenet Ias. in d. l. ij. col. viij. Idem probari potest quia postquam illis est priuatus, vt supra tactum est: ergo non potest tollere, aliàs secus secundum eum.

Quoad quintum dubium, quo quæritur an liceat propria autoritate ingredi attento pacto, quamuis videatur de iure sustinere quod sic, cum contractus ex conuentione partium legem accipiant. l. contractus. ff. de regul. iur. cum similibus, item dicitur pacta seruabo. ff. de pac. l. iur. gentiū. §. prætor ait. item nullum verbum debet esse in contractu sine ministerio. Bald. in rub. C. de contrahend. emp. q. vj. pro hac opinione est text. in d. l. ij. in verbo repellere: & ista est communis opinio, secundum Ias. & alios glo. & Doc. in d. ca. potuit, maxime quando interuenit pactum. Socin. consil. clxvij. in ij. vol. col. iij. Et licet huiusmodi opinio possit sustineri de iure, tamè de stylo curiæ Franciæ est quòd dominus non ingrediatur propria autoritate nisi prius declaratione commissi facta per iudicem competentem parte vocata & audita. c. licet. col. ij. de præbend. lib. vj. ita refidet Guid. Pap. decis. cvij.

Et ita intendit facere dominus Cotat quamuis vigore dicti pacti non requiretur aliqua certioratio. Bart. in l. hereditores. C. de pigno. Ias. in d. l. ij. colum. xxxij.

Ad huiusmodi negotium potest multiplici remedio in iudicio agi, primò videlicet conditione ex lege, & petere declarari emphyteotā cecidisse

à iure suo glo. in l. j. in verb. custodiri. & ibi Bart. & alij. C. de iur. emphyteo. Doct. in §. aded in l. lo. cat. Petrus Iacob. in sua practica. in rub. de condit. ex leg. & iure emphyteotic. fol. lxxij.

Item alia via magis summaria, vt ipse d. Cotat impleret officium iudicis vt expellat emphyteotam, aut petat licentiam expellendi, & ingrediendi domum, datis sibi seruientibus: ita tenent Doc. in d. l. j. Soci. consil. clxvij. col. vj. vol. ij. tamen prima videtur tutior qua debet experiri & non alia.

Ad sextū dubium respondetur quod litigium huiusmodi non obstat: sed magis suffragatur d. Cotat, cum propter illud in maiori culpa constitutus fuerit iuncto etiam quod ipse durante triennio de soluendo interpellatus extitit, vt liquet actis probantibus etiam iudicialibus, quod multum, in huiusmodi negotio exuberabit. Probatum sic: respublica & Ecclesia æquiparantur. l. respublica. C. ex quib. caus. maior. glo. l. fin. C. de sacrosanc. Ecclesiis. sed si tributarius reipublicæ in iudicio citatus vt soluat tributum cesset per sex menses priuatur iure quod habet in re emphyteotica. l. locorū. & ibi Angel. per illum text. C. de omni agro deserto. lib. xj. & ibi hoc tenent Lucas de Penna, Ioannes de Platea, & Iacobus Rebuffi. Idem in emphyteota Ecclesiæ qui conuentus non soluit per sex menses: nam priuatur emphyteosi. ita tenet Ias. in d. l. ij. col. xij. Corset. in singul. incipient. emphyteota, in ij. fol. sequitur d. Boer. in §. si. de consuetud. feud. in consuetud. Biturig. sed hic emphyteota non solùm distulit per sex menses, imò per sex annos, & vltra nunquam offerendo, igitur priuatus est.

Aliàs sequeretur absurdum, quod malitia sua contentus & munitus, non possit priuari emphyteota: stultusque esset tunc melioris conditionis quàm sapiens, & bonus, quod iura abhorrent. l. feruus. ff. quod vi aut clam. & vulg. ca. eum qui. de præbend. lib. vj. Hic autem ipse Douleron emphyteota fuit pessimus litigando constitutusque in grauissimo dolo magis volens litigare quàm soluere.

Ad septimum, dico ob signationes huiusmodi sic dicto Cotat fieri impeditas nil nocumenti ad præntium commissum afferre: imò debuerunt fieri realiter, & nõ impedire dictam ob signationem: & istæ dicuntur veræ oblationes, per quas iuris ministerio impeditur cursus commissi & caducitatis. text. & ibi Doc. in l. j. C. de iur. emphyt. Ias. ibi. col. lxxj. per text. in l. accepta. C. de v. fur. & l. si per te. idem tenet Petrus Iacobi in sua practica. in rubric. de acti. in rem pro re emphyteot. fol. xj. Guid. Pap. consil. cccxxx. Do. Bouer. in rubric. de consuetud. retrac. feud. §. iij. & quod est maius labuntur sex anni quibus non ob signauit.

Vltimò non possit ob stare, vbi ipse Douleron vellet dicere Ioannes Gaultier fore dominum vtilium titul. pro donato, & fore minorem ratione cuius veniret restituendus de huiusmodi lapsu temporis, & commissio.

Dico ergo nil suffragari, cū Ecclesia & minor æquali passu in priuilegiis ambulent: & sic recurrendum

rendum venit ad ius commune. text. in l. sed & milites. §. æqualitas. ff. de excusat. tutor. per quem text. dicit Bal. in c. j. col. iij. de probatio. quòd fideus non tenetur edere sua iura aduersario, nec Ecclesia fisco. Idem Bald. in c. causam primo. de iudic. vbi dicit per eundem text. quòd dispositio legis, non eò minus, C. de procurat. quæ est quod sententia lata pro persona non legitima ratione ætatis valet quæ contra eam non valeret, non procedit quando minor litigat cum minore.

Commissū
in re emphy
teotica
incurrit e
nam eccle
sia contra
ecclesiam.

Facit quod si Ecclesia habet prædium aut rem in emphyteosim ab Ecclesia quod propter non solutionem cadit res in commissum. Istam opinionem tenuerunt canonistæ in ca. constitutus. de religiosis domibus. vbi Panor. amplè tenuit. Idem Specul. in d. titul. de locato. §. adhuc aliqua. versic. xij. quæritur. Bald. in l. placet. C. de sacrosanc. ecclesiis. versic. iij. nota. idem Bald. in propriis terminis. consil. xxvij. tertia parte. Reuerendissime, & singularissime pater, vbi dicit hanc veram fore opinionem, cui adhæret. Eandem sequitur opinionem ipse in dicta authent. qui rem. C. de sacrosanc. ecclesiis. colla. ij. post glo. aliàs emphyteosis nunquam seruaret suam formam siue naturam, videlicet nunquam rediret ad proprietatem, quod esset absurdum, & sic idem in minore paritate rationis. Cum vterque agat de damno vitando, non verò de lucro captando, & alter tantum de damno vitando. arg. eorum quæ notant per Bart. in authen. quas actiones. de sacrosanc. ecclesiis. & Panor. in c. auditis. de restitut. in integ.

Reliquum & vltimum dubium est, vtrum possit peti areragia præteriti temporis, videlicet annorum quorum lapsu ipsum commissum ministerio iuris productum est in esse: & breuiter resoluo dico quod licet videatur peti non posse per ea quæ not. per Bart. & Salic. in d. l. ij. & quod not. per Guid. Pap. decis. cclxxj. vbi dicitur peti non posse, hoc tamen non obstante in casu proposito, videtur in contrarium dicendum: cum prædicta loquantur in priuato, secus in Ecclesia, vt hic pro quo est text. formalis & ad literam in d. authen. qui rem. de sacrosanc. ecclesiis: & ita in præmissis saluo saniori intellectu videtur de iure dicendum.

RESP. XC VII.

De iniuriis.

De iniuriis
latis in cer
te persona
non agitur,
sed hic cer
ta proba
tur esse per
sona.

PRo parte Coderici in actione iniuriarum, contra Meluinos intentata visà deductisque per eum & Meluinos, videtur Meluinos condemnandum in actione iniuriarum tanquam reum. Præmitto quòd actio iniuriarum fit re, verbis & literis. l. j. §. iniuriam. ff. de iniur. Azo in summa, de iniur. §. fit autem iniuria. sed in casu proposito, vt liquidò probatur, d. Meluinos accusauit Codericū, tanquā homicidā, vt patet ex suamet depositione, vbi dicit *s'il y a d'hostes*, &c. [si sunt hospites] intelligēdo de dicto Coderico,

& quod intellexerit probatur, quia in sua depositione confitetur Meluinos dictum Codericū tenere hospitem, & sic fuisse hospitem.

Item d. Meluinos obtinuit literas citatorias ad producendum testes contra Codericū, quem vocat hospitem. Ideo non potest negari, quin vocauerit homicidam vocando hospites homicidas: & hoc probatur per text. in c. ex ore. ibi reuerentiam exhibuit, &c. de his quæ sunt à maiori parte capit. vbi qui exhibet reuerentiam intruso, vel confite-tur cum esse in aliqua dignitate videtur renuntiare iuri quod quis habet, ita vocando hospitem, videtur illi inferre iniuriam quam hospites volebat inferre. Item deponunt videlicet de Campis Tresieres, & Bruguières, quæ dicendo verba Meluinos reus ostēdit dictum Codericū: ergo cum in ore duorum vel trium stet omne verbum. l. vbi numerus. ff. de testib. c. relatum, & cap. cum esses. cum similibus. de testamen. fatis probatur d. Meluinos intulisse iniuriam dicto Coderico. Confirmatur quod iniuria sit satis probata, quia non solùm verbis, sed etiam factis potest iniuria fieri: pura vtendo veste lugubri ad iniuriam alicuius. text. in litem apud. §. ait prætor. versic. proinde quodcumque quis fecerit, vel dixerit vt alium infamet erit actio iniuriarum. ff. de iniur. sed hic Meluinos dicit hospitem homicidam, ergo contra eum potest agi actione iniuriarum: imò fortius quod Meluinos teneatur probatur: nam iniuria fit non solùm affirmando, sed etiam negando, dicendo, ego non sum fur, homicida, vel similia, vt tenet Lucas de Penna. in l. errat. coll. ij. de castren. pecul. lib. xij. C. à percutiendo & sibilando. vt ibi idem tenet. arg. litem apud. §. conuictum. ff. de iniur. & cap. in loco. v. q. iij. sequitur d. & concius meus Iacobus Boer. in consil. incipiente, si quis non iniuriandum, positum post consuetud. Biturig. sed in nostro casu nõ erubuit d. Meluinos proferre talia verba in Codericum, ergo tenetur.

Item non potest Meluinos quod non fuerit collocutus Coderico, quia certum est non solùm, quòd nomine proprio nominatur, sed etiam quòd digito ostenditur. l. certum. ff. si certum petat. deo dicto glo. singula. in l. quæ extrinsecus. in verb. sed et si. ff. de verbor. obligat. quòd licet error in nomine, appellatio vitiet. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de legat. j. tamen fallit quando res ostenditur ad digitum secundum glo. illam quam exclamat valde singularem Alexand. & Ias. in d. l. si quis, & Ias. in d. l. certum, & Felin. in cap. significauit. col. ij. de rescript. Idem ergo in casu nostro, vbi testes deponunt d. Meluinos ostendisse digito dictū Codericum: ergo sufficit.

Item non obstat quominus Meluinos debeat condemnari quædam sua declaratio, in qua dicit se non intelligere de dicto Coderico, quia in delictis iam perpetratis non habet locum pœnitentia, l. qui ea mente. ff. de furt. l. penul. vi bonor. raptor. l. hi qui sanctam. C. de aposta. & quia sua protestatio est contraria facto, ideo non valet. cap. cum Martinus. de constit. & ibi Doct. ideo tenetur iniuriarum, qui dicit tū mentiris saluo honore. l. si

In iuriā il
latam gene
raliter ho
spitibus vo
cando hosti
es homici
das sequi
tur hoc v
nus hospes.

liber. ff. de condic. ob caus. l. si quis extraneus. in princ. de acquirend. hæredit. §. j. de milite vassal. qui contumax est. in vsib. feudor. Alex. in l. iij. ff. de liber. & posth. Guid. Pap. q. cccclxv. Felin. in cap. dilecti. de exceptio. sic tenebitur d. Meluinos licet postea dixerit quod non intelligit de d. Coderico.

His tamen & aliis quæ pro dicto Coderico adduci possent non obstantibus contrarium teneo, quod imò Meluinos sit absolendus, & primò præmitto quod actio iniuriarum non datur, nisi contra illum qui habuit animum iniuriandi. l. si non conuicij. C. de iniur. nam voluntas & propositum distinguunt maleficia. l. verum. ff. de furt. l. diuus. ff. ad leg. Cornel. de scar. Ioan. Fab. in rub. si quadrup. paup. fecisse dicat. Inst. in prin. Alexan. consil. xij. nu. vj. in vij. vol. Hyppol. singul. clxxvj. Do. meus & conciuus d. Boer. in §. vj. de consuetu. prædior. in additio. in consuetud. Biturig. Ioann. Francisc. Pruzimbi, in alleg. super decreto. col. ij. sed nõ apparet de animo dicti Meluinos quod voluerit inferre iniuriã: ergo non debet condemnari.

Et quod non probeatur: primò Borderia primus testis non probat, quia deponit per verbum credit. testi non creditur si deponat per verbum credit. l. ij. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcend. & ibi no. glo. & plenè Doct. in l. testium. C. de testib. Bart. in tract. de testib. etiamsi dicat se pro certo credere. Bal. in l. siue possidetis. C. de probatio. per text. in c. iij. loco extra de præsumpt. & las. in rub. ff. de iureiur. Hyppo. sing. xix. Felin. in c. quotiès. de testib. & las. in l. j. nu. 17. de re iudic. ff. & idè las. in l. j. col. penul. de iustit. & iur.

Non obstat quia assignauit causam & rationem, & testi deponenti per verbum credit debet credi, quãdo assignat rationem. Cyn. Bal. & Salic. in d. l. testium. Bal. in l. conuenticulam. de episco. pis & cleric. & in l. siue possidetis. C. de probat. Alexan. consil. cix. in j. vol. col. v. allegat text. in c. literas. de præsumpt. & l. j. de ventr. inspicien. & ibi Bar. idem tenet Alex. consil. cxxxij. eodem volu. nu. §. & consil. cxlvij. in ij. vol. sed hic assignat ratione non concludentè: nam non sequitur Codericus habebat litem cum Meluinos: ergo iniuriosa verba cõsentur prolata in Codericũ, quia dictum testis debet concludenter probare, l. neque. C. de probat. l. ad probationem. illo tit. & posito & non concessio, q̄ esset præsumptio, quod dixisset contra Codericũ, ex præsumptionibus nõ debet quis condemnari. l. omnis definitio. & ibi not. ff. de regul. iur. etiam vehementibus. in c. literas. de præsumpt. ita tenet Ioan. de Anca. consil. xvij. quia sanctius est nocentem dimittere impunitum quã innocentem condemnare. l. absentem. ff. de penis. maximè in criminalibus. in l. si. de probatio. C. vt hic: nam potest agi & ciuilitè & criminaliter. l. prætor §. posse. & l. constitutionibus. & l. lex Cornelia. §. si. ff. de iniur. sequuntur Doct. in §. sed & lex. insti. de iniur. & Hostien. in summa de iniur. §. si. & Doct. in d. l. si non conuicij. & Petrus Iacob. in forma libelli. de actio. iniur. ex lege Cornelia.

Item agitur de fama, quæ vitæ æquiparatur. gl. in l. iusta. ff. de manumiss. sequuntur Doct. in l. vt

vim. ff. de iustit. & iur.

Item omnes alij testes deponentes contra Meluinos pro Coderico deponunt per verbum credit, sine ratione saltem concludenti: & ideo non probant: nam si testes deponunt de voluntate, & corde Meluinos quod non possunt, quia solus Deus est scrutator voluntatis. in c. nunquid Cain. de pœnitent. distin. j. c. erubescant. xxxij. distinc. ca. tua nos. cum similibus. de sym. glo. in l. ij. ff. de interrogat. actio. Imò nec iudex potest declarare mentem testium nisi suam. vt tenet in ca. qualiter. in j. num. 28. de accusa. ergo si testes volentes declarare voluntatem Meluinos videntur præfingere, seu diuinare: ideo nulla fides debet eis adhiberi, quia testes debent deponere de his quæ consistunt in sensu corporis. tex. & ibi Bar. in authen. de hæredib. & falcid. in §. si verò. in verb. vidisse. quod hic non fecerunt. Item nõ poterat testes deponere: nam de his quæ consistunt in intellectu vel conscientia alicuius statur iuramento asserentis. glo. reputata singul. in §. namque. in verbo dicit. insti. de actio. similis tex. in l. si cui. §. j. ff. de accusat. in c. si verò. de sentent. excommunicat. sequitur Bald. in c. bonæ. ij. in vj. col. de postul. prælat. las. ibi & in l. pro hærede. in prin. ff. de acquirend. hæredit. Alex. cõs. cxxvij. nu. 15. in iij. vol. Vincen. Hercul. in l. si vni. de re iudic. Ioan. de Nenifa. in sylua nuptial. col. xvij. glo. in c. significasti. in j. de homicid.

Vterius de his quæ committuntur voluntati, vel conscientiæ alicuius non potest appellari, nec alio modo probari contra, per glo. singul. in ca. statutum. §. affessorum. in verb. relinquatur. de rescri. lib. vj. sequitur Barb. in trac. de præstan. Cardin. in ij. q. ij. partis. nu. 18. & las. in l. a iudice. C. de iudic. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. de offic. proconsul. & in §. sed iste. insti. de actio. num. 156. sed ista iacent in intellectu d. Meluinos an voluerit dicere contra Codericũ, vel non, ergo suæ assertioni statur, & quia iurauit, vt debuit declarando voluntatem suã, prout debet. Alex. in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de nou. oper. nuntiat. & consil. cxxvij. in ij. vol. & consil. xlv. in vj. vol. las. in l. admonendi. nu. 11. col. iij. ff. de iureiur. ideo nõ debet amplius contra probari postquam iurauit & declarauit voluntatem. Concludendo igitur non poterant admitti testes contra, sed fuerunt admitti, nihil tamen probant vt superius dictum extitit.

Vterius quod non teneatur d. Meluinos actione iniuriarum probatur: nam licet accusans vel denuntians præsumatur calumniari. in l. j. in prin. & ibi Bar. ff. ad Turpil. Bar. in l. athletas. §. calumniator. ff. de his qui not. infam. Fallit quando audiuit à fide dignis. ita Panor. & Felin. in c. fin. de calumniat. sed Meluinos audiuit hoc à Brissal. ergo videtur quod excusetur: item si bene consideretur non inuenitur hic quod Meluinos denuntiauerit d. Coderico: ergo nullo modo tenetur.

Præterea licet probatum fuisset Meluinos fuisse denuntiatore nõ tamen teneretur; quia olim denuntiatores puniebantur pœna Senatusconsulti. Turpil. l. j. & l. ab accusatione. §. nuntiatores. ff. ad Turpil. Doct. in Lea quidem. C. de accusat.

Sed

Sed hodie ille titulus & pœna illius non habet locum in regno Franciæ, cum per ordinationes nullus possit accusare. Ergo nec desistere, nisi Regius procurator. ita tenet Benedict. in repet. c. Raynucius. verb. mortuo. nu. 200. de testam.

Itè iniuria non fit incertæ personæ. l. item apud. §. cui. ff. de iniur. Item iuramentum excusat à præsumpta calumnia. glo. in auth. de iudicib. §. oportet. colla. vj. Lanfran. in c. quoniam. de expensis. extra de probatio. in l. eum quem temerè. & ibi Doct. ff. de iudicib. Bar. in l. j. ff. ad Turpil.

Item posito quòd fuisset præsumptio contra Meluinos sublata, tamen erit per eius sacramentũ. glo. in c. cum in tua. qui matri. accusat. possunt. c. si. de iureiur. l. præsent. §. sicubi. de his qui ad ecclesias confug. C. & ita tenet Alber. in l. penul. in fi. ff. de in integ. resti.

Item quòd Meluinos sit relaxandus probatur, nam licet quis in veritate dicat alicui iniuriam, si tamè statim antequam perueniretur ad extraneos actus, iniuri autem pœniteat iniuriam dixisse, & dicat non esse verum, quod dixerit, tunc non potest conueniri actione iniuriarũ, ita videtur dicere tex. in l. quod calore. ff. de re. iur. ita tenet Lanfran. in repet. c. quoniam. col. j. versic. confessiones. de probatio. idem Angel. in l. si non conuicij. C. de iniur. Felin. in c. dilecti. col. si. nu. 16. de excep. Thom. Ferra. in cautel. xxxix. Ideo hic Meluinos vt apparet in processu semper dixit se non intelligere de illo etiam iuramento medio, ergo non potest iniuriarum conueniri, licet ab initio dixisset clarè. de Coderico, per suam reuocationè non potuisset conueniri ex prædictis, & per ista apparet responsum ad contraria supra adducta, tamen vt melius appareat de non iure actoris sigillatim respondebo.

Item infamatio non est prohibita, quãdo fit contemplatione iustitiæ. c. qui ambulat. v. q. v. & l. quod rei. ff. de iniur. c. j. in fin. q. vij. c. plerumque. & seq. & l. nec magistratus. & l. penul. ff. de iniur. & xxiiij. q. j. c. omnis. vbi Policarpus sanctus vir vocauit Marchionensem hæreticum primogenitum Satanae, quod non fecisset si actione iniuriarum accusari potuisset. per no. in c. Lugduensium. ix. q. ij. in Iouinianum contra meliam dicit, sic scribens contra Pelagianos. Iouinianus Romanam fidem me absente turbauit, tam elinguis, & sermonis putidi vt magis misericordia dignus sit, quã inuidia, personæ viliori damnum fama non est iniuria. & Ioan. xij. dicitur quòd fur erat & oculos habens. Et in c. Episcopus. xij. q. j. Ideo potuit iste nocens infamari, licet non fuerit Luc. de Penna. in l. errat. col. v. de castren. pecul. lib. xij.

Non obstat primum dum Meluinos fuit cõfessus. d. Coderico hospitem, quia licet enim alij sint hospites in ciuitate, bene ergo sibi præiudicat, quantum ad confessionem, quòd Codericus sit hospes, sed non ad alia. Et ita intelligitur c. ex ore qui confitetur, vel exhibeat reuerentiam alicui tanquam tali videtur illam qualitatem conferri, vt ibi not. Panor. & alij sicut hic Meluinos, qui vocauit d. Codericum hospitem. Ergo videtur fa-

teri: sed homicidam non, quia post negauit, non obstat depositio testium, quia nil probant, vt supra dixi.

Non obstat quòd factis potest fieri iniuria, quia fateor, sed hic non est factum, per quod inferatur nec obstat si dixerit negando, quia loquitur quando alloquor aliquem, sed hic non alloquebatur. d. Codericum sed iudicem in modum requebat, vt dicunt testes, ergo non est iniuria.

Non obstat dum dicitur quod ostendit, quia posito quòd ostenderit, licet non probeatur, plenè tamen statim fuit illa iniuria reuocata, vt supra dixi: nam ille testis est singularis, cui non debet stari. in c. in præsentia. de probatio. & Lanfran. in verb. testium depositiones. c. quoniam. de probatio. Doct. in l. admonendi. ff. de iurciuran.

Non obstat quod dicitur, semel emissum irrevocabile verbum. allegatur text. in l. vna. & ibi glo. de raptor. & text. in c. si Paulus. xxxij. q. v. sed intelligo illud quoad hoc vt non sit dictum: sed debet haberi pro non dicto, postquam statim reuocauit.

Non obstat quod in delictis non habet locum pœnitentia. Fateor quando talia delicta sunt perfecta, & consummata, vt furtum & homicidium: sed in casu nostro secus. ita glo. & Bar. in d. l. qui ea mente. vt supra latus fuit probatum. Ex quibus omnibus concludo partes domini iudicantis debere esse in absolendo d. Meluinos, & condemnando d. Codericũ in expensis, quia temerè litigauit, & sine actione iuxta l. eum quem temere. ff. de iudic. & ita concludo salua correctione. Et quia dictus Codericus se ingessit denunciationi, & qui se ingerit suspectus est. l. qui omnia. §. j. cum similibus. ff. de procurat. dico debere inquiri contra d. Codericũ an sit criminofus vel nõ: & si inueniatur quod fiat iustitia, sic consuluit apud Caturcum, & collegium Doctorum mecum vnà cum multis licentiatis, & ita fuit iudicatum. In fidem præmissorum me subscripsi.

RESP. XCVIII.

De donatione fraudulenta.

In casu mihi proposito, qui talis est. Quidam Stephanus Bruniria habens tres filios, videlicet Aymericum, Ioannem, & Focandum, collocauit in matrimonio Aymericum, & eidem donauit donatione propter nuptias, tertiam partem bonorum suorum, postea detentus infirmitate suum condidit testamentum anno 1521. & die 23. mensis Iunij, in quo testamento instituit d. filios æqualiter hæredes, & ibidem incontinenti voluit & fecit, quòd dicti fratres se associarent in omnibus bonis, & omnia bona cõmunicarēt inuicem, verum quia Aymericus sentiens voluntatem testatoris, ex qua volebat eos in omnibus bonis socios, & omnia bona cõmunicare, vt fraudare posset suos fratres de præcedente quandam donationem clandestinam filio suo fecerat, quam ignorabat & testator & fratres.

Patris testamentum in quo voluit omnes suos filios æqualiter succedere per communionem & societatem omnium bonorum.

Fratris fraus quæ prætextu donationis sibi antea facta donado proprio filio voluit defraudare suos fratres.

Testi non creditur q̄ deponit per verbũ credit.

Incerta per sine non fit iniuria.

Iniurias nõ puniuntur si statim eum pœnituerit dixit iniuriã.

Infamatio contemplatione iustitiæ non est prohibita.

Pœnitentia in delictis quãdo admittatur.

Et ex depositionibus testium apparet, nunc nec de predicta donatione reddidit certos Aymericus suos fratres, imò possederunt communiter omnia bona, tam quæ donauerat Aymericus, quam alia huc vsque, ideo nunc queritur de seq. Et primò, an illa donatio facta per Aymericum die precedenti suo filio valeat. Secundò, an illa bona donata per Aymericum veniant communicanda fratribus, vel conferenda. Tertio, quomodo debet fieri diuisio volentis ex testamento patri succedere.

Quia virtus non est in dicendo multa, vt dicit Areti, in consil. xij. collat. j. & veritas in paucis consistit. Areti. consil. vij. & consil. cj. & multitudo allegatorum confusionem quandoque parit, secundum Panorm. consil. xxx. in j. vol. & mihi non placent verba, sed pondus verborum, vt dicit Bal. in authen. ex causa. C. de liber. preterit. Et multiloquium semper displicuit, semiloquium semper placuit, vt dicit in consil. sing. quem refert Petrus de Vbaldi in tract. de duob. fratri. in vij. par. quæst. xli. verum quia est materia multum proluxa non potero vti breuitate, quia hic agitur & de collatione, & de societate, & donatione. Ideo ad primum veniendo videtur quod donatio valeat, quia quilibet est legitimus administrator rei suæ. l. in re mandata. C. mand. & l. nemo exterus. C. de Iudæis. Et quilibet potest nõ solum donare res: sed etiam potest dissipare abutendo. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de pet. hæred.

Secundò probatur benefacienti benefacere debemus. in l. si non fortem. §. libertus. de condit. indebit. & d. §. consuluit. sed filius Americi vt præceditur, fecerat aliqua seruitia suo patri Americo, ergo pater tenebatur ei benefacere, cui si donauit, illa donatio valeat, & non potest reuocari. l. Aquilius. & l. si pater. §. fin. ff. de donatio.

Tertio probo quod valeat per text. in l. j. de iure fisci. vbi si quis faciat donationem, & postea contrahat cum fisco non reuocatur donatio. Ergo à fortiori si quis contrahat cū alio: nam donatio valeat.

Histamen & aliis multis quæ possent adduci, non obstantibus contrarium dico esse verum: & primò, quòd donatio non valeat. Probo sic, quia donatio propter nuptias non potest alienari, etiam consentiente vxore. per text. in l. vna. §. & cum lex. de rei vxor. actio. & in l. si ante. de donatio. ante nupt. ne fragilitate naturæ ad repentinam deducatur inopiam, vt dicit ibi text. nam donatio propter nuptias fit vxori per virum, dos verò datur viro per vxorem, vt dicunt text. in l. j. de donatio. l. antepenul. C. & in c. nuper. de donat. inter vir. & vxor. Si ergo donatio propter nuptias fuit vxori facta, ergo vir non potest de ea disponere, cum id quod nostrum est sine facto nostro à nobis auelli non potest. l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. Ergo sine facto vxoris non valuit donatio, vltimus quod nostrum non est, in alium non possumus transferre. l. traditio. ff. de acquir. rer. domin. sed ista bona constante matrimonio nõ erant viri: sed vxoris cum actionem rei vëdicationis habeat. per text. in authen. permiffa. C. de donat. ante nupt.

Donatio propter nuptias non potest alienari à marito.

Ergo illa non potuit donare, si donauit nulliter: sed quia dicunt Doct. quod iureiurando confirmatur. per text. in c. cum contingat. de iureiurand. & in c. licet. de iureiurand. in vj. Tum in isto casu non videtur iuramento confirmata, quia donatio facta per virum contempta vxore bene confirmatur: sed hic non apparet quòd vxor consenserit, ergo iuramentum bene tenet quoad alienantem, sed non quoad vxorem. ita intelligitur text. in l. si prædium. C. de iur. dot. & in authen. siue à me. C. ad Velleia. & ibi Doct. & glo. in c. cum contingat. de iureiur. & ibi Panorm. cum ergo hic non consenserit mulier, non tener alienatio quoad eam.

Secundò, probatur quòd non valeat, quia donatio inter patrem & filium non valeat. l. donationes quas parentes. C. de donat. inter vir. & vxor. l. ij. C. de inoffic. donatio. nisi fuerit donatio propter benemerita. in authen. vnde si parens. & ibi ita eum intelligunt Bart. Salic. & Iaf. & Bart. & Bald. in l. ij. de inofficio. donatio. sed ista prætenditur huiusmodi quia pater in donatione dicit quòd donabat propter infinitos amores, honores, seruitia, & beneplacita quæ ei impenderat filius: dicerem tamen quòd istud non valet, & hoc per regulam quam ponit Barto. in l. si forte. ff. de castren. pecul. & in l. si donatione. C. de coll. & idem Bart. & alij in l. si tibi. §. pactus. ff. de pact. & Doct. in auth. ex testamento. de collat. quæ habet, quòd in donationibus de iure prohibitis, sicut inter patrem & filium, debent merita in instrumento inserta probari per donatarium, aliàs donatio non debet sortiri effectum, nec assertioni patris est standum vel alterius donantis, quia verba ratione meritorum & seruitiorum præsumuntur in fraudem adiecta. arg. text. in l. qui testium. ff. de probatio. & in l. si quis in suo. §. legis. ff. de inoffic. testam. C. surmendo argumentum de vltimis voluntariis ad contractum quod valet. l. quæ de legato. ff. de leg. j. & l. pactum. ff. de pact.

Et ad hoc vt donatio remuneratoria dicatur. in l. si donatione. C. de collatio. ponit Imperator tria quæ debent concurrere. Primum quod merita verè appareant, aliter quàm per assertionem patris, vt supra dixi. & ita tenet Soci. in consil. cxxv. in iij. & iij. col.

Secundò, requiritur quòd talia merita sint æquivalentia rei donatæ, hoc est, quia si filius fecerit tale meritum patri lucratus fuisset, si fuisset extraneus. in c. relatum. ibi iuxta seruitij meritum. de testa. aliàs quòd excederet seruitium, non valeret, secundum Bal. & Salic. in l. illud. C. de sacrosanct. eccles. Imò, in l. Aquilius. ff. de donation. & latè Alex. in consil. suis in j. parte. consil. lv. in ij. col. & Socin. in tract. fallenti. regul. ciiij. in v. fallen.

Tertio, requiritur quòd talia seruitia non sint obsequialia, ad quæ tenetur filius, quia illa non exigunt remunerationem. l. filia. C. de patr. potest. & ita tenet Bald. in l. filia. C. familie eriscund. & ita Alex. vbi supra & glo. & Doct. in d. l. Aquilius. de donat. & Ludouic. Roma. in consil. xxvj. Felin. in c. nouit. & ibi additio ad eum. de iudic. sed hic nullum istorum intuerit, ergo ista donatio non valet

Donatio inter patrem & filium non valet.

Donatio remuneratoria quæ dicitur.

Donatio quomodo presumatur se fraudulenta.

valet facta per Aymericum suo filio: sed aliud est quia testator releuauit suum filium ab onere illo probandi merita, vtrum valeat? iam vidimus quòd non: sed ita fecit cum iuramento scilicet asseruit merita præcessisse, an illud iuramentum validet donationem? Et dico quòd non, per illa quæ ponit Bart. in l. cum quis accedens. §. Titia. ff. de leg. iij. vbi dicitur quòd confessio facta inter personas suspectas non valet, quia præsumitur facta in fraudem. Ita hic confessio benemeritorum præsumitur in fraudem aliorum fratrum, vt infra latius dicam. Ergo non valet etiam iuramento firmata. & ita tenet Alex. in d. consil. lv. & in d. l. si donatione. C. de collatio. & ita tenet additio. ad Guid. Papæ. q. xcv. quòd illa assertio benemeritorum cum iuramento bene valet quoad iuramentum, non verò quoad præiudicium tertij, & sic fratrum videlicet Magistrorum Ioannis & Focandi, quia quando agitur de præiudicio tertij, iuramentum non releuat. in c. quamuis. de pact. lib. vj. in c. licet. de iureiur. sed hic agitur quia Aymericus frater vult suos fratres fraudare tertia parte bonorū. Ergo non valet illa assertio, etiam cum iuramento facta.

Adhuc dubitatur, an talis donatio quæ est facta propter benemerita, eò quia non probantur benemerita, valeat tanquam simplex donatio iuramento firmata, quia donatio simplex, licet non valeat, tamen iuramento firmatur. Bald. in l. si. C. de vsucap. pro donato. & sic in regul. ciiij. Ergo cum hæc donatio non valeat tanquam remuneratoria, an saltem valeat tanquam simplex? & breuiter dicatis quòd non, quia præsumitur simulata, & in fraudem legis facta, ergo nulla, vt tenent Angelus & Iaf. in d. l. si donatione. Alex. tamen ibi tenet valere & respondet ad iura hic allegata quem vide. Et si sequatur traditio nullum operatur effectum. iuxta. not. per Bart. in l. emptor. ff. de aqua pluui. arcend. Imò nec morte confirmatur, secundum Francisc. de Crema in suis singu. sing. cxxxvij. per text. in arg. l. cum hic status. §. si quis sponsum. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi si quis donauerit mulieri tãquã vxori cum nõ esset vxor, hæc donatio non valet, nec morte confirmatur, item facit illa regula quòd potui nolui, & quod volui implere nequiu. de qua in c. cum super. de offic. deleg. in l. multū. C. si quis alteri vel sibi. nam iste Aymericus poterat facere donationem simplicem, cum iuramento & noluit sed voluit facere propter benemerita, sed non potest adimplere quia non valet cum merita non probentur.

Tertio, probatur quòd non valeat quia in fraudem suorum fratrum facta, quæ donatio fraudulenta non valet. l. si aliquis. ff. de donatio. caus. mor. l. si in fraudem. C. de iure fisci. §. item si quis in fraudem. instit. de actio. & quòd sit facta in fraudem probatur ex coniecturis positis, per Bart. in l. post contractum. ff. de donat. Prima est, quia præsumitur donatio fraudulosa, quando quis donat omnia bona. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit. sicut fecit Aymericus suo filio: nam ei dedit omnia bona quæ pater ei donauerat, & plura non habe-

bat, vt prætenditur. Secunda præsumptio est, quando quis donat coniunctæ personæ. l. data. C. de donat. & l. penul. C. de bon. libertor. in principio sicut hic Aymericus: nam donauit filio qui non potest esse magis coniuncta persona, cum sit in primo gradu, vt dicit Ioan. Andr. in arbor. consanguinit.

Tertia præsumptio est, si donans reperitur possidere post donationem. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pignus vel hypothec. & l. si is qui. de acquitend. hæred. sicut in casu isto: nam Aymericus possedit bona sicut si illa non essent donata, & nil facit illa clausula quæ est apposta in donatione quòd dictus Aymericus constituit se nomine precario possidere, quia illam non potest excludere fraudem cum requiratur traditio corporalis. secundum Vital. de Cambal. in tract. clausul. in clausul. de fraud. col. penul. per tex. in l. vna. C. de suffrag. & Bar. in d. l. post contractū. & latè Cepol. in tract. simula. in xxij. præsump. Sicut in simili dicit patronus meus Iacobus Rebuffi in l. vna. de collegiat. lib. xj. C. Quòd si frater laicus faciat donationem fratri presbytero, & postea laicus possidet illa bona, sicut ante donationem quòd illa donatio censetur facta in fraudem taliarum, & aliorum munerum: ita quòd sacerdos solum habet nomen, & alius recipit fructus: nam tenetur ad munera subeunda, sicut si non esset facta donatio.

Quarta præsumptio fraudis est quando donatio est facta clam. arg. text. in l. fin. de ritu nuptiar. & l. non existimo. ff. de administr. tuto. clem. vna. §. cæterum. de vsur. in c. vt nostrum. de ecclesiastic. benefic. in c. perniciosum. & ibi glo. xvij. q. ij. Cepol. in tract. simul. in xx. præsump. quia qui malè agit odit lucem. text. in c. consuluit. de offic. deleg. & l. j. §. tria lumina. ff. de ventre inspiciend. sed ista donatio fuit facta clam, videlicet, in vno nemore, vt habetur in fine donationis, ergo fraudulosa: nam non potuit fieri secretiùs, quàm in vno nemore, in quo sunt tenebræ quæ sunt ad fabricandum falsum apræ. d. l. j. §. tria lumina. de ventre. inspici. Et tunc dicitur clam facta quādo eam celauit suis fratribus neque eis denuntiauit.

Item qui animum celandi habuit, vt habebat iste Aymericus cum adierit nemus. ista habentur per text. in l. ij. §. fin. cum l. sequen. ff. quod vi aut clam.

Item clam dicitur fieri, quando fit instrumentum, & iniungitur notario, & testibus, quòd rem secretam, id est, prædictam donationem teneant, secundum Bart. in l. in fraudem. ff. de his quib. vt indig. Et breuiter clam dicitur fieri quando non potest venire in notitiam eius cuius interest. l. clam possidere. & ibi Doct. ff. de acquir. posse. refert Deci. in l. quintus. aliàs incipit quo tutela. §. clam. ff. de regul. iur. sed ista donatio fuit facta in nemore, & sic clam fuit (vt prætenditur) dictum testibus, quòd tenerent rem secretam. Item non denunciauerunt illis quorum intererat, quare concludo donationem etiam multum fraudulosa.

Quinta præsumptio est, quando post alienationem

Clam aliud fieri quādo dicitur.

nem incontinenti sequitur contractus. per text. in l. si ventri. §. si. ff. de privileg. credit. & l. lecta. ver. sic. dicebam. ff. si cer. petat. in l. si. §. idem rescripte. runt. ff. ad municipal. Doct. in l. j. de iur. fisc. libr. x. C. Ioann. Fab. Angel. & Ias. in §. item si quis in frau. dem. in l. si. de actio. sed alienatio fuit facta die præcedente, quo fuit facta societas. Ergo cum incontinenti sit facta, censetur fraudulosa & facta ad fraudandum fratres illa tertia parte. Quare dicit Ias. licet talis alienatio non esset nulla ipso iure, tamen fratribus reuocatoria competet ad reuocandum illa bona, sic in fraudem alienata: sed infra videbimus si vult succedere, quomodo fratribus videlicet Magistris Ioanni, & Focando succurratur. Et sic non obstant contraria, quia respondeo, quod primum dum dicitur quod quilibet est legitimus administrator etiam abuteudo, verum est nisi in fraudem vellet donare quia tunc iura non permittunt. per tot. tit. ff. quæ in fraud. credit. & §. item si quis in fraudem. in l. si. de actio.

Non obstat secundum in quo dicitur quod beneficentia beneficere debemus: sed de istis beneficiis vel seruitiis non apparet, ideo de his quæ non sunt & non apparent, idem esto iudicium. l. duo sunt Titij. ff. de testam. tutel.

Ad text. in l. j. de iur. fisci. respondeo, quia ibi loquitur quando alienatio erat perfecta & non erat facta in fraudem, saltem non poterat apparere, hic verò facta erat in fraudem, vt supra probatum fuit, ideo non valet, ita intelligit Bar. in d. l. j. alleg. & ibi patronus meus, & Ioannes de Platea. Et sic conclusio est primi articuli, quod donatio facta per Aymericum suo filio non valet

Ad secundum an bona donata veniant in communionem, ita quòd tempore diuisionis veniant communicanda, breuiter omisis argumentis dico, illa bona donata filio Aymerico venire in communionem: quia socius omnium bonorum vniuersa communicare debet. l. si fratres. §. si. ff. pro socio. & l. j. §. si. illo tit. sed cum ista donatio non valeat quia bona erant d. Aymerici ergo illa habebat communicare. Imò poterat & potest cogi actione pro socio ad communicandum, per text. in l. si quis societatem. ff. pro socio. Berber. ita tenet in viator. iur. in rub. de societate. Et ita etiam cantare videntur verba societatis. Communicauerunt dicti fratres, omnia bona sine vlla retentione. Ergo Aymericus nò potest sibi aliquid retinere. Et vltra societas debet esse æqualis, & tantum debet vnus ponere sicut alius, per text. in l. iij. ibi æqualiter. C. p. socio. & l. v. §. si. ff. pro socio. Nā si vnus poneret omnia bona sua, & alter aliqua tantum, esset societas leonina quæ est fugienda. per text. in l. si pascenda, & ibi latè Doct. C. de pact. sed non sic est in nostro casu quia tantum opera vnus ponebat sicut alius: sed Aymericus dicit quòd nò tenetur bona donata filio communicare suis fratribus, cum ante societatem contractam essent donata, dixi supra quia in fraudem & vltterius, quia quando ineunda est societas de aliqua re, & illa res perit vel ante societatem donata est, tunc illa res perit periculo illius qui est in culpa, quare res non est communicata.

Societas omnium bonorum in frangit donationes factas in vniuersum.

iste est text. in l. si id quod in societate. ff. pro socio, ita tenet Petrus de Vbald. in tract. de duo. fratrib. in viij. parte. in princ. Ergo in diuisione societatis illa res donata filio Aymerici computabitur, Aymerico minus accipiendo de aliis bonis patris, per text. in l. doris quidè petitio. C. de collat. Et hoc si dicatur donatione valere: sed si donatio nò valeat, vt supra tenui de illa donatione, tantum habebunt alij fratres sicut Aymerico, & diuisio fiet æqualiter.

Tertiò quæritur an Aymericus teneatur communicare bona donata. Ad quod respondetur quòd dictus Aymericus teneatur illa bona donata suo filio communicare probatur: nam volens succedere patri ex testamento vel ab intestato tenetur conferre. authent. ex testamento. C. de collat. Sed si iste Aymericus velit venire ad successionem bonorum patris, alij fratres, videlicet Magister Ioannes & Focandus possunt ei dicere quòd conferat donationem propter nuptias quam à communi patre habuit, quam donationem de iure tenetur conferre. per text. in l. vt liberis. C. de collat. & si nolit conferre denegantur ei actiones in aliis bonis paternis. per text. in l. posthumo. & l. seq. & l. si maritus. de collat. ita quod non poterit aliqua bona paterna habere nisi conferat. & ita tenet communiter. Doct. in d. l. vt liberis. & in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testam. Ideo potest esse contentus illa donatione si velit, aliàs de bonis paternis certè conferet, vt supra dicitur.

Quomodo autem illa debeat fieri diuisio? Certè si Aymericus, vt supra diximus, velit habere bona ex testamento debet conferre donationem propter nuptias, quam ei pater fecit: nam qui non vult succedere non cogitur ad collationem. l. filia. in secunda. de collat. l. fin. ff. de collat. doris. Et postea diuisio æqualiter fiet, vel si nolit conferre, sit sua portione contentus, vt supra probauit. Et sic concludo salua correctione melius sententis. in l. Claudius. ff. qui potior. in pignori. habeantur. Et in fide præmissorum, licet cum paucis libris hinc sim apud Lemonicos causa pestis Tholosæ & Caturci fauientis, me subscripsi.

RESP. XCIX.

De iure retractus.

Quidam cum vellet rem vendere, denuntiauit consanguineo, an vellet emere, timens retractum, qui consanguineus respondit se nolle emere. Quare ille vendidit alteri extraneo, perfecta venditione, proximus cui fuit denuntiatum cum vellet emere vult retrahere, iure proximitatis quæritur an possit?

Et primò, videtur quòd non, quia remittentibus actiones suas non est amplius dandus regressus. l. quæritur ff. de adilit. edict. glo. in c. in causis. in verb. cum res. de elect. sed hic proximus remisit quia dixit se nolle emere, ergo non debet postea audiri, veniendo contra, scilicet volendo emere.

Secundò, probatur per text. in l. fin. C. de iur. emphyteotic. vbi si emphyteota denuntiauit domino

Retrahitur an habeat locum sine venditione consanguineo suo sit denuntiatum si ille noluisset emere.

domino, an vellet emere, & dominus dixerit se nolle non potest eam iure prælationis retinere, idem ergo videtur in retrahente qui non poterit venire postquam fuerit ei denuntiatum, & dixerit se nolle.

Tertiò, facit text. in l. si quis iusurandum. C. de reb. credit. vbi dicit text. absurdum esse redire ad hoc cui renuntiandum putauit. Ergo ratione absurditatis postquam renuntiauit emere non potest postea venire.

Quartò, quod approbo non reprobo. l. Pomponius. in j. ff. de negot. gest. & in l. parentibus. & in l. arenam. C. de inoffic. testam. c. dilectissimi. viij. q. ij. & ibi glo. dat. multas concordantias: sed iste approbavit, ergo non poterit reprobare.

Quintò, facit text. in l. si cui. §. si voluntate. ff. quib. mod. pignus vel hypothec. soluit. vbi dicitur quòd creditor consentiens alienationi pignoris remittere videtur pignus. l. creditor. ff. de regul. iur. vbi dicitur creditor qui rem permittit venire pignus dimittit.

Sextò, facit melior text. in l. si. C. de remiss. pignori. vbi sunt verba qui sentiel consentit alienationi hypothecæ, & hoc modo suum ius respuit, indignus est eandem rem (vt pote ab initio ei superpositam) vendicare, vel tenentem inquietare. Ergo iste proximus non potest rem venditam vendicare, minùsque emptorem inquietare.

Septimò, quilibet potest renuntiare iuri in fauorem suum introducto. l. si quis in conscribendo. de Episcopis & cleric. l. penul. cum similibus. C. de pact. c. si diligenti. de for. competen. sed hæc consuetudo retrahendi est introducta in fauorem proximorum: ergo possunt renuntiare, quòd sit introducta in fauorem proximitatis ponit D. meus & conciuus d. Boer. in consuetud. Bitur. in §. j. in glo. ij. de consuetud. retract.

His tamen, & aliis multis, quæ causa breuitatis omitto, nò obstantibus, contrariù existimo verum. per text. & ibi glo. in l. iij. §. si is cuius interest. ff. de sepulchr. viol. vbi dicitur quòd si aliquis noluerit agere de sepulchro violato, sed postea penitentia ductus agat, audiri debet: sic etiam in isto, licet noluerit primò emere, tamen penitentia ductus potest retrahere.

Secundò, probatur indultum à iure beneficium nemini est auferendum. regul. indultum. de regul. iur. lib. vj. sed consuetudo dat annum & diem consanguineo, & proximiori. vt not. Ioann. Faber. in §. j. in l. si. de empt. & vendit. Ioannes Masuer. in rub. de retractu. d. Boer. in rub. de consuetud. retract. in consuetud. Bitur. & D. Igneus in reper. l. dudum. C. de contrahen. empt. & D. de Chaffin in consuet. Burg. in rub. des. retractis. & dicit Barba. in c. plerumque. de rescrip. se consuluisset S. nis, consanguineos habere annum, nisi consuetudo restringat, sicut Bituri. vt patet in §. j. de consuetud. retract. Ergo non debet per aliquem auferri, imò poterit proximior intra dictum annum & diem redimere, & sola denuntiatio non tollit.

Tertiò probe, ius retrahendi competit post venditionem factam & non ante, probatur Leui-

Retrahitur de ius non amittitur, etiam si consanguineus ante alienationem rem emere recusat.

tic. xxv. c. Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, & voluerit propinquus eius potest redimere, quod ille vendiderit. Ecce ergo quomodo loquitur ius diuinum per præteritum perfectum, ergo ante venditionem non competit. Postquam nò competit, ergo nò poterat renuntiare, quia ante diei euentum non potest legatum repudiari. l. si scriptum. §. j. ff. de leg. ij. Et ille cui committitur electio, cum moreretur ante mortem, non potest eligere, quin in morte etiam possit. per text. in l. cum pater. §. à filia. ff. de leg. ij.

Item iuri nondum competentis non potest quis renuntiare, quia is potest repudiare, qui & acquirere. l. is potest. & l. qui superstitis. ff. de acquirend. hered. sed vt supra probauit ante venditionem non poterat proximus retrahere, ergo nec renuntiare.

Vltterius dicunt Doct. in l. pactum quòd dotali. de pact. & de collat. C. & Cano. maxime Georg. Natan in repet. c. quamuis. de pact. in vj. quòd renuntians bonis paternis non videtur renuntiare bonis maternis, quæ de futuro venient, vel renuntians bona materna, & quittans non videtur quittare bona auunculi, de futuro ei renuntianti obuenientia. Ita consuluit latè Dec. in consi. cccclxxxix. in ij. vol. sed hic proximus vt pretenditur renunciauit. Itaque iuri de futuro, non videtur renuntiare, & sic ius retrahendi post venditionem integrum manet & competit.

Item plus consuluit Dec. consi. ccxxx. in ij. vol. quòd licet filius renunciauerit bonis paternis cum iuramento, tamè non excluditur quin habeat bona aduenientia in pœnam patris ad secundas nuptias transeuntis. iuxta. l. femina. C. de sec. un. nupt. quia venit ex alia causa, videlicet ex legis dispositione. per text. in l. si arrogator. ibi quia hoc non in iudicio eius ad eum peruenit: sed principali providentia. ff. de adopt. Ita in isto proximo, qui venit ex dispositione consuetudinis, quæ vult proximior intra annum posse rem retrahere. Imò fortius dico, ius retrahendi non competit proximo ex sola venditione non sequuta traditione rei venditæ: ita tenet Ioannes Faber in §. j. in l. si. de empt. & vendit. & in l. j. quando liceat ab emptio. disceder. l. si. C. communia. de leg. sed in casu mihi proposito non erat facta venditio minùsque traditio: ergo non competebar retractus, sic nec renunciatio. Præterea dicit Specular. in titul. de locat. §. nunc aliqua. q. xcj. quòd si res emphyteotica vendatur, & non tradatur, non cadit in commissum. plus dicit. q. seq. quoddam idem, si tradatur & recuperetur. Idem refert & sequitur D. meus & conciuus d. Boer. in consuetud. Bitur. in §. ij. de consuetud. retract. sed Bald. in capit. vno. §. aut si luellarario. quibus mod. feud. amitta. Idem tenet in feudo quòd non cadat in commissum si fuerit alienatum & non traditum, secus si fuerit alienatum, traditum, & recuperatum. Idem tenet Iacobus de sancto Georg. in tract. de feud. in verb. & cum pacto. de non aliena. collat. prima. Ergo idem in isto casu: nam non competit aliquid ius ante venditionem, & probatur ex allusione vocabuli, quæ est bona quando non discrepat definitioni Bar.

Bart. & alij in l. prima. ff. de acquir. possess. & in l. ij. §. appellata. ff. si certum petat. in §. j. instit. de testa. & cano. in c. primo. de iudic. sed retrahere idem quod retractare, & non potest retractari; quod non erat ante venditionem, ergo & non eundo per mendicaria suffragia, quod proximus possit post renunciationem rem retrahere tenuit patronus meus, Iacobus Rebuffi in l. vnicuique in fi. de proximis sacro. scrinior. lib. xij. C. vbi dicit quod si emptor nolebat emere, quia timebat retractum proximior dicit quod non retraheret, tenet quod adhuc potest retrahere, quia venit ex noua causa. arg. illius l. quia licet sit eadem res. tamen est alia causa ex qua venit per text. in l. si mater. §. eandem. ff. de excep. rei iudicat. & allegat multa iura. Idem tenet Lucas de Penna. ibi ponendo quaestionem si res fuerit alienata, & proximus quia erat pauper non potuit retrahere: sed postea illa res peruenit ad alienantem, iterum vult alienare, & alienat, an proximus factus ditior eam rem retrahet? Tenet quod sic, quia ex noua causa per text. in l. si filius. §. Papinianus. licet alleger. §. Paulus. ff. de bonis libert. & l. si te. ff. de hered. instit. & d. Chaff. in consuetud. Burgund. in rub. *Des retraiçs.* §. x. in fi. facit text. in c. 2. de renuntiat. vbi si quis iurauit non petere beneficium, poterit tamen petere, si de nouo ei conferatur, & sic renuntiatio etiam iurato non extenditur ad ius quod superuenit de futuro, quia iuramentum habet clausulam rebus sic se stantibus. l. si. ff. qui satisd. cog. c. quemadmodum. de iureiurand. Item facit quod dicit Bald. in l. si diuisa. C. locat. quod si renuntiatum sit omnibus beneficiis, non tamen videtur renuntiatum beneficio cedendarum actionum quia non nascitur tempore renuntiationis: sed tempore solutionis, idem & hic.

Renuntias iuri quod habet vel habere sperat non tamen censetur iuri de futuro renuntiare.

Item renuntians iuri quod habet vel habere sperat, intelligitur renuntiare iuri quod habet ex causa praeterita, vel de presenti, non autem de futuro. Ita tenet Bar. quem alij sequuntur in l. quod Seruius. ff. de condiçt. caus. dat. l. qui cum tutoribus. de transactio. l. si vxor. §. Diuus. ff. de adulter. l. qui Romæ. §. fin. ff. de verbor. oblig. l. post emancipationem. ff. de liberat. leg. l. heredem. ff. mand. Bald. in l. si. C. de pact. l. spem. C. de donatio. & in l. pactum. de collat. Petrus Ancha. in clem. literas. de rescript. Georg. Natan in repet. cap. quauis. col. iij. de pact. libr. vj. Idem dicunt in licentiatu, qui iurauit non assumere gradum alibi, quam in vniuersitate Bononiæ, quia ratione noui examinis poterit sine metu periurij alibi graduari: sic dicemus in casu nostro, vbi non est aliquod iuramentum, sed permissio solum de vendendo, ideo re vendita potest retrahere, nec etiam videtur renuntiatu, dicendo vendas cui libet cui velis, quia forte tunc non habebat pecunias, & nunc habet, etiam quia nolebat proximum vendere, sed quia si non emeret putabat non inuenire alium emptorem, ideo vt daret occasionem illam rem non vendendi dixit se nolle emere: sed postquam est vendita iusei venit ex vendito. Ideo potest retrahere, alias sequeretur quod esset in potesta-

re alicuius tollere dilationem anni à iure statutam, quod non est dicendum.

Item res inter alios acta aliis non prodest nec nocet. l. tertia. ff. de iureiurand. & per totam rubr. res inter alios acta. C. l. si vnus. §. ante omnia. & ibi late Iason. ff. de pact. sed istud pactum factum est venditori. Ergo alteri videlicet emptori, non debet prodesse, & ab emptore poterit de nouo retrahere, videtur tenere Matthæus de Afflictis in tract. de iur. patroni. §. j. in penul. nota. in fin. dicens hanc simplicem accusationem non nocere, secus si fuerit pactum in rem.

Et per ista satis est responsum ad iura supra in contrariu allegata. ad l. quæritur. quia hic in casu proposito non competebat actio non vendita, vel non est amplius remittentibus dandus regressus, nisi ex causa noua, & ita respondebitis ad tertium, quintum, & sextum, in contrarium adducta.

Non obstat tex. in d. l. si. quia ius prælationis habet dominus antequam alteri vendatur res, imò, res cadit in commissum, nisi vassallus denuntiet domino an velit eo iure vt, & si dominus renuntiet, non potest postea habere, secus in retractu, qui non competit ante rem venditam, vt supra probaui.

Item non obstat illud quod approbo non possum reprobare, quia illud intelligitur quando approbatio traheret secum executionem. l. apud Aufidium. in fi. de optio. leg. l. dispensatori. ff. de solutio. secus si approbatio non traheret secum executionem, vt in casu proposito, & ita intelligo iura supra adducta, & ita intelligit Bart. in l. Pomponius. in j. collat. antepenultima nume. 11. ff. de negot. gest.

Non obstat vltimum, quia intelligere proximum posse ius retrahendi remittere, postquam competit non videtur verisimile, vt latius supra dictum est: & sic salua correctione concludo.

RESP. C.

De contractu ficto & simulato.

Edemptoris nostri, ac eius genitricis, Diuque Barnabæ, cuius hodie festum colimus, inuocato suffragio, viso instrumento mutui, siue responsionis continente etiam venditionem, cuius instrumenti verba pono, vt intelligantur: constituti Iacobus Mazo, & cum eius autoritate & licentia Houdeta eius vxor, confessi fuerunt debere Bartholomæo Fabri summam ducentorum quatuor & viginti florenorum soluendorum hinc ad tres annos proximos, & hoc causa mutui siue responsionis factæ per eundem Bartholomæum nobili Isabellæ, &c. Et casu quo cessaret à solutione ex nunc prout extunc, eidem Bartholomæo vendiderunt quoddam eorum tenementum terre prati pretio iam dicto aestima proborum salua, quod dixerunt esse iustum dato plus valens, &c.

Item

Mutuum est quando concurrunt iuris.

Contrarias in instrumento.

Item fuit actum quod dictæ partes teneantur eidem Bartholomæo, vel suis soluere anno quolibet & in quolibet festo Pentecostes summam tredecim florenorum. Ex his resultat quaestio, an totus contractus possit iudicari feneratorius & simulatus, & primò videtur dicendum quod non possit simulatus nec feneratorius dici: nam ista est regula trita in iure quod in dubio non est praesumendus contractus simulatus. secundum Bal. in c. j. de notis feudor. Imò dicens contractum simulatum, & non probans speciem simulationis, non auditur secundum Bar. in consi. lxx. incipiente, factum est tale. Petrus Nichole, & Bal. in l. ab Anastasio. C. mandat. Felin. in c. si cautio. de fid. instrum. probatur etiam quia delictum non est in dubio praesumendum. l. merito. ff. pro socio, sed delictum esset facere contractum simulatum maximè vsurariu, quod patet ex §. scriba. c. imperialem. de prohibi. feud. alienat. per Federic. & per Hostien. in summa de vsur. & in aliquo versicul. quid de notariis. per Felin. in c. si aduersus. de hereuc.

Secundò probatur quod non possit vsurarius & simulatus iudicari quia non peccat qui autoritate legis aliquid facit. c. qui peccat. xxij. q. iij. c. de viduis. xvij. distin. sed deducta huic ad probandum contractum simulatum sunt à lege permilla: ergo contractus debet esse permissus, quia ex verbis non sequitur nisi verum, secundum Philosoph. Item duæ praesumptiones non sufficiunt ad iudicandum aliquem contractum simulatum, vel vsurarium, sed tres requiruntur: & ista est communis opinio, in consulendo & iudicando tenenda secundum not. in l. emptio. C. plus valere quod agitur. Et late Cepola in tract. simulat. in vj. casu principali, sed in isto instrumento non reperitur nisi duæ praesumptiones: ergo non debet iudicari contractus simulatus vel feneratorius.

His tamen non obstantibus, quæ verè non obstant, contrarium de iure arbitror verum, & primò quod confessio mutui non probetur ex hoc instrumento, hoc modo patet: nam confitetur debere ex causa mutui, & praedictæ partes confitentur habuisse pretiu certu. De iure est quod aliud est soluere, aliud est paratum dicere, vel respondere. l. acceptam. C. de vsur. c. j. ibi licet voluntatem praestandi habuerit de eo qui mittitur in possess. caus. rei seruad. glo. c. vt circa. in verbo praestito. de elect. lib. vj. sed in isto instrumento partes confitentur habuisse pretium, & confitentur debere ex causa responsionis: ergo non valet, cum ista quodam modo contraria sint, scilicet q. receperint mutuū Iacobus Mazo & eius vxor: & quod illa pecuniam debeant causa responsionis: quare tanquam allegans contraria non venit audiendus iste Fabri creditor: vt est tex. in l. Titia. cum similibus. ff. de condiçt. & demonstr. imò ex isto oritur praesumptio contractus simulati cum vnium agatur, videlicet vel responsio, vel mutuuum, & tamè simulatur agi vtrumque quod non potest esse: & ita habet locu illa rub. plus valere quod agitur, quam quod simulat. concip.

Item alia ratione instrumentu reprobatur: nam

emptio censetur simulata, & in fraudem vsurari: nam certum est quod quando debitor petit mutuuum, & creditor vult emptionem sibi fieri, tunc non praesumuntur contrahentes habere animum vendendi, & emendi secundum Doct. in c. ad nostram. de empt. & text. in l. emptio. C. plus valere quod agitur. & Cardin. in cle. vna. §. carterum. de vsur. Capol. in tractat. simulat. in prima praesumpt. sed in casu nostro liquido constat quod dicti debitores petebant mutuò pecuniam, & tamen creditor volebat venditionem sibi fieri, quare non valet & emptio censetur simulata.

Mutuum est emptio quando concurrunt iuris.

Item quod ista venditio non valuerit probatur, per tex. in l. ij. & per totu titulu. C. de pact. pignor. vbi quando datur pecunia debitori, & debitor dat rem, si non soluat debitum, intra certum tempus creditori pro pretio debiti non valet. d. l. si. de pact. pignor. quia lex praesumit quod debitor qui indiget pecunia, & non posset soluere daret pignus multò minoris pretij, quam sit debitum, & sic facilliter deciperetur: ideo lex vult vt non valeat iuribus allegat Bart. tamen in l. fin. C. de pact. pignor. dat vnam cautelam per quam valet illud pactum, videlicet quando dicitur quod si non soluat pretium quod res sit empta pretio aestimando per tales: nam tunc valet: & illa est cautela feneratoriu secundum eum. refert Capol. cautel. xlj. sed in casu nostro non potest habere locum: nam non erant electi aliqui arbitri, quod debet fieri saltem iudex supplere potest. Bar. in l. si fundus. §. si. ff. de pignor. sed hic non potest iudex supplere, imò instrumentum est sibi contrarium, quia dicit eodem pretio vendiderunt aestimatione proborum salua qui dicunt iustum pretium: & partes idem affirmant, & etiam reseruant aestimationem quod quidem est contrarium, quare non valet.

Cautela in mutuo vt creditor potest esse possit simul emere.

Vltius alia videtur contrarietas: nam in instrumento dicitur iustu esse pretium, & hoc partes asserunt, & postea dicitur dantes plus valens, si plus valeat res pretio vendito, non dicitur vendita iusto pretio. l. ij. C. de rescindend. venditio. & ibi Doct.

Item quod contractus sit vsurarius oculata fide patet per instrumentum & ipsius verba: item fuit actum inter partes quod iidem coniuges teneantur, & debeant eidem Bartholomæo, vel suis anno quolibet in quolibet festo Pentecostes summam tredecim florenorum dictæ monete ad reatum vintenum, videtis hic verba clare denotantia vsuram: nam voluit Bartholomæus quod pro quolibet viginti daretur sibi vnus florenus, & ista est mens illius vsurarij Bartholomæi: nam dicitur vintenu vnū pro viginti: ita Guid. Papæ. declarat in decisio. suis. q. cccclxxij. sed iure cautu est tã diuino quam canonico mutuuum dantes nihil inde sperantes. Lucae vj. c. & Exod. xij. c. & c. consuluit. cum similibus. de vsur. Panorm. & alij. in rub. de vsur. & summa Angel. in verb. vsura. imò etiam iure civili. vt attestatur glo. in c. quia in omnibus. & ibi Panor. & alij de vsur. glo. in authen. de Ecclesiastic. titulu. in prin. col. ix. & glo. in l. j. C. de summa Trinit. & ibi late Ioannes Baptista, & alij

vsura in mutuo.

Doct. Postquam ergo vsuræ sunt omni iure prohibita non potuit Bartholomæus istam conventionem facere, videlicet de recipiendo vnum pro viginti licet illa verba teneantur dicti coniuges, & debeant, importet necessitatem. tex. in clem. exiui de Paradiso. §. item erdo. ibi. hoc vocabulum teneantur obtinet vim præcepti. de verbor. signific. glo. in c. duobus. in verbo teneantur. de rescript. lib. vj. & glo. in clem. attendentes. de statu regulari. in verb. debeant. & in l. sape. de offic. proconsul. c. oblata. de appel. c. vt fama. de sentent. excommunicati. & sic de necessitate tenentur postquam promiserunt eas: tamen contrarium arbitror dicendum, quia nulla fuit obligatio cum esset contra iura vt dicit glo. iuncto tex. in c. debitores. de iure iur. in princ. sed vnum restat, quia iurarunt eas vsuras soluere. Ideo dicit tex. in c. j. & in d. c. debitores quod relaxanda sunt illa iuramenta, ideo potest cogi Bartholomæus vsurarius ad relaxandū prædictum iuramentum, & non tenebuntur postea partes soluere prædictas vsuras, vel si eas soluerent possunt eas repetere. Iste est cõmunis intellectus. c. debitores iam allegari.

Item non erat rectū vintenu cum pro quatuor soluerent vnum florenum, & ideo malè fecit pars hoc faciendo: quare restat ad cõtraria respondere. Et primò ad primum in quo dicitur quod in dubio non est contractus præsumendus simulatus, vel vsurarius, hoc verum in dubio, sed quando potest probari, vt supra visum est, & probatum, tunc bene est præsumendū eam clarè probetur: & ideo in incertis, & nõ certis, est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ira. vbi glo. ff. de verbor. obligat.

Item non obstat secundum, quod non peccat qui legis autoritate aliquid facit: sed lex permittit istos contractus fieri, ergo dic verum quod lex permittit contractus licitos fieri, sed non illicitos, quia aliàs non dicitur lex, nisi si iusta. in c. erit autem. lex. iij. distinct.

Item duæ præsumptiones non sufficiunt, ista est communis opinio secundum Cepol. in vj. casu: sed hic & plusquam tres interuenerunt, vt clarè probatum fuit: ideo concludo, salua correctione melius sentientis, instrumentum & contractum reprobari, tanquam simulatum & foeneratium.

RESP. CI.

De probatione & quomodo, & quando recipiatur.

Post renuntiationem & publicationem quando recipiatur probatio.

Vper facto proposito, dico primò, quod licet post renuntiationem & conclusionem in causa non debeat quis admitti ad probationem. cap. causam. ij. & c. cum venissent. de testib. c. cum dilectus. de fide instrum. §. quia verò. de testibus. colla. vij. Fallit in tertio ad cuius petitionem non sunt factæ publicationes. c. constitutus & ibi Panorm. in penul. not. de testib. cui non oberit publicatio quominus possit producere te-

stes. Barba. in clem. ij. col. xvij. de testibus in xxj. limitatione.

Item non obstante publicatione & renuntiatione potest adhuc fieri productio testium, aut instrumentorum quando vertitur periculum animæ. glo. singul. in ca. inter monasterium. de re iudicat. Panorm. & alij in c. latro. de re iudic.

Item tertius comparens pro suo interesse admittitur ad iudicium. l. si suspecta. ff. de inofficio. testam. c. cum super. de re iudicat. tamen agitata cum conferente vel eligente non profunt, vel non nocent ei cui est facta collatio. d. c. constitutus. & c. cum super. & c. penul. de re iudic. & aliis implicitus, non potui alia dicere, sed me subscripsi.

RESP. CII.

Filij vindicantes necem patris petere poterunt alimenta ab eo, qui patri causam mortis dederit.

Ramisso facto respondeo quod in foro conscientia tenetur is qui causam mortis præbuit. Primò probabo lege ciuili & canonica. Postremò lege diuina. Primò lege ciuili tenetur is cuius animal hominem vulnerauit ad impensas in curatione factas, & operas amissas, & quas amissurus esset, si inutilis sit factus. l. ex hac. ff. si quadrup. pauper. fecisse dicitur: & hoc probatur clariùs in l. fin. ff. de his qui deicere vel effuder. cuius verba sunt hæc. Cum liberi homines corpus, ex eo quod deiectum effusumve quid erit, læsum fuerit, iudex computat mercedes Medicis præstitas, ceteraque impendia quæ in curatione facta sunt. Præterea operarum quibus caruit, aut cariturus est ob id quod inutilis factus est.

Nec obstat quod hic cuius causa damnum datum est, non immediatè dedit damnum, sed infirmitas. Respondeo qui causam damni dat damnum dedisse videtur. l. qui occidit. §. si. ff. ad leg. Aquil. etiam si animum nocendi non habuerit. l. si seruus. §. si quis insulam. & ibi Alberic. ff. illo titul.

Vnde qui gladium furenti tradidit licet non interfecerit, is qui tradidit, sed furiosus seipsum: tamen tradens arma tenetur. l. qua actione. §. Celsus. ff. ad leg. Aquil.

Item proxeneta contractus vsurarij, quia causam damni dat, tenetur ad restitutionem. glo. in l. si sciens. ff. ad leg. Pompei. de parricid. Bar. in l. aur qui aliter. §. si. ff. quod vi aut clam. Angel. in tracta. de malefic. glo. Sempronium madorum. & Syluest. in sua summa. in verb. vsura. in vij. q. iij. & ibi summa Angel.

Vltèrius si quis vulnerauerit seruum suum discentem artificium, tenetur domino ad operas quibus caruit ille dominus ob vulnus, vel est cariturus, quominus ex operis serui sui propter vulnus dominus habiturus est, ac ad impendia quæ dominus pro eius curatione fecerit. l. quinta. §. si iuncta l. qua actione. in prin. ff. ad leg. Aquil. A fortiori & hic, cuius causa alij mortui sunt, & cuius morbo

morbo contagioso pater obiit, vt filij alimenta ab illo possint petere: idem videtur tenere Specul. in titul. de iniur. & damno dato. §. si. versic. j. Quia hic videtur datum damnnum de non corpore in corpus quo casu tenetur. quis. §. si. inst. de lege Aquil.

Item lex iusta in foro conscientia est seruanda, vt no. in c. nam concupiscentiam. de consti. Felin. in c. sicut dignum. in fi. de consti. sed hæc prædictæ leges sunt iustæ: ergo in foro conscientia seruabuntur.

Præterea de iure canonico est tex. in c. si. de iniur. & damno dato. cuius verba infero si culpa tua datum est damnnum, vel iniuria irrogata, seu aliis irrogantibus opem fortè tulisti, aut hæc imperitia tua siue negligentia euenerunt iure super his satisfacere te oportet, nec ignorantia te excusat si scire debuisti, ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse contingere, vel iacturam tex. in c. sape, & ibi bona. glo. so. distinct.

Item de iure canonico, qui dedit damnum, vel est causa damni tenetur ad interesse. gl. in ca. ij. de offic. ordinar. lib. vj. vbi dicitur quod qui occasione dat interdico ciuitatis vel castris tenetur ad restitutionem damnorum, quæ Ecclesie & religiosi illius loci occasione interditi, in oblationibus & elemosynis passa sunt, quia qui occasione damni dat, damnum dedisse videtur. vt supra dixit Innocen. & alij. in c. sicut dignum. de homicidio.

Vltimò iure diuino tenetur ad restitutionem specialem faciendam æquipollentem vitæ quam abstulit, sicut potest esse æquipollentia in talibus, nec hoc solum, sed si interfectus sustentabat aliquos putà patrem, matrem, & proximos tenetur interficiens omnibus illis ad tantam restitutionem quantum eis abstulit, per interfectionem illius personæ. Scot. in iij. sententiar. distinct. xv. artic. j. & Asten. in sua summa. in ij. parte lib. v. rub. de restit. titul. xxix. sed hic causam præstitit, quia fuerunt interfecti pater & mater, ergo & ad alèdum filios quod teneatur videtur probari per beatum Thomam in ij. secundæ. q. xxxij. artic. vij. refert Syluester de Prierio in sua summa, in verbo restitutio. in ij. in fine, alia probantur satis superque per magistrum nostrum reuerendum Doctorem Theologia cuius correctioni, & cuiuslibet melius sentientis, ne submitto, & in fidè præmissorū me subscripsi ob festinū nuntij discessum, alia non scribo.

RESP. CIII.

An alimenta debita bannito possint capi & saisiri pro debitis.

Alimenta nõ possunt publicari, quia debentur certæ personæ, & ideo ad aliam non transeunt, sicut constitutiones personales. l. j. ff. de consti. princ. & priuilegium personale extinguatur cum persona, per regul. iuris.

Secundò, si onus impositum fuerit alendi tales liberos, illis mortuis extinguatur onus, & apud illum remanent bona, qui illos alere debebat.

Tertio, fiscus non potest ad vsumfructum venire, quia mater nõ deliquit quæ habet vsumfructum: & nullus debet sine delicto puniri. l. sancimus. C. de poenis. poenæ teneant suos authores, ergo teneant filios: sed matrè non, quæ non deliquit.

Quartò, finitum est onus alimentandi: ideo non debet venire ad fiscum, prout concludit Laurent. Calca. consi. lxxij. in Iesu Christi nomine, in fin. nec alimenta trãseunt ad hæredes. l. cum hi. §. modus, ff. de transactio. Bal. in l. eam quam. col. x. nu. 41. C. de fideicom. allegat. d. l. cum hi. §. eam. ff. de transactio. & l. dominus. §. si. de vsumfruct.

Quintò, vsumfructus est mulieris totus, quia adiciendo grauamen alendi filios, videtur relinquere totum vsumfructum, & sic non habet locū illa glo. in authen. hoc locū. C. si secundò nupserit mulier. videlicet quando apparet de voluntate testantis contrarium disponentis, cū volūtas sequenda sit. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonst. Itaque cū onus esset alendi liberos, secus si mortui fuissent, non venissent alimenta ad aliū sic nec nūc.

Sextò, aliàs sequeretur absurdum, quod qui nõ deliquit puniretur, videlicet hæc mulier quæ habet vsumfructū priuaretur sine delicto: vel quod vnus puniretur pro alio: videlicet quod ipsa puniretur pro filiis, quod non est visum. vide Boer. in decis. Burdegal. q. vij. & q. xxv.

RESP. CIIII.

De reductione Ecclesie regularis in seculari.

Vper reductione Ecclesie regularis de Vezelao in seculari, quia ad supplicationem Abbatis, & cõuentus, & ad conseruationem cultus diuini, siue augmentum facta est distributio beneficiorum, seu prioratuum dependentium à dicto monasterio, dubitatur primò, an valeat ista redustio Ecclesie regularis in seculari. Secundò, an valeat vnio prioratuum dependentiū ab ipso monasterio, etiã non facta inquisitione de commodo vel incommodo. Tertio, an valeat impetrationes factæ de beneficiis & prioratibus iam vnitis. Quartò, an valeat appellatio tanquam ab abusu omittà ratione vnionis perperam, vt pretenditur facta. Quintò, an valeat transactio facta inter Abbatem & capitulū. Et an liget successore. Vltimò, an Abbas post resignationem possit retinere vsumfructum rerum quarū sibi retinuerat, & an nouus Abbas illum retinere possit inuocato Dei Optimi Maximi præsidio.

Ad primam quæstionem respondendo breui putarem reductionē legitimam factam à Papa, qui in beneficiis maxime habet potestatem plenissimam. c. ij. de præben. in vj. & instar sacrilegij est disputare de potestate illius, cum plenam habeat. ca. proposuit. de concef. præben. & l. ij. C. de crimi. sacrile. & certum est duas esse personas, quibus mundus iste regitur. Regalis scilicet, & sacerdotalis, sicut Reges præfunt in causis seculari, ita sacerdotes in causa Dei. §. nos si incompetentes. §. sed notandum.

ij. q. vij. sed in hac reductione in secularem non solum potestas Papæ interuenit, sed & Regis postulatō, & auctoritas & confirmatio: ergo nō poterit à quoquam impugnari: nam Apostolicæ sedis sententia tanta consilij moderatione concipitur, tanta patientia & maturacione decoquitur, tantæque deliberationis grauitate profertur, vt nec immutari necessarium ducat. c. Apostolicæ. xxxv. q. ix.

Præterea Ecclesia Tholofana, & Burdegalenfis olim erant regulares, & demum reductæ in seculares. c. præterea. de præben. sic aliæ infinitæ regni Ecclesiæ. Vt Nemausensis de qua in c. ad nostram. de cōfirma. vti. & propter reductionē opus est beneficia quæ erant regularibus affecta, nunc secularibus adscribere & distribuere: & illa distributio fieri per Papam potest, vt est omnibus obuium.

Item postquam Ecclesia sic redacta est in secularem non licet alicui (extra Papam) illā in pristinum statū reducere. c. j. ne sede vacan. Alioqui inferior legem superioris tolleret, quod nō est licitū. clem. ne Romani. de elect. nam quicquid Papa statuit & ordinat perpetuū quidem, & irrefragabiliter obseruandum est. c. enim uerō. xix. dist.

Ista etiam reductio facta est in seculare in conseruationem & augmentū cultus diuini, & ad decorem & uenustatem personarum, vt patet in bulla reductionis, quod si reduceretur in aliū statum cultus diuinus diminueretur, quod maximè prohibet ius canonicum. c. ex parte. de constituto.

Insuper, in hac reductione regularia beneficia suppressa ac extincta sunt, & secularia facta illa quæ erant in illo monasterio, adeo vt ab eo tempore Abbas secularis dictus sit, & secularibus personis debeantur beneficia illius monasterij: nam de loco camerariæ factus est decanus, de loco infirmariæ archidiaconus, de loco celerariæ sacrista: & sic de omnibus beneficiis factum est, vt fructus illorum deberentur dignitatibus canonicis illius Ecclesiæ: vt Deo deseruire valerēt, in horis decantandis, Missis, & aliis officiis celebrandis, quia isti fructus debentur propter officij. c. si. de rescrip. in vj.

Papa etiam uult istam reductionē in seculare de consensu Regis ualere: & non posse aliquo modo impugnari, nec illius effectū impediri, vt constat in bulla reductionis. Quis ergo istam bullam contra Papæ & Regis uoluntatem impugnare, contra horum indignationem audebit? vt est etiam in fine bullæ, ubi sub pœna maledictionis æternæ prohibet, ne quis contrauenire, seu infringere istam reductionem, quam etiam Rex approbat præsumat, & quod Papa approbat nos approbare debemus. c. j. in xix. dist. alioqui deponendus esset proteruius, & inobediens. ca. omnia. xxv. q. j.

Secunda quæstio est, an ualeat unio beneficiorū & prioratum dependentium ab ipso monasterio, etiam non facta inquisitione super commodo, vel incommodo, & non uocatis uocandis, quod non uidetur ualere per regulam Cancellariæ, de unio. & ubi non seruiatur forma non ualeat actus. c. cum dilecta. de rescrip. l. cum hi. §. prator. ff. de transac. etiam quia hæc unio uidetur contra concilium Constant.

Contrarium hoc casu est uerius: nam unio potest de iure fieri, etiam non uocatis possessoribus beneficiorum, sed eis non nocet quominus habeant illa beneficia ad vitam. clem. si. de reb. eccl. non alien.

At in hac facti specie non agitur principaliter de unione, sed de reductione Ecclesiæ de Vezelaio in secularem: uidendum est nunquid ista reductio fieri possit, & facta teneat, quin fieri possit non est dubitandum, vt supra dictum fuit, & sic quin facta teneat, etiam non minus dubitatur: quia licet multa prohibeantur fieri, tamen facta ualent. l. patre. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ista reductio non erat prohibita ex causa. Et quamuis esset prohibita facta tamen à Papa teneret per illum text. quando nō tenderet ad ruinam Ecclesiæ, vt inferius dicitur per c. primum. ne sede vacan.

Igitur non est disputandum, de hac distributione beneficiorum, seu unione monasterij quæ facta est istis secularibus, quia hæc unio debet sequi naturā principalis, tanquā accessoria. reg. cum principalis. ff. de regul. iur. ergo postquam ualeat reductio in secularem, & unio accessoria iure ualebit.

Et quamuis unio per se facta requireret illam solemnitatem regulæ Cancellariæ, tamen derogatio Papæ ualere. Et positio, & non concessio, quod non ualere, non inuenitur iure cautum, nec concilium Constant. loquitur de Ecclesia reducta in regularem, vel secularem statum, quominus habere possit beneficia & illorum fructus, vt ministri eius uiuant: alioquin non posset fieri hæc reductio sine hac unione: imò omnes essent sic nullæ.

Certū est quod attendimus id quod principaliter agitur. l. si quis nec causam. ff. si cert. petat. l. nauis. ad leg. Rhodi. de iact. l. j. de authorit. tutor. unde si testis falsum deponat super principali puniri falsi debet. Si autem super accessoriis, utpote dixit se non esse consanguineum partis, quamuis esset, ex eo nō punitur falsi, vt docet Bar. in secunda lectura. l. penul. C. de transac. & Ange. in l. Lucius. ff. de his qui nota. infra. quod Iason refert in d. l. si duo. §. idem Iulianus. ff. de iureiur. igitur si attendatur principale, quod est reductio in seculare & illa ualeat: ergo & unio quæ est in cōsequens facta.

Adhæc non consideratur quod fit in executione, & (vt Doctores dicunt) executione, sed quod fit principaliter. l. si. ff. quod quisque iur. clem. j. de præben. Bal. in c. j. col. ij. hic finita lex in feudis: sed ista unio facta est exequendo bullas reductionis, in secularem, & non principaliter: ergo non debet attendi, sed tantū reductio an bene facta sit vel non.

In primis Papa extinguit statum regularem, & secularem statum inducit: postea creat dignitates canonicas, capellanas & alios ministros seculares. Deinde (vt illi in illa Ecclesia uiuere possint) beneficia illorum, seu fructus diuidit inter singulos, & unio illi Ecclesiæ seculari facta: quia illa omnia beneficia ab ipso monasterio dependebant. unde dicit Pelagius Papa in c. postea. in fin. xxv. q. ij. his uerbis: Sancta Romana Ecclesia sua auctoritate congregata ualeat disiungere, & disincta congregare, rationis tamen æquitate considerata.

Vnde

Vnde uel pietatis, uel necessitatis intuitu semel à se concessa ualeat, uel in totum, uel in partem commutare: sed Papa de uoluntate Regis, imò ex ipsius supplicatione commutauit statum regularem in secularem: ergo illa commutatio impugnari non debet, nec unio in consequentiam illius reductionis facta.

Nec obest etiam si esset uera unio, quæ non est, quia in unione diuersæ Ecclesiæ uniantur uni. c. exposuisti. de præben. sed hic diuersæ Ecclesiæ nō sunt unita, sicut quando unitur Abbatia Episcopopatui, vel beneficium beneficio, quin potius omnia beneficia Abbatia de Vezelaio fuerunt commutata in alterum statum, & demum fuerunt unita postquam illi prioratus uniti erant dependentes à monasterio, ergo uniri faciliè poterant: nam sequi naturam principalis monasterij debebant. c. cum singul. de præben. lib. vj.

Nunc succedit arduum dubium, eò quod non fuit seruata solemnitas, quæ in unionibus seruari debet: ergo uidetur nulla unio. Respondeo istam solemnitatem inuentam esse in simplici, nō in alio actu, vt si reductio Ecclesiæ in alium statum fiat, vt dictum fuit, etiam illa unio solemnitas cessat quando omnes quorum interest consentiunt, tunc non sunt uocandi qui præsentibus sunt. Bar. & alij in rub. de in ius uocan. sed omnes quorū interest cōsentiant, non igitur sunt uocandi præsentibus. Bar. & alij in rub. de in ius uocan. sed omnes quorum interest consenserunt huic unioni, ergo non erant uocandi alio modo, quod ex sequentibus probatur.

Primò, Papa qui erat Episcopus Episcoporum hanc fecit unione: ideo non erat citandus.

Secundò, Rex tanquam patronus consensit, & petiit hanc reductionem fieri quoniā patroni consensus requiritur. ca. suggestum. de iure patron. de Rota decif. cccxxix. in dimembratione. in antiq. Deci. consi. cxlvij. reuerende. col. j.

Tertiò, Abbas de cuius beneficiorum collatione agebatur consensit: & petiit hanc reductionem fieri: consenserunt omnes religiosi, & sic conuentus: ergo solemnitas quantum ad effectum censetur facta, & sufficit formam impleri, & solemnitatem quoad æquipollens. l. fin. ff. manda. & quando fuisset facta inquisitione in partibus, alij non fuissent uocati, quia aliorum non intererat, & sic non erat necesse aliam facere uocationem.

Et si dicatur priores, qui prioratus dependentes possidebant esse in hac unione uocatos, respondeo uerum, sed certè non erat opus, quia nihil factum est in illorum præiudicium: nam possunt ipsi possidere, non obstant unione prioratus quandiu uiuent. Non esse uocandos decidit rex. in clem. si. de reb. Ecclesiæ non alien. nec eis unione in sinuandam censuit Senatus, vt refert Ioan. Gallus. quæst. cxxxiiij.

Nec obstat, quod potuisset resignare si nō fuissent uniti illi prioratus. Respondeo uerum, sed illam resignationem fortè non admississet Papa, uel alius collator: ergo illud præiudicium non attenditur, quia Papa iam declarauit uniendo se nolle resignationem deinceps admittere, vt cap. ex parte.

de offic. deleg.

Quoad inquisitionem de comodo, uel incommodo faciendam in simplici unione iura statuunt, uidelicet vt quando una Abbatia Episcopopatui unitur, aut duæ Abbatia, aut aliàs fit principaliter unio, secus quādo reductio fit de uno statu in aliū, saltem hoc iure cautū non inueni: & erubescimus cū sine lege loquimur. l. illam. C. de colla. ratio in unione esse potest, quia spoliatur una Ecclesia, vt alia ditetur: & unum altare non est discoperiendū, vt aliud cooperiatur. l. asiduis. qui potio. in pigno. hab. clem. quia contingit. de religio domi. quod non est factum hac reductione: nam tantum beneficia religionis & monasterij, & alia quædā dependentia sunt unita ad uictum clericorum secularium, quod non est prohibitum: nam qui altari seruit, de altari uiuere debet, vt diuus testatur Paul. & Papa. in c. cum secundum. de præben.

Etiam quando notoriè constat de commodo non est ampliùs inquirendum, quia notoria & manifesta non indigent probatione. c. ueltra. de cohabita. & de manifesta & notoria causa plurimi nō sunt quærendi testes. c. de manifesta. ij. q. j. sed notorium est istam reductionem tendere in commodum publicum, vt testatur tam Papa, quàm Rex, & patet in bulla reductionis quorum testimonio standum est: quia in ore duorum uel trium, &c. Et sic non erat facienda hoc casu inquisitio super commodo, uel incommodo, cum antequam per illam reductionem petierit satis constabat commodum fore, aliàs ipse non petiisset contra Ecclesiæ commodum: & Papa etiam recusasset hoc facere: & qui contrarium dicit, oportet vt hoc probet.

Præterea in concilio Constant. dicitur ad querelam quorum interest annullandas uniones: sed vt dixi omnes quorum intererat tempore reductionis fuerunt uocati, uel consentientes: ergo non inspicitur de nouo an aliquorum intererit, sed tempore factæ unionis inspicere debet: nam qualitas iuncta uerbo, debet intelligi secundum tempus uerbi. l. in delictis. §. j. ff. de noxal. Postquam ergo id temporis omnes consenserunt, non est nunc de nouo quærendum.

Itaque oporteret reuocare prius istam reductionem in secularem quàm unione, quæ est accessoria, vt docet tex. in c. j. ne sede vacan. & ibi Doc. sed nullus de reductione conqueritur, & quia ritè facta, ideo non potest retractari: & absurdum esset retractari accessorium, id est unione, durante statu seculari, id est principali, aliàs esset destruere cultū diuinum: & quod clerici remanerent sine uictu.

Maximè quia concilium Constant. non censet annullandas esse uniones factas ex rationabilibus causis & ueris, sed in hac unione sunt causæ rationabiles, scilicet vt augeatur cultus diuinus, vt honestas clericorum seruetur, vt uiuāt clerici Ecclesiæ seruietes: nam os boni trituranti ligari non debet. c. extirpanda. de præben. ideo ista unio facta ex rationabili causa retractari non debet.

Item in reuocatione unionis uocandi sunt quorum interest sicut in unione, & in reductione ad alium statū. c. j. ne sede vacan. ubi dicit uocandum

Regē, ſed Rex hic per nouiſſimas ſuas literas illā vnionem quatenus opus eſt confirmat: ergo non vult illam vnionem & reductionem mutari: & non licet procurator venire abſolutum contra factum Regis eum conſtituentis, nec reuocare quæ rex ſpecialiter & iuſtè fecit. c. ſtudiuſi. de offic. lega. quia non cenſetur cōſtitutus ad hoc, nec ad illicita. l. ſi procurator. ff. de condic. inde. aliās quod Rex faceret eius procurator deſtrueret, quod non poſſet. l. j. ff. de offi. procura. Caſa.

Nam vnio non poteſt diſſolui niſi ceſſante cauſa propter quam facta eſt. cle. ne in agro. §. adhæc. de ſtatu monacho. ſed partes nunquam probabūt cauſam vnionis factæ ceſſare: ergo vnio durare debet, & reductio in ſtatum ſecularem: nam illa duo ſunt connexa, igitur vnum ſine alio conuelli, ſeu mutari non debet. c. tranſlato. de conſtitu.

Etiā Papæ eſſet, ſeu eius delegati, vel iudicis Eccleſiaſtici, iſtam vnionem reuocare. c. ſicut. de exceſſ. prælato. c. autoritate. de priuileg. in vj. & eadem ſolemnitas adhiberi debet in reuocando ſicut in conſtruendo. authen. cōtra qui propriam. de non numer. l. quod iuſſit. ff. de re iudi. Oporteret ergo quod partes ſupradictæ probarent, aliās vnio ſemper deberet durare cum reductione in ſtatum ſecularem.

Tertia quæſtio, an valeat impetratio facta de prioratu vnito. Reſpondeo non valere impetrationes factas de beneficiis vnitis, quia non vacant, & quia Papa non vult tollere ius per vnionem acquiſitum, vt conſtat per impetrationem, vbi appoſita eſt clauſula, dummodo ius alicui non fuerit quæſitum. iuxta c. quamuis. de reſcrip. in vj. aliās eſſet reductio inutilis, vt docet Domini. de Rotā decif. clx. nota quod beneficium. in antiq.

Subreptitiæ quoque ſunt impetrationes, quia non eſt expreſſum in eis, quod vt in ſecularem redigeretur Eccleſia de Vezeſaio fuit facta iſta vnio de iſtis prioratibus, vt deinceps clericis inferuientes illi Eccleſiæ, de fructibus prioratum ſuſtinentarentur.

Etiā de patrono, videlicet de Rege, qui fundauerat dictam Abbatiam & conſenſum præſtiterat, ſi non eſt facta mētio in prouiſione, ob id ſi hoc expreſſum fuiſſet, Papa de illo prioratu non prouidiſſet, vel non ita de leui. c. poſtulati. in fi. de reſcrip. nec eſt veriſimile quod Papa prouidiſſet, & quod ſemel fecerat reuocare, ſi omnia ei narrata fuiſſent: ideo illæ impetrationes, & prouiſiones nullius ſunt momenti.

Inſuper iſta reductio eſt facta in vim tranſactionis, & concordiæ inter ipſos Abbatem, & capitulum inuicem, ac Franciſcum Regem Francorum, & ſedem Apoſtolicam. Ideo ſicut cauſas, vel lites tranſactionibus legitimis finitas Imperiali reſcripto ſuſcitari non oportet. l. cauſas. C. de tranſac. ita nec iſtam reductionem in ſtatum ſecularem reſcindere poſſe certum eſt.

Ex quibus ſoluitur quarta quæſtio, videlicet appellationem tanquam ab abuſu factam perpetram emiſſam, & nullū fuiſſe abuſum, dicere enim ipſos, Papam & Regem abuſum commiſiſſe eſt abſurdum. Primò, iſta reductio facta non eſt contra decreta, nec contra Concordata, nec priuilegia Regni, nec contra authoritatem Regiam, quia Rex in ſuis literis dicit reductionem & vnionem in ſuo conſilio intimo viſas, & iuſtas inuentas, ac nihil fuiſſe quod deroget priuilegiis Regni: ergo eſſet dedecori contrarium dicere, & fieret iniuria, tam Regi quam etiam conſilio primo, quibus ita viſum fuit: & ſi ſit aliquis leuis defectus authoritas iſtorum potuit hunc defectum purgare, & ſuper illo diſpenſare.

Quintò, an tranſactio valeat facta inter Abbatem & capitulum, & an liget ſucceſſorem, breuiter dicerem tranſactionem, ſeu compositionem factam inter reuerendiſſimum Abbatem, Cardinalem de Mendoue valere, & ligare ſucceſſorem, tum quod ſit nomine dignitatis Abbatialis facta quæ tranſit ſemper in ſucceſſorem. cap. quoniam Abbas. de offic. lega. quia dignitas non moritur. c. ſi gratioſè. de reſcrip. in vj. tum quod etiam eſt dictum in tranſactione & compositione inter Abbatem de Mendoue, & quia facta in vtilitatem Eccleſiæ, vt apparet per inquisitionem factam à iudice delegato, etiam quia hæc compositio fuit à Papa confirmata: ideo hiſ conſideratis tranſactio erit valida, & obligabit ſucceſſorem, cum inter Eccleſias & dignitates potius videatur facta, quam inter perſonas. tex. not. in c. veniens. de tranſac. vbi plenè Doc. dicunt tranſactionem, ſeu compositionem à Papa confirmatam tranſire ad poſteros, & Doc. in c. penul. de conſir. vti.

Vltima quæſtio, an Do. de Mendoue qui reſignauit dictam Abbatiam de Vezeſaio, poſſit vſumfructum retinere illarum rerum, in quibus vſumfructum habebat, vel modernus Abbas. Reſpondeo neutrum poſſe vſumfructum habere, tum quia vſumfructus extinctus eſt per diſmiſionem Abbatiam, ne inutilis ſit ſemper proprietas abſcedente vſumfructu. l. an vſumfructus. ff. de vſufr. tum quia reſeruatus eſt illi vſumfructus, quando viuere Abbatialem obtineret dignitatem, vt patet in bulla confirmationis Papæ: ſed ipſe de Mendoue non obtinet dignitatem Abbatialem: ergo illum vſumfructum non habebit, quia tanquam Abbas hoc obtinebat. Item nec nouus Abbas, quia vſumfructus non tranſit ad ſucceſſorem, ſed finitur morte naturali, vel ciuili. §. finitur. de vſufr. inſti. igitur cum vſumfructus extinctus ſit per diſmiſionem dictæ Abbatiam nouus Abbas illum habere non poteſt: iſta ſunt quæ videntur facere ad ſuſtinentium reductionem, & vnionem ad alia iura Eccleſiæ de Vezeſaio. Datum anno milleſimo quingentiſimo quinquageſimo tertio, in menſe Ianuario à Reſurrectione computando.

RESP

RESP. CV.

De collectis & ſubventionibus pro Eccleſiis regularibus, in ſeculares redactis.

Vaſtio eſt, an collectæ & ſubventiones quæ debentur Eccleſiis regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſecularem debeantur, & breui putarem diſtinguendum, & ſuper hoc tres ſunt caſus faciendi. Primus eſt, quando ex fundatione res vel priuilegia data ſunt Eccleſiis regularibus, intuitu pietatis vel neceſſitatis, illa debent apud eos remanere etiam ſi ſeculares ſiant, & ita intelligitur text. in c. Elentarius. xvij. q. ij. & c. quæ ſemel. xix. q. ij. c. ſignificatum. vbi gloſ. & Doct. de præben. quia Canonici ſeculares ſunt ſubrogati in locum monachorum, ergo & priuilegia priora habebunt. §. fuerat de actio in inſtit. clem. vna. de ſupplenda negli. prælat. Ioann. Andr. & Perus. in c. j. §. adhæc. de eligend. do. lib. vj. & hoc expreſſè docet Petrus de Perus. in tract. de muta. ſtatus Eccleſiarum. c. iij. q. j. arg. c. Eccleſiam. vt lite penden.

Secundus caſus eſt, quando priuilegium vel collectæ, ſeu ſubventiones impoſitæ fuerunt propter ſtrictiorem vitam, ſeu reformationem, tunc reformatione ceſſante non exigentur ſubventiones. tex. in c. fi. xxv. q. ij. ibi, vt ſicut neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficijs renuntiare coguntur, quæ eis miſerationis includit intuitus, ſic religioſè viuentes cum à religione ceſſauerint priuilegijs exuuntur quæ religioſa meruit conuerſatio. ecce text. expreſſ. quod ſubventiones impoſitæ durante reformatione ceſſant, ceſſante religio, ſed in hoc monaſterio de Vezeſaio ceſſat religio, quia redactum fuit in ſecularem habitum, ergo regi debet ſecundum ſecularem regulam.

Præterea dicit text. in c. recolentes de ſtatu mo. ſi relictiſ originalibus ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum monaſteriorum iura diuertere, oportebit vob communi iure cenſeri, quia dignum eſt, vt qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. & ibi Panorm. hiſ verbis ait in ij. not. quando priuilegium certo ordini eſt tributum, propter arctitudinem vitæ perditur priuilegium, ſi non ſeruetur regula antiquitus arctè inſtituta, ſed in d. monaſterio non ſeruetur regula antea inſtituta, ergo non debetur illa ſubuentio prætenſa.

Item facit tex. in c. quoniam. de priuileg. vbi priuilegium indultum monaſterio, intelligitur datum monachis in ipſo monaſterio permanentibus: ſed dicti monachi non remanent in monaſterio, nec ſunt monachi, ergo priuilegium illorum ceſſat. facit c. vt priuilegia. ibidem.

Ad hæc probat text. in c. Abbatem ſancti Syluani. in fi. de verbo. ſignific. Ibi vt tandiu monaſterium ipſum hac honoris debeat prærogatiua gaudere, donec ibidem vigerit obſeruantia regularis. Ergo pater quod donec obſeruantia exiſtit regularis, debite fuerunt collectæ & ſubventiones, qua

ceſſante & præſtatio ſubventionis. vt per gloſ. ibi no. & in d. c. fi. xxv. q. ij.

Præterea ſubuentio reſpicit neceſſitatem. c. fi. in fi. xxij. q. iij. & c. fi. xxv. q. ij. Ibi vt eorum ſubuentio imponerentur ratione religionis conſeruantur. Igitur ceſſante religione ceſſabunt, nec imponi poterunt deinceps nec exigi.

Eſt quippe tex. in c. fi. de ſtatu mo. qui dicit expenſas eſſe miniſtrandas in capitulo, à quolibet Abbate, & Priore, iuxta facultatem reddituum. & in conſtitu. Bened. tit. de capitulo. prouincia. dicit illos teneri ad expenſas, quas dicti priores ſeu maiores ipſorum fecerant ad ipſa capitula veniendo, ſtando, & redeundo. Sed priores nūc nō faciunt expenſas eundo, ſtando, nec redeundo ad capitulum, quod nullum eſt, cum Abbas & monaſterium ſint ſeculares, ergo nulla eis debetur penſio ſeu impenſa.

Etiā in d. conſtitu. Bened. tit. & capitulo. generalis. ſcribitur quod receptor iſtarum ſubventionum tenetur reddere rationem de hiſ, an expoſitæ fuerint ſecundum ſtatum, & cum hodie non reddatur aliqua ratio de hiſ, ſed Abbas eſt emancipatus, ergo non eſt illi tribuendum quod occasione reformationis concedebatur.

Item in d. conſtitu. Bened. tit. de ſubuentio. & collectis. cautum eſt vt hæc collectæ ad vſum duntaxat eorum pro quibus factæ ſunt, & ad alios nullos vſus conuertantur, & de hoc præſent iuramentum receptor, nec alia poteſt impoſitio fieri, quando aliquid ſufficit de prima collecta. Igitur hæc ſubuentio imponitur ratione expenſarum concilij quod hodie ceſſat, ergo & impoſitio ceſſare debet.

Inſuper habent Abbates poteſtatem exigendi has collectas & ſubventiones ab omnibus prioribus & beneficiatis ſubiectis, qui erunt ipſi annali capitulo ſeu monaſterio ſubiecti, vt patet in eadem conſtitu. Bened. ſed nulli nunc priores ſeculares ſunt ſubiecti monaſterio, nec annali capitulo, quod non celebratur, quia redacti ſunt in ſecularem ſtatum: ergo nulli ad has collectas & ſubventiones tenentur.

Hoc etiam videtur dictum in ſtatuto definitorum dicentium, quod priores ſeu obedientiæ, id eſt priores obedientiarum, ita exponitur in c. ij. de ſtat. monac. ob id quatenus fuerunt obedientiarum, ad id tenebantur & non vltra.

Nec refragatur quod definitores dicunt ſolendas ſubventiones ex debito, & quæ cōſueuerunt, ergo erant debite. Reſpondeo in ſingulis concilijs erant debite ex iuris deciſione & ex concilio generali quod permittit vt iſtæ ſubventiones imponantur obedientiarum & non aliis. c. penult. in ſua. de ſtatu. monac. Ideo iſti definitores referunt ſe ad illud, debitum, non quod fuiſſet debitum ex fundatione, vel aliàs, ſed religionis tantum ratione, & qui vult dicere debitum eſſe ex fundatione opus eſt quod hoc probet. per l. ij. ff. de prob. l. actor. C. illo tit.

Ex prædictis patet, in caſu præſenti Abbatem de Vezeſaio non poſſe exigere ſubventionem, tum

quod exigebat ratione paupertatis, quæ hodie cessat, ideo & impositio. l. non tantum. §. eos. ff. de excus. tutor. & data immunitas ob paupertatem. cessat auctis facultatibus. l. eura. §. deficientium. ff. de munerib. & honor. l. his omnibus. §. auctis. de vaca. mune. facit c. si pauper. de præb. in vj. Cessat reformatio, etiam religio cessat, etiam causa priuilegij, & sic priuilegium. l. scriuarios. C. de testa. milita. l. Titia Seio. §. vfuras. & ibi Bart. ff. de lega. ij. Cessante monacho in Ecclesia cessat præbenda. §. illis. vbi glos. de testa. milit. in instir. c. fi. de rescrip. & semel dicam in omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat. l. in omnibus. ff. de reg. iur. vbi Dec. & alij. & cessante religione cessat priuilegium. c. generaliter. in glos. non diuagantes. xvj. q. j. vt superius dictum est. Et quia istud vergit in præiudicium priorum, ideo est restringendum. c. quamuis. de rescript. in vj. l. ij. §. meritò. ff. ne quid in loco publico fiat.

RESP. CVI.

De beneficiorum vnione & qua dubia ex ea oriuntur.

LX vnione & reductione Ecclesiæ Figiaci in secularem, primò, quaeritur an per reductionem Ecclesiæ & Abbatia in secularem, censentur etiam prioratus & beneficia ab illa Ecclesia dependentia, in secularem statum reducta. Secundò, si Ecclesia diuæ Magdalenes vnita censetur, cum à dicta Figiaci Ecclesia dependeat.

Tertiò, si vnitum non sit ex primis literis, an per literas secundas de perinde valere vnita censetur.

Quartò, an collatio possit fieri ab Abbate illorum prioratum non vnitorum quæ prius regularia erant.

Quintò, an secularibus aut regularibus conferenda sint.

Sextò, vtra collatio valeat, an ab ordinariò, aut à Papa.

Primæ quaestioni breui respondeo, quod si Ecclesia Figiaci quæ est caput à qua aliæ dependent reducta fuerit in secularem, quòd omnes aliæ Ecclesiæ regulares ab ea dependentes: censentur esse etiam in secularem reductæ, quia accessorium naturam & qualitatem principalis sequitur. l. cum principalis. ff. de regul. iur. & regul. accessorium. de regul. iur. in vj.

Ab absurdum enim esset caput, id est Abbatem secularem esse, & Ecclesiam Figiaci, & alios prioratus, & beneficia illius Ecclesiæ regularia, & res censeretur diuerso iure. contra l. eum qui ædes. ff. de vscap.

Nam quando Ecclesia vnitur alteri, tunc vna sit Ecclesia. c. j. ne sed. vacan. & illa vnita sortitur naturam, & priuilegia Ecclesiæ cui subiicitur, & adiaci censetur, cum omnibus suis iuribus. c. ij. de religio. domib. vbi etiam Doct. dicunt, quòd

quando monasterium vnitum habet capellas, illæ transeunt in monasterium cui fit vnio, sicut si paterfam. arrogatur, omnes qui ei subsunt transeunt in arrogatoris potestatem. §. illud. instir. de adopt. Petrus de Perus. in tract. de vnione Ecclesiarum. c. ij. sic expressè dicit, quòd si Ecclesia quæ vnitur esset secularis, & is cui vnitur regularis efficietur regularis vnita, & sic e contrario, & ideo non est opus in his pluribus insistere, cum illa regularia beneficia ordinis censeantur transire in statum secularem, eò ipso quòd Ecclesia principalis est secularis.

Secundò, apparet d. Ecclesiam diuæ Magdalenes vnitam non esse, quia tantum valet vnitum quantum expressum. c. j. ne sed. vacan. Doct. in c. sicut vnire. de excess. prælat. sed non est expressus hic prioratus, ergo non erit vnitus, quia de vnione plenè constare debet. c. vl. de rebus Ecclesiæ non alienand. imò postquam aliqua beneficia reperiuntur vnita, apparet istud vnitum non esse. arg. l. cum prætor. ff. de iudic. vbi qui de vno dicit, de alio negat, & qui vnum vnit, aliud negat vnire. c. qualis. xxv. distinet. Igitur hic prioratus Magdalenes de Marinhagues, non censetur vnitus, quamuis prioratus sancti Lupi vnitus sit, quia diuersi sunt & diuersorum & separatorum, separata est ratio. l. si. ff. de calumniat. sic diuersa erit vnio. Postquam ergo apparet prioratum sancti Lupi vnitum, ergo iste prioratus diuæ Magdalenes non erit vnitus. Nec refragatur quòd nominatus fuit prioratus de Marinhagues, quia respondeo, cum prioratus sancti Lupi vocetur de Marinhagues fuit sic expressus, tamen fuit nomen S. expressum ad differentiam prioratus Magdalenes. Et ideo Papa noluit de eo intelligere, imò vno expresso aliud negatum censetur per c. nonne. de præsumpt.

Tertiò, an per literas de perinde valere censetur vnitum in quibus est expressus hic prioratus, & respondeo quod non, tum primò, quia iam erat ius acquisitum Abbati, quod non censetur sustulisse Papa. per c. quamuis. de rescrip. in vj. nam hoc beneficium non erat vnitum, ergo Abbati erat collatio reseruata qui non consentit, igitur non valet.

Secundò, quòd per has literas non potest fieri vnio, nempe in vnione requiritur inquisitio vtilitatis, necessitatis vel alterius causæ. c. vacante. & c. exposuisti. de præben. in vj. quæ non interuenit in hoc rescripto, ergo non valet.

Imò, si vnio fieret, tanta solemnitas in his requireretur literis quæ in vnione, quia solemnitas requisita in faciendo, requiritur & in addendo. l. hæredes palam. §. si quid post. iuncta glo. in verb. mutare. ff. de testam. etiam in protogando eandem solemnitatem requiri asserit Albert. Brunus in tract. de forma & solemnitate actus fol. 91. vbi etiam dicit quòd in accessorio eadem solemnitas requiritur quæ in principali. vt testatur Bal. in l. j. col. ij. C. communia de lega. Igitur cum non interueniret hic solemnitas quæ in vnione interuenire debet, hic prioratus, per illas literas de perinde valere, vnitus non censetur.

Quartò,

Vnio facta in Ecclesia seculari non potest fieri nisi per secularem.

Vnionis reuocatio sine causa legitima fieri non potest.

Collatio beneficii vniti non nocet vnioni.

Quartò, an Abbas illa beneficia quæ vnita non reperiuntur possit conferre? & breui respondeo quod sic, quia vnio & reductio censetur facta sine præiudicio alicuius, nisi exprimat. c. quia monasterium. de religio. domib.

Item regularis Ecclesia quæ in secularem transfertur, non perdit bona quæ habebat teste Petro de Perusio. in tract. de mutatio. status Ecclesiæ. c. ij. q. j. arg. c. Ecclesiam. ij. vt lite pendens. Probus in additio. ad Ioann. monach. in c. cum de beneficio. de præbend. in vj.

Imò, etiam docui Regem non perdere nominationem suam, quando Ecclesia regularis transfertur in secularem, vel e contrario. in §. vl. in verb. iuxta priuilegia. in rub. de Regia ad prælat. nominatio. in Concord. sic nec hic Abbas suam perdet collationem beneficiorum non vnitorum sine facto suo, quia quod nostrum est, sine facto nostro à nobis auelli non potest. regul. quod nostrum. ff. de regul. iur. Et per hoc patet beneficia quæ non sunt vnita spectare ad collationem Abbatis, sicut antea cum erat regularis, quia si non mutaret, cur stare prohiberetur. l. præcipimus. C. de appellat.

Per vnionem ex duabus Ecclesiis vna fit. c. j. ne sed. vacan. & c. sicut vnire. de excessib. prælato. & vnus rector illarum esse debet, non plures. c. & si temporis. xvj. q. j. & sicut vna Ecclesia vnus debet esse sacerdotis. c. tuæ. de præben. ita quando duæ sunt annexæ, quia vnum sunt vt supra dixi, ergo vna Ecclesia, ex his non potest conferri vni, & altera alteri, quòd si fiat, non valet, tum quia Ecclesia postquam est vnita amplius non dicitur vacare. & c. frequens. de excessib. prælator. versic. quidam. vbi etiam in glo. dicitur quod vnita dicitur suppressa, & sic non dicitur vacans. c. cum accessissent de constit. & ideo beneficium non vacans vel suppressum conferri non potuit.

Item sicut non valet vnio nisi præcedente causæ cognitione. clem. vl. de rebus Ecclesiæ non alien. & pro hoc interuenisse arestum dicit gloss. in §. si. de elect. in pragm. & debet fieri ista causæ cognitio in partibus illis, in quibus est beneficium, cui vnio fieri debet. regul. cancell. xx. sic & in reuocatione vnionis non debet inquiri, an vera & legitima causa sit, propter quam petitur reuocatio. c. vacante. de præbend. c. j. ne sed. vacan. Petr. de Perus. in tract. de reuoca. vnio. Imò separationem bonis confusis & vnitis impetrari non posse, censuerunt Iurisperiti, vt patet ex l. j. §. prætereà. ff. de separat. Et si dicatur reuocationem vnionis non esse factam propter istam collationem, respondeo factam esse saltem ad tempus, & sic sapit sectionem, in Turonensi consilio prohibitam, & quodammodo reseruacionem, quia cum reuocatio vnionis sine causa non fiat, vt est dictum, Papa conferendo isti Ecclesiam annexam ad vitam, reseruat alteri habenti principalem quod tamen post mortem alterius non potest fieri, quia per collationem Ecclesiæ cui facta est vnio.

Intelligitur collata Ecclesia quæ vnitur, c. gratia. de rescript. lib. vj. Ideo titulus erat penes illum

cui primò facta fuerat collatio, igitur alter non potuit habere titulum, & sic nec decreto, sine titulo iuuari.

Item consensus rectoris non potuit præiudicare successori Ecclesiæ, cui facta erat vnio: nam consentiendo reuocationi, vt annexa conferatur alteri, reuocat vnionem, & sic bona debent redire ad ecclesiam vnitam, ex quibus insurgit alienatio illorum bonorum, quæ potest reuocari per successorem, si non reuocetur per alienantem. c. si quis presbyter. de rebus ecclesiæ non alien. & sic non valet hic consensus in præiudicium successoris, quare cum ille qui annexam habuerit non habuerit titulum, non potest iuuari decreto de pacific. possess. quia impossibile est titulum esse penes duos. l. si vt certo. §. si duobus. ff. commod. sed titulus annexæ erat penes illum qui habebat principalem, ergo non erat penes alterum, ideo sine titulo iuuari non poterit, decreto de pacific. possess. Ita scripti in tract. de pacific. possess. in versic. nono extende. num. 62. alia per temporis breuitatem scribere non potui.

RESP. CVII.

De reformationibus.

Inius Zeno Imperatori dicere non erubuit, Rogo domine Imperator audias me patienter de legatis quid statues? l. proximè. ff. de his quæ in testam. delent. sic humiles famuli vestri rogamus vos decanum & capitulum, vt in hac re patienter audire liceat, & defensiones nostras respicere non dedignemini, quibus de iure nostro liquidò apparebit, & quòd sine iustissima causa ista non proponimus: sed zelo deuotionis & reformationis conseruandæ, vt per vos nobis liceat eam perpetuò seruare, eaque vti frui iuxta statuta & reformationis sententiam.

In primis de iure certum est, quod quælibet ecclesia & congregatio suū debet habere prælatū & magistrum, qui ex ipsius Ecclesiæ gremio assumi debet. c. ne pro defectu. in fi. de elect. imò si superior ad quem deuoluta est potestas, prouideat de alio, qui non sit de gremio, fratribus dissentientibus, nulla erit prouisio. vt dicit Hostien. & Panor. in d. c. ne pro defectu. in glo. vl. quia fit fratribus iniuria quando inter eos reperitur dignus, & non recipitur secundum eos, quod est maximè casui nostro accommodum: cum velitis ex alio gremio S. Victoris, nobis magistrum dare, omnibus fratribus d. domus neglectis.

Item non conuenit rationi, vt homines disparis professionis in vnum socientur. clem. j. de elect. sed defuncto Abbate cuiuscunque congregationis non extraneus eligatur, nisi de eadem congregatione, quem sibi propria voluntate concors fratrum societas elegerit. c. quam sit necessarium. §. defuncto. xvij. q. ij. ergo concors societas fratrum domus Dei eligere debet aliquem ex ipsis in magistrum domus.

Item, quia nulla ratio finit vt inter Episcopos & ma-

Electio fratrum de gremio fieri debet.

Secularis facta Ecclesia principali omnes alia ab eo dependentes censentur secularizata.

Vnita Ecclesia alteri sortitur naturam illius cui vnitur.

& magistros domus habeatur, qui nec à fratribus sunt electi. c. in nomine Domini. xxij. dist. nam congregatio debet sibi eligere magistrum. c. congregatio. xvj. q. vlt. & c. Abbatem. xvij. q. ij. Igitur debet congregatio fratrum domus Dei eligere sibi magistrum ex gremio.

Item sicut inuita sponsa, non debet dari sponsus. c. cum locum. de sponsal. quia coactio habet difficiles exitus. c. requisivit. de sponsal. sic nec domui Dei inuita debet dari magister. c. nullus inuitis detur Episcopus. lxj. dist.

Item non debet quis praefici Ecclesiae regulari, nisi sit in illa regula instructus. c. officij. de elect. & quomodo poterit magister ad regulam coeercere, si ipse non sit instructus in ea. cap. quanto. vbi Doct. de offic. ordin. Ideo debet multo tempore in monasterio discere, vt postmodum doceat. c. sic viuere. & seq. xvj. q. j. Certum est quod licet fratres S. Victoris sint ex eadem regula S. Augustini, tamen magna est profersionis diuersitas, vt patet cullibet inuenti ambas profersiones, & multa sunt adiecta & detracta statutis domus Dei, quae fratres S. Victoris obseruare non debent, quia non sunt in illis experti, ergo non sūt domui Dei praeficiendi, neglectis fratribus domus qui sciunt statuta & seruant, aliàs esset sumere papae filiorum, & dare exteris quod Christus prohibuit in Euangelio.

Item cum fratres S. Victoris non sint fratres domus requireretur alia profersio, nam monachus professus in vno monasterio, si ad aliud transeat, debet ibi nouam profersionem facere. c. Abbate S. Syluani. vbi Panorm. in iij. notab. de verb. signific. & essent nouitij quoad domum Dei, & sic non assumendi, quia in magistrum assumi non debet, qui non nouit se discipulum. c. cum in magistrum. de elect. possēt enim si praeficeretur domui Dei, indicere fratribus multa seruanda in monasterio S. Victoris, quae tamē in domo Dei seruari esset alienū.

Item in sententia reformationis facta per magistros Iacobum Merlin, & Ioannem Bertrul. sacrae paginae professores & commissarios vestro nomine datos, talis articulus continetur. Decanus & capitulum, aut visitatores eorum deputati, vnum de fratribus quem viderint sobrium, castum, prudentem, sollicitum & ad regimen domus praeceteris idoneum, bonae & honestae conuersationis instituent, qui ceteris praestit fratribus, sororibus, filiabus, ac toti domui, cui ceteri obedire tenebuntur, & facere quae illis facienda iniunxerit, & praestabit in manibus dictorum Decani & capituli, aut visitatorum deputatorum iuramentum, de bona & fideli administratione faciēda, & si talis non inueniatur in domo aliunde assumatur. Ista sunt verba dictae sententiae reformationis. Hic articulus vult quod instituat vnum de fratribus, ergo de fratribus domus, quia in fine dicit quod si non inueniatur idoneus in domo quod alibi sumatur. Cur igitur hic articulus nobis non seruatur? qui & iuri diuino, Canonico, & ciuili conformis est? vt supra probaui, non est mirum si conueramur.

Insuper vult d. articulus quod Decanus & capi-

tulum instituet, ergo requiritur praesentatio fratrum, quod fratres eligant vnum, quem capitulo praesentabunt, & Decanus & capitulum instituet, vt patet in alio articulo, ibi & praesentabitur Decano & capitulo, coram quibus profitebitur. & c. nam institutio etiam in terminis iuris praesupponit praesentationem. Hostien. & alij in rub. & in summa de institutio. & c. auctoritate. illo titulo. ergo Decanus & capitulum debet instituire praesentatum per congregationem domus Dei.

Item dum dicit praedictus articulus, si non inueniatur, debet de hoc apparere, quod in domo Dei non inueniatur aliquis praeficiendus in magistrum, quod non est praesumendum. Imo, semper praesumendum est, quod aliquis sit dignus. c. nullus. lxj. dist. ibi. Tūc autem alter de altera eligatur Ecclesia, si de ciuitatis ipsius clero, cuius est Episcopus ordinandus, nullus (quod euenire non credimus) dignus poterit reperiri. idem dicit text. in c. obitum. ibidem. si igitur Papa non praesumat quod in vna congregatione non reperiatur digni, ergo non debet hoc Decanus, & capitulum praesumere. Imo dicunt Doct. in c. ne pro defectu. de elect. quod praefendus est qui est de gremio alteri magis idoneo, dummodo sit idoneus per text. in c. constitutis. de appell. cum praesumatur magis utilis domui is qui est de domo, quam alius exterus. Igitur illi confratres qui sunt de domo Dei magis erunt vtilis illi domui, quam exteri, ergo praeficiendi.

Item non est verisimile, quod vos qui elegistis nos fratres d. domus, elegissetis inuites & inexperos, aliàs esset vobis adscribere (salua pace dicemus) vitium, & quod semel approbassetis, reprobare nunc non licet. l. in arenam. C. de inoffic. testam. & magnum esset quod nunc velletis reprobare, quos elegistis, & idoneos & vtilis d. domui dedistis, nec in his potestis praetendere ignorantiam. nam ignotus eligi non debet nec praesentari. c. ea noscitur. vbi Panorm. de his quae sunt a praelat. c. in Lateranensi. in fi. de praebend.

Item in alio articulo dicitur, statuimus & ordinamus quod quodammodo erunt nouem fratres clerici proferti, & si fieri potest, presbyteri quorum vnus erit magister, si idoneus reperiatur inter eos qui eligentur. & c.

Ex quibus praedictis apparet nos debere eligere vnum ex fratribus d. domus in magistrum, & vobis eum praesentare, & demum vos instituire, quae nobis concedere dignemini, ne contra iura diuina & humana, ac dictae domus statuta procedatur, nos offerentes in omnibus, & per omnia pro virili statuta d. domus ac reformationis seruatuos.

RESP. CVIII.

De reformationibus iterum.

Reformationem, quam experimus nos fugere quisquam praesumat, paucis ad iuris nostri elucidationem vobiscum, iudices, agemus. Imprimis agitur de reformatione faciēda a suspecto nobis &

Institu-
praesep-
presum-
tionem.

Recusatio
Iudicij da-
torum ad
reformatio-
nem.

nobis & inimico: at certe quodammodo naturale est suspectorum iudicium infidias declinare, & inimicorum iudicium velle fugere. c. fin. in fi. iij. q. v. & suspecti ac inimici iudices esse non debent. c. secundo requirit. in fi. de appell. sapient enim haec exceptio reculationis defensionem quae etiam brutis permissa est. Cicero j. Offici. lib. Principio generi animantium, & c. l. j. in fi. ff. de iusti. & iure. Ideo licet cullibet antequam lis inchoetur iudices recusare. l. apertissimi. C. de iudi. nedum permittitur haec recusatio, & defensio brutis, sed etiam Diabolo non deneganda defensionem tradunt iuris interpretes. in c. cum inter. de excep. vbi Papa sic ait, legitima defensio in iudicio reseruat, & maxime iudicis recusatio, cum periculosum sit coram suspecto iudice litigare, & sic licuit religiosi recusare ipsum vicarium Abbatis, & multis modis suspectum eidem, vt apparuisset, si auditi fuissent.

Non refragatur quod Papa commiserit suspectis iudicibus, ergo recusari non possunt. Respondeo Papam non committere causam de certa conscientia iudicibus suspectis. c. cum inter. de excep. ergo Papa isti non commisset si hoc sciuisset, etiam Papa non commisit, sed Archiepiscopus Lugdunensis, & si Papa ex certa scientia committeret, adhuc ius reculationis remaneret saluum. gl. not. in c. ad haec. de reser. quam ibi approbat Rauē. & Panor. & Doct. in d. c. cum inter. Et sic voluntas Papae absuit, quia isti non commisit, & quia hoc non solet, vt supra dictum exitit.

Et cum iudex est recusatus non debet post reculationem procedere, aliàs quod sit post reculationem est nullum. c. iudex. in fi. de offic. deleg. in vj. glo. & Doct. in c. cum speciali. de appellat. Et sic abutitur iudex, qui proposita reculatione procedit, & sic ille abusus est reformatus, & vos denud cognoscere, si aliis non suspectis causam delegare non libet, potestis: nam reformatio nulla, & nulliter, pro non facta habetur. l. iij. §. condemnatum. ff. de re iudic. l. quotiens. qui satisd. cogant.

Non obest quod statuta in vim prouisionis facta ab illis debeant exequi, verum quando essent facta a non suspectis, sed ista a suspectis facta sunt & nulla, ob id quod nullum est exequi non debet. d. l. iij. §. condemnatum cum accipere debemus, qui ritē condemnatus est. ff. de re iudic. & Anastasius a Patriarcha suo depositus, quia de inimicitia eius conquestus est, iterato ad iudicium reuocandum dirigitur, etsi manifesta sibi officiant crimina, tamen suae Ecclesiae reddi praecipitur. c. quod suspecti. iij. quae. v. quanto magis isti religiosi minime debuerunt ecclesiis suis priuari, & inimicis & suspectis iudicibus decernentibus expoliari. dict. c. quod suspecti. cum criminosi non sint, & criminosi restituti fuerint, quod a suspectis iudicibus spoliati fuerant, multo fortius in istis religiosi hoc concedatur.

Monachus
cui canonice
prouisionem
est non potest
ab Abbate
remoueri.

Dicit quis, monacho habenti administrationem seu prioratum ad nutum Abbatis, non competit aliquod remedium in causa restitutionis. Dom. de Rota. decisio. j. in antiq. sed responderi potest quod si monachi electi fuerint vel alter eis fuerit canonice prouisionem, non sunt sine causa

remouendi rationabili, & manifesta. c. monachi. in fi. de statu monach. cap. cum inter R. vbi glo. de electio. nec remoueri possunt sine ordine iuris. glo. in c. porrecta. de confirmat. vtili. quis ordo iuris esse potest, quando non recipitur recusatio, & aliae exceptiones naturalem rationem habentes?

Imo si sine causa remoueat potest implorare officium superioris, vt sine causa non destituatur, & ex sola Abbatis malitia instar serui. l. j. C. de precib. Imperat. offeren. hoc docet Innocent. in cap. insinuante. qui cleric. vel vouent. quod bene seruatur in Francia vt innuit Deci. in d. c. ad nostram. de confirmat. vtil. & Ioann. de Selua. in tracta. de beneficiis in iij. parte q. lxxvij. quia Fraciaci additi sunt iustitiae vt neantē laedere pariatur.

Item, quando beneficium manuale est collatum a Papa monacho ad vitam, non potest tunc ab Abbate remoueri. Ioan. Andreas. Do. & alij in c. praesenti. de officio ordina. in vj. & in c. cum singula. de praeb. lib. quia decet principis beneficium esse mansurum. regul. decet de regul. iur. in vi. & fortius, inquit Archid. in d. c. praesenti. si Papa conferat monacho prioratum non tenebitur renuntiare ad praecipuum Abbatis, quia quantum ad hoc est emancipatus. allegat. c. si monachus. xvj. q. j. Bald. in c. illud. de maiorit. quem sequitur Barba. in c. cum accessissent. num. 85. cum sequentibus. de constitution. his enim monachis a Papa collata sunt beneficia ad vitam, ergo ab illis destitui non possunt.

Manuale
beneficium
collatum a
Papa non
potest renou-
ari ad nutum
Abbatis.

Item quando beneficium sui natura esset perpetuum, vt in Francia tunc non possit per Abbatem remoueri, quia collatio censetur ei facta cum sua qualitate. cle. vnic. de supplen. neglig. praelato. & c. vno. de capell. monach. in vj. cum regulariter in Francia omnia sint perpetua, ergo non debent remoueri, sed possunt defendi per decretum de pacific. possess. si possederint per triennium, cum quicumque defendi possit. vt habetur in tex. illius tit.

Item, cum Papa ad vitam concesserit illis religiosi vt de fructibus possint disponere, non potuit vicarius Episcopi voluntatem Papae immutare, quia inferior non tollit legem superioris. clem. ne Romani. de elect. & sic non potuit vt omnes fructus communicarentur, tum quod contraueniat foundationi, tum etiam consuetudini immemoriali quae vim legis obtinet. l. tertia. §. ductus aquae. ff. de aqua quodid. & astiu. c. super quibusdam. de verb. signific.

Item Episcopus debebat conuocare aliquos Abbates ad reformationem, & religiosos eiusdem ordinis, si essent vt erant plurimi. ca. relatum. ne cleric. vel monach. c. inter. de religios. domib. ob id fuit annullata reformatio per senatum facta ab episcopo Carnutensi, qui solus procefferat ad reformationem, contra religiosos sancti Patris, anno 1526. die 13. Decembris: quod hic potest bene applicari, cum nullus Abbas fuerat vocatus, nec religiosus eiusdem ordinis, alij autem alterius ordinis religiosi non possunt scire statuta, & regularem obseruantiam alterius religionis, & ordinis.

R E S P.

De rebus Ecclesia non alienandis.

Defende causam tuam Domine, vt in simili dicit text. in l. j. C. de testi. quia tua res agitur, cum sit res Ecclesie. Ideo inuocato Dei suffragio respondeo quaestioni qua quaeritur. Praesupposito quodam facto quidam vicarius concessit in emphyteosim perpetuam domum cum viridario pro censu animo sexaginta solidorum cum pacto, quod si d. emphyteota cessaret a solutione per triennium, quod esset licitum vicario & suis successoribus autoritate propria ingredi d. domum & apprehendere eius possessionem. Et quia vicarius litigabat cum emphyteota, pro alia re, is recusauit soluere, interpellatus per decem annos & ultra. Nunc quaeritur, an Dominus autoritate propria possit rem accipere. Secundò, posito quod non possit, an tamen possit res peti declarari cecidisse in commissum. Tertio, an ante declarationem possit dicta domus fructus repetere a die commissi, vel a quo tempore.

Emphyteosim res Ecclesiastica.

Ad primum quo quaeritur, an dominus autoritate propria possit rem sua post triennium, quo est cessatum, apprehendere, & videtur quod sic, quia contractus ex conuentione partium legem accipit. l. contractus. ff. de reg. iur. l. j. §. si conuenerit. ff. de posit.

Item dicitur pacta seruabo. l. iurifigentium. §. praetor. ait. ff. de pact.

Praeterea nullum verbum debet esse in contractu, sine ministerio operandi. Bal. in rub. C. de cotrahend. emp. q. ix.

Vltimò, est text. in l. ij. in verbo repellere. C. de iure emphyt. Et ista est etiam opinio communis secundum Iaso. & multos alios glos. & Doct. in c. potuit. de locato. Maximè dicit Salicet. quando interuenit pactum, & ita in hoc residet, & Socin. in consil. clxvij. in ij. vol. col. iij.

Item ad euitandam poenam caducitatis saltem requiritur oblatio. tex. & ibi omnes Doct. C. de iure emphyt. l. col. l. xj. per text. in l. acceptam. C. de vsur. & l. si parte. id tenet Petrus Iacobinus in sua practi. in rub. de actio. in rem pro re emphyteo. fol. xj. Guid. Pap. consil. cxxx. D. Boer. in consuetud. Biturig. in rub. de consuet. reten. rerum feudal. §. ij.

Imò multi tenent, quod consignatio & depositio requiritur, sed hic non interuenit etiam oblatio, ergo non potest dicere, quod non sit priuatus. Et licet quaedam reperitur oblatio aut consignatio, est facta ratione executionis instrumenti, quod habebat executionem paratam, secundum Masuer. in §. j. de executio. & non ratione solutionis, quam non recusauit vicarius. non obstat glo. communiter approbata in l. ij. qua vult haeredem posse petere restitutionem, si ignorauerit ex illa clausula, si qua mihi iusta causa, quia dico non esse iustam causam, eò quia d. emphyteota non potest ignorantiam praetendere, ergo nec restitutionem. Doct. in c. potuit. Alex. consil. cxxiiij. in v. vol. & consil. xlvi. in vj. vol. ac etiam quia priuilegiatus non videtur priuilegio contra priuilegiatum.

authentica quas actiones. C. de sacrosanct. Eccles.

Item non potest emphyteota suas meliorationes repetere, quia sua culpa priuatur, videlicet, non soluendo canonem. text. in d. l. ij. in verbo meliorationis. & ibi ponderant Bal. & Iason C. de iure emphyteo. Bar. in l. colonus. ff. loc. glo. & Doct. in authent. qui rem. C. de sacrosanct. Ecclesiis. & nullus discrepat in emphyteota Ecclesiae, sicut & hic. Ergo concludemus literas regias qua dicunt meliorationes esse restituendas prauidicare d. vicario in hoc. Et ita fuit decisum per arestum, vt citat Guid. Pap. in deci. Delphi. q. xliij. incipiente de anno Domini & consil. cxxxix. in fi. per dictam authenticam qui rem. & ibi late deducit Iacob. & Dec.

Imò, non poterit emphyteota melioramenta tollere, hoc tenet Ias. in d. l. ij. col. viij. quod sic probari potest, quia postquam est illis priuatus, vt supra probaui, ergo non potest illa tollere, aliàs secus secundum eum.

Licet hac opinio possit de iure sustineri, tamen de stylo curiae Franciae, est quod Dominus non ingrediatur propria autoritate, nisi prius declaratio commissi facta, per iudicem parte audita, & vocata. c. licet in secundo. de praebend. in vj. Guid. Pap. ita tenet in deci. Delph. q. cvij. & ita vult facere d. vicarius, quamuis vigore pacti non requireretur aliqua certioratio vt vult Bar. in l. creditor. C. de pigno. Ias. in d. l. ij. col. xxxij. & multiplici remedio potest agi. Primò, conditione ex lege, & petere declarari emphyteotam cecidisse a iure suo. gl. in l. j. in verbo custodiiri. & ibi Bar. & alij. C. de iure emphyteo. in §. adeo. inffit. locati. Petr. Iacobi. in sua practi. rub. de condi. ex lege. C. de iure emphyteo. fol. lxiiij.

Item magis summaria & breuior via est, vt dominus imploret officium iudicis, quo expellat d. emphyteotam: aut petat licentiam expellendi & ingrediendi d. domum datis sibi fideiussoribus eum associantibus, ne rixae oriantur, facta tamen prius summaria aprisita de contractu emphyteotico de cessatione, & aliis ad sufficientiam. ita tenent Doct. in d. l. j. & Socin. consil. clxvij. col. vj. in ij. vol. & licet Bart. & Sali. in d. l. ij. de iure emphyteotico. videantur dicere quòd quando dominus expellit emphyteotam non potest postea pensionem petere, tamen hoc procedit, in emphyteota priuati, secus in emphyteota Ecclesiae sicut est hic, de quo agimus per text. in d. authent. qui rem. C. de sacrosanct. Ecclesiis. & ibi Doct. Iason col. xliij. in d. l. ij. Et sic d. vicarius poterit agere ad expulsionem, & adhuc potest petere pensionem triennij elapsi.

Item hic petiit pensionem & censum, antequam res cecidisset in commissum, quod est licitum: sed post non petiit canonem, imò protestatus fuit se posse habere commissum, vt apparet in quadam protestatione, qua conseruat ius. Doct. in l. non solum. §. morte. ff. de oper. noui nuntiat. & c. cum Martinus. de constit.

Quæro post triennium quo cessauit a solutione emphyteota, & recepit fructus, an teneatur ad integros fructus aut ad pensionem, & arreragia? Et breuiter omisis argum. responderem teneri dictum emphy

Emphyteota post commissum tenetur de omnibus fructibus pceptis.

Emphyteota cessante soluere modo sit expelli.

Protestatio domini contra emphyteosim accipiendi ab eodem solutionem canonis post commissum.

emphyteotam ad fructus restituendos domino, a die commissi. Angel. in §. si verò. in authent. de non alienan. reb. Ecclesie. coll. j. quia mala fidei possessor effectus est, ergo ad fructus tenetur. per l. si fundi. C. de rei vendic. & §. si autem. & §. si verò. in d. titul. de non alien. hoc tenet Speculator in d. §. nunc aliqua. versic. x. assignans rationem, quia emphyteota comparatur vsufructuario. idem tenet Bald. in l. vna. §. j. col. iij. C. de caduc. tollend. Alber. in l. codicillis. in princ. ff. de vsufr. leg. glo. in c. j. in verb. meliorem. de inuestitur. de re alien. fac. Socin. consil. clxvij. col. iij. in ij. vol. versic. postremo.

Sed vsufructuarius tenetur restituere omnes fructus, a tempore vsufructus finiti. l. si pater. C. de vsufr. ergo & emphyteota. & ita residet Alber. & Iason in d. l. ij. col. v. Bal. & alij in authent. incestus. C. de incest. nupt. & in d. l. si pater. Alber. Brunus consil. cxij. col. ij. & seq. consil. & sic possent literæ Regiae impetranti nocere: in quantum dicunt arreragia solum restituui debere, & compelli d. emphyteotam ad illa arreragia restituenda.

Item nisi pactum adesset de iure posset expelli si cessaret per biennium. in d. authent. qui rem. & c. potuit. de loca.

Nec potest se iuuare quòd processus durabat, quia facit contra eum, cum sit in maiori culpa non soluendo interpellatus: & hoc probatur sic. Respublica & Ecclesia equiparantur. l. Respublica. C. ex quib. caus. maior. gl. in l. fi. C. de sacros. Eccl.

Sed si tributarius Reipub. in iudicio citatus, vt soluat tributum cesset per sex menses, priuatur iure quod habet in re emphyteotaria. l. locorum. & ibi Angel. per illum text. C. de omni agr. defer. lib. xj. & ibi hoc tenent Lucas de Penna, Ioan. de Platea. & Iacob. Rebuff. idem dicendum in emphyteota Ecclesiae, qui conuentus non soluit per sex menses: nam priuatur emphyteosi. tenuit Iason in d. l. ij. col. xij. Corser. in singu. incipiente emphyteota. d. Boerius. in §. si. de consuetud. feud. in consuetud. Biturig. sed hic emphyteota non solum distulit per sex menses, imò per sex annos, & ultra nunquam offerendo: ergo est priuatus dicta re, aliàs si litigando non posset priuari emphyteota, stultus & malus esset melioris conditionis, quam bonus, quod iura abhorrent. l. seruus. ff. quod vi aut clam. c. eum qui. de praeben. lib. vj. hic emphyteota fuit pessimus litigando, ergo non erit melioris conditionis.

Deinde vbi non est seruata integralis formæ congruitas ibi non praesumitur vtilitas, sed damnositas. Bal. in l. quacunque. col. ij. versic. scias tantum. C. de bon. qua. lib. Bar. in l. j. C. de solut. & liber. debitor. ciuitat. lib. xj. Actus minus solemnis dicitur iniustus. l. j. ff. de his qua. in testam. delent. & inft. quib. mod. test. infirm. in princip. vbi testamentum minus solempne dicitur iniustum.

Nil ex solemnibus immutandum est. l. diuus. ff. de in integ. restituit.

Solemnitates in alienationibus rerum Ecclesiae, ob fauorem publicum & vtilitatem publicam inuentæ sunt. l. testamenti factio. ff. de testa. l. nemo. de leg. j. & ratione fraudis vitandæ, teste Bald. in l.

Solemnitates res in rebus Ecclesiae alienandis quare sint inuenta.

comparationes. in fi. C. de fid. instrum. & Albert. Brunus in trac. de forma & solempni. actus. rub. de causis formæ & solempnit. Panorm. in c. cum causa vlt. col. de re iudic. dicit quod talis inductio solemnitatis in fauorem Ecclesiae est per modum concessionis priuilegij Ecclesiae concessi, quibus solemnitatibus si derogetur, etiam per consuetudinem, dicitur fieri contra libertatem, & priuilegium Ecclesiae: nam est priuilegium Ecclesiae, vt non fiat alienatio, sine illa solemnitate. d. c. sine exceptione. xij. q. ij. & consuetudo contra libertatem Ecclesiae non valet. authent. casta. C. de sacrosanc. Ecclesiis.

Tres casus in hac re igitur fieri debent: primus quando Ecclesia est laesa, ex alienatione facta sine solemnitate, tunc nullus contradicit, quin sit nulla. d. c. sine exceptione. xij. q. ij.

Alienatio rerum Ecclesiae quando valet.

Secundus est, quando alienatio, nõ seruata forma, cedit in euidentem Ecclesiae vtilitatem, & tunc valere debet. per tex. in l. non eo minus. vbi Ias. col. j. C. de procurat. & Bal. in l. contra iuris. in fi. princ. ff. de pact. licet iste casus sit dubius. vt deciditur in l. non omnis. §. j. ff. si cert. petat.

Tertius casus, quando alienatio facta sine solemnitate non cedit in vtilitatem, nec damnum, tunc pauci discrepant, quin sit irrita. per d. c. sine exceptione, & cap. primum. de his qua. fiunt a maiori parte capituli.

Quare concludendum est, per tex. in c. fi. de reb. Ecclesiae non alien. non valere alienationem factam, sine solemnitate, & constitutionem non posse fieri in contrarium, sed potius destitutionem.

De rebus Ecclesia non alienandis iterum.

Piscopus Valentinus, praecedente tractatu capituli, & cum eius consensu, ac pro vtilitate Episcopatus, vt asseruerit, creauit Secretarium perpetuum magistrum Achilem Chionis, cuius creationem Secretarij Papa confirmauit: demum is Episcopus mortuus est, quaeritur an Episcopus successor possit istum Achilem reuocare, & destituere, & alium in eius locum Secretarium sufficere? breui arbitrari non posse sequentibus rationibus

Prima est ratio vtilitatis Ecclesiae: nam quod in Ecclesiae vtilitatem factum est non debet a successore immutari. c. quod sine exceptione. xij. q. ij. c. j. de solution. & ca. fin. ne praelati vices suas: ca. quod quibusdam. de fideiussor. alioqui Ecclesiae commodum auferret, quod non est licitum, cum sit procurator & nõ dominus. c. ij. de donatio. & meliorem Ecclesiae rem facere potest non deteriorè. vt ibi. & c. j. de in integ. restituit. sed ista constitutio Secretarij est in vtilitate Ecclesiae: Valentinæ contracta, vt praetenditur, ergo reuocari non potest nisi per mortem Achillis Chionis Secretarij.

Secundò successor non debet reuocare factum a praedeccessore, si male factum nõ fuerit: nam Greg. scribit, si ea destruere qua antecessores nostri sta-

Q

tuerunt, non conſtructor ſed euerſor eſſe iuſtè comprobaretur, teſtante veritatis voce quæ ait: Omne regnum in ſe diuiſum non ſtabit, & omnis ſcientia & lex aduerſum ſe diuiſa deſtruetur. ca. ſi ea. xxv. q. ij. & ibidè. c. inſtitutionis: ait nimis aſperam eſſe, & præcipuè bonis ſacerdotum moribus inimicum, niti quempiam quantacumque rationis excuſatione, quæ bene ſunt ordinata reſcindere, & exemplo docere ceteros, ſua quædoque poſſe conſtituta diſſoluere: & idem Gregor. in c. cum piè. ibidem ait, abſit hoc à me vt ſtatuta maiorum cum ſacerdotibus meis in qualibet Eccleſia inſingam, quia mihi iniuriam facio, ſi fratrum meorum iura perturbō: nam Eccleſiaſtica moderationi omnino eſt conueniens, vt quæ ordinata fuerint vel rationabiliter deciſa nulla in poſterum debeant refragare turbant. Igitur non debet Episcopus Valentinus inſirmare quæ prædeceſſor itatuit inſtar ratione cum capitulo, quod poſtea à Papa eſt confirmatum; & maximè quia in vtilitatem Eccleſiaſtica cedere dicitur.

Tertiò, quando in alienatione rei Eccleſiaſtica interuenit ſolemnitas contractus tenet. c. j. & per totum. de reb. Eccleſ. non alienan. c. ſine exceptione. xij. q. ij. & quamuis iſta creatio Secretarij eſſet alienatio tamen adhuc teneret, cum ſeruata fuerit ſolemnitas, & opus eſſet reſtitutione. c. j. & per totum de reſtitu. in integrum. nec poſſet Episcopus ſua voluntate, ante annullatam creationem officij eum reuocare & alium inſtituere.

Quartò, vt iſta facilius pateant, faciam tres caſus, quorū primus eſt: ſi Episcopus creauerit officialem vel vicarium ad beneplacitum ſuum, vel ſine alia expreſſione, iſque ſimpliciter fuerit à Papa confirmatus, tunc reuocari ipſe poterit: & confirmatio intelligitur ſine præiudicio Episcopi, per c. ſuperior. de offic. delegat.

Nec intendit Papa confirmando iuri Episcopi, ſeu alterius, derogare lex factò. ff. de vulg. nō poterit tamen Episcopus ſine cauſa illum reuocare, vt aliquid operetur Papæ confirmatio, vt debet. c. j. de reſcript. vbi Felin. & facit l. ſi quando. C. de inofficioſ. teſtam. natura enim confirmationis eſt adhibere robur, & tale vt valeat actus confirmatus, non autem illum extendere. Bal. in l. aduerſus. in ſi. C. ſi aduerſ. rem iudic. l. nominationes, in ſi. de appel. per text. in l. Aurclius. §. teſtamento. ff. de libert. legat. & hoc quando in forma communi, ſecus ſi ex certa ſcientia, quia tunc erit robur & illum actum extendit Bal. in c. ex parte. de conſtitu. reſert Iaſ. in l. more. nu. 42. ff. de iuriſ. omni. iud. glo. in c. dudum. de deci. Deci. in c. cum acceſſiſſent. not. iij. de conſtit. & conſil. cccxlj. viſo puncto; col. ij. vbi dicit non debere quæ audiri contra illud quod Princeps fecit ex certa ſcientia, ſed debere repelli & illi perperuum ſilentium imponi.

Secundus caſus eſt ſi creatus fuerit vicarius, vel Secretarius ad vitam, & confirmatus à Papa hoc expreſſo non poterit ab eodem Episcopo reuocari, cum illuſio & variatio (maximè prælatis) ſit prohibita. cle. vna. de renuntia. & ſtatuta confirmata à Papa non poſſunt canonici tollere, qua-

tenus reſpiciunt præiudicium alicuius, ſed tantum illa quæ eorum reſpiciunt commodum. Panor. & alij per illum text. in c. cum acceſſiſſent. de conſtit. maximè reuocari illud non poteſt, quando eſt ius quaſitum alteri. l. ij. §. merito. ff. ne quid in loco publi. vt docet Lappus, allega. lxxxvj. in cauſa & quaſtione, & Ludou. Roman. conſil. xxxvij. viſo puncto. col. vlt. Paul. Pariſ. conſil. xx. conceſſio. nu. 24. vol. j. nam ius quaſitum tertio Papa tollere nō intendit. c. quamuis. de reſcript. in vj. multò minus poterit Episcopus reuocare Secretariū cui eſt ius quaſitum per creationem & confirmationem Papæ, idem ſi creatus fuerit Secretarius ad vitam ipſius, tunc confirmatio cenſetur facta ſecundum petitionem, & ſic ad vitam ipſius Secretarij. l. ſi deſenſor. §. j. ff. de interrog. actio. c. inter delectos. de fide inſtru. conſuluit Alex. conſil. lxxxiiij. in cauſa, in ſi. in j. vol. vbi ſcribit ſi quis ſupplicet principi, vt committat cauſam decidendam ſummarie & de plano, & Princeps dicat fiat, intelligitur vt etiam ſummarie procedere poſſit ſecundum petita. & idem docet Ludo. Roma. conſil. lxxx. Conſumanda, vt Princeps videatur ſimpliciter reſpondendo omnibus petitis prouidiſſe: & Papa confirmauit Secretarium ad vitam creatum, ergo in vita non deſtituetur.

Tertius caſus eſt, ſi Episcopus creauerit vicarium, vel Secretarium ad vitam creati, & iſ fuerit à Papa confirmatus, non poterit amplius reuocari quoadiu uiuet, nec quidem à ſucceſſore Episcopi, quia confirmatio Papæ tanta eſt authoritatis, vt quod eſt temporale fiat per ſuam cōfirmationem perpetuum. c. monachi. iuncta glo. de ſtatu monacho. c. porreſta. de conſtit. vtil. Inno. in cap. niſi. de præben. Arch. in c. præſenti. col. ij. de offic. ordi. lib. vj. Bal. in c. illud. de maiori. Collecta. in c. per tuas. ibidem Ioan. And. & alij in c. cum inter. de electio. Panor. & ceteri in c. ad noſtram audientiam. de conſirmatio. vtil. Alexan. conſil. cxxij. ſcripſit col. vij. in iij. vol. & iſta eſt communis & indubitata interpretum ſententia. Ideò poſtquam Papa confirmauit hanc officij creationem ad vitam, nō poterit reuocari, quoadiu dictus Achilles uiuet.

Item ſi Papa ad vitam contulerit beneficium monacho, non poterit iſ ab Abbate deſtitui, nec moleſtari debeat. Panor. & alij in c. cum inter R. per illum text. in iij. not. de elec. gloſ. & Doct. in c. porreſta. & c. ad noſtram. de conſtit. vtil. quia Papa pleno iure concedere videtur. §. illud. in auth. conſtitutio. quæ de dignita. col. vj. Bal. in l. beneficium. ff. de conſtit. princip. ſcripſi in traſta. de paciſi. poſſeſſor. nu. 279. & quia omnia illa noſtra facimus quibus authoritatem noſtram imperrimus. l. j. §. omnia. C. de veter. iure enuclea. c. ſi Apoſtolica. de præben. lib. vj.

Præterea, tranſactio facta per Episcopum, vel curatum non ligat ſucceſſorem, confirmatio tamē Papæ facit vt ligetur ſucceſſor, & nō poſſit tranſactionem reuocare. c. j. & cap. veniens, de tranſac. Alexan. conſil. xxxij. opportunè. nu. 8. in ij. volu. Paul. Pariſ. conſil. iij. ſingula. nu. 27. in iij. vol.

Adhæc, teſtamentum poteſt ſemper vſque ad mortem

mortem reuocari. l. j. C. de ſacroſanc. Eccleſ. ſi tamen per principem fuerit confirmatum reuocari nō poterit, aliàs fruſtra interueniret principis confirmatio. l. omnium. C. de teſta. & ibi Iaſon diuerſum eſſet ſi tantum factum eſſet teſtamentum coram principe: nam eo caſu etiam reuocari poſſet. Dec. & alij in c. cum acceſſiſſent. de conſtit. multò minus reuocari poterit hic Achilles Secretarius ad vitam creatus.

Sed videndum eſt, quando in forma communi, vel ex certa ſcientia facta cenſetur iſta reuocatio. In forma communi dicitur fieri quando ſimpliciter fit, non cognita cauſa, nec expreſſa. ca. quia diuerſitatem. de conceſſio. præben. vt ſi dicatur, confirmamus poſſeſſiones quas iuſtè poſſides, confirmamus te vicarium, ſicut es. Panor. in c. j. & c. examinata. de conſtit. vtili. Spec. in tit. de reſcript. præſent. §. ratione quoq; formæ. verſi. ſequitur videre.

Ex certa autem ſcientia fieri cenſetur cōfirmatio, quando tenor rei confirmate apponitur & exprimitur. c. penult. de conſtit. vtili. vel quando conſtat Papam habuiſſe notitiam plenam actus quem confirmat. glo. in c. paſtoralis. §. præterea. de offic. delega. Panor. in c. examinata. de confirma. vtil. reſert Dec. in rub. de confirma. vtil. ſed conceſſio facta per Papam videtur ex certa ſcientia.

Quintò, quando in confirmatione clauſula decreti apponitur non poteſt fieri reuocatio, & facta non valebit. c. dilecto. de præben. vbi Panor. & alij. ſed in ſupplicatione Episcopi prædeceſſoris erat, vt confirmaretur cum clauſula decreti, & ſic cenſetur confirmata, ergo reuocatio nulla erit, tanquam facta contra voluntatem & decretum Papæ. Nam dubium non eſt illa nullius momenti eſſe quæ contra legem & decretum facta ſunt. l. non dubium. C. de legib. maximè quando ex certa ſcientia confirmatio facta ſit.

Et iſta confirmatio ex certa ſcientia dicitur quædam diſpenſatio. vt not. Bal. in ca. cum ſuper. in princip. de cauſ. poſſeſſ. & Doc. in rub. de conſtit. vtil. col. vlti.

Sed diſpenſationem Papæ non poteſt Episcopus tollere, ergo nec iſtam confirmationem: nam ſus tribuit, & quod nullum erat, validum efficit. c. j. de tranſact.

Sextò, in reuocando requiritur eadem ſolemnitas, quæ in ſtatuendo. l. ſi vt proponis. C. de nupt. authen. de contra. de repud. glo. in l. cum proponeret. ff. de lega. ij. l. ab emptione. ff. de pact. vbi diſtraſtus eſt eiſdem naturæ cuius eſt contractus. facit l. j. & ij. C. quando liceat ab emptione diſced. & nihil tam naturale eſt, quam eodem genere diſſoluere quo colligatum eſt. l. nihil. ff. de reg. iur. & omnis res per quacunque cauſas naſcitur, per eadem & diſſoluitur. c. j. illo titulo. Ideo iſte Episcopus Valenti. non poteſt deſtituere d. Achilem Secretarium à ſuo officio ſine voluntate Papæ, cum de ipſa Papæ voluntate ſit inſtitutus.

Septimò, hanc quaſtionem expreſſè deciddit Matth. de Afflict. in q. cl. Archiepiſcopus. vbi concludit Archiepiſcopum Salernitanum non poſſe reuocare officium actorū, datum cuidā Baptiſta,

quod conceſſio facta erat ei ad vitam Baptiſta cum conſenſu capituli, & tunc Eccleſia videtur contrahere, quæ non moritur. cap. liberti. ſecundo xij. q. ij. ideò ſucceſſor non poteſt reuocare contractum prædeceſſoris. c. j. de proba. facit gloſ. in cap. alienationes. xij. q. ij. alia ibi allegat Matthæus quæ poſſunt videri.

Oſtaudò, conceſſio rei Eccleſiaſtica modicæ ad vitam recipientis, non dicitur perpetua alienatio, & ſic non prohibetur. c. ij. vbi Doct. & c. tua. in ſi. de his quæ ſunt à prælat. vnde conſuluit Federic. vſumfruſtum cuiuſdam terræ ad vitam conceſſum cuidam, cauſa remunerationis non poſſe reuocari quoadiu uiuet iſ qui recepit. conſil. l. ij. quidam prælatus. idem tenuit Ioan. de Ana. in ca. ſi. col. ij. ne prælati vices ſuas. & tex. not. in c. Eccleſiaſticus. xij. q. ij. approbat donationem factam de ſeruo Eccleſiaſtica cuidam conſiliario Eccleſiaſtica, ideo Gelafius Papa ſcribit illud ſtatuendum cenſemus, vt quacunque munificentias clericis, aut ſibi ſeruientibus de re Eccleſiaſtica in vſum, aut de propriis in proprietatem præcedentes dederint ſacerdotes, ſubſequentes Pontifices nullatenus auferre præſumant. c. ſi. xvj. q. vj.

Adhæc, laico ex cauſa decimæ ad vitam concedi poſſunt. c. quamuis. vbi gloſ. & Doct. de deci. probat Federic. d. conſil. l. ij. & Panor. in c. adhæc. de deci. facit. c. ſi. xvj. q. j.

Multò fortius debet valere iſta creatio Secretarij ad vitam, cum nullum præiudicium ſit Eccleſiaſtica, imò vtilitas vt acta conſeruentur apud aliquem receptæ authoritatis virum, & iſ ipſe ea cuſtodiat. vt not. in c. j. & ij. de offic. cuſto.

Etiam data fuit ad remunerationem cum ſui prædeceſſores bene hætenus cuſtodierint acta & inſtrumenta Episcopatus, & in his interuenit authoritas capituli: vnde non debet retractari. ca. ca. enim. in ſi. x. q. ij.

Et confirmatio Papæ interuenit ac ſolemnitas, vnde omnibus iſtis reſpenſis, & conſideratis concludo Episcopum Valentinum non poſſe reuocare, nec deſtituere magiſtrum Achilem Chionis, nec alium in ſuum locum ſufficere, quoadiu uiuet. Actum Pariſ. anno 1556. menſe Maio.

RESP. CXI.

De emphyteoſi vinearum.

DOmi. Prior, & fratres monaſterij & conuentus ſancti Petri ad vincula Romæ, habentes vineas inuiles, & penè deſertas, locauerunt quandam vineam, ſeu partem ad dictū monaſterium pertinentem, & in emphyteoſim perpetuam vſque ad tertiam generationem conceſſerunt, reuerendo Sebaſtiano Galtero recipienti nomine Alphoſi Galteri ſui fratris, qui poſtea dictam emphyteoſim ratam habuit, pluribus (vt aſſerunt) traſtibus factis, licet de illis non appareat. Quaſitum eſt primò, an hæc conceſſio emphyteoſis facta de vinea ſterili, vel parte valcat.

Secundò, an possit dicta vinea à monasterio ratione bullæ Papæ Pauli 4. reuocari. Tertio, an sententia lata in casu restitutionis subtrahi possit. Dei Optimi Maximi inuocato præsidio, putarem hanc in emphyteosim concessione valere: nam in Agathensi concilio statutum fuit, terrulas aut vineolas exiguas & Ecclesiæ minus vtilis, aut longè positas paruas, vt Episcopus sine consilio fratrum (si necessitas fuerit) distrahendi habeat potestatem. in c. terrulas. xij. q. ij.

Itaque si Episcopus iure sine consilio fratrum & solemnitate potest alienare vineam paruum & exiguam, multò fortius potuit prior, & conuentus sancti Petri ad vincula cum fratribus & auctoritate generalis totius congregationis, qui Episcopi vice apud illos desuntur: nempe, si respiciatur textus dicto capitulo terrulas tria requirere videtur, quæ in hoc casu videntur adesse.

Primò, quod sit vinea exigua & modica, sed in isto casu est bene modica, quia est pars vineæ: ergo ibi continetur.

Secundò, requiritur quòd sit minus vtilis, vt patet in hac parte vineæ, quia fuit necesse eam de nouo plantare: ergo erat antea minus Ecclesiæ vtilis, alioqui non fuisset coactus Domini Alphonfus eam plantare.

Tertio, necessitas quæ in hoc casu adest, quia conuentus sancti Petri ad vincula non habebat id temporis pecuniam, vt possent dictam vineam, plantare penè desertam, ob id dando eam in emphyteosim meliorem fecit dicta Ecclesia rem suam, & sic valuit, & valet mero iure illa concessio, etiam si aliud non esset, postquam de nouo plantata est.

Etiam domus vrbium, vel castrorum, quæ Ecclesiæ plus incommodi quàm vtilitatis afferunt, licet rectoribus Ecclesiarum vendere, vel commutare. ca. sine exceptio. in fin. xij. q. ij. & plus incommodi afferre dicuntur quando plus exponitur in reparationibus, quàm ex emolumentis recipiatur, vel si admodum parui recipiantur fructus. l. inter quos. §. fin. cum l. sequenti. ff. de damno infecto. l. mediterr. vbi Bart. C. de ann. & trib. lib. x. & l. proprie bona dici non possunt quæ plus incommodi quàm commodi habent. ff. de verborum signif. vbi dixi, & sicut domos vrbium rector Ecclesiæ vendere potest, quando plus incommodi quàm commodi afferunt, multò fortius & ipsis prioribus & fratribus liberum fuit concedere in emphyteosim vineam dirutam, quæ plus incommodi, quàm commodi afferebat dicto monasterio S. Petri. etiam Gregor. sic scribit: notandum est quod quibusdam causis exigentibus res Ecclesiæ distrahi possunt, causa enim necessitatis, cum consilio clericorum, vel vt meliora prospiciant res Ecclesiæ à sacerdotibus distrahi possunt. ca. sicut Ecclesias. §. sed notandum est. xij. q. ij. vbi enim adest causa necessitatis sufficit cū consilio clericorum alienare: ergo non requiritur illa exacta solemnitas, sed nec in ista alienatione ad tertiam generationem, vt statim dicitur.

Nec refragatur quòd tractatus non fuit habitus

in hac emphyteosi, & sic non valet. ca. sine exceptione. xij. q. ij. respondeo hic non requirebatur, & tamen apparet in instrumento alienationis interuenisse tractatum, saltem qui sufficere possit, in hac in emphyteosim concessione: nam constat hic fuisse priorem & fratres congregatos ad sonum campanæ, vt est moris, ergo ista congregatio legitima fuit. c. si capitul. de concess. præben. in vj. & ibi tractauerunt, vt patet in instrumento concessione vbi dicitur, præterea quòd considerassent aliquam partem illarum, ergo ipsi tractarunt an omnes alienarentur monasterij vineæ, vel vna pars, aut tota, & quæ pars, & super hoc tractatum fuit.

Adhæc quando agitur de parua rei alienatione, etiam sine tractatu valet alienatio. d. c. terrulas. & c. j. de his quæ fiunt à præl. & hoc dicit Papa esse considerandum. in c. ceterum. de donat. at in isto casu agitur de alienatione partis vineæ, quæ res est modica, ideo dicta valuit alienatio, facta etiam sine tractatu solemnitate exacta, vt consilium Barbar. consil. lxx. col. iij. in iij. vol.

Item interfuit necessitas, quia illa vinea damnosa erant Ecclesiis, & nihil ferè emolumentum afferrebant ipsi monasterio sancti Petri, idèd necesse fuit illi Ecclesiæ & monasterio, vt eas in emphyteosim concederet, & sic valet concessio, ratione necessitatis. ca. sicut. in fin. & c. terrulas. xij. q. ij. & quando res Ecclesiæ est magis damnosa quàm vtilis, licet eam alienare, vt dictum fuit, & probatur in ca. non liceat Papæ. & d. c. sine exceptione. xij. q. ij.

Præterea, ista alienatio est vtilis Ecclesiæ, quia vinea quæ erat inculta & deserta de nouo plantata est, ob id eius alienatio valere debet, quoniam dicta alienatio meliora prospexit, & sic valuit. ca. cum Apostolic. & sequent. de his quæ fiunt à prælato. & sic videmus in ista concessione in emphyteosim adesse & causam necessitatis, & causam vtilitatis, licet altera illarum sufficiat. ca. j. de reb. Eccles. non alien. in vj.

Nec me mouet, editum non esse instrumentum alienationis referentem ex causa necessitatis, vel vtilitatis factam alienationem, quia instrumentum fit pro alienatione & non pro hac causa, & sic dictus Sebastianus, & Alphonfus Galteri tenerentur probare causam necessitatis, vel vtilitatis, vt docet Guido Papæ. decisio. Delphin. q. clj. quarta conclusio. de Bellamera, consil. xxxij. quod si. col. xiiij.

Respondeo, fatendum est quando nullo modo appareret de his allegatis dictum Alphonsum ista probare teneri, sed in hoc casu constat, & de necessitate, & de vtilitate, de necessitate quidem, quòd vinea nihil afferrebant, & necesse erat eas alienare, alioqui nihil profuissent ipsi monasterio, quia tenebatur soluere Alphonso Galteri pro quolibet cado vini, seu barillo pro tribus annis à tempore quo vinea plantaretur sex Iulios, ergo probatur quando auulsæ sunt antiquæ vires, & nouæ plantatæ, quòd sterilis erat vinea nihil producens, aut paruum, apparet etiam de vtilitate postquam

postquam de nouo est plantata vinea est nunc vtilis dicto monasterio sancti Petri, nam ex ea poterit singulis annis sex cados, seu barillos vini sibi debiti consequi: vtilis etiam fuit Ecclesiæ d. alienatio, quia titulus concessus datur singulis annis, qui simul collecti in viginti annis faciunt vnam rei æstimationem. vt notat textus authent. in §. quia verò Leonis. in fin. de non alienan. aut permut. rebus Eccles. col. ij. glos. in authent. perpetua. C. de sacrosanctis Ecclesiis. l. in l. j. §. si fundum. per fideicommissum. col. ij. ff. de legat. j. sed hic plus datur ergo, &c.

Præterea, licet alienatio non sit vtilis Ecclesiæ, tamen, si communi opinione reputabatur vtilis, eo tempore quo facta est, valet. text. & ibi glos. in verbo profuturum. ca. cum Apostolica. de his quæ fiunt à præl. quem probat Corse. in singulari incipiente alienatio. ij. & Barba. consil. ix. col. ij. in iij. volum. & in c. quæ in Ecclesiis. col. xiiij. de constitut. facit glossa in ca. ad nostram. ca. ij. de rebus Ecclesiæ non alienand. & l. sed an vltro. §. j. ff. de negot. gest. l. si à bonæ fidei. ff. de rei vendic. & sic inspicitur tempus contractus. l. si voluntate. C. de rescindend. vendit. vnde sufficit vtilem fuisse contractus tempore. Calder. consil. v. titul. de reum permutat. vel sic fuisse reputatum. Certe ista concessio in emphyteosim facta dicto Alphonso erat, & reputabatur vtilis Ecclesiæ sancti Petri ad vincula: ergo sine dubio ista concessio in emphyteosim, vsque ad tertiam generationem Galteri valet: ex his patet solemnitate non caruisse hanc in emphyteosim concessione.

Primò, tractatus interfuit, vt patet in instrumento, vbi dicunt se habere tales vineas ruinosas, quas sic esse constat ex conuentionibus, dum voluit vt de nouo plantetur vinea, vel pars concessa, ex hoc ergo apparet tractatum factum de vinea ruinosa fuisse, interuenientiam in hac concessione causa necessitatis, & vtilitatis, vt probatum fuit in ca. ea enim. & ca. hoc ius. x. q. ij. consensus, que fratrum, & auctoritas superioris reuerendi patris Domini Andrea Bolani, generalis totius congregationis, quam ratam habuit, & vera esse afferunt in instrumento contenta quod sufficit. authent. hoc ius porrectum. C. de sacrosanctis Ecclesiis. nam in religiosis exemptis, habebitur priores vel Abbates, proprius prælatus, vel Abbas, dicitur prior qui interponere habent auctoritatem in alienandis rebus monasterij, non Episcopus. clem. j. de rebus Eccles. non aliena. Barba. consil. xl. præclarè. col. iij. volum. j. & consil. xiiij. Clementissim. col. j. vol. ij. Etiam quando alienatio facta est in Ecclesiæ vtilitatem, vt est ista, valet sine solemnitate. d. ca. terrulas. & per illum text. in l. contra iuris. in princip. ff. de pact. l. cum hi. §. eam primò. de transact. quem sequitur Corse. in singulari incipiente pupillaribus. & Barbar. consil. lxx. à Toue. col. xiiij. vol. iij. facit glossa in l. ij. ff. de accepti. l. non eò minus, & ibi Iason C. de procurator. quia vbi solemnitas debet interuenire ad certum finem & effectum, si effectus interuenit actus absque solemnitate valet. cap. si qua. de rebus.

xij. q. ij. quia iura respiciunt effectum, ad finem. l. j. §. inde. ff. de noui operis nuntiat. vnde scribit Imperator, in authent. perpetua. C. de sacrosanctis Ecclesiis. quòd si res Ecclesiæ concedantur in perpetuam emphyteosim, si nihil ad læsionem domus fiat valet emphyteosis, sed in isto casu nihil factum est ad læsionem domus sancti Petri: ergo valet emphyteosis concessio facta dicto Alphonso Galtero.

Itaque, vbi non requiritur solemnitas, vt hoc casu, si aliqua interuenit non sufficiens, tamen valet alienatio. l. hæres. de testamen. glos. singul. in l. vinum. in fin. glos. magnæ. ff. si certum petatur. & ibi Doctor. nam in quibus casibus contractus fieri sine stipulatione potest, si fiat cum stipulatione inutili valet actus. l. si stipulet. §. fin. & l. si ita stipulatus. §. Grifogonus. ff. de verborum obligat. glos. in §. serui. de libert. in instit. sed solemnitas in hac parte vineæ exigua, & destructa non requirebatur, vt dictum superius fuit, ergo qualis qualis solemnitas euenerit sufficit.

Item, ex longinquitate temporis omnia solemnita præsumuntur interuenisse, etiam in alienatione rerum Ecclesiarum. glossa & ibi Doctor. in cap. peruenit. de emptio. facit l. sciendum. ff. de verbor. obligat. l. si filius familias. C. de petit. hæred. & consul. Decius consil. cccxlj. viso. nu. 13. vbi alios allegat qui sic consuluerunt: ex quibus patet hanc in emphyteosim concessione vineæ sterili d. Alphonso Galtero factam, valere cum consilio fratrum facta fuerit. c. vt super. in fin. de rebus Eccles. non alien.

Secundum dubium est, an ratione bullæ S. Domini nostri Pauli Papæ 4. possit à dicto monasterio sancti Petri ad vincula repeti: & constat non posse, postquam concessio valuit, nec nocet huic concessioni in emphyteosim dicta bulla, in qua annullantur omnes alienationes factæ in damnnum Ecclesiarum, seu non seruatis solemnitatibus, & sic ista non irritatur, quia non est in damnnum Ecclesiæ, vt superius probatum fuit, sed in Ecclesiæ vtilitatem: ideo non comprehenditur in dicta bulla, etiam quia excipit casus in iure exceptos, sicut est iste. in d. c. terrulas. xij. q. ij. vt inferius dicitur. Et quia fuit hic seruata solemnitas sufficiens, vt supra probatum fuit: & maxime quia approbata est hæc concessio emphyteosis à Papa, ob id noluit postea Papa alienationes validas à se approbatas annullare, sicut dicit Felin. in cap. causam. de rescript. si non obstante collatione Papa provideat intelligitur de collatione inualida, & sic ista intelligi debent verba de alienatione inualida. Vult etiam Papa Paulus alienationes annullare, earum rerum, ex quibus fructus in alimoniam ministrorum Ecclesiæ proueniebant, & quando rectores Ecclesiarum ex illa alienatione notabiliter sunt damnificati, vt in bulla apparet: sed notabiliter prior & fratres sancti Petri ad vincula non sunt damnificati, ex hac alienatione vineæ parua, seu partis, imò fructus sunt aucti: ergo illa bulla non nocet, & notabile damnum dicitur magnum quasi notandum. cap. statutum. §. insuper. in fin. de

rescript. in vj. Nec voluit Papa, nec intellexit de rebus exiguis alienatis per hoc verbum notabiliter autem, quamuis Papa reuocet consuetudines afferentes grauumen Ecclesie. in cap. j. de consuetud. hoc verum si magnum afferant ipsis grauumen Ecclesie, secus si paruum. gloss. & Doctor. quia de modico iura curare non solent. l. scio. ff. de integ. restit. Imò si Papa nunc interrogaretur, diceret se non intelligere de re tam exigua alienari à iure perm. ista, sic & nos dicere debemus. l. Titius. in fin. ff. de liber. & posthum. gloss. in l. patrum. in fin. de pactis. & hoc olim declarauit Papa Innocen. in cap. j. de his quæ fiunt à prælatis, & sic constat hanc in emphyteosim cõcessionem, ad tertiam generationem de vinea modica Alphonso Galtero factam minus compræhendi in bulla S. Papæ Pauli quarti.

Itaque putarem sententiam in casu restitutionis contra dictum Alphonsum latam, nullam esse, & contra ius, ac contra bullam S. Papæ Pauli quarti latam, rationes euidentibus sunt in dicta bulla, per quas apparet istam concessionem in emphyteosim dicto Alphonso in bulla non compræhendi, & sic nullam sententiam esse, cum iudicatum sit super rebus in quibus non habebat cognitionem, & sic nec iudicium. l. de qua re. ff. de iudiciis: in bulla autem excipiuntur casus in iure permisi, vt est iste. d. c. terrulas.

Item vult dicta bulla alienationes irritas esse factas in euidentis damnum Ecclesiarum & monasteriorum, sed ista fuit facta in vtilitatem, ergo in dicta bulla non continetur, quia Ecclesie vtilitatem conferre non vult Papa, alioqui quod statutum est in vtilitatem, cederet in earum damnum, quod esse non debet. vt patet ex l. quod fauore. C. de legibus. scribit Iulianus referens Papianiani sententiam in l. legata inutiliter. ff. de leg. j. quod ad augmentum inductum est, non debere diminutionem operari.

Item etiam loquitur Papa, vbi non seruatae fuerunt solemnitates à iure requisitæ, sed in hac concessionem in emphyteosim solemnitates non requiruntur, & tamen maiores quam sint requisitæ intercesserunt, & sic in bulla non est contenta ista concessio.

Præterea, Papa vult vt notabiliter sint damnificati illi qui concesserunt, seu alienauerunt, & quando non possent se sustentare, vel alimenta ministris ministrare ratione alienationis, tunc irritas eas alienationes esse statuit, sed hoc non est in hoc casu: nam pars vineæ, seu vinea tota non affert notabile damnum, nec aufert alimoniam pauperibus & ministris sancti Petri, quin possint commodè viuere, cum in commodum illorum tendat concessio, quia vinum nunc habent quo olim carebant, ante plantatam vineam, sed voluit bulla intelligere de alienationibus quæ sunt nullæ. vt probatur in cap. j. de his quæ fiunt à prælato. & in bulla dicitur de alienatione quæ in opprobrium clericatus venit, vel in offensam maiestatis diuinæ, aut in scandalum plurimorum tendit, quæ omnia absunt ab ista alienatione, & sic nullo

modo est in bulla compræhensa hæc in emphyteosim concessio: imò esset iniquum monasterium, nunc repetere vineam iam nouiter plantatam & sepibus circumdatam, & sibi vsurpare: quippe qui, cum Ecclesia sit cultrix & auctrix iustitiæ, non patitur contra iustitiam aliquid fieri in se vel in alterum. c. vno. de alienat. feud. ar. hinc non esset cultrix iustitiæ, sed iniustitiæ potius, quod non debet dici in Ecclesia, imò si donationem rectè fecisset, hanc rescripti nostri auctoritate rescindi non oportet. vt statuit Imperator in l. si donationem. C. de reuocat. donat. ergo in vim bullæ nõ rescinditur iure: imò etiam Papa non posset, vt firmat Panor. consil. xli. in fin. vol. j.

Contra iustitiam etiam est repetere ea quæ dedisti. l. Aquilius Regulus. ff. de donationibus. l. vel. C. de reuoc. donat. facit l. bona fides. ff. de deposit. sed ista concessio in emphyteosim vineæ exigua iure facta fuit, vt superius est probatum: ergo est contra ius illam vineam cõcessam sic repetere etiãsi duplū offerret. l. ratas. C. de rescind. vendit. Iudex etiam inquirere debebat, antequam sententiã protulisset, an in læsionem & damnū cõmunionis S. Petri fuisset ista cõcessio facta, sed sine inquisitione processit velocitate: & non facta inquisitione de aliis in bulla expressis, ideo sententia nulla, tanquã lata non receptis probationibus. c. nos in quenquã. ij. q. iiii. gl. & Doc. in c. Ecclesia S. Mariæ. de cõstit. ij. q. iiii. gl. & Doc. in c. Ecclesia S. Mariæ. de cõstit.

Etiã contra iustitiam est reddere fructus quos exire mea percepit. l. videamus. ff. de vsur. hæc poterat iudex condemnare ad fructus, nisi à tempore litis contestatæ. l. cum fundus. ff. si certum petatur. saltem debebat compensare fructus, cum melioratione, & plantatione vineæ, & in hoc pelsimè iudicauit vt Doct. tradunt in c. potuit. locat. & Doct. in l. ij. & sequent. C. de iure emphyt.

Et in bulla rescinduntur contractus in damnum Ecclesie facti, ergo antea lucrabantur fructus bonæ fidei possessores. l. bonæ fidei. ff. de acquirit. rerum dominio. ideo male in hoc iudicauit iudex, qui ad fructus à tempore bullæ perceptos tantum debuisset condemnare, si contractus rescindendus esset, quod non potest fieri in hoc casu, vt dictum fuit, cum alienatio sit valida, & in bulla S. Papæ Pauli non compræhensa.

Præterea quem de euictione tener actio eundem agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de euictionibus. sed isti prior & fratres S. Petri tenentur, ratione promissionis factæ de euictione d. de Alphonso Galtero, ergo ipsi agere non possunt: nam promiserunt in eodem instrumento concessionem defendere d. Alphonsum propriis sumptibus & expensis, & contra præsentem locationem non venire, adimpletis per d. Alphonsum præmissis, sed d. Alphonsum conuenta omnia adimpleuit, ergo non poterunt fratres d. conuictus venire contra eorum cõcessionem, & veniendo ad id quod interest tenentur iuxta conuentionem, etiam postquam prior & fratres iurauerunt omnia ista seruare, ergo non possunt contra eorum iuramentum venire, alioquin in periurium incidunt quod erit eis perniciosum.

Non

Non me conturbat, quòd auctoritate superioris possunt prior & fratres S. Petri contra iuramentum venire. c. venientes. de iureiurando. Respondeo verum: sed in hoc casu, auctoritas superioris non est cum eis, vt supra probatum fuit, quia concessio non comprehenditur in bulla, & sic nulla est Papæ auctoritas, cum ad concessionem istam non extendatur, nec vnquam voluit de ista concessione Alphonso facta intelligere, & si interrogaretur ita responderet.

Ideo concludendo dicimus concessionem in emphyteosim d. Alphonso factam valuisse, & in bulla S. Papæ Pauli quarti non compræhensam, ob id sententiam in casu restitutionis sustineri non posse. Et ita subscripsi. Datum Parisiis anno 1556. in mense Septembris.

RESP. CXII.

De in emphyteosim datione, per priorem commendatarium.

Ominus Franciscus de frere, prior commendatarius ruralis S. Pro-malsini diocesis de Sisteron, narrauit capitulo S. Victoris Malsiliensis, à cuius monasterio hic prioratus dependebat esse in suo prioratu terras steriles & modicum lucri d. priori afferentes, ob id petebat sibi facultatem dari, in emphyteosim perpetuam illas concedendi capitulum facta inquisitione super commodo & incommodo, & postquam ipsi apparuit vtile esse Ecclesie, in emphyteosim concedere, permiserunt d. priori, qui prior illas terras d. prioratus in emphyteosim perpetuam concessit magistro Gulielmo du Ris quam concessionem approbavit d. capitulum ac Abbas S. Victoris habens iurisdictionem quasi temporalem, auctoritatemque interposuit in d. alienatione. Quæsitum est an d. alienatio valeat, & breui putarem valere, quia Ecclesie vtilitatem respicit & res Ecclesie alienari possunt, quando alienatio illa in Ecclesie tendit vtilitatem. c. sine exceptione. ibi. vt meliora prospiciat. xij. q. ij. c. tua. de his quæ fiunt à prælato.

Non restagatur, quòd de hac vtilitatis causa constare debeat per instrumentum, & non debet credi capitulo vel priori, nec quidem Papæ alienanti, & hoc asserenti vt docet Præpositus in c. non liceat Papæ. xij. q. ij.

Respondeo verum esse, sed hic apparet de hac causa per instrumentum inquisitionis super commodo, cui instrumento credi debet. l. cum precibus. C. de probat. Panorm. consil. xli. videndum in j. volum. & Anroni. Capito in decisione Neapolit. q. xvj. in causa venerabilis. nam verisimile est quod is cui datum erat negotium diligenter inquisiuit, vt debuit. c. j. de rebus Ecclesie non alienand. & causam veram reperit, alioqui capitulum non permisisset, nec Abbas approbasset: nam præsumitur quòd quisq; officium suum iure exercuerit. c. ad audientiam. de præscriptionibus.

Præterea quando rector Ecclesie alienat res Ecclesie cum causa, sufficit auctoritas & consensus Episcopi vel Abbatis superioris, etiam sine capituli consensu. l. j. vbi Doct. de rebus Ecclesie non alienand. hoc firmat Specul. in titul. de empri. §. nunc dicendum. versicu. ceterum. & ista opinio de consuetudine seruatur, vt asserit Perus. in c. j. de rebus Ecclesie non alien. num. 6.

In hac alienatione interuenit consensus capituli, & auctoritas Abbatis S. Victoris qui habet iurisdictionem quasi temporalem in illo loco, ergo valet ista resignatio. vt docet gloss. approbata in clem. de reb. Eccles. non alienand. verba proprii. c. Abbates. de priuileg. lib. vj. sequitur Doct. in c. cum & plantare. Imola in c. statuimus. in fin. de transa.

Nec obest si dicatur Papam in exemptis auctoritatem præstare debere. gloss. in d. clement. j. quia hoc debet intelligi quando ipse Abbas exemptus alienaret: sed hic prior commendatarius alienauit, ergo consensus Abbatis immediati superioris sufficit. c. Abbates de priuilegiis. in vj. c. Abbatibus. xij. q. ij. glossa in summa ibidem, quæ planè ista explicat.

Nec me mouet, quòd non licet commendationem alienare, verum est, nec quidem Papa licet, vel alij habenti titulum. c. non liceat Papæ. xij. q. ij. imò nulli licet ignorare quod domino consecratum fuerit, sanctum sanctorum erit, & ad ius pertinet sacerdotum propter quod inexcusabilis erit omnis qui vastat, vel inuadit, vel eripit. c. nulli. xij. quæst. ij.

Imò nulli regulariter licet alienare res Ecclesie. c. nulli. de rebus Eccles. non alienand. quod intelligitur nisi ex causa vtilitatis vel necessitatis, vt superius dictum fuit, quia causis exigentibus res Ecclesiastica distrahi possunt. Causa enim necessitatis cum consilio clericorum, vel, vt meliora prospexerint res Ecclesie à sacerdotibus distrahi possunt. Gregori. in c. sicut. in fin. xij. q. ij. & eo casu sufficit quòd ecclesia habeat vtilitatem. c. ad aures. ibi. ad maiorem Ecclesie vtilitatem. de rebus Eccles. non alienand. vnde cum in ista concessionem emphyteosis facta d. du Ris prioratus insequeretur vtilitatem valebit. Etiam res steriles sine solemnitate concedi possunt, cum consilio tamen & assensu fratrum, vel episcopi. c. vt super. in fi. de reb. Eccles. non alienand. sed ista erant terræ steriles paruum commoditatem d. prioratu afferentes, & sic valet & tenet d. alienatio, maximè quia alienandi facultas, & licentia à superiore interuenit cum causæ cognitione, existentē causa vtilitatis. Ideo proculdubio tenet ista concessio in emphyteosim, vt plenè explicat dominus Geminianus in consil. xlvij. presbyter.

Nec obest quòd illæ res non erant solitæ concedi. c. si. de feudo. Respondeo, regulariter res non solitæ in feudum concedi non possunt non existente causa, sed si causa vtilitatis vel necessitatis interueniat, concedi poterunt res etiam non solitæ concedi, alioqui non esset licitum Ecclesie vtilitatem facere, quod esset absurdum. vt in d. c. sine exceptione. xij. quæst. ij.

Ex his patet in isto ſolennitates neceſſarias interueniſſe. Primò, inſcriptio interuenit ſuper com- modo & incommodo, quæ vim tractatus habet. Nam hic tractatus interuenire debet, quando alienatur res capituli aut collegij. c. ſine exceptione. xij. q. ij. c. cum apoſtol. de his quæ ſunt à prælat. ſed tractatus capituli non requiritur quando rector rem Eccleſiæ alienat ſeu beneficiarius. cap. j. de rebus Eccleſ. non alienand. in vj. & clem. j. ſicut nec conſenſus capituli, ſed Epifcopi ſufficit vel ſuperioris. d. clement. j. Perul. & alij in d. c. j. ob id iſta inſcriptio loco tractatus habetur.

Item ſubſtaſtatio & aliæ ſolennitates à iure civili requiſitæ in authentica hoc ius porrectum. C. de ſacroſanct. eccleſ. non ſunt neceſſariæ de iure canonico, & ſine illis valent alienationes rerum Eccleſiaſticarum de conſuetudine, tamen ſeruantur ſolennitates iuris tantum canonici, vt docet Perul. in d. c. j. de reb. Eccleſ. non alienand. in vj. Guid. Papæ in deciſ. cxlix. ſecunda conſuſio.

Non refragatur q̄ Epifcopi autoritas debet interuenire, & nō apparet in hac alienatione, ergo conſeſio nulla, etiam quia ante actum debebat ad eſſe conſenſus Abbatis. l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acq. h.redit. glo. in d. c. j. de reb. Eccleſ. non alienand. in vj. Reſpondeo, ſufficere interuenire conſenſum ſuperioris, immediati Abbatis ſcilicet, vel prioris habentis iuriſdictionem quaſi Epifcopalem ſuper illa re, vt docet text. & ibi gl. & Doct. in d. Clemen. j. de rebus Eccleſ. non alienand.

Etiam conſenſus Epifcopi vel ſuperioris requiritur, per d. c. ſine exceptione. xij. q. ij. qui poteſt interuenire, & ante actum & poſt. c. ij. de his quæ ſunt à prælat. c. auditis. de elect. c. cura, vbi Panor. de iure patro. & ratiſ habitio retrahitur, & mandato comparatur. reg. ratiſ habitio. in vj. Ideo iſta permiſſio & inſcriptio capituli, & poſtea ratiſ habitio, & confirmatio Abbatis facit vt valeat d. alienatio.

Item debet eligere alienans rem Eccleſiæ, & epifcopus conſentiens, id quod non ſit dubium profuturum Eccleſiæ. d. c. ſine exceptione. & ſi credant vtilitatem Eccleſiæ facere, licet ipſi lædatur Eccleſia, valebit nihilominus d. alienatio. d. cap. ad noſtram, de reb. Eccleſ. non alien. Sufficit enim quod communi opinione reputetur alienatio Eccleſiæ vtilis licet verè non ſit. text. iuncta gloſſa in verbo profuturum. in c. cum apoſtolica, de his quæ ſunt à prælat. quam Doctores ibi probant, & Conſer. in ſing. ij. incipien. alienatio. & quod tempore alienationis videatur vtilis Eccleſiæ. arg. l. ſi voluntate. C. de reſcin. vendit. nam ſufficit vtiliter eſſe ceptum. l. ſed an vltro. §. j. ff. de neg. geſt. Cal. conf. v. titul. de rerum permutat.

Vtilis eccleſiæ cenſetur ſi tot cenſus detur, vel penſio eccleſiæ ſingulis annis, qui in viginti annis veram rei æſtimationem faciunt. iuxta §. quia verò Leonis. in ſi. de reb. eccleſ. non alien. col. ij. gl. in athen. perpetua. C. de ſacroſanct. eccleſ. Iſon in l. ſi fundum per fideicommiſſum. col. ij. ff. de leg. j. ſed hic plus datur, ergo probatur alienationem ipſi vtilem eſſe eccleſiæ.

Nec me mouet, quod ſucceſſor non tenetur ſtare alienationi factæ per prædeceſſorem. c. ſi quis presbyterorum. de rebus eccleſiæ non alienand. Doct. in c. ſin. ne prælati vices ſuas. Reſpondeo verum eſſe quando alienatio non tenebat, ſecus ſi ipſa valebat alienatio. c. de cetero. & c. veniens. de tranſactionib. quia non poteſt ſucceſſor ea qua facta ſunt iure, à ſuo reuocare prædeceſſore. c. ſtatimus. de tranſact. d. c. ſin. ne prælat. vic. ſuas. facit c. ſin. de ſepult. vnde omnes prohibitiones, & poenæ quibus aſſiuntur alienantes intelliguntur de alienationibus non iure factis. vt Doct. notant in c. tua. de his quæ ſunt à prælat. & ita declarat Papa Paulus. ij. in extrauagant. j. de reb. eccleſ. non alienand. in extrauag. communibus.

Inſuper, iſte prior perperam egit contra d. de Ris: nam prius ad reſciſſionem contractus agere debebat. text. in c. ſi ſeruata de rebus. ibi reſciſſo contractu. xij. q. ij. & ita ſeruata praxis Francia, ideo ex hoc ſuccumbere debet & d. du Ris abſoluti cum expenſis: nam quando valet alienatio, & eccleſia eſt lapſa, agitur ad d. alienationis reſciſſionem, & vt eccleſia in integrum reſtituatur. cad noſtrum. de rebus eccleſiaſticis non alienand. ſed quando iure facta eſt, vt eccleſia non eſt lapſa, ſicut in iſto caſu nullo modo agi poteſt, ideo abſoluendus eſt d. du Ris cum expenſis. Datum Pariſ. anno 1556. in menſe Septembri.

RESP. CXIII.

De donatione in eleemoſynam.

Obilis Radulphus de Arenis, & Stephanus de Halleſmont dederunt co- ceſſeruntque in eleemoſynam Abbati & eccleſiæ S. Petri de alto monte, curtem & terram, & de nemore quantum neceſſe fuerit, exceptis arboribus. & c. & hanc donationem confirmavit, ac decimam totam illarum terrarum dedit Abbati & eccleſiæ. Alexander Papa ij. anno 1564. Pontificatus ſui anno vj. alij etiam videlicet Innocen. & Eugeni. confirmarunt: denuò Reginaldus Archiepiſcopus Remenſis etiam dictam confirmavit donationem, anno 1565. à quo tempore Abbas vſus eſt, & fructus recepit ac decimam, etiam quatuor Parochias ad monaſterium S. Petri pertinere, & voluerunt d. Pontifices, vt Abbas eis deſeruire faceret per ſuos canonicos regulares. Nunc præſecti ad deſeruiendum his parochiis quidam canonici, dicunt decimas ad ſe pertinere, & fructus ac redditus curtis & terrarum illius: quæritur quid iuris? Ex quo facto ſequentes eliciuntur quaſtiones, quarum prima eſt, an iſti canonici regulares præpoſiti ab Abbate ad deſeruiendum his parochiis maxime parochiæ de alto monte poſſint dici curati, vel vicarij perpetui, aut temporales? Secunda, an poſſint deſtitui vita durante? Tertia, an decimæ terrarum ad illos ſpectent? Quarta, an alij redditus terrarum, vel nemorum, vel fructus pertineant ad dictos canonicos, vel ad Abbatem? Quinta, an de illis fructibus (ſi illos per

los percipiant) rationem reddere monaſterio teneantur? Sexto, an congruam ſaltem portionem petere poſſint ab Abbate & monaſterio?

Primæ reſpondeo quaſtioni, hos canonicos regulares non eſſe curatos, licet parochialibus præficiantur eccleſiis ab Abbate: prohibetur enim religioſis obtinere curatum beneficium de monacho. eſt text. in c. monachi de ſtatu monach. quia non docent ſed plangentis habet officiū monachus. c. monach. & ſequen. xvj. q. j. Ideo iura parochialia vſurpare prohibetur. c. peruenit. & ſequen. ibidem. Et quamuis quidam religioſi poſſint præfici eccleſiis parochialibus, tamen non ſunt curati, quando eccleſia data eſt Abbati, & monaſterio vt in hoc caſu: nam voluit Papa vt in illis parochialibus eccleſiis monaſterium faceret deſeruire per canonicos, ſic cura eſt apud Abbatem, exercitium autem & adminiſtratio eſt apud canonicos præſectos illi eccleſiæ nomine tamen Abbatis & monaſterij. capit. expoſuiſti. vbi gloſſ. & Doct. de præbend. ibi. quando data eſt eccleſia vel altare monaſterio, tum & iura data cenſentur. c. altare. vbi Doct. j. quaſt. ij. ſed animarum cura non poteſt eſſe apud capitulum quod neminem repræſentat. c. epifcopus. §. qui manumittitur. xij. quaſt. ij. de Montelauduno in c. ſuper eo. & ibidem in additionibus. de præbend. in vj. ideo oportet quod Abbas aliquem illi præficiat curam.

Imò, iſti nec perpetui diei poſſunt vicarij, ſed tantum temporales & ad nutum Abbatis remoueri poſſunt: tum, quia religioſi, & quia ita ſtatutum fuit in fundatione & donatione bonorum facta monaſterio. Et quando rector principalis deſeruit per vicarium temporalem dicitur per ſeipſum ſeruire, & curam exercere, cum vicarius nomine rectoris exerceat, non iure ſuo, ſicut vicarius perpetuus. arg. l. quod meo. ff. de acquir. poſſeſſ. & c. cum veniſſet. de reſtit. ſpoliat. gl. not. in extrau. ex. crab. circa finem in verbo temporales vicarios. de præb. Ioann. 22.

Maximè in hoc caſu, quia temporalia & ſpiritualia data ſunt Abbati & eccleſiæ, & ſic pleno iure monaſterium habet eccleſiam iſtam parochialem de alto monte. c. cum & plantare. & c. quoniam. de priuileg. & ibi pleno iure data eſt eccleſia Abbati vel alteri, tunc vicarij temporales illi præficiuntur, & quando vnitur eccleſia parochialis Abbati, illi præficiuntur etiam vicarij temporales niſi in vnione dictum fuerit vt ibi creetur vicarius perpetuus. glo. in verb. ad menſam. cle. j. de exceſſ. prælat. & in clement. j. de reſer. Domi. de Rota de ci. cclx. nota. glo. in antiq. & ſolet dicere in vnionibus, reſeruata congrua portione vicario perpetuo. c. expoſuiſti. in fin. de præbend. & tunc dabitur vicarius perpetuus, aliàs temporalis.

Secunda quaſtio eſt, an poſſint iſti canonici ad ſeruiendum præſecti deſtitui ad voluntatem Abbatis. Putarem poſſe, cum ſint vicarij temporales, & religioſi obedientiarij, ideo ad Abbatis nutum remoueri poterunt. c. cum ad monaſterium. §. tales. de ſtatu monacho. c. olim. de accuſatio. cognofcitur enim quando remoueri poteſt, vel non, hoc

modo: nempe ſi religioſus promouetur vt obedientiam ipſi præſtet monaſterio, quod cognofcitur quando ad eccleſiam monaſterio ſubiectam promouetur, ad quem monachus vel canonicus conſuevit tantum promoueri, & etiam ad libitum reuocari, & dari ſocius illi qui eam deſeruiat. vt docet gloſ. in clem. ne in agro. §. adhæc. in verbo ad clauſtrum. de ſtatu monachorum. Panor. in c. monachi. ij. not. de ſtatu monachorum. quia iſto caſu is qui illi curæ præficiatur non deſiit eſſe religioſus monaſterij obedientiarij ſui, ergo ad nutum remoueri poteſt: ſed ſi religioſus promouetur ad Eccleſiam ſecularè parochialem, tanquam alius clericus, tunc deſinit eſſe monaſterij monachus, nec ampliùs habebit communionem cum monaſterio primo. c. ne pro cuiuſlibet. xvj. q. j. nec tenetur eo caſu ſocium habere. teſte Panor. in cap. quod Dei timorem. de ſtatu monach. quia cenſetur eſſe ab illa Eccleſia emâcipatus. c. ſi monachus. xvj. q. j. Bald. in c. illud. de maiorit.

Tertia quaſtio, an decimæ ſpectent ad hos canonicos regulares præſectos ad deſeruiendum Eccleſiis parochialibus, maxime Eccleſiæ de Altomonte. Reſpondeo non pertinere, quia dos donata eſt Abbati, & monaſterio, ergo non canonico illi regulari qui præficiatur nomine Abbatis vt ſeruiat, ſed victu & veſtitu contentuſeſſe debet: iuxta dictum diui Pauli: nam poſtquã ad monaſterium Eccleſiaſticū pertinet pleno iure, vt ſuprà probatū extitit, & decima donata eſt monaſterio: ideo non poteſt pertinere ad iſtum canonicum regularem præſectum ad ſeruiendum nomine Abbatis, qui curam dicitur habere. c. de monachis. vbi Panor. de præben. & quomodo poteſt hic canonicus habere decimas, poſtquam data ſunt Abbati, & Eccleſiæ de Altomonte non video, & quia prædeceſſores iſtius canonici vicarij temporalis de Altomonte, poſſederunt nomine d. monaſterij, ergo non potuerunt nec poſſunt præſcribere, nec poſſeſſores dici. l. malè agitur. C. de præſcrip. xxx. anno. Ideo nullum ius iſti vicario competit nullaque poſſeſſio ad percipiendum decimas illi competit ſicut laico. c. cauſam. de præſcrip.

Quarta ſoluitur quaſtio, quod redditus terrarum vel nemorum ſpectat ad Abbatem, & monaſterium, quia fuit donata curtis & terra ad curtem ſpectans, & nemora ac redditus omnes, exceptis quibusdam arboribus, quas exceperant donatores, vt in vita illis liberum eſſet vt lignoſtarum arborum, ergo poſt mortem donatarij omnia ligna ſpectarunt ad Abbatem & monaſterium & ita vſus Abbas eſt poſt mortem donatium, ſic etiam quintæ reſponderetur quaſtioni vt de fructibus quos perceperint rationem reddere teneantur.

Donant enim nobiles, vt in ſaño præſentitur, curtē de Altomonte liberam, & terrā ad eandē curtem pertinentem cum tota decima. Certum eſt, quod curtis ſeu curia dicitur domus domini, in qua omnes colliguntur fructus poſſeſſionum & terrarum domini, quando dominus multas terras habet in illo loco. glo. & Doct. in §. ſi. quib. mod. feudum amitta. & in c. vno. de capita. qui curiam ven-

vendidit in vltibus feudorum.

Itaque istinobiles de Arenis & de Hallepôt habebant multas terras & possessiones in illo loco, & habebant domum in quam deferebatur fructus & reditus illarum tenus quæ vocabatur curtis, seu Cour, & illam & terras donarunt Abbati, & monasterio, vnde nullum ius potest nunc pretendere canonicus, qui deseruit illi parochiæ, quia canonicus vel vicario non sunt donati reditus, ergo illos recipere non potest, nisi nomine & mandato Abbatris & monasterij, & de perceptis reddant rationem.

Etiã cõstat quòd cum decima imponitur. iuxta cle. fi. de deci. hæc decima soluitur ab Abbate dicti monasterij de alto monte, ergo fructus ad eum pertinent, nam ad eum spectant fructus ad quem & onus. l. secundum naturam. ff. de reg. iur. probatur etiam, quia semper Abbates declararunt Regi ista bona esse monasterij, & l'om bailli par denombremens. [acque id per dinumeratione dederunt,] & congruam portionem isti ab Abbate & monasterio petere poterunt Ideo me his suscripsi.

RESP. CXIIII

De matrimonio.

Nter nobiles Nicolaum Daniou & Gabrielem de Mareul, fuit contractum matrimonium, per verba de presenti dolo, auu, & suasionibus matris d. de Mareul, quæ promisit regem ratum habiturum matrimonium, ac Reginam Nauarræ, tanquam consanguineam d. Danjou, seu de Mesieres, ac etiam promisit dicta mater tutorem seu curatorem, sub cuius custodia erat d. de Mesieres, dominu de Trimollio ratum habiturum dictum matrimonium: & sic induxit d. iuuenem de Mesieres, non repetita conditione, si placuerit illis, ad contrahendum matrimonium, per verba de presenti. Queritur an debeat iudicari matrimonium, videtur quòd sic, quia in matrimonio non requiritur autoritas regis vel tutoris, seu curatoris. l. in copulandis. C. de nupt. nec consanguineorum, vt ibi dicit text.

Secundò, in matrimonio sufficit solus cõsensu. c. sufficiat. xxvij. quæ. ij. vb. sic dicitur, sufficiat solus secundu leges consensus eorum de quorum quarumque consensu & coniunctionibus agitur, qui solus si defuerit, cætera etiã cù ipso coitu celebrata frustrantur: cum ergo inter eos consensus intercesserit, pater hos coniuges fuisse. facit l. nuptias. ff. de reg. iuris.

Tertiò, probatur verba esse prolata inter hos nobiles, quæ sunt verba facientia matrimonium de presenti, vt accipio te in feminam, & ego accipio te in meam virum seu maritum, & promitto non habituru aliã, nec alium: tunc ista verba faciunt matrimonium de presenti. c. si inter. de sponsal.

Quartò, interuenit iuramentum, quod etiam firmat contractum matrimonij. c. præterea. j. & c. ex literis. de sponsal. sicut firmat contractus inualidos. auth. sacramenta puberũ. C. si aduers. vend.

Quintò, interuenit actus geminatus, qui actum videtur confirmare. l. si mulier. authen. siue à me. C. ad Velleian. c. ex literis. de diuort. vbi non presumitur error quando verba sunt geminata, & sic coram notariis duobus fuit contractum matrimonium.

Item postea coram presbytero, ista ergo geminatio faciet matrimonium firmari: nam verba enuntiatiua geminata operantur effectum, sicut dispositiua. l. j. C. de plus petitio. Panor. in c. dilectus. de successiõibus ab intest. Alex. consil. cxxv. num. 5. in vij. volum. Corfc. in suo tractatu de gemina.

Sextò, apparet ex verbis d. de Mesieres, dum dixit, nunc estis tota mea, ergo intelligebat matrimonium esse, etiam quia osculati fuerunt post verba prolata, & sic videtur approbare matrimonium. gloss. in verb. nondum. c. vno. §. j. de despons. impub. in vj.

Septimò, postquam partes sunt mentis composites, & ætatis legitime certum est quòd matrimonium contrahere possunt: sed d. de Mesieres erat quindecim annorum, d. Gabriella xvij. annorum, ergo erant capaces matrimonij. §. j. instit. de nupt.

Octauò, sicut in dubio iudicare debemus pro religione. l. sunt personæ. ff. de religiof. & sump. funer. ita & pro matrimonio. c. fin. de re iudicib. Ad hæc opinio vnius Doctoris authentici pro matrimonio tenentis, præfertur communi opinioni aliorum Doctorum afferentium cõtra matrimonium. Hostien. in c. si vir. de cognat. spirit. Felin. in rub. de sponsal. col. penul. in nouo matrimonij priuilegio. Barb. consil. 6. scriptum. col. ij. in j. volum.

Nonò, licet ad dissoluendum matrimonium requirantur testes omni exceptione maiores. c. in literis. de testib. c. j. de consanguin. c. in super. qui matrimonium accusare poss. ibi per testes, fama & conuersatione præclaros. l. nullum. C. de repud. tamen ad coniungendum sufficiunt duæ etiam mulieres. c. super eo. ij. de testib. Barb. consil. vj. scriptum. col. ij. in j. volum.

Decimò, iudicando pro matrimonio cuitatur periculum animarum, quia licet non sit matrimonium, tamen postea ex nouo consensu erit, ideo illa sententiã quæ est in fauorem animarum, est amplectenda. gloss. singul. in authen. sacramenta puberum. C. si aduers. vendi. ius canonicum maxime tendit vt viterur animarum periculum. c. j. de constit. in vj. & gloss. in c. cum contingat. de iureiurand.

Vndecimò, quamuis conditio ista valeat, contraho si placuerit Regi, vel patri, & si non consenserit non valebit matrimonium. c. super eo. & seq. de condit. appof. requiritur tamen quòd illa conditio sit in principio actus apposita. c. dixit. xxxij. q. j. & Ioann. Andr. in c. j. de conditi. appof. & quòd vterque illi conditioni consentiat expressè, aliàs si taceat non videtur cõsentire illi protestationi. not. in c. fi. de cond. appof. vbi Card. & Thom. Ferr. cautel. vij. Petrus Gerard. singu. xxj. Hyppolit. singul. cclxxxvj.

Duodecimò, facit c. beata. xxvij. q. ij. vbi dicitur quòd

Testimonium autem duarum mulierum sufficit, ad probandum matrimonium.

Matrimonium contractum si conditum si Regi placuerit.

quòd beata Maria votum virginitalis in corde habuit, sed illud non expressit ore quo subiecit se diuina dispositioni, dum proposuit se præseruaturam virginitalatem, nisi Deus aliter ei reuelaret. Committens ergò virginitalatem suam diuina dispositioni, sic d. de Mesieres licet in corde haberet conditionem si placeret Regi, & curatori, tamen dispositioni iuris se subiecit, quæ vult propositum in mente retentum, nihil operari. l. si repetendi. C. de condic. ob caus. dator.

Decimotertiò, tolerabilius est aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quam coniunctos legitime contra statuta domini separare, text. in c. licet ex quadam. in fin. de testib.

Contra matrimonium faciunt sequentia, primò, text. in c. tua nos. in fi. de sponsal. vbi qui non consensit licet cognouerit mulierem non tenetur contrahere matrimonium, sed hic non consensit, quin potius dolo inductus fuit, ergo non erit matrimonium, non tamen creditur dicenti se non consensisse, etiã si de verbis apparet nisi euidenti bus signis manifestetur, vt si statim reclamaret, vt in c. consultationi. de sponsal. nam in matrimonij liber cõsensus debet interuenire. c. cum locum. de sponsal. qui non interuenit, vbi est dolo.

Secundò, dicit Tho. in quolibet. v. q. viij. quod quantumcunque matrimonium contractum sit per verba de presenti, si vnus non proposuerit alteram ducere, nec vnquam in eam consensit, non debet iudicari matrimonium ex illo facto, in foro conscientia, quando ex altera parte dolo affuit & defuit omnino consensus, refert & sequitur Syluester in sua summa, in verbo matrimonium. in iij. q. viij. vbi plus dicit, quòd si ille ex cuius parte non fuit dolo, contrahat matrimonium cum altero, valebit secundum matrimonium.

Tertiò, facit c. aliter. xxx. q. v. vbi in hæc verba sic ait, aliter legitimum non sit coniugium nisi ab his qui super ipsam sceminam dominationem habere videntur, & à quibus custoditur vxor petatur, & à parentibus & propinquitibus desponsetur, sed hic non fuit petita ab his qui eum custodiebãt, ergo non valet matrimonium, & quamuis loquatur ille text. in scemina, tamen hoc est ratione frequentioris vsus, quia frequentius in ea accedit, idem puto in masculo per glo. singul. in clem. j. de rescri.

Quartò, dolo debet vitare omnino matrimonium, saltem ante copulam contractam, quia vitiat contractu bonæ fidei. l. & eleganter. ff. de dol. ergo & matrimonium, in quo fides est de substantia ipsius. c. omne. xxv. q. ij. nisi diceremus quod si ruperetur per dolum, omnia dissolueretur, quia sunt per dolum.

Quintò hoc suadet ex eo quod habetur Genes. xxix. c. vbi cum Iacob seruuisset septem annis, vt haberet Rachel filiam Laban, tamen dolo fuit ei tradita Elia quæ erat oculis lippis, & hebdomada completa septemq; clapsis annis Laban dedit ei alteram. En igitur quòd dolo inductus aliam potest ducere, saltem ante carnis copulam.

Sextò, persuadere est plus quam compelli, & cogi. l. j. §. persuadere. ff. de seruo corrup. sed merus vitiat matrimonium. c. cum dilectus. de his quæ vi

metulve caus. fiunt. ergo & dolo, cum plus sit, licet Doct. ibi dicant non vitare nisi tollat consensum, id est dolo qui esset circa res, quia incidere in errore fortunæ, qui nõ vitiat. c. j. xxxix. q. j. sed dolo in hac quæstiõe incidit circa personã iuuenis, qui non vult contrahere matrimonium, vel vult contrahere sub tali conditione, si placuerit tali & quoniam & dolo tuo, non reperitur conditio, vel inducitur quis ad contrahendum, dicerem matrimonium hoc casu vitari antequam esset consummatum, licet simpliciter Doct. dicant non vitari. & Ias. in l. pacta nouissima. C. de pact. & quia in metu dolo in est. l. si cõ exceptione. §. cum qui. ff. quod met. caus.

Septimò, probari dolum dico, eò quòd matrimonium non est factum publice sicut fieri consuevit. c. j. & si. de clandest. despons. vbi glo. dicit tribus modis dici clandestinum.

Etiã dicitur clam fieri quando non potest venire in notitiam eius cuius interit. Bart. in l. ij. C. de his qui ex publ. ratio. lib. x. vel quod sine iudicis autoritate seu principis. Bart. in l. j. de præd. curia. lib. x. C. Dec. in l. quo tutela. §. clam. ff. de regu. iur. vt hic. nam expellebantur famuli, & dum gubernator d. de Mesieres erat absens ista tractabantur.

Item dicitur fieri clam, & fraus præsumitur & dolo, quando est factum instrumentum & iniungitur notario & testibus, vt rem secretam teneant. Bart. in l. in fraudem. in princip. ff. de his quib. vt indig. sed omnia ista probantur in hoc matrimonio contrahendo interuenisse, ergo dolo ex his probatur, qui ex perspicuis iudiciis probatur. l. dolum. C. de dol. id est ex manifestis. glo. in c. pastoralis. de caus. possel.

Itẽ ex alio probatur fraus & dolo, ex promissione quam faciebat, incauto iuueni, ei asserens se habiturum consensum Regis, Reginaque Nauarræ & d. de Tremoillo curatoris d. de Mesieres.

Item ex alio probatur ratione inæqualitatis personarum: nam mater incrementum filia & honorem videtur diligere, vbi vir superior est diuitiis, & nobilitate, potentia & honore. c. super eo. ij. de testib. hic est longè maior vir muliere, tam ratione cõsanguinitatis, quia ex stirpe regia, quam ratione diuitiarum: ergo mater dolo induxit hunc iuuenẽ.

Itẽ pòderãda est qualitas personar, nam iuuenis quindecim annorum inter manus procuratorum tractabatur, qui sunt subtiles & cauti in agendis negotiis, & ipse solus se defendebat, saltem debebat d. de Mareul relinquere ei vnum curatorem.

Item qualitas mulieris, nam vetula, quæ multa mala sciebat, & alter iuuenis, ac etiam quia mulier: nam non est malitia supra malitiam mulieris nec dolo, quin à muliere, saltem vetula, non excogitetur, vt de ista possumus dicere, quæ adeò ornate loquitur, vt si Cicero reuiuisceret non ornatiùs loqui posset.

Putarem tamen hoc matrimonium contractum per verba de presenti non esse iudicandum, nisi sponsalia, ac si per verba de futuro. hoc probo per c. vnũ. §. j. de despons. impub. vbi sponsalia per verba de presenti contracta per impuberes vel alte-

Matrimonium quando clã fieri dicatur.

Matrimonium per verba de presenti tractatur aliquando vt censetur sponsalia per verba de futuro.

Matrimonium per verba de presenti contractum vitrum impugnetur ob requisitum consentium aliquorum.

rum, ex illis valebunt, vt poſſunt, non ſicut agebatur, ſed tanquam ſponſalia de futuro, ſic & iſto caſu, vbi videtur deficere conſenſus de præſenti, ſed intendebat facere iuuenis ſecundum conſuetudinem patriæ, & licet ille text. loquatur in impubere tamẽ idem videtur in pubere ſimplici & dolo decepto, vt hîc, quia non videtur conſenſiſſe ratione doli.

Item interdum ſponſalia contracta per verba de futuro trahuntur ad verba de præſenti. c. is qui fidem. de ſponſal. & verba directa obliquantur. l. Centurio, & ibi not. ff. de vulg. c. ſi pater. de teſta. in vj. ſic & hæc verba de præſenti prolata denotabunt tantum ſponſalia de futuro, nec obſtat quod fuerit ei declaratum per ſacerdotem dum aſſindabat eos, quod non poſſet habere aliam, quia hoc intelligebat iuuenis quod non poſſet aliam habere ſi conſenſerit eccleſia, & ritè fiat matrimonium.

Item vt vitetur ſcandalum aliquando etiam matrimonium ſeparatur. c. cum in tua. vbi Panor. de ſponſ. ſed in his nuptiis complendis magnum promerit ſcandalum, ergo compleri non debent. Felin. in c. nihil. verſic. xvij. de præſcrip.

Item coactiones ad matrimonium ſolent diuerſos generare exitus. c. requiſiuit. de ſponſal. nam coactio venit contra fidem, quia adulterium facile committet coactus, & euitabit prolem. Genef. xxxvij. c. dicitur quod, Quam coactus accipere relictam fratris in vxorem ſemen in terram emittebat, ſic fieret in hoc matrimonio.

Item conſuetudo eſt in conſanguineis Regis, ne matrimonium ſine Regis conſenſu contrahant, quæ valet, ſi etiam tacitè per Papam fuerit approbata. c. ſuper eo. de cog. ſpirit. Sylueſter in verb. matrimonium. ij. q. iij.

Item inter præcepta iuris habemus honeſtè vitare. l. i. i. ff. de iuſti. & iur. §. iuris. inſtit. illo titulo. & in matrimoniiſ maximè honeſtas conſideratur. l. ſemper. ff. de ritu nupt. & valde honeſtum eſt vocare conſanguineos. §. j. inſtit. de nupt. ergo ſi non fuerint vocati eſt inhoneſtum.

Item actus agentium non operantur vltra intentionem. l. non omnis. ff. ſi cert. per. ſed intentio non erat d. de Meſieres contrahendi, quia intentio præſumitur eſſe qualis de iure. l. ſi duo. ff. de acquirit. hæred.

Præterea in matrimoniis videmus malitiam ſupplere ætatem. c. de illis. de ſponſal. ita & ſimplicitas minuet à contrario, quia quod operatur propoſitum in propoſito, operatur oppoſitum in oppoſito. l. ſi. §. ſi. ff. de leg. ij. & ſimplicitas excuſat non à toto, ſed à tanto. c. ex tuarum. de ſortileg. & aliquando venia datur. c. ſcriptura. de conſecra. diſtin. ij.

Itẽ hoc debemus dicere quod dixiſſent cõditores ſi de hoc fuiſſet interrogati. l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & poſth. ſed veriſimile eſt, quod cõditores videntes dolum mulieris, & aliorum qui hoc matrimonium tractarunt ita reſponſiſſent, ergo & nos.

Item quod Papa ſic reſponſiſſet pater per ſuum

reſcriptum, vbi vult ſtari iuramento ſuo an conſenſerit vel non, ſed non poſſumus dicere quin conſenſerit, ſaltem quin poſſit iudicari matrimonium per verba de futuro, ergo illud ſic iudicabimus; nam instrumentum notariorum non videtur probare matrimonium. Panor. & alij in c. illud. de præſump.

Item interpellatores matrimoniorum extra ordinem puniri debent. l. j. ff. de extraord. criminib. c. ſolicitatores de poenit. diſt. j. & ob hoc per ſenatum fuit condemnata d. de Mareul ad mille & octingentas libras, & quilibet alius, qui interfuerat iſti matrimonio pertractando fuit ad multam etiam condemnatus.

Iterum de Matrimonio.

N hac matrimoniali cauſa ponderanda ſunt verba promiſſionis, videlicet de præſenti, promitto te ducere in vxorem, & nunquam aliam habebõ, an ſint verba de præſenti, an de futuro? Certè inuenio de præſenti & primò, pondero quod illa verba de præſenti debet aliquid operari. gloſ. in l. j. ff. quod mer. cauſ. l. ſi quando. ff. de legat. j.

Item dicit text. in l. talis ſcriptura. ff. de lega. j. quod ſi legata ſint decem præſentia, quãuis ſuperuacua ſit hæc adiectio, tamen quantum ad vim & effectum pertinet ad hoc proficiet, vt præſenti die legatum debeat, ſic proficiet iſta verba vt præſenti die obligatus ſit.

Facit text. in l. liber homo. ij. §. dec. ff. de verbor. obli. vbi qui promittit hodie decem dare, eo ipſo die agere poteſt, nec videtur præmaturus agi, licet ſi non dixiſſet hodie, non teneretur illo die. l. in omnibus obligationibus. ff. de regul. iur. §. omnis. inſtit. de verb. obligat. vbi Angel. l. promiſſor. de conſti. pecu.

Ad hæc facit l. cum ad præſens. ff. ſi certum petita. vbi conditio ad præſens ſi viuat. Rex partorum non moratur obligationem, licet apud nos incerta ſit. §. conditiones. de verbor. obliga. in inſtit. ſic & iſta verba, *ie vous promets prendre de preſent* [Promitto tibi capere de præſenti] reuoluntur in præſentia verba l. *de preſent ie vous promets mon corps* [de præſenti tibi promitto corpus meum.] Alioqui diſſerretur obligatio contra illam text. vel *ie vous promets prendre pour femme, & de preſent vous prens.* [Promitto tibi capere te pro vxore, & de præſenti te capio.] licet illa verba omiſſa ſint, *vous prens*: [te capio:] tamen intelliguntur propter verbum, *de preſent.* [de præſenti.] Coniugalis pactio non deſloratio matrimonium facit. c. cum initiatur. xxvij. q. ij. & c. coniuges appellatur prima deſponſationis fide, quamuis ignoretur concubitus, ibi. Et ſi quis deſponſauerit, vel ſubarrhauerit vxorem nullus de conſanguinitate eam ducere poterit, quia probantur eſſe coniuges. c. ſi quis deſponſauerit. xxvij. q. ij.

Matrimoniorum interpellatores puniuntur ad emendam in hoc per Arſum.

RESP. CXV.

De matrimonij conuentionibus.

Onuẽtiones ſuper matrimonio contrahendo initæ fuerunt inter illuſtrem virum Do. Ioannẽ Bertrandum Nomophylacẽ, ſeu Regij ſigilli cuſtodem ex vna, & ſpectabiles viros & nobiles Do. Iacobum Lachenay patre Nicolai de Lachenay & vxorem diſti Lachenay, hoc potiſſimò modo, videlicet promiſit Do. Bertrandum Nicolao Lachenay quindecim mille libras turoneſis. nomine dotis filie ſuæ Domicellæ Margaretæ Bertrandæ præſenti, & conſentienti, & ſe illam eidem daturum in coniugem, ſi Eccleſia conſentiret pollicitus, & ita notarij referunt, & quod promiſerunt, vt matrimonium inter d. Nicolaum & Margaretam (quæ annorum erat duodecim & vltra) contraheretur, & in quodam conclauis, ſeu *cabinet* Do. Bertrandi, hæc geſta fuerunt, in quo loco præſbyter Do. Antonius Roquet ad mandatum parentum interrogauit partes, videlicet filium, vt nomen ſuum exprimeret, quod expreſſit, & filia ſimiliter, poſtea iſ præſbyter dixit d. Nicolao, es ne contentus accipere Margaretam in vxorem? qui reſpondit ita, vulgari ſermone, *ony*: deinde præſbyter interrogauit d. Margaretam, an contenta eſſet accipere d. Nicolaum? quæ nihil reſpondit, ob id præſbyter dixit, non coniungã vos, niſi loquamini, ſed pater filie dixit: *ony, ony, elle le veut bien, paſſes oultre*: [ita, ita, vult, vltorius progredere:] præſbyter vltra progrediendo poſuit annulum in manu filie, datum à Do. Bertrando, & dixit: in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, deinde actu peracto ſe osculo inuicem donauerunt, & parentibus, & cognatis, poſtea dicta filia conſeſſa eſt ſe ligatam eſſe, vt quidam teſtes deponunt, nunc tamen recuſat accipere d. Nicolaum, dicens ſe nunquam in eo conſenſiſſe, ſed ea metu patris feciſſe, nam pater ei minatus erat expulſurũ ſe longè eam à ſe, cuidãmq; vili & pauperi in matrimonium traditurũ, nunc dubitatur, an ſit aliquod matrimonium: ſequentia maximè videntur facere pro matrimonio.

Primò instrumentum conuentionũ matrimonialium à duobus notariis conſectum, cui ſtandũ eſt, niſi contrarium proberur. l. cum precibus. C. de proba. vbi Bal. dicit instrumentum eſſe probationem probatam. c. illud. de præſumptio. c. ij. de fide inſtru. & in illo instrumento promiſit pater ſe daturum dictam Margaretam in coniugem d. Nicolao: ergo iſta ſunt ſponſalia & obligantur filij & filie, ex promiſſione patris. c. j. de deſponſa. impube. etiam filia conſenſit ad antecedeſ, videlicet ad dotis conſtitutionem, ergo & ad matrimonium: nam conſeſſo antecedente & conſequenti. l. j. §. j. ff. de vſufuc. & cui eſt iuriſdictio conſeſſa, omnia conſeſſa eſſe cõſentur, ſine quibus iuriſdictio explicari non poteſt. l. ij. de iuriſdict. omni. iudic. ff. maximè quia dos ſine matrimonio eſſe non poteſt. l. quod Seruius. & ſeq. ff. de condictio. cauſa data.

Secundò, conſenſit d. Margareta, quando præſbytero dixit nomẽ ſuum, & quod interrogata fuit an vellet accipere Nicolaum, & pater reſpondit, ita: nam certum eſt, quod quando parentes pro filiis puberibus contrahunt ſponſalia, ſi filij expreſſe conſenſerint, vel tacitè, vt ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur. c. vno. in ſi. de deſponſ. impuber. lib. vj. ergo remanet obligata d. Margareta ex patris promiſſione, quamuis nõ reſponderit, & Iuriſcon. ait voluntatem filie ſic accipimus, niſi euidenter contradicat, videri conſentire patri. Vlpia. in l. ij. in ſi. ff. ſolu. matri. & ea quæ patris voluntati non repugnat, conſentire intelligitur, tunc autem ſolum diſſentiendi à patre licentia filie conceditur, ſi indignum moribus, vel turpem ſponſum pater elegerit. idem Vlpia. in l. ſed quæ patris. ff. de ſpõſal. in l. in adoptionibus, quæ à patre ſunt, vtriuſque arbitrium expectandum eſt, vel conſentiendo, vel non contradicendo. ff. de adoptio. igitur matrimonium ſapienter apparet factum eſſe inter diſtas partes.

Tertiò, apparet d. Domicellam Margaretam ratam etiam habuiſſe illud matrimonium, tum quia erat poſt matrimonium iucunda, & de hac ratiſhabitione multi teſtes deponunt, videlicet. vij. & viij. ac x. & xj. quod dum d. Nicolaus ſponſus prætenſus diſcedere velle, ipſa flebat, miſitque literas ad eum ſæpe, eum amicum ſuum vocans, dixitque ſe eſſe ligatam. & in c. ad id. de ſponſal. dicitur quod ſi inuita tradita per annum cohabitavit cum viro, præſumitur reconciliata, ad eod quod ſeparari non poteſt. c. j. xxxj. q. ij. & alia multa dixit d. Margareta ſe facturam poſt completum matrimonium, videlicet famulis quod eos reciperet, & bene tractaret, & vt interim paterentur.

Quartò, probatur matrimonium per annuli traditionem & ſubarrhationem. c. ſi. de deſponſal. impuber. ca. tenor. de re iudic. etiam quia maritus ei dedit vnum annulum, quem ipſa geſtauit, quæ geſtio etiam præſumit matrimonium. cap. illud. de præſumptio.

Quintò, probatur matrimonium per dona recepta ab ipſo marito, ſeu ſponſo, nempe eidem Margaretæ iſ ſponſus donauit annulum, in ſpeculum, & ipſa iſta accepit, & alia munera, oscula etiã ſuere ſæpius repetita nomine matrimonij, & ſic probant matrimonium. c. ex parte. de ſponſal.

Sextò per nominationem, vocauit enim fratres ſui ſponſi, ſuos fratres, & conſanguineos ſuas conſobrinas, vt deponunt teſtes multi, & qui vocauit aliquod decanum videtur ei cedere iſ. c. ex ore. de his quæ ſunt à maiori parte capi.

Septimò, fama matrimonij fuit longo tempore, quæ cum aliis probat. c. illud. de præſumptio. Dec. conſi. clxij. in cauſa. col. ij.

Otaud, fauere volunt iura matrimoniis. c. ſin. cum ſimilibus. de re iudic. vnde ſingulari opinioni Doctorum pro matrimonio facientis ſtandum eſſe docent Hoſti. & Panor. in ca. ij. de cognat. ſpiritual. Barba. conſil. vj. in j. vol.

Vltimò iſta omnia aſſeuerant pater & mater d. ſponſi, quibus credendum videtur. c. ſuper eo. ij. &

c. in literis, de testib. quia melius sciunt veritatem, quam alij. c. videtur, qui matrimo. accusa. possunt. imo si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum triennij tempore à communione abstineant. cap. j. xxxj. q. ij. hac sunt quæ ex processu pro matrimonio colligi possunt.

Ego tamen non obstantibus prædictis nullum puto esse matrimoniū, quod sic probatur. In omni actu tria requiruntur, causa efficiens, formalis & finalis, & in matrimonio duo saltem requisita sunt, videlicet substantia & forma. cap. tua. in fi. de sponsal. vbi etiam glo. substantia est consensus vtriusq. c. j. xxix. q. j. seu causa efficiens. c. j. xxvij. q. ij. & ca. sufficiat solus coniungendorum cōsensus eorum, de quorū coniunctionibus agitur. xxvij. q. j. quod probatur iure diuino: nam Genesis xxiiij. ca. circa finem dicitur, quod parentes Rebecæ dixerūt vocem suam puellam, & quæramus ipsius voluntatem, cumque vocata venisset, sciscitanti sunt, vis ire cum homine isto? quæ ait, vadam, & c. de iure canonico ait Ambrosius in c. cum initiatur. xxvij. q. ij. quod defloratio virginitatis non facit matrimonium, sed pactio, pactio autem est duorum, vel plurium in idem placitum, & consensus. l. j. ff. de pac. hic non inuenitur pactio, quia filia non consentit, & consensus est duorum vel plurium in idem sensus. c. j. xxix. q. j. vbi etiam dicitur, quod vbi non est consensus vtriusque, nullum esse matrimoniū potest, at hic nullus fuit consensus, nec præcedens, nec subsequens, de quibus in c. j. xxix. q. j. vers. his ita. De iure civili etiam voluntas & consensus requiritur vtriusque contrahentis matrimonium. l. in copulandis. C. de nup.

Secundò requiruntur verba, pro forma matrimonij, inter valentes loqui. text. in c. tua. de sponsal. glo. in l. cū notissimi. C. de præscrip. xxx. anno. & si prior, & potentior est mens, quam vox dicentis, tamen nemo sine voce dixisse existimatur. text. in l. Labeo. in fi. ff. de supellec. lega. verba matrimonij declarantur. in c. si inter. de sponsal. gl. in verb. verbaliter. in extraua. Ioan. xxij. forma est quæ dat esse rei, & eam conseruat in esse, teste Philos. Aristotel. & loquitur text. in l. Iulia. §. si quis. ff. ad exhibend. qua forma omiſsa corrumpit actus. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transac. c. cum dilecta. de rescript. inuenta enim sunt verba, non vt per ea se homines fallant, sed vt eis quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat. c. is autem. xxij. q. ij.

At in facti specie Margareta ista nulla protulit verba, ergo non apparet de mente. Primò in contractu doris, & in conuentionibus dotalibus, non dicitur quod aliqua protulerit verba, minus quando presbyter eam interrogauit, sed pater dixit ita ipsa bene vult, pater non potest intentionem filie declarare, nec alius quisquam, quia solus Deus est cordium & voluntatis scrutator, dicit enim David scrutans corda & renes, Psal. vij. & ca. nunquid. de poeniten. dist. j. ergo non debet hæc declaratio voluntatis patris d. Margarete nocere maximè, quia pater sciebat voluntatem filie contrariam, & si filia consensisset, bene dixisset, ita, *ony*, sicut dixit, nomen suum.

Et si non sit virginalis pudoris eligere sibi maritum, sed expectat iudicium parentum. c. honorantur. xxxij. q. ij. vbi etiam allegat illud Euripidis, sponsaliorum meorum pater meus curam sibi subiit, tamen filie & puellæ consensus requiritur. d. c. cum locum, & l. in computandis. ibi sed expectanda est eius voluntas, de cuius coniunctione tractatur, & si puella cultu verecundie propriam noluerit voluntatem depromere, corā positis propinquis iudici deliberare permissum est, cui melius adulta societur. l. in coniunctione. de nuptiis. C. & pater primò eligere potest maritū filie, & postea filia illi debet cōsentire, & pater habet curam horum sponsaliorum, videlicet vt necessaria pro sponsaliis præstare habeat.

Et sic tam de iure diuino probato, Genes. xxiiij. de Rebeca, quam de iure canonico supra adducto, & etiam de iure civili. per d. l. in copulandis. C. de nuptiis, requiritur in matrimonio consensus vtriusque & verba.

Et quamuis quidam iurium interpretes dicere voluerint simultaneum, (vt ipsi dicunt) consensum adesse debere. glo. in l. consensu. ff. de obligat. tamen hoc non est verum, quia consensus mutuus bene requiritur. d. c. tua. & c. si inter. de sponsal. sed non simultaneus, hoc asserunt. Hostien. & alij. in c. ex literis. ij. & c. dilectus. de sponsal. ideo dicit à simili Iuriscons. nouissimo consensu omnes superiores confirmari. in l. per fundū. ff. de seruitu. rustic. prædio. igitur postquam causa efficiens, videlicet consensus, & causa formalis, videlicet verba deficiunt non aderit causa finalis, videlicet fides, proles, & sacramentum.

Item apparet de metu filie, & quæ metu gesta sunt, rata non habet prætor. ff. quod metus causa, cum locum non habeat consensus, vbi metus vel coactio intercedit. c. cum locum. de sponsal. & de hoc metu tam ante matrimonium, quam postea plures deponunt testes, nec in hoc reiecti, dicentes illustrem patrem puellæ Margarete minatum eadem fuisse se reiecturum dictam filiam, & ad longinquas partes missurum, ac exheredarurum, & quod nunquam videret eam, sed cogeret eam desponsare aliquem pauperem scholasticum, vnde minæ sunt sufficientes cum metu reuerentiali patris, & matris sponsi, ad impediendum matrimonium: imò si iam factum esset sine consummatione retractandum esset. text. in c. consultationi. de sponsal. in l. j. §. quæ oneranda. vbi glo. & Bart. ff. quartū rerum actio non detur, quia plena debet ille securitate gaudere, cuius est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere, quod odit, & sequatur exitus, qui de inuitis solet nuptiis provenire. d. c. cū locum. & dicit text. in c. de neptis. xxxj. q. ij. nequaquam inuitam & renitentem cogas cōiugio sociari, quorum enim corpus vnum est, vnus debet esse & animus, ne fortè virgo cum fuerit alicui inuita copulata contra Domini Apostolique præceptum, aut reatum disidij, aut crimē fornicationis incurrat, cuius videlicet peccati malum in eum redundare constat, qui eam coniuaxit inuitam: alibi etiā dicitur inuitas nuptias malos solere prouetus habere

habere. c. j. xxxj. q. ij. & alibi ait libera esse debere matrimonia, & monendos, potius quam cogendos, cum coactiones difficiles soleant exitus habere. ca. requisit. de sponsal.

Non obest quod videatur vanus metus, & vani timoris non est iusta excusatio. per regul. iur. l. metum. ij. ff. quod metus causa. Respondeo, non est hic vanus timor, videlicet vt quādo pater vult reicere filiam vel exheredare. ca. Quintauallis. de iure iurand. & quando quis est interuersurus statum alicuius, est iustus metus. l. isti quidē. §. penul. ff. quod met. causa, sed pater erat interuersurus statum filie, quia minatus fuerat ei daturum quendam vilem hominem in maritum, ergo iustus timor fuit.

Adhæc timor matris sponsi adest, sub cuius imperio d. Margareta erat, & longo tempore male eam tractauerat, vt infiniti testes deponunt, & sic non potest non esse iustus metus, vt pote dupliciter, non refragatur l. si patre cogente duxit vxorem, quam non duceret, si sui arbitrij esset, contraxit tamen matrimonium, quod inter inuitos non contrahitur, maluisse enim hoc videtur. ff. de ritu nuptia. respondeo, quia ille text. intelligitur in leui coactione, vt docet glo. in ca. inter cætera. xxij. q. iij. seu in reuerentia paterna, quæ non impedit matrimonium. Salice. ibi. secus in metu. glo. ibi. etiam loquitur quando filia cōtraxerat, sed hic non contraxit, sed tacuit, & hic iustus adfuit metus, & ibi etiam sponsus vxorem duxit, hic non.

Et licet quidam dicant matrimoniū dolo contractum non vitari. glo. & Doc. in c. cum dilectus. de his quæ vi metūve causa fiunt, tamen matrimonium contractū metu non tenet. c. Abbas. vbi glo. & Doct. ibidem text. in l. si mulier. §. si dos. ff. quod metus causa, vbi dos promissa metu non tenet, nec nascitur obligatio, sic & in matrimonio, quod debet liberum esse vt dicit ibi gl. & propter vnūquodque tale & illud magis authent. multò magis. C. de sacrosanctis Eccles. nempe fortior est metus, quam dolus, quia metus continet & dolū. l. si cum exceptione. §. cum qui metu fecit de dolo teneri certum est. ibidem, & relinquendum est arbitrio iudicis, an verba minæ, vel potētia sint iusta causa metus. l. iij. ff. ex quibus causis maior. glo. & Doct. in ca. cum dilectus. de his quæ vi metūve causa fiunt.

Supereſt ad contraria respondere, videlicet ad instrumentum conuentionum: nam huic respondet Imperator in l. neque sine nuptiis instrumenta facta ad probationem matrimonij sunt idonea, diuersum à veritate continente, nec non interpositis instrumentis iure contractum matrimonium irritum est, cum omiſsa quoque scriptura cætera iudicia nuptiarum non sunt irrita. C. de nupt. igitur per hoc instrumentum super dote cōtractum, non censetur contrahi matrimonium, nisi de facto contrahatur. sic dicitur in c. illud. de præscriptio.

Nec apparet quod filia acceptauerit dotis constitutionem, & si acceptasset, tamen ob hoc nō videretur contraxisse matrimonium, in quo contrahendo requiritur consensus & verba, vt dictū fuit,

& licet in instrumento dicatur factum ea præsentē & consentiente, sunt tamen verba notarij referentis patrem puellæ hoc confessum fuisse, & dixisse, non quod expressè filia cōsenserit, & si consensisset, tamen intelligeretur in constitutione dotis, tantum consensisse, non verò ad nubendum illi de quo fuerat iam protestata contrarium.

Nec refragatur secundum, vbi quando parentes contrahunt sponsalia pro filiis puberibus, si filij consenserint tacitè, vel expressè, obligantur. Respondeo, verū est quando filij vel filie consenserunt, hoc dicit text. in c. fi. xxx. q. ij. vbi sic dicitur, non est coniugium, nisi sit consensus vtriusque, etiā si pater & mater hoc voluerint, & fecerint. & ca. j. de despons. impuber. vbi si aliquo modo non consentit filius, fieri non potest, sed ista filia non consentit imò semper renuit & protestata fuit, quod nunquam contraheret cum dicto Nicolao.

Et quamuis sponsalia possint contrahi à parentibus, matrimonium autem de præſenti non nisi vterque exprimat verba contrahi non potest. text. in c. tua. & c. si inter. ibi vtroque dicente. de sponsal. & c. licet. de spons. duorum. & sic intelligitur. d. c. vnic. de desponsa. impuber. in vj. licet glo. in d. c. si inter. dicat sufficere signa subsequuta subarrhatione per immiſsionem anuli: nam multæ propter verecundiā annuunt potius, quam loquantur, maxime præſentibus parētib. d. c. honoratur. sed illa glo. debet intelligi in sponsalibus de futuro, aliàs loqueretur contra text. ibi consensu verbis consuetis expresso, & quando nullus præcessisset metus, sed propter verecundiā illa tacuisset, & aliquod signum fecisset, fortè hoc procederet, at in isto casu non tacebat ob verecundiā, sed ob metum paternum, & matris sponsi, ac propter amborū minas, sed erat iam protestata nunquā illum se accepturam in maritum.

Et sic apparet duos casus esse faciendos, & omnia super hoc iura conciliabuntur, primus est, quod in sponsalibus de futuro non requiruntur verba vtriusque, sponsi & sponsæ, sed sufficit patris voluntas cum taciturnitate filie vel filij. d. c. vno. §. porro. & alia iura sic intelligētur, etiam illa omnia de sponsal. loquuntur, non de matrimonio, quia dicunt ex illis sponsalibus iustitiā publicæ honestatis provenire, quæ non oritur ex sponsalibus, per verba de præſenti. c. sponsam. de sponsal.

Secundus est in sponsalibus quæ per verba de præſenti fieri non possunt, si verba contrahentium non interueniant, & vterque dicat accipio, vel æquipollentia verba. & ita loquitur d. c. cum inter. ibi vtroque dicente. & ca. licet. de sponsal. duo. & quoad Ecclesiā, quia Ecclesia non debet coniungere illum qui nō loquitur. d. c. tua. vbi dicit, quoad Ecclesiam, & ita intelligitur Genes. xxiiij. quia pater non potest dicere ego accipio, quia illa verba præſentia referuntur ad eos, de quorum coniugio agitur, & ipse non accipit, alioqui pater sibi acciperet, quod tacere non vult, nec potest dicere nomine filij, postquā est præſens, & alia ratio est, quia dum pater celebrat filio spōsalia, interim filius poterit videre, an ei possit & debeat coniungi filia

promissa à parte, & si videat illam non esse sibi vilem, non consentiet, sed monendus erit, & non cogendus. c. requisit. de sponsal. quid si leprosa facta fuerit filia, vel fornicata? certe eam recipere non tenetur. c. quem ad modum. de iureiurand. etiam si per se promississet, vt ibi. & iura quæ præsumunt voluntatem, cessant, quando constat de meru, quia in certis non est locus coniecturis. l. continuus. ff. de verbor. obligat. sed hic constat metum tam à patre puellæ, quam à matre sponsi adhibutum, ergo non est matrimonium præsumendum.

Etiam non sufficeret taciturnitas filij, vel filia, nec haberentur pro consentientibus, si causa cognita constaret ob reuerentiam paternam eos tacuisse tempore contractus matrimonij. vt docent Panor. & Felin. in c. nonne. de præsumpt. quod potest infringere sponsalia mille, secundum Felin. ibi. nam isto casu talis reuerentia paterna id operatur, quod iustus metus. l. j. §. quæ oneranda. ff. quarum rerum actio non detur. Bart. & alij in l. quæ dotis. ff. solut. matri. & in hoc casu satis constat de minis & metu paterno, ergo sola filia taciturnitas non operatur consensum, imò cum semel contradixerit intelligitur contradictionis propositum in ea durare ac permanere. tex. in c. maiores. in fi. de baptis. & ferè in propriis terminis loquitur Ancha. in c. vno. §. porro. in fi. de desponsal. impuber. lib. vj. qui potest videri.

Præterea ad hoc vt filia censeatur patri consentire, requiritur quod filia sciat, quid facit pater. per tex. in d. l. ij. in fi. ff. solu. matri. ibi. vbi enim sapit, scire eam exigimus, vt videatur non contradicere. & c. ex literis primo. de sponsal. sed ista filia (vt præteritur) non fuit monita, nec certiorata de dicto matrimonio contrahendo, imò dum ipsa vellent discedere, pater sic iussit, ergo ipsa contraxisse non videtur, nec videtur renuntiare Velleiano quæ ignorat, quid sit. l. mater. ff. de inoffic. testa. c. ex rescripto. de iureiurand.

Secundum etiam non obest quia hic sacerdos non gerebat nisi personam priuatæ personæ, quia non erat parochialis, sicut requiritur. arg. ca. cum esset. & c. relatum. de testa. l. j. ff. de iustit. & iure, & quia hoc faciendo delinquebat, videlicet vsurpando officium curati, ergo publicam personam non induebat & tanquam priuatus non poterat nisi sponsalia de futuro contrahere. c. cum inhibito. de clandest. desponsa. c. aliter. xxx. q. v. nam si curatus excesserit fines suæ parochiæ inter priuatos est. argu. l. iij. ff. de offic. præsid.

Etiam de voluntate sacerdotis apparet, quod postquam filia loqui volebat, ipse noluit eos coniungere: nam dixit, *si vous Marguerite ne parlés, je ne vous marieray pas*, [si tu Margareta non loquaris te non coniungam.] ergo recessit à contractu matrimonij faciendo, quia amplius eam non interrogauit, vt debebat, si matrimonium facere inter partes volebat.

Tertium non obest de ratihabitione, quia ratihabito non habet locum in eo, quod non est, nec potest quis ratum habere matrimonium, nec sponsalia, quæ non sunt. l. decem. de verbor. obligat. sed

hic nulla fuere sponsalia, nec matrimonium, ergo d. Margareta ea rata habere non potuit. & d. c. ad id loquitur quando sponsalia fuerant contracta inuita filia, data postea cohabitatione per annum, facit vt ratum matrimonium filia videatur habere, sed hic nulla etiam fuit cohabitatio, quia d. Nicolaus statim discessit ad studium, & sic amplius non cohabitauit cum ea, & filia ab eo tempore semper contradixit, vt apparet ex testium depositionibus, & quauis filia remanserit apud parentes sponsi, non censetur ratificasse sed potius in contradictione persistisse, quia ante matrimonium apud eos fuerat educata.

Nec obest quartum, videlicet datio anulij, quia hæc datio à marito fieri debebat sponsa post sacerdotis benedictionem de consuetudine. c. fi. de desponsa. impub. & tunc fuisset facta subarrhatio, & quauis glo. in c. tenor. dicat subarrhatio esse fidem contractus de presenti dare, tamè subarrhatio acciperet aliquid sponsa nomine arrharum dare. l. arrhis. & l. fi. C. de sponsa. & datio arrharum ante contractum non facit contractum, nec prodest. §. j. de emptio. in inst. hic erat anulus patris, non viri, & sacerdos quasi priuatus dedit, & quauis d. Nicolaus dederit filia alterum anulum, tamen non dedit nomine arrharum, quia dixit iam matrimonium contractum fuisse, vnde dicit text. in cap. nostrates. xxx. q. v. & postquam arrhis sponsam sibi sponsus per digitum fidei anulo insignitam desponderit. Alexand. consil. cl. col. vj. vol. v. & ponitur in quarto digito, quia in eo vena est sanguinis, quæ ad cor vsque peruenit. c. foemina. ibidem & vt verum faciat sacerdos matrimonium, sequentia seruare debet, vt scribitur in libro sacerdotum. in j. parte.

Primo requiritur, quod sacerdos interroget vtrumque de nomine & impedimento si inter eos vllum sciant. Secundo quod vterque respondeat. d. c. si inter. & c. licet. Tertio requiritur quod sacerdos ponat manum dextram sponsi super manum sponsa. Quarto quod ponat stolam ad modum crucis super manus sponsi & sponsa. Quinto quod dicat & ego auctoritate qua fungor coniungo vos matrimonialiter, benedicendo, in nomine Patris & Filij, & c. Sexto, presbyter benedicit arrhas, & anulum, quas maritus vult dare sponsa. Septimo facta benedictione sponsus de manu sacerdotis accipit anulum, & ponit illum in quarto digito sinistrae manus sponsa, quæ hæc facta non fuerunt.

Respondeo ad quartum, videlicet ad osculi dationem, quia dicit text. in ca. lex diuina. xxvij. q. ij. quod neque osculum parit propinquitatem, quod nullam facit corporis commixtionem, facit matrimonium, sed inter consanguineos & amicos datur, sic & Genes. xxix. sed in Francia consuetudo est se osculandi, maxime inter mulieres, vt docet patruus meus Rebuff. in l. j. C. de domest. & protecto. ideo illa oscula non probant matrimonium. d. ca. illud. de præscriptio.

Quinto respondeo dona non facere matrimonium, nec sponsalia. c. j. de matrimo. contrac. contra interdicitur Ecclesia. ibi Panor. dicit, nota quod receptio munerum, amplexus, & oscula non faciunt sponsalia

sponsalia transire in matrimonium, cum attentatus copula non sufficiat. ca. adolescens. de sponsal. & no. quod tenet matrimonium contractum cum alia, non obstantibus sponsalibus, & receptione munerum, & osculis & amplexibus: tene mète, quia nescio alibi, hæc Panor. nam dona facta nomine matrimonij non probant matrimonium, nec sponsalia, si nulla ad sint alia verba, sed intelligitur nomine matrimonij contrahendi, nisi sint verba de notantia executionem actus, vt deinceps habebote pro legitima coniuge, & tractabo te pro vxore, aliam te tanquam vxorem, chara eris mihi vxor. Panor. & alij in c. ex parte. de sponsal.

Nec sextum mouere nos debet, videlicet nominatio & epistolæ, quia nec nominatione, nec epistolis necessitudo consanguinitatis coniungitur, nec nudis asseuerationibus. l. non epistolis. & l. seq. C. de proba. vbi licet quis nominauerit sororem aliquam, illa non ager familiarum exciscuda, & sicut si Papa, vel Episcopus nominet aliquem decanum, vel Archidiaconum non videtur ei conferre ius ad illam dignitatem. cle. fi. de sent. excom. sed requiritur collatio, ita & in matrimonio, quia sicut canonica institutio requiritur in beneficiis. c. j. de reg. iur. in vj. & in matrimoniis spiritualibus, sic & in matrimonio carnali. Doc. in c. per tuas. de proba. cum ista æquiparentur in c. inter corporalia. de transla. Episcopi. & sic sola nominatio non probat matrimonium. c. illud. de præsumpt. vnde dicit text. in c. aliter. xxx. q. v. his verbis, aliter legitimum non sit coniugium, nisi hi, qui super ipsam foemina dominationem habere videntur, & à quibus custoditur vxor, petantur, & à parentibus & propinquioribus sponsetur, & legibus doretur, & suo tempore sacerdotaliter (vt mos est) cum precibus & oblationibus à sacerdote benedicatur, aliter verò præsumpta non coniugia, sed adulteria potius quam legitima coniugia esse non dubitatur, nisi voluntas propria non suffragauerit, & vota succurrerint legitima. facit quod no. Innoc. in c. ex parte. iij. de testi. spol. quæ refert Alex. consil. cl. in causa. col. ij. nu. ii. & seq. in v. vol. & consil. seq. col. ij.

Nec obest septimum, quod fama probat matrimonium. d. c. illud. de præsumptio. Respondeo famam cum aliis probationibus iunctam probare, videlicet cum copula, & cum cohabitatione longa, sed hic est fama, nec quidè fama, sed falsus rumor, qui non solet obesse. l. fi. ff. de hered. instituend. & plerumque hi rumores à vero absunt, quod etiam probat Ouid. in epist. j.

Sine quis Antiochum narrabat ab Hecfore viditum Antiochus nostri causa timoris erat.

& sic consuluit Alexand. consil. cxliij. quoniam abundè. col. ij. in ij. vol. & consil. cl. in causa. col. iij. in v. vol. imò erat fama potius de sponsalibus, quæ de matrimonio, quod nullum erat. Ideo iudicis arbitrio relinquatur quantum fidei præstandum sit huic famæ, seu rumori. vt Doc. tradunt in l. admouendi. ff. de iureiurand. l. in bonæ fidei. C. illo tit. c. fi. ibidem. nec partes probauerunt aliquam fuisse matrimonij famam, quia testes dictæ puellæ dicunt fuisse famam, quod dicta puella sponsum non diligebat, & quod cum illo non contraheret matrimonium,

& sic de contraria fama potius apparet, quam de fama matrimonij. Carol. Ruinus consil. l. j. circa nu. 14. & xix. in v. vol.

Nec refragatur octauum, quod fauendum est matrimonio, verum est quado constat de eo, sed prius constare debet matrimonium esse. §. planè. de testa. milita. vbi fauendum est testamentis militum, sed prius constare debet ab ipsis facta. l. diuus. ff. de testa. mili. & dicit Papa in c. ex tenore. de foro cõpe. non sumus, ita viduis in iustitia debitores, quod aliis iniustitiam facere debeamus, sic pauperibus quidè fauendum est. c. nuper. in fi. de donat. inter virum & vxorem. c. fi. de testa. l. id quod pauperibus. C. de Episcopis & clericis. tamen Deus dicit pauperibus in iudicio non misereberis. Exod. xxij. c. in prin. sic ergo dicemus fauendum esse matrimonio, quado de eo constat, & in dubiis, sed non quod iniuste debeamus iudicare pro illo. nam dicit text. in c. vno. de aliena. feud. quod Ecclesia est cultrix & auxitrix iustitiæ, ideo non patitur contra iustitiã aliquid fieri in se, vel in alterum. ca. per tuas. de dona. Igitur cum causa debeat ab Ecclesia iudicari, non debet iniuste iudicare pro matrimonio, & dicere matrimonium esse, vbi non est, nec ex leui præsumptione iudicari debet matrimonium. c. illud. vbi Panor. j. not. & c. literis. de præsumpt. Alex. consil. cl. in causa. col. iij. nu. 14. in ij. vol. c. licet ex quadam. de testib. præsertim cum matrimonium maximè sit onus. l. p. oneribus. C. de iure dotium. & sarcinã vocat tex. in ca. xxxij. q. vij. & multis difficultatibus opprimitur. l. fi. vers. eum. C. de impo. lucra. describ. nihil enim multum à specie seruientis differunt quibus non datur facultas recedendi. l. ij. ff. de liber. ho. exhiben. plenè Ioan. Neufsa. in sylua nuptial. ergo non videtur fauendum oneri, nisi quatenus impositum videtur. l. Arrianus. ff. de actio. & obligat.

Vltimò patris & matris suspectum est matrimonium, etiam si agatur de matrimonio. c. super eo. ij. de testib. vbi si agatur de incremento filia vel filij ratione matrimonij, illorum est suspectum testimonium ibidè. & in l. nullus. ff. de testib. l. parentes. C. illo tit. de probatione quoad matrimonium. vide Dec. consil. cxliij. in causa.

Limitatur quando ageretur de consanguinitate probanda etiam ad dissoluendum matrimonium, super qua cum ipsi melius ipsam consanguinitatem sciant deponere possunt. c. videtur. qui ma. accus. possunt. dicã alia in meis nouis interpr. ad illa iura.

Concludendo dicã, quod Sixtus Papa Episcopus per Hispaniã constitutus scribit incerta coniugia nemo Pontificum iudicare præsumat, & quamuis vera sint, non tamen credenda, nisi quæ certis iudiciis comprobantur, nisi quæ manifestio iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur. c. fi. quis. xxx. q. v. vnde pronuntiandum est nullum fore matrimonium inter dictas partes, dandãque licentiam filia nubedi cui voluerit, eam absoluedo cum expensis, & ita pronuntiatum fuit ab officiali Paris. in cuius relatione & consilio interfui, anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, in mense Octobris, & hæc sententia fuit etiam confirmata per alias duas sententias.

RESP. CXVI.

De monasterio dicata.

Monasterio dicata filia à patre an possit restituere.

Illis depositionibus testium & processu inter D. Catherinam religio-

Primò quicunque à parentibus propriis in monasterio fuerit delegatus nouerit se ibi perpetuò mansurum: nam Anna Samuel puerum suum natum & ablatum in Deo piè obtulit, qui in ministerio templi, qui à matre fuerat deputatus permansit. c. quicunque. xx. q. j. & quem progenitores ad monasterium tradiderant, & in Ecclesia cœpit legere, & canere, nec vxorem ducere, nec monasterium deserere poterit, sed si discesserit reducatur ibidem. Item Iuriscōsultus in l. si patre. ff. de rit. nupt. sic ait si patre cogente ducit vxorem filium, quam non duceret si sui arbitrij esset, contrahit tamen matrimonium quod inter inuitos non contrahitur, maluisse hoc videtur, sic & ista Catherina professionem.

Professione faciens vis vel metus eam non videt.

Secundò, si quis fecerit professionem, & in professione non contradixerit tenet professio licet vis & metus prius interuenerint. tex. notand. in c. cum virum. de regul. ibi. non enim videtur illa monastica professio à se posse iugum excutere, cum eam non constet euidenter contradixisse cum benedictionem acceperit, sed d. Catherina in professione non contradixit, nec de sua contradictione apparuit: imò tam priorissam quàm aliam religiofam deponunt eam nullo modo tempore professionis reclamasse: ergo professio spontè sic facta valet, licet postea eam pœnituerit: nam si ex qualibet pœnitentia possit religiosus vel religiosa egredi, pauci in monasterio morarentur.

Tertiò, professio etiam si metu facta fuisset valet, si postea proficiens eam ratam habuerit. c. j. in fi. de his quæ vi metusve caus. & ratum censetur habere secundum quosdam si postea ibi remaneat per vnum mensem. arg. c. cōstat. j. q. j. vel per duos. Innocen. & Ioan. And. ibi. arg. c. ex publico. de conuers. cōiug. sed tex. videtur addere vnum annum. in c. ij. de regul. videlicet si per vnum annum steterit, seu aliàs arbitrio iudicis, sed ista Catherina stetit & permansit vltra viginti annos, in dicto monasterio, ergo ratam habuit professionem suam.

Novitia actus professorum faciens an efficiatur professio. Habitum professorum accipiens tacite efficiatur professus.

Quartò, si novitia actus professorum fecerit, etiam sine alia professione monasterio obligatur, c. vidua. de regular. sed d. Catherina non solum fecit actus professorum, sed etiam professionem emisit sponte: ergo est obligata religioni.

Quintò, qui accepit habitum professorum religioni est adstrictus sine alia professione, quia ob hoc professionem fecisse censetur, c. super eo. de regular. sed d. Catherina habitum professorum per

xx. annos & vltra derulit, igitur religioni adstricta est & religiosa censetur.

Sextò, summa est ratio quæ pro religione facit. I. sunt personæ. ff. de religiof. & sump. funer. & ista opinio facit pro religione conseruanda, ergo illa est amplectanda.

Non refragatur c. præsens. xx. q. iij. vbi professio coacta non valet. Respondeo verum esse nisi fuerit ratificata, vt inferius dicitur, vel hic non fuit coacta vt inferius dicitur & supra dictum extitit.

Non obstat quod d. Catherina remansit longo tempore extra monasterium etiam in vita matris. Respondeo hoc non in excusationem eius Catherinæ, sed in maioris transgressionis augmentum, merito valet allegari. c. sicut nobis. in fi. de regula. & quia remansit in habitu in quo debebat esse ante sententiam, vt in primo rescripto mandatur, & iudex non debet proferre sententiam, nisi ad habitum reducatur prius, sed ante rescriptum habitum habebat.

Nec me mouet depositiones testium, quibus probatur metu matris Catherinam cōpulsam ad ingrediendum religionem, licet per testes partis aduersa dicatur cōtrarium, tamè plus creditur duobus testibus affirmantibus metum quàm mille dicentibus quod sponte fecerit. teste Innoc. in c. super hoc. de renuntiat. quem sequitur & refert Panor. in c. j. col. ij. de his quæ vi metusve caus. fiunt. & sic concludo d. Catherinam religioni adstrictam, & ita esse pronuntiandum citandamque ex officio priorissas, siue vt in rescripto primo dicitur, subpriorissas & Claudium, vt in secundo rescripto habetur. Et hæc visa sunt mihi veriora, quibus hîc Vidumij agens absq; libris subscripsi anno 1545. die 2. Septembris.

Monialis extra monasterium manens.

Testis deponens de vi aut metu proficiens religionem non debet deponere.

Alliam ad religionem delinquentem.

Respondeo, testes d. Catherinæ non deponunt de metu mortis, vel de cruciatu corporis, sed simpliciter de vi & metu, qui est multiplex. Ideò oportebat deponere de metu, qui in constantem cadere poterat, & idè metu allegatus, vel vis non obest. c. penul. de his quæ vi metusve caus. fiunt. item testes d. Catherinæ deponunt per verba iuris, tamen deponere debebant per verba facti dicendo matrem eam verberasse, & ei minas fecisse, si nō susciperet habitum: idè illis testibus stari non debet.

Præterea testes deponunt quod mater alliciebat filiam, quod est licitum. t. præsens. in fi. & cap. seq. xx. q. iij. & de auditu loquuntur, idè non probant. c. licet. de testib. & l. testium. C. cod. nec allegant à quo, nisi tres, vel quatuor allegant vnam, videlicet priorissam, quæ interrogata contrarium dicere videtur d. Catherinam fecisse voluntariè professionem in manibus suis, licet postea quandoque eam pœnituerit: & sic illis testibus non creditur.

Item metus, si quis fuerit purgatus, fuit per ratihibitionem, quia tam longo tempore stetit in dicto monasterio post professionem, & sic licebat vi & metu traducere ad monasterium in quo erat professus, & sic loquuntur testes, quia fugitiui religiosi per vim sunt reducendi ad monasterium. cap. fi. de regular. & c. proclinas. xx. q. iij.

Nec

Nec obstat, si dicatur quod metus durabat quousque mater viueret, & sic non censetur approbasse, quia respondeo purgatum esse si fuerit per totum tempus, & per ratihibitionem factam tacite per xx. annos. & quia nūquam fuit protestata quæ tamen protestari debebat. c. fi. de appell. & quia viuente matre, obtinuit dispensationem de eam visendo valetudine grauatam, videtur approbasse professionem per hoc, quia omnia contenta in sua dispensatione quis videtur approbare. l. cum precum. C. de liberal. caus. nec durare potuit metus, qui non fuit, cum sit sponte sine reclamazione professus.

Nec obest quod professio fuerit facta ante tempus probationis, & sic videtur non valere. c. Gonsaldus. xvij. q. j. Respondeo, licet professio fieri non debeat ante annum, tamen facta tenet, quia multa prohibentur fieri quæ tamen facta tenent. text. in c. ad apostolicam. de regular. nam videtur tam monasterium quàm religiosus vel religiosa renuntiare illi anno probationis proficendo, vel si steterit per sex menses antè in vna religione potest in alia proficere, post sex menses. vt Doct. tenent in regul. indultum. de reg. iur. in vj. sed d. Catherina steterat per annum, & vltra in prima religione, ergo in alia poterat proficere ante annum, vt fecit prima: tamen est tutior, quod iuri suo renuntiavit vt potuit: nam quilibet potest renuntiare iuri suo. c. si diligenti. de foro compet. l. penul. ff. de pact. & sic concludo d. Catherinam religioni adstrictam, & ita esse pronuntiandum citandamque ex officio priorissas, siue vt in rescripto primo dicitur, subpriorissas & Claudium, vt in secundo rescripto habetur. Et hæc visa sunt mihi veriora, quibus hîc Vidumij agens absq; libris subscripsi anno 1545. die 2. Septembris.

RESP. CXVII.

Per quæ verba matrimonium contrahatur.

Et la difficulté presentee, assavoir s'il y a mariage en ces paroles, ie promets n'espouser autre homme que vous, ou que ie n'espouseray iamais autre que vous, avecques autres paroles: assavoir ie vous declare que ie vous done cecy en mariage, & pour mariage, & la femme le recoit apres la declaration. Veule fait que dessus semble que lesdictes paroles emportent mariage: car promettant n'espouser autre que vous. Ergo ie vous espouseray ioinct les paroles & actes precedens & suyans repetés plusieurs fois & dons receus, & tout ce fait doit estre declare mariage. [Super difficultate presentata, nempe an matrimonium sit in his verbis, promitto nullam vxorem ducere præter te, vel nunquam aliam præter te ducam, cum aliis verbis, videlicet, declaro me tibi id. dare in matrimonio, & id. mulier post declarationem recipit.

Vilo factò præmissò, videtur dicta verba efficere matrimonium: nam promittens nullam in vxorem ducere præter te, ergo ducam te in vxorem, cum verbis & actibus præcedentibus ac sequenti-

bus sæpius repetitis, vnà cum donis receptis, & omne id quod factum est, debet matrimonium dici & declarari.] vt concludit Capol. cautel. lxj. par les raisons qui ensuiuent. [per rationes & causas subsequentes.] Primò, per id quod dicit Specul. in titul. de sponsal. §. j. versic. quid si ita dixerit, vbi concludit quod si aliquis dixerit mulieri, nunquam habebō aliam vxorem nisi te, vel non habebō aliquam nisi te, quod per illa verba videtur consentire de præsentibus, quia hæc dictio nisi ponit quoniam oratio negatiua præcedit. l. actione. vbi Bart. & alij C. de transact. glo. & Doct. in regul. peccatum. de regul. iur. in vj. c. accusasti. de accus. & hoc semper cum sequitur negationem, nempe ex eo quod dicit non habebō aliam, videtur dicere quod eam semper habebit, imò fortius consulit Barba. consil. vj. in j. vol. quod si mulier dicat viro non tanges me, nec carnaliter cognoscēs nisi saluo honore meo, quod videtur contrahere matrimonium, si eam cognoscat, cum saluo honore non possit cognosci extra matrimonium.

Matrimonium per quæ verba censetur esse contractum.

Item non obstat si dicatur quod possibile erat quod ita proferendo ista verba, ie n'espouseray iamais autre homme que vous, [nunquam aliam præter te in vxorem ducam,] nunquam intendebat cum aliquo contrahere, nec cum isto: sed si aliquando vellent contrahere quod desponsaret istum. Respondeo ista esse vera quando nulla alia verba præcessissent de contrahendo matrimonio, secus si ante ista verba probata essent aliqua tendentia ad matrimonium, quia tunc dicitur matrimonium. c. ex parte, vbi expressim Panor. & alij de sponsal. c. si quis diuini. xxx. q. vlt. nec sufficit dicere quod proferendo ista verba non habebat animum contrahendi matrimonium, quia nemo præsumitur dixisse id quod mente non cogitauit. l. labeo. ff. de suppellect. leg. & de occultis ecclesia non iudicat, sed ex verbis prolatis, quæ inter valentes loqui requiruntur in matrimoniis. per c. tua. de sponsal.

Datum nomine matrimonij si fuerit acceptum à muliere facit legitimum matrimonium.

Præterea probatur etiam matrimonium ex hac declaratione, do tibi ista ratione matrimonij, quia postquam mulier accepit, videtur consensisse matrimonio, mediantibus aliis verbis, vt notat Præposit. in c. ex parte. col. penul. de sponsal. vbi dicit, intelligitur pro spe futuri matrimonij contrahendi, quando aliquis dicit bibe causa matrimonij.

Ad hæc in dubio debemus pro matrimonio præsumere. c. fin. de re iudic. c. ex literis. de sponsal. maximè ex tot & tantis verbis, quæ hîc præcesserunt, & longo tempore durauerunt, vnde ex his tam factis quàm verbis declaratur voluntas. l. de quibus. vbi gloss. ff. de legib. cap. dilecti. de appellat.

Item ipsa sæpius requisituit virum vt eam liberaret siue, vt dicunt, quitteret, ergo præsupponit obligationem: nam liberatio præsupponit obligationem. l. decem. ff. de verb. oblig. c. ad dissoluedum. de despons. impub.

Item illa quæ promissit sub conditione accipere aliquem completa conditione tenetur. c. de illis. de condit. apposit. vbi si quis promissit ducere aliam

in vxorem si daret centum aureos, si ipsa velit dare tenetur is qui promisit eam ducere. Item si aliqua promiserit contrahere, si pater consenserit post patris consensum tenetur. c. super eo. de condict. apposit. sed ista promisit sub conditione si haberet alia bona, vel vsque ad talem summam, ergo ipsa tenetur impleta conditione. vt not. plenè Præposit. inc. j. de condict. appof.

Item si ipsa nollet contrahere teneretur ad restitutionem datorum, & ad interesse damni emergentis, non lucri cessantis. Anto. de Butri. & Præposit. in c. gemma. de sponsal. quamuis ibi Panor. contrarium teneat, videlicet quòd non possit peti interesse nisi pars dolosè habuerit vt ibidem habetur, quòd est intelligendum de interesse lucri cessantis, sed interesse damni emergentis bene debetur, & per hæc concluditur mulierem posse ad matrimonium cogi, aliàs ad interesse & datorum repetitionem.

Itè ad dubiū sequens, videlicet si post sponsalia spōsa fornicetur, & postea spōsus eā cognoscat, an transeat in matrimonium adeò quòd illam non possit repudiare, & breui respondeo verum esse matrimonium & consummatum per text. in c. penul. & si. de sponsal. facit etiam text. in c. quemadmodum. de iureiur. vbi sponsus non potest obiicere fornicationem sponsæ commissam ante sponsalia, siue ignorauerit, siue scierit, quia inquirere debebat sic: & quādo sponsa fornicata est post sponsalia, poterat eam maritus reiicere & repudiare antequam eam cognouisset, sed cognoscendo matrimonium consummat. per d. c. si. & post matrimonium consummatum, non potest maritus queri nec illam repudiare.

Nec refragatur quòd si post matrimoniū consummatum mulier committat adulterium, & eam postea maritus cognoscat, non videtur remittere accusationem adulterij, quod ignorat, vt in rub. de diuor. patet. in decretal. sic non videtur hic approbare matrimonium. Respondeo longè diuersus est hic casus à nostro, quia maritus cognoscendo adulteram peccatum non videtur approbare: nam patronus turpitudinis est qui celat crimen vxoris, sed diuersum est in hoc sponso: nam hic agitur de fauore matrimonij contrahendi, & de eo quod probare potest maritus, vt illam à malo reuocet sub spe matrimoniij, nam illa spōsa quæ antea peccabat, cum habebit maritum non peccabit. Ideo iura in hoc fauent. c. inter opera. de sponsal. saltem non est verisimile & d. c. quemadmodum dicit nō posse obiici fornicationem antea commissam, & sic nec accusari: omnia enim ista remittuntur per confessionem factam ad matrimonium, quam oportet facere, & ita mihi videtur, salua correctione cuiuslibet melius sentientis.

Conclusiones domini du Gast.

Hæc argumenta fuere contra Doctorem du Gast, disputantem questionem per me Rebuffum factam, anno 1535, & die xxvij. Ianuarij; quo fuerunt creati Doctores Faber, Renartus, Florentus, Clericus, & Parpasius.

Sponsa fornicans post sponsalia si fuerit postea ab sponso cognita an censetur ad consummationem matrimonij cognita.

Primò, edictum de matrimonij est prohibitio certarum personarum, & permissorium regulariter. Hostien. in summa de sponsal. & diuus Paulus cuius festum colimus hodiè, hoc mense Ianuario 1535, qui non potest abstinere nubat in domino, & ad Corint. vij. cap. habeat vnusquisque suam.

Secundò, illud quod non est prohibitum est permissum. cap. nam concupiscentiam nesci ebam peccatum esse nisi lex diceret idem Paulus ad Roman.

Tertiò, illud quod non mutatur cur stare prohibetur? l. præcipimus. C. de appell.

Quartò, prohibere alicui matrimonium est pœna. not. in rub. de sponsal. sed pœna non imponitur nisi à iure exprimat. §. sin autem in authen. de non eligen. secundò nubent. collat. ij.

Quintò, hoc esset tollere scientiam, quia simile generat suum simile. l. quòd si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædilit. edic. sed Doct. generabunt Doct. vt dicitur in l. Gallus. in princip. ff. de liber. & posthum. l. quæreret. de verb. signific.

Sextò, esset eos Doctores innocentes condemnare. probatur Prouerb. c. v. Et sit vena tua benedicta, letare cum muliere, adolescentiæ vbera eius inebriant te omni tempore, & in amore eius delectare iugiter. & Ecclesiast. xxxvj. c. Specie mulieris exhilarat faciem viri, sed si non duceret vxorem moreretur, tum ob retentionem spermaris, quæ multum nocet, vt dicit Auicen. Fen. xx. rub. de retentione coitus, vbi dicitur tantum nocere, sicut retentio menstruorum, tum quia tristis spiritus desiccet ossa, vt dicit Salomon, sed per coitum quis efficitur hilaris, quia coitus purgat melancholiam. Auicen. in rubr. de iuramentis coitus. fen. xxj.

Septimò probatur, per id quod dicitur Ecclef. c. iij. melius esse duos simul quàm vnum, si vnus ceciderit ab altero fulciatur: vñ soli quia cū ceciderit nō habet subleuātē se. Vnde Lacedæmonij tres præclaras de coniugio legestulère. Prima damnabat eos qui vxorem non ducerent.

Secunda, qui tardius ducerent. Tertia, qui non bene, vt pote si sacerdos vel castratus duceret.

Octauò, vbi conueniunt verba, & eius dispositio. l. iij. §. toties. ff. de damn. infect.

Nonò, afferret commoda & non damna authen. habita. C. ne fil. pro patre. sed afferret damnium si Doctores non possent nubere, ergo. & c.

Decimò, qui habet instrumenta concernentia matrimoniū, potest illud cōtrahere. c. fraternitatis, ibi, cui naturale deerat instrumentum, de frigid. & malefic. sed hi Doct. habent instrumenta lata, & amplas mentulas, ergo, & c.

Vndecimò, ita honestum est contrahere matrimonium sicut ingredi monasterium, in authen. de sanctiss. episcopis. §. sed & hoc præsent. coll. ix.

Duodecimò probatur j. ad Corinth. vij. c. propter fornicationem vnusquisque habeat suā vxorem, & vnaquæque habeat virum suum. cap. sicut. xxxij. q. ij.

Inferior non potest tollere legem superioris. cle. ne Romani.

ne Romani. de elect. sed lex superioris permittit, ergo inferior non potest prohibere.

Decimoquartò, contra præceptum Dei, dicentis. Genes. j. Crescite & multiplicamini: sed non possit mundus multiplicari sine matrimonio, ergo, & c.

Decimoquintò, vbi fides in aliquo deficit hæreticus est. c. j. & c. damnamus. de summ. Trinitat. sed si nō nubat quis, deficit fides, deficit proles, deficit sacramentū, quia ista substātia matrimonij.

Decimosextò, contra legem canonicam, quæ dicit, quòd statutum factum in odium alicuius non valet. c. cum omnes. de constit. sed in odium & damnium venientium hoc fuit factum, igitur non valet.

Decimosseptimò, facilè contemnit quis quod ignorat dicitur adagio j. sed sacerdotes ignorant dulcedinem matrimoniorum, tanquam inexper-tes, ergo facilè potuerunt statuerè.

Decimoctauò, quod omnes tangit ab omnibus debet approbari. regul. est iuris, sed istud statutum tangit tam viros, quàm fœminas, ergo debuerunt vocari, quia earum interest.

Decimononò, esset incidere in hæresim Arrianorum, qui prohibebant matrimonium, omnia, dicentes, communia & vxores. c. dilectissimis. xij. quæst. j.

Trigesimò, non valet statutum laicorum circa substantiam matrimonij, nec consuetudo, quia substantia matrimonij (cū sit iure diuino inuentum. c. vno. de voto & voti redemp. in vj.) non subiacet legi laicorum, cū non sit de suo foro. e. tuam. de ord. cognit. hoc tenet glo. & Doct. per illum text. in cap. j. de sponsal. & Doct. in c. Ecclesia sanctæ Mariæ. de constitut.

Vltimò, excommunicati sunt qui nuptias damnant. c. si quis nuptias. xxx. dist. & dicit August. in c. nuptiarum. xxvij. q. j. quòd bonum nuptiarū semper bonum fuit, in quibus voluit interesse Christus.

De matrimonio, & testium super eo depositione.

Señble au soabscript, que le mariage est assez prouué, [Videtur infra scripto, quòd matrimonium satis probatū sit,] ad hoc, vt sententia pro actore debeat dici. Primò, quia duo vel tres testes sunt contentes & conueniunt super principali, scilicet tã super confessione rei, quàm super copula, & iure caurum est, quando in dicto principali sunt contentes, licet in aliis sint singulares quòd eorum sit testimonio fides adhibenda. vt probat Bald. in l. de quibus. col. penul. ff. de legib. refert Dec. in c. licet. not. ix. de probat.

Nec refragatur si dicatur quòd omnes isti testes erant domestici, quia respondeo, in his quæ domigeruntur quoniam per alienos non possunt facilè probari, testes domestici admittuntur. l. consensu. §. super. C. de repud. vt est in casu mihi proposito.

Item quando factum non potest aliter probari, tunc etiam testes inhabiles & domestici admittuntur. Panor. in c. cum in tua. de sponsal. tex. in c. si. de testib. cogend. Bar. in l. ij. §. quod diximus. ff. si

Testes super matrimonio deponentes.

quis caut. & in l. si quando. C. vnd. vi. Alex. consil. xxxiiij. animaduertis. col. j. in iij. vol. & quando res est difficilis probationis, admittuntur probationes per coniecturas. c. præterea. de testib. Bar. in l. in illa stipulatione si Calendis. ff. de verbor. oblig. l. in l. cum ea. col. iij. de transact.

Præterea, quod deficit in fide testium supplet numerus. gl. in l. iij. §. eiusdem. in verb. numerus. ff. de testib. Anch. consil. ccxlvj. Alex. consil. xcix. nu. viij. in v. vol. & consil. iij. in fi. in vj. vol. hæc sunt quatuor, vel quinque testes, ergo probabunt, nam ex pluribus præsumptionibus vel iudiciis fit plena probatio. glo. singul. in l. ij. in verb. legitimis. ff. de excus. tutor. quam Barb. not. consil. iij. in fin. & consil. xxix. col. j. & consil. xxx. & xlj. in j. vol.

Nec obstat ca. ij. de clandest. despons. quia respondeo, quòd in casu proposito non cōtraxerunt desponsationem clandestinam, sed iure contraxerunt sponsalia, quæ transuerunt in matrimonium, per copulam carnalem. c. is qui fidem. de sponsal.

Postremò, quia multa specialia sunt fauore matrimonij introducta, quæ in aliis casibus non procedunt, quæ specialia tradit Feli. in rub. de sponsal. Et par ains te concluds que le mariage est assez prouué, [Atque ita concludo, quòd matrimonium satis probatum sit,] ex attestationibus mihi exhibitis, vt ferri debeat sententia pro matrimonio. Alia ob breuitatem temporis adducere non potui, sed me subscripsi.

RESP. CXVII.

Sequitur de matrimonio prohibito.

Alsò tibi persuasum est, vt in simili dicit Imperator, in l. falso. C. de cōmunium rerum alienat. videlicet, quòd tibi liceat filiam tuæ olim vxoris, à te cognitæ in vxorem ducere, postquam solutum fuit matrimonium cum vxore, id est matre filia: nam certum est quòd ex coitu etiam illicito contrahitur affinitas. c. discretionem & c. penul. de eo qui cogn. consanguin. vxor. sua. Ioan. And. in dec. arb. affinit. quæ impedit matrimoniū contrahi, & contractum dirimit, vsq; ad quartū gradum. c. non debet. de cōsang. gl. in §. inter eas. de nupt. in inst. Card. Panor. & Præposit. in d. c. non debet. quia ita abstinere debemus à consanguineis vxoris, vt à propriis. c. j. de consan. & affinit. c. de propinquis & c. æqualiter. xxxv. q. iij. Itaque cū matrem filia tanquam tuam vxorem noueris, illa filia, etiam ex alio legitimo matrimonio contracto nata, est tibi loco filia, ergo eam tibi habere non licet, etiam si adoptiua esset. §. ergo. de nupt. in inst. c. ita diligere. xxx. q. iij.

Matrimonium prohibitum cū filia vxoris nostræ a. pri signa.

Non obstat quòd de iure ciuili non contrahatur affinitas, nisi ex legitimis nuptiis. per l. nō facile. §. sciendum. ff. de gradib. quia hoc est correctum per canones, vt ibi glo. asserit in §. affines. Ioann. Andr. & alij in declar. arb. affinit. quibus in hoc standum esse asserunt.

Et ista affinitas habet perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua persona, quæ mediant

mediante contrahitur. c. fraternitatis. xxxv. q. x.

Nec refragatur regula, non praestat impedimentum. de regul. iur. lib. vj. quia intelligi debet, quod matrimonium nullum non praestaret impedimentum ad aliud, si non esset coitus, sed ex illo coitu generata est affinitas, quae non potest esse nulla, etiam dissoluto matrimonio, ideo illa praestat impedimentum, & in hoc leges non sunt considerandae, quae respiciunt hereditates, vel tutelas, sed canones respicientes matrimonia ipsa, & ideo illis credendum est, nec tecum facit glo. in d. c. ita diligere. si bene respiciatur.

Nec obstat quod pater & filius possunt ducere matrem & filiam, vel duo fratres duas sorores, quia consanguinitas non contrahitur nisi inter uxorem & consanguineos mariti, & inter maritum, & consanguineos vxoris. Ideo maritus obstante difficultate non possit ducere filiam vxoris, neque alios consanguineos vsque ad quartum gradum, sed cum nulla consanguinitas inter consanguineos mariti & vxoris oriatur, teste Ioann. And. in declar. arb. affinit. per c. quod super his. de consanguinit. & affinit. ideo possunt coniungi consanguinei mariti & vxoris.

Præterea hic non agitur de publicæ honestatis iustitia, quæ oritur ex sponsalibus. c. sponsam. de sponsal. c. j. illo tit. lib. vj. sed hic agitur de vera affinitate, quæ contracta fuit inter te & consanguineos vxoris, igitur cum filia sit vxoris consanguinea, in primo videlicet gradu, quomodo eam habere poteris non video, & miror aliquem potuisse, vt afferis, contrarium consulere, vnde duos Doct. tua causa, vt res facilius esset, requisivi: qui grantanter huic consilio subscribere, vt vides, non dubitarunt.

Quod ad dispensationem attinet, Romani Pontificis erit concedere, si sanctitati suæ visum fuerit, quod tamen facile non solet concedere in prohibitis à iure diuino, sicut est hic. vt patet Leuit. xvij. c. ibi turpitudinem vxoris tuæ & filia eius non reuelabis, & si animæ tuæ consulere velis, cum plures inueniantur vxores, ab illa abstineas, alioqui & crimen incestus incurres, quod corporis notam & bonorum publicationem parit. authen. incestas. & per totum C. de incest. nupt.

RESP. CXX.

De diuortio duplici de causa interponendo.

SVper quæstione proposita videtur si mulier nolit sequi virum suum leprosum, sed ab eo separari petat, quoad torum, & reddendum debitum, allegans & probans, tãtam esse viri feuitiam, vt mulieri trepidanti sufficiens securitas dari non possit, quod possit separari quoad torum, nec erit restituenda in hoc casu viro petenti eam sibi restitui, vt est casus singularis in c. literas. in fi. de resti. spoliat. & iudex debet de ista feuitia arbitrari, an sit talis propter quam separatio fieri possit: vt scribit ibi Panorm. & alij. sed in casu mihi proposito, cum duplex vinculum ad-

Separatio quoad torum ob feuitiam mariti.

fit, poterit iudex ecclesiasticus istam separationem quoad torum, facere. c. quemadmodum. vbi etiam Doct. de iureiurand.

Item si sola esset lepra, cum de consuetudine generali sanus non sequatur leprosum, potest tamen moneri vt reddat debitum, quod si nolit non est cogendus, præsertim cum citra horrorem & mortem non possit eidem reddere debitum. c. j. vbi Doct. de coniug. leprosi. quia charitas bene ordinata, à seipso incipit. c. non satis. lxxx. distinct. c. nisi. de vsu & authorit. pallij. & hoc etiam firmat Syluester de Prierio, in sua summa in verb. debitum. q. j. & in verb. lepra. in hoc reprehendens Angel. de Clauas. contrarium dicentem.

Igitur cum duplex causa hic sit tam feuitia mariti, quæ sola separationem probet, & lepræ morbus, qui per se etiam sufficit, non debet iudex, si hoc inueniat, timere separationem quoad torum facere, cum duo vincula vno sint fortiora. c. j. de treu. & pact. & ex vna causa separatio fieri possit, ergo & multo magis ex vtraque.

Si verò separatio quoad bona, fortè quia maritus ea dissipat petatur, tunc iudex secularis cognoscet glo. in c. de prudentia. de donat. inter vir. & vxor. & ita iudicauit senatus Parisiensis anno 1532. die xxij. Aprilis.

RESP. CXX.

De matrimonio.

VEu le fait tel que dessus, il semble que Jean Roussel a peu contracter mariage avecque Jeanne Noudart, femme relaissée de feu Jean Villet, pource qu'il n'y auoit, ne consanguinité, ne affinité qui empescha ledict mariage: car [Viso facto præmissis, videtur Ioanem Roussellum potuisse matrimonium contrahere cum Ioanna Noudart, vxore quondam derelicta à Ioannæ Villet, eò quod neque consanguinitas neque affinitas dictum matrimonium impediret: nam] affinitas oritur tantum inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulieris. Et par ainsi entre Roussel & les consanguiniers Gillete [Atque ita inter Roussellum & consanguineos Gillete] erat affinitas prohibens matrimonium, vsque ad quartum gradum, & ledict Roussel ne pouuoit prendre aucune parente d'icelle, [& dictus Roussellus non poterat aliquam in vxorem ducere eidem consanguinitate iunctam,] vsque ad quartum gradum inclusiue, sed quia inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris, non procedit affinitas, ladiete Jeanne Noudart, [d. Ioanna Noudart,] dicto Roussello non erat affinis nisi in secundo affinitatis genere, quod non habet hodie prohibitionem. test. Ioan. Andr. in declar. arb. consanguini. posito in c. non debet. de consang.

Nec obstat quod Noudart & Gillete, vna caro effecti sint, & sic affines, quia, non sequitur cum inter consanguineos viri & mulieris nulla (vt dictum est) orta sit affinitas, imò quando affinis meus cognoscit aliquam, illa est mihi in secundo genere. Comme au cas qui s'offre: car ledict Roussel

Diuortium ob liquorem.

Matrimonium secundum genus affinitatis est permissum.

Roussel estoit. [Vt in casu præsentis. Nam dictus Roussellus erat.] affinis de Villet, s'il cognoist lehanne Noudart elle sera, [Si cognoscat Ioannam Noudart illa erit] in secundo genere, & par ainsi n'y a prohibition de droit. [Atque ita prohibitio iuris non est.] Item, ne fait à dire que si mon cousin cognoist vne femme, elle est affine, [Item non aduersatur quod si meus cognatus cognoscat mulierem, illa est affinis] & in primo genere. Car cela est verité, [Nam hoc verum est,] quãdo consanguineus cognoscit mulierem, illa est in eo gradu mihi affinis quo gradu consanguineus: Sed si mihi affinis cognoscat mulierem, illa erit mihi affinis in secundo affinitatis genere, vt prædictum est.

Item la prohibition de faire mariage est odieuse. [Item prohibitio matrimonij est odiosa.] not. Hostien. in summa de sponsal. & Doct. in cap. non debet. & par ainsi, [Atque ita,] debet restringi ad personas tantum à iure prohibitas, & non debet ad alias personas extendi. Or nous ne voyons point la prohibition, [Sed prohibitionem non videmus.] inter istos, ergo erit permissum matrimonium. Et par consequant les enfans de ce mariage procreés sont legitimes, & ne leur faut dispense, ne legitimacion du Pape, ne d'autre: & peuvent succeder ex testamento, vel ab intestato, ainsi que les autres legitimes desquelz n'y a doute, ne peut aussi estre accusé ledict mariage, ne calomnié: car est fait selon droit & raison, & à ce me suis subscript. Donné à Paris l'an 1542. & le 19. de Nouembre. [Et per consequens liberi ex illo matrimonio procreati sunt legitimi, neque dispensationem, aut Papæ, vel alterius legitimacionem opus habent, & possunt ex testamento, vel ab intestato succedere, vt alij legitimi, de quibus nõ dubitatur. Neque etiam prædictum matrimonium accusari, vel calumniari potest, nam secundum iuris formam atque acquiratis est stabilitum. Huic me subscripsi. Datum Parisiis, anno 1542. xix. Nouembris die.]

RESP. CXXI.

De matrimonio, an deferatur pro eo iuramentum.

DEus labia mea aperiat, & spiritus sanctus, meum illuminet intellectum, hæc causa matrimonialis est plenè discutienda. Et quod non sit probatum matrimonium patet, quia in causa beneficii, non deferitur iuramentum. Bal. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. Doct. in l. admonendi. ff. illo tit. sed matrimonium carnale & spirituale equiparantur. c. inter corporalia. de trãf. episcopi. Ergo sicut in matrimonio spirituali non deferitur iuramentum, ita nec in matrimonio carnali.

Item, non deferitur iuramentum nisi adsit vnus testis, omni exceptione maior, aut ei qui nõ est omni exceptione maior. Bart. & alij in d. l. admonedi. & canonistæ in c. fi. de iureiurand. sic nec hoc casu.

Item, pro hoc est casus formalis. in c. mulieri. ff. de iureiurand.

Item, in causa ardua, non deferitur iuramentum sed causa matrimonialis est ardua, & grauis, quia instar habet seruitutis l. ij. ff. de liber. homine. exhibend.

Item videtur quod iudex qui secundo iudicauit, malè processerit, quia post publicationem testes non debent admitti. cap. cum venissent acc. series. c. cum causam de testib. Et sicut in causa principali & in prima instantia non debet audiri, ita nec in causa appellationis. clem. fin. de testib.

Contrarium de iure videtur, quod debeat iudicari pro matrimonio. Et hoc probabo, respondendo ad iura pro contrario allegata.

Et primò non obstat in causa beneficii, quod non deferitur hoc iuramentum necessarium, quia fateor, sed secus in causa matrimoniali, & de instantia. c. sicut vgeri. j. q. j. quia in causa beneficii tractatur de præiudicio tertij, id est ecclesiæ, quæ fortè regetur per intrusum, si possit esse locus delationi iuramenti, secus in casu nostro, cum pars consentiendo iuramento & per consequens illis quæ dicerentur consentiret: & sic si iuratur pro matrimonio, pars videtur de nouo cõtrahere, secus in causa beneficii. Iason in l. iij. ff. de iureiur. gloss. & Doctor. in cap. super eo. de eo qui cogn. consan. vxor. suæ. nec est bonum argumentum in omnibus, præcipuè in præiudiciu matrimonij spiritualis: vt patet ex gloss. not. in verb. mulier. confess. in cap. cum causa. de raptor.

Item non obstat, quia non deferitur iuramentum nisi testis sit omni exceptione maior, quod fateor nisi haberet aliàs præsumptiones reus: nam vna probatio aliam supplebit. l. si quis ex argentarius. §. j. ff. de edend. Ita hic cum aliqui testes adminiculentur illi testi, dico deferendum iuramentum. Et ita intelligo glo. in c. vidua. de regular. & maxime dicit gl. quando esset honesta persona, & essent æqualis conditionis. Ias. & alij in d. l. iij. & esset pro vno plusquam semiplena probatio.

Item non obstat quod in causa ardua non deferatur, quia verum esset contra matrimonium, sed pro eo, sic Bart. & alij in d. l. iij. nec aliquis tex. dicit in causa ardua non deferri. Aufrer. quæst. clxxj.

Minusque obstat c. mulieri, vbi nullo iure probatur iuramentum non posse deferri actori, pro matrimonio, quando alteri matrimonio non fieret præiudicium. Et hoc est relinquendum arbitrio iudicis, consideratis qualitatibus & circumstantiis personarum, & causæ, Panorm. & alij in d. c. mulieri. de iureiur. Aufrer. quæst. clxxj. Deci. consil. cxxxij. & consil. cccx. & cclxxvij. Alexan. consil. clij. in v. volum.

Non obstat quod post publicationem non producantur testes, quia illud fallit in matrimonio. tex. singul. in c. series. vbi glo. & doct. de testib. & maxime quando stat pro matrimonio vt hic, quia, si potest semper produci cum sententia non transeat in rem iudicatam, ergo & post publicationem. c. lator. & c. tenor. de re iudic. glo. in c. sicut. in fin. de sponsal. & idem in omni casu vbi verteretur periculum animæ. gl. in c. inter monasterium. de re iud. Bart. & alij. in clem. fin. de testib.

RESP.

Iuramentum in matrimonio potest.

De legitimatione.

D huius materiae enucleationem praemitto, quod ante leges latas natura omnes liberos & legitimos fecit, bella vero, lites, atque libidines & concupiscentiae causam imposuerunt. §. j. & §. si quis ergo filios. in auth. quib. mod. natur. filij efficiantur sui. coll. vj.

Legitimum tres species.

Secundò, praemitto quod multos modos legitimandi iura ciuilia (tres potissimum) inuenerunt, videlicet, per matrimonij contractum, per oblationem curiae & per rescriptum. d. §. j. & §. fin. instit. de nupt. & §. quibus. de haered. quae ab intest. defert. §. illud. in auth. quib. mod. natur. effici. sui. collat. vj. quia quoties vitium ex vna lege nascitur, necesse est vt eadem lege tollatur. l. si liberta. C. de incest. nupt. glo. in c. fraternitatis. de testib.

Tertiò, quod ius ciuile adeò exosos habuit spurios & nefarios, ac ex damnato coitu natos, vt eos nec quidem alere, nec aliquid de bonis patris capere permiserit, sed omni prorsus beneficio excluderet. authen. ex complexu. C. de incest. nupt. authen. licet. in fin. de natural. liber. licet benignitas canonica circa alimenta eos fauorabilius prosequuta fuerit, nil tamen de successione immutauit. c. cum haberet. de eo qui duxit in matrimon. Doct. in c. per venerabilem qui filij sint legit.

Quartò, licet alimenta possint eidem spuris relinqui, tamen quando quantitas excessiua relinquitur pro alimentis, tunc praesumitur in fraudem legis relictum, quo casu (in quantum excedit) per haeredes reuocari potest. Bart. in l. fin. col. ij. ff. de his quib. vt indig. Imò deficientibus haeredibus, vel negligentibus petere id quod excedit in subsidium applicatur fisco. l. j. C. de natural. lib. & hoc expressè scribit Bened. in repet. cap. Raynutius. in verb. & vxorem. num. 680. de testam.

Legitimo est naturalium, dispensatio vero est legitimum.

Quintò, quamuis legitimatio naturalium sit fauorabilis, tamen legitimatio spuriorum est detestabilis, & odiosa. Bald. in l. eam quam. num. 31. C. de fideicom. & sic potius dicitur dispensatio quam legitimatio. & ita intelligenda strictè, & interpretanda. c. j. & seq. de fili. presbyter. in sexto. Anch. consil. ccxlj. ex tenore. col. j. & consil. cccvij. in fin. Dec. consil. cccxxxvij. in casu. col. ij. & naturales vel spurij prouenientes ex clarissimis personis, & nobilibus sunt magis exosi legibus, & honestati, quam alij, cum per clarissimos & nobiles facta lecta debeat custodiri honestas. per not. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell. l. generaliter. C. de iustit. l. si qua illustis & ad Orfic.

Vltimò, duo sunt ex quibus humanorū actuum constat effectus, scilicet voluntas & potestas, quorum alterum si desit nil est quod explicari queat. Philoso. Arist. restante quem refert Barbarias cõsil. cxxij. scripsit in iij. vol.

Ad speciem descendendo hoc legitimationis rescriptum videtur subreptitium & nullum multis modis, primò ex falsa causa expressa in narratione, vbi sic dicitur: *Comme aux personnes armées*

de vertu & honesteté de vie, ne doive estre improprie ne reproché vice de nature, leurs bonnes meurs suppleent tous defauts & macules de geniture, & soit ainsi. &c. [Vt personis virtute & honestate vitamunitis, non debet vitium naturae in opprobrium obici: sed eorum boni mores omnes defectus & maculas geniturae suppleant, & sit ita, &c.] hoc procerium probatur in c. nunquam. l. vj. distinct. & esset valde elegans si esset verum in persona istorum, sed cum ipsi impetrantes sint impuberes nil posse aut scire intelliguntur. l. fin. ff. de iur. & fact. ignor. & sic multum abest vt virtutibus sint armati, cum adolescentia sit ad malum prona, non ad virtutes, nec virtutibus regulariter decoratur. ca. omnis aetas. xij. q. j. & quidquid videt ignorat. l. j. C. de fals. monet. quoniam anima eorum est tanquam tabula rasa, in qua nihil aut parum depictum est, ideo virtutibus non sunt decorati nec armati.

Populus et us non salus est vitium pna.

Item Rex mouetur ex bonis moribus eorum, tantum abest praedicta esse vera, videlicet vt bonis moribus sint, vel praesumantur praediti, tum quod iuuenes. & Salomon Prouerb. xxx. c. dicit tria esse sibi incognita, & quartum quod penitus ignorat, videlicet, viam adolescentis in adolescentia suatum quod bastardus praesumitur similis patri. l. quod si nolit. §. qui mancipia. ff. de adilit. edic. & sic incontinentiae paternae imitator. c. literas. de filiis presbyter. & dicit text. in c. si gens Anglorum. l. vj. distin. aestimandum est bastardos degeneros populos, & ignobiles, & fures libidine, & ad deteriora vergentes: nec in fide stabiles, nec honorabiles hominibus, nec Deo amabiles. Ecce quomodo ij non possunt dici virtutibus armati, prout in narratiua rescripti dicitur: ergo cessante causa, cessabit effectus legitimationis, & cum causa qua mouetur Rex sit falsa, corrumpit legitimatio, imò verius dispensatio. per not. in c. quod circa. de consang. & affin. & Rex praesumitur circumuentus. Bald. in c. cum olim. (de Rege Franciae loquens) & de re iudi. Anch. consil. ccxlj. ex tenore. col. j. dicit quod quilibet suppressio vitiat istas odiosas concessiones.

Præterea ex alio est d. legitimatio subreptitia & obreptitia: nam narratur maritum mulieris fore absentem vel mortuum, quae est causa quae facilius potuit mouere Regem ad concedendum, cum mors & absentia aequiparentur. c. si delegatus. de offic. deleg. in vj. & paria sunt mulieri non habere virum, vel habere inutilem & sic absentem. l. si plagi. ff. ad leg. Flauiam. de plag. sed si dixissent impetrantes quod maritus non audebat metu mortis venire, & quod inuito marito tenebatur vxor ab isto Abbate vt verum erat sicut praetenditur, non habuisset legitimationem, vel non ita leuiter, ergo valere non debet.

Item non est facta mentio de prohibitione facta patri impetrantium, tam per sententiam quam arrestum curiae supremæ Tholosae, & quando non habetur mentio litis vel sententiae, rescriptum est nullum. c. inter monasterium. de re iudic.

Adhac pater non consensit huic legitimationi quod ex necessitate requiritur. §. si vero is. in auth. quibus mod. natural. efficiant. legitim. collat. vj. Dec. con

Legitimationi patri debet esse.

Dec. consil. cccxxxvij. in casu. col. vlt. vel saltem non apparet in ista legitimatione de consensu filius: ergo, &c.

Legitimatione spurij duplici spuritate quid requirit.

Deinde qualitates spurietatis non sunt expressae, ideo ex hoc videtur inutilis. nam dicit Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. qui fal. sint. legit. versic. quæro, si natus: quod si impetrans legitimationes sit spurius duplicatus, non valet legitimatio. arg. c. non potest. de praebend. in vj. & l. vim passam. §. præscriptione. ff. de adult. & Anth. Rossel. in suo tract. de legitim. in ij. lib. num. 2. de causa formali hoc sequitur, sed isti impetrantes erant ex duplici qualitate damnati, ergo debebat exprimi: nam quod esset in sacerdotio genitis, & à patre sacerdote, hoc omitti non debebat, per ea quae dicit Bald. in l. eam quam. num. 36. C. de fideicom. & not. in c. inter ceteras. de rescript. facile enim non dispensatur cum natis ex sacerdotibus, cum sacerdotes castitate decorati esse debeant, vt cõsuluit Alex. consil. xxxvij. in causa mota. col. vlt. in j. vol. vbi ex hoc solo legitimationem non valere consuluit.

Nec refragatur si dicatur in legitimatione esse expressum patrem fuisse protonotarium & Abbatem, quia per hoc non sequitur quod fuerit presbyter, cum non teneatur esse tempore prouisionis presbyter. c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. & poterat esse Abbas dispensatus de non promouendo, & sic ex parte patris non esset adeò damnatus coitus, sicut si esset presbyter: ergo debebat exprimi, nam beneficium habens de iure ciuili, si concubina nam habebat poterat contrahere postea matrimonium cum ea, & eos sic legitimare, vt pulchrè tradit Ioan. Andr. in regul. sine culpa. de regul. iur. quod non permittitur cõstitutio in sacris c. si. xxxij. dist. c. j. cum seq. de coha. cleric. Item quamuis bastardus non possint succedere in feudis. §. naturales si de feud. cõten. sic inter dom. & agnatos vassalli, tamè quando ad feuda sunt legitimati possunt, vt tenet glo. & Doct. ibi. quod non procedit, quando ab initio feudum erat datum Titio & filijs, ac descendibus legitimis, tunc cum bastardi non sint legitimi non succedent, & cum ius sit per illam inuestituram quaesitum legitimis. sic decidit Bald. in l. j. C. de his qui veni. aet. impetran. nec videntur primi contrahentes de istis cogitasse, vt in emphyteosi concludit Anch. consil. ccxlj. col. vlt. cum ergo hoc feudum ortum habuerit à progenitoribus, per illam legitimationem, non poterunt legitimi priuari, vt expressim consuluit Anch. consil. cccvij. Prima facie, quod probatur in §. si vassallus culpam, si de feud. defunct. contentio sit, hoc etiam ex verbis legitimationis patet, dum dicit, *qu'ils pourroyent cy apres auoir* [quod possent posthac habere.] ergo de feudis ita à rege vel alio habitis non sunt legitimati, sed ad illa quae deinceps habebunt, per nouam inuestituram: nam si patri succedere in feudis possent, non dicerentur de nouo habere, cum dicantur filij domini quodammodo in vita patris. l. in suis. ff. de libe. & posth. nec dicuntur adire, id est ad aliud ire, sed se immiscere. glo. in rub. ff. de acquir. haered. l. necessariis. illo titulo ideo hac legitimatio in aliis bonis, vt succedat pa-

Bastardi non possunt in feudo succedere.

tri, potest fortè intelligi, & non de feudibus: ac etiam non exantibus consanguin. Alex. consil. lx. vifa legitimatione. col. j. vol. ij.

Legitimatione exigiti consensum haeredum.

Item permittit eos posse succedere prouiso, quod sit de consensu & voluntate haeredum, sed haeredes non conenserunt, nec consentiunt, ergo non prodest eis legitimatio, quia deficit conditio. l. iij. §. j. quib. mod. pig. vel hypoth. folui. l. vna. §. j. C. de caduc. tollend.

Insuper in legitimatione dicitur, *pouruen que ne soit à autres in droit acquis*, [modo non sit alius iam iuribus acquisitum.] si ergo sit acquisitum ius non intendit praedicare, etiam si non fuisset expressum. c. quamuis. de rescript. l. ij. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. sed proximioribus erat iam acquisitum ius, tanquæ prima inuestitura, quam ex donatione inter viuos facta, per patrem istorum impetrantium, ergo per legitimationem illis non praedicatorum: nam etiam in fine reseruat ius alterius, his verbis: *sauf en autres choses nostre droit & l'aunry en toutes*. [salvo in aliis rebus nostro iure, & alterius in omnibus.] quasi velit dicere salvo iure alterius tertij in omnibus, de quo verbo est gl. in l. item. ff. famil. ercisc. & Doct. in l. j. ad leg. falci. & facit quod not. Deci. consil. cccxxxvij.

Item ex aliis verbis legitimationis apparet voluntas Principis nolentis legitimare nisi ad vitium expressum & defectum, vt dicit, *si non qu'il y eust autre defaut que de ladiete geniture*. [nisi alius defectus quam dictae geniturae esset.] & sic noluit nisi super defectu geniturae expresso legitimare: vnde eo quod voluntas Principis in alio deficit, corrumpit legitimatio, vt supra in praefat. dictum extitit.

Legitimatione inuulidè sit legitimum haeres instituitur an valeat institutio.

Item si quis fecerit legitimare filium bastardum, & postea ipsum tanquam legitimum haeredem instituit, si legitimatio sit inualida non valebit institutio propter errorem testatoris, quia erat defectus in causa finali institutionis. arg. l. si ff. de hered. instit. nam verisimile est, quod si pater inualidam legitimationem sciuisset illum bastardum non instituisset. Dec. consil. cclxxxvij. quaritur col. ij. allegat. l. nequam. §. si seruum. ff. de milit. testa. idem in ista dicam: nam si pater eam inualidam sciuisset, eos non instituisset, & sic haeredes poterunt succedere ab intestato.

Vltimò, quando Princeps legitimat aliquem natum ex damnato coitu, vt sunt impetrantes requiritur quod specialiter exprimat non obstantem. §. si quib. mod. natural. effici. sui. coll. vj. vbi glo. & Angel. hoc expressim firman. & glo. & Doct. in authen. ex complexu. C. de incest. nupt. tum quia isti sunt iuri valde exosi, tum quod Princeps remouerit sibi potestatem, in d. §. si ergo opus est habere clausulam derogatoriam illius potestatis. l. si quis. in princip. ff. de leg. ij. Bal. in l. eam quam. nu. 38. C. de fideicom. vbi dicit, quod si clausula non obstantium esset in nube, & ille qui legitimatur esset plurimum odiosus, vt quia ex sacrilegio, vt in casu nostro, non sufficerent verba generalia quae tam odibiles non comprehendunt. arg. l. Lucius. §. Lucius Titius Damam. ff. de leg. ij. & cap. j. de filiis presbyt. in vj. cum c. seq. sic consuluit Barb. consil.

Legitimatione cu clausula non obstante. §. si quib. mod. natur. affi legit.

ix. illud. in medium. col. ij. in iij. volu. & Oldrad. confi. c. xlvj. factum tale. in fi. & ſic concludendo apparet legitimationem eſſe nullam.

RESP. CXXIII.

De legitimatione nobilis ex utroque parente.

Legitimationis eius qui extra matrimonium ex utroque parente nobili natus est an proficiat ad ſumendum gradum intra triennium pro ut alij nobiles.

Idi dubitari de quodam illegitimo nato ex utroque parente nobili, legitimo tamen, an poſſit ſumere gradum poſt triennium & privilegio huius tex. gaudere, ſi triennium ſtuderit, videtur quod non: quia illegitimi non ſunt nobiles. c. ſi gens Anglorum. Ibi æſtimandum eſt degeneres populos & ignobiles, & c. lvj. diſtinct. & l. vna. C. de mulier. quæ ſeru. propr. ſe iniunxerint, ſed nobiles tantum habent hoc privilegium, ergo ij non habebunt.

Secundò, non poſſunt dici nobiles ex antiquo genere, quod requiritur, ut haberetur in pragma. ſanct. §. videlicet. rub. de collat. & in ordinat. Regi. rubr. des gradués ſimples. art. x.

Tertiò, legitimatione eſt quædam diſpenſatio, quæ eſt ſtricti iuris, & ſtrictè debet intelligi. c. quod dilectio. & c. quia circa. de conſang. c. j. & ij. de fili. presbyt. c. ordinarij. & ibi glo. in verb. diſpenſationes. de offic. ordinarij. in vij. & legitimatione ad beneficia non cenſebitur legitimatione ad prærogativas nobilium.

Quartò, facit dictum. Angel. in l. fin. C. de his qui veni. ætat. impetrant. vbi dicit quòd ſi factum ſit legatum Petro. cum efficietur doctor, vel ſacerdos, ſi efficietur Doctor, vel ſacerdos ex diſpenſatione, non conſequetur legatum, per illum text. & facit quod dicit. Archid. in c. nemo. de electio. in vj. vbi intelligit commendam non poſſe fieri, niſi exiſtenti in ætate legitima naturali, non de ætate diſpenſata. allegat. l. ij. C. de his qui veni. ætat. ſic iſta prærogativa nobilium debet intelligi de his qui ſunt nobiles de iure communi. domi. Ioan. le Cirier. in tractat. de iure primogenituræ. quæſt. xij. vbi concludit legitimos non habere iura primogenituræ.

Legitimationi in nullo diſtant à legitimis.

In contrarium faciunt ſequentia: primò, quia legitimationi nihil diſſimiles ſunt à legitimis. text. in §. & quoniã variæ. in auth. quib. mod. nat. effici. ſui. & §. illud. ibi nihil à legitimis filiis differentes. ibid.

Secundò, de iure gentium nulla erat differentia naturalium & legitimorum: ſed antiquis parentibus mox ut procedebant, fiebant legitimi, & c. In authent. quib. mod. natur. effici. ſui. §. oportet. ergo. coll. vij. ibi. natura ſiquidem ab initio, dum de filiorum procreatione ſanciret ſcriptis nondum poſſit legibus, omnes ſimiliter liberos, ſimiliter autem produxit ingenuos, primis namque parentibus primi filij ſimiliter quidem liberi, ſimiliter autem legitimi, à creatore fiebant: bella verò lites,

atque libidines & concupiſcentie cauſam depoſuerunt, ad aliud ſchema ſeruitutis: namque bellum inuenit naturalis caſtitaris caſus, & c. lex ergo poſitiua remouit ius legitimationis, filius: ergo poſteſt reſtituere. l. eas. ff. de capit. dimi. quia princeps eſt lex viua, in authent. de conſul. colla. iij. notat glo. in verb. participium. in §. ſi vero effuſa. in authent. quib. mod. natur. effici. ſui. Igitur ſublata lege poſitiua remanet iſte legitimatione legitimus, ergo gaudebit hac prærogatiua.

Tertiò, iſta legitimatione reducit rem ad ius commune, quod vult nobiles ignobilibus præferri. l. maiorem. ff. de pact. l. ij. de teſtib. & quando res reducit ad ius commune, venit aſtus ampliandus. glo. ſingul. in c. ſtatutum. de reſcrip. in vj.

Quartò, facit dictum Bald. in l. fin. ff. de his qui veni. ætat. impetr. vbi tradit quæſtionem de priore alicuius eccleſiæ, qui pro tempore erat relictus executor, ut etiam intelligatur de illo, qui factus eſt prior ex diſpenſatione dum eſſet in habilis, quia priorem eſſe non procedit naturaliter, & ideo verba non poſſunt, niſi ciuilitate intelligi.

Quintò, hoc in propriis terminis tenuit Petr. de Vbal. in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. in vltimo legitimatione modo, vbi concludit legitimatione poſſe uti indultis, & privilegiis nobilium, & ſic privilegio regulæ cancellariæ præferentia nobiles ignobilibus.

Sextò, probatur in l. ij. C. de iure aut. annuallor. vbi libertus reſtitutus natalibus, dicitur verè ingenuus, ſic & nobilis legitimatione, verè nobilis. l. Imperialis. ibi omni macula. C. de nupt.

Non refragatur primum, quod non ſunt nobiles, quia verum eſt inſpecto iure poſitiuo, cui derogatur per legitimationem & natalium reſtitutionem, minus facit quod dicitur non eſſe ex antiqua progenie, quia etiam non requiritur in Concordatis, ut dixi. in §. cum vero. in glo. ex utroque parente. de collationib.

Non obſtat tertium, quia fateor, quod diſpenſatio quæ non eſt integralis, quoad quædam ſed legitimatione ſimpliciter facta eſt fauorabilis. ca. fin. & ibi Ioan. Andr. de Simo. c. dudum. in verbò beneficia de præbend. in vj. Paul. in l. ſed ſi hac. §. patronum. ff. de in ius vocand. vbi dicit quod legitimatione ſuccedit in omnibus iuribus legitimorum, & in his quæ ſunt iuris paria eſſe talem, & haberi pro tali. Bart. in l. ſi maritus ij. §. legis. ff. de adulter. Plenè Curt. Senior confi. lxxiiij. ſuper memorata. colla. ij. quia etſi cauſa mediata poſſit eſſe odioſa, eo quod iura communia vulnerantur prohibentia ſpurios legitimatione, tamen cauſa immediata ſcilicet liberalitas principis eſt fauorabilis, & cauſa immediata cõmunis attenditur. l. ſocium. qui in eo. ff. pro ſoc. l. ſed ſi plures. §. in arrogato, & ibi. Bart. ff. de vulg. & hanc opinionem ſequutus eſt Deci. confi. cclviij. in cauſa.

Vide plenè Albertus Bonum in tract. de ſtatuto excluden. foeminas. q. iij. artic. xij.

RESP.

RESP. CXXIII.

De decima Papali ſeu Regali, & de quibus non ſit ſoluenda.

Eccleſia primitiue ſtatus optime deſcribitur.

Stæ communitates ortum à tẽpore Apoſtolorum habuerunt. Imprimis enim quicumque de congregatione Apoſtolorum eſſe volebat poſſeſſiones & ſubſtantias vendebat, & diuidebat illa omnibus, prout cuique opus erat, & habebant omnia cõmunia. Act. ij. c. in fin. multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Actuum. iij. c. in fi.

Item à tempore diui Sylueſtri, homines inceperunt prædia & agros, quos vendere tempore eccleſiæ primitiue ſolebant matricibus eccleſiis dare, & ex ſumptibus earum viuere. verum quod commune eſt ſolet negligi, exinde authoritati epiſcopi bona relictæ ſunt, vel curatorum, vel priorum vt nemo egeſ inueniretur. c. videatis xij. q. j. & quos vidit Papa Dionyſius redditus ſufficere eccleſiis, illas eccleſias approbauit, quaſdam in parochiales erigendo, quaſdam in collegiatis. c. paſtoralis. de his quæ ſunt à præſ. ſine conſenſ. capit. & diſpenſationem bonorum eccleſiæ Papa quibusdam commiſit. c. præcipimus. xij. q. j. alij ſæculo renuntiantes bona communia retinuerunt diſpenſatione proprietatis tacitè, vel expreſſè renuntiantes, vt ſunt religioſi. c. non dicatis. xij. q. j.

Item alij clerici noluerunt diſpoſitioni bonorum renuntiare, ſed in communi viuere voluerunt, ſequentes adhuc illam ſanctorum Apoſtolorum, vitam habentes victum & veſtitum his contenti fuerunt. iuxta doctrinam diui Paul. j. ad Timoth. vj. c. & c. epiſcopus. xij. q. j. vt ſunt iſtæ communitates ſacerdotum, de quibus agitur, hi clerici ſucceſſores ſunt eorũ de quibus dicitur, multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna, non ergo ſibi aliquid proprium vendicant, ſed ſunt eis omnia communia. Actuum. iij. c. in fin. & c. illi autem. xij. q. j. poſtquã ergo Papa non laborauit, in erigendo in beneficium, ergo non poſeſt grauare, nec intendit, & hoc exprimit dicendo beneficia, & dicitur quod plenaria beneficiorum diſpoſitio ad Papam pertinet. c. ij. de præbend. in vj. non bonorum ſacerdotum, quia de illis non diſponit nec imponendo decimam, nec aliquo modo grauando.

Item deuoti viri iſti congregationi & communitati ſacerdotum, aliqua bona dare coeperunt, vt peccata eorum eleemoſynis redimerent, ſicut tempore Apoſtolorum fiebat.

Et vt iſti ſacerdotes corporis vitam tueri poſſent. d. cap. quia. & primum ſibi neceſſaria percipiant. c. nulli. xij. q. j. verum quia Papa & epiſcopi videntur hæc bona non ſufficere ad erectionem eccleſiarum collegiarum, ea ſic dimiſerunt ſtatuentes vt nullus modernis aut futuris temporibus, bona ab iſtis ſacerdotibus auellerent, & qui hæc ab eis remouere niteretur damnatione feriatur. c. videntes. in fi. xij. q. j.

Item poſtquam Dominus Deus præceperit Leuitis dari decimas à filiis Iſraël, voluit etiam vt Leuitæ & ſacerdotes decimam illarum decimarum partem ſummo ſacerdoti darent. Numeri. 18. cap. in fin. & cap. ſeq. & in locum illius Papa ex cauſa imponit decimam, de qua hic eſt quæſtio, vt quia pro omnibus laborat ab omnibus ſuſtentetur. arg. l. ij. §. penul. ff. de orig. iur. Bonifac. in Clem. vl. col. j. de decim. Doct. in c. j. de decim.

Item, certum eſt quod iſti ſacerdotes harum communitatum, non tenentur decimam ſoluere ex his bonis quæ habent. primò, quia decimæ beneficiorum debent ſolui. Clem. vlt. de deci. ſed iſti nullum habent beneficium, ergo nullam decimam ſoluent, quia ſi carent nomine & effectu. l. à nullo. C. de fer. ſic cõſuluit Dom. cõſi. lxxxv. ſup. j. col. ij.

Item hæc decima ſucceſſit in locum decimæ, quæ ſoluebatur ſummo ſacerdoti, vt ſupra dixi. ſed illa non ſoluebatur, niſi ex decimis decimæ. ergo nec iſta, vt ſubrogatus ſapiat naturam eius in cuius locum, ſubrogatur. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio. ſed iſti ſacerdotes nullas recipiunt decimas. Ergo nullam etiam decimam perſoluere tenentur.

Item, in conſilio generali ſuit ſtatutum, quod ſi quando fortè epiſcopus, ſimul cum clericis, tantam neceſſitatem & vtilitatem proſpexerint vt abſque vlla coactione, ad reuelandas vtilitates, vel neceſſitates communes, vbi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia duxerint per eccleſias conferenda, laici humiliter & deuote recipiant, cum gratiarum actione. c. non minus. & c. aduerſus. de immunit. eccleſiarũ ſed hoc ſubſidium per eccleſias intelligitur fieri. Ergo illi qui non habent eccleſiam, non debent conferre, ſed communitas nullam propriam habet eccleſiã, ergo non cõferet.

Prætereà hoc ſuit declaratum, à Papa in extr. poſtulaſti. de præb. in communibus, vbi Papa expreſſè declarat decimas beneficiorum, non extendi ad vicarias ſeu cappellanas, à decedentibus conſtitutas, ad miſſas, pro ipſis decedentibus celebrãdas, certis conſtitutis redibitus presbytero inibi celebranti, ſed iſta omnia quæ habent iſti ſacerdotes ſunt data pro miſſis celebrandis, ergo dimiui non poſſunt.

Item, in d. extrauagan. declarat de vicariis ſeu cappellaniis fundatis, dummodo non excedant viginti libras, quod non teneantur ad decimam, ſed in hac communitate, non ſunt vicariæ nec cappellaniæ fundatæ, ſed quædam tantum oblationes, ergo pro illis nil debetur.

Item, congrua portio dimitti debet etiam in beneficiis fundatis, vt in d. extrauag. poſtulaſti: ſed iſti ſacerdotes non habent ex his eleemoſynis & oblationibus congruam portionem, ergo non debet minui, & victus auferri, ne tenuis vitam homines vnicò lumine priuentur. l. illicitas. §. ne tenuis. ff. de offic. præſid.

Item, Bonifacius Octauus declarauit monaſteria monialium & aliorum regularium, quorum fructus ſunt adeò exiles, & tenues, vt vix viuere poſſint, non teneri ad aliquam decimam, & idem

Decima Papalis origo.

Communitates ſacerdotum an decimam papalem ſoluere teneantur.

Capella ſimiles & presbyteri non beneficiati non tenentur ad decimas papales.

Monasteria monialium quorum fructus ſunt exiles non tenentur ad decimas papales.

in secularibus habentibus etiam modicos fructus. in extrauag. vna de decim. in communibus. Et dicit glo. in extrauag. suscepti. in verb. soluere. in fin. de elect. & in extrauag. Ioann. xxij. quod omnes illi fructus qui spectant ad locum, vel personas, quæ non cadunt in nomen beneficij sunt liberi à solutione decimæ Papalis, quia in vsus quotidianos personarum miserabilium habent expendi. Domi. consil. lxxxv. super j. dubio vbi expressè dicit, quod si portio aliqua assignetur cuilibet ex monialibus vt vniat, non potest illud decimam pati, sic nec illud quod datur isti communitati sacerdotum.

*Decima
Papalis ex
quibus non
est soluen-
da.*

Item nõ debet hæc decima dari de titulo sacerdotali super quo promouetur, quia victus loco est nec est beneficium, nec computatur in legitimam teste Ioan. Fab. in §. fin. de inoffici. testam. in insti. non datur de distributionibus quotidianis, quæ ad manum præsentibus diuino officio dantur, secus in alijs quæ dantur præsentibus in ciuitate, licet non sint in ecclesia. glo. & Doct. in d. Clem. vlt. gl. in extrau. suscepti. de elect. & in extrau. Ioan. xxij. & in extrau. ne sed. vacan. in verb. in totum. & in verb. consuevit.

Similiter de his quæ à Christi fidelibus relinquuntur ecclesijs, vt ex eis perpetui emanant redditus decima non soluetur. d. extr. vna de decim. in communibus.

Similiter, nec de illis oblationibus quæ colliguntur interdum per laicos, quæ confortiales dicuntur, interdum per clericos, quæ ad opus confortij reducuntur, & quæ offeruntur vt luminaria in ecclesia, cruces, & calices fiant, & reparentur etiam, vt ex illis pauperibus subueniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum, non soluetur decima. d. extrau. de decim. in fin. in communibus.

Item, odiosa sunt restringenda. c. odia. de regul. iur. in vj. & l. cum quidam. ff. de lib. & posthu. sed hæc decima est odiosa & extraordinaria, vt firmiter Doct. in d. Clem. j. ergo est restringenda.

Item non debent vèdi ad solutionem huius decimæ libri nec calices, nec alta ecclesiæ ornamenta d. Clem. vlt. de deci. ne perturbetur & impediatur diuinum officium, multò fortius non debent capi legata pia, & redditus istius cõmunitatis, quia impediretur officium diuinum, nullus enim celebrare vellet quando sciret alium suscipere debere pecuniam, quam pro vita recolligit, & sic cessaret diuinum officium, quod non est permittendum.

Itẽ fines mandati sunt diligenter obseruandi, & quod sit vltra mandatũ est nullũ. l. diligẽter. ff. m. c. cum dilecta. de rescip. sed episcopus Claromon. non habebat mandatũ imponendi nisi super beneficijs, ergo nõ poterat imponere super hac communitate quæ nullum habet beneficium, quippè qui mandabatur episcopo vt secundum taxationem præcedentem taxaret, & nunquam fuerant taxati, igitur nolebat vt nunc taxarentur, quare excessit fines mandati.

Item, episcopus simul cum clericis hoc debet statuere d. c. aduersus de immuni. ecclesiarum, sed isti sacerdotes communitatum non fuerunt vocati, ergo non potuit episcopus illis non vocatis sta-

tuere vt soluerent. Nempè debet semper vocari, is cuius interest. l. de vnoquoque. ff. de re iudicib.

Nec refragatur quod vocetur subsidium, vel donum gratuitum, quia idem est, quocunque nomine censeatur. ca. clericos. de immunit. ecclesiarum. in vj. si voces subsidium non tenetur quis alijs subuenire, quando sibi ipsi non sufficit. cap. ad audientiam de ecclesijs ædificand. sed ista legata & oblationes non sufficiunt ad vitam sacerdotum, ergo subuenire non tenentur.

Præterea, donum si vocetur, donatio est, mera liberalitas. l. donari. ff. de donati. & de regul. iur. sed liberalitatem quis facere debet de eo quod superest, & hospitalitatem tenere, quod si nihil habeat non tenetur. c. de monachis. vbi Doct. de præbend. & idẽ concludit Guido Papa. in decif. Delphin. q. cccclxxxj. de clericis. has decimas non posse exigi sine adiutorij nomine, siue doni grati, vbi est coactio, siue charitativum subsidij, vbi non est charitas.

Postremò, qui vellet eis subtrahere ista alimenta necaret eos, nempè necare videtur, qui alimenta denegat. l. necare. ff. de lib. agnoscend. & in d. extrauag. de decim. sic dicit qui habent fructus ad eò tenues, quod de illis sustentari non possunt, sed qui pro habendæ vitæ suæ sustentationem necesse habent publicè mendicare, dictam decimam non persolvent: sed isti presbyteri sunt, tales, ergo non tenentur ad aliquam decimam.

Ista decima non soluitur de pecunia relicta à testatore, pro anniuersarijs capellanijs, seu presbyterorum communitate. arg. ca. tua. & cap. de his. de testam. glo. in extrauag. vna. in verb. consuevit. ne sed. vacan. in communibus.

Nec de beneficijs non excedentibus viginti libras extrauag. postulastis. de præbend. in communibus. facit. c. j. de cleric. ægrota.

Item, nec de agricultura, nec de lucro feruorum, vel de his quæ scribunt monachi, licet totum sit monasterij. glo. in d. extrauag. in verb. consuevit. ne sed. vacan.

Itẽ de legatis quæ religiosis, maxime offeruntur. arg. Clem. j. de stat. mon. & Cle. j. de excessib. præl.

Item nec de oblationibus fidelium & alijs quotidianis oblationibus. gl. in d. extrau. ne sed. vacan.

Item, nec de horto contiguo ecclesiæ, nec de vinea vel agricultura quam proprijs manibus excolit. glo. in d. extrau. ne sed. vacan. in verb. in illis.

Item, non possunt scindere arbores fructiferas seu euacuare stagna, quia illa sine quibus deterioratur proprietates nõ cadunt sub nomine fructuum. l. arboribus. cum seq. ff. de v. usufr. gl. in d. extr. ne sed. vacan. in verb. collectores.

Itẽ, nec de alijs de quibus non soluitur decima alia de fructibus, & valet argumentum negatiuè, de quibus non soluitur decima fructuum, nec beneficijs, sed affirmatiuè non, quia hæc odiosa. glo. in d. extrau. ne sed. vacan. in verb. consuevit.

Itẽ vbi omnia sunt cõmunia quæ dantur præsentibus, vt cõmunitati sacerdotũ, vel canonicorũ, nõ soluitur decima, quia sunt nõ beneficia ecclesiastica, sed potius quædam salaria quæ dantur seruatoribus pro labore

pro labore diuino, sicut stipendia militibus, vel diuini denarij. glo. in verb. in totum. d. extrau. ne sed. vacan.

Item, nec de commissione missarum d. extrau. postulastis. de præb. Nec de victu quotidiano. glos. in d. verb. in totum. in fin. Nec in altaribus viginti libras Turonen. non exceden.

Item, congrua portio est reseruanda beneficiario, vt viuere possit extrau. postulastis. de præbend. in communibus. quamuis hodie non fiat: sed ad destructionem animarum tam episcoporũ, quam exigentium, & tales sunt excommunicati. Et iam cum dæmonibus partem habent, quia à pauperibus auferunt cum illis dare deberent.

RESP. CXXV.

De decima Papali seu Regali secundo.

Personarius beneficij alicuius anteneatur ad decimas.

Diuino inuocato adiutorio, quia cõrã doctissimis loquor. Paucis agam ad dissolutionem primæ quætionis veniendo, videlicet an pensionarius episcopatus, vel alterius beneficij, teneatur pro rata decimas Papales, vel alia subsidia episcopatus, seu alteri beneficio imposta soluere. Et puto eum qui ex beneficio pensionem recipit teneri ad onera pro virili, & ad decimam. Primò, probatur iure diuino vnus pro alio non tenetur: nam filius non portabit iniquitatem patris; & pater non portabit iniquitatem filij: sed anima quæ peccauerit ipsa morietur. c. xvij. Ezechiel. iij. Reg. xiiij. c. non morientur patres pro filiis, neque filij pro patribus de quo canonic. in c. nõ impunitur. & per totum. j. q. iij. De iure ciuili est rub. C. ne fil. pro patre. Et rub. ne vxor pro marito. Et alibi dicit Imperator, graue est, non solum legibus, verum æquiritati naturali contrarium, pro alienis debitis alios molestari. l. vnic. C. vt null. ex vicarijs. li. xj. Bar. in l. j. §. si cohæredem. ff. ad leg. Falcid. Ergo non debet molestari rector beneficij pro debito pensionarij, nec illud debitum pro eo soluere tenebitur.

Tertiò, probatur per text. in c. tua nobis. de decim. ibi & cum de cunctis omnino prouentibus decimæ sint reddendæ sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione culturæ, sic dominus de portione quam percepit ratione terræ & proprietatis decimam reddere sine diminutione tenetur. & c. ibi est text. quod colonus pro rata tenetur soluere decimam, ergo & is qui pensionem habet.

Quartò, pensio à Papa imposta dicitur onus reale. c. nisi. de præb. & Clem. ij. ibi si beneficiorum decima de decim. vbi dicit decimam beneficiorum, & non personarum. Et onus reale adeo est ei affixum, vt sequatur rem, & qui rem habet tenetur ad onera ratione totius rei. Et sic tenetur successor in beneficio ad decimam Papalem, quamuis fuerit imposta tempore prædecessoris, cum sit debitum ecclesiasticum. c. j. de solut. Domi. consil. xix. quia diffusè vbi cõcludit t transfere beneficium,

cum illo onere, etiam ad Cardinalem priuilegiatum, ad non soluendum, & posse agi hypothecaria, contra recipientem fructus, concludit Rom. consil. cccclxxxvij. in casu.

Quinto, qui sentit emolumentum, onus sentire debet. l. secundum naturam. ff. de regul. iur. Et est naturæ consonum illos non recusare onera, qui rerum commoda complectuntur. Clem. j. de censib. Et qui successionis emolumentum sentit tutelæ onus habere debet. §. si. de legit. patro. tutel. in insti. sed pensionarius sentit emolumentum, ergo onus pro rata suæ pensionis subire debet.

Sextò, si episcopatus diuideretur, vel beneficium, vnusquisque teneretur soluere onus pro portione ad se obuiente. c. vacante. vbi not. & in c. exposuisti. de præb. Doct. in c. cum M. de constit. sic etiam tenebitur pensionarius pro rata illius pecuniæ quàm recipit, quia fructus & emolumenta beneficij, quoad hoc diuiduntur.

Septimò, si beneficium sit beneficio annexum soluetur decima, & alia onera tam pro vno beneficio, quàm etiam pro illo quod ei annexum est. not. in c. vnio. x. q. iij. sic consuluit Bald. consil. ccv. in causa. vol. iij. Ideo illa duo æstimantur tanquam vnum totum, ex partibus collectum, non autem singulæ partes æstimantur, nec habito respectu ad partes, quantum qualibet pars per se considerata valeret. l. j. C. communi. diuidund. l. Mauius. §. si. ff. familia herciscond. Sic consuluit Oldr. consil. cccxxxv. factum est. sic etiam beneficium totum æstimabitur cum pensione, & de vtroque decima persoluetur.

Octauò, in decima Papali debent deduci expensæ factæ gratia colligendorum fructuum, & percipiendorum, & alia Clem. ij. de decim. c. tua nobis. & c. pastoralis. illo titul. Ergo multò fortius expensæ pensionis quæ est vera expensæ. Et de his expen. scribit Domi. consil. lxxxv. super. j. Et pro hoc est tex. in c. præfenti. §. porro. de offic. ordinar. in vj. quia nulla est ratio, nullusque casus, qui genus deductionis expensarum impediatur. tex. in l. fundus. ff. famil. herciscond. Et bona dicuntur ære alieno deducto. l. sub signatum. §. j. ff. de verb. signific. l. mulier bona. de iure doti. nec aliàs beneficium diceretur beneuola actio tribuens gaudium capienti, cum plus incommodi quàm commodi afferret teste Calcan. consil. cxx. in nomine Domini, & c. su per eo.

Nonò, expressè consuluit Domi. consil. lxxxv. super. j. col. ij. quod ecclesiam non tenetur ad decimam Papalem, pro illa quartâ parte quàm episcopus recipit. c. conquerente, de offic. ordinar. sed episcopus tenebitur, ergo idem dicemus in isto casu, si is qui pensionem habet, recipiat pensionem tertie vel quartæ partis, etiam in pecunia vt non teneatur, is qui habet beneficium pro pensionario soluere, sed poterit detrahere de pensione onus decimæ vel aliud.

Decimò, facit text. in c. vobis. xij. q. ij. vbi sic dicitur omnem pensionis summam ex omnibus prædijs collectam ad antistitem deferendam, ex qua tamen collectione habeatur ratio, quid ad causas,

vel expenſas accedentium neceſſitatum, opus eſſe perſpicitur, vt de medio ſequeſtretur. Ecce ergo rex. per quem apparet expenſas, etiam aduocatorum deducendas. Et ſic intellexit Domi. conſil. lxxxv. ſuper. j. ſic & penſionis expenſa deducetur, & decima, pro virili, ſoluatur.

Vndecimò, vſufructuarius & penſionarius æquiparantur. Io. in. Baptiſta Calcialup. in tract. de penſio. q. j. allegat Clem. vnam de ſupplend. negli. prælat. quæ parum facit ſed vſufructuarius pro rata teneatur ſoluere. l. hætenus. & l. ſi pendentes. §. j. ff. de vſufruc. ergo & penſionarius, ſic concludit Calcialup. q. xvij. in princip.

Duodecimò, pro hoc eſt gloſ. ordinaria in d. Clem. ij. de decim. quæ dicit eſſe expeditum, quod ſi habentes prædictas penſiones habeant illas, vel ex mera gratia, vel in beneficiũ, quod ipſi tunc tenentur ad decimam. ſed, in regno Franciæ maxime, habent omnes penſionarij ex gratia penſionem, ergo pro rata tenebuntur ad ſoluendum decimam. Et huius ſententiæ eſt Ioannes Baptiſta. in d. tract. de penſione. q. xvij. vbi in fine dicit, contruſiſſe cum domino Nicolao de Caſtello aduocato conſiſtoriali & fiscali, quem huius ſententiæ inuenit & gaudet ſe habere conſeſtem, etiam in regno habent penſionem in titulum quia ſunt clerici, qui bus datur, ſicut beneficium, & non laici, igitur pro rata ad onera tenebuntur.

Decimotertiò, diminuta parte prædij tributarij, diminuuntur penſiones tributorum, pro ea parte. l. forma. §. j. ff. de cenſib. & not. in l. ſi vno. ff. locati. & quod not. Bart. in l. cotem. §. fin. ff. de publican. ſed quando ſoluitur pecunia penſionario diminuitur beneficium pro illa parte, ergo pro illa parte diminuetur decima Papalis, & ſic non ſoluet, Curatus decimam pro rata penſionis, & fructus conſiderantur detracto onere penſionis. Bald. in l. j. coll. ij. verſic. pone impetraui. C. de fructibus. & litium expenſ.

Decimoquartò, ſicut æs alienum reſpicit totum defuncti patrimonium. l. ſi fideicommiſſum. §. j. ff. de iudic. l. j. §. ſi hæres. ad Trebell. ita decima reſpicit totum beneficium. Ideo ex toto beneficio adimĩ debet, & ſic tam ex penſione, quæ ex beneficio eſt, quàm ex alio toto, nec maior eſt ratio quod eximatur ab vno, quàm ab alio, ob id à toto eximeretur.

Decimoquintò, ſi canonici debeant dare dimidiam partem fructuum primi anni communi dictæ eccleſiæ, ſicut eſt in eccleſia Placentiæ, tunc ſi impoſita fuerit decima debetur medieta fructuum reſtantium ſoluta decima, & non fructuum totius beneficij, ſic per multa conſuluit. Deci. conſil. clvj. ſtatutum. etiam ſi fructus debeantur fabricæ per curatum, adhuc de omnibus fructibus ſoluetur decima. arg. l. fundi. ff. de vſufr. leg. Bonifac. de vital. in d. Clem. ij. num. xlvj. in iij. conſul.

Decimosexto, tanti dicitur eſſe beneficium, quanti eſt deductis oneribus, & non plus. Ideo ſi beneficium valet trecenſis, & deductis oneribus non valet niſi centum, non dicitur verus valor ni-

ſi ad centum. arg. l. illud. C. de coll. vbi Iaſ. Bar. in l. quoties. ff. ad leg. Falcid. ſcripſi in tract. nominatio. q. xix. num. xxxij. Et tantum debent æſtimari reditus eccleſiæ, quantum valent deductis oneribus. Bald. in l. ſed ſi hoc. §. quidam. in fin. ff. de condit. & demonſtr. per illum text.

Decimoſeptimò, rector qui ſoluit penſionem, non tenetur ſoluere charitatiuum ſubſidium, ſeu decimam Papalem pro omnibus fructibus beneficij, ſed ſolum pro rata. Et ſic detracto onere penſionis, ſic concludit Deci. conſil. clvj. ſtatutum. col. ij. vbi dicit ſecus eſſe ſi ageretur de expenſis procurationis, quæ ſit ratione perſonarum magis, quàm rerum, ideò rector ad integram procuracionem tenetur, ſecus ad decimam vel charitatiuum ſubſidium. Et per hoc patet nobis diſtinctio, quòd ſemper penſionarius tenetur ad onera pro rata penſionis, quando onus reſpicit eccleſiam, ſecus ſi perſonas quod eſt notandum.

Decimo Octauò, valet argumentum ab abſurdo, tam de iure ciuili, vt in l. ſue hæreditaria. in fi. ff. de negot. geſt. l. nam abſurdum de bonis libert. quam de iure canonico. c. venerabilem. & c. in geneſi. de elect. ca. ſolita vbi Panorm. in iij. not. de maiorit. & obediens. & c. cum ſaris ſit abſurdum. de offi. Archidiacono. ca. quarimoniam. cum aliis ſimilib. de iure patro. Et lex debet reſtringi ne ſequatur abſurditas, vel etiam extendi, vt videtur gloſ. in Clem. ſi. de reſcript. plenè Nicol. Enerat. in locis legal. in argu. ab abſurdo. ſed abſurdum eſt vnum commoda capere, & alium onera habere. Iſi qui in poteſtate. §. ſi. ff. de leg. præſtand. quod eſſet ſi penſionarius non ſolueret pro rata, quia ipſe commodum reciperet, & rector onus haberet, quod non eſt dicendum.

Decimononò, illa opinio eſt tenenda quæ æquitate fundatur, maxime naturali. l. placuit. ff. de iudic. vbi doc. & glo. in regul. cancell. 13. Neuiſa in ſylua nuptiali limita. 4. an communis opinio ſit tenenda. Quæ ergo ratio patitur, quod prælati ſoluat Papæ decimam omnium fructuum, qui habet multa onera, & penſionarius habens penſionem nitidam, titulo lucratiuo, ſit immunis, ab omni onere decimæ, vtq; non video, ſunt verba Calcialup. in de tract. q. xvij.

Vltimò, etiam curatus tenebitur ſoluere totam decimam, vel aliud onus reale, quia beneficium eſt integrũ penes eum, cũ onere præſtando. Cum ipſe, omnes etiam recipiat fructus, detracta tamen portione pro rata quam exoluere debet penſionario. Vnde penſionarius non tam dicitur illam ſoluere, quam eam non capere l. pe. §. vtrum. ff. ſi quid in fraud. patro. l. dotis. quidem petitio. C. de collat. ſicut aliquando quis dicitur non querere, ſed non perdere l. vlt. in princ. & l. qui autem. ff. quæ in fraud. credit. Et ſic conſuluit, Oldrad. Conſil. 168. ad primã queſtionem in ſive per tex. in l. id autem. in fi. ff. ad leg. falcid. & l. non dubium. & l. ſeq. & l. ex aſſe. ibid. l. vna. §. ſi verò. non omnes C. de caduc. tollend. poſſunt tamen diſtributores colligere vtrumq; in vnum, poſſunt etiam diuidere

diuidere dummodo ad tantum aſcendat coniunctum, quantum ambo inuicem ſeparata. Bal. conſil. ccv. in cauſ. in fi. vol. iij. ſed tutius eſt quod rector vel prælati totum ſoluat, ne iterum cogatur ſoluere, pro penſionario, fortè qui nihil habet. Et quia non poſidet beneficiũ, non cogetur. Ideo intereſt curatum totum ſoluere, & poſtea penſionario pro ſua parte computare.

Non refragatur quod ſecundum aliquos ſi quottam fructuum reciperet penſionarius, quod tunc teneretur, ſecus ſi pecuniam cum ſuper fructibus beneficij reparationes, & alia onera imponantur. Reſpondeo, ſiue impoſita fuerit in pecunia ſue in fructu omni caſu tenetur penſionarius ad onera pro rata, quia iſta penſio, in pecunia ſuccedit loco fructuum, & in locũ illorum ſubrogatur, & largè dicitur fructus. Bald. in l. ſi traditio. in fi. & in l. fructus. C. actio. de emp. Calca. d. conſil. cxx. col. ij. ſed ſubrogatum debet ſapere naturam eius in cuius loco ſubrogatur. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cauti. & quia per pecuniam omnes alia reſ æſtimantur. l. ſi ita fidei. ff. de fidei. & omnia taxantur per pecuniam. d. Clem. ij. ob id debemus idem iudicare, ſiue in pecunia penſio recipiatur, ſiue in parte fructuum.

Nec ob eſt. text. in l. j. C. de anno. & tribut. lib. x. vbi annonas debet, ſi tantum ſoluere, qui fructus recipit non qui penſiones habet, vt dicit ibi gloſ. Reſpond. quòd ille tex. loquitur in ſolutione annonæ quæ ex fructibus fieri debebat. vt in rubr. illius tituli patet, ob id qui penſionem recipit non ſoluit annonam ex fructibus, cum illos non habeat, ſecus eſt in decima Papali quæ ſoluitur in pecunia. Et penſionarius pecuniam recipit, ergo de pecunia ſoluat. c. ij. de decim. Ex quibus concludo penſionarium teneri pro rata, tam ad decimam quàm ad reparationes eccleſiarum, & ad alia ſubſidia quæ non recipiunt perſonas. Et his ſubſcripi.

RESP. CXXVI.

De prouiſo an ſit curatus, an vicarius perpetuus.

Res. ex hoc proceſſu inuenio dubitationes prima eſt, an magiſter Iacobus de Marguetel, prouiſus de cura ſeu vicaria de Montehugonis ſit curatus, vel perpetuus vicarius.

Secunda, ſi ſit vicarius, an noualium decimas petere poſſit, non obſtante tranſactione per prædeceſſorem facta? & an tranſactio ad noualia extendatur.

Tertiò, ſi extendatur ad noualia, an ſaltem curatus congruam portionem petere poſſit in ſubſidium. *Ve u leproces entre les Chantre & chapitre de Conſtances, deman-deurs en cas de ſeyſine & nouellet, contre maistre Jacques de Marguetel curé de Notucho defendeur, ſemble que ledit Curé deſedeur, comme curé ſe peut defendre contre leſdits deman-deurs, touchant les nouales, veu qu'il eſt en poſſeſſion de ladite cure dudit lieu, & que la tranſaction faite par ſon prædeceſſeur eſt perſonnelle, que ne obli-*

ge le ſucceſſeur, à ceſte cauſe les noualles luy doiuent appartenir. Attendu meſmem:nt la modicilé de la cure, & qu'il eſt fondé de droit commun. Deliberé à Paris ce xij. Decembre. [Viſo proceſſu inter Cantorem & capitulum Conſtantia, petitiones in materia interurbana poſſeſſionis contra magiſtrum de Marguetel Curatum de Notucho defendorem, videtur dictum curatum defendorem, vt curatum ſe poſſe defendere contra dictos petitores, quantum ad nouales attinet, quandoquidem in poſſeſſione eſt dictæ curæ prædicti loci, & quòd tranſactio per ſuum prædeceſſorem facta, ſit perſonalis, quæ ſucceſſorem non obligat. Quare nouales ad eum pertinere debent. Conſiderando imprimis exiguitatem curæ, & quòd de iure communi fundata ſit. Deliberatum Pariſiis. hoc xij. Decembris die.]

Præcipuum dubium eſt, quia capitulum Conſtantien. dicit ſe curatum, prouiſus d. Iacobus Marguetel contrarium aſſerit. Quaritur quid iuris. Et quod dictus Iacobus de Marguetel, prouiſus ſit curatus: patet ex ſua prouiſione, vbi dicitur quod fuit prouiſus de cura Montshugonis. Etiam quia ſic longo tempore fuit habitus & reputatus curatus & per tempus quadraginta annorum poteſt immutari qualitas beneficij. c. cum de beneficio. vbi etiam glo. & doc. de præbend. in vj. Et quia in tranſactione etiam fuit habitus ab ipſis cantore & capitulo Conſtantien. pro curato. & ſic nominatus fuit, & ideò illa nominatio illis præiudicat per tex. in c. ex ore. de his quæ ſunt à maior. parte capitul. & ibi Panor. in iij. not. & in c. cum ad noſtrã. in j. not. de elec. ſaltem ex illa nominatione tranſfertur onus probandi in aduerſarios, vt dicit glo. in c. Michael. de filiis preſbyter. calcau. conſil. xxxvj. viſis num. xxj.

Item regulariter inſtitutus & prouiſus de beneficio in dubio præſumitur curatus, quòd ſimul atque prouiſus eſt de beneficio, & illud acceptauit, ius in re habet & illud beneficium obtinere dicitur. c. penul. & ſi. de conceſſ. præbend. in vj. Archidia. in c. ſi gratioſe. col. j. de reſcrip. illo lib. Et ratione illius prouiſionis omnes fructus illius beneficij, ad eum ſpectant & dominus eſt fructuum, c. vno. vbi doct. de cleric. non reſiden. in vj. ideò non poſſunt ad alium ſpectare. Cum vna eccleſia duorum eſſe non poſſit. c. cum non ignores. de præbend. & ideò, is qui dicit ſe curatũ vltra prouiſum oportet quod probet, quia ſufficit prouiſo oſtendere ſe prouiſum, ſiue per inſtitutionem, collationem, vel alio modo. c. cum in illis. de præbend. in vj. §. j. & ſeq.

Præterea, vbi data fuiſſet capella vel altare eccleſiæ Conſtantiæ. vel alteri, tunc cura data cenſeretur. c. altaria. vbi doc. j. q. iij. c. eum & plantare. §. in eccleſiis. de priuileg. Sed in donatione facta eccleſiæ Conſtantien. non data fuit, ergo ipſis non cenſetur cura data.

Ad hæc, ſi vnica eſſet eccleſia, & fructus eccleſiæ Conſtantien. tunc cenſeretur cura ſpectare ad illos qui habent eccleſiam, & fructus. c. expoſuiſti. vbi glo. & doct. de præbend. ſed non ſic eſt in iſto caſu vbi epicoſopus dedit duas gerbas, vt verbiſeius vtat, Ergo non cenſetur curati.

Insuper, oporteret etiam probare quod capitulum Constantien. vel aliquis celebraverit in dicta ecclesia de Montehugonis, tanquam curatus, & hora qua solebat vicarius celebrare. Et sic quod exercuerit curam, alias non prodest. c. extirpanda. §. qui verò. vbi doc. de præbend. sed capitulum nunquam exercuit aliquod ius in cura prædicta. Ergo curati dici non possunt.

Postremò, non refragatur quòd Episcopus vocet vicariam in donatione decimarum facta ecclesie. Respondeo non facit illa vocatio vicariam, nec immutat statum ecclesie. arg. clem. fi. de senten. excommunicati. Lopus alleg. vij. discipat. imò non potest mutari status ecclesie ex causa. c. cum omnes, vbi Doct. de constit. c. pastoralis. de priuileg. Et in hac mutatione requiritur quòd hoc exprimat, vt Petrus de Perus. vult in suo tract. de mutat. status ecclesie quæ voluntas hinc non apparet. Et ideo patet quòd dictus de Marguetel debet dici & nominari verus curatus, prout est. Et ob id decimæ nouales ei debentur, non obstante transactione quæ non obligat successorem. c. veniens. de transact. alia ob breuitatem temporis scribere nõ potui propter repentinum nuntij discessum. Sed his subscripsi. Paris. Anno 1547. die xij. Decbris.

Transactio curati prædecessoris non ligat successores.

RESP. CXXVII.

De decima decima.

In casu proposito, quidam concessit decimam decimæ: quæritur, quid videatur concessisse. Et in ista quaestione quia agitur de declaratione vocabulorũ, & regulâ iuris est, quod vnicuique in sua arte credendum est. Primò rusticis, quando agitur de arte illorum. text. in l. si chorus. cum similibus. ff. de leg. iij. glo. in §. præterea. in ver. longiori. in ff. de reo. diuis. Et illam ad hoc ponderant Angel. & Porc. Item, an aliqua sit præguans vel corrupta statuo iudicio obstetricum & mulierum expertarum. l. j. & ibi Bart. ff. de ventrio. inspiciend. Item iudicio Medicorum, & Chirurgorum debet stari quoad vulneratũ, an vulnus sit letale, vel non. l. femel. C. de re. militar. lib. xij. c. significasti. in ij. de homicid. Etiam creditur tabellioni de sua scriptura, quando habet debitam formam, videlicet testes & alia requisita. text. in l. si decurionibus. in fi. C. ad leg. Cornel. de fals. declarat. Alex. consil. cxlvij. nu. 6. in vj. vol. Item seruienti, in his quæ ab officio dependent, vt citasse. Bart. in extrauag. ad reprimendam in verb. per nuntium quomod. in læse maiest. crimi. procedat Luc. in l. j. de curios. lib. x. Item menfori, de offic. suo. l. si irruptione. §. j. ff. fini. regund. Item Fabro, & Architectori de fabrica. in authen. de non alienand. §. quod autem dictum. magistro militum, de milite. l. j. C. de offic. magistri milit. Doctor. de discipulo. l. medicos. & ibi Doct. & l. si quis. C. de professo. & medici. lib. x. Et generaliter vnicuique in sua arte credendum est. c. vt constitueretur. 50. distinc. Ergo cum hic de vocabulorũ disceptatione tractetur, primò

Decimam decimæ concessit quid concedere videatur.

Experto artis credendum est.

referam opiniones grammaticorum, secundo legistarum, tertio canonistarũ, & his visis credo quòd casus noster erit lacidus. Primò, dicit Symp. in verb. decima, quòd decima differt à decennali vel decennio: nam decennium est spatium decem annorum, decima est pars vna, ex decem. allegat Plautum vt decimam solueret Herculi, inde decimare, id est decimam partem detrahere, vt in Euangel. v. vobis qui mentam, & omne olus decimatis. & sequitur Calep. in verb. decima, & nunc venio ad legistas. Et primò habemus dictionem dena quæ significat decem, vt habetur in proemio digestor. §. hæc autem. tria, & ibi glo. in authen. causa, quæ sit in titul. de epif. & cleric. & hoc propriè: impropriè pro decem. l. si ita stipulat. fuero à Titio, & ibi glo. ff. de verbor. oblig. l. si quis testamento. in princ. ff. de leg. j. & ibi Alber. & Ias. (qui hoc limitant) licet videre, ideo non scribo, sed non est sic in nostro casu, in quo sit mentio decimaræ, quæ significat locum ex quo percipitur decima. Et non decima decimæ, sicut dicebatur. Et probatur iure ciuili per text. in Lauib. ff. de leg. iij. & gl. in verb. auararia. declarat dici debere locum in quo aues remanent, ita & decimaria locus dicitur in quo decima percipitur. Item columbaria, siue colubariũ, dicitur locus vbi inhabitat colũbi, vt declarat Cepol. in tract. de seruit. vrb. prædio. cap. lxxvij. sic & decimaria locus dicitur. In quo percipitur decima declarat. Io. Sanxon. in consuet. Turon. in rub. des droiẽts de Chasfelins, art. premier. Ibi declarat de Piscaria, quæ dicitur locus in quo pisces reponuntur. Item leprosarã dicitur locus, vbi leprosi nutriuntur. Clem. quia contingit de religiof. domib. Sic & decimaria locus in quo decima percipitur. Item probatur per text. in c. conquere. de offic. ordin. vbi episcopus olim percipiebat quartam decimæ: sed hodie, plenè quartam. not. in c. de quarta. de præscrip. Panor. in c. j. & c. cum contingat. de decim. Item vinarium locus in quo bestia fera includuntur. l. vsum fructuarium. §. si in vinariis. & ibi glo. ff. de vsum fruct. sic ergo est differentia inter decimam decimæ, & decimam decimaræ, per d. c. conqueren.

Decima. vii. quid est.

Item probo à communi vsu loquendi, qui est attendendus. l. Labeo. §. j. in fi. ff. de supellect. leg. Imò aliquando præfertur proprio significato. Bart. in l. non dubiũ. C. de legib. & d. l. Labeo. & sic probatur: nam appellatione fratrum soli mendicantes veniunt, propter communem vsum loquendi, secundum Panor. in c. causam. in j. de iudic. in ij. col. Item licet vidua dicatur quæ nunquam fuit nupta. l. malum. §. vidua. ff. de verbor. signific. Tamen communis vsus sic habet, quòd intelligatur de ea cuius maritus est mortuus, inde etiam Bar. in l. j. in prin. ff. de suis. & legit. dicit quòd licet appellatione bestiarum veniant fera, vt Leones & Vrsi. l. j. §. bestias. ff. de postul. Tamen ex communi vsu loquendi, bestia appellatur etiam domestica: sed communis vsus se habet, quòd dicitur in decimaria sancti Ioannis, id est, in parochia. Et sic stabimus illi communi vsui loquendi, ex quibus concludo hanc quaestionem esse sine dubio, in qua dicitur

dicitur reliquisse vel donasse dimidiam partem decimaræ: nam debetur decima pars fructuum dimidiæ partis illius decimaræ, id est illius loci. Et sic salua correctione concludo.

RESP. CXXVIII.

De decimis tempore indulti.

Super declaratione. c. statut. de decim. lib. vj. Dico Abbatem non debere probare possedisse decimas tempore indulti, & hoc propter tempus immemorabile probatum, quia satis est probatũ præsumptiuè, per ea quæ not. Barba. consil. xxxv. sapienter. in ij. vol. Fel. & alij. in cap. cum nobis. & ca. si diligenti. de præscrip. Cum illa probatio habeat vim tituli. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. cap. super §. præterea. de verbor. signific. Io. Francis. Bal. in tract. præscri. in ij. parte. iij. partis principalis.

Nec obstat quòd qualitas iuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi. l. si in delictis. §. si de tract. ff. de noxal. actio. quia hoc verum, nisi sit probata præscriptio tanti temporis, vt in casu nostro latius dicam, quando per otium licebit: sed pro nunc me subscripsi.

RESP. CXXIX.

De decimarum præscriptione.

Iso facto mihi proposito, dico abbatem ius percipiendi decimas acquisiuisse, ex illa præscriptione probata nam ecclesia contra ecclesiam præscribit spatio quadraginta annorum. c. de quarta. de præscrip.

Decimarum præscriptio ab abbate.

Nec obstat c. primum. de præscriptio. lib. vj. vbi quando ius commune est contra præscribentem requiritur titulus, sicut in præscriptione decimarum in altera parochia, quia habet locum in præscriptione quadragenaria. Secus si sit præscriptio immemoralis, quæ idem est quòd præscriptio tanti temporis cuius memoria in contrarium non existit, & dicitur centum annorũ. Cepol. in tract. de seruitutib. vrb. prædior. c. xix. in princ. Licet contrarium teneat Felin. in ca. ad audientiam. col. vlti. in v. limit. de præscript. sicut in casu nostro, in quo est probata præscriptio immemoralis, ergo non requiritur allegatio tituli. text. in cap. j. in fin. Cardinal. consil. cxliij. dico Petrum. & c. in fin. Felin. in cap. si diligenti. col. vij. in noua restrict. de præscrip. Quia spatium tanti temporis, loco tituli legitime constituti habetur. l. hoc iure. §. ductus aquæ. & ibi glo. ff. de aqua quotid. & habet vim priuilegij. c. super quibusdam. §. præterea. de verbor. signific. Bal. in c. j. quæ sint regal. Alex. consil. vj. viso themate. col. j. in j. vol. & consil. lxxiiij. videtur. col. ij. in iij. vol. Panor. in c. cum nobis olim. de præscrip. & ca. per venerabilem. col. iij. qui filij sint legit. Ias. in l. de quibus. col. xij. ff. de legib. Et ideo indultum potest operari quantum ad noua-

Præscriptio temporis immemoralis habet vim tituli.

lia, de quibus loquitur. Nam licet decimæ nouallium sint eiusdem iuris cuius sunt antiquæ. Tamen ad præscriptionem antiquarum non sequitur præscriptio futurarum. c. cum contingat. de decim. & ibi Panor. in vlt. notab. assignat rationem, quia in præscriptione debet fieri stricta interpretatio, cum veniat ad detractionem iuris alterius: nam tantum censetur præscriptum, quantum possit. l. i. §. Iulianus. in j. ff. de itiner. actuque priuat. & ibi Bart. & Bal. in l. cum de in rem verso. col. fi. ff. de vsur. & authen. qui rem. col. vl. C. de sacrosanct. eccles. Panor. in c. auditis. col. ij. de præscrip. & ibi plenè Felin. & Panor. in c. cum olim. & c. cum contingat. de decimis.

Præscriptio antiquarum decimarum non sequitur præscriptio futurarum.

Nec curo, an possideret tempore indulti, vel non, quia cum sit probata præscriptio immemoralis, præsumitur titulus & bona fides, etiam si non allegetur, quia tanto tempore præsumitur ab authoribus suis iuste possessum. Innocen. & Bald. in c. si diligenti. de præscrip. & hæc præsumptio est iuris, & de iure, quæ non recipit probationem in contrarium, licet admittatur probatio, quod non sit lapsum tantum tempus. Felin. in ca. cum vobis. col. iij. de præscrip.

RESP. CXXX.

De decima eius sequela.

Super facto præmissis, à nobili, & genere, & literis, & virtutibus Consultus. Licet vt adagio dicitur frustra Herculi. Attamen vt ei, quàm summopere morè geram, summam capiam, vt medium habeam, breuique opinionem subserbam, videlicet locum esse sequela per venerabiles canonicos sancti Cirici de Issolluno, quod sic probatur. Vbi conueniunt verba legis, vel consuetudinis, ibi conuenit eius dispositio, & e contra tex. solennis. in c. indemnitatibus. §. supradicta. ibi, cum in ipsis hoc locum sibi vindicare nequeat, de elect. lib. vj. Bart. & alij in l. iij. §. prætor. in fi. de damno. in fect. ff. in versic. totiens. Felin. in ca. nonnulli. col. xxxj. versic. vbi verba de rescrip. Barba. consil. lxxij. magnanimus. col. j. in iij. vol. Ias. in l. si is qui. col. ij. ff. ad Trebell. Sed verba consuetudinis conueniunt & adaptantur ad casum hunc, ergo & eius dispositio locum habebit, quòd adaptentur verba consuetudinis, probatur in rub. Des consummes prædiales. artic. Item syyre de disme a lieu. & c. cum artic. sequen. vbi formaliter deciditur casus noster.

Secundò probatur: Nõ est recedendũ à verbis legis, vel consuetudinis, nisi aliter appareat de mète legis. Inõ aliter. ff. de le. iij. sed hic non apparet consuetudine aliter cõsisse, imo pro casu, ergo illi stabimus, nec obstat, quòd dominus possit sequi suum laboratorem, in aliena parochia animalibus alibi pastis colentem: sed hic non est suus laborator, vt potè quia domini S. Tirici nil recipiunt, cum sit, exemptus, ergo non poterunt eum sequi. Primò, dico quòd consuetudo non loquitur de suo laboratore vnus decimaræ ad aliam transcunte.

Item

Item nec obstat, quod sit exemptus & priuilegiatus, quia consuetudo generaliter loquens comprehendit etiam personas priuilegiatas: l. in fraudem. §. fin. ff. de testam. milita. & ibi Bald. not. Dec. in l. j. ff. de reg. iur. l. si certis annis. C. de pact. Ergo ille articulus quod sit locus sequelæ, habebit locum in casu mihi proposito.

Præterea, dispositio generalis omnes casus includit, licet maior ratio videatur in vno casu, quam in alio. l. j. §. quod autem. ff. de aleæ lusu. l. si. §. j. de aur. & arg. leg. Dec. consil. v. in causa dominæ. Consequens igitur est, vt dispositio generalis consuetudinis, licet maior sit ratio, in non exēpto, quam in exempto, habebat etiā locū, in exempto. Adhæc facit, quia venerabiles sancti Cirici eximendo, videntur eum eximere in eorum parochia, non extra, sicut locum tenens banniendo, seu relegando, videtur relegare à sua terra. not. in l. si. ff. de iurisd. omn. iudic. & c. si. de constit. lib. vj. l. nec auus. C. de emancipat. liber.

Nec obstat, quod postquam venerabiles canonici exemerunt illum laboratorem, ergo nil ab eo debent petere, siue in parochia eorum, & multò minus in aliena, dico quod exemplum eorum non comprehendit illum casum, in consuetudine comprehensum. org. c. ij. de renuntiat. vbi renunciatio beneficij, non extenditur, ad casum si conferatur de nouo, nec renunciatio filia facta de bonis paternis, extenditur ad casum, quando instituitur per patrem, & ei de nouo obuenit hereditas. Bar. Alex. & alij in l. stipulatio. hoc modo. ff. de verbor. oblig. dixi. in repet. c. postulat. in materia nominationum, in vlt. q. num. 328. de cleric. excomm. ministrand. sic & eximendo non videntur eximere à causa de nouo contingente, quia ad incogitata non debet extendi actus. l. marer. ff. de inofficiol. testam.

Facit quod hinc laborator est exēptus in illo loco de Maurande tantum & non extra, in dubio ista cōcessio debet præsumi realis. c. cum venisset. de instit. Bart. & alij. in l. quia tale. ff. solut. matrimo. l. si. de seruit. leg. Et sic extra illum locum non debet extendi, nam exemptus delinquens in loco non exempto, potest puniri per ordinarium loci. c. auctoritate. de priuileg. lib. vj. Cum illa exemptio extra locum non extendatur, sic nec hoc casu, extra villam de Maurande. probatur in c. ex parte. & c. licet. de decim. vbi priuilegium concessum super decimis laborum non soluendis, non extenditur ad terras alias propriis laboribus non cultas, nec priuilegium concessum venientibus ad habitandum in tali ciuitate, non extenditur ad ciues alibi habitantes. Bart. in l. cum emancipatis. §. fin. ff. de bonor. possess. contr. tabul. & doct. in l. j. de constit. princip. Sic nec ista exēptio extenditur, quando alibi laborat quàm in loco de Maurande.

Vltimò, illa opinio est in dubiis sequenda, quæ fauet ecclesiæ & ecclesiasticis personis. l. sunt personæ. in fin. ff. de religiof. & sumpt. funer. glof. in c. fin. de testam. not. in lid. quod pauperibus. C. de episcopis & cleric. Roma. in repet. authent. similiter. col. xj. ad leg. Falcid. quocirca, vt locus sit se-

quelæ ecclesiæ sancti Cirici, potest sequi laboratorem in parochia aliena laborantem, & ab eo obtinere dimidiam partem decimæ, à dominis vrbis de Choday, alteram dimidiam, præmissè tamen, submitto correctioni melius sentientis, in quorum fidem me subscripsi.

RESP. CXXXI.

De decima porcorum & succulorum.

Non proposita quæstione, breuiter agendo, non videtur dubium quin ipse laicus teneatur ad solutionem decimæ porcorum, cum & ipsi sint in fructu, vt est text. in c. peruenit. & in c. non est. de decim. in antiq. Sed dubium est ad quem pertineat dictæ decimæ, an ad rectorē curæ, an ad religiosos. Et clarum est de iure communi spectare ad ipsum rectorem: sed in proposita quæstione prima fronte suadetur oppositum propter verba permutationis initæ ex causa transactionis inter rectorem & religiosos, quæ transactio valet, & fieri potuit de ipsis decimis. cap. ex multiplici. extra de decim. nec potest reuocari in dubium, an iste sit rector, vel vicarius, cum ipsi religiosi contraxerint cum eo, tanquam cum rectore ipsius curæ, non autem tanquam cū vicario, vt ex lectura transactionis apparet, vnde satis confiteri videntur esse rectorem. l. optima m. C. de contrahend. & committend. stipul. & attendenda est semper qualitas secundum quam contractum fuit. l. si pater. §. qui duos. ff. de adoptio. Angel. in l. si vt proponis. ff. de inoff. testa. omnis igitur difficultas oritur ex verbis transactionis, & pro religiosis facit, quia rector in parte ipsis à se tradita renuntiauit omni iuri decimæ, bladi & vini quod in dictis terris haberet, vigore curæ suæ, subiecitque clausulam generalem, & cuiuslibet alij iuri decimarum, quod dicto rectori occasione curæ suæ competit, vel competere posset, intra dictos fines, quæ verba, cum generalia sint, debent generaliter intelligi. l. de pretio. ff. de public. in rem actio, & etiam consequenter ad istud ius trahi.

In contrarium facit, quia illa verba intra dictos fines arguunt de decimis tantū prædialibus actum esse, quia illæ intra fines propriè continentur, non autem de personalibus, vel mixtis, quæ ex lucro animalium, seu mouentium proueniunt. l. Gaius. ff. de leg. ij. l. si fideicommissum. §. j. ff. de iudicib. l. si. C. de præscrip. long. tempot. dato enim quod pro animalibus debeat solui decima in eo loco in quo pascuntur, secundum glof. in c. ad apostolicæ ex. de decim. Tamen cum iste locus sit etiam de parochia licet assignatus religiosis, ius parochiale saluum est, exceptis decimis de dictis terris. At istæ non sunt de terris, sed de animalibus. d. l. Gaius. & l. stipulatio hoc modo in si. ff. de verbor. oblig. Bal. consil. ccxxxij. in fin. in ij. vol. vnde in dubio pronuntiandum est pro dicto rectore cui ius commune assitit, vt est gl. in l. omnis. de reg. iur. Bart. in l. quotiens. ff. si quis cautio. & per Dec. in l. j. ff. de regul. iur. fortius me mouet consuetudo ex post sequuta

Decima porcorum & aliorum animalium non censetur remissa, si cer esset renuntium omni iuri decimarum in illis.

sequuta, ex qua apparet quo dictus rector semper ab illa transactione citra, percepit dictas decimas animalium, per quindecim annos continuos, quæ consuetudo maximè in istis decimis est attendenda. d. c. ad apostolicæ. & c. cum sint cod. titul. nec est dubium per tale tempus consuetudinem censeri approbatam. Cum etiam ex solis decem annis inducatur vt est cõs opinio, post Bart. in l. de quibus. col. iij. ff. de legib. & l. j. C. quæ sit long. temp. consuetud. cum igitur talis consuetudo sit subsequuta declaratur retrò quid ipsi contrahentes sentierint.

Pro qua conclusione, facit regul. l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Maced. vbi ex his quæ deinde subsequuta sunt præsumimus, quid à principio contractus gestum sit, quod decidit Bart. in l. cætera. §. si. ff. de leg. j. Et Ludouic. Rom. consil. ccclij.

Facit etiam quod solet dici, ab exordio tituli, posterior formatur euentus. l. vna. in fi. C. de impo. nend. lucrat. descrip. lib. x. & quod habetur in l. quædam mulier. ff. de rei vend. vbi possessio præsumitur ex præambula forma perseuerandi. l. pen. ff. de vscap. pro leg. l. si à te. vbi Bal. ff. si seruit. v. dicit. & actus sequens, in executionem eius quod à principio tractatum est, intelligitur factus. l. iij. §. vnde quæro. ff. de manumiss. l. qui in aliena. §. si is qui putabat. ff. de acqui. hæredit. per las. in l. post dotem. in lectura. diui. ff. solut. matrim.

Facit etiam alia regula quod in is qui habent se, vt finis ad initium, tunc per modum declarationis ex postfacto præsumitur in præteritum. d. §. proinde. & l. litibus. C. de agricol. & censib. lib. xi. vbi si colonus respondet mihi de fructibus, præsumitur retro coluisse nomine meo, & ibi glof. in verb. colonorum quæ hoc intelligit, dummodo responderit per decennium, seu longum tempus. facit. l. si filius C. de petitio. hæredit. & not. in l. j. C. qui admit. & Petrus de Anch. in regul. semel malus. de reg. iur. in vj. vbi concludit id produci per modum declarationis, non autem præscriptionis. ergo non requiruntur necessario tempora quæ præscriptioni sufficiant, & ita mihi videtur saluo semper meliori iudicio. Alciatus.

RESP. CXXXII.

De eadem decima contra Alciatum.

Decima porcorum remissa esse censetur per clausulam generalem, quam curæ ius renuntiauit omni iuri decimarum quod intra tales terras habere poterat.

Non possum non mirari, cum collega appellet permutationem transactionem factam, inter rectorem & monachos, nam rector renuntiauit omni iuri decimæ bladi & vini, quod in terris religiosorum haberet, subiecitque clausulem generalem, & cuiuslibet alij iuri decimandi, quod dicto rectori occasione suæ curæ competit, vel competere posset, intra dictos fines & etiam concludat, nunc rector petit decimas succulorum, quod possit, concludit collega. Attamen ego cum in consilio essem, dum causa agitur contrarium tenui, & omnes sequuti fuerunt consilium meum, & secundum meam opinionem

fuit iudicatum, tum quia transactio est generalis, ergo generaliter intelligi debet l. sub prætextu C. de transactio. Alex. consil. xlij. in vol. j. sed in transactione sunt illa verba, & integrè concessit omne & quodlibet ius, ergo & de iure decimandi succulos intelligitur. Nam etiam transactio extenditur ad incogitata, quando verba transactionum hoc importarent. d. l. sub prætextu. ij. & l. si. §. idem quæsit. ff. de conditio indeb. Bar. in l. Aurelio. §. Gaius. col. vl. de liber. legat. dixit in l. vna. in j. nota. vlt. limit. C. de senten. quæ pro eo quod inter profer.

Item verba in dubio debent aliquid operari. l. si quando. ff. de leg. j. ca. super his. de priuileg. sed hinc nil operarentur illa verba generalia, nam per illa verba bladi & vini intelligebatur de prædialibus. Ergo, & per illa verba generalia, & quodlibet ius intelligitur, etiam de omnibus aliis, alioqui generalitas nil operaretur.

Item æqualitas in dubio esse debet. in authent. æqualitas. C. de pact. conuent. sed monachi remiserunt ius decimandi succulos rectori. Ergo rector videtur eisdem remisisse, intra eorum fines, nec obstant in contrarium adducta. Primò, quia illa verba intra dictos fines, arguunt de decimis prædialibus, non de personalibus vel mixtis, dico contrarium. Primò, per text. in l. j. & ibi Bart. ff. de offic. præfect. vrb. vbi præfectus potest punire crimina facta intra urbem, siue sint personalia, siue realia, dummodo intra urbem facta sint, sic & hinc rector videtur remittere omne ius decimandi, quod intra fines monachorum potuisset percipere. & d. l. Gaius de leg. ij. facit contra eum si rectè inducatur.

Item mixtum debet regulari sicut prædiale. l. peccoris. ff. de seruit. rustic. prædior. l. ij. C. de verb. signific. itaque sicut remisit prædiales, secundum collegam, ergo & mixtas, & sic ius succulorum.

Item non potest venire quis contra transactionem, & si venerit incurrit pœnam. l. si quis maior. C. de transactio. & id præcipue quando fuit iurata.

Nec obstat: quod postea, per is, omnes rector percepit, quia non inuenietur. Et esto, tamen illa, (quam vocat) consuetudo, non dicitur præscripta. Et sic non valet. c. cum homines de decim. gl. in c. si. de consuet. lib. vj. no. in c. de quarta de præscriptio.

Imo peccat qui non obtulit decimas, sine monitione. c. peruenit. in j. de decim. Et ibi Panor. expressè decidit. de præb.

Non obstat. l. Julia. §. prouide. ff. ad Maced. vbi ex sequentibus præsumimus quod à principio gestum fuit, hinc non oportet præsumere quia clarum est, quod actum est. Nam remisit rector omne & quodlibet ius decimandi, & sic nihil sibi retinuit. Imputetur ergo sibi cur non retinuit ius decimandi succulos, si postea volebat illud ius exigere.

Item, posterior formatur euentus ab exordio tituli. l. vna. C. de impo. lucrat. descrip. lib. x. quod facit pro nobis. Nam ab exordio transactionis posterior euentus scilicet, quod succuli debeant recipi per monachos intra eorum fines formatur, & declaratur per transactionem.

Nec obstat quod actus sequens declaret trans-
actionem, quia verum esset, quando esset dubia:
sed hic nō est dubia, quia generaliter omne ius re-
misit. Ergo finis ad initium referetur, scilicet ad ge-
neraliter intelligendum, dictam transactionem, si-
cut est confecta. Alia multa adduxi, quorum non
sum memor, & sic concludo rectorem intra fines
religiosorum non posse decimam succulorū per-
cipere, & in testimonium præmissorum me sub-
scripsi. Et ita fuit apud Bituriges iudicatum.

RESP. CXXXIII.

De decimis quarum incapaces sunt laici.

Decimarū
laicus est
incapax,
nec pro his
potest, in-
terdictum
vbi posside-
tur.

Vbiis mihi propositis, breui pro-
viri respondens, dico d. de Boys
le Roy malè intentasse possessoriū
retinendæ, super decimis sitis ex-
tra territorium, & districtū suum.
Primò, quia interdictum vbi possidetis non datur
detentori. l. j. §. ff. vbi possid. vbi dicit possessori
dari & §. interdictum. ibidem dicit prædij possessio-
rem tueri, non detentorem, vt est laicus super
decimis, vt infra dicitur.

Item, laicus non potest possidere decimas, er-
go nec iudicium possessorium intentare, probatur
in c. causam. de præscrip. vbi laicus non potest pos-
sidere decimas, quas obtinuit post consilium La-
teranens. sic nec iudicio possessorio se iuuare: nam
sicut laicus non potest habere proprietatem iuris
decimandi, ita nec possessionem, quia possessio
est eiusdem naturæ cuius est proprietas. Barbar. in
c. ij. col. vj. de iuram. calum. per d. ca. causam. & est
quid iuris. l. per agr. ff. de acquir. possess. not. in l. j.
illo tit. & in rub. de caus. possess. & d. de Boys
le Roy, confitetur se habuisse, anno millesimo,
quingentesimo, vicesimo, vigore transactionis,
quæ non valuit, vt dicitur.

Item, laicus non auditur petens restitutionem
decimarum, vel aliorum iurium spiritualium,
quorum est incapax. c. ad decimas. de restit. spoliat.
quia talis possessio est euidenter iniusta, quæ non
causat possessorium. not. Innoc. in c. bonæ. in ij. de
postulat. prælat. refert Panor. in c. ex parte. col. iij.
& seq. de restit. spoliat. & quod non debeat man-
tineri laicus in decimis, habitis post consilium La-
teranens. nec iudicium possessorium intentare, ex-
pressè consuluit d. Chaff. consil. xxxiij. vbi vide-
re licet.

Facit vltra eum quod si agatur petitorio super
beneficio, non habet locum missio in possessio-
nem, ita nec in possessorio. Archidia. & doct. in c.
eum qui, de eo qui mittit in possess. in vj. Ergo si-
cut laicus non est capax super proprietate decima-
rum, ita nec super possessione, non potuit igitur
iurè possessorium intentare.

Nec refragatur text. in l. ij. ff. vbi possidet. vbi in
hoc interdicto possessorio. manutenentiæ nil refert,
an iusta sit possessio, an iniusta. Respondeo loqui
in prophanis, & in illis qui iuste possiderent aduer-
sus alios, vt potè, clam à me quis habuit possessio-

nem, super qua eum turbas, potest iudicio posses-
sorio aduersus te vti, secus quando ius resistit,
quod quis habeat possessionem, vt in decimis ma-
ximè, & aliis spiritualibus, quæ in laicum non
cadunt. c. Massana. de elect. quia tunc benè attendit-
ur an possessio sit iusta, vel sit aliqua.

Nec obstat quod detentori competat actio,
quia fateor competere officium iudicis, quando
cum vitio amittit detentionem vt potè si commo-
datario vel depositario res sit subtrahita furto. gl. in
l. & ideo §. ff. de condit. furt. Bart. in l. Aquilius,
in fi. de donatio. & l. rem. quæ nobis. de acquir. pos-
sess. & l. fi. §. sed cum in secunda. C. de furt. hic d. de
Boys le Roy, perdidit possessionem, quam nun-
quam habuit, ergo in ea non potest petere se manu
teneri.

Nec etiam obest si d. de Boys le Roy, probet in
vicinis prædij possessione & decimas recepisse,
quia & si tamen possessio non extenditur de fun-
do ad fundum, licet de parte ad partem eiusdem
fundi, sic & qui in vno fundo habet possessionem,
non tamen habet in vicino prædio. l. naturaliter. §.
nit. commune. ff. de acquir. possess. & ibi not. do.
quia separatorum separata est possessio. arg. l. fin.
ff. de calumniar. Et quamuis non oporteat obam-
bulare omnes glebas fundi ad acquirendam pos-
sessionem illius. l. ij. ff. de acquir. possess. tamen be-
ne oportet adipisci possessionem in fundo conti-
guo aut equam eam possim acquirere, vt ibidem
dicitur. & Bart. in l. j. §. si quis in hoc interdicto. ff.
de itin. actuque priuat. Imo possidens ius perci-
piendi decimas, in vno fundo, non intelligitur
possidere respectu alterius fundi qui non coleba-
tur vt super hoc consuluit. Panor. consil. lxxj. casus
talis. in ij. vol. & sequitur Felin. in d. c. causam. in fi.
refert Claud. Aquen. in d. l. iij. in princ. sicut in casu
proposito. licet, d. de Boys le Roy, haberet deci-
mas in suo districtu, & eas possidebat, non tamen
in iurisdictione alterius, nec interest probari præ-
dia esse in parochia de Vaux, vel de Bois le Roy,
dummodo non probetur esse intra fines ditionis,
d. de Bois le Roy, cum tantum intra illos fines ha-
beat decimas infeudatas.

Item maximè probatur, quia priuilegium da-
tum, d. de Boys le Roy erat limitatū, vt potè quod
reciperet decimas quatenus extendebantur vltra
fines suæ ditionis, suæ iurisdictionis. Ergo isti pri-
uilegio sic limitato, nil potuit addi. nec acquir. ar.
l. in agris. ff. de acquir. rer. domi. & feudum in du-
bio præsumitur limitatè concessum, per illum tex.
in §. si quis de Manso. si de inuesti. feud. controuer.
faer. Et sic tantum potuit beneficiū possessorium
intentari quatenus extenduntur fines iurisdictionis
d. de Boys le Roy, & non vltra, quia priuile-
gium recipiendi decimas, maximè datum laico est
strictè intelligendum. l. j. in fi. ff. de constit. princip.
§. sed & quod in princip. instir. de iur. natur.

Item, posito, & non concessio, quod vinea no-
uiter culta esset intra fines, d. de Boys le Roy: ad-
huc ei non deberentur occasione decimationis, an-
tiquæ, licet in feudum essent, eidem concessæ in
dicta iurisdictione de Boys le Roy, tamen ob hoc
decimæ

Detentor
cōpetit re-
mediū pos-
sessorium.

Possessio de
cima vni
fundi, non
definitur
ad aliū fu-
dum.

Decimarū
concessio
est laicis
extending
ad nullum

decimæ noualtimū, non sunt vsurpandæ, cum in
talibus non sit extendenda licentia, sed potius re-
stringenda. c. tua. §. si. de decim. & priuilegium vel
transactio concedens alicui decimas non extendit-
ur ad decimas noualium. c. cum contingat. de de-
cim. c. quid per nouale. de verbor. signific.

Nec potest iuuare quædam præsentia transactio
facta inter Curatum de Vaulx, & d. de Boys le
Roy, quia super spirituali re facta, vt potè super
decimis, quæ ob id non valet, nec compositio
etiam facta cum laico super decimis. ca. ij. de trans-
actio. maximè sine autoritate superioris. cap. ad
hæc. c. ex multiplici. & c. à nobis. & ibi Doct. de de-
cim. Et sic cum non valeat transactio, poterit Cu-
ratus qui transegit venire cōtra transactioem tum
quia sapit alienationem, & is idem qui alienauit
potest contrauenire. cap. si quis presbyterorum. de
reb. ecclesie. non alienand. tum etiam quia quis po-
test venire contra factura proprium, quando est
contra legem, & est nullum. vt in hoc casu. Bart.
plene in l. post mortem. ff. de adoptio. Alex. consil.
c. iij. col. iij. versic. nec obstat. in ij. vol. Et sic tam in
possessorio, quam in petitorio, poterit idem Cu-
ratus de Vaulx nomine ecclesie prosequi decimas,
super vinea nouiter ad culturam redacta, tum vt
dixi, quia non valet transactio, tum etiam quia
super noualibus non transegit, nec dicta trans-
actio, ad noualia potuit extendi, vt supra pro-
bavi.

Literari-
sioria im-
petrate à
curato sup
transactio-
ne de deci-
mis, à se fa-
cta, annul-
landa.

Alienans
bona eccle-
siae repe-
tit.

Et per hoc remanet soluta altera quæstio, quod
curatus potuit impetrare literas, super trans-
actione annullanda, quatenus de facto processit.
Et iudices his literis obtemperare debent. cap.
si quando. de rescript. tum quia iuri conformes
sunt, tum quia transactio est nulla. Ideò iuuan-
tibus illis literis nulla declarabitur præsentia tran-
sactio. Nec potest obstat iuramentum isti cura-
to, quominus veniat contra transactionem, per
eundem factam, quia iuramentum non obest cura-
to, qui alienauit rem ecclesie. c. intellecto. & ibi
doct. de iureiurand. Et quando prælatus vel cura-
tus ecclesie iurat non reuocare alienata, vel veni-
re cōtra, tamen si damnum inferatur ecclesie de-
bet restitui ecclesia non obstante iuramento. glof.
in cap. j. in verb. contractum. de in integ. restitutio.
lib. vj. & ibi glof. non requirit dispensationem, er-
go non requiritur. Panor. in c. ij. in fin. de iureiur.

Item probatur. Nam præcipitur prælato & alij
alienanti bona ecclesie vt ea repetat. c. si quis pres-
byterorum, de rebus ecclesie non alienand. Ergo
istud iuramentum curati de Vaulx, non debet im-
pedire quominus repetat illa malè alienata, per
transactionem factam cum domino de Bois le Roy,
vltra suam iurisdictionem, alioqui iuramentum
esset iniquitatis vinculum, contra. cap. quanto. de
iureiurand.

Item per iuramentum non potest quis se sub-
trahere ab onere publico. c. si diligenti. de foro cō-
peten. quod bonum publicum concernit defensio-
nem ecclesie. d. c. si quis. & ca. si rector. xliij. distin.
Imò iuramentum contra vtilitatem ecclesie præ-
stitum non tenet. c. sicut nostris. de iureiur.

Præterea, curatus de Vaulx, primò iurauerat
se seruaturum bona ecclesie, sicut quilibet cura-
tus debet facere. c. prohibemus. & cap. mouemus.
cum similib. de censib. Ideo iuramentum postea in-
terpositum super transactione non valet, quia cō-
tra primum sacramentum. glo. not. in c. licet de iu-
reiuand. in vj. c. intellecto illo tit. Et sic curatus
debet seruare primum, & non secundum. Et si ad
cautelam velit curatus etiam nunc post litem in-
coactam petere dispensationem à suo prælato pote-
rit. vt in cap. ij. probatur. de iureiur. Cum posset
etiam, vt dixi, agere sine dispensatione nomine
ecclesie, imò si iudex vellet repellere curatum te-
netur dare curatorem ecclesie qui prosequeretur
hanc causam. vt not. in c. fin. v. q. iij. c. edoceri. de re-
scrip. Do. & Philip. in c. j. de in integ. restit.

Et sic per prædicta patet d. de Boys le Roy malè
impetrasse literas super possessione de decimis,
quas dicit acquisiuisse vigore transactionis, factæ
post consilium Lateranens. nam nullo modo po-
test laicus post illud consilium decimas acquirere,
nec possessionem super illis. Panor. in c. cum apo-
stolica, de his quæ fiunt à prælat.

Nec obest si dicatur quòd ex contractu inutili
transfertur possessio. l. j. §. si vir. ff. de acquir. posses-
sio. quia hoc intelligitur in profanis. Et quando is
qui contrahit non est prohibitus possidere, secus
quando esset prohibitus, vt in d. c. causam. ideò
ex contractu inutili non transfertur possessio, quia
eadem ratio est in dominio sicut in possessione de-
clarat Areti. & Vincet. in d. §. si vir. per ea quæ not.
Geminia. in c. fin. col. ij. vt lit. pendet. Et sic ex hac
transactione inutili non potuit transferri possessio
in d. de Bois le Roy, quare vt verbis practicatum
vtar, debet deponi à literis nonitatis siue man-
tenentiæ. Vltima quæstio resoluenda venit, per
quam quæritur an d. de Vaulx tanquam parochia-
nus iure se opposuerit literis super possessorio in-
tentatis, pro iure decimandi, illam vineam de
nouo cultam, & breui respondeo quod sic, quia
sua interest non soluere decimas alteri quam suo
curato, tum quia solueret alteri, quam deberet,
& sic non esset liberatus. l. cum matrum. & l. seq.
C. de solut. tum quia si amitterentur decimæ, & pa-
rum emolumentum resultaret curato, non inueni-
rentur literis prædicti qui ibidem vellent curam
exercere. c. extirpandæ. de præbend. & cap. j. illo ti-
tul. in vj.

Et dicit glo. in l. iubemus. nulli in §. prædia. C.
de sacrosanct. eccles. quod in subsidium, cuiuslibet
permittitur, quasi publicum factum vt parochia-
nis, vel patronis: en ergo quòd parochianis com-
petit defendere res ecclesie. Cum enim sit factum
publicum cuiuslibet de populo competit. l. j. ff. de in-
stit. & iur. hoc expressè tenet Barba. in d. ca. si quis
presbyterorum. col. penul. de rebus ecclesie non
alienand. facit quod ad alienationem rei ecclesie
reuocandam, quilibet admittitur. text. & ibi glof.
in c. non liceat Papæ. xij. q. ij. tum in fauorem ec-
clesie, tum in odium illius, qui rem ecclesie mi-
nus legitime recepit. gl. & doct. in c. diuersis falla-
tiis. de cleric. coniug. & ibi plene Anto. & sic d. de

Decimarū
acquisitio
post consi-
lium Late-
ranens. non
valet.

Possessio in
rebus pro-
phanis tras-
fertur ex cō-
tractu inu-
tili, non aut
in spirituali-
bus.

Parochia-
ni intere-
st alij quā suo
curato sol-
uere deci-
mas.

Vaulx iuſte ſe oppoſuit ne ſolueret d. de Boys le Roy cui non tenebatur.

Dicet quis, laicus poteſt contra laicum præſcribere decimas, & ſic poſſidere. Cardin. conſil. cxlvj. norum ſit in ſin. citat Felin. in d. ca. cauſam. dicens hoc eſſe ſingul. ſic etiã conſuluit. Cum conſil. lxxxij. quia cauſa decimalis. in ſin. Ioan. Franciſ. in tract. de præſcrip. in quinta parte. q. vij. in ſi. Ergo potuit d. de Boys le Roy, poſſidere decimas contra d. de Vaulx, & ſic d. de Vaulx. iuſte ſe oppoſuit.

Laicus contra laicum quomodo intelligatur poſſe decimas præſcribere.

Reſpondeo laicus poteſt præſcribere decimas, aduerſus laicum, quas laicus iuſte poſſidebat, ut pote, quia erant ei infeudatæ ante conſilium Lateranenſ. ſed ſi vnus laicus non iuſte poſſidet, ſed detinet ut in caſu mihi propoſito, non poteſt alter laicus contra eum præſcribere, nec poſſidere cum vnus nec alter ſit capax. d. c. cauſam. Et ſic concludo, ſuper his d. de Boys le Roy, non potuiſſe ſe dicere poſſeſſorem, ſuper iure decimarum extra limites iuriſdictionis ſuæ, & ſic iudex non debet eum manutenere ſuper hoc iure decimandi, quia eum conſeruaret in ſuo peccato, quod non eſt faciendum. c. prohibemus. de decim. ſed debet eum deponere de effectu ſuarum literarum, & pronuntiare tam curatum, quàm d. de Vaulx iure ſe oppoſuiſſe. Et ſic ſalua correptione melius ſentientis concludo.

RESP. CXXXIIII.

De præbendarum fructibus.

Isis ſtatutis eccleſiæ Albienſis, quibus ita cautum eſt, ut canonici pro groſſis fructibus præbendæ ſuæ habeant & percipiant omni anno 50. libras Turonenſ. omnibus æqualiter ſoluendas, & c. Videtur dicendum, à canonicis, qui ſine fraude in ſeruitio ſunt Episcopopi, quidquam ex groſſis fructibus ſubtrahi non debere, nec auferri, quod ſibi de communitatis beneficio deberetur, niſi forte ſint viſtuala, quæ non conſueverunt abſentibus exhiberi. c. de cætero. & c. ad audientiam de cleric. non reſidēt. Debent ergo canonici reſidentes offerre his qui in ſeruitio Episcopopi ſunt, duo tantum eſſe poſſunt, ut ibi not. quinquaginta libras pro groſſis fructibus, cum groſſi fructus taxati ſint ad has quinquaginta libras à Papa Benedicte duodecimo, qui ſtatuta illorum condidit. Igitur iſtos fructus debent hi, qui in Episcopopi remanent ſeruitio habere, quia ſinguntur præſentes, in d. ca. ad audientiam. Itaque quidquid communitatis nomine habetur, id eſt commune eſt omnibus canonicis tam præſentibus, quam abſentibus, hoc debent igitur habere canonici iſti per d. c. de cætero.

Distributiones tamen iſti non habebunt, quæ tantum præſentibus debentur, ut cultus diuinus præſentibus augeatur. c. licet. de præbend. & in c. vnico. de cleric. non reſid. in vj. Etiam ſtatuta ciuſdem eccleſiæ Albienſis, & in rubr. de distributionibus canonicorum, dicunt, quod quilibet canonicus præſens in choro distributiones habeat, & c.

Ergo abſentes eas habere non debent, etiam ſi ſint in ſeruitio Episcopopi, & ideo non debent victualia habere, id eſt quæ ad viuendum ſingulis diebus in pane & vino dantur. d. c. de cætero. Et nec anniverſaria habebunt, quæ distributionibus æquiparantur in d. c. vno. de clerici. non reſident. in vj. Lappus allega. xliij. an reſidens.

Et ſic quidam ſunt fructus in eccleſia qui ſingulis annis percipiuntur nomine capituli, & in communi ponuntur, & in fine anni ſingulis distribuuntur canonicis, & hi fructus inter groſſos computantur, & vocantur portio priuilegiata gl. & Dec. in c. vno. in verb. receperint. de cleric. non reſident. in vj. gl. in §. Item cenſuit in verbo numerus. de col. in prag. text. in extrau. cum nonnulli de præben. in communibus. & hi qui in ſeruitio Episcopopi ſunt hos fructus habere debent, teſte Federic. conſil. cclxvj. de iure. quia paſſim omnibus canonicis diſtribui ſolent.

Alij ſunt fructus qui communiter recipiuntur, & in fine anni diuiduntur, ut frumentum, tamen habita ratione reſidentiarum & tæporis quo canonici interfuerunt in diuinis, & iſti fructus vocantur distributiones quotidianæ. d. c. vno. & de his nihil habebunt iſti canonici abſentes. Nam ſi ſingulis diebus diſtribueretur, abſentes nihil perciperent, ergo nec hoc caſu, quia mora & dilatio non debet eſſe noſtamento canonicis, qui præſentes fuerunt, qui ſingulis diebus non perciperunt. Docto. in c. licet. de præbend. glo. in §. iubet. in titul. quo tempore quique debeat eſſe in cho. in pragmat. Paſor. in d. c. de cætero. de cleric. non reſident.

Etiam in his distributionibus conſuetudo eccleſiarum attendi debet. c. vno de cleric. non reſidēt. in vj. unde ſi frumentum in fine anni eſt ſolitum diſtribui, etiam abſentibus, certè abſentes in ſeruitio Episcopopi illud habebunt. d. extra. cum nonnulli de præb. in extrau. Ioan. xxij. & conſuluit Dec. conſil. cclxxx. in caſu. col. j. ſecus eſt, ſi non eſt ſolitum diſtribui abſentibus, licet in veris distributionibus quæ præſentibus dantur, non valeret conſuetudo ut abſentibus darentur, ut decidunt Doct. per illum rex. in d. c. vno. & in d. c. licet de præb. quia minueretur cultus diuinus. c. ex parte. de conſtit. Ideo nullus veller diuinis intereſſe. Do. in c. j. de conſue. & ſic concludo, hos canonicos duos, tantum in ſeruitio Episcopopi exiſtentes, poſſe in abſentia groſſos fructus recipere, ut etiam ſcripti de alijs priuilegiatis. in §. j. in verb. diſtributionem. de colla. in Concord.

Item, ſi mandetur per Papam vel Regem, ut omnes tam exempti quam non exempti ſoluere decimas, vel alia onera in comprehendantur clericis, vel eccleſiæ? breui reſpondeo non comprehendendi, quia iſti ſunt de iure communi exempti. l. neminem. cum. l. ſeq. & auth. Caſſa. C. de ſacroſanct. eccleſ. c. non minus. de immunit. eccleſiæ. & derogatio generalis priuilegiorum, non comprehendit priuilegia in corpore iuris clauſa. Authen. qua in prouincia. C. vbi de crimin. agi oport. vbi Bart. & alij & glo. & Docto. in l. ij. §. legatis. & in l. hæres abſens. in prin. de iud. ff. Bart. in extra. ad reprimendum.

dum. in verbo non obſtantibus, quomodo in laſa maielt. crim. procedat.

Quia princeps non videtur vno verbo, tot vigilijs promulgata iura tollere velle. l. ſi quando. C. de inoſſic. reſtam. c. eccle. ij. de elect.

Maximè cum hæc iura edita ſint, in concilijs generalibus, quæ ſic non poſſunt facile tolli. c. j. & per totum de immunit. eccleſiæ. libr. vj. Imo nec quidem à Papa ſi non faciat expreſſam illorum mentionem. Archid. in c. j. de conſtit. in vj. Felin. in c. nonnulli de reſcript. & Ripa. in rub. de iudi. text. in c. ex parte. de capel. monach.

Nec iſta priuilegia tenentur eccleſiæ, vel clericis probare, quia in corpore iuris incerta ſunt, ob id notoria cenſentur quæ non ſunt probanda. c. euiden. tia. de accuſatio. Clem. appellanti. de appel. Et ſic pater non comprehendit eccleſias, vel priuilegia per hanc clauſulam exempti, vel non exempti, quia intelligitur de exemptis à Rege, ut pote de Secretarijs, aut alijs, qui à Rege habent priuilegium in iuris corpore non clauſum. Ita ſubſcripti Pariſiſ hoc anno 1554. in menſe Mayo.

RESP. CXXXV.

De eccleſiarum reparationibus.

Nuocato Dei optim. maxi. præſidio quaſitum fuit an ſacerdotes & alij eccleſiaſtici viri, cogi poſſunt de iure à iudicibus laicis vel ab Episcopopo tantum, ad reparationes eccleſiarum faciendas ſunt: qui dicant ad laicos tantum cognitionem ſpectare, alij verò ad episcopos & magno ſe quique iudice tueretur. Ego verò arbitrarer cognitionem ad vtrumque ſpectare. Primò, ad episcopum pertinet iubere in viſitando eccleſiam, vel aliàs, quando eidem conſtat, indigere reparatione, ut ſarciatur, qui ſi negligens fuerit iudex ſecularis hoc poterit ſupplere, quod probatur iure diuino, canonico, ciuili, & rationibus ſequentibus.

Iure enim diuino patet. ij. Paralipo. ca. xxiiij. ibi egredimini ad ciuitates Iuda, & colligite de vniuerſo Iſrael pecuniam ad facta teſta templi Dei veſtri, per ſingulos annos, feſtinatòque hoc facite. Porro Leuitæ egere negligentius, vocauit Rex Iuda principem & dixit ei, & c. Et idem habetur quarto Reg. xij. Ibi igitur vſque ad viceſimum tertium annum Regis Ioas, non inſtaurauerunt ſacerdotes facta teſta templi, vocauitque Rex Ioas, Ioadem Pontificem & ſacerdotes dicens eis quare facta teſta non inſtauratis templi, & c. Et ſic quia negligentes erant tam episcopopi quam ſacerdotes ideo rex Ioas illis præcepit ut templum reficerent.

Nam intra eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod nõ præualent ſacerdotes efficerent, per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc impertret per diſciplinæ terrorem. c. principes. xxij. q. v. & ſic ad principes ſeculares, & rectores ſeculi ſpectat quando episcopopi negligunt.

De iure canonico, omnes Baſilicæ, quæ per diuerſa loca conſtructæ ſunt, in episcopopi poteſtate

conſiſtunt, in cuius territorio poſitæ ſunt. c. omnes. xvj. q. vij. Ergo ad ipſum maximè pertinet, ut cogat ad ſarciendas eccleſias deſtructas, nempe in Concilio Cabilon. decretum fuit ut omnes eccleſiæ cum doctibus ſuis, & decimis, & omnibus ſuis iuribus in episcopopi poteſtate conſiſtant, atque ad ordinationem ſuam ſemper pertineant, & in Concilio Antiocheno, ſic ſcribitur, quæcunque res eccleſiaſtica ſunt, conuenit cum omni diligentia & bona fide, quæ Deo debetur, qui omnia præuidet, & cuncta iudicat gubernari, & diſpenſari cum iudicio & poteſtate episcopopi, cui totius plebis animæ videntur eſſe commiſſe. c. decretum. & c. quæcunque. x. q. j.

Etiam in Concilio Tarraconen. ita ſcribitur, decreuimus ut antiquæ conſuetudinis ordo ſeruetur, & annis vicibus diœceſes ab episcopopo viſitetur, & ſi qua forte baſilica fuerit reperta deſtituta, ordinatori eius reparari præcipiatur. c. decreuimus. x. q. j. & ex Concilio Tholetano habetur, vnio noſtræ congregationis decreuit atque inſtituit, ut tertias, quas antiqui canones de parochijs ſuis habere episcopos cenſuerunt, ſi eas exigendas crediderint ab episcopopis ipſis dirutæ eccleſiæ reparentur. Si verò eas maluerint cedere, ab earum cultoribus ſub cura & ſollicitudine ſui Pontificis reparatio eidem eſt adhibenda baſilicis. c. placuit. & c. vnio. x. q. iij. in canonibus præterea inuenitur, ut ſi fundatores, filij, vel eorum nepotes ſacerdotem aliquid ex collatis rebus defraudare præuiderint, aut honeſta conuentione compeſcant, aut episcopopo vel iudici corrigenda denuntient, & ſic ab ordine literæ prius episcopopo, quàm iudici, laico denuntiare oportet. c. filiis. xvj. q. vij. & gloſ. Ibi dicit eum iudex eccleſiaſticus deſes eſt, poteſt adiri iudex ſecularis, aliàs non. c. ex tranſmiſſa. & c. licet. de foro comper. vel quando curatus episcopopi nominationem contemnit. c. perimus. xj. q. j. & c. nec licuit. xvij. diſt.

Negligens cenſetur episcopopus qui ſingulis annis viſitare debet. c. conquerente. de offic. ordinari. c. relata. x. q. j. ſi illam eccleſiam dirutam ſic relinquat. Ideo tunc poterit iudex ſecularis cogere clericos ad reparationes poſt quã ab episcopopo non eſt prouiſum, ut legitur in Concilio Toleta. Ita episcopoporum per cunctas diœceſes parochiaſque ſuas per ſingulos annos ire oportet, ut exquirat, quæ, vnaquæque baſilica, reparatione indigeat. cap. episcopopum. x. quaſt. j.

De iure ciuili probatur. in l. hæreditas. in fi. ff. de petitorio. hæred. Ibi enim quamuis ſtricto iure nulla teneantur actio hæredes ad monumentum faciendum, tamen principali, vel pontificali auctoritate compelluntur, ad obſequium ſupremæ voluntatis. & illum text. allegauit ad hoc Benedicte. in repetitio. c. Raynautius in verbo. ſi abſque. ij. de fideicom. ſubſtitut. num. xxxv. cum ſeq. de teſta. dicens eſſe mixti fori.

Item Vlpiã. ait expeſtandum iuſſum pontificalem ſeu iuſſionẽ principis, alioqui iuſſurium fore actionem aduerſus eum qui oſſa ex eccleſia eiecerit vel eruerit. l. oſſa. ff. de religioſ. & ſic iuſſus episcopopi præcedere debet, ſi diligens ſit.

Etiā quando agitur de legato pio, causa est mixti fori, & potest tractari tam coram iudice ecclesiastico, quam laico c. relatum. j. vbi glo. & doct. de testamen. §. in autem haeres. in authen. de eccl. titu. collat. ix. sic Consuluit Alexand. consil. clxx. circa primum. col. j. vol. ij. Barba. consil. xlij. clementissimum. col. ix. num. 5. in ij. dubit. vol. iij. multo fortius & reparaciones ecclesiarum.

Imperator Iustin. in §. si quis. auth. de eccl. tit. col. ix. sic ait. si verò semel quis cœperit aut nouam ædificare Basilicam aut veterem renouare modis omnibus compellatur à beatissimo locorum Episcopo, & œconomis eius & ciuili iudice eam ex- plere. l. nulli. in fi. C. de episc. & cler. Ad eò quod si quis iustum Episcopi contemnat, ciuili iudex cõ- pelleret, vt ibi dicitur.

Res autem omnes aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad diuinam confessionem pertinent, & Regia & sacerdotalis defendat authoritas. ca. res. xxij. quæst. v.

Ad hæc si iura nobis deficerent rationes adsunt, prima est quia publicè interest, vt ecclesias habeamus in quibus sacra audiamus, & veniam peccatorum postulemus. §. quia verum. vltimò. in authen. vt liceat matri & auia. colla. viij. glo. in l. j. §. huius studij. ff. de iusti. & iure. & quando ecclesiæ læsæ sunt, quilibet parochianorum agere potest, quia sua interest. l. ij. §. interdicta. ff. de interd. & potest etiam quilibet petere ne quid deformitatis vel incommodi in loco sacro fiat. l. j. & per totum. ff. ne quid in loco sacro fiat. & pro his actio popularis datur. l. j. & per totum. ff. de popu. actio. & maximè spectat ad procuratores Episcoporum, Regum, ducis, principis, vel alterius qui promouet ius publicum, & prosequitur hodie, monente officio. l. ij. C. de delator. lib. x.

Sed ad quem spectet reparationem præstare. in d. c. j. dicitur ad populum. Nam ab eo pecunia exigebatur. Et quia bona ecclesiarum in quatuor partes distribui debent. c. quatuor. & cap. concessio. xij. q. ij. Ideo curatus debet istam quartam vel tertiam ad reparationem præbere. c. vno. x. quæst. ij. cap. si monachus. xvj. q. j. & hoc intelligitur nisi consue- tudo sit, vt populus templa repararet, vt est in quibusdam locis Franciæ.

Et sic concludendum puto iudices seculares per præuentionem & in negligentiam iudicum ecclesiasticorum, posse cogere curatos & alios viros ecclesiasticos, vt reparent ecclesias sibi commif- sas. Et ita intelligi debet quod scribit Aufred. in tracta. de possessa. secula. Reg. ij. vers. xxvj. fallit.

RESP. CXXXVI.

De præscriptionibus.

Vper dubitatione, an præscriptio cõ- pleta censeatur ex multiplici collatione episcopi Coseracen. qui contulit prioratum sancti Gironij bis vel ter seculari. Breui respondeo, non esse probatam præscriptionem ex processu. Primò,

quia debet probari, quod d. episcopus bona fide contulerit, quod hic non probatur. c. vigilanti. de præscriptio. Felin. in cap. in nostra. coll. penul. de rescrip.

Secundò, quod contulerit prioratum tanquam secularem; sed non potest dici bona fides si conse- rat prioratum, qui in dubio præsumitur regularis, & sub collatione abbatis. Clem. vna. de supplend. negligenti. prælator. Clem. ne in agro. §. cæterum. de statu monachor. Ideo bona fides abesse cen- setur.

Tertiò, requiritur quod is qui contulerit pro- bauerit per quadraginta annos possessum à secu- lari per c. cum de beneficio. de præben. in vj. quod non probatur hic, nec probatur quod voluerit immutare statum beneficii, vt in §. volumus, in verb. regularia. de colla. in concord.

Quartò, requiritur quod possederit continuo d. c. cum de beneficio. Sed hic non probatur, imo contrarium patet, ex impetrationibus quæ fue- runt in commendam, quæ ostendunt beneficium secularibus esse incompatible, vt doct. nor. in ca. nemo. de elect. in vj. Nam Papa regularem priora- tum, regulari concedit in titulum seculari, in com- mendam. c. cum singula. de præben. in vj.

Quintò, quod pacificè possederit. d. cap. cum de beneficio, quod non probatur, imo contra- rium ex ista titulorum diuersitate. Nam proban- tur collationes abbatis, & Papæ prouisiones, de prioratu regulari & in vim illarum de Senisio obtinuisse, ergo nunquam fuit pacifica possessio, igitur non potuit immutari qualitas beneficii, ex d. episcopi collatione.

Sextò, qui vult obtinere requiritur, quod ve- rè probauerit præscriptionem, sed hic non est probata. Nam postquam probatur beneficiū esse ex fundatione regulare, oportet quod planè pro- betur præscriptio quadraginta annorum, quæ non est probata ex his collationibus episcopi con- trouersis. d. ca. cum de beneficio. Ergo non est im- mutata qualitas, nec potest dici ille prioratus so- litus Regi per seculares.

Septimò, postquam clarè non probatur qua- draginta annorum præscriptio, bene censetur iu- dicatum per Seneschallum Tholosanum, qui ad- iudicauit prioratum prouiso sub abbate, quia stan- dum est libris abbatis vel episcopi. cap. post celsio- nem de probatio; sed ex libris abbatis de Clusæ probatur hoc beneficiū regulare. Ergo in contra- rium debet probari præscriptio, quæ non proba- tur, ob id stari debet libris abbatis doceris esse ex sua collatione.

Octauò, non potest episcopus dicere se esse in possessione conferendi ad hoc vt sua valeat colla- tio; quia nulla fuit scientia & patientia abbatis de Lecluse absentis, quæ requiritur. l. quoties. ij. ff. de seruit. c. cum ecclesia. de caus. possess. Bart. in l. j. §. hoc interdicto. ff. de itiner. actuque priua. Et quia apparet hic de iure, idèd præferenda est collatio abbatis, seu eius vicarij.

Nec obest. c. consultationibus. de iure patronat. quia ibi cuius iure patronatus dubitabatur an in- stitutus

RESP. CXXXVII.

De donatione intuitu matrimonij facta.

Donatio fuit his verbis, Item ont donné & donnent lesdits seigneurs de Montlor & de Mauber, assauoir le dict seigneur de Mauber audit Sei- gneur de Chenaye, si à luy ou aux siens ne tiens que ledict mariage ne soit accomply, & ne sor- tisse son effet, quatre cent liures de reuenu sur tous & chascun leurs biens. Et semblablement ledict sieur de la Chappelle a donné & donne à ladicte Damoyelle Florie, si à elle ou aux siens ne tièt que ledict mariage sortisse son effect, quatre cent liures de reuenu sur tous & un chascun ses biens. [Item dederunt & dant dicti domini de Montlor & de Mauber, nempè dicto dominus de Mauber, dicto domino de Chesnaye, si per eum vel suos non steterit quom- nius d. matrimonium perficiatur, quadragintas li- bras annui redditus super omnibus & quibuslibet eorum bonis. Similiter d. dominus de la Chappelle dedit & dat d. dominæ Florie, si per eam vel suos non steterit, quò minùs d. matrimonium fortiaur effectum, quadringentas libras annui redditus su- per omnibus & quibuslibet suis bonis.] ex quibus verbis nunc dubitatur, quia filia erat octo anno- rum, quando hæc donatio, & aliæ promissiones, & conuentiones matrimoniales fuerunt inter hos pa- rentes factæ, & nunc facta maior non vult cum isto de Chesnaye contrahere, an dictus de Ches- naye possit, quia per eum non stat, petere redi- tum, quadringentarum librarum, sic donatum. Et breui respondeo quod non. per text. in l. Titia. ff. de verbor. oblig. vbi Paul. & Ias. Quod ex se- quentibus apparebit.

Donationes causa ma- trimonij facta que inducunt pœ- nam an exi- gi possint.

Primò, ista donatio aut fuit facta in pœnam matrimonij, aut fauore matrimonij contrahendi. Primò casu, si fuerit facta in pœnam matrimo- nij, eò casu quo ster per filiam, quòd nolit con- trahere, non valet: sed est contra bonos mores, quia inhonestum est vinculo pœnæ matrimonia obstringi. l. Titia. ff. de verb. oblig. & tex. in c. gem- ma. de sponsalib. Ait petentem compellendum ec- clesiastica censura vt desistat ab extorsione pœnæ cum libera matrimonia esse debeant. Et ideo talis stipulatio propter pœnæ interpositione est meritò improbanda. Etiam si statutum esset illam appro- bans, adhuc non valeret, vt consuluit Francis. Curtius consil. xxvij. magnificus in j. q.

Nec promissio pœnæ valeret etiã à tutore vel curatore facta. l. fi. C. de spõs. & artis. l. haeres meus. ff. de cõd. & demon. multo fortius à parentibus. vt Doct. tradunt in d. c. gemma. de sponsal. Bart. cõfi. xlv. Vannes, & Bal. cõfi. xlij. matrimonia. in iij. vol.

Item, ea est legis sententia, ne quod omninò nuptiis impedimentum inferatur. l. cum tale. §. re- scriptum. ff. de condit. & demonst. Sed si ista dona- tio quadringentarum librarum valeret, filia cogere- tur, saltem timore amittendi illam summam quadringentarum librarum, ad contrahendum, aut potius ne patrem illaqueatum dimitteret, &

ne ipsa postea succedens patri hanc summā amitteret. Et iustus metus est periculum amissionis bonorum, vel partis. ca. vno. de restit. spoliat. in vj. & c. abbas. quod met. caus.

Præterea, omnis promissio facta, extra promissionem arrarum est improbat. l. fi. C. de sponsal. in fi. ibi. extra definitionem autem huius legis si cautio pœnam stipulationis continens fuerit interposita, ex vtraque parte, nullas vires habebit: cum in contrahendis nuptiis libera potestas esse debeat. Ecce ibi text. annullantem promissionem ex vtraque parte. Et sic ista promissio facta ab vtroque parente erit nulla.

In super Bart. & alij in d. l. Titia. de verb. oblig. post. gl. in c. Gemma. de sponsal. dicunt non valere confessionem arrarum factam etiam ex vtraque parte. Imo nec munerationem. ar. l. qui sic soluit. ff. de solut. multo minus valet hæc donatio hinc inde facta. Sic consiluit Socin. consil. iij. circa præsentem. in j. volum.

Imò, & pœna adiecta inter partes etiam cum iuramento non valet, quia non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum regula non est obligatorium. de reg. iur. in vj. sic expressè decidit Aufter. in decis. Tholof. q. ccxcj. post Bart. & alios in d. l. Titia.

Item, nō valet stipulatio per quā matrimonium quodāmodo infringi timet, & quod dicunt intimidatur, vnde interesse lucri cessantis non potest etiam peti ne intimidetur matrimonium. glo. in l. si stipular. ff. de verb. oblig. Bart. in d. l. Titia. & expressè decidit Panorm. in c. Gemma. in fin. de sponsal. Sed per hanc parentum donationem valde intimidaretur matrimonium, ergo non debetur.

Ad hæc iuris beneficium alicui datum non est illi auferendum per regulam iuris indultum: sed minor habet hoc beneficium, quod si ei nō placeant sponsalia contracta, vt ea dissoluere possit. c. de illis, & per totum de despon. impub. l. j. & ij. C. de sponsal. Ergo illud beneficium iuris non debet ei pater auferre, per suam promissionem vel donationem quin alteri liberè nubere possit. Et maxime in hoc casu vbi nulla sponsalia contracta fuerint.

Item quod hæc donatio nomine pœnæ facta sit probatur, quia quælibet oratio affirmatiua habet inclusam negatiuam. l. Pompo. §. sed & is in fi. ibi. Nam cum iudicatur rem meam esse, simul iudicatur illius non esse. ff. de procurat. Bart. in l. ij. §. videndum. ff. ad senatuf. Tertulia. vbi si statutum vult vt mater non succedat extantibus agnatis, ergo vult vt agnatis succedant. Ias. in l. seruo legato. §. si testator. ff. de leg. j. Arber. Brunus. in tra. de statuto excluden. fecim. artic. xij. q. j. & Alex. consil. cxliij. pro decisione. in princip. vol. iij. Dec. consil. liij. vbi prohibitionem. col. j. vnde cum hæc donatio facta sit à patre puellæ sponso de Chesnaye, si à luy ou aux siens, ne vient que ledict mariage ne soit accompli. Ergo si vient à luy [si per eum vel suos non steterit, quo minus d. matrimonium perficiatur. Ergo si per eum steterit,] non habebit locum, & sic donatio non fortietur effectum. Vel, si quis velit intelligere, ego dono de Chesnaye, si per eum

non steterit, sed per filiam meam, nonne idem est dicere, dono quadringentas libras tali, si per eum non steterit, quod matrimonium non consummatur, ac si diceret, & casu quo per filium steterit, vt non perficiatur dono quadringentas libras, & sic concipiendo; in pœnam matrimonij esset, ergo non est valida, quia vt pater puellæ non amitteret illas quadringentas reddituum libras matrimonium coactum facerent partes, quod ius reprobatur, cum paria sint affirmatiue concipere, vel negatiue, vt quilibet rectè intuens iudicare poterit idem esse. Ego dono tibi si per te non steterit decem, vel eo casu in quem steterit per me. Ergo si per me steterit ego dono, & sic est in pœnā: nā certum esset non valere si dixissent eo casu in quem per filiam vel suos steterit, quod matrimonium non perficiatur, dono quadringentas libras, sed voluerunt concipere affirmatiue & subtiliter, quæ subtilitas est iuris inimica. l. penult. C. ad Trebell. ca. dilecti. de iudicib. Et breuiter dicendum est, id quod in fraudem legis, ad impediendas nuptias scriptum est, nullam vim prorsus habere. l. hæres meus. in fin. ff. de condit. & demonstr. sed hanc donationem factam esse in fraudem legis nemo est qui nesciat, l. nemo. ff. de duob. reis. ergo non valet.

Non refragatur. l. Titio. §. j. ff. de condit. & demonstr. vbi spe præmij quis ad nuptias imitari potest, vt hinc inuitatur, ergo valere debet. Respondeo per illum text. putarem donationem valuisse si matrimonium fuisset contractum, quia imitabat ad matrimonium. Ideo si fuisset contractum vtriusque donatio valuisset, & quia non est perfectum matrimonium, neutrius valebit donatio, quia ibi etiam deciditur non valere donationem si matrimonium non fuerit contractum, sic etiam non valebit hinc, nec vnus vel alter poterit compelli ad dictam donationem, nempe dicit Imperator. Neque ab initio matrimonium contrahere, neque dissociatum reconciliare quisquam cogi potest, vnde intelligis liberam facultatem contrahendi atque distrahendi matrimonij transferri ad necessitatem non oportere. l. neque. ij. C. de nupt. Et sic potest quis inuitari ad nuptias contrahendas, spe præmij, & si non contrahantur non debetur iurum, sic non debetur in isto casu.

Imò, non valeret promissio, vel donatio, magni lucri, quia tunc amissio illius induceret iustum metum, vt scribit Cyn. in l. interpositas. C. de trās. quem sequitur Ancha. in c. abbas. quod met. caus. & refert. Ias. in d. l. Titia. col. iij. limita. ij. ff. de verb. oblig. Et hic agebatur de amissione magni lucri, videlicet quadringentarum librarum redditus, ergo non valet, quia ob magnum lucrum cogere quis ad matrimonium, & sic non esset liberum.

Præterea ista erat mutua donatio facta à parentibus filij & filia, quæ si ex altera parte non valeat corrumpit in totum. Doct. in c. j. de mutuis petitioni. l. quod autem. §. idem ait. ff. de donat. int. vir. & vxor. plenè scribit Ioan. Lup. in repet. c. per vestras. in limit. ij. §. v. de donat. inter vir. & vxor. Sed donatio non valet respectu puellæ, quia per ipsam tenuit, ergo ex parte etiam alterius non valebit.

Non

Non obest regula in iure civili. ff. de reg. iur. & regul. quod per me non stat mihi non est imputandum, non stat per Chesnaye, ergo illi non debet imputari. Respondeo hoc non procedere in actu in quo quis iure impediri potest, vt in cursu, ludo, vel alio actu, tunc si pars impediatur nō debetur alteri lucrū, vt glo. dicit in l. in executione. §. fin. ff. de verb. oblig. Dec. & alij in d. l. in iure civili. sed istum matrimonio filia minor iustè poterat impedire, non consentiendo illi post ætatem legitimum, quando erat maior, ergo illi imputari non potest, postquam iure potuit non consentire.

Secundò casu si dicatur factam donationem, ratione matrimonij contrahendi, & sic vt alliceretur vterque ad contrahendum, dico etiam hoc casu nō valere, quia, aut est facta propter matrimonium, & cessante matrimonio, non valet. l. si mulier. ff. de condit. caus. dat. videretur vterque donare quadringentas libras reddituum, si non staret per alterum, ergo partes volebant quod matrimonium contraheretur. Et eo casu quo matrimonium contraheretur donatio valuisset, vt probatur in confirmatione pactorum matrimonialium, vbi dicitur in ea, leur à donné lesdicts fruits & loz, ledict mariage sortant son effect, & apres le mariage consommé. [dedit eis d. fructus & obuentiones matrimonio effectum sortiente, & post matrimonium consummatum.] Ecce igitur semper respici matrimonij consummationem. Etiam ibi dicitur, & afin que ledict Boyer soit mieux enclin à faire solemniiser ledict mariage. [Et vt d. Boyer ad d. matrimonium solemnizandum propensior sit.] Et sic hæc donatio videretur facta ratione matrimonij, quo cessante non valet.

Item dicitur donatum, si ne tient que le mariage soit accompli. Ergo, si tient que le mariage ne soit accompli, [Si per eum non steterit quominus matrimonium perficiatur. Ergo si per eum steterit quominus matrimonium compleatur.] nil debetur sumendo argumentum à contrario sensu, quod est in iure validum. l. j. ff. de offic. eius. cui est mand. Et quia cessante causa cessat effectus. l. quod dictum. ff. de pact. c. cum cessante. de appell. sed cessat causa matrimonij ergo nil debetur, quia ista donatio fauore matrimonij facta est, quod si illud matrimonium non fiat, donatio per consequens nulla erit.

Insuper quæstio est nostra, an donatio ista valeat? & non valere arbitramur. Nempe si annullatur promissio ea ratione vt libera sint matrimonia, illa ratio habet locum in donatione, & multò fortius quàm in promissione, quia ne pater meus perderet quadringentas libras reddituum, ego cogere contrahere matrimonium. Et sic libertas matrimonij cessaret, quod reprobatur, in d. l. Titia. & d. c. Gemma.

Vnde dicit Bart. in d. l. Titia. ff. de verb. oblig. quod si fundus datus fuerit pro arris non valet quia eadem ratio videretur & forrior.

Nec obstat. l. fin. C. de sponsal. quæ loquitur in promissione & non in donatione, sed respondeo, si promissio quæ est antecedens non valet, ergo nec

donatio. per l. oratio. ff. de sponsal. Nam qui prohibetur contrahere matrimonium & sponsalia, quia per sponsalia venimus ad matrimonia, quicquid dicat Imol. relinquens tamen cogitandum in l. Titia. col. iij. ff. de verb. obligat. Si igitur promissio prohibeatur in d. l. fina. fortius prohibetur donatio, quia per promissionem venimus ad donationem. l. Aristo. ff. de donat.

Nec me mouet, quod datio arrarum tradita valeat. d. l. fi. Respondeo, etiam traditio arræ magnæ non valeret. vt Doct. in d. l. Titia. loquitur, etiam si essent datæ: sed hinc agitur de donatione magna, videlicet quadringentarum librarum redditus, ergo nec ista valebit.

Item datio tantum arrarum sustinetur à iure in d. l. fin. Clauas. in sua summa, in verb. sponsalia. Speciale est in arris, vt datio arrarum valeat. Ergo in contrariū est ius commune. Ius singulare. ff. de legib. l. j. ad municipal. Et sic non valebit ista donatio, si matrimonium non sit contractum, quia non est facta pro arris.

Item quando sponsalia contrahuntur est permissum promittere arras, sed si nulla sponsalia contracta sint, tunc non licet promittere, nec donare. arg. d. l. fi. C. de sponsal. & arris.

Præterea nūquam valet donatio vel promissio nisi traditio interuenierit. d. l. fin. nec etiam valeret si esset constitutio præcarij. Bart. & alij in d. l. Titia. præposit. & alij in d. Gemma. sed in hac donatione non interuenit traditio, nec fuit facta nomine arrarum. Ergo sustineri non potest, & sic ex prædictis patet dictam donationem nullo iure valere. Ideo petentem meritò repellendum. Quocirca subscripti.

RESP. CXXXVIII.

De testamento non solemnari.

Vper præsenso testamento per For sinum Hermon dubitatur. Primò, an valeat. Secundò, an matrimonium præsentum valuerit, ad primum dico testamentum nullum, quia testamentum in quo non est institutus hæres nō valet. §. ante hered. instit. del. l. fi. ff. de iure codicill. Et sine hæredis institutione nil in testamento scriptum valet. l. j. in fin. ff. de vulg. Etiam si testamentum fiat ad pias causas. l. j. & ibi Bart. & Bald. C. de sacrosac. eccl. Doct. in c. cum tibi. de testam.

Nec obstat quod reliquerit omnia bona Iohane le Roy, quia hoc fecit donando non instituendo. Et ad vsum videlicet, pour en iouir, vser & posseder.

Item quod non valeat testamentum, patet, quia est manu priuata scriptum, nec est publicatum coram iudice, vt decet. l. publicati. C. de testament. Specul. in titul. de instrum. edit. §. ostenso. versic. & quoniam. Nam vbiunque testamentum est scriptum priuata manu, videlicet testatoris, vel alterius priuati non facit fidem, sicut nec scriptura priuata. l. instrumenta. C. de de probat. Ideo inuen-

Arrarum datio in matrimonio qualis debet esse.

Arrarum promissio in matrimonio non sufficit, sed traditio requiritur.

Testamentum in quo nullus est, heres institutus.

*Testamen-
ti publica-
tio deſidera-
tur, & tunc
debent ci-
tari omnes
quorum in-
terest.*

ta est practica vt fiat eius publicatio, quò ille cuius interest, vt potè hæres, cõpareat coram iudice, & petat testes cogi ad recognoscendum signa, & subscriptiones eorum. Quo facto iudex pronuntiabit illam scripturam esse publicam, & plenam fidem deinceps ei adhibendam. Faciendo dictam scripturam in publicam formam per notarium scribi & redigi, sic not. in d. l. publicati. sed quia non fuit publicatum, non potest peti possessio ex instrumento, & testamento nullo. l. fin. C. de edict. diui A. Dr. tollend. Imò vigore consuetudinis proximiores sunt facti.

Item, in dicta publicatione requiritur quod illi quos prima successione causa tangit, si certi sint, nominari citentur, & alij pretendentes interesse per edictum generale. c. fi. de elect. in vj. l. nam ita diuus. ff. de adopt. l. j. §. denuntiari. de ventr. inspiciendi alioqui dicta publicatio non faceret fidem. Specul. in d. §. ostenso. vers. fiet ergo à iudice. Bart. in l. j. in princip. ff. quemadmod. test. aper. Ias. in l. eius. col. ij. si cert. pet. & c. Albericus. de testib. quæ publicatio non fuit facta, & si fuisset facta, etiam non facta citatione, non faceret fidem, aduersus magistros Franciscum, & Andream Focault non citatos, vt not. in d. l. publicati.

Item testes debent esse subscripti. in §. subscriptiones. instit. de testam. quod non reperitur in isto testamento, ergo non valet. l. hac consultissima. C. de testam. ibi non subscriptum autem à testibus, ac non signatum testamentum, pro infecto haberi conuenit, & sic consanguinei poterunt succedere ab intestato, ac si testamentum non esset factum.

Nec est appositus locus in quo testamentum fuit factum, & potest esse quod ibi non poterat fieri testamentum vigore consuetudinis, vel alterius impedimenti. Ideo non valet. nota. in e. quoniam. contra. de probat. l. libellorum. ff. de accusat.

Præterea testes non sunt rogati, ideo non valet, quia testes rogati esse debent. l. hæres palam. §. penult. ff. de testam. auth. rogati. C. de testib. quare ex omnibus prædictis concludo testamentum non valere, & sic dicta Roy, non potest dicere se factam ex testamento nullo, sed consanguinei proximi sic, videlicet magister Franciscus & Andreas Focault.

Item non potest valere iure codicillorum, quia hæreditas directo in codicillis non datur. l. hæreditatem. C. de codicill. Et etiam quando quis credit facere testamentum, & non codicillos, non valet iure codicillorum, nisi dixerit si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum. l. ff. de iure codicill. & l. non codicillum. C. de testam. sed hic voluit testari, vt patet, ergo non valebit tanquam testamentum, nec tanquam codicilli, quia noluit, & sic quod potuit noluit, quod voluit implere nequit. l. multum. C. si quis alter. vel sib.

Insuper iste testator Fouosi reliquit adulteræ non vxori: nam ipsa contraxerat cum quodam alio, qui postea videns vxorem suam cum isto Fouosi, & aliis coire discessit, & postea hic Fouosi vxore sua mortua viuente adhuc marito Iohanne, le-

Roy, habuit plures filios, postea non expectata morte mariti, cum dicta le Roy, contraxit, sed iuris regul. extat. in authent. hodiè. C. de repud. quod hodie quantiscumque annis maritus steterit in expeditione mulier sustinere debet. licet neque literas neque respõsum ab eo receperit, quod si præter hæc nupserit tam ipsa, quam qui eam duxerit velut adulteri puniantur. At hic mulier ignorabat maritum suum mortuum, ergo non debet nubere, quia quilibet præsumitur viuere vsque ad centum annos. l. fin. C. de sacrosan. ecclesiis. Igitur hoc matrimonium non valet, & sic nec donatio quæ etiam vxori non potest fieri. l. j. ff. de donat. int. vir. & vxor.

R E S P. CXXXIX.

De testamento.

P Oannes Bardoul, duos habens nepotes ex filio, Claudio iam mortuo, videlicet Claudium Bardoul, & Iohannam Bardoul, qui condidit testamentum, in quo disposuit sic: *que les terres de Longaicesnes & Hamel soyent, competent & appartiennent à Antoyne Bardoul, comme s'il me succedoit de ligne directe & non point comme legataire, mais comme heritier esdictes terres, &c.* [Quod terra de Longaicesnes & Hamel sint, cõpetant & pertineant ad Antonium Bardoul, tanquam mihi succederet ex linea recta, & non vt legatarius sed vt hæres in d. terris. & c.] voluit tamen quod istis bonis vteretur Iohanna neptis sua quousque dictus Antonius attingisset viceſimum annum, sed quod teneretur nutrire & alere, & *entretenir ledict Antoyne, tant es estudes qu'alleieurs, insques audict aage.* [Et dictum Antonium tam in studiis quam in aliis vsque ad ætatem fouere.]

Item residua bona reliquit Iohanne de Bardoul, non vult, tamen quod Claudius le Bachellier eius maritus acquirat in istis bonis aliquid, sed ad filios d. Iohannæ perueniant. Vult tamen quod dicta Iohanna, det Claudio fratri suo, postquam peruenit ad ætatem viginti annorum, vel si ante moriatur relictis hæredibus, alioqui si moriatur sine hærede antequam attingerit illam viginti annorum ætatem vult vt illa quinque millia remaneant pœnes dictam, moritur Iohanna intestata ante Antonium, & sic successit eidem Antonius, postea Antonius moritur relicto hærede Claudio Bachellier sororio suo, & reliquit ei quinque mille libras quæ ad eum venire debebant.

Quæritur, an potuerit? magnū dubium facit, quod testator prohibuit ne Claudius acquireret illa bona. Ergo nõ potuit ea acquirere. Sed respõdeo, quod illa prohibitio censetur facta, vt ratione conquestuū non acquiratur d. Claudio, sed voluit dicta bona esse propria Iohannæ. At non videtur prohibuisse quod aliunde non acquireretur, quàm ratione conquestuum facit. c. ij. de renuntiat. Vbi si quis iurauit non habere tale beneficium si ei conferatur, potest illud non obstante iuramento consequi

*Testator
sua neptem
inueniens
sub prohibi-
tione, ne il-
la bona ac-
quiratur
marito. l.
sua neptem.
An. dicit
bona nihil
minus pos-
sunt perire
re, ad dictum
maritum quæ
postea sunt
hæres insti-
tutum.*

sequi. Et qui renuntiauit bonis paternis si pater eum instituat poterit illa obtinere. Bart. & alij in l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. sic & dictus Claudius potuit acquirere illa bona ex institutione Claudij Bardoul. Et pro hoc est text. ad hoc proprius. in l. si is qui ex bonis testatoris. ff. de vul. vbi prohibitus acquirere bona testatoris, non prohibetur postea acquirere bona filij, licet inter illa bona sint ibi bona testatoris, sic non censetur prohibitus, d. Claudius vt acquirat ab Antonio Bardoul, vel ab vxore d. Claudij, cum autoritate consuetudinis hoc fiat disponentis, vt decedente marito, vel vxore sine liberis, succedat ei superstes vt supra dictum est in facto descripto.

Tertio, non valet illud legatum, nempe confusum fuit, cum bona peruenissent ad dictum Antonium legatarium. l. debitori. C. de pact. non potuit is esse debitor & creditor, nam succedendo filia Iohannæ Bardoul debitrice extinctum fuit debitum, ergo d. Antonius non potuit illud legare. l. Stichum. §. aditio. ff. de solut.

Quarto, non potuit is Antonius esse, etiam de consuetudine generali, regni, hæres & legatarius, quia à seipso legatum non poterat accipere, nec consequi. §. an seru. de leg. in instit. Boer. in §. j. de testament. in consuet. Biturig. & §. vj. ibidem.

Præterea, quia legatum conditionale, vel in diem incertam non transmittitur, antequam debeat. l. vnica. §. si autem sub conditione. C. de ca. duc. tollend. Sic consuluit Ludouic. Rom. consil. cccclxxx. in casu. Sed hic fuit legatum in diem incertam, ergo non fuit debitum.

Deinde testator sic cauit, vt legatum remaneret penes Iohannam si Claudius decederet ante viceſimum annum, quod accidit. Igitur voluntas testatoris seruanda est. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonstr. Et sic tam de iure, quam ex prouisione hominis, legatum nõquam valet, nec fuit debitum, ideo peti non potest, etiam si Antonius Bardoul non legasset, nec id legare poterat, quod non habebat, nec sibi debebatur. l. si vnuerſa. C. de leg. & ibi Bart. & alij.

Quinto, & si debitum fuisset quod non tamen adhuc peti posset, quia est remissum & donatum ab Antonio Bardoul. Nec exteditur ordinatio Regia prohibens & annullans dispositiones factas in fauorem administratorum, tutorum videlicet, & aliorum istius Claudij Bachellier, nempe qui nec tutor nec administrator dicti Antonij erat. Et quãuis ministraret, dictas pecunias ratione oneris sibi iniuncti in testamento, vt ali deberet dictus Antonius, à Iohanna sorore & Claudio eius marito, tamen non ob hoc fuit deputatus administrator. Imo eo ipso quod dati sunt tutores d. Antonio patet quod d. Claudio est remota administratio. per text. in l. maritus. C. de procurat. Et sic cum non essent ad Claudium administrantem iure potuit ei legare & donare dictus Antonius, etiam inspecta ratione affinitatis, ad quam videtur potius affectionem habuisse, quàm ad suggestionem quamquidem partes pretendunt.

Ex quibus omnibus patet legatum peti non posse

à dicto Bachellier minus prouisionem adjudicari debere parti. Et testamentum d. Antonij validum, & ideo cum prædictis subscripti.

Item ponderanda sunt verba, *luy ayant atteint l'aage de vingt ans.* [Cum attingerit viceſimum annum.] nam istud verbum, *ayant*, est gerundium habendo quod exponitur, id est, si habuerit. Et sic per conditionem text. in l. si tu ex parte. ff. de acquir. hæred. vbi glos. exponit adeundo, id est, si adieris. Idem exponunt Doct. in rub. de actio. in institutio.

Et ideo voluit istud legatum deberi si annum viceſimum attingeret, sed non attingit, ergo non debetur.

Nec moueri quis debet. ext. d. l. ex his verbis. C. quando dies leg. ced. nec d. l. Scius Saturninus. ff. ad Trebellianum. Nam licet possem respondere multis modis: vt supradictum est, tamen sufficet mihi peremptoria responsio Iohannis disponentis: quod si d. Antonius non peruenit ad ætatem viginti annorum, & quod moriatur sine filio legitimo, tunc remaneat Iohanna libera & absoluta, & quita à d. summa. Postquam ergo testator disposuit & ita venit vt disposuit, sua voluntas seruanda est, quia in certis non opus est coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbor. obligat. Certum est per testamentum testatorem ita voluisse. Ergo seruari debet, nec opus est coniectare voluntatem vbi certa est.

Nec obest quod videtur testator prouidisse Iohannæ tantum: nam hoc falsum, quia plerumque tam hæredibus nostris, quàm nobismetipsis cauem. l. si pactum. ff. de prob. vbi pactum de non petendo prodest etiã hæredi. Et sic remissio facta per Iohannem etiam proderit suis successoribus: nam pactum, siue dispositio facta est in rem, ergo transit ad successores. l. si tibi. §. pactum. ff. de pact.

Nec fuit hic omissus aliquis casus, sicut in l. commodissime. ff. de lib. & posth. si viuo me natus fuerit, sed hic voluit testator quod si ante ætatem, & sine hærede, filio, videlicet legitimo decederet d. Antonius tunc remitteretur legatum Iohannæ, postquam Iohanna remissit, noluit quod suscitaretur post mortem Iohannæ: nam res semel extincta non reuiuiscit. l. qui res. §. arcam. ff. de solut. Nec minorem affectionem habuit d. Iohannæ ad hæredes d. Antonij quam Iohannæ. Imo maiorem habuisse cõsetur erga hæredes Iohannæ, quia noluit vt illa pecuniæ deberentur, si Antonius moreretur ante ætatem viginti annorum. Ergo non debebuntur: nam duobus tantum casibus voluit pecuniam deberi, videlicet si excessisset ætatem, vel si ante habuisset filios: sed neutrum horum euenit, ergo non debentur illa quinque millia, nil facit. l. Scius. ff. ad Trebell. quia ibi erat institutus extraneus, rogatus restituere filio, quando esset ætatis sexdecim annorum. Secundò: filius nil habebat de bonis paternis. Tertio, mortuo auunculo debet fieri restitutio, sed diuersum est in hoc casu, nempe Antonius Bardoul erat institutus in terris Longaicesnes, & de illis terris non est questio: nam si de illis terris ageretur, fortè ille text. posset ad hoc induci, si nil aliud

nil aliud haberet Antonius. Secundò, ibi erat rogatus hæres restituere, hinc filia est grauata dare. Tertiò, ibi de bonis restituendis agitur, hic de pecunia danda. Quartò, bona restituuntur in d.l. Seius, hic agitur de legato nõ de bonis nec fructibus. Quare est maxima differentia inter illum casum & istum, & sufficit dare instantiam. c. sicut virgeri. j. q. j. non obest. l. ex his verbis quia ibi de præsentibus legauit dicendo, Lego Seuerinæ: hinc autem non legat de presenti, sed grauatur Iohannam cum Antonius atigerit, & sic est valde diuersus casus ab hoc, ibi etiam dicit quæ legata accipere debebunt &c. Hic nil legat sed vult grauari Iohannam quando Antonius erat viginti annorum.

Item, testamentum non debuit nullum declarari: nam tunc testamentum nullum censetur, quando compulsus quis, illud fecit, non sua sponte. l. j. C. si quis aliq. testam. prohibuer. sed hic non fuit compulsus, nec notarij illud recepissent, ergo testamentum valet.

Item, in crimen non incidit qui blando sermone placet testatorem, & prouocat ad eum instituendum dummodo minæ nõ interueniant. l. si. ff. & C. si quis aliq. test. prohibuer. vbi Bald. Itaque quamuis d. Claudius incitauerit d. Antonium, hoc non erit criminofum vt Bald. & alij not. in d. l. fin. & plenè Benedic. in repet. cap. Raynutius. in verb. condidit. ij. de testam. Et ideo testamentum nõ est propter hoc nullum.

Non obstat quòd iste Antonius esset in extremis, & sic testari non poterat: nam contrarium est verum, per text. in c. Raynutius in extremis positus condidit testamentum. de testam. & in c. si. ibi in extremis agente. de success. ab intesta. facit c. nos quidem. ibi de hac luce migrante. de testam. & text. in l. quoniam indignum, quæ fortè semiuuius & balbutiens lingua profudit. C. cod. vbi Paul. Alex. & Ias. dicitur quod semimortuus licet non loquatur articulatè, si tamen intelligatur, potest testamentum facere, etiam consuluit Alex. cõsil. xxxij. in ij. vol. & Ias. cõsil. cxxij. in fin. vol. primi facit text. in l. Claudius. ibi moriens eam hæredem reliquit. ff. de his quib. vt indig.

Non potest etiam vitare testamentum, si quædam scriptura fuerit lecta d. Antonio, imò valebit, & fortius, quòd testator potest scribere testamentum, & postea illam scripturam in æde sacra vel alibi deponere, & deinde coram notario disponere, prout continetur in schedula deposita, in tali loco & valebit vt testamentum, quia quicquid continetur in illa scriptura, ad quam est facta relatio, in illa contineri censetur. l. assè toto. ff. de hæred. insti. dummodo post mortem testatoris, illa scriptura recognoscatur esse testatoris. Bart. in l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstr. Alex. cõsil. iij. attentis. & cõsil. cxliij. v. i. in vij. vol. Soci. cõsil. clxxij. reuerende. col. ij. & ij. Et sic non debuit declarari testamentum nullum, si alia non supersint.

Tertiò, prouisio super legato adiudicari non debet: nam prouisio non debet fieri nisi de debito appareat ex instrumẽto nõ raso nec cæcellato. Et quæ exceptio iusta non appareat ex instrumento patet

ex. l. fin. C. de edict. diui. Adria. toll. Sed ex hoc testamento apparet iusta exceptio, vt non debeantur illa quinque millia ante viccesimum annum. Et iudici non constat quòd Antonius peruenerit ad viccesimum annum, imò ei apparet de contrario, ergo non potest in hoc prouidere. Et si condemnaret per modum prouisionis malè iudicaret, facit. l. ait prætor. ff. de iure. delib. er.

Item apparet etiam iudici quòd dicta summa fuit legata Claudio, ergo non debita. Igitur prouisio non succedit, imò dolo facit pars petẽdo quòd statim restitutura esset. l. dolo. ff. de dol. excep. Ad hæc, iusta causa vel periculum imminens esse debet antequam prouisio fieri debeat. l. ait prætor. §. in causâ. ff. de iure. delib. l. de pupillo. §. si quis viuos. ff. de nou. oper. nuntiat. l. fina. de appellat. recipiend. Sed in hoc casu neutrum est, ergo prouisio fieri non debet, etiam quia materia principalis deciderit ex his potest.

RESP. CXL.

De testamento continente donationem antidoralem.

N quæstione quæ prætenditur, quòd cum pater multa exposuisset pro filio, is mortuo patre donationem fecit fratri suo, ratione habita expensarum, in qua donauit ei omnia bona immobilia, demum eidem fratri in testamento prælegauit immobilia, quæ Tholosæ acquisierat.

Item prælegauit eidem fratri omnia vasa argentea. Præterea instituit in reliquis bonis, auro, argento, vasis, tapetis, & aliis quibuscunque simul, & in iuribus & actionibus ad ipsum testantem spectantibus, eundem fratrem in duabus partibus instituit & in tertia parte, totum faciente, pauperes diocesis, eligendos per dictum fratrem, & executores post testamentum. Dicitur testator superuixit, & acquisiuit multa bona immobilia, dubitatur, hæc ad quem spectent. Respondeo tertiam bonorum partem spectare ad pauperes, & duas partes ad fratrem, tùm quòd testator in residuis bonis instituerit, & residui nomine veniunt omnia. l. j. C. de hæred. instituend. Tum etiam quia oportet inspicere tempus mortis testatoris in institutione. l. cum quæritur. C. de inoffic. testam.

Item, certum est quòd in prima donatione in qua testator donauit immobilia intelligebatur de presentibus. l. fin. C. de pact.

Item, in testamento prælegauit omnia immobilia quæ Tholosæ acquisierat, & tunc intelligitur de his quæ acquisierat tempore testamenti, in illa ciuitate Tholosana, non alibi. per. l. fin. §. j. ff. de leg. ij. Bart. in l. si ita col. ij. ff. de aur. & arg. lega. & hoc prælegatum est limitatum. Ideo illi nil potest accedere. l. in agris. C. de acquir. rer. dom.

Vnde bona quæ postea acquisiuit, debent distribui pro duabus partibus fratri, & tertia pauperibus, iuxta testamentum, alioqui testator esset pro parte testatus, & pro parte intestatus quod ius à principio non

capio non patitur. Ius nostrũ. ff. de reg. iur. iuncta l. si pars. in fin. de inoffic. testam. quod sit siue acquisierit bona mobilia, siue immobilia, quia testator vnus est bonorum appellatione in institutione, & in residuo omnia ista verba sunt generalia, quæ comprehendunt etiam futura. l. quotiens. §. si. ff. de usufructu. quia bona pro substantia ibi accipit. & in l. nam quod. §. si. ff. ad Trebell.

Imò, in institutione repetit vasa, nam alia vasa vltra argentea relinquere voluit pauperibus, & fratri pro partibus scriptis, maximè quia hæc institutio est fauorabilis. l. id quod pauperibus. C. de epif. & cleric. glo. in l. si quis cum Titio. ff. de legatio. ij.

Non refragatur dispositio facta de immobilibus in fauorem fratris. Respondeo, quòd testator non disposuit in testamento in fauorem fratris, nisi de immobilibus Tholosæ acquisitis. Ergo quæ sunt alibi sita non veniunt, tanquam prælegatum sit limitatum, & intelligitur de his quæ tempore testamenti habebat, postquam testator de aliis non expreserit. l. Iulianus in fin. ff. de lega. iij. & l. vxor. §. j. ibidem.

Item non obest, quòd non habebat alia bona immobilia tempore testamenti, nisi ea de quibus disposuerat, & sic disponebat in fauorem pauperum de mobilibus. Respondeo quia licet id temporis nulla immobilia haberet, quia de omnibus bonis disponebat, & testamenta respiciunt tempus mortis. l. j. ff. de testam. ob id videtur de bonis omnibus disposuisse quæ tempore testamenti habebat. Alioqui diceremus eum decessisse pro parte testatum, & pro parte intestatum.

RESP. CXLI.

De nobili ingresso religionem.

Nobilis de Astic decessit, multis filiis relicta, vnus ingressus est religionem sancti Ioannis Hierosolimitani, qui post ingressum transegit cū fratre, vt de bonis sibi per mortem patris acquisitis vsum fructum tantum castri haberet vita durante. Tunc frater impetrauit literas rescissionis, dicens transactionem metu & vi factam & d. religiosum incapacem, etiam ad vsum fructum, ex hoc facto, primo quæritur, an hic religiosus sancti Ioannis Hierosolimitani parentibus & consanguineis succedere possit? Secundò, si profitendo amittat bona quæ iam habebat? Tertiò an dicta transactionis prætextu vsum fructum saltem retinere possit.

Inuocato Dei optimi maximi præsidio, certum est de iure religiosum succedere posse in omni substantia, vt explicat Iustinian. in l. Deo nobis. C. de episcopis & clericis. nisi esset regnum, vel ducatus. glo. in capitulo scriptis. xxvij. quæst. ij. plenè Doct. in cap. in presentia. de probationi. & cap. statutum. xvij. quæst. j. & non licet parentibus liberos repellere ab hereditate monachos factos. capit. vltim. xj. quæst. iij. ne deterioris sit conditionis re-

ligiosus, quàm laicus, vt dicitur in d. l. Deo nobis. vnde Bald. & alij dicunt in l. fin. C. de epif. & cler. monachos perinde patri succedere posse, ac si monasteria non fuissent ingressi, & professi in illis. Idem dicunt Doct. in authent. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. & in l. apud hostes. de suis & legit. hæred. Et sic de iure monachi suis parentibus succedunt, & monasterium habebit illa bona, vt plenè docet Panorm. cõsil. xxvij. dubium. in ij. vol. & Barbar. cõsil. 50. illud in iii. vol.

Sed quamuis ista de iure vera sint, tamen de generali consuetudine regni religiosi non succedunt parentibus, nec consanguineis, vt docet Masuer. in sua praxi. titu. de success. §. Item per consuetudinem, quæ etiam consuetudo multis est confirmata Arestis, quæ quidem Aresta recitat Aufrelius in stylo Parlamenti. Aresto. lvj. eamque iuri, & rationi conformem docet Benedic. in repetitione. ca. Raynutius. in verbo & vxorem. num. 220. cum sequent. de testa. & Chassa. in consuetud. Burgund. in titu. desuccessions. s. vlt.

Ratio est, quia religiosi pro mortuis habentur. d. l. Deo nobis. Et licet sint mundo mortui, viuunt autem Deo. capit. placuit. j. & capit. sunt nonnulli. xvj. quæst. & sicut mortuus non succedit, nec is qui pro mortuo habetur, videlicet religiosus. Bened. in verb. in eod. testam. j. num. 126. de testam. Et sic de consuetudine regni religiosi non possunt suis succedere parentibus, nec consanguineis, quia nõ possunt habere proprium.

Secunda quæstio est, quòd si religiosi bona habeant, an illa per monasterij ingressum amittant? Respondeo, in monasterij ingressu se & sua Deo dedicant. authent. ingress. C. de sacrosanct. eccles. quia postquam paupertatem profitentur, ergo bona habere non possunt, quia paupertas tolleretur, & potius Papa faceret de monacho secularem, quàm vt monachus proprium haberet. c. cum ad monasterium. de statu monach. Sed in hoc regno monasterium per professionem non succedit monacho, sed consanguineis ipsius religiosi, vt dicit idem Masuer. in d. titu. de success. & in titu. de loc. versicul. Item per ingre. Bened. vbi supra. num. 295. 732. Et sic ista tacita dedicatio non seruatur in hoc regno. Itaque per professionem expressam religiosus amittit bona, quæ habebat, & acquiruntur de iure ipsi monasterio, sed de consuetudine consanguineis proximioribus, quia paupertatem vouendo illa bona amittit, alioqui pauper non esset, quòd tamen non procedit in militibus Hierosolymitanis qui non comprehenduntur in hac consuetudine, vt inferius dicitur, & hoc sepè à curia iudicatum fuit, vt docet Imbertus in Enchirid. in verbo monachos. Ideò eos possidere ista bona quasi usufructuarios, nec ob id dicitur paupertas tolli, sed mendicatis bene tolleretur, per Clem. exmi. de verb. signific. quam tamen seruare isti Hierosolimitani non tenentur, cum non sint mendicantes nec de illo ordine nec quidem paupertatem vouent, sed ne proprium quid habeant.

Tertia quæstio est, an religiosus saltem possit habere bonorum vsum fructum, & sibi retinere cum ad

cum ad monaſterium. de ſtatu. monach. dicit non poſſe habere etiam vſumfructum, & id eſt in mendicantibus ſtatutum. clem. exim. de verbor. ſignific. Alioqui tolleretur mendicitas, quæ eſt de natura religionis niſi fuiſſet vſuſfructus ad viuendum & ad ſtudendum, vt pater in regul. S. Benedict.

Vnde per plura arecta fuit facta prouiſio religioſis, & monialibus, ſuper bonis & hereditatibus paternis vt viuerent ipſi religioſi, quando in monaſterio non erant ſufficientes facultates ad viuendum, quod etiam fratribus mendicantibus adiudicari poſſet, vt decidit idem Bened. in verbo. & vxorem. num. 262. de teſta. ad ſimilitudinem feruorum, qui licet ſint bonorum incapaces, tamen de alimentis prouidetur eis, per iudicem. l. ſi quando. C. de ord. cognor.

Nec refragatur, ſi quis dixerit hunc do. de Ludouic. d' Aſtic eſſe diuitem, vt potè quia eſt Mareſcallus religionis Hieroſolimitanæ. Reſpondeo, ſi peteret nunc vſumfructum ratione paupertatis, forè non ſibi adiudicaretur ſed poſtquam habebat bonorum & proprietatem & vſumfructum & tantum ſibi retinuit vſumfructum, non debet illo quandiu uiuet priuari. Nam multa tenet facta quæ fieri prohibentur. l. patre. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. cæcus. de iudici. Ideò tranſactio per quã tantum ſibi retinet vſumfructum reſcindi non debet.

Itaque, quantum attinet ad queſtionem arbitrator tranſactionem, vt ille Ludouic. Hieroſolimitanus retineat vſumfructum bonorũ valere. Nam (vt dixi) quoad alimenta, religioſi bona habere poſſunt, ſicut dicitur de ſeruis, & de baſtardis etiã. cap. cum haberet. in fin. & ibi Docto. de eo qui duxit in matrimonio. quã polluit per adult. Et id, eò quod naturales actus facere poſſunt, videlicet, comedere, bibere, & alios actus ad quos mortui eſſe non cenſentur. gloſ. in auth. idem. C. de bonis maternis. Ideò non ſinit vſumfructum bonorum per ingreſſum monaſterij firmet. idem Benedict. in verbo mortuo. primo. numer. 298. de teſta. Etiam monachus vendendo ſibi retinere poſteſt vſumfructum vt viuat teſte Panorm. in capit. ij. nume. 7. de ſtatu monach. & valet ſtatutum abbatis, vt quilibet monachus aliquid habeat pro ſuo vſu, quod docet Ioann. Andr. in reg. non eſt obligat. in fin. de reg. iur. in vj. & Panor. conſil. xvij. videtur in j. vol. Car. conſil. xvij. circa. in fin. Dicens nullam eſſe profectio nem, quæ ad ſe vſum neceſſariæ ſuſtentationis excludat. Et ſic nec excludet iſtum vſumfructum à domino Ludouico d' Aſtic milite Hieroſolimitano, maximè, quia ex Papæ & Regis diſpenſatione, poſſunt in hoc regno, Hieroſolimitani ſuis & conſanguineis & parentibus ſuccedere, contra tamen generalem regni conſuetudinem, & alimenta ex illis bonis percipient in vita, & poſt mortem conſanguinei proximiores illis ſuccedent. Ita cautum eſt in magno conſuetud. Rubr. de ſucceſſionib. §. Item religioſis. vbi ſunt verba formalia.

Item, religioſis quicunq; ne ſuccedent poſt, ſi per diſpenſationem Papæ, ou autrement, exceptè les

hospitaliers qui aucunement en furent diſpenſez du Roy & du Pape, & par ainſi peuuent auſſi biens ſucceder, comme ceux qui ſont au ſiecle, & apres leurs decez tout s'en va à leurs amys. [Item, religioſos quicunq; non ſuccedant, ſiue per Papæ diſpenſationem, ſiue alio modo, exceptis hospitalariis, qui aliquo modo per Regem & Papam diſpenſati fuerunt, atque ita poſſunt etiam bene ſuccedere, quaſi illi qui viuunt in ſæculo, & poſt mortem eorum omnia ad eorum amicos deuoluuntur.]

Ecce conſuetudinem generalem non ſuccedendi, introductam contra religioſos, non comprehendere Hieroſolimitanos, quia ſunt laici, & quaſi religioſi viuunt in ſæculo, & ideo iuſte tenent eccleſias. teſte Panormita. in cap. quamuis. de decim.

Item conſtitutiones factæ contra religioſos non comprehendunt hospitalarios, maximè, ſancti Iohannis Hieroſolimitani. Clem. vlt. §. penult. de religioſ. domi. quia ij pluribus ſunt donati priuilegiis, quã alij religioſi, & hoc decidit expreſſe Panorm. in rubr. de regul. niſi dicatur quicunq; religioſi. gloſ. ij. in Clem. j. de dec. Cum igitur ſint laici, non prohibentur ſuccedere, maximè, quia non viuunt in monaſterio Hieroſolimitano, ſed oportet vt bella gerant & fidem tueantur aduerſus Turcam, & inimicos fidei, & in his oportet bona habere, quæ illis à monaſterio non ſuppeditantur, & ideo in communi bona habere non prohibentur. Vt plenè docet Panorm. conſil. xxvij. dubium in ſecundo volum.

Imo, (quidquid ſcribant Doctores) Hieroſolimitani non vouent paupertatem, ſed vouent ſine proprio viuere, quod vidi in ſtatutis illorum in j. parte. de regul. quod quidem votum ſic explicatur, in ij. parte. titul. de fratrib. artic. vij. his verbis. Votum quidem paupertatis id exigat, vt bonorum diſpoſitio liberæ voluntati non ſubiaceat, nec licet igitur, nec quoquo modo permittitur, baiulinis, prioribus, præceptoribus, aut aliis ordinis noſtri fratribus teſtamentum condere, vel hæredem inſtituere, ſeu legata facere, atque etiam ſeruitoribus, ſeu aliis aliquid elargiri, niſi tantum eorum ſtipendia: poſſunt tamen fratres noſtri de propria-mento facere, hoc eſt in ſcriptis bonorum ſuorum, ac debitorum, & creditorum declarationem redigere, & cum licentia magiſtr. de eorum moderata portione diſponere.

Et ſic pater, quod votum illud paupertatis, ſiue viuere ſine proprio, intelligitur vt non prohibeantur fratres habere bona, vt de illis viuere poſſint, ſed de illis diſponere non poterunt, ſicut nec olim poterunt libertini latini, quibus æquiparari videntur, qui poterunt bona acquirere, ſed de illis non diſponere, vt in C. Theod. patet in titul. de petitio. hæred. l. j. & in §. libertini. Iuſtin. de liberti. fic & iſti Hieroſolimitani non prohibentur habere bona in vita, ſed in teſtamento diſponere non poſſunt.

Nec obeſt, ſi dicatur tranſactionem factam ſine cauſa: nam contrariũ verum eſt, quippè erat ante tranſactionem litis, & poſtquã eſt lis mota, hoc ipſum, q; à lite diſceditur cauſa videtur eſſe. Paulus Iuriſc. in l. in ſumma. ff. de cõdict. indeb. imò etiam ſufficit

ſufficit ſi ſperetur lis moueri. l. ij. C. de tranſ. Nec poteſt dicere actor cauſam non fuiſſe, nam d. Gulielmus d' Aſtic habebat proprietatẽ caſtri, quam non reliquiſſet, niſi tranſactionis prætextu, per quã fuit validè læſus, viſo quod poterat illam in vita ſua retinere, & per tranſactionem fuit contentus vſuſfructu tantum. Ideò illum vſumfructũ quandiu uiuet retinere poterint, ſaltem dictæ tranſactionis prætextu.

Item, quantum attinet ad vim & metum non probatur, & ſi probaretur purgatus eſſet per nouem annos recipiendo volutariè ſolutionem ſexcentum librarum, quæ d. Ludouicus præſtitit d. fratri poſt tranſactionem. vt not. in l. ij. C. de his quæ vi. ſcripſi abundè in tractatu de reſcitiſio. contra. artic. j. glo. xij. & ſeq.

Ex præmiſſis concludo, vt hic Hieroſolimitanus retineat vſumfructum caſtri, & bonorum in vita ſua, non eſſe contra ius nec conſuetudinem Franciæ, nec contra arecta arriarum ſupremarum quæ ſunt probata contra alios religioſos, non contra hos hospitalarios Hieroſolimitanos, qui etiam habent legem ab alijs diuerſam, vt conſtat. Et quia prouiſio facta eſt alijs religioſis vt viuant, maximè his fieri debet vt ſcripſi.

RESP. CXLII.

Varia iuris allegationes, pro capitulo eccleſiæ de Romanis, in Delphinatu.

Postolus ij. ad Corinth. iij. cap. ait, perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur, humiliamur, ſed non confundimur. Deijcitur, ſed non perimus: vt iſta vobis nota ſint iudices, & ad fines declinamur, proteſtamur, quod per aliquem actum quem faciemus coram vobis, non intendimus in vos conſentire, niſi quatenus de iure tenemur. Et has proteſtationes in omnibus & ſingulis pro repetitis habere volumus.

Et quia primus actus debet eſſe legitimitio iudicis. Et prius in eum debet opponi, teſte Haberto de Bonacurſo in practi. ſua rubr. de recuſ. verſic. & quanquam, & ibi in additio. ad eum Philipp. Francus. in c. ſi contra vnum, & c. ſi iudex de offic. deleg. in vj. Felin. in c. inter. col. ij. & ſeq. de re iudic. ob id deducemus rationes ex quibus liquido vobis conſtat vos non eſſe competentes iudices, & ſic debere pronuntiare.

Certum eſt autem, quod eccleſia ſancti Bernardi de Romanis eſt exempta à iuriſdictione ordinarij, & habet ſuos iudices datos à ſancta ſede apoſtolica qui iuſtitiam adminiſtrant, tam canonicis, quã ciuibus & incolis oppidi de Romanis, ob id, poteſt dici, vos habetis iudices veſtros, vt dicitur, in l. proximè. ff. de his quæ in teſtam. delent. Ideò vos dicere debetis nobis, ite & inter vos cauſas veſtras diſponite quod ſolebat dicere Conſtantinus imperator: vt in c. ſacerdotibus. xj. q. j.

Et quamuis multi iuris proſundi interpretes, eccleſiarum exemptiones aſſerant ordinariorum

oppreſſionem eſſe: quia archiepiſcopi & epiſcopi ſolebant opprimere monaſteria, capitula eccleſiarum, & alias eccleſias ſibi ſubditas, tam propter potentias, quã propter honores, & nũmos: plus quarentes præeſſe, quã prodeſſe, lac & lanam capiendõ. Ob id papa exemiſt eccleſias, teſtis eſt Bald. de Periglis. in tract. exẽpt. §. j. quã cauſam cogitauit ille bonus, & ſanctus vir præſatus Bernardus dum ſuam, de Romanis, fundauerat eccleſiam.

Tamen puto eccleſiæ ſancti Bernardi de Romanis exemptionem fuiſſe multiplici ex cauſa conſeſſam. Primò, ratione quietis, vt canonici illius eccleſiæ in quiete viuerent, c. luminoso. xvij. q. ij. vbi ſic dicitur, Plurimis in monaſteriis multa præſulibus præiudicia atque grauamina monachos pertuliſſe cognouimus. Oportet ergo de futura quiete eorum ſalubri ordinatione diſponere, quatenus conuerſantes in illis, in Dei ſeruitio, gratia illis ſuffragante, mente libera perſeuerent. Et poſteà dicit, vt remoris vexationibus à cunctis grauaminibus diuinum opus, cum ſumma animi deuotione perſiciant: nam non bene colitur author pacis, niſi tempore pacis. clem. dudum de ſepult. Igitur vt in pace canonici viuerent, & Deo ſeruirent eos eximerẽ voluit, etiam ab abbatis iuriſdictione, quia videbat ille ſanctus vir quod archiepiſcopus, cui hæc abbatia præſentitur annexa, potius defenderet ſuam archiepiſcopalem, quã abbatialem dignitatem. Quamobrem ab vtriuſq; iuriſdictione exemiſt, & illis iudices dari voluit.

Secundò, exempta eſt eccleſia de Romanis in fauorem ſanctæ ſedis apoſtolicæ cui multum debetur. Fauor enim illius eccleſiæ Romanæ eſt multoſ immediatos ſubiectos & ligios diuerſi generis habere. clem. Paſtoralis, de re iudic. Sanctus enim Bernardus, tunc temporis archiepiſcopus Viennensis, de ſuo proprio à quadam nobili ſcena villa emit. Ibiq; eccleſiam in honorem duodecim Apoſtolorum, atque ſanctorum martyrum Seuerini, Exuperij, & Feliciani fundauit, & conſecrauit. Ipſamq; eccleſiam ac villam totam beato Petro, & eccleſiæ Romanæ, cuiusque pontificibus, (propter quod & Romanis dicta eſt) in perpetuũ donauit, & conceſſit: prout vidi in libris antiquis dictæ eccleſiæ de Romanis, vbi etiam ſic habebatur, quã donationem Papa cum vniuerſo clero benignè ſuſcipiens, tam ipſe, quã eiusdem ordinis multi poſt ipſum, eccleſiam & villam, habitantesque in illa, eorumque poſſeſſiones, & bona intus & foris, ab omni humana infeſtatione, ſub defenſione Romana ſtatuerunt, ſuorum autoritate priuilegiorum vniuerſa firmantes. Nam clericos illius eccleſiæ tantum eſſe liberos voluerunt, ſub Romana poſitos liberare, ita ſcilicet, vt quicunq; (nemine excepto) moleſtiam illis aut iniuriam aliquam fecerit. Anathemati ſciat ſe obnoxium.

Tota abbatia iſta, ab omni malignantium incurſu libera & quieta, eccleſiæ Romanæ, nullo prorsus mediante, ſubiecta. & c. Etiam d. eccleſia de Romanis fuit exempta in compensationẽ. Nam ſibi retinuit ſedes apoſtolica pro cenſu annuo ſex-

Exemptio eccleſiarũ vn de ſit proſecta.

Exemptio eccleſiæ ſancti Bernardi de Romanis a ſuo ordinario.

Exemptio eccleſiæ ſancti Bernardi de Romanis a ſuo ordinario.

tum, & super illis excessibus pronuntiarunt, & condemnarunt aliquos canonicos de Romanis, ratione dictorum excessuum, & per condemnationem finitum erat iudicium, ob id non potest postea restitui: quia causa semel sopita restitui non potest. l. qui res. §. arcam. ff. de solutio.

Item dicti consiliarii magni consilij erant iudices dati à rege ad illum articulum delicti decidendum, & sic non poterat extendere iurisdictionem ad alienationes pænitus diuersas, à delicto reformationis, & cordigerorum: quia prorogatio iurisdictionis de re ad rem fieri non potest. l. ij. ff. de iudic. nec de persona ad personam. c. P. & G. de offic. deleg. sed tantum erat causa commissa per regem inter procuratorem regis, & nominatos in rescripto, vbi actor non erat nominatus. Ergo iurisdictione ad eum extendi non potuit, & maximè ad res diuersas.

Item, & quando ad indebitam actoris petitionem consilium pronuntiauit, quod dictus actor crearet vicarios, non intelligebat processum pendere super exemptione in senatu Gratianopolitano, nec exemptionem, vel alia supra expressa, quæ si intellexisset, nunquam pronuntiasset, & per istam pronuntiationem noluit, nec potuit præiudicare, capitulo absenti non audito, nec voluit immittere falcem in messem alienam. l. i. c. nouit. de iudic. & intelligebat consilium quod d. actor crearet vicarios in partibus, non hic. nam voluntas consilij est præsumenda esse vt de iure. l. si duo. ff. de acq. hæredit. quem text. not. l. as. consil. lxxxiii. vol. j.

Item, quando res esset connexa solet consilium vel parlamentum iudicare de crimine priuilegiato, & super communi crimine remittere ad ordinarium, vel cogere ordinarium ad creandum vicarios, sed hic iam actum est de crimine, & delinquentes sunt condemnati, nec consilium aliquid sibi, nec vobis retinuit, igitur nihil est apud magnam consilium, ideo non potuit, nec voluit vobis vicariis aliquam tribuere iurisdictionem.

Item, quia si hoc per vias has obliquas esset permissum confunderentur & destruerentur omnes iurisdictiones ordinariæ. Et tamen vnicuique debet sua iurisdictione seruari. c. peruenit. xj. q. j. quod non esset, nam si vnus iudex semel cognosceret de vna re, de omnibus aliis posset per has subtiles occasiones cognoscere, quod non est sustinendum, nec sustinere debetis.

Item, quamuis potuerit consilium cognoscere contra hos delinquentes, tamen non contra capitulum, quia contra capitulum causa, non erat delegata. Et alia est causa singulorum, alia causa vniuersitatis & capituli. l. ij. & l. sicut. ff. quod cuiusque vniuers. nom. c. edoceri. de rescr. & quia multi sunt in capitulo qui non fecerunt has præsentas alienationes ob id vexari non debent nec molestari, & tamen contrarium fit, vnde possunt ipsi. d. canonici dicere persecutionem patimur, sed non derelinquimur, humiliamur, sed non confundimur, deijcitur sed non perimus. vt supra dictum extitit.

Item, contra de Plastro & aliis etiam non potestis cognoscere: quia iam lata est sententia contra

eos, per magnum consilium, non debetis iudicare bis in idipso, quia non debet quis duplici pœna conteri. cap. at si clerici. de iudic. & bona fides non patitur vt bis ab eod. exigatur, vt est regul. iuris.

Item, sicut Naboth proprio cruore defendit suam vineam ij. Reg. cap. xxj. sic & canonici ecclesie de Romanis multò fortius libertatem ecclesiasticam defendere intendunt. Si ergo ille non tradidit vineam suam, trademus ecclesiam Christi? Absit à nobis, vt tradamus Christi hæreditatem. vt in simili dicit text. in c. cõuenior, paulò post medium. xxij. q. viij.

Item, quod est notandum, sententia definitiua super hac exemptione lata est, vt apparet etiam in processu introducto in curia suprema parlamenti Delphinalis, quæ facit ius cõtra omnes. l. ingenui. ff. de stat. hom. & transit, in rem iudicatam à qua non licet discedere. l. j. ff. de re iudic. quia pro veritate habetur. l. res iudicata. ff. de regul. iuris. Et sic patet vos non posse de hac materia cognoscere, tam ratione exemptionis, quam rei iudicatæ ac litis pendens super possessorio: & quia ab eo, qui iurisdictionem non habet, delegati, & in sua causa propria, & vltra decem dietas, & quia in partibus deberent committi, & quia alij sunt iudices dati, & aliis rationibus supradictis. Restat igitur vt pronuntietis vos, super his incompetentes, & ita perimus protestantes de abusu veniendo contra concordata, & de appellando, nullitatis iure semper saluo.

RESP. CXLIII.

De Cura S. Germani.

Rour vous mouuoir & aduertir, Messieurs, tenans les requestes du palais, Conseillers du Roy nostre Sire, en sa Court de Parlement à Paris, & commissaires en ceste partie pour maistre Geruays Cochery prestre, Curé, ou Vicaire perpétuel de la cure & Eglise paroissiale de S. Germain de Lauxerrois en ladicte ville de Paris defendeur, à l'interinement de certaines lettres Royaux datees du cinquiesme iour de Iuillet 1547. d'une part, contre maistre Michel le Voyer prestre, requerant l'interinement desdictes lettres d'autre. Et monstrer par ledict defendeur que lesdictes lettres sont inciviles, obreptises & de raisonables, & par faultz donné à entendre obreptises. Et partant sera ledict demandeur debouté de l'interinement d'icelles fins & conclusions, & condamné aux despens dommages & intereffs, & ledict defendeur absoulz: Non obstant chose proposee au contraire, par ledict demandeur à ces fins, ledict defendeur propose ce qui ensuit. Et premierement faultz presupposer, le donner entendre d'icelles lettres Royaux, ou ledict demandeur dict, que pour raison de ladicte vicairie perpetuelle de saint Germain, de Lauxerrois, auroit esté mis en procès par deuât le Preuost de Paris, ou son lieutenant, par ledict Cochery defendeur en cas de sainte & de nouuelleté.

Item, que pendant ledict procès par deuât ledict preuost

Aduertissement baillé par Maistre Cochery Vicaire perpétuel de la cure de S. Germain Lauxerrois.

Preuost de Paris, ou son Lieutenant, le 18. iour de mars. 1544. fut passé certain accord, entre lesdictes parties, present & interuenant maistre François Guerin prestre, duquel ledict demandeur dict auoir le droict, & ce sur le bon plaisir de nostre saint pere le Pape.

Item, dict & expose, que par ledict accord, entre autres choses, fut conuenu & accordé, que ledict demandeur resigneroit audict Cochery defendeur le droict qu'il pretendoit en ladicte vicairie de S. Germain de Lauxerrois, & que à ce moyen ledict defendeur baileroit audict demandeur, & audict Guerin benefices paisibles iusques à la somme contenue audict accord, & sans charge de penson, ny aussi autres charges contenues & declarees audict accord.

Item, par le recit desdictes lettres du 18. Iuin 1545. sur le mesme different, qui estoit pour raison de ladicte cure, lesdictes parties auoyent passé vn autre accord, aussi, sous le bon plaisir de nostre S. Pere le Pape, ledit Guerin aussi present & interuenant.

Item, que par ledit accord auroit esté dit, que ledit Cochery defendeur seroit tenu bailler audit demandeur & le faire pouruoir par effect de la Cure de saint Aubin du Tillant, diocèse de Lizieux, n'estant chargée d'aucune penson, vallant la somme de quatre vingts liures tournois, & ce dedans vn an apres l'emoluation d'iceluy.

Item, que lesdicts concordats auoyent esté emoluez par nostre saint pere le Pape, Et que ledit demandeur auroit baillé procuracion audit defendeur pour resigner ladite vicairie de saint Germain de Lauxerrois, & consentir que par ledit Preuost ou son Lieutenant la recreance luy en fut adiugée. Ce que auroit esté fait par ledit Preuost de Paris ou son lieutenant le dernier Iuin 1545.

Item, dit & expose ledit demandeur, qu'il a entièrement fourny & accompli le contenu esdicts concordats, Ce que n'a point esté fait par ledit Cochery defendeur, par ce que ladite Cure de saint Aubin se trouue litigieuse, n'ayant accompli les autres choses contenues esdicts concordats, & que le temps de ladite clause resoluue, long temps a, est passé.

Item, donne à entendre ledit demandeur, qu'il a offert rendre ladite Cure de S. Aubin audit defendeur, & qu'il eust à le laisser en tel estat, possession, & ionissance qu'il estoit l'hors & au parauant lesdicts concordats, resignation, & recreance. Ce que n'a esté accordé par ledit defendeur, ains l'en a empesché.

Item, que pour raison de ladite vicairie de saint Germain de Lauxerrois, autre proces estoit pendente par deuât vous (nosdits Seigneurs) entre Maistre Simon Gyrost, & ledit demandeur, & que par vostre sentence, confirmée par arrest, le proces pendante par deuât ledit Preuost, entre ledit Cochery, & ledit demandeur auroit esté euocqué.

Item, dit que au moyen de ce que ledit Gyrost, & ledit Cochery defendeur, & ledit Voyer demandeur sont en proces par deuât vous, Recit fait de ce que dessus, vous seroit mandé declarer lesdicts contrats, & tout ce que s'en est ensuyui resolutif, & comme chose non aduenue.

Item requiert ledit demandeur, par lesdictes lettres, estre remis en tout tel droit, estat, possession, & ionys-

sance qu'il estoit l'hors, & au temps desdicts concordats. Et requiert aussi, par lesdictes lettres, estre receu pour suyre à l'encontre audit defendeur & autres qu'il appartiendra, pour ses dommages & intereffs, la restitution des fruits, & autres telles demandes, requestes, & conclusions que de raison.

Et sur l'interinement desquelles lettres parties ouyes le 2. Iuillet 1547. les auez appointees en droit, à escrire par aduertissement, & produire dedans huitaine. Pour à quoy fournir, & obeyr baille ledict Cochery defendeur ces presentes, & dit qu'il doit obtenir en ses fins & conclusions.

TRANSLATIO.

De cura sancti Germani.

AD vos excitandos & commonefaciendos, Domini libellorum palatii præfæsti, Regis consiliarii in sua parlamenti Parisiensis curia, & hac in re commillarij pro magistro Seruatio Cochery presbytero curato, vel vicario Ecclesie sancti Germani Lauxerrensis in Parisiensis ciuitate perpetuo, reo in comprobatione quarundam Regis constitutionum concessarum v. Iulij die, anno m. ccccc. xlvij. ab vna parte: Contra magistrum Michaelem le Voyer, presbyterum, eandem approbationem petentem, ab altera: Et ad monstrandum per d. reum, quod d. literæ Regis sint inciviles, obreptiæ & iniquæ, atque ex falsa causa impetratæ; quare actor à comprobatione earundem cum suis conclusionibus repellatur, & in expensis damnis & intereffe condemnabitur, reus vero absoluetur, non obitante allegatione in contrarium per d. actorem proposita ad has conclusiones: d. reus sequentia proponit.

Primò præsupponendum est quæ ob causam literæ Regiæ fuerint concessæ, in quibus d. actor dicit quod ratione d. vicariæ perpetuæ sancti Germani Lauxerrensis litem coram præfæcto Parisiensis, vel suas vices gerente habuerit intentatam per do. Cochery reum in materia interurbatæ possessionis.

Item quod pendente lite coram d. præfæcto Parisiensis, vel suum locum tenente xvij. Martij die m. ccccc. xliij. certum fuerit pactum à prædictis partibus præfæcto & interueniente magistro Francisco Guerino, presbytero, initum, à quo prædictus actor ius habere prætendit, & hoc super beneficio sanctis. patris nostri Papæ.

Item declarat quod per d. pactum inter alia conuentum fuit, vt actor ius quod in vicaria sancti Germani Lauxerrensis prætendebat, reo Cochery resignaret: Et hac de causa reus actori & d. Guerino beneficia pacificè possidenda daret, ad summam vsque pacto comprehensam, nulla pensionis, vel aliorum onerum in pacto relatorum mentione habita.

Item ex relatione dictarum literarum xxvij. Iunij die, m. ccccc. xlv. super eadem controuersia, quæ ratione d. Curæ oriebatur, prædictæ partes aliud quoddam pactum interant, etiam sub bene-

Commonefacio data per magist. Cochery vicariū perpetuum de cura S. Germani Lauxerrensis.

placito fanctifs. noftri patris Papæ, præfente & interueniente fimiliter Guerino.

Item prædicto pacto comprehenfum fuerat, vt d. Cochery reus aſtori in effectu de cura fancti Aubini du Tillant, diœceſis de Lizieux, prouidere teneretur, quæ ab omni onere libera lxxx. librarum ſummam conficeret &c. Et hoc intra annum poſt eiufdem comprobationem.

Item, quod concordata fuerat comprobata per fanctifs. patrem noſtrum Papam, quodque d. aſtor procuracionem reo dederat ad ſuam Curam fancti Germani Lauxerrenſis reſignandam, & ad conſuetudinem vt fiduciaria poſſeſſio ipſi adiudicata ſit per d. præfectum vel vices ſuas gerentē. Quod & d. præfectus Pariſienſis, vel locum eius tenens vltimo Iunij die, anno m. ccccc. xlv. eſt executus.

Ad hæc d. aſtor declarat, quod omnimodò in concordatis contenta adimpleuit, quod nullatenus à d. Cochery reo factum inuenitur, eò quod d. Cura fancti Aubini litigioſa maneat, poſtquam in concordatis requiſita non perficit, & quia tempus reſolutiue clauſula iam dudum expirauit.

Item d. aſtor notum facit, quod d. Curâ fancti Aubini reo obtulerit, ita tamen vt ea in tali ſtatu, poſſeſſione ac fruitione relinquere deberet, qualis & eo tempore, & ante concordata, reſignationem, & fiduciariam poſſeſſionem fuerat. Quod nequam reus admittit, ſed quâ tum potuit impediuit.

Item quod ratione d. Vicariæ fancti Germani Lauxerrenſis alia lis coram vobis (noſtri d. Domini) pendere inter Simonem Gynoft, & d. aſtorem, quodque veſtra ſententia, areſto confirmata, lis coram d. præfecto pendēs, inter d. Cochery reum & d. aſtorem iam euocata eſſet.

Item, præſendit quod reſpectu eius quod d. Gynoft & d. Couchery reus, & d. le Voyer aſtor coram vobis lites agant, recitatione eorum quæ ſuperius dicta ſunt facta, vobis declarare mædetur d. contractus, & omne quod inde conſecutum ſit, reſolutium eſſe, & tanquam rem, quæ in rerum natura nunquam exiitit.

Item petit d. aſtor per d. literas, vt in iure tali ſtatu, poſſeſſione & fruitione reſtituatur, quali fuerat tunc temporis, & tempore concordatorum. Et vt admittatur ad proſequendum contra d. reum, & alios ſibi obligatos, pro damnis & intereſſe, reſtitutione fructuum, & ſimilibus petitionibus, libellis & concluſionibus ſecundum æquitatem.

Partibus ſuper dictarum literarum approbatione auditis, ſecundo Iulij die, anno m. ccccc. xlvij. eas in iure conſtituiſtis concludere, vt allegationes ſuas ſcriptis admonitoris deſignent, & intra viij. dies producant. Quod vt exequatur d. Cochery reus, ſubminiſtrat quæ ſequitur, præſendens quod in præſentibus rationibus & concluſionibus obtinere debeat.

Defenſiones pro Burſarijs collegij Narbonenſis contra priorē eiufdem collegij priorem & procuratorem ſimul. Et q̄ hæc duo officia erant annexa.

Pour répondre à telles quelles deſenſes par maître Jean Bertrand propoſées, diſent les burſiers du college de Narbonne, à ce que ledit Bertrand diſt, que aujourdhuy l'office de Prieur & procureur, eſt tout vn, à cela reſpondent que ſi le fondateur eſt vou-

In & entendu que ce ne fuſt qu'un office, & qu'il n'y eût que le prieur & procureur. Car l'un [vt deſignauit] ſatis fruolus per magistrum Ioanem Bertrandum propoſitis reſpōdeatur, burſarij collegij Narbonenſis dicto d. Bertrandi, quod hodie officium prioris & procuratoris ſit vnum, reſpondent, quod ſi fundator voluiſſet & intellexiſſet vnum tantum fuiſſe officium, non nominaret Priorē & procuratorem. Nam vnum] eſt nomen honoris, l'autre [aliud] oneris. Et par ainſi n'ha uouu qu'il fuſt tout vn, ne que vn occupaffe tous les deux offices. Et cela eſt aſſez conforme au droit, diſant. [Noluit itaque quod vnum tantum fuiſſet, vel quod vnus duo occupaffet officia. Quod iuri ſatis conſonum eſt, dicenti,] quod diuerſitas nominum inducit diuerſitatem rerū, & fruſtrā inuenta eſſent plura nomina, ſi vnum aliud eſſet. l. ſi idem codicilli. C. de codicil. gl. in c. olim. 97. diſtinct. Et auſſi [Præterea] officium prioris aliò tendit quàm officium procuratoris. Officium enim prioris eſt in diſputationibus intereſſe, & præſidere, & diſcolos corrigere, & controuerſias ſedare. Debet & reliqua pro officio exequi, vt in ſtatutis continetur. Mais l'office de procureur eſt, [Officium verò procuratoris eſt] redditus & debita domus tam in iudicio quàm extra procurare, & exigere, &c. Ergò ſont deux diuers offices. [Officia duo diuerſa ſunt.]

Item à ce que ledit defendeur diſt que [Hinc itaque quod d. reus proferat, quod] ſublata fuerint ſtatuta, reſpondent que cela ne ſe prouuera [quod hoc non probabitur.] Et dicenti, Sublata ſtatuta, incumbit onus probandi. I. ei qui. ff. de probationib. Et auſſi ſeroit impoſſible. Car [impoſſibile etiam eſſet. Nam] ſunt pacta appoſita in fundacione, quæ non poſſunt tolli conſuetudine, nec derogatione Papali, ne fundatores retrahatur à fundacionibus. c. cum dilectus. de conſuetud.

Item à ce que ledit Bertrand diſt que [Item huic quod d. Bertrandus dicit, quod] ſtatuta non fuerunt recepta, nec obſeruata, ideò nullas habent vires, per c. denique. §. & ſi legibus. 4. diſtinct. reſpondent la verité eſtre [verū eſſe] quod leges non receptæ non ligant: quia leges nos non ligant alia ratione quàm quod iudicio populi receptæ ſunt, l. de quibus. ff. de legib. Et ſic loquitur d. §. & ſi legibus. ſed ibidem poſteà dicitur in tex. Decretum verò neceſſitatem facit. Et illud text. ſingul. dicit Barbat. in clem. ij. col. xxj. de reſcript. quaſi velit dicere: Quod licet lex non recepta non liget, tamen decretum facit neceſſitatem recipiendi & obſeruandi.

Item, & pource que auſſi diſt. ſtatutz y à clause de decret irritant, [Item eò quod in d. ſtatutis habeatur clauſula decreti irritantis.] in fine ibi. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper præmiſſis à quoquam quauis authoritate, ſciēter vel ignoranter contingeret attentari, &c. Igitur illud decretum neceſſitatem importat, ainſi, qu'à eſt deſſus diſt. [vt ſupra dictum eſt.] Ita quod conſenſus partium in contrarium non valeat, ainſi que ſera plus deduit cy deſous. [vt infra ampliùs declarabitur.]

Lex nō recepta ſi dicitur ne decerni

Decretum collegij eſt clauſula irritant.

Item,

Item, & à cela y a bonne raiſon, car quand le ſuperieur, comme le pape a commandé quelque choſe, [Item & huic ratio reddi poteſt, nam quando ſuperior, veluti Papa, aliquid iuſit,] tunc non obediens præcepto principis, morte debet mori, & ſic peccat mortaliter. c. ij. de maior. & obed. gloſ. in c. ij. de conſtitut. in vj. quia venit contra iuſtum præceptum legiſlatoris: & qui reſiſtit poteſtati, ordinationi Dei reſiſtit. cap. qui reſiſti. xj. q. ij. Ergò obſeruantur contra iſtud præceptum, non valet, nec aliquā inducit præſcriptionē, quia tantò grauiora ſunt peccata, quanto infelicius animā detinent obligatam. c. fin. de conſuetud. Mais ainſi qu'il appert, le pape en enſuiuant la fondation de faire, ce qu'il a ordonné en donnant la malediction de Dieu, de ſaint Pierre & ſaint Paul, qui viendrait au contraire. &c. [Vt conſtat per Papam, qui ſequens fundationem, ſolitam ordinauit maledictioni Dei, fancti Petri & fancti Pauli illum cōmittēdo, qui cōtrarium attentauerit.] ergò, &c. Quæ verba important excommunicationem contra eos, vt per Iaſ. in l. j. ff. ſi quis ius dicent non obtemper.

Statuta collegij an poſſunt immutari.

Item, & auſſi [inſuper quoque] quando ſtatuta ſunt confirmata per ſuperiorem, vt in noſtro caſu, tunc non poſſunt ſtatuentes reuocare iſta ſtatuta, etiam ſi contineant vtilitatem, text. iuncta gl. in verbo. clauſula in c. dilectio. de præbend. quam ſequuntur ibi doct. & Felin. in ca. cum acceſſiſſent. num. 7. verſ. tertia declaratio. de conſtitut. Et nous ſommes en propre cas: car les ſtatutz ſont eſtēs confirmés par le pape. [Et in proprio verſamur caſu, nam ſtatuta per Papam confirmata ſunt,] cum clauſula decreti. Ergo, les Archeueſques de Narbonne, ne burſiers n' autres, n' ont peu venir à l'encontre, ne rien immuer deſdicts ſtatutz, ſi non du conſentement du pape. [Archiepiſcopi Narbonenſes, neque burſarij, neque alij potuerunt contrauenire, neque aliquid ex d. ſtatutis immutare, niſi conſenſu Papæ] Eius enim eſt ſoluere, cuius eſt ligare. l. ſi puella. ff. de ſponſal.

Item auſſi eſt trouuè aux ſtatutz, prohibitions de ne faire le contraire [Item ſtatutis quoque prohibitorium eſt, vt non contraueniatur,] & quando ſtatutum vel conſtitutio eſt prohibitoria, tout ce qu'eſt fait au contraire ne vaut rien. [Quicquid illi contrarium eſt, non valet.] gloſ. eſt ſingul. in l. à diu. Pio. ff. de rit. nuptiar. Bal. & Iaſ. in l. nō dubium. C. de legib. & Bald. per illum text. in l. quos prohibet. ff. de poſtulat. Et par ainſi ne pouuoient venir à l'encontre des ſtatutz prohibitiſs, les parties. [Quare nec partes contrauenire ſtatutis prohibitiuis poterant,] nec cum lege vel ſtatuto prohibetur, non poſſet etiam renungi iuramento, per rubr. ne fideiuff. dot. dent. Ita quod cū lex reſiſtit alicui actui, nullo modo valent quæ geſta ſunt, vel tollerata. l. cum lex. ff. de fideiuff. l. vbi. l. ff. de vſucap. Et meſme ment. [Itaque adeò] iquado lex eſt introduc̄ta bono fauore publico, comme au cas de preſent, [vt in præſenti caſu] ſunt leges locales, pour la conſeruation du college & burſier d' iceluy. [Propter conſeruationem Collegij & burſariorum eiufdem.] Et ne pourroient eſtre plus ſainctes, ne plus iuſtes, & quaſi

en tous les Colleges de Paris ſont obſeruees, [Et non poſſent fanctiores, vel iuſtiores eſſe, & in omnibus penè Collegijs Pariſiorum ſunt obſeruata,] quia conſulunt bono publico pro pauperibus ſcholaribus, vt redditus, deſdicts eſcholiers ne ſoyent diſſipez & venduz par les administrateurs quand ils ſeroient tenuz & ſubietz à rendre compte. [d. ſcholarium per administratores non diſſipentur & vedantur, quando ad reddendas rationes compellerentur.]

Combien que partie aduerſe à ſes deſences ay voulu dire que, [quamuis pars aduerſa in ſuis deſenſionibus voluerit dicere, quod] ſtatuta, quamuis ſint prohibitoria, adhuc poſſunt de conſenſu partium tolli, gloſ. c. j. in verbo. ſtatuta. de conſtitut. in vj. Car ne ſe trouuera gloſe audis chapitre premier, qui ne ſe commence. ſtatuta, & par ainſi ne faut auoir regard à ladicte allegation. [Non enim reperitur gl. in cap. j. quæ non ita incipit, ſtatuta, quare dicta allegatio non eſt conſideranda.]

Item auſſi de ce qu'il diſt que par temps immemorial en a eſtè vſé au contraire, deſdicts burſiers nient. Et quand ainſi ſeroit, que non, dient que, [Item illud etiam, quod allegat, nempè quod per tempus immemorabile contrarius vſus fuerit, d. burſarij negant.] Et quand ainſi ſeroit, que non, dient, que [& quamuis ita eſſet, quod ſecus eſt, dicunt quod] propter clauſulam decreti in ſtatutis appoſita, nunquam potuit currere aliqua præſcriptio, nec ſtatutorum immutatio per nota per Archid. & Domi. in c. cum de beneficio, de præbend. in vj. Vbi dicunt quod ſi Papa conceſſit monachis, vt abbas non poſſit conferre certum beneficium clericis ſecularibus, aliàs annullat actum, quod d. licet abbas per longiſſimum tempus poſteà conferat illud beneficium clericis ſecularibus, quod propter hoc non orietur conſuetudo, vel præſcriptio ſequitur Barbat. in Clem. ij. coll. xx. de præſcript. gloſ. in §. j. de firm. & irreuocab. concordat. ſtabil. in Concord. in addit.

Præſcriptio an poſſit eſſe contra ſtatuta.

Item, par ainſi n'a peu eſtre venu au contraire des ſtatutz. Et ſi par malice, ou autrement, cela ne peut preiudicier aux burſiers de preſent. [Itaque ſtatutis non potuit contraueniri. Sed ſi malicia, vel alia ratione contrauentum ſit, hoc burſariis hodiernis nocere non poteſt,] quia quoties ſtatutum annullat actum ipſo iure, ſi aliter fiat, tunc videtur apponere formā. Bal. in c. j. qui ſucceſſ. teneat. quæ ſequitur Barbat. in Clem. j. coll. ix. de elec̄t. Plenè per Felin. in c. cum dilecta. de reſcript. qu'eſt propre à noſtre cas: car la clause irritante annulle ce qu'eſt fait au contraire. Doncques cecy eſt donné pro forma, que au College ayent vn prieur & vn procureur, & qu'ilz ſoyent des burſiers d'iceluy College. [Quod noſtræ materiæ conuenit. Nam clauſula irritans annullat quicquid in contrarium actum fuerit. Iſtud igitur pro forma ſtatuentum eſt, priorem vnum & procuratorem debere eſſe in collegio, qui ſint eiufdem collegij burſarij.]

Item quand vne choſe eſt donnée, [Item quando res aliqua conceditur] pro forma, factum in contrarium non valet, quia forma non ſeruata actus eſt nullus. l. prima. ff. de liber. & poſthum. l. cum ij.

§. si prator. de transact. Ce doncques qu'a esté fait, est totalement contre les statutz. Parquoy ne peut auoir induit aucune prescription, ne nyre aucunement aux boursiers. [Igitur quod factum est, omnimodò est contrarium statutis. Quare nullam potest inducere præscriptionem, neque aliquo modo nocere burfariis.]

Fundationes non variantur, licet leges & statuta hominum variantur.

Item, & encorres que [Item licet] variantibus temporibus variantur statuta humana, & leges, tamè fundaciones non debèt variari, nec mutari. c. significarum. de præbend. cap. Eleutherius. xvij. significarum. de præbend. cap. Eleutherius. xvij. significarum. de præbend. cap. Eleutherius. xvij.

Item, & quand l'on voudroit immuer les fondations, cela ne se peut faire sans l'auctorité du Pape. [Item quamuis fundaciones quis variare vellet, hoc tamen sine auctoritate Papæ fieri nõ potest.] Clem. quia contingit, ibi, salua sedis Apostolicæ auctoritate, de relig. domib. Docto. in ca. nos quidem de testam. Et par ainsi les Archeuesques de Narbonne n'ont peu immuer la fondation du premier fondateur du college, lequel vouloit les prieur & procureur estre tous les ans remuez. [Quare Archiepiscopi Narbonenses non potuerunt variare fundacionem primi fundatoris collegij, qui priorem & procuratorẽ voluit omnibus annis esse variados.]

Item, aussi [præterea] requiritur causa, laquelle n'appert, ne aussi l'auctorité du Pape. & par ainsi l'abus fait au contraire, [quæ non constat, neque etiã Papæ auctoritas, quare abusus in contrarium] nõ potuit inducere consuetudinem, nec præscriptionem aliquam, etiam per centum annos, & tempus immemorabile: ainsi que [vt] notat Felin. in c. in nostra. coll. penult. de rescrip. & Iohannes de Selua. in tract. de benefic. in iij. parte. q. xj. num. 49. Autrement les fondations se renouoient tous les iours, & l'on ne voudroit plus rien fonder. [Alioquin fundaciones quotidie variantur: & nemo ampliùs quid fundare vellet.] & sic fundatores retraherentur à fundacionibus, quod summopere abhorrent iura: imo alligant ad fundandum. cap. decernimus. xvij. q. iij. c. iij. de iure patronat.

Item aussi à ce que ledit defendeur dit, qu'il a par renonciation, & par ainsi est pourueu comme boursier, ou principal: à ce dient que ledit resignant n'y auoit droit, ainsi qu'a esté prouué dessus: car contre les statutz & fondation. [Ad id insuper quòd d. reus proferit: quòd per resignacionem habeat, atque ita tanquam burfario vel principali, ei prouisum est, respondent, resignantem nullum ius habuisse, vt suprà probatum est. Nam contra statuta & fundacionem] non poterat acquirere ius: & sic non potuit plus iuris transferre quàm haberet. l. traditio. ff. de acqui. rer. dom.

Item, & quand ledit resignant eusse en droit du commencement, ce que non, il en estoit priué par sa maluersation, de l'adaption & destruction du College, qu'il a fait luy estant au College, & de laquelle est tout notoire [Item quamuis d. resignans ius in principio habuisset, quòd secùs est, eo priuatus erat, tempore quo egit in collegio, tum propter vitæ dissolutionem, tum bonorũ dilapidacionem collegijque subuersionem, cuius fama constans est.]

Item aussi encorres seroit ledit resignant & resignataire priuez, s'ils y auoyt droit, ce que non, [Item etiam si d. resignans & resignatarius ius haberent, quòd secùs est, eo adhuc priuarentur.] Nam resignatio est symonialis: & tunc resignans & resignatarius ipso iure sunt priuari. c. cum elscs, & c. in finuatũ. de sim. & deponedi sũt c. de hoc. ibid.

Symonia commissa in resignatione prima certum est legi Narbonensi.

Item, car la resignation [nam resignatio] debet esse pura, libera, & sine aliqua retentione. cap. ex parte. j. de offic. delegat. Mais la resignation faite au dit demandeur n'est pure, ains le resignant auoit fait partie & conuention de le resigner en faueur dudit resignataire. Et s'est retenu vne chambre & autres choses, parquoy ladicte resignation est symoniale. Car [Sed resignatio d. actori facta non fuit pura, verũ resignans pactum & conuentionem fecerat de resignando illum in fauorem d. resignatarij. Et sibi eubiculũ, alias que res referuauit. Quare d. resignatio est symonialis. Nam] retentio inducit symoniam. c. veniens. j. de testib. Parquoy ledit resignant & resignataire sont inhabiles à auoir benefices, principauliez, ne autres choses spirituelles. [Quapropter d. resignans & resignatarius sunt inhabiles ad obrinenda beneficia, principatus, vel alias res spirituales.] per extra. oem sit detestabile. de symo. in communib. Imò, sont priuez des benefices qu'ilz ont. [beneficiis, si quæ habent, priuantur.]

Item, aussi d'autant qu'il n'a la qualité requise, car il n'est boursier, & encorres que le resignant eusse droit ce que non: falloit qu'il le resignasse à vn de la mesme qualité, ainsi qu'est tout notoire. [Item hac etiam de causa: quòd ritè non sit qualificatus: quia burfarius non est, & licet resignans ius haberet, quòd secùs est: necessè esset vt vni eiusdem conditionis resignaret, quòd manifestum est.]

Item, à ce qu'il dit, qu'au default du principal n'y a point d'exercice, ce respondent, qu'ilz en sont bien doulsans, marris & desplaisans. Mais ç'a esté la cause du dernier principal dudit College, son resignant, qui destruyist presque tout le college, & ledit demandeur le veut acheuer, & fault que par faulte d'exercice, qui deuoit estre fait là dedans, ils s'adressent aux autres Colleges, comme aussi font plusieurs autres Colleges de Paris, qui ont laissé perdre par leur negligence leur tant louable exercice. Et neantmoins ne seroit raisonnable, que encorres qu'ils ont perdu d'exercice, ilz perdissent les biens desdits Colleges, donnez pour faire estudier les pauures escoliers. [Huic insuper ne quòd defectum principalis exercitium non habeatur: respondent, quòd hoc iniquo animo ferant. Sed hoc factum est per vltimum principalem d. Collegij, suum resignatorem, qui totum penè collegium subuertit, quòd d. actor perficere statuit. Necessè itaque est vt propter defectũ exercitij, quòd ibi fieri debuit, sese aliis collegijs insinuent, vt & plurima collegia alia ciuitatis Parisiorum faciunt, quæ sua culpa ab adeò laudabili exercitio iam frustrantur. Alienũ tamen à ratione foret, quamuis exercitium perdiderint, vt d. collegij bonis frustrarentur, quæ studiorum causa pro pauperibus scholasticis sunt elargita.]

Item à bonne raison les statutz ont laissé institution & destit

& destitution aufdits boursiers, & non à l'Archueuesque, lequel est absent: & ne peut cognoistre ceux la qui ne meruent, comme lesdits boursiers. Et pource que lesdits boursiers voyent tous les iours ceux la qui le meritent, & qui font leur deuoir enuers le College. Par ainsi pourront choisir plus tost, que ledit Archeuesque ou procureur dudit College. [Item iusta de causa statuta institutionem & destitutionem d. burfariis reliquerũt, non verò Archiepiscopo, qui absens est, & dignos nõ potest cognoscere, tanquam burfarij. Verum, quia burfarij quotidie vident eos qui id mercantur, officioque suo in Collegio fungantur. Idcirco potius eligere poterunt, quàm d. Archiepiscopus vel d. collegij prouisor.]

Item, aussi par lesdits statutz est prohibee la dispence des statutz. [Item per d. statuta etiam prohibita est dispensatio statutorum, ibi, absque tamè dispensatione aliqua. Et pource ne l'Archueuesque, ne les boursiers pouuoient aucunement faire à l'encontre de la fondation, & desdits statutz puis que la dispence est prohibee.] Quare neque Archiepiscopus, neque burfarij possent vilo modo facere quòd contrarium fundacioni, & d. statutis esset, postquam dispensatio sit prohibita.]

Item, & de ce s'ensuyt, qu'il ne faut que regarder lesdits statutz, & voir si la prouision dudit demandeur y est conforme: pareillement s'il à les qualités que les statutz requierent. [Ex hoc etiam sequitur quòd d. statuta tantum consideranda veniant, & an prouisio d. actoris illis conueniat. Similiter an ita sit qualificatus, vt statuta requirunt.] Et ex his solis se doibt iuger la presente instance sans qu'il soit besoing de dispenser, n'y entr'en differenc. [Præsens instantia debet iudicari, vt nulla disputatione opus sit, vel discrimine aliquo,] quid obseruatum fuerit, & conclusum, à telz statutz ou prouisions contraires à ladicte fondation & statutz premiers: attendu mesmement qu'ils ne se trouuera qu'il ayent esté recenz, n'y approuuez par l'vniuersité, ne lesdits premiers statutz de ladicte fondation. Et le conseil peut considerer que la faulte, qu'en est aduenue à esté [huiusmodi statutis vel prouisionibus contrariis d. fundacioni & statutis primis: eò magis quòd non reperiantur recepta vel approbata per vniuersitatem, neque etiam prima d. fundacionis statuta. Consilium quoque que considerare poterit, quòd culpa, quæ inde consequuta est, venit] ex delicto administratorum, & ignorantia desdits boursiers, qui changent [d. burfatorum, qui ea mutant] post tempus studij finitum, à l'occasion que lesdits statutz n'ont esté leutz & publiez au College tous les ans, comme il deuroit estre, [eò quòd d. statuta singulis annis in collegio, vt æquum fuerat, lecta & publicata non fuerint,] dolo tamen desdits administrateurs, craignant de rendre compte, & d'estre desposez [d. administratorum, qui timent ne rationes reddere teneantur: & ne deponantur.] Quòd delictum personarũ cum ignorantia des boursiers [burfatorum] non debet redundare in præiudicium dudit college, [disti collegij,] ne causer perie aufdits escoliers, [neque damni occasionem d. scholasticis præbere,] per regulam, delictum personæ, in v. o. venerabilis de

except. Parquoy lesdits defendeurs persistent en leurs dictes conclusions de ladicte opposition. [Quocirca di cti rei persistent in suis conclusionibus dictæ oppositionis.]

RESP. CXLIIII.

De tutelis.

Sciendum est tutores ex vi nominis tutores & defensores pupilli cile debere. §. tutores. tutel. in institut. qui si pupillum non defendant, sed bona eius alienent, & cõsumat collatores potius quàm tutores dicuntur, teste Alber. in l. j. ff. de tutel. Quòd factò nostro satis cõ modè applicari potest, nempe hie tutor alienauit prædium minoris sui pupilli, non seruatis iuris solemnitatibus: ob id dubitatum est an valeat, videtur quòd sic: quia tutor in re pupilli loco domini habetur. l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro emptore. Sed dominus potuisset alienare sine solemnitate rem suã, ergo & tutor qui in eius locum succedit.

Tutor alienans bona pupilli sui sine solemnitatibus.

Item subrogatus debet sapere naturam eius in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui in iurariũ. ff. si quis cautio. Sed hie tutor est subrogatus in locũ domini: ergo naturam domini subire debet, qui potuisset suam rem alienare, quia quilibet est moderato rei suæ. l. in re mandata. C. man. etiam abutendo. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de peritio. h. g. re.

Præterea minor potest alienare rem pupilli, per totum titul. ff. de rebus eor. qui sub tutel. & in rub. ff. de auctorit. tutor. & C. de præb. minor. siue decreto. ergo cum decreto potest.

Imò etiam tenetur vendere si plus exponeret in refectione, quàm ex re dicitur. domus. sumeret. Bart. in l. mediterranea. per illum text. C. de anno. & trib. lib. x. Sed hie non apparet an fuerit inutile pupillo vendere: ergo videtur quòd venditio valeat. adhuc dicit text. in l. & si sine. §. ceterum. ff. de minorib. non esse minori aduersus emptorem succurrendum, nisi aut fordes aut euidentis gratia tutorum siue curatorum doceatur: sed in isto proces su non docetur, ergo minor non potest contra tutorem agere. In contrariũ me trahit veritas, quòd non valeat alienatio quòd probabo ex requisitis. Primò requiritur causa antequã possit tutor rem

minoris immobilem alienare, vt potè quòd vrgeat as alienum. l. magis puto. §. si as alienum. ff. de rebus eorum. ibi prætori enim non liberũ arbitrium est datum distrahendi res pupillares, sed ita demum si as alienum imminet, proinde & si permiserit are alieno non allegato, consequenter dicemus nullam esse venditionem, nullumque decretum, non enim passim distrahi iubere prætori tributũ est, sed ita demum si vrgeat as alienum. l. ob as. C. de prædiis minor. Sed hie non apparet quòd vrgeret as alienum, ergo alienatio nulla quia etiam si immineret as alienum, oportet quòd vrgeat: Nam si debitum esset consanguineis, qui vellent pupillum expectare ad soluendum, vendi eius bona non deberent.

Alienatio rerũ minoris que requirit.

Secundò, requiritur quod debitum pupilli, ex bonis mobilibus, vel fructibus ſolui non poſſit. vnde iuriſcò. ait, in d. l. magis puto. §. nò falſim. tu toribus ſub obtètu æris alieni permitti debuit venditio: namque non eſſe viam eis diſtractionis tributam. Et ideo prætori arbitrium huius rei ſenatus dedit, cuius officio imprimis conuenit hoc excutere, an aliunde pecunia poſſit ad extenuandũ æs alienum expediri, quærere ergo debet an pecuniam pupillus habeat vel in numerato, vel in nominib⁹ quæ conueniri poſſunt, vel in fructibus conditis, vel etiam in reddituum ſpe, atque obuentio-num: ſed non fuit hoc factum, ergò nulla eſt iſta alienatio.

Tertiò, requiritur quod appareat iudici nò poſſe aliunde ſolui quam ex diſtractione rei. probat. tex. in d. l. magis, ibi. Item requirat num aliq̄ res ſint præter prædia quæ diſtrahi poſſunt, ex quorum pretio æri alieno ſatiſfieri poſſit: ſi igitur deprehēderit non poſſe aliunde exſolui quàm ex prædiorum diſtractione, tunc permittet diſtrahi, ſi modò vrgeat creditor, aut vſurarum modus parendum æri alieno ſuadeat.

Quartò, quod vendatur res minùs vtilis pupillo, & minus damnosa.

Quintò, quod pro paruo debito non vendatur res magna, vtrumque probatur, in l. magis puto. Ibi aut ſi diſtrahēdum arbitrabitur, ne propter æs modicum alienum poſſeſſio magna diſtrahatur, ſed ſi ſit alia poſſeſſio minor vel minùs vtilis pupillo, magis eam iubere diſtrahit, quàm maiorem & vtiliorem, ſic conſuluit Bald. conſil. 77. quidam tutor. vol. j. cum diſtinctione, ſi alia res ſit æqualis debito, alioqui contra vt per eum.

Sextò, requiritur tutoris authoritas. l. j. & per totum. ff. de authorita. tutor. l. neque. & l. eum qui. C. illo titul.

Septimò, requiritur decretum iudicis, quod debet ſequi omnia iſta, aliàs non valet decretum ſine cognitione interpoſitum. d. l. magis. §. Item prætor. & l. j. de reb. eor. & C. de præd. minor. ſiue decret. non alienand. Socin. conſil. 235. in ij. vol. & Iaſ. in l. ij. C. de edend. quod etiam declaratur gloſ. concor. in rub. de concluf. Lateranenſis conſilij. in verbo, decretis.

Addunt etiam aliqui octauum, quod licitationes & ſubhaſtationes ſiant text. in l. ſi ſiue. §. j. ff. de minorib. & ibi Barth. & Specul. in titul. de empt. & vend. §. nunc dicendum. verſic. ſi igitur tutor. & in deciſ. Neapolit. quaſtio. cclxix. ſint in conſilio.

Igitur cum iſta nò interuenerint cūcludo iſtam venditionem nullam per ſupradicta, & ſic minorem agere poſſe, & literas verificandas & interinandas.

Sed poſſet quis dicere nunquid præſumitur bonaſidei emptor, & ſic ei reſtitui debet pretium, & lucrabitur fructus. Reſpondeo text. in l. quem admodum. in fi. C. de agric. & cenſib. libr. xj. ibi. fide mala namque poſſeſſorem eſſe nullus ambiget, qui aliquid contra legum interdita mercatur, ſed hic emit contra interdita legum, prohibet enim. l. j. &

totus titul. ff. de reb. eor. ne diſtrahantur bona minoris niſi cum ſolemnitatibus requiſitis. Ergò iſt qui emit dicitur malaſidei emptor, & gloſ. dicit ibidem quod præſumitur ſciens, & ideo dicit text. in l. & ſi ſiue. §. cæterum. ff. de minorib. nemo accedat ad emptionem rerum pupillariũ nec ſi bona ſi de diſtrahantur.

Replicabitur fortè, quòd hîc interuenerint aliquæ ſolemnitates, vt patet, ergò videtur valere: ſed reſpondeo nullo modo valere alienationē, niſi ſeruatis omnibus ſolemnitatibus à iure requiſitis, quòd probat. l. j. C. de fide inſtr. & iure haſtæ fiſcal. libro. x. vbi dicit omni ordine peracto: ergo ſi vnum ex requiſitis deſuerit non valebit contractus, & dicitur contractus mala fide factus, eò ipſo quòd non eſt ſeruatus ordo, vt ibi aſſerit gl. quam ſingul. notat Iaſ. in §. Item ſi quis in fraud. numer. 45. de action. in inſtituti. Idem tenet Alex. conſil. 88. nu. xvij. in ij. vol. & Barb. conſil. 41. col. v. in iij. vol. & conſil. vl. col. iij. in iij. vol.

Itaque dicit text. in d. l. j. in fi. C. de fid. inſtrum. libr. x. reſiſſa venditione mala fide facta, eaſdem res recipies cum fructibus, quos ad emptorem mala fide perueniſſe, vel peruenire debere conſiterit. Et ſic poſtquam eſt malaſidei emptor, debet amittere pretium niſi in caſibus prædictis, & fructus reſtituere. ſicut. l. fin. C. de fund. rei priuata. libr. xj. ibi. nec expenſarum exactiõni compenſationem opponere. Ex his ergo concludo literas eſſe interinandas & contractum reſcindendum quatenus de facto proceſſit, vt dicit text. in c. ſi quis presbyterorum. de reb. eccleſiæ non alienand. non reſtituto etiã pretio, niſi quatenus fuerit minor locupletior, nec lucrari debere fructus poſtquam eſt malaſidei poſſeſſor, ſed tenebitur computare illos in fortem in quantum minores reſtituere tenentur.

Non refragantur in contrariam partem adducta, primum quod tutor in re pupilli habetur loco domini: hoc verum (dicit text. in d. l. qui fundum. §. ſi tutor) cum tutelam adminiſtrat, non cum pupillum expoliat. Sed vendendo bona pupilli ipſum ſpoliat, ergo non eſt loco domini.

Secundum, non obſtat quia licet tutor ſit ſubrogatus in locum domini, hoc eſt, vt bene adminiſtret, non poteſt liberè, vt ſuperius dixi de re pupilli diſponere, nec ea abuti, ſicut dominus, quia hoc iurat in aſſumptione tutelæ, videlicet conſeruare res pupilli. l. fi. §. omnium. C. de adminiſtr. tutor.

Tertium non obſtat quod poſſit alienare, vt in rubr. de præb. minor. ſiue decret. non alienan. ergo cum decreto poteſt, quia hoc verum eſt cum ſolemnitatibus à iure requiſitis, quas ſuperius enumeravi, vnde imperatoris Seueri oratione prohibiti ſunt tutores & curatores prædia ruſtica vel ſuburbana diſtrahere. l. j. ff. de reb. eor.

Quartum non me mouet quòd teneatur alienare: nam Bart. hoc non dicit, ſed bene nò imputari tutori, ſi non reſecit domum in qua plus expendiſſet, quam valeret. ſed facit. c. terrulas. xij. q. ij. cui poteſt reſpondere, quod de iſtis prius debet conſtare, quòd non eſt hic, ergo non valuit alienatio.

Vltimum

Alienatio rerum minoris reſiſtatur ob nò ſeruatis ſolemnitatibus.

Minor reſcinditur an teneatur reſtituere pretium.

Vltimum, quod potiſſimè vrget etiam non obſtat, quia text. dicit. in d. §. & ſi ſiue. verſic. & diſtrictè probandum eſt in rebus quæ fortuitis caſibus ſubiectæ ſunt non eſſe minori aduerſus emptorem ſuccurrendum, niſi aut ſordes, aut euidens gratia tutorum, aut curatorum doceatur: nam illum text. intelligit gl. & doct. in fructibus & aliis rebus quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, in quibus ſi tutor diſpoſuerit, non poteſt agere minor, niſi gratiam aut ſordes docuerit, ſecus in rebus immobilibus, in quibus verſatur maior vtilitas. l. rem mobilem. ff. de acquir. poſſeſſ. vbi dicitur poſſeſſionem rei mobilis vilem. Ergo in illis poterit agere. vnde iuriſcò. in d. l. magis. in fin. ait manet actio pupillo ſi poſtea poterit probari obreptum eſſe prætori, ſed videndum eſt vtrum in rem an in perſonam dabimus actionem & magis eſt vt in rem detur, non tantum in perſonam aduerſus tutores ſiue curatores, & ſic patet per illum text. quod rectè poteſt pupillus agere contra tutores, & ſi non eſſet ſoluedo agere poſſet in rem, & hoc permittit ei iuriſcò. & dat ei facultatem agendi, contra quem velit.

Secundò, an hic minor petens caſſationem contractus debeat reſtituere pretium emptori? & facit text. in l. mater. C. de rei vendic. vbi ſi mater vendidit fundum filiaꝝ quem iurè vendere non poterat, vendicare illum fundum alienatum filia poterit, etiam non oblato pretio, ſic & iſte videtur.

Secundò, facit c. ad audientiam. de rebus eccleſiæ non alienand. vbi eadem prædia aliter reuocari nò poterunt, niſi ſuſcepta pecunia tunc reſtituatur vt pote quòd id fiat ſine ſcândalo vt ibidè dicit Io. And.

Tertiò, facit text. in l. ij. C. de ſurt. vbi ſic dicitur incuilem rem deſideratis, vt agnitas res ſurtiuas non prius reddatis, quam pretium fuerit ſolutum à dominis, & alibi iuriſcò. ait neque enim bonaſidei contractus hanc patitur conuentionem, vt emptor rem amitteret, & pretium venditor retineret. l. emptorem. §. fin. ff. de acti. empr.

In contrarium videtur text. in l. emptor. ff. de rei vendic. vbi ſic dicitur emptor. prædium quod à nò domino emit exceptione doli oppoſita non aliter reſtituere domino cogetur, quàm ſi pecuniam creditori eius ſolutam qui pignori datum prædium habuerit.

Secundò, facit l. vltima. in fi. C. communia. de legat. vbi pretium reſeruat emptori.

Tertiò, hoc expreſſè decidit text. in l. ſi præ. C. de præd. minor. Reperio primã opinionē cõmunē, vt aſſerit Barb. conſil. 40. præclare col. xj. in j. vol. & in creditore quod non teneatur reſtituere pretium ſi pignus vendidit. docet. l. emptorem. §. denique. ff. de actionib. empr. & l. vl. C. de fund. rei priuata. libr. xj. ſic dicens ſi quis ad interdicitum contractum acceſſerit, eum volumus pretia perdere perpetuò. & l. vnic. C. ne liceat habita. metroco. libr. xj. Niſi in ſequentibus caſibus.

Primus quando immineret ſcandalum vt in dicto cap. ad audientiam. de rebus eccleſiæ non alienandis.

Secundò, quando fuit emptor malaſidei. c. vul

teranæ. xij. q. ij. gloſ. in d. cap. ad audientiam. gloſ. l. Iulianus. §. ſane. vel autem res quæ in ver. acquiratur. vbi Bart. C. de ſacro. ſanct. eccleſ.

Tertiò, quãdo minor factus eſſet locupletior ex illo pretio, vel eſſet conuerſum ad ſua vtilitatem: ita intelligitur. d. l. ſi prædium. C. de præd. minor.

Quartò, quando alienatio fuit facta ex cauſa neceſſaria, & iuſta tunc retinetur res donec pretium ſolutum fuerit. l. cum hi. §. eam. vbi Bart. ff. de tranſact. Ba. in d. l. ſi prædium. vbi dicit, quod ſi abbas cum capitulo alienant rem eccleſiæ immobilem pro ſoluenda decima papali licet non interuenerit decretum ſuperioris, non reſtituetur res, niſi pretio ſoluto.

Quintò, quando minor adiuit hæreditatem patris tunc illam alienationem approbare videtur: & poſtea non poterit illam alienationem retracta re. l. cum à matre. C. de rei vend. l. venditrici. de rebus eccleſiæ non alienan. l. j. de excep. rei vend. quia poſtquã ſunt hæredes approbare videtur factum deſuncti, & ipſi ad euictionem tenentur, & cõtra factum illius non poſſunt venire. l. ſi à patre. C. de reſtitut. mili. l. vendicantem. ff. de euiſt. Sic conſuluit, Iaſ. conſil. 238. in præmiſſa. col. ij. in ij. vol. vbi ponit quatuor rationes.

Sextò, quando cõſentiit illi alienationi poſtquã maior factus erit, vt in rubr. ff. ſi maior factus. text. in §. Titius. ſi de feudo deſuncti contentio fuerit inter domi. & agnat. vaſſal. & ſic concludit decifio Neapolitan. quaſt. cclxxvij. pater meus in ſi. quod ſi contractus reſcindatur ratione ſolemnitatis omiſſæ debet reſtitui pretium, ſecus quando reſcinditur ex defectu cauſæ: ſed hic annullari debet, ex vtroque defectu, ergo pretium reſtitui non debet.

Septimò, niſi nominatiuè cautum ſit de pretio reſtituendo, & per ſtipulationem. d. l. fin. in fin. communia de leg. quia conuentiones & pacta ſeruari vult prætor. l. iuriſgentium. §. prætor ait. ff. de pact. glo. in l. ſi familia. C. famil. herciſcund. quam not. Iaſo. ſingul. conſil. ccxj. præſens. col. v. vol. ij. l. ſi fundum. de euiſtio. C.

RESP. CXLV.

De teſtimonio famuli.

Amulus patris mei id tẽporis quo reſidebat cum patre depoſuit contra me, poſtea mortuo patre meo, ego retineo illam famulum, nunc mouetur controuerſia, an poſſum obicere perſonã, & dicta huius famuli de his quæ depoſuit contra me tempore quo degebat cum patre. Dubium facit, quod filius videtur approbaſſe perſonam illius famuli, eum poſt mortem patris recipiendo in ſuum ſeruitium, ergo non poterit aliquid obicere. per text. in l. Theopompus. ff. de dot. præleg. vbi dicit Bart. quod quando perſona teſtis eſt approbata, nò poteſt opponi cõtra ei⁹ dictum nec contra iuramentum, ergo nec contra iſtum.

Item partes poſſunt remittere teſti iuramentum c. tuis. de teſtib. gloſ. in l. j. ff. de ſer. quia agitur fauore par

Teſtimonium famuli contraſtium ſui domini an cõſeatur approbatum per d. filiũ qui mortuo patre recepit dictum ſeruum.

re partium cui possunt partes renuntiar. l. si quis in conscribendo. C. de pact. c. si diligenti. de foro comperent. Ergo à fortiori possunt approbare, istum famulum vt eadem credatur.

Tertio, quando famulus non habet salarium à domino, tunc potest dicere testimonium, nec potest ob id reprobari. Spec. in tit. de teste. §. j. vers. sed de quo mercenario. refer. Roma. consil. ccccxx. in proposita. Hypol. in l. j. §. ad quaestionem. & §. idem munio. ff. de quaest.

Quarto, quando testis aliàs inhabilis est rogatus à partibus & approbatus nil potest opponi contra eum, quia persona eius videtur approbata. gl. singul. in §. & licet in verb. & supplicis. in authen. de testib. coll. vij. quam not. ibi Bar. & Bal. in l. parentes. & l. si quis testi. C. de testib. In l. admone. di. in repet. num. 200. ff. de iureiur. Iste videtur approbatus cum fuerit famulus patris & filij, ergo non poterit obiici contra eum.

Quinto, facit: nam testis domesticus admittitur quando ab vtraque parte est approbatus. Bald. in l. ij. C. de testib. Hypp. in l. j. §. Item Munius. ff. de quaest.

Sexto facit, contra testes testamentarios non potest opponi de inhabilitate, quia eorum fides videtur à testatore approbata. Alexand. consil. liij. ponderatis. in iij. vol.

Contrarium est verius per text. in l. seruos. C. de testib. Vbi sicut seruus non potest interrogari contra dominum, ita nec pro domino. Et maxime in criminalibus: nam dicitur ad quaestionem non esse prouocandos eos, quos accusator de domo sua prouocauerit nec eis facile credendum. l. j. §. ad quaestionem. ff. de quaest.

Item, attendi debet tempus iuramenti & depositionis. Bald. in c. quoniam. contra. coll. iij. de probatio. probatur in l. ad testium. §. conditionem. ff. de testa. l. quoniam. liber. C. de testib. Bar. in l. j. §. si seruus. ff. de quaest.

Sed tempore depositionis & iuramenti fuit ille famulus inhabilis, ergo postea non potuit habilitari.

Præterea, & si partes consentiant in persona testis adhuc tamen poterunt opponere contradicta. Ita tenet Bald. in l. in bonafidei. col. penult. vers. sic. sed dubitatur de vno. C. de reb. cred. sequitur Fel. in c. veniens. in j. col. penult. de testib. & Hyppo. singul. xcij. licet testis. Ideo licet iste filius consensisset, quod non fecit, vt infra dicam, in persona huius famuli, adhuc poterit obiicere contra illam depositionem, quam fecit contra eum in vita patris.

Nec obstat quod contra testem qui est approbatus non potest quidquam opponi, verum est, sed hic non fuit approbatus, nisi vt famulus: Ideo non fuit approbatus quoad testimonium, quapropter merito poterit reprobari. Nam in vno approbatus in alio potest reprobari, quia separatorum separata est ratio. l. fin. ff. de calumniat.

Nec obest quod partes remittere possunt testi iuramentum, ergo & approbare famulum, fateor sed hic non fuit approbatus: nam quando partes ignorant conditionem testis, non videntur eum habilitare. Angel. in l. j. C. de testam. Cepol. cautel. ccxvij. licet regulariter Imol. in l. ad testium. §.

conditionem. ff. de testam. Sed hic filius ignorabat famulum deposuisse contra eum, quia alioqui nunquam eum recepisset, ergo illa ignorantia facit vt non videatur approbasse.

Nec obstat aliud quod si famulus non habeat salarium à domino non possit reprobari. Respondeo hoc esse verum quando esset honesta persona, & fide & testimonio digna, secus quando est vilis. Doct. in l. ij. C. de testib.

Nec refragat quartum & quintum vt vltimum in quibus is qui est approbatus non solet reprobari, quia quod approbati reprobari non possum. l. arenam. C. de inoffic. testam. sed hic non fuit approbatus d. famulus ad testimonium, sed ad feruendum, tantum, ergo potest reprobari tam persona quam dicta.

Notandum est autem quod tunc dicitur approbati persona quando est ab vtraque parte producta. Cyn. in l. si quis testib. C. de testib. & cano. in c. presentium. de testib. refert Lanfranc. in repetitione. ca. quoniam. contra. col. xvij. de probat. in verb. testium depositiones. Sed iste famulus non est per filium productus, ergo per eum non est approbatus. Igitur poterit reprobari & obiici contra istum famulum.

Imò quando aliquid de nouo veniat ad notitiam contra aliquem, vel de nouo emergit poterit opponi etiam post publicationem. text. in c. presentium. & ibi latè. Doct. de testib. & quod de nouo peruenerit stabitur iuramento proponentis. not. in d. c. presentium. & ca. pastoralis. de excep. & ca. vt circa. de elect. in vj. Igitur concludo filium posse obiicere contra istum famulum, licet eum post mortem patris locauerit & longo tempore tenuerit. Et ita dico iuris esse.

Quaestio alia super facto prius declarato proposita.

Venit desuss. posse, le Conseil sousscript est d'aduis que la portion Canonique ne se peut prescripre. [Vita facti narratione, supra declarati, Consilio infra scripto videtur, portionem Canoniam non posse prescribi.] Etiam per tempus immemoriale. Ce nonobstant le Curé de Cize ne peut demander Canonique portion à monsieur l'abbé d'Asmieres, ny au conuent. [Nihilominus Curatus de Cize non potest petere canonicam portionem à domino abbate d'Asmieres, neque à conuentu,] nequaquam obstante prescriptione. Mais, pource que ledit curé de Cize a d'autres certains biens, qu'il prend de sadite Cure, tant les quinze sestiers de froment, & quinze de metail, qu'ausi par ce qu'il prenoit des autres dixmes en ladicte paroisse, iusques à six vingt livres. [Verum cum d. curatus de Cize alios adhuc redditus ex sua cura recipiat, non solum frumenti & totidem terraginis sextarios, sed & alias in d. parochia decimas, quæ centum & viginti librarum summam cõficiant.] Ex quibus potest iura episcopalia soluere, & commodè viuere. Par quoy ne peut demander autre portion cõgrue. [Quare aliam portionem congruam petere non potest,] cum iam habeat: dummodò ex certis rebus habeat, secus si ex obligationibus, & rebus incertis, quæ non sunt in consideratione.

Congrua portio an peti possit.

Touchant

Touchant de ladite prescription, lesdits Abbé & Conuent sont bien fondez à retenir les dixmes, veu que la prescription y est. [Quantum ad d. prescriptionem spectat, d. Abbas & Conuentus, de iure decimas retinere possent, quia in iis prescriptio cucurrit,] maxime immemorialis. Et Ecclesia contra Ecclesiam non potest prescribere per quadraginta annos. Et ne fuit rien si lon veult dire la solemnité obmise. Car [Neque obstat si dicatur solennitatem esse omittam. Nam] ex lapsu tanti temporis omnia præsumuntur solemniter acta. Encores bien que [Quamuis etiam] non probetur autoritas episcopi: ven que c'est dixme, & possédé par gens d'Eglise, est prescript contre le Curé de Cize, qui ne peut demander lesdits dixmes: [quia cum decimæ sint, & ab Ecclesiasticis possessæ, sunt contra curatum de Cize prescriptæ, qui eas petere non potest.]

Quant à produire les aduencz, ne seroit point grand profit. Car [Consiliorum verò productio parum commodi adferret. Nam] etiam si decimæ venerint à laico, tenetur quis ad Canonicam portionem: Et laicus ipse, si curatus eam non habeat, comme au cas present. [vt in presentia casu.]

RESP. CXLVI.

De reunione pradiorum nobilium in provincia à rege facta, qua tamen per arestum fuit reprobat.

Reunio de terris nobiliu in provincia, Pro uincia facta à rege, tamen aresto infirmata.

RX singulari priuilegio concessio Grambodiens. anno domini 1394. ab illustrissimo domino Carolo, filio quondam regis Siciliae, principe Tharenti, dicti Regni magno iustituario, ac regio generali in comitatibus provincia, & Fourcalquerij gubernatore & vice gerente, castrum Grambodij vnitum & incorporatum extitit, dictorum comitatum mese & perpetuo domanio, cum promissione iurata de non alienando, expressaque clausula, quod si forte contingeret extra prædictum Domanium in alienas manus transferri vendi, aut alienari, licitum esset eis se opponere, resistere, & defendere, etiã manu armata, si opus foret. quod subinde anno 1399. approbatum & confirmatum legitur, per inclytum principem Ludouicum secundum, præfati Caroli, fratrem Siciliae Regem, & dictorum comitatum comitem. Verum quia rex Ludouicus tertius, filius præfati Ludouici secundi, & Hyrlanda regina eius mater & administr. ambo simul anno postea 1420. dederunt, donauerunt & concesserunt prædictum castrum Grambodij cuidam D. Gulielmo de Fourcalquerio domino de Viëno pro se & successoribus quibuscunque, & hoc in solutum & pagam quorundam bonorum existetium, in Castro Raynardo, & summæ Florenorū auri mille quingentorum octuaginta, eidem Regi & reginæ cesorum & remisorum, per d. dominum Gulielmum constantibus litteris patentibus super hoc concessis. Nunc suscitatur in dubium per dictos Gram-

bodien. Iuncto regio procuratore, coram regis reformatoibus huius patris, vt trum prædicta alienatio sit facta ex causa necessaria, fieri poterit, & valida sit, non obstante superscripto priuilegio comitatus, & edictis, de non alienando bona domanij, etiam non refragan.

Omissa igitur alia, longa & satis proluxa facti serie, & rerum contingentium de quibus in dicendis magis opportuna fiet recitatio, videtur primò aspectu respondendum dictam alienationem non valuisse, vt factam in præiudicium mensæ comitalis & iurium dictorum Grambodiens. quod ex multis satis vrgentibus rationibus fundamentum cuique rectè speculanti, demonstrari potest.

Primò quidem, quia de iure communi certum est principem non posse alienare castra sui principatus in præiudicium suorum successorum. c. in tellecto. de iureiurand. c. abbate sanè. de re iudic. vbi. Papa mādāt Regi Vngariæ quod reuocet alienationes factas in regni præiudicium non obstante iuramento de eas non reuocando, quod procedit hac ratione secundum Lucam de poena. in l. quicunque. col. iij. C. de omni agri deser. lib. xj. nam si principi non esset interdicta alienatio. Sicut frustratim lupus comedit agnum, ita etiam paulatim totus periret principatus. Ex quo enim comes dare posset hodie vnum castrum, & cras aliud indubitanter posset anichilari totus comitatus, vt de regno franciæ in simili inquit S. D. P. Igne. in sua solemnī repetitione. l. donationes quas diuus Imperator. col. ix. de dona. inter vir. & vxor. Et ita contingit in regno Auserre, quod ita paulatim diminutum perdidit nomen regni, referen. Guaguino in Chronica Franciæ in vita Lotharij in fin. quod non tantum cederet graui damno futurorum principum, sed etiam totius patriæ, cuius maxime interest viuere sub potenti principe, sub quo populus magis ritè & salubriter regitur & honoratur. dicit Bar. in tract. de Regi. comit. col. penult. allegando Deuterono. c. xvij. Hinc vulgò existimatur bonum esse à summo principe dominari, ex eo etiam quia dignitate nominis dominantis, quis honestatur. de quo Lucas de Penna in l. j. C. de capit. ciuium. censib. eximend. lib. xj. C. Melius enim est viuere in paupertate sub magno principe, quam abundare diuitiis sub vno nobili, vt de coloniis Romanorum dicitur. quia licet eorum conditio minus libera videretur, potior tamen & præstantior existimabatur propter amplitudinem & maiestatem populi Romani, cui suberant. Hac igitur duplici ratione creditur introductum fuisse ne princeps alienaret bona principatus, etiam via testamenti, quantumcunque ceteris fauorabilior existat. l. j. C. de sacros. ecclesiis, prout etiam concludit. Perus. in rubr. de testa. lib. vj. col. iij. vers. xxv. prohibetur testari rex. Et Corce. in tract. de potest. Reg. q. viij.

Secundò, demonstrari videtur inualiditas huius nostre alienationis ex eo: quia facta contra edita prohibentia Regis Roberti, reginæ Iohannæ, ac plurium aliorum comitum præsentis patriæ, de quibus si præfatus rex Ludouicus fuisset certiora-

Rex an possit alienare bona sui regni.

tus dictam alienationem non fecisset, vt in simili dicit Alex. in consil. cxxv. viso titulo. col. ij. Maxime cum dicantur inserta inter statuta regni in archiuis regis per ea quæ scribit Felin. in c. j. col. viij. versic. vnum nota. de consil. quia tali casu sciisset eam esse nullam. argu. text. in l. non dubium. C. de legib. & in l. cum lex. ff. de fideiussor. quare postea sciendo ipse Valefius successor illi stare non tenetur, vt in terminis, dicit Ias. in consil. cxxvij. col. iij. versic. ij. ad sunt. & in ij. libro. Et melius hoc probat d. P. Ign. in repetit. l. donationes quas diuus Imperator. coll. xj. versic. vj. quoniam.

Alienatio à domino fieri non potest quæ respicitur commodum vel incommodum subditorum, nisi ipsi subditis vocatis.

Tertio hoc idem magis comprobatur: quia facta fuit dicta alienatio recusantibus & inuitis dictis Grambodien. quod princeps facere non potuit. vt est text. & ibi communis doctor. resolutio. in c. j. §. præterea ducatus. de prohibet. feud. aliena. per Frederic. c. j. §. ex ead. de leg. Corrad. Sequitur Specul. in titul. de feud. §. quonia. versic. xxix. & ibi Iohan. Andr. Et in cap. dilecti filij. vbi Hostien. & cano. de maiorit. & obedien. Et ratio est secundum Felin. in c. j. col. iij. de probat. quia interest subditorum subditi domino inæquali vel inferiori, cum per hoc efficiantur deterioris conditionis, vt etiam demonstrauimus supr. & ideo dicit Bal. in c. in generali. si de feud. fuer. controuerf. quod Rex Franciæ non posset alienare vnã ex ciuitatibus regni inuitis ciuibus, propter quod cautè egit Constantinus Imperator. qui dando vr̄bem Romam Papæ Syluestro habuit consensum populi, vt valeret donatio, quæ aliàs de iure non valuisset populo recusante, prout de alienatione Orgonentium facta à comite Valdimontis iunctis ipsis Orgonensibus, concludit D. & præceptor meus de Ripa. in ij. lib. respons. c. ij. per decem fundamenta iuris de quibus ibi quæ ante eum, pro maiori parte, tradita reperitur per cano. in tract. de feud. char. xv. col. xxj. in ij. parte. q. j. Et clarius in ij. q. vj. partis, & in proximè seq. Et Iason. in §. item Seruiana. col. ij. Instit. de actio. vbi tandem inuehit contra dominos facientes similes alienationes subditis suis inuitis. Et dicit Fabia. in tract. de empt. & vendit. in x. q. iij. quæst. principalis. quod admittenda est contradictio subditorum, etiam eo casu quo permissa esset domino alienatio, vt causa necessitatis. quod sequitur Corcet. in d. tractat. de potest. Regia. q. iij. & lxij. Et Claud. de aquis in specu. feud. col. xxxj. Nicol. Boer. in tract. de custod. clau. portæ. ciuit. col. viij. & charta. xvij. col. j. qui subiicit. quod non valeret consuetudo contraria in regno Franciæ, pro eo quod esset irrationabilis, vt dicit iudicatum fuisse, in magno Regio consilio, contra nobiles de Gambarre. Et hoc sentire videtur S. D. P. Igne. in d. repetit. l. donationes quas diuus Imperator. col. xj. dum dicit principem non posse suam potestatem ab se abdicare iusicio, & non consentiente populo, qui illam sibi tradidit. Idem tenuit Decif. in c. j. col. iij. de proba. & Pappal. in prælu. feud. chart. xvij.

Prælegium transiit in viam contractus reuocari non potest.

Quarto, & longè magis inconuincibili fundamento detegitur inualiditas alienationis prædictæ quoniam extitit facta contra priuilegium dictorum Grambodien. de quo in themate, quod ex

eius lectura videtur transiisse in conuentionem, siue contractum vt infra demonstrabitur, quo casu non potuit reuocari per principem concedentem nec per aliquem ex suis successoribus. Item eorum. §. quod si actor. & §. ex iis. ff. quod cuiusque vniuersi. Innocen. in c. in nostra, de iureiur. glo. & Bar. in l. quod semel. ff. de decret. ab ord. facien. & in l. omnes populi in iij. q. iij. principal. ff. de iust. & iur. dum vult. quod licet aliis inuitis, cõcessa alicui subdito per priuilegium possit ex causa reuocari, se-cus tamen est vbi essent concessa per contractum, vel quasi contractum: quia debet obseruari nedum in ipsummet principalem concedentem. sed etiam eius successorem, quod sequitur ibi Baptista de sancto Seueri. Iohan. Montefera, & dictus Thom. Parpa. huius decisionis rationes diuersimodò assignates, quarum, tamen magis præcipua mihi videtur esse illa quæ dicit quod contractus sunt de iure gentium, & ideo princeps & eius successor illos seruare tenetur. c. j. de natur. feud. c. j. de proba. nã licet Deus principibus subiecerit leges, non tamè concessus, quia fuisset contra ius gentium, & contra illam naturalem iustitiam, quæ oritur ex consensu secundum Bar. Bald. & alios. in l. digna vox. de legibus. Nulla enim maior iustitia est, illa quæ oritur ex pacto, & contractu, vt dicit Bal. in consil. xxxvj. lib. iij. Et ideo probat Laureo. in l. non amplius. §. j. ad ff. de leg. j. quod si ipse Deus posset nobiscum contrahere obligaretur ex contractu, pro quo facit. iij. Rerg. c. viij. Domine Deus Israel qui custodiens pactum. Et multò igitur magis princeps, qui est animal rationale & mortale, & quem nulla lex nullusque senatus posset absolvere à lege, naturæ vel dictamine rationis, vel legis æternæ. quo fit, vt in omnibus contractibus inuitis cum principe plus exuperare debeat bona fides, quam in aliis contractibus priuatorum. secund. Bald. in titul. de pace constan. §. quia verò. iij. Præposit. in c. j. natu. Iaso. in §. actionum. col. j. iust. de actio. & in l. infula. col. x. de verb. oblig. ff. In tantum quod non possit princeps suo contractui controuenire etiam de plenitudine potestatis, vt latè per Bartol. & doct. d. c. j. col. j. de probat. & in cõsil. xlviij. col. iij. & consil. clj. in ij. dubio. Socin. in Bononien. consiliis. consilio lxxxvij. visis inuestitura, & col. j. & præfatus D. Igneus. in d. l. donationes. col. iij.

Nec dubium videtur quod priuilegium huiusmodi in contractum transierit, simul cum ceteris concessionibus, donationibus, & remissionibus, in ipsis litteris expressis. nã hæc omnia ab ipso principe emanauerunt, præcedente supplicatione dictorum Grambodien. offerentium tunc se redire ad regiam fidem, & obedientiam, sicut vbiq; demonstrat earundem litterarum tenor: diligenter ponderatus. c. porrò. & c. accipimus, de priuileg. maximè ibi. eorum itaque supplicationibus iunctis illis verbis sequen. scilicet redeuntibus quidem ad sacræ fidei regnum, cultum & illius ad humilem siquidem supplicationem. Et ex quibus clarè constat quod princeps voluit dictum priuilegium, & cætera in dictis litteris contenta concedere tantum illis, qui redirent ad eius fidem & obedientiam,

tiam, quos per rebellionem commissam, cum Raymundo de Thriena eorundem Grambodien. domino commiserant. vnde ex tali supplicatione & responsione principis sequuta, inuitus est quidam contractus, per quem supplicantes tenentur obedire regi, & ad eum redire, & rex tenetur illos non alienare extra manus suas, & ad cætera de quibus in dictis litteris. Ne cuiquã videatur inconueniens talem contractum fieri per solam supplicationem & responsionem principis, vt in terminis declarat Alexand. in consilio c. j. collat. j. versic. sed dictum priuilegium, in vol. j. & consil. cxxvj. col. iij. vers. vj. vol. ij. & sequuta supplicatio, potest dici huiusmodi priuilegium transiisse in contractum per decisionem, quam singulariter tradit Bar. in d. l. omnes populi. in iij. q. principali quem communiter ibi doct. sequuntur. dum decidit quod si concedatur priuilegium immunitatis Venien. ad habitandum, statim quod quis venit respectu ipsius tale priuilegium transit in contractum innominatim do vt facias. qui eo casu ex vtraque parte perfectus irrevocabilis efficitur, à fortiori igitur priuilegium præcedente supplicatione cõcessum hominibus Grambodien. quæ redierunt ad Regiam fidei cultum illorum reditus transiit in perfectum contractum antedictum, & consequenter irrevocabilem. quod itaque probat manifestissimè verba illa posita in fine dictarum litterarum ibi: habentem confirmationes, remissiones, donationes, gratias, & concessiones, ac omnia alia supradicta firmiter tenere, ac obseruare promittimus, eisdem vniuersali, & hominibus de Grambodio, & ad sancta Dei Euangelia per nos tacta iuramus. quæ verba adeò clare ostendunt priuilegium prædictum (si priuilegium dici possit) transiisse in contractum, siue conuentionem irrevocabilem, quod amplius testibus non egeamus.

Et non obstat huic quarto & principaliori, horum Grambodien. fundamento, si subtilitati insistendo dicatur principem non teneri ad obseruantiam dicti contractus, postquam illi se submisit, eantum ratione, vt redirent ad Regiam fidem, ad quam alias redire tenebantur ad libitum, sui veri, legitimi, ac naturalis principis: quia respon. nihilominus principem teneri ad obseruantiam dicti priuilegij in contractum translato. pro quo alleg. Bal. in l. si cum mihi. ff. de dolo. vbi dicit se consuluisse per illum text. in ciuitate Cenarum, quod priuilegium, datum quibusdã bannitis vt possint. securè morari in ciuitate, eo quod eorum opera occupauerunt quoddam castrum est irrevocabile, licet alias dicti banniti debuissent in pace dimittere tale castrum, sic per eos indebitè occupatum. quod sequitur d. Alex. in d. cõsil. cxxvj. col. ij. qui etiam in simili constituit. in consil. j. volu. ij. quod marchio Mantuæ qui de consensu summi pontificis conuenerat cum Ebocier, vt liceret illis impunè fanerari non potuit postea de iure talem conuentionem reuocare. Et tamen nemini dubium quod ipsi Eboei ante dictam conuentionem poterant ad libitum principis prohiberi ab vfuris fiendis: quinimo eos prohibere debebat, ad id adducitur D. Ias. in cõsil. j. volu. iij. qui post amplam disputationem arbitra-

tus fuit fore indignum & à iuris ratione procul alienum, quod Marchio Montiferati non astringatur ad obseruandam conuentionem, per quendam suum prædecessorem factam, cum quodã nobili de sibi infeudando nonnulla castra, si eius opera, sagacitate & industria certi nobiles, rebelles ab illis expellerentur, prout subsequutum fuit. & licet ipse nobilis, vt subditus, & feudatarius, eiusdem domini marchionis, aliàs de iure teneretur talem operam & industriam impendere, tamen imputandum est dicto domino Marchioni, qui subdito suo taliter se submisit. Nam vt egregius inquit. S. D. P. Igne. in d. l. donationes. col. ij. quãuis princeps non subdatur potestati inferioris. si tamen illi liberè se submisit obedire tenetur. per tex. in l. est receptum, ff. de iurisd. omni iudic. cum similibus. ibi planè per eum allegat. vnde constat non esse ita inconuenientes, vt dicitur, quod princeps teneri debeat ad obseruationem dicti priuilegij in contractum translato, quamuis fuerit concessum ea solum ratione, vt dicti Grambodien. sibi rebelles, ad regiam fidem redirent: quia per hoc demonstratur magis esse seruandam ipsius principis fidem, ex quo emanauit circa ea quæ sunt de natura sui officij, prout est augere principatum in acquirendo sibi subditos seu rebelles factos. reducendo secundum not. Imol. in consil. j. col. xij. Paul. de Castro. consil. cccxvij. viso & examinato puncto. col. iij. in antiq. Corneus consil. lxx. in hac cõsultatione. col. penul. lib. xx. & hoc procedit vt facilius homines inuitentur ad se principibus dedicandum, quod non esset si scirent tales conuentiones fore reuocabiles. vt dicit in simili Felin. in tractat. quando litteræ apostolicæ notat. plura Iohã. de Selua. in tract. de benefic. in iij. parte. q. xj. Et præfatus D. Igneus in loco præleg. col. vij. qui propter hoc infert. capitula pacis per principem facta, cum ciuitatibus, maximè esse seruanda.

Quintò, & principaliter nullitas huius nostræ alienationis pro eo aggrauatur, quia dicti Grambodien. ex dispositione legis, vt visum est, non poterant inuiti alienari, quæ legis dispositio sic postea deducta in conuentionem à dicto principe reddere habuit conuentionem ipsam adeò fortem in casu nostro: aliàs à lege prohibito. quinimo etiã in casu aliàs promisso, vt quando fuisset facta ecclesiæ. vt in terminis nostris probat de Opizo. in repetit. §. Diui. col. lxxxvij. quem refert & sequitur dominus meus de Ripa. in d. ccl. responsio. dicens fortius ex tali alienatione nullum transferri dominium. Et licet illud dictum de Opizo videatur fortè aliquatim dubium, tamen vltra D. Corneum illud tenet, & sequitur Iacobus in sua praxi. versic. & cum pacto, de non alienand. col. j. Domi. de Curte in suo tract. feud. in iij. parte. §. aggredior. vers. iij. declaratio. Et à ratione dubitandi tradita, per Felin. defendit Deci. in c. quæ in ecclesiis. col. penult. & est communis opinio. quã etiam tenet Calcã. consil. xliij. viso titulo. col. ij. maximè quãdo talis conuentionio fit à principe, vt hic contingit, quia habet vim legis secundum de Opizo, vbi suprã.

Sextò, adhuc magis aggrauatur nullitas ipsius alienationis, ex eo quod facta extitit contra pro-

miſionem, de non alienando iurata ad ſancta Dei euāgelia, vt patet in fine dictarum litterarum. quo caſu licet alias fuiſſet reuocabilis, tamen non potuit reuocari. obſtan. iuramento, vt dicitur in eo qui prorogauit alienam iuriſdictionem cum iuramento, de quo per doct. in l. ſi conuenerit. ff. de iuriſd. omnium iudic. Et Corcet. in rubr. de iureiur. in verſic. iij. Antho. Brunus in tract. de viribus iuramen. q. xxxviiij. Et Decius in c. j. col. xix. de iudi. & merito, quia talis reuocatio induceret periuriū, & conſequenter delinquendi occaſionem. contra text. in l. iij. ff. de iureiur. & in l. cōueniret. ff. de pact. propter quod generalis diſpoſitio ſeu derogatio, nunquā trahitur ad iurata. c. conſtitutus, vbi Felin. & doct. de reſcript. qui extendunt hoc procedere etiam reſpectu iurantis.

Et hoc ſequitur Bolog. allegando plures authoritates in noua interpretatione. cap. cum contingat ſic effectus. de elect. lib. vj. vnde non obſtat. ſi quis velit prædicta limitare reſpectu ipſius principis iurantis, quia etiam habet locum reſpectu eius ſucceſſoris. Nam licet iuramentum non tranſeat ad ſucceſſorem, nihilominus tenetur ſucceſſor exonerare animam defuncti. Vt dicit glo. in l. ij. ff. de prætor. ſtipul. per quam dicit Felin. in c. cum ſit generaliter. col. vij. de foro compet. quod poterit argui hæres per epiſcopum ad obſeruandum iuramentum defuncti pro eius animæ exoneratione. Idem tenet Rom. in authen. ſimiliter. col. vj. ad leg. Falcid. Georg. Natan in repeti. c. quamuis. col. xxj. & ſeq. de pact. in vj. Alex. conſil. xcix. videtur. col. penul. vol. iij. plene Socin. in conſil. xxxviiij. col. ij. in nouiter impreſſis, vbi dicit quod quamuis iuramentum non liget ſucceſſores, ligat tamen ſucceſſorem ad obligationes, & contractus iuratos, quibus princeps non poteſt contrauenire: quia iuramentum eſt de iure diuino, ſecundum Decium in conſil. clj. in ij. dubio.

Septimò, arguitur, realis & penitus inualida prædicta alienatio ex multiplici defectu ſolemnitatis, quæ in ea interuenire debebat, ſuppoſito etiā quod præmiſſis non obſtan. fieri potuiſſet.

Primò enim, defectu citationis dictorum Grambodien. qui citari debebant, attento eorum graui præiudicio, de quo ſuprà etiam ſi in ipſo contractu princeps appoſuiſſet clauſulam ſupplens eum defectum ex certa ſcientia, & de plenitudine poteltatis. clem. paſtoralis. §. cæterum. de re iudic. Et Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verbo figura. qui mouetur ex eo quod Deus, in quo eſt omnis poteſtas, antequam priuaret Adam paradifo, citauit eum dicens, Adam vbi es, ſecundum Claud. de aquis, qui vltra hoc plura adducit in l. vt vim. ff. de iuſt. & iure.

Secundò quidem, quia in litteris dictæ alienationis, non legitur principem derogaffe comitatibus, edictis vetantibus alienationem rerum domanialium, & minus expreſſe conuentioni ad hoc adhibita per dictos Grambodien. cum ſuo immediate prædeceſſore Ludouico ſecundo. quorum omnium non tantum generalis requirebatur derogatio. quinimo etiam ſpecialis, ſaltem quoad di-

ctam conuentionem. glo. eſt ad hoc ſingul. in l. de curionibus. C. de ſilentiar. lib. xij. per quam ita vult Bald. in l. fin. in vlti. verb. C. ſi contro. ius vel vtilit. publ. & conſtituit Alexand. in conſil. cj. col. ij. vol. j. Bologni. in conſil. vj. penul. etiam ſi dici non poſſit. iurata conuentio, ſed ſimplex, & gratuita conceſſio. Nam adhuc illi, per ſecundum derogatum non videtur, niſi de eo fuerit facta ſpecialis mentio. vt dicit Alex. in conſil. cxxv. viſo titulo. col. ij. per not. in c. bonæ. de cōfir. vtil. vel inutil. & in c. ex litteris. de offic. deleg. cum ſimilib. plenius allegata per d. Steph. Bertrandum, in conſil. cxxx. nec obſtat clauſula ex certa ſcientia: quia per eam cenſetur tantum derogatum hiſ que ſunt iuris, de quibus princeps præſumitur habere notitiam, non autem hiſ que ſunt facti. vt erant præmiſſa edicta ſuorum prædeceſſorum, & ita concludit Felin. in cap. nonnulli, col. xvij. in ij. limit. de reſcript. & d. Stephan. Bertrand. in conſil. clxix. num. iij. & in conſil. cxij. nu. xxx. in ij. parte. Et ideo multò minus per dictā clauſulam, ex certa ſcientia, videri debet derogatum antedictæ conuentioni, tum quia magis veriſimile eſt principem illam ignoraffe, tum etiam quia erat iurata. quo caſu non ita de facili præſumitur derogatio. ſecundum Felin. & Dec. in c. conſtitutus. col. vj. verſic. limita. quadrupliciter. de reſcrip. Et non dicitur quod in neceſſariam conſequentiam princeps alienando videatur derogaffe, quia hoc eſſet fortè verum ſi conſtaret de præmiſſis regiſ edictis, & iurata conuentione, ipſum habuiſſe notitiam, aliàs ſecus per ſupradicta. Et quod in ſimil. dicit Bolog. in d. conſil. vj. col. penult. Et quod de alienatione illorum de Gardana à comite prouinciæ facta in præiudicium eorum ſimplicis priuilegij de non alienando conſuluit Do. Steph. Bertrand. in conſil. clxiiij. in ij. parte.

Tertiò itaque videtur quod dici poſſit nulla antedicta alienatio ex quo non fuit facta cum conſil. & conſenſu maioris partis baronum dicti Regis Ludouici exiſtē. in minore ætate. Nam rex quamuis maior non poteſt alienare de bonis Regni, ſine conſil. maioris partis ſuorum baronum, etiam in caſu alias permiſſo, vt dicit Innocen. in d. c. intellecto. de iureiur. & conſuluit. Card. in cōſ. cxxxviiij. quem refert Felin. in c. ad audientiam. colum. ij. de præſcript. & Barber. in tract. de poteſta. Cardinal. in ij. q. ij. partis.

Tenendo igitur hanc partem, quod nulla fuerit alienatio dictorum Grambodien. quod profectò multum æquitati congruū, ex præmiſſis videtur, in aliquo refragari & habent aliqua quæ fortaffe in contrarium proponi poſſent. nam quidem ſi dicitur primò, quod alienatio ipſa facta fuerit via permutationis, vel ſaltem in ſolutum. Et ſic titulo vtili & regi neceſſario, quem propterea non comprehendit iuris communis diſpoſitio, nec comitis edicta, minūſque illa ſpecialis conuentio de non alienando præfatos Grambodien. arg. text. in c. vt ſupr. §. ſi. de rebus eccleſiis non alienand. & eorum quæ latè ſcribit Felin. in c. cauſam. col. iij. de iudic. quoniam reſpondetur quod etiam ſi hoc eſſet verum, tamen opus eſſet, quod ſufficienter conſtaret de ipſa

de ipſa permutatione, vel ſolutione, de qua nõ poteſt dici cõſtare per illa verba narrata litterarum Reginæ Yrlas, quæ nullo modo probant. vulg. c. ſi Papa. de priuileg. & tradit. Bart. Imol. & cæteri doct. in l. ex hac ſcriptura. col. vlt. de donat. & licet aliàs probarent, ex quo agitur de factò antiquiſſimo ipſiusmet principis, non tamen in iſto caſu per text. in l. & ſi forte. ff. de conſtit. pecun. & in l. ſi donationem. C. de coll. vbi certiffima & traditur regula (quæ ſecundum doct. nunquam fallit) quod vbi aſſertio facit contraſtum licitū, qui aliàs eſſet à iure improbatuſ. vt hîc contingit, nunquam illi ſtatur quinimò præſumitur facta in fraudē legis, donec aliter de ea quis ſufficienter conſtare faciat, vt per doct. vbi ſupr. & in l. per diuerſas. C. mand. & in auth. ſi quis in aliquo. C. de edend. cum ſimil. adde plenè alleg. per D. Steph. Bertrand. in conſil. cxviiij. nu. io. in j. parte. Et Dec. in conſil. cxxxij. in caſu propoſito. Si enim ſtandum eſſet ſimilibus aſſertionibus principū, quis dubitat paria fuiſſe non prohibere alienationem, vel permittere in certo caſu. Cum de facili ſemper illum aſſererent ſub eſſe, vt in ſimili dicit Socin. in conſil. clxix. circa primum col. vj. & in conſil. ſed viſis teſtamento. col. iij. Franc. de cur. conſil. xxxv. ſtatu. col. v. in ſi. & d. Steph. Bertrand. in conſil. j. num. lxiiij. in d. j. parte. Et quia per dictā permutationem non conſtaret de neceſſitate alienationis prædictæ, ſed tantum de vtilitate, quæ quamuis fortè ſufficeret, ad hoc vt teneat alienatio in quantum concernit vniuerſum comitatum, non tamen ſufficere poſſet quoad præiudicium conuentionis dictiſ Grambodien. inferendum eſt igitur quod conuentio omnimodo illibata remanere debet.

Non obſtat ſecundo, ſi dicatur quod princeps per dictam conuentionem videri debeat voluiſſe à ſe & ſucceſſoribus ſuis abdicare tantum facultatem alienandi dictum caſtrum, nulla ſibi retenta ſuperioritate, per ea quæ dicit Steph. Bertrand. in conſil. j. nu. lx. in j. parte & Iaſon. in conſil. ccxxvij. col. ij. & ſeq. in iij. volum. quia reſpondetur principem etiam ſenſiſſe de huiusmodi alienatione per quā retinetur ſuperioritas, vt patet in litteris ipſis, dum ſit mentio de alienatione olim facta Raymondo de Thurena, iunctis dictiſ Grambodien. quæ fuit cauſa eorū rebellionis, qui ſi non ſe comperiſſent, tunc ſub domino ipſius de Thurena rebelli, ac ipſius regis capitali inimico non habuiſſent cauſam cum eo rebellandi. Vnde omnino credibile eſt quod princeps promiſit eos non alienare vt illis à cætero ſubmotæ eſſet ſimilis cauſa rebellandi: quod non eſſet intelligendo, tantum de alienatione totali (vt de ſe patet) ſuadet etiam hoc quia princeps expreſſe incorporauit dictū caſtrum comitali dominio, ita quod nuſquam poſſit ab eo alienari. vnde ſicut caſtra exiſtētia penes dominos inferiores non amplius dicuntur eſſe ſuperioris, ita non diceretur homo eo caſu quo comperiret ſe alienatum, penes aliquem, etiam retenta ſuperioritate, vt nunc contingit, & conſequenter iſte caſus comprehenditur ſub prædicta conuentione, ſi reſtè eam interpretari velimus. Et ad d. Bertrand. &

Iaſon. ſuprà alleg. reſpondetur, quod ipſi loquuntur de interpretatione iuris communis vetantis principibus alienationem rerum principatus. Nos autem non tantum de illa ſed de interpretatione expreſſe conuentionis ſuper hoc per principem factæ certis bonis reſpectibus de quibus ſuprà.

Non obſtat tertio, ſi pro ſolido argumento, & ſufficiente ad totalem deſtructionem intentionis eorundem Grambodien. dicatur quod præſentia vnio ſit & fuerit nulla tanquam facta per illum dominum Carolum principem Tarente, non habentem ad hoc poteſtatem: quia imo habebat cum eſſet frater illuſtriſſimi domini Ludouici Regis Sicilia & comitis Prouinciæ, ac tunc magnus, pro eo in dicto regno iuſtitiarius. Et in comitatu prædicto Regius generalis vice gereus. vnde omnia poterat ſecundum glo. & ibi ſcriben. in c. penul. de offic. vicar. pro qua ibi allegantur plura iura. Et ideo ſicut rex ipſe facere poterat talem conuentionem: ſic etiam dictus Dominus Carolus princeps Tarenti, qui vices regias gerebat facere potuit, maximè cum tendebat ad reductionem ſubditorum rebellium, & ad obuiandum in futurum omni rebellionem, per ea quæ dicta ſunt in iij. fundamento, & in proxima præcedenti reſponſione. Item fruſtra dubitari contingit de validitate dictæ conuentionis quoad defectum poteſtatis, ex quo poſtea ſuperuenit voluntas regis, qui illam ſimul cum cæteris contentis in dictis litteris ratificauit, & confirmauit, ex ſua certa ſcientia, tenore earundem litterarum expreſſo, ad magis demonſtrandum ſe illas vidiffe, quo caſu etiam ſi non ſubſcriberet clauſulam ex certa ſcientia, prout ſubiecit, adhuc ſufficeret ne contra dictam confirmationem aliquid obijci poſſit, ſecundum glo. & omnes doct. in c. penul. in verbo. tenor compositionis infertus. de conſir. vtil. vel inutil. quod ibi ampliauit procedere etiam ſi in litteris confirmationis eſſet clauſula ſine prauitate, quæ arguit de ſe ignorantiam in principe, & ſequitur Felin. in c. cum inter. col. j. cum tribus ſequen. de exceptionibus, & in c. cum nulli in princip. col. xij. in iij. fall. de reſcript.

Non obſtat quarto, tot & tantuſ actus ipſorum Grambodien. per quos dicuntur renuntiaſſe dictæ eorum facultati data in prædicta conuentione, de reſiſtendo & contradicendo caſu quo alienarentur: Non quidem primò eorum taciturnitas ſiue tacitus conſenſus qui interuenit in non contradicendo, quando Dom. Anthonius de Fourcalquiero filius & procurator præfati M. D. Guillermi fuit ſolemniter immiſſus in poſſeſſionem dicti Caſtri, per dom. Bertrand. Gauſfredum iudicem Aquea & commiſſarium ad id expreſſe deputatum, per Regem Ludouicum & Hyrladam Reginam eius matrem, quoniam hoc ideo fuit quod non contradixerunt Grambodien. ipſi: quia ſi contradixiſſent ipſo factò, incurrebant in irreuocabilem indignationem maieltatis dictorum Regis, & Reginæ: quod pro pena eiſdem Grambodien. fuerat impoſitum, per iam dictum commiſſarium, quam quidem penam eo caſu ratam, gratam atque firmam ſic irremiſſibiliter habebant, & gerebant

Renuntia-
tio priuile-
gij an indu-
catur ex a-
ctu conu-
ſio priuile-
gio.

Subditi nõ
poſſunt à ſuo
domino alij
rad. domi-
no eis non
vocatis.

principes prædicti, vt attestantur litteræ d. cta commissionis cum illarum executione. Ex quo satis colligitur qualis & quantus fuerit iustus metus eorundem Grambodien.

Nam si tantum preces superioris de se iustum metum inducant, & sufficiant propterea ad rescissionem contractus celebrati, vt dicit Innocen. in c. petitio. de iureiuran. Eo quia Rogatus domini est præceptum, secund. glo. in l. j. c. rea princip. ff. quod quisque iur. Et ex simplici præcepto superioris iustus metus inducatur arg. c. generali. quod ibi not. glo. in verb. morere. xx. ij. q. viij. & l. fin. C. de his quæ vi metus. caus. Quando igitur fortior cuique videri debet metus dictorum Grambodien. proueniens ex præcepto irrevocabili indignationis eorum regis, & reginæ null. non patet, cum timere facultatem siue austeritatem alicuius hominis potentis, metus iustus esse dicatur. vt per Innocen. in c. quod ex his. de senten. excommunicat. Et Bald. in d. rub. de his quæ vi metus. caus. post glo. in c. cum dilectus. in verb. mortis (quæ ad hoc ponderat ibi Panor.) extra eod. & sic cum dicti Grambodien. tacuerunt, & non contradixerunt prædictæ missioni in possessionem propter iustum metum, non potest inferri ex tali metulosa taciturnitate aliquis tacitus consensus, & eis præiudicabilis iuribus & doctorum autoritatibus notissimis & multum egregie adiuuatur per d. Steph. Bertrand. in consil. j. col. j. cum seq. in j. parte. Et Decis. in consilio cccclxviij. col. iij.

Et si dicatur, quod ultra ipsam taciturnitatem fecerunt dicti Grambodien. infinitos actus reiterare, per quos magis palam recesserunt à dicta eorum facultate, vt in præstando totiens fidelitatem seruitium & obedientiam, d. domino Guilliermo & Anthonio de Fourcalquiero, patri & filio, ac cæteris aliis eorum successoribus, qui plures fuerunt. Ante modernum enim Iohannem de Cruce proneporem dicti domini Anthonij ex nobili domicella, Thomacia eius filia. Respondetur quod omnes illæ fidelitates, & alij actus supradicti fuerunt pariter metulosi. De omnibus quidem illis qui fuerunt facti durante vita prædicti Regis Ludouici tertij non est dubium, quia idem metus, de quo supra, præsumitur semper durasse iuxta not. per Bar. in l. penul. de codicet. ob turp. caus. & in l. j. C. quod met. caus. & per canonist. in c. j. eod. tit. prout in similib. dicitur de metu illato uxori per maritum, qui nunquam ex interuallo purgatur durante matrimonio, secundum Bar. vbi supr. & Bal. in d. l. j. vbi etiam dicit Cyn. quod, si semel officialis mihi metum intulerit adhuc dicitur cum timore, licet non sim in eius conspectu, si modo hoc tempore adhuc est in officio. arg. text. in l. si per impressio. nem. C. eod. quod sequitur Bald. in l. nouissime. in fin. princip. ff. quod fals. tuto. Et maxime procedere debet in tanto principe qui in comitatu provinciarum nullum recognoscit. superiore, vt inquit Oldrad. quem sequitur d. Steph. Bertrand. in consil. cccxviij. in principi. in ij. parte. Et præceptor meus de Ripa in ij. lib. respon. c. vj. nu. xiiij. propter quod eius tam rigorosum præceptum erat quod sicut semper lo-

quitur semper terrebat, vt in simili de statuto metum inferente, dicit Bal. in l. omnis in fi. C. ad Terul. De aliis autem actibus, de quibus posset argumentari, factis durante vita regis Rena. fratris, & immediatè successoris præfati Ludouici tertij idè per omnia dicendum est, quod de supradictis, ex eo quia pariter mandauit, per suas litteras patentes datas, die x. Decembris, anno 1435. quod homines præfati de Grambodio. eidem magnifico domino Anthonio obedirent, & alia facerent sicut eorum domino si indignationem suam cuperent euitare, citra tamen præiudicium petitorij, quod in dictis litteris expressè referuatur. Vnde quidquid fecerunt dicti Grambodien. tamdiu quamdiu vixit præfatus rex Renatus satis metulosum fuit, per supradicta. Et quod in simili consuluit dominus Iaso. de quibusdam actibus factis per homines de Sabaud. viuente illustrissimo domino Duce Sabaudia in consil. clxv. vol. ij. & Panormit. in consil. iij. in x. q. partis secundæ quia ex tali donatione concludit iuramentum fidelitatis præstitum per quendam dominum Costanum ad mandatum regis Angliæ pro castro de Lerdea eam non ligare. Et idem dicit Decius in d. consil. cccclxviij. col. iij. De quadam recognitione facta per dominum Pelaticine, de quibusdam castris, ex poenali ordinatione ducis Mediolanen. allegando ad hoc Cardinalem in consil. cccxxvij. & Calder. consil. j. in titu. quod metus caus. Et breuiter hæc est communis doctor. senten. quod si subditi aliqui faciant in suum præiudicium propter litteras regias, præsumitur factum metulose, sic quod eis non præiudicat & minus eorum posteris. Quam opinionem pulchrè comperio approbatam, per Paul. de Castr. in consil. vij. quia frustra. in ij. col. lib. j. & propterea restat proculdubio inferendum in casu nostro, quod per fidelitatem censum, & seruitia cæteraque alia præstita in signum obedientiæ per præfatos Grambodien. iam dicto domino Guiljelmo de Fourcalquier & successoribus suis, durante vita, dictorum regum Ludouici & tanquam ex probabili & iustissimo metu, non debeant eidem Grambodien. obesse.

Quoad verò alia similia prædictis præstita à tempore mortis Regis Renati. Licet forte non possint ab illis excusari ratione metus, qui consistebat in dubitando incurrere indignationem eiusdem regis: quia videtur cessasse per eius mortem, attamen adhuc possunt excusari, ex eo quod præmissa tenebantur facere aresto magni consilij dicti Regis Renati lato super mero possessorio an. 1430. per quod fuerunt adstricti ipsi Grambodien. cognoscere præfatum Anthonium de Fourcalquiero in dominium, saluo tamen & referuato iure illis competenti in petitorio, cum propter hoc dictum, magnum consilium in aliquo derogare non intellexerit, constantibus litteris dicti aresti. Vnde postea Grambodienſes ipsi quoquomodo cognoscendo dictum Anthonium de Fourcalquiero vel eius successores in dominos, censi sunt potius hoc fecisse eo animo vt dicto aresto satisfacerent, quam quod velint iam dictæ facultati renuntiare, prout

prout in simili dicimus de canonicis habentibus priuilegium, vel statutum de certo numero canonicorum, quia si de mandato Papæ faciunt actum contrarium recipiendo canonicum supernumerarium sibi nõ præiudicant, quia potius præsumuntur hoc facere animo obediendi Papæ quam renuntiandi eorum priuilegio. vt not. in cap. constitutus. de purg. cano. & per Cyn. in l. voluntaria. C. de excusator. & per Hostien. Iohannem Andr. & Anthon. de Butrio. in c. accedentibus. de priuileg. & in c. super hoc. de renuntiat. quos refert & sequitur Alexand. in consil. xxxiiij. ponderatis, his quæ continentur in priuilegio. col. iij. in v. volum. & domino Stephano Bertrand. in consilio cliv. num. 14. in tertia parte. Quia propter hoc inferit illos de Gardana non censi renuntiasse eorum priuilegio simili nostræ conuentioni, de non alienando prætextu quorundam actuum, qui poterant interpretari etiam in alium censum, quam renunciationis. Signanter etiam in casu nostro admittendum est quod isti præfati actus celebrati fuerunt animo potius parendi dicto aresto, & pluribus Regis mandatis, de quibus supra quam animo renuntiandi dictæ conuentioni, per illam solemnem protestationem factam, per Syndicos dicti castri nomine totius vniuersitatis, anno domini 1480. die quadam 24. Septembris: per quam protestati fuerunt coram domino Lazaro de Cruce patris præfati domini Iohannis Moderni, quod per præstationem homagiorum fidelitatis & sacramentorum, eidem præfatorum non intendebat aliquo modo præiudicare dictæ vniuersitati, seu hominibus illius, quod minus eis liceret redire ad regnum domanium ve à quo alienati fuerant toties quoties per Regem reducerentur ad illud: quo casu talia homagia pro non factis habere volebant, & intendebant: de quo sic expressè protestati fuerunt constante mandamento à dicto processo producto: quæ protestatio, licet prima facie tanquam contraria facta, non videatur protestantes releuare. per text. in l. cum plures. §. locator. ff. locat. Tamen in veritate eos releuauit & releuat, in eo quod per eam conseruatum est ius illis competens ratione dictæ conuentionis, vt de protestatione Tragonensium facta in alienatione castri de Orgono pro cõseruatione priuilegij de non alienando, concludit D. meus de Ripa in ij. lib. respon. c. iij. & sequent. consuluit Bald. in consil. cccxxvij. Archiepiscopus. li. iij.

Postremò, itaque præsumendum est, quod eo animo tales actus fecerunt dicti Grambodienſes, vt comitatibus regijs, & prædicto aresto obedirent, & non vt renuntiant dictæ conuentioni Regis de non alienando, quia si bene legantur producta hinc inde facile cõperietur quod à tempore factæ alienationis prædictæ nullum vel modicum fuit spatium temporis, quo non certauerint in possessore vel petitorio, pro obseruatione iam dictæ conuentionis, in petendo dictum castrum reuniri & incorporari Regio domanio.

Ideo ex his multò magis indubitanter concluditur omnes præmissos actus, qualescunque fue-

runt dicti Grambodienſes, non obesse, etiam si dixissent illos spontè fecisse, quia posteaquam quis potest compelli dicitur coactè facere, licet dicat quod spontè facit. vt dicit Petr. de Anch. in consil. cliv. col. ij. Barba. in consil. xlij. col. iij. libr. j. & consil. lx. col. iij. eod. lib. Et plenè Decius in consil. 640. col. fin.

Vnde solum superest respondere, ad hoc quod ipsi Grambodien. obtinuerunt ab eod. domin. Anthonio. de Fourcalquiero, confirmationem suorum priuilegiorum antiquorum & concessionum aliquarum nouarum, quia quantum attinet ad istum actum, qui dependebat à mera voluntate ipsorum, nec ad illum poterant compelli, non videntur præmissa pro responsione sufficere. Igitur huic aliter respondendo, dico quod ista acquisitio de cõfirmando priuilegia & alia de nouo concedendo fuit facta per eosdem assertores Syndicos & consiliarios dicti castri, qui nullam potestatem ad id faciendum habebant, propter quod eorum factum tanquam singularum personarum non potuit præiudicare competenti, ex priuilegio, vel alias dictæ vniuersitati. secund. Bald. in consil. cccxxvij. Archiepiscopus in iij. parte & si ratificauerint, non tamen per modum congregati consilij, in quo constet interuenisse consensum duarum partium omnium hominum dictæ vniuersitatis, quo casu non valet vt in terminis voluit Ias. in consil. 140. libr. 4. quinimò & si constaret maiorem partem consensisse adhuc non potuisset præiudicare cæteris non consentientibus, ex quo vt probatū est supra contra eorum libertatem agitur secundum eundem Ias. in l. Iurifigentium. §. hodie autem. col. iij. versic. xij. limita. ff. de pact. Anch. consil. x. videtur in regul. peccatum. col. xxvij. in v. q. Vbi dicit quod tunc esset licitum minori parti maiorem circumuenire, & in foro cõscientiæ non teneretur, & ideo est quod quando agitur de damno vniuersitatis, quilibet particularis potest se opponere, & admitti debet secundum Dec. in consil. 152. col. iij. & Felyn. in ca. super his. in princip. de maiorit. & obediens. qui post Bald. & Anto. de Butr. vbi ampliat hoc procedere etiam respectu illius qui vocatus ad consilium non voluit accedere, quoniam si sciebat, quod in eo tractaretur se consentiendo alicui subiectioni, vt hic contigit non tenebatur ire: & posito citra verum præiudicium quod omnes illi de Grambundio, qui pro tunc erant nedum tacite, vt prætenditur: sed expressè renuntiascent dictæ Regis conuentioni de non se subiiciendo alteri domino quam Regi, nihilominus dici potest quod ex eo nullum factum fuerit præiudicium modernis Grambodien. per eorumdem renunciationem, quia tales eorum parentes non potuerunt eis auferre illam prædictam libertatem, quam illis minime tradiderant, sed eorum priores parentes, per text. in l. emancipatum. in fin. ff. de senat. quem ad id allegat singularem Paulus de Castr. in d. consil. vij. Et faciūt alia in simili deducta per Iacob. de sanct. Geor. in sua inuestitura. in versic. quæ quidem inuestiti. col. xvij. & plenius per Dec. in consil. 468. col. penul.

Confirmatio priuilegiorum ab eo qui non habebat potestatem.

Non obstat quòd, & principaliter si præfatus dominus Iohannes de Cruce exceptione præscriptionis, se iuvari voluit contra præfatos Grambodiensis quoniam argumento à sufficienti partium enumeratione, quod validum est, in iure constat nullã subesse præscriptionem, etiam decennalem: nam dominus Guilielmus de Fourcalquier, in quem facta fuit dicta alienatio morte præuentus possedit dictum castrum minus triennio cum alienatio ipsa facta fuerit anno domini 1420. & Anthonio de Fourcalquier, vii filius, & hæres, dicti castri anno 1423. constante instrumento homagij pro parte ipsius domini de Cruce producto. Item licet præfatus dominus Anthonius possederit postea dictum castrum, vsque ad annum domini 1465. sic attestante eius codicillo, in quo relinquit dictum castrum nobili domicella Thomacia eius filia, tamen cum bona fide solum potuit possidere per octo annos, ex quo de anno 1431. fuit eiectus à possessione illius in vim certę declarationis factę per quędã Petrum de Bella valle Regium generalem in hac patria Prouincię locum tenentem, & gubernatorem super petita obseruatione, dictę conuentionis pro parte dictorum Grambodiensis, propter cuiusquidam conuentionis notitiã, quam illo modo habuit ipse dominus Anthonius sic fuit constitutus in mala fide, vt postea in possessionem reintegratus, per Regem Renatum, citra in præiudicium eiusdem conuentionis, seu priuilegij in conuentionem trãfæcti non potuerit aliquo modo præscribere, obstant. sibi mala fide iuribus notissimis. Item nec etiam potuit perfecte præscribere dicta domina Thomasia, eius filia infra duodecim annos quibus tantum dictum castrum possedit, computando huiusmodi temporis spatium à tempore codicilli confecti anno domini 1465. in quo fuit vt dictum est, sibi relictum dictum castrum, vsque ad tempus quo dominus Lazarus de Cruce eius filius (vt hæres) de eodem castro homagium Regi præstitit, quod fuit anno 1477. Quicquid dominus Lazarus similiter nõ præscripsit, quia fuit postea constitutus, in conscientia dictę conuentionis, anno domini 1480. per protestationes quas tunc sibi fecerunt dicti Grambodiensis, consentientes confirmationi illius, ex qua scientia orra est mala fides sufficiens ad impediendum dictam præscriptionem, prout etiam illam fortius impediuerunt lite contra eundem dominum Lazarum mota per dictos homines iuncto Regio procuratore, vigore dictę conuentionis. Et hoc anno 1496. Et quia iam dictus dominus Iohannes de Cruce filius & hæres præfati domini Lazari, cõtra quem nunc agitur, solum & dumtaxat possedit per quadriennium, & non vltra sua talis possessio, nec aliorum suorum prædecessorum quatumcumque fuerit continuata à quatuordecim annis nunquam sufficiens fuit ad cauendam aliquam præscriptionem, qua merito nunc possit se iuare per supradicta.

Præscriptio
impedita.

RESP. CXLVII.

Contradictiõs en matiere de reunion pour
Messieurs les gens du Roy, contre
le seigneur de Courbieres, &
de Gramboys.

LE Procureur general du Roy, ioint avec les habitans de Gramboys demandeurs en matiere de reunion, à l'encontre de Jean de la Croix, soy disant seigneur dudit lieu de Gramboys, defendeur en ladite matiere: dict. (pour l'interest du Roy, & pour respondre à certain aduertissement de nouueau produit par ledit defendeur) ce qui s'esuit. Premierement, que le Comte de Fourcalquier & de Prouence au dedans duquelles parties sont d'accord, ladite terre & seigneurie de Gramboys estre situee & assise en lieu haut, & est de sa nature & condition, & par les anciens statutz du pays indiuisible, & inalienable, ensemble le domaine appartenant es dependances d'iceluy.

Mesmement il y a ordonnance & statut fait, interueniente iuramento, par le Roy Robert de Hierusalem, & de Sicile, Comte de Prouence, & Fourcalquier, de n'aliener le domaine desdicts Comtes, & mandement expres de reuocquer ce qui auoit au parauant esté aliene, comme appert par la piece cottee E, en l'inuentaie desdicts demandeurs.

Pareillement y a article expres, extrait de certain traitté ancien de paix, trouué es archives publiques, le domayne desdicts Comtes, avecques promesse de casser les alienations faictes, & reuocquer ce qui auoit esté aliene.

Se trouuent aussi plusieurs anciennes lettres patentes ausdictes archives publiques, decernees par les Roys & Roynes de Hierusalem & de Sicile, Comtes & Comtesses de Prouence, & Fourcalquier, adressans aux officiers desdicts Comtes, pour reuocquer & reuoir ce qui auoit esté aliene du domayne desdicts Comtes.

Qui denote de tous temps & ancienneté, & par les statutz, ordonnance & loy comune dudit pays que lesdicts Comtes avec leurs domaynes sont inalienables, & indiuisibles, & que telle est la nature & condition d'iceux Comtes.

TRANSACTIO.

Contradictiõnes in matiera reunionis pro
dominis à Rege deputatis, contra
dominum de Courbieres, &
de Gramboys.

PROcurator regius, adiuctus habitantibus de Grambudio petitoribus in matiera reunionis, contra Iohannem de la Croix, qui se dominum d. loci de Grambudio nominat in d. matiera defensoris, dicit (eò quòd Regis interest, & vt respondeatur monitorio de nouo per d. defensorem producto) id quod sequitur.

Primò, quòd comitatus de Fourcalquier & Prouencię, intra cuius limites partes, territorium & domi-

Reunion
maãlee p
Procureur
Roy & h
subiecta
lieu de G
boys qui
uoit esse
lience, co
tre vne co
taine vno
faicte pu
les com
de prouie

Reunion
Procureur
Regis
& habitans
loci de G
boys poss
tas, qui
tra certu
unionis
maãlee p
tes Proc
cia, fact
suerat
diru.

& dominium de Grambudio situm & in eminenti loco collocatum esse conueniunt, sit sui natura & conditione, ac per antiqua patria statuta indiuilibilis, non alienabilis, vnã cum domaniis, pertinentiis, & dependentiis eiusdem.

Atque ampliùs, factum est statutum atque ordinatio, interueniente iuramento, per Robertum Regem Hierosolimitanum, & Sicilię, Comitum Prouencię & Fourcalquier, de domaniis dictorum comitatuum non vendendis: atque edictum expresse promulgatum, de reuocando eò quòd prius alienatum fuerit, vt apparet per partem litera E signatam, in inuentario petitorum subministratam.

Similiter articulus expresse de quodam antiquo pacis tractatu extractus reperitur, in quo habetur in archiuis publicis domanium d. Comitatum, nec non promissiones de alienationibus factis rescindendis, atque eo etiam, quod alienatum esset, reuocando.

Adhęc quãplurimę cõstitutiones antiquę in d. archiuis publicis inueniunt, per Reges & Reginas de Hierusalem atque Sicilię ordinatas, Comites & Comitissas Prouencię & Fourcalquier, ad officarios d. Comitatum directas, ad reuocandum & reuniendum quicquid ex domanio d. Comitatum alienatum fuisset.

Quo significatur, quòd ab omni hominum memoria tam per statuta & cõstitutiones, quàm Legem patrię cõmunem, d. Comitatus vnã cum eorum domaniis, neque diuidi, neque alienari possint. Et quòd eorundem natura & conditio talis sit.

Que le chasteau, terre & seigneurie de Gramboys a esté anciennement, & encores est du domayne & vray patrimoine desdicts Comtes de Prouence & Fourcalquier, & ne le peut ledict defendeur nier: car la terre & seigneurie de Gramboys, par son propos mesmes, est enclose au dedans de ladite Comté de Fourcalquier. Et sic, ledict Comté est fondé, [quòd castru, territorium & dominium de Grambudio ab antiquo fuerit, & adhuc sit domanij & proprii patrimonij d. Comitum Prouencię & Fourcalquier: hoc d. de fenfor negare non potest. Territorium enim & dominium de Grambudio (vt ipsemet refert) intra limites Comitatus de Fourcalquier continetur. Atque ita Comitatus prædictus est fundatus] non solum in iurisdictione, sed etiam in dominio directo, per text. in l. e. de sacra. §. fin. ff. de contrah. emptio. quem ad hoc citat Bal. in rubr. ff. illo titul.

Et aussi est ledict defendeur d'accord que lors mesmes que ladite terre n'estoit entre les mains des Comtes de Prouence & Fourcalquier, elle estoit tenue en foy & hommage dudit Comté. Et sic, est indubitable qu'elle a esté anciennement du vray domayne & patrimoine dudit Comté. [Concedit insuper d. defensor quòd eò etiam tempore quod territoriu non tenebatur à comitibus Prouencię & Fourcalquier, erat sub fide & fidelitate dicti Comitatus. Quare dubitari non potest, quin ab antiquo fuerit veri domanij & patrimonij d. Comitatus.]

Appert aussi par le procès que ladite terre & seigneurie de Gramboys, ayant esté autrefois alienee & mise hors des mains de nosdicts Comtes de Prouence & Fourcalquier, [apparet etiam per processum, quòd d. territorium & dominium de Grambudio postquam alienatum fuisset, & nostris dictis Comitibus Prouencię & Fourcalquier substractu,] quòd tamen non poterat legitimè fieri, seroit renue & retournée audit Comté, & renue à iceluy, mesmement en l'an 1394. Et sic, supposé que l'alienation & inféudation qui en auoit esté faicte au parauant eust esté valable, ce que non: toutesfois apres la reuocation ladite terre auoit esté inalienable, & de mesme nature & condition que ledict Comté, [reunitum fuerit, & reuersum ad d. Comitatum, reunitum verò illi, anno nempe 394. Et sic posito, quòd alienatio & inféudatio, quã facta fuerat, prius valida fuisset, quòd secus est: post reuocationem tamen d. territorium alienari non potuerat, vt potè quòd eiusdem natura & conditionis erat cuius d. Comitatus.]

Car en terme de droit, [nam in terminis iuris] feudi reuersio feu vnio facit vt res sic reuersa resumatur eandem naturam, & qualitatem pristinam, perinde ac si nunquam fuisset separata, per text. iuncta glos. in l. Lucius. in princip. ff. de leg. ij. & per illu text. ita decidit Bal. in c. j. de feu. March. in v. lib. feud.

Oultre ce que par la nature & condition, & par les statutz, traittez iurez, ordonnance & Loy commune du pays de Prouence & Fourcalquier, lesdicts Comtes avecques tout leur domayne, annexes, vnions, appartenances & dependances sont inalienables, encores y a il speciale prouision & priuilege, par lequel ladite terre & seigneurie de Gramboys n'a peu estre alienee & mise hors des mains desdicts Comtes de Prouence & Fourcalquier. [Præter id verò quòd sui natura & conditione d. Comitatus cum suo toto domanio, annexis, vnionibus, pertinentiis & dependentiis alienari non possint, & hoc propter statuta, tractatus iuratos, ordinatione & patrię legem communem, specialis adhuc quãdam superest prouisio & priuilegium, quo d. territorium & dominium de Grambudio non poterit alienari, & d. Comitibus Prouencię & Fourcalquier subtrahi.]

C'est que en l'an 1394. le 18. iour de May, ledit Chasteau, Ville, habitans & seigneurs de Gramboys, furent incorporez & inseparablement vniz au domayne du Comté de Prouence & Fourcalquier, & de ses heritiers & successeurs esdicts Comtés. Et porre le texte de ladite reunion & incorporation ces mots: [Hoc videlicet quòd anno 1394. die 18. Maij d. Castrum, Ciuitas, habitatores & domini de Grambudio, fuerint incorporati & inseparabiliter vniti domanio Comitatus Prouencię & Fourcalquier, & eorundem Comitatum successoribus: Textus verò prædictę reunionis & incorporationis hæc verba inserit:] ita quòd nunquã extra domaniu in alienas manus transferri valeat, vendi aut alienari.

Et faut noter que ladite vnion & perpetuelle incorporation fut faicte tant en faueur & pour le bien du Roy & Comte de Prouence & Fourcalquier, qui pour lors estoit, comme pour consideration & recompence

Unio seu re
uersio feudi
ad dominiũ,
reducit rē
ad suã pri
mariã natu
ram.

pence des grands seruites, loyauté & fidelité, que lesdits habitans de Gramboys auoyent fait & gardé au dit Comte. Et mesmes en reconnaissance de ce, que lors dudit priuilege, ilz s'estoyent recentement eximez. [Notandum quoque est d. vnionem & perpetuam incorporationem non tantum in fauorem & commodum Regis & Comitum Prouenciae & Fourcalquier, qui tunc temporis erat, factam fuisse, sed & propter magna merita & fidelitatem, quam d. habitatores de Grambundio erga d. Comitum praestiterant: atque in eius etiam recognitionem, quod a tempore d. priuilegij se recentiter eximerant] à iugo tyrannico, d'vn nommé Raymon de Turenne, & s'estoyent reduits & remis en l'obeissance du Roy, Comte de Prouence & Fourcalquier [Nempe à Raymundo de Turenne, & Regis, Comitum Prouenciae, & Fourcalquier obsequio se se addixerant.]

Tellemen que ledit priuilege & promesse de n'aliener jamais, n'y mettre hors des mains & domayne desdits Comtes de Prouence, & Fourcalquier, lesdits habitans de Gramboys fut fait. [Ita quod d. priuilegium & promissio de nunquam alienando, nec in alienas manus transferendo, extra domanium d. Comitum, Prouenciae & Fourcalquier, sunt d. habitatoribus de Grambundio facta] ob causam & remunerationem, & pro bono pacis. Et est quodammodo tractatus pacis, & vne reuersion par eux faite en l'obeissance & fidelité de leur Prince des mains & ionissance dudit Raymond de Turenne, rebelle audit Comte de Prouence, qui estoit leur seigneur contre leur gré & vouloir, ainsi que le porte la chartre de ladite incorporation. [& reuersio per eos facta ad obsequium & fidelitatem proprii Principis de manu & possessione d. Raymundi de Turenne, d. Comitum Prouenciae rebellis, qui illis etiam inuitis imperabat, vt tenor literarum d. incorporationis declarat.] Et sic non purum & simplex priuilegium, quia non est omnino gratuitum, licet sit beneficium. l. Lucius. ff. de obseq. à libert. praestan. l. j. ff. de dona.

Et auques ce ledit priuilege estoit, & est conforme aux statutz, ordonances & Loy commune du pays. [Adhuc d. priuilegium erat, & est conforme statutis, ordinationi & patriae legi communi.] Et sic non est purum & simplex priuilegium, qui seruira pour ce qui sera dit tantost touchant la reuocation dudit priuilege, que ledit defendeur pretend auoir peu estre faite. [Quod seruiet ad hoc quod infra dicitur de d. priuilegij reuocatione, quam potuiffie fieri d. defensor praetendit.]

Et Vray que ladite vnion & incorporation fut faite audit an 1390. & ledit priuilege ostroyé ausdits habitans de Gramboys par Charles Prince de Tarente, frere du Roy Loys de Hierusalem & de Sicile. Lieutenant du Roy & gouverneur des Comtez de Prouence & Fourcalquier. Mais tout cela fut confirmé par ledit Roy Loys l'an 1399. Et est ledit priuilege inseré de mot à mot, en ladite Chartre de ladite confirmation. [Instituum verò non est quin d. vnio & incorporatione anno 1390. facta fuerit, & d. priuilegium habitatoribus de Grambundio per Carolum principem Tarentinum concessum, fratrem Ludouici Regis Hierusalem & Siciliae vices Regis geren-

tem, & Comitatum Prouenciae & Fourcalquier gubernatorem. Sed hoc omne per d. Ludouicum Regem anno 1399. confirmatum priuilegium auctoritate de verbo ad verbum in praedictis confirmationis literis relatum est.]

Depuis fut executee ladite reunion par vn nommé de Bella-Valle Lieutenant & gouverneur desdits Comtez, & le Conseil dudit Roy de Sicile, en vertu des lettres patentes dudit seigneur. Et y est gardée la forme requise de droit & vnion & incorporation. Ce que toutes fois n'estoit besoing. [Postea d. reunio per quendam de Bella-valle d. Comitatum gubernatorem, necnon Consilium d. Regis Siciliae, virtute cuiusdam rescripti à d. domino concessi, executioni mandata est. Atque forma iuris in vnionibus & incorporationibus necessaria, ibidem est obseruata quod tamen non erat necessè,] quia quando vile dominium reuertitur ad directum dominium, non est opus noua aut alia forma vnionis, seu incorporationis, du fief mouuant au fief dominant: [feudi vtilis ad directum:] sed ex iure vnitur & incorporatur vile directo, secundum Bald. in consil. ix. incipiente. factum tale est. in j. vol. per text. quem allegat in l. si haeres instructus. ff. ad T. rebelleia. Idem tenet Bald. in authen. in successione de suis & legi. haered. C. eandem sententiam tenuit Aretin. in l. qui absentis. ff. de acquir. possess. Andre. de Yser. in ca. j. de feud. sine cul. non amittend. & Lucas de Penna. plenè in l. fin. de locat. praed. ciuil. libr. xii. C.

Qui sert de responce à ce que ledit defendeur pourroit dire, que ladite execution fut faite en l'an 431. & que [Quod responfionis loco seruit ad id quod d. defensor allegare posset, nempe d. executionem factam fuisse anno 431. & quod] medio tempore, puta l'an 420. & parauit ladite forme d'incorporation ladite terre de Gramboys auoit esté alienee, par la Royne Hyrland au predecesseur d'iceluy defendeur, [anno 420. & prius dicta forma incorporationis territorij de Grambundio vendita fuerat per Reginam Hyrlandam d. defensoris praedecessori.]

Et faut noter que par l'acte d'execution dudit priuilege, reunion & incorporation est nommement porté que ledit chasteau de Gramboys par les statutz du pays, ne pouuoit estre aliene hors la main & domayne du Roy, & se porte ladite execution ces mots: Notandum itaque est quod literis executionis d. priuilegij, reunionis atque incorporationis expressè continebatur, d. castrum de Grambundio per statuta patriae nullatenus potuiffie transferri in alienas manus extra domanium Regis. Et d. executio haec verba complectitur: [Dicitum locum de Grambundio ad proprium Regem & immediatum domanium reducimus, incorporamus & vnimus.]

Et partant appert que ledit chasteau, terre, seigneurie & habitans dudit lieu de Gramboys, ont esté anciennement come encorres sont du vray domayne & patrimoine desdits Comtes de Prouence, & Fourcalquier, & que encorres d'abondant depuis ilz ont esté reunis & incorporez. perpetuellement & inseparablement audit domayne, auques interdiction, prohibition & promesse iure de ne les jamais aliener & mettre hors des mains desdits Comtes. Et sic, qu'ils n'ont peu estre alienez. Et partant que ladite reunion dont à present

à present est question, ledit procureur general est bien fondé, qui est la confirmation de son droit. Reste venir à la refutation, & respondre à ce que dit ledit defendeur. [Ex hoc ergo apparet d. castrum, territorium & habitatores loci de Grambundio ab antiquo fuisse (vt adhuc sunt) veri domanij & patrimonij d. Comitum Prouenciae & Fourcalquier: quodque ex abundanti postea etiam fuerint vniti & incorporati perpetuo & inseparabiliter d. domanio, cum interdictione, prohibitione & promissione iurata, quod nunquam in alienas manus transferri possent extra domanium d. Comitum: & sic quod nullatenus alienari potuerunt: atque hac de causa quod in d. reunione, de qua iam versatur quaestio, d. procurator Regius sit bene fundatus, quod est sui iuris confirmatio. Sequitur vt refutationem aggrediamur, & d. defensoris allegationibus respondeamus.]

remuerment, à ce que ledit d. defendeur a longuement escript, pour decliner la iurisdiction de la Court de ceans, & montrer que la presente cause deuoit estre renuoyee au Parlement de Prouence: vnico verbo respond ledit procureur general, que tant par ledit Lieutenant general du Roy sur le fait de la reunion & reuocation de son domayne, par lequel la cognoissance de toutes matieres concernans ladite reunion, vous est attribuee, comme par lettres patentes dudit seigneur, speciales au cas dont à present est question, donnees à Marseille le 4. iour d'Octobre 1533. par la cause & instance de reunion dudit lieu de Gramboys, auques toute court. iurisdiction & cognoissance d'icelle est interdite audit Parlement de Prouence: & est commise & renuoyee en la Court de Parlement à Paris, en la grand chambre des enquestes, ce que le Roy a peu faire. Car luy, qui est la source des iurisdictiones & iustice, la peut commettre & distribuer à qui luy plait. l. praecipimus. C. de appell. [Primum ad id quod multis verbis d. defensor scripto comprehendit, vt fori iurisdictionem huius curiae declinet, & praesentem causam ad Parlamentum Prouenciae esse remittendam demonstraret: vnico verbo d. procurator Regius respondet causam & instantiam reunionis d. loci de Grambundio, cum omni curia, iurisdictione & cognitione eiusdem d. Parlamento Prouenciae esse interdictionem, non tantum per locum tenentem Regis generalem super facto reunionis & reuocationis sui domanij, quo omnium rerum cognitionem d. vnionem concernentium, vobis demandauit, sed etiam constitutionibus d. domini, specialibus in casu, de quo iam agitur quaestio, datis Marsiliae 4. Octobris die 1533. Et est curiae Parlamenti Parisiensis commissa, ad eamque in magna inquisitionum seu informationum camera remissa, quod per Regem fieri potuit. Nam cum iurisdictionis & iustitiae fons atque origo sit, eam cuiunque placuerit exercendam delegare potest. l. praecipimus. C. de appell.]

Et partant venies lesdites lettres patentes dudit 4. d'Octobre 1533. & le bo vouloir du Roy porté par icelles, & que ledit seigneur deuenit aduertir du procès de ladite reunion, preça commencé audit Parlement de Prouence, & de ladite alienation dudit lieu de Gramboys,

faite au parauant que ledit Comte de Prouence & Fourcalquier fut reuini à la couronne de France, a euoque ladite cause, & la commise & renuoyee en la grand chambre des enquestes. Ce n'est que papier & langage perdu à insister à ladite incompetence & renuoy, imò en seroit ledit defendeur reprehensible, de vouloir renuoyer en doute la puissance du Roy, en la distribution & delegation de sa iustice. [Quocirca visis d. constitutionibus 4. Octobris die datis, 1533. & Regis affectione bona per eas declarata, & quod d. dominus rite de processu d. vnionis iam pridem coram Parlamento Prouenciae inchoato commonefactus, & de alienatione d. loci de Grambundio prius facta quam d. Comes Prouenciae & Fourcalquier regno Franciae vnitus fuisset, d. causam euocauerit, & ad magnam inquisitionum cameram remiserit, inanis tantum opera est, velle d. incompetetia & causa remissioni insistere, imò d. defensor reprehendendus esset, quod incertam potentiam Regis in distributione & iustitiae delegatione redderet.]

N'y font rien les lettres donnees à Chasteaubriant, par lesquelles le Roy d'icelle, qui en la generale reuocation de son domayne il n'entend estre comprises les alienations faites par les Comtes de Prouence & Fourcalquier, au parauant que lesdits Comtes fussent vnis à la couronne: car les lettres, par lesquelles la cognoissance de ceste matiere particuliere vous est commise, sont depuis, c'est à scauoir de l'an 1513. Et si sont les dernieres, donnees du propre monuement & autorité Royal & Prouencal, narration faite. Et le Roy bien certain que ladite alienation auroit esté faite long temps au parauant que ledit Comte fut reuini à la couronne, c'est à scauoir que ladite alienation auoit esté faite par Hyrland Royne de Hierusalem & de Sicile. [Non obstant litera in Chasteaubriant data, quibus Rex declarat, quod in generali reuocatione sui domanij non intelligit comprehensas esse alienationes per Comites Prouenciae & Fourcalquier prius factas, quia d. Comites corone vniti fuissent: in litera quibus materia huius particularis cognitio vobis delegata est, sunt postea ordinatae, nempe anno 1533. Atque postrema motu proprio atque auctoritate Regali & Prouencali, narratione facta concessa. Constat etiam Regi d. alienationem iam dudum prius factam fuisse, quam d. Comes corone fuisset vnitus: Nempè, quod d. alienatio per Hyrlandam Reginam Hierusalem & Siciliae facta fuerit.]

Et sic non est dubium, que par lesdites secondes lettres les premieres donnees à Chasteaubriant, quoy que ce soit la declaration faite, par icelles a esté renuoyee, pour le regard de la reunion de ladite terre, Chasteau & seigneurie de Gramboys, qui seruira de responce à ce que ledit defendeur a obiecé ladite declaration, non seulement [quin per secundas constitutiones, prima in Chasteaubriant data, qualiscunq; declaratio facta fuerit, reuocatae sint, & hoc propter vnionem territorij, castrij & domini d. Grambundio, quod responfionis loco seruit, ad id quod defensor d. declarationem obiecerit, non tantum] in vim declinatoriae, sed etiam peremptoriae, ioint ce que

ce que dit sera cy apres, en respondant audit obiection peremptoria d. obiectioni respondent.]

Aussi ne s'est ledit defendeur tenu, & arresté audit declinatoire & renvoy: car il est entré en defences par deuant vous, & a pasié oultre à defendre peremptoirement pour empescher ladicte reunion, [Neque etiam d. defensor obiligatus fuit sed super d. declinatoria & causâ remissione se fundat: nam defensiones coram vobis incæpit, & vltra progressus peremptorité defendit vt d. vnionem impediret.] Et sic tacité s'est departy de ladicte exception dilatoire ou declinatoire [de sua d. exceptione dilatoria vel declinatoria recessit,] per ea que notant in ca. inter monasterium, de re iudicat. in c. exhibita. de iudic. & in c. sollicitudinem de appellat.

Ne font rien les priuileges du pays alleguez par ledit defendeur: car il est certain que ceste cause est la cause du Roy, & en laquelle il a le principal interest & de droit. [Non obstat priuilegia patriæ allegata per d. defensorem. Constat enim hanc causam esse Regis causam, & in qua eius præcipuum versatur commodum, & de iure] priuilegiatus non vtitur priuilegio suo contra concedentem, eo inuito l. si iudex circumuento. ff. de minor. l. amicissimos. §. Lúcius. ff. de excusat. tutor. Bald. in l. petendæ. C. de tempor. in integ. restit. petend. & Bald. in l. si cui. C. de non numer. pecu. ioinet que les causes de reunion du domayne [iuncto, quod causâ vnionis domani] sunt de maioribus causis quæ debent tractari in supremo consultorio Principis, qui est la Court de Parlement de Paris. [quod est Parlamenti Parisiensis curia.

A ce que ledit defendeur dit, qu'il a bon & loyal titre non lucratif, mais onereux, [Huic verò quod d. defensor dicit, quod habeat iustum titulum non lucratium, sed onerosum, & causâ permutationis, annis m. cccc. xx. in vim. duquel luy & ses predecesseurs ont esté seigneurs & possesseurs de ladite terre & seigneurie de Grambois: [cuius ipse & successores eius fuerunt domini, & possessores d. territorij & domini] de Grambundio.]

Dit & respond ledit demandeur, que tel titre d'eschange n'est produit par ledit defendeur, & n'en appert par sa production. Mais sans fort insister là, & en la dispute de droit, [Respondet d. petitor, quod talis permutationis titulus nõ fuit per d. defensorẽ productus, neque de eiusdem productione apparet. Verum illi non multum insistendo, neque controuersiæ iuris,] in qua nullus est, ledit defendeur: [dictus defensor] Et quand apperoit dudit titre, se seroit il nul fait par la Roynie Hyrland de Hierusalem, & de Sicile. en qualité de mere, & ayant la garde & administration du ieune Roy Louys le tiers son filz: car il est certain que vne mere, imò nec le tuteur ou curateur ne peut aliener le bien d'un mineur, [etiã si de d. titulo apparet, nullus fieret, occasione Hyrlandæ Hierusalem & Sicilia Regina, que, quia mater esset, Regis Ludouici tertij, filij sui custodiã & gubernationem sibi vendicabat: nam certum est quod mater, imò nec tutor vel curator bona minoris possunt alienare,] l. j. ff. de reb. eor. & l.

lex quæ tutores. C. de administr. tutor. Et autres vulgaires [& aliis eiusdem generis vulgatis.]

Ny fait rien que telle alienation ait esté faite par ladite Hyrland, & ledit Roy Louys de Sicile son filz, car il est certain qe ne luy ny elle ne pouuoient faire ladite alienation. Elle, parce que bailliste, tutrice, ou administratresse ne peut aliener sinon es cas de droit, & avecques decret. Lij, pource qu'il estoit mineur & soubz le gouvernement de ladite Hyrland sa mere, comme appert par les dites lettres. [Neque aduerfatur quod talis alienatio facta fuerit per d. Hyrlandam, & d. Ludonicum Regem Sicilia, suum filium: nam constat illum, vel illam huiusmodi alienationem non potuisse peragere. Illam nempe, quod tutrix vel administratrix alienare non possit nisi in casibus de iure permisis, & cum decreto. Illum verò quod minor esset, & sub regimine Regina Hyrlandæ, suæ matris, vt per d. literas apparet.]

Nec obstat ce que ledit defendeur a voulu dire, que [id quod d. defensor in medium proferre voluit, quod] id agens d. Regina faciebat conditionem d. Regis filij sui meliorem: & que ce qui estoit baillé en contreschange valoit mieux que ladite terre: car cela ne vient en consideration quand il y a defaut de puissance [& quod datum in permutationem reciprocã maioris valoris fuisset quam territorium prædictum. Non enim hoc consideratur quando defectus potestatis est] ex parte contrahentium. Defectus enim potestatis ex parte alterius contrahentium reddit contractum nullum, maxime si le mineur ou son heritier, ou celuy qui a le droit de luy, le veut [si minor vel eius hæres, vel qui ius ab eodem habet, hoc velit,] vt in l. contra iuris ciuili regulas. Et aussi en telles alienations des heritages de mineurs, il suffit qu'il y ait à l'endroit du mineur interest d'affection, etiam si ny auoit autre lesom: puta que l'heritage soit de plus anc. en domayne que ses predecesseurs. [Atque in huiusmodi alienationibus successorum minorum, sufficit quod ex parte minoris constet de interesse affectionis, etiam si alia læsio non fuerit, nempe quod hæreditas sit antiquioris domani] quàm prædecesseur,] per text. & Bart. in l. si in emptionem. ff. de minor. & in l. j. §. sed si rem. ff. ne quid in fraud. patro.

Dit neantmoins ledit procureur general du Roy, que par les lettres de ladite pretendue alienation, il n'appert aucunement que la condition dudit Roy & Comté de Prouence fut aucunement faite meilleure, mais appert clerelement du contraire: Car soubz couleur de quelque cession & transport que le Seigneur de Viens fait par ledit contract de quelques vignes, prez & moulins, lon luy cede & transporte le Chasteau, ville, terre & seigneurie de Grambois, qui est vne fortresse & place merueilleusement seante & seruant à l'estat du Comté de Prouence & Fourcalquier, qui est de gros reuenu, tellement que lon voit appertement l'inegalité. [Affirmat nihilominus d. Procurator Regius, quod per literas prætensæ alienationis nullatenus apparet conditionem d. Regis & Comitum Prouencia factam fuisse aliqua ex parte meliorem, sed magis eius contrarium. Nam sub prætextu cuiusdam cessionis & transporti à domino de Viens de quibus

quibusdam vineis, pratis & molendinis facti, in cum castrum & ciuitas, territorium & dominium de Grambundio transfertur, quod est fortalicium & locus mirum inmodum conueniens statui Comitatus Prouencia & Fourcalquerij, est que magni prouentus, ita quod aperte demonstratur inæqualitas.]

Et à ce que ledit contract porte oultre l'eschange de fusaire cession, & remission de 58. escus, deux du reste du dot de la femme dudit seigneur de Viens: En solution & paiement de laquelle somme estoit en partie baillée ladite terre de Grambois: Dit ledit Procureur general du Roy, que ladite somme estoit vne dette supposee, [Ad hoc verò quod d. contractus vltra permutationem d. cessionis, etiam remissionem 158. scutorum continet, quæ adhuc ex reliquis dotis causâ vxoris d. domini de Viens debebantur: in cuius summa solutionem ex parte d. territorium de Grambundio concessum erat: Respondet d. Procurator Regius, quod d. summa erat debitum suppositum] de qua summa debita non constabat, neque constat par la production dudit defendeur. Et avecques ce quand elle auoit esté deuë loyamment audit seigneur de Viens, non constait qu'elle fut deuë par ledit Roy de Sicile, & Comte de Prouence. Et sic ladite alienation faite [per productionem d. defensoris. Et quamuis d. domino de Viens debita fuisset, tamen d. Regi Sicilia & Comiti Prouencia non constat fuisse debitam. Et sic d. alienatio facta] prætextu falsi debiti, seroit nulle [non subsisteret.] Imagis puto. §. manet actio. ff. de reb. eor. l. j. ibi. Non aliter tenebit quam si de debito constiterit. C. Si pignor. conuent. num. pecun. secu. non fuerit.

Que, demonstre bien que les dites lettres de ladite Roynie Hyrland & les varifications pretendues du Roy, René de Sicile, & de la Roynie Isabel, Et tout ce que ledit seigneur de Viens, & son filz ont tiré desdits Roys & Roynes, ont esté obtenues par obreption, faulx donner à entendre: & par grand' importunité de requestes & prieres: Et pource qu'ils estoient en credit & autorité deuers lesdits seigneurs, Roys & Roynes.

[Quo satis demonstratur d. literas Regina Hyrlandæ, vna cum prætensæ ratificationibus Regis, Sicilia Renati, & Regina Isabelle, & omni eo quod d. dominus de Viens & filius eius à d. Regibus & Regina accepertunt, obreptitiè & ex falsa causa esse impetrata: atque per nimiam libellorum supplicum importunitatem: tum etiam quod auctoritate quadam apud d. dominos, Reges atque Reginas valeret.]

Or [Sed] quando Princeps aliqua concedit, per obreptionem atque importunitatem, perinde non valeat, ac si essent obrenta per metum. Ita eleganter dicit & firmat Lucas de Penna in l. fin. de locat. prædior. ciuili. lib. xj. C. post Innocen. quem allegat in c. petitor. de iureiur. vbi æquiparat obrenta per metum, & obrenta per importunitatem. Quis fert de responce aux confirmations dont ledit defendeur se veut aider. [Quod responcionis loco seruiet ad confirmaciones, quibus d. defensor se iuuare prætendit.]

Dit dauantage ledit Procureur general qu'il n'ap-

pert point que ladite alienation, que ledit defendeur dit estre en partie permutation pour le regard desdits prez, vignes, moulins, & autres heritage de Chasteauregard, ait esté vestue [Dicit insuper Procurator Regius quod non appareat d. alienationem, quam d. defensor ex parte esse permutationem prætendit, respectu nempe pratorum, vinearum, molendinorum & aliarum rerum hæreditariarum de Chasteauregard, fuisse vestitam.] ex parte d. domini de Viens, ne qu'elle ait sorti aucun effect, ce qui estoit necessaire. [Neque quod aliquem effectum sortita sit, qui requirebatur.] Lex placitò. l. quoniam affuecra, & l. rebus. ff. de rer. permut.

Et de dir: qu'il appert que lesdits biens ont esté bailliez par ledit Roy René depuis ledit eschange, à un nommé de Bella valle, son grand Seneschal, cela n'argue pas que ledit seigneur de Viens ait pourtan executé ledit eschange, & accompli de sa part. Car ledit Roy René pouuoit auoir lesdits biens aliud, & acquis à autre titre. [Quamuis verò dicatur quod appareat d. bona per Regem Renatum post d. permutationem, cuiusdam nominato de Bella valle, Seneschallo suo magno, donata fuisse: per hoc tamen non demonstratur dominum de Viens d. permutationem executum fuisse, atque ex sua parte adimpleuisse. Nam d. Rex Renatus aliunde potuisset illa bona habere, & alio titulo acquisita.]

D'auantage, & qui est un plus grand obiection, lesdits biens & heritages, ainsi que les lettres de ladite Roynie Hyrland portent, auoyent esté bailliez & deliurez par la chambre des Comptes à Aix audit seigneur de Viens pour le pris de quatre cens vingts florins, en maniere que esdites terres & heritages ledit seigneur de Viens n'auoit autre droit, ne titre que la dation in solutum, que luy auoit esté faite par la chambre des comptes d'Aix, desdits heritages, pour demeurer quitte desdits quatre cens florins, n'ayant re que cela presuppõse que lesdits heritages appartenoient & estoient eschus, aux Comtes de Prouence & Fourcalquier: Et que par leurs officiers & gens de leurs comptes ils auoient esté deliurez pour ladite somme de quatre cens florins à luy d'uz, de reste de son dot. [Ad hæc, quod maioris obiectionis loco est, d. bona & res hæreditariæ (vt literæ reginæ Hyrlandæ declarant) fuerant d. domino de Viens donatæ & traditæ per cameram rationum Aquensem, pro pretio quadringentorum & viginti florenorum, ita quod in d. terris & rebus hæreditariis nullum fuit aliud d. dominus de Viens habuit, quam dationem in solutum, quæ illi facta fuerat de illis rebus hæreditariis per cameram rationum Aquensem, vt d. quadringentorum florenorum onere eximeretur: adeo quod hoc præsupponat d. res hæreditariæ ad Comites Prouencia & Fourcalquerij pertinuisse: quod que per suos officarios & rationum præfectos ab onere quadringentorum florenorum liberati fuerant, ipsi de reliquis suæ dotis debitorum.]

Or est il que [iam verò] non constat de ladite deliurance, & dation desdits heritages en payement de ladite somme de quatre cens florins faite, par lesdits gens des comptes: Et n'est faite autre priuue, que par [de d. liberatione, & datione rerum hæreditariarum]

Exceptio dilatoria tollitur per appuntemenũ ad defendendũ.

Priuilegia tus non vti tar priuilegio contra cedentem.

riarum in folutum d. fumma quadringentorum florenorum, facta per d. rationum praefectos: Neque probatio alia facta est, quam per] illa verba narratiua, & par le donné à: ut ndre dudit feigneur de Viens, [& per id quod d. dominus de Viens notum fecit.]

Pareillement [Similiter] non constat du pouuoir desdits gens des comptes, & officiers, qui ne peuuent [de potestate d. praefectorum rationum, & officiariorum, qui non possunt] sine iussu speciali Principis vendre, alienare ou bailler en payement son heritage. [vendere, alienare vel dare in solutum suam hereditatem.] l. apud Iulianum, aliàs incipit, idem Iulianus. §. constat. ff. de leg. ij. & in l. j. ff. de offic. procurato. Caesar. Et auccques ce n'apert que ladite somme de quatre cens florins fut deuë par ledit Comte de Prouence & Fourcalquier. [Neque etiam de hoc apparet an d. quadringentorum florenorum summa à d. Comitibus Prouenciae & Fourcalquerij debita fuerit.]

Et sic me monstre ledit defendeur, que l'hors dudit pretendu eschange, lesdits heritages luy appartenissent.

[Et sic d. defensor non demonstrat, quod tempore praefatae permutationis, d. res hereditariae ad eum pertinissent,] & quod illorum verus esset dominus. Et par consequent [consequenter] non constat, quod talis permutatio fuerit vestita ex vtroque latere: Imò l'on auroit baillé au seigneur Comte de Prouence & Fourcalquier en contrechange ce qui estoit à luy, & ia luy appartenoit: qui seroit & estoit un vray desguisement, obreption & importunité, & vne vraye palliation excogitee, pour donner couleur à ladite alienation prohibee, tant par les dispositions testamentaires anciennes desdits Comtes de Prouence, comme les statuts & ordonnances du pays. Ce que sont ordinairement ceux qui sont de haste les Princes, & veulent pour leur credit, autorité & importunité auoir le domaine d'iceux. [Domino Comiti Prouenciae & Fourcalquerij in reciprocam permutationem datum fuisset, quod eius esset, & iam pridem ad eum pertinebat: quod sanè fuisset, & erat vera abductio, obreptio & importunitas, atque verus fucus, excogitatus ad colorandam d. alienationem, non tantum per antiquas dispositiones testamentarias d. Comitum Prouenciae prohibitam, sed etiam per statuta & patriae constitutiones. Quod communiter illi faciunt, qui celeritate quadam Principatui sese ingerunt, & propter suam auctoritatem & importunitatem eiusdem dominio frui volunt.]

Secundò principaliter, dit le Procureur general du Roy, que quant du contract original de ladite permutation & dation in solutum dudit Chasteau & seigneurie de Gramboys, il apperoit, que conserueroit ladite somme de 1580. florins auoir esté loyaument deuë par ledit seigneur Roy de Sicile, Comte de Prouence, auidit seigneur de Viens, que lesdits heritages de Chasteau regard véritablement appartenoyent à iceluy seigneur de Viens, qu'ils eussent esté réellement & de fait deliurez, baillez & delaissez audit Comte de Prouence, que ladite dame Hyrland mere tutrice ou ayant administration de son fils, eust esté personne capable pour

Magistri computorū sine speciali iussu principis nō possunt alienare bona Regia.

alienar l'heritage de son fils. si ne l'auoit elle, ny son fils, ny les autres Roys & Roynes peu faire, par leurs rai-sonifications pour auoir raison. [dicit Procurator Regius, quod etiam si de contractu originali d. permutationis & dationis in solutum d. castri & dominiij de Grambundio apparet, quod d. summa 1580. florenorum fideliter à d. domino Rege Siciliae, Comite Prouenciae d. domino de Viens debitam fuisse constaret, & quod d. res hereditariae de Chasteau regard verè ad d. dominū de Viens pertinerent, quod in effectu & de facto fuissent subministratae & relictæ d. Comiti Prouenciae, quodque d. domina Hyrlanda mater tutrix vel regimen filij habens, fuisset persona idonea ad alienandam hereditatem sui filij, non ipsa tamen, vel eius filius, neque alij Reges aut reginae hoc facere poterant, per ratificationes eorundem, alia nempe de causa.]

C'est que long temps auparauant ladite alienation, comme dit a esté cy dessus, ledit Chasteau, terre, habitans & seigneurie de Gramboys, auoyent esté vniuz incorporez inseparablement, & à tousiours au fisco & domaine de ladite Comté de Prouence & Fourcalquier, par priuilege expres octroyé ausdits habitans, auccque prohibition de aliener serment & decret irritant. [Quae est, quod longo tempore ante d. alienationem, vt supra dictum est, d. castrum, territorium, habitatores & dominium de Grambundio, vnita & incorporata fuerat inseparabiliter ac perpetuò, fisco & dominio d. Comitatus Prouenciae & Fourcalquerij, cum prohibitione alienandi iuramento & decreto irritante.]

Or le droit [Verum de iure] priuilegia locis, habitantibus, aut ciuitatibus concessa, sunt perpetua, & debent illis firma manere. l. v. etigalia. C. de v. etigalib. commiss. vbi dicit text. in fin. Nullam debet super his supplicatium molestiam formidari. Et possit dici quod in talibus priuilegijs consistit verum patrimonium ciuitatis, & peculium quasi castrense, arg. l. cum multa priuilegia. C. de bon. quaer. liber. Et à ce propos dit [Et ad hoc propositum dicit] Bald. in l. j. C. de iur. & fact. ignor. quod priuilegio ciuitati concessò, vt ibi sit sedes iurisdictionis, non potest postea talis sedes transferri. Nam ex quo ius est quaesitum ciuitatibus, absit quod Princeps illud auferat. Idem Bald. in l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. idem Bald. in c. dum guerram. hic finitur text. in vsib. feud.

Fait bien à noter que tel priuilege n'estoit, & n'est seulement fauorable de la part desdits habitans, mais aussi de la part du fisco, & dudit Comte de Prouence & Fourcalquier. [Notatu verò dignum est quod tale priuilegium non erat, nec fit tantum fauorable ex parte d. habitantium, verum etiam respectu fisci & d. Comitatus Prouenciae & Fourcalquerij.] Omnis enim reunio feudorum ad coronam seu domanium est fauorabilis: quia flumina facile redeunt ad mare vnde progrediuntur, secundum Innoc. in cap. inter dilectos. de excessib. praelat. & Bald. in cap. j. de feud. March. Hinc dicit gloss. constitutionum regni Siciliae, recitata per Lucam de Penna in d. l. fin. de locat. praedior. ciuil. lib. xj.

Principis concessio sumptibus

Principis feudum est in suo regno nedi in iurisdictione & superioritate, sed etiam in d. reo domini.

lib. xj. C. Quod si feudum dominantis daretur potestas loquendi, peteret membra sua reuniri, & congratularetur reunioni facta ex ipsis. Et dicit [Et dicit] Bald. in d. c. j. §. j. de feud. March. quod quando feudum reuertitur ad dominum, & reunitur, censetur fertilior annus, & non noua acquisitio.

Que sera de responce à ce que ledit defendeur a voulu dire que telle union n'a esté faite, sinon au profit & utilité desditz habitans & non dudit Comte. Car le contraire se verifera oculairement. Car la reunio des fiefz & heritages, qui sont partis, & ont anciennement esté alienez, du vray patrimoine & domayne d'une Principauté & Comté, & par special des fortes places, villes, fortresses & chasteaux, n'est moins fauorable au Prince & à l'estat de sa seigneurie, que aux subiectz & habitans. [Quod responfionis loco dicitur ad id quod d. defensor allegauit talem vnionem solummodò in commodum d. habitantium, & non d. Comitatus factam fuisse. Contrarium enim ex oculorum intuitu probabitur. Nam feudorum & rerum hereditariarum reunio, quae diuisa, & ab antiquo alienata de veto patrimonio & dominio vnius Principatus & Comitatus fuerunt, specialiter verò de fortalitijs, ciuitatibus & castris, non minus Principi vel statui dominiij eius fauorabilis est, quam subditis & habitantibus.] Interest enim Principi habere castrum in confinio hostiū vnde melius arcere possit hostes: adeò quod ea causa satis est rationabilis ad cogendum aliquem etiam si esset Ecclesia, ad dimittendum Principi huiusmodi castrū, per ea quae notat Ioan. de Imol. Panor. & alij in c. j. per illum text. de rer. permutatio. in l. iij. ad leg. Iul. Maiestat. & in l. j. de aqueduct. lib. x. C.

Et est peit argument de dire par ledit defendeur, que le lieu de Gramboys. [Argumentum etiam non multum efficax est, à d. defensore adductū, quod locus de Grambundio] ab initio & ante tempus d. priuilegij, vel dictae incorporationis non fuit de dicto dominio, saltem quod appareat sed semper fuit per particulares dominos dictus locus possessus. Car en premier lieu ledit defendeur confesse que au parauant ladite reunio, & incorporation portee par ledit priuilege, ledit lieu de Gramboys estoit tenu en fief du Comte de Fourcalquier. Et en appert assez par le procez. Ergò il estoit parti d'iceluy domaine ante infeudationem: Il auoit appartenu mesmement ausdits Comtes de Fourcalquier. Et sic l'on ne peut nyer qu'il n'ayé autrefois esté du plain & entier domaine desdits Comtes. [Primò etenim d. defensor fatetur d. locum de Grambundio ante d. reunionem & incorporationem per prius dictum priuilegium declaratam fuisse à Comite Fourcalquerij infeudatum. Quod etiam ex processu satis liquido constat. Eius igitur domanium reliquerat ante infeudationem: Adhuc etiam ad d. Comites de Fourcalquier pertinuerat. Et sic negari non potest quin alio tempore pleni & absoluti domaniij d. Comitum fuerit.]

Et etiā Princeps in toto regno vel territorio suo fundatus est in iurisdictione & superioritate, vt te-

net Hostiens. in c. minus. de iureiur. & Panor. in c. si diligenti. de praescript. Ioan. Faber in d. l. j. C. de summa Trinitat. & fide Cathol. Et non solum in iurisdictione & superioritate sed etiam in dominio directo, per text. in l. aed. sacra. §. fin. de emptio. & vendit. ff. quem ad hoc notat Bart. in rubr. ff. eo. tit.

Ioinit que de droit [Iuncto eo, quod de iure,] si feudum redeat ad dominium vel dominum directum, definit esse feudum, vt tenet Andr. de Yser. in c. j. in quib. caus. feud. amittat. quia communiter feudum designat seruitium. Et res sua nemini seruit. c. j. in fi. de capit. qui cur. vendit. in vsib. feudot.

Tellement que quand ores ledit lieu, chasteil & seigneurie de Gramboys, n'auoit iamais esté de l'ancien domaine ou domaine de ladite Comté de Prouence & Fourcalquier, qui ne se peut dire, puis qu'il en a esté eclipsé & baillé en foy & homage. [Vtque adeò, quod etiam si d. locus, castrum & dominium de Grambundio, nunquam antiqui domaniij fuisset, vel domaniij d. Comitatus Prouenciae & Fourcalquerij, quod dici non potest quia tanquam obscuratum sub fide & iuramento fidelitatis fuit concessum] dominio directo retento, ou que il en auoit esté distraict & aliené de si long temps qu'il n'est memoire du commencement. Toutefois par la reuersion il en auoit esté fait, & auoit repris la nature du fief dominant, par ce que dit a esté cy dessus. Et non seulement par ladite reuersion: mais par l'expresse union & incorporation iuree contenue audit priuilege. [Tum etiam: quia tam longo tempore alienatum fuerat, cuius initij memoria non extat. Per reuersionem tamen factum est, quod naturam feudi dominantis reassumpserit, vt superius declaratum est. Non verò tantum per d. reuersionem, sed etiam per expressam vnionem & incorporationem iuratam, d. priuilegio comprehensam.]

Et doit ledit priuilege tousiours durer, [Priuilegium autem prius dictum semper durare debet,] quia ea quae perpetuò conceduntur, semper & continuè durant. Et dit, [Dicit etiam] tex. in c. qua ad perpetuam, xxvj. q. j. quod ea quae ad perpetuam generaliter ordinata sunt vtilitatem, nulla commutatione debent variari. c. perpetuo, de elect. in vj. cum simil. Et dit la glose. [Dicit in super glossa] in d. c. qua ad perpetuam, quod ea quae sic ad comunem vel perpetuam vtilitatem ordinata sunt, non potest Papa vel alius Princeps immutare.

Or ledit priuilege ne fut seulement octroyé ausdits habitans [Non tantum verò d. priuilegium d. habitatoribus concessum fuit] ad eorum vtilitatem sed ad publicam & perpetuam, pour estre à iamais vni & incorporé au domaine. [Vt dominio semper vnitum & incorporatum maneret.] Igitur, &c.

Praterea tel priuilege, non personel, mais reel, soit pour le regard & consideration des habitans, soit pour le respect dudit chasteil, terre & seigneurie. Car quand au regard de ladite terre, l'on ne peut dire qu'il ne soit reel. Et au regard desdits habitans encores ne peut l'on dire, qu'il soit personel, [tale priuilegium, non personale, sed reale censendum est, tam respectu habitatorum, quam ratione castelli, territorij & dominiij. Nam respectu d. territorij negari non po-

Fendum v. e. d. ad dominum directum, definit esse feudum.

test quin sit reale: habitatorum verò consideratione habita, adhuc dici non potest quòd sit personale,] & cum persona extinguibile, eò quòd communitas & populus non moriatur: *Et sont toujours censés, meimes habitans,* [Et iidem semper habitatores censentur,] per ea quæ not. in l. mortuo, & in l. proponatur. de iudic. ff. faciunt dicta per Bald. in l. omnes populi, vbi dicit quòd Vniuersitas non est persona.

Si donques le priuilege est reel, encores que ce fut un pur & simple priuilege, [Si igitur priuilegium reale est, etiam si purum & simplex priuilegium esset,] semper debet durare, cap. j. & ij. xxv. q. ij. Not. in c. Abbate sancti Syluani, de verb. signific. & maxime quando concessum est à Principe, cap. beneficium, de regul. iuris, cum similib. Et adhuc melius, quando intercessit promissio iuramento firmata. *Et dicit* [dicit etiam] Bald. in c. j. in princ. de feudo siue cul. non amittend. quem & sequitur Alex. & Imol. in consil. xj. in vj. volum. quòd sicut feudum sine causa auferri non potest, ita nec priuilegium.

Et que tels priuileges ne se puissent ne doivent reuocuer. [Et quòd talia priuilegia non possint, nec debeant reuocari,] etiam Imperiali rescripto, *allegue le Bald. audiet passage le text.* [allegat Bald. in d. loco textum] in l. fin. de diuers. præd. vrba. & rusticis, lib. xj. C. *mesmes* [etiam] quòd priuilegium est prohibitorium, *comme au cas de present.* [vt in presenti casu,] quia tunc præualeat permissio, vt per eundem Bald.

Qui sert de responce à ce que ledict defendeur a voulu dire, que à tel priuilege les successeurs dudict Louys le tiers ont peu deroguer, & qu'il a peu estre reuocué. Car à ce respond ledict procureur general, [Quod responsionis loco seruiet ad id quòd d. defensor allegauit, tali priuilegio successores Ludouici tertij potuisse derogare, & quòd id ipsum potuit reuocari. Nam illi d. Procurator Regius responderet,] quòd priuilegium, quòd non pendet ex sola voluntate Principis, sed ex facto alterius, non est simplex priuilegium, sed quidam contractus, veluti do vt factas, vel facio vt des, vt per Alex. in consil. liij. in quinto volum. Et sic non est reuocabile. Et maxime, quòd per tale priuilegium quaritur ius tertij. Princeps autem ius iam alteri quæsitum non potest auferre: Et licet possit de potestatis plenitudine, non tamen videtur velle vti illa potestate absoluta, seu plenitudine potestatis.

Parcellenem un priuilege ostroyé. [Similiter priuilegium concessum] in remunerationem, non potest reuocari, etiam propter ingratitude, dicit Bald. in l. si cum mihi, ff. de dolo. Alexan. in consil. cccxvj. in ij. volu. & dicit in d. l. Bald. quòd donatio vel priuilegium ob merita non potest reuocari.

Or par la reuocur dudict priuilege il appert clerement qu'il a esté fait, [Per tenorem verò d. priuilegij manifestò apparet, quòd factum fuerit] ob causam & propter benemerita *desdits habitans dudict lieu de Gramboys: & pour ce qu'ils s'estoyent remis en l'obeissance & fidelité dudict Comte de Prouence & Fourcalquier: Et s'estoyent vertueusement*

retirez de la seruitude d'un usurpateur, & pour les autres bonnes causes contenues audict priuilege. [d. habitantium d. loci de Grambundio: Et quòd se reduxerant sub obsequio & fidelitate d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquerij, & fortiter sese ex seruitio vnus usurpatoris subtraxerant, & propter alias iustas causas in d. priuilegio comprehensas.] Igitur, &c.

Et suppose que regulierement [Et concessio quòd regulariter] priuilegia quæ à principe conceduntur, inuari, modificari, & in totum tolli & reuocari possint, tamen quia in contractum transeunt, nullo modo possunt reuocari: quia non sine iniuria beneficium sua prouisione quæsitum alicui potest tolli. c. j. & ibi per Anton. de Butt. de probat. & ibi post eum Panorm. vbi Princeps obligatur ex suo contractu in totum cum suo subditio, & Bald. in l. j. ff. de pact. qui refert Magistrum sententiarum dicentem, quòd Deus obligatur ex sua promissione. Idem dicit Bald. in c. j. de natura feud.

Hinc dicit Alex. de Imol. in d. consil. liij. quinto volu. quòd priuilegium concessum bannitis, quòd possint securè morari in aliquo loco, eò quòd eorum opera occupatus est ille locus, vel castrum, est irreuocabile. *Qui semble estre le cas qui s'offre.* [Qui præsens casus videtur.] Idem tenuit ante eum Bald. in l. si cum mihi. De dolo. allegans text. in l. decurionibus. de silentiar. lib. xj. C. Idem firmat Petrus de Anchara. in consil. ij. quem recitat Alex. in d. passu.

Dicit aussi [Dicit insuper] Bald. in d. l. si cum mihi, post Nicol. male vmbi. quos citat Alex. in d. consil. quòd si priuilegium aliquod concedatur iis qui ad aliquem locum venerunt ad habitandum, non poterit postea tale priuilegium immutari, in præiudicium eorum qui illuc venerunt ad habitandum.

Or ledict chasteau & ville de Gramboys ont esté reuocuers & reduits en la puissance & obeissance dudict Comte de Prouence & Fourcalquier: Et mis hors des mains & tyrannie dudict Thurenne usurpateur, rebelle & ennemy dudict comte, opera desdits habitans. Et en contemplation & recompence de quoy leur fut en partie ostroyé ledict priuilege. Et au moyen d'iceluy priuilege se sont plusieurs habituez, & sont venus demeurer audict lieu. Esperans estre toujours immediatement subiects dudict seigneur Comte, & non d'autre inferieur. Igitur de leur reuocuer ledict priuilege, *ny auroit propos.* [Castrum verò prædictum & ciuitas de Grambundio sub potestate & imperio d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquerij, fuerunt redacta: atque è manibus & tyrannide d. de Thurenne usurpatoris, d. Comitum rebellis atque inimici, opera d. habitantium subtrahita. In cuius considerationem & remunerationem ex parte prædictum priuilegium illis cõcessum fuit. Cuius etiam occasione multi illuc habitatum venerunt: sperantes se immediatè d. domino Comiti, non alij inferiori, semper futuros subiectos. Incongruum igitur esset, ab iis d. priuilegium auferri.]

Et encores suppose [Concessio etiam] quòd Princeps tale priuilegium potuisset tollere, *ce que non.*

non, [quod fecus est,] tamen non potuisset cum honestate, vt in epistola, inter claras. C. de summa Trinitate: vbi nil est quòd luce clariore præfulgeat, quàm fides in Principe: *ioinet que* [iuncto eo, quòd] id non posse dicimur, quòd honestè non possumus. dicit text. vulgaris in l. Nepos Proculo. ff. de verb. signific.

Præterea *l'alienation de ladicte terre de Grambois faite depuis & contre ledict priuilege, encores que iceluy priuilege fut reuocable, & deuoit faire mention auant qu'elle fut vallable,* [alienatio d. territorij de Grambundio post & contra d. priuilegium facta, quamuis priuilegium reuocabile esset, eius tamen mentionem facere debuisset, vt subsistat,] cap. fin. de concess. præbend. lib. vj. l. ij. §. meritò. ff. Ne quid in loco publico fiat. lege totiens, & ibi nota, per Bart. ff. de pollicita. cap. dilecto, de verborum significationibus, & alibi passim.

Maximè quòd in dubio Princeps non videtur derogare iuri tertij, cum de eo mentionem non faciat. cap. super eo, de offic. deleg. cap. quamuis, de rescript. in vj. l. nec auus, C. de emancipat. lib. l. impuberi. ff. de administrationib. tutorum. & dicit [dicit etiam] Bart. in l. prædia. C. de locat. præd. ciuil. vel fisco. lib. xj. C. quòd si Princeps alicui concesserit rem vnam, non potest postea alij concedere, etiam motu proprio, nisi dicat. Non obstante concessione facta tali.

Or soit, bien veu l'alienation pretendue dudict lieu de Gramboys. & les confirmations & titres, dont se veult aider ledict defendeur, il n'est iamais fait mention dudict priuilege. ostroyé à ladicte place & habitans d'icelle, & n'y a clause derogante, ou de non obstant.

[Visa itaque diligenter alienatione prætensa d. loci de Grambundio, confirmationibus & titulis, quibus d. defensor se tueri cupit, nusquam d. priuilegij mentionem fecit, d. loco & eiusdem habitatoribus concessi, neque vitur clausula derogante, vel non obstante.] Igitur, &c.

Et si ledict defendeur vouloit dire, que ce seroit audicts habitans à alleguer cela, & non audict Procureur general: Et que c'est l'interest d'iceux habitans. Respond ledict procureur general, qu'il a interest en ce que ledict chasteau, ville & habitans n'ayent peu estre alienez & mis hors des mains desdits Comtes: Ains qu'ils soyent toujours demourez au domaine desdits Comtes de Prouence & Fourcalquier: Et ledict priuilege & ordonnance de non alierer est faite non seulement en faueur d'iceux habitans: mais aussi dudict domaine & fisque, ainsi que plus à plain a esté cy dessus remonstré. Au moyen de quoy soit que ledict interest soit considéré pour le chef, & regard desdits habitans, ou autres, ledict Procureur general est receuable à le deduire. Car il y a grand interest.

[Si verò d. defensor dicere vellet, quòd hoc allegare, d. habitatoribus incumberet, non autem Procuratori Regio, & quòd ex commodo esset habitantium: Respondet d. Procurator Regius, quòd suum commodum in eo agatur, quòd d.

Castrum, ciuitas & habitatores non potuerunt esse alienata, & in alienas manus translata, extra domanium d. Comitum: Sed quòd semper in domanio d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquerij remaneant. Adhæc priuilegium & constitutio de non alienando non tantum in fauorem d. habitantium facta sunt, sed etiam fauore domanj & fisci, vt supra plenius declaratum est. Cuius occasione siue d. interesse, vt principale, respectu d. habitantium sit consideratum, siue alio modo, dictus Procurator Regius admitti potest, vt id deducatur. Nam eius magnoperè interest,] lege si communem. ff. Quemad. seruit. amittat. *mesme ment* [eò magis] quia potest allegari & deduci ius tertij, quando est exclusiuum iuris partis aduersæ, *par les droicts à ce vulgaires.* [iuribus ad hoc vulgatis.]

Il y a plus: C'est que cessant ledict priuilege & inter: si desdits habitans, encores ne pouuoit ledict lieu de Gramboys estre aliené, & mis hors des mains & domaine dudict Comte de Fourcalquier. Pour ce que par les anciens statuts & ordonnance du pays. ledict Comte est inalienabl. [Amplius verò est: nempe, quòd cessante etiam dicto priuilegio & interesse dictum habitantium, adhuc d. locus de Grambundio non posset alienari, & in alienas manus transferri, extra domanium dicti Comitum Fourcalquerij: eò quòd antiquis statutis & patriæ Constitutione dictus Comitatus alienari non potest] tam in toto quàm in partibus & membris. *Et consequemment depuis que ladicte terre, chasteau ville & seigneurie de Gramboys a esté reunie au domaine dudict Comte, pour y estre perpetuellement & inseparablement incorporee: & faire partie integrale d'iceluy Comte.*

[Et consequenter postea quàm d. territorium, castrum, ciuitas & domanium de Grambundio fuit domanio d. Comitatus reunitum, vt eidem semper & inseparabiliter incorporatum esset, & pars eiusdem Comitatus integralis fieret.] Dato, quòd non fuisset de antiquo domanio, non potuit postea alienari: quia eadem debet esse censura legis circa appendices, quæ circa id à quo dependent. Facit text. in l. si quis hæres. ff. de acquiren. hæred. Bald. in cap. cæterum. De iudic. vbi dicit, quòd sicut eadem est censura legis de nauis, quæ de scapha. l. scapham. ff. de euict. ita eadem debet esse censura in feudis maioribus, quæ in minoribus: quia plus vel minus non faciunt rem à iure considerabilem. l. fin. ff. de fund. instruat. faciunt notat. per Bartol. in lege si conuenerit. §. si nuda. ff. de pignori. actio. vbi id quòd accedit regulariter secundum legem & naturam eius cui vnitur.

A ce que ledict defendeur dicit. [Ad id verò quòd dictus defensor allegat,] quòd esset absurdum dicere, quòd ipse Ludouicus non potuisset disponere de aliquibus rebus Regni sui, *dicit que,* [dicit quòd] Baldus in capitulo in generali, Si de feud. controuer. fuer. inter domin. & agnator. vafal. in visibus feudorum, *dicit* [dicat] quòd Rex Franciæ non potest vnquam de ciuitatibus suis alienare in-

uitis ciuitibus, & in capitulo licet, de probationibus. dicit idem Baldus. Quod quando alicui conceditur territorium aliquod in medio Regni, dicitur quodammodo regnum deuifcerari. *Et pour ces caufes font les prohibitions d'aliener le domaine d'un Royaume, estat ou Principauté introduits, tant de droict, que par les statuts & ordonnances des pays fauorables: Et se doivent obseruer.* [Et his de caufis prohibiciones de alienando domanium vnus Regni, status vel Principatus, tam de iure, quam per statuta & regionum constitutiones introductæ, funt fauorabiles. Et debent obseruari] etiam in rebus minutis, *mesmement quand il est qu' seigneur de Chasteaux & Villages.* [Præcipue quando controuersia est de castris & ciuitatibus.]

A ce que ledit defendeur dict, que telles prohibitions d'aliener se doivent entendre. [Ad illud autem quod d. defensor dicit, tales prohibiciones de alienando debere intelligi] de alienatione damnosa, non de vtili: *Et que celle dont est question est vtile & profitable.*

Respond ledit Procureur general, que les dites prohibitions s'entendent. [Et quod illa, de qua quaestio vertitur, sit vtilis:]

Respondet Procurator Regius, dictæ prohibiciones intelligi] de omni alienatione siue vtili, siue inuitili & damnosa. *Et neantmoins dict que celle dont est question, est oculairement inuitile & damageable ausdicts Comtes de Prouence & Fourcalquier. Et à ceste fin employe ce qu'il a dict cy dessus.* [Et nihilominus dicit illam, de qua est controuersia, esse oculariter inuitilem & damnosam dictis Comitibus Prouenciæ & Fourcalquier. Ad illum itaque finem, id quod ab eo prius dictum est, adducit.]

Dict le texte, [Dicit textus] in capitulo intellecto. De iureiurand. Quod si Princeps iurauerit non alienare bona regni sui, si postea alienet, & iuret non alienare, non valet alienatio, nec tenet iuramentum. *Or est il que le privilege desdicts habitants de Gramboys, & les statuts de Prouence & Fourcalquier, de non aliener, sont iurez.* [Sed privilegium dictorum habitantium de Grambundio, & statuta Prouenciæ & Fourcalquierij, de non alienando, sunt iuramento firmata.] Igitur, &c.

A ce que dict ledit defendeur, que telles alienations sont prohibees, [Ad id verò quod per dictum defensorem allegatur, tales alienationes esse prohibitas,] quando per illas grauiter læderetur & difformaretur dignitas Principatus.

Respond que le texte [Respondet textum] in dicto cap. intellectu, & les ordonnances & statuts du pays de Prouence ne distinguent point. *Et sic en faire ceste distinction, n'y auroit propos:* [necnon Constitutiones & statuta regionis Prouenciæ nil quicquam distinguere. Friuolum itaque esset, istam distinctionem facere:] quia per illa indistinctè & indifferenter prohibentur alienari ea quæ sunt de domanio.

Dict neantmoins, que quant est de droict, & la coutume ou statutz se deuoyent entendre [Dicit nihilominus, quod quamuis de iure, consuetudine

vel statuto, deberent intelligi] sub illa distinctione: *Toutesfois au cas present telle distinction ne pourroit auoir lieu, pour le regard de ladicte terre, ville, & chasteau de Gramboys. Car il y a speciale prouision de non l'aliener, ny mettre hors ledict domaine.* [Atamen in casu presenti, talis distinctio locum non habet, propter d. territorium, ciuitatem & castrum de Grambundio. Est enim ei speciali privilegio protusum, quod alie nari non possit, nec in alienas manus, extra domanium, transferri.] Et sic quod est formaliter & nominatim prohibitum alienari, non subiacet illi distinctioni. *Et avecques ce fait à considerer que ledit chasteau, ville & seigneurie de Gramboys n'est si petite chose, que à voulu dire ledit defendeur,* [Hoc etiam ad id considerandū est dictum castrum, ciuitatem, & domanium de Grambundio non ad eam rem parui momenti esse, vt dictus defensor asseuerare voluit,] nec potest dici alienatio eius, modica alienatio, sicut dicit Panormitanus in dicto capitulo intellectu, de iureiurando per text. in c. terrulas. *Car c'est fortteresse.* [Est enim fortalium.]

D'auantage ce que lon dict [Præterea, id quod dicitur] in dicto capitulo intellectu, & in capitulo graui, de supplend. neglig. prælat. libro sexto, quod princeps non obtante iuramento de non alienando res & iura sui principatus, poterit alienare res modicas, *quand ores l'alienation de Gramboys deuroit estre dicte* [quamuis etiam alienatio d. loci de Grambundio iam dici deberet] modica alienatio, *se doit entendre* [intelligi debet,] nisi princeps sic alienans, faceret plures alienationes modicas, quæ æquiualeant vni magnæ, & notabili alienationi. *Et que* [Et quod] omnes simul consideratè notabiliter grauarent, & velut euifcerarent ipsum regnum, quia tunc quod de magna & damnosa, ac notabili alienatione dicitur, debet habere locum in illis modicis particularibus. Ex quibus infurgit graue damnus ipsi regno, vel principatu, argumen. text. in lege necnon. §. si quis factus. ff. Ex quibus caus. maior. Et illa firmat per multa iura, Lucas de Penna in l. quicumque ij. de omni agro desert. lib. xj. C.

Et la raison est, [Ratio verò est] quia sicut plures & modicæ & minutæ donationes simul iunctæ reuocantur tanquam inofficiose, (quæ tamen singulæ inofficiose non essent, vt nota. in lege prima C. de inoffic. donat.) ita fortius prohibentur plures minutæ alienationes rerum fiscalium. Nam possent ex his plura incommoda reip. generari. Et verendū est ne aliquid fitco decrefcat, & ne ex minimis simul sumptis respub. ad nihilum redigatur xij. quaestione secunda capitulo monemus. Et ingenti studio cauendum est, ne aliqua ouis domus Israel peccat. ita, verbis expressis dicit Lucas de Penna in d. l. quicumque.

Or est il que ledit Conte de Prouence & Fourcalquier, qui a fait ladite pretendue alienation de Gramboys, & les autres qui depuis l'ont ratifiee, ont fait plusieurs autres alienations des biens & droits de leurs domaines. Toutes lesquelles à les considerer ensemblement

semblement, lon ne peut nier qu'elles nayent grandement enneruè l'estat desdicts Comtes de Prouence & Fourcalquier. Et sic, *elles sont reuocables,* [Atqui dictus Comes Prouenciæ, & Fourcalquier, qui d. alienationem prætenfam de Grambundio fecit, & sequentes, qui ratam habuerunt, plures alias bonorum & iurium alienationes ex eorum domaniis fecerunt. Quæ si simul omnes considerentur, negari non potest, quin multum d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquierij statum euifcerauerint. Et sic sunt reuocabiles,] nec est maior ratio de vna reuocanda, quàm de aliâ. Igitur omnes reuocari debent.

A ce que ledit defendeur à voulu dire, que à tout le moins ladite alienation de Gramboys [Ad illud autem quod dictus defensor allegare voluit, quod ad minimum dicta alienatio de Grambundio] valet & tenet in præiudicium alienantis, & quod idem Rex dictæ Patriæ Prouenciæ & Fourcalquierij Comes, est hæres ex testamento quondam bonæ memoriæ Caroli de Andegavia.

Respond legit procureur general [Respondet d. procurator Regij] pluribus modis. Primò, quod alienatio rerum & iurium Regni nec in præiudicium quidem alienantis tenet, ad eod quod ipsemet Princeps qui alienauit, potest talem alienationem reuocare etiam non obtante iuramento de non reuocando, sicut supra dictum est, per textum in dicto capitulo intellectu, & ibi scribentes, de iureiurando, vbi dicit Panormitanus quod Princeps siue Potestatus ecclesiæ potest venire contra alienationem à se factam. c. si quis presbyterorum. de rebus ecclesiæ non alienandis. Et non solum potest, sed debet, vt in dicto capitulo intellectu, & duodecima quaestione secunda, non licet, & trigesima quinta quaestione nona, quod ius committit. Et rationem addit Panormitanus in dicto passu: quia, inquit, bona principatus non sunt propria ipsius Principis, sed dignitatis principalis.

Et dicere quod Princeps sic alienans, teneatur de euictione, n'y à propos, [friuolum est,] quia ex contractu nullo nulla debetur euictio, per text. in ista glossa, in capitulo primo, de prohib. feud. alienat. per Federic. in vñibus feudor. facit text. ff. de litigios. Iohan. Faber in l. fundum. C. de euict. faciunt notata per glos. & Angel. in l. familia. C. familiae hereticund. l. necessario. §. fina. de peric. & commo. rei venditæ. in l. si quis domum. §. hic subfungi. ff. locat. & in l. si seruus. de euictionibus. Baldus in lege non dubitatur. C. de euictionibus. Hinc est quod sic reuocanti non potest illud obici, quem de euictione tenet actio. & c. dicto cap. si quis presbyter. & d. cap. intellectu, supra allegat.

Nec obstat, si ledit defendeur vouloit dire que [si dictus defensor veller dicere quod] etiam in contractu nullo vel prohibito tenetur venditor, aut aliter alienans ad pretij restitutionem, per textum in lege emptorem. ff. de actionibus emptor. & per notat. per Baldum in dicta lege non dubitatur. C. de euictionibus. *Car à ce respond ledit procureur general, que tout ce que par ledit pretendu contract de permutation, ou dation in solutum, ledit defendeur pretend auoir esté ce. lé par ses predecesseurs*

ne sont que paroles. Et ne fait apparoir que les sommes luy fussent debues, n'y les heritages luy appartenans, ne que ladite pretendue permutation, ou dation in solutum ayt esté vestue, & sortit son effect hinc inde, *comme à plain à esté cy dessus aduic* [Huic etenim responderet procurator Regius, omne illud quod per dictum contractum permutationis prætenfum, vel dationis in solutum, dictus defensor cessum fuisse per suos prædecessores prætendit, nihil præter verba esse. Neque enim probat summas ei esse debitas, neque res hæreditarias ad eum pertinere: neque dictam permutationem prætenfam, vel dationem in solutum vestitam fuisse: & hinc inde suum effectum sortitam, vt supra plenè declaratum est.]

A ce que dit ledit defendeur, que le Roy comme heritier par moyen duait Roy Louys le tiers, de Sicile & Hierusalem, Comte de Prouence, qui fit ladite pretendue alienation, seroit, & est tenu de faits, promesses & obligations dudit Roy Louys le tiers, & consequemment tenu de la garantie: respond en premier lieu ledit procureur general, que si ledit Louys le tiers n'est tenu d'aucune euiction, comme estant le contract nul, & par les autres raisons dessus allegues, sic, n'est tenu de fait. & ne sont tenus ses successeurs. [Ad id verò quod dictus defensor dicit, Regem tanquam hæredem, occasione Ludouici tertij, Regis Siciliae & Hierusalem Comitibus Prouenciæ, qui dictam alienationem prætenfam fecit, teneri de factis, promissis & obligationibus dicti Regis Ludouici tertij, & consequenter de euictione: respondet primùm dictus procurator Regius quod sicut dictus Ludouicus tertius de euictione non tenetur, ex contractu nullo, & aliis ex caufis supra allegatis, ita nec eius successores obligati fuerunt, nec tenentur.]

Dir oultre, que encores que celuy qui a fait ladite alienation, en eust esté tenu, que non, si n'en seroit tenuz ses successeurs, ou heritiers, [dicit in super, quod quamuis ille qui dictam alienationem fecit, ad hoc obligatus fuisset, quod secus est, eius tamen successores vel hæredes de eo non tenerentur.] in d. regno vel Comitatu: quia speciale est in regno vel principatu, quod Reges vel Principes nō possunt priuare nedum filios, sed neque fratres vel alios consanguineos Regno, vel partibus Regni. *& ne peuent preiudicier à leurs successeurs.* [Et successoribus suis præiudiciū adferre non possunt] in dictis Regnis, *directement ou indirectement* [directè vel indirectè.] Ita Innocen. in d. ca. grandi. de supplen. neglig. prælat. libr. vj. & Panor. in d. c. intellectu. de iureiur. *& la raison est bonne* [ratio verò eius æqua est,] quia quod vna via prohiberetur, alia permitteretur. *C'est à sauoir que* [nempè quod] metu euictionis, vel per viâ euictionis, puta actio- ne de euictione, vel exceptionis *les alienations du domaine, qui sont nulles, seroient vallables, & tiendroient, qui est contre ce qui est noté* [alienationes domanij nullæ, validæ fierent, quod cōtrarium est, not.] in c. imperialē. de prohi. feu. alie. per Feder. in vñib. feud.

Præterea si ille, in cuius fauorem prohibita fuit alienatio, consentiat alienationi, non postea

Euictio nō debetur ex contractu nullo.

Principes non ligant suos successores.

regulariter contrauenire, nisi prohibita esset alienatio, non solum fauore eius sed fauore rei, quia tunc posset etiam ipsemet contrauenire: sed utroque casu hæres eius poterit impedire ex persona propria: neque impeditur propter consensum defuncti cuius est hæres. Ita Fulgos. Philip. Corn. & moderni Mediol. in l. quotiens. C. de fideicom. Salyc. in l. venditrici. C. de reb. alien. non aliena. Ita expressè tenuit Raphaël Cuman. in consil. 132. & optimè facit textus. in l. final. ff. de euitationib.

Dit outre ledit Procureur general qu'il n'est pas d'accord avecques le defendeur, que le Roy ne ait autre droit & dits Comtes de Prouence & Fourcalquier, que par institution, testament ou hoirie dudit Charles d'Anjou Roy de Sicile, ne que à ce seul tiltre il trena le dit pays, sans plus auant y entrer [Amplius dicit procurator Regius, quod cum d. defensor non consentiat in eo, Regem nempe aliud ius in d. Comitibus Prouenciæ & Fourcalquerij non habere, quam per institutionem, testamentum vel successionem d. Caroli Andegauensis, Regis Siciliae: neque quod hoc solo titulo d. regionem inuenit, sine vltiori progressu.]

Or [Verum] quando superuenit ius hæredi aliter quam per mortem ipsius defuncti, vel successionem, hæres non tenetur seruare dispositionem factam per defunctum, vt est text. in l. inuitum. §. ex facto. ff. de diuers. & tempor. præscrip. in l. rem alienam. vbi Bart. & alij. ff. de pignorat. actio.

D'avantage lon cognoit assez que tous les tiltres dont se vait ayder ledit defendeur, & les executions de sa pretendue acquisition. lettres à luy à ceste fin obtenues, & autres choses par luy faites, ou ses predecesseurs, en ceste maniere, ont esté faites par importunité. Et de droit [Ad hæc, satis liquidò constat omnes titulos, quibus d. defensor se tueri cupit, executiones prætextu acquisitionis suæ nec non literas ab eodem ad illum finem impetratas, & alia per eundem, vel suos prædecessores hoc modo executas, omnia per importunitatem esse facta. Et de iure] quando Princeps aliqua concedit per importunitatem, perinde non valent, nec ex illis debetur euictio, ac si essent obtepta per metum. Ita tenet Lucas de Penna in l. fin. de locat. prædio. ciuil. lib. xj. C. post Innocen. in ca. petitio. de iure. vbi æquiparat obtepta per importunitatem, & obtepta per metum.

A ce que ledit defendeur dit, que à ladite alienation les dits habitans de Gramboys ont consenty, ont esté presens en la possession. deliurance & iouissance, & ont fait aux predecesseurs dudit defendeur la foy & hommage: dit ledit procureur general. Primò, que *cela a esté fait par crainte & impresion du dit acq. reur, qui auoit credit & autorité deuers ledit Roy de Sicile, Comte de Prouence.* Secundò, *telle obeissance & patience* [Ad id verò quod d. defensor dicit, ad d. alienationem habitatores de Grambundio consensum dedisse in eiusdem possessione traditione & fruitione præsentibus fuisse, fidem etiam

& iuramentū fidelitatis prædecessoribus d. defensoris prestittisse: respondet d. procurator Regius. Primò, hoc factum fuisse metu & compulsionem d. acquiritoris, qui fide & autoritate apud d. Regem Siciliae, Comitem Prouenciæ, valebat. Secundò, talis obedientia & patientia] etiam si operaretur tacitum consensum, imò etiam *la prestation de foy & hommage n'a peu valider ladicte alienation, qui estoit & est nulle de sa nature, mesme ment au preiudice du Roy.* [præstationem fidei & seruitiis non potuit dict. alienationem validam reddere, quæ erat & est nulla de sui natura, etiam in Regis præiudicium.]

Nec etiam auroient les choses susdites peu preiudicier aux habitans dudit lieu de Gramboys, qui sont à present successeurs de ceux qui auroient presté tel consentement, prædicta habitatoribus d. loci de Grambundio nocere potuissent, qui hodie eorum successores sunt, qui huiusmodi consensum dederant,] per ea quæ notant in d. l. quotiens. C. de fideicommiss.

Auecques ce y a vne protestation faite en l'an 1480. par les dits habitans contre Lazare de la Croix, seigneur de Courbieres, soy disant acq. reur dudit lieu de Gramboys contre ladicte pretendue alienation, faite dudit lieu. Et que les hommages des dits habitans particuliers, ne puissent nuire ne preiudicier à leurs priuileges. [huic adest & vna protestatio anno 1480. per d. habitatores facta contra Lazarum de la Croix, dominum de Courbieres, se nominantem conquestorem d. loci de Grambundio, contra alienationem prætextam de eodem loco factam. Insuper & hoc quod iuramenta fidelitatis particularia d. habitatorum, eorum priuilegiis præiudicium adferre non possent.]

Et en l'an 1497. le feu Roy Charles decerna ses lettres narratives des dits priuileges, & que ledit lieu de Gramboys estoit de l'ancien domaine de ladite Comté de Prouence & Fourcalquier: & partant qu'il ne pouuoit estre aliéné. Et par icelles est mandé reunir & remettre les dits habitans hors les mains d'iceluy, qui les auoit acquis, en remboursant deux mille florains. Et sont par les dites lettres les dits habitans releués du laps de temps, & est fondé ledit relief sur les guerres & diuisions qui ont eu long temps le cours dudit pays. Et sur les dites lettres à longuement esté procédé, & par plusieurs iournees & assignations. [Anno verò 1497. quondam Rex Carolus suas literas d. priuilegiatorum narratiuas decreuit, & quod d. locus de Grambundio esset de antiquo dominio d. Comitatus Prouenciæ & Fourcalquerij, per eandem etiam mandatum est, vt d. habitatores reuniantur, & ex eius manibus retrahantur, qui eos incorporauerat, duos florenorum millia refundendo. Quæ quoque literæ eisdem de lapsu temporis restituunt: & d. restitutio super bellis & discordiis fundata est, quæ dudum eam regionem vexarunt. Et super iisdem literis est longo tempore processus, per multos dies & assignationum terminos habitus.]

Et sic n'y auroit propos. si ledit defendeur vouloit, comme

comme véritablement il a voulu s'ayder de longue iouissance, tacite consentement, ou prescription: car ce que dit est cy desus, auroit tout cela interrompu, & y satisfait. [Friuolum itaque esset, si d. defensor se vellet tueri, vt verè voluit, longa possessione, tacito consensu, vel præscriptione: nam id quod supra dictum est, omne illud interrupperat, & ibidem satisfecerat.]

A ce que ledit defendeur a voulu dire, que [Ad hoc autem quod d. defensor allegauit, quod] ex quo d. locus de Grambundio fuit aliquando alienatus, remansit perpetuò inalienabilis: *dit ledit procureur general que cella est faulx, (sous correctio) mesmement,* [Respondet d. Procurator Regius hoc falsum esse, (sub correctione præcipuè) quòd per reuersionem & incorporationem est mutata rei natura; & qu'il y a disposition d'homme qui le rend inalienable,] [Et quòd sit dispositio hominis, quæ rem inalienabilem reddat,] vt notat in capit. vt super de reb. ecclæs. non alienand. in l. si quando. & in l. si vacantia. C. de bonis vacant. & in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbor. obligat.

Item au regard de ce qu'il dit contre le priuilege des dits habitans qui est la vraie incorporation, [Itè eius respectu, quod contra priuilegium d. habitantium allegat, quòd verè incorporationis loco venit,] quod est nullum ex defectu potestatis Principis Tarenti, quod non fuit concessum ex sincera & pura voluntate ipsius concedentis, quia Rex ipse potuit illi postea derogare: *employe ledit procureur general pour toute responce ce que dict est cy desus.* [Responsionis loco d. procurator Regius adducit quòd supra allegatum est.]

N'est pas fort argument de dire, par ledit defendeur que ledit priuilege & incorporation ou reunion, [Argumentum verò non multum efficax est quòd d. defensor profert, nempe quòd d. priuilegium, & incorporatio vel reunio] non remansit in simplicibus terminis prohibitionis, sed vltra processit prouidendo de remedio in casu alienationis, scilicet quòd liceat hominibus & Vniuersitati d. loci de facto resistere. Quo casu sic prohibita alienatio non est nulla, sed ope illius remedij annullanda.

Car à ce respond ledit Procureur general en premier lieu, que ledit priuilege ne prohibe seulement ladite terre estre alienee, & mise hors des mains & domaine des dits Comtes de Prouence & Fourcalquier: mais dispose & ordonne ladicte incorporation & reunion d'icelle terre audit domaine, & consequément par telle reunion & inseparable incorporation, & pour auoir reprins la nature dudit Comté, elle a esté faite inalienable, sans autre prohibition. [Primò etenim ad id d. procurator Regius respondet, d. priuilegium non tantum prohibere, ne d. territorium alienetur, & in alienas manus, extra domainum d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquerij, transferatur: sed etiam d. incorporationem & reunionem illius territorij in d. dominio decernere atque disponere, & ideo consequenter p reunionem & incorporationem inseparabilem, & quia

naturam d. Comitatus reassumpsit, factam esse absque alia prohibitione inalienabilem,] per ea quæ superius dicta sunt. Et sic, *ne faut considerer le dit obiect, de dire* [consideranda non est obiectio, quæ dicit] quod talis dispositio non remansit in meris terminis prohibitionis. Id tenent Paulus de Castro in l. non dubium. num. 8. C. de legib. dicès post glo. in l. non intelligitur. §. diuus Adrianus. ff. de iure fisci, quod sicut expressa prohibitio importat nullitatem actus, etiam si non dicatur: ita dispositio de certa solemnitate obseruanda, importat tacitam prohibitionem, & consequenter nullitatem, si id non seruetur.

Secundò, *dit ledit procureur general que quelque chose qu'il plaise dire audit defendeur nous ne sommes au cas de la Theorique, qu'il dit estre mise,* [dictus procurator Regius dicit, quicquid d. defensori placuerit dicere, non sumus in casu Theoriæ, quem dicit esse positum] per Bart. in d. l. non dubium. C. de legib. *Car la Theorique de Bart. & des Docteurs* [Nam Bartoli & Doctorum Theoria] est de actu prohibito, cum adiectione pænæ, *ce qui n'est pas au cas de present,* [quod non est in casu præsentis,] quia id quod adiecitur, scilicet quòd d. habitatores possint de facto resistere, non adiecitur, nomine pænæ: sed est quoddam remedium quatenus d. alienatio de facto procederet, quod quidem remedium non impedit nullitatem actus, *quelque chose que die ledit defendeur,* [quicquid dictus defensor in mediū profecerat,] neque id tenuit Bart. & alij.

Mais au contraire dit, [Contrarium verò dicit] Bart. in l. prætor. ff. de nou. oper. nunciat. quod si quid prohibeatur etiam iure speciali, & pænâ imponatur, tamen actus remanet nullus. l. iubemus. & l. nemo martyres. C. de sacrosact. ecclæs. *qui est au cas seblable de celui qui s'offre. Mesmement,* [quod simile est casui præsentis. Præcipuè] quando certum est de mente prohibentis alienationem, puta quando text. vel dispositio, seu priuilegium disponit quòd actus non valeat, & nihilominus imponit pænâ, vt d. l. iubemus. & in l. j. C. de sepulchro violat. *Or au cas du priuilege dot a present est question il est certain par la reneur mesme d'iceluy que* [Sed in casu priuilegij, cuius nam questio vertitur, certum est per tenorem etiam ipsius, quòd] dispositio talis vult alienationem esse nullam: & nihilominus quatenus fieret, vel de facto procederet, apponit facti remedium, quòd cum actus nullitate potest se compati & concurrere. Et dispositionem vltra fines dispositionis, non facit quin actus sit nullus, vt ingeniosè & subtiliter declarat Bart. in d. l. prætor. ff. de nou. oper. nunciatio.

Il y a plus. C'est que [Est etiam amplius. Nempe quòd] quando pænâ vel remedium, quòd apponitur vltra prohibitionem legis vel dispositionis, respicit nullitatem actus, vel annulationem, non obstante talis pænâ vel remedio quòd apponitur annullatur actus, vt in d. l. prætor. & in l. si verò non remunerandi. §. rei turpis. ff. mandat. l. iurisdictum. §. pacta quæ contra. ff. de pact. Bart. in d. l. prætor.

prætor. *Or est il que le remede qui est pourté par ledit privilege.* [Nunc verò remedium, quod per d. priuilegium apponitur:] puta quod si talis locus de facto alienaretur, ipsi habitantes possent de facto resistere: directo respicit annullationem actus, non validitatem: imò validitas ipsius, actus in suo intellectu nõ potest cõcurrere, & se cõpari cõ tali remedio. Si enim actus teneret, & esset validus mero iure, quomodo esset permissum dictis habitantibus resistere de facto. Id enim est absurdum, & implicat. l. j. ff. de his. quæ pro non script. habent. *Et de ceste matiere il y a plusieurs bonnes decisions des Canonistes.* [Et de ista materia multa decisiones bonæ Canonistarum habentur] in c. licet canon. & in c. fina. de elect. libr. vj.

Aux recognossances dudit defendeur & ses predecesseurs, par lesdits habitants, ou leurs vrais & naturels seigneurs, prestation de serment de fidelité & reception en foy & hommage, patience & cõsèremēt, & autres actes par lesquels iceluy defendeur veut dire lesdits habitants auoir renoncé à leur dit privilege & l'auoir perdu. [Ad recognitiones d. defensoris & eius prædecessorum, per d. habitatores, vel eorum veros & naturales dominos factas in præstatione iuramenti fidelitatis, & receptione sub fide & seruitio, patientia & consensu, aliisque actibus, per quos d. defensor vult prætere d. habitatores suo dicto priuilegio renunciassè, atque id perdidissè] per non vñum. *Respond ledit procureur general, que cela ne peut nuire au Roy, en faueur duquel, & du domayne desdits Comtes fut faicte ladite disposition, union inseparable & incorporation.* [Respondet d. procurator Regius, hoc Regi non posse obesse, in cuius & domanij, d. Comitum fauorè d. dispositio, vnio inseparabilis & incorporationis fuit facta.]

Dit onltre, comme dit à esté cy dessus, que lesdits habitants l'ont faict. [Insuper addit, vt supra dictum fuit quòd d. habitatores hoc fecerunt] per metum & impresionem, qu'il a eu tousiours protestations au contraire, & interruptions pour empescher la prescription, & que de tout ce ils sont releues. *D'auantage quand ladite alienation ne seroit renouable ex capite desdits habitants, elle est ex capite dudit procureur general, qui requiert ladite terre estre reunie au domayne comme alienee, contre la nature du domayne, de Prouence & Fourcalquier, contre les statuts & ordonnance du pays, contre l'expresse prohibition & disposition mentionnee audit privilege,* [quòd semper protestationes in contrariu factæ fuerint, & interruptiones ad impediendam præscriptionem, & quòd de illis omnibus sunt restituti. Prætereà quamuis d. alienatio non posset reuocari ex capite d. habitantium, potest tamen ex capite d. procuratoris Regij, qui d. territorium reuniri domanio postulat, tanquam alienatum, contra naturam domanij Prouenciæ & Fourcalquerij, contra statuta & constitutionem patriæ, cõtra etiã expresse prohibitionem & dispositionem in d. priuilegio comprehensam,] cui etiam expresse non potuerunt contravenire dicti habitantes, & consentire d. alienationi in præiudicium ipsius

Comitis Prouenciæ & Fourcalquerij, quia post dictam vnionem & perpetuam incorporationem, quæ non fiebat solum in fauorem Principis & fisci, prout sæpius dictum est, certum est quòd dicti habitantes, etiam volentes & de expresse consensu non potuerunt se eximere à domanio & in mediata superioritate dicti Comitis, & alienationi consentire, vel acquiescere in præiudicium dicti Comitis. *Qui est pour respondre à tous les consentemens tacites & expres desdits habitants, dont ledit defendeur fait vne longue histoire.* [Quod seruit ad respondendum omnibus consentibus tacitis & expressis d. habitantium, quorum d. defensor longam facit historiam.]

Au regard de la prescription que ledit defendeur allegue contre le fisque. [Respectu verò præscriptionis quam d. defensor contra fiscum allegat] per possessionem pacificam decem, viginti & viginti quatuor annorum, cum titulo & bona fide, respondet le procureur general: *qu'en la matiere que s'offre qui est.* [Respondet procurator Regius, quòd in materia quæ se offert, quæ est] aduersus fiscum, & de chose domaniale, [& de re domanio subiecta] quæ non cadit in commercium hominum, *regulierement lon tient.* [regulariter tenent] quòd nulla potest esse præscriptio, & la raison est, [& ratio est,] quia nulla illic possessio esse potest: iure resistente, ergò neque vlla præscriptio, cum sine possessione præscriptio non procedat.

Et que en la matiere de domayne, il n'y puisse auoir prescription, y a tex. [Et quòd in materia domanij non currat præscriptio, textus est] in §. res fisci, insti. de vsue. in l. cõperit. de præf. xxx. vel xl. an. nor. Lucas de Pen. latè in l. quicumque. ij. de omni agro deserto. li. xj. C. & la raison est, [& ratio est] quia cum non sint domanialia fiscalia, seu domanialia alienabilia & interdicta sit etiam Principi alienatio rerum fiscalium, ne respon. regni sui per multas, licet modicas alienationes, tandem ad nihilum redigatur, vt per d. Lucam de Penna. in d. l. quicumque. & alienatio & præscriptio æquipollean. l. alienationis. ff. de verbor. signific. l. itatu liberos. de testa. milit. C. Maximè quando prohibitio alienationis affectit rem potius quàm personam, vt sentit gl. in d. l. alienationis. in fin. j. glo. & no. C. in l. si. in quibus cau. in integrum resti. nõ est necessa. quæ refert & sequitur per multa iura. idem Lucas de Penna. in l. ij. de omni agro deserto, incipiente. Si quis emphiteoticario. libr. xj. C.

Prætereà si in tributis nullo tēporis spatio præscribitur contra fiscum, d. l. comperit. de præf. xxx. vel xl. annor. fortius prohibitum est, præscribere res fiscales, ex quib. reipub. prouentus & tributa panduntur, vt per d. Lucam de Penna. in d. l. quicumque. ij. de omni agro deserto. & dicit tex. in l. fina. C. ne rei dominic. vel templo. quòd neque diuturna immutatio, neque nouella possessio rei dominicæ proprietatem abolere potest. Et per cõsequens multo minus proprietatem rei fiscalis, & dominium Coronæ.

Quand

Quand il escherroit aucune prescription es choses fiscales & domaniales si ne pourroit elle estre moindre que de cent ans, [Quamuis etiam aliqua curreret præscriptio in rebus fiscalibus & domanialibus, non posset tamen minor esse quàm centum annorum,] sicuti aduersus fiscum ecclesiæ, quia ecclesia & fiscus in hoc æquiparantur.

Et encores à telle centenaire iouissance ou quadragenaire, quand elle suffiroit, que non, si faudroit il que. [Et licet talis centenaria possessio, vel quadragenaria posset tolerari, quod secus est, necessarium tamen esset, quòd] tempus possessionis esset continuuum. c. illud. c. auditis. de præf. quia interruptio impedit præscriptionem, iuribus vulgat.

Or par le proces il appert que ledit defendeur, ny ses predecesseurs n'ont iamais iouy paisiblement de ladite terre, & y a eu tant d'interruptions, & discontinuations, que par son propos mesmes il n'a que vnz ans de iouissance paisible. Laquelle encores que regulariter elle fut suffisante à prescription, si ne pourroit elle de rien seruir. *Car elle est du temps du Roy qui auoit faict ladite alienation nulle.* [Per processum verò apparet quòd d. defensor nec eius prædecessores, vnquam pacificam possessionem d. territorij habuerunt: Tantæ quoque fuerunt interruptioes & discontinuationes, quòd secundum ipsiusmet dicta tantum vñdecim annorū possessionem pacificam habuerit, quæ quamuis regulariter ad præscriptionem sufficeret, non tamen aliquo modo prodesse posset. Est enim d. tēpore Regis, qui d. alienationem reddiderat nullam] per importunitatem, quæ metui æquiparatur *comme dit est cy dessus.* [vt supra dictum est] Igitur &c.

Il y a plus. C'est, que ledit de Fourcalquier premier acquerreur de ladite terre ne peut estre censé auoir en bonne foy, tant par ce que. Superest adhuc amplius. Nempe quòd d. Comes Fourcalquerij, d. territorij primus conuictor bonam fidem habuisset cense non potest, non solum ob id quòd] contra iura & statuta patriæ mercabatur, *comme pour l'importunité dont il usa enuers son maistre & la maniere qu'il contracta avecques luy, qui est portee par le recit des lettres par luy produites.* Car pour ce & au lieu de ladite terre de Gramboys, qui estoit incorporee à iamais au fisque & domayne de son maistre, ce qui il ne pouuoit ignorer pour estre de sa maison, & de son conseil, il baille & permute des choses controuuees. simulees, *comme il a esté desdit amplement cy dessus, tellement que c'estoit vne vraye deception, qu'il faisoit à son maistre.* [Sed etiam propter importunitatem, qua erga dominum suum vsus est, & modum contrahendi cum eo, qui literis ab eodem productis est declaratus. Nam vice d. loci de Grambundio, qui semper fisco, & domanio sui domini incorporatus erat, quòd ignorare non poterat, quia eius domesticus & cõsiliari⁹ esset, res factas & simulatas donat atque permutat, vt supra amplius deductum est, adeò quòd nihil erat quàm vera deceptio, quàm domino suo inflixerat,] vel blanditiis, vel per precum importunitatem, vel per obreptionem, & suggestionem: quæ omnia nõ possunt ferre bonam fidem.

Et par ces moyens, ioinct ce que vous Messieurs scaurez mieux supplier, conclud ledit procureur general à ce que ledit Chastel, terre, seigneurie & habitas de Gramboys, soient declarez estre du vray domayne du Roy à cause de sa Comté de Prouence & Fourcalquier, & que come tels. [Per hos itaque modos, iuncto eo quòd vos Domini melius supplere poteritis, d. procurator Regius concludit ad hoc, vt d. Castellum, territorium, dominium & habitatores d. loci de Grambundio, declarentur veri domanij Regis esse, propter Comitatum suum Prouenciæ & Fourcalquerij: & quòd vt tales,] quatenus de facto, *ils ont esté alienez, ils soient par arrest reunis audit domayne pour y estre à tousiours, & inseparablement incorporez, & les fruiets renduz & restituiez.* [alienati fuerunt, sint per arrestum d. domanio reuniti, eidem semper & inseparabiliter incorporati, & fructus redditique restituri.]

R E S P. CXLVIII.

De Comitatu Dreux.

Monsieur le procureur general demandeur en matiere petitoire, pour raison du Comté de Dreux, contre madame de Neuers defenderesse. dit que ledit Comté est du domayne de la Couronne, & par ce n'a peu estre aliene aux predecesseurs de ladite dame. & requiert que come tel il soit adingé au Roy. [Dominus procurator Regius petitor in materia petitorij, causa Comitatus de Dreux, cõtra dominam de Neuers defensoricem, dicit dictum Comitatum esse domanio Coronæ affectum, atque idcirco à prædecessoribus d. dominæ alienari non potuisse. Postulat itaque, vt tanquam talis, Regi ad iudicetur.]

Les defences de ladite dame par elle subordonnées proposees, sont trois. La premiere, que ledit Comté n'est & ne fut oncques dudit domayne, mais à tousiours esté. [Defensiones d. dominæ, quas subordinatè proposuit, sunt tres. Prima est quòd d. Comitatus nõ sit, neque vnquam prædicti domanij fuerit, verum semper fuit,] in libero commercio hominum. Nam res omnis naturaliter est libera. *Partant c'est à la charge dudit demandeur, monstrier de ladite qualité de domayne & incorporation par luy pretendue.* [Quare ad petitorum spectat, d. qualitatem domanij, & incorporationem per eum præsentam demonstrare:] tum quia ei qui dicit, &c. tum quia habet regulam & naturalem præsumptionem contra se: tum etiã quia incorporatio, siue expressa, siue tacita, facti est, facta autem non præsumuntur: tum quia qualitas illa vnionis seu incorporationis est accidentalitatis, & extrinseca. Et cum in ipsa actor fundet intentionem de ipsa primùm constare oportet. Tum quia ab ea parte, quæ dicit aliquid prohiberi, *comme fait ledit demandeur,* [vt d. petitor facit,] qui dicit prohiberi fuisse alienationem dudit Comté, [d. Comitatus,] exigitur probatio, *par les droits & maximes vulgaires.* [per iura, & maximas vulgatas.]

Les moyens & fondemens dudit demandeur, pour monstrier

Comitatus de Dreux in controversia à procuratore Regio versus ianquam Coronam exiens affectus & debitus.

monstrer de ladite qualite, sont: premier, qu'en l'an 1132 ledit Comte fut baillie en appanage à Robert filz de Louys le Gros. A quoy la ladite dame respond. Primò, que ladite histoire [Rationes & fundamenta prædicti petitoris ad d. quantitatem demonstrantiam, sunt: Primò, quod anno 1132. d. Comitatus fuit in appanagium datus Roberto, filio Ludouici de Gros, cui prædicta domina in hunc modum respondet. Primò, quod d. historia] non est certa, & indubitata. Car les annales de maistre Nicole Gilles produictes par ledit demandeur fol. 83. dient, que ce fut le Côte Dreux. Aussi dient que ledit Robert estoit second filz dudit Louys le Gros, Et maistre Alain Bouchard aussi produict par ledit demandeur dit qu'il estoit l'aîné. Lesdictes annales dient que ledit Robert estoit ignare & insés: & parce fut debout de la Couronne. [Nam chronica magistri Nicolai Aegidij per dictum petitorum folio 83. producta, dicunt fuisse Comitatum Dreux, affirmant super d. Robertum, secundum Deum filium fuisse d. Ludouicum de Gros. Adhuc magister Alanus Bouchardus per d. petitorum productus, dicit eundem fuisse primogenitum. Chronica verò prædicta d. Robertum ignarum & insensatum fuisse referunt: atque ideo à Corona depulsum,] & sic propter vitium animi. Et ledit Bouchard dicit que c'estoit pource qu'il estoit bossu, & contrefaict. [Dicit enim d. Bouchardus, quod hoc factum sit, quia erat gibbosus, & malè formatus,] & sic propter morbum corporis.

Ledit Bouchard dit que ledit Robert fut Comte de Dreux & d. Brene, & Guaguin dicit que ce fut de Dreux & du Perche. Sic, pour la contrariete desdicts Chroniques. [Adhuc d. Bouchardus dicit prædictum Robertum, Comitem de Dreux & de Brene fuisse: Guaguinus verò refert fuisse de Dreux & de Perche. Sic propter d. Chronicorum contrarietatem] mutuo sibi fidem abrogant.

Secundò, lesdicts Chroniques en tout enuement ne dient sinon que ledit Robert fut Comte de Dreux. Mais parce ne s'en suit que ce fut par appanage. Car les enfans de France peuuent auoir heritages, autrement que par appanage, tant a cause de leurs femmes, que autrement. En semblables termes lesdicts Chroniques dient, que Jean filz du Roy Saint Louys fut Comte de Nevers. Toutefois il est certain que ce fut pour auoir espousé Hyrland heritiere dudit pays, & d'iceluy ses successeurs ont prins le nom & tiltre. Sic, le fait desdicts Chroniques [Secundò, d. Chronica in omnem euentum tantum dicunt prædictum Robertum Comitem fuisse de Dreux: sed ex hoc non sequitur, quod fuerit per appanagium, filij enim Franciæ possunt hereditaria bona alio modo consequi, quam per appanagium, tam propter vxores eorū, quam alijs de causis. Similiter d. Chronica referunt, Ioannem filium Regis Sancti Ludouici fuisse Comitem Niuerni. Constat tamen hoc ideo fuisse, quod Hyrlandam d. regionis hereditariam in vxorem duxerat, à quo etiam sui successores nomen & titulum receperunt. Sic factū prædictorū Chronicorum] cōcludit à possibili, & non à necessario.

Tertio, le demandeur ne fait apparoir, & ne corree le temps auquel la ligne masculine dudit Robert soit

faillie. An si la verite est, qu'elle dure encore aujour d'huys seigneurs de Neual, descendent en droite ligne masculine dudit Robert. Parce il ny a eu de retour à la couronne, & n'a le demandeur point de mineur. [Tertio, petitor non probat, neque tempus denotat, quo linea masculina d. Roberti defecerit. Cōstat etiam, illam adhuc hodiè in dominis de Neual, linea masculina directa d. Roberti descendentibus durare. Quare ad Coronam non rediit, neque petitor minorem habet.]

Le second fondement dudit demandeur est, que en l'aillet 1407. le Roy Charles 6. donna en appanage le dit Côte de Dreux à Louys Duc d'Orleas, son frere, par la mort duquel il auoit eu retour dudit Comte à la couronne. A quoy respond ladite dame, que par la lettre dudit dō. produict par ledit demandeur retour que cōtre luy, il appert que long temps par auant, & dès l'an 1381. ledit seigneur Roy auoit transporté ledit Comte au seigneur d'Albret pour trois mil liures de rente qu'il auoit sur le Thresor & par la production d. ladite dame, corree en son inuentaie par L. appert de la iouissance, que ledit seigneur d'Albret a eu dudit Comte, tantost apres ledit eschange de l'an 1381.

[Secundum d. petitoris fundamentum est, quod mense Iulij anno 1407. Rex Carolus eius nominis sextus d. Comitatum de Dreux Ludouico Duci Aurelianensi, fratri suo, in appanagium dedit post cuius mortem d. Comitatus ad Coronam redierat. Cui d. domina responder, quod per literas d. donationis per d. petitorum productas & contra eam adductas, constat, quod longo ante tempore, & ab anno 1381. d. dominus Rex prædictum Comitatum in dominum d'Albret, pro tribus librarum milibus, quæ ex arario publico ei in annuum redditū debebantur, transfulerat. Tum etiam production per d. dominam facta, & in suo inuentario litera L. signata de fructione apparet, quæ d. dominus d'Albret de eodem Comitatu statim post d. permutationem ab anno. 1381. factam habuit.]

S'ensuit que le don despus fait dudit Duc Louys a esté nul. Sequitur donū poitea factum d. Ludouico Duci, fuisse nullum] per regulam, id quod nostrum. &c.

Et que le Roy n'auoit peu reuocquer la concession que par auant il auoit faite audit seigneur d'Albret: ores qu'elle eust esté faite. [Et quod rex concessio nem reuocare non poterat, quam prius d. domino d'Albret fecerat: quamuis etiam facta fuisset] titulo merè lucratiuo. I. perfecta donatio. C. de donat. quæ sub. mod.

Secundò, en la lettre dudit Duc Louys [in literis d. Ludouici Regis] nulla est mētio appanagij or telle & si notable qualite, [Verum talis & tam notabilis qualitas] verisimiliter non fuisset omiffa: nam quæ speciali nota digna sunt, si non exprimantur, neglecta videntur apud Labeonem. ff. de iniur. Imo ex verbis expressis de ladite lettre appert que ledit Duc Louys auoit ta son appanage ou Duché d'Orleas & que le don dudit Comte luy estoit fait pour recompence des seruites] d. literarum apparet d. Ducem Ludouicum iam suum appanagium, vel Ducatum Aurelianensem habuisse: & donationem d. Comitatu

tatu

tatus pro remuneratione seruitorum ei factam fuisse, [& sic tanquam extraneo.

Et quant à la clause de retour en defaut des masles. [Quantum verò ad clausulam reuersionis in defectum masculorum attinet,] non arguit appanagium: quia etiam inter priuatos talis clausula apponitur, & possunt contrahentes quas volunt leges apponere in traditionibus rerum suarum. I. in traditionibus. ff. de pact. l. quotiens. C. de donat. quæ sub mod.

Tertio, ladite clause de retour est conditionelle, en defaut des masles descendans dudit Duc Louys, [d. clausula reuersionis est conditionalis, in defectum masculorum descendendum à d. Duce Ludouico,] quæ conditio nondum euenit. Car la ligne masculine de luy dure encores: Linea enim eius masculina adhuc durat,] sic non potest argui ab illa dispositione conditionali, quæ adhuc est in pendent. Consequenter quoy que ce soit de la maieur, le demandeur n'a aucune mineur [Consequenter quicquid de maiori fuerit, petitor nullam minorem habet.]

Le tiers fondement dudit demandeur est sur vne clause contenue tant au don dudit Duc Louys, que es lettres passees en Decembre audict an 1407. au prest dudit seigneur d'Albret, par laquelle clause le Roy mande à messieurs des comptes, faire iouyr lesdicts seigneurs dudit Comte. Nonobstant qu'il fut domanie & vny à iceluy. A quoy ladite Dame respond. Primò, que le demandeur impugne ladite clause, soustenant icelle estre nulle: [Tertium d. petitoris fundamentum consistit super vna clausula non solum in donatione d. Ducis Ludouici comprehensa, sed etiam in literis Decembris mense anno 1407. in commodum d. domini d'Albret concessis, qua Rex dominis rationum præfectis imperat, vt d. dominos prædicto Comitatu sinant frui: quamuis illi etiam domaniatus & vnitus esset. Quibus d. domina responder: Primò, quod petitor d. clausulam impugnet, sustinens illam esse nullam.] Quare in ipsa non potest fundare intentione: esset enim sibi contrarius, per regulam, Ex co. de regul. iur. in vj. Bart. in l. de cem. ff. de verb. oblig. in l. post legatū. ff. de his quib. vt indign. Panormit. in c. cum venerabilis, de except. vbi dicit esse casum. Imol. in c. ex parte decani, de rescript. Secundò, verba narratiua seu assentiua Principis non inducunt probationem, c. si Papa, de priuileg. in vj. clem. si summus. de senten. excom. in ij. resp. Imol. in c. inter dilectos, de fid. instrum. vbi dicit quod verba priuilegij annuerant loca subiecta, sunt narratiua: & consequenter non probant, nisi subiectio aliter demonstretur: idem Innoc. in c. dudum, de priuileg. & in c. recepimus, cod. tit. Ioan. Andr. in d. c. si Papa, in nouella, Anto. de Butr. in c. post cessionem. de probat. & la clem. literis, quæ alligatur in contrarium, sub lata est. Encores ipsa loquitur, duobus concurrentibus, scilicet quod Princeps narret factum suum, & quod super facto proprio sic narrato sit fundata ipsius intentio, vt declarat glos. in d. c. si Papa, quorum vtrumque cessat in casu præsentis. Car le Roy ne dit pas quel incorporation dudit Comte ait esté faite par

luy. [Nam Rex non dicit incorporationem d. Comitatus per ipsum factam esse.] Et sic non narrat factum proprium. Et est euidet que son intention n'estoit fondee sur ladite incorporation, & qualite de domanie, mais plusost le contraire. [Et manifestum est quod sua intentio non erat fundata super d. incorporatione, & qualitate domani, sed magis contrarium.] Tertio, verba enunciatua inter easdem partes, tunc demum probant quando enunciatur id quod est necessarium ad substantiam actus, alias non. Ita loquitur l. optimam. C. de contrahen. stipulat. ita declarat Bald. in l. j. C. de fals. caus. adiecta leg. & l. ad probationem. C. locat. Anton. de Butr. in c. illud, de præscript. in c. fin. de success. ab intest. Sed hic non erat necessaria qualitas domani, imò magis repugnabat actui qui gerebatur.

Quartò, verba enunciatua nunquam operantur contra intentionem proferentis, Bald. in l. ex his. C. de testam. militar. quia inducta ad vnum effectum non debent operari contrarium, l. legata inutiliter. ff. de leg. j. Or si per illa verba probaretur qualitas domani, ipsa operantur contre l'intention du Roy qu'estoit que ledit Comte demoura à perpetuel à cens, [contra intentionem Regis, quæ erat quod d. Comitatus perpetuo illis remaneret,] quibus cōcedebat.

Quintò, enunciatum in dispensatione, tunc demum probat rem ita esse, quando impetrans principaliter & expresse dicit talem: Secus si incidenter apponatur clausula dispensatiua. Ita intelligitur dictum Bald. in l. j. C. de iure auro. annul. Simile est in exceptione, si quis dicat se debitorem, sed soluisse, ex illa confessione condemnari potest: secus si tantum excipiat se soluisse. c. cum venerabilis, de exception. l. non vtique. ff. cod. & in regul. Exceptionem obijciens, &c.

Eadem ratione petens absolutionem, non fatetur se excommunicandum, notat in c. venerabilis, de elect. in c. cum dilectus, de ordin. cognit. Et petens veniam non fatetur delictum, glos. in c. exhibita, de homicid. Et petens manumissionem, non fatetur seruitutem. Bald. in l. j. C. de ingen. & manumiss. Ista enim fiunt ad abundantiorum cautelam, quæ non viciat. l. non solent, de regul. iur. l. testamentum. C. de testam. Sextò, ladite clause [dicta clausula] est apposta in executiuis gratiæ: quare non probat rem ita esse, sed probat voluntatem Principis fuisse, que sa dispofition eust liens, encores que ce fut domanie. [quod sua dispositio locum haberet, etiam si domanium esset.] casus est in clem. j. de præbend. Felin. in c. licet, de offic. ordinar. Nam huiusmodi clausula fuit apposta ad augmentum gratiæ, & ad tollendum obstaculum qualitaris domani, si quod erat, sed absurdum est, vt quod in gratiam appositum est, conuertatur in odium, in ratione. §. tamen. ff. ad leg. Falcid. Et quod inducta ad augmentum operentur diminutionem, corree les maximes vulgaires: [contra vulgatas maximas.] Nec præsumitur quisquam viam illam elegisse, qua iudicium suum subuertat, vel difficilius reddat, quod tamē esset, si par ladite clause le Roy eust entenu faire ledit Comte domayne, ou prouuer qu'il fut tel, [si per d. clausulam Rex intellexisset d. Co-

Z

Chronicon allegatio ad probandum Comitatum de Dreux esse de domano Regis.

mitatum facere domanium, vel probare quod tale fuiffet.]

Per ſupradicta eſt faite reſponce à ce que le Roy diſt par ſes lettres avoir fait voir les comptes dudit Comté, eſtans en la châtre des comptes. Car il faudroit qu'il apparuſt deſdits comptes. Toutesfois le demandeur n'en a aucune choſe produit. Ce qui indubitablement il eſt fait, ſ'il en eſtoit aucune choſe. Auſſi leſdits mots peunent ſainement eſtre entenduz des comptes, qui auroyent eſté rendus aux ſeigneurs, deſquels le Roy avoit acquis ledit Comté: Et leſquels comptes furent delivrez à ſes officiers, en faiſant ladite acquisition. [reſponſio iam facta eſt eius, quod Rex dicit per d. literas d. Comitatus rationes recognoscendas fuiſſe datas, quæ in Camera rationū ſeponuntur. Neceſſarium enim fuerat quod de dictis rationibus apparuerit. Earum tamen petitor mentionem nullam fecit. Quod ſine dubio feciſſet, ſi aliquid ea de re eſſet. Prædicta etiam verba poſſunt de rationibus ſanè intelligi, quæ dominis redditæ fuerant, à quibus d. Comitatum acquiſierat, quæque factæ fuerunt ſuis officiariis, dum d. acquisitionem adeptus eſſet.]

Le quatrième fondement dudit demandeur eſt, [Quartum d. petitoris fundamentum eſt,] quod bona Principis præſumuntur proſtituta. Laquelle maxime ladite dame n'y formellement. Car le Prince eſt capable de tenir terres & heritages, [Quam maximam d. domina formaliter negat. Princeps enim poteſt terras & bona hereditaria obtinere] iure priuato, tant par acquisition, ſucceſſion, conſiſcation, que autrement. Et pour la diſtinction deſdits patrimoines [tam per acquisitionem, ſucceſſionem & conſiſcationem, quàm alio modo. Et propter d. patrimoniorum diſtinctionē] inueniuntur in iure Procurator ſicci, qui eſt pour le domaine de la Couronne. [qui domanium Coronæ procurat:] Et procurator Cæſaris, qui etiam appellatur procurator priuata rationis, qui eſt pour les biens que le Prince a autrement que de la Couronne. [qui res Principis agit ad Coronam non ſpectantes.]

Et pour inferer taſſible incorporation, ne ſuffit que le Roy ait iouy d'aucun heritage, & l'ait tenu en ſes mains par aucunes années. Et eſt notoire que ledit ſeigneur n'eu aujour d'uy pluſieurs terres en ſes mains, deſquelles combien qu'il ait iouy par pluſieurs années: Toutesfois elles ne ſont cenſées eſtre unies & incorporées au domaine de la Couronne. Mais [Ad tacitam verò incorporationē inferendā, non ſufficit quod Rex aliqua bona hereditaria perceperit, & ea per aliquot annos poſſiderit. Maniſteſtum etiam eſt, quod d. dominus hodie multas terras habeat in manibus, quarum commodum quamuis per multos annos receperit, non tamen cenſentur vnita & incorporatæ domanio Coronæ. Sed] ad incorporationem ſeroit requis que ledit Comté eſt eſté redit [requireretur d. Comitatum redactū fuiſſe] in rationes Principis, avec les autres biens domaniaux [cum aliis bonis domania libus] per longiſſimum tempus, vt notat. in l. ſi quando, la ij. & l. vacantia, de bon. vacant. C. lib. x. & in c. ij. de feud.

Vnde cū probatio debeat eſſe in illa ſpecie, quæ

Procurator ſicci & Procurator Cæſaris.

Requiſita ad incorporationem & unendum aliquo bona domanio reſiſ.

neceſſariò, concludit, ſ'enſuit que pour fonder l'intention du demandeur, il ne ſuffit que ledit Comté ait autresfois eſté es mains du Roy: mais avec ce ſans monſtrer, qu'il y ait eu incorporation expreſſe ou taſſible. Autrement ſa preuue [ſequitur ad fundandam intentionem petitoris, quod nõ ſufficiat d. Comitatum alio tempore in manibus Regis fuiſſe: ſed cum eo monſtrandum eſt, quod incorporationem expreſſam vel tacitā habuerit. Alio probatio eius] eſt à poſſibili & fallibili, & non à neceſſario. Ideo nil concludit.

Et qu'auis ex ſupradictis, par les faits & moyens du demandeur, ne ſoit prouuee ladite qualité de domaine, qui eſt le fondement de ſon intention: encore d'abondant par la production de ladite dame, cotee en ſon inuentaire B. C. D. appert, que ledit Comté de ſpuis l'an 1254. a eſté tenu & poſſedé par perſonnes priuees. Meſmes a eſté poſſedé par diuerſes femmes, leſquelles y ont ſuccedé à diuerſes fois. Car audiet an 1254. il eſtoit poſſedé par vne, nommee Marie Conteſſe dudit Dreux. Et en l'an 1346. ſucceda en icelle la fille de Pierre, Comte de Dreux. Et à icelle ſucceda ſa tante Jehanne, Viconteſſe de Thouars. Et à ladite Jehanne ſuccederent Petronelle & Marguerite, ſes filles, leſquelles ont poſſedé ledit Comté iuſques en l'an 1377. & 1378. quelles le vendirent au Roy Charles le quint. [per facta & rationes petitoris, d. qualitas domanii probata non ſit, quod eſt ſua intentionis fundamentum: ex abundantius tamen per productionem d. domini, in ſuo inuentario literis B. C. D. ſignatum apparet, d. Comitatum poſtea anno 1254. per perſonas priuatas poſſeſſum fuiſſe: Atq; etiam per diuerſas fœminas, quæ in eo diuerſis vicibus ſucceſſerunt. Anno enim 1254. Maria Comitiffa de Dreux eum poſſedit. Anno verò 1346. in eo ſucceſſit filia Petri Comitiffa de Dreux: cui & matertera ſua Iohanna Vicecomitiffa de Thouars ſuccedit. Poſt d. verò Iohannam Petronella & Marguarita eius filia ſucceſſerunt, quæ dictum Comitatum poſſederunt vſque ad annum 1377. & 1378. quem ipſæ Regi Carolo, eius nominis quinto, venderunt.]

Dont ſ'enſuit que ce n'eſtoit appanage: car leſdites femmes n'y euſſent ſuccedé [Ex quo ſequitur, quod hoc non fuerit appanagium: non enim in eo fœminæ ſucceſſerunt.] Nam de terra Salica mulieri nulla portio eſto: Refert Guaguinus in vita Philippi Valeſij.

Imò ſi appanage auoit eſté, ſa nature auoit eſté alteree, & auoit ladite qualité eſté preſcrite & extincte, pour auoir eſté poſſedé par leſdites femmes, & leurs ſucceſſeurs par le temps ſuſdict, qui eſt plus de 120. ans. [ſi appanagiū eſſet, natura ſua mutata fuiſſet, & d. qualitas preſcripta & extincta, eo quod per d. fœminas & earum ſucceſſores 120. annorum ſpatio poſſeſſus eſſet.]

La ſeconde deſenſe principale de ladite Dame eſt, que ores il ſut trouué que ledit Comté ait eſté domaine de la Couronne: Toutesfois il a eſté tranſporté aux predeceſſeurs d'icelle dame pour cauſe iuſte & valable: Car dès l'an 1368. le Roy Charles le Quint ſurnommé Sage donna quatre mil liures de rente ſur le theſor à Arnould

Domaniū Regis alienatum ex conuiſſa.

Arnould Ameny ſeigneur d'Albret à ce qu'il deuient homme lige du Roy: & le promiſt ſeruir contre tous pour viure & mourir. Laquelle rente tantost apres il perpetua aux ſucceſſeurs dudit ſeigneur, pour perpetuer en eux ladite fidelité. Au lieu de laquelle rente, & pour en deſcharger le theſor, & recompenser ledit ſeigneur d'Albret des pertes par luy ſouffertes, luy fut baillé ledit Comté des l'an 1381.

[Secunda deſenſio principalis d. domini eſt, quod quamuis d. Comitatum domanium Coronæ fuiſſet, repertum eſſet: Tranſlatus tamen eſt in prædeceſſores d. domini iuſta de cauſa. Nam ab anno 1368. Rex Carolus, eius nominis Quintus, cognominatus Sapiens, quatuor millia librariū in annuum proutentium, quæ ex ærario publico debebatur, Arnouldo Ameny domino d'Albret, vt Regis vaſallus fieret, dedit: eique aduerſus omnes ſeruire promiſit, non tantum ad vitam, ſed etiam ad mortem. Quem reditum poſtea ſtatim in ſucceſſores d. domini continuauit, vt d. fidelitatem perpetuò ſeruarent. Pro quo reditu, & vt ærarium publicum maneret immune d. domini d'Albret remunerando pro damnis ab eo perpeſſis, ab anno 1381. ei d. Comitatus fuit ſubminiſtratus.]

Ex quibus verbis clarum eſt, que par auant ledit ſeigneur d'Albret n'eſtoit vaſſal, ny ſubiect du Roy. [quod ante d. domini d'Albret neque vaſallus, neque Regi ſubiectus eſſet:] quia non dicitur incipere, niſi quod antea nõ erat. l. Titio. §. vſufructus. ff. de condition. & demonſtrat. Et cum talia verba ſunt enunciata per modum cauſæ, faciunt plenam fidem contra proferentem, text. notab. vbi Bart. in l. emptor. §. ancilla. ff. de rei vendicat. Idem Bart. in l. ex hac. col. ij. de donat.

Auſſi il eſt certain par les hiſtoires & Chroniques de France, que le Duché de Guienne eſtoit heri: age des Roys d'Angleterre, par ſucceſſion de la Royne Alienor, fille du Duc de Guienne Guillaume. Laquelle fut mariee à Henry, qui deſpuis ſucceda à la Couronne d'Angleterre. Et eſt notoire par leſdites Chroniques que par le traité de paix, fait à Bretigny, l'an 1360. pour le grand bien & inſtante neceſſité du Royaume, ledit Duché fut delaiſſé aux Anglois, en ſouueraineté. Et le deliurerent totalement, & les ſubiects d'icelui de toute ſubiection, ſief & reſſort de la Couronne de France. Et par expreſ fut conuenu, que ledit ſeigneur d'Albret demeureroit vaſſal dudit Duché, ſouz la ſouueraineté du Roy, & Royaume d'Angleterre. Et fut ledit ſeigneur treuſteſm. ni requis, de par le Roy Jehan & le Regent ſon fils, de ainſi le conſentir faire & tenir.

[Conſtat etiam per hiſtorias & Chronica Franciæ Ducatum in ſucceſſionem hereditariam fuiſſe Regum Angliæ: per ſucceſſionem Reginæ Alienoræ, Gulielmi Ducis Aquitanie filie deuolutam: quæ Henrico nupit, qui poſtea conſeſſionem Coronæ Angliæ fuit adſcitus. Maniſteſtum quoque eſt per d. Chronica, prædictum Ducatum Angliæ abſolute relictum fuiſſe, non ſolum per tractatū pacis anno 1360. in Bretigny factum, ſed etiam propter bonum publicum & Regni neceſſitatem vrgentem. Atque omnimodò eum exemerunt, & ſubditos eiudem ab omni ſubiectione

1. feudo & iurisdictione à Corona Francie dependentente. Expreſſe etiam conuentum fuit, quod d. domini d'Albret d. Ducatus vaſallus maneret, ſub ſuperioritate Regis & Regni Angliæ. Dictus verò dominus per Regem Iohannem, & filium eius gubernatorem iuſtiſſimè requeſitus fuit, vt ita idipſum conſentiret, faceret & obſeruaret.]

Or quels ayent eſté les ſeruites & merites de la maiſon d'Albret enuers la Couronne: Et quel bien ſoit venu de leur fidelité, il eſt notoire à tous, & en appert amplemēt par les Chroniques produictes aux procez. Meſmes que (par leur entreprinſe) ledit Duché de Guienne, qui auoit eſté tenu par les Anglois plus de 300. ans, a eſté reuini à la dicte Couronne. pluſieurs des ſeigneurs de ladite maiſon ſont morts en guerre, pour la querelle de France: Ont perdu les grans biens ſeuils qu'ils auoyent des Anglois: Et leur ont oſté leurs villes & places, & terres deſtruite. & annihilées.

[Quæ verò fuerint benemerita & ſeruitia familiaria d'Albret erga Coronam: & quantum commodi ab eorundem fidelitate prouenerit, omnibus notum eſt, & per Chronica in proceſſu producta copioſe declaratur. Imprimis quod per eorundem induſtriam dictus Ducatus Aquitanie, qui per Angloſ plus quam trecentis annis occupatus fuerat, d. Coronæ fuerit reuinitus. Multi ex ea familia domini in bello, propter querelam Franciæ, perierunt: Alij autem beneficia, quæ ab Angliſ acceperant plurima, perdidierunt: Eorum ciuitates & territoria eis adempta ſunt, terræ deſtructæ & ſolo æquata.]

Et que telle clause, qui eſt obligation de fidelité & recompence des ſeruites de guerre ſoit valable. [Et quod talis cauſa, quæ eſt obligatio fidelitatis & remunerationis ſeruitiorum belli, ſit valida,] pro alienatione rerum Principis, eſt text. ad literam in pace Conſtantie, in princ. ibi, Propter deuota ſinceritatis ſeruitia, quæ nos ſperamus ab eis recepturos: vbi occaſione ſeruitiorum futurorum Imperator conceſſit ciuitatibus Lombardiæ multa iura Imperij tam in iurisdictionalibus quàm aliis, in l. Lucius. ff. de iurisdiction. ibi, prædia militibus aſſignant. Facit quod habetur Machabeor. j. vbi Alexander Macedo diuiſit regnū pueris ſuis, & Principibus, quorum opera vſus erat in bello. La raiſon eſt, [Ratio eſt,] quia donatio ob cauſam, vel ad onus certum, non eſt proprie donatio. l. hoc iure. §. j. ff. de donat. Similiter donatio remuneratoria non eſt proprie donatio, ſed magis quædam permutatio, par les deciſions vulgaires, [per deciſiones vulgatas.] Ideo prohiberi donatæ non prohibentur conferre in benemeritos, c. relatum, l. ij. ibi iuxta ſeruitij meritum, de teſtament. vbi loquitur de rebus Eccleſiæ: & ſic patrimonium Chriſti, vel Petri benemerentibus, per text. in c. j. de natur. feud. Idem ergo in patrimonio Principis, quod non poteſt eſſe magis priuilegiatum, quàm patrimonium Chriſti, vel Petri.

Alienatio rerū Principis ex cauſa aliquando conceſſitur.

Domanij Regij alienatio quomodo censetur prohiberi.

Et iura quæ prohibent alienationem domanij Principis, loquuntur, quãdo agitur de magno iudicio Regni, vel Monarchiæ, Bart. in l. prohibere, §. planè. ff. Quod vi aut clam, c. intellecto, de iur. iur. vel quando talis alienatio vergat in magnam Regni decolorationem, aut contra statum publicum Regni. Exemplificant Doct. in alienatione magnæ civitatis, aut castri limitrophi. Bald. in c. generali. Si de feud. fuer. contr. et. inter do. & agnat. vafal. Idem in l. cum multis, C. de bonis quæ liber. in d. c. intellecto, de iur. iur. refert Felin. in c. ad audientiam, de præscript. vel si Princeps alienaverit regalia, vel quorundam imperij. Idem Bald. in l. si certarum, de militat. testam. vel quando alienat. non retenta superioritate, rem à se penitus abdicando. Itē Bald. in præmio feudor. Quæ omnia cessant *in casu presentis, auquel est question d'un bien petit Comté, & de petite estendue: comme de deux ou trois lieues, en valeur de deux mil liures de rente, pour le plus: Et lors qu'il fut baillé, n'en valoit que douze cens. Et neantmoins fut baillé pour trois mil en assiete.* [in casu presentis, in quo quæstio vertitur de Comitatu multum exiguo, & parvi districtus, duorum nempe vel trium milliarum, valorem verò ad summum qui duo millia librarum in annuum redditum conficiat: qui traditionis tempore mille & ducentas tantum libras æquabat: fuit nihilominus pro tribus millibus datus, in certum locum assignatis] cum retentione expressa Regaliorum. *Partant ledit Comté [Quare dictus Comitatus] respectu Regiæ celsitudinis, est res modica, vt gl'of. not. in l. sed si suscepit. in verbo, modica. ff. de iudic. in §. sed ex his. Instit. de Atilian. tutore. Nam in Principe immensitas, mensura est; cum propria Principum virtus, sit liberalitas: Et se debere existimant, quod donant. Et quod Princeps possit donare in modica quantitate, & quod successor teneat stare illi alienationi. est text. notab. in l. hi quibus. C. de fundo patrimonial. lib. xj. cuius verba sunt: Hi quibus patrimoniales possessiones, vel à nobis, vel à diuis parentibus nostris sacra largitate donatæ sunt, inconcusse possideant, atque ad suos posteros transmittant.*

Autrement la perpetuelle impotence de aliener par les Roys [Alioquin perpetua impotentia alienandi per Reges] maximo illis & reip. detrimento esset. Car ils ne troueroient personne, qui voulsist les servir en leurs guerres, principalement d'estrangers, & ceux qui ainsi contractent avec eux, [Nullum enim inuenirent, qui in eorum bellis illis seruire vellet, præcipue de extraneis, & qui cum eis sic contracterent] deciperentur: quod est alienum à fide, quæ maximè debet exuberare in Principe, epistol. inter claras. Idem dicit Bald. in pace Constantiæ. §. si verò, & in l. penul. de donat. inter vir. & vxor. quod omnes contractus facti cum Principe, & habent vim

Secundo, l'arrest formel donné au profit du seigneur de Pons le xvj. septembre 1514. produit par ladicte Dame, par lequel & autres pieces attaches à iceluy, cotees en l'inventaire de ladicte Dame par G. appert, que audit de Pons furent adiugees certaines rentes, & l'Isle de Marencs, non obstant qu'elles fussent

du domaine de la Couronne: par ce qu'elles auoyent esté baillées audit seigneur, en deduction de deux mille liures de rente à lui assignees par le Roy sur son tresor, pour recompence des seruices, qu'il pourroit faire. Et par mesme arrest, combien que l'Isle d'Oleron soit adiugee au Roy, ce a esté pour ce, que le transport qui en estoit fait, s'entendoit tant qu'il plairoit au Roy. Et neantmoins est dict, que ledit de Pons en iourra jusques à ce que le Roy luy aye entièrement baillé les dites deux mille liures de rente en assiete. Or ladicte rente sur le tresor estoit & est vray domaine de la Couronne, [est actum formale, in commodum domini de Pons xvj. Septembris, anno 1514. datum, per d. dominam productum, quo & aliis eidem annexis scriptis, in inuentario à d. domina per literam G. signatis, apparet d. domino de Pons certos redditus, vna cum insula de Marencs, adjudicatos fuisse, quamuis domanij Coronæ fuissent: eò quod d. domino, in diminutionem duorum millium librarum ad annum redditum ipsi à Rege super arario suo assignatarum, pro remuneratione seruitiorum ei exhibendorum, donati fuissent. Et licet eodem arresto insula Oleronis adjudicata sit Regi, hoc ideo factum est, quod transportum de eo factum tantisper durare tantum intelligebatur, quandiu Regi placuerat. Est nihilominus dictum, quod d. dominus de Pons tamdiu eadem fruetur, donec Rex ei integram summam duorum millium librarum in annum redditum ad centum locum assignatarum, refuderit: Reditus vero super arario publico constitutus, erat atque est verum Coronæ domanij.] Sic in vtraque parte arresti formaliter deducitur l'alienatione facte pour recopence des seruices de guerre estre valable. [alienationem pro remuneratione seruitiorum belli factam, esse validam.]

De present nous sommes en plus forts termes. Car la concession faite audit seigneur d'Albret, [Hoc verò casu sumus in fortioribus terminis. Nam concessio d. domino d'Albret facta,] non fiebat vafallo & subdito, comme estoit ledit seigneur de Pons, [vt d. dominus de Pons erat] sed merè extraneo, pour le faire devenir fidelle, & de l'obliger au seruice de la Couronne. [vt eum fidelem redderet, & ad seruitium Coronæ obligaret.] Quo casu Princeps indubitanter obligatur, qui non potest impugnari per successorem. notat in c. j. de probat. in l. digna vox. de legib. Bald. in l. lex imperfecto. C. de testam. militar. Au lieu de laquelle rente, & pour recompence des seruices, & pertes souffertes, a esté baillé ledit Comté. Et si tels contractes n'auoyent lieu, faudroit que lesdits seigneurs d'Albret fussent quittes de l'hommage enueu. [cum annuus redditus annui locum, tum pro remuneratione seruitiorum, tum pro annuorum illorum, dictum Comitatus est datus. Et si eiusmodi contractus locum non haberent, necessarium esset vt d. domini d'Albret à fide & seruitio pro Corona præstando liberarentur:] cum contractus non possit claudicare, & resolui ex altera parte tantum. Et neantmoins leur fussent recompensez leurs dits seruices & pertes, par eux souffertes, qui vrayement sont inestimables: [Et nihilominus seruitiorum & damnorum perpetuo-

Seruitio Regi, etiam venditio causa ad alium ad alium da boni manij de gl.

rum, quæ verè inestimabilia sunt, iustam remunerationem recepissent.]

Tertio, lesdits contractes comme faits pour vne iuste & valable cause, ont esté verifiez en la chambre des comptes [d. contractus, vt pro iusta & valida causa initi, sunt in camera Computorum verificati] cum causæ cognitione, ouy le Procureur general. En laquelle chambre, comme establie pour le domaine dudit seigneur, se faisoient lors & long temps depuis toutes verifications. Laquelle verification faite en la maniere que dict est, [audito Procuratore Regio, in qua camera, vt potè pro d. domini domanij fundata, omnes verificationes eo tempore, & dudum postea fiebant. Quæ verificatio, modo, quo dictum est facta,] habet vim rei iudicatæ, & fait cesser tout doute, & argument qui parauant eust esté sur lesdits contractes, [& tollit omne dubium & difficultatem, quæ prius super d. contractibus fuerat.]

La tierce defenfe principale de ladicte Dame, est prescription, laquelle est de plus de sept vingt dix ans à compter dudit an 1381. & à commencer l'an 1407. il y a plus de six vingt & cinq ans, jusques à la saisie faite à la requeste du demandeur l'an 1532. [Tertia d. domine defensio principalis, est præscriptio: quæ plus quam centum & quadraginta annorum spatio cucurrit, numerando d. annu 1381. incipièdo verò, ab anno 1407. plus quam centum & vigintiquinque: vsque ad apprehensionem possessionis, per petitoris libellum supplicem anno 1532. factam.]

Les obieets dudit demandeur contre ladicte defenfe sont, [Obiectiones autem d. petitoris contra prædictam defensionem, sunt,] quod de tempore præscriptionis deducendum est tempus vitæ alienatoris, qui fut le Roy Charles vj. A quoy y a response, que tel argument n'a lieu [qui fuit Rex Carolus, eius nominis sextus. Cui responderetur, quod tale argumentum locum non habet] in præscriptione centenaria: quia, vt dicit Bald. in l. j. C. de annal. except. Omne quod sub mundi machina gubernatur, in centum annis renouatur: quod tempus suis numeris propè infinitum est. In usufructus, ff. de usufruct. Idem talis præscriptio nunquam inuenitur exclusiua, per text. in Authent. Vt de cater. communita. non fiat, iuncta gl'of. in verbo, præscriptione. gl'of. & Bald. in l. j. C. Ne rei dominic. vel tempor. Eadem ratione huiusmodi præscriptio centenaria nunquã potest impediri, vel prorogari, gl'of. in Authen. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. in l. j. de præscript. xxx. vel xl. annorum. Impediretur autem, vel prorogaretur, si de ipsa deducere-tur tempus vitæ alienatoris.

Le second obieet est, que la possession des seigneurs d'Albret auroit esté interrompue par la possession des Anglois, qui auoyent iouy dudit Comté depuis l'an 1418. jusques à l'an 1438. A quoy respond ladicte dame. Primò, que iacoit qu'environ ledit temps lesdits Anglois soyent entreez en la ville de Dreux, comme à Paris: Et la plupart des autres villes de ce royaume. Ce neantmoins lesdits seigneurs d'Albret n'auoyent laissé d'en iouyr de tout, ou partie, ainsi qu'ils pouuoient parmi la guerre: laquelle estoit lors ouuerte par tout le

royaume. Ont conseré prebendes, & fait tels autres actes de seigneurs & possesseurs, comme appert par les pieces cotees en l'inventaire de ladicte Dame par C. [Secunda obiectio est, quod possessio dominorum d'Albret per Anglorum possessionem interrupta fuerit, qui d. Comitatus prouentus ab anno 1418. vsque ad annum 1438. perceperint. Cui d. domina respondet. Primò, quod licet circa illud tempus prædicti Angli ciuitatem Dreux, Parisios, & maximam huius Regni ciuitatum partem intrauerint: Dicti nihilominus domini d'Albret in totum vel ex parte, prout inter bella potuerunt, quæ totum Regnum tunc inuaserant, eodem frui non destiterunt. Præbendas contulerunt, aliisque actus similes dominorum & possessorum fecerunt, vt per chartas in inuentario d. domine per C. signatas manifestum est.] Sed per vnum actum retinetur possessio totius iuris in vniuerso. Arboribus. §. de illo, vbi Bart. ff. de usufruct. Idem in l. si vnus, de feruitur. rustic. prædior. Et est de mente Specul. tit. de præscript. versic. Sed pour annuller.

Secundò, quand lesdits seigneurs d'Albret pendant ladicte guerre, n'auoyent fait autres actes de iouissance. Ce neantmoins ils estoient [quamuis d. domini d'Albret, durante bello dicto, nullos alios actus adeptæ possessionis fecissent, erant nihilominus] in prædicto, & en continue guerre, pour recouurer ledit Comté, comme depuis ils ont fait. [& in continuo bello, ad recuperandum d. Comitatum, vt & postea fecerunt.] Sic retinetur ciuilem possessionem. l. clam possidere, §. qui ad nundinas. ff. de acquir. possess. laquelle seule suffit [Quæ sola sufficit] ad continuandam præscriptionem exceptam. l. j. §. per feruum, qui in fuga, eod. titulo. Et quod ciuilis possessio potuerit retineri etiam post decennium, vel aliud longius tempus, inter magnates: Et quod recuperatio post tale tempus facta, dicatur facta incontinenti. decidit Bald. in l. j. C. de his qui à non domi. manumiss. sunt. Iason latè in d. §. qui ad nundinas. facit. l. iij. §. cum igitur. vbi Bart. ff. de vi & vi armat. Autrement faudroit confesser que le Roy eust perdu la possession ciuile de la ville de Paris, & plupart de son royaume: [Alioquin confitendum esset Regem ciuilem possessionem ciuitatis Parisiorum, & maximæ sui Regni partis, perdidisse:] quod non est dicendum.

Tertio, tempus illud hostilitatis non operatur interruptionem, sed dormitionem tantum, vt notatur in l. naturaliter. ff. de vscap. in cap. ex transf. missa, de præscript. Or [Sed] deducto tempore, auquel se troueroit les Anglois auoir iouy, encores y auroit plus de cent ans, [quo Anglos eius prouentus percepisse reperiretur, adhuc plus quam centum anni essent,] coniugendo priora tempora sequentibus.

Quarto, par la lettre de l'an 1441. cotee en l'inventaire de ladicte dame par S. appert que le Roy auoit prins par emprunt du seigneur d'Albret la ville & chasteil de Dreux, pour en faire frontiere contre ses ennemis. Parquoy luy, [per literas anni 1441. in inuentario d. domine per S. signatas apparet, Regem à domino d'Albret ciuitatè & castellum de Dreux

Possessio ciuilibis sufficit ad continuandam præscriptionem.

Interruptio præscriptionis non inducitur ex hostilitate.

accepſſe cōmodatō, vt contra inimicos ſui Regni limitem faceret. Quapropter ille, qui debebat cuſtodiam, non poteſt excipere de iniuria ſibi illata, vt detrahar de iure illius cui cuſtodiam debebat. l. ſi merces. §. culpa. & l. qui mercedem. cum l. ſeq. ff. locat. l. penult. ff. ſolut. matrimon.

Le troiſieſme obiect dudit demandeur eſt, que ledit ſeigneur Roy Charles vj. auroit prins la poſſeſſion dudit Comté audit an 1438. & icelle auroit gardee, iuſques à l'an 1441. qu'il rendit ledit Comté au ſeigneur d'Albret. A quoy reſpond ladite Dame. Primò, que ledit ſeigneur Roy n'en euſt oncques la poſſeſſion: Au contraire, ledit ſeigneur d'Albret audit an 38. 39. 40. & 41. eſtoit iouiſſant dudit Comté. Et comme tel a fait collations & prebendes, & autres tels actes, comme appert par les pieces cortees en l'inuentaire de ladite dame, & R. Par leſquels actes [Tertia d. petitoris obiecto eſt, Regem Carolum, eius nominis ſextum, d. Comitatus poſſeſſionem, anno 1438. cepiſſe, illamque vſque ad annū 1441. quod d. Comitatum domino d'Albret reſtituit, conſeruauit. Ad quod d. domina reſpondet. Primò, d. dominum Regem eius poſſeſſionem nunquam adeptum fuiſſe: ſed econtrā d. dominum d'Albret prædicto anno 38. 39. 40. & 41. d. Comitatus prouentus percepſiſſe: Et prout tales præbendas contulſiſſe, aliòſque actus ſimiles feciſſe, vt conſtat per chartas in inuentaio d. dominæ Q. R. ſignatas. Per quos actus] fuit conſeruata poſſeſſio totius, par les droits deſſus allegués, [iuribus ſuprà allegatis.]

Secundò, par ladite lettre de l'an 1441 appert que ledit ſeigneur Roy Charles [per d. literas anni 1441. apparet quod prædictus dominus Rex Carolus] acceperat commodatō leſdites Villes & Chateſ de Dreux du ſeigneur d'Albret. Par quoy les a^{tes} de poſſeſſion, qui ſe trouuroyent faits par luy, doiuent eſtre cenſez, comme faits audit titre d'emprunt. [d. ciuitatem & caſtellum de Dreux à d. domino d'Albret. Quare actus poſſeſſionis, qui per eum inuenirentur facti, debent cenſeri eſſe facti titulo cōmodati.] & ſic nomine dudit ſeigneur d'Albret: [d. domini d'Albret,] nō enim potuit ſibi mutare cauſam poſſeſſionis. l. cum nemo. C. de acq. poſſeſ. Conſequenter ledit ſeigneur Roy [d. dñs Rex] non poſſidebat, mais ledit ſeigneur d'Albret, [Sed d. dñs d'Albret,] cuius nomine poſſidebatur, vulg. l. qd meo, & c.

Ce que dit eſt ſcrt de ſolution à ce que ledit ſeigneur Roy auroit eſtabli Capitaine audit Dreux, ioinct que comme ſouuerain il le pouuoit faire, [Quod dictum eſt, ſolutionis loco ſeruit ad id quod dominus rex capitaneum in d. Dreux conſtituerat, vt etiam tanquam ſuperior id facere poterat] iure ſuo, ſans que par ce ait eſté fait preiudice au droit & poſſeſſion du ſeigneur ſancier. [non quod præiudicium aliquod per hoc fieret in iure vel poſſeſſione domini ſoli.] ſicuti dominus proprietatis poteſt adhibere ſaltuarium, pro conſeruatiōe lux proprietatis. l. ſi ita. §. dominus proprietatis. ff. de vſu & habitat.

Le quatrieſme obiect eſt, que la poſſeſſion, laquelle a eſté par deuers ſeu Alain ſeigneur d'Albret, ne peut proſpiter à ladite Dame. A quoy y a reſponce, que par arreſt donné au profit du ſeigneur d'Orual pere de ladi-

te dame l'an 1516. Ladite poſſeſſion, laquelle eſtoit par deuers ledit ſeigneur d'Albret, a eſté adiugee audit ſeigneur d'Orual: [Quarta obiectio eſt, quod poſſeſſio, quæ fuit quondam apud Alanum, dominum d'Albret, d. dominæ nullum poteſt adferre commodum. Ad quod reſpondetur, quod per arreſtum, datum in commodum domini quondam d'Orual, patris d. dominæ anno 1516. dicta poſſeſſio, quæ apud d. dominum d'Albret fuerat, domino d'Orual adiudicata eſt:] & ſic habet cauſam dudit ſeigneur d'Albret, [d. domini d'Albret,] titulo iudicati. qui eſt iuſtiſſimus, & ſufficiens acceſſioni poſſeſſionis. l. Pomponius. §. ſi iuſſu præſidis. ff. de acquir. poſſeſſ.

Conſequenter peut ladite dame [Conſequenter poteſt d. domina] vti acceſſione de la poſſeſſion du ſeigneur d'Argentou: laquelle ſeroit retournee au ſeigneur d'Albret par la faculté du rachap. qui l'auroit retenu en la vente par luy faite audit d'Argentou, [poſſeſſionis domini d'Argentou, quæ ad dominum d'Albret reuerſa eſſet per facultatem euictio- nis, quam in venditione d. domino d'Argentou facta retinuerat,] vt eſt caſus in l. ſi duobus. ff. de diuerſ. & temporal. præſcript. Sicut & debitor, poſtquam luit pignus, vtitur acceſſione poſſeſſionis ex perſona creditoris. l. ſerui nomine. ff. de vſucap.

Le cinquieme obiect eſt, que la poſſeſſion dudit ſeigneur d'Albret [Quinta obiectio eſt, quod poſſeſſio d. domini d'Albret] fuit affecta vitio reali violentiæ. A quoy y a reſponce, que tel vice [Ad quod reſpon- detur, quod tale vitium] non præiudicat antiquo, & vero poſſeſſori: n'ais eſt introduit en ſa faueur, [ſed in eius fauorem introductum eſt,] & non in odium vel præiudicium ipſius. Quinimò ledit vice auroit eſté purgé deſors, que la choſe eſt retournee par deuers l'antique poſſeſſeur, qui eſtoit ledit ſeu ſeigneur d'Orual. [dictum vitium ab eo tempore purgatum fuiſſet, quo res ad antiquum poſſeſſorem, qui d. quōdam dominus d'Orual erat, eſt reuerſa.] l. ſequitur, §. quod autem. & §. ſi tu vi à me. ff. de vſucapionib.

Secundò, huiusmodi vitia non veniunt in conſiderationem in præſcriptione longiſſimi temporis xxx. vel xl. annorum. l. j. §. adhæc. C. de annal. except. gloſ. in §. furtiuæ. Inſtitut. de vſucap. in l. j. de ſerui. fugit. in l. ſicut, de præſcript. xxx. vel xl. annor. Bart. in l. ſequitur. §. ſi fundum. ff. de vſucap. Panormit. in l. nihil. De præſcript. Par plus forte raiſon ledit vice ceſſe [Multò magis hoc vitium ceſſat] in præſcriptione centenaria, quæ nullo caſu impediri vel prorogari poteſt, vt ſuprà dictum eſt.

Et ſic ex antè deductis appert clerelement, que le demandeur n'a fondement, ne moyen valable. Et au contraire eſt amplement monſtré, que le Comté contentieux [maniſeſtò conſtat, petitorum nullo fundamento, vel ratione firma ſtabiliri: ſed econtrā abundè monſtratum eſt, quod d. Comitatus contentioſus] ſemper fuit in libero commercio hominum: Et que en iceluy ladite Dame eſt fondee en treſ-juſte titre, & treſanciennè poſſeſſion. [Et quod in eodem d. domina iuſtiſſimo titulo, cum poſſeſſione antiquiſſima fundata ſit.]

RESP.

RESP. CXLIX.

De Rege Portugalia.

Portugalia
Rex vendit
aerā quan-
titaſem pi-
peris.

Ereniſſimus Portugaliæ Rex vëdidiſſe certam piperis, & ſpecierum quantitatem Georgio de Barros, Emanueli Cirnæ, & aliis ſociis, pretere inter eos conuento: intra quam quantitatem continebatur omne piper, & ſpecies quæ deferebantur in Flandriam per ducem Simonem Debege. Et illam quantitatem tenebantur mercatores recipere, ad pondus factum in domo des Indes & quādo cōtractus erit perfectus, & cōcluſus in d. domo des Indes cōtrahētes tenebūſſe ſol- uere omne quod expenſum erit in faccis, capſis & in omnibus aliis ſumptibus, quos deberent ſoluere emptores, ac ſi recepſſent, piper in d. domo, & ſi portatæ fuiſſent pro eis merces.

Item mercatores decem ducatos ſoluent, ex quolibet ſpecierum dolio, & omnes expenſas quæ ſiunt in Flandria, ſuper dictis ſpeciebus, donec fuerint diſtributæ & traditæ merces dictis cōtrahentibus reſtituēt, ſecundum cōputum Iohannis Rebelli d. Sereniſſimi Regis inſtitoris.

Item conuentum fuit quod ſi d. inſtitor vendiderit dictum piper & ſpecies, venditiones ſiunt pro illis mercatoribus, & inſtitor ſoluet eis pretium, quod recipiet ex illis venditionibus, computatioque fiet ex libris dicti inſtitoris, & illud pretium quod receptum fuerit ab inſtitore ſoluetur dictis mercato. in nundinis Paſchatis proximis.

Inſtitor no-
mine verū
de vendi-
tariū ab
alio quam
à domino
mercedem
exigere poſ-
ſit.

Quo facto cōtractu mercatores literas illuſtris Regis inſtitori ſuo rebello tradiderunt, qui iam maiorem partem piperis, & ſpecierum vëdiderat, ipſe inſtitor pecuniam illis tradidit facta computatione impenſarum, in quibus impenſis, eò quod illuſtris Rex, pro quolibet quintalo vendito, pro cētū libris dabat inſtitori duas libras, vel duos ducatos, de non venditis verò, ſed tantū traditis vnū ducatum. Ideo inſtitor illud ſalarium à mercatoribus petit, quæſtio eſt an mercatoribus ſoluere teneantur, vel illuſtris Rex.

Inuocato Dei Optimi Maximi, ac virginis Mariæ omniumque ſanctorum auxilio breui concluſo d. Georgium des Barros, Emanueli Cirnæ, & alios ſuos ſocios teneri, ad ſoluendū iſtā pēſionem Iohanni rebello inſtitori illuſtriſſimi Portugaliæ Regis. Et hoc ex ſequen. præbatur. Primò ratione promiſſionis, ipſi enim in cōtractu promiſerunt ſoluere expenſas factas, ergo & iſtas ſoluere tenentur: nam quod ſemel expreſſum eſt de labiis tuis, obſeruabis & faciēs ſicut promiſiſti. Deuter. 23. c. in fine. ſtudioſè enim agendum eſt, vt ea quæ promittuntur opere compleantur. cap. qualiter. de pact. Et lex ciuilis ait quod hi qui ſe ſponſioni cōſtrinxerint promiſſa reſtituant & adimpleant. l. vna. C. de ſuffrag. Itaque cū dicti mercatores promiſerint ſoluere expenſas, ergo & iſtas ſoluere tenentur, quia in numero expenſarum continentur,

vt inferius dicitur.

Secundò, promiſerunt ipſi ſoluere omnes impenſas, & totadals mayſ deſpeſſas qu'en Flandres facerem, vult dicere quod omnes expenſas vltra prædictas tenentur ſoluere, quæ in Flandria ſiunt. Ideo qui totum dicit nihil excludit. §. Iulianus. ff. de leg. iij. l. à procuratore. C. mand. Et cum partes cōtrahētes nullas expenſas exceperint, ergo omnes ſoluere tenentur. c. ſolita. in fin. de maiorit. Nā ſi partes de iſtis expenſis ſeu de ſalario inſtitoris nō intellexiſſent, excepiſſent. ca. ad audientiam. de decim. Nam ſi contrarium volebant nulla erat difficultas, de eo diſponere. l. vna. §. vbi in fine. C. de caduc. tollen. plura in hanc rem adducit Dec. conſil. 378. placet mihi.

Tertiò, promiſerūt ſoluere todas deſpeſſas, id eſt, omnes expenſas factas vſque ad traditionem mercium. Iſta dictio vſque incluſiue ponitur. l. fin. ff. de ſenator. c. j. de ordina. ab epiſco. Bart. in l. patronus. §. Sempron. de legat. iij. Alex. & Vincent. in l. j. ff. ad leg. Falcid. volens dicere quod etiam debeant mercatores ſoluere expenſas, quæ in ipſa traditione ſiunt. Sed in ipſa traditione eſt expenſa, vt inſtitor recipiat, vnū pro centum. Ergo mercatores ſoluent, illud vel duo, pro centum pro ſalarium inſtitoris conſueti.

Quartò, conuenerunt cōtrahentes quod mercatores ſoluerent omnes expenſas, quæ fierent in Flandria, ſobre, id eſt, ſuper dictis ſpeciebus, quouſque traditæ fuiſſent. Sed impenſæ inſtitoris ſiunt in Flandria, ergo illic ſoluendæ ſunt: nam dictio ſuper denotat ſiue ſtatim, ſiue ante, ſiue poſt. Bar. & Iaſ. in arthen. ſacramenta. C. ſi aduerſ. ven. quia ſalarium inſtitori debetur rēpore cōtractus. ergo hoc ſalarium comprehendetur.

Quintò, ponderanda eſt dictio, prela cōtradit- las, id eſt, per computum ſeu ſecundum: nam mercatores promiſerunt ſoluere expenſas per computum ſeu ſecundum computum inſtitoris: Sed computum inſtitoris eſt de ſuo ſalarium, ergo ad illud tenentur, nempè iſta dictio ſecundum accipitur pro iuſta. l. duo. ff. de præſcrip. verb. l. quidam. Hybberus. ff. de ſeruit. vrb. prædior. adeò quod dicti mercatores promiſerunt ſoluere expenſas factas in Flandria, ſecundum quod inſtitor computabit, ipſe computat ſuum ſalarium conuentum, & conſuetum, ergo ad illud cōtrahentes tenentur.

Nec refragat quod ſi quis mihi promiſerit reficere omnes expenſas, appellatione expenſarū veniūt legitima, vt conſuluit Alex. cōſil. lxxvij. capio. col. iij. in iij. v. o. l. Reſpondeo quod expenſæ inſtitoris ſunt legitima & ſine eis non venderent merces, vt inferius dicitur.

Sextò, conuentum fuit vt ſi fieret venditio ab inſtitore, quod de dictis ſpeciebus Flandriæ, Fara on per los ditos contratadores, id eſt, ſi fiat aliqua venditio ſpecierum, ab inſtitore fiet pro mercatoribus. Et tendet ad vtilitatem ipſorum mercatorum. Poſtquam ergo inſtitor pro eis cōtraheret, ergo ipſi debent illi ſoluere, quia laborant mihi

Z 4

Expēſe
mercū vë-
ditarum à
quo poſſunt
exigi.

Preſcriptio
& ſuo iure
Rex capit
caſtrum in
ſuo regno.

ego soluere debeo quippe testibus quos produco, sumptus & impensas debeo. l. quoniam. liberi. C. de testi. Et iudici extra domicilium proficiscenti, gratia partium, iubet Papa vt partes expensas illi moderatas dent. in c. statutum. §. in super. de rescri. in vj. multò fortius iudex dabit isti institori laboranti, mercatoribus, ab ipsis salarium consuetum exolui. Et hoc est valde æquum.

Septimò, qui sentit emolumentum, non debet reculare onus, & regul. iur. secundum naturam. ff. de regul. qui sentit onus, & ita regula ex æquitate naturali procedit, vt d. regul. secundum naturam. Ideò dicit text. absurdum esset aliquem commoda hæreditatis habere, & alium onera sustinere. l. is qui in potestate. §. fina. ff. de leg. præstā. Itaque absurdum esset, si hi mercatores lucrum haberent, venditionum factarum ab institore, & institor non haberet aliquod salarium, vel quod illustris rex non habens aliquod lucrum, teneretur ipsi institori soluere.

Salarium institoris est mercibus venditis annexum.

Octauò, onus & salarium institoris erat rei annexum, vt potè quod ex quintalo, vt ita loquar vendito, ipse haberet duos aureos, ex quolibet alio vnum ipse vendidit, & ex voluntate illorum & conuentione. Igitur salarium hoc habebit. probat. l. alienatio. ff. de contrah. empt. alienatio cum sit, cum sua causa dominium, ad alium transferimus, quæ esset futura, si apud nos ea res mansisset: idque toto iure ciuili, ita se habet præterquam se aliquid nominatim sit constitutum si istæ merces mansissent, in dominio illustris Regis, & fuissent venditæ, institor salarium prædictum habuisset, ergo & ab illis habebit, ad quos merces deueniunt. Et ille text. bene probat etiam in conuentione nisi nominatim sit aliud constitutum, vt ibidè scribitur, quod non est hic, imò est conuentum vt mercatores soluere, ergo tam ex iure quam ex conuentione soluere tenentur.

Nonò, officium non debet esse alicui damnosum, l. sed & si quis ex signatoribus. ff. si quis omisi. ciuil. testam. l. si seruus. communis. §. quod verò. verlic. idque euidentius. de furt. Sed officium esset isti institori damnosum, vt potè quia nil haberet ex illustri Rege, quia eius negotia non gessit, & nil ei un à mercatoribus vnde hoc esset iniquum, ideo à mercatoribus, quorum negotia gessit exigere poterit.

Decimò, qui vult antecedens, vult & consequens. l. j. §. ff. si usufr. petatur. & l. iij. §. qui habet. d. seruit. rustic. prædior. Sed ipsi mercatores voluerunt quod ipse institor venderet, ergo ad pretium & ad pensionem institoris consuetam, tacitè cõsenserunt etiam, sine expressione, sed in hoc casu multò fortius vt superius dixi, quia inter contrahentes, ita conuentum extitit, vt mercatores omnes expensas soluere.

Vndecimò, non potest pro parte expensas approbare qui omnes soluere promisit, quia nõ esset sequi suam promissionem partem soluendo, & partem relicendo, & tamen conuentionem seruare iubet prætor. in l. iurisgētū. §. prætor. ait. ff. de pact. postquam conuentum est omnes soluere ex-

penas, omnes soluant.

Duodecimò, si alium institorem habuissent mercatores, idem & fortè plus exoluissent, ergo & isti istud salarium cõsuetum & conuentum soluere debent, quia non debet esse deterioris conditionis quam alius, quem mercatores habuissent.

Decimo tertio, hoc quod debetur deducendum est, si aliud de hoc consequi non possit. l. si noxali. §. quod autem. ff. de pecul. Sed hic institor non potest consequi ab alio, ergo ab his mercatoribus deducere debet, ex denariis quæ recepit ex mercibus si illustris Rex promississet salarium centum aureorum extrinsecus, tunc id Rex teneretur: sed quia salarium soluitur ex re, quicumque rem igitur habet tenetur illud conuentum salarium præstare.

Decimoquarto, si seruus sumpsit pecuniam vt se aleret, & vestiret secundum consuetudinem domini, id est, vsque ad eum modum quem dominus ei præstare consueuerat, in rem domini hoc versu censetur. l. iij. §. proinde. ff. de in rem. ver. Si igitur hoc est versum in rem domini & dominus teneretur soluere, ergo & qui in suum locum succedunt videlicet mercatores, qui in locum Regis succedunt.

Decimoquinto, positus in locum alterius ad illa tenetur ad quæ tenebatur is in cuius locum succedit. l. princeps bona concedendo. videtur etiam obligatione. concedere. ff. de verbor. signific. facit. l. qui quadringenta. ad Trebell. l. planè. in fin. ibi. & his libera potestas est suo loco substituendi eos in quos onera actionis officio iudicis trāsata sunt. ff. famil. hercisc. ideo isti mercatores qui in locum Serenissimi Portugaliæ Regis successerunt, pactum conuentum cum rege seruare debent, quia sunt procuratores in rem suam. l. sed si tantum. ff. pact. Itaque illustris Rex conuenit de dando vnum pro centum, vel duo, ergo ad illa mercatores tenentur, etiam si non fuerit expressè dictum per d. l. sed si tantum, & subrogatus sapit naturam eius in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. l. si donatæ. §. si spōsus. de donat. inter. vir. & vxor. abundè Hyppolit. Marfil. singular. cclv. subrogatus. cū isti mercatores fuerint in locum illustris Regis, & his mercibus subrogati eodem iure vti debent, & sic soluere institori sicut idem Rex fecisset.

Decimo sexto, qui libet videtur contrahere secundum patriæ consuetudinem. l. si fundus. ff. de euictio. Et salarium debet secundum loci consuetudinem. Bald. in l. j. col. vl. C. mand. Igitur salarium debebitur isti institori, etiam si non sit ita expressè conuentum, & ista est patriæ (vt præfertur) consuetudo, vt duo pro centum soluatur, ergo ista solui debent, & quia ita conuentum erat, cum illustri Rege.

Decimo septimo, negotiorum gestori salarium debetur, licet sine mandato gerat. l. Titio. in prin. vbi glo. & Bart. ff. ad Municipal. à fortiori isti institori, qui habebat mandatum ad vendendum ex partium conuentione debebitur salarium conuentum, ab illustri Rege: postquam habent fructum, & lucrum: ergo & salarium præstare.

Decimo

Decimo octauò, quando quis approbat contractum videtur illum approbare cum suis qualitatibus & accessoriis. l. cum principalis. ff. de reg. iur. ipsi mercatores approbant venditionem factam ab institore. Ergo & stipendia ipsius institoris approbare censentur, etiam si nil dictum fuerit in contractu.

Expensarum nomine an conueniat salarium institori.

Decimononò, non refragatur quod salarium institoris non sit expensa, sed idem Rex qui salarium promisit, ad illud salarium tenetur non verò mercatores, cum non promiserint nisi expensas. Respondeo hoc salarium conuentum esse impensam necessariam, rei quia non potest dici taberna & officina instructa, nisi habeat homines & res. l. instructam. ff. de verbor. signifi. Ergo cum necessarii sint institores impensa facta in ipsis institoribus est necessaria, igitur illis exoluenda erit. Et ad illas tenebuntur mercatores, non vero Rex, cum merces illorū vendiderit, & quia impensa dicitur id quod necessario impeditur in re vel pro re. l. j. & seq. ff. de impen. in reb. dotal. fact. Istud salarium institoris pro re vendenda interponitur, ergo dicitur impensa & necessaria, siue qua res non venderetur, & remaneret semper in officina. Quæ igitur impensa minuunt rem & patrimonium. l. quod dicitur. ff. de impen. in re. dotal. Ideo ista impensa vnum vel duo pro centum minuunt pretium mercium, adeò quod retinere potest ex mercibus, quod sibi debetur.

Vicesimò, non obest quod mercatores tenentur soluere expensas doliorum, & omnes alias quas deberent soluere, eo casu quo in domo *des Indes* recepissent merces, sed si in domo *des Indes* recepissent merces, non soluissent salarium aliquod, ergo nec nunc.

Respondeo, quamuis ex illa conuentione, & articulo non tenebantur soluere institori, sed ex artic. sequent. Sic cum dicit quod soluent omnes expensas factas in Flandria, & si vendantur ab institore merces, ipse soluet pretium illarum ipsis mercatoribus, & ratio pretij ex libro fiet & habebit institor soluere pretij in festo Paschatis. Igitur de hoc salario censetur cogitatum.

Vltimò non me mouet quod ante traditionem res erant Regis, ergo Rex soluet stipendia institori.

Respondeo, imò erat trāsatum dominium sine traditione in ipsos mercatores, quia habita erat fides de traditione, & res habebantur pro traditis, quod potest fieri vt in §. interdum etiam, sine traditione nulla voluntas domini sufficit ad rem trāsferendam. de rer. diuis. in instit. Nam postquam partes conuenierunt vt venditiones fierent pro mercatoribus, ergo merces erant trāsate in ipsos mercatores eo ipso quod d. Rabello eas receperat. licet esset ignarus vt etiam not. Doct. in l. eius. ff. si cert. petat.

Et sic ex præmissis cõcludo d. Georgium de Barros & alios mercatores contrahentes emptores specie rum teneri ad soluendum salarium institori, d. Iohanni Rabello, vnum vel duo pro centum, iuxta conuentionem cum illustri Rege factam, cõ-

quod negotia illorum tractauit, & aliis rationibus superius descriptis, quas veras arbitror, ob id subscripsi hoc anno. 1546. in mense Septēbris.

RESP. CL.

De ea, qua tutela officio abutens res minoris vendidit, & an ex ea teneatur venditione.

Officium non esse cuiquam damnosum certissimi iuris est. l. si quis ex signatoribus. ff. si quis omisi. cau. testa. quod esset hic, quia tanquam tutrix gerebat negotium & nomine suo se obligauit, quod non fecisset nisi nomine suo se obligauit, quod non fecisset nisi nomine tutorio & volens pupillis prouidere.

Tutrix vendit res minoris.

Item, per istam obligationem si teneretur perderet dotem, quam non potest perdere, nisi expressè renuntiet Velleiano, & auth. siue à me, & c.

Item, in contractu tenebatur vidua seu eius liberi volentes recemere rem venditam viginti aureos dare vltra quam acceperant. Et sic est pactum illicitum & reprobatum. capit. ad nostram. de emptionib.

Nec obstat quod dicat pro expensis quia licet expensæ veniant restituendæ, hoc verum est veræ expensæ, sed non illæ quæ non fuerint expensæ.

Item non potest vendi res minoris nisi præsentem pecuniam, quod non fit hic.

Item quando res minoris non fuit iusto pretio vendita, restituitur, vt rursus admittatur licitatio. l. si siue. §. j. ff. de minor.

Item quando contractus est illicitus fructus sunt restituendi, vel in sortem imputantur. c. j. de vsur. & c. cum contra. de pigno.

Minoris bona quomodo vendi possint.

Itè, si non prouocauit minor intra diem subuenitur ei vt prouocet. l. & si siue. §. penult. ff. de minorib.

Item, manet pupillo actio licet res pupilli sit vendita, quando est obreptum prætori & iudici. l. j. §. præterea. in fin. ff. de reb. eor. & l. magis puto. §. penult. illo titul.

Imprimis iudex debet excutere an aliundè, quæ ex venditione rei immobilis pecunia haberi possit. l. magis puto. §. nõ passim. ff. de re. eo. qui sub tutel.

Secundò an sit res alienum, quia si nõ sit res alienum, licet allegetur prætor hoc non potest permittere. §. si res alienum. ibid.

Tertio an sint alie res præter prædia quæ distrahi possint ex quarum rerum pretio æri alieno satisfieri possit.

Quartò, si virgeat creditor pupilli aut vsurarium modus suadeat tunc permittet distrahi. d. §. nõ passim qui vtitur verbo tunc.

Quintò, videre debet ius, an obligare potius permittat, quam vendere, si fortè est vtilius pupillo, vt ibidem dicitur.

Sextò cauendum est ne propter res modicam alienum possessio magna distrahatur: sed si sit alia possessio minor, vel minus vtilis pupillo magis permittat eam distrahi, quam maiorem & vtiliorem. §.

re. §. itē prator. Ibid. Alex. & Clau. de Seycello in l. iustē. ff. de acquir. posses.

Septimò, imprimis requirere debet eum qui se instruat de fortunis pupilli, nec nimium tutoribus, aut curatoribus credere, qui nonnumquam lucri sui gratia asserere pratori solent, necesse esse dista hi possessionem vel obligationem.

Otaud, §. si æs alienum. bidem dicit nisi prædicta interuenerint venditionem nullam & decretum.

Nonò, etiam decretum interpositum ex falsa causa est nullum. d. §. sias. etiam si causa sit in parte falsa, quia in totum vitabitur decretum. Bart. & alij in l. si non fortem. §. si centum. ff. de condi. indeb. Dec. consil. 403. quamuis. num. 20. quia sententia est indiuidua. l. in hoc iudicio. ff. fam. herc. Et indiuiduis vitale per inutile vitatur. l. j. §. itē quero. & §. itē Trebati⁹ de aqua quōti. & æstiu. Et sic adiudicatio facta per iudicē pro maiori debito, quā sit, tenet. l. j. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. Bald. in l. certi cōdictio. §. quoniam. col. iij. ff. si cert. pet. glo. in verb. decretum. rubr. de conclus. Lateranens. consil. in Concord.

Item decretum interpositum super alienatione rei minoris non valet, quando eo momento temporis fuerit interpositum, quo petum fuit, quia ex breuitate temporis apparet cognitionem causæ non interuenisse. l. si finita. §. si forte. ff. de damn. infect. c. j. de reb. ecclē. non alienand. Alex. consil. 217. vifis. col. vlt. in ij. volum. Iason. plenē in l. ij. col. iij. de edend.

Et idē fructus percepti in vim inutilis decreti debent in fortem computari. per l. j. & vlt. C. de pignor. actio. Sic fuit Neapoli decifum, vt pater in decif. Neapolit. q. cccxvii. petita. in fi.

Item debebat fieri scriptura separata de causæ cognitione, & altera de decreto. Specul. in titul. de procurat. §. j. versic. quid si solum. Alex. consil. 163. aliās in fin. volum. v. Dec. consil. 351. in casu col. vlt. in l. nec quidquam. §. vbi decretum. col. pen. ff. de offic. proconsulum.

Nec creditur iudici dicenti causæ cognitionem interuenisse. arg. not. in l. si forte. ff. de Castren. pecul. & not. in authen. hoc ius. C. de sacrosanct. ecclē. Hyppol. de Marfil. expressiūs in singul. cccxcix. multi sunt.

Nec notario creditur asserenti causæ cognitionem interuenisse cum de hoc non esset rogatus. Dec. consil. 556. viso. col. ij. nec tutori vel curatori. vt Bald. & Salyc. in l. j. C. si aduers. donat. Cor. consil. lxxj. quod non valeat. col. j. in iij. vol.

RESP. CLI.

Facti species mutui sub vsuris semisibus.

*Mutui con-
tracti sub
semisibus
vsuris & pi-
gnoribus
datis.*

Caius primum à Titio accepit mutuo centum aureos, sub semisibus vsuris, id est vt anno elapso fortem cū pensione sex aureorum redderet, deditque pignori instrumentum octin-

gentorum aureorum in quo erat in eam summam obligatus Sempronius, & aduersus eum celsit actionem, si suo tempore non solueret, dein de idem Caius ab aliis duobus Seis mutuum accepit aliā maiorē quantitātē vt puta quadringentorū, aureorum datis fideiussoribus. Et antequam numeraretur pecunia, cum Seij illi simularent aliter nolle credere, Titius prior creditor qui pignori instrumentum habebat canit rogatu Caij, iisdem Seis non prius instrumentum dimissurum se: quā eis soluti essent quadringenti aurei non autem id cautum est fideiussoribus illis. Cum itaque is Titius Caium debitorem iam constitutum in mora sæpē interpellasset, nec posset aliter ad soluendum cogere, quā per pignorationes, quas Itali repressalias, *nos marcham* seu arrestationes vocamus, quia erat alterius ditionis, & imperij, porrexit libellum senatui suæ ciuitatis. Et senatus scripsit ad Sempronium principem cui erat subditus Caius & qui idem erat obligatus Caio, in dicto instrumento pignoris, nil curet vt satisfiat Titio, se repressalias concessurum, Sempronius rescripsit multò antequam Titio traditum esset instrumentum se liberatum obligatione per nouationem, & delegationem, idque in instrumento alio apparere cuius exemplum ad senatum misit. Et prouide inutile esse instrumentum, quod apud Titium esset. Senatus tamen concessit repressalias, interea cū molestia repressaliarum afficeretur, Sempronius transiit cum Titio, & Titius ei reddidit instrumentū cautione indemnitate ab eo accepta, priusquam tamen redderet rogauerat pignum Seios: deinde fideiussores vt sibi soluti centum creditis aureis su prædictis reciperent instrumentum, & cum recusassent protestatus est. Nunc hac re intellecta conueniunt eum Seij, & fideiussores eius, vt vel soluat quadringentos aureos, vel instrumentū exhibeat ob cautionem suam, seu recognitionem: quasi suscepit periculum debiti. Queritur, num propter redditionem huiusmodi instrumenti, contra cautionem seu recognitionem interpositam: cogatur Titius Seis solvere vel exhibere instrumentum? & denique quomodo ei subueniatur?

Nobis videtur imprimis quod actum est, & naturam illius cautionis, seu recognitionis spectandā esse: cum ex ea sola Seis teneri possit. iux. l. semper in stipulationibus. ff. de regul. iur. legem enim contrahentes dant. l. in conuentionalibus. de verbor. oblig. Itaque hic non differimus an nuda fuerit, & citra stipulationem Titius promiserit: cum præsumatur stipulatio interuenisse. l. j. C. de cōtrah. & & committ. stipul. §. si scriptum. instit. de inutilib. stipul. præcipuē in notario, & instrumenta tanquam solemnitas. vt notatur in l. sciendum. de verbor. oblig. Doct. in le. lecta. ff. si cert. pet. Ex hac igitur Titij stipulatione promitto vobis Seis, nō dimissurum me instrumentum donec vobis persoluerit Caius: non potest conueniri vt soluat: quia id nō actum nec promissum est. Et stipulatio est stricti iuris. l. quidquid. de verbor. obligat. Nec vt tradat instrumentum: rem enim tradi stipulatio faciendi est. l. si rem. ibid. At hic promissit se non dimissurum in

*Repressalia
quas Galli
marcham
seu arrestationes
uo-
cant.*

rum instrumentum. Et sic non fieri per eum vt instrumentum ad alios perveniat, in qua stipulatione non fieri, sicut in aliis faciendi stipulationibus, venit tantū id quod interest. l. in illa stipulatione. & si ita quis. §. ea. de verbor. obligat. Quare probare debent Seij, id quod eorum interest. Alioquin absoluetur. Titius. §. vlt. instit. de ver. oblig. Quod & si in facto magis quam in iure consistit. l. quatenus. de regul. iur. Tamen, vt ex proposita facti specie declaratur, Seij non poterunt probare sua interesse instrumentum non reddi, si verum sit Sempronium liberatum prius fuisse, quam traderetur Titio, vel Seij, cum Caio contraherent, atque ita ante cautionem: nam inutile esset eis instrumentum cum à Sempronio nil peti posset. Et paria sunt nullum habere & inutile habere. l. quoties. ff. qui satisd. cog. Sed & Sempronius poterat agere soluto debito, aut delegatione facta, vt redderetur. l. vlt. C. ad exhibend. l. dissoluta. C. de condi. ex lege.

Nec obest, dixerint Seij sua interesse, quod posset repressalias vt instrumenti impetrare à Senatu, & suum consequi, vt Titius eo alioqui inutili existente, consecutus est. Quia responderi potest nō ex persona Sempronij, qui iam pridem liberatus esset, Senatū repressalias concessisse, cum nec iure fecisset, sed ex Caij instrumento centum aureorum mutuo datorum, à Titio vel hoc itidem ex suo Seij obtinere poterunt, contra Caium, eo maxime quod multo iustior causa videbitur senatui, propter improbitatem tam dolosi & fraudulentum hominis, qui, vt falsus creditor simulans se creditorem, & in persona sua mentitus, furtum admisit. l. falsus. creditor. ff. de furt. & §. si quis ibid. Et in crimen falsi incidit, instrumentum Titio & Seis dans, quod iam aliis per delegationem dederat. l. si creditor. C. de fals. l. si à debitore. ff. eod. & in crimen stellionatus. & l. vltim. C. eod. Et maxime interest reipublicæ ne huiusmodi fraudibus & calliditate exteri ita pecuniis emungant ciues.

Quare Titius exceptione doli vti contra Seios poterit, cum quod petant quod iam intus habent ex suo instrumento. ar. l. j. C. de re iudic. nihil enim amplius ex illo instrumento Sempronij nullo consequi possunt, nec quidem tantum quantum ex suo quod habent, imò etiam si esset instrumentum illud Sempronij validum videretur non plus posse prodesse, quam Caij, quoad repressalias obtinendas. Tum quod licet quis initio habeat iustam causam interponendæ stipulationis, vt hic cum putaretur validum instrumentum. Tamen si postea nulla idonea causa appareat, aut finita, aut non secuta contra agentem, exceptioni doli locus est. l. ij. §. circa in fin. ff. de dol. except.

Quinimò ait iureconsul. l. Iulian. §. vlt. ff. de dol. except. & in l. ij. de donat. Si ei quem creditorem tuum esse putabas, iussu tuo pecuniam quam tibi debere existimabas promisero, petentem doli exceptione submoueri debere, & amplius cum stipulatore consequar. vt mihi acceptam faciat stipulationē. Et habet hæc sententia humanitatem vt

etiam aduersus hunc vtatur exceptione, vel conditione cui sum obligatus: hæc Iureconsul. Siergo Titius hic debitorem se putasset, & solvere promississet Seis, ita subueniretur. Quantò magis cum non promissit solvere, sed tantum instrumentum retinere, quod efficax putauit, & non erat.

Quinetiam si Titius promississet se soluturum nomine Caij, quod multò plus est quam instrumentum nō dimittere, non posset ex ea stipulatione agi nisi interesset. Ideo si locuples sit Caius, vel si aliter suum consequi possit, vt à fideiussoribus, nihil ex illa stipulatione Seij consequi poterunt. l. si ita stipularus fuero. §. j. de verb. obligat. quid enim mea interest (inquit inibi Iureconsul.) id à te fieri, quod si non feceris, vt quē saluam pecuniam habiturus sum, & idem dici potest in Seis, quid Seiorum interest, cum à fideiussoribus res eis salua sit, si à Caio cōsequi nō possint, & etiā eo casu quo instrumentū valeret? & sanè nō video quomodo hæc ratio confutari possit, ad eò probabilem & firmam existimo, contra Seios, vt omnino summoueat, quod longè probabilius erit, si non valeat instrumentum.

Deinde, etiā si verū esset Sempronij debitorem esse, & obligationem durare, atque ita Seiorum interesse non reddi instrumentum supradictæque locum non habere, tamen propter denuntiationem, & protestationem suam Titius videtur liberatus: nam illa stipulatio non reddendi instrumenti, ex iure accipiet interpretationem, vt scilicet nō amplius contineat, quam id quod iure Titius potuit facere, vt in l. Nepos proculo. de verbor. signific. At non potuit iure retinere soluto sibi debito. d. vlt. C. ad exhibend. & l. dissoluta. C. de cōdi. ex lege, neq; enim iuri tertij vt potē Sempronij derogare sua stipulatione, aut pacto potuit. l. debitorum. C. de pact. l. cohæredibus. C. famil. hercisc. & toto titul. res inter alios acta, &c. Sed tantum denuntiare, vt sibi prouiderent interim. Vnde illis imputanda negligentia, quia sibi non prouiderunt non Titio, qui quod in se erat fecit, & vt legitimè factum pœnam non meretur, vt est iur. regul. Nec satis sibi prouisum illa stipulatione existimare debebant: sed intelligere debent cōtra ius alteri quaesitum obesse non posse, cum eos hæc iuris ignorantia non excuset. l. j. ff. de iur. & facti ignorat. & sistere instrumentum ac arrestare procurare debebāt, vt notat in l. vltim. C. vbi in rem actio. exerceri. debet.

Et si dicatur, quid igitur prodest stipulatio hæc sic peribit actus potius quam valebit? cōtra regul. iur. Respondendum est, prodesse quidem in eam rem tantum vt contineat factum, quod est in potestate Titij, vt scilicet teneatur denuntiare Seis, vt sibi prouideant, non autem iniuriam aut præiudicium tertij, vt potē Sempronij, in non reddendo instrumento, quod non potest vt ita coarctetur, & restringatur ex iure, quod in stipulationibus acceptū est. vt not. in l. vlt. quidquid adstringend. de verbor. oblig. l. quoties ibid. & illa testatio parit doli exceptionem, si agatur ex stipulatione. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verbor. oblig.

Item

Item ſubtili iure non commiſſa eſt ſtipulatio, quare agi non poterit. §. agens de actio. in inſti. non videtur enim dimiſiſſe inſtrumentū qui actionem ad illud habet. l. qui actionem habet ad rem recuperandam ipſam rem habere videtur. ff. de regul. iur. l. Labeo. §. rem amiſiſſe. de verbor. ſignific. Sed Titius habet cautionem indemnitate, quare non videtur dimiſiſſe. Quamobrem conueniri non poterit, quod dimiſerit.

Poſtremo, ſi agere non poſſent aduerſus Titium ſi haberent etiam actionem, valida non eſſet, niſi prius excuſiſſis facultatibus tam Caij rei quam fideiuſſorum eius. §. ſed neque res de fideiuſſor. in authent.

Nec ipſe poteſt conueniri, vt fideiuſſor, quia non fideiuſſor, nec vt mandator, quia non mandauit. Nec ex conſtituto, cum ſe non conſtituerit, pro Caio ſoluturum, nec vt laudator de dolo, non enim idoneum nomen Caij dixit, vt crederetur Caio colludendo, cum eo aut lucri ſui cauſa, non enim ipſe credidiſſet, vt l. & eleganter. §. penul. & vl. cum l. ſeq. ff. de dolo. Nec vt ſequeſter inſtrumentum, aut depoſitari, depoſiti, aut ſequeſtraria, aut præſcriptis verbis, quaſi videatur à Seis depoſitum ſuſcepſiſſe ſtipulando, cum nil à Seis ſit depoſitum, nec eis reddi promiſſum, vt l. licet. & l. apud. §. j. ff. depoſit. & l. ſi oleum. de dolo. Ex ſua ergo ſtipulatione teneri poteſt, vt dictum eſt, ex qua niſi probato eo quod intereſt à Seis conueniri non poterit, aut doli mali exceptione ſummouebuntur. At nihil, intereſſe demonſtratum eſt, tum propter inſtrumentum inutile, tum quia ſuum conſequi à fideiuſſoribus poſſunt, & à Caio. Deinde etiam probato eo quod intereſt ab eis tuebitur ſe denuntiatione, & proteſtatione vt declaratum eſt. Adde vt poſſit dicere etiam nondum commiſſam ſtipulationem, & ita ante tempus conueniri.

Tutus ergo eſt omnibus modis Titius contra Seios creditores, & multo magis contra eius fideiuſſores, quibus nihil eſt cautum, nec vllum negotium cum eis contractum. l. ſi à me. ff. ſi cert. petat. l. & hæredi. §. vl. cum ll. ſeq. ff. de pact. nec ex perſona Seiorum agi poteſt, quia ſtipulatio Seiorum fideiuſſoribus alterius non prodeſt, cum alteri ſtipulari nemo hoc caſu poſſit nec tacite nec expreſſe. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de verbor. oblig. §. alteri. inſtit. de inutilib. Maximè quia non ſunt fideiuſſores ſtipulatorum, ſcilicet Seiorum: ſed alterius extranei Caij, vnde non poteſt habere locum d. l. & hæred. §. vl. cum ll. ſeq. Et ſi transferri à Seis per conſeſſionem poſſet, non plus iuris transferretur, quam ipſi habeant. vt regul. iur. Interea tamen ſi damni aliquid pariatur Titius, indemnitate ſeruabitur ab eo, cui tradidit inſtrumentum & impenſis & periculo eius res agatur. Cautio enim indemnitate hoc poſtulat. l. j. C. de conueniend. ſiſci debitor. not. in l. quæro. ff. locat.

RESP. CLII.

De Praſide in Prouincia Prouincia.
Regis prohibitio, ne hæreticis frumenta
dentur, qui quidem demum
mortui ſunt fama.

Iudex vel Regis locum tenens prohibet ne hæreticis frumenta vel alia ad victum ſpectantia dentur. Si ob hoc moriatur fame ipſi, vel coniuges, ſeu illorum filij, an iudex ſeu Regis locum tenens teneatur? Et breui reſpondendum eſt non teneri. per text. in c. ex literis. ij. de homici. vbi monachus dum deponeret campanā de campanilli puerum occidit quodam ligno cāpanæ inhærente, quia rem neceſſariam agebat, & vilem, non tenetur, ſed hic iudex, locum tenens agebat & rem neceſſariam, & vilem, videlicet iuſtitiam adminiſtrando, ergo non tenetur.

Prætereà ſi medicus ſecar aliquem, & is moriatur, vel tonſor Phlebotomiam faciens neuter reus eſt. c. ſepè. ſo. diſtin. vbi Car. Alex. & Panor. in cap. tua. nos de homicid. hoc docent dummodò diligentiam, quam is poteſt, adhibeat.

Nam qui dat operam rei licitæ & adhibet diligentiam, non tenetur ſi ſequatur homicidium ex hoc. c. eos. & ibi Ioannes de Turrecemat. ſo. diſt. c. dilectus. cum aliis de multis homicid.

Inde dicit text. in c. ij. ibid. ſi autem ſine odij meditatione furem aut latronem te tuāque liberando interfeciſti, diaboli membra, ſecundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei, ſi aliquid ieiunare volueris bonum eſt tibi. itaque ille text. loquitur de eo qui interfecit furem, vbi cōprehēdi poterat, ſed ſi occidiſſet cauſa Dei nulla eſſet macula dignus, nec ieiunio, ſicut in hoc locum tenente Regis qui ad mandatum eius hoc fecit, & iuſtitia exercendo.

Vnde his verbis ait diuus Auguſt. ad publicolā. & in ca. de occidēdis. xxij. q. v. neque enim reus eſt Chriſtianus, ſi bos eius aliquem feriēdo, vel equus calcem iaciendo aliquem occidat, aut ideo non deberent Chriſtianorum boues habere cornua, aut equus vngulas, aut dentes canes, aut verō, quoniam Paulus Apoſtolus ſatis egit, vt in Tribuni notitiam perferret inſidias ſibi eſſe à quibusdam perditis præparatas, & ob hoc deductores ac cepit armatos, ſi in illos ſcelerati homines incidiſſent, Paulus in effuſione ſanguinis eorum ſuum crimen agnoſceret. Abſit, vt ea quæ propter bonum ac licitum facimus, aut habemus, ſi aliquid per hoc præter noſtram volūtatē cuiquam mali acciderit, nobis imputetur, alioqui nec ferramenta domeſtica ſunt habenda, ne quis ex eis vel ſe, vel alterum interimat.

Nec arbores plantāda ne quis in eis ſe inde ſuſpendat, nec fenestra faciēda, ne per hanc ſequiſquam præcipiter, quid plura commemorare? quid eſt in vſu hominū bono ac licito, vnde non poſſit pernecies irrogari? hæc ille.

Item, eccleſia mouet vicinos ne frumentum, vinum

Index in
teneatur
de delictis
quod iuſti
tiam admi
niſtrando
miſi.

Cauſa dam
ni dami
næque ab
nium vide
tur deſiſſe

RESP. CLIII.

De iure retractus, & quis tanquam proximior
venire dicitur.

Ræſuppoſita conſuetudine, quod proximior poteſt retractus iure re venditam redimere, quæ eſt iuri diuino conformis. Leuitic. xxv. c. ſi attenuatus frater tuus vendiderit poſſeſſionem ſuam, & voluerit propinquus eius poteſt redimere, quod ille vendiderat, & iuri ciuili quod probet annum. in §. Titius. ſi de feud. defunct. contenti ſit inter dom. & agn. vaſal. not. in l. dudum. C. de contrah. empr. & iuri canonico. c. conſtitutus. de in intēg. reſtit. igitur hoc ius retractus proximo competit, tam de iure diuino quàm de iure humano.

Superſt dubitatio, quis dicatur proximior. Reſpon. ille quem nemo præcedit. l. proximior. ff. de verbor. ſignific. §. ſi plures. de legiti. agnati. ſucceſſi. & ibi Angel. Areti. Bal. conſil. xxxvij. Dominus Thomas. in j. volu. reſert Boer. in conſuetu. Biturig. §. ij. de conſuetud. retract. vbi etiam dicit, quod, quando ſit mentio de proximioribus intelligitur de linea recta, & non obliqua. arg. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & Bar. conſil. x. & ibi. in additio. ad eum ſed in factō præmiſſo, Iohanna eſt in linea recta Gulielmetæ, ergo ſibi debet competere ius retractus, contra Marguaretam, quæ eſt in altera linea.

Imò fortius dicit Boer. in d. §. ij. de conſuetud. retract. quod ſi tempore venditionis aliquis erat proximior, & demum natus & alius magis proximior, hic natus præferretur alteri, multo fortius debet præferri iſta Gulielmeta alteri emptori, licet ſit conſanguineus.

Item, de iure licet res fuerit vendita alicui, de genere venditoris, in remotiori gradu conſtitutus, poterit proximior illam rem retrahere, ac ſi extraneo vendita fuiſſet. §. Titius. ſi de feud. defunct. l. filio. ff. de inofficioſ. teſtam. facit. l. peto. §. ſratre. de leg. ij. in ſta. gloſ. in verb. proximus. Sic expreſſe ſcribit Iohan. Fabr. in §. ita demū. Iuſt. de hæredit. quæ ab inteſt. defer. Nam ſi in ſucceſſione proximior repellit vteriores conſanguineos. §. j. in authent. de hæredit. ab inteſt. venien. coll. ix. Sic in retractu. Anch. conſil. cccclxx. cum ſeq. Bened. in repet. cap. Raynutius. in verb. & vxorem nu. 606. & ſequen. de teſt. ſic expreſſim decidit, & Chaſſ. in conſuetu. Burg. in rub. des retract. §. tertio.

Non refragatur quod hæc bona prouenerunt ex linea paterna quondam Gulielmi Danij. Ergo venientes ex illa linea debent habere retractum, ſicut in ſucceſſione dicimus, quæ peruenit etiam ad remotioſem, cum bona materna maternis conſanguineis deferantur, & paterna paternis. l. quod ſcitis. C. de bon. mater. Et Marguaria empr. eſt ex linea paterna, ergo ad retractum potius venire deberet. Reſpon. hoc eſſet verum quando ex diuerſa linea eſſent, vt potè pater habet filium, & mater filiam. Pater & mater contrahunt matrimonium.

Certe illi filius, & filia succedent patri, & matri secundum lineam ex qua sunt. In facto proposito est vna linea videlicet Gulielmi Danij. Et ex illo Gulielmo oriuntur filius & filia: Filius Iohannes Danij, & filia Gulielmetæ. Ecce primus gradus lineæ rectæ inferioris. Postea Iohannes habuit filiam Catharinam & Catharina, Marguaretam, & Gulielmetæ duos habuit filios Dionisium & Iohannam, Dionisius procreauit Iohannem, hic Iohannes vendidit Marguaritæ. Iohanna amita vult retrahere à Marguarita. Et iure potest: quia proximior vno gradu. Et est illa Gulielmetæ à qua bona prouenerunt.

Item, in retractu ille tantum admitti debet, qui in re vendita succedere debet ab intestato, Bened. in repetitio. cap. Raynutius in verbo. & vxorem. num. 636. de testam. Sed si mortuus fuisset Iohannes ab intestato, & Dionisio patre excluso successisset amita Iohanna. Ergo & in retractu admittitur.

Nec obstat quod Marguareta non sit extranea, Ergo retractus contra eam non competet. Respon. quod extranea in hac materia dici potest, cum ille extraneus dicatur, quoad hoc qui ab intestato non succedit. lege hæreditas. C. de pact. conuen. l. vna. C. de imponend. Lucrat. descript. libr. x. vbi Iohannes de Plaro. dicit illum extraneum qui non est in superiori, vel inferiori linea. Sed Marguareta nõ est in superiori linea, nec inferiori licet sit in collateralis, ergo extranea quoad hoc dicitur. Et sic ius retractus patietur, vt Iohanna possit ab ea retrahere.

Item hoc ius retractus agnationis fauore videtur introductum, vt res remaneat apud illos de agnatione.

Sed emanauit ab illis *du scerf*. Ergo ad illos debet reuerti, & non ad aliam cognationem de Danij. Doct. in d. dudum. C. de contrahen. empr.

Item concludendo dico Iohannem admitti posse ad ius retractus, cum sit proximior, quæ conclusio probatur optimè ex c. vlti. Ruth. vbi sic dicitur. si vis possidere iure propinquitatis eme & posside: sin autem displicuerit tibi hoc ipsum indica mihi, vt sciam quid facere debeam. Nullus enim est propinquus excepto te, qui prior es & me, qui secundus sum, &c. & videatur ille text. est enim ad hoc valde accommodatus.

RESP. CLIIII.

In hoc mutuo traditis annulis vt venderentur an dici possint annuli venditi.

Mutuum contractu sub pignore annulorum.

Consideratis, & bene trutinatis huius secundæ verbis sequentiæ sunt in ea ponderanda. Primò, confessio mutui ex pluribus partibus facti. Et quia super hac confessione non dubitatur vltius non scribam.

Secundò, in cedula est annulorum traditio, an in pignus? an ratione venditionis? & breui respon. hos annulos traditos Theobald. Houtement, vt

ipse venderet eos intra vnum annum, pro summa mille octingentarum librarum, non verò quod ipsi Houtement sint venditi: nempe in venditione res debet perpetuò remanere penes emptorem. Et in emptione emptor tenetur ad pretium. l. ex empto. ff. de actioni. empt. hic verò fuit conuentum quod restituatur æstimatio vel res, & istud est contra naturam emptionis & venditionis. Ideò, non potest dici quod venditio fuerit facta. d. Houtement: sed ei fuerunt traditi vt venderet, & hoc probatur, ibi, & ou il les auroit vendues, &c. [& vbi eos vendidisset. Tertiò, hic fuit facta æstimatio annulorum, vt d. Houtement sciret quanti esset venditionis d. annulos, & sic locum habet actio æstimatoria, vt est casus formalis. in l. j. ff. de æstimat. actio. Et probatur in cedula, ibi, ie baillie audiet Houtement, pour la somme de dix huit cens liures, &c. [Trado d. Houtement pro summa mille octingentarum librarum &c.] Non dicit, ie luy vens, [Venile.] & si venditi essent annuli d. Houtement, non posset eos repetere d. Laguette, quod tamen potest, ibi, me rendent les dites bagues. [mihi d. annulos reddant.]

Quartò, in d. cedula conueniunt partes, quòd si d. Houtement non possit intra annum vendere. d. annulos, & summam præstitutam recuperare, promittit d. Iohannes Laguette reddere eidem summam mille septingentarum librarum ibi: & si dans un an il n'en peut recouurer ladicte somme, &c. [& si intra annum dictam summam recuperare non possit, &c.] quæ verba ostendunt venditionem d. Houtement non esse factam, quia d. De Laguette recuperare non posset annulos vt supradictum extitit.

Quintò, prouidet sibi d. de Laguette, quod si d. Houtement venderit intra dictum tempus anni dictos annulos, tunc debebit summam centum librarum d. Laguette. quã soluere tenebitur eidem Laguette intra annũ, &c. ibi, & ou il les auroit vendues, &c. [& vbi eos vendidisset, &c.] Et sic venditi non erant d. Houtement, sed erant eidem traditi vt venderet, & impersonaliter. Videlicet, cuiusq; d. Houtement velle, dũmodò pretio taxato venderet. Et si d. Houtement fuisset venditi, non fuisset facta conuentio de alia venditione.

Ex prædictis apparet hos annulos non fuisse pignori simpliciter datos, sed dicitur in cedula, pour serreté, [pro securitate:] quia datur vendenda res creditori Houtement, & non alteri. Idem est maior securitas, quàm si alteri dati fuissent: sed non quòd voluerit eidem dare ratione pignoris. nam pignus reddi debet, hic potest æstimatio reddi, & vendi. Et ista securitas ostendit contractum esse gratia vtriusque factum. Primò gratia venditoris de Laguette, vt ex venditione liberaretur à debito contracto, cum Houtement: etiam gratia de Houtement, vt securus sit per receptionem huius rei, & sibi exoluar post venditionem horum annulorum: & si venderit, aliàs non tenebitur restituere, d. annulos, nisi eidem exolutus fuerit, vt in l. si gratuitam. §. j. ff. de præscrip. verb. Et quasi pignus hos annulos retinere poterit, donec sibi exolutum fuerit, arg. l. Iulianus. §. offerri, ff. de actio. empti. Et sic conclu

concludendo, dico, d. Houtement teneri actione præscriptis verbis æstimatoria, ad reddendum dictos annulos, si non fuerint venditi, restituta sibi prius summa debita: quod si annuli fuerint venditi, tenebitur eadem actione ad restituendum centum libras, & ita subscripsi.

RESP. CLV.

De Compromisso.

Vr le compromis pretendu dict, sans correction, que ne se trouuera aucun compromis. Bien est vray que en a esté faite mention de remettre à arbitres: Mais n'a esté fait, & ne se trouuera aucune escripture sur ce passé, laquelle est nec. faire, [Super compromisso prætenso, salua correctione, dicit quòd nullum compromissum inueniatur. Verum quidem est, mentionem factam esse vt arbitris committatur: sed hoc factum non fuit, neque aliqua scriptura de hoc facta reperitur, quæ necessaria est.] In arbitris, C. de arbit. imò non debet quis admitti ad probandum per testes arbitrium, nisi per literas sigillatas, per d. lue in arbitris. Et ita expressim tenuit Masuer. in sua practie. Rubr. de arbit. in §. j. hoc quando fuit vallatum pœna, vel iuramento, sicut in hoc casu pretenditur. Et ista est etiam consuetudo.

Compromissum sine scriptura factum, an valet.

Et l. raison est bonne. Car les arbitres ne scauroient la puissance que ils auroient. Et par ainsi ne voudroient d'icider l'affaire. ar dict le texte. [Et ratio bona est. Nam arbitri non scirent quantam potestatem haberent. Atque ita non vellent negotium decidere. Nam textus dicit] in l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbit. omnem tractatum ex compromisso sumendum esse. Nec enim aliud illi arbitro licebit, quàm quod ibi vt efficere possit, cautum est. Or [Sed] hic nil est cautum. Ergo compromissum non valet.

Imprimis de Compromisso costare debet. arg. l. j. item illud. ff. de senatusc. Silanian.

Et post ores. que non. qu'il y eust compromis, le compromis ne vaut: car n'a point esté accepté par l'arbitre, qui est necessaire. [Concessio iam etiam, quod secus est, quòd ibi compromissum fuisset, compromissum tamen non valet: Nam per arbitrum non fuit acceptatum, quod necessarium est] l. iij. §. j. ff. de arbit. Et encore que fut accepté, que non, [Et quamuis fuisset acceptatum, quod non est,] occupatio negotiorum regionum maximè impedit vnum ex arbitris, ne possit his vacare, & tunc soluitur compromissum. l. licet. ff. de arbit. Et sic lon l'a peu pour suivre en iugement: [id profectum in iudicio licuit:] Et quia in magistratu positi excusantur. in d. l. iij. §. fin. & pour ce [arque idem] à tempore declarationis de l'arbitre, l'on la pour suit. [arbitri, id profectum fuit.]

Arbitri ele si qui sunt in magistratu, excusantur.

Secundement l'arbitrage pretendu, ny auoit point aucun temps prefix, & par ainsi estoit incertain, & sic non valable. Et à ce qu'il dict qu'il n'est tenu proceder que prealablement ne soit payé les vingt escus: dict à ce que puis que n'appert d'icet compromis, & qu'il

n'a esté fait, la peine n'est deuë. Et post ores que non, qu'il y eust compromis: il seroit tenu à proceder, referuë la peine à la fin de cause. Et l'adit defendeur est contraire. Car dict aucun fois de dix escus, autres de vingt. Et pource qu'il est en soy contraire, ne doit estre vny [Secundò prætenfum arbitrium non habebat aliquod tempus præfixum. Itaque incertum erat, atque ita inualidũ. Ad hoc verò quod dicit, quòd non teneatur procedere, nisi prius xx. aurei exoluti sint: Respondet quòd postquam de d. compromisso non appareat, & quia factum non sit, pœna non debetur. Et dato etiam, quod secus est, quod ibi compromissum fuisset: teneatur procedere, referuata pœna ad finem causæ. Defensor etiam prædictus sibi est contrarius. Nam aliquando dicit de decem aureis, aliquando verò de viginti: Quare quia sibi ipsi contrariatur, non debet vniiri.

Touchant la peine dict, que n'est deuë, à cause que n'a esté promise par ledit demandeur, combien que le defendeur le die. [Quantum ad pœnam attinet, dicit quòd non debeatur, quòd per d. petitorum non fuerit promissa, etiam si defensor id affirmet.]

Item aussi ne fait rien la loy, [Neque etiam obstat l.] si quis rem. ar dict, [Dicit etenim] si quis rem, de qua compromissum est, in iudicium deducatur. (ff. de arbit.) quod debetur pœna: verum est, quando erat arbitrium, vt supra dixi: & quãdo de nono deduceret: secus si iam deductum profectetur. Car [Nam] in pœnis nõ debemus legem extendere, ad hoc vt quis incidat in pœnam, vt dicit gloss. ver. in d. l. si quis rem.

Item, ibi ratio est propter contemptũ: sed non est contemptus arbitri, quando noluit acceptare, ergò non debetur pœna, Specul. in tit. de arbit. §. finitur. verfic. illud autem.

Nec debetur pœna, nisi per stipulationem promissa hinc inde fuerit. l. litigatores. §. j. & l. si cum dies. §. fin. ff. de arbit. quod in hoc casu non fuit, Specul. in tit. de arbit. §. j. verfic. est etiam differentia, & §. excipitur, verfic. item quod pars. Nec refragatur d. l. litigatores, §. si vbi potest nudo pacto fieri, quia hoc est verum, quando litigantes paciscuntur de non petendo id quod debetur, si arbitrio non pareatur: aliàs non valet. Specul. vbi supra d. §. excipitur, verfic. Item quod factum.

Nec potest dici arbitrator, qui de re litigiosa suscipitur, Specul. vbi supra: sed arbiter arbitrator verè diuidit, & pacem ponit. l. societatem. §. arbitratorum. ff. pro socio.

Item antequàm possit peti pœna, requiritur quod arbitri citauerint partem, & illa defecerit, per text. in l. diem proferre. §. si quis litigatorum. ff. de arbit.

Item quanti il seroit trouuë arbitrage, le dict demandeur ne recuseroit aller ausdicts arbitres, [Item si arbitrium inueniretur, d. petitor nõ recusaret dictos arbitros accedere,] & posset purgare moram, cum dies non sit adiecta. per l. Celsus. ff. de arbit.

Nam pœna ex compromisso non committitur, nisi quando non est obtemperatũ sententia: l. non ex omnibus. ff. de recept. arbit.

An salarium debeatur doctori eius temporis, AA 2

quo non legit, vide de Ripa. fol. xx. in tract. de pe-
ste, & l. qui operas. ff. locat.

Item, & par ces raisons ledict demandeur [Item per has etiam rationes d. petitor] non recessit à iudicio, quia quis non videtur recedere à iudicio, accedendo ad arbitrium. Specul. in tit. de arbitr. §. finitur. versic. sed quare.

RESP. CLVI.

De seruitutibus.

Superadi-
ficare an li-
ceat in mu-
ro communi.

Presentiarum non discutiam quis dicatur murus communis, & qualiter cognoscatur, cum satis superque tractatum sit per Cepol. in tract. de seruit. c. xl. rubr. de pariete seu muro, quem sequitur domi. Bouer. in consil. ij. incipien. Christi nomine inuocato. Pro solutione quod est descriptum post consuetudines Biturig. Sed concludam, socium inuito socio edificare supra parietem communem iure non potuisse: quia non solus dominus est. l. parietem. ff. de seruit. vrb. prædior. & l. Sabinus. ff. communi diuidun. vbi sic dicit text. Sabinus ait in re communi neminem do minorum iure facere quidquā posse inuito altero. vnde manifestum est prohibēdi ius esse. in re enim pari potiorē esse causam prohibētis constat. & c. Et ibi glo. dicit esse verum, quādo ad alium vsus vult trahere rem ad quem non erat destinata. l. arboribus. §. nauis. ff. de vsufruct. sicut in hoc casu paries erat ad clausuram tantum destinatus, ergo ad faciendum domū non potest destinari. Et hoc quando interest socij, vt videtur tenere Cepol. in d. rubr. de muro. in fin. & allegat consil. Fulgos. incipiens duo vicini. imò si quis vellet alterare substantiam rei communis, vel mutare, vt potest facere fenestram contra solitam consuetudinē, non posset. l. inter quos. ff. de damno. infect. Floria. in d. l. Sabinus. in fi. Cepol. c. lxij. de fenestra in d. tract. de seruitut.

Item licet ex consuetudine permittatur habenti parietem communem super edificare, tamen verum dicit quando solueret æstimationem dimidiæ partis dicti muri. Ergo si non soluerit, non permittit consuetudo, sumendo arg. à contrario, quod est validum, etiam in consuetudinibus & statutis. Ias. in l. j. ff. de offic. eius. Corferus in singul. incipien. argumentum. Et si dominus nollet vendere, arbitrio boni viri æstimabitur. l. si fideiusor. §. fin. ff. de lega. j.

Præterea consuetudo etiam prohibet ne ultra dimidiā partem muri possit imponi tignum. in rub. *des rapports des iurez.* [de relationibus iuratorum,] artic. penult. Sed hic imposuit supra totum parietem, ergo malè, cum ultra quam permittat consuetudo, & ius scriptū. in l. hoc. quod dictum. & ibi not. in §. ff. de seruit. vrb. prædior.

Insuper debet intelligi quod potest edificari in muro communi, videlicet quando paries ille com-

munis posset sustinere edificatū: alioqui non arg. l. cuius edificium. ff. de seruit. vrb. prædior. Et si paries communis ob edificium supra factum, debilitaretur, posset cogi edificans ad subleuandum pondus. Cepol. in rubr. de horreo. cap. lxij. quod casui nostro perbellè conuenit.

Deinceps non potest quis proprium parietem facere supra communem. l. quidam Hibertus, ibi, sicuti nec parietem quidem suum super parietem communem. ff. de seruit. vrb. prædior. & ibi Bar. & alij not. sed altius edificatio murum factum supra parietem, cedit inferiori. l. sed si inter te & me. §. ff. de seruit. vrb. prædior. & l. si supra tuum, de acquir. rer. domin. l. si in area. C. de rei vendic. per illam regulā: quidquid plantatur, seritur, vel edificatur, omne solo cedit. l. si quis sciens, C. eodem. §. cum in suo. inst. de rer. diuis. Cepol. rubr. de fenestra. c. lxij. col. iij.

Ad hæc propter tria licitum est in pariete communi edificare, videlicet propter pactum, ob patientiam, & ob rei naturam. vt quando res indiget refectione. Prima duo probantur in d. l. Sabinus. Tertium, in l. si vt proponis. C. de edific. priuat. tradit Bal. consil. cccxlviij. ad euidenciam, col. j. in ij. vol. sed nullum horū interuenit in casu mihi proposito. Ergo non potuit edificare inuito socio. Nec obstat, si dicatur translatum esse dominium parietis, per illa verba, Quod duo teneantur reficere parietem communem, expen. communibus, pro modo latitudinis suæ rei, & quilibet iuxta suam rem: nam ex hoc non videtur acquisitum dominium directum, quod acquiritur per occupationem, quando res est in nullius bonis vel aliis modis traditis. §. singulorum vsque ad fin. inst. de rer. diuis. quod hic nō procedit. nec est acquisitum vile. quod per præscriptionem acquiritur. authen. nisi tricennalis. C. de bon. mater. & aliis mod. traditis per Petr. de Ferrar. in sua practic. in forma libelli in actione reali. in verbo iure dominij. & traditionibus & vsucapionibus. l. traditionibus. C. de pact. Nec inuenitur in toto iure. quod si quis teneatur reficere rem, quod ob hoc dominium transferatur: alioqui si conductor teneretur reficere rem, in eum transferretur dominium, quod est à iure alienum. Nam quod nostrum est, siue factum nostro ad alium trāsferri non potest. regul. id quod nostrum. ff. de regul. iur. Et si socius reficiat, quod non efficiatur dominus ante quatuor mēses, quam refecerit, si alter socius expensas nolit restituere. l. si fratres. §. idem respon. ff. pro socio. & l. si vt proponis. C. de edific. priuat. Sed quando est facta conuentio, vt socius reficiat, suis impensis, cessabit repetitio, vt in hoc casu, nec fiet ob hoc quod reficere teneatur, murus communis. Dicitur enim in instrumento quod de communi consensu trium dominorum fuerunt facti muri, & communibus expensis: sed id quod fit ex communi consensu, ex communibus expensis, commune fit. §. si duorum. Inst. de rer. diuis. Ergo hic murus non potest negari quin sit communis trium.

RESP. CLVII.

De conducto.

Regula est quod inuecta sunt tacite hypothecata. vt d. §. Itē Seruiana. & l. certi iuris. C. locat. l. item quia. ff. cod. Amplia siuè dorso, rheda, vel manu illata sunt. l. si non induceta & ibi glo. & Salice. C. in quibus caus. pign. taci. contrah.

Secundo amplia, etiam pro deterioratione. l. z. ff. in quib. caus. gl. in d. §. Item seruiana. non tamen capi possunt. Boer. in §. xij. de consuetud. feud. in consuetud. Bitur.

Tertio etiam pro alio debito. l. j. C. etiam ob chirograph. pecu. Bar. in l. solutum. §. solutam. C. de pignoratitia actio. licet Iaso. contrarium teneat. in d. l. item quia per l. prætextu. C. comod. Sed ibi non potest retinere rem quæ nullo modo erat obligata. vt potest quia erat comodata, secus si erat prius obligata. Negusantius in tract. de pignor. in iij. membro. ij. par. nu. cxxix.

Quarto, etiam bona secundi conductoris sunt obligata domino pro rata quatenus tenet gloss. & Bart. in d. §. solutam. glo. in l. veltigalia. §. fin. ff. de veltigal. & ibi Bar. idem dicit si primus soluerit, vt secundi bona sint obligata primo cōductori, secus si secundus gratis habitet. secundum glo. in l. Pomponius scribit si gratuita. C. in quib. caus. licet pro deterioratione secus ibid. Tamen domus debet primo exequi contra illum qui sibi est obligatus, & ei præceptum à seruiente fieri debet qui si recuset bona inuenta capi possunt, etiam si alterius sunt conductoris.

Quinto, etiam in reuocatione tacita. l. item quaritur. §. qui impleto. ff. loc. Soci. consil. cxcvj. circa volum. ij.

Sexto, procedit tam in clericis, quam in laicis. c. propter. de locato.

Septimo, etiam procedit in colono partiario, vel pro mercede, cum sit eadem ratio. glo. & doct. in d. §. Item Seruiana.

Octaudo, siue conductio sit facta in scriptis, siue non arg. l. pactum. C. de pact.

Nono, etiam si cōductor obligasset bona aliqua expressim. quia per hoc non recedit ab hypotheca induceta à lege. Bal. in l. certi iuris. in fi. Iohan. Fab. Angel. & alij. in d. §. item Seruiana.

Decimo, etiā procedit in inuectis in stabulum, porticum vel aream iunctā domui. l. iij. ff. in quib. caus. & l. eo iure. ibid. quæ religiosis adherent, religiosa sunt. l. quæ religiosis. ff. de rei vendic.

Vndecimo, procedit in inuectis & illatis in nauem, quia prædio vrbano æquiparatur. Bal. in d. l. certi. q. iij. l. huius. ff. qui potior. in pigno. habe. vbi res illata in vehiculum sunt pro mercede, & pro portu tacite obligata.

Duodecimo, etiā si datus esset fideiusor. l. penul. ff. quib. mod. pignus vel hypothec. soluitur. quia vtilius est in rem agere, quam in personam. l. plus cautionis. ff. de regul. iur.

Vltimo, etiam procedit in rebus minorum, quia in consequentiam actus permitti. inducitur tacita hypotheca. glo. in l. fi. C. de legit. tutel. Bal. Angel. & Paul. in d. l. itē quia. & Iason ibi recitat quatuor opiniones, sed ista est æqua, alioqui nullus vellet minoribus locare.

Item in eo qui vna nocte remansit, nam pro cœna & scorto vt dicit Bal. in d. l. certi. Fardellum est obligatum.

Primo limita in inuectis in prædium rusticum, quæ non sunt obligata, nisi dominus sciuerit. glo. in d. §. Item Seruiana, & in d. l. certi iuris. secus in fructibus qui etiam sunt obligati. licet, dominus ignorauerit, cum ex re sua proueniant, siue industriales sint siue naturales. Negusantius in tract. de pignorib. in iij. membro, secūda partis. nu. cxlvij. per l. in prædiis. ff. in quib. caus. licet. Ias. contra. in d. l. Item.

Secundo limita in inuectis in molendinum, quia est prædium rusticum, nisi ibidem habitaretur. Bald. in d. l. certi iuris. Cepol. in tract. de seruit. c. xj. nisi esset domui iunctū. d. l. eo iure. ff. in quib. caus.

Tertio, non procedit in rebus alienis. glo. in d. l. certi. quia non potest expresse obligari. l. rem alienam. de pignor. Bar. in l. ea actio. §. j. ff. de pigno. ita nec tacite, nisi dominus sciat, & pateretur. Alex. in d. l. Item quia Bar. in l. quæ dotis. ff. solut. matrim.

Quarto, quando non sunt inducta vt sint perpetuo. i. quādiu durat conductio. l. debitor. ff. de pignor. d. l. in prædiis. glo. & doct. in l. si non inducta. C. in quib. caus. pignus tacit. contrahen. quod probatur ex qualitate rerū. vt, si erat lectus, quod in executione non procederent. Nam bona omnia possent capi & aretari, & venderetur pro pensione.

Quinto, fallit in mercibus venalibus, quia non sunt ibi destinata vt perpetuo sint. l. venditor. ff. de pignor. Alexan. in l. si constante. in princip. in iij. q. tertie partis principali versicul. Item in quantum. Bart. ff. solut. matrim. sed quoad executionem, ratione consuetudinis, posset fieri, etiā in istis rebus.

Sexto, non procedit in instrumentis quæ tacite non sunt obligata. Salyc. in d. l. certi iuris. Angel. in d. §. item. col. iij. & in nominibus debitorum. l. Caius. & ibi Bald. ff. de lega. ij.

Septimo, non habet locum in mobilibus, quæ non sunt domi, quia ex consuetudine non habent sequelam: Boer. in §. fin. de consuetud. hypothec. in consuetud. Biturig. cum vilis sit illorum possessio. l. si rem. ff. de acquir. possess. & plus exponeretur in prosecutione quam valeret. l. mediterranea. C. de anno. lib. x. Et quia actio pignoratitia est personalis. l. si creditor. ff. de pignora. actio. l. fin. C. de distract. pignor. l. ij. ff. quib. mod. pigno. vel hypothec. Fallit quando illa bona venissent ad detentorem iure hæreditario, vel alio lucratio in fraudem. Boer. in d. §. fin. Negusantius in tract. de pignorib. in ij. membro. vij. partis. num. vj.

Secundo, quando expresse essent obligata. l. si tibi. & l. debitorem. C. de pignor. facti. l. est differentia. ff. in quib. caus. quia hypothecaria est rei persecutoria. l. pignoris. C. de pignorib. aliās si conductor alienaret omnia mobilia & nulla alia ha-

quod hoc proprium liberorum effer. Itaque nihil amplius de primo quam de secundo matrimonio intellexit.]

RESP. CLX.

De renta constituta, aut potius
reditu constituto.

VEn les questions suivantes, les soub-
scripts sont de sel aduis. Premièrement
à ce qu'il demande si le vendeur peut
ou ses heritiers recouurer la rêta qu'il
a vèdu, là ou il y a deception: & aussi
que la conuention est de recouurer à trois ans: faut en-
tendre que dedans les trois ans ledit vendeur, ou ses
heritiers, la pourront recouurer, apres nô. [Visis qua-
stionibus sequentibus, infra scriptis videtur. Primò,
ad id quod petitur, an venditor possit vel eius hæ-
redes recuperare rentam quam vendidit, in casu
quo deceptio est, adhæc, quia conuentio facta est
de recuperando ad tres annos, necessarium est vt
intelligatur, quod intra tres annos dictus venditor,
vel eius hæredes, illam poterunt recuperare, pos-
stea verò non:] quia permissum ad tempus, post
tempus videtur prohibitum. l. statuliberum. §. sti-
chum. ff. de legat. ij. l. qui fundum. de contr. empt.
Et aussi que [Atque etiam quod] pars non reemens
intra tempus, videtur renuntiare iuri reemendi. gl.
in l. si ego. ff. de neg. gest. & ibi not. Bart. & Angel.
sic expressè consuluit consil. cx. cxix. Titius, & aliis
rationibus, de quibus ibi, & per Decium in l. pe-
tens. col. iij. C. de pact.

Renta con-
stituta &
vèdita sub
pacto de re-
tro vendē-
do ad certū
tempus.

Lesio ultra
medium in
sti pretii in
venditione
renta.

Et à ce qu'il est deceu [Et pro eò quod deceptus
est] vltra medium, ledit vendeur eusse peu agir
[dictus venditor potuisset agere] ad supplemen-
tum iusti pretij, vel ad rescissionē contractus, de-
dans dix ans statuez par l'ordonnance du Roy Louys
12. lesquelz lon peut compter [intra decem annos per
constitutionem Regis Ludouici xij. ordinatos,
quos numerare licet [à die finiti triennij, quia su-
blato vno remedio illud permanet. §. affinitates. in-
stitut. de nupt. Bald. in l. ij. q. viij. C. de rescind. ven-
dit. Alex. consil. xlvi. circa in iij. volum. Et si ledits
dix ans sont passez [Et si dicti anni decem fuerint
elapsi] subducto tēpore minoris ætatis, il ny pourra
plus venir, obstant l'ordonnance. S'il veut venir par
donation, il pourra auant la prescription. [non am-
plius agere posset, obstante constitutione. Si verò
per donationem agere velit, poterit ante præscri-
ptionem.]

Reta adiu-
dicata per
decretū nō
deducitur
secundū cō-
stitutiones
Regias.

Item à la seconde question, là ou est demandé si la
conuention est faicte, que trente liures de rente seront
rachetables à cinq cens cinquante liures, scauoir s'il
doibt estre rachepté au pris du Roy, que non, à cause
que par decret celle somme à esté adiugée, & l'ordon-
nance parle de rente vendue] Quantum verò ad se-
cundam quaestionem attinet, in qua petitur, si cō-
uentio facta sit quod triginta libræ annui redditus
poterunt redimi quingentis quinquaginta libris,
an illud nempe redimi debeat pretio Regio, quod
secus est, propterea quod per decretum illa sum-

ma adiudicata fuerit, sed constituti o refert de ren-
ta vendita, non in adiudicata per decretum. Nam
multa propter calorem iudicij tollerantur, quæ
alias non tolerarentur. Ias. in l. siue apud acta. per
illum text. C. de transf.

Item à l'autre question, si le cousin pourra donner
à son cousin ses debres & cedules. Responce que ony,
s'il n'est prohibé par la custume. Car le droict ne le de-
fend. Mais si le cousin estudiant veut conuenir, deuant
le conservateur, les debtors en vertus de ses cedules,
il ne pourra obstant l'ordonnance prohibant transport,
senon de pere à filz, de frere à frere & à oncle à nepueu.
Plus vne donation: [Item ad aliā quaestionem quod
spectat an videlicet cognatus poterit suo cognato
donare debita sua & cedulas. Responso est quod
possit, modò consuetudine non prohibeatur. Ius
etenim non prohibet. Verum si cognatus agens in
studiis velit debitores harum cedularum causa co-
ràm Conservatore conuenire, non poterit obstan-
te Constitutione quæ omnem transportum prohi-
bet, præterquam à patre in filium, à fratre in fra-
trem, & ab auunculo in nepotem. Amplius, dona-
tio] inter viuos non potest reuocari ex beneplaci-
to, nisi ex causa ingratitudinis, vel alia scripta in l.
fin. C. de reuocand. donat. & in c. fin. de donation.

Ainsi pour respondre à l'autre question, dont est
demandé quand un vendeur d'un heritage vent tou-
te cause & droict qu'il pourroit auoir, ou pretendre en
telle succession: Cela s'entend du droict qu'il a le temps
de la vente, ou qu'il auoit parauant. Et n'y faict rien,
si on vouloit dire, que ces mots, qu'il pretend auoir,
se doiuent entendre à la succession, ou part, que luy
pourra puis apres venir. Car cela ne se peut sustenir.

[Itaque vt alij quaestioni respondeatur, qua petitū
est, quando venditor hereditatis omnem causam
& ius vendit, quod possit habere, vel sibi præten-
dere in tali successione, hoc intelligi debet de iu-
re quod tempore venditionis habet, vel prius ha-
bebat. Neque obstat, si dicatur, quod hæc verba,
quam præterdit habere, debeant intelligi de suc-
cessione, vel parte, quæ ei postea esset aduentura.
Nam hoc defendi non potest.] nam hæc verba, re-
mitto omne ius quod habeo, vel habere spero, in-
telliguntur ex causa de præsentī Bart. in l. qui cum
tutoribus, per illum text. ff. de transf. & in l. qui Ro-
ma. §. duo fratres. de verbor. oblig. Et ideo secun-
dum eum non videtur remissum ius succedendi ab
intestato, quia id quod venit ex legis dispositione,
vel consuetudinis, non potest tolli; nisi nomina-
tim exprimat. l. fin. C. de indic. viduit. tollend.
Boer. in §. vj. de testament. in consuetud. Biturig.
Barbat. consil. xlviij. illud. in j. volum.

RESP. CLXI.

De douerio.

Nobilis Iacobus de Cros, vxoris
amore inescatus douerium, dona-
tione inter viuos eidem suæ vxori
Charlotæ de Rochebarom, & suis
ob bene merita, omnia feruè bona
sua, retento sibi vusufructu, ad vitam dicti mariti,
donauit

Trāsportum
de cognat
in cognat
studium,
non potest
primogen
Scholastic.
rū gaudere.

Remissio
totius iuris,
quod qui
habere spe-
rat in tali
successione,
non existi-
diur nō
ad in quod
habet in
præsentī.

donauit quam donationem acceptauit vxor, cum
his clausulis, videlicet, Et a voulu & veut ladite Da-
moyelle, que incontinēt apres le trespas d'elle ledits
vusufructus & biens à elle donnés par ledit de Cros es-
cuyer son mary retournent en plain droict, & viennent
les droicts heritiers dudit escuyer, & que luy deuo-
nt succeder, sans que les heritiers qui succederont à ladi-
te Damoyelle ayent aucun droict esdicts biens à elle
par ledit de Cros escuyer donez apres le trespas d'icel-
le dite damoyelle, presēt à ce recepuāt & acceptāt ledit
de Cros escuyer. Et pour luy & les siens. [Et voluit ar-
que vult d. domina, quod statim post mortem
suam vusufructus prædictus & bona per domi-
num de Cros scutiferum, maritum suum, dona-
ta, pleno iure reuertantur, & veniant ad legitimos
hæredes d. scutiferi, eosque qui eidē succelluri es-
sent, nō verò ad hæredes, qui d. domine succedēt in
eius bonis per d. de Cros, scutiferum, ei donatus,
post mortem d. domine. Ad hoc præsentē, idipsū
acceptante & admittente d. du Cros, scutifero,
& pro se atque suis.] Ex his sequentes oriuntur
quaestiones. Primò, an valeat donatio. Et quam-
uis de iure possit dici non valere. l. j. & per totū.
ff. & C. de donat. inter vir. & vxor. tamen ex con-
suetudine Aruernæ valet. vt in cōsuet. patet. &
etiam confirmata est iuramento. Bar. in l. Seius &
Augerius. ff. ad leg. Falcid. & in l. si quis pro eo. in
fi. de fideiuss. Panor. in cap. fina. de donat.

Maritus
doveri no-
mine. om-
nia ferè bo-
na sua do-
nat, retento
sibi vusu-
fructu. Et
vxor eadē
bona pro-
mittit resti-
tuere post
mortē suā
hæredibus
mariti.

Secundò, dubitatur an censetur donata prop-
rietas vel vusufructus. Respondeo quod proprie-
tas & vusufructus videtur donati per hæc verba,
lesdictes seigneuries, droicts, deuoirs, &c. [dicta. do-
minia, iura & obsequia. &c.] hoc probatur per retē-
tionem vusufructus. Nā si tantum donasset vsum-
fructum, non sibi illum retinuisset, nam esset da-
re, & retinere quod non valeret. l. si quis argentum.
§. sed siquidem. C. de donat. & ibi Bart. & alij. Imò
si donator permaneret in possessione rei donata,
sive traditione vera vel ficta, non valeret donatio.
l. sicut. §. super uacuū. ff. quib. mod. pig. vel Hypp.
soluit. & ibi Bart. & Bald. in l. & qui sub imagine.
C. de distr. pignor. Nec refragatur quod sit habi-
ta mentio vusufructus, quia etiam est facta mentio
bonorum quorum appellatione venit dominium
quod quis in bonis. l. bonorū. & ibi habet not. ff. de
ver. signific.

Vusufru-
ctus nomine
venit ali-
quādo pro-
prietas.

Item vusufructus appellatione etiam venit prop-
rietas, quando subiecta materia patitur. l. j. ibi
ius fructusque transfertur. ff. ad Trebell. & ibi gl. &
Doct. c. vno. in fin. quibus. caus. feud. amittat. nam
cum duplex sit vusufructus casualis videlicet & for-
malis. gl. in §. j. inst. de vusufruct. & l. recte. ff. de verb.
signific. Videtur intelligendum de vusufructu cau-
sali, qui est proprietari iunctus. facit quod not. An-
cha. consil. cxviiij. si huic.

Donatio
inter viuos
dicitur etiam
si ea fue-
rit facta
merito mer-
iti.

Tertiò quaeritur quænam donatio sit ista? vi-
detur quod donatio causa mortis, quia in ea habe-
tur mentio mortis. Et quando fit mentio mortis,
dicitur donatio causa mortis. Nam maritus post
suum decessum tantum vult peruenire ad vxorem
& non ante.

Contrarium concludo, tum quia hoc dicitur

donation pure, simple, parfaite, vraye & irruoca-
ble faicte entre viuis [donationē puram, simplicem,
perfectam, veram & irruocabilem factam inter
viuos.] Ecce ergo quod in certis non est locus con-
iecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbor. obli. Et
quando est facta donatio inter viuos non curatur
an sit facta mentio mortis, vel non, vt in nostro ca-
su. l. vbi. & l. senatus. ff. de donat. caus. mort. Cyn. in
l. ij. C. de iure dori. Bart. in l. qua dotis. col. j. ff. solut.
mattim. allegat. text. in l. cum maritus. §. fina. & ibi
glos. ff. de pact. dotal. & l. fina. C. de pact. collat.
penul.

Item, quando fit mentio mortis occasione tem-
poris vt donās designet tēpus in quo vult donato-
rem incipere habere bona cum effectu, tunc non
obstante mentione mortis censetur donatio inter
viuos. Bald. & alij in d. l. qua dotis. sic plenè consu-
luit. Ias. consil. v. circa primum. in ij. quaest. vol. iij.
vbi dicit, quo d. quando est facta mentio mortis,
causa dilationis, tunc non intelligitur donatum
causa mortis. Bald. in l. ij. C. de iure dotium.

Quartò dubitatur, an maritus donans possit
illam donationem reuocare, videtur quod sic: nam
donatio inter virum & vxorem potest liberè re-
uocari: expressè vel tacitè. c. vl. de donat. inter vir.
& vxor. l. à marito. C. illo titul. Imò potest maritus
non obstante donatione rem donatam vxori obli-
gare, vendere, & alias alienare. l. si maritus. ij. C. de
donat. inter vir. & vxor. l. cum hic status. §. si mari-
tus. ff. illo titul.

Contrarium est verum, quia dominium fuit
translatum ac possessio in vxorē per retentionem
vusufructus. l. quisquis. C. de donat. Ergo nō potuit
perfecta donatio reuocari.

Item hoc probatur per verbum reuertatur in
donatione positum quod significat dominium trās-
latum ipso iure ad vxorem. Ita dicit Bart. de hoc
verbo. in l. quisquis. C. de omni agro deserto. lib. i.
xj. per illum text. Socy. & Dec. in l. j. C. de pact. pō-
deratur text. in l. si vnquam. in verb. reuertatur. C.
de reuocand. donat.

Præterea hoc importat per verbū pleno iure ibi,
dum dicitur, retournent en plain droict [revertens
pleno iure] id est quoad proprietatem & vsumfrū-
ctum exponit. Ias. in l. si ita stipulatus fuero. col. ij.
ff. de verbor. oblig. Et sic proprietates & vusufructus
erat penes vxorem, quare fuit donatio perfecta,
quæ reuocari non potuit.

Adhæc ista cōuētio fuit facta inter virū & vxo-
rem, videlicet quoad bona reuenterentur ad hæ-
redes mariti. Et sic fuit illis ius acquisitum sti-
pulante & acceptante marito, pro suis, vt patet in
instrumento donationis. Ergo iuri illorum nō po-
tuit postea maritus præiudicare donando, vel alic-
nando illa bona, quia contractus semel perfectus,
per alteram partem reuocari non potest. l. j. & seq.
C. quando liceat ab empt. disced. Et quod ius qua-
situm ex contractu donationis tolli non possit. est
text. in l. quodcumque §. si quis ita. ff. de verbor.
obli. vbi hoc tenet Bar. & in l. quod dicitur ibid. &
Bald. in l. si constante. in vlt. not. C. de donat. ante
nupt. Vbi dicit ius quaesitum tertio, etiam in spe tol-
li non

Donans
vxori sua
retento vfu-
fructu pos-
sionem
& dominium
victur
trāsulisse.

li non posse. facit l. ff. de pact. & in l. id quod no- strum. & l. non potest alteri. de regu. iur. hoc tenuit Alex. & Iaf in l. qui Romae. §. Flavius. ff. de verbo. oblig. reprehendentesibi. Bart. contrarium tenen- tem. vel opinio Barto. potest intelligi quando nul- lus acceptauerat pro ecclesia. vt concludit Dec. cōs. lvij. & pro tenui. & cxxxix. primo non vide- tur. col. iij. vel quando erat pactum nudum, seu contractus innominatus. Bald. in l. si à focero. C. de iure dotium.

Nec refragatur quod etiam donatio erat facta vxori & suis, ergo venit ad hæredes vxoris. Respo- deo verum est quod maritus volebat donare vxori & suis: sed vxor noluit pro suis acceptare, sed tantum pro ipsa, videns non esse rationi consonum priuare hæredes mariti, illa spe succedendi & bonis. Et ideo nil fuit acquisitum ratione ipsius dona- tionis hæredibus vxoris, & hoc patet in instru- mento donationis. ibi. *sans que les heritiers qui suc- cederont à ladite damoyelle ayent aucun droit es- dictz biens à elle par ledict du Cros escuyer donnez apres le trespas d'icelle damoyelle.* Sic vt hæredes qui d. dominæ succedent, nullum ius habeant in dictis bonis, ipsi. per d. dominum de Cros scutife- rum donatis post mortem d. dominæ. Et item re- petit. in vertic. & a vobis & c. [Et voluit. & c.]

Donatione facta pro se & suis an possit dona- rarius pro se dicitur ac- ceptare, renuntiare suis heredi- bus.

Nec obest si diceretur donationem esse factam vxori & hæredibus, cui non poterat renuntiare vxor, quia respondeo verum esse quando ius fuit- set acquisitum semel illis hæredibus, sed hic nul- lum ius fuit acquisitum, eo quod vxor non accep- tauit pro ipsis. Imò expressè voluit vt nullum ius haberent, vt patet, & longè aliud non est quære- re, aut aliud quæsitum tollere. l. qui autem. ff. quæ in fraud. credit. l. seruus. C. de pact. Nam vxor po- tuit non quærere, licet non potuisset iuri quæsitò hæredibus renuntiare, per supradicta.

Nec obstat, quod in principio donationis vxor acceptauerat, ergo iam erat quæsitum suis, quia respondeo quod acceptauerat pro se, non suis, & quamuis acceptasset pro suis, tamen cum condi- tionibus sequentibus, videlicet vt non quæreretur eis post mortem vxoris proprietates bonorum mari- ti: sed si quædam bona ex usufructu bonorū ac- quisuisset vxor, illa volebat peruenire ad suos hæ- redes, reliqua verò ad mariti hæredes, quæ fuerūt sua, vt patet in instrumento donationis. Et sic li- cuit contrahentibus in donatione apponere legem & pactum quod voluerint. l. in traditionibus. ff. de pact. maritus & vxor apposuerunt hanc conuen- tionem, vt bona post mortem vxoris peruenerint ad hæredes mariti, ergo peruenire debent iuxta conuentionem.

Nec me mouent supradicta, quod maritus po- test reuocare donationē vxori factam. Nā hoc in- telligitur in donatione quæ non valuit vt conclu- dit Soc. cōs. cxv. videbatur. col. iij. vol. iij. secus in ista quæ valuit tam ratione iuramenti, quod facit actus sua natura reuocabiles, irreuocabiles glos. in l. si pecuniam. in verb. neesse. ff. de condict. caus. dat. Quam etiam ratione consuetudinis quæ præ- tenditur, & etiam quia conuentum erat in instru-

Donatio mariti facta vxori, an possit re- uocari?

mento donationis, quod maritus non veniret cō- tra. ibi. *Et qu'il n'a fait ne dit le rēps pas se fera ne dira le rēps aduenir, aucune chose par laquelle le cōtenu en ces presētes n'ayēs & tiēnēt. bōne valable & perpetuel- le fer. et. & c.* [& quod nihil fecerit, nec dixerit tempore præterito, nihil faciet nec dicit aliquid tē- pore futuro, quo in his literis comprehensum non fortiatur plenum effectum. & c.]

Consanguineus pro g. sanguinis stipulatio est.

Nec me conturbat quod alteri stipulari nemo potest. l. j. C. per quas person. nobis acquiritur. l. sti- pulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. oblig. Respondeo verum esse, nos non posse stipulari alij, quando nil interest nostra, vt habeat quæ stipulationes in- uentæ sunt vt vnusquisque stipuletur quod sua interest. §. alteri. inst. de inutili. stipu. Et ideo pater vel alius consanguineus poterit stipulari filio vel alij posito sub sua potestate, post mortem suam. Et quæratur filio vel alteri, etiam si non sit hæ- res. l. quodcunque. §. si quis ita. ff. de ver. oblig. glo. & doct. in §. si quis. alij. insti. de inutili. stipul.

Item ex pacto facto cū donatario quæratur ter- tio actio. tex. singul. in l. quories. C. de don. quæ sub. mod. contra regul. d. §. alteri. vt ibidem not. Bal. & in d. l. cum à focero. C. de iure doti. Et hodie si de donatione fiat publicū instrumentum, nun- quam pactū appositum vt bona perueniant ad ali- quos, reuocari poterit propter notarij stipulatio- nem. Bar. in l. ij. C. de condict. caus. dat. Et pro hac parte alias interuenit arectum, vt refert Benedict. in repetit. c. Raynutius. in verb. si absque. in ij. de sub- stit. fideicommiss. nu. 24. de testam.

RESP. CLXII.

Donatio à matre facta filiis absentibus.

Dabitatio est. Mater donauit quædā bona sua donatario inter viuos, filiis suis & hæredibus absentibus, & no- tario pro his stipulante retento sibi usufructu, quæ bona postea duran- te secundo matrimonio vendidit & tradidit. Quæ- situm fuit de duobus. Primò, an valeat illa dona- tio. Secundò, an venditio postea facta & traditio valere possit.

Inuocato Dei optimi maximi præsidio, quia in iure inuenio notarium à Iureconsult. varijs notatū nominibus de his dicemus. Primò, Iureconsultus Paulus vocat notarium in l. Lutus. ff. de milit. testam. & illum tex. allegat Nebricen. in lexico. ad le- ges. Et sanctus Pigiū in dictionario suo illum re- fert, sed est alius text. in l. j. §. ludi. quoque. ff. de var. & extraord. cogni. sic dicens, ludi quoque mag- istri literarij licet non sint professores, tamen vsur- patū est vt his quoque ius dicatur, tamen si librariis & notariis & calculatoribus suis siue tabulariis. & c. Interdum vocatur tabularius ab imperatore in rub. C. de tabul. is à Iureconsult. vocatur supputa- tor in l. si ff. si mensor fals. mod. dixer. & tabellio vo- catur à Iureconsult. in l. moris. §. solet. ff. de pœnis. & seruus publicus in l. non enim. ibi si cauerit seruo publico se restitutum. ff. de adoptio. l. ij. rem pu- pilli sal-

Notarium in iure vo- ria appel- latio.

Donatio facta in testa- mento tra- hitur in fi- deicommissum.

pilli saluam fore. sic declarat Papa in c. quamquam de vsur. non quod seruus notarius esse possit. l. pen- nul. C. communia. de leg. Sed eo dicitur seruus pu- blicus quia publicè omnibus seruit, & passim adeò vt possit compelli conficere instrumentum. per l. placuit. C. de coll. fun. patrimo. l. xj. nisi per multi- tudinem contractuum excusaretur. per text. in au- thent. de tabell. collat. iij. & hoc nominatim docet Bar. in l. j. §. fina. ff. furti aduers. nau. Et qua actione possit cogi scribit Federic. consil. cxij. Ita exponit Imperator in §. cum autem. de adoptio. in insti. ibi: & caueat arrogator personæ publicæ, hoc est ta- bellioni & Theophil. ibi Græcè dicit τῶν ἑπιταβηλα- ρῶν ἀνωριστῶν προσώπων.

Alij erant serui publici, id est vniuersitatis. Et de his nil ad propositum, sed de his loquitur Impera- tor in l. j. C. de seru. reipub. in manumittend. vbi vo- cat seruum publicum, sed Iuriscons. vocant illos, seruos non publicos, sed republicæ seruos. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocand. vel seruus ciuitatis. l. fina. quod cuiusque vniuersi. nomi. Et sic à iure hoc est tritum, & approbatum, quod seruus publicus, id est notarius potest alteri stipulari per d. l. non enim. & l. ij. rem. pupilli saluā fore. glof. & doct. in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. oblig. & §. alteri. insti. de inutili. st. pul. Vnde hæc donatio à matre facta filiis absentibus valuit, & valet. Nam ex dispositione iuris donatio facta absenti valet etiam nemine pro eo stipulante. l. absenti. ff. de donat. & ibi hoc firmat Bart. & suf- ficit quod postea consentiat donatarius. l. si ego. vbi glof. & doct. ff. de neg. gest.

Sed in donatione filiis facta notarius stipulatus est pro filiis, & eam donationem acceptauit nomi- ne filiorum, ergo dicta donatio valet. Et sic con- cludit Guid. Pap. in decif. Delphi. q. xlix. in proces- su. dicens hoc etiam approbatum ex consuetudi- ne. ideo minime mutanda quæ semper certam habuerunt interpretationem. l. minime. ff. de le- gibus. & idem tenet. q. cccxij. in donatione. & q. cccxvij. vtrum.

Non refragatur quando donatio fit absenti. quod illa donatio valeat vt fideicommissum. per l. cum pater. §. donationis. ff. de leg. ij. l. miles. ibi. & l. si donatio. C. de donat. & Rom. consil. clxxj. pro de- cisione. col. ij. & Corn. consil. cclij. libr. iij. quia illud est verum quando fit in testamento. Et tunc potest vt fideicommissum reuocari, quando nemo stipulatus fuit pro absente. Et ita dicit Boe. in ecclij. mulier contraxit quod secus est, quando fit inter viuos, & quando notarius stipulatus est vt in ista q. vbi mater donauit inter viuos. Ideo irreuocabilis est donatio. Bar. in l. tam his. ff. de donat. caus. mor. Item notarius stipulatus est pro absentibus, ob id quæsitum est ius ipsis absentibus, quod non potuit ab ipsis filiis tolli.

Item, non me mouet quod per stipulationem alteri factam nō acquiratur alteri. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. oblig. quia ibi limitant. glof. & do. in notario. qui dicitur persona publica ideo alteri stipulari potest, & ista est communis.

Nec obest si dicatur quod quando quæratur ab

senti requiritur ratificatio alterius, & cessio. l. pos- sessio quæque. §. j. ff. de acquir. possess. Sed ista ra- tificatio non potest fieri post venditionem, & tra- ditionem. l. bonorū. ff. rem raram. habeo. Respon- deo in notario non requiritur aliqua cessio, vt ibi Alex. & alij dicunt. Et tacite censentur filij ratifica- se, cum non contradixerint. l. ij. in fin. ff. solut. matr. Et cum de commodò illorum agatur censetur ra- tificasse. per regul. iuris, qui tacet cōsentire videtur. Ideo dominium illis videtur acquisitum.

Et sic responderetur ad l. vtilem. ff. ex quib. caus. maior. vbi non quæratur dominium nisi abdicatū fuerit ab alio, quia iam per stipulationem & accep- tationem notarij abdicatum fuerat dominium à matre donante, & filiis ministerio notarij acquisitū. Et sic nō potuit transferri in emptores: nam quod nostrum est sine facto nostro ad alium transferri non potest. l. quod nostrum. ff. de reg. iur.

RESP. CLXIII.

De iure Regis circa exteros.

Ominicus de la Porte obiit in loco de Poyfiaco, in regno Francia, qui ortus in Pagò de la Roche, ex Co- mitatu Gebenensi. Quæratur, an di- catur exterus ex regno, adeò quod Rex illi succedere debeat, & videtur quod sic. per id quod habetur. j. Reg. ca. viij. vbi iura regū tradū- tur. Maxime agros vestros & vineas & oliueta optima tollet.

Secundò, probatur in l. ij. C. de bon. vacant. lib. x. vbi res & bona intestatorum qui sine legitimo hærede decesserint, ad fiscum pertinent.

Tertiò, ista est consuetudo inconcussa apud Gallos seruata, vt Rex succedat Forensi, etiam si habeat hæredes postquam ex bonis Regni acquisi- uit, necesse est vt ad Regem reuertantur. Et huius consuetudinis meminit Boer. in §. fi. de testamen- & Benedict. in repet. c. Raynutius. in ver. & vxor. num. 1042. de testam. Chass. in consuetudine Bur. in rub. des confiscations. artic. j. numer. 37. & alij ferè omnes nostri doct.

Exteris in hoc Regno decedenti- bus Rex suc- cedit.

In contrarium me trahunt subsequencia: nam vbicumque alicui priuilegia dantur, vt potè militi ad testandum inquirere prius oportet an ille qui testatus fuit esset miles. l. diuus. §. de testam. milit. §. planè ideo titul. in inst. vbi Aretin. dicit quod si statuto caueatur quod contra instrumentum Ga- rentigiatum, non possit aliqua opponi exceptio, oportet tamen prius constare quod sit Garentigia- tum, & sic ista exceptio, quod non est Garentigia- tum opponi potest. Et si causa mercatorum sit pri- uilegiata debet constare, quod sit mercatorum. sic & hic prius constare debet, quod sic Forensis. Et qui vult admitte vt talis, oportet quod prober se- talem. l. non ignorat. C. qui accus. non poss. Et ideo quia procurator Regius vult admittit contra Fore- sem, ergo debet illum probare Forensim, videamus nunc an sit probatus Forensis. Primò, proba- tur quod est natus in comitatu Gebenensi, qui co- mitatus

mitatus eſt Regis, & ſic natus in illo Forenſis dici non poteſt.

Exterus nō dicitur qui in aliquo Regni loco natus eſt.

Item teſtes actoris dicunt non eſſe natum in regno, tamen non ob id concluditur Regē ſuccedere debere, quia nati in Delphinatu, vel Britanija non ſunt nati in hoc Regno, quia ſemper dicitur in Regno & Delphinatu. Et tamen rex illis nō ſuccedit vt eſt notorium, & probatio debet neceſſario concludere. l. ad probationem. C. de probat. c. in præſentia. illo titul. in decretal.

Præterea teſtes deſenſoris probant, & in hoc conueniunt omnes d. Dominicum natum fuiſſe in Burgo de la Roche ſiue des Corniues diſtante à Gebēna per ſex leucas ſeu circa, ſed ille Burgus à Rege tenetur, ergo in eo nati nō ſunt Forēſes, & ex teri, in hoc vt Rex in eo ſuccedere debeat. Imo dicunt d. de Nemours eſſe dominum illius loci qui ex hoc recogōſcit Regem, & eſt illius vaſſallus. Et dicunt etiam armigeros in obſidione illic fuiſſe. Ergo præſupponitur Regis fuiſſe & eſſe, & ita dicūt teſtes, *la ville de la Roche eſt en l'obeiſſance du Roy*, Et ibi indiuiſe publicari Regis Ordinationes vt deinceps Gallico ſermone fiant proceſſus.

Ducatus vel Comitatus Regni additus Regi debet ſecondum leges Regni.

Adhæc prouincia vel Ducatus additur Regno vel Comitatus, tunc Regi debent regulis Regni, & eiſdem priuilegijs gubernari. Bart. & alij in l. ſi conuenerit. ij. §. ſi nuda. ff. de pignor. actio. facit. ca. quia circa. de priuileg. vbi priuilegium ſuper decimis extenditur ad poſtea quaſita, quia non debet vna res diuerſo iure cenſeri. l. eum. qui ff. de vſu. Et ſi Rex concedat mihi vnum caſtrum & eiſus territorium cum mero imperio & iuriſdictione, ſi poſtea augeat illius territorium licet non addat cū mero imperio, tamen is qui in caſtro habet merū imperium, etiam habebit illud in territorio aucto. vt docet Angel. in authent. de æqualit. doct. §. aliud. coll. v. ij. Et refert Albert. Brunus. in tract. de augmento. in conſul. ix.

Nempè, ſecundum naturam cuiusque rei eſt eum ſequi cōmoda quem ſequuntur incōmoda. l. ſecundum naturā. ff. de reg. iur. Sed iſti de la Roche habent incommoda Regni, vt inquisitionibus patet, ergo ad regni commoda admitti debent.

Inſuper ſi Rex conceſiſſet literas iſti Dominico naturalitatis actor ab eo nihil plus petiſſet, quia fi cte Regni filius eſſet, & ius togæ accepiſſet, vt Iuriſconſul. loquitur. in l. ſed ſi accepto vſu togæ. ff. de iure ſiſci. Itaque fictio non debet plus operari veritate, ſed tantum quantum veritas. l. filio. ff. de lib. & poſth. Nunc quando Rex eum ſuum ſubditum fecit, & recepit, verè facit eum naturalem. Ergo non requiritur alia fictio, nam fruſtra requirerentur ſubditi, ſi eiſdem priuilegijs non vterentur. Et quod ſit ſubditus patet tã per inquisitiones, quam etiam per certificationem factam in ſenatu Camberiacen. vbi aſſeritur villam de la Roche eſſe de iuriſdictione illius curiæ, ergo. &c.

Accedit quod diuus Adrian. ſcripſit. Cauſam liberorum Albinis fauorabilem eſſe. l. ſi. §. ſed & diuus Adria. ff. de bon. damnat. vbi aſignant rationē quia ampliari imperium debet hominū adiectione potiusquam pecuniarū copia. & ibi eſt tex. loquens

de Albino. ſed poteſt ibi eſſe nomen proprium.

Etiam vacantia mortuorum bona tunc ad ſiſcum transferri iubemus, ſi nullum ex qualibet ſanguinis linea, vel iuris titulo legitimum teſtatur reliquerit hæredem. l. vacantia. C. de bon. vacan. libr. x. quia noſtra intereſt habere hæredem, & rubor eſt decedere, ſine hærede. §. j. quib. ex cauſ. maior. Licet ideo ſiſcus ſuccedit in ſubſidium, ſed hic ſunt fratres, ergo ſiſcus eſt excluſus.

Et ſic in ſumma videtur ſiſcum excluſum eſſe, & non poſſe petere bona iſtiſus Dominici ſibi competere iure Albinagij, cum Albinus non ſit per prædiſta. Alioqui ſequeretur quod prouincia quæ fuit per teſtamentum Regis Sicilia Regno adiuncta non eſſet de Regno. Et nati in ea eſſent Albini nec iure regni vterentur, cuius tamen contrarium videmus ſeruari. ſicut doct. de Comit. Tholoſ. in l. j. ff. de leg. j.

Nec refragantur in contrarium adducta, nempe iura Regis, ibi numerantur quæ de facto accipit, non de iure.

Et bona in teſtatorum ſine legitimo hærede ad ſiſcum pertinent, ſed hic Dominicus habet fratrē, ergo legitimum hæredem.

Item conſuetudini non derogatur, quia conſuetudo habet locum in extraneo, non verò in nato, in terra addita Regno. Imo cum hoc priuilegium ſeu conſuetudo ſeu vſurpatio ſit contra ius. Auth. omnes peregrini. C. communia. de ſucceſſ. vbi peregrinus liberè teſtari poteſt, non obſtante aliqua conſuetudine ſtatuto vel priuilegio. Ergo iſtud debet reſtringi cum ſit odioſum. Et ideo nō puto delinquere eum qui in dubijs quaſtionibus, contra ſiſcum facilè reſponderit. l. non puto. ff. de iure ſiſci.

RESP. CLXIIII.

De donatione.

DX facto propoſito dubia tolluntur per partem allegata. Primò, an valeat donatio mutua facta inter matrem & filium de la Val. Arelatenſis breui reſpondeo valere per text. in l. quid autem. §. ſi vir. & vxor. ff. de donat. inter vir. & vxorem. vbi licet vir non poſſit donare vxori, tamen ipſi mutuo donare poterunt, vt ibi. Imo etiam ſi conſuetudo prohibeat donationem fieri, inter virum & vxorem vt conſuetudo Picta uienſis, tamen donatio mutua valebit, vt fuit in hoc ſenatu pronuntiatum. Anno. 1537. in vigilia noſtræ domine Augu. facit l. ſi pater. vbi doct. C. de inoffi. teſtamen. Igitur cum hæc donatio ſit mutua & remuneratoria valet: nam bona eccleſiæ prohibita alienari, ex cauſa remunerationis alienari poſſunt. c. cum in officiis. & c. relatum. ij. de teſtamen. Imò damnatus ad mortem, ob remunerationem donati. l. Diuus. §. penult. ff. de bon. damnat. Et ſic hæc donatio mutua valebit inter matrem & filium.

Quia quando duo donant ſibi inuicem, potius videtur venditio quam donatio. Dicit Iohannes Fab. in l. j. col. iij. C. de inofficioſ. donat. Et ideo ex illa donatione debetur laudimium vt docet Gui. Pa. in ſu

in ſingul. de cclxxvij. ſi duo donent. &c. quia dicitur quaſi permutatio. glo. in d. §. ſi vir. per l. ſed ſi lege. §. conſuluit. ff. de petitorio. hæredit. Ergo non dicitur ſimplex donatio, igitur valebit tanquam permutatio, quæ non eſt prohibita inter matrem & filium.

Non refragatur quod non valeat donatio, quia inter matrem & filium. l. donationes quas parentes. C. de donat. inter vir. & vxor. quia reſpon. licet de iure non valeat iuramento tamen conſtituitur. iſta eſt ſententia Bart. in l. ſi quis pro eo. in fin. ff. de fideiuff. Bal. in l. ſi. C. de vſu. pro donato. Panorm. in c. cum contingat. de iureiur. abundè Anthonius de Petruccio in tract. de effectibus iuram. in j. effectu: quia in ſpiritualibus non attenditur patria poteſtas. c. ſi. de iudic. lib. vj. Guid. Papa in decif. cxlvj. imò & ſi diſta donatio.

Item donatio conditionalis, vt eſt illa valet inter patrem & filium, vel matrē. prout aſſerit Guid. Papa. in decif. Delph. q. cxlv. fuit etiam.

Nec obest, quòd iſta donatio in fraudem ſiſci facta præſumatur. per not. in l. poſt contractum. ff. de donat. Reſpon. id verum eſſe quādo contineret alienationem omnium bonorum. l. omnes. §. j. ff. quæ in fraud. credi. vel ſi exhauriret maiorem partem. l. nomen. §. j. de leg. iij. Et ſi incontinenti poſt donationem delictum commiſiſſet. l. ſi ventri. de priuileg. credit. vbi Bart. & his concurrētibus fraus præſumeretur. Bal. in arthen. ſed iam neceſſe. C. de donat. ante nupt. quæ in hoc caſu nullo modo interueniunt. imò dicit text. in l. ſi quis poſthac. C. de bon. damnat. ibi, ſi quid etiam in emancipatos liberos ante tempus criminis ac reatus patrem conuulſiſſet, integrum iſdem citra iniquitatem referuetur. Et in §. ſi. dicitur. antequam crimen oriatur, intemperatum apud accipientium iura conſistere. ne quidquā feſto in qualibet cauſa teneatur obnoxium. facit. l. accuſationis. C. quod met. cauſ. Aliàs poſt contractum capitale crimen donationes factæ valent, niſi condemnatio ſequuta ſit. d. l. poſt contractum. in facto præſuppoſito fuit donatio facta antequam committeretur crimen per annum, ergo fraudulenta non præſumitur, nec vitari debet. licet peruenerit nunc ad caſum, à quo non potuit incipere. per regul. iuris ſatis vulgatam.

Nec me mouet id quod dicitur eſſe donationem omnium bonorum. & ſic in fraudem factam, per Lomnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit. Reſpon. tribus modis. Primò, quòd hic non eſt decima bonorum pars donata. Secundò, non eſt donatio proprietatis, ſed vſufructus, & quando prohibetur proprietatis alienatio. authen. ex teſtamento. C. de ſecund. nupt. quod ſit quories mater ad ſecunda conuolauit vota. Tertio, in d. §. Lucius præſumitur fraus, eo quod donans habebat creditores, hic verò non habebat creditores, nec commiſerat crimen. imò non commiſit intra annum. ideo nulla poteſt præſumi fraus. vt glo. & doct. dicunt, in l. j. C. de iur. ſiſci. lib. x.

Item, aliud allegatum non facit quod donatum ſit matri, ideo facit fraudem præſumere. Bar. in d. l. poſt contractum. Roma. conſil. xxiiij. dico hoc

non poſſe coniectari hic, ſed contrarium: quia non eſt pura donatio & ſimplex. Et etiam quia mater donat filio proprietatem, filius autem matri vſufructum tantum. Ideò meliorem conditionem facit filio mater. In quantum plus æſtimatur proprietatis, quam vſufructus. imò ex charitate magis præſumitur facta donatio, quam fraudis cauſa.

Inſuper nō obſtat illud quod dicitur, quod hæc donatio erat ficta, certè contrarium apparet ex inſtrumento donationis, cui in dubio ſtari debet. l. cum precibus. C. de probation. & dubia probatio contra inſtrumentum nil facit. Sed debet fieri interpretatio fauore inſtrumenti. c. in præſentia. de probat. Et ex quo hic. d. de Caſtelane nondum deliquerat, fraus allegari non poteſt. argu. l. de rebus. C. de donat. ante nupt. & d. l. poſt contractum. Nam ſi fraus interueniſſet, iudex non interpoſuiſſet decretum. l. tranſactionem. C. de tranſact. Nec obest ſi dicatur quod donans poſtea locauit, ſicut ante donationem, quia hoc non eſt verum, & poſito & non conſeſſo, tamen hoc nil faceret: quia tanta eſt coniunctio inter matrem & filium, vt quodammodo vna perſona videatur. l. ſi. C. de impub. ideò potuit hoc permittere mater. Vnde illa permiſſio non infringit donationem, maximè mutua. Et donationis inſinuatio excluſit omnem fraudem, & omnia ſolenniter acta præſumuntur glo. ſingul. l. j. C. de fid. inſtrum. lib. x. Iaſo. per illum text. in l. pacta nouiſſima. col. ij. C. de pact. Ideò iſta fraus allegata, quæ nulla eſt, dilucidis probationibus, & non præſumptionibus probari debet. l. ſed ſi maritus in ſi. ff. qui & à quib.

Adhæc in iſta donatione mutua non requiritur inſinuatio, etiam ſi eſſet immenſa. l. à quibus. ff. de donatio. vbi doct. Alex. in l. licet. in fin. C. de pact. Alber. & Salic. in l. ſi. ibid. Iohan. Pirrus in ſuo tract. de donat. mutua poſt conſuet. Aurelia. in ſi. Oldra. conſil. cxxxix. ad habendam.

Cum non dicatur proprie donatio, nec ſimpliciter ſed donatio mutua. Et potius debeat vel permutatio vel veditio vocari, vt ſuperius conſuſum extitit, & hoc expreſſe firmat Iaſ. in l. ſi pater. col. j. C. de inoffi. teſtam.

Item, iſta donatio fuit inſinuata iudici ordinario loci, vt pater in fine donationis. Dum dicitur *pardeuant maître Alexis Fabri, licentié es loix, Iuge royal de la ville d'Angs, & pareillement Iuge dudiſt lieu de Fois, lequel a authoriſé, & inſinué leſdites donations &c.* Ecce quomodo iudici Regio, & iudici partium & rerum, (vt requirit diſta Ordinatio) inſinuata fuerunt illæ donationes. Præterea quando reperiretur aliquis defectus in inſinuatione, qui non reperitur, tamen ſuccederet illa iuris regula, quod quando aliquid non requiritur ſi tamen interueniat, & inutile ſit, ſufficit hoc, vt probat glo. ſingul. in l. vinum in ſi. ff. ſi cert. pet. vbi plenè doct. & Iaſ. in §. omnium. nu. clxvj. de actio. in inſtit. cum multis alijs quæ adduci poſſent.

Non obest, id quod dicitur d. Ludouicam de Condé emiſſe illas poſſeſſiones ex denarijs ſui filij, Ludouici de Caſtellane: quia (ſaluâ pace) hoc eſt falſum, & præſumptio eſt quod quilibet ex ſuis

propriis nummis emat ideo is qui allegat probare hoc tenetur. l. si ex ea pecunia. C. de rei vendic. vbi etiam emptum ex mea pecunia non est meum. Et sic non fuisset res empti Ludouici Castellane.

Nec facit l. Quintus. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi quicquid quaerit mulier, praesumitur quaesuisse ex bonis viri, ratione turpis quaestus. sed non sumus in eisdem terminis: quia hic non agitur de muliere nupta: sed de d. Ludouica vidua habente multa bona. Ideo si mulier etiam nupta dicat se habuisse illa bona ante matrimonium, & vir ex bonis suis dicat mulierem quaesuisse, probatio incumbit viro, & acquisita post matrimonium fuisse, vt consuluit Areti. consil. xxxj. in princip.

Item non est dubitandum, quin d. Iohan. de Castellane possit petere legitimam, siue legitimae supplementum, tenebitur tamen computare legatum, vsque ad concurrentem quantitatem legitimae, adeo quod si legatum tantum valeat quantum sua legitima, vltius petere non poterit, text. in l. quoniam & l. omni modo. C. de inoffic. testam. Oportet tamen quod hic filius d. Iohannes de Castellane habeat aliquid iure institutionis, per text. in athen. vt cum de appel. cognof. §. aliud. coll. vij. hoc expresse asserit Bar. in l. in quartam. col. iij. versic. venio ad quartam. ff. ad leg. Falcid.

RESP. CLXV.

De pacificis possessoribus.

Nuocato diuino numine, quaestio est porissima. An d. Iohannes Franciscus de Seruiam, Mediolan. possessor prioratus sancti Martini de Plaisance diocesis Vabren. per septem annos, possit decreto de pacificis possessoribus inuari, contra Firminum de la Val. & breuiter respon. quod sic. Primo quia decretum de pacificis possessoribus in concord. generaliter loquitur, ergo generaliter intelligitur. l. j. §. generaliter. ff. de leg. praestand. vtitur enim ille titulus hac dictione quicunque ipsa enim generalitas est. l. quicunque. vbi Alber. C. de seru. fugit. gloss. & doct. in clem. j. de decem. scripsi. in tract. de pacific. possess. in j. ampliat. Ergo etiam ad istum d. de Seruiam extendetur.

Secundo, exceptio firmat regulam, in non exceptis. l. j. ff. de regul. iur. diu. c. in proemi. regul. Sexti. sed Papa excipit ibi duos casus: ergo in aliis locum habebit.

Tertio, in omni gente qui facit iustitiam acceptus est Deo: nec sanctuarium Dei conuenit iure haereditario possideri. ideo reprehenditur Cardin. apostolicae sedis legatus. in c. ad decorem de iusti. Aliorum nationum clericos spernens. Vnde Papa illum mouet vt viros literatos, & alios idoneos vndeunque originem duxerint, in ecclesiis, maxime in maiori, instituere non postponat. Ergo exterius est instituendus ad beneficia.

Non obstat, si dicatur quod exterius est inhabilis. Ergo non valet collatio. Respon. exterius esse inhabilem ad tenendum, & possidendum benefi-

Exterius qui iam in beneficio est receptus & illud possedit per septem annos inuari potest titulo de pacificis possessoribus.

cia, si non recipiatur. & contra eum opponatur a rege. ita loquitur ordinatio regia posita in stylo rubr. de praebend. ord. iij. vbi tantum prohibet ne recipiatur. si ergo fuerit receptus nil obest quominus hic habeat titulum & possessionem. ergo possidendo per tres annos inuatur decreto, nec dicitur inhabilis quoad titulum: quia a iure nulla causatur extero inhabilitas per ordinationem, nec possit inhabilis reddi quoad collationem beneficij, sine delicto, quis a principe seculari. per not. in c. ecclesiam. de consti. l. uncto cap. si diligenti. & cap. signifiasti de for. competen.

Etiam quia Rex non facit per suam ordinationem exterius inhabilem ad beneficia, in quibus cum sint spiritualia nullum ius dare potest, nec auferre, & sic nec inhabilem reddere. c. si quis deinceps. xvj. quaestio. vij. docto. in cap. decernimus. de iudic.

Item in lege Regia non dicitur quod collatio extero facta sit nullius momenti, igitur non annullatur, ibi collatio. Ideo rex tantum dicit vt non recipiatur, & sic possessionem respicit quoad ipsum prohibentem: quia in his beneficiis, quoad possessionem ius habet, per Papam Martinum de cuius indulto scribit Guid. Papa. q. j. in decis. Delphin.

Fateor quod si d. Franciscus non esset nunc naturalis Regni factus, quod possit procurator Regius etiam opponere, ne ipse possideret prioratum, & ipse possit interim regnicolae resignare: quia titulum iustum habet. Et quoad regem, non possit inuari decreto de pacific. possess. quia lex regis semper loquitur. l. Arriani. C. de haeretic. ob id possit nunc prohiberi ei possessio.

Sed quia iam dudum impetrauerat litteras naturalitatis, vt satis probat, ergo erat habilis. Et quia nunc rex concessit eidem litteras naturalitatis, ratificando etiam praeterita, ideo non potest in vim illarum nunc inquietari: cum rati habitio retrotrahatur, & mandato comparetur, per regul. rati habitio- nem. de regul. iur. in vj.

Ideo valere consensum Regis post impetrationem asserit Socin. consil. cclx. in causa. col. penul. in ij. volu. Ergo valuit prouisio quia nulli praeiudicio erat, nisi regi prohibenti. Igitur postquam is rex consensit sufficit, & ita fuit iudicatum in senatu Parisi, vt scripsi in tract. de pacific. possess. in nu. 217. in additio. nou.

Item postquam rex nominauit ad illum prioratum, non requiritur alia habitas, nec alia naturalitatis litterae ad illum prioratum tenendum, quia nominando, legi suae derogare voluit. Princeps enim qui magistratum dedit omnia agere decreuit. l. quidam in ff. de re iudic. l. Barbarius. de offic. praetor.

Praeterea, non refragatur regula cancel. vbi nulla est collatio si prouisus non loquatur idiomate patriae. Respon. quoad ecclesiam parochialem, vt ibi dicitur regula. Sed hic dispensatum fuit secum a Papa postquam d. Franciscus prior dicit se Mediolanen. in prouisione. Imo est derogatum regulae cancellariae postquam hoc papae expressum est. Nam si hoc papae non esset expressum certe subreptitia esset

Exterius sit inhabilis per ordinationem regia ad beneficia non recipiendum.

Nominatio Regis de iure facta ad beneficium cum consensu iudicis quoad hoc legitimum est.

esset impetratio glo. & doct. in c. si proponente de rescript. Corset. in singul. incipien. subreptio.

Insuper, hic non agitur de ecclesia parochiali, ergo collatio non est nulla. vt in d. regul. continetur. & si esset parochialis propter derogationem etiam valeret, & ideo de iure collatio facta extero non est nulla. d. c. ad decorem. de instru. ergo exterius est habilis. licet, honestum esset, vt quisque in sua patria beneficia obtineret. vt Panor. ibi dicit. & glo. in verb. exterorum in proem. prag. sanct. & ibi Philip. Probus in additio. & Iohannes de Selua, in tract. de benefic. in iij. parte. q. xxvj. concludendo igitur dico istud d. Franciscum de Seruiam. Mediolan. exterius, fuisse & esse habilem ad illum prioratum tam quoad titulum quam quoad possessionem, postquam procurator regius principio non opposuit, nec hodie opponit, & sic posse inuari decreto de pacific. possessio. ideo non esse nunc molestandum, & subscripsi.

RESP. CLXVI.

De donatione causa mortis.

EV la donation faite par Benoist Panetier à Hugouin Panetier, & à ses enfans descenduz par mariage dudict Hugouin [Vna donatione facta per Benedictum Panetier, Hugouino Panetier, & suis liberis descendibus ex matrimonio d. Hugouini.] propter benemerita, & quae in futurum sperat habere, etiam fauore matrimonij, d'vne maison donnee audict Hugouin Panetier [vnius domus datae d. Hugouino Panetier] donatione pura, valitura tamen, post decessum donantis.

Donatio inter viuos destinata ad casum mortis, an si donatio causa mortis vel donatio inter viuos.

Seu la donation que le donataire, ne ses enfans ne peuent pretendre aucun droit, à ladite maison. Car la donation qu'a esté faite audict Hugouin [fuit donatio] infra scriptis videtur, donatarium, nec suos liberos posse aliquod ius pro d. domo praetendere. Nam donatio quae d. Hugouino facta fuerat, erat donatio] causa mortis. Et sic potuit semper ante mortem reuocari. hoc probatur ex illis verbis valitura post decessum, & non ante. Nam in terminis iuris quando conuenticio est contra substantiam contractus, facit conuentionem in alium contractum transire, text. est in l. vbi. ff. de donat. caus. mort. Sed ista conuenticio est contra substantiam contractus, videlicet vt donatio inter viuos non valeat, nisi post mortem, ergo erit donatio causa mortis. facit text. in l. j. ff. de donat. caus. mort. vbi quando donans mauult habere magis quam eum cui dat. dicitur donatio causa mortis, vt est in facto proposito, & in indiuiduo, sic consuluit Angel. consil. cclxiiij. domino Anthonio. & Ias. consil. vj. exhibentur. in j. dubio. volu. iij. vbi plenè respondet ad contraria quae possunt fieri, tam super iuramento, quam super aliis verbis. hoc etià probatur in verbis dictae donationis, ibi, dum dicit inter viuos facta. nam verum est quod fuit inter viuos facta, sed valitura post decessum, & non ante. & sic donans

iuste ex natura donationis potuit eam reuocare, & reuocauit quare tenet reuocatio. Et si non fuisset reuocata per testatorem donantem tamen etiam natiuitas liberorum eam reuocasset. per d. l. si vnquam: quae etiam a fortiori habet locum in donatione causa mortis, cum text. loquatur in donatione, appellatione cuius etiam venit donatio causa mortis. text. expressus, in l. alienatum. §. donationis. ff. de verbor. signific.

Praeterea & si fuisset donatio inter viuos, tamen fuit per natiuitatem liberorum reuocata, per d. l. si vnquam. C. de reuocand. donat. quia si donator de filiis cogitasset, non donasset, saltem non est verisimile.

Nec obstat, quod dicatur donasse pro gratis seruitiis. Et donatio ob benemerita non reuocatur etiam praetextu ingratitude. l. si pater. §. si. ff. de donatio. quia respon. quod debet imprimis constare de benemeritis & seruitiis, alioqui nil operatur generalis expressio meritorum, tum quia probatio est dubia. nam possit verificari in quolibet minimo, Dec. consil. xx. tum quia praesumitur apposita illa clausula de consuetudine notariorum, potius quam ex voluntate testatoris. sic consuluit Socin. consil. ccxcv. col. iij. versic. tertius casus in ij. volum. alioqui non possit de excessu benemeritorum constare. & donatio etiam ob merita quatenus excedit ea reuocatur per natiuitatem liberorum. Cornel. consil. cxciiij. col. j. in iij. vol. & Socin. d. consil. & consil. ccxv. volum. ij. arg. text. in cap. episcopi. ibi iuxta rei collatae modum. de rebus ecclesiae non alienand. & cap. relatum in ij. de testa. quia in eo quod excedit dicitur simplex donatio, & largitio in qua procedit d. l. si vnquam.

Etiam considerari debet, quod donatio fuit facta nepoti ratione seruitiorum. Sed quando donatio fit consanguineo propter benemerita, tunc etiam reuocatur per natiuitatem liberorum. per d. l. si vnquam: quia causa sanguinis plus videtur mouere donantem, quam merita, per l. tutor. §. j. ff. de excusatio. tutor. not. in l. si donatione. C. de coll. & in athen. licetiam. de sacrosanct. ecclesiis. Et sic caro & sanguis reuelatur potius quam benemerita, & hoc videntur inuere verba testamenti, ibi, quae in futurum sperat habere, &c. Nam per eam satis probatur quod merita non praecesserant, cum ista soleant per notarios apponi ad decorem, & quandam colorem donationi dandum. Et, vt magis speciem donationi afferant, quam ad veritatem. Ideo perinde haberi debent ac si non fuissent apposita, arg. l. quod venditor. ff. de dolo. & ibi not.

Insit ni fuerit rien si l'on veut dire. Que [itaque nil obstat, si dicatur, quod] donatio ista fuit facta fauore matrimonij, & sic non debet reuocari per superuenientiam liberorum. Quia respon. verum esse, quando fuit facta filiae vel illi, quem tenebatur donator dotare: quia tunc non dicitur mera donatio, sed necessaria ex necessitate legali, quae vult vt pater teneatur dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiar. & l. fin. C. de dot. promiss. nam tunc non reuocatur per d. l. si vnquam, nisi quatenus est inofficiofa. athen. vnde si parens. C. de inoffic. testam.

Donatio fauore matrimonij intelligitur priuilegiata si facta fuerit filijs.

& l. si totas. & per tot. de inofficioſ. donat. Sed si donans non teneatur dotem dare, reuocatur tunc, per d. l. si vnquam: quia est t. rulus lucratiuus, qui comprehenditur, in d. l. si vnquam. ibi donatione largitus est. sic consuluit Alex. consil. lxxj. confideratis. in iij. vol. la. c. oſil. clxxj. in iij. vol. Bertrand. consil. lxxvj. viſo in fi. in ij. vol. & consil. cclvij. ibid. cum aliis multis quæ hinc poſſem adducere.

Nec nos mouet quod donatio non fuit facta de omnibus bonis. & l. si vnquam, non videtur procedere, quando donantur modica bona. vt in hoc caſu. Reſpon. dictam legem habere locum, etiam si donetur modica res, & hoc probat. d. l. si vnquam, ibi, aliquam partem: & dictio, aliqua, etiam in re minima verificatur. allegatur glo. in clem. vna. de foro competen. ego allego text. expreſſum. in §. præterea. inſtit. de fideicom. libert. ibi vt hæreditatem suam totam partemve eius, aut rem aliquam, velut fundum, hominem, & pecuniam alicui restituat, poſſem allegare text. in l. si debitor. C. de ſenten. paſſis, &c. Dummodo res donata non sit adeo vilis æſtimationis, vt verifiſimiliter donans non deſtituiſſet à donatione propter cogitationem liberorum. Angel. in §. siue igitur. In authen. vt cum de appella. cognoscit. coll. viij. Socin. in l. cum auus. quaſt. viij. ff. de condit. & demõſtr. & consil. cxlvij. viſa col. penul. in j. volu. & consil. ccxv. viſa col. iij. in ij. lib. & consil. xx. in factõ. col. vlt. in iij. volu. ac consil. xcij. testamentum, col. penul. in iij. vol. vbi dicit per omnes doct. veriſimos sic fuiſſe conſultum. & Seiſus, ita iudicatum. *Et par ainſi, ſi la donation, [Itaque donatio] est causa mortis, les enfans ny penuent rien pretendre, ſi c' est donation entre viſs, elle a eſtẽ reuocuee* [liberi nihil poſſunt prætere, si donatio sit inter viuos, reuocata fuit] per ſuperuenientiam liberorum, & sic filiis donatariis nunquam dicta domus fuit acquiſita. *Parquoy ne ſe penuent dire greuez,* [Quare nõ poſſunt dici grauati.] ex tranſactione facta cum donante, quia ex illa tranſactione faciunt suam conditionem meliorem. Et recipiunt commodum, ex re, in qua nil habebant. Datum Paris. die tertia mensis Decembris.

RESP. CLXVII.

De omnium bonorum donatione.

Donatio omnium bonorum non valet.

Donatio omnium bonorum præſentium, etiam facta filio non valet, tum quia infringitur libera teſtandi facultas, & actus infringens liberam teſtandi facultatem non valet. quia nemo vellet eſſe hæres. l. ſtipulatio. ff. de verb. oblig. l. pactum quod dotali. C. de pact. Bar. in consil. lxxvj. in Dec. &c.

Maximè si donans conſtituat ſe nomine donatarij poſſidere. Bal. in l. certi cõdictio. §. si nummos. ff. si cert. petat. & l. si duobus. §. idem reſpon. pro ſocio. Imol. in d. l. ſtipulatio. laſo. consil. cxxx. in iij. volum. Angel. in diſput. incipien. in refulgenti.

Nec valet quoad futura nec quoad præſentia.

Angel. in quaſtio. incipien. in refulgenti. col. quinta. Guido. Consil. ccxiiij. circa col. iij. vbi dicit eſſe communem: quia eſt in fraudem legis facta, & Bertrand. consil. cv. viſo in fi. vol. j. Dec. consil. xxx. in ſu.

Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum non valet. l. hæreditas. C. de pact. conuent. etiam filio. Ecclef. xxxij. cap. filio, & mulieri, fratri, & amico, non des poteſtatẽ ſuper te in vita tua, & non dederis alij poſſeſſionem tuam, ne forte poeniteat te & depreceris pro illis. l. cum facultates. C. de his qui muner. liber. lib. x.

Primò, fallit quando ea non tradidiſſet ſed labialiter tantum donatiſſet: quia adhuc remanet dominus, & sic teſtari poſſet. Bal. in authen. ſed cum teſtator. col. j. C. ad leg. falcid. Bertrand. consil. j. in iij. q. in j. vol. Idem si executio donationis debebat fieri, videlicet traditio poſt mortem: quia de illis poterit teſtari, licet hæres teneatur donatario reſtituere. glo. in verb. diuidere in authẽ. si qua mulier. C. de ſacroſanct. eccleſiis. Bertrand. consil. ccvj. ex mihi. nu. xj. in j. volu.

Secundò, fallit quando donaret bona mobilia, & immobilia præſentia & futura, tunc quia in hac donatione non veniunt debita. l. quam Tuberonis. ff. de pecul. glo. ff. & ibi dixi. in l. mouentium. ff. de verbor. ſignific. ideo de his teſtari poterit. Guido Papa in consil. lx. ad dubia. ij. q. & ſingu. ccclxxxj. in donatione. & 844. & decif. Delph. q. ccxcj. appellacione. Bertrand. consil. cxxvij. ex themate. num. 9. in ij. volu.

Tertiò, si quis donet præſentia & futura reſeruato ſibi vſufructu illorum bonorum, quod valet donatio, quia de pretio habito ex illo vſufructu, & illis fructibus receptis teſtari poterit. Alex. in l. ſtipulatio hoc modo. col. x. ff. de verbor. oblig. Bertrand. consil. clxxv. non dubito. nu. iij. in j. vol. ſecundum no. impreſſio.

Niſi fructus eſſent ad eò tenues, quod vix poſſet ex eis donans viuere. Alex. & laſo. in d. l. ſtipulatio. Bertrand. in consil. clxxij. quia difficultas. col. ij. volum. j.

Quartò fallit, quando eſſet donatio iurata. Bal. & Paul. in l. pacta quæ contra. C. de pact. Bertrand. consil. j. num. xv. in j. vol. qua iuramentum poteſt ſine æternæ ſalutis detrimento ſeruari.

Nam ſaltem valeret quoad bona præſentia. Guid. Papæ ſingul. 844. aut donat quia iuramentum habet vim clauſulæ: si non valet quod ago vt ago. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. ij. cap. quanto. de iureiurand.

Quintò fallit, quãdo donaret omnia bona præſentia, niſi in fraudẽ hoc fieret. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit.

Item, poteſt quis donare bona ſua omnia in dotem. l. j. ff. de vſucap. pro dote. Poteſt etiam quis vendere omnia bona præſentia & futura. l. ſi in emptione. §. j. ff. de contrahend. empt.

Sextò, quando donaret ad pias cauſas, Bartol. & alij. in l. fi. C. de pact. Panor. Felin. & alij in c. in præſentia de probatio.

Donatio bonorum mobilia & immobilia præſentium & futurorum valet.

Donatio omnium bonorum reſeruato ſibi vſufructu.

Donatio annuati facta nepoti ſuo, an reuocari poſſit.

Septimò, quando eſſet facta fauore matrimonij. l. ſin. §. si verò. ff. quæ in fraud. credit. Melius facit. l. purè. §. penul. de dolo. except. tum ne mulier indotata permaneat, quod publicè in teſt. l. j. ff. ſolut. matrim. & quia marito eſt oneroſa propter onera matrimonij. l. ex promiſſione. ff. de actio. & oblig. l. pro oneribus. ff. de iure dot. Nec valet pactum tollendæ vel diminuendæ dotis. l. ij. & l. de die. cum ll. ſeq. ff. de pact. dotal. Et quia re etiam non integra non reuocatur. l. si donaturus. ff. de cõdict. ob. cauſ. l. in poteſtate. de ſponſal. Alioqui maritus vxorem haberet, & ſine dote, quod eſſet mali exempli.

RESP. CLXVIII.

De donatione in genere.

Itius donauit Sempronio fundum, pro filiis dicti Sempronij melius æducandis.

Quæritur an ex huiusmodi donatione ius aliquod sit quaſitum filiis dicti Sempronij, ita quod si dictus Sempronius dictum fundum alienauerit, filij eius poſſint reuocare alienata.

Reſpon. ius eſſe quaſitum filiis, vt poſſint compellere donatarium ad præſtandum alimenta, pro quantitate rei donatæ, & perſonarum. Iuxta iudicium arbitrium. Si tamen Sempronius aliud habeat bona ex quibus eis alimenta præſtare poſſit valebit alienatio dicti fundi, ſecus si alia bona non haberet. tex. in l. cum hi. §. ſed & si certa vbi glo. & doct. ff. de tranſact. l. fundi de vſufruct. leg.

Veu le fait tel que deſſus poſe, ſemble que ledict religieux qu' a donne à ſon nepueu maĩſtre Bertran, ne peut reſcinder ladite donation, par la reigle commune. [Viſo factõ, vt ſupra poſitum eſt, æquitati conſentaneum videtur, quod d. religioſus, qui nepoti ſuo magiſtro Bertrando donauit, d. donationem reſcindere non poſſit, per regulam communem,] Quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de euictio. vbi vendicantem venditorem rem quam vendidit, exceptione doli ſummoueri poſſe, nemini dubium eſt, improbè enim rem à ſe diſtractam euincere conatur, vt ibidem dicitur. Et sic iſte religioſus, dolo facit, petendo quod donauit.

Item, *que ne peut venir* [non poteſt venire] contra factum ſuũ: quia quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt, per regul. iuris quod ſemel, de regul. iur. in vj. & quod approbatur, non poteſt reprobare. l. in arenam. C. de inofficio.

Item *auſi* [Adhuc etiam] non poteſt, cum non habeat velle, nec nolle. c. religioſus, de teſtamen. in ſexto. Ideo contra abbatis ſui factum venire non poteſt. Imò grauiter eſt puniendus, ſic veniens no. in c. si religioſus. de elect. in vj.

Item non poteſt ſine licentia abbatis eſſe in iudicio, quia eſt ſub abbatis poteſtate. Et sic actionẽ habere non poteſt. c. abbates xvij. q. ij. Bal. in rubr. de offic. iudic. col. ij.

Multò fortius contra ſui abbatis voluntatem. Nam hic de volũtate ſuperioris apparet. ergo monachus nullo modo proceſſum proſequi poterit, contra voluntatem abbatis & monaſterij.

Item non valet litteræ impetratæ per eum. l. j. C. de precib. imperat. offer. vbi non valet regulariter reſcriptum impetratum à ſeruo, & sic nec à monacho. vt tenet Barba. in rubric. de reſcript. col. v. Et sic iſtæ litteræ reſciſſionis donationis non valet.

Ni fait rien, ſi lon vouloit dire, [Non obſtat ſi dicatur,] quod donatio non valet: quia monachus vel religioſus profeſſus nil habet, ergo nil donare poteſt.

Reſpon. de benignitate permittitur à iure, glo. not. in c. si qua mulier xix. q. vlti. quod conuiuentibus oculis ſui abbatis aliqua potuit detinere, ſciente, & patiente ſuperiore, teſte Panorm. in c. cum ad monaſterium. col. j. de ſtatũ monach. Et donando illa bona, quæ detinebat, non potuiſſet monaſterio præiudicare, niſi hoc monaſterium ratum habuiſſet, & approbaſſet. Cum ergo abbas confirmauerit illam donationem, per tranſactionem, ergo valet. Nam quis aliquando diſponere poteſt de rebus alienis, vt mater, quæ ad ſecundas tranſit nuptias, poteſt de rebus priorum filiorum teſtari, & inter ipſos diſponere. l. foemina. §. vlt. C. de ſecund. nupt. authen. si qua mulier. C. de ſacroſanct. eccleſiis. Et, de voluntate domini, poteſt quis rem, non ſuam vèdere vel donare. l. ſicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pigno. vel hypothec. ſoluit. Sic & iſte religioſus potuit de conſenſu abbatis. Saltem rati habitio abbatis retrahitur, & mandato æquiparatur, per regul. Rati habitio. de regul. iur. in vj.

Item, tenetur abbas ſuum monachum cogere ad deſiſtendum à proceſſu, & ab illius proſequeutione, alias de euictione tenetur. quia cum non poſſit ſine licentia abbatis agere, cap. non dicatis. vbi glo. ij. q. j. Ergò dum monachus agit, abbas agere videtur. ideo illi debet abbas eius ſuperior perpetuum imponere ſilentium, cui obedire tenetur religioſus, aliàs puniri poteſt, à ſuperiori. d. cap. cum dicatis. Panor. in c. litteras, de reſtit. ſpoliat. & cap. ex litteris, de ſponſal.

Nec refragatur quod voluntatem non habeat. Reſpon. illam voluntatem ſuppleri ex voluntate ſuperioris conſentientis, ac si abbas feciſſet, & ita reſpondet Socin. consil. ix. omnipotens. in j. volum. vbi concludit Papam poſſe concedere religioſo poteſtatem teſtandi: & licet voluntatem non habeat, ſuppletur à ſuo ſuperiore, videlicet à Papa, ſic & hoc caſu reſpectu ſui abbatis, approbantis illam donationem, iam per religioſum factam, valet reſpectu approbationis ſuperioris.

Item probatur argu. à ſufficienti partium enumeratione, ſumpto quod in iure eſt validum. §. omnium, de actio. in inſtitutio. nempè aut monachus vult agere nomine proprio, & clarum eſt, quod non poteſt nec ad vtilitatem ſuam: quia pecunia auferri poteſt à religioſo per abbatem. cap.

quantò de offic. ordin. cap. abbates. xvij. quaest. ij. Et si vsque ad mortem religiosus pecuniam retinuerit, in sterquilio sepeliendus est. cap. super quodam, & cap. cum ad monasterium, de stat. monach. Et abbas qui permittit istis habere proprium officij sui licetur. an pati debet. cap. in onachi de statu. monach. vbi hoc in vniuersis religiosis præcipit obseruari.

Item nomine abbatis & monasterij non potest religiosus iste agere, qui contra eorum voluntatem agere non potest, vt probatur in l. maritus. C. de procurat. vbi maritus pro vxore agit sine mandato, tamen si ipsa marito dederit, in aliquibus casibus mandatum, alicui in illis non poterit maritus agere, sic nec iste religiosus.

Nec obest, quod autoritate vicarij, abbatis, vel prioris de Elcamuelz hoc agat. Respon. quod vicarius contra constituentis mandatum non agit, aliàs excedit fines mandati, & tunc ei non est obtemperandum: quia ad hoc non est constitutus. l. diligenter. ff. mand. cap. cum dilecta. de reſcript. postquam abbas approbavit donationem, non potest vicarium eam infringere: quia inferior actum superioris infringere non potest. clem. ne Romani. de electionib. Cum ergo iste vicarius sit vicarius prioris dependen. à monasterio de la Couronne, ergo debet regi autoritate abbatis, cui est subditus.

Monachus habens administrationem potest disponere de bonis ad pios vsus.

Item, quando religiosus habet administrationem aliquorum bonorum, potest ad pios vsus conuercere. capitulo secundo, de testam. in sexto: & ad vsum librorum & vestimentorum tradere, & his casibus vtilitas monasterio acquiritur: quia releuatur monasterium ab his oneribus scilicet distribuendi. Ita concludit. Panormita. in cap. ij. col. vlt. de stat. monach.

Studij causa dicitur pia.

Sed ista donatio inuenitur facta fauore studij, & expositum studij gratia dicitur pium, & quasi in vtilitatem ecclesie conuersum. teste Domini in cap. cum ex eo, de electio. in vj. & Felin. in cap. cum M. colum. xj. de constit. scripti inter scholastic. priuilegio. 145. quia aliquis studet vt postea ecclesie melius deseruiat. Bald. in l. qui sub prætextu. C. de sacrosanctis ecclesiis. Sicut fecit magister Bertrandus ergo ab illo non potest res auferri donata.

Etiam, quia donatio facta est propter benemerita, quæ donatio non reuocatur etiam propter ingratitude. l. si pater. §. fin. ff. de donatio. doct. in l. fin. C. de reuocandi donat.

Et fauore matrimonij, qui fauor etiam est magnus. Nam reipublicæ interest dotatas mulieres esse. lege prima. ff. soluto matrimonio, & ibi multa specialia fauore matrimonij traduntur, & per Bal. nouell. & Campel. in tract. de dote.

Ex prædictis ergo concluditur, religiosum non posse prosequi contra abbatis voluntatem processum, & litteras ab eo impetratas non valere, ac vicarium non posse consensum religioso præstare, contra abbatis voluntatem.

RESP. CLXIX.

In materia successionum.

Nobiles Germain de Foix & Iehanne de Tumiere, donnent en contract de mariage, aux premiers enfans masculins, qui seront procreés dudit mariage, qui suruivront iceux Germain de Foix & damoyſelle Iehanne, s'ils sont habiles estre héritiers, & porter le nom & armes: ou si les premiers n'estoyent habiles, aux autres habiles, la terre de Mardoigne. Et les autres enfans qui sortiront d'iceluy mariage seront à personnes selon la faculté de ladite maison, &c. De ce mariage sont nez quatre enfans masles, & cinq filles: mais n'ont surueſcu que Loys & Iehan de Foys. Parquoy est doute, si ledit Loys doit succéder seul ou tous deux.

Item pour ce que ledit Loys a esté ingrat à ses fen pere & mere par laquelle cause a esté exheredé, s'il pourroit succéder aux biens de la mere.

Et pour scauoir la solution de la question, faut entendre la teneur du contract dessus narré. Car il est requis par iceluy que soient enfans masles.

[Nobiles Germanus de Foix & Iohanna de Tumiere, dant in contractu matrimonij, primis infantibus masculis, qui procreari erunt ex d. matrimonio, & Germanum de Foix & dominant Iohannam superuivent, si sint habiles esse hæredes, & ad deferendum nomen & arma: At si primi habiles non essent, aliis habilibus, terram de Mardoigne. Alij verò infantes, qui ex illo matrimonio erunt procreati, secundum dictam domus facultatem partentur, &c. Ex hoc matrimonio quatuor infantes masculi nati sunt, & quinque filia: sed ex iis superuixerunt tantum Ludouicus & Iohannes de Foix. Quocirca dubitatur, an dictus Ludouicus solus succedere debeat, an ambo simul.]

Item, quia dictus Ludouicus ingratus patri quondam suo & matri exiit, eam ob causam exheredatus fuit, an poterit succedere in bonis maternis. Vt verò solutio huius questionis explicetur, tenor contractus supra narrati considerandus est. Nam in eo requiritur, quod sint infantes masculi.]

Et sic mulieres excluduntur. argumen. l. cum prætor. ff. de indic. capitulo qualis. vigeſima quinta distinctione.

Secundò, quod sint primi, & si primi non sint habiles, quod alij habiles admittantur. Nam secundus subintrat iocum primi. cap. licet. de voto.

Tertiò, quod sint procreati ex hoc matrimonio, ergo ex alio non admitterentur ibi, qui seront [qui erunt.] Nam hæc dictio, qui, restringit. l. omnes populi. ff. de iur. l. j. C. de summa Trin. & ibi doct.

Quartò, quod sint superstites, & sic superuuant tempore mortis Germani & Iohanne ibi, qui suruivront. [qui superuivent.]

Quintò,

Donatio facta in matrimonio fauorem primis nascitur ex dicto matrimonio.

RESP. CLXX.

De pacto apposto in contractu matrimonij ad succedendum.

Cas est tel, Messire Antoyne de Boneual, par contract de mariage, à fait convention avecques Marguerite de Foix sa femme, que les enfans masles qui naistront de ce mariage, heriterot en tous les biens & seigneuries que ledit Messire Antoyne a & aura, soit par succession ou autrement, & selon l'ordre de primogeniture, les masles precedans les femelles. Duquel mariage sont issus Messires Germain & Iehan de Boneual fils, & aucunes filles. Ensuuant laquelle convention ledit Messire Antoyne a institué son aîné, Messire Germain de Boneual. Et s'il deuoit sans hoirs masles, substituoit Messire Iehan de Boneual son filz aîné, & a laissé aux filz es douaire competent. Est adueni que ledit Germain aîné est succédé sans masles, & a delaisé deux filles ie demande si ledites filles succedront. Et brief, lesdit. s. filz. s. n. peuvent auoir que leur legitime. Premierement, car ladicte convention matrimoniale est bonne entre les nobles.

[Caus est talis, dominus Anthonius de Boneual fecit in contractu matrimonij pactum, cum Marguarita de Foix vxore sua, quod masculi infantes, qui ex eo matrimonio nascerentur, in omnibus bonis & dominis succederent, quæ d. dominus Anthonius habet & habebit, siue per successionem, siue alio modo, & secundum ordinem primogenituræ, masculis foeminas precedentibus. Ex quo matrimonio geniti sunt domini Germanus & Iohannes de Boneual, filij & quedam filia. Quod pactum insequendo d. dominus Anthonius instituit suum primogenitum, dominum Germanum de Boneual, & si sine hæredibus masculis decederet, dominum Iohannem de Boneual, suum primogenitum substituebat, legitimum douarium filibus relinquendo. Euenit, quod d. Germanus primogenitus sine masculis decesserit, duas filias relinquens. Quæro, an d. filia succedent, in summa, d. filia nihil præter legitimam habere possunt. Primò quod d. conuentio matrimonialis subsistat inter nobiles.] c. vni. de filiis nat. ex matri. ad Marga. contract.

Item, & pource que ladicte convention est confirmée par stipulation, & acceptée [Tum etiam quod d. d. conuentio sit per stipulationem confirmata, & acceptata] per notarium pro masculis, illud pactum non potest postea per parentes remitti in præiudicium filiorum, vt expresse tenet Iohannes Faber & Salyc. in l. j. C. si manci. ita vneat. ne proficiat. Alex. & Iaf. & communiter Docto. in l. qui Romæ §. Flauius Hermius. ff. de verb. oblig. Aufser. in decis. Tholosan. q. cccclij. Guid. Papæ. decis. ccl. xvij. Dec. confil. dlxxvij. viso. col. iij. Beredi. in repeti. c. Raynutius. in verbo. si absque. in ij. de substitut. fideicommiss. nu. 23. de testam. vbi dicit, ita in senatu olim iudicatum fuisse.

Et par ainsi au testament ne pourroit preiudicier à Messire Iehan de Boneual, [Atque ita testamentum

Pactum de succedendo apposto in contractu matrimonij.

Testamen- tum no pra iudicat do- nationi an- te facta in contractu matrimo- niij.

aliquod non posset domino Iohanni de Boneual praiudicare,] quia vna pars non potuit altera in- uita a contractu matrimonij discedere. l. j. & ij. C. quando liceat ab empt. discedere. Nam contractus a principio sunt voluntarij, postea verò necessarij. l. sicut. C. de actio. & obligat.

Item ce contract [Item contractus iste] & stipula- tio facta masculis transit ad hæredes, etiam si esset conditionalis. §. ex conditional. in sit. de verb. obli. Nam pater potest stipulari sibi & suis. Bart. in l. iurifuturand. §. si liberta. ff. de oper. libertor. l. as. consil. cxxij. nobilis. col. iij. volum. ij. Et sic a mesire Iehan de Boneual par ce dicit contract font venus les biens de feu mesire Anthoine de Boneual [domino Iohanni de Boneual per dictum contractum bona domini quondam Anthonij de Boneual obuenerant.]

Donatio in contra- ctu mari- monij facta nec institu- tionè, nec substitutio- nem conti- net.

Item de venir dire & disputer des substitutions n'y a point de lieu. Car audit contract de mariage n'a esté faite aucune substitution : Et n'a pas esté dicit audit contract que si laisné [Quod verò substitutiones in controuersiam adducere velint, locum nullum ha- bet. Nam in d. contractu matrimonij nulla substi- tutio facta fuit : neque etiam in d. contractu relatu fuit, quod si primogenitus decedat] sans male [si- ne masculino] bona deuenirent ad alterum, quia tunc per viam substitutionis fideicommissaria hoc esset factum. l. j. C. de donat. cau. mort. Mais simple- ment a voulu que les males succedassent selon l'ordre de primogeniture, excluses & precedans les femelles. Et ainsi a stipulé. Et par ainsi n'y a propos de alleguer, [Sed simpliciter voluit, quod masculi succederent secundum ordinem primogenituræ, exclusis femi- nis. Atque eo modo stipulatus est. Itaque friuolum est allegare] quod sunt substitutiones directæ, vul- gares vel fideicommissaria. Car cela auroit lieu si ledit mesire Iehan de Boneual vouloit seulement succeder par testament [Nam hoc verum esset, si d. dominus Iohannes de Boneual ex testamento tantum succe- dere vellet.]

Filia ex- cluse a suc- cessione ob- pactum ap- positum in matrimo- nio.

Itè les filles dudit Germain ne peuvent demander les biens contre le pacte matrimonial : Et ainsi que a esté dit que les enfans dudit mariage succederont : Et les filles dudit Germain ne sont point dudit mariage : parquoy sont excluses [Item filia d. Germani non possunt bona contra pactum matrimoniale pete- re. Et sicut dictum est quod infantes ex d. matrimo- nio succedent, filia verò d. Germani non sunt ex d. matrimonio : quare exclusæ sunt.]

Item si les filles dudit Germain veulent venir [Item si filia d. Germani velint venire] ex propria earum persona ne le peuvent faire. Car mesire Iehan de Boneual [hoc facere non possunt. Nam dominus Iohan- nes de Boneual,] eas præcedit in bonis sui patris, videlicet Anthonij, & proximus admitti debet. l. ij. §. j. ff. de suis & legit.

Si el'es veulent venir [Si ipsæ venire velint] ex per- sona patris, ausi ne peuvent, [hoc etiam nõ possunt] quia non sunt eiusdem qualitatis sicut pater, qui erat masculus, sic concludit Iason. in l. venia. col. iij. C. de in ius vocand. Et quod filia sint omninò ex- clusæ, quasi in proprijs terminis concludit Geor. Nathan in tract. de statutis excludent fœminas. in

ij. q. versic. Septimò quæro, vbidicit, neptes masculi primogeniti omnimodò excludi statuto dictante, quòd masculis extantibus fœminæ excludantur.

Itè si les dicités niepces de mesire Iehan de Boneual succedoient, elles precederoient les males, Et sic, seroit contre ladite conuention, ou est dit que les males pre- cedans les femelles, il faut donc necessairemēt, que le- dit mesire Iehan de Boneual succede, & [Item si d. Neptes d. Iohannis de Boneual succederent, mas- culos præcederent, & sic esset contrarium dicti conuentioni, in qua dictum est, quòd masculi præ- cedant fœmellas, necessarium igitur est, quòd d. dominus Iohannes de Boneual succedat,] & præce- dat neptes : aliàs si neptes secum succederent, eas non præcederet. per text. & notat in l. j. C. de codi- cil. ibi præcedens iudicium cõfirmavit.

Item si ledit mesire Anthoine a voulu que ses fil- les propres ne succedassent point viuant les males : par plus forte raison a il voulu exclorre les niepces. [Itè si d. dominus Anthonius voluerit, quòd filia pro- pria non succederent extantibus masculis : fortio- re argumēto voluit neptes esse exclusas.] l. si viua matre. C. de bo. mater. Et ne fait rien dire ausi le- dit mesire Iehan de Boneual estoit exclus, durant la- vie de Germain. [Neque obstat quod dicitur d. do- minum Iohannem de Boneual fuisse exclusum, du- rante vita Germani.] ergò erit perpetuò exclusus, sicut dicitur de filia. Car sela s'entēd [nõ hoc ita intel- ligitur,] quando alio iure non vocaretur. Mais ledit mesire Iehan de Boneual est appellé [Verum d. domi- nus Iohannes de Boneual est vocatus] per illa ver- ba, selon l'ordre de primogeniture & les filles exclu- ses durant les males [secundum ordinem primoge- nituræ, & filia exclusæ extantibus masculis] per- petuò.

Filiabus proprijs ex- clusis a suc- cessione, au- titidem ne- ptes censan- tur exclusæ.

Item considerant ledit mesire Anthoine que [Item d. Anthonius considerans, quòd] familia nobiliam & eorum honestas conseruatur per diuitias, quæ perit ob inopiam. l. j. ff. de custod. reor. l. pietatis. C. de suspect. tutor. Et propter paupertatem familiae sordescunt. l. quisquis. §. j. ibi. vt his perpetua ege- state sordentibus. C. ad leg. Iul. Maiestat. n'a voulu que tous les males succedassent, mais l'un apres l'au- tre selon l'ordre de primogeniture. [Noluit vt om- nes masculi succederent, sed vnus post alterum, secundum ordinem primogenituræ :] quia nil tam magnum, quod si per plures partes diuidatur, non fiat quasi nihil.

Item a voulu que [Voluit insuper quòd] nomen & arma domus de Boneual cõseruentur, quia in- uitaui masculos, & publicè interest, quod ordi- num familiarium que dignitas salua sit. l. j. §. sed & si feruus. ff. de ventr. inspicien. & nec alienæ forrè sor- didæ stirpes splendidis & ingenuis natalibus au- deant subrogari. l. super statum. C. de quæstionib. quod possit venire, quia fœminæ in alienas tran- seunt familias, & nomen, & arma domus per eas amittuntur. l. cum legitimæ. ff. de staru homin. §. si, inst. de patr. potest. Et par ainsi a voulu ledit mesire Iehan de Boneual succeder apres l'aisné decedat sans male [Itaq; voluit d. dominus Iohannes de Boneual post primogenitum decedentem sine masculino succedere.]

Item

Item par ledit contract [Item per dictum cõ tra- ctum] orta est actio a mesire Iehan de Boneual, par laquelle peut demander tous les biens & seigneuries de mesire Anthoine de Boneual son pere, [domino Iohanni de Boneual, per quam potest omnia bona & dominia domini Anthonij de Boneual pa- tris sui petere,] per ea quæ not. Bart. & Ias. in l. ser- uo legato. §. si testator. ff. de leg. j. vbi dicunt. quòd si statuto caueatur, quòd extantibus masculis fœ- minæ non succedant, licet expressè non dispona- tur quòd masculi succedant, tamen pro eis & eo- rum fauore videtur factum, ipsi agent ex illo sta- tuto, per l. fideicommissa. §. cum esset. & §. inter- dum. ff. de legat. j. Ias. in l. penul. col. iij. C. de in ius vocand. par plus forte raison audit mesire Iehan de Boneual appartient l'actiõ [Fortiore ratione d. domino Iohanni de Boneual competit actio] ex contractu matrimonij facto per patrem, vbi dictum extitit, les males heriteront selon l'ordre de primoge- niture [masculi secundum ordinem primogenitu- ræ succedent.]

Testator in- ter nobiles si manda- ret restitu- tiõnem au- t nõ detrahi- tur Trebel- lianica.

Item n'y a propos alleguer les testamens de feu mes- sire Iehan & Bernard de Boneual. Car tous les biens estoient de feu mesire Anthoine ergo il en a peu dis- poser. [Item nihil ad rem facit, quod testamenta domini quondam Iohannis & Bertrandi de Bone- ual allegentur. Nam omnia bona ad dominum quondam Anthonium spectabant. Ergo de iisdè potuit disponere.] l. in re mandata. C. mandata. etiã abutendo. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de petit. here. il en a disposé par contract de mariage, sur lequel se- fait fonder [Disposuit verò de iis per contractum matrimonij, super quo se fundare oportet.]

Itè vbi cūque quis excluditur fauore alicui, tūc- sequentes in gradu censentur exclusi, prout cõsu- luit Bal. consil. lxxxvij. circa secundum quæsitum. vol. iij. per not. in l. j. ff. si quis aliquem testam. prohi- buer. l. mulieri. de condict. & demonstrat. l. cum quasi. §. sed & si quis de fideicomm. liber. mais au cas present les femelles sont excluses,] Sed in præsen- ti casu fœminæ sunt exclusæ,] in fauorem mascu- lorum dum dicitur les males precedans les femel- les. [masculis fœminas præcedantibus.] Ergò sequentes in gradu mulieres exclusæ erunt. Et sic, les niepces dudit mesire Iehan de Boneual, [nep- tes d. domini Iohannis de Boneual,] & non so- lum vna, sed omnes, extantibus masculis.

Item posito, & non cõcesso, que les dicités niepces- veulent venir par testament, encores ne pourront elles- auoir que la legitime, ou les laiz fait au testament, [quod d. neptes vellent ex testamento venire, nihil tamen adhuc habere possent, præter legiti- mam, vel legata, testamento relicta,] quia si tes- tator mandat restitui totam hæreditatem, vel ple- nõ iure, tunc censetur prohibita Trebellianica, ma- ximè inter nobiles, per glof. singul. in l. decem. ff. de fideicommiss. libertat. Et ita est communis opi- nio, secundum quam iudicatur, teste Guid. Pap. in decis. Delphinat. q. dxxxvij. dixi supra & consil. cxxxij. Anthonius in fin. & consil. cxl. consilium. in iij. dubio. Fortius in contractibus, cum non de- beat deduci, maximè vt verba contractus aliquid

operentur. Bal. in rubr. C. de contrah. emptio. q. ix. l. si quando. ff. de leg. j. Et illa verba contractus he- riteront en tous les biens & seigneuries &c. [suc- cedent in omnibus bonis & dominiis &c.] non ser- uient nobis, si quarta detraheretur Trebellianica, quod non est dicendum.

Itè posé ores qu'il y eust substitution, ce que non, [Item posito, quòd iam substitutio esset, quod sc- cūs est,] non tamen fœminæ esset omninò exclusæ, per doctrinam Bart. in l. cum auus. ff. de condict. & demonstrat. quam ibi Socin. dicit tenendam in iudi- cand. vbi dicitur, quòd si testator grauauerit filium institutum de restituendo hæreditatem, si decesserit sine filiis masculis, si filius decesserit cum filia- bus, substitutus excludet fœminas, quia postquam expressit de masculis, ergo fœminas voluit exclu- dere. arg. l. cum prator. ff. de iudi. c. qualis. xxv. di- stinct. par plus forte raison au cas qui s'offre. Car [Fortius in casu qui se offert. Nam] voluit ma- sculos fœminis præferendos.

Filius fami- lias ex om- nibus causis obligatur.

Item ne fait rien, [Item non obstat.] quod iste contrahens erat filiusfamilias, & sic non potuit con- trahere. Car cela est cõtre, la decision du droit. [Nam hoc decisioni iuris aduersatur.] Primò Iurisconf. ait filiusfamilias ex omnibus causis tanquã pater- familias obligatur, & idè agit cum eo tanquam cum patrefamilias potest. l. filiusfamil. ij. ff. de actio. & oblig. & tam ex contractibus quam ex delictis. in filiusfamilias competit actio. l. tam ex contracti- bus. ff. de iudic. appert doucques [Apparet itaque] filiusfamilias contrahere potuisse, & sic non requi- rebatur ratihabitio, postquam sui iuris factus fuerat.

RESP. CLXXI.

De Rege, a quodã herede instituto, multisque legatis grauato.

Inuocato præsidio Bernardi- nus de Baulx postquam multa lu- cratus erat pyratiam exercendo ra- biam, sub nomine religionis Hiero- solimitanæ condidit testamentam in quo instituit Regem & multa legata fecit. Quæ ro an Rex teneatur ad legata vel is cui bona dicti de Baulx data sunt: & breui respondeo quod sic, tū j. quia testamentum non potest valere, quoad insti- tutionem quin legata debeantur.

De Bernar- dino Pyra- ta qui insti- tuit Regem ac multa le- gata fecit, an eius le- gata tenea- tur Rex sol- uere & is q- uis a Rege habet.

Item non obstat quod religiosus erat ob id testa- ri non poterat. authen. ingresi. C. de sacrosanct. ec- clesiis, quia respondeo quod non erat professus.

Item, quod erat emancipatus a regula, nec actus religiosorum faciebat, ob id quod iniuste acquisit non acquirit monasterio. ar. l. quod ser- uus. ff. de acqui. possess.

Idè potuit disponere restituendo illis ad quos spectabat. Et illud testamentum nõ dicitur nisi qua- dam declaratio voluntatis.

Item Rex approbavit testamentum in totum, er- go donatarius qui in locum regis succedit, non de- bet illud impugnare, & quis potest permittere vt alter leget

alter leget rem suam. l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pig. vel hypothec. soluit. quem text. not. Bal. in c. vno. §. donare. collat. ij. qualiter. feud. alien. possit. Jas. in l. cum proponas. in j. C. de pact. & in consil. lxxxix. col. penul. in j. vol. & in §. præterea. in additio. ad porcum. instit. quib. mod. ius patris potest solui.

Item Rex donauit prædicta bona, *en payant, & acquittant les charges & devoirs, si aucuns sont deuz pour raison d'iceux ou ainsi qu'il appartiendra.* [Soluendo & onera atque debita, si quaedam debeantur illorum causa exoluendo, vel ut conueniens erit.]

Or istud verbum *en payant* [soluendo] est gerundium, & exponitur, id est si soluerit. l. si tu ex parte. ff. de acquir. hære. Et sic vult dicere, quod si donatarius soluat Rex donat, ergo si non soluat Rex non donat. illi igitur timendum est de re uocatione.

Item, dicit *en acquittant les charges* [onera exoluendo] ecce etiam quod Rex vult omnia onera exolui.

Item, & quamuis testamentum non valeret, tamen valebit, ut vltima voluntas à Rege approbata, ut dicitur in primis literis.

Item, quando quis approbat testimonium nullum, obligatur. l. j. C. de fideicommiss.

Item, quidquid acquisierat iste ex re principis, videlicet ex galeis cum esset capitaneus galearum Regis, ipsi principi acquisierat, ex voluntate illius disponere potuit.

Item, hic incipit soluere, ergo compelli ad res dua potest. l. j. ff. de pollicit.

Item, iure Arbinagij hæc bona veniunt ad Regem quomodocumque veniant, vult Rex ut onera & debita soluantur,

Non refragatur, si dicatur non debita, quia facta ab illo qui non poterat. Respondeo, quamuis, tamen Rex vult ut onera soluantur, nedum debita, ibi. *charges* [onera.]

Item legata etiam relicta in minus solemnij voluntate, naturaliter debentur, gl. in l. cum quis. C. de iur. & fact. ignor. & in l. j. ff. de condict. in deb. Et potest probari argumento à sufficienti partium enumeratione, j. quia sunt legata, j.

Item, quia de illis in vita disposuerat relinquendo archam apud dictos fratres.

Item, dicitur in c. nemo ecclesiam de consecra. distin. j. Sic nemo ecclesiam ædificet antequam episcopus ciuitatis veniat, & ibidem crucem figat, publicè atrium designet, & ante præfingat qui ædificare vult, quæ ad luminaria, & ad custodiam sufficiunt, & ad stipendia custodum, & ostensa donatione sic domum ædificet. &c. sed ista designauerat pecuniam in vitam.

Imò Rex tenebatur illà ecclesiam reedificare, cum sua causa fuisset destructa.

Item hæres & bona possidens defuncti tenetur exonerare animam defuncti, soluendo id ad quod defunctus tenebatur, & ad hoc compelli potest etiam si testator non disposuerit, ut in hoc casu.

Item pecuniæ destinata ad fundationem censu-

tur esse immobilis. l. quid. ergo. ff. de contrar. actio. tutor. Felin. in c. cum adeo. de rescipr.

RESP. CLXXII.

De substitutione.

Es sic se habet, quod d. Anthonius de Chasteauneuf habebat tres masculos, & totidem filias, & collocando filiam suam Anthonetam nuptui, cum d. Georgio de Selli domino de Cros, fecit in contractu matrimonij hanc substitutionem, & his verbis usus est. *En cas qu'il aduie droit que ledit Sieur de Chasteauneuf alla de vie à trespas sans hoir ou hoirs masles, descendans esquels cas & autrement non, ladite damoyelle & les siens viendront & pourront venir à partage, avec les autres seur ou seurs, ou leurs hoirs en rappourtant ladite promesse à elle constituée en faueur dudit mariage. &c.* [Si eueniret quod d. dominus de Castronouo sine hærede, vel hæredibus masculis, descendentibus, moreretur, his casibus, & non alio, d. domina & sui ad diuisionem admittentur, cum suis aliis, sorore, vel sororibus, vel earum hæredibus d. promissionem ipsi in fauorem d. matrimonij constituta referes.] &c. euenit quod Anthonius de Castronouo decessit relicto Iohanne & aliis liberis, postea obiit d. Anthonius. Demum hic Ioannes, primus procreauit alterum Iohannem de Castronouo, qui primus postea obiit, & demum vltimus Iohannes nepos Anthonij decessit sine liberis, quæritur an successio debeat venire ad Anthonetam substitutam, in contractu matrimonij, vel ad eos consanguineos proximiores d. Iohannis vltimo decedentis.

Et certum est Anthonetam esse vocatam in duobus tantum casibus, & in quolibet illorum. Primus si Anthonius decessisset sine hæredibus masculis ex suo corpore descendentibus, vel sine hærede masculino. Sed nõ decessit sine hæredibus quia reliquit Iohannem primum, & alios. Ergo ex illo capite d. Anthoneta non est vocata. arg. l. cohære. §. cum pater. ff. de vulg.

Item ex secundo capite non potest venire d. Anthoneta, quia tunc demum venire potest, *quand les hoirs masles vont de vie à trespas descendus sans hoir ou hoirs* [quando hæredes masculi moriuntur, qui descenderunt, sine hærede vel hæredibus] intelligi debet & repeti. Ergo isti liberi qui iam descenderunt ex Anthonio, & sic descendus [qui descenderunt] ex Anthonio habuerint prout habent liberos, quia Iohannes primus habuit alterum Iohannem, igitur non decessit sine hærede. Et sic expirauit substitutio: nam quando quis vocatur in duobus casibus, vel in vno casu expresso, & apponitur dictio tunc, vel tantum, tunc substitutio restringitur ad illos casus, vel expressum, & ad alium non extenditur. l. in substitutione. ff. de vulg. Anchar. consil. cclvj. ex serie col. ij. Dec. consil. cccxiiij. pro resolutione. & consil. seq. sed in facto mihi exhibito fuit vocata dicta Anthoneta ad diuisionem

De substitutione facta in contractu matrimonij Anthonij de Chasteauneuf.

Substitutio facta, si in-stituta de-cederet sine liberis, exprimitur in-stituta cu- sit filij, quid- quid postea illis contin- gat.

uisionem cum fratribus in his duobus casibus tantum & non alias, ergo extra hos casus venire non poterit.

Præterea sufficit quod Iohannes primus filius testatoris Anthonij non sit mortuus sine hærede & per hoc exclusa est semel Anthoneta, quod sufficit. Bal. in §. j. rub. episcopum & Abbatem. in ij. notab. per illum text. vbi dicit, quod si filia sit semel exclusa à masculino, perpetuo censetur exclusa. Ita quod si moriatur masculino, non veniet amplius femina. l. videamus. ff. sufficit. & ibi Bart. ff. quod metus caus. hic fuit semel exclusa, cum primus Ioannes decessit cum hæredibus. Igitur non poterit deinceps venire.

Item, si fuerit facta substitutio alicui, si decesserint sine filiis masculis, substitutio illa euanesceat extantibus filiis masculis tempore mortis, quidquid postea liberis contingat. Oldr. col. xxj. thema tale. per l. cum vxor. C. quando dies. leg. ced. Dec. consil. cccviii. in casu. coll. ij. vbi dicit quod licet postea filij moriantur sine filiis: tamen non habebit locum substitutio quæ semel expirauit & extincta fuit. Paulus in l. ex facto. §. penult. ff. ad Trebell. Alex. consil. xxxj. ponderatis. in ij. vol. Igitur postquam fuerit ista substitutio extincta & irrita, quia primus Iohannes decessit cum hærede, licet suus hæres sine hærede decedat: tamen Anthoneta iam exclusa non veniet ad diuisionem, cum in duobus casibus tantum venire debebat, & non aliis.

Item nil aliud inquiri debet quam quod in instrumeto scriptum est Bald. per illum text. in l. si. C. de fals. caus. adiecta legator. Et quod scriptura non dicit, nec nos dicere debemus, cum scriptura suos habeat limites. l. fideiussores magistratuum. §. pro Aurelio. ff. de fideiuss. Bal. in ca. Rodolphus. col. ij. de rescipr. & illud. quod non cantat instrumetum, nec ego cantabo. Bal. in c. venerabilem. colla. penul. de elect. Et non credimus hominem velle nisi illud quod dicit Bal. in l. voluntatis. col. j. C. de fideicommiss.

Item si contrahentes voluissent Anthonetam venire ad diuisionem post mortem nepotum dixissent, & ita expressissent alium gradum tertium fincut duos expresserunt. arg. c. ad audientiam. de decim. & quia non dixerunt non valet. l. quidam cum filium. ff. de hæredib. instit. nec propositum in mente retentum aliquid operatur. l. si non repetendi. C. de condict. ob caus. dator.

Item d. Anthoneta non potest venire ex vulgari, quia non fuit facta per verba illi conuenientia, de quibus in l. j. ff. de vulg. ex pupillari minus, quia non est facta pupillo, nec in ea sunt octo quæ in ista substitutione requiruntur, in l. ij. ff. de vulg. & §. j. instit. de pupill. Et quia substitutio pupillaris expressè fieri debet, non per coniecturas. Paulus in l. penult. C. de impuber. Dec. consil. cccxj. numero quarto.

Nec exemplari, quia non fuit facta furioso vel furiosis, sicut exemplaris requirit. in l. ex facto. ff. de vulg. l. humanitatis. C. de impub. Item nec ex reciproca, quia non est facta per verba conuenientia

reciproca substitutioni, de quibus in l. Lucius. ff. de vulg. l. j. C. de impub. l. in testamento. de testam. militar. Nec ex compendiosa quia non est facta per verba introducta ad faciendam hanc substitutionem, de quibus in l. Centurio. vbi plen. Doct. ff. de vulg. & l. precibus. C. de impub. Doct. in cap. Raynutius. & c. Raynaldus. de testam. Nec potest ex fideicommissio venire, quia vocatus sub conditione, ea non adueniente, venire non potest. l. si quis, sub conditione. ff. si quis omiff. caus. testam. sed hic defecit conditio, ergo & substitutio. &c. Et conditionalis dispositio per euentum conditionis effectum fortitur. l. cedere diem. ff. de verb. signifi. l. qui hæredi. §. fina. de condict. & demonstr. l. pecuniam si cert. pet.

Non refragatur quod in substitutionibus debet fieri larga interpretatio. gl. & doct. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. l. si. C. de inst. & subst.

Tamen non debet extendi contra voluntatem substituentis, & contra verba. Quia non est recedendum à verbis nisi constet de contraria mente. l. non aliter. ff. de leg. iij. & in certis non est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. Et quado non constat de specie substitutioni, non debet latè interpretari. Dec. consil. cclxxj. in causa. in fin.

Secundò, non obest si dicatur quod prouisio facta in vno casu extenditur ad alium. l. si. C. de inst. & substi. l. fin. de posthum. hæredib. instit. Bar. & alij in l. j. ff. de vulg. Nam respondeo, quando disponens in alio casu prouidit, non extenditur. l. cum filio. §. filio. ff. de vulg. quia expressum facit cessare tacitum. ut ibi. sed hic expressè prouidit in duobus tantum filiam ad diuisionem venire. Primus est, quando d. Anthonius moreretur sine hærede, vel hæredibus, vel quando hæredes d. Anthonij, vel hæres decesseret, sine hærede, quod non euenit. Nam hæres d. Anthonij decessit cum hærede. ergo substitutio euauit, & sic Anthoneta ad diuisionem non poterit venire.

Tertiò non obstat quod prouisio facta in vno casu porrigitur ad alium casum, in quo idem prouisus fuisset, si de eo fuisset cogitatum. l. Titius. §. Lucius. vbi Bart. & alij. ff. de liber. & posth. l. tale. §. fin. ff. de pact. quia respondetur, quod contrahentes etiam si cogitassent de hoc casu, non prouidissent: quod pater eo quod filiam voluerunt venire, in his duobus casibus tantum.

Item, non me mouet, si dicatur quod fideicommissum inducitur ex coniecturata mente testatoris, quamuis verba deficiant. l. vnum. ex familia. §. si. ff. de leg. ij. l. si fideicommissa. §. hæc verba. de lega. iij. Bal. in l. quoties. j. C. de fideicommiss. sed coniectura est quod pater plus dilexerit filiam, quam alios sibi remotiores. l. cum auus. ff. de condict. & demonstr. l. generaliter. C. de instit. & l. cum acutissimi, de fideicom. Respondeo esse verum, quando coniectura posset apparere, sed hic apparet coniectura contraria quia solum vocauit Anthonetam, in duobus casibus, & prohibuit in aliis venire, ergo alia coniectura voluntatis non est facièda, cum dicat tex.

dicat text. l. si plures in fin. ff. de vulg. nisi alia mens, forte testatoris fuerit, quod vix credendum est nisi euidenter fuerit expressum. Et sic cum alia mens non fuerit expressa, concludendum est d. Anthonetam non posse venire ad diuisionem per illam substitutionem, quae euauit, quando filij & haeredes Anthonij, decesserunt cum haerede vel haeredibus.

RESP. CLXXIII.

De multis & variis substitutionibus & qua
perplexa reddant testamenta.

De multis
substitutio
nibus Phi-
lippi de
Veyre.

Illes quidam d. Philibertus de Veyre instituit & Philippum & Petrum de Veyre filios suos haeredes vniuersales inter eos bona diuidens, voluitque si alter decederet sine liberis, quomocunque aliter succederet.

Et si ambo sine liberis ex suo legitimo matrimonio procreatis decederent, substituit Marguaretam testatoris filiam: Et post eam Mariam etiam testatoris secundo genitam, sed si contingat istos decedere sine liberis vel alterum illorum substituit Guilielmum de Veyre testatoris fratrem & militem & similiter si Guilielmus decedat sine liberis, substituit primo genitum Anthonij fratris sui procreatum ex muliere nobili & ex legitimo matrimonio. Et si non reperiat masculus natus ex Anthonio, tunc donat arma, census, dominia & redditus Claudio de Veyre, & facit eum haeredem vniuersalem. Et si Claudius de Veyre moriatur sine liberis ex suo legitimo matrimonio procreatis, dedit Petro fratri Claudij & suo primogenito filio dicta arma & insignia, redditus & dominia supra expressa, faciendo eo casu haeredem vniuersalem, per haec verba *en le faisant audit cas son heritier vniuersel* [constituendo eum d. casu suum vniuersalem haeredem] Philippus sine liberis decessit, & bona venerunt ad Petrum cohæredem fratrem d. Philippi primi. Qui Petrus cohæres possedit bona longo tempore, quo pedente mortua est Marguareta & Maria substituta relictis liberis superstitibus adhuc Petro cohærede & substituto. Obiitque viuentis d. Petro cohærede Guilielmus, Anthonius, & Claudius sine liberis. Mortuus est etiam Petrus, penultimo loco substitutus, viuo Petro cohærede relictis tribus filiis. Queritur, quis istorum ad successione venire possit. Dei optimi maximi inuocato praesidio videntur filios Marguaretæ & Mariæ succedere posse. Tunc primo, quia sunt proximiores, & lex xij. tabularum proximioribus successione defert. §. j. instit. de leg. agnat. success. Sed filij Marguaretæ & Mariæ sunt proximiores, ergo ad eos successio deferretur.

Secundo, videtur substitutiones esse caducas, utpote quia omnes substituti sunt mortui, ante Petrum ultimo loco substitutum. Et sic sumus in casu quo substitutio irrita est. Et sic ab intestato proximiores succedent, ut proxime dixi. per. not. in l. vna. §. pro secundo. C. de caduc. tollen.

Tertio, quotiescunque adest persona quæ ex

praesumpta voluntate defuncti succedit, nunquam substitutus admittitur. Bar. & alij in l. quidam testamento. ff. de vulg. & l. haeredes mei. §. cum ita. coll. vlt. ff. ad Trebell. Bal. in l. j. C. de condit. inser. praesertim quia non est verisimile quod testator velit magis remotos includere & excludere illos quos magis diligit. arg. l. publius. §. si. ff. de cond. & dem. l. cum acutissimi. C. de fideicom. Sed in casu isto sunt filij Marguaretæ & Mariæ, qui sunt nepotes testatoris, filij vero Petri sunt multo remotiores, ergo venient nepotes, & sic filiis Marguaretæ.

Quarto, facit text. singul. in l. j. C. de condit. inse. vbi substitutio si decedat sine liberis euaneſcit si grauatus relinquat ex filio nepotem vel neptem, & facit l. cum auus. ff. de condit. & demonſtr. & l. cum acutissimi. C. de fideicom. l. iubemus. §. si. in autem. ad Trebell. Sed in hoc casu testator habuit nepotes ex filiabus duabus, ergo illi debent succedere, & excludere etiam substitutum, quia quam charitatem pater habuit in filia, eandem continuatam habuit in nepotibus. l. cum auus. l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. subst.

Sed in contrariam inclino partem, videlicet quod filius primogenitus Petri debeat succedere, cum primo, quia fuit substitutus & quandiu institutus vel substitutus venire potest, non possunt venire succedentes ab intestato, vel quandiu potest ex testamento adiri haereditas, ab intestato non defertur. l. quandiu. ff. de acquir. haeredit.

Item cessat tacitum, quandiu durat expressum. l. cum filio. §. filio. ff. de vul. & prouiso expressa facit cessare tacitam. l. si. C. de pact. conuent.

Probatur etiam argumento à sufficienti partium enumeratione quod est validum in iure. §. omnium. instit. de actio. c. si. & ibi. Imol. de instit. Quod nulli substituti dempto filio vltimi Petri possunt succedere, quia mortui sunt dempto primogenito Petri substituto ante Petrum cohæredem cui erant substituti. Et licet Marguareta & Maria decesserint relictis liberis, filij tamen illarum non succedent, quia spes substitutionis non transit ad heredes. l. sed si plures. & l. qui habebat. ff. de vulg. Quia substitutio respicit personam cui fit, ideo cum illa persona finitur. l. si ex pluribus. ff. de suis & legit. haeredib. Roma. consil. xxvij. viso. & c. qualiscunque sit substitutio. Alexand. consil. cxcvij. perſpectis. volum. sexto.

Et sic non possunt venire ex substitutione expressa, nec tacita filij Marguaretæ & Mariæ, quia non sunt substituti. Item non possunt venire ab intestato, quandiu est locus substitutioni, ex testamento, ut supra dixi. Minus ex praesumpta voluntate defuncti, quia quando quis venit ex praesumpta voluntate defuncti censetur venire ab intestato, non ex aliqua tacita substitutione. l. pater filiam. §. si. ibi. legitimus. & in verb. intestatus. ff. ad legem Falcid. l. confirmatur. §. j. ff. de iure codicill. Salic. in l. penul. col. penul. vers. sed iuxta praedicta. quæro. C. de impub. Sed intestatus non potest venire, quandiu causa testa. durat, ut supra dixi, & sic responsum est ad argu. tertium quia illa praesumpta voluntas non attenditur, cum in certis non sit locus

coniectu

coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbor. oblig. Et certum sit filium Petri vltimo loco substitutum fuisse, & sic non habet locum praesumpta voluntas contra expressam voluntatem testantis, nec est praesumendum contra voluntatem testatoris expressè declaratam.

Item filij Marguaretæ & Mariæ sunt positi in conditione. ergo sunt tacite & ab intestato vocati. gloss. in l. Lucius. ff. de haeredib. instit. quæ cessant quando est causa. testati. ut supra dixi. Igitur filij Mariæ non possunt venire ad successione durate substitutione expressa facta de primogenito Petri.

Nec refragantur verba testamenti ibi, *Item & au cas que ledict Claude allaſt de vie à trespas sans hoirs, il donne audit Pierre son frere, & à son aſné fils, les dices pleines armes, terres & seigneuries desſes dices, en le faisant audit cas son heritier vniuersel.*

[Item casu quo d. Claudius moreretur sine haeredibus, donat d. Petro suo fratri, & suo primogenito, d. una integra, terras & dominia supra dicta, constituens eum in dicto casu suum vniuersalem haeredem:] quia haec verba habent multiplicem sensum. Primus est, quod testator voluit donare insignia sua Petro, & suo primogenito redditus domania & bona sua instituendo haeredem. Id est per institutionem haereditatis, quam nunc faciebat in isto testamento. Et sic quilibet tam pater quam filius erat institutus, id est substitutus, cum substitutio sit secunda institutio. glo. in rubr. ff. de vulg.

Vel potest intelligi quod testator voluerit dare sua insignia Petro, & suo primogenito bona instituendo haeredem vniuersalem: videlicet primo Guilielmum patrem, & post eius mortem filium primogenitum, & sic indefinitè eos instituendo, id est substituendo, quæ indefinita aequipollent vniuersali. cap. vt circa de elect. in vj. ac etiam non est curandum in hoc milite, qui magis arma quam iura scire tenebatur. l. fin. C. de iur. deliber. an loquutus fuerit in plurali, vel singulari, dummodo appareat de mente, ut fit.

Nec obstat quod testator fuerit vsus verbo singularis numeri. *En le faisant, &c.* [Constituens eum, &c.] Ergo non faciebat haeredes ambos, videlicet patrem & filium, alioqui dixisset, *en les faisant, &c.* [Constituens eos, &c.] Respon. contrarium probari ex illis verbis: nam postquam imponebat grauamen sumendi arma filio, & donabat ei bona, debet ea habere, sed declarat quo iure donet eis bona, instituendo eum, videlicet petrum haeredem vniuersalem, & eo mortuo filium suum primogenitum. Et non dicit instituendo eos, quia volebat patrem venire coniunctum cum filio, sed post patrem filium succedere cupiebat, iuxta. l. Gallus. §. quidam. ff. de liberis & posthum. Et licet hoc edictum singulariter scriptum ex errore forte notarij sit, si tamen plures sint, habebit locum substitutio. l. j. §. item hoc edictum. ff. quod fall. tutor. Et sic licet sit dictum, *En le faisant son heritier*, [constituens eum suum haeredem,] idem est ac si dixisset, *En les faisant, &c.* [constituens eos, &c.] per praedicta.

Nec obstat quod datio insignium, facta primogenito Petri, est superflua, quia filius debet recipere insignia patris. ut not. Bar. in suo tract. de insignib. & armis: quia respon. non esse, nam verisimiliter cogitabat testator quod Petrus poterat mori antequam sumeret arma testatoris, ut fecit, ideo volebat quod tunc primogenitus caperet, vel etiam primogenitus Petri, poterat mortuo patre suo Petro insignia testatoris relinquere, & antiqua domus stemmata accipere, ideo testator prouidit & voluit donare arma etiam primogenito, postquam erat eiusdem cognominis. Et per consequens bona, quia non poterat eum grauare, nisi eum honorasset. l. ab eo. C. de fideicom. vnde volebat praeferre eos qui erant eius cognominis cum testatore.

Nec me mouet quod lex. xij. Tabularum ad proximiores bona deferat, quia hoc est verum ab intestato, sed hic sumus in causa testati, cum filius primogenitus Petri veniat ex substitutione. Et sic proximior excludetur per d. l. quandiu. ff. de acquir. haeredit.

Nec me conturbat secundum, videlicet quod substitutiones sunt caducae, quia substituti sunt mortui ante eum, cui est facta substitutio.

Respon. primogenitum Petri non esse mortuum, qui erat substitutus, si alij sine liberis decederent, quod fuit factum, & sic non agitur hic de spe substitutionis, cum sit substitutus. Et substitutus succedere ex voluntate defuncti debet. l. cohæredi. ff. de vulg.

Nec obest quod primogenitus videlicet Georgius de Veyre sit inhabilis, utpote religiosus, qui ex consuetudine generali Regni Fræcia, postquam est professus, non potest succedere tanquam mortuus, nec eius monasterium. Bened. in repet. cap. Raynutius, in verbo. & uxorem numero 223. cum seq. & in verb. mortuo. j. nu. 302. de testa. respon. quod religiosus etiam si sit primogenitus à natura non succedet, sed secundogenitus per naturam videlicet Franciscus de Veyre, postquam est habilis, dicetur primogenitus de iure quoad insignia sumenda, & successione habendam: quia primogenitus est, quem nemo praecedit, sicut proximus. l. proximus. ff. de verbor. signific. Sed nemo habilis praecedit hunc secundogenitum, ergo dici poterit primogenitus, & successione habere. Nam paria sunt non esse, & inhabile esse. glo. in l. si plagij. C. ad leg. Flamiæ de plagiar. l. iij. §. cõdemnatum. ff. de re iudic. cum multis alijs quæ ibi congesti. Facit decis. Guido. Pape. 506. in contractu. vbi concludit quod si in contractu matrimonij detur primo nato, si filia primo nascatur, non habebit, per rationes ibi traditas.

Item qualitas iuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi. l. in delictis. §. j. ff. de noxal. actio. sed tempore verbi substitutionis Franciscus erat primogenitus & habilis, ergo de illo intelligitur.

Nec obstat quartum supra allegatum pro contraria parte, quia debet intelligi quod nepos illius qui est rogatus restituere haereditatem, excludit substitutum, quando bona ad eum uenerunt: quia verisimile est quod testator praedilexit nepotes.

quàm alios remotiores, sed in hoc casu nunquam bona venerunt ad filias, & sic non possunt venire ad filios vel filias earum, illa ratione quia exclusa matre, & filia sua erit exclusa. not. in c. quamuis de pact. in vj. Sed per mortem filiae erant à substitutione exclusae: quia mors omnia soluit, & sic substitutionem. §. deinceps in authen. de nupt. coll. iij. ergo & filiarum filiarum, & quia spes substitutionis non potuit transmitti, vt supra dixi: hoc etiam liquidò probatur ex verbis testamenti. artic. xxiiij. dum dicitur, *voulant que si sesdits biens, au moyen desdites substitutions estoient venus à ladite Marguerite.* [Volens quod si d. bona sua ratione praedictarum substitutionum ad d. Marguaretam peruenirent.] & sic apparet testatorem voluisse praeferre filios Marguaretæ quando ad ipsam bona peruenirent. Sed non peruenierunt, ergo noluit substitutum excludi. Etiam probatur in sequen. artic. xxv.

Item, *Et ou ladite Marguerite viendroit à ladite succession de ses deux freres au moyen de ladite substitution, il veut, &c.* [casu quo d. Margueta ratione praedictæ substitutionis ad d. successionem fratrum suorum amborum perueniret.] Et sic semper testator intelligit quod filia veniat, sed non venit, quia praemortua fuit, ergo filij non poterunt venire, & sic concludo Franciscum filium Claudij succedere posse.

Nec obstat, si dicatur praesumptionem esse pro filiis filiarum, eò quia sunt proximiores testatori: ergo illos nepotes suos aliis non ita proximis videtur praetulisse. Quia respon. quod licet vna praesumptio sit pro filiis Marguaretæ & Mariae, tamen plures sunt praesumptiones pro Francisco de Veyre. Primò, quia est expresse substitutus, Secunda praesumptio: quia est eiusdem cognominis, cum testatore videlicet de Veyre. Tertia, quia testator videns quod esset eiusdem cognominis dedit ei arma, vt deferret nomen, & arma domus, quod maximè nobiles optant. filia verò non, nec filij filiae deferre possunt, sed insignia patris & cognomen. Alia etiam sunt praesumptiones: quia testator erat miles. Et sic poterat testari quomodo volebat. l. milites. C. de testa. milit. Et erat nobilis, quia nobiles plus fauent masculis quam foeminis, per ea quae supra dixi. Et sic ex his iudicari debet pro Francisco, cum habeat plures rationes & praesumptiones, quam altera pars. Et plures praesumptiones vincunt vnam, c. j. de treug. & pace. l. siue possideris. C. de probatio. Ex his concluditur iudicandù esse pro Francisco, de Veyre, cui iura in aperto succedunt, & sic deciditur illa quaestio, videlicet an nobilis Franciscus de Veyre possit absque restitutione bona apprehendere, & possessionem, videtur quod non: quia restitutio oportet quod fiat fideicommissario, alioqui bona habere non debet, quare verbis tradendo, & patiendi fieri potest. l. restituta. ff. ad Trebell. nec transeunt actiones in fideicom. sine restitutione. lege prima, in princip. & per totum. ff. illo titul.

Contrarium teneo, quia de aequitate canonica non est opus aliqua actuali vel verbali restitutio-

ne, sed die fideicommissi cedente, ipso iure transiit hereditas in fideicommissarium, seu in substitutum, quae aequitas in curiis regni seruetur. text. & ibi expresse Bal. in cap. in praesentia. de probatio. & incontinenti potest agi possessorio, & petitorio, vt circuitus inutilis viretur, & lites abbrevientur, quod reipublicae interest, l. properandum. C. de iudic. & cap. finem, de dolo. & ita iudicatur etiam in curia parlamenti. teste Benedi. in repetitio. cap. Raynutius. in verb. si absque. in ij. de substi. fideicommissaria. nu. 50. & lxxxv. de testam. & ideo vigore consuetudinis generalis, qua dicitur mortuus fuisse viuuum, tam substitutus, quam fideicommissarius possunt dicere se fuisse, & intentare possessorium, & solent si bona ad eos ex substitutione peruenierint, manuteneri, etiam in patria iuris scripti. Benedi. in d. c. Raynutius, in verbo. mortuo. ij. num. 74. de testam. & idem ante eum tenet Berber. in viator. iur. in iij. parte. fol. clxiiij. Et sic iste Franciscus de Veyre, potuit possessorium retinere & intentare, in quo est manutendus, sine aliqua restitutione vigore consuetudinis. Et ita concludo salua correctione melius sentietis & in fidem praemissorum me subscripsi.

RESP. CLXXIIII.

Quinque ex testamento soluntur dubia.

Quinque dubia mihi proposita breui decidere iure conabor: Primum est an testator videatur cuiuslibet nepoti legasse dimidiam partem bonorum ex Regina Aragoniae acquiritorum. An vero tantum dimidiam dimidia propter dimidiam partem conuastuum quam habebat vxor ex consuetudine.

Secundò, si ipsa dimidia vel totum euincatur praetextu retractus, à proximo an estimationem saltem oblatam legatarius debeat habere.

Tertiò, an donatio inter viuos, vel causa mortis, aut testamentum factum per d. Guilielmum de Croy minorem xiiij. annis ad vtilitatē d. Philippi de Croy valeat?

Quarto, an renuntiatio facta Philippo habenti custodiam nobilium profit sibi tantum, an omnibus aliis non renuntiantibus, suis fratribus, vltimò quaeritur an d. Philippus de Croy possit tanquam haeres bona in parria iuris scripti sita iure suscipere, & bona in parria consuetudinaria tanquam legatarius, & vt veritas melius elucescat verba testamenti inseram.

Testamenti verba super quibus decet tendere retia, sunt haec videlicet, *ledit Sieur Marquis a donné & delaisse toutes les terres & seigneuries qu'il a acquis soit à titre de don, ou d'achat de la Roynie Germaine Daragon, situes au royaume de France. Ainsi la moitié à son nepueu le Comte de Saint Portien, & l'autre moitié à son plus ieune nepueu Charles de Croy frere dudit Comte, residant à present en France, &c.*

De quinque quaestibus breui meo.

ce, &c. [Dominus Marchio donauit & reliquit omnes terras & dominia, quae siue titulo donationis siue venditionis ex Germana Regina Aragoniae acquisiuit, in regno Franciae situate: Atque ita medietatem suo nepoti, Comiti sancti Portiani, aliam verò nepoti suo natu minimo, Carolo de Croy, d. Comitibus fratri, in Francia iam commoranti, &c.]

Ex his dubitatur, quia ex consuetudine vxor habebat dimidiam conuastuum partem, ideò in illis terris acquisiuit dimidiam ratione consuetudinis. Quaro, an testator videatur legasse dimidiam cuiuslibet nepoti, vel tantum dimidiam dimidia. Et sic quartam partem cuiuslibet, videtur quod tantum videatur legasse dimidiam dimidia cuiuslibet nepoti. Nam quis legando rem, videtur ius legare, quod in re habet. l. serui electione. §. fin. ff. de leg. j. Secundò facit. l. si domus. §. si illo titul. sic conuastuum Alex. col. xlviij. visis instrumentis in iij. vol.

Contrarium est verius; videlicet quod censetur legasse dimidiam partem. d. Philippo. Alteram dimidiam magnifico domino Carolo d. Croy, suo fratri, & hoc satis expressum est in testamento per illa verba, *toutes les terres, &c.* [omnes terras, &c.] nam vbicumque testator est tantum dominus partis rei, & legat totam rem, seu omnes res, videtur legare non solum partem mediam, quam habet, sed & totam. l. Iulianus. ff. de leg. iij. & hoc tenet Bar. & communiter alij in l. serui electione. §. fin. ff. de leg. j. Alioqui verba totum denotantia non verificarentur, nec voluntas testatoris seruaretur, quod maximè expedit reipublicae vt voluntas testantii seruetur. l. vel negare. ff. quemadmod. testam. aperiat. Ideò potest exponi *toutes* [id est omnes res] vt probatur in l. maximum. §. j. totos masculos, id est omnes dicit glo. C. de liber. praeterit. §. cū ergo, instit. quib. ex caus. manumit. non licet. l. si totas, de inofficio. donat. & in prohem. ff. in princ. & ibi not. per moder. sed si non daretur: nisi dimidia pars dimidia cuiuslibet, non daretur tota, & sic non esset satisfactum voluntati testatoris.

Item in certis non est opus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. Sed certa est voluntas testatoris declarata per illa verba, *toutes les terres, &c.* [omnes terras, &c.] Ergo non faciemus coniecturam, sed voluntatem sequemur testatoris, cum voluntas primum locum obtineat. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonstrat.

Praeterea cessante ratione cessat dispositio. lege quod dictum. ff. de pact. c. cum cessante, de appell. sed in casu mihi proposito cessat ratio illa, videlicet quod testator in dubio non censetur grauare haeredem, nisi in minus quam possit. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. Postquā expressit *toutes*, [omnes] ergo tota debebitur pars Philippo, & altera. d. Carolo.

Insuper latius declaratur ex voluntate testatoris, dum dicit dimidiam, &c. Nam appellatione dimidia venit dimidia totius propriae, & non dimidia dimidia. l. Lucius. §. filiam, iuncta glo. dimidia. ff. de leg. ij. & ibi Bar. ideò quando dixit, *ledit Sieur Marquis toutes, &c. la moitié, &c.* [d. dominus Marchio omnes, &c. medietatē, &c.] intellexit mediam

partem totius, postquam totum expresserit, & ista est vera mens defuncti, quidquid dicat Bar. & alij, in d. §. si. nam debet intelligi, quando non apparebat voluntas defuncti, quod secus est in casu nostro.

Vt etiam luce clarius patet, ibi, dum testator legat omnes res quas acquisiuit ex Germana Regina Aragoniae, nam ipse testator acquisiuit omnes res, ergo illas legati, sicut quando testator ponit confines conuenientes toti rei, tunc ex coniectura mente testantis totam rem legare videtur, Angel. Areti. & Vincen. in d. §. si. l. serui. electione. secus si confinia conuenirent, etiam suae parti, quia tunc suam partem legare videretur adijciendo confines tantum, & ita intelligitur opinio Bar. & aliorum in d. §. si. Sed hic multifariam multaque modis declaratur voluntas testatoris. Primò ex verbo *toutes*, [omnes.] Secundò ex verbis, *qu'il a acquis*. [quae acquisiuit.] nam is ipse Marchio testator acquisiuerat, non alius. Tertio demonstratur. Ibi, *de la Roynie Germaine d' Aragon*, [ex Germana Regina Aragoniae,] & ibi, *situes au royaume de France*, [situate in regno Franciae,] vbi tradit confinia. Quarta, ibi, *la moitié à son nepueu, le Comte de Saint Portien, & la moitié à son plus ieune nepueu Charles de Croy*. [medietatem suo nepoti, Comiti sancti Portiani: medietatem verò suo nepoti natu minimo, Carolo de Croy.] Nam postquam principio, dixerat, *toutes*, [omnes] & postea dicit diuidendo inter suos nepotes *la moitié*, [medietatem,] debet intelligi de dimidia parte totius, vt supra dixi, & ista est vera mens testantis, quam cauillari non licet. l. j. ff. de regul. Cathoni.

Nec obstant iura in contrarium adducta quae loquuntur quando testator simpliciter legat rem, tunc videtur legare ius, quod habet in ea, at hic secus est, ex multis quae proxime dixi.

Nec refragatur, quod non poterat legare dimidiam conuastuum, eò quia erat iam per consuetudinem acquisita vxori: quia respon. quod hoc est introductum in fauorem vxoris, ideò illi fauori renuntiare vxor potest. l. si quis in conscribendo. C. de pact. & sic tenet. d. Boer. in §. ij. de consuetu. ma. & doer. in consuetud. Bitur. quare vxor cum viro conuenit, quod vir de istis conquestibus disponere possit, certa quantitate pecuniae vxori data. Et illa conuictio non dubium est quin valeat cum ipsa pecuniam receperit, & approbauerit.

Item potest testator disponere de re aliena, & illam legare, & relinquere directè, & per fideicommissum praesente & consentiente illo cuius est res, text. in l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. solu. quem not. Bal. in §. praeterea. quib. mod. feud. amitt. text. in cap. j. in princ. de prohibiti. alien. per Federic. & ibi Bal. Ergo cum hic dictus Marchio praesente & consentiente sua vxore dispo-

tientem, quam poterit cedere legatario. l. quidam cum filium. ff. de heredib. iustit. & idem tenuit Bar. in consil. ccxj. quidam sibi filios in j. dubio. & Iaf. consil. xij. casus. ralis. q. j. Nam testator non fuisset alias relictor nisi illa vxor voluisset. l. si remunerandi. §. si tibi. ff. mand. vel testator aliquid aliud nepoti reliquisset eidem ab intestato successuro, & quando legatum factum est ei qui necessario iure successisset, tunc ea re cuieta vel tota vel pro parte hæres debet partem legitimam supplere. l. scimus in princ. C. de cuietio. ita hic dominus Carolus de Croy, erat successurus, si ergo pars euincatur hæres tenebitur supplere.

Secundæ quæſtioni breui respon. quod si res legata per retractum consanguinei euincatur à legatario, quod tunc æstimationem rei à proximo datam habeat, idem legatarius. text. in l. planè. §. j. ibi sufficit, vel rem conlequi, vel rei æstimationem. ff. de leg. j. l. mortuo. §. Labeo. ibi vel in ipsam rem, si hæc in bonis testatoris fuerit, vel si non in eius æstimationem. de leg. ij. facit l. fideicommissa. §. si seruo. ibi cum vero ipsum legatum præstari non potest æstimationem esse præstandam. ff. de leg. ij.

Item si forensi prohibito acquirere, hic legeretur res iam prohibita eidem deberetur, æstimatio. Barr. in d. §. seruo. & in l. idem Iulianus. §. fin. ff. de leg. j. Bald. in l. cum quæſtio. C. de legatis, Iacobinus & alij in l. cum alienam. in fin. ibidem. Idem si testator leget rem alienam. Nam hæres tenebitur eam redimere si possit, sin minus æstimationem eius dare debet, l. non solum. instit. de leg. & ibi plenè doctores.

Imo hæres tenetur cauere legatario de cuietione. l. si domus. §. de cuietione. ff. de leg. j. nam hæres tenetur facere rem irreuocabiliter legatarij. l. qui concubinã. §. si hæres. ff. de leg. ij. unde non dicitur res soluta quando non durat soluta. l. etiam. ff. de solutio. l. Julia. §. j. de verbor. oblig. & si non fecerit rem accipientis prout tenebatur, adhuc poterit prima actione, videlicet ex testamento, conueniri. l. si à substituto. §. heres. de leg. j. Ideo hic Philippus de Croy hæres tenetur legatario, videlicet domino Carolo suo fratri cauere de cuietione, & si euincatur tenebitur.

Consequens est, vt quando testator prudens legat rem alienam vel obligatam coniunctæ personæ hæres tenetur luere. l. cum alienam. C. de leg. l. si res obligata. ff. de leg. j. cum bonum sit argumentum rei alienæ ad rem obligatã. §. sed si rem. instit. de leg. Postquam ergo fuit legatum factum coniunctæ personæ testatris, vt potè nepoti ipsius scienter valebit legatum, & quod testator sciret, patet, quia iam eo superſtite erat inchoatus processus, super retractu, vt patet in tract. pacis, & infra dicã.

Nec obſtat quod hic erat sua videlicet testatoris, vt potè quia emerat non aliena. Respon. quod res restituenda, abesse videtur. l. si quis mandato. ff. de neg. gest. quia qui actionem ad rem habet ipsam rem habere videtur. l. qui actionem. ff. de regul. iur. & hoc videtur decidere Iohan. Fabr. in §. quod autem. in fi. insti. de leg. vbi dicit quod si testator rem tenebat, & in veritate fuit sua, sed alius habebat ius

ad eam, tunc dicas illam rem alienam. sic in hoc casu, quando testator legauit hanc rem retractui subiectam, si euincatur, habetur ac si res esset aliena, & ideo, saltem æstimatio, legatario debebitur.

Nec refragatur quod si legetur quid vniuersale & in illa vniuersitate reperiantur aliqua res obligata, tunc hæres non tenetur eas luere, sed legatarius. l. licet. ff. de dote præleg. nam legatum vniuersale transit in legatarium cum onere suo. l. cum pater. §. mēsa. ff. de leg. ij. Bal. in l. prædia. C. de fideic. Alex. & Iaf. in d. l. si res obligata. ideò inferitur quod si aliquis mercator legauerit apothecam suam videtur legare eã cum omnibus creditis & debitis. Paul. in l. certo generi. ff. de seruit. rustic. prædior. quod intelligerem verum quando in illo legato vniuersali aliqua res tantum essent obligata. Secus si omnes quia tunc onus luendi spectabit ad hæredem, alioqui illud legatum nullam contineret utilitatem, & legatario esset inutile. l. planè. §. quod si rem. ff. de leg. j. facit l. qui concubinam. §. qui hortos. ff. de leg. ij. vbi hæres pro usufructuario tenetur soluere, quando aliàs legatum esset inutile, facit, quod not. Bart. in l. his verbis. §. si. ff. de leg. ij. & in l. cum res. de leg. j. hoc etiam probatur in d. §. mense. ibi non erit quærendum amplius in re alieno sit, quam in quæſtu. ergo si nil est in quæſtu bene erit quærendum, sumendo arg. à contrario, quod est bonum in iure l. j. ff. de offic. eius.

At in casu proposito retrahens petit omnes res legatas, ideo legatum esset, d. Carolo inutile: quare concludo legatariũ, saltem æstimationem in casu retractus habiturum, quam proximus offeret, & super hoc non est hæsitandum per prædicta. nam hic, si bene inspiciatur, non est legatum vniuersale, licet possit tordè dici generale, vt not. in l. legato generaliter. ff. de leg. j. glo. & doct. in l. j. de edend. sed in legato generali non disponitur quod legatarius ad onera teneatur, sed tantum in vniuersali. glo. & doct. in l. si quis seruum. §. si. ff. de leg. ij.

Item quãdo legatur res litigiosa valet legatum. l. nomen. ff. de leg. ij. & hæres suis sumptibus & expensis tenetur prosequi rem, autem tunc si hæres. C. de litigios. in qua si succubuerit nil extraneo legatario debetur. d. autem. tunc si hæres. C. de litigios. si legatarius sit coniunctus testatori, dicerem etiam æstimationem deberi. per d. l. cum alienam & supradicta.

Tertia quæſtio non habet difficultatē quia deciditur per text. formale, in l. qua ætate. ff. de testam. vbi minor quatuordecim annis, non potest testari, & requiritur quod sint completi, saltem quod vltima dies quatuordecim annorum sit cœpta vt ibidem dicitur, & hic latius non insisto.

Præterea an valeat donatio causa mortis facta per minorem xiiij. annis. d. Philippo, & breui respon. quod non, is enim qui non potest testari ratione ætatis non potest causa mortis donare. Nam illa ætas quæ in testamento requiritur, & in donatione causa mortis. text. singul. in l. j. §. si. ff. de tutel. & ratio. distrah. & ibi multa addidi.

Item donare inter viuos sicut contrahere minor xxv. annis prohibetur, per totum titulum. ff. de minoribus.

noribus, alioqui restituitur vt ibi. l. fin. C. si maior. fact. alienatio. &c. Hoc expressè tenet Afo in summa. rubr. de donat. §. quis possit donare. vbi concludit minorem xxv. annis non posse donare. l. contra iuris ciuilib. ff. de pact. & sic tam testamentum, quam donatio facta. d. Philippo periclitatur.

Quarto quæritur an renuntiatio facta per fratres & sorores. d. Philippo de Croy maiori natu, proſit aliis. videtur quod non, quia pactum personale non egreditur personam. l. iur. gentium. §. paterum. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact.

Item pactum de non petendo factum vni ex fratribus nõ prodest aliis quominus pars ab aliis peti possit. l. si actionem. C. de pact. & ibi plene doct. & hoc videtur tenere Roma. cõsil. xliij. ad primum. Et Guido Papa. consil. clvij. nobilis. col. ij. & seq.

Contrarium mihi videtur verius, quia remissio facta per vnum ex substitutis, prodest aliis. Portio enim exclusi per repudiationem aliis secum substitutis accreſcit. l. iij. §. bonorum. cum legib. seq. ff. de bonor. possess. l. si ex pluribus. de suis & legit. hæredibus. l. vna. C. quando non peten. partes. hoc expressè tenuit Ioan. Andr. in additio. ad Speculat. in titul. de testam. in §. j. versic. sed quid si fideicommissarius, in additio. magna.

Item, quando vnus ex his quibus successio defertur directè, vel per mediam personam alterius per repudiationem excluditur à iure petendi eius portio defertur aliis ex iure accreſcendi. l. j. §. si nemo. ff. ad Tertul. Et hoc non fit mediãte pacto facto alteri. Sed legis potestate, videlicet per ius accreſcendi, quod incipit habere locum remissione facta per pactum, sic consuluit. Dynus consil. vj. ex testamento. col. j.

Ad hæc vbicumque tutor facit illud ad quod tenetur, licet suo nomine faciat videtur tamè hoc facere pro pupillo. l. Lucius. ij. §. tutorè & l. Tirium. §. altero. & ibi Bart. ff. de administr. tutor. Sed hic tenebatur pupillis acquirere. l. j. ff. de tutel. & ratio distrah. Cum hoc omittat: tenetur saltem communicare dicit Bart. in d. §. altero. ideo renuntiatio facta per Iacquelinã & Helenam cum fuerit facta simpliciter & non dicto Philippo, in fauorem omnium fratrum censetur facta, tum quod per notarium acceptata fuerit pro illis quorum interest, vt patet in instrumento renuntiationis, tum etiam quod ipse tutor sibi à pupillo acquirere non potuit, vulgatis iuribus.

Nec obſtat quod dederit primogenito, videlicet d. Philippo de Croy, & quando apparet quod donatio est facta in fauorem alicuius, tunc alij non prodest. l. in ædibus. ff. de donat. l. si actionem. C. de pact. Bald. expressè hoc tradit. in l. pactum. q. viij. C. de coll. Respon. hic recipiens renuntiationem & repudiationem erat tutor, qui suis pupillis vtilia procurare & inutilia vitare debet. l. si. §. omnem. C. de administr. tutor. & sub hypotheca bonorum se hoc facturum promittere debet. l. de creationibus. C. de episcopali audien. l. si. §. si cum antiquitas, de curat. furios.

Imo actione tutelæ vel curæ potest conueniri tutor vel curator, qui potuit acquirere pupillis, &

eis non acquisiuit. l. quidquid & l. eum. C. arbit. tutel. ideo ad interesse pupillo tenetur. l. siue §. Modestinus. ij. & §. seq. ff. de administr. tutor. Sed hic, d. Philippus potuit acquirere per has renuntiationes pupillis, & tamen aliquos suo nomine voluit facere. Ergo ad interesse commune tenetur vt videlicet communicet d. comiti Carolo suo fratri id quod à Gulielmo & fororibus habuit.

Aduertendum est tamen quod quãdo filia non adiuuit hæreditatem tempore renuntiationis, tunc repudiando eam, accreſcit aliis suis fratribus omnibus, l. si ex pluribus. ff. de suis & legit. quia portio accreſcit portioni. l. si totam. ff. de acquir. hæredit. Id eo hæc renuntiatio omnibus habentibus portionem prodest, quando pars non fuit adita.

Si verò adiuerit & postea renuntiauerit vni ex fratribus, tunc illi videtur tantum donasse non aliis. Nam postquam adiuuit portio sua fuit ei acquisita. Igitur nõ potest accreſcere portio semel acquisita. l. j. §. si. ff. de usufr. accreſcend. Bar. in repet. l. re con iuncti, & ibi Iafon. tradit nouem limitationes. ff. de leg. ij. quia sicut quando vni renuntiat non prodest alteri fratri tanquam pactum factum cum alio. d. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. not. in d. l. si actionem, & supra dictum extitit, ita nec hic proderit fac. no. Bart. in l. ij. §. j. in fin. ff. de liber. leg. vbi tradit quando liberatio facta vni proſit alteri.

In dubio quãdo non apparet hæreditatem aditam & portionem repudiatam, dicemus non adiuuisse per repudiationem, l. fuit quæſtionis. ff. de acquir. hæredit. & l. licet. si quis omiſſa caus. testam. vbi non videtur adire hæreditatem qui renuntiat etiam pretio recepto, quia verba hoc non important cum adire & repudiare sint contraria. Ideo vnus non operatur aliud contrarium. arg. l. legata. ff. de leg. j. facit tex. in l. cum oportet. §. cum autem ibi nisi specialiter, &c. C. de bon. quæ libe. vbi aliud est renuntiare aliud transferre per donationem ius suum.

Præterea aditio est facta. l. pro herede. ff. de acq. hæredit. quæ non præsumitur nisi probeatur. l. in bello. §. facta. ff. de captiu. nec ante aditam hæreditatem donare quis potest, cum non habeat & priuatio præſupponit habitum. l. decem. ff. de verbor. oblig. §. seruus. Insti. de capit. diminutio.

Ad hæc probatur in l. si sponsus. §. si maritus hæres. ff. de dona. inter vir. & vxor. vbi si maritus hæres institutus renuntiet antequam adeat causa donationis valet: quia maritus non dimiuit aliquid de suo patrimonio sed simpliciter non acquirit, & sic renuntiatio facta ad instantiam alterius non habet tacitam aditionem hæreditatis inclusam. sic consuluit Areti. cõsil. xcj. viso themate in j. dubio. vbi in fidicic non procedere, quando esset inæqualitas inter filios tunc enim ex æquitate, & vt causa scandali remoueatur, debet illa pars comunicari, quod optimè casui nostro conuenire potest. Nam si d. primogenitus haberet omnia bona per filios & filias repudiata, maxima esset inæqualitas inter primogenitum, & d. Carolum suum fratrem, vnus esset ebrius alter esuriret: vt dicit Apostolus oritur etiam scandalum: quia frater primogenitus

omnes suos fratres & sorores, dum is frater maior ad ministraret bona cogere minis vel terroribus, suasionibus, vel alio modo ad dandum & repudiandum sibi bona. Quare ad minus quum est vt saltem communicent, id quod ex bonis communibus acquisitum extitit. Iuxta. l. si vt proponis. C. de rei vendic.

Fallit quando apparere posset ex coniecturis, aut aliàs quod repudians vnitantum donaret, vel hoc expressit: in eum casum illi tantum proderit, in cuius factorem factus est actus, vt illi partem suam etiam non aditam videatur adire, & breui manu donare, quia nisi adisset, non posset donare, cum non haberet, nemo enim dat quod non habet. l. si vniuersa. C. de leg. & ibi Bar. sic tenet Paulus expressit in l. j. §. inde Neratius. ff. ad Trebell. & in l. sicut. C. de repud. hared. quia qui vult consequens, videlicet repudiare, videtur voluisse antecedens, scilicet adire. l. illud. ff. de acquir. haredit. l. ad legatum cum similib. ff. de procurat. Bald. hoc tradit, in l. pactum. q. viij. C. de coll. per text. in l. in ædibus. ff. de donat. & supra dixi. Sic consuluit Socin. consil. xxxiiij. vna renuntiatione. in iij. volum. Paul. in l. pactum. col. ij. C. de collat. & l. planè. §. si duobus. col. ij. ff. de leg. j. at hinc iam fuit adita hareditas, ideo non amplius instabo: quia non potuit hic tutor facere in suum fauorem, & pupillos suos spoliare.

Insuper actus debet reprobari, quando est mali exempli. l. ij. §. ij. ff. ad legem Cornel. de sicar. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. de pœ. Sed iste actus est mali exempli, imo pessimi, videlicet quod tutor vt lucretur bona pupillorum eos religionem ingredi ac renuntiationem bonorum habere ab eis procuret, sorores etiam renuntiare bonis modico dato, & id quidem de communi, certè, non potest negari quin illud pessimi sit exempli. Et nullus frater maior inueniretur (si eis permitteretur) qui hoc non ageret, ideo hac ratione prædicta reprobatum est.

Item, in hac reuersione sibi facta non potuit in re sua auctoritatem præstare. l. j. ff. de auctor. tutor. Nec potuit alius tutor, vel curator his pupillis pro hac repudiatione dari, quia curator pro auctoritate præstanda ad donandū non potest dari. l. ab agnato. & l. si. ff. de curat. furios. Nam curator causa cognita est dandus, & ex iusta causa, sed non est iusta causa dandi curatorem ad donandum cum donare sit perdere. l. filiusfam. ff. de donatio. hoc expressit tenet Bald. in l. j. C. si aduers. donat. Alex. consil. cxxv. visis. in j. vol. & Decif. Neapolit. lxxxvij. magna. Ergo non potuit sic interponi.

At, quando tutor spoliatur pupillum, vel curator adultum debet pœna deportationis & publicatione bonorum puniri, text. in l. meminerint, in fin. C. vnde vi. Et decif. Neapolit. 403. catholica, circa finem. Sed spoliare bene dicitur, quando impellit eos ad repudiandum bona sua & illi dandum, Quare caueat d. Philippus de Croy de pœnis sibi imminuentibus.

Vltima est quæstio, an Philippus hæres institutus possit virtute testamenti tanquã hæres ea quæ

in patria iuris scripti sunt capere, & ea quæ sunt in patria consuetudinaria iure legati, & breuiter respon. quod non. tum quia à iure prohibetur, quod quis sit hæres & legatarius. §. an seruo. insti. de leg. Et de consuetud. Boer. in §. vj. circa finem. de testa. Et sic in patria iuris scripti seruabitur ius commune, in patria consuetudinaria, consuetudo. Cum ergo & de iure & de consuetudine sit prohibitum, ne sit hæres & legatarius: quia à seipso non posset legatum petere, vt in §. an seruo. not. & res non debet diuerso iure ceteri. leum qui ædes. ff. de vscapionib. non poterit esse tanquam hæres in patria iuris scripti, & in patria consuetudinaria, tanquam legatarius.

Quare concludo supra adducta iuris esse, salua correctione melius sentientis. l. Claudius. ff. qui potior. in pignor. habeant, & in fidem præmissorum me subscripsi.

RESP. CLXXV.

De substitutione matri facta.

Oquebar de testimoniis tuis in conspectu regū, & non confundebat, quia mandatis tuis credidi.

Testator instituit Petrū, & quodcumque contingat decedere sine liberis, vel aliàs quomodocumque substituit Francesiam suam filiam & suos liberos natos, quæro primò an succedere debeant ordine successiuo, vel simul? Secundò, an censeantur vocari per vulgarem, vel fideicommissariam? Tertio, an alienata per Petrum possint reuocari per Francesiam & eius filios? Vide Guid. consil. cxxxij. Anthonius, in fin. quod sic. Quarto, si Francisca succubuerit obstet exceptio rei iudicatæ filiis.

Primò, videtur quod æqualiter debeant Francisca & eius liberi succedere, quia copula & liberos suos, copular æqualiter. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. l. j. §. his ita, ibi. quia coniuncti quidem propter vnitatē sermonis, quasi in vnum corpus redacti sunt. C. de eadu. tollend. not. in c. ij. de rescriptis, ergo æqualiter venire debent, & sic vnus non censetur grauatus restituere alteri.

Adiungi potest, quod quando dictio, & ponitur inter personas, denotat distributionem, & diuisionem per partes, inter easdem personas faciendam. leum qui, in princip. ff. de verbor. oblig. vbi qui sibi & Titio stipulatur, decem, verisimile est semper decem comuniter sibi & Titio stipulari. Idem in legato Titio & Sempronio facto, vt ibidem dicitur, athen. si quando. C. de constit. pecu.

Item, & cum equiparantur, quoad coniunctionem. l. Titia textores. §. penult. ff. de leg. j. sed vbi testator instituit aliquem, & substituit filium, cum liberis, ambo admittuntur simul. l. si. C. de impub. ergo & hic.

Præterea, si legetur vsufructus mulieri cum filii, vsufructus simul debetur, sic & in casu nostro, succedere debent liberi Francisca simul domino de LeStrange.

De substitutione facta matri & suis liberis an ordine successiuo succedere debeant.

Conse

Cōsequēs est, sicut vna determinatio respiciens plura determinabilia debet ea pariter determinare. l. nam hoc iure. ff. de vul. sic vna dispositio respiciens plures personas debet eas pariformiter determinare. l. legata inutiliter. §. fina. ff. de leg. j. sed determinatio respicit Franciscum, & liberos, ergo eos pariter vocabit.

Præterea, facit text. in l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. ij. vbi auus instituit filium & nepotem ex eo emancipatum, & succedunt æqualiter, & sic hic succedere debent.

Secundò, potest suaderi quod Francisca, & eius liberi veniant ordine successiuo, per l. Gallus. §. quidam rectè & ibi omnes. Docto. ff. de liber. & posth. Item probatur Deuter. vi. c. quæ ego præcipio tibi & filiis ac nepotibus tuis cunctis diebus vitæ tuæ. & Gene. xvij. c. dabo tibi & semini tuo post te terram peregrinationis tuæ. dicit post te, ergo non simul, multa alia infra dicam.

Pro intellectu materie considerandi sunt casus sequentes. Primus est quando testator instituit filium cum filibus, vel substituit filio suo Caium, cum filiis Caij, vel vna cum filiis vel simul tunc veniunt æqualiter. l. fin. C. de imp. quem text. licet ita intelligant doct. tamen loquitur quando testator instituit Se mpronium vnà cum filiis, & sic dictio vna & cum, erant appositæ. facit dicta l. si mulieri. ff. de vsufruct. accres. Bal. in l. vna. §. vbi autem. C. de caduc. tollend. Et sic intelligitur prima opinio supra allegata. Bart. & cõmuniter doct. in d. §. quidam, licet las. ibi naturam vtriusque coniunctionis non internè cogitauerit, cum contrarium tenuerit, videlicet quod ambo simul coniungant, at tamen & non ita copular, vt necessario copulorum coniunctionem simul, atque eodem tempore requiratur, vt potè si quis dicat, Rex & consilium magnum venerunt Paris. non necessariò sequitur quod simul venerint, quod secus dicimus si ponamus Regem cum consilio venisse.

Quia hinc videtur demonstrata qualitas temporis. Igitur non destruuntur verba quando testator substituit Titium & liberos, si dicamus ordine successiuo secus si filium cum liberis: quia non posset dici substitutus cum filio, qui venit post filium, considerato effectu, & hæc est communis teste Hyppolito. in tract. substi. de vulg. q. x. Matefil. no. clvij. not. si decedens.

Secundus casus est quãdo testator disponit inter eos, in quibus non cadit ordinata charitas, nec affectio instituendo vel legando, vt potè substituendo Titium extraneum, & suos filios, tunc simul videtur eos vocasse, & non ordine successiuo. l. si quis Titio, secundum vnum intellectum. ff. de vsufruct. accrescen. Et ista est communis teste Alex. consil. xxij. visis ac perleotis. col. ij. in iij. vol. quod est repetitum. in consil. xij. in iij. volum. & ibi adducitur consilium Anthonij de Prato veteri idem tenens. & Bart. consil. lxj. colum. ij. in j. vol. Ratio est quia ibi tantum diligere videtur testator filios extranei, sicut postquam patrem eos nominauit, ergo simul venire debent ex præsumpta mente defuncti, alioqui si contrarium voluisset, dispo-

suisset. l. vna. §. fin autem. ad deficientis. C. de caduc. tollend.

Fallit quãdo verbū filii immisceret & haredib⁹ tunc cum vniēs nõ possit haredē habere. l. qui superstitis. ff. de acquir. hared. l. j. de vscap. pro hared. & l. j. de hared. vel actio vendit. Bal. & Salye. in d. l. si. C. de impub. & l. vna. §. vbi autem. de caduc. tollend. Curtius consil. lxxxij. super memorata. coll. iij. Socyn. consil. xij. præsens in iij. volum. in ij. quæst.

Tertius casus quãdo testator disponit inter eos inter quos cadit ordo necessariae vocationis, quia debetur eis legitima successiuè, vt filius & nepos, tunc videntur vocari ordine successiuo. gl. & omnes doct. in d. §. quidè. Dec. consil. ccclxxxiij. in casu. col. ij.

Quartus casus est, quando dispositio fit inter personas inter quas cadit ordo affectionis & charitatis, non tamen necessitas debiti naturalis, tunc veniunt æqualiter, vt potè si testator substituit fratrem, & eius filios, vel filium naturalem, & eius filios per c. Raynutius. de testam. vbi Alterocha & soboles simul admittuntur: quia testator nõ tenebatur instituere sobolē, postquam erant dua filia & licet alia: respondeo, dentur: hæc tamen æquior mihi videtur respõsio, vel, ibi etiã nomen erat collectiuum, hoc etiam probatur in c. Raynaldus. ibi. vbi nepotes simul cum patruo succedunt, quia licet sit ordo charitatis & affectionis non tamen necessitatis, ergo ea cessante cessabit dispositio. l. quod dictum. ff. de pact. c. cum cessante. & ibi prepositus. col. j. de appel. sic indifferenter tenent doct. contra Bart. in d. §. quidam. licet opinio Bart. possit sustineri, nam plus præsumitur frater diligere fratrem, quam fratris liberos vt dixi, tamen prima est magis communis teste Alex. d. consil. xxij. visis. & consil. xxvj. in iij. vol. & consil. xij. in quarto vol. & consil. seq. Barba. consil. lxj. scribitur. coll. ij. in j. volum.

Alius casus quãdo testator vitur distinctua, vel alternatiua inter illos, inter quos cadit ordinata charitas, cū natura sua sit non omnia copulare, veniunt ordine successiuo. l. cum pater. §. penult. ff. de leg. ij. quia alternatiua posita inter personas, inter quas cadit ordo charitatis sēper intelligitur ordine successiuo. Bal. in l. Caius. ff. solut. matrim. & cap. j. in princ. de eo qui sibi & haredib. suis. aliàs si non esset ordinata charitas æqualiter admittentur. l. penult. C. de verbor. signific. Barba. consil. lxj. scribitur. col. j. & seq. in j. vol. & consil. xliij. clementissimum. col. v. in quarto vol.

Quintus casus, est quod si testator instituat filiam & liberos suos, vel substituat nepotem, & liberos vel filios, seu suam posteritatem, vel suos, seu alio nomine collectiuo, tunc veniunt ordine successiuo. Primò, videlicet, pater postea filius, tertio, nepotes, quarto, pronepotes, & ita probatur in d. §. quidam rectè. & l. cum in testamento. ff. de haredib. instit. l. si. ibi gradatim. C. de verb. obligatio. hinc est cas⁹ noster, vbi eo ordine vocatur liberi. Ratio est quia verisimile est testatorē magis dilexisse filium, quam nepotem, & nepotem plus quam pro-

nepotem, & eum voluisse præferri ex ordine affectionis, & charitatis. l. cū pater. §. pen. ff. de lega. ij. & l. si. C. de verbor. signific. Nam pater magis diligit filium, quam nepotē. l. isti quidē. ff. quod met. caus. l. generaliter. C. de inst. substit.

Item ordo qui seruatur in successione ab intestato debet seruari in successione ex testamento. l. obuenire. ff. de verb. signific. Sed in successione ab intestato seruatur ordo succedendi, vt primo vocetur filius quam nepos. auth. in success. C. de suis & legit. in authent. de hæredib. ab intesta. veniē. col. ix. per totū. ergo & in successione ex testamento seruabitur idem ordo, ne remotior par sit conditionis cum proximo. Et dicat id quod habetur in Euangelio: Pater tu fecisti eos nobis patres, qui portauimus pondus dei & æstus.

Præterea, qui substituit nepotem filio, & liberos nepotis videtur substituire, sicut necesse habet facere, vt post filium nepotem, postea filios nepotis vocet. arg. §. quidē. ibi. vt eo casu valeat qui ex verbis. & c. & l. si stipulatus. circa medium. Ibi, quia non est verisimile plus venditorem promississe, quā iudicio empti præstare compelleretur. ff. de vsur.

Postremo, cum pluribus relinquatur, nec apparet cui primum præsumitur secundum ordinem scripturæ relictae. l. qui soluendo. ij. de hæredib. instit. l. peto. §. fratre. ibi. vt proximior quisque primo loco videatur inuitatus, de leg. ij. l. quoties. de vsufruct. c. mandato. de præbend. li. vj. Sed hic substituta est Francisca & liberi, ergo venient ordine scripturæ, vt primo Francisca, deinde liberi: quod si aliud diceremus, veniremus contra voluntatem testatoris.

Et ista est communis opinio teste Guid. Pap. cō. ff. cxxij. Johā. Mql. in j. dubio. & consil. cxxxij. Anthonius in j. q. & consil. cxxxv. consil. col. iij. consil. xliij. ad sit spiritus sancti. col. iij. in iij. vol. Alex. cō. fil. cxxxix. per spectis. in v. vol. Socin. consil. lxxxvj. visis. col. pen. in ij. vol.

Item, vbiunque fit nominatio plurium personarum sub nomine collectiuo inter quos cadit ordo charitatis, & sunt in diuersis gradibus, illi veniunt ordine successiuo, vt familia, populus, posteritas, liberi, agnati, descendentes, sui, licet hi nouissimi proprie non dicantur collectiua, tamen idem in his disponitur, vt si dicam, si filius moriatur sine liberis substituo Titium nepotem & suos liberos, secus si diceret si Titius moriatur substituo filios Iohannis, cum sint in eodem gradu, non veniunt ordine successiuo, sed æqualiter quia in personis eiusdem gradus, nō datur ordo successione. Socin. & alij in dicto §. quidam. & in consil. lxj. visa facti, col. ij. in iij. volum. l. cum ita. §. in fideicommissi. ff. de legat. ij. Curtius consil. lxxiiij. super memoria. in fi. j. quaestione. vbi concludit potestatem legitimandi datam Titio, & posteritati, debere intelligi ordine successiuo. idem concludit Bal. consil. ccccxcij. non est dubium in ij. vol. quando instituit Colam, & descendentes ab eo. & cō. cccv. non est dubium in iij. vol. Alex. consil. xxv. in causa. col. j. vol. iij. & cō. ix. ponderatis. col. j. cū seq. in v. vol.

Facit quod not. Bal. in l. j. colla. iij. C. de secund. nup. vbi dicit. quando lex vel statutum defert aliquid ius existentibus, in diuersis gradibus, intelligitur deferre, secundum ordinem graduum, ab intestato: nam de iure prætorio, ex ordine vocantur liberi sicut de iure ciuili. l. j. §. vocatur, vbi sunt hæc verba: vocantur autem ad contratabulas bonorum possessionem liberi, eo iure, eoque ordine, quo vocantur ad successione iure ciuili. ff. de bo. possess. contratab.

Sextus casus est vbiunque substituitur nepos & liberi eius, tunc si apparet de voluntate testatoris, illa insequenda erit, non attento ordine succedendi. d. l. cum ita. §. in fideicommissi. ff. de lega. ij. ibi. nisi specialiter defunctus ad vltiores voluntatem suam extenderit. l. nec enim. ff. de solu. quia voluntas testatoris est seruanda. §. disponat. in authent. de nupt. colla. iij. l. in conditionibus. ff. de condict. & demonstra. non tantum verba, sed & mens testatoris tribuere solet succedendi ordinem. l. generaliter. §. non tantum. ff. de fideicommissi. libertat.

Quod simul non possint venire demonstratur, primo quia substituti Petro, si decesserit sine liberis, Francisca & eius liberi veniunt. Or. sicut Francisca est substituta Petro, si decesserit sine liberis. Ita Francisca verisimiliter facta est substitutio postquam habuerit liberos. quæ tamen substitutio in fraudem videtur facta, quia à matre filio. Bart. in l. si à patre. ff. de Castren. pecul. doct. in l. si donatione. C. de col. & fraus censetur probata. eo quia illa non potest agere, vt filius agat, & fraudantibus iura non subueniunt. l. si decipien. ff. ad Velleia. sed quod d. Francisca voluit fraudare patrem, quia ea viuente poterat emptor, de Cambi recipere fructus ergo, ea viuente non poterit restituere, alioqui in fructibus eundem fraudaret.

Item quando est legalis prohibitio fideicommissi faris non potest statim reuocare alienationem, nisi de fideicommissi adueniente, secus quando est expressa prohibitio. l. cum pater. §. libertis. ff. de legat. ij. not. in l. fin. C. de fideicommissi. Sic consuluit Socin. consil. xliij. visis testamento. collat. vltim. in iij. volum.

Itē subrogat° debet sapere naturā eius in cuius locū subrogat. l. si eū. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. ergo & hic domin. de Lestrage. Respondeo quod est subrogatus iudicio testatoris, ideo non venit ex subrogatione Francisca vel Petri, sed est defuncti sententia.

Contrariū est verum. l. post mortem. C. de fideicom. & hoc dicitur ex voluntate testatoris. Bal. in marga. in verb. fideicommissum. in iij. etiam si fuerit grauatus restituere dum volet. l. vxorem. §. Sceuol. ff. de leg. iij. singulariter secund. Rom. fing. ccccxxvj. instituo. & c. facit quod not. Bal. in l. maximum. col. v. C. de liber. præteri. citat Alexand. in l. patrem. ff. quæ in fraud. vbi si pater fuerit ab vxore rogatus, vt restituat filis hæreditatem post mortem, poterit ante mortem restituere, si creditores velint occupare, illa bona. Sic & hæc d. Francisca poterit

poterit restituere, si hic Decambi velit vigore arresti occupare illam Baroniam Alesti. Et hoc dicitur ex voluntate testatoris fieri. l. si sponfus. §. si quis rogatus. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi sic dicitur si quis rogatus sit percepta certa quantitate vxori suæ hæreditatem restituere. Et is sine deductione restituerit. Celsus. l. x. digestorū scripsit magis pleniore officio præstanda fidei functum maritum, quam donasse videri, & rectam rationem huic sententiæ Celsus adiecit, quod plerique magis fidem exoluunt, in hoc casu quam donationem, nec de suo putant proficisci, quod de alieno plenius restituunt voluntatem defuncti sequui, nec immerito sæpè enim credimus, aliquando defunctum voluisse, & tamen non rogasse, quæ sententia habet rationem. & c. Licet res subiecta restitutio ni possit in vita alienari, fallit quando filius consumpsisset dimidiam partem hæreditatis, quam pro legitima & Trebellianica poterat detrahere. Ias. in authent. res quæ in fi. C. communia. de fideicommissi.

Item, cum queritur si fiat restitutio, per dictā Francisca domino de Lestrage, an censetur facta in fraudem, quod non censetur fraus, patet in l. patrem. cum seq. ff. quæ in fraud. credit. & quia ipsa non alienauit, sed Petrus. Ideo non censetur in fraudem.

An statim facta alienatione possit reuocari. Respondeo quod sic, facta restitutione licet Francisca nō possit. l. cum pater. §. fratre. & §. prædium. ff. de leg. ij. Sic consuluit Socin. consil. xliij. visis. col. vl. in eo qui cōsensit alienationi transigendo, vt licet non possit reuocare, tamen postea alius succedens poterit. & consil. seq. quem vide.

Res alienata non potest præscribi. Ias. & Curtius in d. Authent. res quæ. quia non volenti agere nulla currit præscriptio. l. j. in fin. C. communia. de legationib. sic nec exceptio rei iudicatae poterit opponi.

Item substituit Francisca Petro hæredi vniuersali, ergo ad vniuersam hæreditatem substituisse videtur, & rogasse vt totam hæreditatem restitueret, quia etiam prælegata aliquando veniunt in restitutione. Decius. consil. cliij. viso ergo & bona quæ præterdit habere, ex remissione filiorum.

Deinde hæres non confecit inuentarium, qui nihil hominis tenetur ad restitutionem bonorum an possit contra eum in litē iurari? Iacob. in l. fina. §. & si præfatam. tenet quod non, sed hæres debet probare bona quæ erant Vincen. in l. ratione. §. quod vulgō. col. xxix. ff. ad leg. Falcid.

An bona acquisita ex remissione filiarū veniant in restitutionem? Guid. Papa in decis. Delphina. q. cccij. quæ sunt illa. habetur in authent. res quæ. nu. 27. communia. de leg.

Respondeo, aut filia remiserunt Petro fratri hæredi vniuersali, & tunc comprehenditur in fideicom. aut Petro fratri, & tunc contemplatione personæ & nō veniunt in restitutionem. Nam doctes debent detrahi de fideicommissi. l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Trebell. & authent. res. quæ. C. de fideicom.

Illud quod accrescit, venit in restitutione fideicom. l. Papinia. ff. ad Trebell.

Item partus. l. mulier. §. si hæres. & ibi Alexā. ff. ad Trebell.

Item pactum factum hæredi prodest fideicommissario. l. sicut. §. primo. ff. quib. mod. pig. vel hypotec. soluit.

Vide quod non teneatur restituere, per Corne. consil. cxcvij. litera decima in j. vol.

Fideicommissum vniuersale non comprehendit ea quæ hæres non habuit iudicio testatoris. Paul. consil. clxij. & quæ ex vltima voluntate non veniunt nō sūt restituenda. l. vxorem. §. testamento. ff. de leg. iij. Ias. in l. cum virum. collat. ij. C. de fideicommissi.

Quæro si sorores Francisca remiserint, & quitauerint fratri hæreditatem, an videantur remittere fideicom. & bona ex auo prouenientia? Respondeo quod non. per l. de fideicom. C. de transact. & facit quod dicit Bart. in l. pactum. C. de pact. & l. ij. §. illud. ff. de hæred. vel actio. vendit. Quod si filia remiserit bona paterna, non videtur accepto ferre, nec quitare bona fraterna, tū quia nō fuerit certiorata. l. pactum. C. de pact. Et non videtur quis remittere quod ignorat. l. mater. ff. de inoffici. test. Sic consuluit Guid. consil. cxxij. Iohan. in quarta quaestio. & Iohannes Corset. in repetitionib. §. diui. num. 49.

Quæro an liberi possint reuocare alienata per Petrum eorum patrem vel auū. Respondeo quod sic, si non sint hæredes ipsius. l. cum à matre. C. de rescind. vendit. Si enim filius reuocat alienata per patrem, qui est legitimus administrator. l. j. C. de bon. mater. multo fortius alienata per matrem. Si filius esset hæres alienantis, non posset venire contra factum defuncti. Imo ad euictionem teneatur, & posset obici regul. l. vendicantem. ff. de eui. nisi facta fuisset additio hæreditatis, cum beneficio inuentarij. l. fina. §. in computatione. & §. & si præfatam. C. de iur. deliber. Gui. consil. cxxxij. Anthonius in fi.

RESP. CLXXVI.

De compendio substitutione.

Erba testamēti sunt hæc instituo Petrum meum hæredem vniuersalem & si contingat dictum Petrum decedere quocumque sine liberis, de se & suo legitimo matrimonio procreatis, substituit eidem Petro posthumum vtrius dictæ Annæ vxoris dicti testatoris, si masculus existat & ad lucem peruenerit, si vero ambos videlicet Petrum hæredem vniuersalem præd. & demū successiuē dictum posthumum masculū substitutum, decedere contingat, sine tamen prole legitima, in eum casum substituit eidem Petro hæredi vniuersali, ac posthumo masculo substituto, videlicet, nobilem Francisca de Montefalcone, filiam suam superius nominatam vxorem affiansatam domini de Lestrage, & suos liberos: quam quidē France

Substitutio compendio

Francisiam sic constitutam, teneri voluit ad solvendum prædicta legata, & alia pari modo sicut Petrus dictus hæres vniuersalis. &c. Nunc ex hoc testamento successit Petrus de Montefalcone, filius testantis, qui alienauit bona pretiosa hereditaria, valoris xxv. mille librarum. Et Baroniam Alesti domino Cambi, & postea sine liberis facti minus impleuit nullo posthumo nato. Quæritur primò an d. Francisia succedere debeat, simul cum domino de Lestrange, vel ordine successiuo? Secundò, an per illa verba liberos suos intelligatur de liberis testatoris vel liberis d. Francisia? Tertio, an d. de Lestrange & substituti censeantur vocati per vulgarem, vel per fideicom. Quarto, si per fideicom. an restitutio possit fieri, per Francisiam ea viuente? Quintò, si fiat, an præsumatur in fraudem? Sextò, an Baroniam Alesti per Petrum heredem alienata, nunc possit vendicari, per d. de Lestrange? Septimò, an exceptio aresti lati contra d. Francisiam noceat domino de Lestrange, nunc vendicanti Baroniam Alesti? Octauò, an saltem d. Cambi possit dictam Baroniam pro duabus quartis videlicet legitimam & Trebellianicam retinere? Nonò, quota sit eiusdem Petri legitima? Decimò, an bona acquisita ex remissione filiarum facta Petro, veniant in restitutione fideicom.

Primæ quæstioni videtur affirmatiuè respondendum, videlicet quod d. Francisia, & d. de Lestrange eius filii equaliter succedere debeat, d. Petro, tñ, quod copula & liberos suos copulare, equaliter videtur per text. in l. reos. §. cū in tab. ff. de duob. reis. l. j. §. his ita. lbi quia coniuncti quidem propter vnitatem fermonis, quasi in vnum corpus redacti sunt. C. de caduc. tollend. no. in c. ij. de rescri. Tum quando dictio & ponitur inter personas denotat distributionem, & diuisionem per partes inter easdem personas faciendam. l. cum. qui in princ. ff. de verb. oblig. vbi qui sibi & Titio stipulatur decem, est verisimile semper vna decem communiter sibi, & Titio stipulari, idem in legato Titio & Sempronio facto, vti ibidem dicitur, & facit text. in authen. si quando. C. de constit. pecu.

Item & cum æquiparantur quoad coniunctionem. l. Titia. textores. §. penul. ff. de leg. j. Sed vbi testator instituit vel substituit aliquem cum liberis suis tunc simul admittuntur in viriles partes. l. fi. C. de impub. Ergo & in casu mihi proposito veniet d. Francisia simul cum liberis, & facit. l. si mulieri. ff. de usufruct. accrescend. vbi usufructus relictus mulieri, cum liberis equaliter distribuitur. Ita hic videtur.

Præterea, quia vna determinatio respiciens duo vel plura determinabilia debet ea pariter determinare. l. i. hoc iure. ff. de vul. Sic vna dispositio respiciens plures personas debet eas pariter determinare. l. legata inutiliter. §. si. ff. de leg. j. Sed determinatio respicit Francisiam & suos liberos, ergo pariter determinabit vti Francisia per dimidiā habere debeat, & eius liberi aliam dimidiā, & pro his videtur, text. in l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. ij. vbi auus instituit filium, & nepotes ex eo emancipatos, & succedunt equaliter, sic & hic dictus de Lestran-

ge succedet equaliter cum domina Francisia.

Histamen nõ obstantibus contrarium iuris esse reor: & pro claro intellectu huius materiæ facio causas sequentes. Primus est, quando testator instituit filium, cum Titio, vel substituit Titium cum filiis suis, veniunt equaliter per d. l. fi. C. de impu. & ita teneat cõmuniter Doct. ibi. & in l. Gallus. §. quidã. ff. de lib. & posth. licet ibi l. naturã vtriusq; coniunctionis non interius cogitauerit, contrariū asserens postquam simul coniungunt ambo. Attamen si rectè intuearis discrimen intuenies, quia &, non ita copulat, vt necessariò copulatum coniunctionem simul ad eodem tempore requirat, vtpotè, si quis dixerit Rex & consilium magnum Paris. venerint non necessario sequitur quod simul venerint Rex & magnum consiliū, sed vnus post aliū quod secus est si ponas Regem cū consilio venisse, tunc demonstratur æqualitas temporis & paritas. Igitur non destruntur verba testatoris, quando testator substituit Titium, & liberos si dicamus ordine successiuo venire, quod erit secus si substitutus sit Titius cum liberis, quia si filij veniant post Titium, non veniant cum eo, & ita no. Mathesilla. C. lviij. not. si decedens. Bal. in l. vna. §. vbi autem. C. de caduc. tollend. & Lancelotus Polit. in tract. substi. in rubr. de vulg. q. x. Et hæc licet vera sint, tamè text. in d. l. fi. nõ videtur hoc probare quia ibi testator instituerat Sempronium, vnã cum filiis, & sic erant duæ dictiones videlicet vna, & cum. Ideo potest allegari text. pro j. opinione. in l. si quis in quibus. §. si ita. ff. de legat. ij. no. plenè. in l. triplici. de verb. signific. Et sic prosequendo materiam respondeo ad contraria.

Secundus casus est, si testator disponat inter illos quibus inest ordo necessariè vocationis ac charitatis, tunc censentur vocati tam in institutione quam substitutione ordine successiuo, vtpotè si dicatur instituo filium & nepotem substituo. glos. & omnes Doct. in d. §. quidã. rectè. & probatur in l. cum in testamento. ff. de heredib. instit. l. si ibi gradatim. C. de verbor. signific. Et hic casus noster in quo pater instituit filium Petrum & quodocunque decederet sine liberis substituit Francisiam, & suos liberos, ergo ordine successiuo. Primò, videlicet Francisiam: postea liberos eius.

Ratio est, quia testator censetur magis dilexisse filium, quam nepotem: ergo prius videtur eum vocasse, & nepotem plus dilexisse videtur, quam pronepotem, ex ordine charitatis. l. cum pater. §. pen. ff. de leg. ij. l. generaliter. C. de inst.

Secunda ratio est, quia ordo qui seruatur in successione ab intestato debet seruari in successione ex testamento. l. legè obuenire. ff. de verb. significat. Sed in successione ab intestato seruatur ordo succedendi, vt primò vocetur filius quã nepos. authen. in successione. C. de suis & legi. & in authent. de hæred. ab intest. venien. per totum. col. ix. ergo & in successione ex testamento seruatur idem ordo, ne remotior sit paris conditionis cū proximo, qui possit dicere id quod habetur in Euangelio. Pater tu fecisti eos remotiores patres nobis, qui portauimus pondus dici & æstus, in proximitate

Successio nis ordo seruatur ab intestato in successione ex testamento

ximitate, facit. l. ij. §. defertur & seq. ff. de bonor. possessio secundum tabul. vbi sic dicitur defertur bonorum possessio secundum tabulas primo gradu scriptis hæredibus, mox illis non petentibus sequentibus, non solum substitutis, verum etiam substitutis substituti. Et per seriè substitutos admittimus. Primò, autem gradu scriptos accipere debemus omnes, qui primo loco scripti.

Præterea qui nepotem substituit & liberos eius videtur substituere, sicut necesse habet facere, vt post filium nepotem vocet argu. dicto §. quidã. ibi. vt eo casu valeat qui ex verbis. & l. si stipulatus. circa medium. ibi. quia non est verisimile plus venditorem promississe quã in iudicio empti præstare compelleretur. ff. de vsur.

Postremò, cum pluribus relinquatur res, nec apparet cui primo præsumitur secundum ordinem scripturæ relictum. l. qui soluendo. ij. ff. de heredib. instit. l. petr. §. fratre. lbi vt proximus quisque primo loco videatur inuitatus. ff. de leg. ij. c. mandato. de præbend. libr. vj. Sed primo nominata est Francisca, ergo veniet, & postea liberi eius succedent. Et sic, D. de Lestrange veniet.

Et ista est communis & vera opinio teste Gui. consil. cxxij. Iohannes Molaris in j. dubio. & consil. cxxxij. Anthon. in j. q. & consil. cxxxv. co. ij. & inter consilia. Alex. Anth. de Prato veteri cõs. xiiij. ad sit. col. iij. in iij. vol. & Alex. consil. cxxxix. perspectis in v. vol. Soci. consil. lxxxvj. visis col. penul. in iij. vol. Dec. consil. cclxxxij. in casu col. ij.

Tertius casus, vbi cunq; fit nominatio plurium personarum sub nomine collectiuo inter quos cadit ordo charitatis, & sunt in diuersis gradibus. Tunc veniunt ordine successiuo, vti si dicatur substituo Titium & suos liberos, vel familiam, posteritatem, descendentes agnatos. Secus si dicerem substituo filios Iohannis. Tunc cum sint in eodem gradu veniunt equaliter. Socin. & alij omnes in d. §. quidã. & consil. l. j. visa facti. col. ij. in quarto vol. per l. cū ita. §. in fideicommiss. ff. de leg. ij. Curtius, cõs. fil. lxxxij. super memorata. in fin. j. q. vbi concludit potestatem legitimandi datam Titio & posteritati debere intelligi ordine successiuo. Idem consuluit Bal. consil. ccccxiij. non est dubium. in ij. vol. quando quis instituit Colam, & descendentes ab eo, & idem consil. cccc. non est dubium in tertio vol. Alex. consil. xxv. in causa. col. j. vol. quarto, & consil. ix. pòderatis. col. j. cum seq. in v. vol. facit. quod no. Bart. in l. j. col. iij. C. de secund. nupt. vbi dicit quando lex vel statutum defert aliquod ius existens tibus in diuersis gradibus intelligitur deferre secundum ordinem graduum ab intestato: nam de iure prætorio eo ordine vocantur liberi, sicut de iure ciuili. l. j. §. vocantur. vbi sic inquit vocantur autem ad contra tabulas bonorum possessionem liberi eo iure eoque ordine quo vocantur ad successione iure ciuili. ff. de bonor. possess. contratab. sed ab intestato primo veniet domina Francisca, & post suam mortem eius liberi, sic per hanc substitutionem cum sint in diuersis gradibus.

Vltimus casus est vbi cunq; apparet de voluntate testatoris, illa erit sequenda non attento or-

dine succedendi. d. l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de leg. ij. lbi nisi specialiter defunctus ad vteriores voluntatem suam extenderit, & tunc non attenditur ordo scripturæ. l. nec enim. ff. de solu. not. in l. j. §. fi. de vul. quia voluntas testatoris est seruanda. §. disponat. in authen. de nupt. coll. quarta. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonstra. Non tantum verba sed & mens testatoris tribuere solet succedendi ordinem. l. generaliter. §. non tantum. ff. de fideicom. liberta. Sed cum tam mens quam verba testantis in hoc conueniant, dicemus conclusiue ordine successiuo succedendum esse, licet Dec. cõtra. in consil. cxxxvj. & hoc apparet ex verbis testamenti quia non ponderauit. Dec. ibi dum dicit quãquidẽ Francisiam sic substitutam teneri voluit ad soluendum prædicta legata, si testator voluisset liberos Francisia simul cum ea venire dixisset quosquidem substitutos. Et isti fundamentò nõ potest responderi. Et sic puto intelligendum. cap. Raynuntius. de testam. videlicet quod apparebat voluntas defuncti volentis sobolem simul cum Alterocha succedere, dum dicit text. adiciens vt Alterocha & soboles quam gestabat, in vtero eidem impuberi succederent, si ordine successiuo venissent, non successissent impuberi. Sed soboles matris Alterochæ successissent. Ideò clarè apparet quod testator voluit vt in viriles venirent Alterocha & soboles, dum dicit eidem. Et hic intellectus est nouus. Attamè mea sententia, verbis textus conformis, licet Doct. multipliciter illum text. intelligant quos videre poteris.

Secunda quæstio est, de qua nõ fui interrogatus, est tamen necessaria. Et consulens etiam ad ea de quibus nõ interrogatur respondere debet. l. vt responsu. C. de trãsl. precibus. C. de impu. An per ista verba substituit nobilem Francisiam & suos liberos, ex suo legitimo matrimonio procreatos intelligatur de liberis testantis d. Claudij, an de liberis dictæ Francisia? & videtur quod de liberis d. Claudij, quia dicit suos liberos natos, & erant ei dicto tempore nate tres filia, Anna videlicet, Iohanna & Ludouica. Ergo de illis intellexit vt succederent simul cum Francisia, quia ponendo natos voluit excludere non natos. arg. l. cum prætor. ff. de iudic. & sic videtur tenere. Guid. Papæ. in q. xij. pater in testamento.

Secundò, videtur quod intelligatur de liberis d. Claudij testantis per id quod dicit Bart. in l. cum in testamento. ff. de aur. & arg. leg. vbi decidit quod si doctor instituit aduocatum suum heredem. Et si decefferit sine liberis grauauerit eundem restituere liberos suos alteri, intelligitur de liberis testantis, non hæredis. per glos. not. in l. ex facto. in princ. in glo. sua. id est rogantis. ff. ad Trebell. idem si dixerit de bonis suis. l. as. in l. si pecuniam. in fin. ff. si cert. petat. idem consuluit Alex. consil. lvj. consideratis. vol. j. quod est repetitum in consil. xxij. cõsideratis. in j. q. vol. ij. vt si testator prohibuerit alienare res volens ad suos hæredes peruenire, intelligitur de hæredibus testatoris. Et hoc sequitur Hyp. singul. xxj. aliàs interrogatus &c. facit gl. in l. quoties. in §. fi. in verbo. ipsi scilicet danti. ff. solut. matr.

mat. miror q̄ nō adduxerint. tex. in l. debitor. ibi filia ſua. id eſt teſtatoris. ff. ad Trebell.

Tertiò probat tex. in l. ſi ita. ff. de aur. & ar. lega. Ibi quod teſtamenti tempore fuiſſet, & ſic intelligi debet de liberis tempore teſtamenti exiſtentibus.

Contrarium verius eſſe arbitror, & hoc propter voluntatem defuncti, quam elicio ex teſtamento, ibi. dum dicit ſubſtituit. Franceſiam, & ſuos liberos, ex ſuo legitimo matrimonio procreatos, quamquidem Franceſiam. &c. Ecce ergo, quod noluit ſuos filios videlicet teſtatoris vltra Franceſiam ſuccedere, aliàs dixiſſet vt ſupra dictum eſt, quosquidem. & etiam dixiſſet ſubſtituit Franceſiam, & alias ſuas filias, & hæc voluntas eſt euidentis. Ided amplectenda. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonſtr. l. licet. ff. de legat. j.

Nec eſt inconueniens exponere, & ſuos liberos ex legitimo matrimonio procreatos, id eſt creandos. l. ſi Poſidoneum. C. ex quib. cauſ. inſam. iro. vbi glo. dicit relegatum, id eſt relegandum ſic natos. id eſt natiuros. facit glo. in nulli. in ver. oriūtur. C. de epiſcopis & cleric. l. j. ſi ſeru. exportand. veniat. l. quiſquis. de poſtulat. l. ſi tibi. areæ. ff. de præſcript. verſic. ergo cum teſtator bene ſcioret ſp̄ſam Franceſiam nondum habere liberos, intellexit de futuris, ex legitimo matrimonio, cum domino de Leſtrange procreandis.

Nam huic ſententiæ noſtræ refragatur, quod diximus de verbo ſuos, quod debeat deſerri ad teſtorem: nam hoc eſt verum, niſi contrarium appareat ex mente teſtatoris, nam tunc vt ſuperius dictum eſt, mens ſequenda eſt. Et tunc exponitur ſuos liberos ſcilicet Franceſiæ, & huic expoſitioni conſonat text. & ibi gl. in verb. alius. in §. a quē. in ſtit. de actio. & ibi doct. exponunt ſuas ædes. id eſt vicini, ſic poteſt hic interpretari.

Nec me mouet. l. ſi cognatis. ff. de reb. dub. quia quando nulli erant cognati tempore teſtamenti, ſed ſunt poſt teſtamentum, veniunt vt ibidem, in ſecunda parte. & hoc declarant ibi. doct. vt verba de aliquo operentur. l. ſi quando. ff. de lega. ij. dicemus liberos ſuos natos exponi ſuos ex dicta Franceſia natos, id eſt natiuros, quia præſumebat teſtator poſtquam d. Franceſia erat deſponſata cum domino de Leſtrange egregio milite & ſtrenuo, quod haberet liberos incontinenti, & quæ proximè inerant videbantur in eſſe. l. lecta. ff. ſi cert. perat.

Tertiò, dubitatur an d. de Leſtrange admittatur ex vulgari vel l. fideicommiſſaria. Et breui reſpondeo, quod ex fideicommiſſaria, poſt ætatem pupillarem. Et vt appareat facio conſiſiones ſequentes, quarum prima eſt. Si teſtator inſtituat filiū, & illi nepotem ſubſtituat, tunc tantum inducitur vulgariſ, videlicet ſi filius nō ſit hæres, iſta eſt communis reſolutio. glo. & doct. in d. §. quidā. rectè. Barr. & alij in l. Centurio. ff. de vulg. niſi conueniret pupillo, tunc etiam pupillariſ contineretur. Iam hoc iure. ff. de vulg. & l. qui plures. & licet verbum ſubſtituo in compendioſa & reciprocā comprehendat aliàs ſubſtitutiones, etiam ſi fideicommiſſaria, tamē in caſu ſupra poſito nō. Pau-

lus in d. §. quidam. col. ij. Et ſic cum vulgariſ expiraret adita hæreditate. l. poſt aditam. C. de impub. non potuiſſet admitti d. de Leſtrange, ſi hoc modo fuiſſet ſubſtitutus. Ided Iaſ. in d. §. quidam. dicit ſe comperiſſe quod ibi ſubſtitutio non comprehendit fideicom. ratione præteritionis ipſius nepotis: nam ſic teſtamentum eſſet nullum, quod non eſt verum, quia licet intelligeretur fideicom. cum vulgariſ non minus valeret teſtamentum, & in hoc fuit deceptus Iaſ. verum eſt tamen quod ſi ſola fideicommiſſaria contineretur, deſcenderem in ſententiam Iaſ. & hanc opinionem probat Dec. conſil. xcvi. & pro tenui. collat. ij. & conſil. ccvj. in cauſa. col. iij.

Secunda conſiſio, ſi in teſtamento contineatur clauſula codicillariſ. Tunc etiam vigore illius clauſulæ fideicommiſſū continetur, quia clauſula codicillariſ operatur quod ſubſtitutio directa ad fideicommiſſum trahatur. Bald. ſmol. & alij in l. verbis civilibus. ff. de vulg. Lanfranc. & alij in d. l. Centurio. Anch. conſil. xxvij. non ſeruato. in prin. Et Socin. conſil. cxliij. diligenter. in j. vol. & conſil. xij. in tertio vol. Fulg. conſil. xliij. in j. Dec. conſil. ccvj. in cauſa. colla. fi. & conſil. ccccxxxj. & pro tenui. coll. vi. Philip. Peruſ. in c. ſi pater. col. xxix. & ſeq. de teſtam. lib. vj. Sic fuit poſita clauſula codicillariſ in teſtamento d. Claudij de Montefalcone, in hæc verba: & ſi non valet iure vltimi teſtamenti voluit quod valeat iure codicilli, vel iure donationis cauſa mortis, vel alio iure meliori modo, & forma, quibus de iure valere poterit, & debeat. &c. Ergo ſequitur quod voluit etiam iure fideicom. d. de Leſtrange, & alios liberos venire ad ſucceſſionem.

Tertia conſiſio, ſi in ſubſtitutione adiectum fuerit verbum denotans tractum temporis, vt quando filius deceſſerit, vel quandoque deceſſerit, tunc continet nedom vulgarem, ſed & fideicom. poſt aditam hæreditatem. per ca. Raynutius. de teſtam. & not. in l. precibus. C. de impuber. Et iſta eſt communis opinio ſecundum Alexand. in d. §. quidam. & ratio eſt quia fideicom. etiam tacitè inducitur. l. cum proponebatur. ff. de lega. ij. Sed teſtator diſponens quod veniat ad liberos Franceſiæ voluit vt res remaneret in familia. d. §. in fideicō. Ancha. d. conſil. xxvij. Et vbi teſtator voluit quod res in familia remaneat, videntur grauati grauatiſ ſucceſſores de reſtituendo. l. peto. §. fratre. ff. de legat. ij. Bart. in l. ſi cognatis. ff. de reb. dub. Sic conſuluit Socin. conſil. xij. præſens. in vlt. q. vol. iij. & Alexā. d. conſil. xxij. viſis. col. ij. in fin. & ſeq. in iij. vol. & conſil. xij. viſis. col. iij. in iij. vol.

Nec obſtat quod in ſubſtitutione facta Franceſiæ & liberis non eſt aliquod verbum denotans tractum temporis, quia teſtator dicit ſubſtituo Franceſiam & liberos. Reſpondeo qua ratione voluit Franceſiam venire ad ſucceſſionem Petri eadem ratione etiam voluit filios Franceſiæ ad ſucceſſionem ſuæ matris admitti: nam clauſula quando cūque ſine liberis in ſubſtitutione Petro facta poſita, cenſetur repetita in ſubſtitutione Franceſiæ & liberorum. l. talis. §. ſi. ff. de leg. j. l. ij. C. de liber. poterit, & ibi

*Clauiſula
codicillariſ
quid opor-
tur.*

& ibi Iaſ. & alij. Et hoc quia vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea pariter determinare. l. iam hoc iure. de vulg. Et ſic videtur voluiſſe quod ſi Petrus filius teſtatoris decederet ſine liberis quod Franceſia ei ſuccederet, & ſi Franceſia decederet cum liberis, quod ſi filij eidem Franceſiæ ſuccederent.

Quarta conſiſio vbiunque poteſt de mente teſtatoris apparere, tunc etiam comprehendit fideicommiſ. etiam ſi non ſit adiectū verbum tractum temporis denotans, vt ſi teſtator non notæ cauſa, ſed vt filio conſulat, cum exhæredauerit, iuxta. l. multi. ff. de liber. & poſthu. tunc comprehendet fideicom. ex conſilio ſapientum. l. cum ex conſilio. in princ. ff. de vulg. l. ſi patronus. in ij. §. ſi quis non mala. ff. de bon. liber. Lancel. Polit. in tract. ſubſtit. vulg. q. ix. Bened. in repetit. c. Raynutius. in verb. in eodem teſtamento ij. nu. 18. cum ſeq. de teſtam. Et illa voluntas oportet quod probetur. Soci. conſil. xxxvij. viſo teſtamēto. col. j. cum ſeq. vol. iij. hic ſatis apparet ex mente & ex verbis vt ſupra probaui, quod teſtator voluit liberos d. Franceſiæ venire per fideicom.

Quinta conſiſio ſuccedit etiam per fideicom. quando in teſtamēto exprimitur, vt ſi in teſtamento dicatur ſubſtituit vulgariſ, pupillariter, & per fideicom. vt ſolent ſæpius notarij ponere. l. recuſare. §. Titius. & ibi doct. ff. ad Trebell. Bar. in l. quærebatur. de teſtam. milit. Socin. cōſil. ciiij. quoniam præſens. in iij. vol. Et talis clauſula operatur quod ſic ſubſtitutus poterit eligere, an velit directè venire vel ex fideicom. ſi tempora patiantur. Bart. in d. §. Titius & in d. l. Centurio. & l. ſi Titio. in j. de vſufruēt. leg. Bened. Plumbinus. in l. ſi quis ſerno. de ma. teſta. Soci. d. conſil. cxliij. diligenter. col. ij. in j. vol. & conſil. cccc. quoniam. ij. vol. Dec. in l. precibus. col. xij. C. de impub.

Quartò quæritur an d. Franceſia ante diem mortis poſſit reſtituere, videtur quod non: quia non eſt licitum facere id quod alteri nocet, & ſibi non prodeſt. l. fluminum. ff. de damn. infeēt. Sed hæc reſtitutio non prodeſt d. Franceſiæ, & nocet d. Cambi. ergo non poteſt fieri.

Secundò, patet quia reſtitutio non poteſt fieri in præiudicium tertij. doct. in l. poſt mortem. C. de fideicom. per text. licet non allegent in l. vxorem. §. Seium. ff. de leg. iij.

Tertiò, eſt text. in l. ſed ſi ante. ff. ad Trebell. vbi ſi ante diem ſit hæreditas reſtituta, non tranſferuntur actiones.

Contrarium eſt verius, per text. in l. poſt mortem. C. de fideicom. & no. Bal. in l. maximū. col. v. C. de liber. præterit. vbi dicit quod ſi maritus fuerit ab vxore grauatus vt reſtitueret filiis hæreditatem, poſt mortem, tamen poterit ante mortem reſtituere, ſi creditores velint occupare illa bona, ſequitur Alex. in additio. ad Bart. in l. patrem. ff. quæ in fraud. credit. ſic & d. Franceſia poterit ea viua reſtituere. d. de Leſtrange ſuo filio. ſi d. Cambi velit occupare Baroniam Aleſti vigore areſti lati Tholoſæ. Et hoc ex defuncti voluntate procedit & pleniore officio præſtandæ fidei fungitur qui hoc fa-

cit. text. in l. ſi ſponſus. §. ſi quis rogatus. ff. de dona. inter virum & vxorem. Ibi voluntatem defuncti ſequuti. Nec immeritò, ſæpè enim credimus defunctum voluiſſe, & tamen non rogariſſe, &c. Bald. in Marg. in verb. fideicommiſſum in iij. quæſt. nam dilatio cenſetur adiecta in fauorem hæredis, ergo illi renuntiare poteſt. per l. penult. C. de pact. Secus quando conditio non eſſet appoſita, vt d. l. ſed ſi ante. Alex. ibidem per glo. in l. vxorem. §. Scaruola. ff. ad Trebell. vel poteſt forte intelligi quod erat inſtitutus ſub conditione, & reſtituit ante conditionem extantem, vt non valeat, quia reſtituit antequam ei ſit quæſitum ita elicitur, ex §. præced. iuncto cum d. l. ſed ſi ante.

Non refragatur. l. fluminum: quia ſufficit ſi proſit ſibi vel ſuis. arg. l. ſi. C. de impub. cum aliis multis, quæ cauſa breuitatis omitto. Nec me mouet d. §. Seium, quia ibi ordinata voluntas teſtatoris non ſeruaretur ſi primò fideicommiſſario viuo fieret reſtitutio, quia ſi moreretur peruenirent bona ad conſanguineos primi fideicommiſſarij, licet deberent venire ad ſecundum fideicommiſſum. Et ita non obeſt text. in l. Statius. §. ſin. ff. de iur. ſiſc. quia mater fuit condemnata ex delicto perpetrato per eam, & bona ſiſco adiudicata, ideo ea viuentem non poteſt reſtituere, ſecus in hoc caſu: quia ex negligentia matris non proſequentis, fuit lata ſententia abſolutoria, quæ diſſert vt not. in l. Iulia. ff. de conditio. indeb. Item ibi erat culpa in faciendū, hic in negligendū, & prima eſt grauior. glo. in l. diuus. ff. de Senatusconſul. Silan. & ibi plene dixi.

Sextò, an cenſeatur facta in fraudem videtur quod ſic, quia ea viua d. Cambi poteſt recipere fructus Baronie Aleſti quos fructus non recipiet ſi fiat reſtitutio, ergo videtur frauduloſa.

In contrarium eſt text. formalis, in l. patrem, qui non expectata morte ſua, fideicommiſſum hæreditatis maternæ filio ſoluto poteſtate reſtituit, omiſſa ratione Falcidiæ, & plenam fidem & debitam pietatem ſequutus exhibitionis, reſpondi, non creditores fraudaliſſe. ff. quæ in fraud. credit. ecce verba iureconſul. & l. ſeq. dicit. debitorem, qui ex ſenatusconſulto Trebellia. hæreditatem reſtituit. Placet non videri in fraudē creditorum alienaſſe portionem quam retinere potuiſſet: ſed magis fideliter facere. Ergo fideliter fecit mater ante mortem reſtituendo ſuo filio de Leſtrange.

Item, ratio ſanguinis videtur fraudem excludere. Vt dicit, tex. in l. Procula. ff. de probatio. l. dotem. in ſi. de caſtren. pecul.

Nec ſequitur, poterat d. Cambi recipere fructus, ea Franceſiæ viuentem, ergo non poteſt reſtituere, vel ſi reſtituat dicitur frauduloſa, nam in d. Petrum, idem poterat eſſe, & maximè cum iſta alienatio non fuerit facta, ab eadem Franceſia, ſed à Petro primo hærede.

Sextò, an Baroniam Aleſti alienata per Petrum poſſit vendicari, viua d. Franceſiæ, per d. de Leſtrange, & breui reſpon. quod ſic: quia quando cūque adeſt tacita legalis prohibitio, de non alienando, vt in hoc caſu, quia videtur tacitè prohibitus, Petrus de non alienando, poſtquam tenetur

restituere, d. Francesco sic de dicta Francesca dicitur tunc potest alienatio reuocari, die fideicommissi veniente, secus quando est prohibitio expressa: quia tunc statim alienatio facta potest reuocari. l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. ij. nor. in l. fin. C. de fideicom. Sic consuluit Socin. consil. xliij. viis. col. vlt. volum. iij.

Nec obstat text. in l. cum à matre. C. de rei vendic. vbi filius non potest vindicare fundum alienatum à patre, vel matre, quando est hæres illorum, vel alterus, quia factum defuncti impugnare non debet, cum censeatur eadem persona, cum defuncto. In authen. de iureiur. à morien. præst. coll. v. Imo posset repelli per regulam. l. vendicantem. ff. de euictio. quod est verum quando ista d. Francesca, esset hæres Petri, & veniret vt hæres Petri. Sed non venit ex persona Petri, sed ex propria persona tanquã substituta à d. Claudio de Montefalcone, eius auo. ideo non debet obstat. d. regula vendicantem. Item quia adiuit cum beneficio inuentarij, vt not. in l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. Sic consuluit Guid. Pap. cõsil. cxxxij. Anthonius. in fin.

Nec refragatur text. in l. peto. §. prædium. ff. de leg. ij. ibi tamdiu retinere emptor potest, quandiu debitor haberet: quia loquitur in alienatione necessaria quæ non procedit in casu nostro, quia fuit voluntaria. §. fratre, & ibi Paul. eadem. l. & sic. d. de Lestrage poterit nunc vindicare Baroniam Alesti, per dictum Petrum alienatam, & in qua mater succubuit.

Septimò, an non obstante aresto lato contra d. Franciscam super Baroniam Alesti, possit d. de Lestrage. d. Baroniam petere. Et videtur quod non: quia sententia lata contra hæredem nocet fideicommissario etiam non citato. l. si patroni. §. fin. secundum vnum intellectum. ff. ad Trebell.

Secundò, sic sententia lata contra hæredem nocet substituto, etiam non citato. l. j. §. denunciari. ff. de ventr. inspiciend. Bar. in l. in diem. ff. de aqua pluuiã. arcend.

Tertiò, est text. in l. ex contractu. ff. de re iudic. vbi sententia lata contra institutum inãdatur executioni contra substitutum.

Quartò facit quod not. Bar. in l. j. ff. iudic. solui, vbi tenet quod sententia lata contra reum principalem nocet fideiussori. l. authore laudato. C. de euict. Bal. in l. duobus. ff. de iureiur.

Contrarium in hoc casu credo verius, per text. & ibi glo. vlt. in l. si suspecta in prin. ff. de inofficio. testam. quam approbant communiter docto. quæ dicit quod sententia lata contra hæredem scriptum non citatis legatariis non mittetur executioni contra legatarios si se opponant & quod eis non præiudicauit si non interfuerunt. Imo possunt appellare, si sint intra tempora alioqui poterunt contra rem iudicatam excipere de collusionione, & quod non fuerunt auditi, nec præsumuntur vocati, nisi appareat. Felin. in c. tenor. de re iudic. Idem dico hic, quod licet prætextu aresti non possit appellari, tamen poterit nunc d. de Lestrage probare sententiam esse latam, per negligentiam matris,

quæ filio nocere non poterit ignoranti, vt ibidem dicit, Paulus & alij.

Secundò, licet sententia lata contra eum cuius principaliter interest valeat, contra eum cuius interest in consequentiam etiam non citatum specialiter valebit, tamẽ generaliter per proclama. debet citari, alioqui non citato non præiudicatur, ita intelligitur glo. in l. de vno. ff. de re iudic. Innocen. & alij in c. vlti. de maiorit. & obediẽ. Iohan. Fabr. in §. licet insti. de adoptio. Bar. in l. j. in prin. ff. de præuarica. & l. cum filium in prin. col. ij. de verb. oblig. & in extrauag. quom. in l. sã maie. crim. proced. in verb. per edictũ. Bal. in l. ab eo. col. vlt. C. quom. & quando iud. & in l. si eo tempore. C. de remiss. pignor. Angel. in l. si per lusorio. ff. de appel. Paul. in d. l. sã pẽ. Soci. plenẽ in l. cum filius. col. iij. vers. iij. principaliter. ff. de verb. oblig. glo. in l. cum miles. in verb. faciendã. ff. ex quib. caus. maio. l. aso. in l. rescriptum. in ij. no. ff. de pact. & Hypol. in repet. l. de vno quoque in ix. limit. ff. de re iudic. Letiam. §. fin. ff. de minorib. Sic consuluit Alexan. consil. lxxxv. ponderatis. col. iij. in vj. volum. vbi dicit quod pro substantia iudicij non est citandus nisi ille contra quem dirigitur petitio, sed pro extensione præiudicij debent bene citari illi quorum interest. lege si deserta. C. si propter public. pensit. Paul. in l. in concedendo. ff. de aqua pluuiã. arcend. Dec. in l. in iure ciuili. ff. de reg. iur. Sic cõsuluit Bolog. consil. lxxvij. viis col. penul. & Alex. cõsil. lxxxiiij. in causa. in ij. vol. Imo aliàs non valet secundum aliquos sententia contra non citatos, per l. j. §. itẽ cum ex edicto. ff. quẽ senten. siue appell. rescin. sic consuluit Barb. consil. xxvij. scriptũ. col. ix. in j. vol. licet præcedẽs opinio sit verior, teste Imol. in d. c. fin.

Tertiò, licet sententia lata contra principalem noceret alijs prætendentibus interesse tamen illi poterunt appellare licet principalis, non possit. text. & Bar. & moder. in l. à sententia. §. si hæres. ff. de iudic. vbi dicit posse appellari quocumq; etiam si causa fuerit finita in tertia instãtia dicens. se habere nunc noticiam illius sententiæ. Et sic erit prima sua appellatio not. moder. in d. l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. j. & maxime Alex. ibi. col. iij. Et tunc appellans debet petere pronunciarì latam sententiã sibi non præiudicari, & ita iudex debet pronunciarì. Bar. in d. l. à sententia.

Quartò, licet is contra quem principaliter non est lis mota non sit citandus, vt supra dixi, hoc intelligitur quoad hoc vt valeat sententia, tamen quoad hoc vt eidem præiudicet debet citari, alioqui non præiudicabit sibi, ita tenet expressẽ Paul. in d. l. si suspecta, per c. inter quatuor. de maiorit. & obed. sic consuluit Alex. consil. lxxxiiij. in causa. in ij. volum. sic refert Claud. de Seycell. in repet. §. diui. col. v. & ibi dixit. Alex. quod hæc opinio habet maximam æquitatem. Et si inferret præiudicium, tamen non nisi qualequale. gl. in l. si duo patroni. in prin. ff. de iureiur. glo. in l. j. C. quibus res iudic. non noceat. & cap. cum super. de re iudic. Et istud qualequale præiudiciũ est quod inducit præsumptionem contra tertiũ. glo. in c. interrogatum. ij. q. v. Alex. consil. lxxxvj. viis. col. ij. vol. ij. præsumitur

mitur tamen iniusta. Mathesill. no. xxvj. regulam.

Item, non nocebit sententia illis, qui non audierunt edictum, vel aliàs non sunt in culpa. c. cum in tua. qui matrim. accus. poss. & ibi Innoc. & alij. l. etiam. §. si. ff. de minorib. Soci. expressẽ. in tracta. de citatione. artic. v. q. j. Ergo ista sententia siue arestum non nocebit domino de Lestrage ignoranti, qui non est in culpa. Et quia non fuit vocatus, & erat minor eo tempore, quo causa agitabatur, ideo ei nocere non debet.

Præterea si inuentarium conficiatur absentibus aliquibus creditoribus, & non citatis, illis non præiudicatur. Bar. in authen. sed cum testator. col. penul. C. ad leg. Falcid. Ergò etiam non oberit hæc sententia domino de Lestrage, non citato. Bald. in authen. si omnes. C. si minor se ab hæredit. absti. Paul. in l. si. §. cum igitur. C. de iure delib.

Imò, quod fortius est, quando certus est is cuius interest, non sufficit citatio per ædictum. Innocen. in cap. cum in tua, qui matrim. accus. possunt. not. Iohan. Andr. & alij. in c. si. de elect. lib. vj. Felin. in c. exhibita. de iudic. sicut erat hic. d. de Lestrage. De quo etiam dubitabat Cambi, cum in venditione fecerit sibi caueri de euictione, si res d. de Lestrage substituto euinceretur. Ergo imputeretur Cambi quod non fecerit citare d. de Lestrage, antequam proferretur arestum, vt postea conticeret.

Insuper rei iudicatæ exceptio non obest, quando tria non concurrunt, eadem res, eadem causa, & eadem conditio personarũ. l. cum quaeritur, & seq. ff. de except. rei iudic. Nec dicitur venire contra sententiam qui postea agit. l. & an eandem. §. actiones. ff. eod. sic igitur d. de Lestrage, cum non sit eadem persona, cum matre, poterit venire. Nec dicitur venire contra arestum, quia non fuit latum contra eum, non citatum nec vocatum.

Imò, si lata sit sententia definitiua absolutoria in reali, quia non est probatum de possessione, tunc si appareat reum ita possidere, potest ex noua possessione conueniri. l. si quis ad exhibendum. ff. ad exhibend. l. procurator. in ij. rem ratam haberi. Si verò lata sit absolutoria, eo quia non probauit ius ad se pertinere, quod intentabat, & tunc si per ius diuersum, concluditur de nouo, quam in veteri, illo casu non obstat exceptio rei iudicatæ. l. minor. §. j. ff. de euictio.

Sic consuluit Bal. cõsil. cccclxij. ad euidentiam. in ij. vol. Sed d. de Lestrage agendo concludit ad diuersum ius quod habebat, & habet, videlicet ex testamento magnifici D. Claudij de Montefalcone, & non ex iure matris d. Francescæ, ergò non debet sibi obesse rei iudicatæ exceptio, alioqui in dies posset hæres permittere se condemnari in fraudem fideicommissarij, quæ fraus est tollenda. l. in fundo. ff. de rei vendic. Et illam causulam ponit Capol. cautel. cccxxxvij. ad hoc. & c.

Item, licet supra adducta sufficiant, tamen adduco vnum, quod in hac materia multum videtur considerandum. Nam antequam obster exceptio rei iudicatæ oportet quod sit decisum illud quod petebatur. Alioqui non obstat rei iudicatæ exceptio. Bart. & alij in l. j. C. de ord. iudicis, vt potet

si quis petit hæreditatem patris, vt filius, & opponitur quod non est liber, & quod non est filius, si pronuntietur hæreditatem sibi deberi, tacitè dicitur decidi quod est liber & filius, alioqui hæres patris pronuntiarì non potuisset. Sed si iussit lata absolutoria, non sequitur quod nõ sit liber, & non sit filius, quia potuit ferri absolutoria, ex quo alius fuerit institutus, vel ex alia simili causa. vnde cum de necessitate non inferatur hoc, sequitur quod super hoc non obstat exceptio rei iudicatæ per not. in d. l. j. sequitur Paulus in l. quod in diem. §. si rationem. ff. de compensat. Sic in casu nostro non inferitur, quod sententia absolutoria sit lata, eo quod domina Francesca non haberet ius vendicandi, sed eò quod non probat, & in dubio lata præsumitur, eò quod non probauit. Bart. in l. ex duobus. col. v. versic. quarto. quarto. ff. de duobus reis, per l. Iulia. ff. de condic. indeb. & l. si inter me & te. de except. rei iudic. Felin. in d. c. aduersario. col. iij. Ergò ista sententia, siue arestum absolutorium non debet nocere, d. de Lestrage, sic consuluit Socin. consil. cclv. in causa, vbi dicit non sufficere dicere bene vel malè iudicatum: sed oportet dicere iustè concessum vel non. Ideo hæc sententia, siue arestum potuit ferri ex duplici causa, videlicet quia mater non habebat ius vendicandi, vel quia non probauit se habere, licet verè haberet. Et si dubitetur ex qua causa fuerit lata, præsumitur ex causa quæ minus nocet, & sic eò quia non probauit. Authen. & Panor. in c. aduersario de except. per text. in l. j. §. Ignominia. ff. de his qui nor. infam. & l. quarta, de suspic. tutorib. Imò si reus fuerit simpliciter absolutus, non expressa causa, non obstat exceptio actori denuo agenti. gloss. in l. si quis ad exhibendum. ff. de except. rei iudic. Specul. in titul. de offic. omnium iudic. §. de seruit. versic. quid si reus. Soci. consil. xciiij. in caus. col. ij. & seq. in ij. vol. Panor. & Felin. in c. aduersario de except.

Vltra prædicta non erit inconueniens tenere, quod ad substitutum & fideicommissarium vniuersalem, spectet minus principaliter commodũ, & sic ideo sit citandus, quod sic probatur. Is ad quem pertinet commodum minus principaliter potest in testamento esse testis, vt legatarius. §. legatariis. insti. de testam. sed fideicommissarius vniuersalis potest esse in testamento testis, vt ibidem dicitur quia non iuris successores sunt. Et ita tenet Bald. in l. distantibus. col. j. C. de testam. Igitur minus principaliter etiam ad eos commodum spectat, facit l. qui testamento. ff. de testamen. l. quædam. §. his autem. in verb. iuris, successor. de eden. consuluit. Alexand. consil. cxix. quando omne. columna quinta. in vj. volum. vnde dicit Bartol. in l. ambitiosa. ff. de decret. ab ord. faciend. colum. iij. & Bald. in prima constitutio. C. in §. quibus. vbi dicit principaliter accipi pluribus modis. Et secundum magis proprium modum accipitur, non vt denotet ordinem naturæ vel temporis, scilicet quod vnus primò in tempore, d. catur, alius secundo, sed vt denotet ordinem intellectus, id est, considerato sine, quia illud dicitur principaliter esse finis ad quod intellectus finaliter tendit. vnde si ali-

quid fieret ad duos fines æqualiter, reſpectu vtriuſque diceretur principaliter fieri. Ponit Bart. exemplum in duobus reis, in quibus vnus obligatur hodie, alter cras, licet vnus fit primus in tempore; tamen quilibet dicitur principaliter obligari. l. iij. ff. de duob. reis. Item ſi vnus ex duobus reis promittit. Mihi parè, alter ſub conditione, vel ad diem, dicitur vterque principaliter obligatus, & non in conſequentiam. Lex duobus. l. c. l. i. ff. de duob. reis. Idem ſi plures ſint perſonæ facientes vnum actum, ad diuerſos fines in perſona cuiuſlibet dicitur principaliter intereſſe reſpectu ſinis intellecti per eum, & ita proprie magis accipitur, nam verba in dubio debent accipi in proprio ſignificato. l. j. §. ſi. ſi. ager veſtigal.

Igitur actus teſtandi fuit factus principaliter propter hæredis inſtitutionem, & etiam principaliter propter ſubſtitutionem, ſecundario autem dicitur factus, propter legatarios. gloſſ. in l. nullus. ff. de teſtib. Bald. in l. principaliter. in ij. C. de liber. cauſ. Fateor tamen quod conſiderato ordine temporis principaliter, id eſt prius, eſt facta inſtitutio. ſed ſecundum magis proprium modum debet conſiderari ſinis, non ordo temporis. Alex. conſil. cxix. volum. vj. Certum enim eſt quod ſecundum ordinem temporis, primo vocatur inſtitutus, ſecundo fideicommiſſarius, qui capit de manu hæredis. l. facta. & l. reſtituta. ff. ad Trebell. & tamen fideicommiſſarius dicitur principaliter vocatus, vt ſupra dixi. Item quia loco hæredis habetur. l. j. §. ſi hæres, & l. reſtituta. ff. ad Trebell.

Immo quandoque dicitur magis principaliter quam hæres, ſi maior pars hæreditatis ad eum venire debeat. Bart. in l. cum res. §. culpa in fin. ff. de legat. j. Ergo teſtamentum principaliter dicitur factum propter hæredem inſtitutum. §. ante hæredis. inſtit. de leg. & etiam principaliter in fauorem ſubſtitutorum, qui ſimiliter dicuntur hæredes. l. j. ff. de vulgat. & l. ſi filiuſtam. quod cum eo. Cum ergo principaliter ſit factum in fauorem d. de Leſtrange nihil mirum ſi debuit vocari, & ſi non eſt vocatus non poteſt eidem ſententia præiudicare, nec areſtum Tholoſarum.

Item reuocatio mandati, quæ quandoque parui poteſt eſſe præiudicij non valet, niſi ſit intimata reuocato. cap. ex inſinuatione & cap. in noſtra, de procurat. clemen. vna. de renuntiat. cap. ex parte decani de reſcript. à fortiori ergo ad hoc vt noceat ſententia domino de Leſtrange debebat citari. Poſtquam ergo non fuit citatus, non præiudicabit ſibi areſtum latum contra matrem.

Præterea quando inter duos nobiles contenditur de iuriſdictione alicuius caſtri hoc non præiudicat populo, qui non interfuit tunc cauſæ. Bald. in lege ſecunda. C. de liberal. cauſ. ſic nec hoc areſtum latum contra matrem nocebit domino de Leſtrange qui non interfuit cauſæ, nec ſciebat cauſam agitari, ſaltem non præſumitur: quia in facto alieno ignorantia præſumitur. lege finali. ff. pro ſuo.

Poſtremo, licet non poſſit d. de Leſtrange ab areſto Tholoſano appellare, tamen aurum, quod

dicunt, Tholoſanum non debet ei nocumēto eſſe. Nam ad ſuperiorem cauſa deuoluitur, videlicet ad regem, ſeu ad ſuum magnū conſilium. Si enim coram d. ſenatoribus Tholoſanis cauſa nunc iterum ageretur ſententiæ ſuæ fauerent idem iuſtè fuit conſilio magno commiſſa per Chriſtianiſimum regem. Et ita dicit Bartol. debere fieri in lege à ſententia. in principio, colum. vltim. ff. de appellat. inſtit.

Vltimò, ſi principalis de cauſa tranſegieſſet, vel inſtantiæ renuntiaſſet admitteretur adhuc d. de Leſtrange, tanquam tertius ad proſequendum d. cauſam. l. à ſententia. §. idem reſcript. ff. de appell. multò ergo magis, ſi tacitè erit exclusus, vt concludit Bartol. in l. ſi perluſorio. col. j. verſic. ſed hinc dubitatur. ff. de appell.

Vltimus, vbicunq; commiſſum fuerit conſcientiæ alicuius poſtquam non habet ſuperiorem in mundo non poterit appellari. glo. ſingul. in cap. ſtatutum. §. aſſeſſorem de reſcript. in vj. in verb. relinquitur. vbi dicit quod ſolus Deus, & nullus alius iudex eſt cognitor. Iaſon. in §. ſed iſte. num. cxxxvj. inſtitutio. de act. & l. nec quidquam. §. vbi decretum. col. vij. ff. de offic. proconſul. & l. à iudice. colum. iij. C. de iudic. & l. de pupillo. §. qui opus. ff. de noui oper. nuntiat.

Attamen ſuperior poterit emendare quod factum eſt parte inaudita, vel aliàs male factum. glo. ſingul. in clemen. vna. in verb. oneramus, de iure patronat. Iaſon. in §. ſed iſte. columna quinta. inſtit. de act. & Barba. in ij. quaſtio. ſecundæ partis. colum. iij. num. 18. Et hoc in his quæ ſunt magni præiudicij vt hinc Barba. in additio. ad Bal. in cap. j. colum. vlti. de conſuetu. reſt. feud. Ergo magnum conſilium emendare poterit, quod factum eſt domino de Leſtrange abſente, & eidem Baroniam Aleſti ſi viderit expedire, adiudicare.

Octauò, an d. Cambi pro legitima & Trebellianica Petro de Montefalcone debita, poſſit Baroniam Aleſti retinere, & text. decidit in l. Marcellus. §. reſque ab hærede alienaræ ſunt in quartam imputantur hæredi. ff. ad Trebell. Nam filius etiam prohibitus expreſſe, alienare, tamen poteſt & vendere pro rata ſuæ legitimæ, quam habere ſine onere debet. lege quoniam in prioribus. C. de inoffic. teſtamen. & etiam pro ſua Trebellianica, prout conſuluit. Aretin. cõſil. xvij. viſa & diſcuſſa. col. iij. & ſeq. cum communis opinio ſit doct. quod filius rogatus ſub conditione poteſt detrahere duas quartas, legitimam, ſcilicet & Trebellianicam. cap. Raynucius & cap. Raynaldus. de teſtamen. cum ſimilibus. Et iſtud ex generali conſuetudine mundi, totius obſeruetur. teſte Iaſon. in d. Authen. res quæ, colum. ij. C. de fideicommiſſ. Imò filius alienando videtur elegiſſe totam rem quam alienauit pro Trebellianica & legitima. d. Authen. res quæ etiam inuito fideicommiſſario, ſecundum Bar. ibi, & Doct. Et hoc eſt ſtatutum, vt magis ſubueniatur filio, qui alienauit, vt non teneatur emptori de euictione. text. in §. quamobrem. in authentic. de reſtitut. & ea quæ parit. in xj. menſe. collatio. iij. Paulus & Iaſon. in d. Authen. res quæ, & Iaſon. poſt alios.

alios, in d. l. ſin. §. ſed quia noſtra. C. communia. de leg. in vij. limit.

Fallit, quando malitioſè filius alienaret. Bartol. in d. Authen. res quæ & Bald. in l. filium. C. famil. herciſcund. Et intelligitur alienaſſe malitioſè, ſi rem multò plus valentem, quam ſua quarta vendidiſſet, ſicut in caſu noſtro prærenditur, ſecundum ea quæ in creditore ponit Bar. in l. alio. ff. de alim. & cib. leg. Et ita expreſſe decidit Aretin. d. conſil. xvij. col. v. verſic. his breuiter. vbi concludit valere alienationem vſque ad legitimam & Trebellianicam, & quatenus excedit pro rata poteſt ab hærede vendicari. vt ibi, per c. Raynaldus. de teſtam. ſicut è contra quando libertus alienat in fraudè legitimæ patroni, reuocatur alienatio, quatenus tangit legitimam, de reſiduo aut valet & tenet dicta alienatio. l. j. §. quamuis, & ibi not. ff. ſi quid in fraud. patro. Tamen ſi filius conſumpſerit dimidiam partem hæreditatis, vel bona ſufficiencia ad ſuam legitimam reuocabuntur in totum alienata. Iaſon. in d. Authen. res quæ. in fin. vt hinc prærenditur, quod Petrus, filius teſtatoris, conſumpſit bona vltra ſuam legitimam, & ſic nil vltra poterat alienare.

Notandum eſt, quod hæres tenetur reddere rationem adminiſtrationis, de malè adminiſtratis, vel dilapidatis, vel neglectis ipſi fideicommiſſario vniuerſali. l. mulier. §. ſed etenim. ff. ad Trebellia. Bar. in l. cum tale. §. Titius. de conditio. & demonſtratio. & l. Marcellus. in princ. q. penul. ad Trebell. Et hoc expreſſe tenet Bal. in l. filium in ſi. C. famil. herciſc. dicens hæredem teneri ad intereſſe ſi abuſus eſt rebus hæreditariis, vt hinc præſupponitur.

Nonò, quæritur quora ſit euſdem Petri legitima, & text. in Authen. nouiſſima. C. de inofficioſ. teſtam. dicit quod ſi ſint quatuor liberi, aut infra, debetur eiſdem pro legitima tertia pars hæreditatis de duodecim, quod ſi ſint quinque liberi vel vltra, debebitur eis dimidia pars hæreditatis. Si ſingamus hæreditatè valere duodecim mille libras, & quinque eſſe liberos. Legitima cuiuſque erit mille, & ducentæ libræ. Si detrahatur poſtea quarta Trebellianica, detrahentur tres mille libræ. Et ſic hæres habens duas quartas, habebit quinque milia librarum & ducentas, & hoc computant doct. vſque ad dimidiam hæreditatis, quod non eſt verum, vt videtis, ſed circa dimidiam, & quandoque vltra dimidiam habet hæres, detrahens duas quartas, aliquando minus.

RESP. CLXXVII.

Areſti notabilis executio.

Executio
areſti con-
tra hære-
des.

Equitatem ac iuſtitiã amplectens dico areſtū magni conſilij exequi poſſe contra Annam, vel eius hæredem, tam ſuper re, quam ſuper fructibus legitimæ. Et hoc probatur ratione, quia hæres vel ſucceſſor in vitium deſuncti Anthonij de Grimault. Ergo contra eam fiet executio. l. j. C. de fructib. & liti. expel. & etiam quia res tranſit ad Annam cum ſua cauſa ſuiſque vitii. l. Pompon. ff. de acquir. poſſeſſ.

Secundo, fructus dicuntur pars rei. l. fructus. ff. de rei vendic. l. in lege Falcidia placuit. ad legem Falcid. poſtquam poteſt mitti executioni quoad res, ergo etiam quoad fructus, quia acceſſorium ſequi debet naturam principalis. l. cum principalis. ff. de regul. iur.

Tertiò, fructus bonorum debent eſſe euſdem naturæ, ſicut bona. Ancha. in repet. c. acceſſorium. in j. not. de regul. iur. Refert Soci. conſil. xcij. circa primum col. vij. verſic. confirmatur dicta conſuſio. in j. vol. Quod ſic probatur. nam ſi aliqua prædia ſint mihi obligata, fructus etiam ex illis percepti cenſentur obligati. l. Paulus. §. j. ff. de pignor.

Item probatur. in l. ſi. C. de frum. vrbis Conſtantinopolit. libr. xj. vbi lucrum ex re proueniens eſt euſdem naturæ cum re, & quoad diſpoſitionem, ſeu alienationis prohibitionem comprehenditur cum ipſa. & ibi dicit Bart. quod ſi contracta ſit ſocietas inter ſocios ad certum tempus, ſicut capitale non debet minui poſitum in ſocietate, ita nec lucrum, quod aſſumit ſibi naturam, quam habet capitale, ſic & fructus huius legitimæ erunt euſdem naturæ ſicut legitima. Et ſic poterit in illis fieri executio contra illos, contra quos ſit executio in legitima, probatur etiam per text. ſingul. in l. ſi. ibi, ſed diuus Traianus inter mouentia fructus quòque haberi reſcripſit. ff. de requirèd. reis. vbi diſpoſitio illius tituli, per quam bona tam immobilia, quam mobilia contumacis annotantur, interpretatur vt procedat etiã in fructibus. En ergò quod areſtum ſuper rebus, etiã procedere in fructibus ita debet, vt exequatur cõtra quæ debet exequi ſuper rebus.

Quartò ſuadetur, fructus augent ipſam rem. l. Item veniunt. §. fructus. ff. de petito. hæredit. & d. l. in lege Falcidia placuit. Vnde fructus cenſentur res hæreditaria: ſicut reliquum patrimonium. Et ideo ex eis poteſt legitima ſuppleri. Angel. per illum text. in l. Centurio. ff. de vulg. ſi cenſentur in patrimonio ſicut alia bona, ergo idẽ ius erit in eis, ita, vt areſtum ſuper rebus, habeat locum in fructibus. Et hoc videtur dicere ſecundum areſtum, videlicet vt poſſit exequi ſuper terris & rebus Annæ. Sed rei appellatio generalis eſt. l. j. ff. ſi cer. pet. vt comprehendat fructus. l. rei appellatio. & cauſæ & iura continentur. ff. de verb. ſignifi. Et dicit ibi glo. cauſæ, id eſt fructus, & ſic clarum eſt areſtum dicens, *a ordonné ledict conseil que ledicts de Chaſtilon pourront faire exccuter ledict areſt du quatriefme iour de May ſur les terres & choſes comiennes en iceluy.* [dictum Conſilium decreuit, dictos de Chaſtilon poſſe d. areſtum executioni mandandum efficeret à iij. Maij die, ſuper terras & res in eodẽ comprehenſas.] Ecce ergo quod vult vt exequatur ſuper terris, & ſic pro legitima, & choſes, id eſt rebus, & ſic pro fructibus, & hoc ſufficeret etiam ſi alia non eſſent.

Quintò, probatur fructus habere eadẽ priuilegia quæ ipſa res. Angel. per illum text. in Auth. de æqualit. dot. in §. j. col. vij. vbi dicit quod omne priuilegiū datum principali trahitur ad eius augmentum. Sic conſuluit Iaſon. cõſil. cxlvj. punctus quaſtionis. col. ij. vol. ij. vnde augmentum legitimæ regulatur ſe-

Executio
ſit tam ſu-
per fructi-
bus quã ſu-
per re prin-
cipali.

cundum naturam legitimæ. Calder. conſil. xxxij. an ſi ſtaturum. ſub rub. de teſtam. ad eod quod ſicut filius non poteſt grauari in legitima, ita nec in fructibus, & in eius augmento. Albertus Brunus in tract. de ſtatutis excluſion. fœminas. artic. x. q. iij. verſic. poſtremo. col. antepenult. per l. quoniam in prioribus. C. de inoff. teſtam. vnde dicitur. ſolemnis fructus & acceſſiones eadem actione repeti, ſicut res. l. etiam. C. de iure dotium. & ſic fructus huius legitimæ poterunt in rebus Annæ exequi ſicut ipſa legitima, alioqui grauaretur filius agendo contra diuerſos, & exequendo.

Sexto, confirmantur prædicta per text. in laſſiduis. C. qui portio. in pignor. habeantur. vbi priuilegium dotis habet locum tantum in dote: vt patet in fine ibi, hæc autem tantum ad dotem, &c. & tamen fructus percepti ex re dotali petuntur vnâ cum dote, & habent omnia priuilegia dotis. l. ſi marito. §. ſi fundus. ff. ſolut. matr. multo fortius fructus legitimæ habebunt eadem priuilegia quæ ipſa legitima. Et ſic fiet executio ratione fructus legitimæ contra Annam poſſidentem omnia bona, licet ipſa non perceperit fructus: quia legitima habet priuilegium, vt poſt æs alienum deducatur imprimis. l. Papini. §. quarta aut. ff. de inoff. teſta. ſic & fructus legitimæ, vt ſupra probauimus, imprimis debent deduci.

Septimo, poſtquæ legitima, & eius fructus ſunt deducendi de patrimonio, is qui exequitur areſtū pro legitima debet imprimis deducere & exequi fructus, ſuper illis bonis, quæ d. Anna habuit ratione fructuum ad quos fuit cõdemnatus Anthonius de Grimault, quia illi erant prius debiti filiabus pro legitima. Ergo ſuper his bonis ratione fructuum habitis debet fieri executio Et ſi non ſufficiant fiet etiam in aliis bonis d. Annæ. Quia Anthonius de Grimault fuit per areſtum cõdemnatus ad omnes fructus hereditatis, & illa, ratione horum fructuum habuit aliqua bona, quæ prius debebant pro legitima applicari. Nec obest ſi dicatur quod d. Anna non recepit fructus, quia duobus modis reſpondeo. Cum enim actionem ad eos habeat, ratione areſti pro ea lari, eos recepisse videtur ad hoc, vt executio poſſit in eum fieri, ſeu eius bona. l. qui actione. ff. de reg. iur. Item, non eſt inconueniens quod vnus recipiat fructus, & ab alio petantur, & contra eum fiat executio. gl. not. in l. j. §. cum prædium. in verb. nunquam. ff. de pignor. Tum quia Anna eſt ſubrogata in locum d. Anthonij de Grimault, ergo debet exequi contra eam, ſicut contra iſtum de Grimault ſi haberet bona, & etiam, quia recipiendo bona, omnes actiones tam actiuæ quam paſſiuæ tranſlatæ ſunt in eam. l. j. in princ. ff. ad Rebel.

Octauo, vna res non debet diuerſo iure cenſeri, l. eum qui ædes. ff. de vſucap. vt, videlicet fiat executio in legitima contra vnum, & in fructibus contra alium, imò areſtum, tantumquam indiuiduū, exequi debet contra iſtam Annam, quæ conſentiit vt exequeretur, alioqui ſi non poſſet mitti executioni contra dictam Annam, areſtum vltimū eſſet alterius litis initium, quod ſummopere vitandum eſt. l. iij. §. ait prætor. ff. de re iudicata.

Nono, dicta Anna conſentiit, & ratione ſui con-

ſenſus ſupremū conſilium tulit ſuum areſtum, vt videlicet primum areſtum contra d. de Grimault latum exequeretur contra Annam, ſuper terris & rebus contentis in primo areſto, ſecundū formam, de qua eſt text. in c. quia. V. qui ibi, ſecundum formam, de iudic. Forma autē eſt modus ſecundum quē aliquid fieri debet. Bal. in rubr. ff. de iur. & iur. col. ij. ſed forma primi areſti erat, vt primò fieret executio pro legitima, ſecundò pro fructibus, ſic & iſta forma ſeruari debet contra d. Annam: nam in d. primo areſto continebantur fructus legitimæ. ergo & in hoc ſecundo, alioqui non fieret executio areſti ſecundi, quia nil cenſetur actum quando aliquid ſuper eſt agendum. l. penul. C. de his quib. vt indig. Et ſi hæc forma omitteretur, actus eſſet nullus. c. cum dilecta de reſcrip.

Decimo, ſecundum areſtum non exequeretur contra Annam, iuxta primi tenorem, niſi in fructibus etiam exequeretur, & ſic eſſet eluſorium contra l. ſi prætor. ff. de iudi. Nam imprimis debemus recurrere ad tenorem primi Areſti, & ſecund. illud exequi, vni verborum intuentes. dicit text. in ca. ſi cui de quibusd. cap. extraord. in libris feudo. quem allegat laſ. cõſil. lxxvij. vt oportuē. col. j. in j. vol. licet non inuenerim text. & ſic intueri debet primū areſtum, & ſecundum eius formā & tenorem exequi contra Annam, iuxta conſenſum ſuum.

Vltimo, areſtum vltimum referens debet intelligi ſecundū terminos & qualitates primi ad quod referitur. text. in authen. de filiis ante dotal. inſtrum. natis. colla. iij. Bart. in l. nihil. ff. de contugend. cum emancip. liberi: ſed primum areſtum loquitur de fructibus in quibus erat cõdemnatus d. de Grimault. Ergo etiam ſecundum loquitur de fructibus. Et ſic concludo, ſalua correptione melius ſentientis, vt tam ſuper legitima quam ſuper fructibus poſſit exequi areſtum contra res & bona d. Annæ. Et alia adducerem, niſi me premeret pars, ideo his contentus me ſubſcripſi.

RESP. CLXXVIII.

De ſubſtitutione in genere.

Villielmus de eccleſia mercator ſuum condidit teſtamentum, in quo filium ſuum Dominicum inſtituit hæredem vniuerſorum bonorum, & eidē ſubſtituit, ac filiis ſuis, ſi decederent ſine liberis maſculis ex legitimo matrimonio procreatis, vel filij filiorum decederent ſine liberis etiam maſculis filium antiquiorem. Et ſi nullus ſuper eſſet filius ſubſtituit proximiorē gerentem cognomē dictæ familiæ. Teſtatore mortuo Dominicus duxit vxorē, ex qua habuit filium Franciſcū, qui mortuus fuit ſine liberis: quaritur, an valeat talis ſubſtitutio, in perſona pupilli nõ inſtituti. Secundo, præſuppoſito quod valeat. Mater in qua parte debet ſuccedere: Et hæc quæſtio indigeret declaratione legali, vel facta à Parlamento, maxime ab eo in quo viger ius ſcriptum & copia peritorum, ſicut eſt venerabile & ſanctū Parlamentū Tholoſa

Subſtitutio facta ei qui non inſtituitur, an operetur in eo inſtitutionem.

Tholoſanum, in quo tota ſynodus ciuiliſ Philoſophiæ reſidet, & in hac quæſtione adhuc ſub indice liſ eſt. Vt in ſimili dicit glo. in l. ex conſenſu. ff. de appell. Et hoc tenet expreſſe. Angel. conſil. vij. ex dicto themate. in princ.

Et primò quòd valeat tale fideicommiſſum etiã in perſona filiorum eſt text. in l. Titia. Scio. §. Scia. ff. de leg. ij. vbi ex grauamine iniuncto vltimo decedenti ſubintelligitur tacita ſubſtitutio, inter collegatarios. Et ſic reſultat tacite, etiam quidam honos.

Secundò probatur, in re dubia fauendum eſt teſtamento, & pro eo interpretari debemus. l. quotiens. ff. de reb. dub.

Tertiò probatur, per l. ſi ita ſtipulatio. ff. de oper. libert. vbi ſi patronus ita ſtipuletur à libero, ſi decem dierum operas non dederis viginti nummos dare ſpondeſ? operas cenſetur libertus promiſiſſe. Ita & teſtator ſubſtituendo, videtur eos inſtituere.

Quartò, facit illa vulgata regula, qui vult antecedens, videtur velle & conſequens. l. illud. ff. de acquir. hæred. l. ij. & ibi not. ff. de iurisd. omnium iudic. l. prima. & ibi Claudius. ff. de inſtitut. & iur.

Quæ regula etiam procedit in materia odioſa. c. ex literis de exceſſib. præla. laſ. in l. Centurio. nu. 56. ff. de vulg.

Quintò probatur, per l. ſi Titio pecunia. §. ſi. cū l. ſeq. ff. de lega. j. vbi fideicommiſſum poteſt relinqui venientibus ab inſtato.

Sextò, facit quia non adimendo videtur relinquere filiis filiorum. l. denique. §. interdum. ff. de pecu. leg. & l. alio. ff. de alimen. & cibariis leg. & ibi glo. j. facit text. melior. quem non adducunt doct. in l. conſciuntur. ibi. ſed ideo fideicommiſſa dari poſſunt ab inſtato ſuccedentibus, quoniam creditur paterfamil. ſponte ſua his relinquere legitimam hæreditatem. ff. de iur. codicill. & ibi dicit gl. eſſe fictionem. Ideo non poſſe contrarium probari text. formalis. in l. j. §. ſciendum. ff. de leg. ij. vbi ſunt verba hæc: ſciendum eſt autem eorum fidei committi quem poſſe, ad quos aliquid peruenturum eſt morte eius, vel dum eis datur, vel dum eis nõ adimitur, & poſtea ſequitur, ſed & eius qui nondū natus eſt, fidei committi poſſe, ſi modo natus nobis ſucceſſurus ſit.

Septimò facit, nam voluntas teſtatoris eſt ſeruanda. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonſtrat. c. vltima voluntas. xij. q. ij. & expedit reipub. vt ſeruatur. l. vel negare. ff. quæ ad. teſtam. aperiat. Sed voluntas teſtatoris eſt quod veniat ad proximiorē deferentem cognomen dicti teſtatoris, ergo ad illum debet venire, cum illa voluntas non ſit iuris contraria debet ſeruari. l. eſtand. C. de teſtamento. & l. nemo poteſt. ff. de leg. j. & vbi que not.

Octauò probatur quòd à teſtatore cenſeantur vocati. per gl. in l. Lucius. ff. de hæredib. inſtit. quod ſic probatur, quia filia fœminæ venirent cum maſculis de iure, & ab inſtato. l. maximum virium. C. de liber. præterit. ſed in caſu noſtro non veniret, quia ſunt excluſæ iudicio teſtatoris, cum maſculi tantum ſint vocati. Ergo cenſentur maſculi vocati iudicio teſtatoris & non ab inſtato, cum eodē

iudicio fœminæ excluſantur. arg. l. prætor. ff. de iudic. c. qualis. xlv. diſtinct.

Nonò, iſta opinio etiam de ſtylo ſeruatur, & de communi vſu, & ſecundum eam fuit ſæpius iudicatum, vt teſtatur Guid. Pap. in ſuis decif. q. xxxix. Doctores. & cõſil. cxxxv. conſiliū. colla. ij. Dicen. Ita cõſuetū eſſe iudicare Parlamentū Delphinale.

Ergo verifiſimile eſt, quod tot viri prudentiſſimi, doctiſſimi & iuſtiſſimi iudicauerūt ſecundum leges & æquitatem. iuxta. l. humanum. C. de legib.

Decimò probatur, qui eſt cauſa cauſe, eſt cauſa cauſati. arg. l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. Sed primus teſtator fuit cauſa prima acquisitionis bonorum, ideo potuit grauare. Bal. in l. precibus. col. vltim. C. de impub. per l. ſi fuerit. §. ſi. ff. de legat. ij.

Vndecimò, facit text. in l. ſi ita quis hæres inſtituatur. ff. de hæredib. inſtit. vbi illa verba: ſi legitimus non vendicauerit hæreditatem importat inſtitutionem, ergo & illa verba ſi ſine liberis decedat ſubſtituo.

Vltimo facit, quia per verbum, inſtituo, fit ſubſtitutio, ſic & per verbū, ſubſtituo, videtur fieri inſtitutio. text. in l. Gallus. in prin. & ibi gl. ff. de liber. & poſth. text. in l. poteſt. & ibi laſ. in ij. no. de vulg. Ergo Franciſcus videtur inſtitutus, & ſic potuit grauari.

Item facit text. melior de iure in l. cum ita. §. ſi. ff. de adoptione. legat. Et hanc opinionem tenuit la cobus de Bello viſu. vt refert Bar. in l. Centur. cell. xj. verſi. quæro vltius quid ſi teſtat. nu. xxxvij. de vulg. ff. Bal. & Salycet. in l. precibus. coll. vlti. C. de impub. & aliis ſubſt. Idem tenent Angel. & Areti. & Lancel. in l. Centur. ff. de vul. Angel. in §. ſi inſtit. de pupill. Petrus de Anch. conſil. lxxiiij. contra Philippum. & in c. ſi pater. in xij. not. de teſtam. Bal. & Corneus. in l. ab eo. C. de fideicom. Petrus de Ferrariis. cum ſua diſtinct. in practica ſua, in forma libelli, quo agitur ex ſubſtitutione. in verb. compendioſa. verſic. rurſum quaritur. col. vij. Guid. Pap. in ſuis decif. q. xxxix. Doctores & in conſil. cxxxv. cõſiliū. cum ſeq. & con. cxl. conſil. col. tertia. Barbat. conſil. lv. præclare ſcribitur ſapient. col. vj. & ſeq. & Lancelo. Polit. in tract. ſubſtitut. de compendioſa. col. xij. verſic. quaritur circa prædictam. & Socin. conſil. cclxix. materia. in ij. vol. ſibi contrarius. & cõſil. ccl. in cauſa Bournienſi. eo. vol. colla. vj. & ſeq. & Decius ſibi contrarius. cõſil. cclxx. & cõſil. cccxviij. in cauſa nobilium.

Contrariam tamen opinionē tanquam cõmunē probo. Primò, quia ea quæ veniunt in conditione non inducunt diſpoſitionem. l. ſi quis ſub conditione. ff. ſi quis omiſſa. cauſ. teſta. Item verba narratiua non inducunt diſpoſitionem. ca. ſi Papa. de de priuileg. libr. vj. Clem. vna. de probatio.

Secundò probatur quem non honoro, grauare non poſſum. l. ab eo. C. de fideicom. ſed auus non honorauit iſtum Franciſcum eum inſtituendo, ergo non potuit eundem grauare. l. planè. in ij. §. ſina. cum l. ſeq. de legat. j. l. & ſi ſua. §. j. de leg. ij.

Tertiò, inducta ad grauamen non poſſunt inducere inſtitutionem, & ſic contrariū effectum arg. l. legata. inutiliter. ff. de leg. j. & l. legata. de adm. leg.

Quartò, facit text. in l. cum quaſi. §. ſi plures. ff.

de fideicommiſſi libert. vbi ſi vnus hæres grauatur in tota re hereditaria, non per hoc videtur ſibi alia res prælegata, ſed debet à cohæredibus emere illorum partem. Ergo grauando non intelligitur relinquere.

Item facit text. not. in l. filiusfamilias. §. cū quis. de leg. j. vbi ſunt hæc verba, cum quis rogatus erat ſi ſine liberis deceſſerit per fideicom. reſtituere, cōditio defeciſſe videtur ſi patri ſuperuixerint liberi, nec quæritur an hæredes exſtiterint. Ecce quomodo non cenſentur inſtituti poſiti ſub conditione.

Quintò, etiam facit text. in l. hæreditas ad Statium. de hæredib. inſtit. vbi teſtator adiciendo omnino non videtur hæredem inſtituere tacitè. Et ita ponderauit eum Bal. ibi & doct. Alex. Areti. & Iaſ. in d. l. Centurio.

Sextò, ſi valerent hæc ſubſtitutio de nepote facta ab auo fieret iniuria patri ſuo, in cuius poteſtatem eſt recaſurus poſt mortem aui, quia auferret d. patri poteſtatem ſubſtituendi pupillariter. Et ideo videtur quod non valeat. Bar. in l. ij. ff. de vul. per illum text.

Item cum non eſſet conceptus, nec genitus tempore mortis teſtatoris. l. Gallus. ff. de liber. & poſth.

Septimò, facit text. in l. qui duos. ff. de vulg. vbi non valet legatum relictum à ſubſtituto, ergo etiã hic non valet fideicommiſſum relictum à Franciſco.

Octauò, facit quod teſtamentum non poteſt incipere à ſubſtitutione, ſed oportet quod primò ſit inſtitutio. l. ij. ff. de vulg. l. ſi quis ita inſtituatur. & ibi gloſ. ff. de hæredib. inſtit. gl. in l. Gallus. in princ. ff. de libe. & poſth. Sed hic non eſt inſtitutio in perſona Franciſci, ergo non erit ſubſtitutio.

Nonò, non inuenitur lex quæ dicat quod ſubſtitutio præſupponat tacitè inſtitutionem. Imo eſt text. in contrarium. in l. ex facto etiam. ff. de hæredi. inſtituend. l. ſi quis eum, §. ſi. de vulg. l. poſthum. de iniuſto.

Nam ſubſtitutiones ſunt priuatiuæ & extinctiuæ inſtitutionum, quia in defectum inſtitutionis incipiunt. l. quando. ff. de acquirend. hæredit. Petrus de Ancha. conſil. cxxxvij. principaliter. Curtius conſil. xliij. quia inquit.

Decimò, ordinio iſta eſt communis, vt infra patebit. Ideo tenenda. l. ff. de offic. quæſtor.

Etiã ſi contraria opinio videretur verior, Ful. conſil. xxxij. Titius in teſtamento. Neuiſa. in ſylua nuptial. in ij. ampliat, an ſit tenenda communis.

Vndecimò, authoritas vnus collegij debet præferri ſententiæ vnus doctores. Tho. Ferr. cautell. xvij. magna eſt quæſtio. ſed collegium Papien. conſuluit contra Bart. & per communi. Ergo illa opinio eſt præferenda opinioni Bart. & ſic conſuluit vt citat Curt. conſil. xlvj. ſapè reuoluta, & quando ſunt duæ opiniones contrariæ præſumendum eſt pro illa pro qua conſuluit collegium. Pan. in c. prudentiam. in ij. notab. de offic. deleg.

Duodecimò, licet per vulgarem tacitam veniat ſubſtitutus, quando fallit mater pupilli eſt in vita: nam tunc non excluditur ex præſumpta voluntate teſtantis. l. ſin. C. de inſtitut. & ſubſtitutionib.

ergo nec hic excluditur. facit quod dicit Bart. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellia. vbi dicit quod ſi ſubſtitutio fideicommiſſaria ſit facta per hæc verba ſi omnes ſupraſcripti inſtituti deceſſerint, vel ſi vterque deceſſerit ſubſtituo Gaium, vno decedente non admittetur ſubſtitutus, quoniam extat perſona quæ ex præſumpta voluntate teſtatis excluderet ſubſtitutum. l. penult. C. de impub. Alex. conſil. xcj. ponderatis. col. iij. probatur etiam hoc in j. vol. Sed hic extat nobilis Marguareta mater defuncti pupilli, ergo non debet excludi.

Alia multa pro & contra adducit Alex. conſil. clxxxv. viſo titulo quæſtionis in ij. vol.

Iſtam opinionem quod nõ potuerint grauari tenuit Bart. in conſil. ccxiiij. Andreas, vbi conſuluit quod ſi adiecta ſit pœna hæredibus ſi non ſoluãr legata intra biennium, & moriantur non cenſetur illa pœna matri ſuccedenti appoſita, vnde quando doctor eſt ſibi contrarius ſtatur illi dicto quod tenuit conſulendo, quia dicta in conſiliis ſunt magis deliberata & digeſta. Cuma. cõſi. lxxxvj. in princ. Curt. cõſ. lxxvj. ſuper mor. & maxime Bart. nã quãdo habebat cõſulere maturi? pöderabat. Et ſi caſus erat dubius cõferebat cū mercatoribus & rutiſcis. Bal. conſil. clxxxix. ſuper alio. Cor. in verb. teſtam. Alex. conſil. clxxxv. viſo titulo. num. 32. in ij. vol.

Item Dec. conſil. cclxx. dominus Raynaldus conſuluit pro opinione Bar. in d. l. Centurio. poſtea conſil. ccccxxij. & pro tenui mutauit opinionem, & tenuit communem. Ideo poſterius ſcribens præſumitur maturius ſcribere. Roma conſil. ccccxxvij. Iſtæ ſunt rationes. col. ij. Barba. conſil. xliij. ſempit. col. ix. & cõſi. lxxvij. in ij. vol. Ergo illi dicto poſteriori debet ſtari.

Item contra Bar. tenuit Alber. in rubr. ff. de vul. col. lxxij. verſic. ſed quia teſtatores ampliãns ſiue ſit facta copulatiuè, ſiue alternatiuè. Bal. in l. ab eo. C. de fideicom. l. ſi lic. ff. de leg. ij. Petrus de Ancha. cõſil. cxxxvj. principaliter. Imol. Alex. & Iaſ. in l. Centurio. ff. de vulg. Et iſta eſt verior attendente teſtantis, qui taſtum primum videtur grauare. licet opinio Bar. ſit verior de ſubſtitutione iuris ſecundum Angel. in tract. de teſtam. in verbo. & ſi omnes eius filij. col. iij. Philippus Francus in c. ſi pater. in vij. q. compendioſè ſubſtitutionis. num. 93. de teſtam. lib. vj. Imol. in c. Raynaldus. de teſtam. & Benedic. Ca. pra. conſil. ij. in ij. q. & eſt vera & canonifata. Ideo ab ea non eſt recedendum. Dec. conſil. ccccxxij. & pro tenui.

Et ſecundū hæc opinionem cõtra Bar. cõſuluit Alex. cuius authoritas in tam illuſtri & excellèti loco ſita eſt, vt ab eius reſponſis in quibus contradictionem non habet nefas quodammodo ſit recedere. Dec. conſil. lxxij. col. iij. Cotta. in ſecunda parte iuris ciuilib. in verb. iuriſperitus. Et propter nouum dictum Bar. non eſt tutum recedere in iudicando à communi opinione. glo. & doct. Petrus de Ancha. conſil. cxxxvij. principaliter. & conſil. cxx. pro clariori deciſione. Alexan. conſil. xcj. ponderatis his. col. v. num. 7. cum ſequen. in j. vol. vbi dicit ſapè conſuluiſſe pro iſta parte. & conſil. cv. proſpectis. col. ij. & ſeq. in eod. vol. & cõſil. cvij. viſo themate.

in eo

in eodem vol. & cõſil. lxxvj. viſo teſtamento. col. vlt. in ij. vol. Oldrad. conſil. cxlj. Thematale. in fin. Et pro iſta opinione fuit ſapientius iudicatum, & in iudicando eſt tenenda, cum ſit communis, & altera non habet tales, nec tantas authoritates, ſicut iſta, quia ferè nullas habet. Referente Alexand. conſil. clxxxv. viſo titulo quæſtionis. num. 21. in ij. vol. & conſil. xxiiij. attentis. col. ij. verſic. modo redeundo. nu. 5. in ij. vol. & Ale. cõſi. xij. viſis & perleſtis. coll. iij. in iij. vol. & cõſi. lv. perſpectis. in ij. dubio. col. v. & ſeq. in iij. vol. & cõſi. cxxxij. ſtãtib. col. ij. in vij. vol. & cõſi. ccij. viſo themate in eo. Et cõſuluit pro hac parte Gui. Pa. ſibi cõtrarius. cõſi. xxij. viſo caſu. dicens ſeruari in iudicando. in curia Parlamenti. ibi. in additio. & conſi. ccxvj. latius extendendo. col. ſeq. in j. vol. vbi vide eum. & cõſi. cõſil. cxi. confiderato. eo. vol. & conſil. ccxvij. confideratis. in eod. vol. & conſil. cccxxvij. ſupraſcripti. eodem vol. & conſil. lxxij. viſo capitulo. in ij. vol. & conſil. lxxix. viſo teſtam. in eod. vol. & conſil. ciiij. quomam. nu. vij. in eod. vol. & conſil. cxvj. in cauſa. in ij. vol. & conſi. xxxij. viſo teſtamento. col. ij. in ij. vol. dicens quæſtionem eſſe valde dubiam. Ideo nolle eam decidere. & conſil. lxxij. capiando. in ij. q. vol. iij.

Subſtituti
ſi an cen-
ſentur vo-
cari ex te-
ſtamento.

Quod filij ſubſtituti non cenſentur vocari ex teſtamento à teſtatore conſuluit Alex. a. conſil. xcj. ponderatis. col. v. & conſil. cv. proſpectis. & conſil. cvij. in j. vol. & conſil. lxxvj. viſo teſtamento. in ij. vol. & conſil. clxxxv. eodem in ij. q. & conſil. xxiiij. attentis. in iij. vol. & conſil. xcij. ſuper eo. col. ij. in iij. vol. & conſil. lv. proſpectis. & conſi. cix. videtur. col. ij. in ij. vol. & conſil. xij. viſis & perleſtis. col. pen. in iij. vol. & conſi. cxxxij. ſtantibus his. col. ij. in vij. vol. & conſil. ccij. viſo themate. col. vlt. in eod. vol. & Gui. Pa. conſil. ccxvj. latius. col. penult. & conſil. ccxvij. indubitanter. in ij. q. & Socin. conſi. lxxx. de ditobus. col. iij. in j. vol. & conſi. ccxvij. confideratis. col. ij. eo. vol. & conſi. cxvj. in cauſa. in ij. vol. Bolog. conſil. lxxij. viſo. igitur. verſic. ſiue velimus. col. iij.

Non obſtat quod venientes ab inſtato poſſint grauari. d. l. conſiciuntur. verum eſt quando immediate ſuccedunt teſtatori, ſecus ſi per aliam perſonam alioqui ſequeretur quod ſi aliquis haberet bona mea emptione quod poſſet grauari, quod non eſt dicendum.

Item dicit Bart. in l. codicillis. in princ. ff. de vſufruct. leg. quod onus fideicom. intelligitur minime iunctum vltimo decedenti, ſed ſolum prius inſtituto: nam filij filiorum non inſtituti, non poſſunt grauari. Alex. conſi. xcj. ponderatis. in col. v. in j. volum. & conſil. cv. proſpectis. colla. iij. in eodem volum.

Non obſtat quod voluntates teſtatorum ſeruanda ſunt, d. l. vel negare, fateor, ſed leges voluerunt tantum ſeruare voluntatibus teſtantium, quod ſufficit imaginari eam prudenti conſideratione defunctum ita voluiſſe, niſi talis voluntas tranſuerit in diſpoſitionem Bald. in l. quotiens. §. ratum. dem. ff. de hæredibus. inſtit. ergo cum diſpoſuit ſequatur ſua voluntas. Bald. in l. vna. in fine. C. de his

qui ante apert. tabul. Soci. conſil. ciiij. quoniam. nu. 8. in ij. vol. Ideò ſi non apparet de voluntate teſtatoris non oportet eam valere. l. duo ſunt Tirij. ff. de teſtam. tutel.

Non obſtat quod voluit bona venire ad illum qui deferret cognomen, quia verum eſt quando primus deceſſerit ſine filiis, alioqui ſecus. Soc. cõſi. cxvj. in cauſa. col. ij. in ij. vol. vide Galioſã. in l. Centurio. col. x. ciiij. cū ſeq. Et Dec. ſibi contrarius conſil. cccx. viſis & diligèter. in ſi. Frãciſquinum Curtiũ. conſil. xj. thema tale. col. ij. vbi dicit opinionem, Bar. eſſe communiter damnatam in ſcholis & palatijs. Curtius. conſi. xliij. quia inquit. & conſi. xlv. ſapè reuoluta. & ſeq. & conſil. lxx. ſuper teſtamentis. Iaſ. in d. l. Centurio. & in l. j. vlt. notab. C. de pact. Cornus conſil. cxvij. primò conſultus. in j. vol. & cõſi. j. & cõſi. cccxij. circa primum. col. pen. in l. iij.

RESP. CLXXIX.

De ea quæ paterna renuntiauit hereditati.

Quatuor dubia ex facto mihi propoſito eliciuntur, quorum primum eſt. An Ludouica de Stampis, proneptis Ludouici quondam de Tonnaire eius proauis, poſſit non obſtante renuntiatione per Magdalenam facta in fauorem Caroli de Tonnaire fratris d. Magdalenæ ſuccedere, nunc deficientibus maſculis, videtur quod non, tum quia non eſt proxima, & ad proximum de iure deſertur hæreditas. §. iij. de legit. agnat. tute. Tum etiam quia renuntiatione iurata videtur eidem Ludouicæ eſſe impedimento. per ca. quamuis. & iura vulg. de pact. in vj.

Renuntia-
tio heredi-
tatis facta
per ſororẽ
in fauorem
ſui fratris,
an nocere
hæreditas
diti ſoro-
ris.

Contrarium arbitror verius: nam Magdalena renuntians proſpexit ſibi deficientibus maſculis, qui caſus euenit, ergo ipſa ſibi reſeruando & hæredibus ſuis videtur reſeruaffe. l. ſi pactum. ff. de probatio. Et ſic iſta Ludouica venit ad portionem ſibi contingentem ſicut Magdalena in cuius locum ſubrogatur mediante Claudio filio Magdalenæ, & patre d. Ludouicæ, per illã reg. ſubrogatũ. & c. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio. Nam pariã ſunt ab ipſo initio limitare, diſponere, vel diſpoſita limitare. l. Lutus. §. quæ habebat. ff. ad Trebell. Ideo Magdalena in initio renuntiauit ſcilicet extantibus maſculis. Ergo eis deficientibus non admittetur & per conſequens Ludouica eius proneptis veniet.

Item probatur quod d. Ludouica poſſit adhuc portionem contingentem habere per illam clauſulam, *ſauf que en diff. ut de luy & de ſes maſles deſcendants de luy, & le pourra venir aux ſucceſſions pour ſa contingente portion, avec ſes autres cohærediers.* [Saluo, quod in defectum eius, & d. maſculorum ab eo deſcendentium ipſa poterit ad ſucceſſiones admitti pro ſua portione contingenti, cum ſuis aliis cohæredibus.] Iſta clauſula, Saluo, modificat, limitat, & reſtringit ſequentia. c. Raynald. ibi ſaluo. & ibi Barb. col. xl. & col. lxxxij. de teſt. vbi allegat alia iura ad hoc facientia, vnde ſi accuſatus fuerit conſel

confessus contenta in accusatione saluo, &c. non censetur confessus omnia in inquisitione contenta. Ang. confi. xxvij. pro decisione. in fin. idem tenuit. Corser. in sing. incipien. saluo iure. & Barbat. confi. xvij. præclare col. xv. versic. præterea. in ij. volum. & etiam illa clausula saluo, &c. ponit exceptionem teste Barbat. confi. lxx. clementissimi. col. penult. in ij. volum. ita quod Magdalena remittit portionem suam, nisi deficiant masculi, si deficiant poterit ad eam venire, cum non remiserit. Nam hæc reservatio conservatoria iuris nostri, quæ alijs vocatur protestatio conservatoria, conservat nobis ius. cum longè ibi saluo privilegio. lxxij. distin. c. saluo. xj. quæst. ij. & quando quis subit onera sponte debet protestari ne præiudicetur sibi vel privilegio. Bart. in l. j. C. de his qui sponte munera susceperunt. lib. x. l. f. in l. non solum. §. morte. in fin. ff. de noui oper. nuntiat. facit text. in l. proximos. & ibi patruus meus Rebuffus. & Ioan. de Platea not. C. de proxim. sacror. scrinior. lib. xij. vbi dicunt esse text. pro verbis quæ apponuntur in contractibus, & in instrumentis, dum dicunt, saluis omnibus iuribus & privilegijs: quia per hæc verba quantumcumque generalia, reservantur quæcumque iura & privilegia competentia, allegant text. in l. principes. C. de principib. agentib. in rebus. & l. f. de pala. sacrar. largitio. lib. xij. Sic ergo Magdalena per hæc verba, *saluo, &c.* [Saluo, &c.] reservavit sibi portionem contingentem, & suis descendens. Et sic dicitur Ludouicæ,

Secunda quæstio est facilis, videlicet ad quam portionem possit admitti Ludouica. Et breui respondeo ad portionem ad quam poterat Magdalena admitti tempore renuntiationis consideratis consuetudinibus patriæ & locorum, in quibus bona sita sūt, sed tempore resultationis poterat Magdalena succedere, quia pater erat mortuus. Ergo in illa portione succedet neptris Ludouica, per not. in l. f. actionem. C. de pact.

Nec refragatur quod fideicommissum conditionale non transferatur ad hæredes. l. vna. §. sin autem sub conditione. C. de caduc. tollend. Nam respondeo quod quædo fideicommissum debetur ex contractu inter viuos, vt in hoc casu, tunc si filius vel filia quæ debebat succedere ante conditionis euentum decedat, fideicom. non solum filius pacifcentium debetur, sed etiam nepotibus, & alijs, non iure quidem representationis sed transmissionis, quæ in pactis & contractibus conditionalibus operatur. l. is. cui ff. de actio. & oblig. §. ex conditio. nali. instit. de verbor. oblig. & ibi Angel. & expressim Benedict. in repet. c. Raynutius. in ver. & vxor. nu. 624. de testa. In hoc casu nostro est remissio facta in contractu matrimonij, ergo illa portio ad quoscūq; hæredes d. Magdalene venire potuit. Et sic ad istam Ludouicam de Stampes.

Tertia quæstio est, an Ludouica de Stampes possit succedere Ludouico de Tonairre filio quodam Caroli? Et breui respondeo quod non, quia Ludouica & auia sunt proximiores, ergo ad proximiores venit successio, vt supra dixi. per authen. post fratres. ij. C. de legit. hæred. Nam ius representatio-

nis vltra fratrum filios non extenditur. §. huiusmodi. in authent. de hæred. ab intestat. venien. collat. ix. nisi ex consuetudine. quod quandoque in infinitum protenditur. teste Masuer. in rubr. de success. in princ.

Item clausula, saluo, &c. nil iuris cõfert, sed subintelligitur, si quod habeat ius, siue in contractibus, siue in sententijs, vel alijs dispositionibus. Angel. per illum tex. in l. omnes. C. de præscrip. trigin. vel quadrag. annor. ibi enim infert expressim ad reservationes quorundam, reservantes sibi aliqua: nam intelligitur si quid habeant. text. in l. f. in venditione. in fin. ff. communia prædio. Alexan. confi. xxvij. visis. col. ij. in j. vol. & Barba. confi. lxxvj. sapienter. col. vij. in ij. vol. & Felin. in c. inter. monasterium col. ij. de re iudicat. Sed filia Magdalena nil iuris habebat tempore remissionis, nisi ad partem suam, ergo ad aliam nõ potest habere: quia ea quæ induta sunt ad diminutionem; non debent operari augmentum. l. legata. ff. de leg. j. Sed ista remissio facta per Magdalenam est facta ad diminutionem, & remissionem, ergo non operabitur augmentum vt videlicet possit succedere, in eo casu, in quo de iure non posset, vel de consuetudine.

Nam hæc clausula, *saluo, &c.* [Saluo, &c.] nõ est nisi quædam protestatio, vt supra dictum extitit, quæ non facit quod debeat haberi respectus, vel disponi de iure alterius, vnde si commissio data sit alicui vt quis vassalorum causam audiat saluo iure domini, cõmissarius non poterit aliquid adiudicare domino cuius nomine in illa causa nihil fuit petitum. Felyn. in d. c. inter monasterium. col. ij. de re iudicat. Item per istam clausulam, saluo, &c. nil poterit adjudicari Ludouicæ vltra quam debebat tempore renuntiationis.

Quarta quæstio breui decidetur, videlicet, an duæ religiose possint succedere, & ex generali Regni Franciæ consuetudine? Respondeo quod non: quia religiosi seu religiosæ professi vel professæ hodie non succedunt, teste Masuer. in rubr. de success. in sua pract. & Benedict. in c. Raynutius. in verb. & vxor. num. 225. de testa. vbi plenè dicit de hac consuetudine.

Quintò dubitatur, an Gilberta & Marguareta, quæ renuntiarunt possint admitti ad hanc successione, vel is in fauorem cuius renuntiauit. Respondeo quod non eis obstante renuntiatione: nam quando vnus ex stirpe renuntiat suæ portioni, vel abstinet, tunc pars illius accrescit alteri illius stirpis, non illi in fauorem cuius renuntiauit, quia vnus de stirpe est magis coniunctus alteri, de stirpe, quam alijs: nam coniunguntur ex indentitate rationis, & coniunctione legali. Bal. in c. vno. in fi. de natura success. feud. Bar. & alij in l. re coniuncti. ff. de leg. ij. Benedict. in d. c. Raynutius. in verb. & vxorem. num. 117. & num. 629. de testament. ergo portio Gilbertæ & Marguaretæ accrescet Ludouicæ, quæ non renuntiauit.

Sextò quæro, an dicta Ludouica de Stampis possit possessorio experiri? Et breui respondeo de iure quod non, quia licet pactum resolutorium transferat dominium ipso iure. l. commissoria. C. de pact.

Religiosi
Professores
consuetudinem
Franciæ non
succedunt.

Portio filie
renuntians
cui accrescit.

de pact. inter empt. & vendit. & not. in l. ij. ibid. gl. & doct. in l. ab emprione. ff. de pact. tamen non transfert possessionem, nisi apprehendatur. vt ibi dicitur. per tex. in l. c. hæredes. ff. de acqui. posses. licet possem rem propria autoritate apprehendere. gl. in verb. licentiam damus. in authent. vt de cetero. commut. col. v. quam not. alex. in l. qui absenti. §. j. col. ij. ff. de acquir. posses. & l. f. in l. filiusfamilias. §. diui. in prima lectura. num. 28. ff. de leg. j. & in l. f. ita quis. §. ea lege. de verbor. oblig. Tamen quia de consuetudine Regni Franciæ solent aduocati cõcludere in possessorio retinendæ. test. Iohan. Fab. in §. retinendæ. instit. de interd. & ferè in proprijs terminis concludit D. Boer. in §. vj. de testam. in consuetud. Bitur. in additio. quod si tempore renuntiationis erant masculi, qui postea patre & matre viuentibus moriantur filia, tunc poterunt succedere, & dicere se saisitas. Sed hic dubitarem, cū agatur ex pacto reservationis, quæ non transfert possessionem, ex regi consuetudine. Et quando per statum, vel consuetudinem transfertur possessio, intelligitur nisi illa possessio esset apud alium, vel per alium apprehensa, tunc enim non transfertur. gl. in l. cum miles. ff. ex quib. caus. maior. Sic consuluit Alex. x. confi. lxxxij. visa facti. coll. ij. nu. 4. in ij. vol. vt est in hoc casu. Ideo tutius esset agere petitione hæreditatis. Et ita clamato volanti scripti, salua correctione melius sententis. iuxta l. Claudius. ff. qui potior in pig. habeant.

Hæc verba, volo quod Iohanna habeat & accipiat tertiam bonorum partem, post mortem domini Daulmont & suæ vxoris & cuiuslibet ipsorum, quaritur si vno mortuo debeat d. Iohanna accipere tertiam partem. Breui respondeo, quod nõ, quia non debet accipere nisi post decessum illorū & cuiuslibet, sed quilibet vno mortuo nõ est mortuus. Ergo non accipiet ante mortem ambotum. probatur in l. penult. C. de impub. vbi Iacob. dicit. stare collectiue vt si testator iubeat quemlibet hæredem dare decem, tunc concursus omnium hæredum requiritur. Facit quod dicit Bald. in §. j. hoc quoque obser. de success. feud. quod si princeps cõcedat feudum Martino & Petro, & quilibet eorum si portio vnus ex eis deficiat, alter totum habebit, per ius non decrendi, quia illa dictio, cuiuslibet, attribuit actum vnicuique in solidum. l. si pluribus. ff. de leg. ij. & sic licet, ster. distributiue, tamen stat & collectiue, quando subiecta materia hoc requirit, vt hic: nam vult post decessum, *desdictis seigneurs & dames* [d. domini ac domine,] ista pluralitas non debet in singularitates resolui.

Item se refert ad præcedentia ibi, *comme dict est*, [vt dictum est,] sed ibi nullum verbum de quolibet, ergo nec hic vult derogare tã cito. l. nã ad ea. ff. de condition. & demonstr. alias posset dici, huic, tam cito.

Item non posset habere tertiam partem ex morte vnus, & alteram tertiam ex morte alterius, ergo mors cuiuslibet est expectanda, aliàs id dixisset & expressisset in testamento.

Item Claudius non poterat esse possessor bonorum, superueniente matre sua, saltem con-

quistorum, etiam post mortem patris. Ergo debet intelligi post mortem vtriusque, & debet exponi illa clausula, *prendre comme dict est apres le deces desdicts Seigneurs & dame Daulmont, & de chascun deux* [capiet vt dictum est post obitum d. domini ac domine Daulmont, à quolibet eorum,] id est post mortem vtriusque.

Item non est verisimile quod ipsi contrahentes velint post decessum vnus quod vxor filij habeat suam tertiam partem, quæ nihil attinet illis, & quod velint præferre vxorẽ filia suæ, vxori scilicet contrahentis. Et hic dicit, *en attendant le parfait de son dict douaire*, [expectans perfectionem sui prædicti douarij,] non expectaret tamen.

Item, est prouisum in vno casu, scilicet quando filius præmoriatur ante patrem, quod ipsa habere debeat quingentas libras, ergo cas non habebit ante mortem vtriusque.

Item, quia cõuolauit ad secunda vota, non petito tutore filio suo, qui impubes postea decessit, ideo priuari debet successione filij. l. ij. §. si mater. ff. ad Tertul. & l. sciant. C. de legit. hæredit. vbi idẽ dicit, quando, antequam persoluerit quod debetur ratione tutelæ gestæ. Secundò, nupsit. Bart. confi. ccxv. an sit testamentum. Etia perdit quidquid relictum est ei per virum in vltima voluntate. l. j. & authent. ibi posita secundum nupt. Guid. Pap. confi. xliij. testator. col. ij.

Item quia non perfecto inuentario administrauit, iurabitur in litem contra eam, per l. tutor qui repertorium. ff. de administra. tutor.

Item, infamis est, quia nupsit tã festinanter: nam poterat fieri perturbatio sanguinis. Bald. & Paul. in l. decreto. C. ex quib. caus. infam. irro. Panorm. & alij in c. fi. de secund. nupt. secus si post tres vel quatuor menses, vt ibi.

RESP. CLXXX.

De testamentis.

En Charles de Leuis escuyer, seigneur de Fougerolles, aucun temps auant son trespass si son testamēt, par lequel il institua son heritier vniuersel, [Ca-]rolus quondam de Leuis scutifer, dominus de Fougerolles, quodã tẽpore ante obitũ suũ fecit testamentum suum, quo suum hæredem vniuersalem instituit] primũ ex liberis masculum, domini Iohannis de Leuis, domini de Casano, ita tamen, quod nomen, arma, & l'escut de Fougerolles [& scutum Fougerollorum] portare & accipere teneatur. Et casu quo primus ex liberis masculis dicti domini de Casano nollet portare & accipere nomen, arma, & l'escut de Fougerolles, [& scutum Fougerollorum,] eo casu idem testator substituit secundum ex liberis eiusdem domini de Casano masculum habilem ad succedendum, qui hoc facere teneatur, & substitutum esse vult. Et eo casu quo idem secundus nollet portare & accipere nomen, arma, & l'escut de Fougerolles, [& scutum Fougerollorum,] casu præmissis substituit tertium ex libe-

Institutio
hæredis fa-
cta sub hac
condicione,
si institutus
ferret no-
men & ar-
ma testato-
ris, & si nol-
let: substitui-
t alium.

ex liberis eiusdem domini de Caſano maſculum, & habilem ad ſuccedendum, qui arma, nomen, & ſcutum de Fougerolles, [& ſcutum Fougerolles] portare & accipere tenebitur & debebit. Et ſic conſequenter alium ex liberis eiusdem domini de Caſano ob defectum tertij.

Et caſu aduentu, quod non eſſent liberi habiles ad ſuccedendum, dicti domini de Caſano, in illo caſu ſubſtituit primum ex liberis maſculum domini Iohannis de Nades, domini ipſius loci de Nades, & ſubſtitutum eſſe vult: ita tamen quod nomen & arma, & ſcutum de Fougerolles [& ſcutum Fougerolles] portare & accipere teneatur.

Après ledit teſtateur ſi ſemblable ſubſtitution des maſles dudit ſeigneur de Nades, comme il auoit fait de ceux dudit ſeigneur de Caſan, à la charge toujours de porter les nom, armes, & ſcutum dudit Fougerolles. [Poſtea dictus teſtator ſimilem ſubſtitutionem maſculorum d. dominus de Nades fecit, vt de maſculis d. domini de Caſano fecerat, ita tamen quod nomen, arma & ſcutum Fougerolles ſemper portare teneantur.]

Et au cas qu'il n'y euſt aucuns enfans maſles, dudit ſeigneur de Nades, habiles à ſucceder, ledit teſtateur ſubſtitua le premier maſle du ſeigneur de Chamafel habile à ſucceder en faiſant pareille ſubſtitution des autres maſles, come il auoit fait des maſles d' dits ſeigneurs de Caſan & de Nades à ſemblables charges. [Et caſu aduentu, quod non eſſent liberi habiles maſculi ad ſuccedendum, dicti domini de Nades, dictus teſtator ſubſtituit primum maſculum domini de Chamafel, habilem ad ſuccedendum, faciens ſimilem de aliis maſculis ſubſtitutionem, vt de maſculis dictorum dominorum de Caſano, & de Nades fecerat, eos ſimiliter onerando.]

Et ſunt entendre, que les ſeigneurs de Couſan, de Nades, & de Chamafel auoient eſpouſés les trois ſœurs dudit teſtateur. [Notandum itaque eſt, quod domini de Caſano, de Nades & Chamafel tres ſores prædicti teſtatoris in vxore duxerant.]

Le ſeigneur de Couſan à eu vne ſeconde femme autre que la ſeur dudit teſtateur, & de chaſcun de dits mariages, à eu enfans maſles. Le premier maſle du ſeigneur de Couſan [Dominus de Caſano habuit ſecundam vxorem, aliam præter ſororem dicti teſtatoris, & ex qualibet vtriuſque matrimonij habuit infantes maſculos. Primus verò maſculus domini de Caſano] in vim dictæ ſubſtitutionis, recueillit la ſucceſſion dudit teſtateur par ſon nom, ſes armes & ſcutum de Fougerolles. [Venit ad illius teſtatoris ſucceſſionem, eius nomen atque arma, necnon Fougerolles ſcutum portauit.]

Deinde deceſſit viuo & ſuperſtite le ſeigneur de Couſan ſon pere, lequel neantmoins comme heritier de ſon ſils n' apprehenda la ſucceſſion dudit teſtateur, ains la delaiſſa à ſon ſecond ſils frere du preceder [domino de Caſano, ſuo patre, qui nihilominus tanquam hæres ſui filij, non peruenit ad ſucceſſionem d. teſtatoris, ſed eam reliquit ſuo ſecundo filio, fratri præcedentis] vtrinque coniuncto: lequel ſecond

ſils accepta ladicte ſucceſſion, print le nom, & porta les armes dudit Fougerolles. [Qui filius ſecundus d. ſucceſſionem acceptauit, accepit & arma prædicti Fougerolles portauit] quod videtur actum fuiſſe virtute dictæ ſubſtitutionis.

Le ſecond ſils eſt decedé ſans hoir, & n'a plus de freres [Secundus filius ſine hærede deceſſit, neque aliquem fratrem habet,] qui ſit vtrinque coniunctus: mais bien vn frere paternel, du ſecond mariage dudit ſeigneur de Couſan, [ſed bene fratrem paternum, ex ſecundo matrimonio dicti domini de Caſano.]

Quarit primò, ſi ladicte ſubſtitutione come vulgaire à eſtè expree en la perſonne du premier maſle de Couſan: ou ſi come compendieuſe [an prædicta ſubſtitutio, tanquam vulgaris, in perſona primi maſculi domini de Caſano expirauerit, vel, an tanquam compendioſa] debeat habere tractum ad alios gradus ſubſtitutionum continuatiuè de vno ad alium.]

Secundò, ſi les maſles du ſeigneur de Couſan de la ſeconde femme [an maſculi domini de Caſano ex ſecunda vxore] ſint vocati per dictam ſubſtitutionem.

Tertiò, ſi le ſeigneur de Nades, ſils du ſils dudit ſeigneur de Nades ſera preferé [an dominus de Nades filius filij dicti domini de Nades præferendus ſit] in dicta ſucceſſione aux maſles du ſeigneur de Chamafel [maſculis domini de Chamafel] in primo gradu.

In caſu præmiſſo videtur mihi non eſſe ſubſtitutionem vulgarem, quæ ſit per hæc verba, ſi hæres non erit. l. j. & l. potest. ff. de vulg. & inſtitutio. illo titulo in prin. Nec eſt pupillaris quia non eſt facta pupillo, nec, vt ſolet fieri pupillaris, de qua eſt text. in l. ij. ff. de vulg. nec breuiſſima, quia non eſt facta iniucem, vt debet fieri. l. iam hoc iure. & l. Lutus. ff. de vulg. Compendioſa poteſt dici, quia habet tractum temporis, vt infra dicam. l. Centurio. ff. de vulg. & l. precibus. C. de impub. nec eſt exemplaris, quia non eſt facta furioſo, ſeu furioſis, vt debet fieri. l. ex facto. ff. de vul. l. humanitatis. C. de impub. Oportet ergo fateri fuiſſe fideicom. vel compendioſa, & qualicūque ſit ſiue compendioſa, ſiue fideicommiſſaria, non eſt vis magna, quoad hunc caſum.

Et per hoc deciditur quod bona deueniunt ad primum filium d. de Nades per ſubſtitutionem fideicommiſſariam, per illa verba factam & caſu quo non eſſent liberi maſculi habiles ad ſuccedendum d. domini de Couſan, in illo caſu ſubſtituit primum ex liberis maſculum domini Iohannis de Nades, & ſubſtitutum eſſe voluit.

Ita tamen quod nomen, arma & ſcutum de Fougerolles portate & accipere teneatur. Nam clare apparet teſtatorem voluiſſe deficientibus maſculis d. de Couſan, ad filios d. de Nades ſucceſſionem peruenire, & non ad hæredes extraneos, ad quos non trãſit ius implendæ conditionis à teſtatore. ff. de condi. & demõſtr. Et ſic extranei hæredes non vocati arma, & nomen domus deferre, nõ poſſunt.

Nec poſſunt.

Subſtitutio multis ſub hac conditione ſi nomen & arma teſtatoris ſeruent qualis dicitur da ſi ſubſtitutio.

Subſtitutio reciproca.

Nec poſſunt venire filij d. de Couſans nati ex ſecundo matrimonio, tñ quia de eis nõ cogitauit teſtator, nec aduerſam fortunã ſororis inſpexit. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verbor. oblig. item ſoluto matrimonio ſoluitur affinitas. l. ſed hoc ſciendum, in glo. ff. de re iudic. nec voluit teſtator alienam poſteritatem ſuã præferre. l. cum acutiſſimi. C. de fideicom. & præferre nepotes ſuos exteris & natis ex ſecundo matrimonio. d. de Couſans qui nil ſibi attinent.

Nec obſtat, quod filij ex ſecundo matrimonio ſint habiles ad ſuccedendum de iure, quia reſpon. teſtatorum voluiſſe intelligere de habilibus ad ſuccedendum, ab inſtato ratione conſanguinitatis, non de habilibus de iure. Et ſic excluſit iſtos venientes ex ſecundo matrimonio. nam ſicut baſtardos excluſit, ita & hos.

Nec cenſetur impleta conditio per receptionem armorum, quia dicit caſu quo non eſſent liberi de Couſans: ſed non reperiuntur liberi, ergò venient filij de Nades. Nec obſtat quod ſemel receperit, quia non ſufficit. Non enim dicitur verſum quod non durat. l. ij. §. verſum. ff. de in rem verſ. Et caſus nolentis comprehendit caſum impotentis. l. Galus. §. & quid ſi tantum. ff. de liber. & poſthu. l. cum proponas. C. de hæredib. inſtituend. ideo cum filij. d. de Couſans non poſſunt portare per mortem venient filij. d. Nades.

RESP. CLXXXI.

De teſtamenti iterum.

Nomine ſanctæ Trinitatis, & indiuiduæ vnitatis Patris & Filij & Spiritus ſancti, Amen. Anno incarnationis domini milleſimo quingenteſimo quinto, & die viceſima ſecunda menſis Aprilis. Regnante Ludouico Dei gratia Francorum Rege nouerit vniuerſi & ſinguli præſentes, atque futuri quod proxiendus vir Iacobus Dhaliere, Mercator carriere Draperiorũ, Tholoſæ habitator, ſanus mente, ſuum vltimum teſtamentum nuncupatiuum, & rerum, ac bonorum ſuorum ſupremam & vltimam voluntatem, diſpoſitionem, & ordinationem in hunc qui ſequitur fecit modum. Imprimis ſiquidem dictus Iacobus Dhaliere teſtator, muniens ſe ſigno venerabili ſanctæ Crucis, ſic dicendo in nomine patris, & filij & ſpiritus ſancti. Amen.

Item, prænominatus Iacobus Dhaliere teſtator fecit, inſtituit, ordinauit, & ore ſuo proprio nominauit hæredes ſuos vniuerſales, & generales videlicet Thomam & Vincentium Dhaliere, filios ſuos, legitimos & naturales ex prima eius vxore. Et Bertrandum Dhaliere eius filium legitimum & naturalem ex ſecunda eius vxore. Alterum alteri in pupillari ætate vel ſine liberis ex ſuo legitimo matrimonio procreatis decedentibus ſubſtituendo, & ſibi ipſi inſtituendo in caſu præmiſſo. Et ſi omnes decederent ſine liberis, vel infra pupillarem ætatem ſubſtituit eiſdem dictam Iohannam filiam

ſuam, ſi tunc in humanis exiſtat. Et ſi non viueret eius liberis ſi ſuperſint. Et ſi non ſuperſint, propinquiore in gradu parentelæ.

Item, dictus teſtator recognouit & cõfeſſus fuit habuiſſe & recepſiſſe ab honeſta muliere Bernarda de Ferraris eius vxore, ducentas libras Turonen. quas voluit ſibi ex ſolui cum augmento debito.

Item, dictus teſtator erat dominus Manſi de Montebruno & aliorum bonorum immobilium.

Item, ordinauit dictus teſtator quod dicti ſui hæredes nõ poſſint aliquid de bonis dictæ hæreditatis vendere, ſeu alienare, donec dictus Bertrãdus fuerit ætatis viginti annorum, idque de licentia dictæ Bernardæ.

Contingit quod dictus Thomas & Bertrãdus Dhaliere deceſſerunt ſine liberis. Poſt modum deceſſit dictus Vincentius Dhaliere ſine liberis, & ante deceſſum alienauit Manſum de Montebruno domino primo præſidi de ſancto Andrea.

Item, poſt cuius deceſſum dicta Iohanna Dhaliere ſubſtituta litem ſuſcitauit emptori à Vincentio dictorum bonorum ratione dictæ ſubſtitutionis, in qua lite dictus præſidens obtinuit duas ſententias abſolutorias.

Item nouiſſimè, dicta Iohanna Dhaliere deceſſit relictiſ quatuor liberis, qui appellauerunt ad curiam parlamenti Tholoſani.

Quaritur primò vtrum dicti liberi præſata Iohannæ poſſint concordiam facere cum emptore ratione dictæ ſubſtitutionis, ita quod propinquiore in gradu parentelæ aliquid ius prætendere non poſſint contra præſatum emptorem, attento quod dicta Iohanna Dhaliere, & eius liberi ſuperuixerunt dictum Vincentium, ita quod præſata ſubſtitutio euauerit reſpectu propinquoꝝ: quia tempore deceſſus dicti Vincentij Dhaliere hæredis inſtituti præſata Iohanna & eius liberi erant ſuperſtites, vel ſecundo quaritur ſi propinqui in gradu parentelæ admittantur quandoque ad dictam ſubſtitutionem per illa verba, & ſi omnes decedebant ſine liberis, & c. adiecta in d. teſtamento.

In hoc facto quatuor ſubſtitutionũ gradus, factos inuenio. Primus eſt, Nã teſtator inſtituit tres filios ſuos hæredes, & pupillariter ac reciproce ſubſtituit eis, videlicet alterũ alteri. Nempe ſi vnus ex primo matrimonio deceſſiſſet impubes, alter ex ſecundo matrimonio ei ſuccederet, ſi is, qui in ſecundo matrimonio natus erat deceſſerit, alij duo ſuccederent, per ſubſtitutionẽ pupillarem expreſſam, iuxta. l. ij. ff. de vulg.

Si verò poſt pupillarem ætatem decedant ſine liberis, etiam vnus filius alteri ſuccedet per reciprocam, in qua continetur & fideicommiſſaria. l. Lutus, vbi doct. ff. de vulg. in teſtamento. C. de milit. teſtam. & quia de hoc gradu non dubitatur ideo ad ſecundum venio.

Secundus gradus eſt, vbi omnes filij deceſſerint ſi in pupillari ætate deceſſiſſent omnes, tñ Iohanna filia teſtatoris per ſubſtitutionem pupillarem expreſſam ſuccederet, quod non euenit, ideo teſtator in hoc gradu fecit ſubſtitutionẽ fideicommiſſariam, videlicet ſi ſine liberis omnes deceſſerint,

ſiue in pupillari aetate, ſiue poſtea quod filia Iohanna ſuccedat, & hic caſus euenit. Nam omnes liberi mortui ſunt, ergo Iohanna ex voluntate expreſſa teſtantis ſucceſſit, & de hoc etiã non eſt dubium.

Tertius videtur fieri gradus, quod ſi filia non ſuperſit teſtator ſubſtituit liberos illius filiar, ſed hic gradus nunc eſt ſuperfluus, cum Iohanna tempore mortis filiorum ſuperuixerit, & illis ſucceſſerit, iſti erant vocati ordine ſucceſſiuo, quo primò extante, alius non admittitur. l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & poſth. Dec. conſil. cccxxij. cum ſit. col. ij.

Quartus gradus eſt, quod ſi filia & eius liberi non ſuperſint tempore mortis filiorum teſtantis, ſiue liberis mortuorũ, tunc teſtator ſubſtituit propinquiores, in gradu paritela. Et hic gradus etiam ſuperfluus eſt, quia poſtquam Iohanna & eius liberi ſuperſint, gradus parentela ex ſubſtitutione non eſt vocatus. Nam ij propinquiores vocantur ſub duplici conditione, videlicet ſi Iohanna & liberi non ſuperſint, ſed vtrique ſuperfuerunt, ergo conditio ſubſtitutionis deſecit & extincta eſt per ſucceſſionem Iohannæ: quamobrem nil debetur proximioribus ex illo teſtamento, ratione ſubſtitutionis. l. cum in teſtamento. ff. de hæredib. inſtit. l. ſi mater. in ſi. de vulg.

Item, diſpoſuit teſtator ne filij poſſint vendere bona, ſeu alienare vſq; ad aetatem viginti annorum Bertrandi, id eſt, quouſque Bertrãdus ex ſecundo matrimonio genitus, viginti habeat annos: voluit etiam quod ſi interim alienare velint quod habeat facultatem ſeu licentiã Bernardæ matris Bertrãdi, ob id quicunq; volebat alienare oportebat vel conſenſum habere Bernardæ vel expectare aetate Bertrandi. Præterea, Vincentius filius teſtantis alienauit aliqua bona, poſt cuius mortem eius ſucceſſio ad filiam per ſubſtitutionem fideicommiſſariam venit, ſi poſt pupillarem aetatem deceſſerit: ſi in pupillari per pupillarem ſubſtitutionem, ideo deſecit conditio ſubſtitutionis, & alij gradus, poſtea ſequentes. Nam liberi filiar ſunt ſubſtituti, ſi filia non viueret, ſed ipſa vixit & ſucceſſit, ergo filij excluduntur à ſubſtitutione que iam euauit per aditionem hæreditatis diſtæ Iohannæ per l. poſt aditam. C. de impub.

Multo minus propinquiores vocati cenſentur: quia ſubſtitutio etiã euauit filia ſuccedente. Conuentiono igitur mortua filia cum liberis eius fieri, iure poterit, nec à propinquieribus poſtea impugnari debet, quia nunquam ex hac ſubſtitutione venire poterunt.

Vnde concludendo dico concordiam fieri poſſe cum d. Iohãna ſi ſuperſit, vel cum hæredibus eius, & ſi facta ſic fuerit, rata erit, & nunquam à propinquieribus impugnari debet, cum eorum non interſit, nec intereſſe poſſit ratione ſubſtitutionis. Et ſic ſubſcripſi. Anno 1546. Rebuffi.

RESP. CLXXXII.

De ſubſtitutionibus.

Via dicitur ſapietia iij. c. Qui conſidunt in domino intelligunt veritatem, & Hier. 10. c. Stultè egerunt paſtores & dominum non queſierunt, propterea non intellexerunt, & Prouerb. 20. Domino diripiuntur greſſus viri, quis autem hominum poteſt intelligere viã ſuam? Ideò dicam, quod olim Pfalter Egregius pſal. 118. Da mihi intellectum & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illã in toto corde meo. Declaratio ſermonum tuorum illuminat & intellectum dat paruulis, igitur frater Dei Optimi Maximi ſuffragio reſpondendo quaſitis mihi oblatiſ. Videlicet an ſubſtitutio facta per magnificũ & ſtrenuum quondam militem dominum Carolum Alamandum poſthumo naſcitur, ſi deceſſerit ſine liberis masculis, & is non naſcatur valeat, ita quod Reuer. do. Laurentius Alamandus epiſcopus ſubſtitutus cenſetur vocatus ex teſtamento d. Caroli per illa verba dedit, legauit, & reliquit vſum fructũ omnium bonorum, &c.

Secundò, an Reuer. do. Epiſcopus teſtatoris frater debeat habere vſum fructum tantũ, an & proprietatem.

Tertiò, an illa poteſtas conſeſſa Reuer. do. Epiſcopo nominandi hæredem ſit valida.

Ad primum videtur quod R. d. Laurẽtius Epiſcopus non cenſetur vocatus. Tum primò quia caſus omiſſus habetur pro omiſſo in inſtitutionibus. l. commodiſimè. ff. de liber. & poſthu. l. dem in alia prouisione dicitur. in l. ſi cum dorem, in princ. ff. ſolut. matrim. l. ſi ſeruum. §. prætor. ibi, non dicit prætor. ff. de acquir. hæred. & laſon. conſil. xxxv. clementiſſimi. col. penul. in j. volu. Et etiam caſus omiſſus habetur pro omiſſo in quacunque diſpoſitione. Barba. conſil. ſapienter. col. x. in ij. vol. l. dem in reſcriptorum impetratione. c. ſuſceptum de reſcript. lib. vj. idem in pactis. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pact. idem in iudice dato, ſuper vno caſu. l. ſi de proprietate. C. ſi à non compet. iudic. Et idem in appellante. clem. appellanti. de appell. Barba. in repet. c. Raynaldus. col. lxxvj. de teſta. Etiam hoc procedit in ſubſtitutionibus. l. ſi mater. §. ſi filius. ff. de vulg. & infra latius dicitur. Ergo hic habebitur pro omiſſo.

Secundò ſic. Qui vnum caſum exprimit alium videtur excludere, & e contra. l. cum prætor. ff. de iudic. c. nonne, de præſumpt. c. qualis. xxv. diſtinct. ſed hic d. quondam Carolus expreſſit vnum caſum, videlicet quando poſthumus naſciturus deſcederet ſine liberis masculis, ergo alium caſum videtur voluiſſe excludere, videlicet quãdo non naſceretur. nam ſi hoc voluiſſet dixiſſet l. vna. §. ſi nauatem ad deficientis. C. de caduc. tollen. c. ad audientiam, de decim. non dicit. ergo noluit.

Tertiò, vbicumque non conueniunt verba nec conuenit eius diſpoſitio & è contra. l. iij. §. rotiens. ff. de damno. infect. l. hos accuſare. §. omnibus. ff. de accuſat.

Subſtitutio facta apud mo naſcitur, ſi deſcederet ſine liberis. An ad eum conſum extendatur quo ipſe non naſcitur.

accuſat. text. melior iuris. in cap. indemnitate. §. ſupradicta. de elect. lib. vj. ſecundum Felin. in cap. nonnulli. col. xxxj. de reſcript. laſ. in l. j. §. ſi is quadraginta. nu. 7. col. ij. ff. ad Trebell. Alex. conſil. lx. viſo proceſſu, in prin. in v. vol. Bart. conſil. xj. illud aſſeram. col. xij. in ij. volu. & conſilio xxx. ſacro. col. iij. & conſil. lvij. præclare. col. iij. nu. vj. in eodem volu. & conſil. xliij. Illud aſſeram. col. ij. verſic. & licet iſta ſint colorata. in iij. volu. & conſil. ſeq. xlv. Deum in princ. ac cõſil. lxxij. illud in mediũ. col. iij. & conſil. lxxij. à Ioue. col. vij. & conſil. lxxv. illud in medium. col. j. & vij. in iij. vol. & conſil. ij. à Ioue. col. vij. nu. 6. in iij. vol. & conſil. xliij. clementiſſimum. col. v. nu. 4. ac conſil. lxxij. Magnanimus in princ. ibid. Socin. conſil. xxxvij. circa, in prin. volumine primo.

Sed in caſu mihi propoſito non conueniunt verba, videlicet ſi deſcedat ſine masculis, ad hoc vt non naſcatur, ergo, non conueniet teſtatoris diſpoſitio, ad hoc vt frater, R. D. Epiſcopus ſit ſubſtitutus, & ex teſtamento venire poſſit.

Quarto, facit, ſubſtitutio facta vno tẽpore non extenditur ad aliud tempus. l. ſi ita quis. ff. de vulg. & pupill. ſed hic fuit facta ad tempus, quo deſcederet ſine liberis. Ergo ad tempus, quo non naſcitur non debet extendi.

Quintò facit, l. ſin. C. de inſti. & ſubſti. & reſtit. ſub condit. fact. prout latius infra inducam.

Sextò, in legatis prouiſio facta in vno caſu non extenditur ad alium. l. pater. ff. de conditio. & demonſtr. ar. hic videtur eſſe legatum factum R. D. Epiſcopo. & hoc per illa verba dedit, reliquit, & legauit. Ergo, &c.

Septimò, quãdo caſus eſt expreſſus per modum conditionis voluntariæ, debet impleri in forma ſpecifica, nec poteſt fieri per æquipollẽs. l. qui hæredi. & l. Mæuius. ff. de conditio. & demonſtr. Bar. & alij in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de liber. & poſthu. ſed caſus ſi poſthumus deſcederet ſine l. beris eſt caſus ſubſtitutionis voluntariæ ex mera voluntate teſtatoris adiectus, ergo debet in forma ſpecifica impleri, & non per æquipollens, videlicet ſi non naſcatur.

Octauò ſubſtitutio inutilis non poteſt producere vtilem. arg. l. nullus. ij. de decurio. lib. x. l. ſi in venditione. ff. de pericu. & cõmod. rei vend. Atqui hæc ſubſtitutio de poſthumo naſcitur eo non nato erat inutilis. l. vtrum, in prin. ff. de rebus dub. l. j. §. ſi quis proximior. Vnde cogn. Ergo non potuit quidquam iuris & vtilitatis producere ſuo ſubſtituto R. D. Epiſcopo. Cum poſthumus nil habuerit nil potuit transferre, l. traditio. ff. de acquir. rer. do. c. nuper. de donat. inter vir. & vxor.

Nonò, quoties non valet expreſſum non valet tacitum. l. ij. §. vlt. ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. & ibi glo. adducit ſimiles text. ſed in caſu mihi propoſito vitatur expreſſa ſubſtitutio facta poſthumo. Ergo & tacita debet vitari in ea contenta, videlicet D. Epiſcopo facta.

Decimò, non valet actus quando forma non eſt ſeruata, imò corrui, quia illa eſt quæ dat eſſe rei, & eam cõſeruat in eſſe. l. Iulia. §. ſi quis. ff. ad exhib.

l. prima. & ibi patruus meus Iacob Rebuff. C. de præd. decu. lib. x. & hic forma non videtur ſeruata.

Vndecimò, videtur text. Formalis in l. quidam referunt. ibi, quia hæres ad quem ſermonem conferat in rebus humanis non eſt, eaque ademptio & dato nunc vana eſt. ff. de iur. codicill. Poſtquam prima ſubſtitutio deſecit, ergo & ſequens. D. R. Epiſcopi, erit caduca.

Vltimò, ſubſtitutio tacita non admittitur contra matrem. Bar. & alij in l. j. & ij. ff. de vulg. per tex. & ibi glo. in l. ſi. C. de inſtit. ſed hic erat tacita. Ergo non admittitur contra matrem, & ſic ſubſtitutus non venit.

His tamen non obſtãtibz contrarium arbitror eſſe verum. Tum primo, quia in ſubſtitutionibus largiſſima debet fieri interpretatio & extẽſio. doct. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de liber. & poſthu. Bar. laſ. & alij in l. j. in ij. q. princ. & l. ſi mater. §. j. ff. de vulg. text. in l. Titius. §. Lucius. & ibi laſo. de liber. & poſthu. Bal. in l. cum proponas, col. penul. C. de hæredib. inſtit.

Tum quia ſubſtitutio eſt multum fauorabilis, adeò quod ſemper interpretari debet vt valeat. no. Gulielm. de Cungno, in l. precibus. C. de impub. Refert. Bened. in repet. c. Raynutius. in verb. ſi abſque in ij. nu. 30. de teſtam. arg. c. ſi pater. de teſtam. lib. vj.

Ad hæc, quia in ſubſtitutionibus caſus omiſſus, vt infra latius dicã occasione naturæ, vt pote quia non eſt natus poſthumus ſubſtitutus habetur pro expreſſo, & intelligitur à iure Bar. in l. ij. §. ſin. ff. de liber. & poſth. laſ. & alij. in l. cum proponas, col. ij. C. de hæred. inſtit. Conſequens eſt, vt in caſu mihi propoſito, & in hac ſubſtitutione, ſi deceſſerit ſine liberis intelligitur ſi naſcantur, & ſine liberis deſcedat, non fuit natus filius ergo ſubſtitutus admittitur.

Item inſtitutioni ſeu ſubſtitutioni factæ de filio naſciturus, in eſt conditio tacita de neceſſitate, videlicet ſi naſcatur, ſecundum quosdam. l. j. in ſi. ff. de condit. & demonſtr. l. interdum. de verbor. oblig. laſ. in d. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. nu. 16. col. ij. & illa quæ tacite inſunt habentur pro expreſſis, etiam ſi aliàs non exprimat. l. cum quid. ff. ſi cert. peta. Ergo & hic habetur pro expreſſo ſi non naſcatur, vt R. D. Epiſcopus frater ſuccedat.

Præterea, quamdiu via teſtati poteſt habere locum ceſſat cauſa in teſtati. l. quãdiu. ff. de acquir. hæredit. quia cauſa teſtati habet expreſſam voluntatem, in teſtati verò tacitam. l. conſciuntur. ff. de iur. codicill. Et expreſſum præfertur tacito. l. cum ex filio. §. filio. ff. de vulg. Sed hic conſulẽdo ſubſtitutionem valere agitur de cauſa teſtati. Ergo debet præferri cauſa in teſtati: quia tunc hæreditatem poteſt adire ſubſtitutus, quãdiu prior hæres non poteſt. l. ij. ff. de acquir. hæred. ſed in hoc caſu prior hæres (videlicet poſthumus) nõ poteſt. Ergo R. D. ſubſtitutus poterit.

Inſuper compendioſa ſubſtitutio eſt quæ ſub compendio verborum multa complectitur tempora. doct. in l. Centurio. ff. de vulg. l. precibus. C. de impuber. & aliis ſubſti. Et ſicut comprehendit

Compendioſa ſubſtitutio, ſicut cõprehendit omnia tempora, ita etiam omnes caſus.

omnia temporaria etiam debet omnes casus comprehendere, siue posthumus non fuerit natus, siue mortuus sine liberis, siue post, ita consuluit Bald. consil. clxx. quidam Nicolaus in v. volu. Nam vbi testator generaliter loquitur, generaliter debemus intelligere. l. de pretio. ff. de publicia. in rem actio. Bald. consil. cccxix. quidam. vol. v. in ij. col. Lauren. Calca. consil. ciiij. postulato. hic fuit compendiosa, vt nemini non patet. ergo comprehendet omnes casus, videlicet siue nascatur, siue non, siue cum liberis decedat, siue non.

Uterius, substitutus substituti censetur substitutus primi instituti. l. si Titius. & ibi doct. & l. coheredi. ff. de vulg. l. quandiu. in ij. & ibi Bart. de acquir. heredit. §. j. Instit. de vulg. Guid. Papa. in suis decis. q. 350. testator. Paulus consil. cclxvij. viuentibus. & consil. ccccxxij. videtur quod filij. in ij. volu. Socin. consil. liij. vt veram. col. vti. vt veram. col. vlt. in j. volu. Dec. consil. cccxxvij. proponitur. in prima. q. & consil. ccccxxvij. licet in casu. col. ij. Corneus. consil. cccxviiij. dominus labia. in ij. vol. j.

Consequens est, vt hic. R. D. Episcopus substitutus substituti posthumi, censetur substitutus primi instituti, videlicet Laurentij sui nepotis. Ergo eidem succedere debet.

Deinde dispositio testatoris debet intelligi perinde ac si verum esset quod testator putauit. l. quo loco. §. j. ff. de heredit. instit. sed si verum esset quod defunctus putauit, videlicet quod posthumus natus esset, & sine liberis decessisset, tunc habuisset, sine dubio locum substitutio, ergo & hoc casu quando non est natus.

Item, testator praesumitur cogitare illud quod lex disponit. l. si duo. ff. de acquir. heredit. singul. & melior. de iur. secundum Barb. in repetit. c. Raynaldus. col. iij. de testam. sed lex disponit substitutionem in vno casu factam extendi ad alium. d. l. cum proponas. & infra dicam. ergo testator videtur hoc voluisse. Vt si non nasceretur posthumus admitteretur R. D. Episcopus.

Postquam testator nobilis voluit fratrem suum venire, si filius nasceretur, & sine liberis decederet, a fortiori voluit si posthumus non nasceretur. Et si de hoc interrogatus fuisset respondiſset: vt not. & Alber. in rub. ff. de vulg. col. xvij. versic. in oppositum est, per l. cum acutissimi. C. de fideicom. & ibi not.

Addo etiam, quod toties secundum voluntatem testatoris, quis facere compellitur, quotiens contra legem nihil sit futurum, verba sunt text. in l. si quis eum. ff. de conditio. & demonstr. Sed si R. D. Episcopus veniat ex substitutione, nil est futurum contra legem. Ergo faciendum est secundum voluntatem testatoris, quod dicit. Reuerend. Episcopus ad success. veniat.

Probatur per dictum imperatoris. In omnibus, testatoris voluntatem quae legitima est dominari censemus. l. cum quaestio. in fi. C. de lega. Et primum locum voluntas defuncti obtinet, ea quae regit. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonstr. Vnde dicitur disponat testator & erit lex. §. disponat. in authen. de nupt. coll. iij. Sed testator disposuit vt R. D. Episcopus veniret si alij decederent sine maf-

culis, quod factum est. arg. l. nam quem. ff. de verb. signif. Ergo R. D. Episcopus veniet.

Item, consuetudo regionis seruanda est. l. si seruus, plurium. §. vlt. ff. de leg. j. l. semper. in stipulationibus. de reg. iur. sed consuetudo est in patria Delph. inter nobiles quod masculi excludunt foeminas. vt tenet Curtius. consil. liij. super testamentis. col. iij. Ergo & hic R. D. Episcopus excludet alias foeminas, vt conseruetur nomen, & arma domus nobilis tam antiquae. pro qua consuluit alias Guid. Papa. & pro Huberto Alamadi. in consil. xxvij. attedentes. &c.

Denique agitur de testamento militis & nobilis. Vnde Iulius Caesar primus coeſcit militibus liberam testamenti factionem, & simplicitatibus eorum consulendum esse existimauit. Postea Iuriscōf. voluerunt, vt quoquomodo testati fuissent rata esset eorum voluntas. l. j. ff. de testam. milit. l. milites. C. illo titul. Sed hic miles testatus est, & disposuit fratrem suum venire post filios. Ergo admitti debet cum voluntas militis pro iure seruari debet. l. j. C. de testam. milit.

Dicit quis, testatus est ante militiam. Cui respon. testamentum a milite factum ante militiam, si in militia decesserit iure militari valet. Verba sunt iure consul. in l. in fraudem. §. testamētum. ff. de testa. milit. hic miles Carolus, iustar Caroli magni strenuus, mortuus est in bello, vt nemini non patet. Ergo hoc testamentum iure militari valebit.

Item, subrogatus debet sapere naturam eius in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarū. ff. si quis cautio. sed R. D. Episcopus est subrogatus in locum posthumi, ergo debet ea habere quae posthumus habuisset, si natus fuisset.

Praeterea, lex voluntate defuncti supplet, quando is non fuit in culpa. Paulus in l. si filius qui in potestate. ff. de liber. & posth. Sed hic quondam strenuus miles d. Carolus non fuit in culpa, cum magis arma calleret quam iura, vt debent veri milites. l. fi. in prin. C. de iur. delib. Ergo hic non erit absurdum, imo aequum quod lex suppleat, videlicet, si non nascatur posthumus, quod R. D. Episcopus admittatur, iuxta l. iam hoc iure. ff. de vulg.

Sed, quid egemus testibus? Facit text. in l. qui iure. ff. de testam. milit. sumendo arg. a contrario. & l. vtrum. de reb. dub. Alia adducerem in verbis meis lectorem radio afficerem. Restat vt in contrarium supra adductis respondeam.

Quia virtus est tollere obstacula. Curt. consil. xlv. statuto nu. 40. versic. & sic ex praemissis, ideo ea tollamus. Et primum non obstat quod casus omissus habetur pro omissio, in odiosis, secus in fauorabilibus: vt in substitutionibus, quae sunt fauorabiles. vt supra dictum est. Ita respondet Barba. consil. xxj. praclare. col. iij. in ij. volum.

Vel potest dici, quod casus omissus sit in substitutionibus, quandoquidem testator si cogitasset de illo casu omissio, idem prouidisset, si de eo fuisset interrogatus, qui tamen habetur pro expresso. text. in l. Titius. §. Lucius. & ibi doct. ff. de liber. & posthu. Alex. consil. cxxix. attentis. in ij. volu. Corn. consil. cclxxvj. viso. col. vj. versic. nec obstat. quod casus. text. singul. in l. mulier. & ibi multa Claudius de Scyccello,

Scyccello. ff. ad Trebel. Sed si quondam d. Carolus cogitasset nullum posthumum nasciturum, substituit, R. D. Episcopum, quod patet: quia semper inuitauit masculos. Ergo, &c.

Item, quando eundem effectum habet casus omissus sicut expressus, habetur pro expresso. l. ij. C. de instit. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. ff. de acquir. heredit. & ibi Bal. vbi dicit quod mandatum ad acquirendam hereditatem comprehendit bonorum possessionem: quia eiusdem sunt effectus hereditas & bonorum possessio. §. quos autem. inst. de bonor. possess. Sed in casu mihi proposito idem effectus resultat, siue nascatur posthumus, & decedat sine masculis, siue non nascatur. Vt potest, quia vtroque casu non potest succedere testatori nobili, nec nomen & arma familiae deferre, ergo ille casus pro expresso habebitur.

Et sic possumus dicere quod hic casus, si non nascatur non erat omissus a mente testatoris, ergo legis interpretatione, ideo habetur ac si testator ore expressisset. l. iam hoc iure. ff. de vulg. Barba. consil. xxx. sacro. col. iij. eo. vol. Soci. consil. liij. vt veram. col. vj. versic. praeterea. in primo vol. Dec. consil. cccxxvij. in casu. col. penul.

Nec obstat, qui vnum ponit, alium casum videtur excludere, verum est incompatibilem expresso. Vt si dico mutuum, nego depositum. l. ij. ff. si cert. petra. vel nisi esset eadem ratio expressi & non expressi, vt glo. in d. l. cum praetor tradit. quam ibi sequuntur Bald. & Lancel. vel intellige nisi contraria ratio, aut lex disponat, quia aliam prouisio hominis, non facit cessare prouisionem legis, vt in pulchro casu iurispatronatus consuluit. Anch. consil. lxxxj. prima facie.

Tertium, non obstat, vbi non conueniunt verba, non conuenit dispositio. Respō. & dico quod mens testatoris conuenit, quod sufficit Barba. consil. xcj. illud referam. col. xvij. in ij. volu. quia mens legis lex est. l. cum mulier. ff. solut. matrim. Angel. in §. post mortem. inst. de inutilib. stipul.

Item, sicut oritur actio directa ex verbis & mente legis. gl. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. omnium iudic. sic ex mente legis datur utilis. glo. not. in l. tutor. C. de nego. gest.

Quarto, respon. quod substitutio vno tempore facta non extenditur ad aliud tempus, quando tempus est certum, nam restringendo se ad certum tempus, post tempus videtur prohibere. Imperator. ff. de postul. l. aso. in d. l. cum proponas. col. iij.

Nec obstat quinquagesimum de l. fin. C. de instit. sed pro nobis facit quia vnus casus, videlicet si non fuerit natus posthumus, non comprehendit alium casum, scilicet quando est natus, & decessit in pupillari aetate. Et hoc quando mater est instituta, & est in medio, secus ergo quando non fuerit instituta, vt in nostro casu, & etiam quando agitur inter nobiles vt hic, qui masculo semper inuitauit ratione agnationis conseruandae, etiam quia agitur de fratre, qui est valde fauorabilis, vt not. in l. j. & l. Centurio. ff. de vulg. & dicam inst. in fi. huius quaestio. adducendo consilium. Petr. Anch.

Sextum, non obstat. Videlicet l. pater Seuerina:

quia ibi non est substitutio, sed legati translatio, facta de nolente conditioni parere in alterum, & hoc in odium non parentis conditioni adiectae, vt pote si testator disponat, quod si mulier nolit nubere Gaio, quod ab ea auferatur legatum & transferatur in Gaium, si filia non possit nubere (quia morte preuenta) iste casus non comprehenditur, quia cessat delictum, quo casu poena debet cessare. l. aliud est fraus. ff. de verb. signif. Bar. & alij in d. l. pater. Imol. in l. ex facto. in prima. ff. de heredit. instit. Inst. in d. l. cu proponas. licet alias solutiones quidam dederint, haec tamen est communis, hic vero secus est, vt infra latius declaratur, nec dicitur legatum licet vsus fuerit verbo, legauit, cum vsus fuerit verbo reliquit, quod, nullo alio instituto, importat institutionem. l. his verbis. ff. de heredit. instit. & idem dicunt doct. in verbo lego. in l. Centurio. ff. de vulg. & in l. j. de leg. j. & in fin. seq. quaestio. latius dicitur. Non obstat aliud, quod substitutio facta per modum conditionis voluntariae, (quae tunc dicitur quando apponitur in voluntate illius qui debet implere) vt si Titus nomen & arma domus non assumpserit, Gaium substituo. tunc si non possit assumere non venit, substitutus. Socin. consil. cxl. col. penul. versic. circa secundum, & consil. cclix. in ij. vol. Et ita intelligitur text. in l. qui heredi. vbi qui debet dare seruo non potest dare domino, sed in forma specifica debet dare seruo. Idem in l. Meruius. de condit. & demonstra. ecce quod conditio dicitur voluntaria, quando ponitur in voluntate illius qui debet eam adimplere. Licet quidam intelligant dici voluntariam quando ex voluntate testatoris, sed omnes conditiones ferè essent voluntariae, quia in voluntate sua est vnus ex omnibus eligere.

Vel etiam, quocumque modo intelligas dico non esse perpetuum: vt in forma specifica debeat impleri conditio voluntaria: quod probatur sic, qui iussus est dare seruo potest domino dare consentiente seruo, text. in l. Stichus. §. vsum fructum, versic. caeterum qui seruo dare iussus est. domino dando non aliter impleſse conditionem intelligendum est, quam si ex voluntate serui dederit. ff. de solutio. ita tenet Paulus. in d. l. qui heredi. Dec. in rub. de probatio. col. antepenul. Et sic sufficit implere quoad effectum, & per aequipollens, & sic dicit Carolus Ruynus. in d. §. & quid si tantum, non esse differentiam inter conditionem voluntariam, & necessariam, quando apparet de voluntate testatoris, per l. si mater. C. de instit. & substitut. l. mulier. §. j. ff. ad Trebell. etiam dicit Bald. in d. §. & quid si tantum. col. ij. & l. fideicommissa. §. si cui. ff. de leg. ij. conditionem implendam in forma specifica in odiosis, secus in fauorabilibus. Sicut in substitutionibus, aliam respon. tradit doct. in d. §. & quid si tantum. ad ibi dictame remitto, & sufficit quod si testator cogitasset posthumum non nasciturum eundem fratrem suum ita substituit, & sic habetur ille casus omissus pro expresso, vt supra dixi. Dec. consil. cccxxvij. in casu, in fin. & consil. ccccxxvij. licet, in casu. col. ij. versic. ex hoc datur intelligi.

Octauum non obstat, quod substitutio inutilis

non poteſt producere vtilem, ergo hæc ſubſtitutio inutilis nullam producet vtilem, ſed teſtator, qui ſubſtituit in illi caſum, qui fuit inutilis, non nato poſthumo, ſubſtituit vtiliter, d. R. D. Epifcopo, & ſic idem R. Epifcopus non venit ex perſona poſthumi ſubſtituti, ſed ex ſua, nec accipit vires ab illo gradu, in cuius defectum ipſe vocatur. l. iij. §. ſi. & ibi Bald. & Arcei. ff. de liber. & poſth.

Nec obſtat nouum, quod vitiatum expreſſo & tacitū vitiatum, ſcilicet quod venit ex expreſſo, ſecus ſi habet ſe æquè principaliter cum expreſſo, l. ſi fideiſſor. in prin. ff. de leg. iij. Bart. in l. j. in ij. effectu. de vulg. vel quando cit eadem ratio vitandi expreſſum & tacitum, quod non eſt, vt in ſimili caſu loquitur Bulg. in ſua diſput. incipien. Sempronius, col. xxij. verſic. non obſtat. vj.

Vel poteſt dici quod quædam eſt ſubſtitutio omninò tacita, vt eſt illa quæ in vulgari continetur vel in pupillari. Alia eſt tacita non omninò ſed verbis generalibus expreſſa, vt eſt illa quæ comprehenditur in breuiloqua & compediola, & iſta non euaneſcit, licet annulletur expreſſa, quia magis accedit ad naturam expreſſe quam tacite. not. glo. & doct. in l. precibus. C. de impub. l. Centurio. & l. Lucius. ff. de vulg. Sic conſuluit. Bal. cōſil. clxx. quidā Nicolaus. col. ij. in v. vol. & conſil. cccxix. eod. volu.

Vel poteſt dici, quod in caſu noſtro non eſt vitiatum ſubſtitutio expreſſa, ſed ſub caſu expreſſo, venit tacitum, vt ſupr. dixi, & nunc dicā ponēdo caſus.

Decimum non obſtat, quia in caſu mihi propoſito non eſt peccatum in forma, ſed materia, quia facta eſt ei qui non erat, & ſic, ſi non valet: quod ago, vt ago, valeat vt valere poteſt. l. ſi vnus. §. ſin. ff. de pact. l. j. de iure codicill. Et ideo maius eſt peccatum in forma quam in materia. Non obſtat. l. an inutilis, in prin. ff. de acceptil. Non obſtat. l. quidam referunt, quia dicit quod debet eſſe perſona cui detur, ſi tamen fiat ſubſtitutio illi, ſi non cœperit valet: & ita loquimur, cum ſubſtitutio ſit conditionalis inſtitutio. l. j. & l. poteſt. ff. de vulg. l. in ratione. in prima. §. quod vulgo & ſeq. ad leg. Falc. Alber. & alij, in rubr. Illius tituli. num. 3. & Lancel. Polit. in tract. ſubſtit. in prin. in ij. q. in ſin. Iſo. in l. iij. ff. de acquir. hæredit.

Vltimò, non obſtat quod ſubſtitutio tacita non admittatur contra matrem: quia ſuprà reſpon. quando eſt omninò tacita, ſecus in expreſſa verbis generalibus, vt eſt illa quæ comprehenditur in compediola, de qua hîc loquimur. Et per hoc patet R. D. Epifcopum ex illa ſubſtitutione vocatum, & vt melius quiſque doctus poſſit cognoſcere pono aliquos caſus, quibus viſis dignoſcitur veritas huius quaſtionis.

Primus caſus eſt, quando teſtator ſic ſubſtituit. Et caſu in quem non ſuperſent filij maſculi, ſed naſceretur mihi filia vna, vel plures, & ſuperſent, ſubſtituo ad dimidiam partem hæreditatis Sempronium, ſi nulla filia nata fuerit Sempronius ſubſtitutus excludetur à dimidia. Cum in caſum, cum naſceretur vna filia vel plures ſit tantum ſubſtitutus, & patet, quia non eſt vocatus niſi ad dimidiā, & ita conſuluit Angel. de Rigos in cōſil. xcij. viſis,

& inſpectis. col. penul. Et ſic de æquitate contraria opinio eſt verior, & tenēda, cum æquitas rigori ſit præferenda. l. placuit. C. de iudic. vt tener. Imol. & Bened. in reper. c. Raynuius. de teſtam. in materia vulg. ſubſtitutio. Et quia hîc eſt caſus à noſtro diuerſus, ad alios pertranſeo.

Secūduſ caſus eſt ſi fiat ita ſubſtitutio, ſi poſthumus non naſcatur Titium ſubſtituo non comprehenditur, ſecundum aliquos, quando natus eſt & non fuit hæres, vel eſt mortuus in pupillari ætate, per l. ſi. C. de inſtit. & ſubſtitutio.

Contraria tamen opinio eſt verior & æquior vt not. doct. in d. l. j. ff. de vulg. & ſuprà dixi, de intellectu d. l. ſin. Et quia non tangit caſum noſtrum ad alia percurro.

Tertius caſus, quando ſic facta eſt ſubſtitutio, ſi poſthumus me viuo deceſſerit, Gaium ſubſtituo, ſi mortuo teſtatore decedat non veniet ſubſtitutus, nec ſi hæreditatem repudiet. Angel. in l. j. §. j. ff. de vulg. per l. ſi mater. §. ſi illo tituli.

Quia illa ſubſtitutio ſi me viuo deceſſerit, dicitur facta vno tempore. Ergo non trahetur ad aliud tempus. l. ſi ita quis. ff. de vulg. Socin. conſil. lxxvj. viſis. col. iij. verſic. iij. ad idem. in ij. vol.

Licet contrarium teneat Bart. & alij in d. l. j. Et iſta opinio eſt verior teſte Bened. in repe. c. Raynuius, in verbo, ſi abſque. in ij. nu. 29. de teſtam. ſecundum quam conſuluit. Bald. conſil. clxx. quidam Nicolaus. in v. volu. nec tangit caſum mihi propoſitum, ideo non inſiſto.

Quartus caſus eſt ſi ſubſtituatur poſthumus, ſi me viuo naſcatur, non includitur ſi naſcatur poſt mortem, poſtquam vnum ex indiuiduis expreſſit. l. ſi paterfam. & ibi Imol. ff. de hæred. inſtit. Bart. & alij in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, & l. Lucius. ff. de vulg. Socin. conſil. lxxvj. viſis. col. iij. nu. 4. in iij. vol. de veritate huius caſus ibi latius dicitur, non tranſcribo cum non respondeat ad rogatum.

Quintus caſus eſt, ſi teſtator inſtituerit poſthumum naſciturum ex vxore pregnante hæredem, & ſi deceſſerit ſine liberis, ſubſtituit poſthumum ſecundo naſciturū, & huic, ſi ſine prole deceſſeret, ſubſtituit Anthonium: primo nato moriente, ſine liberis, ſi ſecūduſ non fuerit natus, non veniet ſubſtitutus Anthonius. Tum primò, quia d. Anthonius erat ſubſtitutus: ſecundò, quia nullum ius habuit in bonis, ergo nec ſubſtitutus illius cum ſubrogatum debeat ſapere naturā eius in cuius locum ſubrogatur. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio, & ſuprà dixi. Tum etiam quia illa ſubſtitutio de ſecundo erat inutilis. l. vtrum. ff. de rebus dub. Ergo aliā vtilē non poterat facere. arg. l. nullus. in ij. C. de decur. Dec. cōſil. cccxxvij. proponitur. col. ij. viſo puncto. & conſil. cccxxvij. licet in caſu. & cōſil.

Item ſubſtitutio fuit ſub cōditione duplici videlicet ſi ſecūduſ naſceretur, & decederet in pupillari ætate, vel poſt ſine prole, ſed ille non natus decedere nō potuit. l. qui duos. ff. de manumiff. teſta. Ergo excluditur ſubſtitutus, & ita cōcludit. Iohan. Andr. in additio. ad Specul. in tituli. de teſtam. in §. imprimis. in vlt. additio. vbi adducit alias rationes, quas ibidem licet videre, & eas tranſcripſit Oldra. Iohan.

Iohan. Andr. amiſciſſimus Tritenemio in libro deſcripto Eccleſiaſticis. inſuita Oldrad. credatur. vel Iohā. Andr. ab eo habuit cum Oldrad. priuſ facti munus impleuerit, videlicet anno. 1330. à Iohan. Andr. anno 1348. nec curo. ſed vide Oldrad. conſil. clxxvij. teſtator loquitur Iohan. de Ana. conſil. lxxvj. viſis. Soc. d. conſil. lxxvj. viſis teſtamento. coll. iij. verſic. quinto eadem conſuſio. in iij. vol. idem Socin. & alij. in d. l. j. in ij. q. Bar. & Bened. vbi ſupra. nu. 40. Dec. conſil. lxxxix.

Licet contrarium teneat Lancel. Polit. in tracta. ſubſtitutio. de vulg. coll. lxxiij. verſic. aliam etiam quaſtionem. Et hoc propter mentem teſtatoris, qui videtur cogitaſſe in omnem euentum vt ſuccedat ſubſtitutus excluſa matre communis eſt tenenda. Licet aliis fundamentis eam in præſentiarū non firmem, cum ſit diuerſus caſus à noſtro, quando per maius otium licuerit multa ſuper hoc dicā.

Sextus caſus eſt, quando teſtator ſubſtituit liberis ſuis, filios maſculos, quos filia tempore mortis habebit, ſi id temporis nullos habeat, tamen poſt mortem habuerit, ſi non erant concepti tempore mortis excluduntur. Et ita iudicatum fuit in venerabili Parlamento Delphinali teſte Guid. Pap. in q. Delphinal. q. dxj. pater in teſtamento. nec caſum noſtrum tangit.

Vltimus caſus quando teſtator inſtituit filium ſuum ſuperſtitem & eidem ſubſtituit poſthumum naſciturum, & ſi poſthumus decedat ſine liberis ſubſtituit fratrem: & in hunc caſum ſi non fuerit natus poſthumus veniet ſubſtitutus, & hic eſt caſus noſter, & hanc deciſionem tenet Alber. in rub. ff. de vulg. col. xvj. nu. 23. dicēs ſe habuiſſe de facto & de conſilio plurium peritorum, ita fuit iudicatum quod ſequitur (licet non allegat) Bald. in l. ſi. col. ij. C. de inſtit. & Bald. in ſuo apparatu ſubſtitutionum. coll. viij. verſic. quæro facta eſt. Lanfranc. in repetit. l. Centurio. in mater. vulg. ſubſtit. conclu. x. ff. de vulg. Alex. & alij in l. j. in ij. q. prin. Bart. ff. illo tituli. Lancel. Polit. in tract. ſubſtit. de vulg. col. lxxvj. Bened. in repetit. ca. Raynuius. in verb. ſi abſque. in ij. de vulg. num. 33. cum ſeq. & num. 100. & ſequē. dicens eſſe rationem valde æquam, & ſecundum eam iudicandum. Fulgoſi. conſil. xlix. ex facto. Dec. conſil. cccxxvij. in caſu. col. penul. conſil. cccxxvij. proponitur. col. ij. Cor. conſil. cclxxvj. viſo. col. v. verſic. & præterea Bolog. conſil. ix. vt in præſenti. co. ij. Et cum iſta quaſtio olim fuiſſet agitata in venerabili Parlamento Delphinal. ſic fuit conſultum, & vt reor iudicatum, & rectè ſuper teſtamēto nobilis Alberti de Turre, vt refert Curtius in conſil. l. j. ſuper teſtamento. in vltim. dubio. Igitur cum non dubitetur ſenatum ius facere poſſe. l. non ambigitur. ff. de legib. in hoc potuit facere ius. cum doct. quaſtionem tam conſuſam tradiderunt vt vix poſſit eligi vera opinio, ante illorum decretum, nunc vero neceſſarium eſt hoc tenere cum iuri ſit conforme, & conſuetudini, ac ita fuerit iudicatum per R. P. qui omnia iura in ſcrinio peſtoris habet iuxta text. in c. j. de conſtit. libr. v. j. l. omnium. C. de teſtam. vbi princeps dicitur habere iura in ſcrinio peſtoris, videlicet in ſuis conſi-

liariis, inter quos floruerunt Delphinen. Barb. in rubr. de teſtam. col. xxxvj. Conſequens eſt vt conſilium. Pet. Anch. conſil. clvj. ex ſerie magnoperè nobiſcum faciat, quia ibi inter nobiles excluditur mater ſubſtituta propter fratrem nō ſubſtitutum, à fortiori hic frater ſubſtitutus repellat matrem, & vxorem, & filiam non ſubſtitutas, & nomen & arma in domo remaneant, & non pereant, quod fatiſ lugubre eſt. l. lex quæ tutores. §. nec domum. C. de adminiſtr. tutor. & mulieres ſunt finis familiar. l. pronuntiatio. §. ſin. ff. de verbor. ſignific. quare noluit teſtator extantibus maſculis vt familia Alaman. di; tam nobilis expiraret. Ideo ſemper prætulit, & in omni caſu maſculos. Et ſic clarum eſt. R. D. Epifcopum. ex mente teſtatoris venire & eidem ſuccedere poſſe.

Secundò, eſt ibi caſus diuerſus, quia teſtator ſubſtituit vxorem tunc & eo caſu quando filij naſcerentur, & decederent ſine filiis maſculis. Ergo alios caſus videtur excludere, quos comprehendit ſubſtitutio. vt not. in d. l. cum proponas. C. de hæredib. inſtit. & in d. l. j. & ita per alias rationes concludit Anch. d. conſil. cclvj. pro fratre.

Nam dictio, tunc, denotat extremitatem temporis. l. in ſubſtitutione. ff. de vulg. l. iij. §. ſi. de conditio. & demonſtr. l. huiusmodi. de verbor. oblig. & quando dictio, tunc, apponitur in ſubſtitutionibus in caſu tantum expreſſo habet locum ſubſtitutio, vt conſuluit Dec. conſil. lxxxix. viſo puncto. quæ non fuit appoſita in caſu noſtro, ergo ſumus in caſu diuerſo. Dec. conſil. xlij. in caſu. col. j. & conſil. cccxxij. viſis conſiliis. Et ſic concludo R. dictū epifcopum Gratianopol. dicti nobilis Caroli fratrem, ex teſtamento & ſubſtitutione admittendū.

Secundò, quæro an R. Epifcopo poſſit habere vſumfructum? & quid debeat habere? & videtur quod nihil R. D. Epifcopo debeat. Quia quando relinquitur cuiſpiam vſumfructus, non debetur niſi adita hæreditate. l. vna. §. in nouiſſimo. C. de ca. duc. tollend. l. cum ita. §. ſi. ff. quando dies leg. ced. & hæreditas non poteſt per ſubſtitutam filiam ante mortem R. D. Epifcopi adiri. Ergo vſumfructus eidem non debetur, ſic conſuluit Rom. conſil. lxxj. viſis dubiis. Paulus conſil. cclxxx. viſis dubiis. col. j. & ſeq. in j. vol.

Secundò facit, in certis non eſt locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. de verbor. obli. Certum eſt quod teſtator legauit vſumfructum. R. Epifcopo, ergo vſumfructum habebit & non aliud.

Tertiò, miles ſi inſtituat in vna parte hæredem, in altera non videtur decedere in teſtato. l. j. & ibi. doct. C. de teſtam. milit. & l. ſi miles vnum. ff. eod. ſed in hoc teſtamento miles eſt teſtator de vſufructu tantum, ergo proprietatem videtur voluiſſe relinquere venientibus ab in teſtato. iux. l. cōficiuntur. ff. de iur. codicill.

His tamen, licet vrgentiſſimis non obſtantibus, tenendum cenſeo R. D. Epifcopum habere debere tam vſumfructum, quam proprietatem. Primò, per text. in l. ſpecies. ff. de aur. & arg. leg. & l. ſin. de vſufruct. ear. rer. quæ vſu conſumunt. vbi in legato vſumfructus venit proprietatem, ſic & hîc l. donationes.

*Vſumfructu
relictio, an
debeat per
prietas.*

*Subſtitutio
tacita eſt
duplex.*

*Subſtitutio
tacita quæ
admittatur
contra
matrem.*

in concubinam. §. ſpecies. ff. de donatio. vbi ſi res fuerit donata ad vſum cenſetur relicta proprietas. ſic & hic per illam clauſulam, cum plena & integra. &c. Bal. conſil. cccclxxij. conſiderandum. in ij. vol. & conſil. cccxcj. dominus. Bar. in ij. vol.

Secundò, qui vult cōſequens, vult & antecedēs, neceſſarium ad illud. ff. de acquir. hared. in l. j. coll. ij. ff. de tranſactio. & l. duobus. §. ſi. de iureiur. & l. j. §. denique. num. 5. ad Trebell. & l. fin. num. 6. C. de hared. inſtit. Bart. in l. ex hac ſcriptura. col. ij. verſi. ſed contra prædicta. ff. de donatio. Sed teſtator voluit quod frater poſſet inſtituere haredem, vt patet, ergo voluit antecedens, ſcilicet ei relinquere proprietatem de qua teſtaretur. Cum de vſufructu non poſſet teſtari. l. qui fructus. de vſufruct. legat.

Tertiò, in teſtamētis debet plena fieri interpreta- tio. l. in teſtamētis ff. de regul. iur. glo. & doct. in l. fi. de conſtitutio. princip. cap. cum dilecti. extra de donat. maximè quando datur coniuncto. l. cum alienam. C. de leg. c. filius. de teſtamēt. Ergo & hic fiet plena interpretatio, vt proprietates fratri teſtatoris videatur legata.

Quartò, quando quis permittit alicui vt re ſua vtatur, ac ſi dominus eſſet, videtur eidē relinquere proprietatem. text. in authent. de reſtitutio. in prin. & ibi Angel. coll. viij. ſed teſtator permittit quod Reuer. Dominus Episcopus vteretur illa hareditate, ac ſua, inſtituendo & ponendo haredem, ergo videtur ei reliquiſſe proprietatem. Et hoc totum facit voluntas teſtatoris: nam quidquid ſenſerit ſpectandum eſt. l. ex facto. in magna. verſi. rerum autem. ff. de haredib. inſtit.

Quintò, verba debent de aliquo operari, in teſtamētis, maximè. l. ſi quando. ff. de leg. j. & idem dicunt ibi Alber. & Paul. in legibus, ſtatutis, conſuetudinibus, contractibus & aliis actibus. Bald. in rub. C. de contrah. empt. q. ix. Felin. in c. j. collat. iij. verſi. priuilegium continens. de reſcrip. præpoſ. in c. paſtoralis. coll. ij. de appella. Iaſ. in l. ſina. coll. ij. ff. ſi cert. peta. hic nihil operarentur illa verba plena & integra, niſi intelligeremus relictam proprietatem R. D. Episcopo, ergo cenſetur eidem relicta. Imò verba impropianda ſunt vt deſuncti voluntas nō ſit fruſtratoria. l. pater ſeuertinam. §. conditionum. verba. ff. de conditio. & demonſtr. l. proculus. ff. de vſufruct. l. j. ibi deprecor te curam rerum habere. de confir. tutor. l. verbis. & ibi Vincen. ad leg. Falci. Iaſ. in l. quod dicitur. in ij. not. iij. ff. de verb. obliga. & l. ſtipulatio iſta. §. hoc quoque. illo titul. Dec. conſil. cccxlviij. viſa petitione. col. iij. verſi. & retenta. cum ſulauit latē in omni materia procedere. in l. & puto. §. j. ff. famil. herciſcund.

Sextò, iſta verba cum plena, cenſentur appoſita cōtemplatione R. D. Episcopi fratris, & ſic habent augere legatum, potius quam diminuere. l. Titio. in princ. ff. de conditio. & demonſtr. & verba appoſita ad augendum non debent operari diminutionem. l. legata. inutiliter. de leg. j. Sed hic fuerunt appoſita ad augendum, quod patet ratione illius dictionis cum, quæ coniunctim ponitur. l. Titia. textores. §. j. ff. de leg. j. ſi quis ancillas. inſtit. de leg. l. ſi mulieri. ff. de vſufr. accreſcend. Igitur voluit con-

iungere proprietatem cum vſufructu per illa verba. cum plena. &c.

Septimò, ratione perſonæ, vt potè quia eſt teſtatori coniuncta, diſpoſitio illius ampliatur ac extenditur. l. ſi ſeruus plurium. §. ſin. ff. de leg. j. Et ſic debet hic eſſe, vt propter coniunctionem fraternam nos præſumamus vſumfructum, cum proprietate datum.

Octauò, ſuadetur ex verbis nominandi, quia quis debet nominare haredem in teſtamento ſuo. l. iubemus. C. de teſtam. Item eſt verbum ponendum, quod idem eſt quod collocandum, ſeu conſtituendum. & habetur Iohan. x. c. Propterea me diligit pater quia ego pono animam meam, & iterū ſumam eam, nemo tollit eam à me ſed ego pono eam, à me ipſam poteſtatem habeo, ponendi eam, & poteſtatem iterum habeo ſumendi eam, c. in quadam de celebr. miſſ. & Iohann. xv. Maiorem hanc dilectionem nemo habet quam vt animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis. c. qui vult de pœnitent. diſti. ij. & c. niſi. cum pridem. §. verum. de renuntiat. Eſt poſtea inſtituendi, quod verbum apud iuriſconſultos notum eſt, per totum. titul. de haredib. inſtituend. Et ſic ex omnibus hiſ verbis patet quod teſtator voluit vt R. D. Laurentius vocaret, nominaret, & inſtitueret haredem in bonis ſui fratris. Ergo fratri videtur reliquiſſe ea.

Nonò patet quia cum duplex ſit vſufructus, videlicet cauſalis & formalis. glo. & Doct. §. j. inſtit. de vſufruct. l. reſtè dicimus. ff. de verbor. ſignificat. Doct. in l. qui vſumfructum. de verbo. oblig. Iaſ. in §. æque. in col. j. num. iij. inſtitut. de actio. Cepol. in traſt. de ſerui. rub. de vſufruct. col. iij. Ideò teſtator relinquendo vſumfructum, videtur intellexiſſe de cauſali. Et ſic de illo qui eſt iunctus cum proprietate, & illum videtur R. D. Episcopo dediſſe, cum verba & mens huic conueniant. Et videtur conſuluiſſe in ſimili cauſa Anch. conſil. cccxvii. ſi huic.

Item, appellatione vſufructus venit vile dominium. text. & ibi doct. in l. j. in princ. ff. ad Trebell. l. j. ſi ager veſtigal. vel emphy. peratur. & Paulus. in d. l. j. ad Trebell. c. vno. in ſi. in quib. cauſ. feud. amit. quod inducit ad ſtatuta loquentia de vſufructu, vt extendantur ad habentes dominium vile, licet ea ſtatuta ſint ſtriçtè intelligenda. l. iij. §. hæc autem. verba. ff. de negot. geſt.

Decimò, à fortiori, in caſu noſtro, vbi eſt materia fauorabilis & extendenda facit l. proculus. ff. de vſufruct. vbi ſi legetur vſufructus rei prohibendo ne legatarius ſeruitutem imponat, videtur legare proprietatem. Idem dicit ibi Bald. quando teſtator legat vſumfructum rei cum hoc quod non poſſit eam alienare, videtur proprietatem legare, vt verba aliquid operentur. Ita conſuluit Roman. cōſil. ccvj. licet col. ij. etiam ſi teſtator diceret lego tantum vſumfructum. Ita Alexand. conſil. cl. viſo themate. col. j. vol. vij. & in l. ſi conſtante. in princ. ff. ſolut. matr. Francif. Crement. ſing. xxvij. maritus, Tho. Ferra. caut. ij. Socin. conſil. ccc. ſatis anceps. in ij. vol. & cōſil. cclx. in cauſa. coll. iij. in eod. vol. Fulg. conſil. xliij. circa primū. coll. pen. & ſeq. & Lancel. Galio. in repetit. l. Centurio. col. xciiij. ff. de vulg. ſic & quan

& quando concedit vt vſufructuarius poſſit alienare. Barb. conſil. lxxiiij. clementiſſimi. &c. capio. in vlt. dubio. vol. ij. & in repet. c. Raynaldus. col. lj. de reſta. quia contrariorum eadem eſt diſciplina. l. j. de hiſ qui ſunt ſui vel alieni. iur. §. j. inſtit. illo titu. glo. in rubr. de acquir. poſſeſſ. & ibi latè. Doct. Et ſic hic permittendo haredem inſtituere quem ſibi videbitur, dare proprietatem cenſetur.

Vndecimò, magis ad rumbum probatur, quoties teſtator voluit legare id quod proprietati, cōuenit, & vſufructui repugnat, proprietatem legare ex mente videtur. arg. d. l. proculus. Nam modus & forma à diſponente traditus declarat eius mentem. Et ex ea augetur effectus, ſecundū Bald. ibi. Sed in caſu noſtro iſta verba dedit, reliquit & legauit R. D. Episcopo fratri ſuo, omnes & quocūque fructus, & vſagium fructuum, omnium bonorum, ſuorum, mobilium & immobilium cum plena & integra poteſtate nominandi, ponendi, & inſtituendi vnum haredem in dictis bonis, talem qui ſibi videbitur conueniunt proprietati, ergo proprietatem videtur reliquiſſe.

Quod conueniant ea verba proprietati patet, quia vſufructus ſinitur morte. §. ſinitur. inſtitut. de vſufruct. ergo teſtator non poteſt concedere vt de eo teſtetur. d. l. qui fructus. ff. de vſufruct. lega. Imò teſtator expreſſè dicit cum plena & integra poteſtate nominandi, ponendi, & inſtituendi haredem in dictis bonis. Ecce quod voluit vt teſtaretur de bonis, ergo ea videtur reliquiſſe ex illis verbis cū plena. &c.

Itē dicit poteſtate, ac ſi diceret ius poteſtaſque eſto fratri meo ponēdi, inſtituēdi haredem in meis bonis, vt dicit text. in l. j. ff. ad leg. Falci.

Item quia in dubio miles voluiſſe videtur teſtari, ſecundum ius commune. l. quamquā. & ibi latè Alex. & Iaſ. C. de teſtam. militar. Sed ius commune ſupra allegatum, vult vt proprietates cenſentur relicta ex illis verbis, ergo & hic cenſetur relicta. Et ita in terminis noſtris cōſuluit Cuma. conſil. cxx. ſeu Petrus. vbi concludit quando legatus eſt vſufructus vel fructus rei (cū paria ſint.) text. in l. cū ita. & l. ſūdi. ff. de vſufruct. leg. cū poteſtate ordinādi & diſponēdi de illo quod proprietates cenſentur legata. Ergo & in caſu noſtro clariffimè patet, vſufructum cū proprietate relictum R. D. Episcopo. Tum propter fratris dilectionem, vt ſupra dictum eſt, tum ob illa verba plena: nam quando quis dat plenum ius in re, videtur dare & vſumfructū & proprietatem, & totale ius quod in re habet. l. mater. & ibi Bald. C. ad Tertull. l. ſi ita ſtipulatus fuero. ſi Titius. §. j. & ibi Areti. Iaſ. & alij. ff. de ver. obligat. l. ſœmina. §. ſina. C. de ſecund. nupt. melius Bal. conſil. cccclxxxij. quando in ij. volu. Guid. Pap. in deciſ. Delphin. queſt. d. xxxvij. dixi ſup. vbi decidit quod cenſentur prohibita Trebellianica per illa verba pleno iure. Felyn. in c. conqueſtus. col. j. de for. competen. & in ca. auditis. col. ij. de præſcript. Alex. conſil. ccviiij. viſo. in ij. vol. & conſil. clxij. viſis. in ſi. in vj. vol. & conſil. cxl. viſo. in vij. vol. Plus addidit teſtator adhuc maiorem erga fratrem affectionem oftendens verbum integra. Licet verbum ple

nū exponatur, id eſt integrum & ſine diminutione. Bal. cōſil. cccxiiij. thema. in iij. vol. p. tex. in c. cui. de non ſacerdotali. de præben. lib. vj. tamen integrū, id eſt ſine aliqua diminutione. l. ij. §. ad filiorum. ibi integrum nullaque parte minutum. C. quando. & quib. quart. pars. debeat. libr. x. Clemen. dudum. in verb. integrè. §. verum. de ſepul. c. vltim. & ibi Car. & Dec. de confirmat. vtil. Lucas de Penna. in l. hac l. C. de proxim. ſacror. ſcrinior. libr. xij. Alex. conſil. cxlj. viſo teſtamento. col. vltim. in ij. vol. Corſet. in ſingul. incipient. integrè. Et ſic videtur voluiſſe vt plenè & integrè teſtaretur, tam de vſufructu, quam proprietate: nam iſta verba plena, & integra ſunt pleniffima, vt teſtatur Anthon. de Butrio. conſil. xix. quia hic agitur. Item ſunt verba geminata quæ de aliquo debent operari. l. Baluſta. ſi. ad Trebell. videlicet, vt D. Episcopus poſtquam nō habet filios, vt potè quia episcopus & eccleſiaſticus, habeat fructus omnium bonorum in vita, quia alia non habet viri eccleſiaſtici. c. ij. de donatio. Verum quia potuiſſet quis dubitare an ſolum vſumfructū in vita videatur habere, ad hoc vt non poſſit diſponere, ſed teneatur relinquere venientibus ab inſtato. Et teſtator in hoc prouidit dans eidem poteſtatem nominandi, ponendi, & inſtituendi haredem in bonis ſuis talem, qualis ſibi videbitur, cū vſumfructum cauſalem, primo quoque tempore teſtator reliquerit.

Nec obſtant in contrarium adducta, primum quod vſufructus non debetur non adita hareditate quæ hic non poteſt adiri, quia dico, quod hic non erat relictus vſufructus ſolus, ſed & proprietates, vt ſuprà ſatis abundè probaui. Et ſic cū illud ſit certum ex voluntate teſtatoris, nec erit opus coniecturis. Nec obſtat vltimū, quod teſtator videatur proprietatem reliquiſſe venientibus ab inſtato, quia verum eſſet ſi non addidiſſet illam clauſulam cum plena & integra, ſaltem fuiſſet dubium. Et per hoc eſt enucleata ſecunda queſtio, videlicet quod tam vſufructus, quam proprietates cenſentur R. D. Episcopo. relicta.

Nec obſtat, ſi dicatur verbum, relinquo quando eſt iunctum vniuerſitati bonorum, importat inſtitutionem. gloſ. in l. hiſ verbis. ff. de haredib. inſtit. gl. in §. ſin. verò nulla. in ver. relictiſ. in authent. de haredib. & Falci. col. j. Barr. in l. cogi. in princ. ff. ad Trebell. tex. in c. Raynutius. de teſta. Philip. Franc. in c. ſi pater. in glo. magna. num. 46. cū ſeq. de teſt. lib. vj. cum aliis quæ poſſent allegari. Si tamen iunctum ſit vſufructui omnium bonorum non importat inſtitutionem, hoc tenuit expreſſè Anthon. de Butrio. conſil. xv. viſis themate. col. vl. Reſpondeo hoc verū eſſe, quādo ſimpliciter relictus eſſet vſufructus, ſecus hic vbi & proprietates eſt relicta, vt ſuprà probaui: nam miles ignarus verborum directorum vel obliquorum, dicit do, relinquolego vſumfructum cum plena poteſtate inſtituendi haredem; voluit tantum dicere ac ſi dixiſſet, ſubſtituo fratrem, in omnibus meis bonis, de quibus volo quod teſtetur, volo alioqui quod veniāt ad primigeniā filiam teſtatis. Et iſta eſt vera mens teſtantis, quæ eſt ſequenda. l. in conditionibus. ff. de condi

vſufructus relicto, cum plena poteſtate diſponendi de bonis proprietatis relicta eſt cenſetur.

conditio. & demonstr.

Vltimò, pro illa parte iudicari debet, pro qua plures & efficaciores faciunt rationes. c. licet in fin. de probatio. c. duo mala. & ibi glos. xij. distinct. Anch. consil. clxxj. casus est talis. coll. ij. pro parte R. D. episcopi, sunt plures & vrgentiores rationes, vt patet liquido per supradicta, ergo pro illo est iudicandum, nisi à iure & ratione discedere libeat.

Poſtremo, an illa dispositio qua concessa est R. D. Episcopo potestas instituendi, ponendi, & nominandi hæredem, valeat, & videtur quod non, quia videtur esse captatoria, quæ nõ valet. l. captatorias. ff. de hæredib. instit. l. captatoria. C. de testam. milit. Etiam in testamto. militis. l. captatorias. C. de testam. milit. Ne quod in eorum fauorem est introductum, in eorum odium retorquetur. l. quod fauore. C. de legib.

Secundo, nõ videtur valere quia ex alieno depedet arbitrio, & voluntas quæ ex alieno pendet arbitrio reprobat. l. illa institutio. ff. de hæredib. institut. assignat. ibi. gl. rationem quam videre licet.

Tertio, testator ore proprio nominare hæredem debet. l. i. abemus. C. de testam. Et sic non potest committere alteri vt nominet, quia videtur personale beneficium quod personam non egreditur. l. quia tale. ff. solut. matrim. regul. priuilegium. de reg. iur. in vj. Contrarium sentio, quod suadetur cum iure diuino. iij. Reg. ca. x. vbi Iehu populo & optimatibus commisit ciuitatis, vt meliorem de filiis Achab in Samaria qui eis placeret eligeret, & super folium patris sui ponerent, qui pro domo domini pugnaret, sic & strenuus quondam miles d. Carolus potuit committere deficientibus masculis R. D. Laurentio fratri suo vt nominaret, & institueret hæredem qui pugnaret in domo domini Caroli tuendo nomen, & arma domus, & familiam conseruaret. Tum iure canonico, per quod potest quis suam dispositionem alterius voluntati, & arbitrio committere, & ob hoc non moritur intestatus, cum tibi detestamen. & ibi multa fundunt Docto.

Tertio, iure civili licet non possit quis per alium testari, tamen bene potest consentire, quod alius de rebus suis testetur, & tale testamentum valebit, nõ vt testamentum concedentis, sed vt testamentum facientis. text. solemn. in l. licet. §. venditionis. ff. quib. mod. pig. vel hypothec. soluit. Bal. in cap. j. §. preterea. quib. mo. feu. amitt. c. vno. §. donare col. ij. qualiter. feu. aliena. possit. in l. veditio. in prin. C. de vsucap. pro emptor. Bened. in repetit. c. Rayn. nutius. in verb. condidit. in j. num. 2. de testam. Requiritur tamen quod expressè hoc permittatur, altoqui non valet. Iaf. in l. cum proponas. in j. C. de pact. & l. si quando. §. fin. col. ij. de inoffic. testam. facit quod not. Barr. & alij in l. quæ doris. ff. solut. matrim. Panor. & ceteri. in c. nonne. de præsumpt. Expressè consentit D. Carolus & R. D. Episcopus haberet bona & de illis testaretur. Ergo valet, & maximè quia reliquit bona, vt supra probaui. & d. l. licet loquitur quando testator non reliquit bona, sed tantum permittit de re sua testari, hic de re propria testari potest R. D. Episcopus.

Nec obstat quod testatoris dispositio captatoria non valet, fateor, at hic non est captatoria: nam captatoria est quando voluntatis substantia in fecretum alterius absolutum committitur. d. l. captatorias. ff. de hæred. instit. vt potest si dicat instituo quos Titius voluerit, vel si voluerit, possit enim contingere quod Titius nollet, & sic testator deederet intestatus, vel si Titius vellet, haberet talem hæredem de quo testator nunquam cogitauerat. Consequens est vt talem voluntatem iura abhorreant, etiam militis, cum sit ei fauorabilis. vt not. Alex. & Iaf. in d. l. captatorias. C. de testam. milit. sed voluntas non est talis. ergo & c.

Nec obstat quod videatur dependere ex alieno arbitrio, quia si bene consideretur non pendet. Imo testator rectè restatus est instituendo filium suum Laurentium masculinum nasciturum. Et si is posthumus sine liberis masculis decedat R. D. Laurentio legatur omnes fructus, & vsu fructum omnium bonorum suorum, cum plena & integra potestate nominandi, ponendi, & instituendi hæredem qui sibi videbitur. En ergo quod in arbitrium alterius non confertur voluntas, sed quia possit dubitari eò quod R. D. Episcopus, est Ecclesiasticus & sic non habet ex se hæredem. Ideo voluit eadem declarare voluntatem apertè testator, quod permittebat eadem vt testaretur de dictis bonis peruentis ad eum, & quod institueret quem vellet.

Præterea non obstat quod ore proprio debet nominari hæres, concedo etiam D. Carolus eundem nominauit, sed voluit etiã quod R. D. Episcopus nominaret sibi in bonis, quæ ab ipso haberet, ne peruenirent ad filias, per quas familia non conseruatur, nec agnatio vt supra satis superque dixi, sed finitur & deauritur. l. pronuntiatio. ff. de verbor. signific.

Dicit quis, ista concessio testandi nullius est momenti: nam principis supremi est concedere facultatem testandi. l. si quando. C. de inoffic. testam. vel Romani Pontificis. c. j. & ibi not. de testam. Ergo non potuit cõcedi per militem D. Carolum. Respondeo, hoc verum quando vellet concedere ei qui alias non possit testari. vt d. l. si quando. Sed videbatur quod R. D. Episcopus nõ possit testari, vt in d. e. j. Respondeo ibi loquitur de bonis ecclesiæ vel de acquisitis intuitu ecclesiæ: sed de patrimonialibus bene potest testari, vt ibidem dicitur. Et hoc approbat consuetudo vt dicit gl. in §. quod si ecclesia. in versic. acquisitis. de anuar. in prag. Sequitur d. Boer. in consuet. Biturig. in §. j. & §. vj. de testa. Et sic cogitatur D. Carolus, quod si R. D. Episcopus nollet testari quod bona peruenirent ad Guigoam filiam suam.

Concludo ergo voluntatem militis esse validam cõcedentis R. D. Episcopo vt testaretur. Et hoc salua correctione melius sentientis. iuxta l. Claudius. in ff. qui potior. in pignori. habeant. Et licet alia dubia hic essent tangenda, quia de his non sum rogatus ca missa facio. Et in fidem præmissorum me subscripsi.

Testari potest ecclesiasticus de bonis suis patrimonialibus.

Consul

RESP. CLXXIII.

Consultation contre certain arrest de Tholouse, donné contre concubineres publiques, mesmemt contre personnes ecclesiastiques, faitte par l' Euesque de Montauban, comme Syndic constitué en cest affaire pour le clergé de Tholouse, avec douze Aduocatz de la court de Parlemet, dont Monsieur Riant estoit le rapporteur, & duquel i'ay recueilli ceste consultation.

En un pretendu arrest du Parlement de Tholouse du 26. Octobre dernier, temps de vacations. La requeste presentee au chergé pour les Syndiciz du chergé de la Prouince de Tholouse, & ressort du Parlement d'icelle.

Le conseil subsigné a esté d' aduis que cõtre ledit pretendu arrest y a nullité, incompetance, & entreprinse notoire & abusive contre l'authorité de l' Eglise, & usurpation des droicts resernez au Roy, erreur en fait & en droit, contrentention aux sainctz decretz & Concile de Basle, Ordonnances Royaux, arrests des Cours souveraines, diffamation de l' estat ecclesiastique, irrogation, & occasion de commouoir le populaire contre les gens d' Eglise, licence donnée de vexer & travailler les gens d' Eglise, & autres infinies fautes & erreurs de droit.

La nullité, incompetance & entreprinse est: car par le droit diuin, & le nouuel testament, Conciles generaux de l' Eglise, constitutions canoniques approuuees par les Roys, constitutions civiles, les Ordonnances, la correction des crimes des gens d' Eglise, & clercz, etiam mariez, appartient priuatiuement aux prelatz d' Eglise, & non aux autres. Vray est que si c'est vn crime priuilegié pour le cas priuilegié, les Iuges seculiers les peuent maliciez, hic autem de his non est questio, comme il sera dict cy apres. Ne peut donc estre ce pretendu arrest appellé arrest: car pour estre arrest il faut qu' il soit donné, caussa plenissimè cognita, & paribus auditis, autrement le iugement est nul. Or le dit iugement abusif, est interuenu contre les prelatz de l' Eglise & leurs subiects, sans les y appeler sans les ouyr, partant ce n'est point arrest pour leur regard.

Et il y a nullité patente & oculaire, & euidente erreur, en fait, & en droit, auquel cas par l' Ordonnance du Roy les Iuges sont tenus de leurs iugemens, & facient litem suam.

L' usurpation sur l' autorité du Roy est. Que c'est vne Loy & edict promulgué sous le nom de la chaire des vacations, Loy, inquam qu' il baille & impose à l' Eglise, & oultre baille autorité & licence, & iurisdictio & puissance, aux Iuges seculiers, & vne aux Iuges & ouyaulx. Ce fait est entrepris, comme il a esté dict, sur l' autorité de l' Eglise, du Pape, des Conciles, & c. entrepris ce qu' est reserué à la maiesté du Roy, auquel seul comme souverain non recognoissam superieur inter subditos appartient priuatiuement de faire loix, constitutions, ordonnances & edicts, en maniere que les Cours souveraines n' ont puissance que de iuger en dernier ressort, qui est crime Capital. Parquoy en quelque

sorte que l'õ vneille prendre ceste nouuelle contr. prinse ou par forme d' arrest, ou de loy & edict, s' il y a (comme dict est) nullité, incompetance, & entreprinse, & sur l' Eglise, & sur la maiesté du Roy. Et lequel Sire Roy, & ses predecesseurs Roys, n' ont onques voulu entreprendre correction, des meurs & vies des gens d' Eglise.

Vray est que du tẽps de Philippe le Bel y eust quelque differet, mais ce n'estoit pas pour auoir la correction des gens d' Eglise. ains pour les iustices & imporelles que tenoient les Eglises, & Prelats, & encorres est demeuré en son entier.

Donques a esté entrepris par la chambre des vacations, ce que le Roy ne voudroit faire. La contrentention aux sainctz Conciles, desquels le Roy est protecteur en sadicte Eglise Gallicane, est notoire: car par tous les Conciles la puissance de l' Eglise, in clericum est priuatiuè aux prelatz d' Eglise. Mesmes pour le fait du concubinage y a loy & Decret du Concile de Basle, lequel est receu en France & approuue par le Roy & les trois estats, par lequel la correction du concubinage, pour le regard des gens d' Eglise appartient aux prelatz & iuges d' Eglise, & non ausdicts iuges seculiers.

Et toutes fois ledit pretradu arrest, par dessus & contre le Concile & autorité du Roy, baille puissance aux Iuges seculiers tant Royaux qu' autres d' en cognoistre, & en fait de nouuel vn crime priuilegié, qui est vn abus.

La contrariété aux Ordonnances du Roy, & arrests de la Court: se oculaire. Car par les Ordonnances tant anciennes que nouvelles, la correction desdicts crimes appartient seulement ausdicts iuges d' Eglise, & n'est point suspendue par appellation commune d' abus, & y en a arrests infinitz au Parlement de Paris.

Et toutes fois la correction en est baillee par ceste loy & edict auquel aux Iuges seculiers.

La diffamation de l' estat Ecclesiastique est que ledit Edict ou lon cit ex causa infamante & diffamatoria, & iniuriosa, in dedecus & iniuriam totius Ecclesiæ Gallicane, tant des prelatz que d' autres gens d' Eglise contre la leçon que Dieu le Createur a baillé en disant, defecdam, & videbo vtrum clamorem qui venit ad me, operat compleuerint, combien que Dieu scent ce que en estoit irrogatio infamia: car il taxe la vie des gens d' Eglise, sans auoir seu quid sit in veritate.

Et en vne cause particuliere irrogat infamiam, saltem grauat opinionem totius ordinis, qui plus est descend ad particularia, & en scandale des Eglises particulieres, qu' il nomme par nom & sur nom de quoy est chargé à perpetuité. Et l' occasion de commouoir le peuple est faitte par ladite loy & Edict, car il est dict en termes, & effect que de la vie des gens d' Eglise Dieu a esté indigné & a enuoyé grieues pestilence, & famine.

Cela est tant inculqué au pauvre populaire c'est pour assaillir les gens d' Eglise, & les diffamer comme on a fait autres fois contre les templiers. De la, & d' icell Edict, vient le mespris & contement de l' Eglise, & des ministres, qui est ce que demandet les heretiques, & ceux qui sont allés à Genue quorum studium

tiari debebat Euangelica denunciatione, aut erat superior adeūsus: & non debebat diffamare vnum ordinem. Hoc aduerfatur omni iuri.

Cafus priuilegiatus non habetur in concubinaru, quamuis notorium effer. Constat per Concilium Bafilienfe, titul. de public. concubinar. quod per Regem & fuum parlamentū Parifienfe, quod eſt omnium fumum eſt comprobatum.

Quibus de cauſis d. clerici petitores per ſupplicationem potuerūt Regem tanquam ſuperiorem, & vt proteſtorem Eccleſiæ Gallicanæ, adire: & iuſta de cauſa ei libellum ſupplicem obtulerunt, in quo concludere debent, vt Regi placeat d. Arefum prætenſum atque edictū, vt nullum incompetentem & abuſiuè inceptum, extinguere ac annullare: Et quòd regiſtrum huius facti in dicta curia erit delendum, ſic vt nihil inde reliquum ſit in regiſtris d. Curia: Et in quantum opus fuerit, & ſubordinatè, quòd dicti petitores ad appellationē recipiantur, de nulla & abuſiua adminiſtratione iuriſdictionis ſuſcepta. Quo peracto, quòd dicatur perperam & abuſiuè inceptum, ſtatutum atque ordinatum fuiſſe. Sed quoniam, non obſtante libello ſupplicis Regi præſentato, prius nominatū edictum per iudices ſæculares executioni mandatum eſt, quòd omne id quod effectu & ratione prædicti edicti & areſti prætenſi factū fuerit, ſit extinctum, annullatum, & tanquam attentatum, reuocatum. Et quia plurimis in locis prius dictū areſtum nullum & abuſiuum ad magnum vituperium ordinis Eccleſiaſtici impreſſum fuit, vt Regi placeat decernere, quòd expreſſo edicto omnibus d. Arefi impreſſoribus generaliter iniungatur, vt illud reportent, & omne quod inde reperiat, laceretur, vt nulla eius poſthac memoria extet, & prohibeatur illud ampliùs imprimere: Et quòd Regis areſtum in hac ſupplicatione proferendum tubæ ſonitu & proclamatione publicetur. Saluo tamen recurſu dictis petitoribus conceſſo, vt ſuas expenſas, damna & intereſſe, vnà cum famæ reſtitutione per multa honorabilem atque vtilem contra quemcunque petere poſſunt, qui illis obſtrictus fuerit.

Expediens erit, antequàm procedatur, petere vt Rex procuratorem ſuum in iſta cauſa committat, qui appellare poterit de d. negocio ſupra authoritatem Regis ſuſcepto propter cauſas ſuperius declaratas, atque alias.

Arreſt donné par le Roy en ſon priuè Conſeil, ſur la Conſeruation de la Iuriſdiction Eccleſiaſtique à Amboiſe, le penultième iour du mois d'Avril, l'An 1551.

Extrait des Regiſtres du Conſeil priuè du Roy.

ENtre Meſſire Iehan Deletes, Eueſque de Montauban, & maître Mathieu de Clauſa, Syndics

du Clergé de la Prouince de Tholouſe, & autre clergé eſtant dans & ſoubs le reſſort du Parlement dudit Tholouſe demandeurs, & requerans l'enterinement de certaine Requeſte preſentee au Roy, le xj. iour de Iuin 1550. en perſonnes, Aſſiſtant avec eux maître Claude Pirrus leur Aduocat d'une part, & le Procureur general dudit ſieur en ſa court de Parlement dudit Tholouſe comparant par maître Bertrand d'Aigna Aduocat general en ladite court de Parlement d'autre. Apres ce que ledit Pirrus aduocat deſdits demandeurs oy en ſon plaidoyé a conclud a l'enterinement de ladite requeſte. Et en ce faiſant que l'Arreſt & iugement, dont eſt queſtion donné en la chambre ſeand en la Court de Parlement de Tholouſe durant les vacations, le xxvj. iour d'Octobre 1549. ſur le fait d'incontinance mentionné par ladicte requeſte, contenant forme d'Edict fuſt déclaré nul, & de nul effect, comme donné par entrepriſes ſur la iuriſdiction Eccleſiaſtique par iuges incompetens, & comme eſtant, tant contre les ſaincts Decrets, priuileges de l'Egliſe Gallicane, l'autorité du Pape, & des conciles, que contre les Ordonnances Royaux, & contre l'autorité du Roy: Et entant qu'il ſeroit beſoin ſubordinement à requis que ledits demandeurs fuſſent receus appellans, de ladite entrepriſe de iuriſdiction, & tenuſ pour bien releuez. Et par le moyen de leur appel, qu'il ſoit dict qu'il a eſté mal, & abuſiuement entrepriſ, ſtatué & ordonné, & bien appelle par eux. Et neantmoins pour autaut que deſpuis ladite requeſte, & ſignification faite à ladite Court du xix. iour d'Aouſt 1550. Et apres pluſieurs autres inhibitions, & ſignifications particulieres ſignificées lon a procédé à l'execution tant dudit arreſt, que de pluſieurs autres arreſts, ſentences & iugemens donnez, tant par ladite Court, que par les iuges du reſſort d'icelle, ſoubs couleur dudit premier arreſt & iugement. Que ledits Arreſts & Iugemens, execution, & tout ce que en a eſté deſpuis fait, & executé en vertu d'icelle, ſoyent caſſé & annullé, & reuocqué comme nul & attenté. Avec tous deſpens, dommages & intereſts contre les parties inſtiguans. Et en outre pour ce que ledit arreſt contenant forme d'Edict auoit eſté imprimé & publié en pluſieurs lieux, au grand ſcandale de l'ordre eccleſiaſtique, requis qu'il ſoit rayé des regiſtres d'icelle court, enſemble certain liure compoſé par maître Iehan de Manſencal premier Preſident en ladite court de Parlement de Tholouſe. Contenant pluſieurs propoſitions erronees, & ſcandaleuſes fuiſſent laceré. Et commandement fait à tous en general de raporter tous ledits liures qui ſeront trouuez imprimez pour eſtre laceréz. Avec deſences à tous Libraires de ne les vendre ou imprimer. Et au ſurplus que l'Arreſt qui interuendra ſur ceſte preſente requeſte, pour la reparation d'iceluy arreſt, ſoit publié à ſon de trompe, & cry public: Le tout ſans preiudice des deſpens, dommages & intereſts, & reparation d'honneur, & amendes honorables, & profitables contre qui il appartiendra. Et que ledit d'Aigna par pluſieurs raiſons & moyens deduits par ſon plaidoyer a conclud que ſans auoir regard aux concluſions priſes par ledits demandeurs, comme impertinantes. Et d'ont il requeroit reparation eſtre faite telle que de droit appartient. Que ledits deman

TRANSLATIO.

Arreſtum per Regem in ſuo Conſilio priuato expeditum, ſuper conſeruatione iuriſdictionis Eccleſiaſtica, Ambaſiæ penultimo Aprilis die, Anno 1551.

Ex regiſtris Conſilij Regis priuati extractum.

INter dominum Iohānem Deletes, Episcopum Montalbanenſem, & magiſtrum Mathæum de Clauſa Syndicum cleri Prouinciæ Tholoſanæ, atque alium inſuper clerum, qui forum Parlamenti Tholoſani fortiat, petitores, & approbationem cuiuſdam ſupplicationis Regi perſonaliter xj. Iunij die, Anno 1550. præſentata poſtulant: Aſiſtens iisdem magiſter Claudius Pirrus eorūdem aduocatus ab vna parte: Et procurator Regis in ſua d. Parlamenti Tholoſani curia, comparens per magiſtrum Bertrandum d'Aigna Aduocatum generalem in d. parlamenti curia, ab altera. Poſtquàm prædictus Pirrus d. petitorum Aduocatus pro tribunali exauditus fuiſſet, pro comprobatione dictæ ſupplicationis concludit. Quo peracto, vt areſtum, de quo quaſtio eſt, in camera curia parlamenti Tholoſani tempore vacationum, xxvj. Octobris die, 1549. ſuper facto incontinentiæ in d. ſupplicatione relato, in forma edicti definitum, ſit declaratum nullum, atque inualidum, vt inchoatum & expeditum ſuper iuriſdictione Eccleſiaſtica per iudices incompetentes: Atque vt ſacroſanctis non tantummodò decretis, Eccleſiæ Gallicanæ priuilegiis, autoritate Papæ & conciliis contrarium, ſed etiam conſtitutionibus regiis, regiſque prærogatiis atque authoritati. Et in quantum opus fuerit, ſubordinatè requiſiuit, vt d. petitores ad appellationem recipere, de dicta adminiſtratione iuriſdictionis ſuſcepta, atque vt bene reſtituti haberentur: vtque ratione prædictæ appellationis, perperam & abuſiuè inceptum, ſtatutum atque ordinatum fuiſſe dicatur, & bene per eorūdem appellatum. Nihilominus verò quia poſt d. ſupplicationem, & notificationem d. curia: à die xj. Auguſti. Anno 1550. factam, & poſt multas alias inhibitions & ſpeciales notificationes non tantum ad prædicti areſti executionem, ſed etiam multorum aliorum areſtorum, atque ſententiarum tam per d. Curiam, quàm per iudices eiufdem forum ſortientes datarum, ſub prætextu d. areſti primi proceſſum eſt: Vt d. areſta atque ſententiæ executio, & omne quod poſtea eorūdem effectu factum & executum fuerit, ſint extincta, annullata, ac reuocata tanquam nulla & attentata, vnà cum expenſis, damnis & intereſſe contra partes inſtigantes. Præterea, quia d. areſtum, in forma edicti expeditum, plurimis in locis ad magnum Eccleſiaſtici ordinis ſcandalum impreſſum & publicatum fuerat, requiſiuit vt ex regiſtris eiufdem curiæ deleatur, vnà cū libro quodā per magiſtrum Ioannem de Manſencal, primum in d. Parlamenti Tholoſani curia præſidem, compoſito, qui multas propoſitiones erroneas & ſcandalofas continet, lacerando; Vtque omnibus generaliter iniungatur, om-

demandeurs fuſſent declarez nō receuables, en ladite requeſte & concluſions. Ains que ledit Arreſt donné par ladite Court, & tous autres arreſts & iugemens deſpuis enſuyuis en ſemblable matiere, comme bien & deuement donnez, & interuenuz fuſſent executez, & deuoyent ſortir effect. Par ce que à ladite Court, & autres iuges ordinaires dudit reſſort, la cognoiſſance des cas d'ont eſt queſtion leur appartient, ven le grand ſcandale aduenu en tout le reſſort de ladite court de Parlement, pour la negligence & faute des Eueſques, & ſuperieurs deſdits gens eccleſiaſtiques. Et meſme pour les cas priuilegiez dont promptemēt il peut apparoir par les procez & informations qu'il a par deuers luy. Et neantmoins que certains libelle fait & imprimé contre la teneur dudit arreſt, & autorité de la court ſoit laceré, avec reparation honorable telle qu'il appartient cōtre ceux qui l'ont fait & imprimé. Et que ledits Syndics, parties aduerſes, pour leur remerité d'auoir baillé ladite requeſte ſoyent condamméz en mil liures d'amende enuers le Roy. Et quand aux concluſions priſes du liure compoſé par ledit Preſident, dict qu'il n'auoit charge d'auoir Preſident pour y defendre, & s'en adreſſent à luy ſi bon leur ſemble.

Surquoy parties amplement ouyes en demandes, deſenſes, replicques, & duplicques, & apres lecture faite dudit arreſt dudit 26. iour d'Octobre 1549. & autres arreſts deſpuis donnez.

Le Conſeil a déclaré & declare ledit Arreſt dudit xxvj. Octobre 1549. nul, comme fait & donné par entrepriſe de iuriſdiction contre les ſaincts Decrets, & priuileges eccleſiaſtiques, & auſſi a déclaré & declare autres arreſts & iugemens deſpuis enſuyuis, donnez tant par les gens de ladite court de Parlement, que tous autres iuges en ſemblables matieres nuls cōme attenté & donez au preiudice de la Iuriſdiction eccleſiaſtique. Et neantmoins pour la conſeruation du bon exemple dudit eſtat eccleſiaſtique, & faire ceſſer tout ſcandale, & mauuais exemple. A eſté ordonné auſdits Syndics ſommer, ſignifier, & aduertir les Archeueſques, Eueſques, Chapiſtre, & autres Prelatz dudit clergé, de diligemment ſoigner & s'enquerir ſur l'incontinance, vie & gouuernemēt des miniſtres dudit clergé, chaſcun en ſon regard, & proceder contre les charges, & ſuſpeçonnez d'incontinance & lubricité par monitions & autres voyes de droit, de ſorte que punition exemplaire, en ſoit faite: & en cas de negligēce & ſcandale, eſt entoincé audit procureur du Roy de Tholouſe en aduertir ledit ſieur pour y eſtre pourueu, par ledit ſieur ainſi qu'il verra bon eſtre.

Fait audit Conſeil tenu à Amboiſe, le penultième iour d'Avril. 1551.

Ainſi ſigné, Bourdin.

Extrait de ſon Original.

nes huiusmodi libros impreſſos, vt lacerentur, referre; omnibus librariis interdicens, vt eodẽ nec vendere nec imprimere attentent. Adhæc etiam, quod areſtum ſuper hac ſupplicatione, pro reſtauratione prius dicti areſti, proferendum, tubæ ſonitu & proclamatione publicetur. Nullo tamen præiudicio inferendo, quantum ad expenſas, damna & intereſſe, vnâ cum honoris reſtitutione, multis honorariis atque vtilibus, contra quemcunq; qui illis obligatus fuerat, pertinebit. Prædictus verò d' Aigna multis rationibus ante tribunal deductis concludit, nullo reſpectu habito ad concluſiones per d. petitores factas, tanquàm impertinentes, quarum reſtaurationem faciendam, vt de iure conuenit, requirebat. prædictos petitores declarari non admittendos in d. ſupplicatione & concluſionibus: Sed vt d. areſtum per dictam curiam prolatum, necnon omnia alia in ſimili materia cõſecuta areſta, vt ritè definita, executioni mandarentur, & plenum ſortirentur effectum: eò quòd in d. curia, & ſub aliis iudiciis eiufdem fori ordinariis, rerum cognitio, de quibus quaeritur, ad eos ſpectat; ſcandalum magnum conſiderando, quod ſub iuriſdictione d. Curia propter negligentiam & culpam epiſcoporum, necnon primatum inter Eccleſiaſticas perſonas, aduenit. Atque etiam propter caſus priuilegiatos de quibus in promptu per proceſſus & informationes coram d. curia habitas apparere poteſt. Et nihilominus vt certus libellus contra d. areſti tenorem ac curia authoritatem impreſſus, laceretur, reſtituto honore, vt æquum eſt, ab iis qui eundem fecerint & impreſſerint. Atque vt ſyndici prædicti partibus aduerſis, propter temerariam d. ſupplicationis præſentationem mille librarũ ſummã, fiſco regio exoluenda, condemnentur. Quantum verò ad concluſiones ex libro per d. præſidem compoſito factas ſpectat, dicit nõ ei fuiſſe à præſide iniunctum vt eas defenderet, ſed ad eum, ſi illis videatur, ſunt referendæ.

Super his ſufficienter partibus in petitionibus, deſenſionibus, replicationibus & duplicationibus auditis; & poſt lecturam d. areſti à die xxvi. Octobris. Anno 1549. factam, & aliorum areſtorum poſtea datorum; Conſilium declarauit & declarat d. areſtum à xxvi. Octobris die 1549. nullum, vt factum & expeditum per adminiſtrationem iuriſdictionis ſuſceptam contra ſacroſancta decreta & priuilegia eccleſiaſtica: ſimiliter declarauit & declarat alia areſta poſtea ſubſecuta, tam per d. parlamentum curiam, quam per alios iudices in ſimilibus materiis definita, eſſe nulla, tanquam attentata, & in præiudicium iuriſdictionis eccleſiaſticae prolata. Nihilominus tamen pro conſeruacione boni exempli d. ſtatus eccleſiaſtici, & vt omne ſcandalum & malum exemplar ceſſet, dicti ſyndicis iniunctum eſt vt archiepiſcopis, epiſcopis, capitulo atque aliis d. cleri Prælatiſ notum faciant, eos commonefaciendo vt diligentem curam habeant, atque ſuper intemperantia, vita & regimine miniſtrorum d. cleri inquirent, quilibet in reſpectu ſuo, contra accuſationes & ſuſpicionem intemperantia ac lubricitatis per admonitiones & alia iu-

ris remedia ita procedendo, vt de iis exemplariſ fiat puniſtio. Et caſu quo negligentia & ſcandalum committerentur, d. procuratori regis Tholoſano mandatum eſt vt d. dominum ſuum cõmonefaciat, quòd per eundem prouideatur, vt ei æquitati conuenire videbitur: factum in d. Conſilio Ambaſſatæ habito, penult. Aprilis die, Anno 1551. Sic ſubſignatum, Bordin. Ex originali & authentico exemplari extractum.

RESP. CLXXXIIII.

Contra ceſſionem & c. Odoardus de ſolutionibus.

Contra ceſſionem quam dom. Ioannes Collaſſon facere intendit, dico non recipiendum. Primò debet radi titulus quem ponit videlicet prior prioratus de ſaba cum per ſententiam illũ prioratum amiſerit, & ſtandum eſt ſententiæ l. Herennius. §. Gaia. ff. de cuiſtio. Et imprimis debet renuntiare ſuæ appellationi emiſſæ ad Parlamentum, & conſentire vt d. Rebuf. plenè manuteneatur.

Item dicit ſe non habere bona mouentia, ſeu pecunias in promptu, ſed non dicit ſe nõ habere immobilia, & quin poſſit ſatisfacere ſi terminus ſoluendæ ſummæ ei detur. Et quia bona illa non indicat, beneficium ceſſionis non habet. l. penult. & ibi gloſſa. & Bar. ff. de ceſſio. bonor.

Præterea hic Collaſſon alienauit bona ſua in fraudem, ſaltem conſumpſit viuendo luxurioſè inſtar prodigi, de quo in Euangel. imo plus eſt. Nã ille ipſe concubinam, & liberos ex ea adhuc habet contra iura tam diuina quam canonica, & contra concordata. Ideò vos do. Officialis cum ſit vobis notorium, iſta non debetis pati. Nam propter malam vitã omnia ſua bona diſſipauit. Ideò ſuccurri ei nõ debet, niſi in peccato eum ſuſtinere velitis quòd facere non debetis: nam alij ſcandalifantur, vituperatur officium eccleſiaſticum, & aliis præbetur materia delinquendi. c. ſi mala. ij. q. v. Maximè debet excommunicari ne celebret. Nam iure cautum eſt, quòd nullus debet illius cõcubinarij miſſam audire, alioquin audiẽs peccat. c. præter. xxxij. diſt. & plus peccat communicans cum fornicatore publico, quam cum excommunicato, vt docet Thoſta. in tracta. contra eleric. concubi. cõcluſ. iij. Et concubinarius eſt inhabilis ad beneficia. §. j. de publi. concubi. in concordata. ergo nõ poteſt d. Collaſſon aliquo iure niti in d. beneficio cum tempore collationis eſſet publicus concubinarius, & aliàs inhabilis, vt probabitur. Iaſ. in §. Item ſi quis in fraud. nu. 91. de actio. in inſtit.

Item qui bona ſua in fraudem diſſipat non debet recipi ad ceſſionem. l. ſi. in fi. ff. quæ in fraud. credito. Et tunc debet detrudi in carcerem donec ſoluerit minimum quadrantem. teſte Petro Jacob. in hoc titulo de ceſſio. bono. Nam dignum eſt quòd malè meriti egeſtate laborent. l. bona fides. ff. de poſt. l. penult. de iure. dot. Bald. in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. nu. 18. & ibi Barba. col. v. Iaſ. in §. Item ſi quis in fraudem. nu. 91. de actio. in inſtit.

Adhæc

Adhæc certum eſt quem ad ceſſionem non recipiendum, quando tenetur ex delicto, vel quaſi: vnde ſi quis condemnatus fuerit ciuilitur in actio- ne iniuriarum ad multam, non poterit cedere bonis, ſed illa multa debet reſolui in pœnam corporalem. Nam qui non habet in ære luat in corpore. l. ſi. ff. de in ius vocad. l. j. §. generaliter. ff. de pœnis. Iohan. Fab. in §. ſi. de actio. in inſtit. & doct. in cap. Odoardus de ſolutio. Aufre. deciſio. lxxj. l. nemo. C. de exact. tributo. lib. x. Sed hic Collaſſon tenetur ex delicto, vel ſaltem quaſi, quia temerè litigauit, ſciens ſe nullum ius habere. l. eum quem tenuere. ff. de iud. & §. j. de oblig. quæ ex quaſi delict. Ergo ad ceſſionem recipi non debet.

Maximè cum adhuc in illo ſit delicto dicens ſe habere ius, cum nullum omninò nec iuris apparentiam habeat, & ſic non conſtitetur debitum, ob id non debet admitti: niſi prius agnoſcat, renuntia- do appellationi & conſentiendo d. Rebuffi. Vt plenum conſequatur poſſeſſoriũ: quia d. Collaſſon ſtatim condemnabitur ratione alterius appellationis. Ideo non debet recipi ſic litigans ſine cauſa & contra ſententiam, pro qua præſumitur. cap. in præſentia. de renuntia.

Etiam ſi quis contraxerit ſub ſpe ceſſionis, non recipitur ad ceſſionem, ſed perpetuo in carcerem detrudi debet. Vt docent Iohan. de Pla. & Iaſ. in §. ſi. de actio. in inſtit. Sic non gaudet immunitate eccleſiaſtica. ſed d. Collaſſon proſequutus eſt iſtum proceſſum, & adhuc proſequi vult ſub ſpe ceſſionis ſemper faciendæ, ob id non debet recipi ad iſtam ceſſionem alioqui daretur ei materia delinquendi, & ſic vexandi homines quòd prohibet. l. iuriſgentium. §. ſi pacificus. ff. de pact. l. conuenire. de pact. dotalib.

Inſuper, qui contraxit ſciens non eſſe ſoluendo non iuuatur ceſſione. l. penult. ff. de ceſſio. bonor. Bart. in l. alia. §. eleganter. in fi. ff. ſolu. matrim. ſed iſte Collaſſon quado eſt proſequutus proceſſum ſciebat ſe non eſſe ſoluendo, non iuuatur igitur ceſſione. l. penult. ff. de ceſſio. bonor. Bart. in l. alia. §. eleganter. in fi. ff. ſolut. matrim. ſed iſte Collaſſon non debet recipi, ſed excommunicari, & ſic excommunicatus in carceres detrudi & ibi detineri donec ſolidum perſoluerit. l. ſed & ſi ex parte. §. interdum cum verſ. quamquam. ff. quòd cum eo. l. ſi rerum. de re. iud. Boer. q. cccxlix. quaeritur.

Item quamuis durante proceſſu quis recipiatur ad ceſſionem, tamen poſt condemnationem non, quia in dolo eſt litigando, vſque ad finem. l. item ſi vnus. ff. de arbit.

Et hoc in expenſis proceſſus, quòd non recipiatur eſt text. & ibi Panor. no. vlt. in c. finem. de dolo. vbi dicit hoc caſu clericum in carceribus detinendum, donec expenſas ſoluat, nec habere locum. d. c. Odoardus. vt non facile quis in grauamen alterius falſas exceptiones proponat. & aliud proſeſſibus vexit. d. c. fin. tex. in c. quia. §. presbyteri. v. q. vj. & ſic conſuit Senatus. vt refert Boer. in deciſ. Burdegal. q. cccxlix. quaeritur.

In monacho, qui alium ſpoliauit, & poſtea vult facere ceſſionem ſuper fructibus, quòd non reci-

pitur, fuit deciſum, vt refert Aufred. in deciſ. Thoſ. quaerit. cccclxvj. per rationem. Nam qui committit in legem nõ debet legis auxilio iuuari. l. auxilium. §. in delictis. ff. de mino. & deciſ. Rot. lxxxij. nota quòd ibi monachus in antiq.

Item pro emenda non recipitur quis ad cedendum no. docto. in c. reprehẽſibilis de appell. ita cenſuit Senatus Pariſ. anno 1394. vt patet areſto. 152. & 168. in ſtylo parla. per Aufre.

Vltimò areſtis curia etiam fuit deciſum, vt non recipiatur cedere bonis volens pro expenſis, in curia ſuprema factis, & hoc propter rerum iudicatarum authoritatem. l. ſeruo. §. cum prætor. ff. ad Trebel. & pro conſeruacione authoritatis curie parlamenti, Guido Papa. q. xcviij. & vt decreta & areſta eorum non ſint eluſoria. l. ſi prætor. ff. de iud. vnde cum prædicta ſint vera & notoria proteſtatur de appellando tanquã ab abuſu, niſi iuſticiam & ius miniſtreſis dicto Rebuffi.

RESP. CLXXXV.

Reſponſa tangentiã materiã de pacificis poſſeſſoribus.

Itius reſignauit beneficium, in curia Romana in fauorem Sempronij quæ fuit admiffa. demum idem Titius reſignauit in fauorem Caij qui poſſedit in vim iſtus ſecundæ proſolutionis triennium dictum beneficium, poſt triennium primus reſignatarius capit poſſeſſionem, alter opponit ei triennem poſſeſſionem, quaeritur quid iuris: breui reſpon. hunc ſecundum, qui nullum habet titulum, ſaltem non coloratum, non iuuandum decreto de pacificis poſſeſſoribus, per ſequentia.

Primò, beneficium conferri non poteſt niſi vacet, & de iure & de facto c. ij. & cap. cum noſtris. de conceſſio. præbendi. Bellamera conſil. xix. in cauſa. col. ij. Dominic. conſil. lxxxvj. in cauſa. in princip. ſed beneficium hoc poſt primam reſignationem admiffam non vacabat, ergo conferri à Papa non potuit, & quòd nullum eſt non poteſt tractu temporis firmari. per reg. iuris: quia non valet collatio ordinarij facta intra menſem de beneficio in curia vacante, etiam ſi Papa illud non conferat. cap. ij. l. bi doct. de præbend. in vj. ſic non valet ſecunda collatio quandiu prima extaret valida.

Secundò, non valet ſecunda reſignatio, niſi facta reuocatione, qua reuocatio necelle eſt vt perueniat ad notitiam collatoris, antequam prouiderit, vel procuratoris antequam reſignauerit. clem. vnica. de renuntia. Fel. & alij, in cap. ex parte. Decani, de reſcript. ſed hic non fuit aliqua reuocatio facta, ergo non valet ſecunda reſignatio, vt concludit Domi. conſil. lxxxvj. in cauſa.

Tertiò, non poteſt reſignans plus iuris tranſferre quam habeat. l. traditio. ff. de acquir. rer. dom. & qui nihil habet dare nihil poteſt, c. quòd autem. de iure part. ſed reſignans nihil iuris habebat, poſt

Secundum reſignans an poſſit iuuari decreto de pacificis poſſeſ.

Collatio ordinarij facta de beneficio in curia vacante & intra menſem facta non valet etiam ſi intra illam menſem Papa non conſulerit.

Reſignatio ſecunda nõ valet niſi facta reuocatione priore.

Resignans perdit omnino quod habet in beneficio resignato.

primam resignationem, ergo non potuit iterum resignare: nam per renuntiationem resignans perdit ius quod habet. c. quod in dubiis. & c. in presentia. & per totum, de renuntiatione. etiam perdit possessionem, & non habet nisi quandam afiniam detentationem. glo. & Doct. in c. inter. in verb. assignari, de preben. decis. Rot. xxij. fuit in no. quia remittentibus actiones suas amplius non est dandus regressus, cap. quam periculosum, vij. questio. prima. lege quaeritur. in fin. ff. de edict. edict. & sic non potuit resignans habere regressum ad aliam resignationem: nec iterum resignare, etiam in fauorem illius cui primò resignauerit, teste Gomef. in regul. de public. resign. questio. xvij. post Cassado. in ix. Decis. de concessio. preb. multominus potuit resignare in fauorem alterius.

Quartò, Papa non intendit conferre, vbi dolus interuenit, regul. Cancell. xxxvij. Vnde solet apponere in bulla sua, attentè quoq; prouideas quod in renuntiatione predicta dolus, vis, metus, ac symoniaca prauitas non interueniat: sed non potuit maior dolus interuenire quam secundo resignare, illud in quo nihil habebat, ergo Papa non intendit conferre, & sic non valuit, & pro non scripta fuit, secunda resignatio, propter intentionem Papæ deficientem.

Quintò, si Papa in secunda prouisione sciuisset priorem resignationem admittam, nunquam contulisset: quia non intendit tollere ius tertij, capitulo quamuis, de rescript. in vj. nec videtur collationem alteri factam tollere velle. cap. audita, de restitutio. spoliatorum. cap. postulatis, de rescript. cap. super eo. de offic. deleg. consuluit Quidra. consi. cccxxiij. quia vitium ignoratum tollere non vult, cap. primo, de constitutio. in vj. lege mater. ff. de inoffic. testamen. ideo solet poni hæc clausula in prouisionibus Apostolicis dummodo tempore datae presentium non sit ius quaesitum. Iohan. Andr. & Perus. in cap. postquam, de prebend. in vj. sed per primam prouisionem erat ius quaesitum, primo resignatario, ergo non erat intentionis, vt conferret secundò, & sic voluntas Papæ deficit.

Collatio à Papa facta cum clausula non obstant collatione alteri facta quomodo sit restringenda.

Imò si Papa dicat in secunda collatione, non obstante collatione alteri facta intelligitur de collatione inualida, teste Feli. in cap. causam. col. xj. de rescript. & si Papa vniat ecclesiam absenti collatam, hoc debet facere absque præiudicio absentis ob id absens postea poterit ratâ habere suam collationem, non obstante vnione. teste Perus. in tractat. de vnio. eccles. cap. v. col. iij. sic & hic primus resignans, non obstante collatione secunda & possessione triennali poterit suâ collationem approbare, ante resignantis mortem.

Resignatio a resignante non presertim.

Sextò, hoc est expressè decusum in regula Papæ Pauli moderni reg. lxxvj. vbi sunt ista verba, & si ipsum resignantem, vel concedentem pluries super vno & eodem beneficio in fauorem diuersarum personarum successiuè consentire coegerit. Voluit sanctitas sua quod primus consensus tenere debeat, & alij posteriores consensus ac literæ, illorum prætextu, etiam sub priori data expeditæ pro tempore nullius sint roboris, vel momenti: ecce quod illa

secunda resignatio nullius est roboris, ergo non potest parere remedium, de pacific. posse. quod datur habenti saltem coloratum titulum: sed iste est nullus, vt patet, & nullius roboris. Igitur non habebit robur ad excludendum primum resignatarium venientem post triennium.

Septimò, is in cuius fauorem fuit facta prouisio ius habuit in beneficio cap. si tibi absentis de prebend. in vj. & prior fuit tempore, & sic prior præfertur in beneficiis: maximè non. qui prior est tempore, potior est iure. cap. capitulum, de rescript. cap. cum qui de prebend. in vj. postquam habuit ius non potest ab eo auferri, & transferri in alium, siue factio suo. regul. id quod nostrum. ff. de regul. iur. sed ipse primus nullum actum fecit amittendi beneficium, ergo illud amittere non potuit, per illud triennium, quamuis secundus resignatarius retinuerit beneficium id temporis.

Octauò, ante mortem resignantis poterat primus resignatarius adipisci possessionem, per regulam cancell. xxxiij. vbi tantum dicit vacare per mortem, si resignans moriatur in possessione. ergo ante mortem non vacat, & sic potuit prouisio primo ante resignantis mortem possessionem adipisci. d. reg. cancell. xxxiij. ideo alteri non potuit ius interim dari.

Nonò, in fine illius regulæ xxxiij. dicitur sic collationes quæque & quæuis alia dispositiones de illis tanquam per resignationem vacantibus factæ. & inde sequuntur nullius sunt roboris vel momenti, igitur quæcunq; dispositiones factæ de illo beneficio sunt nullæ: tam prima quàm secunda, & inde sequuta sunt nulla, & sic possessio capta in vim secundæ prouisionis est nulla & nullius momenti, igitur non potest parere decretum de pacific. posse. illa possessio triennalis.

Decimò, facit tex. in cap. si tibi absentis, de preben. in vj. vbi collatio facta absentis non potest retractari, nisi consentire absens recuset, sed ipse non recusauit: ergo non potuit alij conferri. Imò si fuerit facta collatio alteri vnius non subsistit, & sic est nulla, & quamuis ille tex. loquatur in Episcopo vel Archiepiscopo. tamen idem dicit, ibi Perus. in collatione Papæ secunda, si non fecerit mentionem primæ collationis: ergo non valet, & sic non præstat coloratum titulum. sic concludit Cassado. in Decisio. Rot. xxxiij. dubium, & Gomef. questio. xvij. de public. resign. vbi dicunt non valere prouisionem tertio factam, ante publicationem, & quandiu iste primus resignans potest beneficium consequi.

Vndecimò, non obest. l. quotiens. C. de rei vendic. vbi præfertur is qui habet possessionem in habentibus parem titulum, quia respondeo illam legem non habere locum in beneficiis, sed in profanistantum. glo. & Doct. in c. si tibi absentis. de preb. in vj. las. in d. l. quotiens. col. iij. sed primus cui facta est prouisio de beneficio præfertur. cap. capitulum. de rescriptio. c. tibi. cap. duobus. illo tit. in vj.

Duodecimò, sicut contra resignantem obstat renuntiationis exceptio spontaneæ. c. super hoc. de renun

Resignatio ius sufficit quod capite possessionem ante mortem resignans.

Collatio facta absentis non potest reuocari si rescriptum absentis sententia.

Lex quoniam de rei vendic. non habet locum in beneficiis.

renuntia. in possessio maximè iudicio. cap. accepta. de restitu. spoliat. ita & contra eum qui ius præterit ab eo habere: nam qui in ius alterius succedit eodem iure vt debet per regulam iur.

Decimotertio, non potest titulus secundi resignatarij dici coloratus, quia nullus. c. factus. in fin. vij. q. j. ibi iam non secundus ille, sed nullus est. Et literæ quæ non valent non dicuntur literæ, sed nullæ. glo. in c. cum nostris. in verb. de facto. de cõcess. prebend. Feli. & alij. per illum text. & glo. in c. ex tenore. de rescrip. & titulus dicitur in coloratus quando est ipso iure nullus. teste Feli. in ca. in nostra. correla. xxxvj. de rescrip. sed hic est nullus. vt supra probaui. ergo non potest coloratus dici, sicut dicit Gomef. in regula de triennali possessorib. q. viii. & xxiiij. de possidente pacificè beneficium vnius triennio, vt non iuuatur beneficio de pacific. possessio. quia caret titulo, qui per vnionem extinctus erat & sic non poterit beneficium possideri. Imò concludit idem Gomef. q. xxix. quod possidens beneficium triennio ex collatione Papæ post suam reservationem non iuuatur exceptione de pacific. possessio. quia titulus est nullus à fortiori & hic.

Coloratus titulus non dicitur qui est nullus.

Possessio post triennium accepta ab eo qui antea fuerat impeditus.

Criminalis possessor nullum habens titulum non impedit vnius triennium intentionem vnius possidentis.

Vltimò, is qui iusto est detentus impedimento potest agere post triennium, vt in titul. de pacific. possess. habetur sed hic primus resignans non habuit bullas intra triennium, ergo non potuit agere. vnde Domin. & Perus. aiunt in c. commissa. de elect. in vj. quod si patruus vel alius retinuit bullas, & prouisionem nepoti, ob id non fuit intra annum promotus, non est priuatus beneficio, propter non promotionem.

Idem in hoc casu non erit exclusus per triennium, quòminus primus resignans si turbetur in sua possessione possit experiri interdicto vt possidētis, si intra annum venerit à die adeptæ suæ possessionis. Ita concludo.

RESP. CLXXXVI.

De pacificis possessoribus iterum.

Absens cui collatio est beneficij, ante acceptationem post triennium capite possessione. per iuris?

Absens se non accepit in triennium beneficium sibi collatum, est ipso iure priuatus.

RX themate mihi proposito, sequentes oriuntur quæstiones, Prima est, an absens cui collatum est beneficium quod non acceptauit intra triennium, & accepit possessionem, an eo iure quod per collationem habebat, sit priuatus.

Secunda, an ius quod ex collatione habuit possit post triennium cum alio permutare, & sic resignare illi qui fuerat in lite.

Tertia, an is cui facta est resignatio possit se iuuare titulo istius negligētis, qui per triennium tacuit.

Quarta, an vacet ius istius negligētis, per mortem eius & an possit impetrari si moriatur post triennium.

Quinta, de quo prodest titulus post triennium isti negligenti.

Sexta, an is cui collatum est beneficium & accepit possessionem illius intra triennium, non tamen mo

uit litem, an postea sit iure quod habet priuatus. Primæ quæstioni respondeo, quod is qui non acceptauit beneficium, nec accepit possessionem illius per triennium est priuatus omni iure quod habebat in beneficio. tex. in cap. quam sit. §. electus. de elect. in vj. ibi si electus intra mensem præstitutum consentire recuset iure si quod ex sua electione fuerat acquisitum, extunc se nouerit eo ipso priuatum. ergo dicit glof. non requiritur alia sententia priuationis. facit. ca. cupientes. ibidē. sic & is Audier, qui beneficium sibi collatum non acceptauit, nec accepit possessionem, intra triennium est ipso iure priuatus si qua ex collatione episcopi Lemouicenf. obtinebat.

Secundò facit. ca. si tibi absentis. de preb. in vj. iuncta glo. in verb. terminum. vbi dicit, quod si terminus sit prefixus à iure, tunc lapsò illo termino, non potest is acceptare beneficium, sed ius perdit, ac per decretum de pacific. possess. est præstitutus terminus, videlicet triennij, ad accipiendum possessionem & acceptandum, intra quod si non acceptauerit est priuatus omni iure. secus ergo dicit gl. quando nullum tempus esset prefixum, quia tunc arbitrio iudicis relinquere. Doct. in ca. gratia. de rescrip. in vj.

Tertiò, facit d. ca. si tibi absentis. alio modo ponderando ibi, donec eam ratam habueris, ius in ipso beneficio non acquisis, vt tuum dici valeat, sed hic, Audier, non habuit collationem ratam intra triennium, ergo nullum ius est eidem acquisitum, saltem in re, nec potest obesse prætenfa acceptatio procuratoris, quia illa sublata fuit per negligentiam d. Audier, non capientis possessionem, per triennium, nec etiam obstat si dicatur quod d. Audier resignauit, & sic acceptauit. Respondeo duobus modis, primò, quod inducta ad vnum effectum non possunt contrarium operari effectum. l. legata. in utiliter. ff. de lega. j. vel potest dici quod rati habitio debet fieri intra illud tempus, in quo potest ius acquiri. l. bonorum. ff. rem ratâ haberi, sed isti, Audier, post triennium non potuit ius acquiri, ergo nec ratificari.

Procuratoris acceptatio nil prodest ei qui distulit capere possessionem intra triennium.

Resignatio non censetur acceptatio facta.

Rati habitio per renuntiationem non inducitur.

Nec potest dici rati habitio facta per istum, Audier, renuntians beneficio post triennium, non potest etiam trahi retro in præiudicium iuris iam quaesiti. Tertiò negligentia dicti Audier. l. si quam offerenti §. si. ff. de solut. Bar. in d. l. bonorum. & in l. si indebitum. §. si procurator. ff. rem ratam haberi. Bal. in l. si obseruare. §. post hæc. q. v. de offic. procõsul. sequitur Socin. consi. cxxvj. in causa. in iij. vol.

Quartò, facit regulâ cancell. xxxiij. in fin. vbi Papa irritat quilibet impetrationes de beneficiis factas irritasque & inanes censet, postquam pacificè aliquis possiderit per triennium, ergo collatio dicti Audier, post triennium erat nulla & irrita per d. regulam cancell.

Quintò, facit quod priuilegium tollit ius si nõdum erat quaesitum, sed quaerendum. Panormi. in cap. veniens. col. iij. vers. pro quorum cõcordia. de præfer. sequitur Iohã. Lup. in repe. c. per vestras. §. xlvij. limita. j. num. 10. de dona. inter vir. & vxor. & sic hoc pactum tollit ius quaerendum, dicto Au-

Collatio beneficij quod ab alio possessum est per triennium nulla est.

Priuilegium nõ tollit ius quaesitum sed quaerendum sic.

dier, secus si quaesitum fuisset, vt dico in vltima quaestio.

Triennialis negligentia ad capiendam possessionem beneficii prouisus perdit suum ius.

Heres praescribit legatum non dum acceptatum.

Sexto, probat glo. in verb. triennio in rubri. de pacific. possess. in concordia. vbi expressè dicit quod ex negligentia capiendae possessionis, non perdit quis ius quaesitum in beneficio, ante triennij lapsu, ergo per lapsum triennij perdit & extinguitur ius si quod habebat.

Septimo, haeres potest praescribere legatum antequam legatarius illud acceptet, quia ignorat an velit acceptare, secus si iam acceptauerit. Ancha. in regula, sine possessione. de regul. iur. in vj. refert Socin. consil. lxij. in causa. col. ij. versic. praeterea in j. vol. Felin. in rubr. de praescrip. col. antepenult. las. in l. petens. nu. 10. C. de praescrip. in repet. l. praeno. po. nu. 54. C. de senten. qua pro eo quod interest sic & in casu mihi exhibitio, potuit pacificus possessor triennalis praescribere aduersus illu qui non accepit possessionem, per triennium, & eum omni iure excludere.

Vltimo, qui permittit tempus labi videtur renu tiare iuri quaerendo. l. j. C. de integri. restitutio. vbi Bal. vnde quaerela in officio testamenti, quinquennio tollitur. l. si quis filium. C. de inofficio testame. Ideo cum hic, Audier, permiserit labi tempus triennij efficacissimè exclusus est, & omni iure priuatus.

Vnde infertur ad secundam quaestionem quod cum nullum ius haberet d. Aduier, post trienniu non potuit permutare illud ius quod non erat cum beneficio, nec resignare, quia quod non habeo resignare non possum nec perdere. §. seruus. instit. de capis diminutio. & illa vulgata regula est huic rei accommodata priuatio praesupponit habitum. l. in decem. ff. de ver. obligat. Bar. in l. si vniuersa. C. de legat. vnde sicut in ecclesia in qua non est certus numerus praebendarum nulla etiam vacante praebenda in canonicum potest quis assumi cu intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, & cum electo in canonicu nascitur & desinit cum defuncto. c. dilecto. §. praeterea. de praebend. Ita & hic Audier, quoddam ius habebat per collationem Episcopi Lemouiceni. sed illud ius desinit per lapsum triennij, ac si defunctus fuisset.

Item eodem tenore soluitur tertia quaestio, videlicet quod, Texier, cui facta erat resignatio per istum, Audier negligentem, non poterat se inuare iure dicti Audier negligentis, nec titulo cum nullus esset, & nemo plus iuris transferre poterat, quam haberet. l. traditio. ff. de acquir. reru. domi. l. nemo plus iuris de reg. iur. & quod sibi non acquisiuit alteri acquirere non poterat. tex. in l. imo eu de libera causa. sed nunquam sibi acquisiuit cum non agnouerit nec acceperit possessionem, ergo alteri resignare non potuit nec cedere, & quamuis ius habeatur a collatore non a cedente requiritur, tamen quod ius inueniatur antequam collator possit illud dare, quia beneficium non vacans conferre non potest. ca. j. per totum de concessio. praebend.

Quarta quaestio, etiam soluta remanebit, videlicet quod per mortem d. Audier negligentis, non vacabit ius aliquod: nam ipse nullum habebat

quia extinctum per triennium, vt supra probatum fuit, nec poterit conferri nec impetrari beneficium per eius mortem per supra adducta.

Quinta quaestio satis solui potest ex praedictis, videlicet quod nihil aut valde parum prodest collatio isti negligenti: qui non accepit possessionem, intra triennium, sed illi qui accepit possessionem, licet tacuerit, qui iam verum habebat titulum prodesse potest, nam si hic negligens acquireret ius vnus ex colligantibus ex illius persona posset deducere, & ius suum, quia quando res praescripta peruenit ad dominum directum non potest ab eo illam rem vendicare licet contra alios actione habeat. l. si quis emptionis. §. j. C. de praescrip. triginta anno. Ioh. Bald. in tracta. de praescriptionib. in secunda parte. princ. quaestio. ij. collatio. iij. sic & pacificus possessor non poterit vendicare rem ab eo negligente, ratione iuris colligantis, & sui, quod non deduceret sine iure colligantis.

Sexta quaestio an is cui fuit collatum beneficium, cuius possessionem accepit, non tamen mouit licet possessori per triennium, sit priuatus illo iure post triennium. & breui respondeo, quod non, quia tempus non est modus tollendae obligationis. l. obligationum ferè. §. placet. ff. de actio. & oblig. vnde licet quis praescribat bona fide contra rectorem ecclesie: tamen non praescribit ius praelaturae vel praebendae. glo. vltim. in c. contingit. vbi etiam Panorm. de dolo. quia beneficium quoad titulum est impraescriptibile, quantumcunque tempore possideatur. cura. & ibi doct. de iure patrona.

Item tituli beneficiorum sunt de iure canonico. c. j. xxij. dist. & ca. j. xij. q. j. firmat Panorm. in cap. constitutus. num. 13. cum seq. de religio. dom. & in disputatione incipien. Episcopus, ergo quando firmati sunt non possunt tolli per praescriptionem quae est iuris ciuilib. argum. l. cas. ff. de cap. diminit. & sic nec per triennium, sed debilitari potest.

Praeterea decretum tuetur eum qui pacificè possedit per triennium aduersus illos qui reliquerunt eum pacificè possidere, sed is cum quo litigatur non permittit illum colligantem pacificè possidere, ergo decretum aduersus eum non poterit ob stare, quia non est in negligentia nec in culpa.

Adde quod hoc decretum de pacific. possess. prohibet molestari pacificum possessorem triennij, id est prohibet moueri licet illi, qui sic possedit. pro hoc videtur tex. in l. sicut in fin. ibi nulli litem moueri vltius facultatem patere censemus. C. de praescrip. triginta vel quadraginta anno. Felin. in rubr. de praescrip. col. iij. ergo non tollit ius iam radicatum, & firmum, iam acquisitum per istum negligentem.

Vnde post triennium, hoc ius radicatum in persona eius cui est collatum, & qui acceperit possessionem poterit alteri colliganti cedere, & ille poterit se iure illo inuare per tex. in cap. fina. qui ma. accu. possunt. vbi is qui sciens cauit ab accusatione matrimonij, tempore denuntiationis repellitur ab accusando: alius vero ignarus denuntiationis admittitur, etiam si discessisset ab illis qui denuntiationis tempore soluerunt: nam assignat rationem tex. in fi.

Successor non patitur ius suum sibi collari nisi personale et illud suum.

Fideiussor dignando opponit exceptionem quam non potest promerereus principalis.

Cessionario non nocet exceptio decreti de pacific. possess. quae poterat repellere cedentem non repellit eum in cuius fauorem est resignatum, quia aduersus eum non est pacificus possessor.

Triennialis possessio tollit ius radicatum.

text. in fin. in hac verba. claudi non debet eidem aditus accusandi, quoniam & si ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, iste tamen amoueri nequiret cum culpabilis non existat, vbi praepositus sic. in vlt. nota. dicit. nota quod quis admittitur ad faciendum actum cuius authores repelluntur, sed dic istud verum quando authores non repelluntur ex defectu personae, sed propter aliud extrinsecum impeditum, id est propter lapsum temporis ad opponendum: & sic quando eadem causa repellendi non excludit successorem licet praedeceffor, id est is a quo causam habuerit excludatur, causam ab eo habens non excluditur. Id tenet Anth. de Butr. ibi diu. etiam Card. dicit not. quod habens causam ab inhabili non excluditur vt inhabilis quod est casui nostro valde accommodum & proposito deseruiens.

Item fideiussor quandoque potest opponere exceptionem rei competentem, qua reus non posset opponere. Bal. in l. cum mulier. col. vij. vers. quareo, de vna alia. q. ff. solu. matrim. quem refert Hyppol. in rub. de fideiussu. num. 269. & non capax aliquando habet fideiussu. num. 269. & non capax aliquando habet commodum propter capacem. text. sing. in l. si is qui duos. ff. de libera lega. secundum Corf. in sing. incipien. Spurius & Barba. consil. v. illud in medium. col. vij. in iij. vol. sic ergo capax poterit se inuare titulo incapacis.

Item exceptio cohaerens personae cedentis non nocet cessionario, nec potest opponi contra cessionarium. glo. singul. in verb. semestr. ca. vno. de iure patr. in vj. secundum Bal. in Marguarita. in verb. exceptio. q. lx. Dy. in regula is qui in ius. de reg. iur. in vj. sic & exceptio decreti de pacific. possess. quae poterat repellere cedentem non repellit eum in cuius fauorem est resignatum, quia aduersus eum non est pacificus possessor.

Non refragatur quod duo non possunt esse domini in solidum. l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. ff. commoda. nec duo possunt in eadem Ecclesia esse sacerdotes, quia Ecclesia vna vnus debet esse sacerdotis. c. non ignores de praebend. Respondeo, fac esse, tamen qui non est plene Dominus ex vna causa, ex alia effici potest. Doct. in l. iij. §. ex pluribus. ff. de acqui. possessio. Soc. in tract. fallen. regula. 100. Dominus las. in §. sic itaque. num. 10. insti. de actio. vnde a iure non est inconueniens vt diuersi diuersos habeant titulos super vno, & eodem beneficio. c. cum nostris de concessio. praebend. Imò vnus & idem diuersos potest habere titulos. ca. ex parte. Hostien. in c. post electionem. Ibidem. & illum titulum potest quis cedere alteri vt in titulo de renuntia. omnibus est obuium. vt is iure cesso vri poterit, nec quilibet habens titulum verus est Ecclesiae rector, vnus enim habet verum titulum alter inefficacem. c. vt quis duas. de elect. in vj. sic post trienniu iste licet prius habuisset verum titulum nunc tamen habet inefficacem ex persona sua, nec refragatur quod post triennium decretum de pacificat. possessio. dat verum titulum possidenti. vt in ij. amplia. tract. de pacific. possessio. dictum extitit. verum est quo ad negligentem, sed quo ad litigantem non, cum culpabilis non sit. d. c. fi. qui ma. accusa.

re possunt. Nec obest, quod vnus & idem casus videtur quando resignat post adeptam possessionem, vel ante, quia ex possessione ius non acquirimus, in beneficiis, sed ex canonica institutione. regula j. de regul. iur. in vj. Respondeo magnam esse diuersitatem: nam ex adeptione possessionis & acceptatione ius firmum & in re ac efficax quaesitum est illi quod non potest tempore perdi, sed quando abesse non acceptauit, nec accepit possessionem, tunc habebat tantum ius ad rem, & beneficium erat sibi debitum. cle. auditor. de refer. & in acquirendis facilius praedudicatur quam in quaesitis. l. seruus. C. de pact. & iura fauorabilia sunt vt ius quaesitum retineatur, & habeatur, quia ibi nulla potest notari ambitio secus in iure quaerendo. Arch. in c. vt quis duas. de electio. & sic concluditur eum, qui non accepit possessionem, beneficij sibi collati, intra triennium omni iure, si quod habebat priuari & sic illud ius non posse resignari, nec permutari, cum nullum sit, nec is in fauorem cuius est resignatum potest se inuare iure illius negligentis, secus si collatio fuerit acceptata, & adepta possessio, quia ius firmum & quaesitum tolli sic facile non potest, & quia vera adducta supra arbitror, subscripti.

Titulus, acceptatio & possessio tribuunt ius in beneficio. Titulus solum ad rem quod amitti potest per triennium alterius possessionem.

RESP. CLXXXVII.

De ardua ac difficili consultatione pro Magalonenſi Ecclesia praeposita.

Consultus super tam arduo facto non grauate recusarem aliquid super hoc depromere, nisi me tum magnitudo, tum nobilitas petentium superarent. Igitur humana diuinis miscendo dubiis sequentibus respondebo. Primo, an prima impetratio de Sarranis de praepositura Magalonen. facta valeat.

Praepositi Magalonen. consultatio.

Secundo, an aliquod ius ex secunda impetratione, & subrogatione acquisiuerit.

Tertio, an nouus impetrans praeposituram ius possit ex sua impetratione pretendere.

Quarto, an beneficium sancti Dionisij non annexum nec vnium possit per praepositum tene ri, & an illius impetratio valeat.

Quinto, an beneficium sancti Firmini vacet per adeptionem praepositurae, & an valeat eius impetratio.

Et primo, an hic de Mocco quadriennalis possessor, & pacificus possessor possit inquietari, & videtur quod sic, quia symoniacus & intrusus non habent titulum, sed fures & inuales sunt c. ordinationes. j. q. j. in c. nisi cum pridem. in verb. sed dumtaxat. de renuntia.

Sed regula de pacificis possessoribus loquitur de habente coloratum, quem hic de Moncello praetensus symoniacus non habet, ergo potuit inquietari tam in petitorio quam in possessorio, & ita tenuit gloss. in verb. coloratum. in titul. de pacific. poss.

Pacificus possessor non potest dici nisi habeat coloratum titulum.

Responsa & Consilia

cific. possess. in pragm. sanct. Secundo, probatur per l. nec ex vera. & ibi Bal. C. de contrahen. emprio. quod vbi deficit titulus, ibi non procedit vsucapio. text. est in l. siue. ff. de vsucap. text. in §. j. instit. de vsucapio. sed deficiebat titulus d. de Moncello : ergo non poterat se iuuare decreto de pacificationib. possessio.

Tertio, beneficium ecclesiasticum non potest sine canonica institutione obtineri. regula, beneficium. de reg. iur. in vj. ergo. & c.

Imo quantum plus tenent beneficium, tantum plus peccant. c. si. de consuet.

Cum semper fur sit in mora. l. si pro fure. §. j. ff. de condit. furtiua.

Contrarium credo verum, per regulam in concord. xxxij. ibi nequeant molestari. nec non impetraciones, quilibet de beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas & inanes censeri debere decreuit, ecce ergo quod impetraciones post triennium non valent, per d. regulam. xxxij. ergo non valuit impetratio. Do. de Sarratis. Et hæc regula est approbata per Sanctissimum dominum nostrum Papam Clementem modernum. regula. xxxij. idem statuit. & in concordia. in titulo de pacific. possessio. ibi ratione iuris nouiter reperti nequeat molestari, & sic ratione nouæ impetrationis non potuit molestari. vide Io. de Selua in tra. de beneficio. in iij. parte. q. ij.

Secundo, facit text. ad hoc propositum formalis. in c. nulli. de elect. libr. vj. dicens eligentem non posse electionem per se & alios factam in concor. impugnare. Ecce quomodo Dom. de Sarratis non potuit electionem in concordia. factam impugnare, nec crimina aut defectus opponere.

Malè, ergo processit. impugnando igitur in expensis debet condemnari, & triennio est suis beneficiis suspensus, qui in probatione deficit. cap. j. fin. & c. si fortè. de elect. libr. vj. & idem si causam non prosequatur. Do. de Rota. decisio. cclxxxij. fuit dubitarum vtrum in nouos.

Præterea nec potest D. de Sarratis pœnitere nec recedere edicta oppositione, alias punitur tanquam si omnino defecisset. text. in capit. ab eo. de electio. libr. vj.

Item debebat venire in illa citatione confirmationis faciendæ iuxta. ca. fin. de electio. eod. libr. sed non venit, ergo nec post potuit venire, & opponere, maximè post triennium.

Nec obstat quod symoniacus, non habet titulum, quod fateor, sed hic non fuit probata symonia, ideo de his quæ non sunt & non apparent. idè est iudicium. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tutel. l. cū refcriberes. §. j. ff. de leg. j. l. j. §. per procurator. & ibi Vincent. de acquirend. posse. Sed non apparet de Moncello esse symoniacum, ergo non poterat ei opponi & maximè obstante decreto, de pacific. possessio. maximè quia probauit volendo in locum de Moncello surrogari.

Item impetratio Do. de Sarratis est nulla, quia Roma Pontifex confert ei si specialiter non sit ius quæsitum alteri in præpositura vt attestatur in suis impetrationibus; nam in dubio non videtur iuri restitisse velle præiudicare. c. quamuis. de rescrip. libr.

vj. & quando dicitur non obstante collatione alteri facta intelligitur inualida. ca. causam. de rescrip. per compostella. & alios potest.

Sed erat ius specialiter quæsitum de Moncello, ram per concordatum de pacific. possessio. quam per regulam cancella. ergo Papa non intendebat illi conferre.

Item, debebat in sua prima impetratione dictum de Moncello triennalem possessorem se dicere: & tamen id tacuit, quo expresso literas non concessisset Ro. Pontifex, vel non ita de leui. in ca. postulasti. in fin. de rescrip. non obstat quod dicit certum tempus, quia illud debebat exprimere.

Vltèrius, debebat d. de Sarratis venire ad denuntiationem Evangelicam, de qua Mathe. xvij. c. & c. si peccauerit. ij. q. j. & c. nouit. de iudi. concludendo quod d. de Moncello peccabat detinendo iniuste beneficium, & tunc tamen iudex secularis quam Ecclesiasticus potuisset adiri, vt not. Bart. in extrauag. ad reprimendum. in glo. in verb. denuntiationem. quomodo in læsæ maiest. crimine. proced. & quod sic debeat audiri tenet glo. in verb. molesta. de pacific. posse. in pragm. sanct. facit quod dicit Panor. in c. j. de concessio. præb. quod licet post sententiã, quæ transiit in rem iudicatã super beneficio, quis non debeat audiri, tamen per viam denuntiationis audiri poterit, maximè cum dominus de Moncello præpositus haberet in d. de Sarratis iurisdictionem.

Præterea nemini licet propriam turpitudinem allegare. l. si creditoribus. C. de seruo. pag. da. ma. l. iusturandum. quod. §. fin. cum l. seq. ff. de iur. iur. & pro hoc est text. in c. super. de concessio. præb. quod facit hic de Sarratis allegans Symoniam in electione interuenisse quam poterat ante confirmationem scire & allegare, sed non fecit, sed hoc causa malitiæ & inuidiæ, nunc ergo debet excludi, nam aut commissa fuit symonia per omnes eligentes, & tunc debet sibi cauere de excommunicatione quam ponit extra, cum detestabile de symo. in communi. vbi non reuelans symoniam est excommunicatus & non potest absolui nisi à Romano Pontifice, sed hic de Sarratis non reuelauit eam Simoniam Episcopo, sicut præcepit ille text. ergo sibi caueat & etiam quia symoniaci sunt excommunicati, vt ibi ipse talem asserit, ergo non valuit aliqua collatio facta d. de Sarratis tanquam excommunicato. c. postulasti. de clerico. excomm. ministran. & hoc hodie est confirmatum per pragm. sanctio. in titul. de electionib. capit. sicut. §. quod si aliter.

Si verò, dicit aliquos symoniacos, & tunc penes alios remansisset ius eligendi, & sic nulla erat deuolutio.

Et per hoc respondeo ad aliud dubium, an possit beneficium symoniaci impetrari, & omisso multiloquio. respondeo, quod sic, cum electio Symoniaci sit nulla, & idè beneficium vacat ipso iure. Igitur & ante declarationem symonia potest impetrari. c. si alicuius. & ibi Panorm. de electio. & Imo. cum Panorm. in c. cum vniuersorum. de rer. perm. idè tenuit glo. allegacionibus. plena. in d. §. quod si aliter

Subreptio in impetratione.

Denuntiatio evangelica præcedere debet antequam impetrari beneficium symoniaci.

Intrusus est dicitur qui habet beneficium iniuste alteri oblatum.

Fama mortis alicuius beneficiati non est impetratio ne beneficium eius dicatur impetrasse.

Symonia potest impetrari beneficium illius symoniaci.

aliter in verb. ipso iure. de electio. in pragm. & Aufrer. in decis. capel. Tho. q. ccccxxxvij.

Hoc intellige quado verè probata est symonia, sed dictus de Sarratis eam non probauit, ergo habetur ac si non esset allegata. d. l. duo. de testa. tutel. nec commissa, ergo non potuit beneficium tanquam vacans impetrari cum non esset.

Nam quando aliquid narratur Papæ in supplicationi, ad ipsum narrantem onus probandi spectat. Iohan. Andr. in c. j. de litis. contesta. libr. vj. & ibid. Panorm. in c. sedes. col. j. de rescrip. ca. fin. colla. vlt. de præsumptio. Card. consil. lxxix. quo ad primū col. vl. Dec. consil. clxxxij. viso processu. col. ij.

Et sic impetravit beneficium viuētis, quod non licuit. c. j. de concessio. præb. imo impetrās beneficium viuētis efficitur infamis. ij. q. ij. c. audiui. mus. & debet deponi. c. in primis. ij. q. j. & vij. q. j. ca. non furem. ac à communione ecclesiastica repelli. c. j. de concessio. præbend. & quod plus est non potest amplius obtinere illud beneficium quod impetravit, propter iniuriam quam impetranti intulit, quia sicut non potest ducere eam in vxorem, cum qua contraxit viuo marito. c. ij. & fin. de eo qui duxit in matrim. ita nec spiritualement vxorem, videlicet beneficium consequi, cum quo contrahere voluit, & affectauit viuente sponso, & quodammodo illam adulterando. c. sicut. vij. q. j. Panorm. vbi supra. Syluester de Prierio in sua summa. in verb. beneficium. in iij. parte. q. xvij. & ibi. Angel. §. xxxij. nam bonum est argumentum de matrimonio carnali, ad spirituale. c. inter corporalia. de translatio. episcopi.

Et sic debet d. de Sarratis dici intrusus & inhabilis ad dictam præposituram, prout in simili casu concludit Petr. Ancha. consil. cccxcvij. apparet ex narratis. nam etiam dicitur intrusus qui habet beneficium oblatum alteri iniuste. c. tanta. & ibi Ancho. de excessib. prælat. Felin. in c. veniens. de accusatio. Iohan. de Selua. in tracta. de beneficio. in iij. parte. q. xj. nu. 9.

Dicit aliquis ignorantia excusabit d. de Sarratis: nam per scientiam & non per ignorantiam volumus quem allegari. l. generali. C. de tabul. lib. x. vide Iohan. Seluam. in tract. de benefic. in iij. parte. q. xij. in xvij. qualitate. Respondeo esse verum quando fama esset, vel alia iusta credulitas quod quis esset mortuus, & tunc impetraret illud beneficium tanquam mortui, ignorantia tunc excusabit, vt consuluit Oldrad. consil. cccij. infra scriptæ. nu. 7. col. ij.

Intellige à pœna infamiæ & depositionis, sed à pœna quod sit inhabilis ad beneficium quod impetravit, & quod non valeat impetrare non facta mentione illius primæ impetrationis beneficii viuētis ignorantia, non excusatur, tum propter maximam ambitionem, quam habet volens expellere de suo beneficio viuū, tum etiam quia si Papa sciuisset talem impetrasse beneficium viuētis, non concessisset, aut item non ita de leui. c. postulasti. de rescri. ideo antequam quis occupet beneficium debet esse certus de morte. Dec. consil. cccxcvij. in causa domini.

Dico etiam in casu nostro ignorantiam non posse d. de Sarratis excusare, quia non cadit in hoc ignorantia: nam antequam impetraret certus esse debuit de symonia, aliàs qui semper vellet impetrare beneficium senis vt post suam mortem haberet, quod est reprobatum.

Imò in tantum est exosa impetratio beneficii, quæ non solum non valet, sed nec etiam constitutio procuratorum facta de beneficio dum vacabit. no. in c. si. de concessio. præbend. ita fuit iudicatum in Parlamento Delphinali referente Guid. Papa. cō sil. clxxxix. circa. consuluit etiam Dec. consil. clxxij. in causa.

Quare cum d. de Sarratis impetraverit beneficium postea non facta mentione primæ impetrationis nihil egit, & sic nullum ius potest pretendere, ex dicta impetratione, imo tanquam subreptitia est nulla. d. c. j. Panor. & in regulis. cancella. regula xx. ne detur materia captandi mortem alterius. c. nec captandæ. de concessio. præb. libr. vj.

Etiam Christianissimus Rex vult non valere concessionem beneficii viuētis factam, vt patet in ordina. Regis Caroli, septimo articulo, quarto, xx. & v.

Nec inuenio quod d. de Sarratis sit intrusus virtute cuiusdam possessionis apprehensæ in beneficio non vnito, quia iste non est modus intrudendi aliquem. de quibus per Felin. in c. nostra. de rescri. & c. veniens. de accusatio. ideo dicit Petr. Ancha. cō sil. cix. refert de Selua. in tract. de benefic. in iij. parte. q. xij. in xiiij. qualitate. quod impetrans Ecclesiæ censetur & vnitam impetrasse. per cap. super eo. de præb. in vj.

Imo si alij præpositi tenuerunt Ecclesiam sancti Dyonisij, non vnitam tanquam annexam & vnitam per centum annos, & de cuius memoria non sit in contrariū, potuerunt præscribere. c. j. de præscriptio. in vj. Do. de Rota. decis. ccv. nota quod vbi allegatur beneficium. in antiq. & in additio. ad Panormi. in c. sicut vnire. de excessib. præla. nam res quæ non erant de mensa possunt vniri mensæ Ecclesiæ per præscriptionem. Inno. in c. cum super. circa mediū. de reb. ecclesiæ non alienand. vide Iohan. de Selua. in tractat. de benefic. in iij. parte. quæst. xij. in xvij. qualitate.

Oportet tamen vt Ecclesia sancti Dionisij sit possessa tanquam annexa & vnita, alioqui si ex collatione capituli non posset præscribi. Iohan. And. in regul. qui contra iura mercatur. in j. q. in fi. de reg. iur. libr. vj. in mercuria.

Sed vt mihi in facto præsupponitur non fuit possessum beneficium sancti Dyonisij tanquam vnitū nisi per xx. annos quod tempus non est sufficiens vt supra dixi.

Nec habet obstat quia Ecclesia non potest præscribi sine canonica institutione. regul. j. de reg. iur. in vj.

Nam verum est quod potest præscribi, vt sit tanquam in titulum, tamen bene potest præscribi vt tanquam proprietatis obtineatur. c. auditis. de præscr. & per actum vnionis non confertur Ecclesia & titulus, sed conceditur vt proprietatis. Iohā. de Ligna. in d. c.

Senis beneficium impetrari non potest sine symonia nisi de symonia constet.

Vnioni probanda non sufficit probare beneficium per xxx. annos possessum esse vt vnitam.

Vsucapio non procedit sine titulo.

Symoniacus viri non dicitur nisi probata symonia.

ibi Panorm. illam glo. verissimam. quia si exterus suam expressisset nationem, Papa non concessisset vel non ita de leui. c. postulasti. de rescript. & ita in facti contingētia obtinuit Corset. in sing. incipien. subreptio. sed collatio subreptitia est nulla. nam subreptio in literis gratiæ ipso iure vitiat. c. ad aures. c. si proponente de rescript. clem. j. & ibi Imol. in ij. no. de præbēd. ergo & ista facta extero à Papa, & ita tenuit Barba. consil. lvij. præclarè. col. prima. in primo volum.

Tertio, de iure ciuili in c. in ecclesiis. de episcopis & clericis. l. si. ibi ciuibus nostris debere conferre sancimus. C. de anno. ciuilib. lib. x. vbi dicit Bart. elemosynas esse distribuendas pauperibus ciuibus. facit text. in l. nulli. §. si autem persona. C. de episcopo. & clericis. & Cicero dicit. potiores sunt nobis ciues quam peregrini.

Quarto, per ordinationes regias exterus prohibetur beneficia in regno habere & tenere, de ista ordinatione facit mentionem Ordinatio regia. rubr. *des Presidens*, fol. xxiiij. & habetur in stylo Parlamenti. in vij. parte. rub. de præbend. Ord. vlt. ergo postquam non potest habere, nec tenere. si tenuerit, non iuuabitur decreto de pacific. possessio. arg. illorum quæ notantur in l. non dubium C. de legib. & illa dictio non potest recipere, tollit potentiam. cap. j. de causa possessio. cap. j. de reg. iur. in vj. vide text. in cap. non potest, ibi, possit recipere, ac simul licite retinere, de præbend. in vj.

Quinto, contra regulam cancella. xix. vbi collatio de parrochiali ecclesia facta extero, qui non loquitur, nec intelligit idioma loci, est nullius momenti, ergo si tenuerit longo tempore non iuuabitur illo decreto de pacific. possessio. cum non habeat coloratum titulum, sed nullum.

Ratio multiplex est prima quia collatio facta isti extero est nulla, & sic non habet coloratum, titulum, quod primò probatur per text. in c. fin. de clericis. peregrinan. vbi licet episcopo dictos exteros ex beneficiis remouere. Verba enim amouere & remouere denotant nudam executionem. cap. abbate sanè, in princ. ibi petit ad iudicari eisdem monasterio, & vos exinde amoueri. de re iudica. in vj. & quando verba ponuntur in lege vel constitutione quæ denotant actualem executionem, inferunt priuationem vel nullitatem ipso iure, Anthon. Butrius in c. fin. col. ij. de postuland. sed in d. cap. fin. illa verba remouere ponuntur, ergo non valebat collatio. quia text. dicit, priues & postea remoueat.

Item, est contraria honestati. d. c. fin. & sicut non valet lex contra honestatem. cap. erit autem lex. iij. distinct. ita nec ista collatio, quia collatio contra honestatem ecclesiasticam non valet. c. iij. de instit. & etiam dicitur in d. c. si. quod collatio facta extraneo est à sanctorum patrum institutionibus aliena. & sic non valida, quia sine dispensatione non potest tenere vt ibidem dicitur.

Item, intra conscientiam. c. bonæ ij. circa finem de postula. præla. ibi. Ideoque non poteramus salua conscientia, eidem ecclesiæ in alia persona, quæ

de regno Vngariæ originem duceret, congruè prouidere, &c.

Ad hæc prohibita est collatio exteris ne regni secreta reuelent. l. mercatores. C. de commerc. & merca. ibi alieni enim regni archana scrutari non conuenit: sed possent reuelare etiã post triennium, ergo non iuuantur hoc decreto. vnde dicit glo. in verb. diuersorum, in extra. Iohan. xxij. de præbend. quod domini temporales possunt se opponere contra promouendū, si habeat eum de prodicione terræ suæ vel consiliorum, & secretorum suorum suspectum, allegat iura quæ ibi licet videre.

Insuper, exteri in fundandis beneficiis nihil contulerunt, sed soli indigenæ. Ideo illis præferri debent. arg. l. prima. C. de metall. lib. xj. vbi fiscus in emendo metalla, alteri priuato præferri debet, si velit emere glo. in cap. neminem. lxx. dist. dicit potius instituendos esse clericos, de quorum bonis fundata est ecclesia, quam alios extraneos.

Item, ne pecunias regni in extraneas & forte inimicas deserant nationes. arg. c. ita quorundam. de Iudæis & l. prima. C. de i. quæ res exportari non debeant, fortè inimici ex pecuniis regni nobis bella indicerent, & facerent quod esset graue.

Item non valere prouisionem factam exteris tenet glo. in regula cancella. xix. & hoc quando priuilegium adesset, & exteri non possunt habere. vt in Hispania dicit esse priuilegium. glo. ibi. & in Francia idem priuilegium esse etiã asserit, glo. in verb. exterorum in procem. pragma. sanctio. quam sequitur Benedic. in repe. cap. Raynutius, in verbo & vxorem num. 1045. de testam. & Iohan. de Selua in tracta. de beneficio. in ij. parte. q. xxvj. vbi intelligit non valere quando fit à Papa, si sciisset illum extraneum, vel non de leui, vt in d. c. postulasti. de rescript. & supra dictum extitit, & Papa qui isti extraneo contulit præsumitur circumuentus, & sic collatio non tenet, vt expressè tradit Barba. consil. xxx. bene & enim, in fi. col. iij.

Non obstat c. ad decorem de institutio. vbi collatio valet facta extero de rigore iuris, secundum Feli. in c. sicut tuis. col. ij. de fymo. & nisi obstat priuilegium sicut dicimus in hoc regno, aliter respondet Barba. d. consil. lvij. col. j. vbi dicit loqui quando erat facta rescriptio ad certum genus personarum, vt potè ad Venetos: quia hoc non valet, secus si detur priuilegium de hominibus regni. Idem Barba. consil. xxij. scripsit. col. v. in primo volum. nec obstat si dicatur quod ordinatio non possit annullare titulum, respon. Papæ priuilegiū, cui consonat ordinatio regia, hoc posse.

Nec refragatur, quod non sit habenda acceptio personarum, verum est in personis æqualibus, & quando est eadem ratio in illis personis, alioqui contra: nam dispensari potest circa sublimes personas, & literatas facillè, sed non circa alias. cap. de multa, & ibi Panorm. de præben. no. Roch. de curte, in tracta. de iure patro. in verb. honorificū. q. xvij. & sic concludo extraneum non natum in regno non iuuari decreto de pacificatio. possessio. post triennium.

R E S P.

R E S P. C X C.

Super titulo de pacificis possessio. in tractatu. nu. 225. in fin. Limitatio siue restrictio.

Allit, quando ille bastardus esset à Papa legitimatus, & habilis factus ad beneficia, tunc per triennium possidendo, cum vero vel colorato titulo putarem eum iuuari posse hoc decreto: quia postquam est factus habilis collatio illi facta valere potuit, vel saltem potuit esse colorata: ergo huius Decreti, hoc casu erit capax, secus quando sine alia dispensatione collatio illi facta fuerit, & postea ipse illud possederit beneficium per triennium, nisi collatio fuisset eidem facta à Papa scienter: quia tunc videretur illum habilem facere. per l. quidam. ff. de re iudic. alioqui iste titulus videtur inducere duo specialia. Primum, quod collatio facta dicatur colorata, quæ est nulla.

Secundum, quod post triennium nulla collatio hinc approbetur, quod est contra text. in l. j. C. de dotis promissio. Item qualitas iuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi. l. in delictis. §. j. ff. de noxal. sed tex. de pacific. possessio. requirit possidentem habere verum vel coloratum titulum, quem habere non potest antequam sit factus legitimus, quia omnino est incapax ad spiritualia, vt supra dixi, ergo bastardi non possunt hoc tit. iuuari.

Nec refragatur, quod hinc tantū excipiat duos casus, ergo in aliis habet locum, verum est quando alij possunt verum, vel coloratum habere titulum sed inhables non possunt nec coloratum nec verum habere titulum, ergo huic decreto non conueniunt: etiam ij duo casus excepti recipiunt extensionem, ad alios casus similes, ex identitate rationis. c. cum dilecta. Vbi Panorm. in v. no. de confir. vtili, etiam si essent excepti cum dictione taxatiua, nec enim propter hoc excluduntur casus similes vbi est maior vel eadem ratio. per l. ob. as alienum. C. de præd. mino. declarat Doct. in l. contractus. ff. de reg. iur. & Iaso in l. j. col. penult. de offic. eius. vt etiam Gomez. fatetur. quæst. xlix.

Item, titulus nullus nullā producere potest exceptionem, nec effectum. l. quotiens. ff. qui satisfda. cogant. l. iij. §. condemnatum. de re iudic. cap. ex tenore. de rescript.

Et generalitas non potest extendi contra verba text. quæ extenderetur si diceremus comprehendī bastardum, nec video rationem quod alij etiam comprehendantur, quamuis contrariū teneat Gomez. in hac regula. quæst. ij.

Nec obstat quod exceptio istius regulæ sit quadam defensio, ob id datur bastardo, sicut exceptio datur excommunicato. Respondeo, quando exceptio esset inducta, sed nego posse induci: quia est inhabilis, & sicut symoniacus, violentus, vel intrusus non potest ex longa possessione acquirere hanc exceptionem sic nec bastardus, nec est inter istos differentia quo ad acquisitionem tituli, quia nullus istorum acquirere potest, sic nec bastardus.

Super numero 177. de pacific. possessio. in tractatu.

Verum hoc tempus triennale currat contra minorem, qui permisit suum possideri beneficium per triennium, & concludit. glo. in verb. impedimenti quod contra minorē xiiij. annis ipso iure non currit tempus triennale, contra maiorem sic, sed datur restitutio cum certet de damno vitando, & sit laesus: vt potè quia viuebat ex illo beneficio, & ex simplicitate non inquietantur possessores.

Ego verò non subueniendum huic minori putro, tum quod in beneficialibus censetur maior. c. si. de iudic. in vj. tum etiam quod hoc Decretum generaliter loquitur, & constitutio generalis minores etiam ligat.

Præterea, quod duo specialia in eo concurrerent. Primum, quod minor haberet beneficium. Secundum, quod si illud perderet, quod illud posset recuperare contra. l. vnicā. C. de dotis promissio.

Item, beneficia essent in incerto, & incertum esset cuius essent contra. l. primam. ff. de vsucap.

Item super impedimento tenetur protestari, si non est protestatus imputet sibi quamuis Gomez. quæst. xv. super hac regula cancellariæ, sequatur glo. sanct. pragmat. per quæst. xxij. & seq. in tract.

Per quæstio. xxxij. & seq. in tract.

Nominatio.

Quod non habeat coloratum titulum, is qui contra statuta seu fundationē est institutus, patet: quia nullus statuta fundationis mutare potest extra Papam. clem. quia contingit. de religio. do. & sic non potuit episcopus hoc immutare.

Item, incoloratus titulus dicitur is qui est factus eo casu quo ligatæ erant manus ordinarij, propter inhibitionem vel decretū appositum. glo. in verb. coloratum eo. titul. in pragmat. sed decretum censetur appositum in fundatione, ergo non valet.

In numero 260. in titul. de pacific. possessio.

Is qui impetrauit beneficium viuientis non iuuatur decreto de pacific. possessio. vide in quæstio. Gomez. xliij.

Item, q. lx. dicitur, quod post triennium non poterit agere contra dominū: ego dico contrarium, tum quod hoc remedium esset inutile si non posset agere. Tum, quod est introductum ad iuris augmentum, & inducta ad augmentum, non debent operari diminutionem. l. legata. ff. de leg. j.

Item hic prohibet istū triennale possessorem non molestari, sed non prohibet quod ipse alios molesteret.

Præterea, si ipse possessor non posset agere, semper molesteretur extra iudicium: nam vnus nunc vnā rem beneficij occuparet, alter aliā. Vt postea alius beneficium, & si non ageret non proderet ei hæc possessio triennis & præscriptio, & istud est notorium ideo non indiget probatione.

Ad hæc postquam Papa non vult vt post triennium possessor molestetur, confirmat titulum coloratum, & reddit illum validum, vt supra dixi, ex quo titulo valido agere poterit.

GG 2

Amouere
& remouere
exteriorum
a beneficio
intra re-
gnum im-
portat nu-
dam exe-
cutionem.

Item hic prohibet moleſtare, tam in petitorio, quam in poſſeſſorio, & dicitur, quis alium moleſtare, tam in iudicio quam extra iudicium. c. dilectus primo. de ſymo. c. ſuam in verb. moleſtos. de pcentis. c. ſignificante de pigno. l. vna. C. de nundin. Innoc. & alij in c. in præſentia. de probatio. Barba. plenè in cap. in noſtra num. 29. de reſcript. Igitur ſi is qui habebat bonum titulū ante triennium, nunc verò non habet detineat aliquam rem beneficij, vel ipſum beneficium, poterit agere triennalis poſſeſſor, poſt triennium, etiam contra illum: quia iſte titulus coloratus eſt approbatus, & alterius improbarus propter ſuam negligentiam.

Item, regulariter is qui poteſt excipere poteſt agere, & exceptionem per viam actionis deducere. per text. cum glo. vbi Bart. in l. ſi contendat. ff. de fideiuſſ. Angeſ. in rub. de except. in inſtit. col. xxiiij. quæſt. xiiij. principali. verſ. iij. Panor. Fel. & Doct. in c. ſi autem. de reſcript. & ſic poſſeſſor triennalis poterit per viam actionis, vel ſaltem per officium iudicis ſicut alius qui haberet verum titulū agere.

Et ſic per prædicta concluditur, quod poſſeſſor triennalis poterit non ſolum excipere, ſed agere. & non ſolum contra vnum, ſed contra omnes, etiam aduerſus dominum, & non ſolum in poſſeſſorio, ſed in petitorio repetèdo fructus, aut res beneficij, & etiam ipſum beneficium, etiam aduerſus ordinarium, licet contrarium concludat. Gomeſ. in quæſtio. lx.

Item, idem Gomeſ. q. lvij. firmat quod triennalis poſſeſſor eadem debet ſecuritate gaudere, qua gaudet præſcribens, per quadraginta annos, allegat. Alexan. conſil. clj. viſo. & conſil. clxii. viſo proceſſu, in ij. volu. & Franciſ. Balb. in tracta. præſcripno. fol. xxxvij. col. ij. ſed poſt præſcriptionē quis agere poteſt, ergo & hic quod agere poſſit dicit text. expreſſus, in c. placuit. ij. §. præſcriptionum, xvj. q. iij.

Nec obſtat doctrina Bart. in l. j. col. ij. nu. 5. ff. de conditio. ex lege. vbi quando lex vetat ad commodum illius cui fieri aliquid vetatur, tunc ex illa lege non competit illi in fauorem cuius prohibitio facta fuit, niſi exceptio. l. j. ff. ad Macedo. & l. ij. §. j. ad Velleia. igitur ex iſto text. de pacific. poſſeſſ. tantum acquiritur exceptio, non actio, per illa verba nequeat moleſtari. Reſpon. quamuis per illa verba, nequeat moleſtari, non induceretur actio, tamen ex iudicis æquitate orietur ius agendi. per l. Aurelius. §. Stricho. ff. de libera. lega. l. ij. C. qui bonis cede. poſſint. & hoc firmat Bar. in d. nu. 5. Igitur eum iſte poſſeſſor triennalis moleſtetur extra iudicium, fortè quia aliquis retinet res, aut iura beneficij, ipſe poterit agere quia eſt verus administrator, & ius habens in beneficio: non, ex illis verbis, ſed ex aliis iuribus quæ volunt vt beneficiatus poſſit agere. c. edoceri, cum ſimilib. de reſcript.

Requiſita in hoc titulo notanda. Primum requiritur quod quis habeat titulum verum vel coloratum. ibi coloratum habens titulum, & declarauit in tracta. de pacific. poſſe. in iij. extensione.

Secundò, requiritur quod ipſe qui poſſidet ſit habilis; nam inhabilis hoc decreto non iuuatur, vt

in limitat. iij. abundantius ſcripſi. in d. tracta. vbi numeravi triginta perſonas & vltra inhabiles.

Tertiò, requiritur quod poſſideat cum illo titulo beneficium, per triennium continuum, ibi triennio proximo non interpellatum, nunc per annum, & poſtea ceſſet poſſidere, & demū per biennium, poſſideat. clem. vna de ſequeſtra. poſſeſ. & fruſt. d. Gomeſ. q. xx. hoc expreſſim docet.

Quartò, requiritur quod pacificè & ſine lite poſſederit. ibi, pacificè & ſine lite, declarauit in ti. de paciſi. poſſ. limit. iij. quādo dicatur pacificè poſſidere.

Quintò, requiritur quod illud beneficium ſit eccleſiaſticum, vel officiū ſeu dignitas eccleſiaſtica, vt in text. latius patet, non officium profanum, vt etiam in xj. amplia. ſcripſi. in tract. de pacific. poſſeſ.

Sextò, quod illud triennium ſit completum. gl. in verb. triennio, in prag. & ſcripſi in v. limi. nu. 226. hic.

RESP. CXC I.

De pacificis poſſeſſoribus.

Dominus Iohannes Lartault, olim Heduen. Canonicus procurator, Claudij Martini ſui nepotis ad recipiendos fructus, & emolumenta beneficij de Motalon, videns illud beneficium vacare per non promotionem dicti ſui nepotis in ſtudio exiſtētis illud impetrauit, & de eo fuit proniſus, qui Lartault aliquanto tempore poſſedit, & poſtea obiit. Quod per illius obitum fuit collatum do. Nicolao Hymbelor. nunc Claudius Martin. impetrauit literas. de pacificis poſſeſſorib. An hæc debeant à iudicibus comprobari, & vt dicunt, interinari? Et ſi fuerint comprobata, ac perperam iudicatum ſit. Viſo facto ſuperiore arbitror d. literas de pacific. poſſeſ. non eſſe comprobandas dicto Claudio Martin. Et ſi comprobata fuerint perperam & malè iudicatum.

Primò, decretum de pacificis poſſeſſoribus requirit titulum verum vel coloratum vt patet in titulo de paciſi. poſſeſſo. in concord. Et in reg. xxxiiij. cancell. Sed iſte Martinus nullum habet titulum, ergo non poteſt gaudere beneficio illius decreti.

Certum eſt quod non promotus intra tempus à iure præſtitutum eſt priuatus ipſo iure titulo beneficij, & ſuo beneficio. c. licet canon. de elect. in vj. ſed hic Martinus non fuit promotus in xxvj. anno, & ſic priuatus extitit omni iure quod in illo beneficio habebat.

Item beneficium ſic vacans per non promotionem non poteſt eidem poſt priuationem conferri ab ordinario. Ne lex imponatur verbis & ludibrio fiat. c. commiſſa. de elect. in vj.

Prætereà, cum hoc beneficium eſſet vacans potuit impetrari & conferri cuicumque habili, per c. j. à contrario. c. ij. & per totum de cōceſſ. præben. Non enim iniuſtum poſſeſſorem defendunt iura. Sed iuſtum. c. j. per quos fiat inueſti. Sic nec leges Franciæ. Vnde nec iudices illum detinētē defendere debent. Et ſi hoc faciant contra leges & iura regni faciunt.

Denique

Denique ſi iſte priuatus per non promotionem ſpoliaretur non reſtitueretur. c. ad decimas de reſtitut. ſpol. ius. c. referente de præben. Quamuis ſpoliatus ante omnia ſit reſtituendus. cap. in litteris, de reſtitut. ſpoliat. l. ſi quis. C. ad leg. lul. de vrb. pub. Hoc probauit dom. de Rota, decif. ccclxxj. Nota quod vbi. in antiq. ſic per iſtas literas de paciſi. poſſ. ipſe nō debet reſtitui. cum à priuatione à iure facta, fuerit omni ſuo exutus iure.

Nunc videndum eſt nunquid d. Iohannes Lartault fuerit inhabilis ad impetrandū dictum beneficium. Certè cum non inueniam d. Iohānem Lartault inhabilem à iure factū, ideo potuit illud beneficium impetrare. Nam omnis homo eſt habilis qui non eſt inhabilis. Arg. l. ſi quæramus. ff. de teſta. Hoſtien. in ſumma de præbend.

Primò, non poteſt dici inhabilis eò quod auunculus ſeu patruus aut aliter conſanguineus: quia conſanguineus beneficium ſui auunculi obtinere poteſt. Et è cōtrario. c. ex parte. primo. de off. deleg.

Non poteſt etiam dici inhabilis eo quod procurator: quia hoc non eſt iure expreſſum. Et qui hoc dicit debet probare hoc eſſe à iure ſtatutum. c. Nā concupiſcentiam. de conſil. Nam dicenti incumbit onus probādi. l. ei qui. ff. de prob. Nempe officium non debet alicui eſſe damnofum. l. Sed ſi quis ex ſignatoribus. ff. quemad. teſta. aperi. Si propter officium procuratoris aliquis eſſet inhabilis ad impetrandum beneficium, nulli eſſent, vel admodū pauci qui procuratoris officio fungi vellent. vt plenius inferius dicitur.

Et ſic patet priuatū per non promotionem ſecluſum eſſe à beneficio de pacific. poſſeſſor. Et ita iudicatum fuit in Rota. Vt refert Gomeſ. in hac regu. q. xvij. quia dum titulus redactus eſt ad non titulum pro nihilo reputatur. c. dudum, de decim. l. quemadmodum. C. de agna. & cenſit. lib. xij. Et quando cauſa ad non cauſam redit nō valet actus, ac ſi ſine cauſa facta fuiſſet. l. ſi ſullo. ff. de condit. ſine cau. Sicut eſt in iſto caſu, quia d. Martinus, fuit à iure priuatus per non promotionem.

Non refragatur ſenten. glo. in hac regula cancel lane. Argumento l. in rebus. §. ſi. Cum l. ſed ſi manente. ff. de præcar. quia nihil ſecum illæ leges faciunt. Et ſi videatur, hoc ſatis diſcerni poteſt. Nempe longa eſt differentia inter precarium, & collationem. Et quamuis poſt finitum præcariū ſi quis poſſideat videatur precario poſſidere. Tamen ſi quis poſt priuationem beneficij factam beneficium poſſideat non habet titulum quem habebat ante priuationem. Alioqui alteri beneficium poſt priuationem conferri non poſſet. Sicut ſit d. cap. commiſſa. de elect. in vj. Et beneficiū non darur ad tempus ſicut præcariū. c. ſi gratioſe vbi glo. de reſcript. in vj. Ergo non poteſt ſic de profanis argui, ad ſpiritualia & ad beneficia.

Nec me mouet q̄ non excipiatur niſi duo caſus in decreto de pacific. poſſeſſ. Ergo alios excludit. l. nam quod liquida. ff. de penu. lega. Et in l. j. ff. de regul. iuris. Hoc eſt falſum; nam exempla non reſtringunt regulam. l. j. de regul. iur. Alioqui ſequeſteretur quod furioſus, non conſuratus, coniugatus,

bigamus, apoſtata & alij inhabiles quos numeravi in meo tract. non excepto in text. iuuarentur hoc decreto. quod quam ridiculum ſit nemo non videt. Et exceptio non excludit caſus ſimiles. l. ob æs. iuncta glo. C. de prædi. minor. l. contractus. de regul. iur. ff. Etiam hi duo caſus recipiunt extensionem ex rationis identitate. c. Cum dilecta. Vbi Panor. in v. notab. de confirma. vi. Scripſi in prima limita. de pacific. poſſeſſo.

Nec obſt, quod priuatus per nō promotionem plenum quandoque habuit titulum, vt dicit Gomeſ. q. x. in hac regu. de trienna. poſſeſſ. Arg. l. ſi. ff. de decuri. Et niſi ſit notorius vellata ſit contra eos priuationis ſententia, dicuntur habere titulum putatiuum, vel coloratum. Panor. & alij in c. niſi cum pridem. col. ij. verſi. conclude. mentem gloſſ. de renuntia. Reſpon. hoc eſt falſum vt requiratur ſententia priuationis. Imo poteſt conferri, ante cap. licet Episcopus, de præben. in ſexto. Et ſi non vacaret non poſſet conferri per cap. primum. & per totum. de conceſſo. præben. Et quamuis priuatus ante priuationem haberet titulum plenum: tamen poſt priuationem non habet: alioqui priuatus non eſſet. Et eſt contrarietas in ſubiecto, quod quis ſit priuatus, & adhuc habeat titulum.

Eſt etiā falſum quod priuatus ipſo iure habeat coloratum titulum, quia imo nullum. Et quod nullum eſt colorem non habet, ergo non poteſt dici coloratus titulus: ſed in coloratum titulum vocat Fel. in cap. in noſtra corrola. xxxv. verſi. nota de reſcript. Et quod non habebit coloratum docet Gemina. in cap. licet episcopus. col. ij. de præben. in vj. Poſtquam nullum habet titulum non habet coloratum. Nam in habete coloratum duo requiruntur quod haberet titulum & quod ille ſit coloratus. Sed iſte nullum habet. Qui enim dedit ei titulum poſt priuationem: ius non dedit, quia cum priuauit, nec collator. Ergo non poteſt dici habere coloratum titulū. Nec poteſt dici coloratus quoad vnum, id eſt quoad regulā, & non quoad alia. quidquid dicat Gomeſ. quæſtio. x. Dicens omnem titulum dici coloratum, ergo factum Turcæ, & Iudæo.

Falſum etiam eſt, quod decretum de pacificis poſſeſſoribus reſpicit poſſeſſoriū non petitorium, quia tam in regula quàm in concordatis, dicitur pacificum poſſeſſorem triennale non poſſe, nec in petitorio, nec in poſſeſſorio moleſtari. Vnde apparet d. Gomeſium non bene inſpexiſſe regulam illam, nec verba illius, vt etiam docui in tract. de paciſi. poſſ.

Etiā falſum eſt quod priuati ſint tuti antequā ordinarij inquirent contra eos. Cum in decreto mandentur inquire. Nempe inquire mandatur, vt iſti priuati dignoſcantur, & inepti ad beneficia priuentur. Sed quod ipſi ſint tuti, nulla lex eos tutos reddidit. Imo committunt furtū fructuum, quos recipiunt poſt priuationem & tenentur ad illorum reſtorationem. glo. in arthen. de inceſt. nupt. col. ij.

Nec obſt q̄ fauere reis debeamus. l. Arrianus. ff. de action. & obligat. hoc in dubiis. l. de dic. vbi Bartol. ff. qui ſatiſd. cogan. ſed hic fauere, (contra

ius) reis nullum habentibus titulum est iniquum, & à iure alienum. Et Papa in simili dicit. Non sumus sic reis in iustitia debitores, vt aliis iniustitiam facere debeamus. cap. ex tenore de foro competen. Et in hoc casu vterque est actor, & vterque reus. l. in tribus. ff. de iudi. Ideo non debet vni magis fauere quam alteri: Cum vterque sit reus in hoc interdictione retinenda. de interdic. in institu.

Nec ad rem pertinet si dicatur quòd dictus Lartault nepoti potuit acquirere beneficium, & non eum priuare. Vnde Domi. & Philipp. docent in c. commissa, de elect. in vj. quam dictum Martinum, si patruus retinuerit bullas sui nepotis, non poterit eum suo beneficio priuare si nepos nescierit habere beneficium. Respon. hoc est verum: Sed dictus Lartault non priuauit eum, sed ius priuauit eum eò quòd non se promouit intra annum, ab anno xxv. computandi.

Nec facit quod ista impetratio d. Lartault dolo facta videtur. Ideo nepoti nocere non debet. Per tex. in cap. primo. in xv. quaest. j. Sed respon. ibi text. dicit de cõcessione facta metu fraudis vel per vim. sed in impetratione d. Iohannis Lartault, non potest dici aliquid metu factum: quia nepos erat absens, nec per fraudem aut dolum, quia dulus abesse inter consanguineos præsumitur. l. si transactione. C. de transact. Imo omnino exclusus est dulus ab hoc auunculo, qui acquiserat beneficium domino Antonio Martin. Nam non est verisimile quod illud auferre vellet. Imò potius impetrauerat vt præcluderet viam aliis impetrantibus. Et vt ipse ei custodiret donec de studio reuerteretur. Et si interim mortuus est, non est quod debeat imputari isti auunculo qui fecit quod potuit vt iste non amitteret beneficium. Et dulus oporteret quod probaretur ab allegante. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de probatio. qui nunquam poterit in hoc casu probari.

Vltimum superest quòd dominus Iohannes Lartault procurator d. Martini non potuit mutare causam possessionis. l. ij. §. illud. ff. de acquiren. possess. Respon. Ista procedunt de iure ciuili, sed non de iure canonico. Nam in spiritualibus possum impetrare beneficium, mihi locatum & plures habere titulos. cap. post electionem de concess. præben. Et quando ex vna collatione timeo me non habere ius satis potens, possum aliud extra dolum acquirere. Fel. in cap. in nostra. col. secunda. de rescript. Etiam de iure ciuili ex iusta causa possum interuerrere possessionem. l. si quis rem. ff. de acqui. possess. Et emere rem apud me depositam. §. interdum. de rerum diuis. in instit. Etiam potest quis mutare causam possessionis, quando illam primam possessionem abijcit: & ex alia causa, incipit possidere. text. no. in l. qui bona fide, in ff. de acqui. possess. vbi Alex. & alij not. illi text. Vnde Iohannes Lartault abiicit causam possessionis, quam habebat, tanquam procurator. Et ex noua impetratione cepit possidere, quod non est prohibitum, vt ibi.

Item, parum facere videtur ad propositum quòd Lartault non potuit mutare causam possessionis, quia ipse non possidebat. Sed do. Martinus. Ergo parum facit,

Ideò concludo literas isti Martino non habenti titulum post priuationem iuris non esse interinandas. Et si fuerint interinatae perperam ex supradictis, indicatum fuit: & sacrosanctus senatus illam sententiam reformabit repellendo do. Martinum à litteris regis per eum impetratis.

RESP. CXCII.

De presentatione seu nominatione.

Parrochialis Ecclesia sancti Martini de Creissan, diocesis Narbonen. vacans ad præsentationem, seu nominationem, domini Sebastiani de Narbona canonici Narbonensis, seu eius vicaris fuit collata à capitulo dictæ ecclesiæ, magistro Anthonio Mially absentem: qui postea acceptauit, & constituit procuratores ad locandum fructus, & percipiendum: ac constituit procuratores in alio instrumeto, eodem tamen die ad resignandum parrochiam ecclesiam causa permutationis cum capella sancti Saluatoris, spectante ad magistrum, Arnaldum Baldegnier, & alios etiam constituit ad resignandum in fauorem dicti Baldegnier, quæ resignationes fuerunt admittæ, vna ab ordinario, videlicet causa permutationis, præsentem d. Baldegnier in ciuitate Narbonen. j. anno. 1543. vltima die Ianuarij, altera 25. Martij, & postea in mense Aprilis d. Mially petiit ad suum redire beneficium, eò quòd Baldegnier, vt dicebat, non compleuisset permutationem ex sua parte, quod concessit capitulum absentia d. Baldegnier, & eo non vocato, nec requisiti, & postea anno seq. 1544. ferè elapso, obiit Baldegnier, non adepta possessione, per cuius obitum canonicus de Ponte præsentauit, seu nominauit fratrem suum de Ponte capitulo Narbonen. & fuit institutus acceptique possessionem. Demum d. Mially sciens mortem Baldegnier iuit ad d. parrochiam ecclesiæ de Creissan actusque fecit curati & locauit fructus ad triennium & discessit: quo absente de Ponte & alij prouisi coram Seneschallo Carcanen. super possessorio litigarunt, & d. de Ponte obtinuit recedentiam quæ executioni fuit demandata, contra conductorem fructuum non reclamantem die 20. Nouemb. 1545. qui post annum conduxit ad d. de Ponte, à quo prouocauit quædam pars, deinde anno 1547. d. Mially absens constituit procuratores ad locandum fructus d. beneficij, & ad cogendum conductorem, ad soluendum ea quæ fuerat inter eos conuenta, qui procuratores fructus receperunt quosdã: sed d. de Ponte factis informationibus obtinuit vt in personam citaretur, quo die comparuit d. Mially, dicens procuratorem hoc suo nomine fecisse, & se esse pacificum possessorem triennale & impetrauit literas Regias vt non molestetur super illo beneficio quod vltra triennium possedit. Nunc queritur an possit vt i suis literis, & quis ius in dicto beneficio habeat.

Prolixo facto viso dicendum est d. Mially non posse vt i literis, nec decreto de pacific. possessor.

rum quòd non possedit per triennium, cum titulo vero, vel colorato, vt requirit tit. de pacific. possessor. quod probatur quia licet anno 1542. obtinuerit beneficium de Creissan per collationem capituli Narbonen. Tamen anno seq. constituit procuratores ad resignandum qui resignarunt, & per resignationem ius ac possessionem perdidit d. Mially. per c. super hoc. & per totum. de renuntia. & ca. inter. de præben. à quo tempore non potest dici possessor, sed quicquid fecit postea madis intrusionem sapit, quam possessionem, quia sine titulo erat, & in decreto de pacific. possessor. requiritur tit. vt ibi scripsi & septem requisita antequam aliquis possit iuari his literis de pacificis possessor. Docui in tract. de causis beneficiorum post artic. vj. in iij. tomo. commentar. in constitu. Regia. Vnde Arnaldus Baldegnieri, per se resignationem factam, causa permutationis, coram ordinario obtinuit ius in dicto beneficio, de Creissan: cum permutatione sit titulus. verus vt patet, in d. tit. de rerum permut. & dictum beneficium de Creissan. eidem Balagnier collatum fuit: ergo omne ius quod habebat deuolutum fuit ad d. Balagnier & post eius mortem ad alios.

Nec iuare potest d. Mially præsentem voluntas capituli, vt ad suum possit redire beneficium postquam non complebatur permutatio, vt ipse dicebat, quia non erat in potestate capituli priuare d. Baldegnier, (non citatum, nec auditum, nec quidem requisitum) suo iure: sed oportebat requirere d. Baldegnier, vel, vt compleret permutationem, vel in eius recusationem fuisset licitum d. Mially ad suum redire beneficium. c. si beneficia. de præben. in vj. Nec potest collator, beneficium absentem collatum alteri conferre antequam præstituerit tempus intra quod acceptet vel recuset. c. si tibi absentem. de præben. lib. vj. Sed hic Baldegnier non fuit requisitus, ergo non potuit eius beneficium alteri conferre: quia resignatio semel facta non potest reuocari. c. quam periculosum. vj. q. j. Nec potest quis redire ad beneficium semel resignatum, sine collatione. c. cum venerabilis. vbi Panorm. & alij de except. Et quod non semel repudiatum est reintegrare minime cõcedit Imperator. in l. si. C. de condit. institut.

Imò absurdum putat redire ad illud quod renuntiauit. l. si quis iusurandum. C. de reb. cred. sed hic Mially resignauit, ergo ad ius resignatum redire non potest.

Nec refragatur quod d. Mially constituerat procuratores ad resignandum, causa permutationis, non aliter, sed non tamen obtinuit capellam sancti Saluatoris. Respondeo nunquam requisitum d. capellam sibi resignari, à d. Baldegnier, vnde sine recusatione aut requisitione non potest dissoluere permutationem, quæ si ex vna parte adimpleta fuerit, potest altera pars agere ad implementum permutationis, vel, vt res data causa permutationis restituitur. l. j. in fin. ff. de rer. permutatio. ibi igitur si ex altera parte traditione facta, si alter rem non velit tradere, ergo oportet quod constet alterum

nolle, sed non constabat d. Balagnier nolle adimplere permutationem, ergo non potuit d. Mially ad suum redire beneficium.

Nec obest clausula non aliter & c. quia non videtur d. Mially resignasse, nisi sibi prouideatur de capella sancti Saluatoris. Respondeo per d. Mially stetisse quòminus sibi prouisum fuerit, quia nullo modo requisitum d. Baldegnier per annum. Ideo est sibi imputandum: nã quod per me stat mihi est imputandum, per regul. iur. & negligentia sua in non requirendo sibi imputari debet. per l. pupilus. ff. quæ in fraud. credit.

Maximè, quia d. Mially constituit etiam procuratores coram Papa ad resignandum in fauorem d. Baldegnier, nõ adiecta causa permutationis, siue alias, & ita Papa contulit in fauorem d. Baldegnier prout fuit resignatum.

Non me mouet quod Baldegnier non leuauit bullas. Respondeo non erat necessè, quia iam obtinebat ex prouisione ordinarij causa permutationis & si d. Mially voluisset petere beneficium à d. Baldegnier vel capellam sancti Saluatoris causa permutationis, potuisset excipere d. Baldegnier, quod d. Mially resignauerat simpliciter in fauorem dicti Baldegnier, ergo non tenebatur idem Baldegnier resignare capellam Sancti Saluatoris, quia renuntiatum erat permutationi per prouisionem Papæ ob id non potuit d. Mially redire ad suum beneficium quasi permutatione non completa: nam remittentibus actiones suas amplius non est dandus regressus. l. si venditor. ff. de adit. edict.

Nec facit quod Baldegnier non acceptauit beneficium resignatum. Ideo resignans Mially semper in suo iure remansit, quia non intelligitur amissum quod nondum ablatum est. l. nec vilem. ff. ex qui. caus. maior. ratione illius clausulæ non aliter, & c. respondeo d. Baldegnier acceptasse, quod apparet, quia procuratoria expediri fecit saltem sunt expedita, & verisimile non videtur quod eo inuito, vel non procurante hæc facta essent. c. constitutus. j. de testib. Itaque postquam inuenitur expedita resignatio causa permutationis in ciuitate Narbonen. in qua debebat d. Baldegnier præsumitur, eò quòd procurante fuit facta, sicut dicunt doctor. in cap. j. de iudic. de citatione. vt videatur facta ad petitionem actoris & eius expensis.

Itẽ, nõ tenentur partes probare qualitates d. Mially, cum omnes ab illo ius prætentant, & ius in beneficio habuisse, & si quis opponeret inhabilitatem contra illum, tacitè confiteretur se nullum ius obtinere, cum ab eo ius exortum fuerit, vt Doct. scribunt in c. illud. de præsump. & dicitur in eadem onus probandi. l. ij. ff. de proba.

Igitur ex prædictis concludo dicti Mially reiciendum ab effectu literarum Regiarum, de pacific. possessor. & d. de Ponte seu ius illius subrogatum plenum habere ius in dicto beneficio de Creissan & in possessorio pleno cum manumittendum, & beneficium illi adiudicandum. Ideo his subscripsi hoc anno 1553. mense Nouembris.

RESP. CXCIII.

Pro libertate Ecclesiastica.

Errum est, & indubitatum duas esse iurisdictiones spirituales seu Ecclesiasticam, & temporalem quod ipsa luce clarius est, & sic non probandum: nam Deus fecit duo luminaria magna, ad similitudinem quorum dicimus iurisdictionem spirituales & temporalem. ca. solita. de maior. & obedient. probatur etiam per illud, ecce duo gladij sunt. Christus autem dixit. Lu. xxij. satis est. Et ut dicit Imperator in authentic. de Sanctissimis Episcopis, duo regunt humanum genus, sacerdotium, & magistratus, vnum legibus diuinis, aliud politicis. Cum igitur ita distincta sint iurisdictiones, non sunt confundenda: nam dicit text. in c. nos si incompetenter. §. sed notandum. ij. q. vij. duas esse personas quibus mundus iste regitur, regalis videlicet, & sacerdotalis, & sicut Reges praesunt in causis saeculi, ita sacerdotes in causis Dei.

Sed istae iurisdictiones inuenta fuerunt, ut vna inuaret alteram. c. nouit. de iudic. c. dilecto. de sententia excommunicata. libr. vj. cap. j. de offic. ordinar.

Imò Imperator ait se velle persequi iniuriam factam Ecclesiis vel sacerdotibus, tanquam crimine publicum. in l. si quis in hoc. C. de Episcopis & clericis.

Etiam Imperator Archad. & Honor. statuerunt sententiam latam ab Episcopis contra laicos, qui eos elegerunt esse exequendam, nec appellationem recipiendam, in l. episcopatu. C. de episcopatu. audien.

Et non solum iudices saeculares debent iuare Ecclesiasticos, sed vnus saecularis alium iuare debet. l. à duo Pio. c. j. ff. de re iudic. l. in fiscalibus. vbi Lucas de Penna. C. de exact. tribut. libr. x. & l. fin. §. eo obseruando. de re militar. lib. xij.

Et si iudex requisitus auxilium denegat, priuari officio suo debet, ut statuit Imperator in authentic. ut nulli iud. c. §. si si verò quis comprehensorum. coll. ix. multò magis priuandi sunt officiales saeculares qui iurisdictionem Ecclesiasticam impediunt, vel tollere conantur. Nam Ozias Rex Israël lepra percussus fuit, quia sacerdotum officia usurpare voluit. ij. Paralipomenon. xxvj. & capit. nos si. ij. quaest. vij.

Priuilegium fori clericorum est de iure diuino introductum. nu. 3. ca. ego tuli Leuitas à filiis Israël, eruntque Leuitae mei. & Iosue. xvij. ca. in fin. tribui. Leui non dedit possessionem, quoniam Deus Israël ipse est possessio eius, & alibi nolite tangere Christos meos, & diis non detrahes, Malachiae. ij. cap. & capit. sacerdotibus. ij. quaest. j. & cap. satis. xcvj. distinct.

Ipsi etiam clerici sunt res spirituales, deputati seruitio Dei, & illi reseruari, ut supra probatum fuit. text. in cap. clericos. xxj. distinctionib. Innocent. & alij in c. ij. de maior. & obed. Et spiritualis omnia iudicat, & à nemine iudicatur: ut testatur. Diu. Paulus. j. ad Corinth. ij. c. in fi.

Non valet etiam quantumuis longa, sed longissima consuetudo ut saeculares iudices cognoscant contra clericos, cum sit contra ius diuinum, canonicum & ciuile, ut supra dictum fuit, & probant Curtius, & alij in c. fi. de consuet.

Et sic inferunt Doctores, non valere consuetudinem Regis Angliae, ut ipse cognoscat contra clericos, siue in ciuilibus, siue in criminalibus, tum spirituales non debent iudicari à laicis. Innocent. in c. postulasti de foro competen. Archid. in c. Romana. illo titul. libr. vj. Panorm. & alij in ca. ecclesia. in princip. de constitut. & in cap. solita. in vj. notat. de maior. & obed. Etiam si clericus se obligauerit ad rigores curiarum saecularium, ut docet Aufser. in decis. Tholos. q. cxxvj. quia non possunt clerici in laicos consentire. cap. si diligenti. & c. significasti. de foro compete. imò dicit text. in c. denique. xcvj. distinct. quomodo hi quibus tantum humanis rebus, non diuinis praesente permillum est, de his per quae diuina ministrantur iudicare praesumant penitus ignoramus.

Defendere & tueri religionem in Ecclesia pertinet ad principes. c. principes. xxij. q. v. & Imperatores & Reges qui claruerunt fuerunt erga Ecclesiam valde obiecti, & eam multis donis dotarunt, ut legimus de Constantino magno, Carolo magno, Clodoueo & Sancto Ludouico. Nam Christus dicit Lucae. vj. date, & dabitur vobis, & alibi, ceterum accipietis, & vitam aeternam possidebitis, Deus eos magnos fecit, & vocari voluit, eò quòd magna templis dona praestiterunt, & illa totis viribus defenderunt.

Hoc inquam, quod principes dant in Ecclesiis, & castuentur, prodest tempore belli & pacis. tempore quidem belli ut victoriam consequantur, orationibus sacerdotum, adeò quòd Exod. xvij. scribitur cum Moses eleuabat manus orando Deum, populus Iudaicus vincebat: si desinebat superabatur.

Idem j. Machab. cap. vlt. vbi cum Hieremias & Amon sacerdotes orarent pro populo Iudas victoriam obtinuit. Sic & Christianissimus Rex, cum praelati ac totus clerus orationes pro victoria obtinenda fundunt.

Etiam profunt dona Regis, & beneficia Ecclesiis tempore pacis. primo pro vita & incoluntate Regis, & filiorum, quia Deus vitam longam & prosperam eis tribuit. j. Esdrae. vj. c. vbi scribit de sacerdotibus ut offerant orationes Deo caeli. & orent pro vita Regis & filiorum. Et diuus Paulus. j. ad Thimoth. ij. scribit hoc modo. Obsecro fieri orationes pro Regibus, & omnibus quae in sublimitate constituti sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum est & acceptum coram saluatore nostro Deo. Rex ergo inducet totum clerum ad preces, reducendo Ecclesiam ad suam integram iurisdictionem, quae semper habuit & quam praedecessores Reges Ecclesiis tutati sunt.

Conseruatur etiam pax, & obedientia per orationem Ecclesiae Salomonem quondam construxit templum Dei, & operibus eius deditus fuit, pace vsus maxima. ij. Reg. c. vij. Prouer. xvj. complacuerunt

auerunt Deo viae hominis inimicos quoque eius conuerteret ad pacem.

Dilectio etiam conseruatur. Nam pulchre dicit Seneca ad Neronem, inexpugnabile munimentum amor ciuium. Quid enim optabilius & pulchrius est, quam viuere optantibus cunctis?

Istae enim innouationes pariunt discordias. Et prouerb. xxij. c. dicitur non transgrediaris terminos antiquos quos posterunt patres tui: nam in rebus nouis constituendis euidentis utilitas esse debet ut recedatur ab eo iure quod iamdiu aequum visum est. l. ij. ff. de constit. principum.

Iniustitiam facit qui ius suum Ecclesiis detrahit. c. omnes. xxij. distinct. Prima ergo salus est principum, recte fidei regulam custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare. c. prima salus. xxv. q. j. Et contra statuta patrum concedere aliquid vel immutare, nec quidem sedis apostolica potest auctoritas: apud nos in conuulsis radicibus uiuat antiquitas, cui decreta patrum sanxere reuerentiam. c. contra. ibidem.

E contrario omnia mala eueniunt si sua cuique iurisdictioni & honor non seruetur. cap. peruenit. xj. quaest. j.

Bella huic eueniunt Ecclesiastica. viij. c. Etenim quia non profertur citò contra malos sententia, absque timore vllò, filij hominum perpetrare mala. Lucae. c. x. dicit Christus apostolis (in quorum locum sunt Episcopi) qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. c. qui vos. vij. q. j. & Paulus. j. ad Thes. sal. iij. qui haec spernit non homines spernit, sed Deum quietiam dedit spiritum suum sanctum in nobis.

Non honorantur praelati quando aufertur eis iurisdictioni, quae passim à iudicibus Ecclesiasticis aufertur per saeculares iudices. Et tamen Constantinus Imperator magnus cum sibi oblatae essent accusationes contra clericos, dixit ite & inter vos dissonite, quia non est dignum ut Deos iudicemus. c. sacerdotibus. xj. q. j.

Mutatio Regnum fit quando quis vsurpat ea quae sunt Dei, id est Ecclesiae ut patet Daniel. v. c. de Balthazare Rege, qui cum biberet in vasis templi quae Nabuchodonosor pater eius de templo acceperat, perdidit regnum & occisus fuit ea nocte, unde translatus est Regnum in Medos & Persas, & Ecclesiastici. decimo dicitur capite, Regnum à gente in gentem transferetur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos. Math. xxj. auferetur à vobis Regnum, & dabitur genti facienti fructus eius.

Fama bona amittitur. Nam Reges Franciae soliti sunt semper tueri Ecclesiam. c. Adrianus. lxij. distinct. Et si auferrent tunc iurisdictionem Ecclesiae, amitterent illam bonam famam & honorem, nempe historiographi hoc scriberent, & melius est nomen bonum quam diuitiae multae, super argentum enim & aurum gratia bona. Prouer. xxij.

Contemptus ordinationem eò prouenit quod non seruentur constitutiones canonicae & priuilegia Ecclesiarum: dicit enim Gregorius ad Montanum & Thomam iustitiae ac rationis ordo suadet

ut qui à successoribus seruari sua mandata desiderant, praedecessoris sui proculdubio voluntatem & statuta custodiant. c. iustitiae. xxv. q. j.

Excludendo, res omnes, tuta esse non possunt, nisi quae ad diuinam confessionem pertinent, & Regia & sacerdotalis defendat auctoritas. ca. res autem. xxij. q. v. & cognoscant Principes saeculi Deo esse redd. tuos rationem, propter Ecclesiam quam à Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augetur pax, & disciplina Ecclesiae per fideles Principes conseruetur, siue soluat illi ab eis rationem exigit, qui eorum potestati suam Ecclesiam tradidit. cap. Principes. ibidem.

Nunc sumitur Ecclesia titulus quoad iurisdictionem. Nam & iure diuino, & canonico, & ciuili: illa iurisdictioni data est Ecclesiae, ut supra probatum fuit, & in c. quicumque. xj. quaest. j. & c. omnes causa Episcoporum sententia deciduntur. c. omnes. ibid. & hoc confirmavit Theodosius Imperator, ac Carolus magnus, ut in d. c. quicumque. & c. volumus. ibid. constat.

Consuetudo etiam, obseruata per mille annos dare etiam potuisset Ecclesiae iurisdictionem, si non habuisset. c. cum contingat. de foro compet. & legitur. Deuterono. xvij. c. olim. quod omnes causae clericorum quam laicorum ad Ecclesiam deferbantur, & ibi deciderentur. c. relatum. xj. quaest. j. & c. per venerabilem. qui filij sint legitimi. Igitur si petatur ut actiones personales decidi debeant, etiam inter laicos, à iudicibus Ecclesiasticis, hoc nouum esse non debet, ut decidunt Doctores in c. quod clericis. de foro competen. nec iniuria fiet Principi, si ius ad suam redeat primariam naturam. c. ab exordio. xxxv. dist. l. si vnus. §. pactus. ne peteret. ff. de pact.

Ex priuilegio enim Caroli magni, Constantini & aliorum magnorum Imperatorum & Franciae Regum ista fuerunt Episcopis confirmata: maxime per Ludouicum Regem sanctum, & Philippum post controuersiam apud Vincennas habitam inter Praelatos Franciae & Petrum de Cugneris, ut constat ex illo libro do. Petri Bertradi, & potest dici rem non esse nouam, sed iam dudum & frequenter agitatam. Ideo Rex videbit suos praedecessores, non sine magna causa hoc permisisse, quidquid de Cugneris eius Cancellarius, alij procuratores Regni eo tempore dicere & allegare poterint.

Etiam in coronatione Rex iurare solet quod seruabit Episcopis & Ecclesiis eis commissis, canonicum priuilegium, & debitam legem ac iustitiam. Ergo & iureiurando astricti sunt Reges ad hoc seruandum. Et quod haereticos de Regno, ab Ecclesia notatos, exterminabunt, hoc etiam iurare solent, ergo memores iuramenti esse debent Principes, ut ea adimpleant quae iurauerunt. Nec debet quis falcem in messem alienam ponere. c. nouit. de iudi. c. j. in v. q. iij. sic nec vnus alterius iurisdictionem vsurpare, sed sua quilibet contentus esse debet.

Iudex saecularis potest de iure compelli per excommunicationem ad praestandum auxilium iudici ecclesiastico. c. j. vbi gl. & ibi Pan. de offi. ordi. Sed

Sed secularis non potest compellere Ecclesiasticum, quia maior est eo ecclesiasticus. c. legimus. in fin. xciij. distinct. & contra rationem naturalem est vt inferior præcipiat superiori, cum ei honorè impendere debeat. c. inferiori. xxj. distinct. & ca. cum inferior. & c. solita. de maior. Et tamen hodie quilibet iudex Regius minimus cõpellit Episcopum ad dandum absolutionem, & ad alia, quod absurdum videtur: ideo referuari debet iurisdicctio Episcopis & iudicibus eorum, & omnia prosperè succedent Regi, ac Regno, quod Deus Opt. Max. concedere dignetur. Amen.

RSEP. CXCIIII.

De iurisdictione.

X prædicto facto quæritur, quo remedio possit Episcopus Candidæ Casæ in Scotia contra priorem & canonicos suæ Ecclesiæ procedere, & in eos animaduertere.

Imprimis certum est, quod Episcopus in sua diocesi habet hæc præcipue iura episcopalia, quæ à clericis totius episcopatus ei præstari debent. Primò debetur Episcopo canonica obedientia, id est à canone approbata & confirmata, & per hanc rē recognoscant omnes clerici suæ diocesis Episcopum in iudicem. c. quamquam. xxij. distinct. ibi qui se scit aliquibus esse præpositum, non molestè ferat sibi aliquem esse prælarum, sed obedientiam quam exigit etiam ipse dependat. Laici etiam & principes, in his quæ concernunt animas, Episcopo debent obedire. c. omnes principes. de maiorita. Nam inobedientia grauissimum crimen est, & infidelis inobediens iudicatur. in ca. sciendum. in fin. viij. q. j.

Secundò, Episcopo tenentur clerici ad subiectionem, & in hoc eum dominum recognoscunt. cap. grauem. de excessib. prælat. Non tamen debet Episcopus dominari in clero, tanquam dominus secularis. c. solita. de maior. sed clericos vt filios tractare debet. c. esto subiectus. xcv. distinct. vbi sic dicitur. Esto subiectus Pontifici tuo & quasi parentem animæ ama.

Tertiò, ad reuerentiam tenentur, & per hanc rē cognoscunt clerici episcopum in patrem, & sicut reuerentia debetur parentibus & magistris. l. j. & l. liberto. de obseq. ita & Episcopo text. not. in capit. conquerente de offi. ordin. vbi Panormit. & Doct. docent.

Quartò, Episcopus & canonici suæ ecclesiæ dicuntur vnum corpus, cuius Episcopus est caput, & canonici membra, cap. nouit. de his quæ fiunt à prælat. vnde caput cum membris iungi debet: & ideo quando aliqua vult facere Episcopus ardua, vel tangentiâ capitulum debent canonici interuenire. cap. si. xvij. dist. & cap. quantò. & per totum, de his quæ fiunt à prælatis.

Itaque debet Episcopus Synodum singulis saltem annis celebrare, tam per se, quam per vicarium qui nomine Episcopi præsidebit. cap. episco-

pus. j. xvij. distinct. arg. ca. si episcopus. de offi. ord. in vj. vbi probatur episcopum posse per vicarium visitare, quia ex quo visitatur competit iure ordinario, potest alteri demãdari, sic & Synodi congregatio, quia omnia regulariter delegare episcopus potest. c. quod sedem. de offi. ordina. Cum Synodus dicatur legitima congregatio, quam episcopus facit cum clericis sibi subditis, vt docet Card. de Turrecrem. in summa. xvij. dist. & Henri. Bote. in j. parte. q. iij. Et in ea tractari debent de his quæ curæ pastorali incumbunt. c. sunt in Ecclesia quidã. viij. q. j. c. gloria. xij. q. ij. & d. Henri. Bote. iij. q. supra allegata. dicit Boteus. iij. q. Curati rationē reddere debent in ea ecclesia qualiter celebrent, vel baptisent. ca. quãdo. xxxvij. distinct. & ca. placuit. x. q. j. Et hæc synodus Episcoporum est de iure diuino instituta, procedens à Concilio quod diuus Iacob. Episcopus Hierosolimitanus celebravit. c. xxj. Acto. Card. de Turrecrem. in summa xvij. distinct. col. iij. vers. tertia species. & Gemi. in c. nec liquit. ibid.

Congregatio etiam Synodi spectat ad Episcopum in sua diocesi. c. episcopus. xvij. distinct. vbi Gemi. & Card. Alex. & text. in c. si. ibid. glof. in c. propter ibidem.

Omittens eam congregare Synodum, Episcopus est suspendendus ab executione officij. c. sicut in fi. de accusa. vbi Doct. c. quoniam. xvij. distinct. meritò est reuerendus Episcopus Candidæ Casæ qui voluit dictam Synodum congregare singulis annis, vt moris in illa patria est.

Fit enim ista Synodus, vt mali mores corrigantur, in qua Synodo omnes clerici interesse debent, vt eorum delicta corrigantur. c. de Conciliis autè. xvij. distinct. vbi discutiat.

Et vt exhortentur & erudiantur paterno amore clerici, de Turrecrema. in summa. xvij. distinct. dicens fieri etiam ad directionem, vt fiant statuta quibus dirigantur clerici totius Episcopatus.

Quamuis exempti non teneantur ad synodum venire. c. Abbatibus. xvij. q. ij. c. ex ore. de priuileg. Tamẽ non est dubium quin Abbates & Priores teneantur venire etiam exempti ex causâ rationabili. c. Episcopus. xvij. dist. & quando erat consuetudo vt venirent, per c. si. xvij. q. ij. Hostien. in summa tit. de offi. ordinar. §. quid pertinet. vers. item venire. & sequitur Henri. Boteus in tract. de Synod. Episc. in ij. parte. num. 4. Sed in Episcopatu Candidæ Casæ talis erat consuetudo, vt prætenditur: ergo prior & canonici venire tenebantur.

Etiam Abbates & priores tenentur venire licet haberent alios superiores, teste Frederic. consil. lxxxvij. Reuerende pater. Imò si superior prohiberet, vel Princeps esset excommunicatus, & puniendus tanquam turbator reipublicæ, vt in capit. quoniam. xvij. distinct. vbi de Turrecrema. hoc asserit. & Panorm. in ca. quod super his. de maior. scribit quod si Episcopus vellet aliquid statuere ad morum reformationem totius cleri, quod omnes clerici tenentur obedire, & venire. Doct. in c. grauè. de præb. quod recusauit tam prior quam canonici.

Et quãuis mendicantes vel religiosi non teneantur ad Synodum venire. glof. in c. conuentibus. j. q. vij. &

vij. & Card. in c. episcopus. xvij. dist. tamen quando ex iusta causâ, pacis, vel fidei fierent supplicationes possunt cogi venire. Archid. in cap. quando. xxxvij. distinct. Felinus in c. dilectus. in fin. de offi. ordin.

Potest ergo episcopus in qualibet Synodo monere omnes, qui de iure, vel consuetudine interesse debent, vt veniant ad primam Synodum, & si non venerint non poterit excommunicare absentes, suspendere, vel interdicare, cum censuram possint episcopi in eos rebelles proferre, dic quod super. de maior. & censura nomine ipsa tria veniunt in c. quærenti de verb. signific.

Vel poterit episcopus suos priores & canonicos mouere vt synodo intersint, sub pœna excommunicationis, quæ tali die celebrabitur, super correctione morum & aliis necessariis tangentiibus clericum, & si non venerint excommunicabuntur, tamen synodus cum præsentibus celebrabitur, nec intermitteretur, peccant tamen non venientes mortaliter: nam excommunicatio aliàs non profertur, quia non fertur nisi pro peccato mortali. c. nemo episcoporum. xj. q. iij.

Item debet episcopus in synodo accipere cathedraticum, & synodaticum, quod ad duos aureos quos solidos vocat Papa. in c. conquerente de offi. ordi. c. olim. de censib. & ibi Panorm. Nec currit præscriptio de non soluendo cathedraticum. glof. in c. quicumque. j. xvj. q. vij. Card. in clem. j. q. iij. de iure patrona. Iohan. Fracis. Bal. in tract. præscrip. in v. parte. q. xvj. col. xxxvj. sed bene valet consuetudo vt diminuatur, teste Panorm. in d. c. olim in j. v. volu. vel, vt alio modo soluatur, vt potè, quod alia sit per duos dies, vt est in d. ecclesia Candidæ Casæ, sed iste prior & canonici recusarunt. Ideò grauiter plectendi sunt, vt inferius dicitur.

Itaque prædictis consideratis poterit episcopus præcipere priori & suis canonicis, vt synodo intersint sub pœna excommunicationis, & si negligant interesse eos excommunicare vt superius dictum fuit, alia via inuenienda est.

Primò reuerendissimus legatus qui in partibus est, potest delegare hanc causam alicui & is poterit de ista causâ salua recusatione cognoscere, qui iudex datus si recusetur, poterit alius dari & bonum esset quod partes conuenirent, de iudice corã quo causa tractaretur, & postea recusari non posset. ca. cæterum. in fi. de rescrip.

Et postquam legatus est in partibus, non est opus aliam commissionem à Papa impetrare, sed appellationes prosequantur, coram Papa, vel eius delegatis, si aliqui interueniant.

Causa ista tractari poterit in ciuitate. c. statutum. §. j. de rescrip. in vj. & poterit committi prælatis, vel aliis personis, canonicatum in ecclesia cathedrali habentibus, vel dignitatem, vt scribitur in d. c. statutum.

Si verò recusentur illi qui sunt in ciuitate, poterit causa committi extra ciuitatem. Ita tamẽ vt tra dietam non committatur. d. capit. statutum. §. j. ibidem.

Et isti subdelegati reuerendissimi Scotiæ legati

non poterunt aliis subdelegare vel committere, nisi si aliquem articulum nudi facti. glof. sing. in clem. vna. de offi. deleg. facit c. super. & cap. si. de offi. deleg.

Aduertendum est, quæ pœnæ statui poterunt contra istum priorem parere negligentem, & non purgantem contumaciam in qua steterit per septennium.

Primò, quædam iura dicunt excommunicatū priuandum beneficiis si steterit per annum, vel saltem per triennium in excommunicatione. text. in c. cum bonæ. de çtat. & qualit. glof. in c. j. de ind. text. probare videtur in c. rursus. xj. q. iij.

Inquiri etiam de hæresi potest contra illum qui sic indurato animo in excommunicatione per annum permansit vt ac cum contumacia de hæredi. in vj. & interrogari debet an rectè sentiat de fide, quia præsumitur contra eum, vt malè de sacramētis ecclesiæ sentiat cum ea tanto tempore neglexit, & tantò grauiora sunt peccata, quanto diutius infœlicem animam detinent alligatam. ca. fin. de consuet. Nec potest iuuare allegata exemptio, quia etiam si verè exempti essent vocati, venire debent, ac priuilegium & exemptionem allegare, alioqui illa perdunt. l. si quis ex alie. vbi etiam Alex. in additioni. ad Bart. ff. de iudi.

Prior & canonici valde deliquerunt, quia non obediuerunt suo episcopo. Nam scribitur Deuter. xvij. c. qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, ex decreto iudicis morietur homo ille. capitulo secundo. de maior. & capit. absit. xj. quæst. iij.

Sunt etiam isti periuri quia iurauerunt obedire suo capiti, tempore quo fuere in ecclesia recepti. cap. ego. N. de iureiurando. C. si autem. xj. q. iij. ibi. Si autem vobis episcopis non obediuerint omnes presbyteri & reliqui clerici omnesque Principes rã maioris ordinis quam minoris, atque reliqui populi, non solum infames, sed etiam extorres à Regno Dei & consortio fidelium & à liminibus sanctæ Dei ecclesiæ alieni erunt, & isti periuri saltem sunt beneficiis priuandi. c. ij. de rescrip. ca. quærelã. de iureiur.

Item quia prior & canonici sunt membra & de capitulo ecclesiæ cathedralis. vj. in c. mouit. de his quæ fiunt à Prælatis. Ideò plus deliquerunt, quam si alij. clerici extra capitulum non obediissent, & quia præbuerunt scandalum aliis, & qui scandalifauerit alium morte plecti debet, vt est in euangelio, necesse est vt suspendatur ei mola asinaria in collo, & proiciatur in mare. c. qui scandalifauerit. de reg. iur.

Adhæc iste prior non solum fuit inobediens imò etiam aliis præcepit ne obedirent, & sic tanquam infidelis habetur. vt in ca. sciendum. viij. q. j. Nam quilibet debet obedire & facere pro virili, vt alij obediunt, aliàs puniendus est. capit. nulla. xix. distinct.

Imò debuit hic prior resistere inobediens, & tamen præcepit vt non obedirent, & error cui non resistitur approbatur. capit. error. lxxxij. distinct.

Debet quis maior parere, si minor etiam aliquid præcipiat

Responsa & Consilia

præcipiat. l. contra in fi. ff. de re iud. c. qui resistit & seq. xj. q. iij. & isti canonici non parua. ut Episcopo qui maior est Priore.

Etiam cum ex fundatione, (saltem ex antiqua consuetudine,) consueverint esse viginti quatuor monachi, qui erant canonici cathedralis ecclesiæ, & nunc non sunt nisi nouem ob id diminuitur cultus diuinus. c. ex parte. de cõlit. Vnde cum de iure spectet collationes beneficiorum & præbendarum ad Episcopum. c. cum ecclesia Vulturana, de elect. cap. omnes Basilicæ. xvj. q. vij. poterit Episcopus si fundatio vel consuetudo illi non resistat, conferre præbendas illius ecclesiæ cathedralis aliis monachis, vsque ad perfectum numerum viginti quatuor, qui postea prosequuntur iura sua, si prior se opponat isti collationi.

Poterit etiã Episcopus alienata per istum priorem reuocare, per c. primum & per totum de reb. eccles. non alienand. & in vj. quia nulli licet alienare inconsulto Episcopo. c. nulli. de reb. eccles. non alienand. c. abbatibus & seq. xij. q. ij.

Et istum alienantem tanquam furem punire, ac suo honore priuare. c. penul. & vlti. x. q. ij.

Alia poena ponitur in c. grauem. de excels. prælator. vbi si quis Episcopum suum negauerit esse dominum, ac reuerentiã illi non præbuerit ipsum tanquam membrum putridum ab ecclesia perpetuo abscindatis, beneficia sua faciẽtes personis idoneis, per illos ad quos donatio pertinet assignari.

Excommunicatus patronus ecclesiasticus præsentare non potest, quia præsentatio per eum facta vim quandam electionis habet. glos. in c. sciant. de electio. in vj. & per eam ius acquiritur presentato, secus in patrono laico. Dom. de Rota. decisio. clxj. not. quod patronus. & decis. ccccxxvij. in antiq. Roch. in tracta. de iure patrona, in verbo compens. q. viij. Non potest etiam Episcopus, sed quartam partem fructuum potest deputare ad reparationes, iuxta c. cõcessio. & seq. xij. q. ij. & cogere possidentes beneficia ad reparationes quatenus ascendit illa quarta. c. decreuimus. x. q. j.

RESP. CXC.V.

De beneficij collatione.

Isa prædicta facti specie, arbitror collationem Archipresbyteratus de Granlhero (qui parochialis ecclesia est in villa murata) facta ab Episcopo Castrẽsi collatarij ordinario, magistro Saluio Billion graduato, & ritè qualificato, validam & iure factam, quod ex sequentibus probari potest.

Primò, certum est parochialem ecclesiam, in villa murata existentem, deberi graduato cum vacat. §. statuimus ij. de colla. in cõcordat. Sed iste archipresbyteratus, est in villa murata, parochialis: ergo debetur isti graduato, Saluio Billion, cui facta fuit collatio. & sic iurè, etiam si non insinuauerit; quia vacauit in mense libero, vt potè in mense Nouembri, & ordinarij in illis liberè, (idoneis, tamen

& qualificatis) conferre tenentur. §. præfatiq; ordinarij de collatio. in Concordat.

Secundò, beneficium vacans collatum ab Episcopo idoneo intra sex menses debetur illi cui collatum est. c. ij. & per totum. de concessio. præbend. At iste archipresbyteratus eo mense quo vacauit fuit collatus d. Saluio. idè iure.

Tertiò, in his collationibus maximè attenditur data, & prior idoneus præfertur cæteris. c. eam te, de rescript. c. eum cui. de præben. in vj. Sed hic Billion est prior & idoneus, ergo aliis omnibus præfertur, & valet sua collatio non obstante vnione, quæ super hoc prætenditur.

Quartò, non potest obesse illi vnio facta à summo Pontifice: quia illa vnio est nullius momenti, vt patet per regul. cancell. xxj. quæ obseruatur in Francia, & est lex Regni iam dudum facta: & quod multum est, non præstat impedimentum collationi factæ d. Saluio Billion. Nam quotiens vitiosè facta est vnio vel alius actus pro non facto habetur. l. quotiens. ff. qui satisfare cogun. ergo collatio illius archipresbyteratus fieri potuit d. Billion, ac si vnio facta non esset, cum sit nulla.

Quintò, vbi forma introducta non est seruata, actus est nullus. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transact. c. cum dilecta de rescript. at forma introducta est in vnionibus, vt statim dicam, quæ non fuit in hac vnione obseruata, ergo nulla est.

Sextò, forma vnionibus data hæc est, videlicet primò vt subsit causa necessitatis vel utilitatis. c. vacante. c. exposuisti. de præb. sed hac prætèsa vnione nulla istarum est causa, ergo vnio nulla. Nam expressa in ea causa non est sufficiens ad vnionem, cum facta fuerit vt extingueretur pensio sexcentarum librarum, quam Episcopus Castren. debebat capitulo Castren. prius enim debebat inquirere an hæc expediret, & an fructus capituli, & fructus Episcopatus essent satis sufficientes sine ista vnione. ergo causa vnionis cessante, cessabit vnio. c. cum cessante. de appel. nec inuentur à iure, causa hæc approbata, quod vnio fieri possit, vt extinguatur pensio, nisi prius sic fuerit imposita à Papa, qui hoc iniustum non debent permittere, scilicet quoniam quotidie Episcopi vnirent beneficia, & sic se exonerarent pensionibus Episcopatus impositis, quod est odiosum: etiã, si permetteretur vnionem fieri posse ratione controuersia, quotidie fierent sic vniones, cum controuersia sint inter Episcopum & eius capitulum frequentes. cap. nouit de his que fiunt à Prælat. ergo ista causa expressa à Papa, non valet: sic nec vnio.

Septimò, in vnione debet exprimi verus valor beneficiorum, tam vnièdorum quam eorum quibus vniantur, vt in d. reg. cancel. constat. xxj. Feli. in cap. ad aures. col. vlti. de rescript. vt Papa ex valore cognoscat an fructus sint sufficientes sine vnione, & tunc vniri non debent beneficia, sed hic non est aliqua facta mētio valoris, nisi falsa, videlicet, quod illa beneficia non excedebant summam xxiiij. ducatorum auri de camera, secundum communem æstimationem, & tamen hoc est falsum, ergo & nulla vnio, nec obest consuetudo Franciæ exprimi mendii illum valorem in impetrationibus ratione annata vitandæ: sed in vnionibus non soluitur annata, ergo debuit exprimi verus valor, vt dixi in concordat.

Octauò, forma datur vt nulla vnio fiat non vocatis vocandis, in dict. Regul. cancella. xxj. eo quod vnio est maximè præiudicialis ecclesiis, cum quælibet ecclesia suam debeat habere rectorem. c. cum non ignores de præb. quod tollitur per vnionem, ob id debet vocari is cuius interesse poterit, sicut in alio actu sunt vocandi quorum interest. l. nam ita ff. de adoptio. l. de vnoquoque. ff. de re iudic. in hac vnione nulli sunt vocati. Ideo nulla, nec poterit valere in præiudicium eorum qui non fuerunt vocati.

Nonò, antequam vnio fiat, commissio fieri debet in locis vbi beneficium situm fuerit, vt inquiretur & de valore & de causa & quod vocentur interesse prætendentes, vt est in d. Regul. xxj. Nam veritas melius sciri potest in eisdem locis quàm alibi. cap. quantò. de præsumptio. Anchar. in clem. vna. de concessio. præben. sed hæc vnio absque commissione sine aliqua inquisitione facta est, ergo nulla isto iure, & sic beneficium potuit conferri tanquam vacans.

Decimò, subreptitia est etiam vnio, quia non fuerunt expressa ea quæ superius dixi esse requisita, ad vnionem iure faciendam, & subreptio ipso iure vitiat vnionem, vt firmat Panor. consil. c. j. in questione iij. in primo vol. & Feli. in c. postulasti. col. vij. de rescript. & de Ripa. in lib. ij. Respon. c. x. incipiente. Et si vnionis & Cassand. in Deci. prima. de vnione in reg. cancella. docet vnionem auctoritate apostolica factam ex falsa causa nullam esse ipso iure, secus si ab ordinario. c. fin. de officio lega. in vj. & clem. vlti. illo titulo.

Vndecimò, in concilio Constan. statutum fuit vt vniones reuocentur, licet sedis apostolicæ auctoritas interuenierit, ad querelam eorum quorum interest, & sic solet appellari ab illis vnionibus ita factis, tanquam abusi, vt dixi in praxi benefic. & hoc debet procurator Regius etiam facere, qui super his abusiuis debet vigilare.

Duodecimò, in Concilio Tridentino nuper factò, & in septima sessione fuit decisum vt vniones quæ fuerint factæ à xl. annis citrà, & quæ non fuerint sortitæ effectum in toto, vel in parte, viribus omninò careant, sed ista non erat sortita effectum, in hoc archipresbyteratu, ergo est nulla. per d. concilium Tridentinum & sic non potuit confirmari contra concilium, nec Papa est eius intentionis vt vpo verbo veli derogare concilio tot laboribus & vigiliis celebrato. c. ecclesiæ. de electio. l. si quando. C. de inoffi. testamen.

Decimotertio, confirmatio Regis nihil facit vt vnio valeat, quia potestas vniedi beneficia non pendet ab eo, & quãdo dependeret, in vnionis confirmatione, eadem requiritur forma, & solemnitas, quæ in faciendâ, & est in d. regula cancella. xxj. quæ in hac confirmatione non est habita, ergo non prodest.

Decimo quartò, quando vnio fit alicui ecclesiæ, vel religiosorum fauore, vel aliàs, non debent ipsi ingredi propria auctoritate possessionem beneficiorum vnictorū, sed Episcopi auctoritas requiritur. c. pastoralis. de priuilegiis, quia Papa vniedo non censetur voluisse præiudicari iuri Episcopi in hoc, sed voluit vt Episcopus induceret eos in possessionem. c. super eo. de offic. deleg. c. ij. de Relig. Dom. Perus. in tracta. de vnio. eccles. cap. ij. q. ij. Ideo non debuerunt ipsi sine fulminatione Bullæ ad executionem accedere.

Decimo quintò, nõ obest d. Saluio Belion Episcopi Castren. declaratio, tùm quia est contraria factò, idè non valet. c. cum M. de constit. tam etiam quia per suam declarationem non potuit tollere ius quod d. Saluio obtinuerat per suã collationem. Nam quod non est sine facto nostro à nobis auferri non potest. l. quod nostrum. ff. de reg. iur.

Vltimò, non obstat derogatio Papæ quia non est ad hoc expressa. Nam quamuis faciat mentionem regulæ cancellariæ, ei tamen non derogat, etiam non recipitur in Francia derogatio concordatorum à Papa, vt est in tribrica de firma & irrenocabili concordia. stabilitate, in concordia. vbi Papa dicit omnes derogationes esse nullas quando derogabitur cõcordatis, sed hic derogaretur quoad villæ muratæ beneficia, ergo illa derogatio non debet recipi, sub quibusuis verborum formis concepta, maximè quia consensus vniuersitatum, quibus ius erat quæsitum non interuenit. Et per hoc concludo collationem factam Saluio valere non obstante vnione, quæ nulla est, & pro non facta haberi debet, Actum Paris. Anno 1554. in mense Nouembr.

RESP. CXC.VI.

De oppositione super Apostolica impetratione.

Emble aux soubscriptis, ven le fait deffus escript, que ledit maistre Jehan Bolengier à iuste cause s'est oppose à la maintenue de Gabriel des Molins, impetrant Apostolique, ven que ledit des Molins ne vient par preuention: car le Pape estoit desia preueni tant par les requisitions & collations faites à maistre Pierre Martin, que par l'autre collation faite à maistre Estienne Friard. Or nostre saint Pere le Pape ne pouuoit, ne vouloit conferer le benefice ia conferé. Car ne t'est reueni que la preuention, touchant des gradués aux concordats à la rubr. de mandat. Apoltoi. & sa collation ne peut estre dite faite par preuention.

TRANSLATIO.

Visa facti specie, vt supra expositum est, infra scriptis videtur d. magistrum Iohannem Bolengier iusta de causa se opposuisse manutioni Gabrielis des Molins, impetratis Apostolici, quandoquidem dictus des Molins per præuentionem non venit: Nam Papa iam præuenerat non solum

per requiſitiones, & collationes magiſtro Petro Martino factas, ſed etiam per aliam collationem magiſtro Stephano Friardo collatam. Atqui noſter ſanctus Pater Papa non poterat, nec volebat conferre beneficium iam collatum. Nam nihil tibi præter præuentionem retinuit, quantum ad graduatōs ſpectat, in Concordatis ad rubricum De mandat. Apoſtol. & eius collatio non poteſt dici facta per præuentionem.

Ne fait rien que ledit Martin ne ſoit deuement qualiſié. Car à cela reſpond [Non refragatur quod d. Martinus non ſit ritè qualiſicatus. Nam ad hoc reſpondet] §. teneantur, de collat. in Concordat. quod collatio facta non graduato, per Ordinariū, tenet, ſi debitè qualiſicatus non requiratur. *An cas de preſent l'impetrant ne le demande, comme qualiſié.* [In caſu autem præſenti impetrans non requirit, vt qualiſicatus:] Ergo *n'y peut venir*, [non poteſt ad hoc venire,] quia collatio facta etiam non graduato, ualebit, quantum ad ſuum præiudicium.

Et ne fait rien que ladicte collation de Martin ne ſerouue acceptee. Car il eſt aſſez, puis que la poſſeſſion eſt prinſe, & auſi encores qu'elle ne ſe trouuaſt prinſe, la requiſition ſimple aſſeſte le benefice.

[Non obſtat etiam, quod d. collatio Martini acceptata non reperiatur. Nam ſufficit, poſtquam poſſeſſio apprehenſa ſit, & licet etiam apprehenſa non inueniatur, ſimplex requiſitio beneficiū aſſeſtat,] & multo fortius *la collation*, [collationem,] ita quod poſteà conferri à Papa non poteſt iure præuentionis.

Ne fait rien de dire, que [Non aduertatur quod dicitur,] *Paria ſunt que la collation n'aye eſté faite, & auoir eſté faite & non accepté: car à ce collationem non factam eſſe, & factā fuiſſe, & non acceptatam: nam ad hoc*] reſpondeo, quod aſſenti poteſt conferri beneficium, & per illam collationem præuentus eſt Papa, adeo quod non ualet collatio alteri facta. *Et par ainſi en tout cas le Pape eſtoit preuenu, & n'a voulu, ne peu conferer ledit benefice audiet des Molins: Car n'a fait mention de la collation ia faite par l'ordinaire.* [Itaque in omni caſu Papa erat præuentus, & noluit, nec potuit d. beneficiū prædicto *des Molins* conferre: Nam mentionem nullam fecit collationis iam factæ per Ordinarium,] & ſic ſubrepticia Papæ collatio.

Et encores que ledit Martin ne puiſſe venir, & ſa perſone, ledit Bolenger ſe pourra ayder de ſon tilre: ven que lon ne luy peut improperer ce que lon pourroit audiet Martin, A Paris ce xxij. de Novembre. [Et quamuis d. Martinus venire non poſſet, nec ſua perſona, prædictus tamen Boulonger eius titulo ſe iuuare poterit: quia ei in opprobrium non poteſt obiici, quod d. Martino poſſet, Parisiis hoc xxij. die Nouembris.]

RESP. CXCVII.

De dotis conſtitutione.

EV le fait de Meſire François de Genoilliat lequel conſtitua en douaire à ſa femme, Dame Loyle D'eſtampes, quinze cents liures de rente, laquelle il aſſiſt & aſſigna ſur ſa terre & Seigneurie du Maignet, & de proche à proche, ou le reuenu de ladite terre du Maignet ne pourroit tant fournir. Et en apres le mariage conſommé eſt decedé, & ſes biens ſont deuenuz à pluſieurs & la terre obligée à ladite rente, eſt venue à Dames, Anne & Catherine. Eſt à ſçauoir, ſi elles ſont tenues, payer toute la rente.

TRANSLATIO.

Vlſa facti ſpecie domini Franciſci de Genoilliat, qui pro dote conſtituit uxori ſuæ, dominæ Ludouicæ D'eſtampes, mille quingētas libras cuiuſdam rentæ, quam ſuper territorio ſuo & dominio de Maignet aſſignauit, & à proximiorē loco ad proximiorē, ſi redditus annui d. territorij de Maignet tantum ſubministrare non poſſint. Poſt conſummatum verò matrimonium deceſſit, & bona eius ad plures peruenerunt, & territorium prædictæ rentæ obligatum, peruenit ad dominas, Annam & Catharinam. Quaritur, an illæ teneantur integram rentam ſoluere.

Semble aux ſubſcripts que la rente impoſée de quinze cents liures eſt impoſée tacitement ſur tous les biens audiet Meſire François de Genoilliat. Parquoy faudra que chacun des ſucceſſeurs en paye quote portion. Car ceſte rente eſt [Inſcriptus videtur, quod renta mille quingentarum librarum impoſita, ſit tacitè ſuper omnibus bonis d. domini Franciſci de Genoilliat aſſignata. Quare neceſſarium erit quod quilibet ſucceſſorum portionem ſuam pro rata ſoluat. Nam iſta renta eſt] æs alienum, quod reſpicit totum patrimonium, l. ſi fideicommiſſi. §. 5. ff. De iudic. l. j. §. ſi hæres. ff. Ad Trebellian.

Item onera hæreditatis tranſeunt ad hæredes pro rata patrimonij. l. j. C. ſi cert. petat. Et ſi aliqua pecuniæ ſumma danda eſſet, hæredibus omnibus deberetur, l. qui pecuniam. ff. de ſtatulib. Sic & ipſi omnes ad debita tenentur: & maximè vt æqualitas inter hæredes ſeruetur, pro rata bonorum quæ illi [quæ] tenebunt. l. ſin. vbi notat. C. Cōmunia vtriuſ. iudic. Et in collectis ſoluendis ita conſuluit Socin. in conſil. ccxliij. in præſenti. in ij. vol.

Et ne fait rien, que la rente ſoit aſſignée & aſſiſe ſur la ſeigneurie de Maignet: Car ceſte aſſignation a eſté faite pour le prouiſt & utilité de la femme, & pour monſtrer là ou elle auroit ſon douaire. [Non obſtat etiam, quod renta ſit aſſignata & impoſita ſuper dominio de Maignet: quia aſſignatio iſta facta eſt in utilitatem ſceminæ, & vt demonſtretur vbi dotem reciperet.] Et iure cautum eſt, quod ſi ſimpli-citer obligatio contracta fuit, & poſteà cauſa demonſtrationis fuerit expreſſus fundus, non poterit exigi debitum ab hærede, licet ille fundus non ſufficiat, l. quidam teſtamēto. ff. de legat. j. Hoc docet. Angel. & Iacobi, in l. ſi fideicommiſſum. §. tra-ctatum,

ctatum, col. ij. ff. de iudic. Secus ſi gratia taxationis, locum certus. ff. de tritico, vino vel oleo legat. Et ſic deſignatio vnde ſoluatur iſte redditus, non facit promiſſionem conditionalem, nec immutat ſuam naturam, quod minus omnia bona ſunt obligata, Bart. in l. Lucius. ff. de aliment. & cibar. legat. & in linter. §. factam. ff. de verbo. oblig.

Nec refragatur doctrina Bart. in l. fundus. ff. de annuiſ legat. vbi ſcribit, quod ſi legem centum annua ſuper illo fundo, videor illū fundum expreſſè ad hoc obligare, probatur in l. ſin. ff. de contrahen. emptione. Reſpondeo, verum eſt, & vxor de Genoilliac poterit ex illa terra de Maignet petere ſibi exolui: tamen facta ſolutione poſſeſſores de Maignet poterunt recuperare pro rata ab aliis poſſeſſoribus bonorum, vt pulchrè concludit Socin. d. conſil. ccxliij. in præſenti, col. ij. in ij. volu. Bald. in l. ſi negotium. C. de neg. geſt.

Præterea apparet teſtatorē noluiſſe grauare tantum terrā de Maignet, cum dixerit etiam velle redditus ſolui ex proxima poſſeſſione. *Parquoy oport que ladite rente ſe payera par tous les heritiers, ou ayans biens audiet ſeigneur de Genoilliac* [Quare apparet quod d. renta exoluetur ab omnibus hæredibus, vel bona poſſidentibus à d. domino de Genoilliac] pro rata. *Et ſi les poſſeſſeurs de la terre de Maignet payent: pourront recouurer des autres, qui rienment les autres biens audiet Genoilliac. Et ne fait rien que ledit Genoilliac pouuoit vendre ledit Maignet: Ergo le pouuoit charger. Reſponce, que cela n'a eſté fait, parquoy ne faut autrement reſpondre. Car ſi l'auoit vendue, alors lon reſpondroit. Et ne faut donner que ledit ſeigneur de Genoilliac ne peut charger ladite terre, ainſi qu'il a eſté dit.* [Et ſi poſſeſſores territorij de Maignet ſoluant, poterunt ab aliis recuperare, qui alia bona d. Genoilliac poſſident. Non obſtat, quod d. Genoilliac terram de Maignet vendere poterat. Ergo eandem poterat onerare. Reſponderetur, hoc nunquam factum fuiſſe: quare aliter reſpondendum non eſt. Nam ſi eam vendidiſſet, tunc alia reſponſio daretur. Neque etiam dubitandum eſt, quin d. dominus de Genoilliac d. terrā onerare poteſt, vt ſuprà dictū eſt.]

RESP. CXCVIII.

De libris hæreticorum.

An liceat habere libros hæreticorū? Reſpondeo licere Episcopis c. Episcopos. xxxvij. diſt. Sed Archidiaconis, decanis, & aliis perſonis publicis ad conuincendum hæreticorum malitiam an liceat? Breui, putarem licere, vt illos reprobare poſſint. Nam, licet in Concilio Calcedonenſi fuerit tantum ſtatutum, vt Episcopus libros Gentilium non legeret, hæreticorum autem pro neceſſitate aut tempore perlegeret, tamen eadem ratio videtur in archidiaconis, decanis, & aliis iurisdictione habentibus, in parochiis,

& locis dictis dignitatibus, pro præbendis annexis. Nam cui eſt conceſſa iurisdictione, omnia conceſſa videntur, ſine quibus explicari non poſſet iurisdictione. l. ij. ff. de iurisdictione. om. iudi. Sed iſti decani, & alij non poſſent exercere iurisdictionem in hæreticos, ſi illorum errores conſutare non poſſent, nec etiam conſutarent, niſi illorum errores viderēt. ergo illis videtur permiſſum: maximè hoc tempore in quo pullulant hærefes, quæ non poſſent conſundi, nec populus catholicus doceri ſi libri eorum non legerentur. & text. ibi dicit pro neceſſitate permiſſi, vt quis conſundat illos hæreticos ſuis libris & doctrinis, hocque maximè licere debet Archidiacono, qui oculus eſt Episcopi. c. adhæc. de offic. Archid. Et decano etiam tanquā perſona publicæ, ac aliis prædictis ad hoc vt poſſint illorum errores reprobare, & ſi quid veri ſit extorquere, c. ſi quid. xxxvij. diſt. Nam errores qui ignorantur reprobari non poſſunt. c. legimus. xxvij. diſt. c. vlt. xxiiij. q. iij.

Et quia neceſſitas facit licitum quod eſt illicitum. cap. ſi quis propter. de furt. ſed id eſt maximè neceſſarium hoc tempore, ergo iſtis permiſſum. Imò videtur eſſe prædictis perſonis neceſſarium, cum iurisdictionem habeant, & curam animarum, Et eis imperet Concilium vt perlegant: neceſſe igitur eſt vt ita fiat. & ſic opinor.

Illud etiam reſpondendum videtur, quod eſt in l. Titius. §. Lutus. ff. de liber. & poſthu. Sed ſi de hoc Papa interrogaretur ipſe ſic reſponderet, quia prohibitio facta ea cauſa fuit, ne homines legentes hos libros inſicerentur, ſed hi contrario modo legunt videlicet vt profint. ergo non debet hæc bona voluntas reprobari, nec debet quis ex bono opere lapidari, vt ſcriptum eſt in Euangelio.

Et non puto comprehendere eos in Bulla cœnæ domini Iulij tertij. Licet prohibeat omnibus, quia intelligit non eſſe permiſſum his, qui inſici poſſunt, & qui ignari ſunt, ſed iſtis de quibus diximus ſecus cum perſona ſint publicæ, & ad bonū finem legant, vt illos reprobent: alioquin ex bono opere excommunicaretur, quod non eſt præſumendum, & hoc videtur tenere Archidia. Egid. de bella mera, & alij. in d. c. Episcopus, & Bullæ Leonis & Pauli extinctæ ſunt cum earum authoribus. quia non erant leges perpetuæ, ſed ſuo tempore tantum duraturæ, vt dicitur in regularū Cancell. prohemio Pergomeſ. Etiam lex non publicata non ligat. te. et. in authq. vt factæ nouæ conſtituit. colla. v. ibi. Cur enim culpabimus eos qui poſitas noſtras ignorauerint conſtitutiones: quia conſenſum & non ignorantiam volumus obligari, inquit imperator. l. generali. C. de tabul. lib. x. gloſ. in l. lex maleficiis. ff. de actio. & obligatio.

Etiam lex noua recepta nō ligat. l. de quibus. ff. de legib. vnde poſſent Episcopi reſcribere ad ſummū Pontificem, vt rigor illius Bullæ non ligaret catholicos illos, qui voluntatem habent reprobandi errores hæreticorū: & Papa ſic permitteret, vt ipſe vult in c. ſi quando de reſcript. vbi dicit patienter ſuſtinemus, ſi non feceris, quod praua nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtū. Et ideo concluderem præ-

dictos decanos, Archidiaconos, & alios dignitate præditos, non ligari excommunicationis sententia, nec aliis pœnis in bulla cœnæ domini contentis, tùm quia bullæ Leonis & Pauli expirarūt, eorum morte, tùm etiam quia quandiu bulla Iulij non fuerit publicata & recepta non ligat, & hoc si ea mente, qua supra, videlicet ad bonum finem habeant & legant, non aliàs &c. Datum, Paris. 1549.

RESP. CXCIX.

De indulgentijs.

Isis quæstionibus mihi propositis, prima, an videlicet clausula illa præsentibus, post quinquennium non valituris, in concessione indulgentiarū, apposita, debeat intelligi à die dictæ concessionis & datæ litterarum apostolicarum? an verò, à die publicationis ipsarum? Sic, respon. Certum est quod indulgentiæ concessæ valent à tempore datæ. c. capitulum de rescript. & ab illo tempore ius est quæsitū illi loco cui concessæ sunt, & ab illo tempore paratur facultas capacibus ad lucrandum illas. Sed quantū ad eos qui lucrari volunt incipiunt in eis efficaciam habere, quàm primum eis præsentantur, & notificantur, ided istud quinquennium computatur à die quo exhibitæ sunt litteræ, quæ debent exhiberi episcopo. c. cum ex eo de pœnitent. & remissio. nam antequam publicentur non possunt lucrari, quia populus eas ignorat. clem. ij. de pœnitent. & remissio. & in concernentibus animam requiritur sciētia & acceptatio. arg. c. gratia. de rescript. in vj. & receptio litterarum. c. audita de restit. spolia. & quando priuilegium datur populo ipsi publicè insinuandum & publicandum est. argu. l. non ita. ff. de adoptio. cap. vt officium. §. compescendi, de hæretic. Bonifa. in d. clem. ij. nu. 16. ideo hoc quinquennium non computabitur, nisi à die insinuationis, seu exhibitionis.

Secunda quæstio est, an virtute clausulæ plenariam omnium peccatorum remissionem largimur possint confessionum auditores, ab omnibus peccatis absoluere & vota commutare? Respon. quod sic, exceptis casibus & votis infra expressis, qui scribuntur in extrauagan. & si dominici, vltima de pœnit. & remis. in communibus, cuius tenorem describo, vt quilibet casus illius intelligere possit. Auctoritate Apostolica tenore præsentium statumus & ordinamus, quod de cætero prætextu facultatum huiusmodi concessarum à nobis, vel auctoritate nostra, & quas concedi quomodolibet continget, in posterum, verbo, litteris, aut quauis alia

scriptura, etiam cum clausula quod sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei, & cruciatæ, nullus confessorum eorundem quempiam, cuiusvis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat: & quacunq; ecclesiastica, etiam episcopali, vel maiori aut mundana, etiã regali, & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis, interdicti, ab eadem sede impositi, seu hæresis, postquam fuerint de ea sententialiter condemnati, delati seu publicè diffamati, conspirationis in personam, aut statum Rom. Pont. seu cuiusvis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdem Pontificis vel dictæ sedis, mutilationis membrorum vel occisionis cuiuscunq; in sacris ordinibus constituti offensæ personalis, in episcopū aut alium prælatum inuasionis, depredatiōis, occupationis, aut deuastationis terrarum, Romanæ ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum, ac etiam inuasionis Romipetarum, seu quoruncunq; aliorum ad Romanam curiam venientium, prohibitionis deuotionum causarum ad dictam curiam, delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impositionis nouorum onerum realium vel personalium, ecclesiis vel ecclesiasticis personis, symoniæ super beneficiis vel ordinibus consequendis in dicta curia vel extra eam contracte criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in casibus contentis in litteris quæ consueuerunt in die cœnæ domini publicari, prætextu huiusmodi facultatum absoluere, & per eos emissâ peregrinationis vltimatinæ & visitationis luminum apostolorum Petri, & Pauli, in Compostella, & castitatis ac religionis vota. Nisi ex speciali licentia, & certa sciētia nostra, de qua demum constare censeatur, cum signatura nostra desuper manu nostra scriptum, aut in litteris nostris expressum fuerit, nos ex certa sciētia, & de speciali gratia id concedere, cum derogatione præsentis cōstitutionis, illius de verbo ad verbum inserto tenore, non autem per clausulas id importantes vel in articulo mortis constitutum, & tunc in casibus in quibus satisfactio fuerit impendenda facta satisfactio, vel idoneè præstita cautione commutare præsumant. Et si aliqui confessorum prædictorum contra præsentem cōstitutionem quemquā absoluere, aut excepta vota prædicta commutare attentauerint, absolutio & commutatio huiusmodi, nullius sit roboris vel momenti. Et contra facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, à qua (nisi in mortis articulo constituti) ab aliquo, quàm à Romano pontifice absolui non possint. Et sic in his casibus hic expressis, nō absoluant presbyteri, in aliis vero possunt, & etiam alia vota, ex causâ tamen, commutare, præter vota hic expressa.

RESP.

RESP. CC.

De indulgentiarum publicatione.

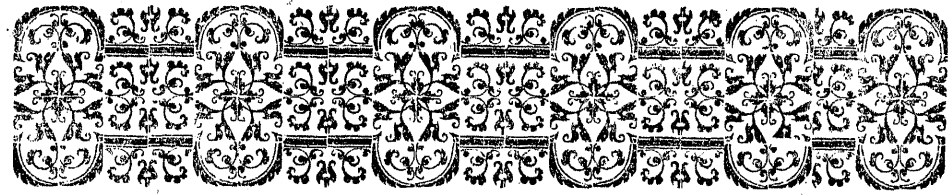
Iso breui apostolico Papæ Iulij tertij, iam vita functi, arbitror indulgentias in breui concessas, non expirasse per mortem concedentis, quia beneficium propriè (quod à diuina eius indulgentia proficitur) debemus, quàm plenissimè interpretari, vt ait Iuriscōsult. in l. ff. de constitutio. princ. cap. olim. de verbor. signific. Ided vt duret etiam post mortem concedentis, maximè quando loquimur de indulgentijs, quæ sunt extendendæ potius quàm restringendæ, quia fauorabiles, vt ait Innoc. Papa in c. quod translationem. de offic. leg. vbi dicit non expirare per mortem concedentis. Quod firmat Panor. c. cum ad hoc.

de cleric. non resident. Et Domin. in c. fi. not. vlt. de rescript. Itaque cum summus pontifex Iulius tertius concesserit Magistro Stephano Daigomuet clerico Ebrocensis diœcesis, indulgentias in suæ primæ missæ celebratione, tam ipsi quàm audiētibus, seu templum, in quo celebrabitur missa, visitantibus istæ indulgentiæ in honorem Dei tendunt, & ad exaltationem fidei, ac animæ fidelium prouocantur ad regna cœlorum: ideo bonum est vt publicentur, & quicunq; voluerit sibi & animæ suæ prodesse, has indulgentias lucrabitur.

Nec inferri potest aliquod offendiculum, seu scandalum ex illis, cum nulla exigatur pecunia, sed orationes tantum ad Deum exiguntur, quod est salubre & necessarium. Et sic ex præmissis concludo, has indulgentias posse publicari, vt quilibet eas consequi possit. Actum Parisiis anno 1555. in mensē Septembri.

F I N I S.

HH 3

INDEX IN RESPONSA

ET CONSILIA D. PETRI REBVFFI

MONTISPESVLANI, IVRIS

Vtriusque Doct. & Comitit, nec-
non iuris Pontificij publici
professoris.

Vbi numerus paginam, a, verò primam columnam, b, secundam denotat.

A

Abbas in quo dignitatis gradu sit, & an abbatia comprehendatur inter alias dignitates, nisi exprimatut sicut de episcopo. pag. 19. b
Abbas in professione recipienda quid requirere debeat. 3. a
Abbas, licet vicarium constituerit, an nihilominus conferre possit beneficia. 134. b
Abbas benedictus esse debet & sacerdos ad quid. 2. b
Abbatis pena permittentis monachum habere proprium. 294. a
Abbatis plura beneficia habentis electio an valeat. 19. b
Abbatis electio plura beneficia habentis, an sit valida. 19. b
Abbati an permittatur conferre tonsuram suis religiosis. 2. b
Ablatiui absolute positi important conditionem. 99. b
Absens cui collatum est beneficium, ante acceptationem post triennium factam, si capiat possessionem, quid iuris. 34. a
Absens si non acceptauerit intra triennium beneficium collatum, est ipso iure priuatus. ibidem.
Accessorium sequitur naturam sui principalis. 86. a
Accessorium sequi debet naturam principalis. 217. b
Accusatus commisisse simoniam, & condemnatus, utrum beneficia omnia quae prius possidebat vacent, & super hac varia quaestiones. 115. a
Accusatus crimine sodomitico, licet appeller, an priuandus beneficijs. 139. a. & b. & an possit resignare in fauorem. ibidem.
Actio directa ut oritur ex verbis & mente legis, sic ex mente legis datur utilis. 3. 9. a
Actiones omnes & actiua & passiua transferuntur in eum qui bona recipit. 318. a
Actiones an transferantur, si ante diem restituta sit hereditas. 313. a
Actus reprobari debet, quando est mali exempli. 306. a
Actus vnde nullus reddatur. 34. a
Actus an valeat, ubi forma non est seruata. 3. 7. a
Actus minus solemniter, an iniustus dici possit. 181. a

Actus agentium non operantur ultra eorum intentionem. 43. b
Actus an vitietur omissione ordinis. 7. b
Actum an quid censetur, quando aliquid superest agendum. 318. b
Adoptione secundi beneficii incompatibilis an vacet primum. 24. a
Adoptans imminente tempore confiscationis, an in fraude id faciat. 42. a
Aduocatorum Regni Francia consuetudo in possessio-rio retinenda. 323. a
Aedificare in pariete communi quibus rationibus licitum sit. 280. b
Aequitas canonica in Curijs Regni seruata. 302. b
Affectum humanorum duo sunt effectus, & quales. 4. b
Affinitas an contrahatur ex coitu illegitimo. 201. b
Afflictio non est danda afflictio. 47. b
Albinagij ius. 288. b & 298. a
Albinis causa liberorum an sit fauorabilis. 288. a
Allegationes varia pro Capitulo ecclesiae de Romanis in Delphinatu. 229. a. b
Alexander licet ab infantia cecus esset, diuinitus tamen Episcopus est factus. 48. a
Alexandri opinionem quatenus faciat author huius operis. 320. b
Alienans bona ecclesiae, ea repetat oportet. 217. a
Alienare multoties quando quis dicatur. 317. a
Alienate res an possit praescribi. 309. a
Alienatio rerum ecclesiae quando valeat. 181. b
Alienatio rerum ecclesiae an prius aliquem suo beneficio. 102. b
Alienatio rerum principis an concedi possit. 267. b
Alienatio rerum minoris qua requiratur. 237. b. Et an rescindatur ob non obseruatas solemnitates. 238. b
Alienatio a domino an possit fieri respiciens commodum vel incommodum subditorum. 242. a
Alienationis rerum ecclesiasticarum quaestiones & dubia aliquot. 181. b. 182. a. b. & 183. a. b
Alimenta qui negat, necare videtur. 122. a
Alimenta debita bannito an possint capi & saisiri pro debitis. 171. a. & an possint publicari. ibidem.
Aliqua, dictio, quando in donationibus verificatur. 292. a

INDEX.

Alternatiue in petendo beneplacitum Imperatoris. 7. b
Amouere exterum à beneficio intra regnum, an importet nudam executionem. 350. a
Anglorum dominium super Gallos quo tempore fuerit, & quot annis durauerit. 269. b
Annata an soluenda in vniuersitate. 360. b
Annata solutio quando in Gallia fieri debeat. 111. b
Annuli traditione & subarrhatione, matrimonium probetur verum. 193. b
Annus cœptus quando pro completo habeatur fauore reipublicæ. 21. b
Ante, dictionis acceptio. 21. a
Antecedens qui vult, videtur velle & consequens. 319. a
Antiquior censetur, qui venit apostolica auctoritate. 71. b
Antonius de Querqui Morinensis diœcesis, parentum blanditijs & vi ad monasterium intrusus, & testium super ea re depositio. 123. b. & seq. pag.
Appamiarum Episcopatus in limitrophis partibus regni situs est, nullus ideo ibi absque Regis consensu recipiendus in Episcopatum venit. 21. b
Appamiarum Episcopatus curuacauerit. 24. a. Et quomodo impetrari poterit. ibidem.
Appellandum an sit post tres sententias. 111. a
Appellans post tres sententias conformes condēnatus. 111. b
Appellatio quando suspendit iudicatum. 92. b
Appellatio vt de abusu electionis Episcopatus Appamiarum. 22. a. b
Appellatione pendente an aliquid nouandum. 139. b
Apostolicus an præferatur mandatario post mandati præsentationem. 82. a
Approbens testimonium nullum, an obligetur. 298. a
Approbatio facta simpliciter & ad relationem cuiusdam, sine certa scientia, an valeat. 30. b
Aquitaniæ ducatus an fuerit olim possessio hereditaria Regum Angliæ. 267. a
Arbitrator quis dicatur. 279. b
Arbitri electi qui sunt in magistratu, an excusentur. 279. a
Archidiaconus cur oculus Episcopi dicatur. 363. a
Argumentum à sufficienti partium enumeratione an valeat in iure. 300. b
Arrharum datio in matrimonijs qualis esse debeat. 223. b
Et earum promissio non sufficit, sed traditio requiritur. 223. b
Arreagia emphyteoteæ qui cessauit per sex annos, à quo tempore peti debeant. 159. b. 161. a
Arresta quibus modis rescindantur. 69. a
Arrestus notabilis executio. 317. a
Arrestum an noceat impetrationi. 25. a
Arrestum super rebus an habeat locum in fructibus. 317. b
Arrestum prætensum quid sit, & que ad veritatem arresti requirantur. 336. b
Arrestum per Regem, super conseruationem iurisdictionis ecclesiasticæ. 339. b
Augmentum non debent operari, que inducta sunt ad diminutionem. 322. b
Aurum Tholosanum. 316. a. & b
Authen. si quis in aliquo accommodata ad indultum Pauli ij. 29. a
Auuthoritas vniuersi collegij debet præferri sententiæ

vniuersi doctoris. 320. a
Auaritia in senē iuuenescere cur dicatur. 41. b
Auenionensis Legati potestas conferendi beneficia. 4. a. & 8. a
Aut, dictione, copulatiuè quandoque accipitur. 7. a

B

B *Accalareus simplex nisi sit formatus, an possit obtinere præbendam Theologalem.* 54. b
Bastardi an possint in feudo succedere. 205. a
Bellorum causa vnde proueniat. 357. a
Beneficia ad singulorum collationem spectantia, an in mandatis comprehendantur. 76. a
Beneficia omnia vacatia in mensibus affectis graduatis, conferri debent his graduatis. 36. b
Beneficia cathedralis ecclesiæ qua ratione dicantur regularia vel secularia. 59. a
Beneficia repugnantia in vna & eadem persona. 80. a
Beneficia simplicium graduatorum an sint affecta graduatis nominatis. 37. b
Beneficium manuale concessum à Papa, an possit reuocari ad nutum abbatis. 179. b
Beneficium in curia resignatum & absenti collatum. 87. a
Beneficium senis an impetrari possit prætextu simoniæ. 347. b
Beneficium quodlibet in monachis an incompatibile sit cum alio. 27. a
Beneficium absenti collatum, Papa conferre potest ante acceptationem. 85. b
Beneficium quare detur. 21. b
Beneficium vacans collatum ab episcopo idoneo, intra sex menses debetur illi cui collatum est. 360. a
Beneficium primum qui acceptauit, an possit secundum habere. 39. a
Beneficium an sit exprimendum in nominationibus, si quis habuerit recedentiam. 42. b
Beneficium vacans per resignationem, an debeatur mandatario. 70. b
Beneficium qua ratione dicatur deberi mandatario. 79. b
Beneficium in curia resignatum, in curia vacare dicitur. 86. b. Et an possit conferri ante declarationem. ibid. Et nullus præter Papam conferre potest. ibid.
Beneficium vacans per simoniam an impetrari possit, etiam ante declarationem. 103. a
Beneficium quando dicatur vacare in curia. 84. b
Beneficium sex mensium ad conferendum à iure indultum, an possit aut abbreviari aut auferri. 108. b. 109. a
Beneficium suum pluries resignans quo crimine notandus est. 6. a
Beneficium vel officium ecclesiasticum quomodo distinguatur. 79. a. b
Beneficium spectans ad canonicorum collationem, an mandatario debeatur. 75. b
Beneficij vacantis prouiso & processus, plura item dubia super hac re. 127. a. & b. 128. per totum.
Beneficij impetratio an requirat expressionem qualitatis quæ inest de iure, sed illius quæ est de facto. 348. a
Beneficij valor attenditur à loco in quo situm est. 33. a
Beneficij

INDEX.

Beneficij possessionem ignoranter capiens, vt vniuersum non esset, excusatur, vt non dicatur intrusus. 348. a
Beneficiorum pluralitas damnosa est in monachis, & qua ratione. 28. a
Beneficiorum vacantium in curia quæstiones & dubia. 84. b. 85. a
Bernardinus pirata instituit Regem heredem, multaque legata fecit, an eius legata teneatur Rex soluere, &c. 297. b
Bigamiæ diffinitio, & vnde inuenta bigamia. 145. b
Bigamus an sit qui suscepit concubinam post uxorem, & an beneficijs priuandus per susceptionem concubinae. 145. b
Bona acquisita ex remissione filiarum, an veniant in restitutionem. 309. a
Bona sua qui in fraudem dissipat, an recipi debeat ad cessionem. 340. b & 341. a. b & an de iure debeatur in carcerem. ibidem.
Bona mortuorum vacantia ad quem transferri debeant. 288. b
Bona ecclesiæ quando alienari possint. 288. b
Bulla Cæne Domini quos liget. 363. a
Bulla Leonina permittit nominatis duo acceptare beneficia, & quo pacto restricta sit. 50. b
Bulle Eug. n. i. scopus. 30. b
Bulle in forma, rationi congruit, quando expediri debeant. 3. b

C

C *Cæcus an possit seruire per substitutum, vt absens causa studij.* 48. b
Cæcus an possit facere testamentum. 47. b & an possit habere beneficium. 47. b
Cancellariæ regula de subrogandis colligantibus. 65. a
Canina inuidia collatoris. 50. a
Canonicatus qua ætate possit obtineri in ecclesia Cathedrali. 21. a
Canonicus nemo recipi debet ante duodecimū annum completum, in ecclesia. 21. b
Canonici regulares præferti ecclesijs parochialibus, an teneantur rationem reddere Abbati & monasterio de his quæ receperunt. 2. a
Canonici an & quando possint inuicem permutare. 40. b
Canonici veri munia. 21. b
Canonici quando periurio notandi, non obediens suo capiti. 359. a. b
Cantoria collatio. 83. a. b
Capellæ simplices & presbyteri non beneficiati an teneantur ad decimas papales. 207. b
Capitulum vices Episcopi gerens, an teneatur eis conferre quibus tenebatur Episcopus. 45. a
Capitulum non nisi absente vel negligente Episcopo conferre potest. ibidem.
Capitulum an possit duobus granari mandatis, & Episcopus. 73. a
Capitulum & prælatus quando censeantur vna & eadem persona. 73. a
Capitulum, sede vacante, gerit vices Episcopi. 97. a
Conuentus autem vices abbatis. ibidem.

Capitulum succedit in iurisdictione & administratione, mortuo prælato. 158. a. Et an possit alienare fructus & res Episcopatus. ibidem.
Captatoria voluntas quid sit. 334. b
Captatoria potestas instituendi heredem an sit valida. 334. a. b
Cardinali quando non credatur. 53. a
Caroli quinti priuilegium à S. Papa donatum. 4. b
Casus ommissus in substitutionibus occasione nature, &c. pro expresso habetur. 327. b
Casus expressus per modum conditionis voluntaria, an impleri debeat in forma specifica, &c. 327. a
Casus duo in matrimonio contrahendo requisiti. 195. b
Casus aliquot super quæstionē substitutionis. 330. a. b. & 331. a
Casus ommissus in quibus & quando habetur pro omisso. 328. b. & 329. a
Casus aliquot substitutionis explicati. 307. a. b
Casus priuilegiatus an habeatur in concubinato. 338. a
Casus qui in indulto imperatori cōcesso descripti sunt. 7. a
Casus ommissus habetur pro omisso in omni dispositione. 326. b
Casum vnum qui exprimit, alium videtur excludere. ibid. m.
Casum vnum qui ponit, alium excludere videtur. 329. a
Cathedralis ecclesia an ex eo dicatur regularis, quod quidam in ea canonici sint regulares. 46. a
Causa falsa an vitiet dispensationem. 20. a
Causa mortis donatio. 291. a
Causam damni dans, an damnum dedisse videatur. 276. b
Causalem vsum fructum relinquere. 333. b
Causæ tam clericorum quam laicorum vbi olim decidebantur. 357. b
Cautela in rebus, vt creditor recte possit simul emere. 169. b
Cessionario non nocet exceptio coherens persone cedentis. 345. a
Chassanei opinio super ordinatum à Suffraganeo. 1. b
Christi mors cur præcipue iudeis imputetur. 156. b
Christi inimicus est, qui iniquum non persequitur. 277. a
Christi charitas in genus humanum. 332. b
Circa, dictione, tempus incertum denotat. 131. b
Citandus tantum ille est, pro substantia iudicij, contra quem petitio dirigitur. 314. b
Citatio per edictum an valida. 315. a
Citatio vbi fieri debeat. 69. a
Citatio per edictum an sufficiat, quando certus est is, cuius interest. 315. a
Clam aliquid fieri quando dicatur. 165. b
Clausula, quod duxerit acceptandum, in mandatis est utilissima. 33. a
Clausula in mandatis apposta, dummodo electus electiua, &c. an vitiet mandatum. 132. b
Clausula, motus proprii, an tollat subreptionem. 59. a
Et eadem est in verbis mandati decisiuus non narratiuis. 59. a
Clausula inter diuersa posita, an possit referri ad illa ambo diuersa. 18. b
Clausula

I N D E X.

Clausula posita ad qualificandum unum casum, non extenditur ad alium. 19.a
Clausula, Dummodo tempore date presentium, &c. quid efficiat. 34.a
Clausula, ex certa scientia, an operetur dispensationem in monacho ad plura beneficia. 27.a
Clausula, Anteferi, quid importet. 74.a
Clausula decreti irritantis apposta in nominatione regia, quomodo intelligenda. 32.b
Clausula, Necnon omnia & singula alia fac, &c. quid contineat. 15.b
Clausula nonobstantia apposta respectu certae ordinationis Eugenij, non autem ratione Concordatorum. 3.b
Clausula generalis, non obstantibus, an possit tollere privilegia in corpore iuris clausa. 3.a
Clausula, aut quouis modo vacet. 7.b
Clausula, Dummodo electiva & conventualis dignitas non sit in mandato, ad regularia apposta, non vitiat mandatum. 95.b
Clausula irritans reddit collationes in contrarium factas nullas. 61.b
Clausula derogationis apposta in concordatis quam vim habeat. 30.a
Clausula derogatoria statutorum ecclesiae. 71.b & 7.a
Clausula codicillaris quid operetur in testamento. 32.b
Clausula derogationis concordatorum apposta effectus. 10.b
Clausula, Et quouis alio modo vacet, an extendatur ad alias personas quam expressas. 59.b
Clausula reversionis an sit conditionalis, & quomodo. 265.a
Clausula, Non aliter, an impediatur ius regium. 66.b
Clausula, non aliter, nec alio modo, quomodo intelligenda sit. 6.a & b
Clausula generales bullae Papae non tollunt subreptionem quoad Reges vel principes, nisi specificetur. 67.b
Clausula, Non aliter, nec alio modo, vis & efficacia. 154.a.b
Clausula, salvo, modificatio, &c. 311.b. & 312.a. & 312.b.
Clausus quibus date dispensandi. 33.b
Clementina, si plures, ubi non habeat locum. 19.a
Clementina ne in agro, an habeat locum in prioratibus conventualibus datis in commendam. 57.b
Coitus an melancholiam purget. 100.b
Collatio beneficij vacantis in mense graduatorum facta non graduato, nulla an censatur prosequente nominato. 43.a
Collatio facta per vicarium & episcopum eodem die, & non appareat, uter prius presentauerit, que preferri debeat. 37.b
Collatio facta habenti iam duo beneficia, quomodo intelligatur nullam esse collationem, si ei tertium beneficium conferatur. 19.b
Collatio facta non graduato an possit esse valida & quomodo. 36.b
Collatio ordinarij facta de beneficio in curia vacante, & cetera. 341.b
Collatio facta absenti, an possit reuocari, nisi recuset absens consentire. 342.b
Collatio facta simoniaci an valeat. 102.b & 103.a
Collatio episcopi facta nominato vel graduato semel, an impediatur ne alia fiat. 74.b
Collatio facta graduato a Papa, omnis medijs, an valeat. 38.b
Collatio facta plura beneficia habenti, non valet nisi visa dispensatione. 89.b
Collatio a Papa facta cum clausula, non obstante collatione alteri facta, quomodo sit restringenda. 342.a
Collatio facta magistro artium ecclesiae parochialis ville muratae valet. ibidem.
Collatio facta secundo mandatario intra sex menses, non prosequente primo, valet. 73.b
Collatio ordinarij emanans a Papa tanquam a fonte. 119.a
Collatio ordinarij per resignationem. 130.a
Collatio de beneficio aff. Et nominatis, non valet, & nulla est si fiat alteri. 11.a
Collatio an vitietur per incertitudinem eius, de cuius persona vacat beneficium. ibidem.
Collatio alicui concessa cum consilio alterius, non includit plures collationes. 44.b
Collatio facta ex falsa causa, est nulla. 57.b
Collatio beneficij an sit valida, si pronisus non loquatur idiomatic patriae. 290.b
Collatio excommunicato facta an valeat. 92.b
Collatio beneficij cur requirat expressionem persone, per quam vacauit. 59.b Et an vitietur per contrarietatem. ibidem.
Collatio beneficij quod ab alio possessum est per triennium, nulla est. 433.b
Collatio facta graduato idoneo per gratificationem, valet. 52.b
Collatio contra honestatem ecclesiasticam an valeat. 350.a Et cur collatio prohibita sit fieri exteris. ibidem.
Collatio ordinarij quando sit vel non sit valida. 68.a
Collatio facta non qualificato quomodo sit valida. 58.b Et non annullatur nisi prosequente rite qualificato. ibidem.
Collatio facta per Legatum Auenionensem, an sit prior collatione Cardinalis Lotharingij. 8.a
Collatio ordinarij de beneficio patronato negligente patrono. 74.a
Collatio an valeat, si Papa praeventur in illa. 361.b
Collatio spectans ad prelatum & capitulum coniunctim, an possit fieri a solo capitulo nisi in duobus casibus. 106.b
Collationis triplicis materia, & quamamillarum valida sit. 105.a
Collationem iam factam an possit Papa infringere. 17.a
Collatione coniunctim ad duos spectante, exhibitio mandati facta uni an liget alterum. 10.b.a
Collationes ut sint valide aut non valide, que requirantur. 107.b & 108.a
Collationes irritae factae non rite qualificatis, an tribuant ius praeventiois Papae. 57.a
Collationes clandestinae & nocturnae sunt suspectae. 53.b
Collator qui conuulit non qualificato, an possit alteri conferre qualificato. 55.a
Collator

I N D E X.

Collator si neget se habere collationem trium beneficiorum, id probare debet contra nominatum, alias praesumitur pro nominato. 58.b
Collatori non creditur, nisi de collatione extet instrumentum. 45.a
Collectae & subventiones qua debentur Ecclesijs regularibus in seculares redactis an vere debeantur. 157.a.b. Et super hoc casus nonnulli. ibidem.
Coloratus titulus an dicatur qui est nullus. 343.a
Collationis plures oportet esse coniecturas. 57.b
Commenda beneficij concessa, quomodo illud beneficium dicatur vacare. 119.a
Commenda an possit reuocari. 129.b
Commendandi Papae potestas, & cuiuslibet ordinarij. 118.b
Commenda, vel beneficij in commendam dati, quaestiones aliquot non inutiles. 118.b. 119. per totam pag.
Commendatarius an intra annum promoueri teneatur. 132.a
Commendatarius an beneficia conferre possit. 134.b
Commendato beneficio, an durante illa commenda, possit Episcopus vel ordinarius illud beneficium commendatum conferre. 119.a
Commissum in re emphyteoticaria incurrit etiam Ecclesiam. 161.a
Comitatus de Dreux in controuersiam a procuratore Regio versus, tanquam Corona existens affectus & debitus. 263.b
Commonefactio data per M. Cochery vicarium perpetuum de cura S. Germani Lauxerrensis. 233.b
Communicans cum fornicatore publico an plus peccet quam cum excommunicato. 340.b
Communio inter Episcopum & Canonicos est, non inter Episcopum & dignitates. 77.a
Communitates sacerdotum an decimam papalem solvere teneantur. 107.b
Compendiosa substitutio qua tempora & casus sub verborum compendio amplectatur. 327.b. & 328.a
Compensationis gratia datum an tolli possit. 28.b
Compromissum sine scriptura factum an sit validum. 279.a
Concessio beneficij viuentis prohibita ordinatione regia. 347.b
Concilium Constantinense cur uniones reuocatae fuerunt. 369.b
Concilium Basiliense. 337.b. 338.a
Conclusiones aliquot de materia substitutionis peruitiles. 311.a
Concordata an seruent Papae praeventioem. 39.a
Concordata quo pacto sint stabilita inter Papam, Regem & regnicolas. 30.a
Concordatis non potest derogari praetextu quarumcumque literarum seu gratiarum Apostolicarum. 30.a
Concordatum episcopi an extendatur ad Papam. 50.b
Concordatum an reuocari possit. 99.b. & 100.a
Concubinarium an inuulit sit ad beneficia. 340.b
Concubinatus correctio, respectu ecclesiasticorum, ad quos spectet iudices. 337.a
Concursus Papae cum ordinario an noceat graduatis. 43.b
Condemnatus super crimine stellionatus, an sit priuatus beneficia. 102

Conditio iniqua an possit alteri per alterum inferri. 109.a
Conditio voluntaria que sit. 329.b
Conditionalis dispositio per euentum conditionis, an effectum sortiatur. 299.b
Conferre, presentare, & prestare consensum collationi, quid differant. 119.b
Confirmatio electionis Episcopi Appamiarum cur improbata. 23.b
Confirmatio privilegiorum facta ab eo qui non habebat potestatem, an valida. 247.b
Confirmationis materia, & quid requirat electionis confirmatio. 90.b. & 91.a
Confirmationis natura qualis est. 30.b
Confirmationi electionis que sint maxime necessaria. 23.b
Conformitas trium sententiarum. 111.b
Confusio in iurisdictione temporali & ecclesiastica. 337.b
Congrua portio quando peti possit. 240.b
Coniectura fraudis non adhibita in resignatione beneficij. 41.a. & b. & 41.b
Coniecturae in rebus certis non quaerenda. 301.a
Coniecturis non egemus in liquidis & claris rebus. 24.b
Coniugalitatis pactio, non desolatio matrimonium facit. 192.b. & 194.a
Coniuncta persona an agere possit pro coniuncta. 137.b
Consanguineus pro consanguineo stipulari potest. 286.b
Consequens qui vult, vult & antecedens necessarium ad illud. 332.a
Consilium an mutari possit in alterius iniuriam. 39.b
Consilij mali quanta prauitas. 156.b
De consilio quando quis teneatur. 156.a. 157.a
Consilium nequissimum facti super ipsum deuoluitur. 156.b
Consuetudo seruanda in patria consuetudinaria. 306.b
Consultatio praepositi Magalonensis. 345.b. & 346.a.b
Constantini Imperatoris dictum in accusatione clericorum, Non est dignum ut Deos iudicemus. 357.a.b
Constantini donatio quam fecit Pape Syluestro, quomodo facta fuerit. 242.a
Constitutio generalis an & minores liget. 351.b
Contra sententiam venire qui dicatur. 315.a. & contra arrestum. ibidem.
Contradictiones in materia reunionis pro dominis a Rege deputatis, contra dominum de Courbieres, &c.
Contrarietas in instrumento. 169.a.b
Contrariorum eadem est disciplina. 333.a
Contractus a principio sunt voluntarij, postea vero necessarij. 296.a
Contractus facti & simulati discursus. 168.b. & 169.a.b
Conuentio pro Abbatibus & Prioratibus resignandis inter certos Praelatos, & super hoc argumento quadam quaestiones per necessaria. 151.a. b. & 153. per totam paginam.
Conuentio qua lege confirmatur, producit actionem. 100.b
Conuentiones matrimonij, & multa super has dubia & quaestiones. 193. 194. 195. 196. 197.
Crimen priuilegiatum quid sit in personis ecclesiasticis. 336.b
Crimen

I N D E X.

Crimen falsi non dicitur nisi tria concurrant. 282.b
Criminali actione intentata, non potest agi civiliter. 231.b
Criminum personarum ecclesiasticarum correctio ad quos spectat. 336.b
Cuilibet, dictionis efficacia. 323.a
Curatus contra Capitulum assit se nedum vicarium, sed curarum, ideo haberi ius ad decimas & nouales percipiendas. 211.a.b
Curtis, seu Curia nomine quae contineantur. 189.b

D

Damni causam qui dat, damnum dedisse videtur. 170.b. & tenetur ad interesse. 171.a
Dans operam licite rei, an teneatur si homicidium sequatur. 276.b
Dare qui debet seruo, an possit dare domino. 329.b
Data potestatis nominandi heredem an valeat. 334.a
Data in beneficiis cur attendatur. 360.a
Date tempus, in beneficiis attendendum. 4.b
Datio in emphiteusim per priorem commendatarium. 187.a.b. 188.a.b. & seq.
Datum nomine matrimonij, si fuerit acceptum à muliere, an faciat matrimonium legitimum. 199.b
Debitum an peti possit post triginta annos. 115.b
Decima Papalis & Regalis, & de quibus non sit soluenda. 207.a.b & 208.a.b
Decima Papalis an soluenda ex titulo sacerdotali. 208.a. Et ex quibus aliis rebus. ibid. & 209.a
Decima porcorum & aliorum animalium non censetur remissa, licet esset renuntiatum omni iuri decimarum in illis terris. 214.b. Et de eadem decima contra Alciatum. 215
Decime papalis origo. 207.b. & 209.a.b
Decime tempore indulti, & de decimarum prescriptione. 113.a
Decimam decime concedens, quid concedere videatur. 212.a
Decimarum acquisitio post concilium Lateranense an valeat. 217.b
Decimarum laicus est incapax, nec pro his potest intentare interdictionem, uti possidentis. 216.a
Decimarum concessio facta laico an extendatur ad decimas noualium. 216.b
Declaratio Regis super indulto senatoribus concessa an valeat. 30.b
Declaratio contraria decisioni Concordatorum an sit nulla. 31.a
Declaratio Regis quod concordata non seruabuntur in Prouincia, nec in Britannia. Et quod reservationes & alia hic statuta, ibidem locum habebunt, &c. 4.b. & seq.
Decreto de pacifico possess. an gaudere possit incapax. 25.a
Decretum an necessitatem faciat. 234.b
Decretum collegij cum clausula irritantis. ibid.
Defensiones pro Bursariis collegij Narbonensis contra priorem eiusdem collegij, &c. 234.a
De indignatio in vitia ecclesiasticorum. 337.b
Dens an obligetur ex sua promissione. 256.b
Delphinatus consuetudo inter nobiles de masculis &

feminis. 328.b
Denuntiatio euangelica procedere debet, antequam impetretur beneficium simoniaci. 346.b
Derogatio concordatorum à Papa, an in Francia recipiatur. 161.a
Derogatio specialis an sit necessaria in Rom. Pontifice ad tollendam suam priorem voluntatem. 17.b
Detentori competit remedium possessorium. 116.b
Determinatio vna respiciens plura determinabilia, debet ea pariter determinare. 307.a. & 310.a
Deuolutio à quo tempore fiat. 51.b
Deuolutio in mensibus graduatorum quomodo intelligatur in fauorem nominatorum esse. 51.b
Deuolutio intra sex menses non deuoluitur ad superiorem, nisi voluntate nominati & graduati. 60.a
Deuolutio à quo impetranda sit. 92.a
Deuolutiones quorsum inueniuntur. 38.b
Dicta in consiliis sunt magis digesta & delib. rata. 320.b
Differentia inter vacandi modum, & alium modum. 66.a
Dignitas ascendere facit monachum, si dum non liberat à substantialibus regulae suae. 25.b. & 26.a
Dignitates electiuae conuentuales in Concordatis spectant ad Regis nominationem. 95.b
Dilatio quando adijciatur in fauorem heredis. 313.b
Dilationes in confirmatione danda. 91.a
Dimidia appellatione quid veniat. 302.a
Dispensatio an requiratur ad dicendum officium Romanum. 20.b
Dispensatio an extendatur ad prebendas Ecclesie maioris. 18.a
Dispensatio religiosa ad duo beneficia, & an possit in abbatem eligi. 19.a
Dispensatio ad quodcumque regulare an extendatur ad regulare alterius monasterij, &c. 110.a
Dispensatio an sit stricti iuris, & quorsum extendatur. 8.b
Dispensatio super matrimonio incestuoso an trabatur ad donationes nuptiales & alia pacta matrimonialia. 34.a
Dispensatio praetextu nobilitatis facta an sit nulla & quare. 33.b
Dispensatio inferioris contra legem superioris quando valeat. 33.b
Dispensatio paenitentiarum. 33.a. & b. per totam columnam.
Dispensatio an valeat, si quis dixerit se vtriusque iuris Baccalarem, cum iuris tantum vnus sit. 20.a
Dispensationes Papae. 3.a
Dispensatus ad quodcumque regulare, censetur etiam dispensatus ad beneficium alterius monasterij, si non sit eiusdem ordinis. 109.b
Dispensatus ad secularia beneficia obtinenda in vna ecclesia, non impeditur quin censetur dispensatus in alia ecclesia, etiam Cathedrali, ad beneficia regularia. 18.b
Dispositio quantumcumque generalis, non comprehendit Reges & alios magnos principes. 67.b
Dispositio Romani Pontificis quae requirit, ut dici possit transmissa in contractum. 17.b
Dispositio negativa continet affirmatiuam. 49.b
Dispositio vna respiciens plures personas, debet eas pariformiter determinare. 307.a. & 310.a
Dispositio testatoris quomodo intelligenda. 328.a
Dispo

I N D E X.

Dispositio cessat, cessante ratione. 302.a
Dispositio tionis verbum quid in beneficialibus importet. 50.a
Dispositio an inducat quae veniunt in conditione. 119.b
Dispositiones omnes factae vi secunde resignationis an sint validae. 6.b
Diuinitarum mentio non est necessaria in impetratione, nisi in literis, cum secundum Apostolum. 34.a
Diuortium ob lepram an fieri possit. 202.b
Diuortij interponendi duplex causa. 202.a
Doctor ubi sibi contrariatur, quid fiet. 320.b
Dolus an vitiet provisionem. 6.b
Dolus quid sit. 6.a
Dominium Regis alienatum ex causa iusta. 267.a
Domus facta, an dolo facta censentur. 54.a
Domini translatio quid requirat. 4.b & 5.a
Domini an possint esse duo in solidum. 205.a
Domini an acquiratur absque abdicacione alterius. 287.b
Donans quod non potest tanquam in ignis, an priuatur illa re. 66.b
Donans uxori suae retento usufructu, possessionem & dominium videtur transiisse. 285.b
Donare an quis possit ante aditam hereditatem. 305.b
Donatio inter matrem & filium an valeat. 289.a
Donatio conditionalis inter patrem & filium an valeat. ibid.
Donatio post capitale crimen commissum facta, an valeat. 289.a
Donatio fundi facta patri pro suis filiis melius ducandis. 292.a
Donatio facta in genere. ibid.
Donatio auunculi facta nepoti suo, an remocari possit. ibid.
Donatio dotis facta mulieri & suis liberis, an sit reuocanda, non extantibus liberis. 285.a
Donatio causa dotis retento usufructu. ibid.
Donatio omnium bonorum an valeat. 292.a. & an omnium bonorum praesentium & futurarum. ibid.
Donatio bonorum mobilium & immobilium praesentium & futurorum an & cur valeat. ibid.
Donatio omnium bonorum, retento sibi usufructu quare valida. ibid.
Donatio mutua inter matrem & filium an valeat. 288.b
Donatio facta in matrimonio in fauorem filiorum, qui primi nascuntur ex dicto matrimonio. 294.b
Donatio in contractu matrimonij facta, an institutionem, vel substitutionem contineat. 296.a
Donatio inter viuos dicitur, etiamsi in ea fuerit facta mentio mortis. 285.a
Donatio facta absentis, an valeat per fideicommissum. 287.a
Donatio facta in testamento trahitur in fideicommissum. ibid.
Donatio inter viuos destinata ad casum mortis, an sit donatio causa mortis, vel donatio inter viuos. 291.a
Donatio fauore matrimonij, intelligitur priuilegiata, si facta fuerit filiis. ibid.
Donatio à matre facta filiis absentibus, an valeat. 286.b

Donatio propter nuptias an possit alienari à marito. 164.a
Donatio inter patrem & filium an valeat. 164.b. Et quae dicatur donatio emuneratoria. ibidem.
tem quomodo presumatur fraudulenta. 165.a.b
Donatio facta ob benemerita an reuocetur propter ingratitude. 294.a
Donatio mariti facta uxori, an possit reuocari. 286.a
Donationis in elemosinam, quaestiones aliquot cum suis solutionibus. 188.b. 189. per totam pag.
Donationis fraudulenta quaestio diligenter agitata. 161.b. & seq. pag.
Donatione facta pro se & suis, an possit donatarius pro se duntaxat acceptare, & renuntiare suis heredibus. 286.a
Donationes causa matrimonij factae, quae inducunt penam, an exigi possint. 221.b & 222. per totum.
Dotes detrahi debent de fideicommissis. 309.a
Donerium & multa de eo quaestiones. 284.b. & 285. per totum.
Dubia quatuor ardua de dispensatione. 33.a. & b
Ducatus Aquitanie trecentis annis ab Anglis occupatus, industria d. Albrecht Corone est reuinitus. 267.b
Ducatus vel Comitatus Regno additus, regi debet secundum leges Regni. 288.a

E

Erii multitudine beneficiorum. 55.a
Ecclesia non adificanda sine Episcopi praesentia ad curiam disponenda. 298.a
Ecclesia regularis si redacta fuerit in secularem, an nominatus secularis recipitur. 45.a
Ecclesia tanquam unita non praescribitur, quando est collata. 37.a
Ecclesia & minor, equali passu ambulant. 160.b
Ecclesia de Romanis exempta, & qua ratione. 229.b
Ecclesia parochialis an obtineri possit à monacho sine dispensatione. 37.a
Ecclesia parochialis in villa murata existens, an ubi vacat, debeatur graduato. 360.a
Ecclesia an possit esse duorum sacerdotum. 345.a
Ecclesia parochialis vacans, cui ex pluribus collata. 36.b
Ecclesia S. Bernardi de Romanis exempta à suo ordinario. 229.a
Ecclesiasticus an testari possit de bonis suis patrimonialibus. 334.b
Ecclesiasticorum vitia qua poena à Deo puniuntur. 337.b
Ecclesia collegiata an comprehendantur sub cap. licet canon. 58.a
Ecclesie primitiuae apprimè descriptus status. 107.a.b
Ecclesie regulari, ut fiat secularis quae requiratur. 38.a
Ecclesie dedecus & destructio unde procedat. 21.b
Ecclesiae res an alienari possint. 180.a
Ecclesiarum reparationibus qui teneantur, & cogi possint. 219.a
Electio fratrum de gremio fieri debet. 177.b
Electio an valeat illius qui est eiusdem ordinis, sed non eiusdem monasterij. 178.a
Electio secunda an possit fieri, priore non cassata. 146.b
Electio facta à minori parte, ut non possit à priore approbari, nec pro ea concludi. 89.a

I N D E X.

Electio Abbatis Monialium.	116. a	Errores qui ignorantur, nec reprobari possunt.	363. a
Electio & constitutio procuratoris ad consentiendum electioni multum differunt.	117. a	Esau iuri suo cedens, primatum suum perdidit.	5. a
Electio accelerata improbanda.	23. b	Et. diffionis vis.	31. b. & 310. a
Electio prioris ad quem spectet.	90. a	Eugenij bulla circa nominationem regiam de senatoribus faciendam an extet.	28. b
Electio canonici facta a maiori parte canonicorum an potior sit.	146. a. & s. q.	Euentus molestationis super possessorio an consulere tur in beneficiis.	42. b
Electio a seniori & maiori parte Capituli.	64. a	Fuitio an debeatur ex contra "a nullo.	259. b
Electio forma secundum caput. Quia propter, seruatur in prelatibus, non in canonicis.	147. a	Exceptio an firmet regiam in casibus sub regula comprehensis.	29. b
Electus post electionem an resignare possit beneficia quibus tenebatur renuntiare.	19. b	Exceptio firmat regulam in non exceptis.	290. a
Electus priusquam possessionem Abbatis capiat, an protestetur se dimissurum duo beneficia.	19. b	Exceptio rei iudicatae quando non obest.	315. a
Elucidatio §. Monasterijs de nominatio. Regia, in Concordans.	90. a	Exceptio que comprehendat.	29. b
Emphyteota quomodo perdat suas meliorationes. 180. b. & cur expelli possit.	ibidem	Exceptio dilatoria tollitur per apponamentum ad defendendum.	25. a
Emphyteota post commissum, an teneatur de omnibus fructibus perceptis.	18. a	Exceptionis peremptoriae contra nominatum graduatum.	60. b
Emphyteosis acquisita pro se & suis quibuscumque successoribus, an extendi possit ad extraneos. 110. a	183. b.	Excipere qui potest, potest & agere.	35. a
Emphyteosis in utilium vinearum monasterij.	184. 185. & seq.	Excommunicatio quos liget.	93. b
Emphyteosis rei Ecclesiastica.	180. a	Excommunicationis exceptio in curijs secularibus Fran cie an recipi soleat.	78. b
Emphyteotica res ob non solutum canonem an reuertatur ad Ecclesiam cum melioramentis.	160. a	Excommunicationis notificatio quando requiratur.	93. a
Emphyteotici iuris Ecclesie disputatio, & dubia quadam disputata.	159. a & b	Excommunicatus quando priuandus suis beneficijs.	359. a
Emponemta siue melioramenta.	160. a	Exequens areslum pro legitima, quomodo se gerere debeat.	318. a
Emptor qui compromisit cum tertio litigante an possit de euidio: e agere contra venditorem.	55. a	Ex genere esse qui dicantur.	135. b
Enuntiatio uerba inter easdem partes quando probent. 26. b. Et nunquam operantur contra intentionem profertentis.	ibidem.	Executio sit tam super fructus quam super rem principalem.	317. b
Enuntiatum in dispensatione quando probet rem ita esse.	265. b	Executoriales litera in mandatis.	80. a
Episcopatus an liberet a patria potestate.	26. a	Executori Apostolico an praestitutum certum tempus ad conferendum.	71. b
Episcopatus Appamiarum vacatio, di que nominatione Regia	22. a	Executor non potest conferre, nisi recusante aut differente ordinario.	73. a
Episcopatus translatio in fauorem inhabilis facta, an sit valida.	24. a	Executor mādari apostolici quomodo procedere debeat.	77. b
Episcopatus primus an vacet per adeptionem secundi Episcopatus.	24. a	Executor an possit conferre post sex menses virtute mandati.	132. b.
Episcopatus vacans per simoniam.	24. a	Exemptio concessa monialibus, ne teneantur ad procuratorem, an tollatur per Rom. Pontif. si eis mittat legatum.	17. a
Episcopatus an dimitti possit absque Papae licentia.	4. a	Exemptio ecclesiarum vnde sit profecta.	229. b
Episcopus suo nomine prosequens collationem a se factam.	54. a	Exemptio ecclesiarum multis modis fit ad instar eman cipationis.	230. a
Episcopus an renouare possit alienata per priorem.	35. b	Expectantiae sunt in Regno sublatae.	29. a
Episcopus an possit contra ius canonicum statuere.	16. b	Expectantium mentio an fieri debeat in impetratione.	41. a
Episcopus licet super defectum natalium dispensare possit ad tonsuram & ad minores ordines, non tamen ad maiores.	3. b	Expressio in literis qualis debeat fieri.	20. a
Episcopi auctoritas requiritur quando unio fit alicui ecclesiae.	361. a	Expressum ubi non ualet, neque ualet tacitum.	327. a
Episcopi literis quando non credatur.	53. a	Expensa mercium venditarum a quo possint exigi.	271. b
Episcopi, oculi Dei cur diēti.	48. a	Expensarum nomine an ueniat salariū in titulis.	273.
Episcopi cecutiunt circa nepotes. 3. b. Et quoadusque extendatur potestas Episcopi.	3. b	Expressio beneficii in minori quantitate quam esset, an vitiet dispensationem.	20. a
Error in qualitate nominatorum an vitiet.	57. b	Expressum an tacito semper preferatur.	327. b

Exterus

I N D E X.

Exterus an inueter decreto de pacific. possess.	349. b.
Et si impetretur beneficium, an teneatur facere mentionem suae originis.	ibidem.
Exterus an ad beneficia instituendus sit.	290. a. b
Exterus qui verè dicatur.	288. a
Extraneus in iure retractus dicitur etiam qui est consanguineus alienantis.	278. a
Extraneas materias, vide pag. 156. & seq.	

F

Facere leges ad quem spectet.	337. a
Facere non licet id quod alteri nocet, & sibi non prodest.	313. a
Facti species mutui sub usuris semisibus.	274. a
Falsa qualitas beneficii facta in impetratione, aliquando non vitiat.	133. a
Falsa moneta accusatus.	283. a
Falsarij puniendi tres occasiones requisitae.	281. b
Falsa materia est, si creditur instrumentis domesticis.	54. a
Falsitas in literis apostolicis quando cum dolo presumatur expressa.	20. b
Falsum commissum in data literarum de committimus.	282. a
Falsum in literis expressum an dispensatione vitiet.	10. a
Fama mortis alicuius beneficiati an excuset impetrandem ne beneficium viui dicatur impetrasse.	347. a
Fama vita equiparatur.	161. a
Familia an per stiras conseruetur. 334. b. nec agnatio. ibidem.	
Familia d' Albret merita, & fidelitas in Coronā. 167. b	
Fauor matrimonij quantus sit.	294. a
Feudum rediens ad dominum directum, desinit esse feudum.	255. b
Feci quod in me erat, quomodo debeat intelligi.	56. b
Fideicommissarius uniuersalis an possit esse testis in testamento.	315. b
Fideicommissum an relinqui possit venientibus ab intestato.	319. a
Fideicommissum uniuersale an comprehendat ea que haeres non habuit iudicio testatoris.	304. b
Fideicommissum conditionale an transferatur ad haeres.	321. a
Fideicommissum unde inducatur.	299. b
Fideiussor adactus validitatem adhibendus est, si petatur.	32. b
Fideiussor an opponat exceptionem quam non potest opponere reus.	345. a
Filiam qui allicit ad religionem an delinquat.	198. b
Filiae an excludi possint a successione ob pactum in matrimonio appositum.	296. a
Filia renuntians portio cui adcrecat.	322. b
Filius an & quando possit vendicare fundum alienatum a patre vel matre.	314. a
Filius an cum patre possit ministrare, & quid super hoc Papa dispenseret.	18. a
Filius, etiam legitimus, an habere possit ecclesiam, in qua pater ministravit.	3. b. & 4. a
Filius per ingratitudinem an omnibus bonis priuandus que ad eum venire debebant ex conuentione	

matrimonij.	297. a
Filius familias ex omnibus causis obligatur.	297. b
Filius qui non potest grauari in legitima, non potest grauari in fructibus, aut in eius augmento.	318. a
Filius etiam prohibitus, an alienare aut vendere possit pro rata sua legitima, &c. 316. b. Et potest rogatus sub conditione deirahere duas quartas &c. ibid.	
Filius an uiuente patre ius habeat petendi legitimam in bonis patris.	48. b
Filius debet insignia patris recipere.	301. b
Filij ex secundo matrimonio an sint habiles ad succedendum de iure.	325. a
Filij substituti an censeantur vocati ex testamento a testatore.	321. a
Filij vindicantes necem patris, petere poterunt alimentata ab eo, qui patri causam mortis dederit.	170. b
Filio qui alienauit, cur magis subueniatur, ut non teneatur emptori de euidione.	316. b
Filiorum filij non instituti an possint grauari.	321. a
Finis quid principaliter dicatur.	315. b
Fiscus an preferendus priuato in emendo metallo. 350. b	
Forma dat esse rei, & eam conseruat in esse.	327. a
Forma ubi non seruatur, adus est nullus.	360. a
Forma que in mandatis sit praestituta.	96. b
Formalis usus fructus quid sit. 332. b. quid item casualis.	ibidem.
Forensibus in hoc Regno decedentibus an Rex succedat.	287. b
Fornicationis execratio.	145. b
Forum penitentiale licet tollat delictum, an tollat sequelam delicti.	33. b
Fraudulenta permutatio quibus modis probetur. 39. b. & 40. a. per totam col. & 45. b	
Frater substitutus cur repellat matrem & ceteras personas.	331. b
Fructus dicuntur pars rei.	517. b
Fructus rei, & usus fructus paria sunt.	333. a
Fructus augent ipsam rem. 317. b. & censentur res hereditariae.	ibidem.
Fructus percepti ex re dotata an petantur una cum dote, & an habeant omnia priuilegia dotis.	318. a
Fructuum reseruatio pro pensione facta a resignante an obesse possit resignatario.	5. b
Fur semper est in mora.	346. a
Fundatio unius praebende, ut duobus conferatur. 135. a & b	
Fundatio trium missarum an sit beneficium.	
Fundationes non variantur, licet leges & statuta hominum variantur.	236. a
Fur dicitur vendens rem alienam scicnter.	113. a

G

Generi per speciem derogatur.	8. a
Genus & parentela quomodo accipienda.	135. b
Graduatus an beneficium quod in vim gradus acceptauit, resignare possit non graduato.	57. b
Graduatus an expectare teneatur responsum vicarij collatoris.	56. a
Graduatus nominatus in mensis deputatis, an preferatur Senatori nominato secundum indultum Regium.	28. a

INDEX.

Graduatus simplex in mensibus graduatorum nominatorum an iuste acceptet. 57.a
Graduatus vel nominatus an preferatur mandatarario, si non prosequatur suum mandatum. 70.a. & 71.b
Graduatus simplex in mense nominatorum deficientibus nominatis an preferatur reliquis. 57.a
Graduatus ante tempus per uniuersitatem statutum, an gaudeat privilegio graduati. 51.b
Graduati requisitio etiam inhabilis afficit beneficium, ut dicatur a papa preuentus. 72.b
Graduati nominati veniant etiam in mensibus graduatorum simplicium. 37.b
Graduato nominato computatur quodcumque beneficium acceptauerit, nisi sententia sit exclusus. 55.a
Graduato nominato prosequente, collatio alteri quam nominato facta, an irrita sit. 74.a
Grati existētes in sacris an contrahant matrimonium. 134.b
Gratia prima & secunda Papa. 74.a
Gratia quando subreptitia dicatur fieri extero impetranti beneficium. 349.b. & 350.a
Gratie expectatiue &c. an debeant concedi alienigenis. 7.a
Gratuamen non concessio literarum spectatur in mandatis. 69.b
Gratuamen an intelligatur illatum per mandatum quod non habuit effectum. 59.b
Gratuare non possum quem non honoro. 319.b
Gratuari quando dicatur ordinarius. 50.a
Gratuari quis dicatur. 70.b
Gratuatus an teneatur dare non petenti. 71.a
Guidonis Papae censura. 1.a. & b

H

Habitum professorum accipiens, tacite professor efficitur. 198.a
Habitus diuersitas inter monachos an inducat ordinis diuersitatem. 110.b
Heres an teneatur reddere rationem administrationis rerum ipsi fideicommissario. 317.a
Heres an teneatur seruare defuncti dispositionem. 260.a
Heres nominandus in testamento. 332.b. & 334.a
Heres an prescribat legatum nondum acceptatum. 344.a
Heres, & bona possidens defuncti, tenetur exonerare animam defuncti. 298.a
Heres an quis esse possit & legatarius. 306.b
Heres an teneatur cauere legatario de euictione. 304.a
Hereditas & honorum possessio eiusdem sunt effectus. 339.a
Hereditates omnes an transeant ad heredes pro rata patrimonij. 362.a.b
Hereticus si statim a deprehensione redierit ad ecclesiam, an beneficia sua reineat. 35.a
Hereticorum libri quibus permisi ex Concilio Calcedonensi statuto. 363.a
Hierosolymitani milites paupertate non uocant. 227.b. & 228.b

I

Ibi prudentia in eligendo rege ex filiis Achab, quod optimatibus ciuitatis commisit. 334.

Idonei & habiles sunt omnes de iure, nisi a iure repellantur inhabiles. 47.b
Idoneus ad aliud beneficium an sit, qui iam habet unum. 54.b
Ignorans leges communes regni an sit in lata culpa. 67.a
Ignorantia in facto alieno presumitur. 316.a
Ignorantia excusatur in aliquibus, non consensu. 363.a
Ignorantia vacationis beneficij an pro sit nominato. 32.b
Illegitimus per Papam legitimatus, si iuret se legitimum esse, an incidat in periurium. 55.a. Et an possit sine conscientie scrupulo beneficia retinere. *ibid.*
Illusio in uiris ecclesiasticis reprobata. 61.b
Impedimentum non praestat, quod de iure non sortitur effectum. 71.a
Imperium ampliari debet potius hominum adiectione, quam pecuniarum copia. 288.a
Impetrans si post acceptam possessionem non mouit litteram possessori per triennium, an priuandus eo beneficio. 344.b
Impetrans priuatus suo primo mandato, an alterum impetrare possit. 70.a
Impetrari an possit beneficium uentis. 147.a. & an sit infamis. *ibid. m.*
Impetratio an requirat expressionem priuatorum fieri. 139.b
Impetrari beneficij ab excommunicato pro non excommunicato, an ualeat. 78.b
Impetrationis vitium cur purgari non possit. 67.b
Importunitas an vitiet declarationem a Papa uel a Rege factam. 31.a
Impubes qualis indicetur. 21.b
Indefinita an & quando equipolleat uniuersali. 18.a
Inducta ad grauamen an possint inducere institutionem. 319.b
Inducta ad unum effectum, non debent contrarium operari. 101.a
Indulgentiae quando ualeant. 363.b
Indultum Reuerend. a Lothario Cardinali concessum. 8.b
Indultum a iure beneficium an cuiquam sit auferendum. 108.b
Indultum senatoribus concessum ut ceteris preferantur, ad quos extenditur. 29.b
Indultum Cardinalium, ut nullus intra sex menses beneficia illorum conferat. 17.a
Item an Cardinalium indultum tollat summi Pontificis praerogationem. *ibidem.*
Indultum Imperatori concessum, quoad episcopatus & alias dignitates. 4.b
Indultum nominationis Curiae Parisiensis. 10.a. & seq.
Indultum concessum Senatoribus, & an graduatis & nominatis preferantur. 28.a
Inelegibilis quando quis dicatur. 19.a
Infamatio contemplatione iustitiae an sit prohibita. 63.a
Infamis mulier quando dicatur. 313.b
Infamis rogatus a iudice de sua infamia, si non sit notoria, an teneatur illam prodere, vel diuulgare. 35.a
Ingratitudinis mala. 295.a
Ingratus inhabilis ad succedendum. 295.a
Inhabilis requisitio prodest habili. 72.b
Inhabili collatio facta non computatur quin iterum possit grauari ordinarius. 70.a
Iniuriam

INDEX.

Iniuriam illatam generaliter hospitibus, prosequitur unus hospes, & quaratione. 161. & sit iniuria affirmatio & negatio. *ibidem.*
Iniuria facta ecclesiis aut sacerdotibus, crimen publicum esse, ait Imperator. 356.a
Iniurians non puniuntur, si statim eum poenituerint. 163.a
Iniuriarum actio quot modis fiat. 161.a
Innovationes rerum quae mala pariant. 357.a
Insinuatio mandati an ualeat, si non fuerint insinuateliter executoriales. 132.b
Insinuatio nominationis an comprehendat insinuationem gradus. 52.b
Insinuatio an requirat locum capitularem. 71.b
Insinuatio mandati ubi fieri debeat, & sufficiat. 20.b
Insinuatio an requiratur in donatione mutua. 289.b
Insinuatio facta post vacationem beneficij quando ualida fiat. 45.b
Institutor rerum a se uenditarum an ab alio quam a domino mercedem exigere possit. 271.a
Institutio praese fert praesentationem. 178.b
Institutioni factae de filio nascituro, inest conditio tacita, &c. 317.b
Instrumentum gradus sine die conceptum, an ualeat. 75.a
Instrumentum insinuationis mandati conscriptum per notarium excommunicatum, an sit uisiosum. *ibid.*
Interdicta non leuiter ponenda. 112.a. & multa scandala ex illis sequuta. *ibid. b.*
Interesse non cadit in spiritualibus. 6.a
Integra res in beneficiis obtinendis quando dicatur. 63.b
Interpretatio si quis uerbo de collat. in Concordat. 92.a
Interpretatio plena fieri debet in testamentis. 332.a
Interpretatio larga debet fieri in substitutionibus. 299.b
Interpretatio curiae suprema super privilegia qualificationum. 31.b
Intestatorum bona sine legitimo herede, an ad fiscum pertineant. 288.b
Intrusus dicitur, qui habet beneficium iniuste alteri ablatum. 347.a
Inuentarium si conficiatur, absentibus aliquibus creditoribus, & non citatis, an illis praedictet. 315.a
Inuentarium factum absentibus creditoribus an ualeat. 315.a
Imitatio socio an liceat edificare. 280.b
Iudex semel abdicans a se iurisdictionem, an possit eandem recipere. 55.b
Iudex an teneatur de delicto quod iustitiam administrando commisit. 276.b
Iudicans priusquam intelligat, in labyrinthum erroris incidit. 91.a
Iudices seculares quando, & ob quae crimina possunt ecclesiasticos mulctare. 336.b
Iudicis recusari sententia, etiam provisionalis, an possit exequi. 179.a
Iulij pontificis declaratio de dispensatione super defectu aetatis. 21.a
Iulius Caesar militibus liberam testamenti factionem concessit primus. 328.b
Iura plura si uni competant, uno sublato, an alterum illud remaneat. 130.a

Iura fraudantibus non subueniunt. 308.b
Iuramentum calumnie quando praestandum. 32.b
Iuramentum quaesitum intelligi debeat. 35.a
Iuramentum an deferatur pro matrimonio. 203.a.b
Iuramentum an transeat ad successorem, teneaturque successor exonerare animam defuncti. 244.a
Iure diuerso quomodo eadem res censeatur. 26.b
Iure canonico an quis possit suam dispositionem alterius uoluntati committere. 334.a
Iuri nondum competenti an possit quis renuntiare. 167.b
Iuri suo cedere quam periculosum sit in rebus diuini. 5.a
Cui iurisdictio concessa est, an omnia facere possit sine quibus iurisdictio explicari non possit. 16.b
Iurisdictio cui concessa est, omnia concessa uidentur, sine quibus explicari non possit iurisdictio. 363.a
Iurisditiones duae significantur per duo luminaria magna. 356.a
Ius iam radicatum an tollatur triennali possessione. 344.b
Ius conferendi perditur per mendacium. 56.a
Ius accrescendi quando locum habeat. 305.a
Ius extinctum an resuscitari possit. 69.b
Ius commune in patria iuris scripti seruan tum est. 306.b
Ius graduatis ex concordatis acquisitum, quale sit. 31.b
Ius in beneficij possessione non acquiritur, sed ex canonica institutione. 345.b. 346.a
Iustitia nulla maior est ea, quae ex pacto & contractu oritur. 242.b

L

Lesio ultra medium iusti pretij in uenditione rentae. 284.a
Laicus contra laicum quomodo intelligatur posse decimas praescribere. 218.a
Laicis & coningatis an dari debeant nominationes. 30.b
Legata relicta in minus solempni uoluntate, naturaliter debentur. 298.a
Legatus an concurrat cum quolibet ordinario suae prouinciae. 16.a. Et an honorandus sit in prouincia sibi decreta, ut summus Pontifex. *ibid.* Et an possit dispensare super gradus consanguinitatis uel affinitatis. *ibid.*
Legatus an possit reseruare beneficia in fauore unius personae certae. 16.a. Et an expectatiuas Papae possit suspendere uel reuocare. *ibid.* Et an unire beneficia possit. 16.b
Legatus an possit derogare statutis ecclesiarum, ad effectum provisionis & suae potestatis. *ibid.* Item an indulgentias possit concedere. *ibid.*
Legatus constituitur ad conferendum incertis personis. 46.b
Legatus ubi est, an Papa requirendus. 359.a
Legans rem, an ius quod in ea habet, legare dicatur. 301.b
Legatus an concurrat cum omnibus ordinariis. 45.b
Legatus absque aliquo ordine confert nominatis. 51.a
Legatus de latere tenetur sua legatione diligenter fungi. 46.a
Legati non debent famulis suis ex rapto prouidere. 47.a
Legati a Lotharingia potestas. 16.a

I N D E X.

Legati Francie potestas in resignationibus beneficiorum. 17.a
Legati potestas in collatione beneficiorum. 15.b. & 16.a.b
Legationis littere quid contineant, & que illis exprimentur. 15.b
Legatorum à latere potestas, an fortior privilegio Senatorum. 31.b
Legatum rei litigiose an valeat. 304.b
Legatum relictum à substituto an valeat. 320.a
Legatum uniuersale an transeat in legatarium cum onere suo. 304.b
Lex non recepta non ligat, sed bene decretum. 234.b. & 363.a
Lex quoties, de rei vendic. an habeat locum in beneficiis. 342.b
Lex que dat ius ecclesie, an auferat iurisdictionem & auctoritatem iudicibus Regis & secularibus. 137.a
Lex ante publicationem non ligat. 68.b
Lex voluntatem defuncti ubi suppleat. 328.b
Lex quotiens, C. de rei vendic. an habeat locum in beneficiis. 87.b
Legis auxilio an inuadus, qui in legem committit. 341.b
Legis, si unquam, intellectus. 292.a
Leges & Tabularum bona ad proximiores deferuntur, & quomodo. 301.b
Legitima an possit suppleri ex fructibus. 317.b
Legitima augmentum quomodo regulatur. 317.b. & 318.a
Legitimitas an in nullo dissentiat à legitimis. 205.a
Et an utantur privilegio nobilium. 206.b
Legitimitas spurij duplici spurietate quid requirat. 205.a
Legitimitas an exigat heredum consensum. 205.b
Legitimitas cum clausula, Non obstate. §. si. quib. mod. nat. effi. legit. 205.b
Legitimitas nobilis ex utroque parente, an proficiat ad sumendum gradum intra triennium &c. 206.a
Legitimitatis varia & utiles quaestiones. 35.a.b
Legitimitatis materia enucleatio, & tres eius species explicatae. 204.a.b
Legitimitas inualide, si ut legitimus heres instituitur, an valeat institutio. 205.b
Legitimitas an succedat in omnibus iuribus legitimorum. 206.b
Legitimitas cur exigere & impetrare debet signaturam. 35.b
Liberalitas propria Principum virtus est. 268.a
Liberi de iure pratorio vocantur ex ordine, sicut de iure civili. 358.b
Libertus alienus in fraudem legitime patroni, an reuocetur alienatio. 317.a
Libros hereticorum quibus liceat, vel non liceat habere ex Concilio Calcedonensi. 363.a
Lites abbreniari, reipublica interest. 302.b
Lite pendente super prioratu, is qui possidet presentare debet, & alia iura exercere. 36.b
Littere executoriales cui insinuantur. 80.b. Et cur sint inuenta. ibid. & quando efficiant. 81.a
Littere tonsurae an recte concipiuntur. 2.b
Littere tonsurae sine anno an sint nullae. 60.b
Littere rescissionis impetratae à monacho an valeant. 293.b

Littere rescissionis impetratae à curato, an transeant in transactione de decimis, à se facta an sint anuillanda. 217.a
Littere naturalitatis ad quid inueniunt. 290.a
Littere temporis studij Paris. etiam sine sigillo uniuersitatis valent. 60.a
Littere rescissionis impetratae à monacho an valeant. 239.b
Littere de perinde valere post mandatum nullum impetratae, an valeant. 78.a
Littere quae non valent, an prima dici possint. 70.a
Litterarum peritia non gradus inducit Papam ad dispensandum aliquem. 20.a
Litigantes duo de prioratu, uter eorum presentare possit vel conferre. 36.b
Lombardie cur iura multa concessa sint ab imperatore. 267.b
Luere debet in corpore, qui non habet in ere, & quare. 341.a
Lucrum ex re proueniens, est eiusdem naturae curae, &c. 327.b

M

Magistri computorum sine speciali iussa principis, non possunt alienare bona Regis.
Maliua an suppleat aetatem in matrimonio. 192.a
Mandatarius an ob suam negligentiam ita inhabilis efficiatur, quin adhuc secundum mandatum pupilli obtinere. 70.b
Mandatarius non tollit praeventioem Papae. 74.a
Mandatarius negligens primum beneficium vacans, an aliud habere ratione mandati possit. 35.b
Mandatarius an ex vi mandati unum tantum beneficium ab uno & eodem collatore obtinere possit. 50.b
Mandatarius licet teneatur acceptari primum beneficium vacaturum, non tamen nominatus. 58.b
Mandatarij negligentia, qui non petiit intra sex menses. 73.b
Mandatario non petiti facta collatio, non computatur, sed de iure ordinario fieri censetur. 71.a
Mandatario primo negligente, potest secundus eidem pralato secundum dirigere mandatum. 69.b
Mandatarios excipiendo Papa vel Rex in indulto concessio senatoribus, videtur etiam alios excipere, in quibus est eadem vel maior ratio. 29.b
Mandatum an deroget statuto ecclesie, cui mandatum dirigitur. 71.b
Mandatum generale tantum valet cum libera quantum speciale. 137.a
Mandatum an possit dirigi ei qui habet decem beneficia, sed quae partim sunt secularia, partim regularia. 134.b
Mandatum Apostolicum an preferendum rogationi Regis in suo Regno Francia, in collatione prebendae. 82.b
Mandatum an expiret morte mandantis. 96.a
Mandatum male presentatum, an iterum presentandum. 73.a
Mandatum secundum ab eodem impetratum, an valeat, non facta mentione primi. 59.a
Mandatum valet, etiam si non sit expressa prebenda & canonicatus. 77.a
Mandatum ad regularia. 95.a
Manda

I N D E X.

Mandatum & littere executoriales an debeant presentari. 80.a. Et cui debeant presentari. ibid. b
Mandatum de prouidendo in ecclesia cathedrali an se extendat ad prebendas dictae ecclesiae. 18.a
Mandatum insinuatum, ubi mandatarius contra prouisos & à legato, & ab ordinario. 94.a. & 95.a.b
Mandatum Capitulo directum, an extendatur ad singulos. 77.a
Mandati materia, in qua quinque quaestiones utiles discutuntur. 75.a
Manus leuatio an tribuat aliquod ius in beneficio. 348. b
Marius dowerij nomine omnia fere bona sua donat retento sibi usufructu, &c. 285.a
Martini Papa indultum. 290.b
Masculi excludunt feminas ex consuetudine patrie Delphinatus, & quare. 328.b
Mater an possit procuratorem constituere pro filio. 137.a
Mater donat filio proprietatem, filius autem matri usufructum tantum. 289.b
Mater an testari possit de rebus propriorum filiorum, transiens ad secundas nuptias. 293.b
Materia successioem. 294.b
Matrimonia an libera esse debeant. 16.b
Matrimonium cur aliquando separatur. 192.a
Et quos exitus generet coactum matrimonium. 192.a
Matrimoniorum interpellatores an puniendi. 192. b
Matrimonij contrahendi verba necessaria. 199. a.b
Matrimonium metu gestum an validum. 194.b
Matrimonium spirituale inter electum & ecclesiam contractum, an dissolui possit absque Papae licentia. 24. a
Matrimonium an prohibitum cum filia uxoris nostrae, id est, priuigna. 201.b
Matrimonium an secundo genere affinitatis sit permissum. 201.b
Mendacium in impetratione beneficij, quantum ad summam xxiiij. ducatorum, an vitiet prouisionem. 133.b
Mens testatoris ordinem succedendi tribuit. 308.b
Menses Regis praestituti in denominatione, à quo tempore computandi sint. 24.b
Mensis Papa intra quem debet conferre, quomodo computatur. 88.b
Mensis datur ad resignationem primi beneficij vacantis, per pacificam adeptioem secundi. 19.b
Mercator si legauerit apothecam suam, an videatur legare eam cum omnibus creditis & debitis. 304.b
Miles institutus in una parte heredem, in altera non, an inestatus decedere dicatur. 331.b
Milites veri arma plus quam iura callere debent. 328. b
Militum testamenta à Iulio Cesare & Iureconsultis rata. 328.b
Minor rescindens contractum, an teneatur restituere pretium. 239.a.b
Minor 15. annis, sicut donare inter viuos, ita contrahere prohibetur. 304.b
Minor quatuordecim annis completis an possit testari. 304.b

Minoris bona an & quomodo vendi possint. 273.b
Minuta à Vicecancellario facta efficacia. 151.a
Missae concubinarum an audiri debeat. 340.b. & an peccet audiens illam. ibidem.
Modus & forma disponentis declarant eius mentem. 333.a
Molestari quando quis dicatur in iudicio vel extra iudicium. 352.a
Monachus si quid acquirit cui acquirat. ibid.
Monachus factus Episcopus aut Cardinalis, an possit portare rochetum super scapulare suum. 25.b
Monachus si fiat episcopus, an admittatur ad successionem. 26.a
Ansi quid adquiserit, acquirat episcopatus vel monasterio. ibidem.
Et an solutus sit ab obedientia. ibid.
Monachus si fiat episcopus, in quibus sit liberatus à regula monasterij, & in quibus non. 26. & an testari possit. ibidem.
Monachus habens administrationem, potest disponere de bonis ad pios vsus. 294.a
Studij causa an dicatur pia. 294.a
Monachus an agere possit absque abbatis sui licentia. 293. b
Monachus factus Episcopus, an solutus sit legibus ac regulae monachatus. 25.a.b
Monachus sine claustro est ut piscis sine aqua. 25.b
Monachus factus abbas alterius monasterij, an liberetur à iugo primi. 26.a
Monachus an possit esse notarius. 109.b
Monachus praefectus hospitali an reuocetur ad nutum abbatis. 25.b
Monachus an possit esse index delegatus. 27.b.
Et an possit eligi in abbatem alterius ordinis. ibidem.
Monachus dispensatus ut nuberet, & à quo, & quo sine. 26.a
Monachus cui canonicè prouisum est, non potest ab Abbate remoueri. 179.a
Monachatus qualitas semper est exprimenda. 27.b
Monachus an de benignitate donare possit. 293.b
Monachi, pendente lite inter duos de Abbatia, arreuerunt partem Abbatiae: quod factum à monachis queritur, an possit reuocari per abbatem. 158. a
Monachi etymon. 25.a. & eius officium. 25.a.b
Monacho episcopo si à sede Apostolica conferatur abbatia alterius ordinis, non facta mentione de suo monachatu, an talis prouisio valida sit. 27.a
Monachi quoad actus civiles mortui an censeantur. 25. b
Monasteria monialium, quorum fructus exiles sunt, an teneantur ad decimas papales. 258.a
Monasterio filia dicata à parentibus an possit resiliere. 198.a
Monialis non nobilis prouisa de abbatia. 117.b
Monialis extra monasterium remanens, quomodo excusetur. 198.b
Monstrum in Regno ali. quid sit, & quomodo timendum. 28. b
Mora quando est periculum allatura, receditur à regulis iuris. 106.a

INDEX.

Morbosus quis dicatur. 48.a
 Mor: vi post resignationem quaestio. 141.a
 Munimentum inexpugnabile est civium amor, ex di-
 ctis Seneca ad Neronem. 357.a
 Muro communi an liceat superedificare. 280.a
 Mutuum contractum sub pignore annulorum. 278.a
 Mutuum & emptio quando concurrunt, quid iuris
 sit. 169.b
 Mutuum contractu sub semisibus usuris & pigno-
 ribus datis. 274.a.b
 Mutui contractus simulatus & feneratorius. 168.b
 Mutus qui verè dicitur. 48.a

N

Nasci ex adultero non est culpa eius qui nascitur
 sed illius qui generat. 35.b
 Naturam subrogati sapere debet is, qui in locum eius
 subrogatur. 318.b
 Eius qui nondum natus est, fidei committi an possit.
 319.a
 Nati in Delphinatu aut Britannia, an dicantur nati
 in Regno. 288.a
 Necessitas licitum facit, quod est illicitum. 361.a
 Negligentia antiquioris nominati an praevaleat po-
 steriori nominato. 61.b
 Et quomodo diiudicetur. ibidem.
 Nepotem qui substituit, & liberos eius videtur sub-
 stituere. 308.a & 311.a
 Neptes an excludantur à successione, filiiabus exclusis.
 296.a
 Nihil est in usu hominum bono ac licito, unde non
 possit perniciis irrogari. 276.b
 Nobiles an plus faueant masculis quam feminis. 302.a
 Nobiles multi carentes divitiis. 34.a
 Nobilis religionem ingressi quaestiones & solutiones
 acutissime. 227.a.b
 Nobilitas an necessariò exprimenda sit ad dispensa-
 tionem obtinendam. 34.a
 Nobili qua requirantur, ut ita verè dici possi. 206.a
 Nobilitatis attestatio ubi fieri debeat. 60.a
 Nobilitatis attestatio per quinque testes facta, an va-
 leat. 75.a
 Nocturnus actus suspectus habetur. 53.b
 Nolle qui potest, potest & velle. 17.a
 Nominati duo in ecclesia Megalon vacante, & cui col-
 latio tandem facta. 61.a
 Nominatis quatuor, an antiquior preferatur. 43.b
 Nominatis pluribus à Rege, quis eorū preferatur. 67.a
 Nominatio secunda Regis an valeat, & an debeat pri-
 ma exprimi. 65.b
 Nominatio Regis de extero facta ad beneficium, cen-
 setur itidem quoad hoc legitimata. 290.b
 Nominatio Regis an perdat in regulari ecclesia, ob
 quod sit secularis. 177.a
 Nominatio regis debet esse de religioso eiusdem ordi-
 nis. 27.b
 Nominatio Regis pro Episcopatu Appamiarum Papa
 presentata, & post executioni mandata. 23.a
 Nominatio Regis non facta intra sex menses, deno-
 luitur nominatio ac plena dispositio Episcopatus ad
 Papam. 24.b

Nominaciones uniuersitatum unde traxerint origi-
 nem. 28.a
 Nominaciones Regia intra quod tempus expediri de-
 beant. 133.b
 Nominaciones pauperibus cur dicantur lumina. 28.b
 Nominaciones sumptae in uniuersitate, in qua quis
 studuit an valeant. 75.a
 Nominaciones vel mandata quantum extendantur. 44.a
 Nominaciones episcopo directe, an concludant etiam
 collationes factas cum Capituli consensu. 44.a
 Item an comprehendant beneficia collatorum quibus
 non diriguntur. ibidem.
 Nominacionibus & gradu, quibus argumētis quis pri-
 uetur. 36.a
 Nominato caco antiquiori an prouideri possit. 47.a
 Nominatus quando possit pluris adire primum col-
 latorem. 52.a
 Potest & secundam praebendam requirere ac acceptare,
 si primam non sit consequutus, quod facere debet
 cum protestatione. ibidem.
 Nominatus in vim gradus potest beneficia in mens-
 bus graduatorum acceptare, & requirere. 51.a
 Item an possit insinuare ut graduatus, & ut nomina-
 tus. ibid.
 Nominatus praebendam unam habens, an sit incapax
 ad secundam. 44.b
 Nominatus an impetret beneficium vacans per mor-
 tem sui competitoris, in mense nominatorum dece-
 dentis. ibid.
 Nominatus vel graduatus acceptans beneficium tem-
 pore sibi deputato vacans, & collationem obtineat,
 si lite pendente componat, &c. 35.b
 Nominatus prouisus à Papa, etiam ordine omisso, pre-
 fertur prouisus ab ordinario. 51.a
 Nominatus gradatim capit collationē ab inferioribus
 à Papa. 51.a
 Nominatus quis ritè dicatur. 44.a
 Nominatus an acceptare possit duo beneficia ex Con-
 cordatis Louanij. 49.b
 Nominatus per Regem in vim indulti, an teneatur ac-
 ceptare beneficium primum, valoris ducentarum li-
 brarum. 32.a
 Nominatus à rege non acceptas & requirens primum
 beneficium intra sex menses, an fructu sua nomi-
 nationis priuetur. 69.a
 Nominatus non acceptans primum beneficium, sed ad
 secundum aspirans, neutrum habere debet. 33.a
 Nominatus semel beneficiū acceptans vñ nominatio-
 nis, an possit aliud acceptare. 39.a
 Nominatus tenetur exprimere beneficium in sua no-
 minatione, etiam quod non tunc anno possedit. 42.a
 Nominatus committens simoniam in suis nominatio-
 nis literis. 112.b
 Nominatus an subrogari possit in alterius nominati
 locum. 45.a
 Nominatus primus qui semel resignauit, an possit pra-
 uenire. 61.a
 Nostrum quod est, an sine facto nostro auferri possit.
 361.a
 Notarij in iure varia acceptio. 286.b
 Nouitia faciens actus professorum, an sit professa.
 198.a

Nubere

INDEX.

Nubere an prohibeatur de iure diuino, qui in sacris
 est. 134.b
 Nullitas sententiae per viam appellationis expediri
 non potest. 111.a
 Nullum quod est, nullum effectum operari potest. 44.a
 Nullum quod est, non potest tractu temporis firmari.
 341.b
 Nullum habere & inutile habere, paria sunt. 275.a

O

Obedientia canonica episcopo debita. 358.a
 Oculorum aciem qui amisit excusatur à muneribus,
 & an sit inhabilis. 47.b
 Officium Romanum an liceat praebitero vel beneficia-
 to dicere absque dispensatione. 20.b
 Officium nemini debet esse damnosum. 273.b
 Officium debet dici ad usum praestitutum à suo epi-
 scopo. 20.b
 Officium regulare an coniunctim an diuisim spectet ad
 abbatem & capitulum. 105.a & b
 Officium ubi non est expressum in mandato, an valeat.
 78.b. Et quomodo cognoscatur officium ecclesia-
 sticum. ibid. & 79.a b
 Officium Camerarij Lugduni vacans. 81.a
 Officium quod vocant De chandelle. 79.b
 Officium impetrans an faciat vacare aliud primum
 quod habebat, per secundi adeptionem. 93.b
 Oleronis insula quo a refo Regi Franc. adiudicata sit.
 168.b
 Omne quod sub mundi machina gubernatur, an in cen-
 tum annis renouetur. 169.a
 Optandi consuetudo an tollatur per clausulam de-
 rogatoriam in mandato. 72.a
 Optio requirit speciale mandatum. 81.a
 Optio quid est. 81.b. & quid differat ab acceptatione.
 ibidem.
 Onera subiens quid protestari debeat. 322.a
 Onus recusare non debet, qui sentit emolumentum.
 272.a
 Orationum efficacia quanta sit. 356.b
 Ordo successionis an detur in personis eiusdem gradus.
 308.a
 Ordo testamentorum qualis esse debeat. 316.a
 Ordo qui seruatur in successione ab intestato, an
 debeat seruari in successione ex testamento. 308.a
 Ordinarij manus quando ligari dicantur. 351.b
 Ordinarij collatio, non expresso modo vocandi. 132.a
 Ordinarius ubi granari dicatur. 70.b
 Ordinarius bis eodem iure conferre non potest. 74.b
 Ordinarius an possit praetextu mandati, mandatario
 negligenti conferre beneficium. 70.b
 Ordinatus à suffraganeo an debeat probare se ex con-
 sensu Episcopi ordinatum. 1.b
 Ordinis omissione persona media non uiuat prouisionem.
 7.b
 Ozias Rex cur lepra à Deo percussus. 356.a

P

Pacificus possessio per annum. 41.b
 Pacificus possessor quis dicatur. 290.a

Pacificus possessor an dicatur qui non habet titulum
 coloratum. 345.b
 Pactio simplex an inducat simoniam. 13.b
 Pactum appositum in contractu matrimonij ad succe-
 dendum. 295.b
 Pactum personale an egrediatur personam. 305.a
 Pactum resolutorium an transferat dominium. 322.b
 Pactum de non petendo factum uni ex fratribus, an
 profit aliis, &c. 305.a
 Papa non nisi per praevencionem potest beneficium asse-
 ctum graduatis alij quam graduato conferre. 40.a
 Papa an possit derogare illis quae fuerunt statuta in
 concilio generali. 8.b
 Papa an alienare possit castra Ecclesia. 267.b
 Papa quando circumueniri dicatur. 31.a
 Papa episcopus episcoporum. 173.a
 Papa an sibi reseruet maiorem potestatem quam det.
 17.a
 Papa an habeat plenitudinem potestatis. 38.b
 Papa solus an conferat vacantia beneficia in Curia, &
 qua conditione. 41.a
 Papa quando reformetur. 46.b
 Papa an concessurus erat an non, duae coniecturae. 20.a
 Papa quando reddat titulum coloratum validum, ne
 possessor post triennium afficiatur molestia. 351.b
 Papa an de iure possit derogare iuri patronatus. 136.b
 Papa non potest conferre pendente trimestre ad eligen-
 dum. 85.a Et quando dicatur circumuentus. ibid.
 Papa an possit praevenire ordinarios omnes. 21.a
 Papa omnia iura in scrinio pectoris habere dicitur.
 311.a
 Papa an indultum renouare possit in totum. 82.a
 Papa solus an conferat beneficia vacantia in Curia.
 88.a
 Papa iure praevencionis conferens beneficia qualifica-
 torum, debet de hoc facere mentionem. 43.b
 Papa an r. uocare possit legem. 139.a
 Papa an possit concedere potestatem testandi monacho.
 293.b
 Papa non intredit conferre ubi interuenit dolus. 342.a
 Papa an praeveniat intra tempus electionis. 348.a
 Papa solus ultra sex menses dare potest in commen-
 dam. 39.a
 Papa an possit ante acceptationem nominati à Rege,
 iure praevencionis prouidere. 68.b
 Papa solus an concedat dispensationē quo ad substan-
 tialia regulae. 26.b. Et an dispenset super substan-
 tialia. ibidem.
 Papa an possit sibi tollere ius superioritatis. 17.b
 Papa in quibus decipi dicatur. 28.a
 Papa triplici iure confert beneficia. 39.a
 Papa approbatio intelligitur fieri sine praevudicio alte-
 rius. 29.a
 Papa manus an ligari possint per quacunque indulta
 & cetera. 69.b
 Papa dispensatio ubi minimè sit valida. 3.b
 Papa concursus cum omnibus ordinariis. 38.b
 Papa & maris collatio non absona. 38.b
 Papa collatio favorabilissima. 139.a
 Papa an omisso medio conferat. 38.b. Et cur sibi pra-
 uentionem retineat. ibidem.
 Papa prouisio de beneficio patronato intra quatuor
 mensis.

INDEX.

<i>mensis</i>	136.b	<i>Pietas est, non crudelitas, crimina pro Deo punire.</i>	277. a
<i>Pape promissio facta puero in undecimo sue aetatis anno an valida.</i>	21. a	<i>Placuit quod semel, an amplius displicere possit.</i>	193. a
<i>Pape dispensatio in nuptiis monachi.</i>	26. a	<i>Plena & integra, quid in testamētis efficacia habeant.</i>	333. b
<i>Parentela utrunque sexum significat.</i>	135. b	<i>Portio exclusi per repudiationem, alijs secum substitutis accrescit.</i>	305. a
<i>Paria sunt, ab ipso initio limitare, disponere, vel disposita limitare.</i>	321. b	<i>Portio quando portioni accrescat.</i>	305. b
<i>Paria sunt appellare, vel appellare & non prosequi.</i>	93. a	<i>Portugaliae Regis venditio piperis, &c. & super his quaestiones & solutiones elegantes.</i>	271. a
<i>Paria sunt, non facere, & minus legitime facere.</i>	40. a	<i>Possessio unius decima an extendatur ad alium fundum.</i>	216. b
<i>Paria sunt, non esse, & non apparere.</i>	3. a	<i>Possessio qua dicitur colorata.</i>	104. a
<i>Parochiani interest, non alij quam suo curato soluere decimas.</i>	217. b	<i>Possessio in beneficalibus, etiam si iniustus sit titulus, prodest.</i>	104. b
<i>Parisiensis Universitatis privilegium.</i>	31. b	<i>Item an possit possessio retineri absque titulo.</i>	ibid.
<i>Pater an possit sibi & suis stipulari.</i>	296. a	<i>Possessio in beneficiis sine apparenti titulo, nil prodest.</i>	148. a
<i>Patronatus beneficium conferens, si non conqueratur patronus intra quadrimestre, an postea admittatur.</i>	349. b	<i>Possessio triennalis an det colorem, ubi deficit titulus & fundamentum.</i>	349. a
<i>Patrem occidens tenetur nedum filiis, sed etiam omnibus alijs proximis, quos ille sustentabat.</i>	171. a	<i>Possessio civilis an sufficiat ad continuandam praescriptionem.</i>	269. b
<i>Patrono, cui mandatum dirigitur, recusante presentare, an possit executor providere.</i>	77. a	<i>Possessio ubi transfertur per statum vel consuetudinem, quid facto opus est.</i>	323. a
<i>Patronus ecclesiasticus an presentare possit.</i>	359. b	<i>Possessio in rebus prophanis transfertur ex contractu inutili, non autem in spiritalibus.</i>	217. b
<i>Patronorum diversae presentationes, & totidem institutiones, deinde Pape promissio, postremo etiam de uoluntate.</i>	136. a	<i>Possessio post triennium accepta ab eo qui antea fuerat impeditus.</i>	343. a
<i>Pauper qui non debeat dici.</i>	34. a	<i>Possessio longi temporis an reddat habitum incapacem.</i>	25. a
<i>Pauperes in collatione beneficiorum an preferendi sint diuitibus.</i>	28. a	<i>Possessio acquisita ex titulo inualido inuat.</i>	103. b
<i>Pauperes priuari lumine quid sit.</i>	28. b	<i>Possessorem iniustum an iura defendant.</i>	351. b
<i>Peculium an monachus possit habere de licentia abbatis.</i>	26. a	<i>Possidens beneficium per triennium an inuenitur decreto de pacificis poss. si modum excedat in supplicatione expressum.</i>	349. a
<i>Pecunia destinata ad foundationem, censetur esse immobilis.</i>	298. a. b	<i>Possidere, vel facere quo minus possideatur, paria sunt.</i>	41. b
<i>Pena compromissi quando debeat.</i>	279. b	<i>Potestas patria est indivisibilis.</i>	26. b
<i>Pena imponenda priori non purganti contumaciam.</i>	359. a. b	<i>Potestas data a Papa corrigendi statuta, an se extendat ad electionem.</i>	90. a
<i>Penitentia in delictis quando admittatur.</i>	163. a. b	<i>Potestatis, dictionis, efficacia.</i>	331. a
<i>Penitentia an locum habeat, ubi superior renuntiationem recepit.</i>	67. a	<i>Præbenda quo aetatis anno obtineri possit in ecclesia cathedrali.</i>	21. a
<i>Penitentiariorum ubi credendum.</i>	34. & a. & b	<i>Præbenda duæ sub eadē tecto an possint obtineri.</i>	80. a
<i>Penitentiariorum an habilitet irregularem ad beneficia, vel ad celebrandum.</i>	33. b	<i>Præbendarum fructus quibus debeantur.</i>	218. a
<i>Penitentiariorum dispensat ad nuptias in tertio & 4. gradu affinitatis & consanguinitatis.</i>	33. b	<i>Praelati quando non honorentur.</i>	357. a
<i>Pensionarius beneficij alicuius an teneatur ad decimas.</i>	209. a	<i>Praelati prohibentur suam prælaturam ad quaestum trahere.</i>	46. b
<i>Perfectio est perfectibilium quies.</i>	47. b	<i>Prælegata quando veniant in restitutione.</i>	309. a
<i>Pariurij crimine taxandus qui bis idem beneficium resignat.</i>	6. a	<i>Præscriptio non est contra fiscum.</i>	262. b
<i>Permutatio an sit titulus verus.</i>	355. a	<i>Præscriptio temporis immemorialis an habeat vim tituli.</i>	213. a
<i>Permutatio beneficiorum, in qua alter compermutantium capit collationem a non habente potestatem, unde orta lis, &c.</i>	149. b	<i>Et an praescriptionem antiquarum decimarum sequatur praescriptio futurarum.</i>	ibid. b
<i>Permutatio est contractus, qui re integra semper reuocari potest.</i>	100. a	<i>Præscriptio an locum habeat in beneficalibus.</i>	38. a
<i>Permutatio fraudulenta an noceat graduatis & nominatis.</i>	39. b	<i>Præscriptio an possit esse contra statuta.</i>	235. b
<i>Personale beneficium personam non egreditur.</i>	334. a	<i>Præscriptio an obijciatur literis obligatorijs sigillatis sigillo Montispeffulani.</i>	115. b
<i>Persuadens mala proximo suo, occidere illum dicitur in sacris.</i>	156. b	<i>Præscriptio impedita.</i>	248. a
<i>Pestis ac fames ob vitia ecclesiasticorum.</i>	337. b	<i>Præscriptionis interruptio an inducatur ex hostilitate.</i>	269. b

Præscriptio

INDEX.

<i>Præscriptionum aliquot dubia explicantur.</i>	220. a. b	<i>Privilegium fori clericorum unde introductum sit.</i>	336. a
<i>Præsentandi ius duobus competens.</i>	136. a	<i>Privilegium quod datur principali, trahitur ad eius augmentum.</i>	317. b
<i>Præsentatio unius de familia secundum foundationem.</i>	135. a	<i>Probare ad rumbum quid sit.</i>	333. a
<i>Præsentatio est fructus iuris patronatus.</i>	36. b	<i>Probationis materia, & quomodo & quando recipitur.</i>	170. a
<i>Præsentatio mandati facta maiori parti extra Capitulum, an valeat.</i>	72. a	<i>Processus motus super campanarum pulsatione.</i>	110. b
<i>Præsentatio mandati fit solum ad notitiam collatoris.</i>	72. b	<i>Procurator fisci, & Procurator Caesaris, in quo differant.</i>	266. a
<i>Præsentationis seu nominationis materia.</i>	354. b	<i>Procurator constitutus a matre ad lites motas & mouendas, an pro filio censeatur esse procurator.</i>	137. a
<i>Præsentationis quaestio per necessaria.</i>	138. a. & 139. a	<i>Procurator constitutus ad acceptandum & resignandum.</i>	49. a
<i>Præsentatione de inabili facta priuatur patronus, & duoluitur collatio plena ad superiorem.</i>	37. b	<i>Procurator constitutus ad resignandum beneficium, cum iuramento de non reuocando, an possit reuocari.</i>	6. a
<i>Prætor rata non habet, quæ metu gesta sunt.</i>	194. b	<i>Procuratores constituti a mandatario.</i>	81. a. b. per totum.
<i>Præuenire quid sit.</i>	72. b	<i>Procuratoris constitutio ad resignandum beneficio.</i>	65. b
<i>Præuentio quid sit.</i>	38. b	<i>Procuratoris falsi gesta an noceant constitucioni.</i>	138. a
<i>Præuentio materia.</i>	68. b	<i>Procuratoris ad resignandum constituti quaestio, & super eam casus quinque ad illam elucidandam perutiles.</i>	144. b. & 145. a
<i>Præuentio datum etiam in contractu nullo, repetitur.</i>	259. a	<i>Procuratoris acceptatio nihil prodest ei qui distulit capere possessionem intra triennium.</i>	343. b
<i>Princeps dicitur habere iura in scrinio pectoris, & quomodo intelligatur.</i>	331. a	<i>Procuratorium ad resignandum prioratum sine Regis mentione, an fraudem contineat.</i>	67. a
<i>Princeps an obligetur ex suo contractu inito cum suo subiecto.</i>	236. b	<i>Procuratorium apud Episcopum remanens, inducit magnam suspicionem.</i>	53. b
<i>Princeps ipsemet qui alienauit bona Regni, potest repetere tal. m. alienationem, non obstante iuramento.</i>	219. a	<i>Professio monachi inuiti, & eius processus.</i>	118. b. & 119. per totum.
<i>Principes reddaturi rationem de ecclesiis.</i>	357. b	<i>Professio a quo recipienda ut valida sit.</i>	109. a
<i>Princeps an reuocare possit privilegium etiam sine causa.</i>	17. b	<i>Professionis monachi tempus.</i>	124. a
<i>Princeps fundatus est in suo regno, nedum in iurisdictione & superioritate, sed etiam in directo dominio.</i>	255. a. b	<i>Professio ante tempus facta non obligat.</i>	119. a
<i>Principis verba narratiua an inducant probationem.</i>	265. a	<i>Professio monialis in manibus abbatis.</i>	117. a
<i>Principis supremi est concedere facultatem testandi, vel Romani Pontificis.</i>	334. b	<i>Professio religiosi qua aetate si re debeat.</i>	3. a. Item qua vota exprimi debeant.
<i>Principum prima salus qua sit.</i>	357. a	<i>Professionis instrumentum an probare videatur, si sine rebus sit conscriptum.</i>	2. b
<i>Principale ubi non valet, an valeat approbatio vel confirmatio.</i>	30. b	<i>Professionem precedens vis aut metus, an eam vitiet.</i>	198. a
<i>Prior qui est tempore, an prior sit iure.</i>	44. a	<i>Prohibitio totum prohibet.</i>	21. a
<i>Priori an officium superioris debeat in vim mandati.</i>	80. a	<i>Prohibitio iura quo pacto ligent.</i>	1. b
<i>Priuatio an semper praesupponat habitum.</i>	305. b	<i>Promotus ab alieno Episcopo quo pacto beneficia possit habere.</i>	1. a
<i>Priuatio beneficiorum ipso iure non infligitur nisi in duobus criminibus.</i>	102. b	<i>Promotus qui non est ante annum, an sit inhabilis ad alia beneficia.</i>	103. a
<i>Priuilegia sublata per praescriptionem, inuocari non debent, nisi vocatis vocandis.</i>	29. a	<i>Promotus extra tempus a iure praestitutum an priuandus titulo beneficij, & suo beneficio.</i>	351. b
<i>Priuilegia concessa ciuitatibus sunt per etua.</i>	254. b	<i>Proprietas plus aestimatur quam usus fructus.</i>	289. b
<i>Priuilegio clericali an gaudeat qui ab alieno Episcopo ordinatur.</i>	1. a	<i>Proprietus an veniat in legato usus fructus.</i>	331. b.
<i>Priuilegium non tollit ius quaestum, sed quarendum.</i>	343. b	<i>Proprietatem relinquere quis dicatur.</i>	332. a
<i>Priuilegium an in totum & pro parte tolli possit.</i>	17. b	<i>Protestatio domini contra emphyteotam, accipiendo ab eodem solutionem canonis post commissum.</i>	180. b
<i>Priuilegiatus an utatur privilegio contra oncidetum.</i>	252. a	<i>Promissio Pape sine Regia nominatione facta, an sit alicuius momenti.</i>	67. b
<i>Priuilegium transiens in viam contractus, reuocari an possit.</i>	241. a. b	<i>Promissio subreptitia & obreptitia.</i>	5. b
<i>Priuilegium monasterio indultum, pro quibus monachis datum dicatur.</i>	175. a		
<i>Priuilegium quando transfit in contractum non potest reuocari.</i>	17. b		

Promissio

I N D E X.

Prouiso facta per Papam. 150. a
Prouiso facta in uno casu, an extendatur ad alium. 299. b
Prouiso secundæ an requirat expressionem primæ quæ fuerat nulla. 133. b
Prouiso in legatis facta in uno casu, an extendatur ad alium casum. 327. a
Prouisiones Papæ. 3. a
Prouisus an sit curatus, an vicarius perpetuus, & ad hoc tres dubitationes explicantur. 211. a. b
Prouisus à Papa an reddat irritam collationem contra suam prouisionem factam. 74. b
Prouisus à Papa an mandatario præferatur. 73. a
An liceat tertio prouocare. 110. b
Prouiso hominis an cessare faciat prouisionem legis. 329. a
Proxenetæ contractus usurarij, quia causam damni dat, tenetur ad restitutionem. 170. b
Publica utilitas graduatorum totius regni præferri debet utilitati vnius Curie. 29. a

Q

Qualitas beneficij diiudicatur secundum ultimum possessorem. 59. a
Qualitas iurata verbo, debet intelligi secundum tempus verbi. 301. b
Quamdiu via testati potest habere locum, cessat causa intestati. 327. b
Quæ tacite insunt an habeantur pro expressis. 227. b
Quæstiones aliquot ex testamento ortæ. 302. b
Quæstiones sex precipue super vocatione Episcopatus Appamiarum. 23. b
Quæstiones aliquot de substituto beneficio. 143. b
Qui dicitur, restrictus est. 294. b
Qui est causa causæ, an sit causa causati. 319. b
Quod in vna persona statuitur, an in duabus locum habeat. 7. a
Quod vna via prohibetur, non debet alia permitti. 57. b

R

Ratihabitio sufficit, quando solum requiritur consensus ad conferendum. 130. a
Ratihabitio per renuntiationem an indicatur. 343. b
Ratio naturalis tendit ad conseruationem, non ad destructionem. 28. b
Rebus in nouis constituendis quæ obseruanda sint. 357. a
Recitatio facta in literis regis non præiudicat veritati. 5. b
Recedit iam qui obtinet, an simpliciter possideat. 41. b
Recusatio iudicum suspectorum. 179. a
Recusatio ordinario, & eius vicarius censetur esse recusatus. 230. a
Refforem suum debet habere qualibet ecclesia. 360. b
Reductio ecclesie regularis in secularè. 171. b. 172. a. b. & 173. per totum.
Reformationis materia. 177. b. & 178. b
Reges vel Principes an possint nedum filios, sed neque fratres, primare Regno, vel partibus Regni, item neque consanguineos suos. 259. b

Reges an correctionis ecclesiasticorum prouinciam quandoque susceperint. 337. a
Regia nominatione an sit opus in Appamienfis Episcopatus impetratione. 24. b
Regis prohibitio, ne hæreticis frumenta dentur, qui tandem fame mortui sunt. 276. b
Regis Angliæ consuetudo cognoscendi clericorum causas. 356. b
Regis Ioannis tractatus pacis cum Anglis. 267. a. b
Regis iusturandum, dum coronam accipit. 357. b
Regij domanij alienatio quomodo prohiberi censeatur. 268. a. & b
Regionis consuetudo vbi & quædo seruanda sit. 328. b
Regium ius circa exteros quale. 287. b
Regnorum mutatio quando fieri dicatur. 357. a
Regum qui ecclesiam dotarunt ac tutati sunt, exempla & nomina. 356. b
Regum Franciæ fama de tuitione Ecclesie qualis. 357. a
Regula, Cui licet quod est plus, licet quod est minus. 41. a
Regula an restringatur exemplis. 353. a
Regula trita magis credi testibus duobus deponentibus de metu, quam mille deponentibus de voluntate spontanea. 123. a
Regula Canonice si resignans moriatur in possessione, & c. intelligenda est, si moriatur post sex menses à die resignationis. 141. a
Regula, statuens resignatarium accipere deb. re possessionem intra sex menses. 140. b
Regulare vel seculari beneficium præsumitur secundum tempus ultimi possessoris. 45. b
Regularis ecclesia data in commendam seculari, vel cum dispensatione, an mutet aliquando statum suum. 38. a
Regularis nominatus an possit beneficia secularia obtinere. 58. b
Reipublica interest, vt subiecti sint locupletes. 46. b
Et ne quis re sua male utatur. ibidem.
Reipublice interest, ne fraudibus & calliditate, exteri pecuniis emungantur ciues. 275. a
Reipublice interest multos dotatas esse. 294. a
Religionis ingressu, an tollatur macula, & an legitimè censeri faciat. 2. b
Religiosus an dici possit ante professionem. 2. b
Religiosus proprietarius usque ad mortem, in sterquilinio sepelire non est. 294. a
Religiosus dispensatus ad plura beneficia, an eligi possit in abbatis munus. 19. a
Religiosus duo beneficia obtinens non curata, an possit eligi in abbatem. 19. b
Religiosus professus (ex consuetudine generali Franciæ) an possit succedere, aut eius monasterium. 301. b
Religiosus an prosequi possit contra abbatis voluntatem. 294. a
Religiosi, seu religiosæ, professi vel professæ, an hodie in Regno Franciæ succedant. 322. b
Religioso & canonico habenti tam capellam confertur ecclesia parochialis per dispensationem cum clausula, & c. 109. b
Religiosis quo pacto deferatur in accipiendis ordinibus. 1. b
Relinquo, verbum, iunctum vniuersitati bonorum, quid importet. 333. b
Relinquit.

I N D E X.

Relinquit, verbi efficacia in substitutionibus testamentariis. 329. b
Remissio totius iuris quod quis habere sperat in successione, non extenditur nisi ad ius quod habet in presenti. 284. b
Remissio facta per vnum ex substitutis, prodest aliis. 305. a
Remittentibus ius suum an amplius datus regressus. 36. b
Renta adiudicata per decretum, non deducitur secundum constitutiones Regiæ. 284. a
Renta constituta & vendita sub pacto de retrouendendo ad certum tempus. 284. a
Renuntians primo beneficio, putans, errore ductus, secundum sibi deberi, an redire possit ad primum. 64. a
Renuntians iuri quod habet, vel habere sperat, an censeatur iuri de futuro renuntiare. 168. a
Renuntians beneficio hac conditione, vt is cui renuntiat, soluat debita renuntians, an committat simulationem. 155. b
Renuntiare beneficio an possimus, non obtenta illius collatione. 62. a
Renuntiare ius suum, & transferre per donationem, quid differant. 305. b
Renuntiare iuri quod ignoramus nobis competere, in beneficio an possimus. 140. a
Renuntiatio privilegij an inducatur ex actu contrario privilegio. 245. b
Renuntiatio tacita an procedat, etiã si non fiat in manibus ordinarij. 64. a
Renuntiatio iuris an requirit superioris auctoritatem, non iuris ad rem. ibidem.
Renuntiatio species est donationis & dilapidationis. 138. a
Renuntiatio beneficij quomodo verè inducatur. 62. a
Renuntiatio ab antiquiori nominato non potest fieri in præiudicium aliorum nominatorum. 62. b
Renuntiatio an irrenocabilis. 63. b
Renuntiatio hereditatis facta per sororem in fauorem sui fratris, an noceat heredibus dictæ sororis. 321. b
Renuntiationis renocatio quando nulla fiat. 39. b
Repressalia, quas Galli Marcham seu arrestationes vocant. 247. b
Representationis ius quousque extendatur. 322. b. & a
Repudiatum quod semel est, an reintegrari possit. 355. a
Requisita ad vniendum & incorporandum bona aliqua domanij Regis. 266. a
Requisitionis instrumentum factum à secretario Episcopi multis ex causis suspectum, an probet, item multe præsumptiones contra illud. 53. a
Requisitione beneficij facta, & recusatione sequuta, si non prosequatur requirens apud superiorem, præsumitur fraus. 53. b
Rescripti impetratio non attenditur, nisi fuerit usus. 69. b
Rescriptum generale Papæ an deroget speciali, vel Concordatis. 29. b
Rescriptum, perinde valere. 29. a
Rescriptum papæ pro monachi inuiti dispensatione. 122. b
Rescriptum an sit nullum ex omissione qualitatum

beneficij impetrati. 348. b
Reservatio contra concordata quando presumatur facta à legato. 46. b
Reservatio conseruatoria iuris, seu protestatio conseruatoria, quid operetur. 322. a
Rei iudicata quando exceptio obstat. 315. a. b
Rei appellatio generalis est. 317. b
Res subiecta restitutioni an possit in vita alienari. 309. a
Res subiecta retractui. 304. b
Res per quasunque causas nascitur, per easdem dissoluantur oportet. 147.
Res iudicata non nocet, nisi tria concurrant. 315. a
Res cum pluribus relinquitur, nec apparet cui primo, præsumitur secundum ordinem scripturæ relicte. 311. a
Res relicta, pro iure accipiunt quod relinquens in ea habet. 302. b
Res legata si per retractum consanguinei euincatur à legatario, an tunc estimationem rei à proximo datum habeat idem legatarius. 304. a
Res vna an debeat diuerso iure censeri. 318. a
Res Ecclesie, res Dei dicitur. 180. a
Res iudicata an pro veritate habeatur. 25. a
Resignando an censeatur acceptatio facta. 343. b
Resignans, & fructus post resignationem præcipiens, an eos restituere teneatur. 41. b
*Resignans duobus tenetur pena stellionatus 148. b. & 150. a
 Resignans secundus an possit iuuari decreto de pacifico possess.* 341. b
Resignans an perdat omne ius quod habet in beneficio resignato. 342. a
Resignans præbendam, reuertitur sibi fructibus præbendæ. 133. a
Resignans sine Regia nominatione, an cum nominatione resignare possit iterum. 66. a
Resignans sub clausula, non aliter, & c. quando possit retinere beneficium. 66. b
Resignantis titulus & tonsura ostendi debent. 49. a
Resignanti bis obstat exceptio primæ resignationis. 7. a
Resignanti si iterum beneficium resignatum conferatur an fraus præsumatur. 42. a
Resignantibus inra sua, amplius non est dandus regressus. 5. a
Resignare secundo quantum sit dolus. 342. a
Resignare iterum an possit, qui semel resignauit. 65. b
Resignatarius sufficit quod capiat possessionem ante mortem resignantis. 342. b
Resignata beneficia non debentur mandatario, declarauit papa. 70. b
Resignatio secunda inuvalida est, nisi renocetur prima. 6. b
Resignatio duplex. 4. b
Resignatio secunda non valet, nisi facta renocatione primæ. 341. b
Resignatio duplex si facta fuerit, vtra valeat, si renocatio intimata sit camera, & non Cancellariæ. 147. b. & an prima cessare faciat secundam. 148. a
Resignatio secunda vbi inuvalida est. 6. b
Resignatio beneficij an valeat, licet resignans nondum illius possessionem esset adeptus. 19. a
Resignatio quorum beneficiorum admittatur faciendæ

INDEX.

per electum. 19.b
Resignatio fraudulenta non valet nisi in praeiudicium resignantis. 67.b
Resignatio an transferat possessionem. 87.a
Resignatio per dolum facta excludens consensum an valeat. 140.a
Resignatio beneficii, causa permutationis faciende. 149.a
Resignationis dolo facta questio. 140.a.b
Resignationi quae requirantur ut valida dicatur. 40.b
Resignationem an precedere debeat consensus. 349.a
Reservationes exosse in Gallia. 46.a
Resignationes omnes simplices admittere potest legatus, &c. 16.a
Prima resignatione facta, resignanti nullum ius superest. 5.a
Resignatio pluries beneficio, prima resignatio praefertur. 342.a
Responsa plura super mandatorum materia. 69.b
Restitutio an fieri possit in praeiudicium tertij. 313.a
Restitutio ad bona confiscata ubi à Principe conceditur, quomodo intelligatur. 29.a
Restitutio cui fieri debeat, ad bona percipienda. 302.a
Retractus an habeat locum, si ante venditionem consanguineo sit denuntiatum, & ille noluerit emere. 166.b
Retractus iure quis dicatur venire, tanquam proximior. 277.b
Retrahendi ius non amittitur, licet consanguineus ante alienationem rem emere recusauerit. 167.a. & b
Revocari an possit, & quomodo, quod semel à Capitulo est conclusum. 147.b
Revocatio mandati quando possit esse praeiudicio. 216.a
Reuocatio prediorum nobilium in provincia Provincia facta à rege, quae tamen per arrestum fuit reprobata. 241.a.b
Rex an possit alienare bona sui regni. 241.b
Rex suo iure capere potest castrum in suo regno. 270.a
Rex an possit provisioni Papae resistere. 67.b
Robertus cur à Corona depulsus. 264.a
Romane ecclesiae fauor. 229.b
Roma si fueris, Romano more viuendum est. 20.b

S

Sacerdos parochialis in matrimonio requiritur. 196.a
Sacerdotes an teneantur & cogi possint ad ecclesiarum reparationem. 219.a.b
Sacramenti significatio ubi sit. 145.b
Salarium institoris est mercibus venditis an nexum. 272.a
Samuel ab Anna matre ministerio templi Dei dicatus. 198.a
Sanctuarium Dei an conueniat iure hereditario. 290.a
Sanguinis perturbatio timenda quando sit nubentibus viduis. 323.b
Scriptura priuata an faciat fidem. 7.b
Senatus reformare debet abusus regni. 46.a
Senectus ipsa morbus est. 41.b
Senex resignans, an praesumatur in fraudem id facere.

41.b
Seculares iudices an cognoscere possint contra clericos. 356.b
Secularis iudex an compelli possit de iure per excommunicationem, ad praestandum auxilium iudici ecclesiastico. 357.b
Secularisata Ecclesia principali, an omnes aliae ab ea dependentes secularisae censeantur. 176.a
Secundum mandatum an possit dirigi collatori habenti collationem decem tantum beneficiorum. 69.b
Sede vacante, Episcopi administratio spiritualium ad quos pertineat. 7.b
Sententia lata contra heredem an noceat substituto. 314.a. aut fidei commissario. *ibidem.*
Sententia lata contra institutum, an mandetur executioni contra substitutum. *ibidem.*
Sententia lata contra principalem reum, an noceat fidei iussori. *ibid.*
Sententia lata contra heredem scriptum non citatis legatariis, an mittatur executioni contra legatarios &c. *ibidem.*
Sententia lata contra principalem, licet noceat aliis praetendentibus interesse, tamen illi poterunt appellare &c. 314.b
Sententia an noceat illis qui non audierunt edictum, vel alius non sunt in culpa. 315.a
Sententia tantum operatur ad probandum, quantum operantur testes ad iustitiam. 25.b
Sententia nulla est, non viso processu. 349.a
Sententia lata super causa beneficiati, an transeat in rem iudicatam quoad iudicem. 25.a
Sententia sine executione an priuet beneficio. 139.b
Sententia iudicis an tribuat ius in beneficio. 348.b
Sententia contra sententiam an valeat. 111.a
Sententia lata in petitorio, vel in possessorio. 25.a
Sententiae tres super vna eademque relate. 110.b
Sententiae quomodo preferri debeant. 91.a
Sententiae nullitas ubi alleganda. 111.a
Sententiae vere arresti necessaria. 336.b
Sex menses in Regia nominatione à die vacationis beneficii computari debent. 24.b
Separata esse debet scriptura collationis facta à Capitulo, & absentiae Episcopi. 45.a
Separatio quoad torum ob mariti seuitiam an fieri possit. 202.a
Septennium an sufficiat ad beneficium simplex obtinendum. 135.a
Seruus publicus pro Notario. 286. b & 287.a
Seruus an possit pro domino esse testis, vel contra dominum. 240.a
Statuta & consuetudines loci ubi degimus an seruare debeamus. 20.b
Signatura sine beneplacito Imperatoris obtenta, an valeat. 7.a
Signatura quando retrahatur per clausulam, perinde valere. 149.b
Signatura an credatur, & super hoc quaedam viles quaestiones. 91.b
Signatura verificatio per literas regias. *ibid.*
Syluestri tempore, & Dionysij Papae, quomodo res Ecclesiarum reuerentur. 107.a
Simonis Magi condemnatio à D. Petro Apostolo. 113.a
Simonia

INDEX.

Simoniam probata, an possit impetrari beneficium simoniaci. 347.a
Simoniam quando committatur, exemplo Giezi, & Iudae &c. 113.a
Simoniam pro Episcopatu commissam. 23.a
Simoniam mentalis an puniatur per constitutiones vel extrauagantes. 114.b
Simoniam commissam in resignatione primiceriatum collegij Narbonensis. 236.b
Simoniam committende modi multi. 155.b
Simoniam reuelans an sit excommunicatus, & an à solo Papa possit absolui. 346.b
Simoniacus an priuetur suo beneficio, & sit inhabilis ad alia. 103.a
Simoniacus titulus quando dicatur. 346.a
Simoniacus iure priuatur beneficio. 24.a
Simoniaci beneficium an sit vacans. 346.b
Synodus cur singulis annis celebrari debeat. 358.a. b. & quid sit. *ibidem.* & quid in ea debeant tractari. *ibid. b*
Synodum omittens episcopus celebrare, suspendendus an sit ab officij executione. 356. b & qui ad eam tenentur. *ibid.*
Si vinco vincentem te, à fortiori vincam te. 43.a
Societas contracta inter socios ad certum tempus, sicut capitale non debet minui positum in societate, in nec lucrum, &c. 317.b
Societas omnium bonorum infringit donationes factas in fraudem. 166.a. b
Socius omnium bonorum, societati renuntians, quando in fraudem id facere dicatur. 41.a
Solemnitates in rebus Ecclesiae alienandis cur sint inuenta. 181.a
Spermatis retentio an noceat. 200.b
Spernentes episcopos, Christum spernere an dicantur. 357.a
Spirituales an iudicari possint à laicis. 356.b
Sponsa fornicans post sponsalia si fuerit postea ab sponsa cognita, an censeatur ad consummationem matrimonij cognita. 200.a
Spiritus dispensatus, licet pater eius esset canonicus in ecclesia cathedrali, quid importet illa dispensatio. 18.b
Stallum in choro ecclesiae an puer possit habere. 21.b
Stellionatus crimine quis notandus in beneficii resignatione. 6.a
Statuta collegij an possint immutari. 235.a
Statutum sui superioris non seruans an peccet mortaliter. 20.b
Statim dictio, quomodo capiatur in beneficiis dimittendis. 94.a
Statutum an dicatur extendi, in quantum includit. 50.a
Status ecclesiae vel regni an possit perverti per Papam, licet Regis auctoritas interueniret. 28.b
Stipulatione vni facta, an acquiratur alteri. 287.a
Studij eorum qui se Generalem contulerunt. 337.b
Studij tempus obtentum post gradum, declarat promotionem per saltum. 51.b
Subarrhatio quid in matrimonio efficiat. 192.b
Subrogatio colligatorum per regulam expressam. 65.a

Subrogatus sapere debet naturam eius, in cuius locum subrogatur. 308.b
Subreptio in beneficiis an vitiet ipso iure provisionem. 131.b
Substitutio tacita est duplex. 330.a
Substitutio tacita quando admittatur contra matrem. ibidem.
Substitutio vno tempore facta, an extendatur ad aliud tempus. 329.a
Substitutio facta in vnum casum, an extendatur ad alium. 329.a
Substitutio facta ei quem non instituimus, an operetur in eo institutionem. 318.b
Substitutio in fraudem facta. 308.b
Substitutio facta vno tempore an extendatur ad aliud tempus. 327.a
Substitutio reciproca. 325.a
Substitutionum materia. 326.b
Substitutio inutilis an producere possit utilem. 327.a
Substitutio cum qua persona finiat. 300.b
Substitutio compendiosa. 309.b
Substitutio facta in contractu matrimonij. 298.b
Substitutio an tacite praesupponat institutionem. 310.a
Substitutio tacita an admittatur contra matrem. 317.b
Substitutio facta matri & suis liberis, an ordine successiuo succedere debeat. 306.b
Substitutio sub duplici conditione facta. 330.a
Substitutio facta, si institutus decederet sine liberis, expirat statim cum sunt filij, quicquid illis postea contingat. 299.a
Substitutionis etymon. 319.b
Substitutioni factae de filio nascituro, inest conditio tacita. 327.b
Substitutiones fauorabiles cur dicantur in iure. 328.b
Substitutiones sunt priuatae institutionum, & quare. 320.a
Substitutiones largissimam requirunt interpretationem ac extensionem. 327.b
Substitutiones multa ac variae, quam perplexa reddant testamenta. 300.a
Substitutiones caducae quae sint. 301.b
Substitutus substituti, censetur substitutus primi substituti. 328.a
Substitutus succedere debet ex voluntate defuncti. 301.b
Sucessio an & quando fiat per fidei commissum. 313.a
Sucessionis ordo seruatus ab intestato, seruatur etiam in testamento. 310.b
Sucessor an patiatur vitium sui auctoris, si personale sit illud vitium. 345.a
Sucessor an immutare possit, quod in utilitatem Ecclesiae fit. 181.b
Subdiaconi dispensatio ad matrimonium contrahendum, & quare ratione. 134.a
Subditi non possunt à suo domino alij domino traditi, eis non vocatis. 244.a
Subditi si quid faciant in eorum praeiudicium ob literas regias, an praesumatur factum meticolose, &c. 346.b
Superior an emendare possit quod parte inaudita factum est, vel male factum. 316.b
Supplicator in iure pro Notario. 286.b

INDEX.

Surdaster an possit actus civiles exercere. 47. b

T

T *Abelliones qui sint in iure.* 286. b
Tabularius in iure pro Notario. 286. b
Tacita hypotheca an & quando in rebus inuectis aut illatis intelligatur. 281. a. & b
Tantum, in substitutione quid operetur. 298. b
Templariorum occisio. 337. b
Tempus studij male conceptum. 51. b
Tempus actus uniuersitatis impensum connumeratur pro nominationibus. 51. b
Tempus triennale an currat contra minorem. & c. 351. b
Testamenta quorum perplexa reddantur variis substitutionibus & multis. 300. a
Testamentorum finis quis sit, & ad quid instituta. 316. a
Testamentorum materia habetur. 323. b & 325. a. amplissime.
Testamentum an praedictet donationi antea facta in contractu matrimonij. 296. a
Testamentum an incipere debeat a substitutione, an ab institutione. 320. a
Testamentum a milite factum ante militiam si in militia deceperit, an iure militari valeat. 328. b
Testamentum non solemne, & in quo nullus est haeres institutus. 223
Testamentum concedentis, & testamentum facientis. 334. a
Testamenti publicatio an desideretur, & an debeant citari omnes quorum interest. 224. a
Testamenti continentis donationem antidotalem, questio utilissima. 226. b
Testantium voluntates seruari, reipublice interest. 301. a
Testator heredem grauare non debet. 302. a
Testator inter nobiles si mandaret restitui hereditatem, an d. trabatur Trebellianica. 292. a
Testator ore proprio heredem nominare debet. 334. a. b
Testator prudens si legat rem alienam vel obligatam coniuncte persone, an haeres teneatur luere. 304. a
Testator suam partem instituens sub prohibitione, ne illa bona acquirantur marito, & c. 224. b. 225. a. b
Testator an possit disponere de re aliena, & illam legare, & relinquere directe. 301. b
Testator cogitare praesumitur illud quod lex disponit. 328. a
Testatoris dispositio pro lege habenda. 328. a
Testatoris voluntas primum querenda in dispositionibus testamentariis. 301. a
Testari an quis per alium possit iure civili. 334. a
Testari qui non potest ratione etatis, an possit causa mortis donare. 304. b
Testatorum voluntates quatenus seruanda. 321. a. b
Testes testamentarij an possint reprobari, & qua ratione. 240. a
Testimonium famuli contra filium sui domini an censetur approbatum, & c. 239. & 240. a
Testimonium & auctoritas unius quando sufficiat. 34. b
Testis domesticus quando approbetur. 240. a

Testi an credatur per verbum Credit. 162. a
Testibus domesticis an credendum. 51. b
Theologus ducentos habens florenos in beneficiis & redditibus, an praebendam theologalem habere possit. 54. b
Theologus qui unam praebendam acceptauit theologalem, & super eam compromisit, an acceptare aliam possit. 55. a
Theologus an possit permutare suam praebendam theologalem cum non theologo. 62. a
Tigni impositio an licita sit ultra dimidiam partem muri. 280. a
Titulus nullus nullam producere potest exceptionem, aut effectum. 351. a
Titulus incoloratus quis dicatur. 351. b
Titulus praedecessoris probari debet, & qua ratione. 49. a
Titulus coloratus & non coloratus. 353. b
Titulus, & c. tribuit ius in beneficio. 145. b. quod amitti potest per triennalem possessionem. ibid.
Tituli beneficiorum an sint de iure canonico. 344. b
Tubia patientia in sua cecitate. 47. b
Tollere, & ad longum tempus & incertum differre, aequiparantur. 32. a
Tollere obstacula, virtutis est munus. 328. b
Tolli an possint quae sunt de regula substantia. 25. b
Tonsura an detur ab alieno Episcopo. x. b Et an homini illiterato conferri possit. 2. b. Item examinandus est ordinandus, an sit de legitimo matrimonio natus. ibidem.
Tonsura probatio an requiratur ad beneficium obtinendum. 49. a
Toties secundum voluntatem testatoris quis facere compellitur, quoties contra legem nihil sit futurum. 328. a
Translatio de vno monasterio ad aliud, quando intelligatur. 110. b
Transactio seu concordatum Louanij in Concordatis beneficiorum 49. b
Transactio de decimis facta inter rectorē & laicum, non valet absque auctoritate superioris. 217. a
Transactio facta inter Abbatem & Capitulum an sit valida & an liget successorem. 174. b
Transactio praedecessoris an liget successorem. 212. a
Transmissionis ius quid in pactis & contractibus conditionalibus operetur. 321. a
Transportus de cognato in cognatum studentem, an possit privilegio scholasticorum gaudere. 284. b
Triennali negligentia ad capiendam possessionem beneficij, an prouisus perdat ius suum. 344. a
Tutellenfis ecclesia redacta in secularem. 45. b
Tunc, dictio, extremitatem temporis denotat. 331. b
Tunc, dictio, effectus. 298. b
Turpitudinem propriam allegare an liceat. 346. b
Tutor quando facere pro pupillo dicatur. 305. a. Et quibus rationibus conuenit & qua actione possit. ibid.
Tutor ex vi nominis tutor esse debet, & an possit tutor bona pupilli alienare sine solennitatibus. 237. b. 238. per totum.
Tutor quando spoliare pupillum dicatur. 306. a
Tutor vel curator an alienare possint bona minoris. 232. a

Tutoris

INDEX.

Tutoris pessimi exempla. 306. a
Tutrix tutela officio abutens, res minoris vendidit, & an ex ea venditione teneatur. 273

V

V *Acans in curia beneficium post mensem, poterit conferri per ordinarium, si tale beneficium esset liberum.* 87. a
Vacantia beneficia in Curia per obitum tantum, an sint Papa reservata. 68. b
Vacatio praesumitur eo tempore quo facta fuit collatio. 49. a
Vacatio beneficij per annum. 86. b
Vacatio an requiratur antequam beneficium ut vacans possit impetrari. 5. b
Vacatio Cellariae beatae Mariae de Banskondour. 93. b
Vacationis modos exprimere an sit de substantia collationis. 131.
Variatio in electione an permittatur. 146. b
Variatio in presentando permittitur, quando prima presentatio erat nulla. 136. a
Vendere vel donare rem non suam quomodo quis possit. 293. b
Vendere an possit quis omnia bona sua presentia & futura. 292. b
Vendens hereditatem alteri, an possit a creditoribus & legatariis conueniri. 55. a
Veniens ex praesumpta voluntate defuncti, an censetur venire ab intestato. 300. b
Veniens ab intestato quando possit grauari. 321. a
Verba in dubio, accipi debent in proprio significato. 316. a
Verba narrativa an inducant dispositionem. 319. b
Verba haec, dedit, reliquit, & legauit, proprietati an conueniant. 333. a
Verba ubi non conueniunt, nec conuenit testantis dispositio. 326. b
Verba an & quando & cur impropranda. 332. a
Verba narrativa in sententia apposita, an praedictent veritatem. 25. a
Veritatem deprauans non sinendus vivere. 277. a
Vicariatu vicarij conferentis non probato, tamen prouisus ab eo, iustam potuit adipisci possessionem. 104. a
Vicariatus tenor quomodo sit concipiendus. 132. a
Vicarius duobus conferentibus, & recusantibus conferre graduatē quatenam collatio valeat. 55. b
Vicarius an possit consensum religioso praestare contra abbatis voluntatem. 294. a
Vicarius remittens ad alium vicarium, nihil penes se retinet, quo ad illam collationem. 55. b
Vicarius qui remittit ad alium vicarium, an possit illam remissionem reuocare. 56. a
Vicarius an requiratur ad praestandum consensum collationi faciendae. 119. b
Vicarij declaratio an praedictet prelato. 57. a
Videatur, verbum, arbitrium boni viri importat. 135. b
Vidua festinanter nabentes quomodo fiant infames, & quid illis verendum sit. 323. b
Vintenum unum pro viginti, verba usurarij. 169. b. & 170. a
Vitio expresso an vitietur tacitum. 330. a

Vitiosus ingressus ad beneficia cur reprobetur. 104.
Virtus lenta est, & omnium percunctatrix, iniquitas autem omnia praecipitat. 91. a
Viventis beneficium impetrans an inueter decreto de pacifico possessor. 351. b
Viuere optantibus cunctis, quàm pulchrum & optabile putetur. 357. a
Viuere usque ad centum annos quilibet praesumitur. 224. b
Vnio facta a summo Pontifice an obseruetur in Regno Francia. 360. a
Vnio vitiosa. ibidem.
Vnio subreptitia quando dicatur. 360. b
Vnio an sit valida ex confirmatione Regia. 361. a
Vnio ecclesiarum. 173. a. b. quando possit dissolui. 174. a
Vnio vera que requiratur. 176. b
Vnio seu reuersio feudi ad dominum, reducit rem ad suam primam naturam. 249. b
Vnionis beneficiorum aliquot quaestiones, & que dubia hinc oriuntur. 176. a. b
Vnionis forma. 360. a. b
Vnionis reuocatio an sine legitima causa fieri possit. 177. a
Et an beneficium collatum noceat vnioni. 177. a
Vnioni probanda an sufficiat probare beneficium per 20. annos possessionem esse ut unitum. 347.
Vnionem que praecedere debeant. 360. b
Vnionem probare debet qui eam allegat. 37. a
Vnionem facta nulla est faciendae collatio. 37. a
Vniones reuocatae in Concilio Constantensi. 360. b
Vnionum materia decisa in Concilio Tridentino nuper facto. 360. b
Vnita Ecclesia alteri, sortitur naturam illius cui unitur. 176. a
Vniuersitas una an possit attestari de altera. 60. b
Voluntas ex alieno pendens arbitrio reprobat. 334. a
Voluntas & potestas sumi effectus humanorum actuum. 28. a
Voluntas testatoris, que legitima est, in omnibus dominari debet. 328. a
Voluntas monachi suppletur a voluntate sui superioris. 293. b
Votum castitatis in subdiacono an impediatur dispensationem matrimonij. 134. a
Votum que requiratur. 124. a
Vox unius in electione duorum vicem habens. 146. a
Vsucapio an procedat sine titulo. 346. a
Vsum Romanum an recipi possit sine Papa consensu. 21. a
Vsque, dictio, quid importet. 271. b
Vsura in mutuo. 169. b
Vsusfructus an debeat non adita hereditate. 333. b
Vsusfructus nomine venit aliquando proprietatis. 285. a
Vsusfructus appellatione an veniat iure dominium. 332. b
Vsusfructus duplex. 332. b
Vsusfructu relicto an debeatur proprietatis. 331. b. & 333. a
Vtilitas inde pronouere non potest, ubi forma integralis congruitas non seruatur. 181. a

F I N I S.

LECTORIS.

Quam nimis multa peccentur in ea librorum emendatione quæ fit ad prælum (præsertim ubi opus ex manuscripto fit) dictu, aut creditu difficile est iis qui rem typographicam non attigerunt. Quare sequentia errata quæ excudendo irreperunt, sic emenda, ut numerus paginam, a, columnam primam, b, verò secundam denoret.

Pag. 7. a. 4. ad marginem. Resignatibus.	159. b. 47. ad mar. alias personas.	189. a. 37. quicquam factu.
15. b. 40. scificariis.	63. b. 3. ad marg. Illusio.	298. a. 31. Abbinagij. & 34. iste desig.
17. b. 40. ad marg. transmissa.	68. a. 48. est nomi.	301. b. 48. leg. Flavianam.
20. a. 41. dispensationem.	84. b. 26. vacationem.	306. b. 26. ad mar. debeant. & lin. 50. Item
21. b. 41. impuber.	87. a. 17. ad marg. si esset.	& cum.
24. a. 15. adaptionem.	97. a. 2. vices.	310. b. 7. ita tenent.
25. a. 15. ad marg. præiudicat quoad.	99. a. 19. capellanias.	312. a. 19. Possidonium.
26. b. 17. superstant.	106. b. 55. à solo capitulo.	316. b. 6. diriguntur. & 13. respondebo.
31. a. 34. infelatur.	111. 49. solvatur.	328. b. 45. ni verbis.
33. b. 33. in marg. delictum.	112. a. 51. abeat.	330. a. 9. nonum. & 23. expressa quam ra-
35. b. 5. in marg. signaturam per quam.	117. a. 6. ad marg. constitutio.	citæ.
36. b. 47. litigantes, is qui.	136. a. 4. alternis. & lin.	331. b. 8. arma domus in co rema.
18. a. 17. ad marg. quæ req. ibid. b	7. turno.	332. b. 13. Propterea. & 12. ut iterum. &
8. potestatis.	137. a. in 1. linea summarij, lege, & mo-	16. à meiplo: & potestatem habeo. &
39. a. 40. si quis no.	uendas, an pro.	18. Maiorem hac.
41. b. 21. habeturque.	169. a. 27. ex viciis.	336. b. 47. priuatim.
42. b. ad fin. vel facere quomi.	191. a. 11. affidabat.	332. b. 27. expetunt. & 34. dominorum.
43. d. 49. vinco.	200. a. 15. adolefc. tua. & 35. iuuamentis.	341. a. 12. quem temere.
44. b. 19. ad marg. competitoris.	216. b. 19. ad mar. extenditur.	342. a. 50. in mar. plurics.
47. a. 37. coartibules. ibid. b	117. b. 37. ad mar. interest, non alij.	344. a. 3. in mar. Trienniali.
16. cæcus.	219. a. 14. inserta sunt.	347. a. 9. supplicationibus. & 17. in mar.
51. a. 26. ad marg. pluries.	2. 9. a. 37. pro reposito.	viuentis.
51. a. 17. vnam. ibid.	237. b. 30. line dec.	349. b. 20. exterus dect.
17. in marg. abdic. à se.	248. a. 28. citra præiudi.	357. a. 15. Bella hinc.
57. a. 10. agendo.	276. b. 5. fame.	357. a. ordinationum. & b. 41. habitam.
57. b. 51. in mar. multas oport.	278. a. 31. ad marg. successurus.	& lin. vlt. ecclesiastic.

